NAVARRI
OPA OMNIA
TOM. III.
& CONSILIA
PARS. I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. MARTINI AZPILCVETAE

NAVARRI

I. V. D. CELEBERRIMI

Sacri Apoſtoliciq; Ord. Canon. Reg. S. Auguſt.

Relectiones, & Commentaria.

AVREA QVIDEM OPERA, OMNIBVSQVE iuris vtriuſque Profeſſoribus, & in vtroque foro verſantibus, apprime vtilia, & neceſſaria.

Hac noſtra Editione diligenter ab erroribus expurgata.

Tomus Tertius.

CVM INDICE RERVM ET VERBORVM LOCVPLETISSIMO.

Quæ in hoc Tomo continentur, quarta pagina indicat.

UNIVERSIDAD COMPLUTENSE DE MADRID

17.304

VENETIIS, M DC.

Apud Ioannem Guerilium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVLII ROSCII
HORTINI
AD ROMANAE VRBIS Ecclesiarum rectores
ORATIO.

QVOD vetus consuetudo exercitationis huius publice explicandi ea, quæ ad vitam humanam informandam pertinent, olim sapientissimè instituta, revocata sit a IACOBO SARELLO Card. Amplissimo, summi Pont. Vicario, atque hæreticæ pravitatis Inquisitore Max. qui in grauissimis Reipub. Christianæ muneribus, quod e re nostra est, maxima vigilantia, & sollicitudine prouidet, huius vniuersi ordinis existimationi, communique vtilitati, Rector prudentissime, cæterique Patres religiosissimi, mirum in modum consultum arbitror: est enim ad bene sperandum de industria vestra quasi signum sublatum, percrebrescente fama vos non modo exemplo; sed etiam doctrina conari maximè, vt superiorum temporum gloriam aut imitemini, aut etiam superetis in animarum gubernatione. Et verò cum onus grauissimum, nostris humeris impositum esse nemo non intelligat, idque magna ex parte in vtriusque virtute, atque animi moderatione positum sit; videbatur Academiæ nostræ Rectori aliquid dicendum esse de hac ipsa, quam reuocauimus, exercitatione, qua communis nostra dignitas ac populorum vtilitas niteretur. Quod mihi demandatum fuisse incommode sanè accidit, qui ætate minor, auctoritate inferior, atq; experientiæ potissimum rerum agendarum ignarus apud vos seniores dicturus sim ijs de rebus, quæ gratem, auctoritatem, ac potissimum experientiam desiderant. Quoniam tamen is mihi hanc personam imposuit, cuius nutum imperium puto, cum & ego in eadem naui sim, licet iuuenis, multis experimentis admonitus hanc vestram industriam singularem, hoc studium præclare positum in hac perutili exercitatione, & defendere ab obtrectatorum calumnijs, & commendare pro mihi concessa temporis breuitate conabor. Animaduerti enim his ipsis annis, quibus primum regendi onus mihi demandatum est, graues sæpe existere contentiones de officijs humanæ vitæ, quas dirimere difficillimum sit. Incidunt enim casus, in quibus non modo mediocris prudentia requiratur; sed etiam vel maxima vix satisfaciat. Quo loco imprimis respondendum erit subtilioribus qui busdam, qui non altius re inspecta irrident nostros in hoc genere conatus. Itaq, dicunt aut totum nihil esse, aut certè leuissimũ, operam dare casibus, quos vocamus conscientiæ: cum tamen in altero impij sint, in altero sibimet ipsis vehementer contradicant. Impij, quod ea tantum, quæ pedibus teruntur, quæve sensibus attrectamus, admirentur: quæ ad animorum salutem pertinent, minimè curent. Secum pugnant dum studiosi Philosophię videri volunt; & tamen hanc quæ de moribus est, Philosophię partem nobilissimam à suo corpore temere seiungunt. Sed proferunt ex immenso numero virorum grauissimorum, qui in hac scientia elaborarunt, vnum aliquem; qui sola quadam exercitatione audiendi peccata, nulla planè eruditione instructus, plerunque satis facere pœnitentibus videatur, Scilicet audiet, & satisfaciet plusquam pœnitens desideret. Nam præter auditum nihil ille præterea. Minimè molestus erit interrogationibus ijs: ad quod genus peccati factum referatur, quis numerus, quæ mora, & qualis, an præter voluntatem lapsus sit, an occasionè quæ fierit, an demum venialiter, an mortaliter peccarit, & alijs generis eiusdè pęne infinitis. Has enim superstitiosorũ quorũdam esse dicet non minus imprudens, quàm impudens. Esto verò, sit aliquis, qui experientia ista sanè periculosa doctior sit factus, num propterea certus erit se ex scientia rectè iudicasse, an potius fortuito? Præterea, si vni ex infinito numero contigit, omnibus ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

contingere posse credibile erit? Allidit ad scopulum nauis: natationis ignarus in vitæ discrimine tabulam arripit, amplectitur, ad littus appellit: Num propterea inutilem, vel non necessariam naufragijs natandi peritiam dices, quod fortuna nescio qua eius imperitus euaserit? Casu, pictor equi spumã expressit mirificè, quam arte effingere sæpius frustra fuerat conatus: tollamus igitur picturam, & penicillos apte elaboratos, quoniam nescio quis præclare casu pinxit. Id certè perinde erit, ac si quis ea, quæ fortuito ac temere eueniunt, præferat ijs, quæ prudentia ac ratione aguntur. Habet, mihi credite, momentum, & quidem maximum, hæc officiorum humanæ vitæ cognitio. Sed ijdem licet victi fateantur scientiam aliquam esse; eam tamen negligunt, & illud ipsum negãt alicuius momẽti esse. At quo argumẽto? De rebus planè tritis, & peruulgatis disserit, in quibus neque ingenium exultare, neq; industriæ lumẽ elucere potest. Hic ego Patr. Religiosis. non reuocabo vobis in memoriam, quæ legi aliquando, aut etiam audiui de difficultate huius disciplinæ. Non est consilium nostrum, quæ ad id arguendum faciunt pluribus hoc tempore refellere. Vestro exemplo volo ipsi redarguantur, qui omnium bonarum artium studijs pene lustratis, cum ad hoc quasi sacrarium, ad hoc animarum examen, & occultorum iudicium deuenistis, nullum finem facitis aut dubitandi, aut disserendi. Neque verò ego nunc disputationum contemplationi actio præferenda sit, neque an scientia, quę tota versatur in rebus abstrusis indagandis, præstet illi, quæ tota actuosa est, sed suas et difficultates habere scientiã de rebus agendis, & quidem interdum maiores contendo, vt ipsa ẽt digna sit liberali homine, ac studio maximorũ ingeniorum. Multæ enim suboriuntur difficultates scientijs contemplatiuis, quas quo dissoluas, minimè refert in tanta probabilitate, ac sententiarũ varietate. Sæpe in vtraque partem controuersiã aliquã tueri gloriosum est. At verò si quis casus inciderit, qui ad conscientiam referatur, cauendum maximè erit, vt sentias, vt iudices, vt consulas. Finge, quod crebro contingit, ex ægro egressum rusticum hominem aut ẽt ex vrbe trapezitã, aut alium qui totus sit in mercatura, totus in lucro, ueltrum aliquem consulere de contractibus, de societatibus, de mutuata, aut permutata pecunia, verum rectè negocietur, iuste possideat, iure lucretur, non ne teneberis ipse quidquid in altero damni factũ fuerit, restituere? Non igitur leue quoddam est hoc quod suscepistis, sed maximi ingenij, & immensi cuiusdam laboris. Quod verò magis difficultatem auget, est, quod non certis quibusdam limitibus circunscribitur hæc scientia; sed latissimè patet. Non enim una aliqua familia, quod facit Oeconomia, non Respubl. vna, quod facit Politica; non una aliqua natio gubernanda est, aut quorundam mores corrigendi, quod facit Ethica: quin potiùs quidquid est in omni humano genere vitij, aut esse potest, huius opera abimis tollendum, euellendumque radicibus. Quanta verò illa sunt, quæ ab eadem doctrina accepimus? Non quæuis, cuinis, apud quosuis, neque etiam quouis loco, ac tempore conuenire. Aliter cum populo in foro, in theatro, in templo agendum esse: aliter cum prudentibus, quàm cum ignaris, aliter cum secretè, aliter cum publicè peccantibus, aliter cum filijs, seruis, dominis. Non eadem ratione cum cognatis, cum liberis, cum artificibus, cum vrbanis, cum agricolis, cum pueris, cum puellis, cum aduocatis, iudicibus, ac procuratoribus, cum infimis, cum nobilibus, ac summis Principibus. Cum omnibus quadam maturitate ac prudentia temperetur oratio, ac ius retineatur quidem; habeatur tamen ratio personarum ac loci. Nam ut Statilius in castris philosophando, & præcepta uirtutum impijs militibus obtrudẽdo, in capitis periculum semet ipsum adduxit; sic sanè, nisi hæc Philosophia opportunè populo tradatur, & explicetur, pro salute ac sanitate mors consequetur. Non secus ac medicina, quæ nõ habita ratione temperamenti, tradita, morbum, quem depellere debuisset, confirmat, & auget; ita hæc humanæ uitæ emendatio scientiæ præsidio quæsita, si eodem destituatur, nocere sæpe potest, quæ prodesse debuisset. Et uerò hæc de officijs humanæ vitæ scientia nomine Philosophiæ dignissima est, quæ non sola cognitione contenta, naturæ latentes causas indagat; sed de uita uniuersa disserit altissimè, vt multa uitio vertat antiquis Philosophis, multasque illis addat ex Patrum sacra rijs depromptas in unum sententias colligens, collectas digerens, digestas omnibus ijs, ad quos vsus & fructus pertinet,

net, communicans. Ac si dictum illud, quod è cœlo cecidisse fabulati sunt ueteres γνῶθι σεαυτὸν, multo maiori in precio fuit olim, quàm Palladium illud in arce Troiana, quanti demum facienda erit doctrina hæc, quæ intimos animi sensus, ac soli Deo patẽtes cogitationes, illos recessus, illas latebras, quibus nec solutis mentibus datur, accessus aperit? Iactent Ethnici Apollinis Delphici responsa; iactent & sua Iurisperiti oracula. Vtraque nullo modo cum decretis Christianæ Philosophiæ conferri possunt, qua idea humanæ uitæ, atque omnium statuum recta gubernatio continetur. Etenim si, vt ex Pythagora accepimus, nora sapientis Philosophia est Dei imitatio in actione, & contemplatione posita: quid ni hæc scientia dignissima erit nomine Philosophiæ, cuius est munus minorem Mundum, quem Græci μικρόκοσμον appellant, hoc est hominem lustrare, dirigere, ac penitus formare? Diuina hæc sunt. Incueri animum, considerare intentionem, & finem, quo permotus aliquid egeris, uel etiam leuiter fueris suspicatus. Huius est actiones singulas pensare, ut ad proximum, ut ad te ipsum, ut ad Deum maximè referantur, qui donorum omnium, bonorumque largitor, ita per vos in mortales riuos suæ bonitatis deducit, ut qui eis se abluerint, quasi modo geniti infantes efficiantur. Hoc ego loco ueterum Philosophiam cum hac nostra compararem, & illorum inanes conatus vestris sudoribus planè salutaribus maxima cum prudentia ac moderatione susceptis in gubernatione omnium gentium postponere nõ dubitarem, diceremque copiosè de vestra dignitate, nisi & ego in ijsdem castris versarer, & uobis audientibus loqui deberem. Dicent alij Homerum antiquissimum, atque omnium superioris ætatis doctrina atque eruditione celeberrimum, Nestorem illum commendantem nihil maius afferre potuisse; quàm si ποιμένα λαῶν, pastorẽ populorum eum appellaret, & βασιλέα basim populi. Repetent etiam ex Platone illa, quæ in dialogo de Regno habentur, cum uitam fœlicissimam sub fabuloso Saturno describeret. Tunc inquit uniuersi Princeps, curatorque primum Deus erat; vt nunc partiarias mundi plagas singulas ipsius partes Dij maiores gubernant. Animalium quoque tam multiplex genus dæmones quidam tanquam diuini pastores sortiti, licet per se quisque ad id munus obeundum satis esset; singuli tamen singulis, sicut ille uoluit, præficiebantur, quibus & ipsemet Deus præerat. Quibus fœlicissimis seculis nihil erat agreste, omnisque cupido & auiditas procul aberat, bello ac seditionibus penitus sublatis. Infinita sunt, quæ conditionem illorum temporum consequebantur. Quòd uerò de uictus facilitate, & uitæ libertate fertur, ob id est dictum, quia Deus ipse eos homines pascebat, ipse illorum erat pastor ac custos, non secus ac nunc homines, quorum natura diuinior est, brutorum pastores sunt. Et certè pastoralis hæc cura, quæ uobis omnibus delata est, quaque proximè ad Deum accedetis, omnium meritò commendatione extollenda est. Cuius auctor, & magister Dei filius vnigenitus ad genus humanum reparandum è cœlo delapsus carnem mortalem induit, cumque nos nostro scelere a priſtina dignitate deiectos, ac planè perditos, ad nihilum redigere iuste potuisset, è nihilo misericorditer iterum excitatos, non penitus extinctos voluit: sed salutis nostræ cura susceptа ipse pastor, & rector nobiscũ in terris versatus est: tandemq; nostræ salutis firmissima iacens fundamenta, acerbissimum necis genus subijt, ut hanc ipsam, cuius cultores estis, suo sanguine uineam irrigatam relinqueret florentissimam. Et verò quam multi fuere, qui salutaris, diuinæque doctrinæ præcones regiones maximas perlustrarunt, oras maritimas perogrunt, vt curæ animorum, quæ uobis credita est, incumberent? Vltimas terrarum partes adire minimè verebantur, ut communi gentium saluti consulerent? Videbant enim non de imperio certari, sed de fide, de religione, animorum salute. Nam quid, obsecro, prodest, si uniuersum mundum lucreris, animæ verò tuæ detrimentum patiaris? Quos igitur par est esse conatus nostros, qui longo post tempore ad idem opus gerendum nati sumus, quorum est in animorum curam elaborare, & ea quæ moriens sacramenta CHRISTVS quasi testamento legauit, populo administrare? Xenophon sophistas omni reprehensione dignos arbitrabatur, qui dum se politicos magnifico titulo profiterentur, neglectis virtutum præceptis, rhetoricos tantum fucos & logicas argutias iuuenibus obtrudebant.

Nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nos verò quâ reprehensione digni futuri sumus, si Patres, Pastoresque populorum, honestatis magistri, pietatis, & officiorum vitæ professores curiones Vrbis nihil minus curauerimus, quam quod ad nostrum munus pertinere uideatur? Et certè præclarum quiddam est per aliquot annos Rectorem fuisse in urbe probatum, quem non personarum illustrium assentatio à summa integritate, non uoluptas a continentia, non indulgentia à seueritate, non priuata commoda à publica utilitate, non temeritas à rectè, prudenterque gubernandi ratione abduxerit, nec minima quidem labecula aut personam, aut dignitatem asperserit; quod tamen iure a nobis omnibus exposcitur. Si enim in nobis non luceat perfectum quoddam vitæ exemplum, unde illud populus exprimat? Si in nobis non sit vita planè integra, atque ab omni suspicione remota, vbi gentium residebit? & ut tandem dicam uerbo, quod pluribus dici posset, si nobis non sit tuto vrbis cura credita, num quærendi erunt custodes, qui custodes ipsos custodiant? Sed nescio quo me præter instituti mei rationem impetus quidam traxit orationis. Neque enim hæc eò dico, vt vos accendam ad id quod sponte facitis; sed ut istam vitæ, morumque laudem eodem studio, parique diligentia hoc exercitationis præclaro instituto auctam retineatis. Quod vt alacritate & frequentia tanta, quantam nunquam vidimus, vnaque omnium uoce repetitum & confirmatum est, ac feliciter cœpimus XIII. Kal. Decembris sic persequi intento cursu nostrum est. Vt enim is, qui leges plurimum prodesse arbitraretur; interim tamen maiorem uim in æneis tabulis, quàm in ipsa virtute ac rectè factis constitueret, penitus deliraret: sic qui præclare actum nobiscum putaret hoc sæculo, hac gubernatione, qua antiqua consuetudine repetita, lux quædam addi a videtur nostro ordini; nihil tamen præterea curet quod sibi sit munus demandatum, secum ipse vehementer pugnabit. Frustra salutares leges ciuitatibus feruntur, si nemo sit, qui obtemperet, ac nisi virtute, consilio, auctoritate præstantium virorum fiat, vt ea, firmè ac sanctè retineantur. Nobis verò sperandum erit si quam alacriter prouinciam suscepimus, pari conatu sustineamus, futurum vt & communi utilitati mirum in modum consulamus, & Dei gloriam tempore curemus. Hoc expectat Iacobus Sabellus Cardinalis patronus instituti nostri beneficentissimus; cui si quid gratum facere optatis; debetis autem maxime, hoc imprimis præclaro exercitationis officio consequemini. Idem populus Romanus postulat, qui vos ita viuentes, præsentesque quasi aliquos ex annalium memoria; aut etiam è cœlo diuinos homines in hanc vrbem delapsos, ad suarum animarum regimen missos intuetur. Quod si ille ex Ethnicorum schola aiebat alium animum fieri aut templum ingredientibus, aut diuorum simulacra proximè cernentibus, aut alicuius oraculi vocem expectantibus, quid facturos eos putatis, qui vobis subditi sunt, cum vos consulere adacti, studij, diligentiæ, prudentiæq; vestræ vberrimos fructus referent? Vobis verò quid esse pòt magis expetendum, quàm istam uirtutem, istam animi moderationem planè singularem in rebus omnibus, istam uocem non quidem tumultuantem, sed temperatam in hoc loco à pluribus exaudiri, atque istam eruditionem non abditam in tenebris iacere; verum in luce populi Rom. in oculis clarissimæ Vrbis versari, quæ sedes est religionis ac domicilium pietatis? Habemus in hoc argumento doctrinaque quam profitemur, uiros grauissimos; qui subtilitate difficiles nodos explicant, certos locos, fonteſque indicant, scrupulosque omnes ex animis eximunt. Quos inter, etsi diuersa methodo, non dissimili laude D. Thomas Aquinas & Scotus, in hac etiam de moribus disciplina breuiter quidem; sed subtilissime & accurate scripsit. Exierunt ex utriusque schola velut ex equo Troiano pene infiniti, qui ad informandam hominum uitam tanta doctrina præfulserunt, ut se illis non indignos discipulos ostenderint. Itaque nulla fuit ætas, in qua aliquis non excelleret; & ad quem fieret omnium concursus, quiq; esset conscientiarũ leuamen, & animorum paratum subsidium. Hæc verò tempestate nostra, qua cœperunt homines de bonæ uitæ exemplo aliquanto magis solliciti esse, unius Nauarri memoria pluribus repetenda esset, nisi ad finem properaret oratio. Qui in hoc studio acerrimus, iamq; nonagenarius nullum finem facit scribendi de officijs ad humanam vitam instituendam pertinentibus: atq; innumerabilibus pene uoluminibus in lucem editis adhuc

adhuc non desistit, quasi ex fonte vberrimo deriuare ea, quæ rectæ uitæ generationi necessaria maxime uideantur. Hic in grauissimis quibusq; controuersijs, quas ex omnibus orbis terrarum partibus in tanto numero doctorum utrorum ad unum Sylueſtrum Prierias ex schola D. Thomæ Doctorem egregium sese ante omnes conuertit, vt nemici vestrum nimũ uideatur si nos quoq; ex immenso numero hunc putauerimus dignum, quem interpretaremur & quasi ducem consiliorum nostrorum sequeremur. Sylueſtrum igitur Doctorem, Nauarrum explicatorem habituri sumus. Ad illum vt vetustiorem, ad hunc vt nouum ac viuentem, & gubernationem præsentem quasi digito osteudentem accurremus; utrunque tamen pari animo, pari studio complectemur. In utroq; enim, quocunq; oculi incideriut, quod admiremur occurret. Quod si non omnibus philosophari datur, neq; omnes uolunt ex alienis fontibus, aut Philosophorum riuulis sæpe lutulentis, ut Platone & Peripatetici, Christianæ vitæ præcepta haurire, si nõ singuli libros omnes aut habere, aut euoluere possunt, hos quos dixi duos sibi habeant familiares. Pernoctent hi nobiscum, peregrinentur, rusticentur. Delectent domi, atq; oblectent foris. Hi in omnibus difficultatibus, in quas incidere subtilius animorum recessus inquirentes solent, sint perfugium, ac solatium. Quoniam verò latissimus erat officiorum cãpus, ne uagari liceret liberius, certos fines præscripsistis vobis metipsis, quo studium maius, & opera acrior poneretur, oculis in rem unam intentis. Itaq; hoc sæculo, hac mundi senecta, in qua pecuniæ maxime inhiant mortales, auro, argento q; incubantes, nihil erat commodius quam vt de vsura differeremus. Qua quidẽ vix vllum uitium inimicum magis naturæ reperias. Quæ enim charybdis est, aut scylla tã uorax, quæ possit illi comparari? Hęc sanguinem pauperum exugit, laboresq; depascit. Hæc rem sterilem contra omne ius fœcundat, & nõ tam facultates exhaurit, quàm animas deuorat. Hæc deniq; fons est & origo innumerabilium malorum. Itaq; opportunum fuit non tam ad egestatem, quàm ad animas subleuandas, ut usuras in ultimas terrasũ partes relegaremus. Quod nos omnes facturi sumus pari conatu, & quasi in vnũ contractis copijs. Adito mercatores tam multos, tam subtiles, ut interdum quibus ex locis lucrum eliciant uix intelligas, cum intellexeris, uix satis ubi lateat lucrum possis dijudicare, difficilius uerò æquum consulere ac persuadere. Quæ si ita se habent, ac nõ leue quid est hoc studium, sed maximi momenti, atq; infinitis obscuritatibus inuolutũ si munus hoc nostrum sanctum est & officij & dignitatis, si non sine diuino dono administratur, si uos iudices estis rerum occultissimarum, atq; altissimarum, quarũ Deo reddenda sit ratio proximè ex hac uita abeuntibus, cum difficillimi incidant casus restitutionis in usuris potissimum, quibus statim prouidere necesse sit, facite ut antiquum institutum nunc renouatum præsentia uestra, uoce, & consensu omnium confirmatũ, nũquam in posterum intermitti patiamini, ingressique de usura pelagus immensum nunquam consistatis; donec scopulis omnibus superatis, ac fluctibus emensis, in portum feliciter descendatis. Interea Iacobe Cardinalis Amplissime patriæ tuæ custos, Romanæ Vrbis lumen, pietatis præsidium, qui post innumeras eius Imperij clades ueteris nobilitatis insignia retines; quoniam periculum maximum est in tam periculosa nauigatione, ut non modo portum non attingamus, sed ne quid eum longè littus aspicere spere mos; aspira ut facis aura illa tua in altum prouectis. Non enim possumus te aspirante diffidere. Pro cuius beneficij memoria immortali non defuturi sunt qui si minus ad rem ferendam gratiam officio suo satisfacere poterunt; ad prædicandam certè, & habendã gratiam omnes sint adhibituri. ex hoc ipso loco, his ipsis subsellijs, hac corona virorũ conatus omnes fatebuntur maximas tibi gratias omnes &. habere se & agere deberi grauissimorum dicentque qui nos sequentur liberius te urbem gubernante urbem ipsam, atq; orbem terrarum uniuersum nouam formam sumpsisse. Quo effectum est, ut & animorum salutei egregie consultum sit, & sanctæ Matris Ecclesiæ dignitas, Deique imprimis gloria summopere propagata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ELENCHVS CAPITVM
QVAE IN TERTIO TOMO CONTINENTVR.

RELECTIONES *duæ in cap. si quando. & in cap. cum contingat* DE RESCRIPTIS *fol. 1. vsque 62.*

Commentarius in Rubricam DE IVDICIIS *in cap. Nouit. in Rubrica agit de Iudicio, siue Iudiciali actu, at in* RELECTIONE *ponit sex notabilia fol. 63. vsque 126.*

PRIMVM NOTABILE *Deum omnia nosse. 89*
2. *Not. nullam creaturam omnia scire. 91*
3. *Not. supremam iurisdictionem mere laicam, sic esse ponet Papa. 94*
4. *Not. correctionem fraternam sic definiri & sic præcipi. 114*
5. *Not. denunciationẽ canonicam sic definiri, & quo ordine ad eam veniendum. 114*
6. *Iurisdictionem ecclesiasticam extendi ad cognoscendum de omni peccato mortali cuiuslibet Christiani etiam laici ad finem liberandi eum ab illo. 115*

Relectio cap. ACCEPTAM DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM *continet diuisionem & casuum decem cõfirmationes & totidem oppositiones. fol. 127. vsque 154.*

Relectio cap. ita quorundam DE IVDAEIS *in qua de rebus ad Sarracenos deferri prohibitis & censuris ob id latis disputatur, continet undecim notabilia & septem glossas. fol. 155. vsque 184.*

NOTABILE 1. *de summa principaliter contentorum. fol. 155*
2. *Not. ab. de cupiditate, sæuitie, & crudelitate. 157*
3. *Not. de necessitate manifestandi se Christianum. 158*
4. *Not. de verbo Sarracenos vnde dicatur, & quos infideles includat. 158*
5. *Not. de propria & lata significatione verbi. 162*
6. *Not. quod per delationem armorum hic vetitam non omnis eorum materia vetatur. 104*
7. *Not. quod verba (lignamina Galearum) barbara sunt & qua excludant. 165*
8. *Not. qui sunt deferentes, & subministrantes, & se differant. 167*
9. *Not. quod & quare plus peccet Christianus iuuans Sarracenos quam ipsi. 170*
10. *Not. quod subministrantes necessaria Sarracenis in bello incidat in pœnas huius cap. & quæ sunt illa. 171*
11. *Not. Quod galeas sarracenicas, & naues Piraticas gubernantes incidunt in hanc cap. 176*

Continet etiam vij. Glossas grandes, utiles & notan.

Commentarius de DATIS & PROMISSIS *pro Iustitia & Gloria obtinendis. fol. 185. vsque ad finem.*

INDEX RERVM ET VERBORVM.

In Cap. si quando, & in Cap. cum contingat.

ABBREVIATIO *termini citatorij non est iusta causa appellandi, qui intra terminum coram iudice comparere potest. cap. cum contingat. 6. causa nullit. nu. nc. 4. fol. 45*
Absolutio ad cautelam non impeditur propter exceptionem manifestæ offensæ, quando excommunicatio allegatur nulla ob iurisdictionis defectum siue manifestum, siue dubium. c. cum contingat. remed. 6. nu. 1. 61
Accessori & non licet quod principali vetatur. c. cum contingat. 2. caus. null. nu. 2. 39
Accessurus non debet plus iuris, quam hæres. c. si quando. except. 21. nu. 33. & 34. 27
Accessus, noua vox, iur. sperit. us quid significet, & apud quos inueniatur. prælud. 4. nu. 8. 2
Accessus, &c. ob solam renunciationem dantur. c. si quando. except. 5. nu. 3. 5
Accessus expectativa quædam, & cuius inuentum. c. si quando. except. 20. nu. 2. 21
Accessus quædam collatio conditionalis. ibidem. nume. 3.
Accessus & regressus non esse in fauore pares. ibid. nu. 6. 22
Accessus coadiutoria inferior est fauore. ibid. nume. 7.
Accessus per compositionem solere dari. except. 21. nu. 6. & 7. 25
Accessus plus iuris confert, quam expectativa. ibid. nu. 27. 27
Accessus & regressus non tolluntur, vt alia expectativa. ibid. nu. 29. & 30. 27
Accessus renunciatione nihil iuris in re vacare. prælud. 5. nu. 9. 2
Accessus præambulum iuris in re quærendo. except. 21. nu. 67. 31
Accessus modus quærendi ciuilis non ius quæsitum est. c. si quando. except. 21. in consu. contrar. nu. 18. & 19. 34. 35
Accessus & regressus non præbent ius in re: sed ad rem tantum. cap. si quando, in actuario. nu. 4. & 5. 35. 36
Accessus & regressus habentibus consulitur. ibid. nu. 10. 36
Accessus & expectativam ad diem conditionis trahi, & ante illam impletam falsum ius ad rem dare. prælud. 2. nu. 7. 2
Accessum & regressum ob solam renũciationem dari. cap. si quando. except. 3. nu. 2. 4
Actio de dolo datur in permittentem incipere, et nõ perficere. c. si quando. except. 21. nu. 18. 26
Auctor correctionis S. Apost. legati eius, & eiusmodi rectius eo sententiis omnia subiecit. c. cum contingat, remed. 6. nu. 12. 62
Actus non necessarij male adhibita non obsunt. c. cum contingat. in 2. caus. nu. 17. 41
Actum nullum non esse actum. cum contingat. remed. 2. nu. 1. 54
Actus consummatio quæ exequutio eius. cap. si quãdo. except. 21. in consut. contrar. nu. 5. 33
Adeundi potestatem aliatiue per se subsistens, aliatiua. c. si quando. except. 21. nu. 32. 27
Aetate maior nonnumquam est iudicio minor; dignus restitutione: sed non beneficio. cap. si quando. except. 11. nu. 9. 13
Alexatus laudatus paullo post omittitur. cap. si quando. except. 21. nu. 27. 28
Alternatiuam Ordinariorum coadiutoriam tollere. c. si quando. except. 20. nu. 5. 22
Amicitia, recusandi causa arbitraria. c. cum contingat. 10. caus. null. nu. 3. 49
Appellari potest ab actu nullo, quem tamen appellatio non confirmat. cap. cum cõtingat. 14. caus. null. nu. 4. 52
Appellari a pœna legis non potest: a declaratione vero sic. cap. cum contingat. 15. caus. nullit. nu. 2. 52
Appellatio non suspendit excommunicationem: sed solum declarationem. cap. cum contingat. 15. caus. null. nu. 1. 52
Appellatio non suspendit denunciationem futuram. ibid. nu. 3.
Appellatio a declaratoria excommunicationis mixta non efficit illam nullam: at denũciationem, aggrauationem simul & interdictum sequentia sic. ibid. nu. 4. 52
Appellatio ab interlocutoria in scriptis, & causa specialiter inserta facienda est. c. cum contingat. 14. caus. null. nu. 1. 51

Universidad de Deusto
Biblioteca

Appellatio scripta debet offerri, vt in scriptis dicatur facta. cap. cum contingat. 6. causf. nullit. nu. 7. 45
Appellatio coram iudice facienda, aut ei legitime intimanda. ibid. nu. 9. 45
Appellatio intimata per partem in quo fortior alia. ibid. nu. 11.
Appellatio per nullitatem sententiæ iustificatur, quando ab habente vim definitiuæ, & etiam quando ab interlocutoria, si ex causa illam annullante expressa fiat. cap cum contingat. remed. 6. nu. 11. 62
Appellatio ab excommunicatione, vt deuoluat: sed non suspendit. ca. cum contingat. 6. causf. null. nu. 14. 46
Appellatio vt non suspendit effectum futurum excommunicationis... cap. si quando. exceptio. 21. nu. 14. 25
Appellationis intimatio per quem fieri possit, c. cum contingat. 6. causf. null. nu. 10. 45
Appellationis intimatio facienda intra tempus appellandi. ibid. nu. 12. & 13. 46
Appellationem ab excommunicatione lata suspendere hodie potestatem denunciãdi in his, quæ non sunt notoria; saltem probabilissimũ, c. cum contingat. remed. 6. nu. 8. 62
Appellatione de facta ad Sed. Apost. vt cognoscit ordinarius. c. cum contingat. remed. 4. nume. 4. & 5. 60
Articulus causæ non iurisdictionis cuius delegabilis. c. cũ contingat. 2. causf. null. nu. 24. 42

B

Beneficia cur non quærit magis curatorem habens, alia vero sic. c. si quando. except. 19. nume. 4. 21
Beneficia puero conferre, existente adulto. malum. c. si quando. except. 7. nu. 4. 7
Beneficiarij officium magnum, & quod. cap. si quando. except. 7. nu. 2. 7
Beneficiarius, qui morum honestate debita caret. c. si quando. except. 17. nu. 6. 18
Beneficiarij prudentia officio iudicis metienda. cap. si quando. excep. 11. nu. 5. 13
Beneficij collatio digniori facienda c. si quando. except. 16. nu. 10. 17
Beneficij amici impetratio quæ videtur dolosa. c. si quando. excep. 5. nu. 3. 5
Beneficij viuentis impetratio quam magnum peccatum. ibid. nu. 2. 5
Beneficij ecclesiastici non est capax, prudentia incapax. c. si quando. excep. 7. nu. 1. 7
Beneficij a collatione facta prodigo supplicari posse. c. si quando. excep. 7. nu. 5. 7
Beneficij collationem qualis morum defectus inualidet. c. si quando. except. 17. nu. 6. 18
Beneficij incapax maior 25. annis curatorem habens. cap. si quando. except. 19 nu. 1. 20
Beneficij collatio ordinarij, & exequutoris in hoc distãt. c. si quãdo. excep. 8. n. 14. & 15. 9
Beneficij collatio facta iuuaro latina lingua an nulla... c. si quando. except. 13. nu. 7. 15
Beneficij collator tenetur de damno, quod indignus præstat. c. si quando. excep. 16. nu. 3. 17
Beneficij collatio idoneam scientiam non habenti, an nulla, & an conferens, & collatarius peccent: & an ad alium deuoluatur faciendas. cap. si quando. except. 15. nu. 1. 16
Beneficijs in ecclesiasticis vt quod libet liceat Papæ. c. si quando. except. 20. nu. 14. 23
Beneficio scientia sufficiens quo resp ectu censenda. c. si quando excep. 14. nu. 1. 15
Beneficio inhabile est quintuplex hominum genus. c. si quando. excep. 11. nu. 2. 12
Beneficio indignus qui nesciat legere & construere. c. si quando. excep. 13. nu. 2. & 3. 14
Beneficio quærendo non sufficit omnis honestas Deo grata: neque contra qua sufficiat illi quærendo, est Deo grata. c. si quando. except. 17. nume. 5. 18
Beneficio quis infamis inhabilis. ibid. nu. 9. 19
Beneficiorum collatoribus horrenda sententia. c. si quando. except. 17. nu. 1. 18
Beneficium plus prudentiæ, quam meritum, vel peccatum requirit. cap. si quando. except. 11. nume. 3. 12
Beneficium non potest quærere qui quæstũ nequit reperire. c. si quando. excep. 14. nu. 2. 15
Beneficium impedit furor precedens, non sequens. ibid. nu. 3. 16
Beneficium sumens, & tenens sine iusta scientia, vt peccat. c. si quando. excep. 18. nu. 4. 20
Beneficium requirit potentiam propriam ei seruiendi. c. si quando. except. 19. nu. 5. 21
Beneficium ob causam dimissum, ea non sequuta, reddendum. cap. si quando. exceptio. 21. nume. 15. 25
Beneficium datum per datam picolã an vacet per mortem. c. si quando. in antea. nu. 22. 37
Beneficium possessum confertur, sed non traditur sine cognitione. ca. cum contingat. 3. causf. null. nu. 2. 42
Bona mentis est cognoscere culpam vbi non est. c. cum contingat, remed. 2. nu. 17. 56
Brachium seculare inuocat delegatus, & subdelegatus Papæ etiam non requisito ordinario. c. cum contingat. remed. 1. nu. 1. & 4. 53

Bra-

Brachium seculare inuocat inquisitor iure communi. ibid. nu. 3. 53
Brachium seculare contra quem appellantem daudum. ibid. nu. 4.
Brachium seculare impartiturus de nullitate sententia cognoscit, sicut exequutor mixtus. ibid. nu. 8. 54
Brachium seculare cum ab vtraque parte petitur, quid fiet. ibid. nu. 9.

C

Canonicum litterarum esse oportere. cap. si quando. except. 18. nu. 2. 20
Cautoria Conimbricensi quæ, quanta, & qualia incumbunt. c. si quando. except. 11. nu. 4. 13
Capacitas beneficij quo tempore adesse debet. c. si quando. except. 10. nu. 6. 11
Causa quæ requiruntur non præsumuntur in principe. c. si quando. except. 20. nu. 12. 23
Causa grauis impulsiua quæ vitiat. c. si quando. except. 3. nu. 3 4
Causam finalem proœmia docent. in auct. cap. si quando. nu. 12. 36
Causam immediatam, non mediatam considerandam. c. si quando excep. 21. nu. 36. 28
Causarum quarum, vna cessante, non cessat effectus. c. si quando. except. 11. nu. 10. 13
Censuras falsas pro veris colere nõ esse viri pij, nec docti. c. cũ contingat. remed. 2. nu. 13. 57
Citatio iure naturæ facienda. c. cũ contingat. 8. causf. null. nu. 3. 48
Citatus exceptionem declinatoriam alleget, nisi sit notoria. cap. cum contingat. 6. causf. null. nume. 6. 45
Christianos aliquot parum Christianos. ca. cum contingat. remed. 3. nu. 5. 60
Clausula: Contradictores, &c. quos cõprehendat. c. cum contingat. 7. causf. null. nu. 2. 46
Clausula: Non obstantibus, &c. Etiam si talis, &c. Quorum tenores, &c. tollit necessitatem inferendi tenorem contrariorum. cap. si quando. except. 1. nu. 1. fol. 3. Etiam si caueatur in illis contrarium. ibid. nu. 2. Etiam secundum contrariam opinionem, quando id in lege ponetur, vel stylus Curiæ id haberet, quod constat. ibid. 3
Clausula vni accessoria non refertur ad aliam. c. si quando. except. 2. nu. 1. 3
Clausula. Quouis alio modo uocante, quos modos meludit. ibid. nu. 3. 3
Clausula: Sicut asseritur, & Sicut asseris, differunt. c. si quando. excep. 3. nu. 1. & 2. 4
Clausula: Inuocato, si opus fuerit bracchio seculare, tacite mest literis Papæ. cap. cum contingat. remed. 1. nu. 2. 53
Clausula prœmialis, Vitæ ac morũ honestas, intellectus. c. si quando. except. 8. nu. 8. 9
Clausula supplens defectus non extenditur ad naturales. c. si quando, excep. 10. nu. 3. 10
Clausula: Cæterum, ad varia relata varia operata. c. cum contingat. 2. causf. null. nu. 7. 40
Clausula: Cæterum, etiam laicos aliquos facit subdelegatos. ibid. nu. 11. 41
Clausula, Vocatis uocandis, subintelligitur in omnibus committentibus, quas cum cognitione causæ oportet expedire. ibid. nu. 14. 41
Clementina Clementis VII. extensa per Conc. Trid. si quando. in auctario. nu. 2. 35
Clementinæ vetantis successionem tenor cap. si quando. except. 21. nu. 1. 24
Clementina præfata filijs ante illam natis nocet. ibid. nu. 31. 27
Collatio ab ordinario & exequutore, & quanter. c. si quando. except. 16. nu. 12. 17. 18
Collatio facta indigno nulla est, & deuoluitur ad alium. c. si quando. except. 17. nu. 10. 19
Collatio, illitterato facta, an quæstus litteris reuuat. c. si quando excep. 18. nu. 5. 20
Compositio accessum non transit ad successorem. cap. si quando excep. 21. in confir. contrar. nume. 2. 32
Concilium contra generale, nec Episcopus, nec legatus dispẽsat. c. si quãdo. excep. 16. nu. 9. 17
Conditionis impletæ tempore habilitas adquisiturj requiritur. c. si quãdo. excep. 19. nu. 8. 11
Conditionale debitum perit per incapacitatem. c. si quando. except. 21. nu. 22. 26
Concordanda iura, & concordantur duo c. Cõc. Trid. in auctario cap. si quãdo. nu. 6. & 7. 36
Cõfessario parũ docto, & liberos latinum occasionem esse. c. cum contingat. remed. 3. nu. 6. 60
Cõferens indigno plus peccat, quam eũ eligens, c. si quando. except. 16. nu. 2. 16
Consecutam ollo de causis fieri erroneã. c. cum contingat remed. 2. nu. 18. 56
Conscientiæ puritati discretionis iudicium deesse non debet. ibid. nu. 24. 57
Consuetudo nequit iudices contra decretum irritans. c. cum cõtingat. 2. causf. null. nu. 12. 41
Consueta tacite intelligi, etiam in hoc. c. si quando excep. 10. nu. 11. 23
Contradictor, an dicatur possessor iure se defendens. c. cũ contingat. 7. causf. nullit. nu. 3. 46
Contractus sim qua compositio, & quæ gratiæ precio concessa non habet. c. si quando. excep. 21. in consut. contrar. nu. 1. 32
Contractus ex iusta causa tolli à principe. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crimina quæ irregularitatem gignunt remissiue.c.si quando.except.17.nu.8. 19

D

Data picula quid Romanis. in auct. cap.si quando.except.nu,10. 37
Delegatus in quos solet expressos iudicat.c.cum contingat.7.cauſ.null. nu.1. 46
Delegatus cum clauſula: Appellatione remota, *non potest subdelegare cum illa, & quadam ratio germana c.cum cõtingat. 6. cauſ. null.nu.3.* 45
Dilatio citatoria, & deliberatoria nõ requirunt cognitionem. capitu. cum contingat.4. cauſ. null.nu.2. 44
Dilatio nimium brevis gravat: quæ autem ſit eiuſmodi arbitrio iudicis relinquitur. ca.cum contingat.5.cauſa nullit.nu.1. 44
Diſpenſatio transferens monachum qua nulla. c. ſi quando.except.5.nu.4. 6
Diſpenſationes ad contrahendum multæ nullæ. c.ſi quando.except.5.nu.5. 6
Doctoris dictum ſecundum ea, quæ allegat, intelligendum.c.ſi quando.except.18.nu.1. 19
Doctoris inſignis ſciẽtia, & conſciẽtia dictũ excuſat.c.cum contingat.remed.2.nu.30. 58
Dubitare, vel dubitare debere paria. cap. cum contingat.11.cauſ.null.nu.4. 50

E

Electus cum eligitur, & confirmatur debet eſſe habilis. cap. ſi quando, exceptio. 10. nume.8. 11
Exceptio peremptoria, quæ non ſolum gratiam, ſed etiam litteras perimit, ante litem conteſtatam opponi poteſt. cap.cum contingat. 1. cauſ.null.nu.2. 38
Exceptio in ſum dilatoriæ oppoſita quæ poſt in vim peremptoriæ opponi poteſt non admittitur niſi, & cap.ibid.nu.6. 39
Excommunicare parochus cur iure communi non poteſt. cap.cum contingat.2. cauſ. null. nume.26. 42
Excommunicati inualide electio valida non ſit infirma, licèt deferatur appellatio. cap. cum contingat.remed.2.nu.9. 55
Excommunicatio, ut eſt meri, vel mixti imperij. c.cum contingat.2.cauſ.nullit.nu.25. 42
Excommunicato lata in poſſeſſorẽ ab exequutore quæ nulla. cap. cum contingat. 3. cauſ. null. nu.5. 34
Excommunicatio pro futura culpa non requirit monitionem: quæ vero pro præterita ſic, etiam ſi ea fuerit notoria.c. cum contingat.5. cauſſ. nulli,nu.4. 44
Excommunicatio, qua pro culpa futura ferri dicitur.ibid.nu.5. 44
Excommunicatio, ſine monitione lata iniuſta quidem eſt, ſed valida, etiam ſi a delegato ſeratur.ibid.nu.6. 44
Excommunicatio delegati ſine monitione lata nulla, cum poteſtas excommunicãdi cum ea reſtrictione delegata fuit.ibid.nu.8. 44
Excommunicatio poſt appellationem iuſtam lata ipſo iure nulla.cap.cum contingat.6. cauſ. nullit.nu.1. 45
Excommunicatio exequutoris in cõtradictorem iuris lata. cap. cum contingat. 7. cauſ. null. nume.5. 45
Excommunicatio monitorij ſine clauſula iuſtificante vt nulla.cap.cum contingat.8..cauſ. nullit. nu.2. 48
Excõicatio nulla non eſt excommunicatio, nec timenda.c.cum contingat.remed.2.nu.3. 54
Excommunicatio nulla non ligat publicata nullitate.ibid.nu.4. 55
Excommunicatio iniuſta timenda: ſed non nulla.c.cum contingat.remed.2.nu.15. 55
Excommunicatio in participantes quæ nulla. ibid.nu.34. 58
Excommunicatio quæ fundatur in alia, ea cadente.ibid.nu.35. 59
Excommunicatio exequutoris in partiepes raro valet.ibid.nu.36. 59
Excommunicatio & interdictum vt noue differunt.ibid.nu.39. 59
Excommunicatio, vt nulla & iniuſta ſimpliciter declaretur peti poſſe. cap.cum contingat. remed.6.nu.10. 62
Excommunicationem aliquando reddit fortiorem denunciatio, quo caſu appellatio ab Excommunicatione lata denũciationem ſuſpendit.c.cum contingat.remed.6.nu.7. 62
Excommunicationem, præcedat canonica monitio & ea qualis eſt. c.cum contingat.5.cauſ. null.nu.3. 44
Excõmunicato cõmunicans in crimine, ob quod eſt excõicatus in eandem incidit excommunicationẽ.c.cum contingat.remed.3.nu.3. 60
Excommunicato nulliter, collato falſa Valet. c.cum contingat.remed.2.nu.11. 55
Excõmunicatum nulliter qui vitantes peccant. c.cum contingat.remed.2.nu.29. 58
Excommunicatus nulliter qui peccat vitando. ibid.nu.25. 57
Excommunicatus vitari non debet, licet excommunicatio non ſit notoria nulla, ſi putatur talis.ibid.nu.25.

Excom-

Excommunicatus magis debet vitare, quam vitari.ibid.nu.27. 55
Excommunicatus nulliter non vitandus antiudicium.ibid.nu.28. 55
Excõicatus nõ eſt perſona honeſta.ibid.nu.44. 59
Excõicatus acceptat beneficium quod et cõferri nequit.c.ſi quando.except.10.nu.9. 11
Excommunicatus ſolum quærit titulum quoad regulam de triennali.ibid.nu.11. 11
Excommunicatus minori, & manens in mortali differunt.c.ſi quando.except.17.nu.4. 18
Excõicatus celebrãs irregularis, priuandus etiã epiſcatu.c. cũ contingat. remed.2. nu.5. 55
Excommunicatus poſt appellationem, quam putat iuſtam celebrans non eſt irregularis, etiã ſi poſtea declaretur iniuſta.ibid. nu.6. 55
Excommunicatus nulliter etiam denunciatus non vitandus.ibid.nu.8. 55
Excommunicatus nulliter non vitandus etiam præcipiente prælato.ibi.nu.13. 55
Excommunicatus poſt appellationem a iudice, procedente appellatione remota, quando vitandus.nu.21. 56
Excõicatus poſt appellationem vitare debet, & vitari ſi ſcitur eſſe iniuſta.ibid.nu.20. 56
Exequutio cum clauſula iuſtificante incipitur. c.cũ contingat.8.cauſ.nullit.nu.4. 48
Exequutionem per abruptam ſine cognitione cauſa contra poſſeſſionem factam perdit ius eius,pro quo facta fuit.cap.cum contingat.3. cauſſ.nullit.nu.6. 43
Exequutor non probat omnia, quæ debent eſſe vera.c.ſiquando.excep.8.nu.10. 9
Exequutor mixtus Sedis Apoſtolicæ, debet eſſe canonicus.c.cum cõtingat.2.cauſ.null.nu.1. 39
Exequutor merus etiam Papæ, poteſt eſſe non canonicus.ibid.nu.3. 40
Exequutor omnis iudex ſit qualificatus. ibid. nu.5.& 6. 40
Exequutor omnis gratiæ, cur ſemper qualificatus.ibid.nu.19. 41
Exequutor merus nullum poteſt excommunicare.ibid.nu.21. 41
Exequutor nullus apud Francos excommunicat.ibid.nu.22. 42
Exequutor gratiæ quando tenetur agere iudicẽ. cap.cum contingat.3.cauſ.null.nu.1. 42
Exequutor vt non poteſt tradere beneficiũ poſſeſſum.ibid.nu.4. 43
Exequutor merus terminum figere non põt ad excõicandum nouæ excõicatione eum, qui nõ paruerit.c.cũ contingat.4.cauſ.null.nu.1. 43
Exequutor minimum feſtinans gravat, etiã ſi ſit merus.c.cum contingat.5.cauſ.null.nu.2. 44
Exequutor gratiarum Apoſtolicarum quamuis in contradictores appellatione remota procedat: non tamen eius ſubexequutor. cap. cum contingat.6.cauſſ.null.nu.2. 45
Exequutor per clauſulam Contradictores *quos iudicare poteſt.c.cum contingat.7.cauſ. null.nu.4.* 47
Exequutor merus multa debet audire, & hæc facere.c.cũ contingat.9.cauſ.null.nu.2. 48
Exequutor merus qui recuſari poteſt, & qui nõ, c.cum contingat.11.cauſ.null.nu.9. 49
Exequutorem qui non habet qualitates c. ſtatutum, non poſſe iuriſdictione uti, etiã quando illi in actu non eſt neceſſaria. c.cũ contingat. 2.cauſſ.null.nu.16. 42
Exequutorem, qui modum excedit recuſari poſſe.c.cum contingat.10.cau. null.nu.6. 49
Exequutori mero non conuenit clauſula: Contradictores *cap. cum contingat.2. cauſ.null. nume.20.* 41
Exequutorium mandatum in vim citationis reſolui tunc, quando in eo permittitur pars, allegatio & defenſio. c.cum contingat.5. cauſ. nullita.num.9. 44
Exequutoris meri iudicialis actus vt fortior. c.cum contingat.2.cauſ.nullit.nu.18. 41
Exequutoris cenſuras nullas poſſe a valuis reſigi.c.cum contingat remed.2.nu.41. 59
Exequutorum deputatio gratia nulla, vt nulla. c.cum contingat.1.cauſ.nullit.nu.1. 38
Exequutorum in erranda qualitate, quæ cauſa vitiat.c.cum cõtingat.2.cauſ.null.nu.23.42
Expectans quis debet renouare expectatiuam. c.ſi quando.except.10.nu.14. 12
Expectanti capacitas quando tempore data habenda.c.ſi quando.except.7.nu.8. 8
Expectatiua perditur quæſito alio incompatibili.cap.ſi quando.except.6 nu.1. 6
Expectatiua decentis ſe ſcholaſticum, cum non ſit nulla.cap.ſi quando.except.9.nu.1. 10
Expectatiua omnis eſt gratia conditionalis.prælud.3.nu.6. 2
Expectatiua per matrimonium, ſed non ſponſalia perditur. capit. ſi quando, exceptio. 10. nume.11. 11
Expectatiuæ expirat per irregularitatem, nec poſt renatt.ibid.nu.12. 12
Expectatiua generalis, ante elem. de filijs preſbyterorum, ad quæ non prodeſt. cap. ſi quando.except.21.nu.26. 27
Expectatiua omnis conditionalis ſemel, multæ vero bis.ibid.nu.28. 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expectatiua quæ explosa per Concil. Trident. cap. si quando.in auctar.nu.13. 36
Expectantium reuocatoriam omnes ius ad rem tollere.cap.si quando.excep.20.nu.4. 22

F

Felyni lector monetur.ca. si quando.except. 13.nume.5. 15
Felynũ in intelligendo Ludouicũ Romanũ lapsum.c. cum contingat.1. cauſſ.nullit.n.5. 38
Feriato die in honorẽ Dei factus proceſſus,ẽt parte cõſentiente, ẽt ſuper beneficijs regulariter nullus.e.cũ cõting.12.cau.null.nu.1.et 2. 51
Filij legitimi an perdiderint acceſſus & regreſſus, & coadutoriam ante Concil. Trid. habitas.cap. si quando.in auctario.nu.3. 35
Filij nothi an teneantur relinquere beneficia paterna habita ante Concil. Trid. patribus tam mortuis ibid. nu.11. 36
Filius clerici nothus incapax beneficij patris et omniũ, quæ ſita ſunt ibi patres fuerunt beneficiarij,c.ſi quando.in auctario.nu.1. 35
Fine prohibito quæ media cenſeantur prohibita. cap.ſi quando.excep.7.nu.6. 8
Fructus beneficij per datam picolam dati cuius. cap.ſi quando.in auctario.nu.23. 37
Furioſus & mente captus pares.cap.ſi quando. except.10.nu.5. 11
Furioſus & maior curatorem habens exaquantur,cap.ſi quando.excep.19. nu.3. 21
Furor vel dementia & impedit effectum expectatiuæ.cap.ſi quando.except.10. nu.6. 11
Furoris exceptio electo in Papam obijcitur. ibid. nume.4. 11

G

Gratia an ſemper per ſolã ſignaturã perficiatur.c.ſi quando.in auctario.nu.24. 37
Gratia cuius cauſſa ſit impetratio nulla,dolo ad id facta eo tacito eſt nulla.cap.ſi quãdo. except.5. nu.1. 5
Gratiæ cõceſſa per datas picolas an ſint perfecta.c.ſi quando.in auctario.nu.21. 37
Gratiam expectatiuam libere a ſucceſſore concedentis reuocari.c.ſi quando excep.21.in conſiut.contr.nu.2. 32
Gratias ad vacatura conceſſas expiraſſe. cap.ſi quando.in auctario.nu.17. 37

H

Habere, & habere debere paria: habere itẽ & habere poſſe . cap. cum contingat.11. cauſ. nullit.nu.3. 50
Huiuſmodi dictio dispositionem ad omnia præcedentia refert.cap.cum contingat. remed.6. nume.5. 62

I

Illitterati & minus ſcientis tituli vt differũt. c.ſi quando.except.16.nu.11. 17
Illiteratos,& litteratos, quos appellat Gallia & Hiſpania.c.ſi quando.except.13. nu.4. 14
Illiteratus,& hamicidæ indigniores beneficio . c.ſi quando.except.12.nu.1. 14
Illiteratus,inſcius litterarũ, & imperitus quis. cap.ſi quando.except.13.nu.1. 14
Infans præſumitur imprudens doli minime capax.cap.ſi quando.except.7.nu.5. 7
Infans ſtipulari nequit, potius quia iudicio caret,quam loquela.ibid.
Infans legitimari poteſt ,ſed non legitimationi conſentire.ibid.nu.6. 8
Infanti conceſſi expectatiuam eſt contra ius,ſed non naturæ. ibid.nu.7. 8
Infanti, vt cenſetur defectus iudicij ſublatus . ibid.nu.9. 8
Iniuriarum & alijs modis teneri excõicantem inuſte.c.cũ contingat. remed.2.nu.45. 59
Intellectus c.ad extirpandas de filijs presbyterorum.c.ſi quando.except.21.nu.2. 24
Intellectus communis cap.2.de conceſſ. præben. lib,6.ibid.nu.19.20.& 21. 26
Intellectus regula factum legitime . de reg. iur. lib.6.ibid.nu.23. 26
Intellectus communis c.non autem 7.q.7.reprobatur.prælud.5.nu.10. 2
Intellectus clem.gratia.de reſcript.cap.ſi quando.except.6.nu.5. 6
Intellectus cle.1.de prob.c.ſi quãdo exc.8.n.6.9
Intellectus §.pro defectu c. niſi. de renunc. c.ſi quando.except.17.nu.1. 18
Intellectus c.ſi.de ætat. & qualit. ibid. nu.3.
Intell.§.ſi.c.cũ in cũctis.de elect.ibid.n.10. 19
Intellect.cle.vt ij qui de ætat.& qualit. & illius gl.5.c.ſi quando.excep.21.nu.40.& 42. 29
Intellectus c.2.de conceſſ.prab.expendatur, c.ſi quãdo.except.21.in cõſut.contrar.nu.3. 32
Intellectus regula ſine culpa. de reg. iur. lib.6. ibid.nu.16. 34
Intellectus clauſulæ: Cæterũ,litterarũ Apoſtolicarũ.c.cũ contingat.2.cauſ.nullit.nu.7. 40
Intellectus gl.Summe.15.q.4.c.cum contingat. 12.cauſſ.nullit.nu.3. 50
Intellectus c.cum cõtingat.ſingulariter ampliatur.c.cum contingat remed.1.nu.10. 54
Intellectus cap.ſolet.§.ſi.de ſent. excom. c.cum contingat.remed,2.nu.12. 55
Intellectus c.1.11.q.3.ibid.nu.14.
Intellectus c.paſtoralis.§.quia vero. de offic.delegat.c.cum contingat.remed,1.nu.7. 53

Inter-

Interdum ſpeciale tollitur ad cautelam. c. cum contingat.remed.6.nu.2. 61
Interdictum generale non relaxatur ad cautelam:ſed ſimpliciter ſic, data cautione de parendo iudicij:etiam antequam de cauſſa nullitatis conſtet.ibid.nu.3.
Interdictum quoddam pro ceſſatione vt obſeruatum.c.cum contingat.remed.2.nu.37. 59
Interdictũ quod ſpãle,ſiue generale.ibid.nũ.38.
Interdictum quod matrix eccleſia ſeruat,ſeruãdum eſſe ab omnibus religioſis , ẽt ſi nullum ſit; non tamen a ſecularibus.ibid.nu.40. 59
Interdicti huius tollendi remedium pœnitudo . c.cum contingat.remed.3.nu.1. 60
Intruſionis a Curia qua turis ignorantia excuſat. cap.ſi quando.except.18.nu.7. 20
Irregularis ſine dolo & contemptu nemo fit . c. cum contingat.remed.2.nu.7. 55
Irregularis ob infamiam miſſans , non fit nouæ irregularis c.ſi quando.excep.17.nu.8. 19
Irregularitas nõ omnis inducit renunciationem beneficij.c.ſi quando.except.10. 12
Index accipies plus ab vna parte , quã ab alia, recuſabilis.c.cũ cõtingat.10.cauſ.null.n.8. 49
Iudex qui extraiudicialiter procedit caſu , quo iudicialiter procedere debet , facto videtur partem ſpoliare.cap.cum contingat.7. cauſs. nullit.nu.9. 47
Index incompetens etiam ritè procedens vt ſpoliat.ibid.nu.11.
Index cum moleſtat,pars inſtans moleſtare videtur.ibid.nũ.13. 47
Iudex eccleſiaſticus aliter iuuat ſæcularem , quam contra ſæcularis eccleſiaſticum.c.cum contingat.remed.1.nu.6. 53
Iudici non procedenti ritè reſiſti perinde ac parti.cap cum contingat.7.cauſ.nullit.10. 47
Iudicis ob proceſſum indebitum vt pars tenetur.ibid.nu.12. 47
Iudicis præceptum ſine clauſula iuſtificante,vt nullum.e.cũ contingat.8.cauſ.nullit.n.1. 48
Iudicis mandatum nullum, neq; excuſat, neq; excuſat.c.cum contingat.remed.2.nu. 59
Iuriſdictione qui carent nõ poſſunt pœnã adijcere.c.cũ contingat.2.cauſ.nullit.nu.28. 42
Iure naturæ nemo quam nouit artem exerceat. c.ſi quando.excep.7.nu.3. 7
Iure ſuo vtenti nemini eſt iniurius. c. cum contingat.7.cauſ.nullit.nu.8. 47
Ius ad beneficium per inhabilitatem perditur . c.ſi quando.excep.21.nu.24.& 25. 26
Ius ſuccedẽdi patri aliud a iure filiationis.ibid. nume.60. 31
Ius in re quærendum non eſt acceſſorium iuri ad rem.ibid.nu.68. 31
Ius quærendi modum ciuilem facile a principe tolli.cap. ſi quando . except. 21. in confutat. contrar.nu.18. 34
Ius priuilegij facile a principe tolli.ibi.n.19. 35
Ius ad rem,facilius quam ius in re perditur.c.ſi quando.excep.6.nu.2. 6
Ius ſemel extinctum non reuiuit extincta exiuendi cauſſa.ibid. nu.4. 6
Ius naturæ nulla diſpenſatio , ſiue indulgentia humana tollit.c.ſi quãdo.excep.10.nu.4. 11
Ius expectatiuæ eo exoſius quo ſpecialius . ibid. nume.13. 12
Ius ad rem electi vt maius iure expectantis.c.ſi quando.except.11.nu.7. 13
Ius acceſſus & regreſſus maius iure expectatiuæ . ibid.

L

Legati poteſtas partim ordinaria, & partim extraordinaria,cap. cum cõtingat. remed. 5.nume.2. 61
Legatus de latere de appellatione ad Papam ut cognoſcit.ibid. nu.1.
Legitima patris viuentis filio quaſi debita.c. ſi quando.except.21.nu.59. 31
Legitimatio primogeniti , non tollit ius ſecundo genito quæſitum . cap. ſi quando . excep.21. nu.10.& 11. 25
Legitimatio primogeniti præiudicat ſecundo genito tribus concurrentibus cap.ſi quando.except.21.in conſut.contrar.nu.7.& 8. 33
Legitimationi cito non contradicens conſentit . cap.ſi quando.except.7.nu.6. 8
Legitimatio,extãte legitimo,quã exoſa.c.ſi quãdo.except.21.in conf.cõtr.nu.10.& 11. 33
Lege habita pro infecta non tollit ius ante quæſitum.c.ſi quando.excep.21.nu.17. 26
Legẽ correctoriam extendit rõ expreſſa.c.ſi quãdo.excep.21.in confutat.contrar.nu.9. 33
Legis per diſpoſitionem damnum datum non reſarcitur.ibid.nu.17. 34
Lex vt futura tantum & non præterita reſpicit.c.ſi quando.except.21.nu.3. 24
Lex antiqui iuris declaratoria, qua ſola futura comprehendit.ibid.nu.5. 24
Lex non reſpicit futura,cum inuolueret præterita.ibid.nu.8.& 9. 25
Lex noua ſimpliciter loquens non extenditur ad præterita.ibid.nu.42. 29
Lex noua non includit præterita ibid.nu.44.29
Lex puniens extendentem repreſalias punit præteritas.ibid.nu.46. 29

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex vt bannitus centum soluat, quo, à bãno eximatur includit antea bannitum; licet antea potuisset eximi non soluendo. ibid. nu. 47. 29
Lex formam procedendi & ferendi sententiam inducens, includit lites praeteritas, qua parte non sunt finitæ. ibid. nu. 48. 30
Lex, vt maritus lucretur medietatem dotis, cõprehendit dotes vxorum post illam mortuarum. ibid. nu. 49. & 50. 30
Lex noua de vsu rei, qua non includit vsum praeteritum. ibid. nu. 51. 30
Lex ne qua fœmina vestes sericas vestiat, vel ne succedat dotata, praeteritas includit, etiam eat, quibus delata fuit hæreditas, sed non adita. ibid. nu. 52. 30
Lex, Detur capienti bannitum, *includit eum qui ante legem captum post eam præsentat. ibi. nu. 53. & 54.* 30
Lex: Detur tantum capienti bannitum, *includit eum qui ante legem captum post eam præsentat. ibid. nu. 53. & 54.* 30
Lex querelæ bannitorum audiantur, comprehendit eum, qui accusationem persequens bannitur. ibid. nu. 55. 30
Lex: Ne quis triticum exportet, *quem includit. ibid. nu. 56.* 30
Lex: Ne quis agat œconomũ, *includit prius factum. ibid. nu. 57.* 30
Lex: Ne fœmina succedat, *includit tam natas. ibid. nu. 58.* 31
Lex de re præterita, & de vsu eius diuersa. ibid. nume. 63. 31
Lex dans modum & ordinem quot includit. ibid. nu. 64. 65. & 66. 31
Lex non includit exequutionem rei præteritæ cum finis & ratio legis ei nõ congruunt. ibid. nu. 69. & 70. 32
Lex nouæ includit futurum, perficiens præteritum. ibid. nu. 71. 32
Lex nouæ quæ includit futurum innoluens præteritum. cap. si quando. except. 21. in consu. contrarior. nu. 4. 33
Lex correctoria quæ fauorabilis. ibid. nu. 9. 33
Lex nouæ ne fœmina in emphyteusim succedat vt includit filias tam natas cum concordantia opinionum. ibid. nu. 14. 34
Lex posterior limitatur nonnunquam per priorem. c. si quando. in auctario. nu. 7. 36
Litteratus aliud in alia materia dicitur: et quid olim, & quid nũc in materia ordinandorum. c. si quando. except. 13. nu. 6. 15

M

Mandatum de prouidendo triplex, prælud. 2. nu. 4. 2
Mãdatum de prouidendo perditur ob irregularitatem. c. si quando. except. 10. nu. 10. 11
Mente captum esse quem septem modis probatur. c. si quando. excep. 10. nu. 1. 10
Mente captus genus, furiosus et demẽs quietus, eius species. c. si quando. except. 10. nu. 5. 11
Monitorium pœnale non granat, si cum audientia detur, donec exceptiones oppositæ reijciantur; cum exemplo. cap. cum contingat. 6. causa nullit. nu. 5. 45

N

Negatiua regulæ quando affirmatiua cedit. c. si quando. in aultr. nu. 8. 36
Nihil & inutile agnari, si eadem ratio id suaderet. c. cũ contingat. 13. caus. null. nu. 7. 51
Notificaturus alicui scripturam aliquam, adseruat secum illius copiam. cap. cum contingat. 14. caus. nullit. nu. 3, 51
Notorie idoneus non est examinandus. ca. cum contingat. 2. caus. nulli. nu. 13. 41
Notorium & manifestum, *diuersa iurisperitis. c. cum contingat. remed. 2. nu. 26.* 57
Nullatenus & penitus, *ipso iure disponunt. c. cum contingat. 13. caus. null. nu. 4.* 51
Nullum à principio vt interdum viuificatur. ibid. nu. 5.

O

Officium nullum sine iusta scientia iuste capiatur. c. si quando. excep. 16. nu. 4. 17
Ordinarius in casu huius cap. cum contingat. terminum præfigit ad sibi parendum: non autem ad puniendum non parentem. c. cũ contingat. 4. caus. nullit. nu. 3. 43
Ordinarius non tenetur seruare censuras nullas. c. cũ contingat. remed. 4. nu. 1. 60
Ordinarius resistit delegato, contra dispositionẽ cap. statutum procedenti. ibid. nu. 2. 60
Ordinarius multa pẽt circa appellationem ad Sedem Apostolicam interpositam. ibid. nu. 3.

P

Pœnitudo remedium suapte natura efficax ad tollendas lites, hominũ vitio ineficax. cap cum contingat. remed. 3. nu. 4. 60
Papa sãus sub conditione ad tempus & in diem confert. c. si quando. prælud. 3. nu. 5. 2
Papa cur transferendo suas leges sine iusta causa peccat. c. si quando. except. 8. nu. 12. 9
Papa nõ intendit conferre beneficium bonis interdicto. c. si quãdo. excep. 10. nu. 2. 10
Papa

Papa solus dispensat hoc ipso quod contra ius agit. ibid. nu. 3.
Papa raro dispensat directe super scientia, & honestate. c. si quando. except. 19. nu. 2. 21
Papæ narranti vt creditur. cap. si quando. except. 8. nu. 5. 9
Papæ falsò imponitur venditio beneficij, quamuis id posset. c. si quando. except. 20. nu. 9. 22
Peccata multa in conferendis & retinendis beneficijs. cap. si quando. except. 18. nu. 3. 20
Peccatum mortale esse omnem inutilitia. actũ. c. cum contingat, remed. 3. nu. 2. 60
Peccatum omne mortale non tollit morum honestatem. c. si quãdo. except. 17. nu. 7. 18
Penitus & nullatenus *priuant ipso iure. c. cum contingat. 13. caus. nullit. nu. 3.* 51
Penitus & nullatenus *quando non disponunt. ibid. nu. 6.* 51
Pœna pecuniaria impositionẽ iurisdictionis esse. c. cum contingat. 2. caus. null. nu. 27. 42
Panam pecuniariam imponere qualis iurisdictionis. ibid. nu. 28. 42
Possessor bis vocandus antequam expellatur. c. cum contingat. 3. caus. nullit. nu. 3. 43
Præiudicium primarium non secundarij attendendum. c. si quando. except. 21. nu. 35. 28
Præiudicium tertij præcogitatum a principe non impedit. ibid. nu. 38. 28
Præiudicium secundum quod. ibid. nu. 39. 28
Præiudicium præcogitatum quando videtur facere princeps. c. si quando. except. 21. in consu. contrar. nu. 12. 35
Princeps non præiudicat tertio, etiam per legem communem. c. si quando. except. 21. nu. 16. 26
Principem præiudicare nolle quando verum, & quando non ead. except. in consutat. contrar. nume. 21. 35
Priuilegium precio concessum & sine causa irrenocabile. c. si quando, except. 20. nu. 10. 23
Priuilegium precio concessum quod reuocari potest. ibid. nu. 13. 23
Priuilegium episcopo, & presbytero datum vt intelligendum. cap. cum cõtingat. 2. cau. null. nume. 10. 41
Probandi narratæ in rescripto, onus impetranti incumbit. cap. si quando. excep. 8. nu. 4. 9
Processus ẽt contumaciæ punitiuus iudicis scientis, vel dubitantis se nõ habere iurisdictionẽ, nullus; quauis non scientis eam elidibilẽ esse. c. cum contingat. 21. caus. null. nu. 1. 50
Proœmia causam finalem & mentem disponentis indicant. cap. si quando. except. 8. nu. 1. 9
Præmia bullarum Papæ, non probant quæ continent. ibid. nu. 7. 9
Præmia bullarum & cõditiones illæ: Si est idoneus, & similes, *quæ conditionem, & quæ instructionem inducunt. ibid. nu. 9.* 9
Proœmia bullarum ad ornatum tantum poni falsum. ibid. nu. 11. 9
Proœmiorum veritas Papam a peccato excusat. ibid. nu. 13, 9
Prudentia omnino necessaria ad bene viuendũ. c. si quando. except. 8. nu. 3. 9
Prudentiæ infantilis suppletio, non supplet veritem. cap. si quando. except. 11. nu. 8. 13
Prudentiam anticipatam in infante virtutis indicia. cap. si quando. excep. 8. nu. 2. 9

Q

Quæsita facilius conseruari, quam quærenda. cap. si quando. in auctar. nu. 9. 39

R

Ratio, quæ de præterito legem efficit declaratoriam. c. si quando. excep. 21. nu. 4. 24
Recusandi causa immediata vna: nempe suspitio. c. cum contingat. 10. caus. null. nu. 2. 49
Recusandi iusta causa quando patria communis. ibid. nu. 4.
Recusandi cã iusta est alienigena, quod delegatus & altera pars sunt indigena. ibid. n. 5. 49
Recusari posse in una causa qui grauauit in alia. ibid. nu. 7.
Recusatio in scriptis, & causa expressa non quæ liquals: sed iusta est facienda iure Pontificio ibid. nu. 1. 48
Recusatio proposita vt annullat processum. ibid. nume. 10. 49
Regressus ad ius pristinum dari, cum id æquitas suadet. cap. si quando. except. 21. in consut. contrar. nu. 20. 35
Regressus, accessus, & coauditoria omnes ante Concil. Tyrd. habiti, an per illud perierint. cap. si quando. in auctario. nu. 5. 36
Regressus & accessus habentibus consulitur. ibid. nu. 10. 36
Regressus non reuocari gratijs generatim reuocatis. cap. si quando. in auctario. nu. 18. 37
Regressus transferri; concedi, & extendi diuersa. ibid. nu. 19. 37
Regressus & coadiutoriæ ius tantum ad rem tribuere prælud. 5. nu. 10. 2
Regulæ Cancellariæ reuocatoria. tenor, c. si quãdo. excep. 20. nu. 1. 21
Religionis ingressus maritũ vt præiudicat vxori. cap. si quando. excep. 21. nu. 12. 25
Religionis ingressus cur iuri quæsito non nocet. cap. si quando. exceptio. 21. in consutat. contrarior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

trarior.nume.22.& 93. 34
Renunciari non potest c.statutũ.de resc. lib.6. quo ad qualitates personarum delegandum. c.cum contingat.2.cauſ.null.nu.15. 41
Renunciationis publicandæ menſes vnde incipiunt.cap.ſi quando.in auctario.nu.26. 37
Renunciantis an ſemper ſit neceſſarius nouus titulus.ibid.nu.25. 37
Reſeruationes quæ ſublatæ.cap. ſi quando. in auctario. nu.14. 36
Reſeruatio per mandatis de prouidendo ſublata.ibid.nu.16. 37
Reſcripto ad beneficia ineſt clauſula: Si eſt indignus inſtruẽs.*c.ſi quãdo.except.11.n.1.* 12
Reſcriptum ad lites ſubreptitium, regulariter ipſo iure validum.pralud.1.nu.1. 1
Reſcriptum ad beneficia ſine ſpeciali mandato valet.ibid.nu.2.
Reſcriptum an dici poſſit exequutorium,etiamſi nemo alius a Papa ſit collator,vel compulſor.pralud.2.nu.3. 2
Reſcriptum ſurreptitium ad lites regulariter valet.c.cum contingat.1.cauſ. null.3. 38
Reſcriptũ ipſo iure a principio nullũ, vel poſt tale factũ paria eſſe quoad faciẽda.ibi.n.7. 39
Reſcriptũ ſecundũ præſtat priori trib.cõcurrentibus.c.cum contingat.13.cauſſ.null.nu.1. 51
Reſcriptum ipſo iure reuocatum, interdum reuiuere.ibid.nu.2.

S

Scandalum ob poſitorum non eſſe prætermittenda præcepta, ob ſcandalum de malitia naſcenti non etiam opera conſilij.cap. cũ contingat.remed.2.nu.27. 57
Scire & ſcire debere paria: ſcire item & ſcire poſſe.c.cũ contingat.11.cauſ.null.nu.2. 50
Scientia ſine prudentia non ſufficit beneficiarij.c.ſi quando.except.11.nu.6. 13
Scientia non eminens, ſed ſufficiens ſufficit promouendo.c.ſi quando.except.16.nu.1. 16
Scia parua cũ ſpe iuſtæ vt ſufficit.ibid.nu.8. 17
Scientia ſufficiens beneficio quo reſpectu cenſenda.c.ſi quando.except.14.nu.1. 15
Scientia eminens non requiritur, nec ætas, nec honeſtas maxima.cap. ſi quando. except.17. nu.5.& 6. 18
Scientia defectus impedit colorem tituli, niſi quoad hoc.c.ſi quando.except.16.nu.7. 17
Scientia, & morũ defectus quoad beneficia vt aquantur.cap.ſi quando.except.17.nu.5. 17
Scientia diſcenda nulla ætas ſera.cap. ſi quando,except.18.nu.8. 20
Sententia delegati non ideo nulla, quia iniuſta. cap.cum contingat.5.cauſ.null.nu.7. 44
Sententia quæ in ſcriptis dicitur ferri. cap.cum contingat.6.cauſ.null.nu.8. 45
Scientiam nullam non eſſe ſententiã. cap. cum contingat.remed.2.nu.2. 45
Sigillorũ gratia & iuſtitia chorda ſic differũt. c.cum contingat.1.cauſſ.null.nu.4. 38
Simonia eſt renunciare beneficio,vt alius renunciet ſuo.c.ſi quando.except.4.nu.1. 4
Simonia eſt omnis renunciatio beneficij cũ conditione,modo,vel pacto;quamuis non ea, quæ ſit eo animo,vt illi,vel illi detur.ibid.nu.2. 4
Simonia ſola realis excommunicat, & annullat.ibid.nu.3. 5
Simoniacorum Deum timẽtium conſolatio non parua.ibid.nu.4.
Simonia in ordine & beneficio monſtrum horrendum.ibid.nu.4.
Simoniacus realis circa beneficia, & ordines excõicatus:& ſi celebrat irregularis,nec quærit ius in beneficio,nec poſſeſſionem, nec fructus; nec ſpoliatus reſtituitur, nec regula de triennali poſſeſſione gaudet.nu.5. 5
Simonia ab vtroque completa hac mala facit. ibid.nu.6. 5
Statutum in vno æquiparatorum quando includit alterum.c.ſi quando.excep.20.nu.8. 22
Stilo Curiæ qua ſupplicatio ſignata habetur pro non ſignata.c.ſi quando.in auctu.nu.27. 37
Succeſſio in prabendam,vt accidit Canonia.c.ſi quando.exc.21.in confut.contrar.nu.5. 33

T

Terminus notificationis alicuius ſcripturæ non currit donec copia illius authenticæ tradatur,ſi fuerit petita.cap.cum contingat. 14.cauſ.null.nu.2. 51
Teſtamẽtum ante nouam legem perfectum valet,&c.&c.ſi quando.except.21.nu.13. 25
Titulus canonicus & coloratus non æque probandi.c.ſi quando.except.3.nu.4. 4
Tutum & non tutius tenemur eligere.cap.cum contingat.remed.2.nu.19. 56

V

Verba, Nullo modo, & Nullo tempore *vt pregnantia.cap.ſi quando, excep.21. nume.62.* 31
Virtus puerilis indigna eſt dignitate virili.c.ſi quando.except.11. nu.10. 13
Vna de re qui dicit,de alia negat, ſi eſt diſſimilis, non ſi ſimilis.cap. cum contingat. remed. 5.nume.4. 65

FINIS.

INDEX LOCVPLES,
RERVM ET VERBORVM,

In Rubr. de Iudicijs,& ſuper cap. Nouit.

In quo R. Rubricam, N. Notabile deſignat.

A

Abivrare de leui,& veheméti vt differunt.in Rub.nu.45
Accuſator fictus eſt infamia euidẽtia,&c. in Rub. nu.82.
Accuſatore non probante reum abſolui debere legis videtur natura,in Rub.nu.55.
Actus agentium non operatur vltra mentem eorum,in Rub.nu.74.
Adulterio vxor perdit dotẽ,ſed non eius præparatoriũ; quæ licèt ſint peccata mortifera, nõ aquantur illi,nu.8. licèt ex eis cum alijs circunſtantijs præſumatur illud.in Rub. nu.9.
Aequitas ſiue epijcia quid, & an ſit circa legem naturalem,in Rub.nu.71.
Aequitas an duplex,limitans & extẽdens cum nouiſſima quadã cõſideratione.in Rub.n.72.
Aequitas ſiue epijcia,an excludat oẽs caſus, in quibus ratio legis deficit, licèt ea in illis abſque peccato ſeruari poſſit.in Rub.nu.71.
Aetas nulla ſera ad diſcendum.N.2.nu.2.
Aluari Pelagij error.N.3.nu.50.
Ambroſius de Theodoſij peccato mere prophano cognouit.N.6.nu.4.
Andreas Alciatus laudatus.N.3.nu.59.
Angelorum familiaritas quid præſagiat. N.2. nume.31.
Aia Chriſti oĩa nouit ẽt præterita, & futura. N.2.nu.19.& poſſibilia,quæ non ſunt, nec erunt,nec fuerunt,nu.21.& ita omnia, qua Deus,licèt non æquè perfectè.nu.22.
Anima vt finis corporis: ita ſpiritualia temporalium.N.3.nu.17.
Annexũ alicui,non eſt idem,quod illud in ſpecie,ſed poteſt eſſe in genere,in R. nu.20.
Antonij a Roſel.quatuor errores. Not.3. nu.65. 67.68.& 76.
Appellari poteſt a iudice malè arbitrante aliquid eſſe infamiam.in Rub.nu.82.
Appellatur cur a mandato de capiendo etiam poſt Concil.Trid.in R.nu.83.
Aſtrologia non eſt prohibita contra Dec. Not.2. nume.17.
Aſtrologi qui fugandi.N.2.nu.16.
Argumentum a contrario non valet &c. N. 3. nu.122.& N.6.nu.74.
Argumentum a contrario nihil probat, ſi eſt id expreſſum iure.N.6.nu.74.
Argumẽtũ a requiſito ad inquirendũ,ad requiſitum,ad torquendum,vt valet.R.nu.65.
Argumentum de præparatorio ad præparatum non valere ſimpliciter,R.num.4.& vt poteſt valere.nu.7.
Ariſt.ſummus in omni ſcientia vir. N.2.nu.7.
Ars altioris finis iudicat de fine inferioris. N. 3.nume.16.
Author quid nouè addit repetitioni cap. nouit. de iudic.in R.nu.1.

B

Baldi duo errores.N.3.nu.52.& 55.
Bartoli error grauis.N.3. nu.4.
Benedicit qui mator benedicto.N.3. nu.13.
Benedictio Papæ non efficit regem lege diuina. N.3.nu.131.

C

Cainus non videtur fuiſſe ſolus orbis dominus.N.3.nu.154.
Canones non eſſe ſibi contrarios,nec ſacris literis paves.N.3.nu.44.
Canones non poſſe in hoc citari,licèt leges nequirent.N.3.nu.45.
Carolus Magnus & Ludouicus ius eligendi Papam ſibi conceſſum ſponte renunciauerunt. in R.nu.70.
Careri non facile mancipandos eſſe omnes præſertim honoratos.in R.nu.83.
Cauſa criminalis quare interdum vocatur pecuniaria,in R.nu.36.
Cauſa finali tota ceſſãte ceſſat lex.in R.nu.74.
Cauſa augendi vel minuendi pœnam, duplex intrinſeca & extrinſeca.in R.nu.99.
Cauſa probabiliter putata iuſta non teuuandi, excuſat a mortali; etiamſi verè non ſit talis.in R.nu.74.
Cæſar Auguſt.Chriſti vicarius.N.3. nu.73.
Charitate ſine vera facta nil ad vitam æternã prodeſſe.in R.nu.63.
Character baptiſmi quis, & quàm neceſſarius ad Sacramenta.N.6.nu.8.
Chriſtus dominus vniuerſorum ẽt quatenus homo.N.3.nu.8.caput omniũ hominũ. nu.10. & oĩum Angelorum.nu.11. & Iudex viuorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſum, & mortuorũ contra Antonium.nu.23.
Chriſtus diſcrimit officia vtriuſque poteſtatis. N.3.nu.23.
Chriſtus ab æterno fuit, ſed non fuit ab æterno homo.N.3.nu.63.
Chriſtus non abſtulit vllis ſua regna. N.3.nu. 63.& eſt condominus eorum.nu.64.
Chriſtus non fuit legitimè ſubiectus Pilato,&c. N.3.nu.71.
Chriſtus non dedit &c.totam ſuam poteſtatem. N.3.nu.130.
Chriſtus monarchiam optimam inſtituit. N.3. nume.135.
Chriſti monarchia cœpit ab ipſius conceptione. N.3.nu.9.
Chriſti actio noſtra inſtitutio, ſed non ad hoc. R.nume.99.
Chriſtianus quando dicatur conuenirivt Chriſtianus.N.6.nu.36.
Chriſtianus omnes in quo ſenſu poteſt vocari ſuper omnes ab Eccleſia.N.6.nu.38.
Chriſtianus omnis quatenus Chriſtianus an ſit fori Eccleſiæ.N.6.nu.5.15.& 18.
Chriſtianus non ſolum homo; ſed etiam quiddam ſupernaturale.N.6.nu.7.& 33.
Chriſtianus pro eodem conuenirivt ciuis, & vt Chriſtianus.N.6.nu.18.
Chriſtiani vtrique ſubſunt poteſtati, ſed diuerſimode.N.6.nu.13.
Chriſtianiſſimus cur non eximit a laico, vt clericatui.N.6.nu.27.
Chriſtianiſſimus cur non eximit tantum quantum clericatui.N.6.nu.30.
Chriſtianiſſimus an vltimis ampliet. Durandus. N.6.nume.15.
Chriſtianiſſimi vnitatem quorum incogitantia diſcindit,in R.nu.103.
Ciuitatis vnus in quo potentior, quàm maior pars multarum.N.3.nu.165.
Clemens V.in gratiam Franciæ declarauit extrauagan.Sham ſanctam.N.3.nu.6.
Clerus cur non ſtatuat contra leges ſuperioris. N.3.nu.121.
Clerici quare ſubiecti eccleſiaſtica iuriſdictioni. N.3.nu.6.
Clerici non tantum humano iure, ſed etiam diuino ſunt exempti.N.8.nu.28.
Cognitio an quid ſit noxium, & an peccatum letale differunt.N.6.nu.10.
Comes Palatinus non legitimat filium ſuum. N.3.nu.35.
Commiſſo vno committi ea, ſine quibus &c. N.2.nu.18.
Concedere,& transferre differunt.N.3.nu.16.
Concilium Oecumenicum non conuocat Imperator.N.3.nu.73.
Confeſſio delicti iniuſtè ſorti, non ſufficit ad inquirendum, licèt incidenter facta ſufficiat. in R.nu.86.
Confeſſarius quomodo bellantem,& bellum indicentem abſoluet. R.nu.104.
Confeſſarij conſultores,& Palpones Principum in hoc ſibi prouideant.in R.nu.70.
Confeſſarij quid Iudices, & eos conſtituentes monere debeant.in R.nu.70.
Confeſſarij quid Iudices, & eos conſtituentes monere debeant in R.nu.40.
Conſcius qui peccanti peccat.in R.nu.55.
Conſtituto Eccleſiæ militãti & legat occultum quoad cenſuras in R. nu.65.
Conſuetudo interrogandi ſine iudicij vt eſt corruptela.R.nu.56.
Conſulere dæmones ſapit hæreſim quando. N.2. nume.13.
Continuationis huius tituli ratio multiplex, ſed qua vtilior.R.nu.3.
Contractus non gratuitus peccatum eſt,in quo non ſeruatur æqualitas.N.6.nu.47.
Correctionis fraternæ definitio aptior, quàm Alber.&c.N.4.nu.1.
Correctionem fraternam iure diuino præceptã. N.4.n.2.& vbi multa per authorẽ ibid. n.3.
Correctio fraterna quem excuſat a denũciando hæreticum R.nu.93.
Corripi qui põt,põt & denunciari.N.6. nu.2.
Corripi põt vir Chriſtianus tam Eccleſiaſticus, quam laicus: imo & infidelis.N.6.nu.3.
Creatura nulla omnia ſcit.N.2.nu.1.
Creditor an debeat donare debitori, vel denunciare illum.N.6.nu.62.
Credendum non eſſe vni etiam legali de malo tertij.in R.nu.52.
Credentes ea quæ alij prætudicãt narrãt nouas res ſcribentes,ſiue Menantes,& alij ſcribẽtes ad Vrbẽ an peccent mortifere.in R. nu.49.
Crimen cur dicatur miſti fori, Eccleſiaſtici ſcilicet, & laici.N.6.nu.23.
Crimẽ cauſam principalẽ contingens aliter quã non contingens punire poteſt.in R. nu.86.
Crimina non ſemper omnino extinguntur morte.R.nu.35.
Crimina punire intereſt reipublicæ,in R.nu.79.
Crimine in omni atroci non poteſt ſine infamia inquiri,in R.nu.91.
Crimines occultos diſſimulatio vtilior quam punitio ſine querela,in R.nu.81.

Dece-

D

Decepiſſe qui reſcit peccat, ſi non reſcit. N.6.nu.52.& 57.
Deceptio in contrahendo cur dicitur licita.N.6. nume.59.
Deceptio citra dimidium ut facit lucrari 30.pro 100. N.6.nu.66.
Deceptio citra dimidium ut plures animas, quã uſura perdat.N.6.nu.67.
Deceptio citra dimidium toleratur, ſed non approbatur.N.6.nu.72.
Deceptio notoria datur,ſed non oportet illam eſſe talem,ut noſcat Eccleſia.N.6. nu.77.
Deceptor citra dimidium cur mortifere peccet. N.6.nu.45.
Decipiens qui contrahendo peccat N.6.nu.50.
Decipiens ultra dimidium debet reſtituere vſq; ad iuſtum; & non ſufficit reſtituere vſq; ad medium.N.6.nu.55.
Decipiens & ultra dimidium ſatisfacit ſupplendo vſque ad iuſtum.N.6.nu.73.
Decipiens an teneatur reſtituere rem cum fructibus remiſtiuè.N.6.nu.80.
Decipientem contra citra dimidium quæ remedia non det Eccleſia contra laicum, & quæ ſic etiam directo.N.6.nu.79.
Decipientes contra citra dimidium cur lites cauſè mouendæ.N.6.nu.82.
Decipientes citra dimidium quo ſe iure tueri poſſunt.N.6.nu.32.
Denunciatio euangelica vt nouum Chriſti imuẽtum,indelebile.N.6.nu.68.
Denunciatio cur non minuit laicam poteſtatem. N.6.nu.69.
Denunciatio qualis ad inquirendum ſufficiens. R.nu.75.
Denunciantis etiam officiali teſtanti de infamia non credendum.R.nu.95.
Deus eſt ſua ipſe & rerum omnium notitia. N. 1.nu.7.
Deus ſcivit olim quod nunc neſcit. N.1. nu.16.
Et quomodo Deus intelligit, quod Deus non intelligit.nu.22.
Deus omnia facit,aut permittit.N.3.nu.74.
Dei ſcientiam non augeri.N.1.nu.8.nec uariari.nu.9.& 11.
Dei ſciam parum meminit qui &c.N.1.nu.10.
Dei ſciam meminiſſe ſalubertimũ.N.1. nu.12.
Dei conſpectum nemo fugere poteſt. N.1. nu.4. nec latet eum etiam cogitatus. nu.5.
Deum omnia poſſe quadruplici iure probatur. N.1. num.1.
Dæmõ nunquã prodeſt, niſi vt obſit.N.2.nu.31.
Dæmones pranunciant futura.N.2.nu.25.
Denunciationem ad Euangelicam ſic peruenicdum.N.5.
Denunciationis deficitio omnium aptiſſima.N. 5.nu.2.
Denunciationis multa vbi tradiet author. N.5. num.4.
Detrahit vt audiens detrahentem,ſic Iudex ſine infamia inquireas,in R. nu.55.
Detrahit quicunque ſe,vel alium inordinate infamat,vel eſt cauſa vt id fiat,in Rub.numero 54.
Didacus Couarruu,vir doctiſſimus.N.1. nu.45.
Diſcere decet etiam in foſſa pedem habenti. N. 2.num.4.
Diſcere non licet a quolibet. N.2.nu.13.
Diſputatur male, an hoc ſit illud, priuſquam ſtatur quid ſit illud in R.nu.22.
D.Petrus Pacheeus Card.laudatus.N.3.n.102.
D.Fraciſcus a Mẽdoza laudatus.N.3.nu.103.
D. Didacus ab Alba epiſcopus laudatus. N.3. num.104.
Dominium non perdi peccato mortali N.3.nu. 59. nec fundatur in charitate nu.60. nec repugnat paganiſmo. nu.61.
Donare quis uidetur contrahendo. N.6. nu.51.
Donare non uidetur omnis qui male emit, uel uendit.N.6. nu.51.
Dona Dei non omnia eſſe ſpiritualia, & quæ talia,in Rub.nu.26.
Dos proprior vxori, quam feudum Vaſallo, in Rub.nu.10.
Dux ſibi duce carens &c.N.3.nu.114.

E

Eccleſia militans quæ inſtar triumphantis. N.3.nu.13.& N.6.nu.14.
Eccleſiæ monarchiam non impedit ſuſceptio multorum a Deo immediate.N.3. nu.136.
Eccleſia non intendit fraudi, nec arrogantiæ; ſed ſimplicitati:neminem uexare, & omnes leuare cupit.N.6.nu.22.
Eccleſia cognoſcit contra laicum de mortali non notorio.N.6.nu.35.
Eccleſia cognoſcit contra laicum decipientem citra dimidium N.6. nu.42.
Eccleſia cur magis procedit contra deceptorem citra dimidium &c.N.6. nu.60.
Eccleſiã adiri poſſe contra deceptorem citra dimidium,etiam directo ſine denunciatore. N. 6.nu.63.
Emens bona fide cur peccat, ſi ſuperueniente mala non reſcit; & non qui præſcriptum bona fide retinet.N.6.nu.53.

Epi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopo duci cur non licent omnia quæ duci. N.6.nu.26.
Extraua. vnam sanctam. octo modis inducta pro communi.N.3.nu.19.

F

Fama non creditur etiam semiplena in criminalibus.in R.nu.52.
Fama conseruatio Vltior Reipub. quam punitio criminis secreti.in R.nu.56.
Fides sine credulitate quid.in R.nu.43.
Fides sine credulitas vna certior alia.i R.n.50.
Fides sine credulitati alicui ineſt virtualiter, licet non actualiter aliqua hæſitatio. in Rub. nume.50.
Finis vtriuſque iuris diuerſus.N.3. nu.90. ſaltem immediatus.nu.91.
Finis conſideratio cuius eſt,eius & medij.Not. 6.nume.14.
Foro in quo quis trahitur dicatur.N.6.n.70.
Foro in vtroque quandoque quis punitur. N.6. nume.70.
Fornicationes prohibenda tota ratio non ceſſat bona prolis educatione.in R.nu.76.
Futura nec homo,nec Angelus in ſe nouit. N.2. nu.9.neque cogitatus. num.10. ſi nolit cogitatus.nu.11.
Fratrum Minorum templa cur præ ſe ferre debeant paupertatem.N.1.nu.2.
Fruſtra petit,quæ quis intus habet.N.1.nu.13.

H

Hæreſis non eſt dicere laicum conuenendum coram laico.N.6.nu.31.
Hæreſis quid,& qui hæretici.N.3.nu.42.
Hæreticum non eſſe notab.3.neque eius contrarium.N.3.nu.43.
Hæreticus mente tantum non eſt excommunicatus.in R.nu.67.
Hæreſum cauſas omnino ſpirituales traxiſſe ad prætoria profana parum profuiſſe videtur. in R.nu.69.
Hæreſeos in crimine inquiritur ſpecialiter ſine accuſatore etiam ficto,non tamen ſine aliqua ſuſpicione.in R.nu.93.
Hæreticus videtur,qui negat Eccleſiam poſſe de omni mortali noſcere.N.6.nu.32.
Hæricus de Moerendael Authors grauis, & cõmodus moritur.in R.nu.97.
Hieronymus Ralbus nonnullis tribuit aliena. N.3.nu.20.
Hiſpanias nunquam iuſtè ſubfuiſſe Romanis probabile.N.3.nu.161.
Hiſtoriæ ſacræ omnino creditur, alijs non; niſi &c.in R.nu.52.
Homicida punitus a ſeculari, vt poteſt puniri ab Eccleſia.N.6.nu.71.
Homicidij voluntarij cuius irregularitas indiſpenſabilis.in R.nu.109.

I

Imperator ſalùs dicitur mundi dominus:etiã de iure.N.3.nu.156.
Imperator nec ſit, nec deſinit eſſe per omnes fragos belli.N.3.nu.159.
Imperatorem omnia iniuſtè quæſiſſe, & tenere falſum.N.3.nu.158.
Imperium laicum nullo iure diuino debet eſſe vnicum orbi.N.3.nu.153.
Imperij ortus quando.N.3.nu.7.
Inditia qualia ad interrogandum reum requiſita.in R.nu.58.
Inditum facit vnus teſtis deponens de crimine,ſed non de indicijs.in R.nu.58.
Indicia ob iudicialia qua ratione inquiri poteſt. in R.nu.96.
Inditium de occultis plus vetatur eo quòd ſunt occulta peccata,quam quod ſunt occulti peccatores.in R.nu.61.
Inditia extraiudicialia non ſufficiunt ad inquirendum.R.nu.73.
Infamans tenetur ſe infamare, ſi aliàs nõ poſſet famam reſtituere.in R.nu.61.
Infamia vel ſuſpicio quanta eſſe debeat, Iudex arbitratur.in R.nu.82.
Infamiæ cauſam præbens infamare cenſetur & peccat.in R.nu.77.
Infamia qualis ad interrogandum reum requiratur.in R.nu.58.
Infamia orta poſt captura nõ ſufficit, licet antea nata nõ amittat vim probandi.in R.n.91.
Ioannes Fachineus de Nuce Card. laudatus. in R.nu.108.
Inquiſitio,quæ ſit ſuper electo poſtulato,vel præſentato ad ordines, vel beneficium nõ eſt excepta regulæ de non condemnando ſine accuſatore,nec generalis inquiſitio, nec vlla inquiſitio quæ ſit ad ſecuritatem priuatam,& miſerabilium perſonarum, vel piorum operũ, nec vlla inquiſitio facta ex officio.in R.nu.81.
Inquiſitio ob quam delicti cõfeſſionem fieri poſſit,in R.nu.86.
Inquiſitio ſpecialis criminis occulti non permittitur ob ſolam eius atrocitatẽ, nec requirit partium præiudicium.in R.nu.83.
Inquiſitio criminalis ſit de crimine manifeſto criminoſi occulti, ſed generalis de ipſo criminoſo.in R.nu.88.
Inquiſitio regulariter vtroq; iure prohibita, & eiſdem caſibus vtroq; permiſſa, in R.nu.79.
Inquiſitio,commiſſio etiam a Principe ſimiliter facta non tollit neceſſitatem infamiæ vel alicuius ei æquipollentis.in R.nu.90.
Inquiſitionis commiſſio,an motu proprio,an aliter fiat,nil quo ad hoc referre.in R.nu.90.
Inquiſitionis a vera doctrina multos in Theoria & Praxi aberrare, in R.nu.79.
Inquiri non poterat ſine infamia de crimine læſæ maieſtatis ante extraiud.ad reprimendã. in R.nu.84.
Inquiri poteſt ad impediendã crimina ſine accuſatore etiam ficto.in R.nu.92.
Inquiri poteſt ſine infamia etiam, in crimine læſæ maieſtatis humanæ.in R.nu.94.
Inquiri poteſt ſpecialiter ſuper crimine occulto per generalem inquiſitionẽ detecto. in R.nu. 87.niſi inquirẽs ſic proteſtatur.in R.nu.88.
Inquiri non poteſt etiam contra regulares ſine infamia,vel alio ei æquipollenti.in R. nu.91.
Inquiritur quomodo ob ſuſpicionem iuris habitã pro infamia ad inquirendum.in R.nu.96.
Inquirendi ſpecialiter occulta non debent reuelari,ſed reuelata caſtigantur.in R.nu.87.
Inquirendi nouã cauſam poteſt inducere minar cha iuſta de cauſa,& nõ ſine illa.in R.n.89.
Inquiſiturus ſpecialiter priuſquam procedat de infamia,vel alio ei æquipollenti debet ſe informare, alioquin peccat mortifere coram Deo, licet proceſſus ob ſecurdiam inquiſiti nil opponentis ualeat in foro externo.in R.nn.91.
Inquirere non poteſt Iudex eo ſolo quòd non præſumatur calumniari.in R. nu.91.
Intellectus l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure.N.3. nume.65.
Intellectus regul.cui licet.lib.6.N.3.nu.110.
Intellectus cap.1.21.diſt.N.3.nn.126.& alibi. nu.128.
Intellectus l.deprecatio.ff.ad l.Rhod. de iactu. N.3.nu.191.
Intellectus cap.2. Daniel. citati per Bart. N.3. nume.163.
Intellectus cap.quacunque.c.volumus.11.q.1. N.6.nu.41.
Intellectus l.in cauſa.§.1.ff.de minor. & ſimilium.N.6.nu.58.
Intellectus c. cum dilecti. & c.cum cauſa. de empto.N.6.nu.108.
Intellectus.§.debet. cap. qualiter & quando.2. de accuſat.in R.nu.61.
Intellectus triplex equidã.1.q.1.in R. nu.61.
Intellectus.§.A barbaris.l.non omnis. ff. de re milit.in R.nu.64.
Intellectus c.per tuas.de ſimonia,in R. nu.35.
Interrogare vt diſcas,& vt alius diſcat &c. N. 1.nume.18.
Interrogans non videtur fateri,niſi &c.No.1. nume.14.
Interrogatio an debet præcedere inquiſitionem contra Angelum.in R.nu.61.
Interogari quare poteſt reus in notorijs & famoſis.in R.nu.58.
Interrogari quando quis poteſt de alio crimine ob aliud confeſſum.R.nu.64.
Irregularitate de nata ex homicidio quadam pulchra,in R.nu.107.
Iudicare nõ licere hæreſi Valdenſiũ. R.nu.42.
Iudicare aliqua eſſe iuſta, ea ratione præcipua, quod expediãt multorũ cã malorũ.R.n.102.
Iudicare nolite,vt intelligitur.R.nu.42.
Iudicaturus iuſtè deliberet prius an liceat, & deceat,quam expediat.R.nu.101.
Iudicialia ſæpitus aliquantula cœleſtium me moria faliatur.in R.nu.2.
Iudicium præcedit cognitio.N.2.nu.23.
Iudicium inordinatum eſt iniuſtum, licet aliàs eſſet æquum.in R.nu.77.
Iudicium inquiſitionis propriè dicitur Iudicij, & quodlibet aliud etiam ante litem conteſtatam.in R.nu.16.
Iudicium eſt duplex,ordinarium,& extra ordinarium, quorũ vtrunque hactenus non deſinitum ſic definiri poteſt.in R[illegible].17.
Iudicium inquiſitionis abſolute extraordinarium,ſecundum quid ordinarij,in R.nu.18.
Iudicium ad remouendum quem ab officio criminale.R.nu.32.
Iudicium originaliter ſignificat actum,quo Iudex ius dicit,& alia figurate.R.nu.39.
Iudicij plus pertinet ad virtutes iuſtitiæ,quàm prudentiæ.R.nu.40.
Iudicium ſignificat quindecim, ſed nullum eorum originario ſignificatu.R.nu.14.
Iudicium pro diſcuſſione, ſiue proceſſu iudiciali definitur ſic paulo cautius.R.nu.15.
Iudicium vt vſurpatus peccat, ita & pars id procurans.R.nu.68.
Iudicium pro actu iudicandi quintuplex ſicentia,&c.prima quatuor incompatibilia, quintum alijs compatibile.R.nu.43.
Iudicium de re a iudicio de perſona ſic differt. R.nume.44.
Iudicio cuiuſuis generis poteſt peccari,& mereri.R.nu.44.
Iudiciorum aliud competens,aliud vſurpatum, & quid vtrunque.R.nu.68.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudiciorum aliud iniustum, & utrinsque definitio.R. num.71.
Iudiciorum aliud spirituale, aliud temporale, & utriusque definitio, in Rub. nu.19.
Iudiciorum aliud criminale, aliud ciuile, aliud mistū. & omniū definitio in R.nu.31.& 34.
Iudicialis strepitus aliquantula cælestium memoria salsatur.in R. nu.2.
Iudex præparatorij quando sit Iudex causæ præparatæ.R.nu.1.
Iudex inquirens specialiter sine infamia ut peccat.R.nu.77.
Iudex præparatorij quando sit Iudex causæ præparatæ in R.nu.11.
Iudices inquirentes specialiter contra aliquem absque præuia infamia, uel alio ei æquipolenti grauiter peccare.in R.nu.77.
Iudices qui dant vel confirmant, quas in eis utr tutes requirant.in R.nu.41.
Iudex iudicans in mortali qui mortaliter peccat, & qui venialiter.in R. nu.43.
Iudex potest ex causa iuste augere vel leuare pœnam, sed non alias, in R.nu.99.
Iudex ex officio procedit ad utilitatem publicā. in R. nu.79.
Iudices rogantium precibus absoluendis multos peccare.in R. nu.101.
Iudex est iustitia animata de causa aliorū duorum cognoscens.in R. nu.80.
Iudices laici alias sanctitas episcoporum suis præferebant, nunc contra suas solas laudant. in R.nu.69.
Iudicem qui ex suspicione condemnat, peccare mortaliter, quo intelligendum quoad interlocutorias, præsertim captura, tortura, &c. in R.nu.51.
Iudices cogentes respondere reos per torturam, vel iuramentum, uel sine illis absq; præuijs & sufficientibus in id indicijs grauiter peccare.in R.nu.53.
Iuramenti ratione quando quis nouum sortitur forum.R.nu.12.
Iure naturę vetatur aliena iactura.N.6.nu.48.
Iurisdictionis circa usurpationem uarios uarie peccare, & raros pœnitere, rarores confiteri, & restituere, & nonnullos censuras Bullæ cœnæ incurrere.in R.nu.69.
Iustitia generaliter sumpta est genus, ad iustitiam strictè pro bono & æquo sumptam. in R. num.71.
Iustitia commutatiua requirit æqualitatem ualoris commutatorum.N.6.nu.44.& 49.
Iustitia est virtus, & habitus, ex actibus iuris reddendi, vel reddere volendi frequentatis ingenitus.R.nu.4.
Iustitiam qui facit omnis honorandus; quia Deo acceptus.R.nu.103.
Ius patronatus est spirituale & annexum spirituali, in R. nu.20.
Iustum bellum quod requirat, & iniusta ut differunt.in R.nu.105.

L

Lege aliqua seculari ut prouidendum, ne de cepto citra dimidium ultra sauiat. N.6. num.81.
Lege naturali diuina & humana a scandalizādo prohibemur, in R.nu.54.
Lege naturali diuina & humana a detrahendo prohibemur.in R. nu.54.
Lege naturali & diuina potest quis se defendere, & negare arma contra se.in R.nu.55.
Legi naturali fortiori cedit minus fortis, & consequenter legi de conseruanda uita, lex de seruanda fama, in R.nu.92.
Legem contra diuinam & naturæ est damnare sine accusante vero vel ficto.in R.n.80.et 82.
Legem naturalem & diuinam de non infamādo, vel de non scandalizando; nemo potest tollere, nec princeps vllus sine iusta causa minuere, vel limitare.in R.nu.81.
Legi naturali & diuinæ utrunq; ius aque subijcitur.in R.nu.18.
Legem implet qui mentē eius seruat, & infringit, qui ea omissa verba illius seruat.i R.n.75
Lex naturalis immutabilis.in R.nu.84. limitari tamen potest ex iusta causa.nu.89.
Lex iuxta limites suæ rationis etiam coniecta limitanda est.in R. nu.75.
Lex iustitiæ obligat restituere, non lex charitatis &c.in R. nu.105.
Librum fabulosum legere quibus vetitum.N.3. nume.14.
Lipomanus Aloysius legatus cum primis laudatus.N.3.nu.14.
Lites malas tolēdas, bonas fouēdas. N.6.n.78.
Ludouicus Rex Frācorū potestatē super spiritualibus sibi a Papa datā restituit.in R. nu.70.
Ludouicus legem tulit contra dicētes.&c. N.3. nume.29.
Lusitano paret India, quæ non paruit Romano. N.3.nume.128.

M

Matrimonium, post Christum cœpit esse sacramentum.N.3.nu.93.
Matrimonia quæ non valent, & sponsalia sic hodie.in R.nu.5.
Marcus Varro incredibilis lector, & scriptor. N. 2.num.8.
Menendus de Saa Conymbricen. laudatus.N.3. nu,105.
Mercator etiam alienum decipiens tenetur restituere.N.6.num.64.
Miles iuste pugnans quem iuste pugnantem occidere potest.in R.nu.107.
Milites prohibiti emere prædia ubi militant, possunt emere domos.in R.nu.72.
Milites quos excusat ignorantia in iustitia belli. in R.nu.106.
Misericordia altera iusta, altera iniusta.in Rub. num.99.
Monarchia optima regendi forma.N.3.nu.168.
Monarchiæ quatuor celeberrimæ an fuerint iniustæ.N.3.num.152.
Moyses habuit utranque potestatem summam. N.3.nu.78.
Moyses Aaroni commisit sacra. N.3.nu.39.

N

Nabuchodonosor figuratè dicitur rex regū. N.3.nu.17.
Natura naturans Deus.N.1.nu.3.
Naturali iure uetatur, & permittitur quandoque homicidium.N.3.nu.113.
Naturalem prouidentiam non tollit Imperatoris lex.N.3.num.116.
Negligentia conseruandi bona Ecclesiæ peccatum lethale.N.3.nu.22.
Noæ ante Nembroth fuit rex iustus.N.3.num. 151.& 156.
Noscere faciens aliquādo, noscere dicitur.N.2. num.24.
Noua non omnia reprobanda, imò multa laudāda.N.6.nu.68.
Noua ratio, cur cap. Raynuetus, & cap. Raynaldus. legent etiam laicos.N.3.nu.133.
Noua ratio, cur Papa potuit transferre imperiū. N.3.nu.137.
Nouæ ratio, cur nequeant esse duo Papa, & duo Imperatores sic.N.3.nu.140.
Nouus intellectus Extrauag. vnam sanctam. de maiorit.N.3.nu.139.

O

Obediendum magis Deo, quàm homini. in R.num.59.
Occidens voluntariè iuste, non fit irregularis in dispensabilis.in R.nu.110.
Occultum per se differt in hoc, ab occulto per accidens.in R.num.67.
Opinio sine suspicio quid.in R.nu.43.
Orari quid debeat in hostes.in R.nu.105.
Orbis totus, & Romanus, & Hispanus, &c. differunt.N.3.nu.156.

P

Papatus non perditur ob hæresim ipso iure cessante sic episcopatus.N.3.nu.142
Papa iudicat subditos imperij, in 149. casibus remissine.N.3.nu.2.
Papa transtulit imperium, quo multa potest.N. 3.nu.3.Et deposuit reges.nu.5.
Papa Soli, & Imperator Lunæ similes.N.2.n.4.
Papa successor Petri, & Vicarius Christi etc.N. 3.nume.12.
Papa a quibus abstinere debet, secundum Petrū N.3.nu.37.
Papam ut Papam non errare in his, quæ sunt fidei.N.3.nu.46.
Papa inferior cognoscit de causa ecclesiæ suæ.N. 3 nu.48.
Papa est maior Imperatore simpliciter, & is illo secundum quid 2.N.2.nu.55.& 57.
Papa nulli se potest subdere iudicandum. N.3. num.75.
Papa potest Reges deponere, uel deponentibus cō sentire.N.3. num.100. Et cur vacans imperium regere.nu.107.Et cur Fredericum d.posuit.nu.109.
Papa potest quædam maxima, & non quædam minima, & cur de quocunque peccato mortifero cognoscit.N.3.nu.109.& 111.
Papa cur potuit imperium transferre N.3.nu. 124.& coronat Imperatorem. nu.129.& a Deo accipit potestatem etiam hodie, licet mediāte electione Ecclesiæ, secūdū Romanos.n 148
Papæ Ioannis humilitas in epistola. N.3.nu.27.
Papæ licet de sua propria causa cognoscere.N.3. num.47.
Paulus iuuit Hispanias.N.1.nu.3.
Pax duplex, bona quæ colenda est, & mala, quæ deuitanda.N.6.nu.76.
Pax Christiana sine ob quæ peccata parui habita forte negatur.in R.nu.103.
Peccat mortifere decipiens citra dimidium commutando.N.6.nu.43.
Peccat, qui peccanti consentit.R.nu.55.
Peccati diuisio in mere ecclesiasticum, mere laicum, & mistum, & definitio eorum tertius quàm haberent tradita.N.6.nu.39.
Peccati diuisio in mere ecclesiasticum, & laicū vilitas.N.6.nu.40.
Peccator in vno deficiat, quod factus est omniū reus, vt intelligendum.in R.nu.63.
Peccata mere ecclesiastica, & solum ecclesiastica, vt differunt.N.6.nu.39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccata suos authores teneant. in R. nu. 64.
Pertinax quis. N. 3. nu. 42.
Philippus pulcher in Bonifacium indignatur. N. 3. nume. 30.
Pœna criminalis quare interdum vocatur Ciuilis. in R. nu. 37.
Pœna pecuniaria legalis vel conuentionalis cui applicanda. in R. nu. 28.
Positio, qua crimen concluditur criminalis. R. nume. 60.
Positions non respondens quis censetur eam fateri. in R. nu. 56.
Potestas mere laica summa non est penes Papam. N. 3. nu. 1.
Potestas ecclesiastica non repugnat laicæ. N. 3. nume. 77.
Potestas, officium, & potentia an differant, vt ait Rat. &c. N. 3. nu. 80.
Potestas Ecclesiæ quæ nunc est, non fuit ante Christum natum. N. nu. 92.
Potestas Ecclesiæ a laica differt secundū quatuor causas. 2. N. 3. nu. 86.
Potestas laica antiquior ecclesiastica. N. 3. nu. 90. & latius 92.
Potestas generaliter quid, & est duplex. N. 3. nume. 8. & 81.
Potestas ecclesiastica quatenus extenditur ad temporalia. N. 3. nu. 94.
Potestas ecclesiastica, & laica contrario modo progressa. N. 3. nu. 94.
Potestas laica non fuit vna instituta toti orbi, sicuti vna ecclesiastica. N. 3. nu. 118.
Potestas Ecclesiæ, & laicæ cur Sol, & Luna. N. 3. nume. 125.
Potestas laica iurisdicendi vt est a Deo immediata. N. 3. nu. 144.
Potestas Ecclesiastica potest quari, & teneri absq; charitate. N. 3. nu. 141.
Potestas Ecclesiastica solo iure diuino non perit fide perempta. N. 3. n. 142.
Potestas Ecclesiastica, & laica vt conueniunt, & differunt. N. 3. nu. 145.
Potestas Ecclesiastica quando cogit Christianos oēs ad faciendum vnum ducem qui omnium coriū toti exercitui imperet. N. 3. nu. 163.
Potestas ecclesiastica cur plus potest creare ducem totius Christianismi, quàm maior pars eius. N. 3. nu. 164.
Potestas ecclesiastica vt mitigat laicam secum concurrentem. N. 6. nu. 25.
Potestatis Ecclesiastica capax est laicus iure diuino; sed non humano: fœmina verò ecclesiastica etiam humano. N. 3. nu. 143.
Potestati humanæ nullum hominem subijci dicere temerarium. N. 3. nu. 141.
Potestatis ecclesiæ definitio perfecta. N. 3. n. 81. 82. & 83. & cui sit data principaliter, ecclesiæ, an Petro. nu. 84.
Potestatis laicæ definitio. N. 3. nu. 85. Quæ necessaria communitati. nu. 86.
Potestatis ecclesiæ in laicos capita resoluta. No. 3. nume. 122.
Potestatem laicam nulla communitas a se abdicat. N. 3. nu. 110.
Præcepta Decalogi etiam monarchas ligant. in R. nume. 78.
Præcepta semper, & pro semper obligant. N. 6. nume. 59.
Princeps cur nequit pro libito remittere pœnam vt Deus ipse. in R. nu. 100.
Principe inferior non potest etiam cum causa limitare legem naturalem. in R. nu. 90.
Principi committenti inquisitionem, & asserenti sibi constare de infamia, an sit credendum. in R. nume. 90.
Prophetas habet dæmon. N. 2. nu. 26. & qui dixit a Deo. n. 27. et quos cogitatus fecit. n. 28.

R

Ratio multarum quæstionū profundarum ex prædictis hinc sumenda quo explicandæ remittitur. N. 6. nu. 41.
Ratio noua cur nequeant esse duo Papæ, licèt duo Imperatores sic. N. 3. nu. 140.
Ratio c. quæcunque. & cap. voluntas. 11. q. 1. N. 6. nume. 12.
Ratio legis, mens & anima eius in R. nu. 53.
Ratio tota legislatoris est tota causa finalis legis, in R. nu. 74.
Rationes gubernandi optimæ quæ. N. 3. nu. 15.
Rex quos debet consulere in bello indicendo. R. nume. 106.
Rex non potest eximere suos à se & suo regno. N. 3. nu. 166.
Rex educatus regie ab ortu cur aptior, quam alius. N. 3. nume. 169.
Rex Ioannes III. & Catharina I. quæ in re præcellunt. N. 3. nu. 169.
Regis apum vnitas non arguit vnitatem regis orbis. N. 3. nu. 155.
Regi subditi tam liberi sunt, ac subditi liberæ ciuitatis. N. 3. nu. 167.
Regem vnum non posse regere plura regna stultum dictu. N. 3. nu. 149.
Regem vnum regere plura regna quoad quid stile. N. 3. nu. 150.
Regem vnum totius orbis fieri posse hodie a sola maiore parte eius non est verum, licèt olim potuisset id contingere. N. 3. nu. 162.
Reges pauci a Deo solo immediatè facti. Not. 3. nume. 147.
Reges non omnes per bella iniusta sunt exempti ab Imperio. N. 3. nu. 159.
Reges Hispani, & Galli subiacuerunt Imperio. N. 3. nume. 6.
Reges Hispaniæ exempti ab Imperio, &c. N. 3. nume. 31.
Reges Hebræorum a Deo, non a sacerdotibus. N. 3. nume. 33.
Reges Hebræorum non suberant sacerdotibus in prophanis. N. 3. nu. 33.
Reges olim præfuerunt sacerdotibus in causis sæculi. N. 3. nu. 34.
Reges an propter regna, vel è contrario regna propter reges. N. 3. nu. 101.
Reges Hispaniæ qua rōne exēpti. N. 3. nu. 116.
Reges minus subijci Papæ quam Imperatores. N. 3. nu. 127.
Reges Nauarræ, & Legionis aliorum Hispaniæ cur primi. N. 3. nu. 117.
Regum tituli falsè pratensi faces, & pestes orbi. N. 3. nu. 160.
Regiam potestatem esse contra iura naturæ dicere insania est. N. 3. nu. 148.
Regulæ standum donec probetur exceptio. in R. nume. 61.
Religiosum contra infamantem, vel confessum de vno crimine inquirens Prælatus de alio cuius non est infamatus grauiter peccat. in R. nume. 61.
Rescriptum in dubio ita interpretandum, vt cōsonet iuri communi, etiam transferendo clausulas. in R. nu. 90.
Restitutio alieni cur dicta cessatio a peccato. N. 6. nume. 57.
Reuelare sua mala occulta nemo vllo iure tenetur; sed sic celare. R. nu. 53.
Reum non posse cogi sine indicijs nouem arguentibus. R. nu. 56.
Reum nō debere interrogari ante indicia duplex ratio. R. nu. 59.
Ritè factū est recte factū, & contra. R. nu. 77.
Romulus discreuit sacra prophanis. N. 3. n. 40.
Romæ cum multis terris iuste ab imperio exempta. N. 3. nu. 166.
Romani qui Hispani mordicus restiterunt. N. 3. nume. 161.

S

Sacerdotium, & Imperiū maxima dona Dei vt differunt. N. 3. nu. 28.
Sacramētalia, & beneficia, qua rōne sunt spiritualia, eadē est & iuspatronatus in R. nu. 27.
Sacra non omnia spiritualia in R. nu. 29.
Scientia Dei nō ponit necessitatem futurorum. N. 1. nume. 6.
Scientia vna certior alia in R. nu. 50.
Scientia quid. in R. nu. 43.
Scit Christus vt homo, & ut Deus. N. 1. nu. 21.
Scit nemo an sit amore, vel odio dignꝰ. N. 1. n. 5.
Scrupulus quid. in R. nu. 43.
Spiritus multa significat, et ideo spiritualia multigena. in R. nu. 24.
Spirituale definire non facile; sed definitur sic quoad propositum. in R. nu. 25.
Spirituale vno respectu, & duplici ad hoc pariter. N. 6. nu. 27.
Spirtualia quædā alijs spiritualibus spiritualiora, & ideo alijs alia annexa. in R. nu. 28.
Spiritualia multa esse Christianis, & infidelibus communia. N. 6. nu. 37.
Spiritualibus cur dicantur annexa beneficia, et Iuspatronatus. in R. nu. 3.
Superior peccans in loco inferioris non subest illi. N. 3. nu. 72.
Suspicio frequētius de malo, sed frequenter etiā de bono habetur. in R. nu. 44.
Suspicio leuis, grauis, & vehemens datur. in R. nume. 45.
Suspicari malè de altero sine vlla causa, uel grauius, quā ea requirit, peccatum. in R. nu. 46.
Suspicantium triplex genus hominum peccare. in R. nu. 46.
Suspiciendi cur sint senes. in R. nu. 46.
Suspicio qualis potest a Iudice haberi pro infamia ad inquirendum. in R. nu. 96.
Suspicio sola cur peccatum. in R. nu. 46.
Suspicio, sine opinio vna maior & vehementior alia. in R. nu. 50.
Suspicio non ōis mala mortifera. in R. nu. 47.
Suspicio nulla de malo, qua non firmiter creditur, est mortifera, nisi aliud notabile malum efficiat, & quanta firmitas in id requiratur. in Rub. nu. 48.
Scire more humano, & scire more diuino. No. 1. nume. 17.
Scire & approbare, & scire tantū. N. 1. nu. 19.
Scire secundum præsentem iustitiam, & scire secundum æternam. N. 1. nu. 20.
Sciri potest quem inclinari ad malum, non tamen &c. N. 2. nu. 19.

T

S. Thomæ Aquinatis Corpus Tholosæ. Not. 3. nume. 45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tortura quadam est iuramentum, & a neutro inspiendum.in R.nu.56.

V

Virtutis non cuiuslibet actus necessarius. in R.nu.76.
Virtutis a medio recedēs oīs peccat. N.6.n.46.
Vita hois militia,qui eius duces. N.2.nu.29.
Vocem habens, & non contradicens consentit. in R.nu.106.
Vsucapio bene perfecta cur non rescinditur vt deceptio. N.6.nu.75.
Vsurpatio alienæ rei omnis est peccatum. No.6. nume.56.
Vsura lege permissa cur non tam ladit, ac deceptio citra dimidiū permissa.N.6.nu.65.
Vsuram lege ciuili permissam cur iubet Ecclesia restitui. N.6.nu.61.

X

Xristophorus a Capite fontium Generalis Minorum laudatus.in R.nu.110.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

In Tract. Oppositionum.

De restit. spoliatorum.

A

Abbatare Ecclesiam quid. nu.10. fol.129
Abiuratio aque admittenda aduersus agentem interdicto vnde vi, & agentem retinendæ,nu.1. 132
Abiuratio ante possessionem adeptam facta non potest opponi agenti super ea.nu.7. 133
Abiuratio quæ obstat agenti adipiscendæ, obstabit agenti recuperandæ.nu.6. 134
Abiuratio non admittitur etiam contra agentem adipiscendæ; cum coniicitur malitiosè opponi.nu.7.ibid.
Acceptatio beneficij indebiti non tollit ius iterū acceptandi debitum,quæ tacite conditionalis est.nu.41. 143
Administrare possunt etiam hodie sine litteris aliquot prælati,& prælatæ.nu.31. 148
Agenti per etiam attentatorum, licet opponatur defectus notorius proprietatis: non tamen defectus coloris tituli.nu.5. 133
Neque abiuratio spontanea.nu.6. 133
Agenti super restitutione iurium beneficij, non obstat eius renunciatio.nu.9. 133
Quod quando sit verum tractatur in 7. oppos. nu.7. 140
Antilogia siue oppositio difficilis.nu.1. 145
Annalis possessio quid pariat. Et quid triennalis violenta.nu.25. 153
Argumentum a contrario sensu multis modis solui. nume.4. 128
Argumentum a iure quærendo ad quæsitum, non valere.nu.8. 146

B

Beneficium collatum a Papa eodem die duobus, in quorum fauorem fuit renunciatum coram notario Cancell. debetur ei, cui cum clausula gratificationis fuit collatum, licet posterius in eius fauorem fuisset renunciatum.nu.27. 142
Beneficium dimittens iuxta cap.si beneficia. de præb.lib.6. quomodo gaudet regula de trien. poss.nu.50. 144
Beneficium dimittens, iuxta c. si beneficia. de præb.lib.6.nec proprietatem,nec possessionem perdit.nu.38. 143
Beneficium dimittere facto tantum, aut verbis, & facto,in casu c.si beneficia parta esse. nume.53. 144
Beneficio ipso iure perdito per non promotionem incumbens per triennium gaudet regula de triennali possessore: & etiam quilibet alius quoquomodo id perdens.nu.9. 146
Beneficium patris nunquam datur immediate filio.&c.nu.18. 152
Beneficium reseruatum quousque tale manet, & litigiosum non esse tale.nu.30. 153
Beneficium vacans per cap.de multa. retētum vltra tempus extrauag. execrabilis non est reseruatum:licet,&c.nu.31. 153
Beneficia vacantia per promotionem ad alia restituenda, nec reseruata regulariter, nisi sit Papalis. nu.33. 153

C

Cassador siue Cassadorus laudatus. nume.35. 153
Qui secum pugnantia vbi videatur dicere. nume.14. 141
Cedere cogitur, qui facultatem id faciendi petit.nu.5. 128
Conditionem exprimi posse in spiritualibus quomodo.nu.40. 143
Collatori datum tempus ad conferendum, quando currat a die renūciationis facta extra manus superioris. nu.26. 142
Clausula resolutiua brevibus de more inseri salta,tenor nu.12. 146
Clausula habens rem pro infecta quanto maioris virtutis, quam quæ cassat.nu.40. 149
Clericus contrahens cum corrupta: vel diu se enormibus miscens, an renuncietur priuilegio clericali, & qui relinquit, vel contrahit in alieno territorio,an proroget.nu.3. 146

D

Dnno verbum quid significet, & verificari in actu verbali contra Petrum Rebuff. nume.36. 143
Didacus Couarruuias laudatus.nu.20. 152
Dispensationes signatas, etiam litteris non expeditis prodesse in totum in conscientia foro: in exteriori vero tantū quoad quid.nu.30. 148
Disputatio quæstionis nouæ sæpe brevibus ad capiendam possessionem de more solutis concedi Episcopis.nu.11. 146
Dolor peccatorū prius natura, licet nō tempore, sit contritio,quā remittat peccata.n.16. 137
Dubius de iurisdictione sua nō iudicat.n.21. 147

E

Electo abiuranti suam electionem, obstat abiuratio.nu.3. 128
Electio metu facta ipso iure nulla.nu.4. 136
Electio solum dat ius ad rem.nu.5. 136
Electionē metu factā nullā esse, cur nō cōcludit renunciationē quoque nullā esse.nu.23. 138
Electo ius ad rem tantum quæritur.nu.2. 138
Exceptio renunciationis etiam spontaneæ non impedit restitutionem.nu.4. 128
Exceptio peremptoria proponi potest post probationem intentionis aduersi, nisi &c.nu.5. 128
Exceptiones plures admittuntur cōtra petitorio agentem,quia nō contra possessorio.nu.1. 128
Exceptio spontaneæ renunciationis an obstet. nume.6. 129
Exceptio oīs,& sola quæ respicit possess. admittitur contra petentem restituendum.nu.9. 131
Exceptio renunciationis etiam iniuratæ, nō admittitur cōtra spoliatū, cū præsumitur malitiose proponi,donec restitutio fiat.nu.11. 131
Exceptio renunciationis, quæ præsumptione iuris,& de iure præsumitur cessata non admittitur contra spoliatum.nu.13. 131
Exceptionis vim habēs,remedio nō repellit agētē,cū proponitur per viā actionis.nu.3. 132
Exceptio tractata ante sententiam coram vno iudice, non potest coram eodem post illam iterum tractari.nu.1. 133
Exceptio renunciationis vnius tituli non repellit agentem super spolio ratione duorum titulorum.nu.2. 134
Exorbitantia nō extendi ad similes casus quando.nu.22. 147
Extrauagantis iniuncta tenor. Et causa finalis & expressa.Et tacita.nu.13. 146
Extrauagan.Iniuncta pœnam exigere præsumptionem. Et quæ lex malam fidem præsumens punit,non punit simpliciter transgredientem.nu.32.33. 148

F

Elyus lapsus insignis.nu.24. 147
Fortunius laudatus.nu.3. 135

G

Ometius laudatus.nu.25. 148
Gometius reiectus.nu.41. 143
Gometij indiligentia, & lapsus cōmunis illius, & Felyi.nu.25. 148
Gometij lapsus circa Extrauagan. Iniuncta. nume.36. 149
Gulielmus Cassador laudatus.nu.35. 153

I

Intellectus Cle.2.§.sane de pœn. nu.8. 136
Intellectus verborum.cap.super hoc.& ca.audientiam.de his quæ vi & Cle.2. de pœnis collatorum.nu.10. 136
Intellectus c.ad aures. de his quæ vi, fortiliās intellectum nouum huius cap. & cap. precedentis.nu.14. 137
Intellectus c.si vero de iureiur.nu.9. 139
Intellectus c.quod in dubijs de renunciat.nouus Petri Rebuff reiectus.nu.35. 143
Intellectus c.si beneficia,quoad vnum. nu.45. 142. Et quoad aliud.nu.46.& quoad aliud. nu.47. & qualis reditus consulendus sic dimittenti.nu.49. 144
Intellectus Clem.Gratia.de reser.nu.7. 146

Universidad de Deusto
Biblioteca

Intellectus c.constitutus.& c.quoniam. de filijs presby.discussis et resolutis n.15.et 17.152
Intellectus c.licet.2.de præb.lib.6.nu.1.150.& nu.6.151.& nu.10.151.& nu.31. 153
Intellect.c.ad decimas huius tit.lib.6 n.21.152
Intell.regul.de annali possess. & regul.de triennali.nu.26. 153
Intell.c.si eo tẽpore.de elect.lib.6.nu.17. 152
Interdictæ licèt sint personales actiones, tamen cũ cõpetunt ad beneficia, causſam proprietatis quodãmodo habent annexã. nu.6. 133
Ioan. Berthachi. nõnunquam pro luce tenebras obiecit.nu.37. 145
Iura non esse trahenda ad gratiam.nu.2. 130
Iudicem, qui iubet restitui beneficium ei, qui renunciauit illud, eo, quod metu renunciasset, tacite rescindere renunciationẽ.nu.15. 137
Iuramentum meticulosum valet, nisi cum interponitur super alia aliqui nullo, secũdum communem, quæ an sit vera alibi disputatur. nume.11. 136
Iuramentum æque obstat agenti possessorio, ac agenti petitorio, & agenti super iure quærendo; sicut agẽti super iure quæsito.nu.1. 138. & nume.3. 138
Iuramentum confirmans renunciationem beneficij, videtur factum post perditam possessionem, tenendo cũ communi eam perdi per renunciationem solam.nu.5. 139
Iuramentum de non petenda absolutione illicitum: sed non in vniuersum.nu.10. 139
Iurani metu renunciare aliquid, potest id renunciatum repetere.nu.4. 138

L

Lex generalis restringitur quãdo.nu.2.128
Libere quid fieri potest.nu.44. 144
Litteræ Apostolicæ quæ, & constitutionem præstituentem terminum ad eas expediendas restringendam esse.nu.23. 147
Litterarum expeditio quando includit earum ostensionem.nu.39.& 41. 149

M

Matrimonium tam spirituale, quàm carnale, metu contractum, nihil valere. nu.6.& 7. 136
Malitia facilius præsumitur contra excipiẽtem aduersus agentem possessorio; quam petitorio.nu.12. 131
Malitia opponentis in c.post electionem, de concess.prab. vnde coniiciebatur nouu.nu.8.134
Malitia leuius præsumitur contra opponentem aburationem aduersus agentem possess. quã petitorio.nu.2. 134
Multa nouæ collecta ex c.post electionem. de concess.prab.nu.10. 135

N

Nouitas multa commendat: nõ tamen scripta.nu.7. 128

O

Occasionem delinquendi non esse dandã. nume.15. 141
Oratio clamosior apiori vbi præstat.nu.3. 128
Ordinatus inordinate, ipso iure hodie suspensus est: Et si ante suspensionis sublationem celebrat, irregularis, cum quotidiana, & noua limitatione.nu.34.148.nu.35. 149

P

Papa eum quid velit esse infectum irritat consequentia illud.nu.16. 147
Peccant magis, cæteris paribus, qui bis peccant, quam qui semel.nu.9. 136
Possidere possumus iuste quoad vnum, & iniuste quoad alium: sed non possumus possidere quoad vnum, quin etiam quo ad alium possideamus iuste, vel iniuste.nu.8. 140
Possessio aque cõtinuari, aut noue apprehẽdi pot virtute tituli renunciati, ac alterius ipso iure ob aliquam causſam perditi.nu.16. 142
Possessio beneficij, sine titulo quæri non potest. nume.17. 141
Possessio beneficij quæritur, & continuatur virtute tit. perditi ipso iure.nu.18. 141
Possessio rei non transfertur in alium per clausulam constituti ab eo, qui eam non possidet: sed possessio beneficij sic ab eo, qui ea post renunciationem insistit.nu.19. 141
Possessio ciuilis dat ius libere redeundi etiam ad rem possessam.nu.43. 144
Possessio ciuilis non interrumpitur, cum ex contenti quæritur naturali.nu.52. 144
Possessio cum sola supplicatione signatæ prehensa, restituenda.nu.26. 148
Possessio an capiatur nomine prouisi, vel nomine Camera Apostolicæ plurimum refert in materia extranag. Iniuncta.nu.38. 149
Possessio qua non colorata, qua colorata & varia.nu.4.151. nu.23. 152
Possessio colorata non perdit colorem, perdito titulo.nu.6.151.nu.12. 152
Possessio quæ parit restitutionem, non semper annihilat prouisionem illud tacentem: neque è contrario.nu.24. 152
Possessionẽ sub cõditione relictã, vel traditã, nec perdi, nec quæri ante illã impletã.n.39.143
Possessionem beneficij non perdi per sententiam priuatiuam.nu.35. 145

Poss-

Possessionem prioris beneficij non perdit quis eo ipso, quod eius dominium perdat, per adeptionem alterius, vel alio modo. nume.2. 143. nume.19. 147
Possessionem beneficij non impedit ius commune contrarium.nu.16. 152
Possessori non audito, sua possessio non tollenda, etiam si dominium perdidisset ante declarationem.nu.18.147.& nu.20. 147
Prælati gesta intra sex menses breuis valere, licet nunquam expediat litteras.nu.41. 150
Præsumitur aliquid præsumptione iuris, & de iure vsque ad certum tempus, & non post illud.nume.14. 131

R

Regula de triennali quoad cap. si beneficia. ratio, declaratio, & defensio nouæ. nume.54. 144
Regula Cancellaria 18.& 34.pulchra, & noua declaratio. Et quod neutra illarũ habet clausulam, quæ rem pro infecta habeat, contra Gomet.nu.42.149.& nu.45. 150
Renunciationẽ ob solã, non inducitur defectus notorius proprietatis, ob duas causas.n.5.140
Renunciatio spontanea beneficij obstat agẽti super proprietate rãtũ, vel super petitorio, et possessorio simul, secundum omnes.nu.1. 140
Et etiam agenti super possessorio tantum, secundum communem.nu.2. 140
Quæ tamen non est tenenda.nu.3. 140
Renunciatio beneficij quæ ratione videatur respicere possessionem eius.nu.6. 140
Renũciatio beneficij metu facta valet.n.1. 129
Renunciatio beneficij etiam facta in manibus priuati nõnunquam tollit possessionem, licèt non tollat proprietatem.nu.3. 130
Renunciatio per viam altioris proposita non repellit agentem super spolio.nu.4. 132
Renunciatio spontanea, & meticulosa non sunt paris effectus.nu.1. 135
Renunciatio coacta quare non impedit restitutionem, etiam in casu, quo spontanea impediret.nu.12. 136
Renunciatio non vis tollit possessionẽ.n.19. 137
Renunciatio beneficij metu iurata obstat, & nõ obstat agenti possessorio: obstat ante absolutionem, & non obstat post eam.nu.6. 139
Renunciatio metu facta, & metu iurata duplices nomine obstat etiam agenti possessorio; & ita duo sunt facienda, quo minus obstet.n.7.139
Renunciatio etiam quibus casibus obstat restitutionem petenti alia, alia ratione obstat. nume.21. 141
Renunciatio non omnis admissa a superiore tollit possessionem.nu.22. 142
Et econtrario aliqua in manibus eius, qui non est superior tollit eam.nu.23. 142
Renunciatio beneficiarij non facit ipsum perdi ecclesia, donec illi superior cõsentiat.n.28.142
Renunciatio facta in manibus priuati, & approbata post sex menses præsumitur, vel fingitur fuisse approbata ab initio.nu.32. 143
Renunciatio vel alia beneficij amissio, sine animo perdendi possessionem præsumitur fieri quoties post eã factã insistitur illi.nu.3. 145
Renunciatio intra tempus legitimum non publicata, quando nulla.nu.17. 147
Renunciationis admissio frequenter pertinet ad alium, quam beneficij collatio.nu.30. 142
Renunciationis admissio a Prælato facta longe aliud est, quã dimissio a iurisdictiõe.n.31.142
Renunciationis realis & verbalis differentia nouissima.nu.37. 143
Renunciationis beneficij exceptio, aliquando impedit restitutionẽ, aliquando non: & quando impedit nunc alia, & nunc alia ratione id facit.nu.1. 150
Renunciationem metu factam non valere, quæ ratio potissimum olim persuasit auctori, & quæ capp.nu.1. 135
Renunciationem metu factã valere, vel non valere plurimũ refert, contra Dec.nu.2. 135
Renunciationes hodie paucæ inducũt notorium defectum proprietatis.nu.4. 130
Renunciauit qui beneficium in fauorem vnius, si spolietur a tertio restituitur.nu.7. 140
Renunciare non videtur prius, qui adipiscitur posterius: sed priuatur illo.nu.4. 145
Renuncians proprietatem beneficij non renunciat semper eius possessionem. Et quæ ratione videretur renunciare illam, eadem quoq; videretur renunciare remedium illam recuperandi.nu.5. 136
Renuncians etiam metu beneficium, non potest vti eius fructibus, donec expresse vel tacite restituatur.nu.20. 138
Et ideo nec tenetur dicere preces horarias. nume.21. 138
Neque ordine sacro insignire ob titulum illius beneficij.nu.22. 138
Renuncians beneficiũ, & nihilominus insistens et possidere videtur illud.nu.9. 140
Et si spolietur agit de spolio; maxime si diu cubuit.nu.13. 141
Renuncians dominium an, & quando renunciat possessionem.nu.10. 140

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quod hodie pauci renunciantes beneficia, per hoc solum eorum possessiones perdunt. nume.11. 141
Renuncians beneficium etiam animo perdendi possessionem, & antequam ea accumpetur ab alio redieni ad eam, possidere videtur: cum ampliatione vtil.nu.12. 141
Renuncians beneficium extra manus superioris an agat nouo tit.nu.25. 142
Renuncians beneficium etiam in manibus superioris, sine nouo titulo redit ad illud antequã admittatur vel reprobetur.nu.29. 142
Renunciãti posit spolium, & petenti restitutionem, non opponitur renunciatio: sed pactum de non petendo restitutionem sic.nu.7. 131
Renunciãti motu beneficium non restituitur illud, ante rescissionem renũciationis, saltem tacitam.nu.13. 137
Renunciãti beneficium in manibus eius, qui eam admittere neauit, licet non perdat illud, sape perdit possessionem. Et ob id repelli potest a petitione restitutionis ipsius. num.33. & 34. 143
Restituto non competit omni male expulso. nume.2. 150
Restitutionem petenti obstat spontanea abiuratio in proœm.nu.1. 125
Restitutionem beneficij petens repellitur, obiecto defectu natiuo proprietatis.nu.9. 129
Restitutionem petenti obijcitur pactum de non petendo, & iuramentum de non molestando.nume.10. 131
Restitutionem beneficij motu renunciati petẽs, tacite videtur petere renunciationis rescissionem.nu.17. 137
Restitutionem beneficij petere quem posse aliquando, licet confiteatur nullum se titulum, cum petit, habere.nu.18. 137
Restitutionem beneficij petenti, non obstat renunciatio, qua non obstante renuncians insistit beneficio renunciato.nu.10. 133
Restitutionem petens, non obstante renunciatione meticulosa, tacitè petit rescissionem illius: qui autem idem petit non obstante iuramento meticuloso, non videtur tacite eius absolutionem petere.nu.8. 139
Restitutionem petentem repellit pactum de non petendo illam factum post spoliũ.nu.4. 140
Restitutionem beneficij petenti nõ obstare plus, (cæteris paribus,) renunciationem, quam alia perditionem tituli.nu.20. 141
Restitutionem quandoque impedit exceptio defectus dispensationis.nu.3. 151
Quod declaratur.nu.14.150.& nu.19. 152
Restitutionem impedit reseruatio quando.nu.5. & seq. 151
Rota auctoritas magna, sed nõ firma.nu.7. 129
Rota decisio.352.defenditur in uno articulo, & reprobatur in tribus.nu.24. 142

S

Sententia super possessione, qua ratione quandoque interlocutoria, quandoque dicitur definitiua.nu.2. 132
Sententia, qua iudicatur vt titulus agẽtis summ sortiatur effectum, videtur lata super interdicto adipiscendæ, nõ recuperandæ.nu.5. 134
Sententiarum trium conformium executio non impeditur per restitutionẽ in integrum, etiã ecclesiæ, vel minorij.nu.15. 131
Simoniacus quando restituendus.nu.28. 153
Sũma cõmunis præstat Panormitana.nu 6. 128
Supplicatio signata sufficit ad absoluendum reum.nu.27. 148
Et probat quoad quid.nume.28. 147. *& non quoad quid.nu.29.* 128
Suum cuique pulchrum.in proœm.nu.2. 128
Spoliatus priori beneficio, ipso iure perdito, restituitur non offensa dispensatione.nu.11. 152
Spoliatus auctoritate superioris, quando non restituitur.nu.8. 131
Spoliatum litigiosa beneficio, quando, & quare non restituit.nu.29. 153
Spoliatur nemo qui non possidet.nu.8. 129

T

Tempus regulæ de triennali, continuum esse oportet.nu.51. 144
Titulus coloratus, quoad vnum effectum, & nõ quoad alium.nu.6. 146
Titulo saltem colorato defectum, obijcere potest agens adipiscendæ, quilibet clericus ecclesiæ, cuius est illud.nu.4. 134
Titulo pluribus eiusdem beneficij nitti quis potest, non solum defendendo: sed etiam agendo.nu.3. 134

V

Vacationem indultam per breuia, Prælatis concedi solita ad possessionem capiendam, nouam esse.nu.37. 149
Verbum decernimus, ius nouum significare. nume.7. 136

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

In Cap. Ita quorundam de Iudæis.

A

Absolui an possit Christianus remex contra Christianos metu mortis remigans. Nota. 11. nu.11. fol.177
Et an sit excommunicatus.ibid. nu.18.& an incidat in bullam Cœnæ Domini.ibid.nu.19. 177
Absolutio ad effectum præsentiũ a quibus absoluat, in litteris Papæ an gl.vlt.nu.14. 182
Et a quibus in litteris Legati.ibi.n.18.182.& Summi Pœnitentiarij.ibi.nu.19. & includit censurã bullæ Cœnæ Domini.ibid.nu.20.182
Absolutus generaliter a peccatis, & censuris ab eo, qui poterat, videtur absolutus a censuris peccatorum oblitorum.in gl.vlt.nu.20. 182
Absolutus ab vna excõmunicatione huius cap. an sit absolutus ab omnibus.ibid.nu.22. 183
Actus omnes vitij sit alterius: sicut vnius virtutis sit alterius.N.2.nu.7. 158
Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum & lata culpa nõ considerata, paret.N.10.nu.8.& quid est redire in suam formam.ibid.nu.9. 172
Andr. Alciatus miraculum nostræ ætatis litterarium, magna cum iactura litterarum mortuus.N.7.nu.10. 166
Aegyptus, & alia terra Sultani, & Turcæ hodie quoad hoc exæquata.N.10.nu.46. 176
Agi, portari, ferri, vt differunt secundum iurisconsultos.N.8.nu.17. 169
Animus vere malus quis, & quis æquipolleter. N.10.nu.6.& quod triplex sit.ibi.n.10.172
Arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos suministrantes Sarracenis, & naues eorum piratarum gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium sunt serui.N.1.nu.1. 136
Arma etiam propriè omnium artium instrumẽta.N.5.nu.1.hic autem pro solis bellicis accipitur.ibi.nu.2.quorũ varia species, & inuentores.ibid.nu.3. 162
Arma bellica esse arma defendendi ẽt propriè contra Ang.& Bal.N.5.nu.4.23.& etiam Iustes, & lapides contra eosdem, & alios.ibi. nu.5.Nõ aũt cultellum paruũ.ibid.n.6. 162
Arma non esse aliquando lapides defectu intẽtionis, & non significationis.N.5.nu.7.cum intellectu nouo gl.Clem.1.de statu monacho. ibid.nu.9. 163
Arma bellica nouæ definita.N.5.nu.10. qualia nulli homini a natura data, ibi.nu.11.& nouæ diuiduntur.ibid.nu.13. 163
Arma non esse omnia nocentia.N.5.nu.14. nec semper in id fabricata.ibi.nu.15.esse præsumpta, & non præsumpta.ibi.nu.16. 163
Arma, cur in alijs statutis aliud significẽt. N. 5.nu.17.& latius.ibid. nu.21. cur hic interdum lapides, & interdum non.ibid.num.19. & idem de lignis.ibid.nu.20. 163
Arma non esse arcem, neque triremem, neque equum, & ideo rusticum posse nutrire, & agere equum.N.5.nu.22.licet arma deferre nequeat.ibi. nu. & quæ sunt quoad cap. resolutione, & cultellum non esse, nisi intentio, &c. ibid.nu.25. 164
Arma, & necessaria subsumi tantum definitio.N.8.nu.2.& declarato.ibid.3. 168
Arma ad alios hostes, quã Sarracenos deferẽs, non incidit in hanc censurã.in gl.2.n.1. 178
Arma non habet, si ferrum non habet, mala illatio.ibid.nu.2. 178
Arma sani lapides, etiam propriè intentione assumentis.ibid.nu.3. 178
Armorum materiam, pro vt huiusmodi, non esse arma, neque equos, neque mulos.N.5.nu.26. & ideo, &c.ibid. nu.27. neque secures, rastra, &c.& ideo, &c.ibid.nu.28. 174
Auaritia cur idolorum seruitus, cur cæca. N.2. nu.3.cur hic secta.ibid.nu.4. 158
Auaritiam huius cap. etiam esse sanctiam. N.2. nume.6. 158
Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid.n.5.nu.4. 164
Et neutrum specialiter hic prohiberi.ibi. nu.9. nec materiam ferri.ibid.nu.10. sed generaliter sic, si mala mente, &c.ibid.nu.11. 165

B

Barbarii verbis sæpe Romanum Pont. vti. N.7.nu.1.& magna ex parte Cochleum, ibid.nu.7.& cur ibid.nu.8. præsertim hoc. ibi. nu.9.non tamen abuti sacra scriptura. ibid. nume.11. 166

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bellum pro patria,& religione iuris naturæ. N. 1.nu.8. 157
Bellare habitu quis dicatur,& quanta prudentia hoc opus, & quid regibus consulendum. N.4.nu.29. 161
Bellũ,& prælium vt differunt.N.10.nu.5.171
Bulla Cœnæ Domini,& cap.hoc vt conueniunt. N.4.nu.26. 163
Bullæ Cœnæ Dom.quoad hoc tenor.N.1.n.5.156

C

CApitulum hoc prohibere aliquid. N.1.nu. 6 sed solum tacite.ibi.7. quia pœnã adiecit.ibi nu.11. cuius respectu est nouum. ibid. nu.12 157
Causa peremptæ res perit, in gl.2.nu.4.p.70. si materialis,vel formalis.ibi.nu.6. 178
Causa quadruplex, finalis, efficiens, formalis, & materialis.ibid.nu.5. 178
Christianus Sarracenos iuuans plus peccat, quàm ipsi.N 9.nu.1. 170
Circunstantiam hoc cap. vetitam necessario confitendam.N.2.nu.9. 154
Clericus arma ministrans pugnantibus, an & quando irregularis.in glo.3.nu.1. 178
Confessarius in hac materia hoc inquirat,in gl. vlt.nu.56 184
Consentiens quando plus,& quando minus peccat.N.9.nu.2. 170
Copulatiua, Et,dupliciter coniungit: et nunc orationem copulatiuam, nunc de copulato extremo facit.N.11.nu.3. 176
Crudelitas, & sauitia duo vitia distincta, & vt differunt.N.2.nu.5. 158
Cupere quos honores liceat etiam religiosis. N.2. nu.11. 153
Cupiditas genus ad malam,& ad bonã;& cupiditas mala genus ad oẽm inordinatã.N.2.nu. 1.& hic pro auaritia sumitur.ibi.nu.2. 158
Cupiditas multiplex bona,qualis est etiam habẽdi tantum,quo statum mutet.N.2.nu.9.158

D

DEfendẽdo se licite quis occidit inuadentẽ: sed non licitè potest velle eum occidere, etiam tanquam medium ad suam defensionem,N, 11.nu.15. 177
Differre,& submittitrare,an sint idẽ.N.8.n.1.
Differunt Sarracenis,qui in aliud delata ess tradunt.N.8.nu.21. etiam donando,ibi. nu.22. & permutando,ibi.nu.23.& cooperando.ibi. nu.24.non autem portando de una terra Sarracenica ad aliam,nisi &c.ibi.27.neque portando Sarracenos ipsos armato,ibi.nu.28.nec qui ill. ferunt, & non tradunt.ibi.nu.29.169
Delatio vectorum, a delatione aliorum differt. N.8. nu. 12. & etiam' a subministratione eorundem,& a uenditione. ibi. nu.13. 168
Delatio prohibitorum sine malo animo, an mala in gloss.2.nu.7. 178

E

EXcommunicatio duo efficit in gl.vlt. nu.3. fol.80.immo plurals ibi.nu.8.fol.81.& interdum duplicata est una ibi.nu.4. 181
Excommunicatio quæ reseruata, & quæ non in hac materia ibid.nu.37. 184
Excommunicatio finit. cap. ita quorundam,& medij ead.ibid.nu.5. 181
Excõicatio huius c. & bullæ Cœnæ eadem quatenus concurrentibus.n.17.87.& latius ibi.nu.
Excõicatio,et interna cõtorem tollit.ibi.n.8.181
Excommunicatio secunda, an & quem effectũ habeat ante primam sublatam ibi.num.9. & quid de absolutione. ibi.nu.10. 182
Excommunicatio hac non semper reseruata. N. 8.nu.32. 170
Excõicatio Episcopi in hac materia,quãdo alia, quàm iuris in gl.vlt. nu.34. & an eã tollat, qui latam a iure tollere potest ibi.nu.35.184
Excõicatio una tolli potest antequam altera,ibi. nu.11.& una sublata non censentur alia sublata.ibi.nu.12.licet una absolutione oẽs tolli possint,& quãdo id contingit, ibi.nu.13.182
Excõicatio c.ad liberandum de iud.& ẽt. cap. quod olim.et ẽt extrau.multa eius.ti.esse partim veterem,& partim nouã.ibid.nu.31.184
Excommunicationem hanc incurrit transfuga, & arcem,opidum, vel speculam tradẽs N.8. nu.33.& se dedens,& arma perdens quando.ibid.nu.34. 170
Excõicationem impedit interdum id, quod non impedit peccatum mortale.N.8.nu.11. 168
Excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrit, qui alias merces,quam bellicas Sarracenis defert.N.10.n.38.fol.175,nisi mala mẽte.ibid. nu.40. neque vendentes galeas vel naues, ibid. num.41. 176
Excõicationes sex, an quot incurrit, qui huic c. cõtrauenit.in gl.vlt.n.23.& verius est quod ad summũ tres.ibi.nu.25.quæ multa in eod. casu lata ab eodẽ,vel successore eius videntur esse una frequenter inuenta.ibi.nu.26.183
Excõicationes latas per multos Pũtifices in bulla Cœnæ Domini vnam uideri,ibi.nu.32.immo eandem quæ iuris, quatenus cum ea conuenit.ibid.33. 184
Excommunicationis solus Christianus capax. N.8.nume.7. 168
Excommunicatur nemo lege, nisi scienter peccans.N.8.nu.9. 168

Ex-

Excõicatus est,qui iuuat quandoque, licèt non sit qui facit,& an semper ibi.N.9.nu.4. 170
Excõicatus est deferens arma Sarracenis habentibus satis eorum.N.10.num.42. & tradens arcẽ.turrim, speculã,& quãuis aliã fabricã malo eis,ibi. nu.43.& tradens cõmeatum et ad illũ pertinentia,ut talia.ibi.nu.44.& qui ralcem,& lapides quando. ibi.nu.45. 176
Excõicatus nerum excommunicatur.in glo. vlt. nu.1.nec est oĩno extra ecclesiã.ibi.nu.2.181
Extrauagans.Olim,cur creditur esse.Notab.10. num.31. 174

F

FErri delatio ad Sarracenos prohibita. N.6. nu.1.tam infelli,quam faelti.ibid.nu.2.Et quid infelium contra Sylvest.ibid. nu.3.Sed ob hoc alia armorum materia non. ibid.num. 5.fol.174.nec clauiculi,gladioli,&c.ibi. nu. 12.nisi,&c.ibid. nu.13. 165
Ferri delatio peior,quam alterius materia.N.6. nu.8. 165
Ferrum deferre Sarracenis sponte, quando non malum.N.10.nu.29. 174
Francisco Regi Galliarum fauent an violarit hac c.N.4.nu.27. 161

G

GAlea prospecie nauis barbarum, & fuisse triremes,quinque remes.Not.7.nu.5. Immo,& ordinum.12.20.30.& 50.ibid.nu. 6. 166.& galeas ad bellum aptiores, ubi, & quare.ibid.nu.15. 166
Galearum materiam omnem,neque hic,neq; in processu Cœnæ Domini prohiberi.N.7.nu.16. & ita nec stupam picem,&c. ibid.nu.17.misi,&c. ibid. nu.18.galeas autem sic hic, & ibi. ibid. nu.26.& naues in processu & in c. ad liberandum.infra.ibid.22. 167
Generis appellativi species omnes proprie continet.N.10.nu.35. 175
Gloriari se nomine Christiano licere.N.3. nu.1. & quãdo,& quatenus necesse.ibi.nu.2. 158

H

HAeresis infidelitatum pessima. Notab.4. num.20. 161
Hæreticus an semel,an ter excommunicatus in gloss.Vlt, nu.41. 184

I

IGnorantia,quæ excusat.N.8. nu.25.& quæ necessitat.ibid.nu.26.fol.43.& quæ parvitas.ibid.n.30.& quæ gratitudo.ibi.n.31.170
Impugnare non debet quis id, quod fruitur. N. 1.num.3. 156
In fideles non continẽtur hic. N.8.nu.5.& curibi.n.6.et qua lege,et a quo puniẽtur.ibi.n.8. Intellectus nouus l.armorum.ff.de verb. signif. N.5.nu.12. 165
Intellect.l.1.& ibi Bar.ff. ad leg.Iuliã de ci publi.& §.fi. Auth. de armis. N.5. nu.18.165
Intellectus declarationis Greg.I X. nouus N.7. nu.19 167
Intellectus quatuor illius Apostol. De his qui foris sunt,nihil ad nos.N.8. nu.4. 168
Intellectus nouus c.N.8.nu.14.& c.ad liberandam.ibi.nu.15.fol.42.& in gl.ult.nu.6.181.
Intellectus c.quod olim.infr.eod.N.10.n.13.172
Intellectus nouus clausulæ bullæ Cœnæ Domini. N.10.nu.30. 175
Intellectus c.ita quorundam,& c.ad liberandã, & in quo conueniunt, & differunt inter se, N.10.nu.19.& quoad extrauag.multa ibid. nu.20.& in extrauag. Capiosus ab illa ibid. 21.& in quo illa profuit ibi.nu.22.& in quo clausula processus Cœnæ Domini ab omnibus ibid.nu.23. 173
Intellectus nouus l.vt &im.ff.de iust. & iur.N. 11.num.13. 176
Intellectus l.ex hoc iure.ff.de iustit.& iure.in gl. pen.nu.13. 180
Intellectus verbi: excommunicamus,bullæ Cœnæ Domini in gl.vlt.nu.39. 184
Ius naturale quid nouè in gl.pen.nu.3. 179

L

LEgem hanc quatenus Papa est solus Papa, quatenus alterius Monarchæ solus ille,quatenus Dei,nemo alius ab eo tollit.N.1.n.11.157
Et an,& quando licentia ducum excuset, ibid. nu.13.& 14. & exemptus ab ea,etiam iniuste per Papam tutus.ibid. nn.15. 157
Legi non solum Pontificiæ,Regiæ,& Cæsareæ: sed etiam naturali diuinæ contraria esse hic vetita.N.1.nu.8. 157
Legitimus filius coniugis ignavi impedimenti alterius in glo.penul.nu.18. 180
Lex pœnalis de stricte significato,ad large significata extenditur,quando.N.8.nu.19. 169
Lex pœnalis de uno frequens ad aliud rarum extenditur.N.7. nu.6. cum est eadem ratio, aliàs non.ibid.nu.7. 165
Lex Decalogi,lex naturæ.N.1.nu.10. 157
Libertas iuris naturæ quoad Hatũ lapsum &ne respectu.in glo.penul.nu.7.& quoad statum innocentiæ altero.ibi.nu.8. 179
Ligna fraxinea,& corylea oblonga, & similia, & alia truncа,vbi & ad quem locum, & per quæ iura prohibita.N.7.nu.23. 167
Lignamen pro ligno,barbarum.N.7.num.2. Et pro lignaminа male nouè repositum, ligamina.ibid.nu.3.& impudenter.ibid.nu.4.165.

Ligna-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lignaminũ latior prohibitio in bulla Cœnæ, quã hic & circa eis contenta doctores longe varios esse.ibi.nu.12. Licet parum attente idem sentãt.ibid. nu.13. & resolutio per plura dicta. ibid. num.14. 166

*Lusitanus quis vẽdens Goæ equos Sarracenis vtat has censuras.N.nu.23.ut Castellanus qui nuper cum Armenijs iuuit regem.Persarũ cõtra Turcã.ibi.nu.24.& Gallus qui Aeneobarbo a se vocato fauit,si saltẽ &c.ibi.nu.25.*161

N

Magnanimitatis, & humilitatis munera. N.2.nu.9. 168

Multum nullius generis fuisset ante peccatum. in gl.penul.nu.9. 180

Materia uetita,vetitũ factum ex ea, nõ contra. N.7.nu.21. 167

*Mês mala actualis & virtualis. N.8.n.10.*168

Metus licet excusaret a furto. N.11.nume.12. 177. non tamen ab occidendo non inuadentem ibid.nu.16. 177

*Mors,ne malo cõsentias, gloriosa.N.11.n.17.*177

N

Necessaria ad impugnãdos Christianos sub ministrãs Sarracenis excommunicatur, N.10.nu.1. & quæ sunt illa secundum multos ibi.nu.3. & qua secundum auctorem. ibi. nu 4.171.& probantur.ibid. nu.11. & confutantur contraria ibid.nu.12. 172

Necessarium tripliciter turisperitis sumi. N.10. num.2. 171

P

Papa soluit,& Concilij eadem potestas,in gl. vlt.num.18. & an sit supra Concilium remissiue.ibid. nu.28. 183

*Pœna legis præcis non tollitur per pœnã posteriorem in gl.vlt.nu.24.26.& quãdo quis punitur vtraque,& quãdo cesset eadẽ.ibi.n.36.*183

Possimmo in armis locum non esse. Not.5.nume.23. 164

Præsumptionẽ, quod mala mente sint delata illa aut illa,vel non, non esse iuris, & de iure. N.19.nu.17.qua definitur.ibi.nu.28. 174

Prohibita hic duplicia generaliter,& specialiter. N.10.nu.16.& definuntur.ibi.nu.17.& numerantur.ibid.nu.18. 173. & quare diuerse prohibita,ibid. nu.24.& in quo differunt.ibi. nu.27.173. 174

Prohibita quæ præsumitur mala mente facta,& quæ non.ibid.nu.25. 174

Prohibita alia simpliciter, alia secũdum locum, alia secundum tempus.ibi.nu.30.& non omnia specialiter prohibita esse simpliciter.ibid. num.32. 175

Et tantum prohibita,simpliciter appellari prohibita.ibid.nu.33. 175

Prohibitio specialis huius cap.in quo specialior, quàm specialis cap.ad liberandam.infra eod. none.N.11.nu.5. 176

Prohibitorum diuisio,non est analoga.N.10.nu. 36. Cur ergo tantum prohibita simpliciter alia, ibid.nu.37. 175.

R

Ratio necessario concludens lex est. N.10. nu.14.nec refert an,sit immediata, vel non,dum concludat.ibid.nu.15.

Regem in dubio præsumendum bene agere.N.4. nu.28. 161

Regula de insordescentibus tenor.in glo. Vlt.nu. 15.& eius declaratio ibid. nu.16. & virtus eius,ibid.nu.17. 182

Remex illicite remigat in Christianum.Not.11. num.14. 177

S

Sarracenorum naues piraticas regentes excommunicati.N.11.nu.1. & ẽt galeas non piraticas.ibi.nu.2.quia galea ex se bellica est. ibid.nu.4.66.quid de vectoribus.ibid.nu.6.et alijs ministris.ibi.nu.7.& nautis.ibi.nu.8.& quid de innantibus, & remigibus vinctis ibi. nume.9. 177

Sarracenorum appellatione an omnes infideles contineantur,tres opiniones referuntur,& relinquuntur.N.4.nu.1.& 2.13.quarta ponitur.ibid.nu.7.continentur fautores.ibi.nu.8. & Turca.ibid.nu.9.& Sarraceni solo Christi odio pugnantes.ibi.nu.10.15. & quidam apostata.ibi.nu.11.& quidam Christiani ibi.nu. 12.16. non autem Sarraceni iuste bellantes. ibid.nu.13.nisi &c.nec Christiani fabrefacti, nisi &c.ibi.nu.14.nec Sarraceni nos inuãtes ibi.num.15. nec hi,quibus cum non est causa bellandi,nisi,&c.ibi.nu.16. 160.nec Iudæi. nu.17.nec hæretici.ibi.nu.19.16.nec pagani. ibi.nu.21.nisi &c.ibi.nu.22. 161

Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occasio.4.nu.4.& eorum prosper successus.ibi.nu.5.& eadem nobilissima.n.6. 159

Sarracenus, verbũ originarie populos post Nathanoi Arabiæ significat.N.4.nu.3. 159

Scire,& scire debere pars.N.10.nu.7. 172

Seruitus an æquæ inducta iure naturæ in glos. penul.nu.1.& quod non ea, quæ est hominis ad hominem de qua hic.ibi.nu.2.quæ vero est hominis ad Deum fit.ibid. nu.4.& hominis ignari ad sapientem.ibid.nu.5.179.& etiam alia certo respectu,ibid.nu.11.& nu.25. 180

Seruitus facti licem primum inuenit.ibi.nu.6. est contra ius naturale quoad statum innocentiæ vno respectu, & quod alium altero. ibid.nu.10. 180

Seruitus est inuentum Noæ, non Lacedæmoniorum.ibi.nn.12. nec iurisgentium: licet eo sit inuentus modus inducendi aliquam. ibidem nu.14. sicut & alij iure ciuili,& Pontificio. ibid.nu.15. 180

Seruitutem de qua capit. cum multa.15. q.vlt. etiam nunc durare.ibi.nu.16. 180

Seruus non est natus ex coniugio sacerdotis, & vxoris eius id ignorantis.ibid.nu.17. 180

Seruus ob delictum non potest manumitti. ibid. nume.10. 180

Submissi rare venit ad deferre.N.8.nu.16.& definitur.ibid.num.17.& continet vendere. ibid.nu.18.173.& permittere extrahi de portu.ibid.nu.20. 173

Summarium quod aptum.N.1.nu.2. 3.& huius cap.summarium nõ probatur,nisi duobus ex alto pro eo adductis.ibi.nu.4.& alijs. 156

T

Tale secundum quid.non simpliciter tale. N.10.nu.34. 175

V

Verbum,beneficium, cur non semper curata includit.N.5.nu.8. 163

Verbum, idem ad diuersa relatum varium in gloss.vlt.nu.40. 184

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Super Commentario, de datis, & promissis.

A

*Actiones Promittendi,Andi,&c. facta pro alijs, ita nocent, ac facta pro seipsis.nu.26. fol.*197

*Actiones eẽs ab hac extranag. punita sunt prohibitæ iure ipsa antiquiores.nu.4.*186

Actiones hic punitas antehac,& vbique gentium fuisse, et esse malas,significat hac extranag. quod tacite, & viuiter monet Confessarios; salas autem apud Sedem Apostolicam post eam factas.pœnis eius punit.nu.6. 188

Actiones has facientes per alium,incurrit has pœnas.nu.12. 191

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extr. sunt ha 16.& vna omissio.nu.13. 191

Actiones præditæ non secuto effectu hic puniuntur.nu.13. 191

Actio nulla, quæ principaliter non sit pro obtinenda iustitia,vel gratia,hic punitur; & ita eximitur dato salarij,vel honorarij dati Assessori, Aduocato,Notario,Procuratori, & similibus.nu.26. 207

Actiones hic punitæ, etiam antehac fuerunt illicitæ.nu.39. 103

Actio,qua fingitur datum quid intercedenti,est vna de hic punitis, etiam non secuta obtentione,nu.42. 203

Actus nullus est simul bonus & malus, etiam diuersa ratione, licet quis possit recte, de eodem diuersa ratione bene dolere,& gaudere. nume.24. 196

Ambitio,sine allectio præstantiũ gratia per munera,hic punitur,sed est restringenda ad munera solita &c.nu.41. 203

Anathema, qua ratione dictio Græca simul, & Hebræa.nu.7.& duo significat.& est species excommunicationis,quin est maior, & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est anathema nu.10. 189

Appellans a Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bullæ Cœnæ,& ratio eius,nu.15. 192

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quædam specialia, apud quam vt dicantur contenta hic facta duo requiruntur.nu.29. 198

Argumentum a contrario, qui dicit de vno &c. sic limitandum.nu.45. 204

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens.nu.38. 204

B

Beneficium nemo tenetur de suo præstare gratis.nu.50. 208

Beneficus est ẽt qui confert, quæ sibi retinere nequit,& qui debita soluit.nu.52. 209

C

Cardinalium Collegium præsens omnium, quæ a multis seculis se præcesserunt, nauis purgatissimum,& pietate, prudentia,iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum.nu.3. 186

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cardinales, & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non aũt 4. reliquas nu. 11. 190
*Cardinales non ligant regula Cancellaria odiosa, licèt lex generalis sic.nu.*11. 190
*Cardinales sunt patriũ scripti in diademate Principis, & pars corporis eius.nu.*11. 190
*Carolus V. cum filio suo Philippo II. & Ioannes III. Rex Lusitania, de abstinentia a Iustitia impedimentis laudati, & imitatione digni.num.*27. 197
*Causa cur Curiæ aliquot floreſcant eſt cura Regentium, ſe ſuoſque purgantium.nu.*3. 186
Causa finali diſpoſitionis ceſſante ceſſat illa.nu mero 6. 188
*Causam qualem damni dans reſtituere teneatur.num.*45. 204
*Conatus ad delictum non ſecuto illo, punitur, ſed non pœna illud facientis, niſi eũ illa etiã contra conantem imponitur.nu.*14. 192
*Conſulere quis dicitur.nu.*12. 191
*Conſilium, auxilium, & fauor principaliter vetita puniuntur non ſecuto effectu, ſecus ſi acceſſoriè vetentur, nu.*43. 204
*Conſilium, auxilium, & fauor puniuntur ſecuto eo, in quod dantur, licèt non ſequatur obtento.nu.*3. 204
*Conſulens, vel mandans aliquid mali non incurrit pœnam contra illud ſtatutam, niſi ſecuto illo, vel niſi principaliter prohibeatur conſulere, vel mandare, ſicut facere nu.*15. 192
*Conſtitutio interpretans, vel roborans aliam, terminis illius concluditur.nu.*7. 188

D

*DAre licet miniſtris Iudicum ob aditum ſaculiorem &c.nu.*53. 209
Dato omnis ex promiſſione, vel pactione illicita, etiam poſt obtentam iuſtitiam vel gratiam, meretur hæ pœnas. 197
*Dato poſt iuſtitiam & gratiam obtentam non nocet, niſi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur nu.*30. 199
*Dato & receptio poſt iuſtitiam, vel gratiam obtentã non ſuſſicit niſi principaliter id fiat ad aliã obtinendam, ẽt cum peccatur.nu.*31. 199
*Dationes & receptiones pro iuſtitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec vlla licita puniuntur hic.nu.*33. 200
*Datum pro iuſtitia ſententia, vel gratia dicitur datum pro iuſtitia, vel gratia.nu.*26. 197
*Dato & acceptio hic punita, ẽt extra Sed. Apoſtolicã non licent pro ſpiritualibus.nu.*43. *nec pro inuendibilibus.nu.*42. *nec pro officijs malis uel male præſtitis, uel præſtandis, uel bonis ſed debitis modo mediocri, præſtitis vel præſtandis.nu.*49. *nec pro nobis tanquam debitis iuſtitia debitis, ſed ſic pro officijs non debitis, uel modo meliori, quam debito præſtitis uel præſtandis.nu.*50. 207
*Datum Theſaurarijs, & debẽtibus ſoluere quod iuſtum nu.*53. 209
*Denunciationis omiſſio, de qua hic, non eſt propriè actio, ſed non actio.nu.*4. 186
*Denunciandi præceptum hoc intra triduum neuum, ſolos præſentes in Curia ligat & eos ſalua correctione fraterna, a qua facta incipit triduum.nu.*37. 202
*Doctor docens pecunia non vendit ſcientiam, ſed laborem, & onus eam docendi.nu.*46. 206
*Donatio ob aliam cauſam, quàm ob meram liberalitatem non eſt propriè donatio.nu.*35. 201
*Donatio non deſinit eſſe merè liberalis, eo quod fiat ob cauſam minus principaliter.n.*52. 209

E

EXcõcantur oẽs, qui aliquam iſtarum 16. *actionum agunt pro iuſtitia, vel gratia obtinenda apud Sed. Apoſtolicam, & ſcientes, & non renelantes intra triduum eas, & utentes per eas obtentis, abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, & perdunt ipſo iure ſua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea, & qualibet alia fiunt.nu.*1. 186
*Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde id clarè colligitur.nu.*8. 188
*Excommunicatio ex vi verbi, & propriè maiorem & minorem includit.nu.*8. 188
*Excommunicatio abſolutè prolata, interdũ pro minori, anathema uero ſemper pro maiori accipitur.nu.*9. 189
*Excommunicatio eſt genus ad anathema, & minorem excommunicationem.nu.*10. 189
*Excõmunicatio, & anathema differunt.nu.*9. *non ut diſparata, ſed vt genus, & ſpecies.nu.*10. 189
*Excõmunicatio nulla, nec irregularitas, vel alia pœna ipſo iure impoſita aliquo facto incurritur a conante facere illud, niſi factat, vel etiã pro ipſo conatu imponatur.nu.*15. 192
*Excommunicatio noua maior, reſeruata Papæ.nu.*38. 202
*Exempla regentum, & maiorum, rectι, & minores imitantur.nu.*3. 186
*Extrauag. Bonif. hic innouata a quo fuit olim reuocata.nu.*3. 186
*Extrauagans hæc magis propriè conſtitutio, quã regula Cancellaria.nu.*2. 186
*Extrauag. hæc non includit illa, quæ erant iure antiquo licita.nu.*6. 188

Fami-

F

*FAmiliares, & officiarũ pro quo modo facienda officia debitè aliquid capiũt.nu.*51. 208
*Finis principalis actus uirtutis non poteſt eſſe bonum temporale, ſed bene minus principalis. nu.*36. 201
*Franciſcus ab Eraſſo laudatus.nu.*54. 210

G

*GRatia hic etiam ſignatura tãtum, & verbalis continetur.nu.*28. 197
*Gregorius XIII. dignißimus, qui primis Pontificibus Max. a Greg. I. annumeretur.n.*3. 186

H

*HOc pronomen præſentia oculo corporis, vel mentis demonſtrat.nu.*42. 203
*Horas ad Canonicas tens principaliter ob lucrũ peccat.nu.*36. 202

I

*D. Ioannes a Portugalia laud.nu.*31. 199
*Intellectus cap. cui. 1. q. 1. nu.*31. 199
*Intellec.nonus l. 2. & 3. ff. de cõdi. ob turp. cauſ. nu.*48. 207
*Intellectus huius extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob turp. cau. quo ad data pro officio indebito.nu.*50. *Et quoad aliud.num.*52. 209
*Intentio, & finis Authoris ex prooemio colligitur.num.*7. 288
*Iudicãdi officij obtentio tacita pecunia data meritori, cur ſurreptitia, niſi &c. nu.*48. 207
*Iuris dicendi officium vendibile eſt, licet uetetur vendi.nu.*47. 206
*Iuriſdictio vendi poteſt ab inferiori; ſed non officium iudicandi.nu.*48. 207
*Iuriſdictio temporalis vendi, permutari, in feudum, & dotem dari poteſt.nu.*47. 206
*Iuſta cur dicitur ſententia Iudicis iniuſta. nu.*19. 194
*Iuſtitia, & actus eius iudicium, & conſequenter ſententia cur inuendibilia? nu.*47. 206
*Iuſtitiam, & iudicium, vendens, etiam Monarcha cur peccet? nu.*48. 207
*Iuſtitiæ, & omnis virtus inæſtimabilis, & inuẽdibilis. nu.*5. 187

L

*LEx generalis ligat omnes ſpecies, etiam ſi maior ratio militet in una.nu.*11. 190
Lex debet eſſe poßibilis moraliter, & conformis conſuetudini, pijs & eruditis probatæ. numero 22. 195
*Lex non diſtinguens quando diſtinguenda.nume.*31. 199
*Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non ſe extendit.nu.*7. 188
*Liberalitas mera quæ dicitur. nu.*35. 301
*Ludouicus Infans Portugallia laudatus. nũme.*18. 194
*Lucrum quod non turpe acceptum pro officio debito.nu.*46. & *melius.nu.*52. 208
*Lucrum acceptum pro ſolutione debiti alterius quod turpe.nu.*51. 208

M

*MEdicus non tenetur curare diuitem gratis, etiãſi aliter nolit curari.nu.*50. 207
*Mercede ſua dignus mercenarius, & ſtipendiarius ſtipendio.nu.*40. 203

O

*OBligatio antidora, lege naturæ ineſt beneficiario erga benefaciantem nu.*34. 195
*Officio pro debito capiens quis non peccat. nume.*51.
*Ordinatus bono, & ſimplici animo ante iuſtam ætatem, non ſuſpenditur, nu.*38. 202

P

*PActio pro iuſtitia vel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, & quam ob cauſam facta hic punitur; & eſt contra ius naturale vel humanum antiquius iſto.nu.*16. 192
*Pactio pro decreto arbitrario Iudicis punitur hic. nu.*17. 193
*Pactio pro iuſtitia, vel gratia facta cum Papa, interdum mala vt ſimonia, ſed ſemper immunis a pœna ſicut illa.nu.*17. 193
*Pactio pro auferenda, uel differenda iuſtitia, includitur ſub pacto de obtinẽda illa.n.*19. 194
*Pactiones cum monarchis pro gratijs faciendis an ſemper licitæ; nu.*18. 194
*Promiſſio de dando pro iuſtitia &c. regulanda, vt pactio, & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantũ, neq; mortifera ſecundum intentionẽ tantùm, meretur has pœnas. nu.*21. 195
*Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita ſeu aliter tantùm, nec mortifera ob ſolam intentionem tantùm, ſi facta ſit de re adeo parua, quæ non ſolet mouere notabiliter recipientem.nu.*20. 194
*Papa, & Curia eius non ſemper in eodem loco. nu.*29. 198
*Papa ſummus Chriſti vicarius, & Rex dupliciter ſuſpicitur.nu.*29. 198
*Peccata ſunt quædam per accidens ob ſpeciem mali, quæ de ſe licent.nu.*52. 209
*Peccatum ne ſit mortiferum facit parnitas in omni materia. nu.*20. 194
*Pœna nullitatis huius extrauag. in foro conſcientiæ ſubeunda.nu.*37. 202
Pœnæ huius extrauag. innouantis, & innouatæ ſunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conſcientiæ, & vltima non, & qua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quatuor reliquas non obligare in illa est probabile. nu.44. 194
Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. nu.44. 204
Preces pro precio vano fieri, & ita varius quam quidam putant simoniâ & has pœnas inducere, quod Confessarijs notandum. nu.27. 197
Præcepta decem legis ueteris, sunt iura naturalia, & durant, licet Cæremonialia, & Iudicialia expirarint. nu.13. 191
Præsumentem qua lex punit, non includit bono animo facientem. nu.38. 202
Promissio gratitudinis eo tantum modo, quo inest, expressa & ita ijs verbis facta, non includitur hic. nu.22. 195
Promissio non omnis generalis, est uetita. nu.5. & qua. nu.18. 187
Promissio generalis gratitudinis antidoralis, nõ addens vllam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas. nu.21. 195
Promissio ad complacentiam non obligat, cum exemplis. num.23. 196
Promissio, uel pactio dandi, tacita sufficit, sed nõ sola intentio promittendi, vel paciscendi, non facta promissione, uel pactione expressa, uel tacita. nu.23. 196
Promissionis acceptatio licita, uel illicita venialiter tantum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. nu.24. 196
Promissioni de dando, & dationi, an æquetur in hac promissia de faciendo, & eius impletio? num.27. 197
Promissio, & acceptatio tertij non lucraturi sufficit. nu.30. 199
Propinarij datio post sententiã non punitur hic, & quid de soluenda ea prius facta nu.32. 200

R

Receptio facta ex promissione, uel pactione, perinde nocet, ac datio illis nu.25. 197
Receptio, uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro salario non nocet, sicut nec datio, nisi &c. nu.34 200
Restitutio hic iniqua non tollitur partis remissione. nu.38. 202
Restituere tenetur dans causam damni, etiam mediatam, modo sit propinqua. num.45. 204

S

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem dantis res minime, licet non præsumatur talis. nu.20. 194
Simoniacus mediator, collator, uel præsentatus tenetur restituere fructus malè perceptos a simoniaco, in subsidium illius. nu.45. 205
Sollicitationem iustitiæ, gratiæque faciendæ, qui quærentes has pœnas incurrunt. nu.40. 203
Species sub genere propriè includũtur. n.8. 188
Stipulatio, & obligatio dandi, & faciendi alias impares, in hoc pares. nu.28. 197

T

Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret a concedendo, nocet. nu.48. 207

V

Vendibilia esse de se multa turis publici, etiam quæ vendi vetantur. nu.47. 206
Vendibilia non esse omnia, quæ nõ sunt spiritualia, in quibus est locus simoniæ. nu.46. 206
Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc proposito. nu.47. 206
Virtutum ad actus exercendos obligatio vendibilis, licet ipsa non sit talis. nu.47. 206
Virtus omnis intellectualis inuendibilis, quia inæstimabilis. nu.46. 205
Virtus mortalis, & Theologa est simpliciter virtus, & tam illa, quam suus actus fortius inuendibilis, quam intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est virtus. nu.46. 205
Vrbi aliarum urbium vrbium nunc informatissima. nu.3. 186
Vti inualidis etiam antehac malum, sed non erant ante tot inualida, ac nunc. nu.4. 186

X

Xeniorum datio inducit, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem intra quantitatem permissam suæ. num.55. 201
Xeniorum etiam promissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Iustitiam obtinendã licet autem, si principaliter ob meram liberalitatem & honestam gratitudinem fiat, quãuis minus principaliter fiat ob iustitiam obtinendam. nu.35. 201
Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num.36. 202
Xenia quæ nimia, arbitrio boni uiri definendũ. num.37. 202

FINIS.

RELE-

RELECTIO
IN CAP. SI QVANDO. DE RESCRIPTIS.

MARTINO AB AZPILCVETA, Doctore Nauarro, Auctore.

PRAEFATIO.

QVONIAM multi huius Curiæ amplissimæ viri, eruditi, & studiosi cupiunt, vt typis excudantur duæ Prælectiones, quas nos ante circiter quadraginta annos habuimus in inclyta Lusitaniæ Conimbricensi Academia, super cap. si quando, & cap. cum contingat. de rescrip. occasione cuiusdam magnæ causæ beneficiariæ, quæ tunc occurrerat, decreuimus eis morem gerere, implorata primum Sacrosanctæ Sedis Apostolicæ, cui omnia subijcio; mmo & cuiuslibet alius melius me sentientis, exoptata censura. Quoniam item ob aliquas causas nonnullis viris, pietate, prudentia, & eruditione clarissimis, in quibus est Reuerendissimus in Christo Pater F. Sixtus Fabri Lucensis, Illustrissimi Ordinis Prædicatorum, Magister Sacri Palatij, visum est gratius fore Deo Opt. Max. vt tacitis nominibus litigantium, & dignitatis, super qua litigabatur, id fieret, abstulimus illa, & quædam alia ad veritatem doctrinæ parum pertinentia, quibusdam alijs, quæ vtiliora sunt, eis substitutis.

THEMA, SEV CASVS.

QVIDAM A. Canonicus Ecclesiæ Cathedralis B. renunciauit suam Canoniam in fauorẽ patris C. qui tunc erat infans, reseruato sibi accessu, et regressu, et contra pater dicti C. renunciauit quãdam Canoniam, & Canonicatum alterius Ecclesiæ Cathedralis D. in fauorem prefati A. reseruato etiam accessu, & regressu prefato patri dicti C. Mortuo autem post multos annos prædicto A. quidã E. accepit predictam Canoniam, & cepit possessionem, vti uacantem per eius obitum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum, virtute cuiusdam indulti Reginalis à Papa concessi. Quare præfatus C. qui iam erat Archidiaconus alterius Ecclesiæ, petijt præfatam Cantoriam à prædicto E. virtute dicti regressus & accessus sibi à Papa concessi cum hac clausula. Quòd in casum non solutionis pensionis esset priuatus prædictis Cantoria, & Canonicatu: & quòd tũc ac dicto A. cedẽte, vel decedente: seu Cantoria, & Canonicatu, & præbenda De huiusmodi quouis modo vacãtibus, etiam apud Sedem, etc. 1 *Non obstantibus, &c. Et si horum expressio, &c. Quorum tenores haberentur pro expressis, &c. Quibus sic stantibus quæsita sunt duo à prædicto Doctore Martino ab Az pilcueta Nauarro, qui tunc regebat cathedram primariæ functionis in inclyta Lusitaniæ Academia Conimbricensi. Alterum est, An exceptiones, quæ opponebantur contra C. & suum regressum, essent legitimę: Alterum, An caussę nullitatis, quę opponebantur contra executorem prędicti C. & eius censuras, essent efficaces. Qui quidem Doctor, quia tunc interpretabatur titulum de rescriptis, ne fraudaret auditores interpretatione illius, primum quęsitum disputauit super cap. si quando. quasi quoddam auctarium eius, & secundum super cap. cum contingat. vt alterum etiam auctarium eius, allegãdo bona fide pro vtroque litigante, quę videbantur alleganda: & suam pro parte, quę sibi uidebatur uerior, sententiam pronunciãdo.*

Primum Præludium.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum ad lites surreptitium regulariter ipso iure validum: ad beneficia verò non, nec executorum ipsius deputatio.*
2 *Rescriptum ad beneficia sine speciali mandato valet.*

DISPVTANDVS igitur prius quęsitum, nempe, An exceptiones oppositę ab E. contra C. & accessũ, vel regressum eius sint legitimę, præmittendũ erit primum sub quo gñe rescriptorum eę litterę accessus, & regressus sint constituendæ. Et certum est primũ, inter rescripta ad beneficia constituendas esse, qua parte facultatẽ ad præfatam Cantoriã accedendi, cũ vacaret, continent: qm̃ non fuerunt datæ principaliter ad lites definiendas ac dirimendas, sed ad assequendum beneficium, vt palam est.

Ex quo infert primũ, eas ipso iure nullas esse si sint surreptitię. Siqdẽ licèt rescriptũ ad lites surreptitiũ, non sit regulariter ob id ipso iuręnullũ, scdm gl. in c. ad audientiã. 2. de rescr. quã cõis ibi, & vbiq; sequit: tñ rescriptũ ad obtinenda beneficia, regulariter ipso iure nullũ est, si surreptitiũ fuerit, scdm p̃fatam gl. ca. ad audientiã. 2. de rescrip. ab oĩbus receptã. Adeo q̃ deputatio quoq; exequutorũ, & iudicũ illi accessoria, licèt sit quoddã rescriptũ ad lites, est ipso iure inutilis, c. cõstitutus. inf. eo. vbi Panor. & Dec. in vlt. notab. hoc adnotarunt: & in c. cæterũ. col. 2. sup. eo. & latius Fel. d. c. ad audientiã. col. 12. vers. fallit secdo, nu. 19. & col. 15. & 16. nu. 20. & latius nos trademus in c. cũ cõtingat. inf. eo.

2 Secdo infertur, non posse contra litteras has opponi, esse impetratas sine spãli mandato prędicti C. licèt vere ita videant impetratæ. qm̃ tpe impetrationis nondum erat C. septennis, quia licèt rescriptũ ad lites, sine mãdato spãli impetratũ regulariter nõ valeat inter cõi. ca. nonnulli, §. sunt, & alij, inf. eo. vbi dicem⁹, an stylus Curię in hoc à iure scripto differat: nõn aũt rescriptum ad beneficiũ, ſm gl. quã Card. ibi putat singulariter in c. ad aurex. inf. eo. q̃ tũ simile hẽt in scitato cap. nõnulli. §. sunt & alij, quas Corset⁹ in ver. mandatũ, & Fel. in spall. §. sũt, & alij. col. 8. & Pan. cum Ranenate, & And. Sic. i d. c. ad aures. ad fideta extollit.

Secundum Præludium.

SVMMARIVM.

3 *Rescriptum an dici possit executoriũ, & si nouo alius à Papa sit collator, vel compulsor.*
4 *Mandatum de prouidendo triplex.*

3 PRæmittendum secundo, q̃ ex lſæ non sunt constituendæ inter rescripta monitoria, neq; sceptoria, neq; executoria. Siqdẽ si hoc, de quo nos agimus, rescriptum sub harum aliqua specie contineri posset, maxime cõtineret sub executorio. Qđ tñ non rẽ dici posse: qa in eo nõ dant executores ad quidendum, neq; copellendum, a quorum deputatione rescriptum appellaẽ executorium, ſm oĩum mentem. Nisi dicere, ipsummet Romanum Pont. qui cõfert hunc accessum, & nulł has lſas haberi p̃ titulo & collatione, earum executorem esse: qđ in simili casu de ipsomet Leone cõmendante q̃dam beneficia sub certa condõne dici posse, ait Guillermus Cassad. Eps Algarensis, uir non minus eruditione, q̃ dignitate illustris, in decis. 3. de sb. nu. 24. Pro quo ultra rõnem, quam ipse adfert, facit,
4 q̃ rescriptum ad beneficia, per qđ ius tantum ad rem quæritur, in prædicta tantum 6 tria genera diuiditur, iuxta doctrinã egregiam Panor. in c. mandatum, & c. capitulũ. inf. eo. ubi & in c. constitutus. late satis, superq; tradit Compostellanus. Pro qua diuisione mihi est textus iuris optimus in c. ex insinuatione, inf. eod. tametsi probe illam comprobet c. dilectus. 3. de præben.

Sed rñdeti posse vẽ, illã diuisionem trimembrem non comprehendere oĩa rescripta, q̃ ad beneficia dant: sed solum ea, quæ sunt mandata de prouidendo: quorũ de numero non sunt regressus, neq; accessus, neque illæ, quę cum futura successione cõcedunt coadiutoriæ. Hæc. n. non sunt mandata de prouidendo, sed quisiones conditionales, quas solus Papa facere p̃t, iux. gl. c. si gratiose, q̃dam hoc tit. li. 6. q̃ a multis probata, & putata singularis, & in his a Fel. in c. si. col. 3. inf. de iud. hẽt, cum solum posse 7 conferre hñficia sub conditione ad tps, & ĩ diem: q̃ uis id raro in regno Franciæ facit, iuxta gl. 2. Concor. tit. de reseru. Parui tñ refert, an appellent executoriæ, necne: qa de solo noĩe vẽ qõ, q̃ pertinacib. est relinquenda, iuxta gl. rub. Infortiati. * Posq̃, & post hæc scripta nra constitutum fuit a sacrosancto Conc. Trid. sess. 25. ca. 9. uer. insuper. in Decreto de refor. necubi accessus, aut regressus ad beneficium ecclesiasti cum concedant, neq; coadiutoriæ cum futura successione, etiam de consensu principalis, præterq̃ ĩ quodam casu, ibi expsso. *

Tertium Præludium.

SVMMARIVM.

5 *Papa solus sub conditione, ad tempus, & in diem confert.*
6 *Expectatiua omnis est gratia conditionalis.*
7 *Accessum & expectatiuam ad diem conditionis trahi, & ante illam impletam solum ius ad rem dare.*

5 PRæmittendum tertiò, q̃ eę litterę cõstituede sunt sub genere rescripti c õditionalis. Tum quia nõ p̃t dici mandatum de prouidẽdo, vt dictum est, ergo prouisionem continet, & nõ puram, quoniam beneficium viuẽtis nemini pure Papa cõfert. c. 1. de concess. præb. & Reg. Cancel. 20. quã scitè, ac pulchrè declarat Dec. consi. 398. incip. in eã. ergo conditionalem prouisionem continent. Tum quia omnis gratia expectatiua beneficii dicit conditionalis, secundum Dominos Rotæ, deci. 857. Vrbanus col. 2. quæ in nouę rub. est 10. de concess. præb. ĩ antiq. p l. 3. ff. q, & a quibus. & l. cum ita. de opt. leg. & l. vnum ĩ familia. ff. de leg. 2. p quæ iura idem etiã tenet Oldrad⁹ cõsi. 58. nu. 5. Cassad. in dec. 3. nu. 6. de præb. Quamuis ad præcitatam. l. 3. & ei similia rñderi posset id, quod Bart. respondet ĩ l. Męuius. §. duob. ff. de leg. 2. ĩ 4. op. 3. par. nu. 10. Quod antẽ sit cõditionale, ẽt cõtextu ipsarum lſarum patet. sic. n. hẽt, *Si A. illa, & illa nõ fecerit, ac ẽt, ea decedẽte vel cedẽte, vel quouis modo uacãte*. quos ab latinos absolutos cõstat ĩducere cõditionem. l. à testatore. ff. de cond. & dem. & ibi Bar. & alii, & in l. ab emptione. ubi etiam. Bar. ff. de pact. cum similibus.

Ex quo ĩfertur, diẽ datę huius prouisionis ad diem cõditionis adimplętę trahi: nõ autem cõtra, diem condõnis adimplętę ad diem datę. Id enim oĩbus expectatiuis est cõmune. Quod annotauit gl. memorato digna c. si soli. in gl. magna, circa med. de cõcess. præb. li. 6. & c. si pro te. hoc ti. lib. 6. & cle. 1. verb. exequutoré. de concess. p̃b. arg. c. p̃terea. 2. de app. & c. licet de voto. & c. sup eo. de cõdit. appos. & §. ex conditionali institutio. de verb. obligat. & l. p̃tor. ff. q pot. in pig. hab. & latè probat Cassad. ĩ p̃citata dec. 3. nn. 6. Siue qa substãtiã suam plus capit ex conditionis existentia, q̃ ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

alio iuxtà doctrinà Card. in cle. pastoralis. in prin. qõ. 1. de re iud. & Imolæ ibi, col. 4. vers. quærit Guillermus. Siue quia extremũ, ad qd retrorrahenda erat cõditio, non erat habile, attento tpe datæ, qm̃ tunc beneficium sub conditione collatum alterius viuentis erat, arg. eorum, quæ in simili affirmat Decius in præfato c. præterea.

Quartum Præludium.

SVMMARIVM.

8 *Accessus, nouæ vocis etiam iuris peritis quid significet, & apud quos inueniatur.*

PRæmittendum quarto, q̃ hæ lĩæ, nouo nole Curiæ Romanæ appellantur litteræ accessus: & gratia in eis contenta simoliciter accessus. Inter enim nouem modos, quibus ius ad beneficia, non tamẽ in eis, siue ius ad rẽ, & non ius in re q̃ritur, quos
8 non minore cum vtilitate, quãm diligentia scripsit Ludouicus Gomesius Samnẽsis Eps, & Prætorii Rotæ Auditor, vir vtiq; doctissimus, ut eius opera testãtur, in reg. de non tollen. iure quæsito. vnus est ille, quẽ vocant accessum, quando scilicet Papa concedit alicui litteras tales, per quas ex tpe datæ facit collationem alicui certi beneficii conditionalẽ, si talis, aut talis casus contigerit, permittendo, ut earum auctoritate liceat ei sine alia collatione nouã possessionem capere, illius conditione adimpleta. Quod nomen accessus in hac significatione, tametsi non memini, me legisse in aliquo capite totius corporis iuris, inuenio tñ in quadam rta Cancellariæ S.D.N. diui
10 na prouidẽtia Pauli, huius nominis Papæ Tertii, publicata 30. Octobris ann. 1534. In alia item eiusdẽ publicata in Cancellaria 21. Augusti 1536. Quamuis item ordinarie scribentiũ neminẽ meminerim ea voce in hac significatione vsum fuisse: sic tñ utitur ea Gomesius, cum in aliis locis, tum in præcitata qõ. 1. nume. 40. & in q. 4. reg. de non iudi. iuxta Cassad. item in decis. 1. de pac. col. fin. Pro qua significatione omnium, quę meminerim, maxime facit cap. non autem. 7. qõ. 1. in illis verbis. *Vt non succederet in cathedram Episcopo; sed accederet.* super quo mox aliquid dicam.

Quintum Præludium.

SVMMARIVM.

9 *Accessus renunciatione nihil iuris in re vacare.*

10 *Regressus & coadiuterias ius tantum ad rem tribuere.*

10 *Intellectus communis cap. non autem. 7. quæstio. 1. reprobatur.*

9 PRæmittendum quinto, quod ex literæ adnumeratæ sunt rescriptis ad beneficia, per quæ ius ad rem quæritur, & non in re, Tũ q̃ duo simul in vno beneficio ius in re habere nequeũt, cap. maiorib. c. tua. de præb. in cuius gl. nos superiore anno rationem reddebamus memorabilẽ. Cũ ergo A. ius in re haberet in præfata Cantoria, consequens est dicto C. non potuisse cõperere ius in re in ea, illo viuẽte, sed tantũ ad rẽ. Tum quod cui debetur aliquid sub conditione, nõ dicitur ei debitum ante conditionem purificatã, sed solũ spes debitũ iri. §. ex cõditionali. instit. de verb. obligat. l. cedere diem. ff. de verborum significe. cap. si pro re. de rescrip. lib. 6. & cle. 1. in p. in. de concess. præben. at supra est conclusum, hunc accessum, siue litteras eam continentes gratiam, prouisionem continere conditionalem. Ergo propositum. Tum quod si C. huic accessui ante mortem præfati A. renũciasset, vel ante illius mortem obiisset, nihil iuris ex persona ipsius, quo ad præfatam Cantoriam vacasset, vt palam est. ergo nihil iuris in ea per hunc accessum ante mortem A. fuit illi quæsitum.

10 Tum denique, quod per regressũ, & per coadiutorias cũ futura successione, ẽt de cõsensu concessas, solum ius ad rem queritur, & nõ in re, secundum præallegatos Gomesium, & Guillermũ i præcitatis locis, & clarè satis sẽtit Chadin. incõsi. 70. neq; est vllus, qui contrarium affirmet: nã neque sustẽtari posset, nisi cõcederemus fieri hodie cũ quolibet triuiali homine, quod cũ solo Augustino memoratur esse factũ i singulari cap. nõ antẽ. 7. quæst. 1. quod nidẽt habere, Augustinum per indulgẽtiã Apostolicã fuisse factũ Episcopũ eiusdẽ Episcopatus, cuius erat Valeriꝰ, viuẽte ill., & cõsẽtiẽte, secundo cõmunem intellectus Panorm. in ca. quoniam. de offi. ord. putantis illud in hoc

hoc singulare, & secundum Card. in illo cõsi. 70. Qui tamen intelligendi modus nõ satis mihi arrisit ab eo tẽpore, quo legi apud Possidoniũ, in vita S. Augusti. colum. 5. id sine Romani Pon. dispẽsatione factum fuisse: & postquam legi, illum verbo, & scripto docuisse magnum Augustinum, id fieri non debuisse.

Ex quo breuiter inferũ, quãm sine mẽte sonum dẽt, qui adserunt, præfatũ E. tollere beneficiũ prędicto C. quod din fuit ipsius: cum tamen, neque eius fuerit, neque prędicti E. ante mortem A. Hactenus de præludijs, nunc exceptiones discutiamus.

Exceptio prima.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, non obstantibus, &c. etiam si esset talis, &c. quorum tenores, &c. tollit necessitatem inserendi tenorem contrariorum.*

2 *Etiamsi caueatur in illis contrarium.*

2 *Etiam secundum contrariam opinionem, quãdo id in lege poneretur, vel stylus Curiæ haberet quod constat habere.*

PRIMA Exceptio, quę materiæ cap. nonnulli. infra eod. conuenit, qua præfatum E. aliqui niti arbitrantur, est, quod indultũ præfatũ Reginale, cui E. innititur, derogare videtur omnib. rescriptis sibi cõtrarijs, propter multas, & fortissimas clausulas, qb. munitur, argu. cap. fi. de sen. excõ. lib. 6. & cle. dudum. §. nos etenim. de sepul. & eorũq; tradit Bart. in l. si quis. in princ. ff. de leg. 3. & Anton. in ca. 1. supra eod. & Panorm. in cap. cum instantia. de censibus.

1 Neque obstat huic exceptioni, qd aliquos audio respondere: scilicet pfati C. accessui nõ posse derogari, nisi totus illius tenor de verbo ad verbũ expresse rescripto derogatorio inseretur, qa id in eo expresse cauetur, qui tamẽ indulto reginali nõ inseritur. non inquam hoc obstat: quoniã inter alias clausulas, qbus prædictum indultum munitur, est etiam illa. *Non obstantibus contrarijs quibuscunque, etiam si essent talia, de quibus faciendæ esset mentio de verbo ad verbum, quorum tenores volumus haberi pro expressis.* Per quã clausulam tollitur necessitas illa tenorũ contrariorum inserendi, per textũ, quem in hoc singularem putarũt ibi Bal. & Angel. ponderando verbum, specialiter, ac nominatim, in l. omnes. C. de prõscript. 30. vel 40. annorum, quem etiã eisdem verbis commendat Iason in consil. 111. 3. volum. colum. 3. & in cons. 121. volum. 4. colum. 1. aptus in hoc tex. in cap. 1. de trãsactionibus, & in ca. quia sępe. de electionibus lib. 6. & in clemen. 1. & 2. de sepultu. Et mea sentẽtia omnium aptissimus tex. in extrauagan. reni non nouam. de dol. & contu. quam opinionem tenet Feder. consilio 47. habita super casu, quem sequitur Ioan. ab Anan. consilio 56. incipien. ijs, quæ in facto proponuntur. dicens, hanc esse communem opinionem. Sequuntur etiã hi, quos retulit Felin. in cap. accedentes. colu. 3. de prescri. & in cap. nonnulli. colum. 9. infra eodem. & latius Iason in prẽcitato cons. 121. Eandem etiam sequitur Probus in cap. colla. colum. 3. de offi. delegat. lib. 6. Quæ procedit etiã quando dispositio prior, cui derogandũ est, prohiberet, ne illi derogari posset, etiã per clausulam hanc, per quam non expressa pro expressis habentur. quod Collectarius solus expressit in capitulo cum dilecta. numero tertio. de rescript. quamuis Bald. Collectarium referẽs, & probãs ibidem satis hoc etiã senserit: nõ tamen ita planẽ, vt ille aperit, vterque tamẽ cõcludit, volẽte Papa, vt tenor obstãtiũ habeatur pro scripto de verbo ad verbũ, nulla obstantia rescripto nocere: qa cõtra libertatẽ plenitudinis potestatis Papæ nihil statui põt. Nec in eo hẽt locũ dispositio l. sed & si quis. §. quæritũ. ff. si quis caut. & secundum hoc iudicatum vidisse ait Alb. à Rosate in l. 1. C. quãdo imp. int. pup. & vidu. vbi, licet in hoc Cynum reprobet, nõ tñ ait, eũ mẽtiri, saltim in meo lib. licet Felin. id imponat ei. & quãuis multi, & in his Cald. contrariam partem tueãtur cons. 2. de primile. & Card. cons. 53. dñs Gregorius. & multi alij, quos refert Ias. in illo cons. 121. volu. 4. & Felin. in C. accedentes. de pscrip. col. 3. & quãuis vterque illorũ hanc partẽ teneat in locis supra citatis, & Cuttius Iunior dubitet in cons. 110. nu. 32. par. 2. Felth vir cautus ait, eã non procedere, qñ derogatio fieret per viã legis, & qñ stylus Curiæ cõtrariũ hęret. Quod verbũ nõ satis expendit Iason in illo cõsi. 121. licet Felin. allegãdo, multa ex eo mutuatꝰ fuerit. Sed neque Io. à Selua, licet fusissimẽ hãc cõclusionẽ cũ ojus dictis tractauerim in libro de benefic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

par. 3. que. 14. At cõtrarium habere stylum Curiæ testantẽ Collectarius, & Probus in locis supra citatis, & Gomesius in præmio regularũ Cãcellariæ, q. 6. dixit in Prætorio Rotæ sp teneri cons. 2. Antonij à Butrio, qui iuxta conclusionem hanc consuluit. id, qđ etiã nos consuluimus frequenter post horum editionem, eo maxime mori, quòd stylus Curiæ facit ius in, ca. quã graui. de crim. falsi. & quòd cõtraria opinio plenitudini libertatis Papæ derogaret, vt ait Collectarius. Alia tñ ratione exceptio hæc tollitur: q; Reginale indultum excepit regressus, accessus, & de consensu coadiutorias: & litteræ C. vt in p̃ludijs est dictum, accessum quendã cõcedere videntur: q; si est validus per hunc indultum non tollitur, qa expresse in eo excipit. Vnde, si satis omnes callluissent ius, quod per huiusmodi litteras prætendi potest, accessum nouo nomine Curiæ Romanæ vocari; non credidissent, præfatum E. hac, quæ frivola est, nici exceptione.

Exceptio Secunda.

SVMMARIVM.

1 *Clausula vni accessoria non refertur ad alias.*
2 *Etiam, hæc vox implicat. & ampliat.*
3 *Clausula,* Quouis alio modo vacante, *quos modos includit.*

1 SEcunda Exceptio, q̃ tangit materiam ca. 2. sup. eod. est, q̃ accessus is concessus fuit C. in pœnã non solutæ pensionis, & non simpliciter: & qđ casus ille pensionis nõ solutæ contigit. Pro qua exceptione facit, q̃ omnia rescripta ad beneficia restringenda sunt, & non amplianda, cap. quamuis, de p̃ben. lib. 6. cum similibus: & quòd clausula, quæ alioqui deberet ad multa referri, qñ tñ infertur alicui c. tanquam illius accessorium, non debet ad alia referri, ca. cum dilecti. de donat. ẽm vnum intellectum, & Panor. declarat in ca. secundo requiris. de appellat. tradit Bart. in l. fin. ff. de rebus dub. quem sequitur Alexan. in l. fi idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisd. omnium iudic. & est recepta conclusio.

2 Sed neq; hæc exceptio obest p̃fato C. Tũ quia illa coniunctio, Ac, copulatiua diuersitatem denotat eorum casuum, quos cõiungit, iuxta gl. celebrem in rub. ff. de iuris, & fact. igno. nisi quando ratio aliqua cessat, de qb. in c. 2. supra eod. diximus, aliud suaderet qualis tñ hic nulla concurrit. Tum quia dictio, *Etiam*, implicatiua est, & ampliatiua. l. etiã, ff. de minorib. clem. religiosus, & ibi Card. nu. 1. de procur. & clemen. 1. de testament. vbi Card. nu. 1. & clemen. 1. §. in quibus. de supplen. neglig. prælator. vbi etiam Card. tradit, & Marianus, præter alios, de visita. fol. 2. col. 3. quæ dictio, etiam, in his litteris ponit post illam, *Ac*, vt vides, & ita denotat aliũ esse casũ, ac magis dubiũ eũ, q̃ sequit, & cõsequẽter non esse illũ, q̃ supra est relatus, scilicet vacationis ob pẽsionem non solutã.

3 Tum quia in concessione prædicti accessus additur illa vniuersalis: *Quouis modo vacet.* per quam omnis modus vacationis intelligi tur, ẽm gl. memorabilem in c. susceptum. de rescrip. l. 6. in verbo expresse. modo vacatio ex persona contigerit expressa, ẽm Lapum, Domic. & perusin. ibid. & Rotam decis. 27. in nouis, quę in noue rubricatis est 1. de sequest. fruct. Adeo vt defectus verisimilis notitiæ mortis renunciantis non obsit impetrationi per renunciationem factæ, qñ additur illa vniuersalis, *Vel alio quouismodo vacet.* ẽm gl. Prag. sanct. tit. de collat. in verbo faciendas. in fin. & Seluam de benefi. 3. par. quæ. 96. quamuis contra frequenter pronunciatum esse testetur Gomesius in quę. 3. super illa reg. de verisimili no. de quo in p̃senti a, tanquam de re proposita extraria non pronuncio, quia tamen audio in hac re meã desiderari sententiam, dico, vtramque partẽ di putanti probabilem: iudicanti vero eligendam esse illam, quam maior pars Auditorum Rotæ delegit, auctore Gomesio vbi supra, nempe nocere defectum verisimilis notitiæ, per ea, quæ illæ citat, & quia nõ debet plus prodesse expressio vacationis per obitum generaliter per clausulam generalẽ, *Quouis modo vacet*, facta, quam specialis, qua exprimitur vacatio per obitum, quæ tamen non prodest antequam tempus sufficiens ad verisimilem notitiam labatur, per regulam præfatam de verisimili notitia. Per quę quidem omnia apparet modus dissoluendi ea, quibus hæc exceptio nititur.

Exceptio

Exceptio Tertia.

SVMMARIVM.

1 *Clausula;* Sicut asseritur, & Sicut asseris, *differunt, num.* 2.
2 *Accessum, & regressum ob solam renunciationem dari.*
3 *Causæ gratiæ impulsiua quę vitiat.*
4 *Titulus canonicus, & coloratus non quę probandi.*

1 TErtia exceptio, quæ tangit materiã c. postulasti. infra eod. est, quòd p̃fatus C. affirmauit Leoni Papę, sed habere Apostolicam prouisionẽ huius cantoriæ, q̃ has litteras sibi concessit. sic enim habẽt ipsę litteræ post principiũ, *Tu, cui alias, vt asseris, de canonicatu, & prebenda, ac cantoria ecclesiæ D. tunc certo modo vacante, Apostolicæ auctoritate prouideri concessum fuerat, concessionis gratiæ huiusmodi litteris Apostolicis desuper nõ confectis, per certum procuratorem tuum ad id a te specialiter constitutum, in manib. nostris sponte, & libere cesseris.* & reliq. Is autẽ C. nõ ostendit huiusmodi prouisionem ullã, quod tamẽ est necessarium. quia primo non attestatur Papa, eã p̃uisionẽ ei fuisse factam, sed cũ asserere, sibi alias fuisse prouisũ, sine p̃uideri

2 concessum. Et p̃derandũ est, quod nõ ait: *Sicut asseritur*, sed *Sicut asseris*, & ita ei p̃bandi onus incumbit, secundum Rotã in decis. 74. nota qđ vbi. in antiqq. & decis. 727. nota quod fi. in eisdẽ, quã citauit Felin. in ca. iuranit. de p̃bationib. nu. 1. quę i nouissime rubricatis est 77. tit. de p̃ben. in antiqq. & altera decisione p̃allegata 60. & 74. i nouissime rubricatis, eod. ti. de p̃ben. facit l. ei q

3 dicit. ff. de probationib. & ca. in præsentia eod. tit. Secundo, quòd stylus Curię hẽt raro, vel nunquã vllũ alicui concedere regressum, vel accessum, nisi renficianti alicui titulo canonico, vel colorato, vel ei, quẽ ad hoc renuncians nominat, vt Rege aliquo, aut patrono grauiter instãte. qđ palã iam est oib. q̃ aliqua ex parte Romana negotia huiꝰ generis callẽt. Tertio facit, qđ omne, id, quod expressũ mouere potuit Principem ad facilius concedendũ gratiam, eam efficit subrepitiam si nõ est verum, quod exprimit, etiã si nõ contineat causã finalem, sed tñ impulsiuã, p̃ tex. omnium iuris optimum i ca. postulasti. inf. eod. ibi. *Non tam de leuis concessissemus*. vt ibidem annotauit Panor. communiter receptus, & Dec. in cap. cum cessante. de appellat. num. 2.

Neque obstat, quòd Decius, sibi cõtrariꝰ contrarium affirmat in p̃citato ca. postulasti. col. 2. in eo quod de impulsiua causa dixi mus, motus ad id p̃ ca. dudum. de p̃bend. lib. 6. quoniã primo hæc, de qua loquimur p̃uisio, & eius renunciatio causa finalis huius accessus fuerunt, intelligendo saltẽ p eam finalem id, quod Dec. in dicto ca. postulasti. intelligit, illud, s. quod est causa, vt Papa soleat concedere, vel negare, quod alias nõ cõcessisset, vel negasset. Secundo, q̃ opinio communis præstantior videtur, & irrefragabiliter probatur per illud ca. in illis verbis, *Non tam de leui concessissemus*, quibus solutio Decij non satisfacit. Neq; illius opinionem probat præcitatum ca. dudum. in illis verbis *Nihilominus, concessissemus*. per eum ponderatis, quę satis expensa pro communi opinione faciunt, quoniam qui maiori cum difficultate, ac morositate concedit non nihilominus, immo aliqua parte minꝰ cõcedit, iuxta illud gl. c. 1. de donat. *Qui cito dat bis dat.* & c. 1. de plus petitionibus, & illud Senecę, *Nihil carius emitur, quam quod precibus impetratur*. Facit c. & si quæ. de simon. copiunctа gl. verbo nõ petenti, cum citatis ab ea. Et in casu illius ca. dudum. tam facile concessisset Papa secundam gratiam, facta mentione de potestate Legato data, sicuti nõ facta. Vnde illud c. solum probat ad summum, quòd taciturnitas causæ illius impulsiuę, q̃ expressa, neq; principẽ retraxisset à concedendo, neque difficiliorẽ notabiliter reddidisset, non officit gratiæ, quod communis fatetur cum Innoc. in ca. in nostra. sub fin. de rescript. & Rota decis. 350. in antiqq. quę est 70. i ti. de prẽb. in nouissime rubricatis. Sicut expressio illius causæ impulsiuę, q̃ neque Principem monet ad concedendum, neq; ad notabiliter facilius id faciendum efficit gratiæ. Per quam considerationem vtraque opinio conciliatur, vt scilicet cõmunis intelligat de impulsiua notabiliter mouente: Decij vero consideratio de ea, quæ nõ mouet, notabiliter, quod arbitrio iudicis relinquit, iuxta l. 1. ff. de iur. deliberan. & c. de causis. de offi. deleg. At expressio huius p̃uisionis, & illiꝰ renunciationis, siue causa finalẽ huiꝰ accessiꝰ fuisse dicas, siue impulsiuam, penius mouit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Principem ad concedendū, quod stylus Curiæ ꝓbat: vel certè ad facilius multo, & notabiliter concedendū, quod nemo negare potest. Cui planè consequens est, gratiam hanc subreptitiam fuisse, & per consequens ipso iure nullam, iuxta ea, quæ in principio Præludior. num. 1. diximus.

Non obstat etiā, si quis dicat, eā renūciationē factam fuisse, litteris non expeditis: quia id solū probat, non teneri præfatū C. ad probandum illum titulum per litteras tunc expeditas: quod etiam nos fatemur.

4 Non itē obstat, quòd Papa ꝓfato C. concedit accessum ad cantoriā, & canoniā prædictas, cum clausula, *Etiam si ad illas nullum vnquam ius competierit*. quoniā id solū probat præfatum C. non tenere ad probandū se habuisse ius verum, & canonicū ante has litteras a Sede Apostolica impetratū: quod & nos fatemur. At ex hoc non infertur, nō teneri eum ad probandum, sibi fuisse titulū coloratū a Sede Apostolica impetratū. Sicut & petens restitutionē beneficij tenetur ꝓbare titulum aliquem coloratum, secundū gl. singularē, frequētius in scholis, & ab omnibus vsu receptā in clem. 1. de cau. possess. & ꝓpriet. non tamē tenetur probare verū, & canonicum, immo sufficit ostendere aliquem coloratum, licet ipso iure sit nullus, secundum Petrum ab Anchar. in cap. 1. de regu. iur. lib. 6. & communem.

Exceptio Quarta.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est renunciare beneficio, vt alius renunciet suo.*
2 *Simonia est omnis renunciatio beneficij cū conditione, modo, vel pacto, quamuis non ea, quæ fit eo animo, vt ille, vel illi detur.*
3 *Simonia sola realis excōmunicat, & annullat.*
4 *Simoniacorum Deum timentium consolatio non parua.*
4 *Simonia in ordine, & beneficio monstrum horrendum.*
5 *Simoniacus realis circa beneficia, et ordines excommunicatus; & si celebrat irregularis; nec quærit ius in beneficio, nec possessionem, nec fructus, nec spoliatus restituitur, nec regula de triennali possessione gaudet.*
6 *Simonia ab vtroque non completa hæc mala non facit.*

QVarta Exceptio, quæ materiæ cap. sedes & cap. ad audientiam 2. infra eod. mire congruit, est, quòd prouisio prædicti C. si quam habet ante hunc accessum E. impetratam, videri potest cū labe simoniæ impetrata. Verisimile nāque videtur, parē dicti C. & A. voluisse quidē, sed non potuisse impetrare accessū, aut regressum ꝓ C. filio ad præfatas cantoriā, & canoniam, quæ erant patris dicti C. sicut impetrauit regressum ꝓ A. ad canoniā Ecclesiæ cathedralis B. in cuius tunc fauorē renūciauit pater præfati C. vel qa C. nōdū erat proximus septēnio, vel qa Papa noluit alij, quā renuncianti concedere illā. Quāobrē inter eos conuentū fuisse, qd sepe fieri, credere par est, vt pater q dē dicti C. cōsentiret, regressum fieri ꝓfato A. & ipse A. idem faceret præfato C. cū id faciendi opportunitas occurreret. qua cōuētione facta, patrē dicti C. virū, vt fama fert dexterum impetrasse illi prædictā cātoriā, & canonicatū, quasi certo modo vacantes, in hoc solū, vt dū illi, quali quali tit. C. i fauorē A. renūciaret, consentiēre A. Papa, illi concederet regressum, vel saltim accessum.

1 Quę si, vt præmittūtur, facta fuerūt, primo constat simonię labē in hoc negotio intercessisse. Simoniacū etenim est renūciare te beneficio tuo ī alicui⁹ fauorē, vt is suo renūciet in alterius fauorē, argumēto ca. quā pio. 1. qnē. 2. & ca. fi. de pactis, & tex. in specie in c. dilecto. de prēben. iūcta gl. 1. & ca. dudū. eod. tit. lib. 6. coniuncta glo. verbo, liberaliter. Quod post alios in Enchir. Confess. latius probamus, cap. 23. nu. 100.

2 Ex quibus quidē colligitur, omnē sacerdotij, siue beneficij ecclesiastici renūciationē cū cōditiōe, mō, vel pacto factam illicitā ac simoniacam esse. Tamē in renunciatione sola intentione animi facta, vt illi vel illi detur, locū nō hēre, latius, & clarius, quā hactenus alius, explicauim⁹ anno superiori in illo ca. dilecto. post gl. singularē, ca. ordinationes. 1. quæ. 1. Felin. in ca. ad audientiam 2. col. 3. versi. est verū. inf. eod. de rescrip. & S. Anton. qui clarius alijs loquit 2. par. tit. primo, capitulo 5. §. 11. quibus nouissime, adiecimus quædam in præfato Ench. Confess. præcitato capitulo 23. num. 107. ac constat, collationem per simoniam factam esse inutilem ipso iure, iuxta extrauagant. Pauli, quæ secunda est, de simon. Ergo legitima videtur exceptio.

3 Cęterum

3 Cęterū, vt fideliter ꝓ vtraq; parte, quēadmodū initio sumus polliciti, dicamus qđ maxime cōmendamus, quodque singularissimum est, nullā scilicet simoniā, neq; mētalem, neq; cōuentionalem, si modo alioq nō fuit realis, inducere tituli priuationē ipso facto, neque sententiā excōmunicationis infligere, neq; a prædicta extrauaganti Pauli comprehēdi, secundū interpretationem Curiæ Romanæ, quā prætorium Rotę iam pridē sequi restā Guillermus Cassidor. in decis. 5. de cōstitutionib. pōderādo illam extrauagantē in versic. statuentes. in verbo dando, vel recipiēdo. vbi rūder multis, quæ citātur pro aduersa parte, cui fere oēs Scriptores adhærent: ipse tñ libenter ab eis discedo, & ꝑcitato Guillermo accedo, dicēti hanc interpretationē a tempore cōditoris videri natā propter periculū animarū, quòd cōtraria induceit, quæ dura nimis est, & ita animabus valde periculosa, ꝓ quā, proh dolor innumeri excommunicati indicandi erāt, & titulis suorū beneficiorū vacui. Quā quidē decisionē, vt doleo, tardius, quām vellem, vulgatā fuisse a Cassadoro viro Romanarū rerum peritissimo, ita gaudeo, eā affirmari etiam a Gomesio, viro varia eruditione illustri, in illa qōne vtilissima, quam duodecimo loco disputauit ſup regula de triēnali possessore. Nec parū lætor, qđ ipse quoq; vt arbitror, causā ꝓpriæ consolationis multorū Deū ex animo timentium, quos partim scio, partim audio grauissimis scrupulis angi, tum ob titulorū suorū nullitatē, tū ob excommunicationē, tū ob irregularitatem, per celebrationē diuinorū contractā, tum ob fructuum perceptorū restitutionē. Quæ tamen omnia cessant, secūdum hanc aureā decisionē, a pijs omnibus, mea sentētia, laudandā ob ea fundamēta, & cōtrariorum solutiones, quæ ꝑdictus Cassador. in ꝑfata decis. 5. diligēter, ac docte scripsit. Quare omnes Christi fideles etiā atq; etiā dehortor primū ab omni simonia circa ordines, & beneficia, ꝑsertim committēda, tanquā ab horrēdo quodam monstro, siue illa sit mentalis tantū, siue mētalis & conuentionalis, siue etiā realis. ꝓpter ea, quæ leguntur, & norātur in cap. tāta. inf. de simon. & cap. fi. 1. q. 7. Eos autē, quibus vel ꝓ ignorantiā non probabilē, siue vincibilē, vt Theologi loquunt, cupiditatē, ambitionē, vel aliam humanā fragilitatē, vel etiā malitiā ea inquinari, polluiue contigit circa ordines, vel beneficia, hortor vt circūspiciant, nū ad dationē, vel receptionem rerū promissarum fuerit processum. Quo casu sciant sententiā excommunicationis incurrisse, & si ante absolutionē celebrauerint, irregularitatē cōtraxisse a sūmo solū Pontifice delebilē, & nihil iuris in beneficijs, q̄ ꝓ eam adepti sunt, q̄sisse, & ad fructus restituēdos obligatos esse, per prēcitatā secundā Pauli extrauagantē, tit. de simon. q̄ planè cōmunis est oīum interpretatio. Imo neque possessionē illorum vnquam habuisse: adeo vt etiā spoliati restituti nō deberent, neque regula de triennali possessore, q̄ 33. est ī regulis Innocētij IIII. gaudere. Quæ tria postrema nos pridē Sanctitati cōsuluimus: & ideo postea exhilarati, cōfirmatiq̄ fuimus legētes apud eundē Cassidor. ī decisione 2. de simo. ea ꝓbari sūmo illi Rotæ Prætorio. quod etiā Gomesius vbi supra testatur. Si autē ad promissorum dationem, & receptionē nō est processum, sed sola mente conceptū est propositum de committenda simonia: vel etiā ad verba, pacta, & conuentionem deuentū; peniteat qui dē eos ex animo, quod Deū mortifere offenderint: at nō angantur scrupulis excommunicationis, nō item irregularitatis, nō tituli nullitatis, nō restituendorū perceptorum fructuū necessitatis. Quibus cōsequēs vtiq; videtur, eos regula de triennali possessore gaudere debere, quod ī calce præfatæ quæstionis 12. dubitās sentire videt Gomesius: quamuis late contrariū teneat in quæstionis corpore. Cuius tamē rationes ꝓ ea, quæ in fine sentit, facilē, mea sētia, dissolui possunt, diligēter expensa ratione illius regulæ, qua parte de simonia loquitur, quæ in huiusmodi simoniaco locum sibi vindicare non videtur.

4 Veruntamē per hanc conclusionē præfatus C. iuuari nō potest, si vera sunt, quæ ꝓ verisimilibus supra narrantur, quoniā inter patrem eius, & prædictū A. non solum mentalis & cōuētionalis simonia intercessisse videtur, sed etiā realis. Etenim deuentū fuisse videtur ad dationem promissorum, cum vterq; renunciauerit beneficijs. in q̄bus regressus cōstituendus erat, & vterque regressui, vel accessui consensit, & super ijs omnibus litteræ fuerunt expeditæ.

Neq; obstat id, qđ ipse aliās in hoc loco respondi

Universidad de Deusto
Biblioteca

respondi, nempe prædictã cõclusionẽ Cassado. intelligendã esse de datione, vel recepti one pecuniæ, siue rei tẽporalis: ita vt donec ad illã perueniatur, nõ censeatur incurrã excõmunicatio, neq; pœna priuationis tituli iure ipso: licet peruentũ fuerit ad rei spiritalis traditionẽ. Ad qđ facit, ꝙ secundum prædictam illorũ sententiam, titulus beneficij obtẽti per simoniã cõuentionalem nõ est ipso iure nullus, pp hãc conclusionem. Ergo illa non solũ de simonia conuentionali tantum, sed ét de illa, per q̃ ad rei spiritalis traditionẽ deuentum est intelligitur. Non inq̃, hoc obstat, tum qa sine rei tporalis traditione, & promissione põt iteruenire simonia, etiã realis, vt paulo añ significauim⁹, allegãdo lati⁹ tacta in Enchirid. Confess. cap. 23. nu. 100. tum qa tunc demum simonia conuentionalis, etiã cum traditione rei spiritalis nõ facit simoniã realem, cum ab altera parte tãtum est facta traditio rei spiritalis: nõ autem cum ab vtraq;. Licet. n. conuentio simoniaca qua promittit vn⁹ renunciare beneficium suum in fauorem alteri⁹, vt ille renunciet suum in ei⁹ fauorem, non fiat realis ex eo tãtũ, ꝙ alter renũciat beneficiũ in fauorẽ alteri⁹, qa nõ é cõpleta ab vtraq; parte: fit tñ realis, si ét ab altera parte idẽ fiat: quia ab vtraq; parte erit completa, & hoc iure sacræ Pœnitentiariæ prætorium vtitur.

Exceptio Quinta.

SVMMARIVM.

1 *Gratia, cuius causa fuit impetratio nulla, dolo ad id facta, eo tacito, est nulla.*
2 *Beneficij uiuentis impetratio quã peccatum.*
3 *Beneficij amici impetratio, q̃ uidetur dolosa.*
3 *Accessus, etc. ab solam renuntiationẽ dantur.*
4 *Dispensatio transferens monachum, q̃ nulla.*
5 *Dispensationes ad cõtrahendũ multæ nullæ.*

QVinta exceptio est, ꝙ C. vẽ tacuisse in impetratione huius accessus veritatẽ quandã, q̃ si expressisset, nequaquam illum ei Papa concessisset, s. ꝙ fraudulenter ipse, vel alius pro eo a Papa impetrauit pfatã Cantoriam, sciens se nihil iuris impetrare, sed solum parare sibi mediũ quoddã, per qđ Papa deceptus pensionẽ & accessum prędictos cõcederet. Si. n. hãc veritatẽ Papæ expressisset, non vtique obtinuisset ab illo prędicta, vel nõ tam facile.

Primò quidem, ꝙ nemo dẽt ex sua iniquitate cõmodũ reportare. l. itaq; fullo, ff. de furtis. cap. 1. de post. plat. iniquũ é beneficia, q̃ scis esse uinentiũ impetrare, c. 1. de cõcess. pb. cõ. reg. Cãc. 20. & aliis multis, q̃ citat Dec. consi. 398. in causa. sed C. aut ei⁹ pater pd ictã Cantoriã, cõ sciret ad aliũ spectare impetrauit. Ergo pp illũ titulũ non concessisset ei Papa, qđ ipse absq; illo nõ donasset. Verũ absq; illo non dedisset ei pensionẽ, & accessũ, uel certe non tam facile, per ea, quæ dicta sunt in 3. exceptione, nu. 3. ergo propositum est verum.

Secundo, ꝙ pater C. & pfatus A. erant amici maximo necessitudinis uinculo coniunctissimi. Qđ cõstat ex renunciationib⁹ mutuis, quas uterq; ĩ alteri⁹ fauorẽ fecit, ét consentiendo concessioni regressuum. Qđ magnum argumẽtum, & signum ẽ amicitię, & fiducię. at non est amici impetrare sibi beneficiũ, ꝙ alius possidet, ut sũ, argumen. multorũ paragraphorum, ca. 1. 13. q. 2. Immo, ut audio, in hoc regno inimic⁹ hẽ, q beneficiũ alteri⁹ uiuentis impetrat, quasi certo mõ uacãs. Ergo non ẽ uerosimile, patrem pdicti C. impetrasse Cantoriam hanc, & canonicatũ, q̃ A. possidebat, & q̃ obtinuerat p renunciationẽ eius dẽ patris, qđ ex bullis A. apte satis, superq; cõstat, sine consensu ipsi⁹ A. Prefatum aũt A. constat, impetrationi tali non fuisse consensurũ, nisi ad eũ finem fieret, ut C. impetranti illi renuncianti consentiret accessum, p regressu, quẽ patri ei⁹ renũciati cõsensuri⁹ fuerat. Et ita dolose uẽ facta hmõi impetratio: dol⁹ aũt, & fraus nemini patrocinari dẽt, cap. Sedes Apłica, infra eo. & cap. ex tenore. de for. comp. Ergo licet prędictus C. ostendat huiusmodi prouisionem. quia tamen nũquam ostendet, huiusmodi fraudem Papę fuisse narratam, sẽmpr ipsius litterę sub reptitię erunt, & nullæ.

Tertiò ꝙ Papa hũc accessum ei cũ pẽsione non cõcessisset, aut certè non tam facile, si huius ueritatis conscius fuisset. Ergo cõcessio inutilis fuit, c. postulasti. infr. eod. Quartò, ꝙ Papa simplicitatis est amicus c. ueritatis. de iureiurã. & c. 1. de post. plato. & nouit illud Euangelicũ Matthæ. 10. *Efftote simplices sicut columbæ*. relatum in ca. ex meri-

merito. 6. quæs. 1. Ergo apud eũ non pl⁹, sed minus potest dolus, q̃ simplicitas. Qđ satis ipsemet testatũ in c. 1. de postulatio. platorum, ac si pater prædicti C. & pfatus A. simplicissimis animis, & cãdidis petiissent a Papa, ut dicto C. concederet pensionem cũ accessu ad præfatã Cantoriam de consensu A. eius possessoris, nullaten⁹ sine renũciatione annuisset, ꝙ ex Curiæ patet stylo, & supra ẽ dictum. Ergo si sciuisset, eos p dolosã impetrationem beneficii uiuentis, & eius allegationem quærere pensionem illam cum accessu, minimè illa ei concessisset.

4 Quintò ꝙ alias consuluimus, dispensationem Papæ per q̃ sua Sanctitas religiosum ordinis Mendicãtiũ, uel alterius trãsfert in canonicorum regularium: eo. qđ habitu sui ordinis omisso, apostata factus incedebat, subreptitiam, & penitus inutilem esse, si habitum ille summ in hunc finem tantum omisit, ut per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè detexit. argu. c. postulati, & eorum, quæ ibi traduntur infra eo. & eorum, q̃ supra in excep. 3. nu. 3. adduxim⁹. Pro quo facit illud singulare dictum Augustini ad Aurelium, epist. 76. relatum in ca. legi. 16. q. 1. *Non est danda via seruis domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores.* Per ꝙ, & alia multa nõ possum sine stomacho scribere in quosdã, qui sibi Romanas res scire uidentur eo, ꝙ q̃ Romæ fiunt, sciant, cum tñ causas quare fiunt minimè norint. Quorum aliq consulti a religiosis de modo impetrãdi facili, quo liceat eis mutare ordinem, & habitum, rñdent, oportere illos prius habitũ temerè relinquere, apostatas fieri, & excommunicationes in-
5 currere grauissimas. Alii uero cõsulti, quo modo impetrabunt dispensationẽ contrahẽdi matrimonium in secundo gradu æqualis lineæ, uel tertio, rñdent, si prius matrimoniũ facto contraxerint, & consummauerint. Cõtra qđ nuper Sacrosanct. Conci. Tridẽ. sess. 24. cap. 5. de ref. matrimonii, statuit, ut non dispenset in matrimonio scienter contracto in gradu ꝓhibito, si contrahentes illud consummare ante fuerint, ea, ut credimus, rõne, qđ multi consummabant, quo facilius eum eis dispensaretur. Alia item id gen⁹ similia multa rñdent, parum considerantes, qđ iis casibus, non solum oportebit mentionem facere omissionis habitus, & contractũ male matrimonii scienter, sed etiã fraudis, qua grauiter peccando sunt usi, vt benignior in eos ẽet Romanus Pontifex. Alioqui. n. hõsini indulgentiæ, & dispensationes ipso iure inutiles erunt; apud Deũ quidem, qui omnia nouit, & in foro conscientiæ simpliciter, apud homines autem tantum si, & quatenus ea fraus probari potest. in Iudicio si quidem humano de non existentibus, & non apparentibus idẽ iudicamus. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tut. & cap. sacerdos de offi. ord.

Sextò, ꝙ nisi teneamus hãc de qua loquimur, expressionem esse necessariam, paratur via, vt qnicunque voluerit, facillime cuicũque volet regressum cõcedat, & pensionẽ. Dicam. n. ei, cui voluero constituere pensionẽ, Impetra meum beneficiũ a Sede Apostolica tãquam certo aliquo modo uacans, & postea recũcia illud mihi, reseruata pẽsione aliqua accessu, cui ego consentiam. Per quę utique oĩa probatur, ꝙ accessus fuerit, & est subreptitius, ac cõsequenter ipso iure nullus. Qđ si C. contendat ea, quæ supra pro verisimilibus narrata fuerunt, non posse probari, me minerit ipse, aut certè illi, qui eius partes suscipiunt, oĩa esse nuda, & apèrta Deo, qui digna factis rependet. Meminerimus item omnes illud Matth. 16. cap. relatum in c. Matthæus de sim. *Quid prodest homini, si mundum uniuersum lucretur, anima vero sũa detrimentum patiatur.*

Exceptio Sexta.

SVMMARIVM.

1 *Expectatiua perditur quæsito alio incompatibili.*
2 *Ius ad rem facilius, quam in re perditur.*
3 *Renunciatio iuris ad rem, vt sit facilius, quam iuris, in re.*
4 *Ius semel extinctum non reuiuit, extincta extinguendi causa.*
5 *Intellectus clemen. gratiæ, de rescrip.*

SExta Exceptio, q̃ seruit. c. in nostra. & c. ad audientiã, infra eodẽ est, qđ C. postquam habuit hunc accessum, & antequam locus esset illi, obtinuit, & nunc possidet Archidiaconatum Ecclesiæ B. quem constat esse dignitatem in Ecclesia Metropolitana. Constat item cantoriam, de qua cõtenditur, Ecclesię D. esse dignitatem, quod in litteris prędictũ accessuum cõtinentibus, asseritur illis verbis.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad cantoriã, que inibi dignitas, non tamen maior post Pontificalẽ existit. Cõstat autẽ duas dignitates esse incõpatibiles, adeo vt per adeptionẽ secũdẽ prior perdatur ipso iure, cap. de multa. de p̃bẽ. & extrauag. execrab. Ioã. 22. cõstat item eum, qui habet gratiã ad beneficiũ vacaturũ, si acceptet aliud, quod cũ eo iure retineri nequit, gratiæ illi renũciare videri. Casus ẽ singularis in cle. gratię. de rescrip. Cuius verba sunt, quæ sequunt. *Gratia vt de dignitate, vel beneficio curate tibi prouideatur, renunciare videris, si ante adeptionem eiusdem, aliud beneficium pacifice assequaris, quod simul de iure cum dignitate, vel beneficio, virtute dictæ gratiæ tibi debeat retinere non posset.* Cuius summa secundum Ioan. And. & communem est. *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur, aliud, quod cũ illo, quod expectat de iure tenere non potest.* Quod procedit, etiam si secundum beneficiũ per ordinarij collationẽ fuerit assecutus: secũdũ glos. 1. illius clem. receptam. Procedit ét si beneficium esset manuale, ac ad nutum reuocabile, secundũ Card. ibi quæst. 4. Et etiã si esset vicaria perpetua, secundũ eundẽ, & Romanũ consi. 350. colũ. 3. per clem. 1. de offic. vicar. Immo etiã si tale beneficiũ incompatibile per permutationem obtinuisset, secundũ eundem Romanũ ibidem, co. 4. Similis ferè textus est in cap. si pauper. de p̃bẽd. li. 6. Facit etiam quod facilius perditur ius ad rẽ, quã ius in re, cap. quẽadmodũ de iureiur. l. seruus. cũ ei annotatis. C. de pactis. faciũt q̃ adducit Federicus cõsil. 9. casus talis est. ad probandũ rem immobilẽ ecclesię legatã, repudiari posse per solũ prælatũ. Et est glos. in specie nostra, in cap. 1. de cleric. cõiug. li. 6. verb. clericalis. At qui acceptat secundã dignitatẽ, pdit priorẽ omnino sibi quęsitã ipso iure, cap. de multa. de p̃bẽd. à fortiori ergo perdit ius ad talẽ dignitatẽ ante q̃situm. Facit, q̃ licet renũciatio beneficij, iã quęsiti fieri non possit, nisi in manibus superioris, cap. qđ in dubijs. & cap. admonet, de renũc. Iuris tñ ad beneficiũ quæsiti fieri potest, vt est glo. memorabilis, & recepta in cap. si electio de elect. lib. 6. & in cap. cũ venissent. de in integ. restit. verb. renũciauit. quã putauit sing. Collector decisionum nouarũ Rotæ in penult. decisio. q̃ in nouissime rubricatis est sexta, titu. de elect. in nouis. Qđ ét tradit Federic. in dicto cõsi. 9. Et est casus optim⁹ in cap. si tibi absenti. de præbẽd. lib. 6. quatenꝰ habet, beneficiũ collatũ ante illius acceptationẽ sine vlla superioris authoritate respui
3 posse. Quia nõdũ est ius in illo quęsitũ ei, cui collatũ fuit. Facit quod licet secundùm communẽ, & receptam sũam, per adeptionẽ vnius impatibilis non perdatur aliud ipso iure, nisi qñ vtrunque vel habet curã, vel est dignitas, personatus, aut officium, iuxta cap. referente, de præben. (Quod etiam hodie hoc casu viget) secundum communẽ, vt ibi anno superiore latius tradidimus. Tamẽ si quis ius habeat ad rẽ, ad quodcunque beneficiũ, & nanciscatur aliud ei repugnans, & impatibile, ét si neque curã habeat, neq; dignitas sit, personatus, aut officiũ, priori tamen iuri ad rem renunciare videt per prædictã cle. Quod communis opinio hãbet cũ glos. 4. eiusdẽ, probata per And. Sicul. col. 9. & cõmuniter omnes ibidẽ & Ponor. in cap. fi. de cler. nõ resid. cuius rei ignorãtia ante paucos menses nõnulli male cõsuluerũt cuidã, qui quãdã coadiutoriam optimã perdidisset, si ad nos non recurrisset: at C. solũ ius ad rẽ habebat per hunc accessum, etiã si optimus fuisset à principio. Per accessum. n. & ét regressum ius ad rem quæri, & non in re, supra in præludijs num. 10. diximꝰ, & paulo post in vndecima exceptione repetemꝰ. Ergo C. acceptando Archidiaconatũ prædictũ, visus est renunciare accessui prædicto, quãlibet valido. Et ne dicas C. paratũ esse ad renunciandum alteri harum dignitatum, cõsidera, q̃ non profiteretur ei, etiã si ante decẽ annos renunciasset. Finis. n. dictæ clem. habet eius dispositionẽ procedere, ét si secundum acceptans resignauerit primum, vel fit resignare paratus. Per quẽ finem adnotauit ibi Petrus ab Anchar. quem sequitur And. Sicul. not. pen. ius competens alicui extinctum nõ reuiuiscere, licet cesset illud, quod fuit extinguendi causſa.

4 Nõ obstat, si quis dixerit, clemẽ. illã agere de gratia, per q̃ mandat prouideri: p hũc 2ũ accessum nõ mãdari, prouideri, immo p̃uisionem fieri ipso iure per litteras ipsas, p̃ te mortis præfati A. Non, inq̃, hoc obstat. Quia primo constat, nullum illius clem. verbum agere de mandato, sed de gratia, vt de dignitate, vel de beneficio curato sibi prouideatur. Et talis est gratia accessus, & etiã regressus. Qñ, vt in præludijs. num. 6. dictum est, collationes quædã conditionales, sunt q̃ ad tempus conditionis implętæ tra-

huntur. Quãmq̃; fateor, appellatione gr̃æ ibi contineri, ét mandatum de prouidẽdo, ét ante executionẽ. Quod ibi adnotauit Imo. & dilatauit And. Sicu. primo not. Sed verba nr̃a casui aptiora sunt, vt palãm est p illorum scripta. Secundo r̃ndeo, q̃ si hunc accessum, ad gr̃am iam factũ reducas, oportebit, re fateri, non solũ illi renunciasse prętatum C. sed ét iam perdidisse Archidiaconatum præfatum, & inhabilem factũ ad illũ, & ad præfatam Cantoriam, & oẽ aliud beneficiũ, per extrauag. execrabilis. Io. 22. nisi defectus possessionis eũ excusaſſet, q̃ præfatum C. magis faueret, sed falsum est.

5 Non obstat ét si dicas illam cle. procedere in gr̃a, per quã in gñe de aliquo bñficio prouideri mandat: non aũt de gr̃a, per quã hoc vel illud in specie conferat, vel conferri iubeat. Nõ, inquam, hoc obstat. Qñ res oino contrario modo se habet, secundũ illum peritissimum canonum Cosmã in Pragm. tit. de colla. § q̃ si quis in verb. tẽpore. ſsub finem. Quem ét Matthæus Pacus Doctor Tolosanus, eruditissimus, sequit in lib. de mandatis Apostolicis, in octaua parte, ver. contra conclusio. Qui ambo merito dñt, cle. illi maxime locum esse in gr̃a spãli ad certã dignitatem, vel bñficium curatum obtẽta: non sic in mandato gñali ad quęcunq; beneficia. Quia qñ mãdatum est gñale ad q̃- 1
cunq; bñficia, poterit vacare aliqđ beneficiũ simplex, quod simul cũ alio de iure poterit retineri, & iõ per assequutionẽ bñficij, etiã curati, talis Mandatarius suæ gr̃æ 2
renunciare non vr. Denique; pro nr̃a concłone facit, qđ Calder. in rep. c. mandatũ. col. 4. vers. circa materiam, inf. eo. & Card. ibi, q. 1. cõiter recepti, tenent vnum modum, quo expirant lr̃æ beneficiales, esse adeptionem bñficij repugnantis, & impatibilis cũ bñficio expectato. Quod ipsum etiã tenet Pet. ab Anchar. cons. 58. Circũspectis, col. 2. Cosmas in Pragmat. tit. de collat. §. qđ si quis, verb. tempore. Petrus item Rebuf. in Concord. tit. de mãd. Apost. in ver. persequentis. Qui etiã in tractatu notationũ, q. fi. vers. nono, ait, ita finiri litteras beneficiarias renunciatione tacita, sicut expressa, arg. l. cum quid. ff. si cer. pet. cum ibi latè adnotatis per Ias. Per quam tacitã etiã cõprehendit adeptionem impatibilis. Idẽ tradit etiam Matthęus Pacus, de mandatis Apostolicis, in quinta conclus. præcitata.

Exceptio Septima.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij Ecclesiastici non est cap. ex prudentiæ incapax.*
2 *Beneficiarij officium magnum, & quod.*
3 *Iure naturæ nemo, quam non nouit artem exerceat.*
4 *Beneficia puero conferre, existente adulto ideoneo, malum.*
5 *Beneficij a collatione facta precibus supplicari posse.*
4 *Infans præsumitur imprudens, dolo minimè cap. ax*
5 *Infans stipulari nequit, potius quia iudicio caret, quam loquela.*
5 *Loquitur, qui sine iudicio, non loquitur, vt furiosus, & insans.*
5 *Infans legitimari potest, sed non cõsentire illi.*
6 *Legitimationi cito nõ contradicens, consentit.*
6 *Fine prohibito, q̃ media censeantur prohibita.*
7 *Infanti conceds spectatiuam, est cõtra ius, sed non naturæ.*
8 *Expectanti capacitas, quando tempore data habenda.*
9 *Infanti, vt censetur defectus indicij sublatus.*

SEptima Exceptio, quę huius c. si qñ, materiã tangit, est, q̃ beneficiũ conferri non potest ei, qui prudentiæ ac doli capax non est; talis enim iure naturali, & diuino à beneficio repellitur. Qñ oĩs, cui beneficium ecclesiasticum donatur, constituitur legatus, & deprecator, siue intercessor inter hoies mortales, & Deũ immortalẽ, ad deprecandas ab eo culpas, quas passim cõtra sacrosanctã eius maiestatem admittimꝰ, & ad agendas gr̃as beneficiorum, quę nunquã non accipimus, iuxta mentẽ Alexãdri I. in epist. 2. epis per diuersas regiones constitutis, relatis in c. ipsi sacerdotes. 1. q. 1. ĩ illis verbis memoratu dignissimis, *Sacerdotes p̃ populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus, & oblationibus ea delent, atq; consumunt.* Et iuxta mentẽ Gratiani, i prin. 49. dist. ibi: *Qui ordinantur intercessores pro populo ad Deũ parantur.* Et est tex. antiqꝰ ad Heb. c. 2. ibi: *vt repropitiaret delicta populi.* & cap. 7. ibi. *Vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Ec hoc est officiũ propter quod dr̃ dari beneficium in c. fin. hoc

tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit.li.6.Nã & post hęc scripta probauim⁹ ī Enchiri.de orat.ca.21.nu.2.decẽs, & necessariũ fuisse instituere clerũ,q iter Deũ, & populũ esset mediator, quiq; quotidiè populi coīe Deũ laudãdo psallere,& gram D i,& precãdo, & sacrosancta Sacramẽta ministrãdo in populũ deriuare, & vicissim gratias eiusdẽ nomine suę maiestati repẽdere curaret.Id qđ postea ī cap.22.eiusdẽ Enchiridij Miscell.61.neruosi⁹ confirmauimus.At omnis, qui prudentiæ,ac doli nõ est capax,iure ipso naturæ inept⁹ omnino est officio eiusmodi, iuxta illud Persij ethnici, quod vtinam alta mẽte versãremus omnes orthodoxi,saltim Deo dicati.

Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus:

Nam & contra iura naturæ erat, ignarum penitus herbarum fieri pharmacopolam,iuxta illud eiusdem.

Diluis helleborum certo compescere puncto
Nescius examen.

Contra item eadem iura est, agricolã,qui neque polũ Arcticũ,hoc est, Septẽtrionalẽ,neque Antarcticum,hoc est, Meridionalẽ nouit: neque regiones terræ, aut tract⁹ maris vidit, nauis gubernacula susc̃ipere, iuxta illud eiusdem.

Nauem si posceat sibi peronatus arator
Lucifer i rudis, exclamat Melicerta perisse
Frontem de rebus.

4 At maiore ratione cõtra ius naturale fuerit discretione,ac prudẽtia caréti tãtã imponere prouiciã. Pro quo facit illud Thomę à Vio ī Sũma,verbo beneficiũ. §.beneficiũ domũ ecclesiasticũ.ver.cõferre autẽ, quod etiã anno superiore in capit. super inordinata.de preb.citabã,videlicet nõ solũ inexcusabile, sed intolerabile videri, quod existẽtib⁹ adultis idoneis, beneficia ecclesiastica pueris cõferant, propter hoc mun⁹ intercedendi ad Deũ eis annexum. Quod vtinã tãto affectu a prælatis ætatis nostrę in vsu acciperet, quãto cũ animi iudicio vere ille hoc dixit. Hoc nostrũ desideriũ post vigiti annos placuisse Sacrosancto Cõc.Tridẽt.cõstat ex sess.23.ca.6.in Decreto de reformatione c.6.qđ ita inqt, *Nullus prima tõsura initiat⁹ aut ẽt in minoribꝰ ordinibus cõstitutus ante decimũquartũ annũ beneficiũ possit obtinere.* Deniq; facit,qđ Bal.in c.cũ adeo.nu.10.de reser.& Felyn. cũ sequutus nume.4.& Steph.ad Capell. Thol.q.88. satis affirmat ut supplicari posse a collocatione Papę cõferẽtis ẽt sciẽter beneficiũ ecclesiasticũ infanti,furioso, vel ei,cui bonis interdictũ est.Cui⁹ decisionis rõ nulla reddi põt efficax:nisi illa, qđ scilicet ibi iure diuino naturali, sup quo Papa nõ facile dispẽsat,exigit ad illud habẽdũ septi pp discretionis,& prudẽtiæ defectũ.Ex quib⁹ omnib⁹ habem⁹, iure naturę septũ esse beneficio,q prudẽtia caret. At C.nõ erat prudẽs,& doli capax,quo tpe is accessus fuit ei concessus.Nã, ut in litteris illũ cõtinẽtibus asseritur,nõdũ erat septennis, sed solum ī septimo anno,vel circa ætatis suæ cõstitutus,& constat, infantẽ iure præsumi non esse prudẽtẽ,neq; doli capacẽ.§. pupillus instit. de inutili stip.ibi, *Nã infans, & qui infantiæ proximus est non multũ a furioso distant,quia huiusmodi ætatis pupilli nullũ habent intellectũ.* Et quamuis per verba, quæ postea subsequũtur, significet pupillũ proximũ infantiæ posse sibi stipulari,tamẽ de ifante cõtradicit, qđ glo.ibi recepta tenet, & declarat Ang.ibi.nu.8.& affirmat cõmunis opinio,attestãtib⁹ id Socino & Iaso.ī princip.l.1.ff.de verborũ obligatio.& ꝓbat̃ per l.& l.mulier.ff.eod.Cui⁹ potior ratio est,qđ caret consensu & iudicio,quã loquela,cũ passim videas ifantes fantes,& loquẽtes.Nisi dicas,eũ nõ loqui, qui sine discretione,ac iudicio loquit̃,iuxta l.fanei mus. C.ad Senatusconsultũ Trebellianũ, Quæ habet,voce carere furiosũ.Quod ibi Bald.nu.1.adnotauit. quodq; videt̃ ī causa esse,cur nõ legis apu Iurisconsultos, infans si fari põt, sicut pupill⁹ si fari põt.l. pupill⁹.ff.de acq.uel omitte. hæreditate. Facit quòd licet secundũ receptã sentẽtiã infans legitimari possit,tamẽ legitimationi cõsentire nequit secũdum Azonẽ ī summa de emãcipat.libero.quod alii aiunt nõ requiri vt Bart.in l.iubemus,eiusdem.tit. Alij vero requiri, sed sufficere ratificationẽ,auth.quib.mod.nat.effic.sui.§.& generaliter. Et tradit Saly.ī prędicta l.iubem⁹.& Deci⁹,allegãs alios cõl.55.col.4.addiditq; illã ratificationẽ colligi, cum primum ifans grãdior effect⁹ eã rescierit, ne que cõtradixerit per glo.singu.in l.in adoptionibus, verb.non contradicendo.ff.de adoptionib.Quasi diceret intra infantiæ tempora id effici non posse.

Ex qui-

Ex quibus iterũ hẽs præsumi iure,infantẽ prudẽtia carere. Qđ si cõiungas cũ eo, quod superius est probatum, s. prudentia carentem, iure naturali diuini beneficij in capacem esse,facilè colligas, præfatum C. tempore, quo is accessus fuit ei cõcessus, iure naturæ ad Cantoriã præfatam inhabilem fuisse: quandoquidem infans erat.

Huic tñ exceptioni duo vñr maximè rñderi posse. Alterum est,dicere p prædicta probari quidem nõ posse infanti, neq; alij prudentia oīno carenti, conferri beneficiũ purè;ita vt ius in illo quærat̃ perfectum: sed nõ probari,quod non possit sub conditione conferri, ita vt ius tñ quoddam ad rem,& quædã spes illud tempore,quo fuerit habilis habendi ea acquiratur: & quod per hunc accessum nõ ius in re, sed ad rem huiu modi fuit præfato C.quæsitum.

Alterũ est, qđ Papa sciebat C.fuisse infantẽ,quo tpe is accessus ei concessus fuit, & ita visus est dispensare. l.quidã consulebant.in fi.ff.de re iud.& l.idẽ Vlpian.§.1. de excus.tu.cum aliis,quę cõgerunt Felyn. & Dec.in c.ad hęc. inf.eo. & in c.cum inter.de excep. Et pro vtraq; rõne facit, qđ 7 sufficiti,impetrantẽ habilem esse tpe,quo impletur conditio,& beneficium acquirit. licet tpe impetratæ prouisionis conditionalis,vel mandati de prouidendo sit inhabilis,c.ei cui.secundum cõem intellectum. de præbẽ.lib.6.& decisio Rotæ 857.in antiq.& Oldradum consil.58. & Cassãdorem in decisio.3.de præbend.

6 Contra tñ rñsionem priorem facit trita illa regula. *Quod fine ꝓhibito,ꝛia media, per quæ ad illum perueniturꝛ, censentur prohibita,* c.tuæ.de procur.c.nam.de constit.& l.oratio.ff.de sponsãl.Vbi aptus ad ꝓpositũ casus,s.quod sponsalia non pñt inter illas psonas contrahi, inter quas mñimonium est prohibitum. Ergo neq; poterit expectatiua,quæ sponsalibus est similis ei, qui non 8 est bñficii capax,& cum quo cõiugium spirituale nõ contrahitur,cõcedi. Et licet rñderi possit,illã regulã tunc demum pcede re,cum in re prohibita,& mediis ad eã pueniendi eadem rõ prohibendi militat; nõ autem qñ diuersa,ſm Cynum,quem sequitur Saly.in l.vnica.C.si rector ꝓuinciæ.& Alex.consil.194.considerativ verbis.col.pe. & fi.lib.2.Quod est in causa q̃ multis inrib.fit locus in matrimoniis, q̃bus tñ non est in sponsalib.iuxta c.1.§.1.de desponsimpu.li.6.l.solet.ff.de his,qui not.infa.l. si quis officium.ff.de rit.nup.& l.ꝓsidis. de reb.cred.& gl.sing. elem.1. de consan. & affin.in verb.contrahere. Et tradit Bal. in l.pen.§.docere.in fi. ff.ne quis eum qui in ius. & in ꝓcitata l.unica.col.fi.uer. *et per hos determinatur.* C.si rector prouinciæ. Et q̃uis, inquã,hoc rñderi possit:replicari tñ etiam poterit, qđ in proposito nro eadem rõ uidetur militare in expectatiua, & in ꝓuisione pura. Defect⁹ etenim prudentiæ, ac iudicii non solum impedire uidetur ius in re:sed etiam ius ad rem in spiritualib. beneficiis.Cuius rei argum uideꝫ esse, quod nunq̃ furioso cõcedit expectatiuam Rom. Pontifex;sed neq; infanti anniculo,ut arbitror,unq̃ cõcessit. Pro qua replica facit,q licet multa iura loquentia de matrimonio nõ cõprehendant sponsalia:tñ cap.dilect⁹. de sponsa.quod iuncta gl.habet, amentem non posse contrahere matrimonium, sponsalia continet,secundum glo.uerbo, coiẽsu.cap.1.de sponsal.li.6. & satis sentit gl. in d.cap.dilectus.quibus nemo cõtradicit.

Quãuis aũ sic replicari possit,nihilominus tñ,vt potius, qđ sentio,q̃ id qđ causã C.amici iuuat, dicam,verius videri infantem prudentia carẽtem,& nõdum clericatu insignitũ, nõ esse naturali iure incapacẽ expectatiuæ ad bñficium ecclesiasticum hꝫ bẽdum tpe,quo ad id satis prudẽs erit. Et iõ posse illi cõcedi p indulgentiã,& dispẽsationẽ à Pontifice de ptãtis plenitudine, ar.c.ꝓposuit.de concess.ꝓb. & l.princeps. ff.de legib. Vt tñ secundo nunq̃ id Romanum Pontif.concessisse alicui,nisi forte ali qua de maxima causa, & alicuius maximi viri filio.Qñ primò, licet id non sit cõtra rõnem naturalem oīno necessario inferentem,illud esse malum ex solis legis naturæ principiis:est tñ contra rõnem naturalẽ fere id concludentẽ.Scdò,quia id contra legem humanã,eandemq; sanctã,est. Qñ secundum iura cõia expectatiua ad beneficium ecclesiasticum non conceditur nisi clerico,c.cum adeo.de reser.qđ de expectatiua loquit̃.Facit c.2. de instit. & cap.ex litis. de transac. At infans iure cõi ab oi ordine,etiam primæ tonsuræ arcetur. c.fin. de temp.ord.li.6.Facit regula cãcell.17. cum gl.sub finem,quæ habet, eandem ætatem esse necessariam ad impetrãdam expectatiuam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuã pro Canonia ecclesię cathedralis, quę requiritur ad habendũ illam. Facit etiam, quod secundum communem sententiã, qñ. subreptio cõmittitur in impetratione, nõ solùm tẽpus collationis; sed etiã datę expectatiuæ cõsideram⁹, quo ad capacitatẽ, c. si eo tempore, de rescrip. lib. 6. ẽm cõem intelligendi modum, quem probat Panor. in c. dilectus. 2. de pręb. & alii, quos refert. & sequitur Fel. in ca. eã te. infra eod. col. pe. & Leobinus copiosius in illa elegãti dissertatione, de mandatis Apticis, fol. 22. & sequẽtibus, dũ tertiã, quartã, & quintã solutionẽ explicat. & Matthæus Pac⁹ in 4. par. de Manda. Apost. nu. 48. At infans ad quæcunque beneficia est inhabilis, & ideo ét si in genere impetret litteras ad beneficiũ uacaturũ, subreptionem committit. Ergo in expectatiua ei cõcessa data est cõsiderãda, quo ad capacitatẽ, quantò magis cũ in specie aliquã dignitatẽ impetrat, sicut prędictus C. qui accessũ expectatiuũ impetrauit ad prædictã Cantoriam, cui magnum regendi spiritualia onus incũbit, quo casu secundum omnes attenditur etiam tempus datę quo ad capacitatem. Ex quibus liquido colligitur cõtra ius humanũ saltem esse expectatiuam cõcedere infanti. Tertiò videtur Pont. Max. cum prædicto C. hũc accessũ cõcessit, quia sciebat eum esse infãtẽ, & nondum clericatu insignitũ, dispensasse cũ eo super ętate, ac clericatu. Quia secundũ ea, quę dixi, defect⁹ hic nõ est iuris naturalis, ac diuini, sed humani. Et quando princeps supremus efficit aliquẽ actũ scièter cõtra ius suũ humanũ, videtur in eo dispẽsare, pea, quæ supra in secunda responsione data contra exceptionem hanc citabã. Videtur tamen præsidium hoc prodesse quidẽ posse prędicto C. quo ad defectũ ætatis & clericatus, non autẽ quo ad defectũ iudicii naturalis: de quo nõ meminit Papa: immo, vt in sequenti Exceptione dicã, cõtrariũ præsupponit. & de multis impedimentis, alio sublato, alia manẽt. l. si domus. ff. de seruitutibus vrbanorũ. ptędio. & c. ex tuarũ. de aucto. & vsu. pal. Et ita iferri videt, hãc exceptionẽ cõcludere aduersus prædictũ C. nisi probet se, cũ infans esset, præter cõmunem infantũ legẽ, & consuetudinẽ, fantẽ fuisse, hoc est, discrete loquentem: aut certe nisi probetur, eum longe plus tunc, quam alios infantes sibi æquales sapuisse.

Exceptio Octaua:

SVMMARIVM.

1 *Proœmia exusam finalem, & mentem disponentis indicant.*
2 *Prudentiam anticipatã in infante, uirtutis indicia.*
3 *Prudentia omninò necessaria ad bene uiuendum.*
4 *Probandi narrata in rescripto onus impetrãti incumbit.*
5 *Papæ narranti, ut creditur.*
6 *Intellectus clem. 1. de probationib.*
7 *Proœmia bullarum Papæ non probant, qua continent.*
8 *Clausula proœmialis,* Vitæ, ac morum honestas, *intellectus.*
9 *Proœmia bullarum, & conditiones illa,* Si est idoneus. *& similes, quæ conditionem, et quę instructionem inducant.*
10 *Exequutor non probat omnia, quę debent esse vera.*
11 *Proœmia bullarum ad ornatum tantum ponis, falsum.*
12 *Papa cur sine vlla causa transgrediẽde suas leges peccat.*
13 *Proœmiorum veritas Papam à peccato excusat.*
14 *Beneficij collatio Ordinarij, & exequutoris in hoc disiunct. & 15.*

OCtaua Exceptio, q̃ materiam huius c. & c. postulasti. infra eo. tangit. contra prædictum C. litteras, illa est quod in earũ principio dicitur, eum quando is accessus fuit ei concessus, laudabilia puerilis ætatis indicia habuisse, in hæc verba. *Laudabilia tuę puerilis ętatis indicia, ex quibus penes fide dignorum testimonijs accepimus, veri similiter colligatur, quod succedentibus annis, in virum te debeas producere virtuosum.* Et paulo inferius. *Prædictorum indiciorum tuorum intuitu,* attamen, vt quidã aiũt falsum est, prædictũ C. eo tẽpore talia de se idicia demõstrasse. ergo quidẽ falsum fuit in his literis Papæ expressum, quod eũ mouit ad concedendũ. Ergo cõcessio ipso iure inutilis erit, arg. d. ca. postul. & eorũ, quæ sup. in 3. Exceptione nu. 3. scripsimus. Præsertim, q̃ hoc falsũ nõ solũ causa impulsiua notabiliter mouens fuit sed etiam finalis. Nam proœmia caus-

causam finalẽ continent: per textum iuris optimũ l. fi. ff. de hæredib. instit. Quẽ ibi. nu. 3. ad hoc annotauit Bart. dicens illã legẽ melius hoc probare, quàm quamuis aliã. quod ipsum aiunt ibi Bal. Ang. & Imo. nu. 4. & Bal. in primo notab. l. vt liberis. p illũ tex. C. de collationib. Nam ex verbis proœmij colligitur mens disponentis secũdum Pan. in c. ad uersus. nu. 2. de immuni. ecclesia. & Imol. in prędicta l. fin. Sicut, & ex præfationibus probatur intentio cõtrahentiũ. l. Titia. §. idẽ respond. ff. de verbo. obligationib. & l. itẽ quia. §. fi. ff. de pac. Et ex præfationibus statutorũ probatur mens statuentium, secundum Bartolũ in l. ambitiosa. in penult. col. de decretis ab ord. facien. ad proœmiũ enim semper recurrim⁹, quo disponentis voluntatẽ coniciamus. l. 1. in prin. & ibi Bar. ff. ad Senatus. Macedo. & in l. cũ hi. in princ. ff. de transactio. Sed quid super flue in re clara proœmiũ põdero? Cũ ipsemet Papa affirmet in litteris, se præmissorũ indiciorum intuitu gratiam illam à iure tam exorbitantem facere? Cum igitur ꝓdicta verba proœmialia, & alia clare demonstrent cõtenta in eis fuisse potissimã causam concedendi ei hunc accessum, consequens vtique videtur, eis falsum continentibus, gratiam corruere.

2 Necessitas autem probandi ea impetrãti videtur incũbere. Tum quia indicia virtutis in infante prudentia est ꝓueniens ætatẽ, & anticipata. illa est enim mater, & fons omniũ virtutum, teste Vrbano, in c. ꝓsentiũ. 1. q. 5. & Clemente V. in clemen. pastoralis. verfic. verũ de re iudica. & cap. 1. cõiuncta gloss. de offi. custod. Et S. Thom. receptus in 1. 2. quæst. 58. artic. 5. ait, prudẽtiam omnino esse necessariam ad bene viuẽdũ. at prudentia non inest nobis à natura, secundum eundẽ S. Thom. receptum in 2. 2. quæstio. 47. art. 15. Immo iure pręsumi eã homini abesse in infantia, probatum est supra in Exceptione septima, num. 5. Ergo illi, qui allegat illã, incumbit onus ꝓbandi.

4 Præterea regu. est Ioan. An. in c. 1. de litis contest. li. 6. recepta per omnes ibi, & Pan. & melius Car. & Fel. in ca. fi. de præsumpt. quod onus ꝓbandi narrata in rescripto incumbit impetranti, exceptis his, quæ communi iure præsumuntur, quæ exceptio est Panorm. & vt ipse ait sua, & noua, in illo c. fina. nume. 5.

Non obstat primo, si dicas verbis Papæ narratiuis, qñ super illis fundatur gratia, credendũ esse, per clem. 1 de probat. Quo 5 niam primo responderi potest, illam cle. 1. de probat. procedere, qñ Papa factum à se, vel coram se narrat: secus quando alia, saltem si non scribit proprio motu: secundum Card. & communem contra gl. in precitata clem. & Are. in cap. cum à nobis. col. 3. de testib. Immo & Bonifacius, q̃ maturi⁹ omnibus aliis agit in d. clem. col. 3. tanquam Prætorii Rotæ Auditor testatur in vsu ibi haberi, vt de factis à se, vel coram se, tantum credatur Papæ: non autem in aliis, etiam si motu proprio scribat. Quæ opinio verior videtur propter subtilem rationẽ Aretini in illo ca. cum à nobis. quàm moderatio Felini discipuli eius. Cum ergo in nostro ꝓposito Papa de facto alieno, coram se non gesto testeꝰ, neq; scribat motu proprio: cõsequens videtur non efficere fidẽ. Secundo 6 responderi potest, tunc demum locum esse illi clementinæ, quando Papa ea, quæ narrat asserit, secus quando ait, sibi esse assertũ vt pulchrè declarat, & probat Bonifacius ĩ illa clementina, col. 3. ver. quarto requiritẽ in his autem litteris, nõ affirmat Papa: sed ait, sibi affirmatũ esse. Ait enim fide digno 7 rum testimonio id accepisse. Et in specie, quod verba huiusmodi proœmialia Papæ impetrantem laudantis non probent, tenuit ante nos Franciscus Nazarius à Ripa, vir vtiq; doctissimus, in l. 2. interpretationum, respon. 35. col. 2.

8 Non obstat secundo, si dicas, Probum in rubrica de vita, & honestate cler. num. 22. tractasse illam clausulã, quæ quotidie in litteris ponitur Apostolicis, scilicet: *Vitæ, ac morũ honestas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita: super quibus apud nos fide digna commendatis testimonio, nos inducunt, vt tibi reddamur ad gratiam liberales.* Et deinde nu. 23. dixisse nõ teneri exequutorem ad verificanda illa in illo ꝓemio cõtenta: immo neque volentes probare contrarium audire debere. Quod ante ipsum Albericus affirmauit in dictiõe, Vita. & Cõpostellanus in cap. cũ inter canonicos. sub fin. de electio. quod etiam Petrus rebuffus vir admodũm doctus asseruit in Cõcordatis Gallicanis in forma mandati Apostolici in verbo, morum honestas. Non inquam, hoc obstat: quoniam fateor, per huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

proœmia, neque per illam clausulam, *Si est idoneus*, vel: *Si est virtutis studiosus*. quod est fortius, non dari formam vllam procedendi exequutori, neque pstitui ei necessitatem vllam inquirendi, vel verificandi eō tenta in proœmijs, vel sub talibus cōditiōibus per verba de præsenti conceptis, p doctrinā illam Innoc. communiter receptam in cap. fi. de præsumptionib. in princ. & gl. magnam, cle. 1. de offi. delegat. Quamuis secus res habeat, quando per verba temporis futuri huiusmodi; *Si repereris idoneum Si virtutis studiosum inueneris*, & id genus alia: & per cle. 1. de concess. præben. in princip. Quorū ratio illa est, quod priore casu instructionē continent, non conditionem: posteriore vero gratiam efficiunt cōditiōalem. Quod palam Albert. in illo verbo, vita, docet, & Pan. communiter receptus in ca. fi. colum. penult. de præsump. nume. 16. & alij, quos retulit Felyn. ibi colum. 8. nu. 29. versic. tertia cōclusio. Sed aliud est dicere non teneri exequtorē ad purificāda pri⁹, quā conferat, contenta in proœmijs, & huiusmodi conditionibus de psenti, neq; teneri ad admittendam probationem cōtrariā: aliud est dicere, illa non debere esse vera. Prius fatemur, cum in his, quę allegantur in argumento. Posterius autem negamus, per superius adducta.

11 Neque placet, qd Petrus Rebuffus ait in præcitato loco, solum ad ornatum ea verba in proœmijs poni. Tum quia nullo auctore id protulit, nec videtur potuisse, pferre decenter. Tum quia ipsimet Pont. Max. aiūt se moueri ad faciendas gratias per contenta in illis proœmiis, quod tamen falsum esset, si ad solum ponerentur ornatum. Tum, quòd omnia præallegata de proœmijs destruunt ipsius dictum. Quibus addi possent ea, quæ Romanus scribit consil. 180. si admittimus. colum. 5. & Alex. consi. 42. col. 5. li. 1. & consi. 55. in prin. co. li. cum eo, quod etiam tradit Ias. in l. si pacto, quo pēnā, sub fi. C. de pact. & Gomesius in q. 1. de annali possessore. quæ tamen veluti parū necessā-
12 ria omitto. Tum quia contra illum facit, qd Papa transgrediēdo suas leges sine vlla causa, peccat: per cap. iustum est Principē suis obtemperare legibus. 9. distin. qd non solū ad honestatem, sed etiam ad iustitiam referendum esse, Dominicus ibi iuste dixit. Nam quod habetur in l. princeps. ff. de legibus. Principem solutū esse suis legibus, verū est quo ad vim coactiuam: non autē quo ad vim directiuam tradit. S. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. Verū itē est quo ad potestatem tollendi eā totam, vel partem, vel relaxandi eam quo ad aliquem eū oportuerit,
13 non aūt quo ad alias. Nam licet relaxatio sine causa facta, teneret, peccaret tñ eam faciendo, secundum eūdem S. Th. vbi sup. Non tam quia sua lege transgredit, quātum qa contrauenit illi legi naturali. *Pater legem quam ipse tuleris*. quā rem subtiliter, & erudite de more iunior Tho. ibi dē tractat, q etiam nos late olim Salmanticæ ibidē, dū decreti interpretāb i munere fungeremur, confirmauimus. Quam quā Card. Alexan. sibi quodāmodo contrarius aliud dicere videri potest ibidē. Cū ergo i dubio princeps non sit pśumendus peccare, sicut neq; quiuis alius, Emerito, ff. pro socio. regula est ote. de regul. iur. & data veritate eorū, q in proœmijs litterarū Apostolicarū, Sedes Apostolica ponit, peccatū eorum excusetur, tā qua parte suas leges trāsgrediūtur, quām qua parte ipsi ab incogitantia excusantur, consequens est proœmia oportere vera esse, vt gratia valeat.

14 Neque obstat tertio, qd Inn. in c. proposuit. de concess. pb. nu. 3. & 4. dixit, peccatū impetrantis non efficere gratiā subreptitiā. Neq; quod Pan. dixit in c. fin. de psūp. collationē beneficij ab executore Papę in digno factā, valere, quāuis collatio ab ordinario facta eo casu inutilis esset. Nō, inquā
15 hæc obstant. nā fateor cū Imo. non omne peccatum impetrantis gratiā reddere subreptitiam, sed ex eo non sequit proœmia, quibus Papa nititur, non debere esse vera. Fieri enim potest, me vnū, vel alterum, vel plura cōmisisse peccata, & nihilominus me morū honestate, & virtutū meritis ornatū esse. Siue quia virtutes non sunt cōnexæ, siue quia nō ad illū sensum, vt quis nō possit multarū virtutum opera efficere, aliorum viriorū opera exercēdo, iuxta ea, quę latè declaramus, in c. fratres. num. 92. de pœnit. dist. 5. Quod aūt Panorm. in illo c. fi. dixit, correxisse videtur, in c. 1. sub fi. de re iudicata, quod eriā Felin. in illo cap. fin. adnotauit, duobus validis argumentis ipsius dictū merito destruendo. col. 9. & 10. p quorū omniū confirmatione facit consiliū 20. Cald. tit. de pb. Quod ferè ad verbum reperitur

in consi. 4. de accusa. vbi determinat, impetrationē mandati de prouidendo ab eo, qui criminis infamia laborat, esse nullam, & per consequutionem prouisionem illius virtute obtentam.

Denique per hoc facit, quod etiam ipse Petr⁹ Rebuffus, q maxime, sed breuissimè cōtra nostrā exceptionē allegari a prefato C. pōt, subdit proœmia vera esse debere, saltē quo ad hoc, vt eorum falsitas nō reddat impetrantem inhabilem ad gratiā, quę fit etiat proœmiū harum litterarū, & illa verba, *Præmissorum indicium inuitis*, tale qd continēt, vt eo existēte falso, inhabilis fuisset prefatus C. ad hāc gratiam, per ea, q in dicta septima Exceptione. nu. 3. adduxim⁹.

Cum ergo habeamus primū causam huius accessus concedendi finalem, vel certè talē, quæ magnopere Papā ad eum concedendū mouit, fuisse indicia virtutis, quæ in prefato C. adhuc infante resplenderunt. Cumque habeamus illa indicia nihil aliud esse potuisse, quam prudentiam quandam, quæ Dei benignitate, atque bonitate puenit ætatem. Cumque habeamus huiusmodi indicia, & prudentiam pśumi abesse homini in illa ętate, consequens plane videt, eum teneri ad ea probanda, & quod nulla est prædicto C. ab hoc exceptione euasio, nisi clara eorum probatio, quæ tamen adeo quibusdam videtur difficilis, vt contrariorum indiciorum ostensio perquam videatur facilis.

Exceptio Nona.

SVMMARIVM.

1 *Expectatiua dicentis se scholasticum, cum non sit, nulla.*

1 NOna Exceptio, quę materiā c. postulasti. infra eo. tangit, est, quod pfatus C. in prædictis litteris vocatur scholaris, & ita oportet, cū datæ litterarum tempore talem fuisse. Determinatio est Speculatoris in tit. de rescript. pśentatio. §. rōne aūt impetrantis, versi. sed vbi scribitur. quē probat ibi Io. m. Andr. in ad dictio. & Panor. in cap. fin. column. 1. de præsumptionibus, quod rō manifesta probat. Quoniam, vt in illo ca. fi. ait Panorm. facilius obtinet gratia qualitate illa expressa, p ea, q notat Innocen. in cap. cum in cunctis. de ele. & omne expressum, quo tacito gratia non fuisset obtenta, saltem ita faciliter, reddit has litteras vitiosas, dicto c. postulasti. cū ibi adnotatis per Hostiensem, Panormita. & cōmunē, & per allegata in tertia Exceptiōe, nu. 3. Facit quod Felinus ibi affirmat cōtra Dominum Antonium, in ea. litteræ. de dilationi. colum. 2. scilicet gratiā ad aliquod beneficiū habendum impetratam subreptitiam esse, si falso dixit impetrator, illud beneficiū a se fuisse dotatū. Quod verū quidē est, non tamē id ibi dixit Dominus Antonius, sed longe aliud, scilicet, gratiā impetrantis secundum beneficium non esse subreptitiā ex eo, quod falso dixerit primū, quod habebat, a se fuisse fundatum, quoniā hoc superuacaneē additum fuit, nec quidquā videtur mouisse principem ad facilius concedendum. Cuius etiam decisionis ratio pro prefato C. facit, si satis expendatur, quādo quidem expressio illa, quod scholas iā frequentabat, non fuit superuacanea, immo multū mouit principem ad hanc gratiam concedendam. Quapropter ab hac exceptione non potest dictus C. liberari, nisi se probet discere iam in scholis cepisse, tempore datæ huius accessus.

Exceptio Decima.

SVMMARIVM.

1 *Mēte captū esse quem septem modis probatur.*
2 *Papa non intendit conferre beneficium bonis interdicto.*
3 *Papa solus dispensat, hoc ipso, quod sciens contra ius agit.*
3 *Clausula supplens defectus, non extenditur ad naturales.*
4 *Ius naturæ nulla dispensatio, siue indulgentia humana tollit.*
4 *Furoris exceptio electo in Papam obijcitur.*
5 *Furiosus, & mente captus pares.*
5 *Mente captus genus, furiosus, & demens quie tus eius species.*
6 *Furor vel dementia, vt impedit effectum expectatiuæ.*
6 *Capacitas beneficij quo tempore adesse debet.*
7 *Conditionis impletæ tempore habilitas acquisitum requiritur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Electus cum eligitur, & confirmatur, debet esse habilis.*
9 *Excommunicatus accepat beneficium quod ei conferri nequit.*
9 *Excommunicatus solum quærit titulum quo ad regulam de triennali.*
10 *Mandatum de providendo perditur ob irregularitatem.*
10 *Ius ad rem sed non in re perditur per inhabilitatem sequentem.*
11 *Expectativa ob quam inhabilitatem perditur.*
11 *Expectativa per matrimonium, sed non sponsalia perditur.*
12 *Irregularitas non omnis inducit renunciationem beneficij.*
12 *Expectativa expir. si per irregularitatem, nec post venit.*
13 *Electus, & confirmatus repellitur ab Episcopatu, si ante consecrationem fiat inhabilis.*
13 *Ius expectativa eo exosius quo specialius.*
14 *Expectans quis debet renovare expectativam.*

1 EXceptio decima, quæ huius c. materiã tãgit est, quòd præfatus C. tempore, quo prædicta Cantoria vacauit, & ita tempore, quo eius accessus sortiturus erat effectũ, mente captus, & demens erat. Priò .n. publica id habet fama, qđ sufficit ad ꝓbandũ, quẽ esse furiosum, vel mente captum, ẽm Alex. consil. 3. lib. 7. & consil. 54. lib. 1. num. 3. post Bald. quem refert, & sequit in §. itẽ furiosi. instit. quib. nõ est permit. facere testam. cui⁹ lectio in illo §. deest meo libro. Alexandrum sequitur Decius etiã in cons. 86. nu. 7. Secundò, q̃ C. apud cognatos suos habetur mente captus, qđ sufficit ad probandũ ipsum esse talem, argumen. l. octani gradus. ff. vnde cognati, & tradũt Alex. & Decius in prædictis cõsilijs. Tertiò, quia dicitur nescire exprimere quid velit dicere, qđ sufficit, c. 1. §. fi vero. de cle. egrotan. l. 6. Vbi hoc adnotãt Dominicus, & Perusinus, & Alex. in dicto cons. 3. & 7. Quarto, quia dr non habere memoriam ordinatã, sed confusam, quod sufficit. cap. filij. de hæret. l. 6. ibi, *Quasi non sit sana mẽtis, & memoriam habeat ordinatam.* quod ibi Domin. & Perusinus adnotarunt, & tradit Decius, cons. 448. vis tota. nu. 2. quãquam arbitror non quamcunque malã memoriæ ordinationẽ ad hoc sufficere, sed notabiliter confusã. Per quod tolli posse videt scrupulus Alexandri, in dicto cons. 3. & 7, sicut neq; omnis ingenij hebetudo, & tarditas mente captũ arguit. qđ Decius affirmauit in illo cons. 122. col. 1. At ꝓfatus C. memoria notabiliter mulrũ dicitur esse cõfusã, & inordinata: par quoque mentis hebetudo fert ei esse. Igitur propositũ. Quinto, q̃ C. minus aptè rationes, & verba sui sermonis cõcinnare dicitur: qđ arguit, quẽ esse fatuum & mẽte captũ *Leximus in Esaia, fatuus fatua loquitur.* 93. distin. quod gl. 1. ibi adnotauit expressa, & recepta. Sextò, q̃ eius curam gerunt, absconditum eum tenent, & nullũ ferè ad colloquiũ ipsius admittunt, qđ est veluti continere illũ carcere, quod Alex. in l. si cũ dotem. §. si maritus. ff. solu. matri mon. aiebat, sufficere ad probandam demẽtiã. immo, & quotquot admittuntur, vt audio, etiã amicissimi de illius mentis inopia testantur. Facit, quod tẽpore multo hac de caussa nõ permittebatur ꝓfato C. interesse Ecclesiæ B. capitulo, cuius erat Canonicus. Septimo, q̃ datus est ei bonorum curator, quod sufficit ad probandũ, ipsum esse mẽte captum, quod in specie tradit Philipp⁹ Corneus cõs. 21. visa repudiatione, l. 2. numer. 1. & cons. 216. in caussa vertente. nu. 1. & Deci. consil. 86. num. 7. Facit, quod ait Salycetus in l. cum te. C. de probatio. col. fin. & Imolen. consi. 23. Verũtamen est Papam dispensare videri, quoties aliquẽ sciẽter contra humana iura promouet, ẽm Innoc. in ca. diuersis fallacijs. de cler. coniug. & Bart. in l. Barbarius Philippus. ff. de officio prætoris. num. 12. per l. quidam consulebant. ff. de re iudicata, & alia multa, q̃ cõgerunt Felinus, & Decius in c. cũ inter. de exceptio. & in ca. ad hæc, infra eod. licet in inferiori cõtra sit dicendum, nisi cũ caussæ cognitione procedat, vel verbis vtãr dispẽsatorijs, per id, qđ adnotauit ipsemet Inn. in capitulo veniens. de filijs presbyterorũ. Quod ita declarat Hostien. quem ibi sequtur Panorm. in illo ca. diuersis. & Panorm. in cap. cum in cunctis. §. inferiora. col. penult. de elect. & idem Bart. vbi supra. quod communiter receptum est. Vt & receptum videtur, collationem beneficij factã a Papa mente capto, vel furioso, non valere, sãltẽ si Papa nesciebat illũ defectum, secundum Bald. in c. cũ adeo. numer. 10. infra eod. & in l. bonorum. 2. num. 4. C. qui admittit. cũ illa firma ratione, quod nõ videtur tollere, quãdo saltem nescit eos, iuxta dictũ Innocen.

cen. in c. scisitatus. inf. eod. quem sequit Felin. ibid. num. 4. Facit & dictum Hostiẽ. in c. 1. de transact. communiter recepti ibi. & in c. Cenomanensem. 56. dis. & alibi fæpe; scilicet clausulã, *Supplentes omnem defectum.* non purgare tales defectus Et glo. memorabilis in princip. distinct. 5. dixit, in ius naturæ nullam cadere dispensationem humanã. Quam ibi olim late probabamus, intelligendo de vera dispensatione. iuxta S. Thom. 12. quæstion. 100. art. 8. & Io. Maior in 3. l. sen. dist. 37. quæstio. 10. at contra ius naturæ est, quod beneficium conferat furioso, extante saltem natura, q̃ nunc est beneficiorum ecclesiasticorum; per ea, quę supra in Exceptione 7. à num. 1. citauimus. vltra q̃ facit ca. indecorum. de æta. & qual. ibi, *Discretione præeminente*, Et quod quãuis electio in Papam à duabus Cardinaliũ partibus nulla exceptio possit opponi: per ca. licet. de electio. exceptio tamen furoris opponi potest. secundum Antonium ibidẽ. nume. 28. à Pan. & alijs posterioribus receptum. Nam quoad propositum, & alia ei similia, de illo qui iuxta mentis cõpos nõ est, pinde iudicamus, ac de quadrupede. l. sed & si quẽcunque. §. igitur. ff. ad legẽ Aquiliam. Ideo Bonif. in elem. 1. de homici. nu. 5. docte dixit. collationem beneficij, furioso factam pro infecta haberi.

5 Et ne dicas aliud esse in furioso, aliud in mente capto, considera, quæso, quòd mẽte captus, & furiosus exęquant. l. 2. & ibi Bal. C. de curatore furiosi, vel ꝓdigi. & est tex. coniuncta gl. in verbo, extra mentem, c. sicut. de regular. tex. iuncta glo. in §. pręterea. instit. quibus non est permiss. facere testamen. & §. furiosi. instit. de curatori. & §. atque hæc de omni curatore. Auth. vt q̃ fetes minor. obligatas hẽre perhibent. col. 6. quẽ in hoc dicit singul. Bal. in l. sed & milites. §. qui aũt. ff. de excusationibus tutor. Tradit Alexand. consil. 3 Ad quæsitũ nu. 2. lib. 7. quod ad verbum repetitur in consil. 54. li. 1. & Dec. cons. 112. in præsenti. & in consi. 397. vi. o puncto. nu. 1. & Imo. in l. ex facto. ff. de vulgar. num. 17. & 18. & Philippus Corneus in consi. 22. visis nu. 7. par. 4. Nam mente captus est genus ad eũ, qui patitur sęuam, & veluti rabidam dementiã, & ad eum qui quietam patitur mentis alienationem, vt declarat Bal. in l. humanitatis num. 15. C. de impub. & sentit in l. si furioso. C. de nupt. & eleganter tradit Philippus Corneus consi. 116. nume. 1. volum. 3.

6 Cum ergo habeamus hactenus, primo ꝓfatum C. videri mente captum fuisse tẽpore, quo dicta Cantoria vacauit. Secũdo paria esse quẽ mente captum esse, vel furiosum. Tertio, furiosum incapacem omnino esse beneficiorum, restat ostendere quarto, sufficere ad excludendum accessum C. qđ ille huiusmodi dementiã patiebatur tẽpore vacationis prædictæ Cantoriæ, ẽt si antea non laborasset illa. quod facile fiet p sequentia. Primo, quia quo ad capacitatẽ impetrantis, & habilitatem, tẽpus acquisitionis beneficij attenditur, c. ei cui, de ꝓbenli. 6. facit clem. si de beneficio. de præben. & ca. cum de beneficio. & c. is cui. eod. tit. libr. 6. Deinde, quod communis opinio (q̃ habet, quòd quando in impetratione committitur subreptio, tempus datę attẽdendũ est quoad capacitatẽ, & habilitatem, per c. si eo tẽpore. de rescrip. lib. 6.) nõ intelligit tempus collationis mentem esse attẽdẽdũ, sed quod tunc non sufficit habilitatem cũ collatione concurrere, nisi etiã cum impetratione concurrisset, licet alias satis esset tpe collationis habilitatem adesse, quod clare sentit Pan. in c. dudum. 1. nu. 8. de electio. in illis verbis, *Satis est*. & in c. dilectus. nu. 8. in ijsdem verbis, *Satis est*.

7 Tertiò, q̃ in conditionali dispositione tpe conditionis adimpletæ habilitas requiritur, l. cũ qui post. ff. de conditionib. & demon. l. interuenerit. ff. de lega. ꝓstã. l. si deportati. i prin. ff. de lega. 3. l. nõ oportet. ff. de lega. 2. selectus in hoc tex. l. si alienũ. §. 1. ff. de hæredib. instituẽ. & §. i extraneis. i sti. de hæredũ quali. l. si cognatis. ff. de reb. dub. at gratia omnis expectatoria beneficij conditionalis est, vt supra in pręludijs, nu. 6. dictũ fuit cũ Rota in decis. 857. Vrban⁹. in antiq. & cum Cassãdo. decisio. 3. de ꝓbend. Quartò, quòd Oldr. consi. 58. quidã & Ioan. And. affirmant, valorem beneficij qui tempore collationis erat, attendendũ, & non qui tempore datę, cum q̃rit, an beneficium sub expectativa comprehendat, Faciunt item multa, quę attingit Cassãd. in decisio. 3. de ꝓbend. Quintò, facit, quod vt electus confirmari petat, vel ꝓsentatus institui, non solum oportet ipsum tẽpore electionis, vel ꝓsentationis habilem fuisse, capitulo dudum. 1. de elect. Sed etiam tẽpo-

8 re

Universidad de Deusto
Biblioteca

re cõfirmationis,vel cõstitutionis, argumẽto eorum, q̃ habentur in cap. super his.de accusationib. & est textus in hoc memorabilis ĩ c.vt circa.de elec.l.6.§.alioq in illis verbis; *Nisi aliquid postea emerserit.* quibus glo.addit, vt si de nouo homicidium cõmiserit.Aptus in idẽ textꝰ in c.fi.de iureiur. li.6. quod habet repellẽdũ esse electũ, qui positiones contrarias super electionis negotio post iuramentum prestitũ est confessus.ecce, quod repellitur à confirmatione electus pp periurium post electionẽ, & ante confirmationẽ admissum. Addo aptissimũ in hoc textum in cap. nulli.de elect.li. 6.quod in illis verbis, *Nisi ex superuenientibus*, probat facilius opponi posse cõtra electum crimina,& defectus, quæ post electionem superuenerunt, quam q̃ illa præuenerunt.Facit sexto,quod qui disputant,an qs tẽpore electionis, vel ꝓsentationis debeat esse idoneus,nullatenus dubitãt,neq; disputant,an tẽpore confirmationis, vel institutionis habilis esse debeat, habẽtes illud ꝓ indubitato : eo quod tunc ius in re q̃ritur, vt patet ex his, q̃ scribuntur in ca.dudum. de ele. & in c.super his. de accusat.& alijs cap.proxime allegatis.Facit septimo,quod communis habet opinio, excommunicatũ posse acceptare beneficiũ sub suã expectatiuam cadens, vt habetur in decisio. vltima Rotæ in antiquioribus, q̃ in nouissime rubricat.est 4.de senten.excom.& in decisio. 126.q̃ in nouissime rubricatis est 8. de sen. excomma. nota, quod excommunicatus. Attamen illud acceptatum non põt ei conferri ante absolutionẽ,c.postulasti.de cler. excom.mini. tradit Rota in deci.33. nota, quod excommunicato. in eisdem antiq. q̃ in nouissime rubricatis est 5. de sent.excõ. Adeo quidẽ,vt Petrus vir doctissimꝰ determinauerit in tit.de pacif. possess.205.cum non gaudere priuilegio de trien. poss. q titulo excommunicationis tempore quæsito beneficium triennio possedit. q̃ tamen determinatio nobis non videtur vera, per ea, q̃ doctissimẽ, ac peritissimẽ tradit Gomesius super illa regul.q.27.& 28.Quoniã licet huiusmodi excõicatꝰ careat titulo colorato,quo ad alios iuris cõis effectus : nõ tñ caret quoad effectũ illius regulæ. Et ita licet quoad propositũ eius determinatio Petiri nõ sit vera: planè tñ seruit nostro. Denique octauo est decisio expressa eiusdẽ Pet. Rebuff.in Concordat.de mandat.Apostol. ver. ꝓsequentes.quatenus ibi ait eisdẽ modis finiri mandata,qbus nominationes. Et postea in trac.denominat.quæ.fi.in ver.4. sic ait. *Quærto finitur nominatio,quãdo nominatus,vel graduatus efficitur inhabilis, vel irregularis, quia etiam sic perditur mandatum.* quod ipsum tradit antea Pet. ab Anch.consil.58.Circumscriptis,vbi ait, tertiũ modũ finiendi mandatũ esse, si persona inhabilis fiat, aut indigna. quod ante illũ sentit Io. An.in c.iter dilectos.col.4. de excess. pla. & ante illũ Inn. ibidem nu.5. quamuis ille de illo mandatario agat, qui tẽpore impetrationis irregularis erat.sed Io.And.id nõ aperit,& merito,meo iudicio.Quia si ipetrans irregularis erat tẽpore impetrationis mãdati,gratia fuisset subrepticia,& nulla à principio,arg.c.si eo tẽpore.hoc ti.l.6.Nõ obstat c.scripsit,& c. cũ percussio.cum duobus c. seqq.7.q.1. & c.fi. de cler.ægrot. q̃ habent,ꝓp ægritudinem, vel irregularitatem,sine culpa superuenientẽ beneficiario, non perdere illum suum beneficiũ,neq; debere illo priuari.quin,& de amentia superueniẽti casus est in c.1.de cler. ægrot.li.6. Non inquam,hçc obstant, quoniam solum procedunt in eo, cui ius in re q̃sitũ erat in beneficio, nõ asit in eo,cui tñ ius ad rẽ,ac spes q̃dã,qualis per hunc accessum, si alioqui validus fuerat,fuisset ꝓfato C.quesita, vt supra in ꝓludijs nu.6.diximus. Sicut in simili ægritudo,vel furor superuenies matrimonio contracto,& ꝓsecto,non dissoluit illud,c.quoniã.de coniugio leprosi.l. patre furioso.ff.de his q̃ sui.sui,vel alie.iur.spõsalia vero quibus ius ad rem adsumilat, ꝓ superueniẽtiã lepre,furoris,& id genus aliorum dissoluuntur,c.quemadmodũ. de iure iur. Itaque videtur haberi ,ꝓ comperto ꝓ inhabilitatẽ superuenientẽ, si perpetua est & indelebilis, expirare expectatiuẽ gratiã per eam vero,q̃ temporalis est,saltẽ sopiri, & inefficacem reddi pro eo tempore, quo inhabilitas illa durat, q̃ nostro proposito sufficiunt. Qñ inhabilitas,quę præfato C. obijcitur,perpetua est,vel si nõ est ꝓpetua inerat tamen ei, quo tempore is accessus suum erat sortiturus effectum.

Vtile tñ admodum, ac quotidianum dubium esse arbitror: An illa inhabilitate tẽporali de medio sublata reuiuiscat expectatiua.Et puto prio non reuiuiscere, quando per illã inhabilitatem renũciatio tacita expectatinæ resultat,per illã clemen.gratiæ. de reser.vbi habes pulchrũ exemplũ,quale põt dari etiã in matrimonio per verba de præsenti contracto, secundum gl.mihi singul.in c.1.verb.clericalis. de cleric. cõiugat.l.6. quam ibi Ioan. And. Dominic. & Perusinus cum cõmuni sequuntur : quãuis non sit idem de sponsalibus, secundũ Ror. decis.26.quę in nouissime rubricatis est 1. de cler.coniug.si impetretur in nouis. Põt etiam poni exemplũ,in quolibet alio actu clericatui omnino contrario, quod Calde. col.4.& Card.q.1.cũ And.Sicul.in c.mãdatum.inf.eod.affirmare videntur.Secundo,vero puto, ꝓ inhabilitatem temporalẽ superuenientẽ, si est delebilis facile,qualis est excõmunicatio,vel suspensio, nõ penitus perimi expectatiuam gratiam, sed tñ sopiri,& dormire,illa durante, quo ad collationẽ, quãuis non quo ad acceptationem argumento eorum, quæ clare colliguntur ex illis decisionibus ꝓallegatis,s. vltima in antiquioribus, & 126. quæ est in nouiss. rub.8.de sen.excõ. in antiqq. & 363. q̃ est in nouiss.rub.5.in antiq.Tertio, puto mains dubiũ esse de irregularitate alia, ꝓ q̃ nõ inducit regulariter tacita beneficij renũciatio,neq; eius perditio ipso iure, ꝉm Inno ab omnibus receptũ in c.cum nostris. de cõcess.ꝓb.pro quo est casus in c.clericis. ne cle.vi mona.& c.vltimo,de cler. ægrotan.cũ ei adnotatis,& in ꝓsentia puto perdi.Primo;propter prædictorum auctoritatem.Secundo, propter decisionẽ gl.memorabilis clemen. gratiæ de rescrip. supra in exceptione 6.nu.1.relatam, s.ius ad beneficium per beneficij cuiusque illi repugnãtis adeptionem perdi,cum tamẽ ius in beneficio non perdatur per quãcunque talẽ, vt ibi latius diximus, & latius tradidimus, in cap. referente. de ꝓben.anno superiore. Tertio,ꝓp illa cõsilia Cald. supra ĩ octaua
23 exceptioe.nu.15.relata. Quarto,q̃ And. Ant Car.& Imo.in c ex parte.de cle.ægrotan.definierunt ,eum, qui adhuc sperat,& petit aliqd iuris spiritualis, si anteq̃ illud perfecte assequatur inhabilis fiat, etiã ob morbũ corporalẽ,repellẽdum esse. Qua ratione affirmant illud mirabile, s. electum & confirmatũ in Episcopum, & nondũ consecratum repelli posse ab Episcopatu,si ante consecrationem fiat inhabilis, Et quãuis Panor. solus rõ audeat penitꝰ hoc affirmare de illo cõfirmato, qui sine culpa icurrit inhabilitatem , affirmat tñ de illo, qui suã culpa in eã incidit. Si ergo tanta grauitate ac eruditione patres ausi sunt dicere hoc de cõfirmato , cui iã est ius in re q̃situm e. transmissam, cũ ibi adrotatis de elec. & c. super his.de accus.ea ratione, quòd adhuc restat ei aliquid q̃rendum, quis audebit dicere non esse repellendum eum, q̃ solũ ius ad rem habet per expectatiuã quæsitum? Cum primo ius ad rem leuius, quã ius in re tollatur,vt sup.exce.6.nu.2. est dictũ, & tradit Io.Mona. & post eũ Probus , q̃ alios citat in cap.si pauper,de præb.l.6. Et secũdo, ius per expectatiuam quæsitum non fit tã fauorabile,ac ius per electionem habitũ immo tãto magis odiosum,& extraordinarium,quanto specialior est illa,& magis ad ius in re accedens.ca.2.iuncto c. cõstitutus de concess.præb.Quare omnibus habẽtibꝰ
14 expectatiuas,qui in aliquã irregularitatẽ, vel inhabilitatẽ obtinendi beneficia inciderunt,etiam atq; etiã consulo,vt quãdo impetrauerint dispensationem super irregularitatẽ, meminerint quoq; suarũ expectatiuarũ,& quatenus opus est, earũ petãt reualidationẽ, quod videor mihi vidisse prudẽ factũ in quadã dispensatione sup irregularitate homicidij e Curia delata. Qũ si non fecerint, quãuis alia via beneficia illis sperare,ac habere liceat eis : difficile tamẽ fuerit eos per illas expectatiuas aliqua cõsequi, per prędicta, quæ nullibi sic videas discussa. Ex quibus omnib.facile quis inferat, quam nemosa sit hæc exceptio decima & quam meritabilis contra prętatum C.

Exceptio Vndecima.

SVMMARIVM.

1 *Rescripto ad beneficia mest clausula.* Si est dignus instruens.
2 *Beneficio inhabile est quintuplex hominum genus.*
3 *Beneficium plus prudentia, quam meritum, vel peccatum requirit*
4 *Cautela cuiusmodi sit qua,quanta,& qualia incumbunt.*
5 *Iuficiarij prudẽtia arbitrio iudicis metienda.*
6 *Scientia sine prudẽtia nõ sufficit beneficiarijs.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Ius ad rem electi, vt maius iure expectantis.*
7 *Ius accessus, & regressus maius iure expectatiua.*
8 *Prudentia infantilis supplenia non supplet virilem.*
9 *Aetate maior nonnunquam est iudicio minor dignus restitutione, sed non beneficio.*
10 *Causarum quarum, una cessante, non cessat effectus.*
10 *Virtus puerilis indigna est dignitate virili.*

VNdecimam Exceptionem oppositurus præfamur veniam Summi tum, tum sacrorum, tum profanorum, si qua in illa, & in aliquot alijs sequéribus ,prulerimus, quæ illorum minus circunspectam in ordinandis clericis, & distribuendis sacerdotijs curam, ne dicam, socordiam, arguerint. Præfamur ité ueniam mediocrium, & infimatum, si qua retexerimus, ob q̃ merito verecundia suffundantur multi, q̃ litteras parui æstimantes, alij nobilitate, alij diuitijs, alij potentia, & fauore, nonnulli eriã arte Pelasga, & fraude nitnntur ad cumulanda sibi cñ parua, tũ vera magna, & summa sacerdotia, Deũ enim Opt. Max. Iesum, cuius illa sunt patrimonium testamur, nulla nos inuidia maiorũ, nullo æqualium odio, nullo minorum contemptu ad id moueri, sed volẽtes nolẽtes veritatis defendẽdæ necessitate ad id trahi, operæ pretiũ arbitrantes, si obiter occasionẽ dederimus, quo Sũmates bonorum communis omnium domini Christi distributores mali, fiãt boni, segnes gnaui, & boni se meliores. Mediocres vero, & ĩfimates superbi fiamus modesti, & ipudẽtia, & improbitas nostra, generosæ verecũdiæ
1 cedat. Vndecima igitur Exceptio, q̃ tangit materiam cap. cum adeo. infra eodẽ, illa est, quod in oĩbus litteris ad beneficia datis, vel expresse ponit, vel subintelligit cõditio illa. *Si dignus est is, cui dantur.* dict. c. cum adeo, continẽta glo. fin. q̃ ait clausulam hanc, etiã si non exprimatur, subintelligi, sicut illa. *Si preces veritate nitantur*, ca. 2. supra eo. Et ideo clausula hæc expressa, nũ efficit, gratiã cõditionalẽ, neque suspẽdit, Quia potius est quædã instructio, quã conditio. secundum Inno. receptum in c. fi. de p̃sumptio. & glo. omnibus receptam in cle. 1. de offic. delega. ergo in his litteris p̃fati C. qbus illi fit facultas, vt cedente, vel decedente A. libere præfatam Cantoriã ac
cipiat, subintelligẽda est clausula illa, *Si dignus illa fuerit*: At is inuenitur ea indignus pp quinque, videlicet, amentiã, imprudẽtiã omnimodam, prudentiæ iustæ defectũ, omnimodam litterarum ignorantiã, & scie tiam illarum minus sufficientẽ, quorũ primum in Exceptione p̃cedenti est tractatũ, & duo postrema in sequentibus tractabuntur: Est ergo indignus secundo propter omnimodum prudentiæ defectum. Quoniã ille fugat omnimodam grauitatẽ morum, q̃ necessaria est, per ca. cum in cunctis. de electio. Nam grauitas morũ ex animi virtute nascitur, ca. fin. 41. dist. & nulla virtus animi sine prudẽtia esse põt, vt probat S. Thomas receptus in 1. 2. quæ. 58. art. 4. & prudentia non põt esse in amente, l. sed & si. 6. igitur. ff. ad legẽ Aqu. & l. humanitatis. C. de impuberũ, & alijs substitutionibus. Ergo si C. amens est, nulla ei morũ grauitas esse potest. Et si cõtenderis non posse dari omnimodam imprudentiã sine amentia, & ideo has duas causas in vnam coalescere, tecũ ego non contendã. Satis. n. mihi est diuersos esse respectus, ob quos amens quis dr̃, & omnino imprudens, ad hoc, vt duę dicantur causæ, licet fortè subiecta diuersa non sint. c. a collatione. de appel. l. 6. c. cum in ecclesijs. de p̃bend. eod. lib. l. patris, & si
3 lij. ff. de vulg. Tertio, idign⁹ est dicta Cãtoria C. pp prudentiæ sufficientis defectũ quoniam non omnis prudentia, quę sufficit ad peccandũ, vel bene de Deo in aliquo casu demerendũ, est idonea beneficio ecclesiastico, habenti p̃sertim annexum regimẽ aliquod spirituale, ac temporale, quale Cãtoria p̃dicta habet. casus est in cap. ex ratione. de ęta. & qualitat. qđ habet pueros, ét illos qbus per indulgentiã licet habere ecclesias, non posse tũ habere illarum administrationẽ. Casus est item aptior, in cap. indecorũ. eo titu. Primo inquantum habet indecorũ esse, vt hi regant ecclesias, qui se regere non nouerunt. Et quãuis aliquis habeat prudentiã peccandi, vel bene coram Deo agendi, non continuo sequitur hẽre illum prudentiã, se, ac ecclesiã regendi. Si cũdo ,pbat illud c. hoc, quatenus ait, eos se se ad regimen ecclesiarum eligẽdos, q̃ discretione p̃eminent. Nõ ergo qualis discretio, de qua in c. oĩs vt iusque sexus. de pœnit. & remiss. sufficit ad hoc, sed q̃dam maior. Tertio probat hoc illud c. quaten⁹ ait,

propter

,ppter discretionis defectũ non esse pueris committendos personat⁹, at pueri discretionem hẽnt, vt plurimum sufficienté ad offendendum, ét capitaliter Deum, vt habetur in c. 1. & 2. de delic. pueror. & i p̃dicto c. omnis ibi. *Ad annos discretionis peruenerit*, adiuncta oĩum Doctorũ interpretatione. Sed qđ omitto verba illa Gratiani aurea? q̃ sunt initiũ dist. 36. videlicet, *Oportet ordinandum esse prudẽtem. Quod contra eos notandum est, qui sub nomine simplicitatis excusant stultitiam sacerdotum.* Ergo licet præfatus C. nõ esset oĩno amens, sed hẽret qualemqualé prudentiam, & ita quamuis non esset oĩno virtutis, & bonorum morum expers, sed haberet aliquãtulas virtutes puriles valde, & infimas, indignus haberi deberet prædicta Cantoria, quam qui recte recturus est, virtutẽ non qualemqualem, sed virilem profecto, & constanté hẽre oportet, & non qualemqualẽ prudentiã, sed egregiam qñ regimen omnium officiorũ diuinorum, tam intra, quam extra chorum incumbit ei, quo ad quæ omnia etiã Decano ipsi ecclesiæ præest. Illé namq; regit chorũ, ille silentium indicit ille cantũ componit, ille risus cohibet, & colloqa. Ille curat, ne quis in psallendo nimiũ festinet, vel tardet, ne versus alter ante alterius finẽ incipiatur. Ipse cappas, & scepera partitur, & alia id genus multa facit. Immo & Decano absente, ille præest ei. & negotijs in eo tractandis, quæ sunt adeo multa, & magna, vt eis proponẽdis, & aliorũ sententijs, vt par est, colligendis, & resoluendis, vix ambidexter sufficiat. Quin & qñ Decanus adest, ille post eũ primus in omnib⁹ negotijs fert sententiam, quæ oĩa, nisi vir prudens, & grauis, facere p̃fecto nequeat sine alio-
5 rũ scandalo, uel diuina offensa. Quãta uero prudentia in hoc sit op⁹, iudicis arbitrio est relinquẽdũ, ut eleganter determinabat An. Sicul. in consi. 34. p̃clare. nu. 39. uol. 2. quẽadmodũ, & quãta sciẽtia sit in quouis beneficio necessaria, secundũ eundem ibidẽ, & Bonifac. in clem. 1. de ętat, & qualit. ut infra dicemus. At nemo, ét amicissimus dicti C. est qui qnamuis neget eũ esse penitus amentẽ, arbitretur id oneam eũ habere prudentiã ad ea, quę prędicta sunt subeũdum, disponendũ, & ordinandũ. Ergo ex capite defectus sufficientis prudentię, est ét p̃fata Cantoria indignus, p̃sertim qđ nulla spes est iam maioris prudẽtię quęrendę propter ętatem senectuti propriorem, quam adolescentiæ, ut palam est intuenti rem satis, & contemplanti.

Postremo nõ omittamus hic duo, huic rei accõmodatissima. Alterũ est illud singulare exordium Gratiani. 39. dist. qđ habet primo sacerdotibus regimen temporalium habentibus non solũ litterarum sciẽtiam, sed etiam negotiorũ secnlarium peritiam esse necessariã. Secundo habet, quendã in Episcopum electum a B. Gregorio pp ipsius simplicitatẽ fuisse repulsum, qđ mox probat subiectis uerbis B. Gregorij, ĩ c. de Petro: Ponderemus, uiri ornatissimi, ibi ée casum nostro ,ppositio accommodatissimũ, si qđ aliqui amici præfati C. aiunt, non est ille omninò amens, sed simplicissimus. Audis. n. illum Episcopum a B. Gregorio non pro amentia, non pro ignorantia, non pro malitia, sed ,p simplicitate nimia fuisse repulsum, & põderem⁹ fuisse repulsũ ab electione iã de illo facta, & ita post ius ad rẽ in dignitate quæsitũ. Quid potuit accõmodatius nostro proposito scribi? Cum præsertim ius ad rẽ per electionem quæsitum firmius, sit longius, ac nobilius iure ad rem per expectatiuã gratiam quęsito, ut colligere est ex c. si electio. de elect. l. 6. & adnotatis ei per Ioã. And. & alios de renũ. ele. & Rotam dec. 492. quæ in nouis. rubric. est 6. de elec quæ incipit, licet. coniũctis, quę dixit Dñi. in c. quã sit. de elec. li. 6. & Ioã. And. in c. si postquã. de præben. & Felin. in c. in nostra. colũ. 28. de rescript. Quamuis fatear ius ad rem per accessum regressum, & coadiutoriam de consensu, cum futura successione quæsitum fortius esse multo, q̃ ius ad rem per alios modos expectandi habitum, per ea quæ tradit Gomesius in q. 1. super regula de nõ tollen. iure quęsi. Et ne dicas illum textũ de episcopo agere, allego c. episcoporum. 74. dist. qđ in il is verbis. *Propter simplicitatem naturam*, secundũ glo. & communem probat, etiam ab archidiaconatu repellendum quem propter simplicitatem. Et ne rursus dicas illos textus ãgere de illo, qui eam simplicitatem habebat, quando fuit electus, & ita quando ius ei ad rem quærendum erat, considera primo, qđ C. maiorem simplicitatem habebat, quando is accessus fuit ei concessus. Secundo consid era, quòd ille textus non aperit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rit, an simplicitas pueniſſet, an conſequuta eſſet electionẽ. Tertiò, cõſi dera, q̃ licet ei qui prudentiſſimus tempore electionis erat, ſupueniſſet ejuſmodi ſimplicitas ob aliquam forte ęgritudinem, vel percuſſionem, quod frequens eſt, fuiſſet à cõfirmatione repulſus, ac ſi electionem præueniſſet, ſecundum ea, quæ ſupra in decima Exceptione, num. 6. citauimus.

3 Et ne forte inſtes, Papã ſuper illa ſimplicitate diſpẽſaſſe, cõſidera primo, forte illũ hoc facere nõ potuiſſe. Quia cõtra ius eſſet naturæ, p ea quæ in 10. Excep. nu. 3. & Excep. 7 nu. 5. inſinuauim⁹. Secũdo cõſidera, eũ quo ad ſummũ diſpenſaſſe, qdẽ quo ad expectatiuã quærendam in infantili ætate. Diſpenſaſſe ité quo ad tenendã hanc dignitatẽ in puerili ætate, vt ſi eo exiſtẽte, in ea dies acceſſus ceſſiſſet, & conditio adimpleta fuiſſet, ſufficiſſet illi adeſſe prudẽtiam puerilem alijs cõem. Qñ expreſsè diſponit, vt eo caſu p̃dictã cantoriã C. in ea ętate acquireret. q̃ diſpenſatio licere potuit pp ſpem futurę prudentię, q̃ ſe hẽre Papa cum hanc gratiam faceret, fatebat, iuxta dictum ſingulare Inno. in ca. cum in cunctis, de elect. verbo, ſcientia. quo ad virilem aũt ętatem nullatenus diſpenſauit, immo contrarium clare in ſuis litteris ſignificat, cum dicit, ſe gratiam illam ideò facere p̃fato C. ét tunc infanti, qa relatione fide dignorum accepit, talia indicia futurę uirtutis in eius infantili ętate appare re, ut merito ſperaret eũ in uirũ egregium euaſurũ. Cum igitur ipſo tpe acquirendę huius dignitatis, & qũ dies acceſſus ceſſit, & conditio impleta fuit, aut amens fuerit inuentus, aut certe ſimpliciſſimus, & ſine prudentia dignitati neceſſaria, & ſine ſpe, eam iam poſt hac conſequendi, conſequẽs eſt cũ eo adeò non eſſe ſuper hac inhabilitate diſpenſatum, vt clare conſtet habilitatẽ contrariã in hoc tẽpus requiſitã fuiſſe, ac ſperatam à Pont. Max. acceſſus hui⁹ auctore. Et facit, quod permiſſum ad tepus, poſt illud videtur prohibitum, l. mancipio rum. ff. de opt. leg. c. 1. de conceſſ. p̃bend.

9 Alterũ verò, q̃ ſupra dicebã noſtro negotio maxime poſſe accõmodari eſt, q̃ q̃uis iuris p̃ſumptione nulla ſit infanti prudentia, puero verò tantum puerilis. §. pupill⁹. inſt. de inuti. ſtipul. & l. 1. C. de falſa monet. & ca. indecorũ de ętat. & qualita. c. ſi annũ. de iud. li. 6. minori. 25. annis maior, ſed fragilis, l. 1. ff. de minori. i princ. & c. ex rõne de ętat. & qualit. maiori verò p̃fecta, c. cũ in cunctis. §. inferiora. de elect. & l. 1. §. 1. ff. de minorib. ibi, *Poſt hoc tẽpus, cõpleri virilẽ vigorẽ conſtat.* q̃doque tñ res contrario ſe modo hẽt. Sunt. n. aliq̃ maiores quidem 25. annis, ſi numeres annos: iudicio tñ pueri ac infantię proximi, ẽtſi nõ ſint oĩno amentes, vt experientia nos paſſim docet: & Lodouicus Roma. cũ Alexan. monet in l. 1. in princ. ff. de verbor. obligationib. dũ aiunt, eum mutum, qui nil intelligit, infanti ęquiparari, eũ verò, q̃ aliq̃d, pupillo: eũ aũt, qui p̃fecte, maiori. Quib. ibi Bartho. Soci. uir. igenio acri, nu. 5. addit eum, qui p̃ apoplexiam intellectu adeo leſo eẽt, vt merito iudiciũ eius tã fragile ac minoris iudicari déret, perinde reſtituẽdum ſi decipiãt, ac ſi minor eſſet.

10 Ex quibus facile colligas, cũ maiorẽ, qui nõ magis valet intellectu, q̃ pueri valere ſolent impuberes, non eſſe idoneũ ad dignitates, pubus pueri ob iudicij paruitatem ſunt indigni. Duo. n. ſunt in pueris defect⁹, ob quos dignitatib⁹ ſunt indigni, ętatis. ſ. ac iudicij, cap. cum in cunctis. §. inferiora. cõ. iuncto c. indecorum, de ętat, & qualita. Et ideo ſi creſcat quidem puer annis, non autẽ prudentia, & ita corpore fiat magno, manente animo paruo, exuit quidẽ alterũ defectum, ſcilicet ętatis, alterum tñ, ſ. iudicij ſecum defert, & ideo ſemper manet indignus. Quoniam quando alicuius effectus duplex eſt cauſa principalis, vna ceſſante, non ceſſat alia. §. affinitatis. inſtitu. de nuptijs. cap. ex tuarũ. de auctor. & vſu pall. ſuper quo latius olim ſcripſim⁹, poſt Decium in c. cum ceſſante. de appellat. Facit qd defectus iudicij maior eſt, quam ętatis, iuxta illud Sapientiæ 4. *Cani autem ſunt ſenſus hominis*, cap. porro. 34. diſtinct. facit, quod ſicut ſine vllo iudicio, & prudentia, nulla omnino virtus haberi poteſt, iuxta. S. Thom. ſuperius relatum: ita ſine iudicio, & prudentia mediocri, ſaltem nulla virtus virilis acquiri, argument. l. quæ de tota. ff. de rei vendica. & cap. paſtoralis. §. 1. de offic. delegat. & ita neque attingi morum illa grauitas, quam requirit prædictum cap. cum in cunctis. Virtus. n. ſi qua quæratur cum talis iudicij paruitate, puerilis erit, quę non eſt idonea dignitatibus

tatib⁹ Eccleſiaſticis, vt pulchrè ait Thomas Vio, in verb. beneficiũ, pagina fina. Cum ergo p̃fatus C. & ſi corpore, ac ętate creuerit, nõ tñ iudicio creuit, & ſapientia, immo, vel ſemper remanſit infans, vel certe puer. Ergo indignus eſt Cantoria tantę Eccleſiæ, tot, & tantorum munerum ob defectum prudentiæ mediocris.

Exceptio Duodecima.

SVMMARIVM.

1 *Illitteratus, vt homicida indignior beneficio.*

DVodecima Exceptio, quod ét videtur prædictus C. indignus præfata Cãtoria propter omnimodæ ſcientiæ defectũ. Nam primo, vt quidam aiunt, neſcit legere, ſiue qd diſcere nõ potuerit, ſiue q̃ oblit⁹ poſtea fuerit ob ægritudines animi, & corporis, quib. hũana fragilitas nõnunquã, etiam ſine peccato, frangitur. quod ſi uerũ eſt in illitteratorum numero computari dẽt, quib. non poſſe beneficia, neq; ordines conferri, ſatis probat c. illitteratos. 36. diſt. & c. ſi. de temporibus ordinandor. lib. 6. Eſt. n. irregularis ſm Alua. lib. 1. de Planctu. Eccleſ. ar. 48. & affirmat Innocen. receptus ab oĩbus in c. cum noſtri. de conceſ. prębẽ. vbi col. 1. laudatus ab omnibus, ait, illitteratum minus habilem eſſe beneficio, & dignitati, quàm homicidam.

1 Quoniam in homicidam cadit ius beneficij, ſaltem ante homicidium quæſiti, in illitteratum autem nullum. Qd̃ noue, ſed verè intelligo de illo, qui nunquã didicit litteras, de illo etenim, q̃ eas didiciſſet, & poſt quęſitum beneficiũ omnino oblitus eſſet, aliud dicendum arbitror. Quoniam is non eſt deterior furioſo, quem ſupra in decima Exceptione, nu. 6. probauimus, non perdere beneficium ante furorem quęſitum, per cap. ſcripſit. 7. q. 1. & cap. indicas. 3. queſt. 9. & cap. 1. de cleric. ægrot. lib. 6.

Exceptio Decimatertia.

SVMMARIVM.

1 *Illitteratus inſcius litterarũ, & imperitus q⁹.*

2 *Beneficio indignus qui neſcit legere, & conſtruere numero. 3.*

4 *Illitteratos, & litteratos, quos appellat Gallia, & Hiſpania.*

5 *Felinis lectio manetur.*

6 *Litteratus aliud, vt alia materia dicitur, & quid olim, & quid nunc in materia ordinandorum.*

7 *Beneficij collatio facta ignaro latinæ linguæ, an nulla.*

1 DEcimatertia Exceptio ẽ, q̃ p̃dict⁹ C. q̃is ſciat vtcunque legere, neſcit tñ latine, & ſic includi vt illo c. illitteratos, Nam Hugutio quẽ manuſcriptũ habeo, illo verbo, *Illitteratos*. addit penitus, vel parũ ſcientes, & conſequentia eius uerba ſignificant, p̃ parũ ſcientes intelligit eos, qui licet aliq̃ tulũ latine ſciant, non tamẽ cõpetenter. Poſt illa. n. verba, penitus, vel parũ ſciẽtes, ſubijcit immediate hęc alia, *Sed alia litteratura exigitur ad promotionem Epiſcopi, al a ad promotionẽ preſbiteri, alia ad promotionem aliorũ*. Per q̃ verba non obſcurè ſignificat per uerbũ, parũ ſcientes, non intellexiſſe illos ſolos, qui legere uulgariter norunt, ſed ét qui latinè callent, ſed nõ cõpetenter. Archidiac. ét tametſi non ita expreſsè, ac Hugutio loquat̃, tñ idem, qd̃ ille ſentire uit. Dominicus ét ait per uerbũ illud illitteratos. intelligi eos, qui penit⁹, ſunt illiterati, uel mediocrib. carẽt litteris, at conſtat, eũ qui latine aliquantulum non callet, mediocrib. carere litteris. Immo, & gl. illius ca. hoc ipſum ſentit, dũ illi uerbo, illetteratos, addit penitus, & mox ſubijcit: Sufficit tamẽ mediocris ſcientia. Idẽ ſentit ét Car. Alexandrinus ibi, dũ gl. approbat quaten⁹ ex ea colligit ſolutio ad cõtrariũ, qd̃ ex c. cũ nobis de elec. formari poſſet: Concordat ét Car. S. Syſti, cũ ſenſit illitteratum oĩno dici, qui non nouit aliq̃d litterarũ ſacrarũ. Facit, qd̃ Car. A. ex. in c. ſedulo. 38. diſtin. col. 2. ait eũ non eſſe penitus illitteratum, qui Grãmaticã quidem nõ didicit, ſed ex uſu loquitur perfectè litteraliter. Per que utique uerba uſ ſentire uir doctus, eũ illitteratũ dici, qui neq; uſu, neq; arte callet Grãmaticã. Facit illud c. celeberrimũ. cũ i cũctis de ele. ibi, *Cum in cunctis Eccleſiarũ miniſterijs litterarum ſcia ſit neceſſaria.* & non uidet credendum Concilium uniuerſale ibi de ſcientia litte-

2 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

litterarum vulgariũ agere, sed de peritia, vel intelligentia litterarum sacrarũ, quib. in ministerijs Ecclesiasticis vtimur. Facit, qđ. Bart. in authen. sed nouo iure. C. si cer. pet. dixit, eũ, q legere vulgariter nouit: sed non callet latinè, litterarũ dici imperitũ. quãquã Felin. in c. sciscitatus. infra eodem nu. 10. aliud ei imponit. qđ ét ibi Decius ante nos animaduerterat. Facit, qđ verba fm communem consuetudinem sunt intelligenda, c. ex litteris. de spõsal. & l. Labeo ait. ff. de supellectile legat. at communis vsus hét, eũ clericum appellari idiotã, & illitteratũ, qui nunq̃ latine dicit. Facit illud c. illiteratos. dũ ait illiteratos corpore vitiatis ea ratione æquari, quia litteris carens, sacris non põt esse aptus officijs. Ergo illitteratus est, qui caret litteris sacris. atq; nulla ex parte litteras sacras intelligit in eo idiomate scriptas, in quo Ecclesia utit, q̃uis ea legere litteraliter nouerit, litteris sacris carere dr. Facit c. pœnitentes. 50. distin. qđ pro illitterato, ponit insciũ litterarum, qui nidetur idem esse, qui imperitus litterarum, qualis dr esse, qui latine non nouit, secundum Bar. in præcitata authentica, sed nouo iure. C. si certum peta. Facit, qđ nemo qui nescit legere, constituere, ac cantare, hét sufficientem scientiã ad beneficiũ obtinendum, per tex. coniunct. glo. 1. clemẽ. 1. de cõcess. p̃ben. quam Card. in prin. Panor. & Imola sequuntur, & licet mitius loquatur Dñi. in ca. si pauper de præbẽ. li. 6. duo tñ dixit in illis esse necessaria, & addit in partibus quidẽ Gallicanis pluris fieri cantum: in alijs autem constructionẽ latinam. Sed Dominicus nõ probat ullo textu, vel naturali rõne cãtum cum lectione sufficere, quamuis lectionẽ, & constructionẽ arbitrer sufficere, ne quis illitteratus dicaĩ per prædicta, & post dicẽda. Deniq; allego c. fi. de æta. & qual. qđ hét, quendã ab Episcopatu iã quæsito tanqã illitterarum repulsum fuisse, eo quod non didicit Grammaticã. & par est credere q electus fuit in Episcopũ sciuisse saltẽ legere, ac scribere vulgariter. Cõfirmaĩ p id, qđ ibi ait Ioã. And. qué elegãter exponit Car. in c. fi. de æta. & qualit. q ambo cũ Antonio à Butrio sequũtur Ioãnẽ de Deo determinantẽ, Episcopũ, qui Grammaticam ignorat: vsu tñ perfecte loquitur, non esse ab Episcopatu remouendum, quia non est oĩno illiteratus. Per qđ clãrẽ sentiũt, illũ illteratum omnino esse, qui neq; vsu neq; arte Grãmaticã nouit, & ne dicas, eos per vsum perfecte loquentem intelligere illũ, qui legit, & profert verba latina, licẽt ea non intelligat. audi, quæso, Cardina. in illo cap. fi. in hæc verba loquentem; *Dico, quod præmissa procedunt, intelligendo, quod litteraliter loquitur, cum intellectu, ita quod potest intelligere scripturas, secus si ex consuetudine loqueretur, non tamẽ sciret intelligere vt de quibusdam dicitur compertum, talis enim non potest dici litteratus.* Pettus ẽt Rebuffus in lib. de pacifi. possessorib. nu. 213. ait, Episcopũ, de quo agit ca. fi. de ætat. & quali. penitus illitteratum fuisse, eo qđ nesciebat latinè. Et nu. 214. definit, illitteratũ eẽ, qñ nullas scit litteras, aut modicas, vtpote qui scit legere, & scribere sermone vulgari, allegat Bar. in Authentica, sed nouo iure. C. si certũ peta. Postremò facit, q vulgus Gallicanum litteratos oẽs appellat clericos, & illiteratos laicos, & neminẽ appellat clericũ, nisi eũ, q latine callet, vel discit. & hũc loquendi vulgarem modum, ét Petrus de Sansone, quem habeo calamo exaratum, in Summa, ca. de prudentia. sequi videtur, & ét glo. c. illitteratos. si debito suo pondere perpendatur in ea parte, qua quærit. Quid si penitus laicus ordinetur. Nam primo in idiomate Theutonico Glossatoris ea phrasis satis in vsu est, ut audio, multis. Secũdo, quæstio illa non esset ad propositũ, nisi p laicũ intelligeret litteratũ. Cuius cõsuetudinis introducendæ ratio illa ut fuisse, q fere oẽs latine callentes olim ante Concil. Triden. fiebãt clerici, saltẽ primæ tõsuræ, pp priuilegiũ fori, quo eximebãtur à pœnis criminum fori sæcularis, iuxta c. cũ nõ ab homine. de iudic. qđ per præfatum Cõcil. Trident. sublatum est quo ad eos, qui carent Ordine sacro, & beneficio, & quibusdam alijs qualitatibus, in sessio. 23. c. 6. de reform, & oẽs clerici debent latine callere. Adde demum, quod Hispanũ vulgare non appellat litteratum eum qui litteras Latinas, uel Græcas non didicit.

3 4 5

Contra tñ hoc facit primò, qđ Feli. in p̃cirato c. sciscitatus. nu. 10. illitteratũ, ait, dici qui legere nescit, peritũ aũt litterarum, qui solum scit legere, & scribere. Secundò, quod quotidie uideas ab Episcopis ordinari pueros, qui legere utcũq; sciant, licet

scirẽt nullatenus latina ralleant. Tertio, q ét quotidie videmus hõi pueris beneficia conferri: & durũ videtur collationes huiusmodi omnes ipso iure nullas, & in validas esse quasi factas illitteratis.

Ad horum primũ rñdeo, primò, Felinũ dũ oĩa colligit, nonnunq̃ aliud pro alio dicere, q̃ in allegato nu. 10. facit, & cum ille 7
solius Bartoli dicto niteatur, & Bartolus p hac parte sit, vt supra num. 4 est dictũ nihil
6 Felini auctoritas in hoc obstat. Secundo respondeo, quo ad eam materiam, q̃ ibi Felinus tractat, appellari posse litteratũ eũ, q legere scit, & scribere vulgariter, loquitur n. in materia proferendi sententiã in scriptis, q̃ si sermone vulgari scripta est, poterit plane in scriptis per eũ, qui vulgariter scit legere, & scribere proferri. Et ita intelligi poterit §. similiter ĩsti. de excu. tut. vel cura. vbi. Io. Faber videt sentire illã differentiã, q̃ Felinus tribuit Bartolo: & loquit in eadem materia proferẽdæ sententiæ in scriptis. Pro quo facit, qđ verba secundum subiectã materiã sunt intelligẽda. l. si vno. ff. locati. c. rogo. 11. q. 3. adiũcta glossa. Et ita in materia scientiæ litterarũ vulgariũ, qui nouit illas litteras, litteratus appellari põt. In materia sciæ litterarũ, sacrarum respecta diuinorũ officiorum, litteratus dicetur, q nouit idioma, in quo sacris litteris vtitur in diuinis officijs Ecclesia. Et ita qui nouit latinè apud Latinos, qui Græce apud Græcos. In materia verò, vbi de iurisperitia agit, litterat⁹ dicet qui iura nouit, qui aũt ea ignorat illitterat⁹. In quo sensu vt cepisse Fel. in illo c. sciscitatus. nu. 11. dũ ait illitteratum aduocatum esse non posse, licet Pan. in rub. de postulan. cuius dicto Fel. nititur, paullo aliter loquatur.

Facit l. fina. C. de testamen. q̃ totã singularem appellauit Paulus ibidem: quæ tñ aliud singulare, qđ ibi neq; ipse, neque alij aduerterunt, probat, s. appellatione litterarum, quo ad consulendum ea, quæ ad testamenta pertinent, intelligi legum peritos, vt patet in versi. sancim⁹. & ver. in illis quo ad subscribendum aũt in testamentis per litteratũ, & litterarũ peritum intelligi scribendi peritũ: ét si neque leges calleat, neque grammaticam, vt colligitur ex versi. ita tñ. cum seq. Facit etiam §. similiter. instit. de excusat. tuto. Quamuis ergo in alijs materijs alijs modis verbũ illitterat⁹ capiatur in materia tamen clericorũ ordinandorum, & promouendorum, & vbi agitur de litterarum sacrarum sciẽtia, quo ad diuina officia, pro eo accipi videtur, qui neque vsu, neque arte nouit idioma illud, in quo sunt scriptæ sacræ litteræ in officijs diuinis pronunciandæ.

Ad secundum respondeo, concedendo aliquot Episcopos plusquã par est faciles ad ordine insigniẽdũ latine nõ callentes esse, ac male facere. Vñ sunt alij laude sclara digni, qui neminẽ clericatu insigniũt ét latine callentẽ, anteq̃ ipse, vel parentes ei⁹ iurent credere illũ a sacros ordines adscendurum. Nam quæ, te rogo impudentia est ordinis, tanto sacramento adeo abuti, vt sine vllo delectu, p̃ce, vel pretio nitẽtes oẽs insigniantur? quorũ plurimi in nullũ diuinũ cultũ eo sunt vsuri, præterq̃ in peccãdi priuilegiũ, & pœnę vitandæ asylum. Quare nuper post 20. & plures annos ab horũ editione Sanctũ Concil. Trident. sanctè statuit, sessio. 23. c. 4. de reformatione in hæc verba: *Prima Tonsura nõ initientur, qui Sacramentã Confirmationis nõ susceperint, & fidei rudimenta edocti nõ fuerint, quique legere, & scribere nesciãt, & de quibus probabilis coniectura non sit, eos nõ sæcularis iudicii fugiendi fraude, sed vt Deo fidelẽ cultũ præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Per qđ sufficit nunc, & requiritur, vt prima Tonsura initiandus sciat legere, scribere, & fidei rudimenta. Minorib. aũt initiando plus ẽ necessium, per c. 5. eiusdẽ sessionis, qđ sic incipit. *Ad minores ordines promouendi bonũ à Parocho, & à magistro schola, in qua educantur, testimonium habeant.* Et pet c. 11. cuius initium est. *Minores ordines ii, qui saltem latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferãtur.* Per quę, meo iudicio, non datur Episcopis arbitrium quo ad linguæ latinæ intellectum, sed tantum quo ad interstitia temporum seruanda, vel non seruanda.

8 A dtertiũ rñdeo, cõcedẽdo collationes bñficiorũ factas eis, q nil penit⁹ latine callent, esse ipso iure inutiles, & nullas fm hãc cõclusionẽ, q̃ p̃fato iure antiquo scripto valde cõsentanea est, p fundamẽta ei⁹ suprascripta, iuri tñ nõ scripto siue cõsuetudini, & praxi tã antiquæ, q̃ nouæ, tã Vrbis, q̃ Orbis vt obtinere. Et pro ea facit primò, qđ vt argumentũ habet vtiq; gentium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christianorum Pōtifices insigniunt prima Tonsura scientes aliquantū legere, & scribere, & eisdē prima Tonsura insignitis cōferūt sacerdotia, siue beneficia saltē simplicia: neq; audiui vnq̄, aliquā talem collatio nē fuisse iudicatā inualidā, eo solo, q̄ is, cui fuit collatū nesciret Latine, vel Græce, modo sciret legere. Secundò neruosè facit, q̄ negari non pōt, eum, qui scit legere, scire litteras, & appellari posse litteratū aliquatū litteratū scientia: & coñer non esse illitteratū, siue non litteratū; cum negatiua illa, Nō, totā affirmatiuā sequentē destruat, & contrariū eius ponat, iuxta gl. singularē, c. cū dilectus. de consue. Et consequenter si aliquo mō est litteratus, non pōt dici nullatenus litteratus, nec consequenter nō litteratus, siue illitterat⁹, cū ei æquipolleat.

Tertiò facit, q̄ p̄fatū c. 4. p̄citati Conc. Trid. de refor. sess. 23. ad primā tonsuram non requirit, nisi vt sciat legere, & scribere, & fidei rudimenta.

Quartò deniq;, qđ cū quamplurimi susceperint beneficia nescientes Græcē, neq; Latine: nullis tū audimus iniunctum esse à confessariis suis, vt ob hanc solā causā ea demitterent, qđ tū iniungendū erat, si collationes eis factæ non valuissent, p c. 1. de reg. l. iur. lib. 6. Ob quæ arbitror dicendū, quod etiā in materia beneficiorū dicendus est litteratus, qui scit legere, præsertim si scit scribere, de cōsuetudine, & praxi antiqua, & iure nouo scripto Sacrosācti Cōci. Tridē. licet antiquo scripto cōtrariū videatur verius, per prædicta: cui cōsequens est dictum C. si scit et legere, & scribere, esse reponendum in numero litteratorum.

2

Exceptio Decimaquarta.

SVMMARIVM.

1 *Scientia sufficiens beneficio, quo respectu censenda.*
2 *Beneficiū nō pōt q̄rere q̄ q̄situ neq; retinere.*
3 *Beneficiū impedit furor p̄cedēs, non sequens.*

1 DEcima quarta Exceptio, q̄ p̄fatus C. q̄is sciret legere, & scribere, & aliquantulū sciret latine, non tū habet sufficientem scientiam, neque spem vllam illius consequendę. Is. n. dicitur idoneam beneficio scientiā hēre, qui sufficiens est, attēta illius dignitate, loco & ordine secūdū Inno. in c. cū i cūctis, de ele. qué ibi oēs ad Deciū vsque inclusiue in hoc sequūtur, & Fel. in ca. p tuas. 1. de simon: & And. Sicul. in cōsi. 34. prēclare. nu. 39. & Cardin. Imo. & Bonif. in clem. 1. de ætat. & qualit. Hugutio, Archidiaco. cum Dñic. & vtroq; Cardin. in c. 1. 36. distinct. qđ ēt oēs Rhapsodi. & Summistæ, pbant. Sed, & S. Thom. 1. 2. quæst. 76. ar. 2. ab oīb. receptus sic ait. *Omnes tenentur scire cōmuniter ea, quæ sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta, singuli aūt ea quæ ad eorum statum, vel officium spectant.* Cū quo satis concordat post Innoc. Panor. in rub. de Sūma Trin. nu. 6. Quę aūt sit scia sufficiens, arbitrio iudicis relinquit. arg. l. 1. ff. de iur. delib. & c. de causis. de of. dele. & in specie tradunt And. Sicu. & Bonif. vbi supra. At nemo, qui præfatū C. satis nouit, arbitratur eū scīam habere sufficientem prædictæ Cantoriæ regendæ, attentis præsertim, quæ Inn. ait esse attendēda, nempe qđ primo illa est dignitas secunda post pōtificalē. Sdō, q̄ ad eā ptinet chori, & oīum diuinorū officiorū regimē, vt i 12. Exceptione. nu. 4. diximꝰ. Tertiò, q̄ si ita est, nō i qualiquali oppido, sed in vrbe D. quæ adeo in Lusitania præeminet, vt illa eius Reges corona insigniat, & Academiā cōtineat florētissimam doctissimis oīgena scia viris resplēdentē. Et adeo quidā aiūt, ēt amici eius, & fautores non ēe illi sciam idoneā p̄fatæ Cātoriæ gubernādæ, vt palā fateant cū hac causa simul, ac ea obtinuerit, in alteriꝰ fauoré illi eé cessurū. Quo in loco, Deū immortalē, quis aīo tēperet ab illo? *O curuæ in terras aīæ, & cęlestium manes.* Cōtra eiusmodi fautores, & cōsultores adeo affectui hūano, adeo carni seruiētes, vt cū æstiment idoneū ad q̄rendū sacerdotiū, qué oīno cēsent inhabilē ad id post acquisitionē retinēdū? Nonne turpius eijcitur. q̄ nō admittitur hospes? c. quēadmodum. de iureiurā. Nonne facilius res producta conseruatur, quā fiat? l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. cum multis allatis ibi per recentiores. Nonne plurima fieri p̄hibentur, quæ facta tenent? c. ad Apostolicam. de regu. iur. l. patre furioso. ff. de his, q̄ sunt sui, vel alien. iur. Vbi viginti similia copiosiꝰ aggregabat Iason. Nōne cui damꝰ actionē, à fortiori datur exceptio? l. inuitꝰ.

§. cui

§. cui damus. ff. de reg. in. cū late adnotatis ibi p Dec. & l. 1. ff. de supfic. Sed qđ extraria ci tamꝰ? Nonne excōicatio ipedit acqsitionē beneficij? c. postulastis. de cler. excom. ministran. q̄ tñ non tollit acquisitū: licet fructuū perceptionē impediat, c. pastoralis. §. verū, de appel. Homicidiū ante beneficium acquisitum eius acquisitionē ipso iure vitiat: non tū ipso iure ab acquisito deijcit. sec ūdū. Panor. & cōem, in cap. cum nostris. de cōcess. præben. & Felin. qui alios citat i c. inquisitionis. de accusa. Furor itē, & amentia impedit acquisitionem sacerdotij, vt in decima Excep. nu. 4. & 5., pbabamus, nō tñ deiicit à quæsito, c. 1. de cler. ægrotan. lib. 6. c. indicas 3. q. 9. vnde meritò glos. 7. quæst. 1. in Summa reprobatur per Dominic. & Alex. ibi, eo qđ dixisset eum, qui iam promotus est repelli pp lepram supueniētē, & abbatem ēt si fiat inutilis: q̄ etiam communis reprehendit, c. tua. & ca. fina. de cleri. ægrotan. Si ergo, viri alioqui perspicassimi, eum indignum censeris, qui hanc Cantoriam posteaquam quæsierit, retineat: qui tam præposterē iudicantis eum dignum quo ei quæratur?

3

Exceptio Decimaquinta.

SVMMARIAM.

1 *Beneficij collatio idoneam scientiam non habenti, an nulla, & an conferens, & collatarius peccent, & an ad aliud deuoluatur facienda.*

1 DEcimaquinta exceptio, quod nō prosunt p̄fato C. nouem, quæ cōtra tres proximas Exceptiones possunt adduci ad probandum, q̄ licet defectus prudētiæ, ac scientiæ esset, vt beneficium non debeat conferri ei, qui patitur illum: non tñ collationem factam reddit ipso iure nullā. Primum est, qđ, vt ipse paulò ante allegabam, multa fieri non debent, quæ tñ facta tenent, præcitato c. ad Apostolicam. de regular. Et q̄ præfati C. accessus collationē cōtinet à Papa sub illa cōdōne factā: Si prefatus A. non solnerit, &c. vel si cesserit, vel decesserit, &c. Et ideo, impleta conditionē per ipsius mortē, collatio fuit purificata, & ita consummata, & perfecta, & consequenter licet fieri non debuisset, facti tñ valet. Secundum est, qđ Inno. in illo c. cum in cunctis. de elec. dixit, beneficiū conferri posse illi, cui non est scia sufficiens, si tñ est docilis, & speratur illam consequuturus. Tertium, q̄ speciale vī in illitterato, quod collatio illi facta non valeat, secundū Inno. in c. cum nostris. de concess. præben. Quartum, qđ collatio beneficij ab exequutore gratiæ facta indigno renet ēt quando ab ordinario facta non teneret, secundum Panorm. in c. fina. de præsumptio. Quintū, q̄ passim videas collationes beneficiorū viris, & pueris non tantum scientia sufficiēte carentibus: sed ēt omninò ignaris litterarum saltem Latinarum, & Græcarum fieri, & pro validis hēri. Sextum, q̄ c. nisi. de renuncia. §. pro defectu. habet Episcopum posse cedere Episcopatui ob sciæ defectū. Ergo Episcoparus potest pertinere ad aliquem non satis scientē, cui consequens est prouisionem Episcopatus tali fieri nō dēre quidem: sed factā renere. Septimum, q̄ c. fi. de æta. & qualita. habet, repellendū esse ab Episcopatu eum, qui non didicit grammaticam, & ita presupponit fuisse adeptū, qm̄ priuatio presupponit habitū. l. decē. ff. de verb. oblig. c. ad dissoluendum. de desponſ. impube. Octauum est, qđ sicut scientia litterarum, ita ēt morum honestas requiritur in promouendo ad beneficium, prædicto c. cum in cunctis. de elect. immo tanto magis, quanto vita bona doctrinæ bonæ præstat, qđ ipsimmet c. cū in cunctis. in princip. significat, dū prius de morum honestate, quam de litterarum scientia memi nit. At defectus morū honestatis nō vitiat ipso iure collationem, licēt talis sit qui etti ciat quē beneficio indignum. Omnis. n. cō stitutus in crimine mortali, vt inimicus est Christi, cap. tolle. & c. si. n. de pœnit. distin. 2. ita indignus est stipendijs de illius patrimonio sumēdis, vt eruditē de more S. Thomas, cui nemo cōtradixit, sentiebat in 2. 2. quęs. 63. art. 2. qđ diligenter adnotauit ibi Card. S. Sixti, & ita indignus est beneficio, qđ est pars patrimonij Christi, ca. cum ex eo. de elect. lib. 6. & c. cum secundū Apostolum. eo. titu. non tamen regulariter est nulla collatio existenti in peccato mortali facta, qđ satis probat c. sicut. 2. de iureiut. qđ ibi glo. memorabilis adnotauit, & latē tradidit Feli. in cap. 2. supra eod. colum. 2.

& la-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& latius in ca. dilecta. col. 3. & 4. de exceptionib. Nonò est, q. Feli. in dicto c. secundò, de rescrip. sequutus Ioan. And. in c. auditis. de ele. & Dominic. in c. in scripturis. 8. quæst. 1. dixit, c. cum in cūctis. prędicto, nō probari electionem de crimino factā non valere, sed eligentes priuari potestate eligendi. Quæ originaria consideratio fuit Cōpestellani in c. consideranimus, de elec. colum. 4. versicu. item quòd sit nulla, licet Feli. id non dicat. hæc tamen, vt dixi, non prosunt ei, per ea, quæ in sequenti Exceptione soluemus.

Exceptio decimasexta.

SVMMARIVM.

1 *Scientia non eminens, sed sufficiens sufficit in promouendo.*
2 *Conferens indigno plus peccat, quam cum eligens.*
3 *Beneficij collator tenetur de damno, quod indignus præstat.*
4 *Officium nullum sine iusta scientia iustè capitur.*
5 *Ecclesiam viris litteratis, non asinis ferratis indigere.*
6 *Scientiam, & prudentiam simul requirit beneficium.*
7 *Scientia defectus impedit colorem tituli, nisi quo ab hoc.*
8 *Scientia parua cum spe iusta, vt sufficiat.*
9 *Concilium contra generale, nec Episcopus, nec Legatus dispensat.*
10 *Beneficij collatio digniori facienda.*
11 *Illitterati, & minus scientis tituli, vt differūt.*
12 *Collatio ab ordinario, & exequutore, vt æquātur, num. 13.*

DEcimasexta Exceptio est, q. ad quatuor argumenta de nouem factis in proxima exceptione pro præfato C. cōtra tres Exceptiones scilicet duodecimam, decimamtertiam, & decimāquartam optimè respondeti potest,

1 Ad primum quidem, qd sciæ necessarię defectus, saltim sine spe maioris defectus non solum efficit, vt conferens, & recipiēs beneficium peccent: sed etiam collationē reddit ipso iure nullā. Primo per textū irrefragabilē in c. cum in cūctis. §. fi. de elec. qui habet eū, qui confert beneficiū, vel ad illud eligit scienter indignū, ob ætatis, morum, sciæ, vel natalium defectum, priuari pro eā vice cōferēdi, vel eligēdi potestate & collationē, vel electionē ad aliū deuolui. In quibus verbis pondera disiunctiuā, Vel, quæ clare demonstrat vnū illorū quatuor defectuū sufficere, quo illi dispositioni sit locus. argumen. c. inter cæteras, & eorū, q latè ibi diximus supra eodem. Pondera secundò, collationē, & electionem patienti aliquem ex illis quatuor defectibus factā, ad alium deuolui. At qūo collatio, vel electio ad aliū deuolueretur facienda, si facta teneret, licet fieri non debuisset? Quare nō immeritò ibi hoc tenet Panormi. col. pen. & sentiunt Ioā. Andr. & Card. ibidem, dū aiūt illi §. fin. non esse locū in alijs defectibus, sed solū in illis quatuor prædictis. Facit secundò, ea. cum nobis. de elec. qī hēt, eū, qui fuit ibi electus, non esse repellendū ob defectum sciæ: quia licet non haberet eminentem, habebat tn competentē. per quæ verba non obscure significat electionē non fuisse ualituram, si non habuisset sciam competentem. Tertio facit, cap. dudum. de electio. quod habet, electionem eius, qui tempore quo eligebatur, defectum ætatis, vel sciē patiebatur, inutilem esse ipso iure. Per quem ibi Panor. num. 11. argumento à fortiori, concludit collationē nescienti necessaria factā, esse ipso iure nullā, qn plus peccat collator: quippe qui ius in re, & ita plus iuris transfert, quam elector, qui ius ad rem, & iō minus dat, secundū Rotæ dec. pen. in nouis, & ea, quæ latius citat Fel. c. cū Bertoldus. de re iudic. col. 1. & 2. Quarò, est tex. in c. si forte. de ele. li. 6. adiūcta glo. q. habet, non solum euidentem, sed ēt non euidentē sciæ defectum, reddere inutilem electionē. Quintò est casus in cle. 1. de ætat. & qual. quæ renouās iura antea super hoc cōstituta graviter iubet, ne cui minus idoneo scia, moribus, vel ætate conferant sacerdotia. vbi gl. 1. qrit. Quid de parum sciente? Et se remittit ad eā, quę post Inn. Host. & Cōpost. scripsit in d. c. cū i cūctis. Glosę tn addidit Pet. ab Anch. parum scienti, qui speratur profecturus, conferri posse, alioqui nullo mō. immo & in vltimo notabili subdidit, verbum prælatis omnibus memorandum, & terribile, nempe non solum peccare platos, qui beneficia indignis cōferunt, sed ēt teneri de dāno, perinde ac magistratus, q tutores min. idoneos dant pupillis. Quod etiam Cosmas nō relato eo, affirmat in proę. Prag. verb. indignorū. qa mali ministri electio culpa est. l. si seruus, §. Proclus. ff. ad l. Aqu. cū aliis allegatis ibi p gl. in ver. habuisset. vbi ēt post gl. 1. tenet peccare illū, qui suscipit officiū aliquod, ad quod sua scientia non sufficit, quod ante illū Inno. cū uniuersa turba Cōmentantium affirmat in c. cū in cunctis. de elec. & gl. putata sing. quę est 3. clem. 2. de mag. verb. honorem. pro quib. tex. est omnium fortè iuris optimus in l. non est putāda. 1. q. 2. vbi gl. citat illa Horatii carmina pulchra, oīq; promouēdo sēp memorāda.

Sumite materiam, vestris qui scribitis, æquā
Viribus; & versate diu, quid ferre recusent,
Quid ualeant humeri.

Aeque huc facit, sed gñalius. §. 1. l. idē iuris. ff. ad l. Aqu. Quin & Fel. i pīenti c. nu. 7. ausus est seq gl. l. q cū uno. ff. de re mil. quæ sibi uisa est dicere capite puniēdū esse qui indignū i Episcopū promouerit, quod tamē mihi nō satis apertè illa gl. dicit. Facit c. cū ex eo. de ele. li. 6. quod cōiūcta gl. 3 Ioan Monach. habet Ecclesiā indigere nisi litteratis, nō autē asinis ferratis. Et Pius II. referente Platina in vita ipsius. pagi. pe. dicebat. Episcopū indoctū asino esse comparandum. Quæ omnia in hoc allego, ut persuadeam verum esse illud Leonis Papę, scientiæ defectum in clericis neque dignū excusatione, neque venia. c. si in laicis. 38. distinctio. quæ tota probat hāc conclusionem, sicut & distinctio sequens 39. probat non sufficere clerico regimen aliquod saltem habenti scientiā, nisi ēt habeat rerum agendarū prudēciam, officio suo necessariā de quo in Exceptione 13. nu. 2. & 3. supra 6 egimus. Facit, & illud Oseæ 4. Quia tu sciē tiam repulisti, repellā te ne sacerdotio fungatis mihi, quod nō solum de litterarū ominoda ignorantia, sed ēt de minus sufficiē ti scientia, intelligendum esse, omnes sentire uidentur.

Et adeo quidem collatio facta nō habenti sufficientem scienti ā est nulla, vt neque 9 coloratum titulū possidendi præstet, quod clare sensit Petr. Rebuffā illo libello de pacif. possess. nu. 213. coniūgēdo ea, quę antea 7 dixit nu. 172. versi. 4. non precedit. Immo quod amplius est, scrit huiusmodi clericū, qui triennio possedit beneficiū, nō gaudere regula de triennali possessore. Quorum duorū, prius nerū arbitror esse in penit. illitterato, qui legere, & scribere nescit, per ea, quæ ait Inno. receptus in c. cū nostris. de concess. preb. & multa, quæ supra i Exceptione 13. dicto nu. 2. & 3. adduximus. Nō autē arbitror procedere in eo, qui qualem qualē scientiā habet, licet non sufficiētē, Collatio enim hinc facta licet nō teneret, coloratū tamē titulū præstaret, per ea quæ de colorato titulo tradunt Panor. & alii in cap. cum nostris. & Cosmas in Pragmat. tit. de pacifi. poss. verb. coloratum, quoniā is aliquo modo capax est, adiuncta. s. spe litterarii profectus, vt mox dicam, illitteratus autē minimè, per ea, quæ supra in Excep. 13. nu. 3. diximus. Posterius uero, scilicet eiusmodi possessorem si possederit triēnio nō gaudere regula de triennali possessore, arbitror esse falsum in nō penitus illitterato, clericatu tamē insignito, ea cōsideratione singulari, quā supra fecimus de excommunicato, post Gomesium in regula illa de triēnali possess. q. 27. & 28. nēpe multos gaudere regula de triennali possessore, q tamē possederunt sine titulo colorato, adeo vt si intra triēnium spoliati fuissent, nō debuissent restitui.

Ad secūdū autē argumētū de nouē prædictis, respōdet primo, illud Innocentij dictū in secundo argumento citatum, scilicet parū scienti, sed spem maioris profectus litterarii præseferenti, ac monstranti posse cōferri beneficium, intelligēdum esse per indulgentiam, & dispensationem, non autem per ius commune, secundum Hostien. in præallegato c. cum in cunctis de electio. quē Ioān. And. & Panormita. cum cōmuni sequūtur. ibi. quē ēt Imo. cum Bonifa. probat in clemen. 1. de concess. præben. & Domini. cum Alex. in dicto c. 1. 36. distinctio. quod ut frequentius receptum est, ita videtur mihi nō probari fundamēto aliquo solido, nmo videtur quod aut Episcopus, sine dispensatione id facere possit, aut non ēt cum illa, quoniā Episcopus dispensare contra illud Cōcilium nequit, iuxta glo. memorabilē, quę singularis est Rauēnas ibidē, quęque certa est in c. cum dilectus, de elec. immo nec Legatus cōtra Cōcilū dispēsat, ēt in illā gl. à multis putatā singulare, quę communissima est, cap. dilectus. 1. de p. xat. 6. facit gl.

qui triennio possedit beneficiū, nō gaudere regula de triennali possessore. Quorum duorū, prius nerū arbitror esse in penit. illitterato, qui legere, & scribere nescit, per ea, quæ ait Inno. receptus in c. cū nostris. de concess. preb. & multa, quæ supra i Exceptione 13. dicto nu. 2. & 3. adduximus. Nō autē arbitror procedere in eo, qui qualem qualē scientiā habet, licet non sufficiētē, Collatio enim hinc facta licet nō teneret, coloratū tamē titulū præstaret, per ea quæ de colorato titulo tradunt Panor. & alii in cap. cum nostris. & Cosmas in Pragmat. tit. de pacifi. poss. verb. coloratum, quoniā is aliquo modo capax est, adiuncta. s. spe litterarii profectus, vt mox dicam, illitteratus autē minimè, per ea, quæ supra in Excep. 13. nu. 3. diximus. Posterius uero, scilicet eiusmodi possessorem si possederit triēnio nō gaudere regula de triennali possessore, arbitror esse falsum in nō penitus illitterato, clericatu tamē insignito, ea cōsideratione singulari, quā supra fecimus de excommunicato, post Gomesium in regula illa de triēnali possess. q. 27. & 28. nēpe multos gaudere regula de triennali possessore, q tamē possederunt sine titulo colorato, adeo vt si intra triēnium spoliati fuissent, nō debuissent restitui.

Ad secūdū autē argumētū de nouē prædictis, respōdet primo, illud Innocentij dictū in secundo argumento citatum, scilicet parū scienti, sed spem maioris profectus litterarii præseferenti, ac monstranti posse cōferri beneficium, intelligēdum esse per indulgentiam, & dispensationem, non autem per ius commune, secundum Hostien. in præallegato c. cum in cunctis de electio. quē Ioān. And. & Panormita. cum cōmuni sequūtur. ibi. quē ēt Imo. cum Bonifa. probat in clemen. 1. de concess. præben. & Domini. cum Alex. in dicto c. 1. 36. distinctio. quod ut frequentius receptum est, ita videtur mihi nō probari fundamēto aliquo solido, nmo videtur quod aut Episcopus, sine dispensatione id facere possit, aut non ēt cum illa, quoniā Episcopus dispensare contra illud Cōcilium nequit, iuxta glo. memorabilē, quę singularis est Rauēnas ibidē, quęque certa est in c. cum dilectus, de elec. immo nec Legatus cōtra Cōcilū dispēsat, ēt in illā gl. à multis putatā singulare, quę communissima est, cap. dilectus. 1. de p. xat. 6. facit gl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap. penulti. de fil. presbyteror. quæ cõcto cõmuniter recepta est, p ea, quę Felin. tradit in ca. nõnulli. infra eodem, col. 3. & 4. & Franciscus à Ripa in inscriptione cap. 1. de iud. cum aliis, quæ latius adduxim⁹ anno superiore in dicto capit. dilect⁹. vbi est aptissim⁹ ī hoc textu. quare uerũ arbitror parũ scienti, & spem discendi præseferẽti, posse conferri beneficium sine dispẽsatione, quo ad hoc saltẽ vt collatio facta ei teneat. Moueor primo, quod Innoc. nihil de dispẽsatione meminit in illo c. cũ ī cũctis. neque Hugutio, & Arch. in allegato ca. 1. 36. distinct. neq; Petr⁹ de Anchar. ī citata element. 1. de præbend. & quamuis idẽ Innoc, meminerit dispensationem in ca. 1. de Summa Trinit, tamẽ ibi nõ agit de illo minus docto, qui spem ꝰferet maioris doctrinæ assequendę, de quo nos agim⁹, sed solũ de minus docto simpliciter, de quo nõ agimus. Secũdò moueor, quod, ut arbitror, visum Innocentio dici posse, scientiã qualem qualem cũ spe uerisimili peruenièdi ad iustam posse dici sufficiẽtem, argumen. eorũ quæ probãt frequenter id, quod propè est, adesse uideri. l. lecta. ff. si certũ peta. l. præsẽs. ff. de procuratorib. l. penulti. ff. de milita. testamẽ. l. si quis cũ scirct. ff. pro emptore l. itẽ legato. ff. de legatis tertio. Faciũt & illa multa, quę cõgerit Feli. ī capit. cũ adeo infra eodẽ, dũ conat probare ea, quę ad alium officium sunt destinata, in eo esse vi-10 deri. Tertiò moueor, & licèt hoc fundamẽtum non omnino cõcludat, tamẽ attento, quòd interpretatio illa Innocẽtiana usu ubique terrarũ recepta est, sine vlla dispensatione, iã à tempore ĩmemoriali, ut uideo, & audio, accipienda utique uidet, & sequẽda, argumẽto ca. cum dilectus. de consuet. b minimè. ff. de leg. quo ad effectũ saltẽ iudicãdi collationẽ ualidã, quamquã peccat, qui postposito eo, qui actu haberet scientiam idoneã, conferret ei, qui habet illam partim actu, partim spe, cæteris paribꝰ, eo quod digniori sit conferendũ beneficiũ, secundũ illa, quæ late scripsimus in cap. graue. de præb. anno superiore post Thom. à Vio, qui omnũ diligẽtissimè scripsit in Iẽtaculo 12. ar. 4. & nuper ī Miscel. de Orat. Miscel. 44. nu. 86. & seq. Miscel. satis superque abũde tradidimus. Et facit quod collectarius in præcitato cap. graue. verb. suspẽdatur. de præbend. ait Episcopũ posse promouere ad ordines minores huiusmodi parũ scientes. & spẽ prædictã mõstrantes, nulla de dispensatione facta mentione.

11 Quod autẽ promouẽdos ad ordines minores latine scire oporteat, statuit idẽ Cõcilium Tridentinũ sess. 23. ca. 11. Decreto de reformatione, vbi etiam præfati Collectarii sentẽtia uidetur approbasse ī hęc uerba. *Minores Ordines ijs, qui saltem latinũ linguã intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis uideatur, conferantur.* Et paulo post, *Cũq; hinc.* scilicet à maioribus ordinib⁹, *Ad altiores gradus, & sacratissima mysteria sit progressus, nemo iis initietur, quem non scientia spes maioribus Ordinib⁹ dignum ostendat.* Et ita licet regulariter collatio beneficii, minus idoneam scientiam habẽti facta sit iniusta, & ipso iure nulla, fallit tñ, quando illa sit scientiam aliquãtulã habenti, & spem maioris, & sufficiẽtis profectus præseferẽti, p fundamẽta proxima, quibus defendimus prædictum dictũ Innocentii posse procedere iure cõmuni sine dispensatione, & per fundamẽta, quib⁹ supra Exceptiõe decimatertia, nn. 2. & 3. defendimus eũ, qui scit legere, & scribere, nõ esse de numero oĩno illitteratorũ. Quare respondetur secundo, quòd præfatus C. neq; habet idoneam scientiam, neque principia illius, neq; spem vllam maioris profectus litterarij præbet, & ideo illo Innocentij dicto iuuari nequit.

Ad tertiũ argũ, de quattuor p̃dictis rideẽ, q̃ omnino illitteratus, tã est incapax tituli beneficij, quàm infans, vt Innocẽtius supra relatus dixit in cap. cum nris. de concess. præb. in prin. Et adeo, quod vt dixit Petrus Rebuf. in illo tract. de pacific. possess. nu. 213. & seq. nullam ei penitus colorem canonici tituli querat, quo saltem restitutionem petere possit, cum tamen collatio, licèt aliàs nulla sit, regulariter colorem possidendi præstare possit, iuxta doctrinam Petri Anchar. in regu. prima, de regulis iuris lib. 6. per ea, quæ supra diximus, temperando bonam partem rigidę opinionis prædicti Rebuff.

Ad quartum verò argũ rideẽtur, Innoc. non dixisse in dicto c. fi. de præsumptio. valere collationem beneficij ab exequtore indigno factam, casu, quo ab ordinario facta non valeret; quamuis Panormit. Quia (vt videre est in principio illius capit. vbi solum hoc tangit) tantum dixit prouisionẽ ab exequutore minus digno factam valere antequam verificet illã conditionem, *Si est dignus*, rescripto insertam, quia, inquit, iurisdictionem habet ante illam conditionẽ purificatã, in nulla tamẽ re cõfert, neq; cõparat delegatum cũ ordinario immo, si recte ratio eius perpendatur. idẽ videtur sentire de ordinario, qui etiam habet iurisdictionem. V. debit ergo collatio beneficii ab exequutore facta minus idoneo, quãdo ét facta eidẽ ab ordinario valeret, ut quia erat cõstitutus in aliquo peccato mortali, quod tamẽ nõ impediebat beneficii receptionẽ, de quo infra fusius dicemus. Vnde ipsemet Panormit. qui putauit (sed certè incaute) dixisse hoc Innocẽt. in illo capitulo finali, postea contrarium tenuit ī capitulo primo, de re iudica. sub finem, corrigendo ea, quę ibi dixerat. Felin⁹ itẽ cõtra illũ tenet in illo capitulo finali duobus validis argumẽtis eũ cõfutãs, vt ét supra in Exceptione decima, num. 2. & sequen. retulimus ad alind propositũ. Immo singulariter piè ac erudite Panormitan. ipse dixit in illo capitu. 1. collationẽ beneficii per literas Apostolicas factã ipso iure nullam, quoties Papa non scripsisset, si sciuisset ueritatem. At si Papa sciuisset prefatum C. prudentia, & litteratura omninò carere, vel certè puerilẽ valde habere, & nullatenꝰ idoneã præfatæ Cãtoriæ Ecclesiæ D. regendæ, nullã itẽ spem maioris prudẽtiæ, vel litteraturę præ se ferre, non contulisset illam ei.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 *Beneficiorum collatoribus horrenda sententia.*
2 *Intellectus § pro defectu. c. nisi. de renunc.*
3 *Intellectus c. fi. de æta. & qual.*
4 *Excommunicatus minor, & manens in mortali differunt.*
5 *Scientia, & morum defectus quo ad beneficia, vt æquantur.*
5 *Scientiæ eminens non requiritur, nec ætas, & honestas maxima nu. 6.*
5 *Beneficio quærendo non sufficit omnis honestas Deo grata, neque contra, quæ sufficit illi quærendo est Deo grata.*
6 *Beneficij collationem qualis morum defectus invalidat.*
6 *Beneficiarius, qui morum honestate debita caret.*
7 *Peccatũ oẽ mortale nõ tollit morũ honestatẽ.*
8 *Crimina, quę irregularitatem gignunt, remissiue.*
8 *Irregularis ob infamiam admissam non fit nouè irregularis.*
9 *Beneficio quis infamis inhabilis.*
10 *Intellectus § fi. cum in cunctis. de elect.*
10 *Collatio facta indigno nulla est, & deuolui tur ad alium.*

DEcimaseptima Exceptio colligi potest, ex resolutione aliorũ quinque argumẽtorum formatorum pro prędicto C. in Exceptione decimaquinta.

Ad quintum quidẽ, concedẽdo, aliquos prælatos conferre quidẽ beneficia pueris, & illitteratis, & parum scientibus, nũc pretio, nunc carne, nunc ignorantia, nũc dialogo suadente, sed malè facere. Alios itẽ eruditos Deum timẽtes, & magis, quę Christi sunt, quam sua querẽtes, ab huiusmodi collationib⁹ pinde abhorrere, ac a facie colubri, quippe qui nouerũt illud Leonis Papę I. epist. 85. ad Epos Africanos, relatum in c. miramur. 81. distin. *Miramur, vt indignis quibuslibet, & longè extra sacerdotale meritũ constitutis gubernatio Ecclesiæ, credatur, &c.* Cui consonat illud Ecclesię Gallicanę in titulo de electio. §. & quoniam. *Qui dolosè, vel negligenter, ac timore Domini postposito in rctam grauiter se gesserint, sicut auctores sunt in causis malorum pactorum, ita principes sunt pœnarum, quas ipsi malè passores in districto Dei iudicio patientur.* Quibus Glossemmatarius eruditissimus ibidem addebat. *Horrenda, & timenda sententia hæc est, ad quam, amabo, vigilantèr attendant electores, & collatores beneficiorum.*

Exceptio Decimaseptimá.

SVMMARIVM.

Ad sextum autẽ respondeo, prędallegatũ §. pro defectu. c. nisi. de renũc. intelligi posse de cessione facti, nõ iuris. Pro quo intellectu facit, qđ Card. ibi ait in casu ī lius §. ob scię defectum, de quo ille loquitur, potuisse deiici Episcopum, ét inuitum, sicut in c. fi. de ætа. & qual. Et ita nihil necesse esse dicere, illum §. agere de illo, cui valida fuit de Epatu facta prouisio. Secũdò itẽ intelligi posse prædictatũ §. de illo, qui parum sciebat, sed spem sufficienter sciendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

prębebat tpe. quo prouisio Epatus, vel electio, & confirmatio de illo sibi fuit facta. Tertiò, potest intelligi de illo, qui satis quidem sciebat, cum fieret Eps, sed postea vel morbo, vel alio casu ignorantiam incurrit eorum, quæ suo erant officio necessaria, & ita parum nostro proposito congruit.

3 Ad septimum verò rndetur, c. fi. de ęta. & qual. intelligendum esse eisdem duobus modis prioribus, quibus paulo superius docebamus intelligendum esse §. pro defectu. c. nisi. de renunc. non autem tertio modo, quia eo casu inuitus deijci nequit, c. fi. de cler. ægrot. & c. indicas. 3. q. 9.

4 Ad octauum rndetur, cõcedendo, quòd morum honestas necessaria quidem est in promouendo, sicut & litarum sciętia, adeo q; collatio facta lethali peccato infecto, nõ est valida, ẽm Panor. in c. ficut nostris. de iureiur. nu. 3. & in c. si celebrat. de cler. excõm. minist. nu. 6. per illũ text. qui probat, adimncta gl. Ioã. in c. 1. 98. dist. collationẽ factã excõicato minori excõicatione, nõ valere, quã tñ opinionẽ nos aliàs ibi latè pbauimus p c. sicut. de iureiur. & alia multa q̃ doctè, ac diligenter in hoc struxit Felin. in cap. dilectæ, col. 3. & 4. de except. Contra quam ét tenuit Ioannes Maior in 2. li. sen. distin. 44, q. fin. col. 4. nimiam tñ carpendo Panor. & dicendo eius dictum esse quoddam somnium, quod certo non dixisset, si satis perpendisset ea, quæ nos hic olim, & nuper in Miscellaneis de Orat. Mi cel. 39. & seqq. perpendimus. Licet enim non ois collatio. & electio reddantur ipso iure nul. 7 la pp quæcunq; peccata mortalia collatarij, etiam grauia, quod Cõpostellanus omniũ clarissime in præcitato c. cõsideremus. col. 4. de elec. dixit, redditur tñ aliqñ ipso iure nulla pp aliqua infrascripta, nõ enim redditur nulla regulariter. Primò, quando

5 peccata sunt occulta, licet sint grauia. Secundo, qñ peccata lethalia sunt leuiora, licet sint publica, argumento à cõtrario sensit c. fi. de temp. ordin. Tertio, qñ peccata illa transierunt, & facta iam penitentia peccator in eis non perseuerat, habita indulgentia, & dispensatione (qua parte opus est. Quorum ratio illa est, quod quemadmodũ supra diximus. Cõcilium noluit per c, cum in cũctis. de elec. inducere necessitatem sciențiæ eminẽtis in promouendo, ad hoc vt ꝓmotio ipso iure teneat, sed satis esse non oino carere litteratura, & spẽmãioris ꝓfectus pręseferre, ita noluit inducere necessitatẽ honestatis morum heroicorum, & eminentium, vt promotio teneat, sed sufficiẽrem, hoc est ne omnino morum honestas desit, & spes mediocriũ attingendorum præseferatur. Sicut ét ętatis maturitatem Concilium illud exigit, nõ tñ eminentem, & perfectissimam, sed quę mediocris sit, vel ad mediocrem tendat, attẽta beneficiorum qualitate, puta triginta annorũ completorum in Ẽpatu, viginti quinque inceptorum in dignitatibus, & curam animarum annexam hñtibus, in aliis aũt minorem. Sicut item licèt amicitia diuina, & morum honestas Deo grata, quę sola charitate infusa constat, quocunq; peccato capitali quãlibet momentaneo, & paruo, pereat oino (quę nostra miseria est) vt tradidit S Th. fides tamen, spes, & alię virtutes acquisitæ non pereunt, ét ꝓpter multa grauia mortifera peccata, vt elegantèr affirmat, & ꝓbat idem S. Th. cõiter receptus. 1. 2. q. 71. art. 4. & 2. 2. q. 24. ar. 10. & 3. par. q. 87. art. 1. & in 3. sent. dist. 17. qõ 2. art. 4. quæst. 4. & nuper definiit Sacrosanctum Concilium Triden. sess. 6. c. 14. & cano. 28. Et è contrario non omnis, qui habet gratã Deo morum honestatem, habet beneficiario necessariam. Multi enim sunt irregulares ob peccata, & excommunicati, qui tamen p contritionẽ sunt grati Deo, cap. dixi. de pœnit. dist. 1. carent tamẽ, vt mox dicam, morum honestate ad hoc necessaria.

Peccatum aũt mortiferum, ob quod collatio, vel electio redditur ipso iure nulla, est primo, peccatum ob quod Ecclesia censuit, quem ipso iure irregularẽ ex natura criminis, secundum Compostellianũ in prę citato c. considerauimus. ab omnibus receptum; quale est homicidium, c. 1. de homicid. c. minor. 50. dist. & §. 1. de consecr. distin. 1. vbi late de hoc scripsimus. Et alia multa sunt talia crimina, quæ videas in ca. nisi cum pridẽ. §. 1. de renunc. per glos. in verb. duntaxat. & oês scribentes ibi, & per eruditum Aluarum in lib. de Pactu Ecclesiæ, lib. 1. art. 48. & per Rapiodos, & Sũmistas i suis locis, & p Nicolaũ Plouiũ (sed frigide) in li. de irregul. reg. 50. qđ priꝰ, & grauius tractauit Gundisalnus a Villad. virq; doctꝰ & grauis i li. de irregularit. quibus oĩb. diligẽtius, vtilius, copiosiꝰ simul, &

& cõpendiosius longo tẽpore post horum editionẽ, tradidimus nos in Enchirid. Confes. c. 27. à nu. 191. & seqq.

Secũdum peccatũ, quod reddit collationem nullam, est id, quod est notoriũ iuris, vel facti, depositione dignũ, cap. fi. de tẽporibus ordinan. quod qui admisit, ét peracta pœnitentia nõ potest celebrare ante dispẽsationẽ, neq; promoueri. Quia licet tales notoriè criminosi nõ sint irregulares irregularitate, quã solũ crimen inducit, sũt tamẽ ea quam infamia criminis gignit, ut communis doctorum opinio affirmat i prę citato c. fi. & prædictus Gũdisalnus in præcitato lib. de irregular. col. 9. & 10. & ꝑstãtius doctissimus, itidẽque diligentissimus Cosmas. titu. de cõcubinariis, verb. inhabiles. Et ut oês ij sunt irregulares, ita nec celebrare possunt, neq; ꝓmoueri ante dispẽsationẽ Papę, vt ait Gũdisalnus, vel ante dispẽsationem Epi i adulterio, & minoribus criminib. vt ait Cosmas. Immo si celebrãt, nouã contrahunt irregularitatem, secũdũ eosdẽ, & Panor. & cõem in ꝑcit. cap. si celebrat. de cler. ministr. Sed Innoc. & quidam alij clamant ibidẽ quo ad hoc posterius, & in ijs Imola in c. 1. col. 4. de iudic. quibꝰ libenter subscribo. Tũ quia cõis cogit ponere driam inter irregularem posteriorẽ, & priorẽ, quam oês fatent, vt Cosmas vbi supra tradit. Tũ qa rõ Imolensis, qui sequit Inn. firmissima est. Et Petrus Rauennas in quodã dicto extrauag. qđ ponit in Alphabeto aureo fo. 186. Tu scis. ait, cõem tenere, eũm qui ꝓ defectum esset irregularis, non incurrere nouã irregularitatem, celebrando añ dispensationẽ, quod ex stylo Curię deprehendi, ait, quæ cum dispensat sup defectu, non solet dispensare super tali noua irregularitate. qđ ante illũ fuit testatus Inn. in d. c. si celebrat. Tum ob firmissimã rationem, quam nos addimus dicto Euchirid. Confes. cap. 27. num. 194.

9 Tertium, est peccatum coniunctũ cum infamia, hoc est, cũ quis de prædictis crimi nibus, siue suaptè natura, siue ob infamiã, irregularitatẽ producentibus est apud probos, & graues viros infamatus. per ca. ops. de accus. c. inter dilectos. de excess. pręl. & l. 2. C. de dignitatib. lib. 12. cap. *Infamibus porta dignitatum non patent* de regul. iur. lib. 6. Et quamquam facile disputando teneri hoc posset, & liberè id affirmarem, si

etatis nrę mores corruptissimi tantũ mutauerint, vt libentissimè contrariæ opinioni accedo, limitando illam Calderini in cons. 20. de præb. & aliis modis, vt sicet collatio facta infami infamia facti tantum, & non iuris, valeat quidẽ regulariter ipso iure, nisi in quatuor casib. Primus, qñ illa infamia ex notorio peccato graui nascebatur, iuxta proximè dicta. Secundus, qñ de perseuerãtia quoque in tali crimine est infamatus, & probatur verè crimẽ admissũ fuisse. Hanc. n. triplicem infamiam cũ criminis veritate concurrentem, arbitror inducere sufficientẽ morum defectum, quo nulla reddatur collatio beneficij facta huiusmodi infamato, argumento eorum, quę ait Inn. in c. inter. de excess. pręlat. num. 4. & Pan. in cap. fi. de re ind. quo casu procedũt quę rigidiora dixit Ioã. à Selua 3, par. q. 3. nu. 10. & 11. Tertius quando talis infamatus esset iam accusatus, & lis super crimine penderet, prędicato cap. omnipotẽs. de accusationibus. Quartò quando collatio fieret virtute mandati Apostolici, secundum Cal. in d. consil. 20. de pręb. & consil. 4. de accusat. qui casus extendi potest ad collationem factam per Romanum Pontificem, & Legatum eius, nulla de hac infamia mentione facta. Quia primo, illi semp super morum, ac vitæ honestatem se fundant ad conferenda sacerdotia, vt eorum prooemia demonstrant. Secundò, quia hoc est quid tale, quod expressum merito retraheret concedentem à cõcedenda gratia beneficiaria. ergo si tacetur, gratia reddit surrepticia. quin & arbitror Legati mentionem non sufficere, quippe qui ius commune tollere nequit, secundum glos. cap. fi. de hæret. lib. 6. communiter receptam. Quãuis autem prædictus C. non patiatur defectum honestatis morum ob aliquod crimẽ à se admissum, patitur tamen defectum iudicij, & prudẽtiæ, sine qua nulla virtus moralis consistere potest, vt dictum est supra in 11. Exceptione. nu. 2. post Sanc. Thom. 1. 2. quæstio. 58. artic. quarto.

10 Ad nonum rndeo, Compostellanũ, Ioannem And. Dñicum, & Felynum in argumẽto citatos (quod maximè demiror) nõ satis diligenter perpendisse illud ca. cum in cunctis, in §. fin. dum aiunt, ibi nõ dici electionem, vel collationem indigno factam, esse ipso iure nullam, sed solùm potestatẽ eligendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

gēdi priuari eos, q scienter id fecerint. Nā 7 ibi aperte dicitur, potestatē illam eligēdi, vel cōferēdi ad aliū pro illa vice deuolui, 8 si ponderas dictionem, Tūc ibi posita, quā glos. pōderauit, & pro sua expositione citauit, cap. cū Vintonienſis. de electio. optimè probans illā. Quomodo ergo deuoluet, si collatio, vel electio, vt supra inducebā, ualuisset? Et ne dicas, eos intelligere potestatē illā deuolui ad aliū, postea quā illa collatio per sententiam fuerit cassata: cōsidera primo, quod raro, aut nunquā ulla prouisio haberet effectum, si hoc mō intelligeretur. Quoniā antequam prouisus tribus sententiis cōdemnaretur, renūciaret iuri suo in manibus Romani Pontificis in fauorem alicuius, quod facilè ipse admitteret, cū id in nullius, quā collatoris cederet præiudiciū, quod ipse parui facere solet, ut palam est. Secūd o cōsidera, quod text⁹ ait, pro illa uice, iuxta pōderationē, pauloante factā & cōmunē intelligēdi modū: cum th si collatio tenuisset, & oporteret priuationē fieri, iā nō esset illa uacatio, sed alia noua, immo & alterius generis, scilicet p priuationē. si alia per obitū contigisset. Innocenti⁹ item receptus ab omnib. in hoc ibi, collationē in casu illius §. esse nullam, tenet expresse in c. inter dilectos. de excess. prælat. nu. 4. cōsid. 3. eo quod pœna perdēdi potestatē eligendi, & conferendi pro illa uice, non nascitur ex eo, quòd collatio sit indigno, sed quia scienter fit illi: quod clare probatur in cap. innotuit. & in capit. Cum Vintonienſis. de elect. & in cap. perpetuo. eo. tit. lib. 6. ita ut nullitas collationis ex indignitate collatarii, & pœna ex delicto collatoris nascitur.

Intrusionis à uitio quā iuris ignorantia excusat.

Scientis discende nulla ætas sera.

DEcimaoctaua Exceptio colligit pōrest ex solutione aliorum triū argumēt o rum quæ pro præfato C. cōtra prædictū E. & aliqua superius dicta, adducta fuerunt. Primū quod Rot. in decis. 312. nota quod clericus, quæ in noue rubricatis est 13. de præben. in antiquis, vt dicereob beneficiū, cui nō imminet cura, promoueri posse oīno illitteratum, quod fortè verum esse dixit Gomesius in lib. Expectatiuarū, nn. 89. Secundum, q si hæc conclusio vera esset, multa beneficia bona fide possessa vacarēt, multi ad restitutionem fructuum teneren tur, multæ lites iustè moueri possent: peccarent item Epi pmittentes beneficia possideri per illitteratos, quę nimirum videntur aspera, & scandalum præseferre contra cap. nihil cum scandalo. de præscriptionib. & c. 2. de nou. ope. nunc. & c. 18. Matth. Tertium est, quod præfatam conclusionē consequeretur in peccato mortali manere Canonicos, & alios beneficiatos, qui nihil saltem latine sciunt. Alios item, quorum munus lfaturā exigit altiorē illa, quam hūtne que saluari posse, nisi suis Canonijs & beneficijs renuncient, qui sermo durus vī.

1 Ad quorum primum respondeo, primo, decisionē illam Rotæ plus facere pro præfatis conclusionibus, quàm contra illas. Tū quia expresse habet, illitterato non posse beneficium conferri, & quod cum illitterato non potest Episcopus dispensare, & quod hoc est certum in beneficio curato, & etiam non curato, quod requirit industriam, & consilium, vt Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, quæ omnia faciunt cum præfatis conclusionibur, quæ agunt de præfata Cantoria, quæ multo ampliorem industriam requirit, quàm Canonicatus. Quod autem videtur dicere Rota pro præfato C. continetur in illis verbis. *Secus autem potest esse in aliquo simplici beneficio*. Sed illud nihil obstat, tum quia nos loquimur in præsentia de Cantoria Ecclesiæ D. & non de beneficio simplici, tum quia Rota sē remittit adnotata per Host. in allegato ca. 2. de insti. & ita idem, quod Host. ibi sentire videtur. Quoniam doctoris dictum, secundum ea, quæ allegat, est intelligendū, iuxta illud celebre Bartoli dictū in l. nō solū. §. verba liberationis. ff. de lib. legata. quod prius dixit omniscius ille noster Io. And. i c. cū nūcius. de testib. at grauissim⁹ ille vir Host. nulla ibi dixit, quæ cum præfatis cōclusionib. pugnēt, multa verò, quę eas magnopere probāt, atque cōfirmāt. Ait enim primo hęc. *Quatus laicus possit recipi in spiritualem fratrē tanquam conuersus, non tamē in Canonicum, nisi esset litteratus, & verē clericus efficeretur. Et est ratio, quia hoc ius*, scilicet Canonię, *requerit personam litteratā propter maiuritatem consilij sibi annexam, vt notatur de præben. c. super mordinata. Vnde debet vocari in Capitulo, & Epo cōsulere, de ijs quę fiunt a præl. sine consen. cap. capite, nouit, & c. quanto*. Et paulo post. *Canonici debent scire litteras, & seruire Deo in Ordinibus suis, & in offi cijs. 81. dist. c. eos. & c. qui sacerdotum. ibi præcedente, & 96. distin. & 98. distinct. per totam*. Gomesius autem affirmauit, sed cum nota dubitationis; scilicet, Forte, loquutus est. & minus quam Rota dicere voluit. Cum igitur Hostiensem approbet Rota, & Rotā Gomesius, & Hostiensis pro nostra sit conclusione totus, consequens est nec Rotam, nec Gomesium contra nos esse, & quando contra nos sentiret Gomesius, id obiter, & velut aliud agens sentit. & alii multi supra relati nobiscum ex professo sentiunt, i qui bus est grauis scriptor Aluarus de Planctu Ecclesię. libro 1. articulo 48. dicens illitteratum esse penitus irregularem, & cum eo dispensare non posse Episcopū, in quod citat Innocen. in c. dilectus. de temporibus ordin. ordinandorum. 5

2 Ad secundum rñdeo, concedendo illa omnia esse vera, quæ argumētū infert, quę quamuis dura uideantur indoctis, blāda tamen, & pia eruditis sunt visa. Propter quę ac similia verissimum sit illud Innocēt. III. in c. cum iamdudum. de præbend. Multa p patiētiam tolerari, quæ si in iudiciū deducerentur, iustitia id exigente, cassarentē posteaquam improbe petentiū importunitas, & nimia illa conferentiū liberalitas ne dicā prodigalitas, ætatis ad ordines, & ad beneficia terminos confudit, & pro scientia preces & pretium, & pro morum honestate nobilitatem, fauorem, potentiam, & diuitias subtituit.

4 Ad tertium ægre respondeo, Dum enim omnibus per omnia placere cum Apostolo vellem, vereor ne multis in hoc displicē, sed qa ipsemet Apostol⁹ ait ad Galat. c. 1. *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem*. Et Actorū 5. docemur oportere magis obedire Deo, quàm hominib. concedo primo peccare, oēs beneficiarios, qui petierūt beneficia, immo, & q collata sibi absque petitione sua acceptarunt, non habentes vllam litteraturam, vel hābētes quidem aliquam, sed non sufficientē, nec præseferentes spem maioris profectus, per c. non est putand a. sub finem, prima quęstio. prima. cuius verba sunt. *Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quod est subiturus onere metiatur, vtsi est impar, abstineat, & ad id cum meinſ, etiam cui se sufficere existimat, accedat*. Facit l. idem iuris. §. 1. ff. ad legem Aquiliam. quæ omnīū vna est conclusio, quæ latius cōprobari posset ex iis, quæ in principio exceptionis 7. supra cod. nu. 3. & in c. 1. § caueat. de pœn. dist. 6. scripsimus.

Secundo, dico eum beneficiariū, qui litteraturam suo beneficio sufficientē non habet, teneri ad eam sibi quærendam quāprimum sibi commodè potest, quod si non fecerit, peccaret, determinatio est singulatis Panormit. in c. venerabilis. sub finē de præben. communiter recepta, quam nos cum aliis tractauimus in præcitato §. caueat. cū de scientia confessario necessaria agimus, & nuper in Miscellaneis de Oratione, Miscel. 41. & sequen.

Tertio, dico teneri posse collationē illitterato factam, quę nulla est à principio, si fas ille addiscat, & qui contulit eibeneficiū in sua volūtate perieueret reuiuiscere, tacita quadā collatione veluti repetita, argumento eorū, quæ Panormita. scribit in capitulo cum ex officii. de prescript. de collatione facta ab Epso ante deuolutionē potestatis, ea post ad ipsum deuoluta, & eorū, quæ latius ibi scribit Felinus, nume. 36. quod tamē limito, quando ab initio bona fide bñficiarius illud acceptasset, & possessionem eius adept⁹ fuisset. Nā si sciens, & prudens collationem sibi factam nō valere, consensisset ei, virtuteque illius possidere cœpisset, vitium intrusionis contraxisse videri potest, secundum ea, quæ Panormi. dixit in cap. qualiter. & in c. quisquis. de election. c. 1. de concess præbend. cap. præterea.

Exceptio Decimaoctaua.

SVMMARIVM.

1 *Doctoris dictum secundum ea, quę allegat, intelligendum.*
2 *Canonicum litteratum esse oportere.*
3 *Peccata multa in conferendis, & retinendis beneficijs.*
4 *beneficium sumens, & tenens sine iusta scientia, vt peccet.*
5 *Collatio illitterato facta, an quęsitis litteris reuiuat.*
6 *Beneficium nondū capiens sciens, vt inhabilis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rerā. de iurē patr. & ea quæ Fel. tradit in c, in nūa. corol. 2. inf. eod. dē intrusio. quæ nos profundius, & resolutius tradidisse arbitramur in cap. cum iamdudum. de præb.

7 Et quanquam ignorantiā iuris, vt plurimū non excusat, reg. ignorantia. li. 6. §. notandum. 1. quæst. 4. cum multis vtrobique citatis. Qui tamen parumper esset huiusmodi illiteratus, vel maior, sed rusticus, aut cum virorum grauium, & doctorum auctoritate id accepisset, satis eū arbitror excusari posse à pœnis intrusionis, licèt collatio nulla maneat argumento eorum, quæ in dictis iuribus adnotātur, & in l. athletæ. §. de rusticis. de excus. tut. & curat.

8 Quartò, dico ex ijs inferri remediū salutis aiarū huiusmodi Canonicorū. & beneficiariorum, vt scilicet addiscāt ea, quæ suis beneficijs bene regendis sunt necessaria. Neq; verecundentur id facere, considerantes illud magni & grauissimi nostri patris Augustini, in c. si habes 24. quæstio. tertia. *Senex enim à iuuene, & Epi tot annorū à collega, nec dum annicula p.ærarius sum discere.* Et illud Senecæ: *Nulla ætas sera est ad discendum.* etiam vsque ad 88. annos, vt ait gl. in illo c. si habes. per tex. illū sing. in l. apud Iulianum. ff. de fideic. liber. Quæ hēt Pomponium Iurisconsultum peritissimū octuagesimumoctauum annum agentem, memorē fuisse illius sententiæ: *Et si alterum pedē in sepulchro haberem, adhuc discere vellem.* Qđ summa cum laude multos fecisse legimus, & facere vidimus, suasoresq; vt facerent nonnullis fuimus. Quin & scimus clarissimum virum, eundemq; prouidentissimum Epm Zamorensem Do. Ioannē Emmanuelem Zamorę & Tauri, & alij sui Episcopatus oppidis ad id opportunis ab paucos annos coegisse parochos, capite iā canos, & qui sexagesimū agebant annum, ad discendas Iras latinas, quas vel nunquam didicerant, vel parum in eis processerant.

EPILOGVS HVIVS, & sex præcedentium Exceptionum.

CVm ergo gratia Papæ beneficiaria (sal tem tacite) contineat illā clausulam: Si est dignus ea is, cui fit, cumque dignitas illa maximè debeat adesse tēpore qno gratia sortimra est effectum: Cumq; præfatus C. tempore illo, Cantoria in sua gratia contenta; non esset dignus tum pp amentiam, tum propter omnimodum prudētię, vel certè necessarię spei quę illam queren di defectum, cōsequens profecto est, nihil ei per has litteras quæsitum esse. Consequens item; eum, vel (quia res, quam non satis capit, parum eum mouet) procuratores, & fautores ipsius, qui rem probè percipiunt, dum per eas aliquid ipsi quæsitum esse contendunt, Deum Optimum Maximum grauiter offendere, méteque alta reuoluere debere illud Poetæ.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma;
At sperate Deum, memorem fandi, atque nefandi.

Exceptio Decimanona.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij incapax maior xxv. annis: curatorem habens.*
2 *Papa rāro dispensat directē super scientia & honestate.*
3 *Furiosus, & maior curatorem habens exaquantur.*
4 *Beneficia cur non quærit maior curatorem habens: alia verò sic.*
5 *Beneficium requirit potentiam propriam ei seruiendi.*

1 DEcimanona Exceptio, quæ tam c. nostrum, quàm c. cū adeo inf. eod. tāgit, est, quod C. maior est 30. annis, & tpe quo suus accessus sortiturus erat effectum, curatorem hēbat bonorum suorum, pridem à iudice illi datum, at maior 25. annis bonorum suorū curatorē hūs indignus est oī beneficio Ecclesiastico, præsertim eo, cui regimen aliquod inest, ēt si longe minus, q̄ præfatę Cantoriæ infuerit. Primo, per l. in qōne. §. minores. C. de sententiam passis. quæ habet patri dementi, furenti, vel prodigo non esse committēdam filij gubernationem. Per quam Bald. in citato cap. cum adeo. ait prodigo, & bonis interdicto, non esse cōmittenda Ecclesiæ gubernacula. Secundò, per c. indecorum. de ætate & qual. ibi: *Indecorum est, quod hi debeant Ecclesias regere qui non nouerunt gubernare seipsos.*

Et

Et ne dicas contrarium probare c. præcedens, qđ incipit, ex rōne, habetq; pueros, qui se regere nesciunt, posse saltē per dispensationem Ecclesiis tenere. Considera primò, qd Papa in casu illius cap. dispensauit saltem tacitè, ut pueri tenerent dignitates, quas iam saltē malè possidebāt; sed nō vt administrarent eas per se, sed per alios. Considera secdò, nullam esse præfato C. dispensationē eiusmodi, quo ad ætatem viri lem, licèt quo ad puerilē fuit set. qua parte Papa voluit locum fore accessui, ēt in pue 5 rili ætate, si condō, sub qua dabatur, impleta fuisset. Considera tertio raro, aut nunq̄ Romanū Pont. super defectu morū, & scię tiæ, ac prudentiæ principaliter, & directè dispēsare, quāuis indirectè id sæpè faciat, dispēsando sup gradu, & ætate, ac p quandam consequentiam indirecte pp spem futuræ, & quicquid cum alijs faciat, eū præ-
3 fato C. saltem id non fecit. Tertiò, p hac exceptione facit l. Fulcinius. §. plane. ff. ex quib. caus. in pos. eat. quæ post quædam de furioso statuta hæc uerba subijcit: *idemq; in prodigo dicendum, cæterisq;, quis curatorum ope iuuantur.* Quartò, quod huiusmodi maior curatorem habens cui bonis interdictū est, æquiparat furioso. l. furiosi. ff. de regu. iur. cuius uerba sunt: *Furiosi, vel eius, cui bonis interdictum est, nulla voluntas est.* Similis text. in prædicto §. planè. & l. is cui. ff. de uerb. obli. & l. si pdia. ff. de reb. eor. & l. 1. C. de curat. fur. & in §. & hæc diximus. Authen. ut hi qui se res minor. oblig. hēt perhib. Quinto, quod Bald. in cap. cum adeo. num. 10. ab aliis receptus sensit non posse Papam saltem, potestate ordinaria indulgere, ac dispensare, ut beneficium Ecclesiastī cum conferatur ei, cui bonis interdictum est, quia id contra ius naturale uidetur esse, per ea, quæ in principio Exceptionis 7. adduximus. Idem quod Bald. tenet, etiam expressè Felyn. in c. in hoc nostro cap. nume. 7. & Petrus Rebuffus, in lib. de pacifi. possess. qui inter triginta genera personarū ad beneficia Ecclesiastica inhabilium, se cūdum locum dedit ei, qui cum maior sit, curatoris ope iuuatur. idem etiam tenet Stephan. Aufred. in addit. ad Capel. Thol. decis. 488. An sit petendum.

4 Contra Exceptionem tamen hāc, facit, quod licet maior, curatorem hās, & is cui bonis interdictū est, regulariter exæquent furioso per prædicta, nō tamen quo ad acquisitionem, quia non prohibetur sibi acquirere. l. is cui. in princ. de verb. oblig. l. certi condictio. §. qm̄. vers. item quæri potest. supra si cert. pet. & not. Bart. in d. l. furiosi. Nā quia respectu acquisitionis prodigus pupillo æquiparatur, non pōt quidem obligari sine tutoris auctoritate, & tamen sibi acquiret. §. 1. Institu. auct. tutor. l. pupillus. de acq. rer. dom. ff. & notat Alexan. in d. l. is cui. in prin. de verb. oblig.

Ad hoc respondeo primò, quo ad propositum nostrum sufficere, quod maior curatorem habens æquiparetur pupillo, quādoquidem hæc, de qua loquimur Cantoria, pupillo conferri nequit sine dispensatione. Ergo neque tali maiori, nec per consequutionem præfato C. qui nullam talem dispensationem, vt supra in septima & decima Exceptione tactum est, habet. Secundò respondeo, prædicta procedere quidē in contractibus, non autem in beneficijs Ecclesiasticis. Ratio diuersitatis illa sit, quod quæsita per contractus, curator administrat, quæsita verò beneficia regere, ac illis inseruire non est curatoris, sed personæ ipsius acquirentis onus & munus. Vt enim quis idoneus dicatur beneficio inseruiendo, non sufficit potentia id faciendi per alium, sed necessaria est potentia propria, cap. super inordinata, & c. extirpandæ, §. qui vero. & quod ibi adnotauit Panormitanus. de præb. Vbi nòs id anno superiore dilatabamus.

Exceptio Vigesima.

SVMMARIVM.

1 *Regula Cancellaria reuocatiua graiarum tenor.*
2 *Accessus expectatiua quædam, & cuius inuentum.*
3 *Accessus quædam collatio, conditionalis.*
4 *Expectatiuarum reuocatoriam omne vim ad rem tollere.*
5 *Alternatiuam ordinariorum coadiutoriam tollere.*
6 *Accessus & regressus nō esse in fauore pares.*
7 *Accessus coadiutoria inferior est fauore.*
8 *Statutum in vno executorum, quando includat alterum.*

9 Papa

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Bapt falso imponitur venditio beneficij, quãuis id posset.*
10 *Priuilegium pretio concessum, vt sine causa irreuocabile.*
11 *Consuetu tacitè intelligi etiam in hoc.*
12 *Causa quæ requiritur, non præsumitur in Principe.*
13 *Priuilegium concessum pretio: quod reuocari potest.*
14 *Beneficij in Ecclesiasticis, ut quodlibet liceat Pape.*
15 *Accessum habenti consilium vtile.*

VIgesima Exceptio, quæ materiã c. 1. & c. mandatum. huius tituli tangit, illa est, quod is præfati C. accessus expresse videtur esse reuocatus per regulam Cancellariæ vndecimam [quæ forte per errorem pro decima fuit excussa] Sanctissimi Domini nostri, D. Pauli III. Ecclesiæ Christianæ nunc fæliciter præsidentis. Cuius similem omnium Romanorum Pontificum primus olim fecit Bonifaci⁹ Octau⁹, licet nõ adeo fortè ut Paulus, de qua tractat c. fi. de concess. præb. lib. 6. Cui etiam similis, sed non 3
æquè fortis est illa Innocen. VIII. in regula Cãcell. 10. Regulę Pauli verba hęc sũt, [Iteꝝ reuocauit quascũque expectatiuas, & collationes, mutationes, ac renalidationes, & extẽsiones, eas quomodolibet cõcernentes, ét si q̃ p eas ĩ Canonicos sub expectatione præbẽdę, vel portionũ creati, aut recepti fuissent. Necnõ alias, quam sup quibus p Cãcellariam Apostolicam litterę in forma solita expedire cõsueuerũt. Reseruationes ét mentales, ac si non emanasśet, de quibusuis ét Patriarchalibus, Metropolitanis, & aliis Cathedralib. Ecclesiis, ac Monasteriis, & beneficiis vacaturis, cũ prouisionib. & commendis, aliisque dispositionib. seu de promouendo & cõmendado, aliasq; disponendo mandatis, & extẽsionib⁹ inde secutis. Nec non absque consensu coadiutorias, seu coadiutorum deputationes, etiam cum successione per dictum Clementẽ, & alios Roma. Pontif. suos prædecessores in fauorem quorumcunque, & quibuscũque, ét S. R. E. Cardinalibus, & sub quibusuis uerborum formis, etiam Motu proprio, & 4
de Apostol. potestatis plenitudine, seu Cõsistorialiter cõcessas, factas, ac facultates nominãdi, reseruãdi, conferendi, commendandi, & alias disponendi, quę ab eisdem prædecessoribus emanarunt, illarũque vigore factas nominationes, & reseruationes. Quo ad ea, in quibus nõdũ vere, nó attẽ per decretum in illis appositũ sunt sortitæ effectũ. Nec alicui quascunque declarationes, aut præseruatiuas, vel ex tũc, prout ex die reuocationis huiusmodi restituti uas, & reualidatiuas clausulas, vel adiectiones, ét si in illis decretũ esset, illas ex tũc effectum sortitas esse, & ius in re quæsitũ fore aduersus reuocationem huiusmodi in aliquo suffragari: ac tenores & formas omniũ prædecessorũ pro expressis habere voluit.] Hactenus regula. In qua põdero primum uerbum expectatiuas, quarum de numero hanc gratiã esse cõstat ex præludiis, nume. 8. & vltra ibi allegata probatur in regula eiusdem Pauli III. reuocatoria, quæ publicata fuit 11. Decembris 1535. quæ dũ gratias expectatiuas, reuocat, excipit accessũ. at exceptio de regula esse debet p ea multa, quæ citat Decius ĩ regula 1. ff. de regul. iur. & Felin. ĩ c. quoniam, de lit. non contestata.

Et si dicas ibi non solum poni verbũ, expectatiuas, sed ét addi alias gratias, considera quod in nostra quoq; reuocatoria additur; *Cum aliis dispositionibus*, quod generalius est quam verbum gratia. Præterea, constat accessum esse gratiam, & nõ talé, per quam statim datur ius, & accipitur, sed in futurũ speratur accipi, ergo merito dicetur expectatiua, argumẽ. c. fin. de cõcess. præb. lib. 6. Nisi dicas ex vsu communi Curiæ verbũ restringi ad eas gratias, quę nõ habent speciale, ac elegans nomẽ, quale habẽt accessus, regressus, & coadiutorię. Sed obstat huic cõsiderationi, quod hoc nomẽ accessus, nouũ est, ut supra in prælud. nu. 5. dictũ fuit, & ideo difficilẽ fuerit hoc colligere ex tali usu, cõi. Preterea, ut mox dicam, in aliis regulis uidẽt illa excipi ab appellatione generali, saltẽ gratiarũ in aliis inquam, regulis Pauli, qui primus omniũ uidẽt hoc nomine usus in eis, sicut & suo tempore primũ ea noce uti cęperũt, ni fallor, turisperiti scriptores. Ideo communis usus non uidetur hic allegari posse.

Secundò, pondera dictionẽ illã, quascũ 4
que, quæ ampliat verbũ, cui adiicit ad illa, quæ simpliciter prolatum non comprehẽderet, secundum glos. in uerb. quauis, clemẽ. 1. de re iudi. Facit gloss. clemẽ. 2. uerb.

quotiis,

quotiis. de electio. & gl. clem. fin. verb. quotiis. de sent. excommunica. Tertiò, põdera verbum, collationes, quarũ de numero est accessus, quippe qui est quędam cõditionalis collatio, vt in preludiis est probatũ. Põdera quartò, exceptionem illã, *Necnõ alias, quam super quibus, &c.* quod excipiẽdo illas videt includere oés alias. Quia exceptio. firmat regulã in casibus nõ exceptis. l. quæsitum. § denique. ff. de fund instruct. c. quoniã. de coniung. leprof. c. dominus. 32. quæstio. 7. Quarto, pondera verbũ. *Aliis dispositionibus*, quod adiectũ verbo, expectatiuas, comprehendere accessũ in indiuiduo sentit Cassad. in decis. vnica. de pact. Quãuis dici posset verbum, *Cũ promissionibus*, in illa regula positũ adiectionẽ esse illi⁹ verbi, Reseruationes, superius positi tantũ, & non aliorum. Sexto, pondera verbum. *Necnon absque consensu coadiutorias, &c.* Per quod reuocat ét coadiutorias, quæ sint cõsensu, ét cum futura successione concessæ fuerunt. Septimo, põdera, quod excipit coadiutorias de consensu concessas, nõ tamẽ excipit accessus. Octauò, põdera illa verba. *Sub quibuscũq; verborum formis, &c.* vsq; ĩ finẽ. Per quę, oés clausulas gratiarũ expectatiuarũ, & cõseruatiuas, & pseruatiuas tollit copiosẽ, qa tenores omnium, & formas pro expressis habere voluit, quod sufficit per ea, quę latè in prima Exceptione. nu. 2. diximus. 5

4 Secũdo principaliter p hanc exceptionem facit c. fin. de conces. præb. Quod de similis reuocatorię regulæ, immo multo minꝰ efficacis effectu agit, & declarat reuocari per eam omne ius ad rem in beneficio p litteras Apostolicas quæsitum, quantũcũque iuri in re fuerit propinquũ, modo ad illud non sit penitus peruentũ. at per accessum ptædictum ante illam reuocatoriã nõ fuit ius in re quæsitum, ut palam est, & in præludiis nu. 7. fuit probatum.

Tertiò, facit, quod per hãc reuocatoriã censẽt reuocata omnis dispositio collationem beneficii uacantis non attingẽs, etiam si sit collatio beneficii uacaturi, ppter uerbum, *Collationes*, ibi positũ. per quod id tenent omnes in illo c. fina. etiam si beneficium uacasset iam, & acceptatũ fuisset, secundum omnes ibidem. immo & si iam iudicatum fuisset illud beneficiũ acceptanti deberi, secundũ Petrum, & Perusinum ibi: immo & si collatio beneficii ilã uacãtis fuisset facta, sed nondũ per collatarium acceptata, secundũ Ioannẽ And. Lap. Dominic. & Perusin. ibidẽ sub finem illius. ca. at per hunc accessum ante Pauli reuocatoriã, quæ multis annis præcesśit præfati A. mortem, non fuit peruentum, nisi ad collationem beneficii uacaturi. ergo reuocatus uidetur per illam.

Quartò, principaliter p hac exceptione facit, quod quando Roman. Pont. nõ vult in huiusmodi reuocatoriis accessũ cõprehendi, solet illũ nominatim excipere, quod patet in regulis eiusdem Dom. Pauli. Nã in ea, quę publicata fuit 11. die Decẽbris 1535. per quã gratias omnes expectatiuas a se concessas reuocauit, excipit accessũ, & regressum, & de consensu coadiutorias. In ea ité reuocatoria, quę publicata fuit 22. Augusti 1536. idem facit. Cũ igitur in hac reuocatoria solum exceperit vnum ex illis tribus, nempe coadiutorias de consensu beneficiarii concessas, cõsequens videtur eũ noluisse accessus excipere, quia vnius inclusio, alterius uidetur exclusio. l. cũ prætor. ff. de iudic. capitulo nonne. de præsumptionibus.

Quinto, pricipaliter pro cõclusione hac facit decisio illa singularis doctissimi Cassadori in tit. de pactis, scilicet p alternatiuã cõcessa ordinario quo ad sex menses, tolli coadiutorias, quę cum futura successione dantur, quamuis nulla de illis mentio fiat.

Contra tamẽ hanc exceptionẽ facit primò, quod eam consequeretur, idem esse dicẽdum de omni regressu ante illã reuocatoriam à prędecessoribus Dom. Pauli cõcesso, quia par videtur ratio in illo accessu. ergo eodem iure sunt cẽsenda, l. illud. ff. ad legẽ Aquil. & c. inter cęteras. de reseri. quod tamen subdurum videtur.

Secũdò facit, quod casus exceptꝰ à regula per rationis paritatẽ ad alium extenditur. l. his solis. C. de reuocãd. donat. c. cũ ĩ lecta. cũ multis, quæ ibi citat Dec. de confirmat. vtil. at in reuocatoria prędicta Dõ. Pauli excipitur coadiutoria de cõsensu cõcessa. Ergo pari, vel maiori ratione accessꝰ, & regressus videbuntur excepti.

Tertiò facit, quod statutum in vno coęquatorũ extenditur ad aliud. c. trãsmissa. ro. de constitu. l. si quis seruo. C. de furtis. adiũcta gloss. ca. miramur. de seruis nõ ordinand.

glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo. memorabilis in c. si postquã. de elect. li. 6. at regressus, accessꝰ, & de cõsensu coadiutoriæ in hac materia uidentꝫ exæquata: quod satis videt colligi ex duabus regulis Do. Pauli, quas in quinto argumento pro exceptione formato supra citauimus.

Quarto facit, quod in his accessibus, vt fertur, cõpositio interuenit, & si gratis qñque conceduntur, id fit respectu laborũ, & meritorum antecedentium. Ergo quandá cõtractus vim habere videntur, vt Bald. ait in l. qui se patris. col. pen. vers. hoc scias. C. vnde lib. ad quod princeps concedit percepto pretio, dicitur contractus vẽditionis & nõ priuilegium, etiã si vtatur verbo, indulgemus. Et idẽ dicit Bal. de illo, p quo princeps habuisset aliquam dationẽ, vel factum, quod habeat commensurationẽ cum re concessa, contractum autẽ princeps nõ 8 potest reuocare. c. 1. de probat. cum aliis multis, quæ ibi ab hinc biennũ scripsimus post Aret. Felin. & Decium.

Quinto facit, quod priuilegiũ etiã subdito concessum pretio, vel re, quæ ptio æquipolleat receptæ: immo & id quod ob remunerationẽ conceditur, reuocari non potest, secũdũ ea, quę post Aret. Feli. allegat, in c. nouit. de iudic. num. 8.

6 Ad horum primũ respondeo, negãdo ex nostra cõclusione inferri, quod per regulã prædictã, regressus ante illã concessi, censeantur reuocati; alia est enim, & lõge maior ratio, qua regressus non reuocet. Quia primo, regressus est reditus quidã i ius pristinũ, cui maximẽ fauemus. c. ab exordio. 35. dist. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de 9 pactis. cũ multis aliis, quę in hoc congerit Fely. in c. cũ oẽs. nu. 8. de constitutionib. & in c. cum accessissent. nu. 5. eodem titu. & Cassad. in specie loquẽs de regressu, tradit in decis. 1. de pactis. Secundo, quod regressus causam habet de præterito: accessus autem minimẽ. Tertiò, quod p regressũ nõ sic præiudicat prędecessor Papa successori suo: quoniam solum concedit ius, quod olim habebat is, qui ei renunciauit, quod etiã tempore successoris habuisset, etiam si nil prædecessor disposuisset.

7 Ad secundum respondeo, primo cõcedẽdo vnũ casum exceptum a lege ad aliũ similem extendi: negando tamen illam reuocatoriã esse legem. sed quia c. si. de cõcess. præben. reuocatoriam appellat cõstitutionem, & omnis constitutio lex quædam est, c. lex. 1. distin. ideo & regulę Cãcellarię dicunt leges saltem temporarię, vt glosꝫ. & Go mes. tradunt in earum proę. Securius est respondere secũdo, negando rationem eandem militare in accessu ad illum cõseruandũ, quę militat in coadiutoria. Qñ p coadiutoriam cultus augetur diuinus, & illius suppleꝫ defectus. c. quoniã in plerisq; de offic. ordina. c. fi. de cler. ęgro. c. idcas. 3. q. 9. c. scripsit. cũ tribus seq. ẽtibus. 7. q. 1. c. 1. de cler. ęgrot. lib. 6. & graue prędiudicium fieret ecclesię illarũ sublatio, quoniam licet aliquot nomine tantum sint coadiutoriæ: multę tamen sunt re, ac nomine vtiles, & necessariæ: cum tamen accessus è cõtrario sint fere omnes alterius generis, vt palam est.

Ad tertium respondeo, negãdo illa tria in iure æquiparari: quoniã in nullo cap. totius corporis iuris ea tria inuenias. & quãuis i aliquot regulis nouis ex æquo de illis disponatur, non tamẽ ex hoc sequitur, illa esse, vt plurimùm coæquata. & ad hoc, vt statutum in vno equiparatorũ hẽat locum in altero, non sufficit ea in aliquo adæquari, sed oportet regulariter exæquata esse, ẽm Ang. in §. ius ciuile. nu. 10. versic. tertiò fallit. de iure natu. gen. & ciui. & Dec. in c. translato. de const. quãquam nõ oportet ea ita exæquari, vt nulla inter illa differentia inueniatur, ẽm Franc. Aret. in l. ex facto, notab. 6. ff. de vulg. Addo quod Cassador. hoc in his terminis uidetur sentire in dec. 1. de pactis.

Ad quartũ & quintum simul respõdeo, primò cõcedẽdo regulariter nõ posse principem sine causa reuocare suũ cõtractum neque priuilegium ob pretiũ, vel remunerationẽ concessũ. at nego primo tale pretiũ iteruenire in his, vel sic benemerita cõsiderari, vt gratiam faciant transire in vim contractus; quoniam hoc consequereꝫ Papã vẽdere beneficia, quę dato quod sine vitio posset, quod tamẽ multi, & in his Caietanus negant, de quo nunc nil pronũcio, tamen Sedẽ Apostolicã parum decet id audire. Quare malim dicere pecunias illas non in pretium gratię, sed in quãdam Sedis Apostolicæ dignitatis honeitã sustentationẽ 10 de more pio accipi. Secundò dico, regulã illam limitãdã esse in priuilegio, p quod ius perfectũ, & irreuocabile acquisitũ est, secus

secus si ius reuocabile. ẽm Aret. in c. nouit. de iudi. quẽ sequitur Fel. ibi. nu. 8. & utrque ponit exemplum in materia nostra, s. in c. 1. cũ ibi adnotatis. de concess. præbẽ. li. 6. Facit id quod ait Bar. in l. qui Romę. §. Flauius. ff. de uerb. oblig. cõmuniter receptus, s. eum qui donauit alicui cum pacto, quód post certum tẽpus res sit ecclesię, posse remittere illud pactũ in prędiciũ ecclesię, saltẽ si nil i hoc illa egit, quoniã, ut ibi ait Imolens. illa id quod nostrum. de reg. iur. ff. de illo, quod nostrum est irreuocabiliter intelligitur, non autem de illo, quod reuocabiliter.

11 Tertiò respondeo, eum qui accessum, & alias gratias expectatiuas à Romano Põtifice, siue gratis, siue pretio impetrat, ea cõditione saltẽ tacitè impetrare, ut si in uita cõcedẽtis nõ habuerint effectũ, postea per successorem possint reuocari. Quoniã oẽs 14 Põtifices post Bonifaciũ Octauum eiusmodi reuocationes facere consueuerũt statim post suã promotionẽ, & quæ consueuerũt fieri, tacitè intelliguntur, c. cum M. de constitut. l. fin. C. de fideiussor. l. quod si nolit. §. q assidua. ff. de ædil. edicto. & ideo si qequam damni hinc proueniat, imputet sibi, qui debuit id prędidisse.

12 Quartò rñdeo, Principem Roman. ex iusta causa posse reuocare contractum, & priuilegium pretio concessum, arg. l. Lucius. ff. de euictio. & l. itẽ si verberatũ. ff. de rei. uẽdic. & eorum, quę latè traduntur in c. quæ in ecclesiarum. de cõstitut. & in c. 1. de probationibus. per Fel. & Dec. & alios per eos citatos alibi. Et secundùm communem opinionem prẽsumitur princeps in dubio facere cũ causa, quando facit aliquid, quod sine illa non põt, ut tradit Cyn. in l. fin. C. si cõtra ius, vel utilit. & Panormita. communiter receptus, in dicto c. quę in ecclesiarũ. & in c. ad hæc. infra eod. Hæc tamẽ solutio non uidetur firma. Nam, ut in illo cap. ad hęc, dicemus, illa opinio communis non uidetur vera, per ea, quæ Fel. & Decius tradunt cõtra Panormita. in illo ca. quę in ecclesiarum, & Dec. contra eundem in dicto capitulo ad hæc. & in capitulo cum inter. de exceptio.

13 Quintò respõdeo, pecuniam, quã Rom. Pontifex propter huiusmodi accessus accipit, ad suam personam sustentãdam accipiẽ, veluti redditus quosdã suo tẽpore prouenientes. Et quamuis per eam obligẽt ipse ad seruandũ illos, dum uiuit, non tamen ideo successor ad id tenetur, argumẽ. eorũ. quæ in c. 1. de solutio. norantur, & in c. fin. ne prælat. vices suas, & in l. defuncta. ff. de usufruct. & quemadmodum. Et hæc uidẽt ratio germana, quare in hac reuocatoria Paulus non excipit accessus, & in reuocatoriis aliis posterioribus excipit. Quoniã in hac reuocat prædecessorum gratias, i aliis verò suas, & magis tenetur ad conseruãdas suas, quàm alienas propter compositionẽ secum factam. Et qa per huiusmodi accessus, & compositiones prædecessorum quoddam præiudicium fit successoribus, dũ, collationes eorũ tẽpore vacaturas, & pecunias eorum tempore recipiendas illi præripuerunt, & præoccuparunt. Quare meritò eos successores reuocare possunt.

Sextò, ac postremo, quod attẽtè perpendẽdũ existimo, quod argumẽtũ hoc nil aduersum præfatũ E. concludit, nel euincit, nõ potuisse Papã per illã reuocatoriam accessibus detogare, quod tamẽ mull' iurisperitus, mea sentẽcia, dicere audeat. Nã si ex presse accessus sustulisset, sicut & coadiutorias sine cõsẽsu cõcessas, nemo diceret, eos nõ fuisse sublatos, pter rationes ptactas. & qa materia est beneficiaria, in qua Papæ secũdũ cõmunẽ quodlibet licẽt, & quẽ voluerit sine ulla causa suo beneficio priuare, per multa, quæ tradebat Fel. in c. quę in ecclesiarum, de cõstit. nu. 39. quãuis nos in cõtraria soleamus esse opinione secuti Cardin. in consi. 141. Sanctissimus dominus noster, in qua ẽt nunc perstamus, quo ad beneficia iam quæsita, quamuis quo ad expectatiuas, & alias gratias beneficiorum quærendorũ, omninò noue (quod addo pp regressus, p quos solùm restituitur ius antiquũ) quæ, vt semper fuerunt iuri exosæ. ita nõ nunquam D E O displicent, nunquã a communi discessimus, neque nunc discedimus, immo arbitramur erudito cuilibet visum iri iustius, posse Romanum Pontificẽ tollere accessus a suis prędecessoribus cõcessos, quã ali as generaliores expectatiuas, quoniã primo ratio pecuniæ a prædecessore acceptæ sibi non obstat, per quintã solutionẽ & secundò illi maius morris alienæ captãde notum inducunt argumento c. 2. iuncto cap. accedens, & c. constitutus. de concess. pręben. vnde Ecclesia Gallicana etiam regressus

Universidad de Deusto
Biblioteca

greſſus nullatenus admittit, quaſi peccato rum quædam fomenta, & aiarum ſcandala. qđ & nos ſeruari olim vidimus, dũ in Academia Tholoſana, multis nominibus nobis ſuſpicienda prælegebamus, & Per. Rebuff. in gl. 2. ti. de reſeruat. in Concor. teſtatur. Vt ergo, ſemel finiã, & qd ſentio libere dicã, iuri conſonãtius vr. per eã reuocatoriã, regreſſus quidẽ non reuocari: qa iure anti quo, & in eo reditu fauorabili nituntr. Nõ itẽ coadiutoriæ de cõſenſu cõceſſæ; quia il læ ꝓſeruanr expreſsẽ; acceſſus aũt reuocari, niſi ſtylus Curiæ aliud hẽat; quod certẽ mihi necunde cõſtat, neq; arbitror cõſtitiſ
15 ſe rerũ Romanarũ peritiſſimo Caſsadoro. Quare ét atque ét hſitibus acceſſus conſulo, vt ſi qñ antequã illi ſortiantur effectum Rom. Pontifex, qui eos cõceſſit moriatur, conſeruationem illorum a ſucceſſore requirant, niſi eorum, quos intra annum mortis ſuæ proximum conceſſiſset. Qñ illi per regulam, quę decima eſt Pauli, & duodecima Inn. conſeruantur. Nuper aũt longo tempore poſt hæc edita vetuit Concilium Tridentinum ſeſsio. 27. cap. 7. de reformatio. omnes acceſsus, regreſsus, & coadiutorias cum futura ſucceſſione in hęc verba, *Cum in beneficijs eccleſiaſticis ea, quæ hereditariæ ſucceſſionis imaginẽ referunt, ſacris conſtitutionibus ſint odioſa, & Patrũ decretis contraria, nemini in poſterum acceſſus, aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad beneficium eccleſiaſticum cuiuſcunque qualitatis concedatur, & hactenus conceſſi ſuſpendantur, extendantur, aut transferantur.* Et paulo infra: *In coadiutorijs quoque cum futura ſucceſſione idem poſt hac obſeruetur, vt nemini in quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis permittantur, niſi certo caſu cum certa forma ibi expreſſa.* per quod decretum tollitur neceſsitas vtendi conſilio nro prædicto, donec contra illud incipiat diſpẽſari, quod vtinam nunquam fiat. Addam tñ aliqua huc pertinentia in auctario quod in ſequẽtis exceptionis fine adijcio.

Exceptio Vigeſimaprima.

SVMMARIVM.

1 *Clementina vetantis ſucceſſionem tenor.*
2 *Intellectus cap. ad extirpandas. de filijs preſbyterorum.*
3 *Lex vt futura tantũ, et non præterita reſpiciat.*
4 *Ratio quæ de præterito legem efficit declaratoriam.*
5 *Lex etiam antiqui iuris declaratoria, qna ſola futura comprehendit.*
6 *Acceſſus per compoſitionem ſolere dari. nu. 7.*
8 *Lex non reſpicit futura, cum inualueret præterita. num. 9.*
10 *Legitimatio primogeniti non tollit ius ſecundo geniti quæſitum. num. 11.*
12 *Religionis ingreſſus mariti, vt non præiudicet uxori.*
13 *Teſtamentum ante nouam legem perfectum valet; etiam, &c.*
14 *Appellatio vt non ſuſpẽdat effectum futurum excommunicationis.*
15 *Beneficium ob cauſam dimiſſum, ea non ſequuta, reddendum.*
16 *Princeps non præiudicat tertio, etiam per legem communem.*
17 *Lege habita pro infecta non tollit ius ante quæſitum.*
18 *Actio de dolo datur in permittentem incipere, & non perficere.*
19 *Intellectus communis c. 2. de conſuet. prabend. lib 6 nu. 20. & 21.*
22 *Conditionale debitũ perit per incapacitatẽ.*
23 *Intellectus regulæ factum legitimæ. de reg. iu. libro 6.*
24 *Ius ad beneficium per inhabilitatem perditur. num. 25.*
26 *Expectativa generalis ante clem. de fil. preſbyteror. ad quæ non prodeſt.*
27 *Acceſſus plus iuris confert, quàm expectativa.*
28 *Expectativa omnis conditionalis ſemel, multa vero bis.*
29 *Acceſſus & regreſſus non tollitur, vt alia expectativa. num. 30.*
31 *Clementina præfata filijs ante illã natis nocet.*
32 *Adeundi poteſtatem alia ius per ſe ſubſiſtẽs, alia non.*
33 *Acceſſurus non habet plus iuris, quàm habet. num. 34.*
35 *Præiudicium primarium, non ſecundarium attendendum.*
36 *Cauſam immediatam, non mediatam conſiderandam.*
37 *Alexius laudatus, paulo poſt omittitur.*
38 *Præiudicium tertij præcogitatum à Principe non impedit.*
39 *Præiudicium ſecundarium quod.*
40 *Intellectus clementinæ vi his, qui. de ætate & qualit. num. 40. & illius gl. 5. nu. 41.*

42 Lex

42 *Lex noua ſimpliciter loquens, vt nõ extenditur ad præterita.*
43 *Regulam ſine probatione, neceſſario non eſſe limitandam.*
44 *Lex noua non includit præterita, etiã quo ad futuros effectus, ſi de re ipſa, & non de vſu, aut exequutione loquatur, nu. 45*
46 *Lex puniens extendentem repriſalias, punit præteritas.*
47 *Lex vt Bannitus ecclam ſoluat, quo à banno eximatur, includit antea bannitũ; licet antea potuiſſet eximi non ſoluendo.*
48 *Lex formam procedendi, & ferendi ſententiam inducens, includit licet præteritas, qua parte non ſunt finitæ.*
49 *Lex vt maritus lucretur medietatẽ dotis, comprehendit dotes præteritas uxorũ poſt illam mortuarum. num. 50.*
51 *Lex noua de vſu rei, quæ non includit vſum præteritum.*
52 *Lex, ne qua fœmina veſtes ſericas veſtiat, vel ne ſuccedat dotata, præteritas includit etiam eas, quibus delata fuit hereditas, ſed non adita.*
53 *Lex, Decurtantum capienti, & præſentanti bannitum, includit eum, qui ante legem captum, poſt eam præſentat. num. 54.*
55 *Lex, ne querelæ bannitorum audiantur, comprehendit eum, qui accuſationem perſequẽs bannitur.*
56 *Lex, ne quis triticum exportet quem includit.*
57 *Lex, ne quis agat œconomum includit prius factum.*
58 *Lex, ne fœmina ſuccedat includit tam natas.*
59 *Legitima patris viuentis filio quaſi debita.*
60 *Ius ſuccedendi patri aliud à iure filiationis. numero 61.*
62 *Verba, Nullo modo, & Nullo tempore, vt pragmatica.*
63 *Lex de re præterita, & de vſu eius diuerſa.*
64 *Lex dans modum et ordinem quos includat. num. 65. & 66.*
67 *Acceſſus præambulum iuris in re quærendo.*
68 *Ius in re quærendum non eſt acceſſorium iuris ad rem.*
69 *Lex non includit exequutionem rei præteritæ, cum illa eſt acceſſoria, & cum finis, & ratio legis ei non conueniunt. nu. 70.*
71 *Lex noua includit futurum, perficiens præteritum.*

1 VIgeſimaprima Exceptio, quæ materiã c. 1. ſupra eo. & huius cap. tangit, eſt quòd prætatus C. eſt filius illegitimus cuiuſdam viri magno in pretio cũ apud ſuos, tum apud Romanos habiti, qui ante præfatum A. præceſſorem præfati E. hanc de qua contendimus Cantoriam obtinuit, & in fauorem eius reſignauit. Et conſtitutio Clementis VII. extat, q̃ filios illegitimos excludit a ſucceſsione in beneficijs parentũ, tam mediata, q̃ immediata, in hæc verba.

CLemens VII. &c. Sanè poſtquã felic. record. Alex. Papæ III. prædeceſſor noſter filios præſertim ſacerdotum in eccleſijs paternis ſuccedere prohibuerat, eaſque nihilominus media interceděte ꝑſona filios ipſos hęre diſponeret, cũ paſſim ſacerdotes, vt eccleſijs ſuis filij eorũ ꝓcurentur ſatagentes, in Alexandri prædeceſſoris hmõi diſpoſitione confiſi, eccleſias ſuas, quas ad eorum peruenire filios confingebant in fauorẽ perſonarũ, quæ eccleſias ipſas, etiam illarum poſſeßione nõ habita, in ipſorum reſignatiõe filios ex fornicatione genitos illico mox reſignare, ipſiq; filij eccleſias ipſas diſpẽſatione ſuper natalibꝰ defectu, quem ex dictis Sacerdotibus reſignantibus geniti patiebantur (et patris noie expreſſo) obtenta, conſequi hactenus conſueuerint, profecto permitioſum ſimper & abominabile, ac grauẽ diuinæ ꝓ maieſtatis offenſam tendere, videlicet qđ ipſi preſbyteri eorum crimen, qđ erat occultum, non ſine turpitudine, ob inordinatã ſpuriorum filiorum amorẽ, detegere non erubeſcerent, iudicauimus. Propterea q; vbi tempus (quod omnia palam facit) & præſentium ratio, quid in futurum ſit cauendum admonet, merito admonemur, vt ad tollendum huiuſmodi abuſum, neceſſarium arbitrati ſumus eiuſdem Alexandri prædeceſſoris canonẽ corrigere, potius quàm talia cum tanto hominum ſcandalo tolerare. Habita igitur ſuper his cũ venerabilib. fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum conſilio, & vnanimi conſenſu auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, quòd de cætero filij preſbyterorum ex fornicatione nati, eccleſias cathedrales, etiã Metropolitanas, ac monaſteria, quibus eorũ patres præfuerunt, ac ſeu illa, & illas dignitates, etiã maiores & principales, perſonatus, adminiſtrationes & officia, etiam curata, & electiua, & alia quæcunque beneficia eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura ſecularia, & quorumuis ordinum regularia, qua preſbyteri, & clerici, & religioſi eorum patres in titulum, vel commendam, aut adminiſtrationem, ſeu vt alijs perpe-

tuo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quò vnita aliquando obtinuerunt nullo vnquã tempore quoquomodo obtinere possent; nec eum eis super hoc dispensare intendimus. Et si quas dispensationes per nos concedi contigerit, tanq̃ per præoccupationem, & contra mentẽ nostram cõcessas eis nullatenus suffragari, taleisq̃ dispẽsationes nostris volumus exulare tẽporibus. Et qũ nobis licere nõ patimur, nostris successoribꝰ. iudicamus, nõ obstante præfati Alexandri prr. decessoris, & aliis cõstitutionibus, & ordinationib. Apostolicis, ceterisq̃ cõtrarijs quibuscũque.

Hæc Clemẽs. De qua constitutione aliqua non oĩno contemnenda superiore anno in c.1.de præben.quo ad alia proposita disserimus, quo ad ꝓsens verò ꝓsuppono, Clemen. hanc post huius, qualis qualis accessꝰ cõcessionem, fuisse editam. Qñ accessus à Leone X. fuit concessus. clementina verò hæc à Clemente VII. Est ergo nunc dubiũ plusquã mediocre, in quo libẽtius audirem alios differentes, & pronunciantes: quàm differere, ac sniam ferre, nisi me necessitas cogeret, scilicet, an clemẽtina hæc obstet præfato C. quo minus ꝓ hunc accessum succedere in hac Cantoria posset: si is alioqui valuisset, neq; reuocatus foret: Et pro parte quidem negatiua multa faciũt.

3 Quorum primum est, q̃ lex non extendit ad præterita, c.fi.de coniti.l.leges. 2. C. de legib. & l.de vsuris. C. de vsu. c.añ triẽniũ. 31.dist. ca. ꝓposuisti. 82.dist. qđ procedit etiam, qñ ratio legis antecessisset legem: qa per hoc prohibitio legis nõ trahitur retro ad tẽpus antecedens, sed solum ad futurum, ẽm Bal.no.6. & Sal.colum.1. in l. testium. C. de testib. per illum tex. quos sequitur Felin. in ca. fi. de constit. Quę ampliatio maxime inseruit nostro proposito: quoniam ratio prædictæ clementinæ illius ꝓhibitionem præcessit, vt ex ipsius proœmio satis colligitur. Neque illi obstat glo. memorabilis clem. 1. de concess. præben. verb. cẽsemus. cõiter recepta, quæ habet illi clementinæ locum esse in præteritis, quoniã ratio illius æque præterita respicit, ac futura; quam etiam Fel. ipse col. 7. illius casus vltimi commẽdat. Pro qua etiã facit, quod Bart. in l. omnes populi. num. 44. ff. de iust. & iur. ait, legem, quæ annullat actũ extendi ad præterita, quando causa annullans foberat de præterito: non, inquam, hoc obstat. 4 Quoniam primò, vt Felinus ait in principio illius c. aliud est declarare, & interpretari ius antiquũ iam conditum. & aliud moueri ex ratione, ꝓ quam lex nõ declaratur, sed assimitur pro fundamento legis nouæ cõdendæ. Hæc tamen solutio nõ videtur satisfacere, quoniã solum procedit quãdo certum est legem, quæ cõditur, esse nouam: at gl. prædicta cum communi probat, legem præsumendã esse declaratoriã, quando ratione antiqua, quæ ita cõcepit præterita, sicut futura, nititur. Quare secũdò respõdeo, ampliationẽ hanc procedere i ea ratione, quæ sola sine nouo statuto nõ cõcludit necessariò seruãdũ esse, quod lege noua statuitur, illa verò glo. in ea ratione, quæ necessariò concludit, & sola sine lege noua cõuincet, id quod, per eã statuĩ esse seruãdũ, ẽt si nouè non statueretur. De qua duplici ratione profundius, vt arbitramur, alias, anno superiore, in c. ratio nulla. de præb. egimus. Sed hæc huius ampliationis resolutio applicata huic clem. videt cõcludere, illam ad præterita extẽdẽdã esse, quoniam ratio, quã ea nititur, concludit quod in illa statutũ est, seruãdũ fuisse, ẽt si ea nũ quam prodiisset. Quoniam testatur proœmium eius, pernicioſum semper & abominabile, ac in graué diuinæ maiestatis offensam tetendisse contrarium eius, quod hic statuit, & ita fuisse peccatũ. & per cõsequtionẽ non faciendum. Quare tertio, sed clarius & tutius respondeo, glos. illam illius clemen. 1. de concess. prçb. procedere in dubio, quando scilicet non apparet aliunde, legem illam tantùm futura respicere, vt in casu illius clemen. 1. At per hãc, de qua loquimur, ipsam clem. clare aperitur non esse illi locum nisi in futuris, verba enim eius sunt, *statuimus, & ordinamus, quod de cætero, &c.* quæ dictio efficit, vt constitutio ẽt antiqui iuris declaratoria, in qua ponit, sola futura respiciat, per tex. omnium optimum c. 1. coniuncta glo. uerb. de cætero. de postulat. prælat. lib. 6. Textus etiam est aptus, in c. fi. de sponsal. duor. tradunt Imolen. colum. 6. post Anton. & Fel. colum. 7. in illo c. fin. & Bart. prçallegata l. oẽs populi. nu. 43. ff. de iust. & iur. Ratio est in prõptu, quoniam in certis non est locus coniecturis leg. continuus. §. cũ ita. ff. de uerborũ obligatio. Nam & dictum Bartoli supra pro illa glos. citatum in lege, quæ non se contrahit, ad futurum procedit, loquitur enim in illo articulo Bartol. de lege, quæ

nec se ad ꝓterita extendit, neq; ad futura contrahit. Cum ergo is accessus præcesserit, hanc clem. non videtur tolli ab illa, q̃ se expresse ad futura contrahat, licet rõ eius eam præcessisset, & talis fuisset, quę sola sine hac lege concluderet esse malũ, & prohibitum, quod ipse prohibet, & deniq; licet iuris declaratoria esset, & non inducto noui.

6 Secundò principaliter, pro hac parte negatiua, scilicet hunc accessum non fuisse ꝓ illam clementinam superuenientẽ sublatũ, facit, quòd quando accessus conceduntur, cõpositio q̃dã pecuniaria interuenit, per q̃ Romano Pontifici aliqua pecunia soluitur, vel si gratis conceditur, id fit ob remunerationem laborum, & aliorum quibus de Sede Apostolica bene meriti sunt hi, quibus conceduntur. quod testatur Cassador. in de cis. 1. de pactis, & experiẽtia docet. Et ita cõcessio accessuum, quandã vim contractus habet, per ea, quæ citata fuerunt in quinto argumento contra exceptionem ꝓcedentẽ supra nu. 5. formato, at contractum sui nõ potest princeps sine iusta causa tollere, c. 1. de probationibus, ergo neque Clemens accessus antea concessos.

7 Tertiò facit, quod inter ꝓfatũ C. & ꝓfatum A. transactio quædam facta fuit, qua C. renunciauit iuri, quod se habere prẽdebat in ꝓfata Cantoria, vt A. consentiret accessui per Papam concedendo. Et ne dicas, hanc transactionem illicitam fuisse, cõsidera, auctore Papa, eam factam esse, nec id simoniacum iure naturali, vel diuino esse, sed tantum positiuo, & humano, per ea multa, quæ anno superiore in c. dilecto. de prẽb. scripsimus, at Papa contractus inter partes factos non solet tollere, argumen. per locum ab speciali clement. dudum. §. finali de sepult.

7 Quarto, principaliter facit ca. detestãda. de concess. præb. li. 6. vbi videtur esse casus pro hac parte adiuncta quadã determinatione Imolensis, quam refert, & sequitur Dominic. ibid. col. 3. sub finem. Caput enim illud reprobat promissiones oẽs conferendi beneficia, & Imol. tenet intelligendum esse tantum de promissionibus faciendis, & non factis, dato quod factæ nondum suum fortitæ fuissent effectũ. ergo pari modo clementina hæc, quæ tollit omne succedendi modum filiis illegitimis in beneficia paterna intelligi debet de modis succedẽdi concedendis, & non concessis.

8 Quinto facit, quòd lex noua non cõprehendit futura, quando ea comprehendẽdo inuolueret præterita, ad quæ non extendit. arg. c. super eo. 1. de appella. & est gl. mem. quæ secunda est cle. 1. de testam. quã Card. Panorm. Imo. & Rauennas ibi, & Corset. in sing. verb. lex. & Felin. in præcitato cap. fi. col. 12. pro singulari commendarunt, & approbarunt, quam pulchrè declarauit Domi nic. in c. ex antiquis. col. 4. ver. tertio, 54 dilin. at in casu proposito aliquid inuenitur præteritum, nẽpe cõcessus, aliquid futurum, nempè illius exequtio. & clem. hæc non potest exequtionem illam futurã tangere, nisi etiam ipsius accessus concessionem præteritam inuoluat. ergo eius exequtionem non tanget.

9 Sextò facit, quòd lex noua non respicit effectus ẽt futuros actus præteriti, & perfecti, c. fin. de constitu. coniuncto cap. statuimus. de maio. & obe. In c. præallegato enim c. statuimus. constituũ fuit, vt inter canonicos maior ordine in confidendo minori præferretur, etiã si posterius esset receptus, & in citato c. fi. declaratum est illud ca. non habere locũ in iam receptis, sed in recipiendis tantum, & non alia ratione, q̃ quia concessio, licet effectus quidam futurus sit, est tñ actus præteriti, & perfecti scilicet receptionis anteactæ. Facit l. iubemus. C. de testa. quemadmodum test. ord. & l. testium. C. de testib. & cap. ante triennium. 31. distin.

10 Septimò, faciunt decisiones aliquot doctorũ particulares casui proposito similes. Quarũ prima sit Io. And. in Mercurial. regulæ, sine culpa. l. 6. col. 13. versi. ad solutionẽ, l. per legitimationem primogeniti non tolli ius primogenitura, quæ situm secundo legitime nato.

11 Secunda sit Feder. in consi. 294. factum tale, s. Clementinam exiui. de verb. sign. q̃ fratres minores declarauit esse inhabiles, q̃ deputarentur testamentorum executores, non extendi ad exequtores ante illam constitutionem deputatos.

Tertia est determinatio, q̃ Bartolo tribuitur, quamq̃ ipse tangit in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in q. 5. prine. nu. 42. s. quod statutum, ne fœminæ succedant, non extenditur ad fœminas, quibus iam est delata hæreditas, licet nondum diuisa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarta est Imol.in c.fi. de constitutiõibus.col.7.quam sequitur Feli. ibi.col.2.f. quod lex noua de lucrifacienda medietate doris vxoris præmortuæ, nõ extenditur ad dotem vxoris ante illam legem ductæ, & post eam mortuæ.

12 Quinta est Pan.in c. veniens.de conuersion.coniugatorum.nu.7.f.nouum religionis ingressum mariti non præiudicare vxori, quo minus replicare possit de mariti adulterio, antea perpetrato aduersus ipsum de adulterio vxoris excipientem.

Sexta est Bald. communiter receptũ in ꝓcitata l.iubemus.C.de testamentis,& quẽ ad.test.ord.f. quod testamentum factũ ante legem, q̃ nouam testandi formam inducit, valet, licet in eo condendo non fuerit illa forma seruata. Quam decisionem ideo tribuo doctoribus, quia licet Iason ibi nu. 10. & alij multa alibi dicant in illa lege,de hoc esse casum,tamen non videtur esse,quoniam citata l.iubemus.non probat hanc cõclusionem, nisi de forma inducta per legẽ, quæ se contrahit, & arctat ad futura tantũ negotia,conclusio vero doctorum comprehendit etiam legem, simpliciter inducentẽ formam sine vlla mentione præteritorũ, & futurorum. Per quam considerationẽ certum mihi est, testamentũ antè illam legem conditum,valiturum fuisse, & si post illam potuisset illud testator mutare,& nõ mutasse. Quinimmo arbitror,verius esse,quod Paulus Castr.ait in prælegata l.iubemus. quam q. Angel. per posteriores magis receptus,in authentico, vt nouæ constitutiones post alios duos mens. quam insinuatæ fuerint,obtineant. §. prouinciarũ. tenet,f. testantem ante legem nouam,testandi formam inducentem, quæ non se contraheret expresse ad futura,factum valiturum esse,si testator post illã moriatur, & cũ posset renouare illud testamentum,non renouet q̃nis Iason ibi,& Felin.in c.fi.col.3.de cõstitutionibus sequatur Angel. Cuius opinionem adeo non probat citarum Authenticũ, in dict.§.prouinciarũ.supra citato,vt videatur probare contrarium clarè, q.quid Angelus nimium subtilem se præstans rẽ obnubilet.quod quia nunc demonstrare extrarium est omitto. quæ opinio Pauli satis videtur fuisse Petri in c.2. de constitutionib. colum.1.sub finem.

14 Septima est Pan. in c.pastora. §. verũ.de appellationibus.nu.2.videlicet,quod quẽadmodum appellatio non suspendit excõmunicationem latam, & sic actum ꝓteritũ, & ideo non suspendit eius denunciationẽ, & sic actum futurum omnino illi annexum, sic, & Lex noua non suspẽdit actum futurũ omnino præterito annexum, & ab eo dependentem.

Octaua sit Fel.qui in c.fi. de constit.col. 3.cõtra Petr.de Anch.cons.26.col.fi.determinat,statutum,ne fœminæ,masculis extãctibus,succedant, non extendi ad bona,q̃ ante illud pater pro se, ac filiis suis q̃sierat,q̃ Felini decisionem sequitur Io. Crotus in repeti.l.omnes populi.ff. de iust.& iur.nu. 37.in versi.limitatur.

15 Nona sit Io.And.verb.ĩcurrere. & Pet.ab Anch. col.2.in c. 2. de constitutionib.f. legem nouam, quæ vetat frumentum a territorio extrahi,non comprehendere illum qui cœpit extrahere, & ob aliquod impedimentum non extraxit.

Decima sit Iacobi Butrigarii,quẽ refert & sequitur Pet.ab Anc.in repet.c.1.de cõstitutionib.charta parua 50.col.3.ver. Subiicio, f. de legato fratribus ante clementinã dudum facto,non deberi quartam parocho etiã si qui legauit post illam clementinam mortuus fuisset.

Octauo principaliter pro C.facit,q. res quæ culpa caret,in damnum vocari non eõ uenit.c.2. de constitutionibus regula, sine culpa.l.6.at in nulla ipse fuit culpa, quare is accessus sibi pereat.

16 Nonò principaliter facit,quòd q licitè renunciat alicui beneficio ob aliquam causam,ea non sequuta debet habere regressũ ad illud.ff.& C.de cõd.caus. da. & caus. nõ se per totum cap.si beneficia. de prœben.li. 6.ca.cum vniuersorum,de rerum permuta. cum adnotatis in c.1.eodem tit.l.6.at prœfatus C. præfatæ Cantoriæ olim renunciauit in fauorẽ A. licitè,quia Papa consentiẽte illa de causa,vt ei concederetur accessus Ergo si accessus is non sortiatur effectũ, habebit saltem regressum ad ius illud pristinum,cui renunciauit.

Decimo facit,quòd princeps per suã legem nemini præsumitur præiudicare, neq; alicui ius suum tollere.l.2.§.merito.& §. si quis a principe.ff.ne quid in loco publico, vel itinere fiat.cap.quamuis de rescrip.lib. 6.c.super eo.de offi.dele. quæ quamuis de rescriptis,priuilegijs, & aliis dispositionibus primatis loquantur,tñ ẽt in legibus cõmunibus habere locum testatur Card. in cap.ad petitionem.de accusat.oppo.5. quẽ
17 etiam Ananias sequitur nu.4. Card. enim ibi declarans eruditissime de more glos. singularem in verbo, *Pro infectis*, clementina 1.de immunitate ecclesiarũ ait,Rom. Põtif.in his quę sunt iuris positiui,posse quidem facta ita pro infectis habere, vt nõ solum habeantur infecta ex tempore quo illa quassat, sed etiam ex tẽpore quo facta fuerunt. Id tamen intelligendum esse quatenꝰ id in tertij præiudicium non redundaret. Decius etiam in c. fin. de constitutionibus colum.3. & clarius numero.13. in eadẽ est opinione.Pro qua cõclusione facit.c.2.& c. fi.de constitutionibus, quæ ideo nolunt cõstitutiones ad probabiliter ignorantes, & a ẽtus præteritos extendi, ne cui sine culpa fiat præiudicium, ergo lex principis in dubio nemini præiudicat. At si dicamus per hanc clementinã accessum præfati C. & alias expectatiuas,quæ filii spurii eo tẽpore ad ecclesias paternas habebant, fuisse sublatas,multis præiudicasset.igitur id non est dicendum.

18 Vndecimo facit,quod præfatus C. ipẽsas fecit,hunc accessum obtinendo in re pertinente ad Papã,de cõsensu ipsius.Ergo vel accessus debet illi esse firmus,vel Papa tenebitur actione doli.l.si cum mihi.ff. de dolo. quæ habet ẽm Bar.& communem. eum teneri de dolo, qui opus cœptum in re sua,in alterius vtilitatem non permittit ei finire.

Pro contraria tamẽ parte, scilicet,quod per hunc accessum præfatus C. præfatã Cãtoriam obtinere nequeat,obstante illa clementina,faciunt sequentia. Primum,quòd hæc clementina statuit, vt presbyterorũ filii nullo vnquam tẽpore, quoquomodo beneficia, quibus sui patres præfuerunt obtinere possint,at ꝓfatus C. filius illegitimus est eius,qui præfatæ Cantoriæ olim ꝓfuit. Ergo illam nullo vnquam tempore, neque vllo modo obtinere potuit,vel põt post clementinam illam promulgatam. at virtute illius accessus antea concessi ea acquirere est aliquo modo obtinere. Igitur neque illius virtute obtinere potest.

19 Secundo, ꝓ hac parte videtur casus in capitulo detestanda.de concess. præb.l.6. ad iuncta illi opinione Arch. communiter rece-

pta. Quassat enim ille textus premissiones omnes beneficiorum vacaturorum, etiã illas,quæ ante illud cap.licebat.& Archi.ait quassatas censeri etiam illas,quę ante illud cap.fuerunt factæ. Cuius opinionem sequitur ibi latissimè Io. Monachus, quãuis incaute Perusinus, siue Francus contrariũ imponat ei.Eandem sequitur latè Io. And.ibidem,quod ipsum etiã breuiter Guillermus à monte Lauduno tenet. Satis etiã late idẽ probat Petrus ab Anchar. q enim Perus. rẽ breuissime tangente opinionem Io. Andr. amplexus videtur. Probus etiã in additio. Io.Monachi, dum eũ nullatenus in hoc impugnat, probare videtur. Solus Imolensis relatus, & probatus à Dominico ibi cõtrarium dixit, secundùm iuris rigorẽ esse uerius,quamuis crederet in praxi seruandam esse opinionem Archid. & communem. & perpendamus hanc decisionem esse omniũ quæ allegari possunt nostro casui simillimã Sicut enim in nostro casu agitur de beneficio vacaturo,ita in illo, & sicut ibi ,pmissio erat cũ die incerto, scilicet cum facultas se obtulerit conferendi, ita & in casu nostro, cum scilicet cederet, vel decederet ꝓfatus A. Et sicut ibi dies omnino incertus gratiã efficiebat conditionalem,secundùm omnes ibidem, ita & in casu nostro, vt in pludijs est dictum.Et sicut ibi antequam dies icertus certificaretur, & sic ante impletã cõditionem primam, antequam beneficium ,pmissum vacaret,superuenit ea. illud reprobans promissiones,per quas ius ad vacatura tribuebatur,ita & in casu nostro antequam dies incertus huius gratiæ ueniret, & ita ante conditionẽ adimpletã superuenit clementina prędicta,quę prohibuit filios illegitimos in patrũ beneficia vllo modo succedere.Neque vlla occurrit cuasio,nisi a communi cum Imol.discedas, quod tamen non esse faciendũ in solutione quarta argumẽti pro præfato C.facti clarè ostendã,vel nil pro illo facere illud argumentũ demõstrabo. Vel nisi forte quis dicat, illã constitutionẽ satis se ad præterita expresse extẽdere,qđ Archid.& Guillel.inuenerunt,& ipse in medio iudicibus relinquo rem, à me nullatenus mouendã,si tã litigatorem, quã æquum consultorem agerem. Cum Felinus & alij oẽs recentiores, vt indiligenter decisionem Imolensis communi contrariam tractant,ita parum olfecerint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 Tertiò principaliter faciunt illa multa, quæ Io. Monachus vir ingenij acumine, variaque doctrinæ præcellens, & Io. And. cum Petro ab Ancha. in præcitato c. 2. ad cõfirmandum conclusionem tactam in secundo argum. adduxerunt.

22 Quorũ de numero est primo, q. debitũ conditionale, vel incertũ omnino diem cõtinens perit, si superueniat impedimentũ, conditione pendente, vel antequã dies eueniat. quod tamen intelligo in vltimis volũtatibus, l. intercidit. ff. de condi. & demõst. & etiã in contractibus quo ad obligationes pficiendas l. quoties. §. 1. ff. de nouatio. cũ adnotatis ei per Bar. Secdo, qđ dies cõditionis adimpletæ tunc demũ retro trahit, qñ pendente conditione non superuenit aliquid, quod illius dispositionis cõditiõalis effectum impediat, argum. l. bonorũ. ff. rem rat. haberi, & c. si ꝓ te. hoc tit. l. 6. Tertio, qđ si legatarius ante conditionem impletam moriatur, vel alioqui fiat incapax, nil quæritur ei, neque quicquã transmittit ad successores. l. 1. §. fin aũt aliquid. C. de caduc. tollẽd. l. si. ita legatũ. §. illi si volet. ff. de legat. 1. & idẽ si pẽdẽte cõditiõe seruus fiat, l. intercidit. ff. de conditio. & demõstr. cũ resolutione Alberici, ac Bartoli ei adiecta. Cũ ergo accessus is cõditionalis sit, cũ omnino in incertũ diem concessus fuerit, cum impedimentũ pendente conditione, ac ante diẽ certificatũ euenerit, & ideo retrotrahi nequeat, cum denique habens illũ legatario in hoc exæquetur, vt Oldr. receptus affirmat in consil. 58. quidã, & 168. ad primam, cum antequam dies cederet, factꝰ sit prædictus C. incapax, sequitur per illam prædictam Cantoriam obtinere non posse.

23 Quartò principaliter facit, qđ licet regulariter factũ legitime non pereat, quamuis ad eum casum veniat, vnde incipere nõ posset, regula factum. l. 6. l. in ambiguis. §. 1. ff. eod. cap. neque furiosus. 32. quæstion. 7. c. pen. de eo q cogn. consang. vxor. su. l. adoptiuus. ff. de rit. nuptia. in princip. l. patre furioso. ff. de his q sunt sui, vel alieni iur. l. 1. §. casũ. ff. de postulan. l. is cui. ff. de test. tũ illud procedit, quando actus fuit perfectus & consummatus, secus est si actus non esset consummatus. Quia tunc desinitur, quando deuenit ad casum, a quo inchoari non potest. l. pluribus, & l. existimo. ff. de verborum obligation. & in l. si metallũ. §. si seruo alieno. ff. de his quę pro nõ scrip. in leg. pro parte. ff. de seruitu. i l. post finitã. ff. de suspect. tutor. in l. si sub vna. §. si qs viã. de verbo. obliga. Verba enim illi⁹ legis, ꝓ parte. q̃ Ioan. Monacho. vbi supra, cum Ioann. And. & Petro citat, ea sunt: *Pro parte domini seruitutẽ acquiri nõ posse vulgo traditur. Et ideo si quis fundũ habens, viam stipuletur, & partem fundi sui postea alienet, corrumpi stipulationem in eum casum deducendo, a quo stipulatio incipere non possit.* Hæc illa. Si tñ iam semel quæsita, & constituta fuerat seruitus quamuis stipulator mortuus, duos hæredes reliquisset, seruitus tñ iam perfectè acquisita nõ perisset, vt habet. l. lex illa pluribus. §. & si placeat. ff. de verborũ obliga. Si igit in casu nostro prouisio cõditionalis, & sub omnino incertũ diem facta, & nondum perfecta, sed pendens quam is cõtinet accessus perijt, cum antequam perficeretur ad rem pus hums clementinæ peruenit, a quo iam incipere non poterat.

24 Quinto facit, quod ius omne ad rẽ ad aliquod beneficiũ acquisitũ perditur, si inhabilitas, vel irregularitas supueniat illud habenti, antequam ius in re perfectũ cõsequatur. ꝓ illa multa, quę supra in Exceptione decima. num. 10. late adduximus. At ꝓfatus C. longe antequam ius in ꝓfata Cantoria perfectum quæsisset, factus est ꝓ hãc clem. inhabilis. ergo si quod ad rem ius habuit, perdidit.

25 Sextò facit, qđ inhabilitas superueniẽs potentior est ad tollendum ius ad rẽ, & eiꝰ perfectionem impediendã, quam econtrario ius illud ad rẽ ad inhabilitatem, ne superueniat, arcendam. Exemplũ primò ĩ hęrede, qui licet tempore testamenti facti, & mortis testatoris reperiatur ad hæreditatẽ ade undã habilis, & multo maius ius ad rẽ habeat, & multo ad ius in re propinquius, quam qui habet accessum, & beneficiũ nõdũ mortui: si tamen ante aditam hæreditatẽ deportetur, perdit ius ad rẽ, illud antea sibi quæsitum, non contra per illud ius a deportationis inhabilitate, quo ad illam hereditatem præseruatur: l. si alienũ. §. in extraneis. ff. de hære instituen. §. in extraneis de hære. qualita. & differen. Exemplũ secundo in legatario conditionali. nam is perdit suam spẽ, si pendente conditione moriatur aut deportet, & durante deportatione dies cesserit, vel cõditio impleta fuerit. l. intercidit.

dit. cũ resolutione Alber. Bar. & cõmunis. ff. de cond. & dem. & l. interuenit. ff. de legat. pistan. l. si cognatis. ff. de reb. dub. cũ eis adnotatis. & constat tantum, immò plus iuris esse legatario cõditionali in legato post testatoris mortẽ, quàm habenti expectatiuam, vel accessum ante mortẽ eius, in cui⁹ beneficiũ est successurus, vel accessurus. Ergo, & si habens expectatiuam, vel accessum hat incapax ante quam dies cedat, cadẽ, immo maiore ratione perdit ius ad rẽ, quod habebat, vel saltem durante illo impedimẽto non poterit illud ad ius in re transferre. Exẽplum tertium in contractibus sit, de illo, qui obligationẽ cõditionalem in puram notauit, & pendẽte cõditione deportatus fuerit. Nam si, durante deportatione, cõditio adimpleatur, non censebitur obligatio nouata. l. quoties. §. 1. ff. de noua. Per q̃ oĩa vides ius illud ad rem, & spem debitum iri, per illam incapacitatem superuenientẽ tollit, non contra per illud ius ab incapacitate prẽseruari habentem illud.

26 Septimo, ꝓ exceptione nostra facit, qđ nemo diceret eum, q̃ expectatiuam generalem ad primum beneficium vacaturum, qđ duxerit acceptandum, ante illam clementinam habuisset, posse acceptare beneficium, quod patris eius mediate fuerat, si post illa clementinam vacasset. Et non alia ratione, quàm quia per illam clementinam factus fuerit inhabilis ad illud, non obstante, quã prius habuit expectatiua. ergo inhabilitas per illam clementinam inducta efficit, ne ius ad rem ante habitum, in ius in re transire possit.

27 Et ne dicas primò, ꝓ accessum ius ad rẽ fuisse quæsitum, per expectatiuam generalẽ autem minime, secundùm Gomesium in q. 1. de non tollen. iure quæsito. pag. 9. ver. quarto modo. nume. 33.

28 Considera primo, ꝓ eius fundamenta id non probari. Nam primum, scilicet decisio Aegydij 667. auditor deputatus, non agit de expectatiua pura, sed cõditiõali, vel qa oĩs expectatiua est conditionalis gratia, vt ait ipse in deci. 358. acceptatio. & clare sẽtit Oldrad. consil. 58. quidam. & consi. 68. ad primam, & in præludijs, nu. 6. est dictũ, Vigilantius dico Aegidiũ non agere de expectatiua, q̃ vna tm̃ conditione omnib. expectatiuis cõi suspẽditur, sed de expectatiua, quæ ꝓter illam habet aliam, scilicet si ꝓ so-

29 Et ne secundo soluas argũ., respõdendo, aliud esse in accessu, qui penitus perit, si nõ sit ei locus in beneficio illo particulari, ad quod datur, aliud in expectatiua, q̃ in aliis quoq; beneficijs suũ põt sortiri effectũ, argumento eius, qđ eleganter Gomesiꝰ determinat in q. 1. Regulę de nõ tollend. iur. q̃ si. nu. 40. s. ꝓ prouisionẽ Papę cum clausula. Modo non sit alteri ius quæsitũ, tolli quidẽ ius ꝓ expectatiuã generalẽ habitũ, nõ autẽ quod acquisitũ est per accessũ, vel regressũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cuius rationē sensit paulo prius num.30. scilicet, q in altero casu irreparabile dānū sit, cū in alio beneficio verificari possit, in alio vero non. Ne igitur, inquā hoc respōdeas, considera quarto, q nolo ipse dicere, ius per hunc accessum acquisitū, & aliud p aliam expectatiuam generalem, qualia esse in omnibus: sed solum in hoc, quod vtrū que est ius ad futurum, & per neutrum est ius in requisitum. Et ideo cum incapacitas inducta per illam clementinā iuri expectatiuæ generalis præiudicet, sequitur nō posse dici per eam ideo non p̄iudicari accessui, quia ex eo iam ius quoddam ad rē conditionale quæsitum erat illum habenti; qđ nostro proposito sufficit. Nulla enim alia rō reddi potest, quare clementina illa non præiudicet præfato C. quo ad hunc accessum, nisi quia per illam iuri alterius ad rē quæsito non fuit derogatum.

30 Septimò facit, quòd tenentem partē aduersam oportet confiteri, eum, cui ante illā clementinam tanquā proximo cognato, debebatur aliquod beneficium, iuxta notata p Domi. receptū in c. eum. in ecclesia. de p̄ben. li. 6. quod pater eius mediatè, ac ante illam clementinam obtinuerat, posse post illam obtinere, quod tū nullus eruditus, vt arbitror, consulere audeat.

31 Octauò facit, qđ facilius tollitur id, qđ priuilegio competit, quàm quod iure cōi. l. eius militis. §. si. militia missus. ff. de milit. testam. sed filius presbyteri ante illā clementinam natus, perdit per eam faculatē à iure cōmuni sibi collatam, vt patri posset mediatè succedere, iuxta cap. ad extirpandas de filijs presbyt. nemo enim, vt arbitror, cōtrariū dicat, immo id ad vnguē post illā clement. seruatur. Et ne dicas aliud esse in accedendi facultate, speciatim ad certū beneficiū concessa, aliud in facultate iure cōmuni generatim concessa, considera, quòd licet quo ad alia proposita diuersa in eis sit ratio, tū quo ad nostrum propositum, facultatem, scilicet succedendi vna videtur esse. Nam primo vtrique ante illam clementin. q̄sita erat facultas succedendi in his beneficiis. Secundò neuter admisit culpam quare sua facultate priuetur. Tertiò vterque posset illam clemen. Quarto neuter habebat vllam ius in re ante illā. Quintò, vtrinque beneficium vacauit post illam. Sextò, verba clementinæ vtrunque cōprehēdunt.

Quare igitur alter efficitur incapax, & q̄dit facultatē acquirendi inter communi sibi obuenientē, alter vero persenerat capax, & non perdit facultatem acquirendi iure minus fauorabili, & tanto exosiore, quanto
32 specialiore sibi cōpetentē. Et ne dicas facultatē illam succedendi ad beneficium patris mediatè generalē, non esse ullum ius per se subsistens, sicut neque potestas adeūdi hæreditatem, quā quilibet capax habet generaliter absque respectu alicuius hereditatis, præsentis, vel speratæ. ẽm Bartol. communiter receptum in l. is potest. nu. 3. ff. de acquirend. hered. Ne, inquā, hoc dicas, considera, quod & potestas adeundi hereditatem, quam habet hæres institutus vi
33 uo testatore, non est ius aliquod, neq; spes approbata lege, secundum eundem Bart. in citata l. is potest, numero 9. & constat, eum qui habet accessum ante mortem eius cui est accessurus, non habere plus iuris, q̄ hæres institutus, per ea, quæ in præludiis, nu. 7. dicta fuerunt. Quoniam quemadmodum testator testamentum suum renocare potest, ita & Papa, quem cōcessit accessum. Et quemadmodum hæres ante testatorem moriens nil trāsmittit, ita neq; is accessor si præmoriatur ei cui est accessurus, vt palā est. Ergo lex, cuius verba comprehendunt filium presbyteri tam habentem accessum, quam non habentem, cum nulli ullum ius, vmentibus beneficiarijs competat, verūq; etiam quo ad sententiam cōplecteretur, licet alteri maior spes sit, quam alteri. qa plus, vel minus non mutant speciem, vt Philosophus ait, & Iurisconsultus probat in l. fi. ff. de fundo instruct. Et non solum vniuersalis qualis est hæc cle. sed ēr indefinita omnia, quæ sunt eiusdem rationis comprehendit, licet alia sit alia melior, & maior. gl. celebris. c. vt circa. de elect. lib. 6.

34 Nono pro hac parte facit argumentū a sufficienti partiū enumeratione, quod est fortissimū. c. fi enim. de peniten. distinct. 2. ver. eligat. & institu. de obliga. quæ ex qua si contract. nascun. in princ. Aut enim præfatus C. vult succedere in hac Cantoria patri mediatè per legē communem, vel per dispensationem, eligat vtrū maluerit. Per legem communem non potest. Quoniam lex posterior derogat priori, ca. primo, de constitutionibus libro 6. l. non est nouū. ff. de leg. & ita hæc cle. derogat Alexādrinæ, de

de qua in c. ad extirpandas. de fil. p̄sby. qua parte illa continet filios presbyterorū succedere posse mediate in beneficijs paternis vnde post illam clementinam, nulla est lex communis, per quam liceat filio presbyteri succedere mediatè in beneficio paterno. Ergo præfato C. non licet iam per illā legē Alexandrinam succedere in hac Cantoria. Non item per dispensationem, quia nullā talem habet expressam, sed neque tacitam. quoniam ex nulla parte litterarum accessus colligi potest Papam sciuisse præfactum C. fuisse filiū eius, q̄ hanc Cantoriā vnquā tenuisset. Ergo nulla via in eā succedere post illam cle. potuit, at ante illā non successit, vt ex præludij constat, ergo propositum.

35 Decimò facit, q̄ præiudicium per solā consequutionem, & non principaliter contingens non habetur in consideratione, tex. iuncta gl. fi. in c. quamuis. de pactis. libr. 6. quam ad tria ibi putauit singularem Franc. & Geor. in colum. 22. & 23. repetitiōis illius, probat q̄que ad textū relata habet iuramentū filiæ renunciantis bonis paternis non censeri alijs præiudiciū inferre, q̄uis filijs eius p̄iudicet, eo quia illud p̄iudicium per quandam consequutionem, & nō principaliter sit, in quo illa cōmuniter recepta. est ibi, & à Feli. in ca. cum M. nu. 29. de consti, & in c. humilis. nu. 4. de maiori. & obe. & in c. exhibita. nu. 1. de iudi. & in c. cum sit generale. nu. 9. & in c. si diligēti. num. 32. de foro comp. & in c. quamuis. nume. 16. de re iudic. & in c. 1. nu. 1. & c. illa. numer. 2. sub finem, de accusat. Facit glosi. in l. de vno quoque. ff. de re iudica. cū multis ibi per Hippolytū adducta. Facit l. verū 2. ff. de iurt. l. fluminum. 9. fi. ff. de damno infect. & l. 1. §. deniq; ff. de aqua pluui. arcenda. & l. si quis nec causam. ff. si certū pe 1. & illa multa, q̄ allegat more suo ibi Iason. Tradit ēr Panormita. in consi. 85. illud num. 5. & Felin. in rubr. de treug. & pace, & in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. num. 46. quem citat, & sequi Curt. iun. in cons. 1. nu. 21. Quin & Gomesius in q. 3. regulæ de non tollen. iure quæsit. affirmat. regulā illam non habere locum in iure alterius, qđ in consequutionem tollitur, sed solū in eo
36 q̄ principaliter tangitur. Immo ibi nu. 9. ait anno 1538. in prætorio Rotæ pnunciatū fuisse Pœnitentiariam Sacrā posse tollere ius quæsitum alicui propter incursū periurii, vigore l. si quis maior. C. de transactio, qa illud ius non est principale negotii, sed sedario obueniens. at in omnibus hominū actis causa immediata, non autem mediata & secundaria, & per occasionem inducta attenditur. secundum Compostella. in c. cū in cunctis. de elect. col. 4. & Fel. in c. solitę. de maior. & obe. & est glo. celebris. in c. de cęte. o. de homicid. cum aliis, q̄ Dec. in c. fin. in prin. de confirma. vtil. vel inut. & in rubr. C. q̄ admit. col. 3. tradit. Nā, & causā naturalem, non accidentalē considerandam esse, p̄batur. in l. qui hēt. ff. de tutelis. at p hanc, de qua dixerimus clementinā Clemens VII. principaliter voluit munditiei sacerdotali, & honori eę libat, ne ille malē audiret, & male audiendo populi scandalo esset. consulere, ac constitutionē Alexādrinā, q̄ rei cōtrariæ occasio erat, tollere. Per cuius sublationē, & contrariæ cōstitutionis (quæ sanctissima est) inductionem, neque præfato C. neque vlli alii fit principaliter, & immediate p̄ęiudicium, sed solum per quandam consequutionē, de quo nulla est habenda cura per prædicta.

Vt tū nil taceam, quod præfatū C. iuuat ad hoc pro illo responderi posset, primo ne gando cū Ludouic. Roman. consil. 176. istæ sunt. colum. penul. & Decio in l. pecuniam, quam. ff de reb. credit. nu. 6. quod q̄n agit de præiudicio tertii, non solum consideratur, quod principaliter fit, sed etiam quòd in consequentiam, & secundario, quod ea ratione Rom. probat, quoniam alioqui nul la gratia Papæ diceretur alteri p̄ęiudicatiua, cum omnes principaliter fauorem eorum, quib. conceduntur, respiciant.

37 Contra tū hanc solutionem replicari potest, primo, quod horū opinio contra cōmunē est. Secundo, quòd licet vera esset, tamen solum procederet, quādo illud ius cui per quandam sequelam derogatur, iā inerat tempore gratiæ alteri factæ. secundum Gomesiū in illa q. 3. pag. 3. at p̄fatus C. nō habebat ius in præfata Cantoria ante illā clem. & ius conditionale, ac ad rē nō videt sufficere, secundum Gomesii mentem, quoniam loquitur in materia illius l. pecuniā, & illius decisio, quæ communiter recepta est Bart. in l. post dotē. oppo. 2. ff. solut. matrimonio, scilicet posse me renuntiare obligationi conditionali, qua tenetur mihi Titius, vt conueniatur à Cuio ratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

pure, qua tenebatur antea, quàm illo cõsẽtiente, mihi sub conditione obligaret. Sed pro ꝓfato C. facit, quod Alciatus varia, & absoluta doctrina, pariq; prudẽtia, & circunspectione vir approbans decisionẽ Bar. prędictam in ea l. pecuniam. ait, prçiudicisi quod per quandam sequelã contingit attẽdendũ esse, quando id a lege habitum est, vel ab homine, ipsius habentis contẽplatione. Cuius si dictum referas ad materiã, in qua loquitur, videtur comprehendere etiã ius conditionale. ar præfato C. ius hoc cõpetebat tpe quo illa clementina facta fuit, & sui contemplatione cõcessum erat. Ergo attendendũ est, ne ẽt per sequelam tollat.

Contra tñ hanc solutionẽ, q̃ satis exquisita est, replicari ẽt põt, primo, Alciatum id non exprimere. Secundo nullam eum legẽ, uel rationem, quæ id concludat, citare. Nã Bal. quem citat in q. 7. l. postquã. C. de pactis. de iure in re quæsito loquitur, Aegid. item qui ad hoc citari posset in decisio. 74. termini. de iure in re quæsito agit.

38 Tertiò, quòd licet id esset verum. cũ agitur de derogando alterius iure p pacta, vel gratias principum particulares, non autem quando ageretur de derogatione iuris p legem generalem, & publicam corrigentem aliam, quæ suapte natura est talis, vt p sequelã ingrata debeat esse aliquibus, & spei & facultatis iam quæsitę derogatiua. Quoniã sicut legem quam colligit, tollit, ita ẽt spes commodi ex illa lege sperata tollitur, si nondum ad rem ipsam peruẽtum fuerit. Quod probat cap. non debet. de consanguinit. cap. de multa. de præbend. cum multis alijs, quæ in proximo argumento adducã. Pro quo facit primò, quòd illud dictum, q̃ non videtur princeps ꝓindicare alteri, accipiendum est de alio præiudicio, quã de cogitato per ipsum, vt erudite de more determinat p multa Dec. in cons. 113. col. 2. & 3. post glo. & Panorm. in c. cũ olim. de priuileg. & alios multos, quos ibi refert. Secõ facit, q̃ clementina hæc habet in fine clausulã derogatoriam, quorumcumque contrariorum, quę in lege saltem generali posita omnia tollit. sin Ioan. Andr. in cap. 1. de excess. prælat. col. 3. l. 6. & sentit Bar. in extraua. ad reprimendam. verb. non obstantibus, & Card. cons. 25. in Dei. colum. fina. & Feli. in c. nonnulli. infra eod. de rescr. num. 25. ver. decima conclusio.

Quarto, contra illam doctrinam Alciati est decisio Bartoli cõmuniter recepta in l. qui Romę. §. Flauius ff. de ver. obl. s. eum q donauit alicui rem ea lege, vt nosset certum diem quæreretur ecclesiæ, posse remittere modũ donatario sine respectu ꝓiudicii ecclesiæ, cuius tñ contemplatione ille fuit adiectus, si saltem illa in hoc nihil egit.

39 Quintò, cõtra solutiones ꝓdictas replicari potest, quod vera resolutio in hac materia sit, quòd præiudicium tertii secundarium attendit, qñ actus suapte natura ĩ illud immediatè tendit, licet propositũ, & intentio concedentis in aliud tendat. Verbi gratia, in casu Ludo. Roman. cons. 176. col. pen. Papa cum derogat conclusioni facte in casu principaliter quidẽ id facit, vt faueat alteri parti. at qa illa derogatio suapte natura in præiudicium alterius partis tendit, attendi ut illud, & habet locum regula de nõ tollend. iur. alte. quęsit. Item si Papa cõferat, mihi beneficium tuum licet id faciat principaliter, ut faueat mihi, tuum tamen præiudicium attenditur, quia licet attenta animi eius intentione mediatum, & secundariũ sit illud prçiudicium, attenta tñ ipsius actus natura, immediatũ, & prçipale est. Quę resolutio noua probatur esse vera per illam aliam resolutionem, q̃ olim in c. quia diuersitatem. de concess. præbẽ. post P. norm. tradidimus, scilicet, quòd errãs, & culposus non tenetur de his, q̃ proueniunt ex sua culpa, nisi quando immediatè pueniunt ex ea, vel ad illa specialiter ordinat. Pro quo facit illud c. quod putauit sing. Iaſ. ĩ §. rursus, col. 5. instit. de actio. vbi. nu. 15. Gomesium plurimos citat, sed non Petrũ, & Perusinum, qui docte de hoc dixerunt in c. fin. de homicid. l. 6. quod facit etiam Gundisalnus a Villadie. de irregular. col. 20. Cũ igitur hæc clementina immediate ac principaliter ad tollendã constitutionẽ Alexandrinã tendat, cũ suapte natura specialiter non ordinetur ad tollendũ hunc, vel illum accessum, neque alias expectatiuas, cum ẽt si nulla talia fuissent illo tempore concessa, nihilominus profuissent, cum item omnia contraria tollat, cum per accidens, & occasionem cum eo concurrat, cumque sit in quoddam conditionale, ac multis modis amissibile, consequens videtur per hanc clementinam sublatam fuisse.

40 Vndecimo, faciũt decisiões particulares

variæ variorũ auctorũ. Quarum prima sit glo. multis putata sing. quæ quinta est clementinæ, vt hi qui. de æta. & qualit. s. constitutionem illã, quæ prohibet dicere sententiam, vel dare vocẽ canonicis, qui saltẽ subdiaconus non fuerit, comprehendere ẽt canonicos ante illam clementinã creatos, & ita noua constitutio comprehendit futuros effectus actus præteriti. Hæc tñ decisio, quæ multis, & ẽt mihi primo aspectu visa est pro nobis facere, quãque magni faciunt oẽs ibidem, & Felin. in c. fin. col. 11. de constit. parũ, meo ind. cio, pro nobis facit, quia illa clemẽtina expresse ad canonicos antea creatos se extendit, loquitur, n. de his, qui sunt mancipati, vel mancipabũtur officijs diuinis. Qua ratione ẽt parum facit pro Fel. ac alijs multis eã commendãtibus ad hoc, q̃ noua constitutio comprehendit effectus futuros actus præteriti. Quoniam illi loquuntur de constitutione, quæ simpliciter statuit, non se ad præterita extendendo, cum tamen illa clementina se ad præterita respectu effectuum futurorum expresse protendat.

Secunda decisio sit eiusdem glo. q̃ secũ-
41 dũ Felin. in d. c. fin. nu. 11. & alios alibi, ꝓbat vnam limitationem illius regulæ, quæ habet, nouã legem non extendi ad præterita, vt fallat quando actus præteritus suã perfectionẽ a facto futuro expectat. Circa quã decisionem, quæ multis videri potuit pro nobis facere, dico primum eã non elici efficaciter ex illa gl. qa primo, vt paulo añ dicebã, loquit in lege, quæ expresse ad præterita. s. ad canonicos ante creatos se extendit, cum tñ decisio prædicta, & Feli. cum alijs ea utentibus de leg. ad præterita expresse non se extendente loquantur. Secundo, quia illa gl. non loquitur de re imperfecta, neque suam perfectionẽ a facto futuro expectante, sed potius oẽ perfecta quæ parit effectus futuros. Loquitur. n. de canonico iamplene creato, & canonia plene collata quæ facultatem ferendi sententiã, vel vocẽ in cap. dandi parit. Dico secun-
42 dò decisionem, & limitationẽ illam, meo iudicio, ẽt in se falsam esse, si intelligas eã de actu consummato, nondum tñ suum effectum sortito, de quo videntur communi-
43 ter doctores eã itelligere. Primò, qa nulla lege probatur, & a regula non est recedendũ sine probatione necessaria: gl. memorab. in rub. de reg. iur. lib. 6. & in regula, ois definito. ff. eodem. Bart. in l. quoties. ff. si quis cautio. cũ multis alijs, quæ in illa rub. oli scripsimus. Sẽo, quia Bart. receptus ab alijs in illa l. oẽs nu. 44. ff. de iust. & iur. ait ad rem perfectam rõne formę non extẽdi legem nouam simpliciter latam qd ẽt Pan. in d. c. fi. col. penult. cum quo transeũt oẽs, affirmat. Tertiò dico decisionis huius falsitatem nil nostro proposito obesse. Qñ ex falsitate illius solum sequitur huic accessui non fuisse derogatum. am hanc clementinam, si solum vemisset accessus, & expectatiuas super beneficijs paternis concedi, quia quoad formam perfectus fuit, licet non quoad suum effectum, quia nondũ sortitus erat illum. qđ nos non negamus, sicut & supra confessi sumus legem nouam, quę irritat testamenta sine certa forma confecta, non extendi ad ea, quæ ante illã fuere perfecta, licet testantes illi legi supernixerint, & reficiendi opportunitatẽ habuerint per l. iubemus. C. de testa. & ea, quę ibi Panormitanus adnotauit, quidqd Ange. probit' a recẽtioribus parũ expẽdentibus decisionẽ Bar. prædictam communiter esse receptam dixerit in authen. vt factæ nouæ constitutiones. §. primo, collat. quinta.

44 Tertia decisio sit eiusdem glo. quę secũdũ Car. ibi, & Feli. in illo nu. 11. singulariter probat constitutionẽ nouã comprehẽdere id, quod iam præteritũ est respectu futurorũ effectuum, licet non respectu præteritorũ quãdo est vtrorũque productiuũ. Super qua decisione dico primo, eam ibi non probari, quia, vt prædixi, glo. loquitur de illa clemẽtina, quæ se ad præterita extendit, decisio vero doctorum de alia, vt patet ex eorum cõmentarijs, in quib. pro alia limitatione videas hãc positam, & pro alia, qñ lex se ad præterita extendit. Dico secundò, illam sic absolutè intellectam etiã videri falsam, quia primo nullo iure ꝓbat, nam quæ iura in id citantur non disponũt de re præterita, sed de vsu, exercitio, exequtione, vel ordinatione futura rei præteritę, quę lógè ẽe diuersa satis clare colligitur ex doctrina Barto. in d. l. oẽs. nu. 44. & clarius ex resolutione Ant. in c. fin. nu. 15. vers. 3. casu. & Imo. nu. 13. vers. 3. casu, & Panorm. nu. 11. & Dominici cum Alex. inc. ex antiquis. 54. dist. Et non est limitãda regula sine probatione necessaria per supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta in 2.decis.Dico tertiò contrariũ pro batur in c.per tuas.de maioritat.& obed.iũcto c.fi. de constitu. iuxta inductionẽ factã in argumento pro præfato C. supra formato. Dico quartó, eius falsitate nil contra nos inferri: quia nos non contendim⁹ constitutionem.de aliqua re,vel actu simpliciter loquentem extendendam esse ad rẽ,vel 46 actũ præteritum ratione futuri effectus, sed legem agentẽ de vsu, & exequutione alicuius rei, vel actus futura cõprehẽdere vsum,& executionem futurã rei præteritę. Defendimus enim legem prohibentẽ quãcunque,& qualemcunque futurã successionem, comprehendere successionem futuram:etiam si quis eam prætendat ratione rei præteritæ,scilicet accessus,vel alius expectatiuæ antea concessæ, quod longe diuersum est. hoc enim non est extendere legem ad præterita,illud autem, sic vt mox magis apparebit.

45 Quarta decisio sit glo.memorabilis,iuncto tex.in verb.vtet.clementinę 2.de vita, & honest.clerico.q̃ singular.probat constitutionem prohibentẽ vsum, & exercitium futurum alicuius rei,vel actus, cõprehendere ẽt vsum, & exercitium rei præteritæ. Nã clementina illa 2. prohibet vsum vestiũ virgatarum, vel partitarum clericis, & ait glo.illam comprehendere vsum vestium antea factarum.de qua decisione,dico primũ illam esse veram. Quoniam vt glo.ipsa subtilissime subijcit per hoc dictum non extẽdimus illam constitutionem ad præteritas: sed intelligimus eam in vsu rei futuro, de quo loquitur, aliud.n.est res ipsa præterita,aliud vsus eius futurus.Ré ipsam,vt præterita est,& illius vsum præteritũ,illa clementina nõ trãgit, sed tantũ vsum futurũ. Dico secundo iliã cõiter recipi.nam eam probant ibidem Cardin.& Pan.& immensè commendat Imol. & Anton.cum And.Sic. Fel.& Dec.in dicto c.fin.& Dominic. cum Alex.in dicto cap.ex antiquis.approbant. 47 Tertio dico illam glos.& decisionem, quę ex ea elicitur male applicari à Felin. in c. fin. deconstitu.colũ.11. limitatione ipsius quintę, quam cõstituit ex decisione prima supra relata.Quartò dico hanc decisionem nostrum propositum maximè iuuare. Quoniam vt illa glo.loquitur de lege,quę nullam de præteritis mentionem facit, ita & nostra clementina, & vt illa loquitur de vsu futuro ita, & hæc de successione futura.Cum ergo illa dicat, clementinã illã cõprehendere vsum futurũ rei præteritæ, ita & clementina nostra comprehendet futurã successionem ratione rei præteritæ, & ita futuram successionẽ, ad quam præfatus C. ratione accessus præteriti adspirat

Quinta decisio,quæ corroborat quartã sit glo.reteptæ per oẽs, quæ postrema est, c.1.de iniur.lib.6.quæ ait tex.illum,qui excommunicat concedentes, vel extendẽtes pignorationes, vel represalias ad clericos, comprehendere eos, qui antea concessas extendunt, & ita comprehendit vsum futurum rei præteritæ.

Sexta,quę confirmat etiam quartam,sit glo.singul.clementinę 1.de testam.s.quod clementi. illa præcipiens exequutoribus testamentarijs,ẽt religiosis exemptis, vt rationem de sui officij gestione, & exequutione ordinarijs reddant,includit exequutionẽ,& gestionẽ futurã, licet non præteritam;vt in solutione argumenti quinti præfati C.dicam.Et ita vides constitutionẽ de gestione simpliciter loquẽtẽ, includere gestionẽ,& ita vsum, & exercitium rei præteritę, officij scilicet exequendi antea suscepti.Ad idem allegant Domin. & Cardi. Alexand.in c.ex antiquis.54. distinct. post Anto.in c.fin.de constit. glo.in verb.transierint.clementina 1.de regular. quæ tamẽ nil facit.quoniam agit de lege,quę expresse ad religiosos,qui antea transierunt, se ipsam extendit.

Septima sit decisio Ioan. And.in c.si.de electio.lib. 6.col.1.s.cap.illud fin. statuens formam confirmandi electiones,cõprehendere confirmationes electionum præteritarum, quia licet electiones sint præteritę, non tamen vsus earum, & confirmatio de qua illud c.agit.sic in proposito,licet accessus sit præteritus, successio tamen per eum facienda,futura est.

Octaua decis.sit Guille.de Suza,& Iacobi de Aren. quem Cy.in l.2.de legib.i hęc verba refert. *Statutum vetus continebat, quod banniti eximerentur de banno, solutis 50. libris, postea superuenit nouum statutum, quo cautum est,vt eximantur de banno, solutis centum libris. Accidit quod quidam bannitus ante statutum nouum volebat exire de banno, debebatur sibi,quod solueret centum libras. Dicebat ipse:Ego nõ debeo soluere, nisi quinquaginta.*

ta. De hac quæstione fuit controuersia Padua apud Doctores illius temporis. Et terminatum fuit per Guiller. de Suza. & Iaco. de Aren. Parm.quod soluere debebat centũ libras. Quia statutum non dat formam futuris bannitis,sed futuris exemptionibus bannitorum:& sic futuris liberationibus, vbi debet seruari lex noua: Hæc ille. Quid te rogo,nostro proposito aptius,si rem vigilanter conferas?

48 Nona sit decisio Archid. qui in c.de l.beratione. de offic.leg. li.6.sub finẽ, secutus Guiller. de Suza.præceptorem suum dixit legem nouam,quæ formam procedendi, & pronunciandi inducit, comprehendere lites præteritas:quã parte processus adhuc ẽ futurus,licet nõ qua parte præteritus. Idẽ glos.c.licet canon. de elec.l 6.verb.de cætero recepta per oẽs ibi, & vbique, & Petrum ab Ancha.in repetit.c.1.de constitu. q.13.fol.paruo 51.col.1.qđ ipsum Bart.in dicta l.omnes populi.ff. de iusti.& iu.5.q. principali, receptus ab omnibus ibi, & à Domi.& Alexand.in c.ex antiquis.54 distinctio. & ab Anto. & Panor.in cap.fin.de constitu. & aliis, quos referunt ibi Felin. col.10.& Dec.penult.

49 Decima sit decisio Bart. in l.oẽs populi. ff.de iusti.& iur.nu.47.s. statutum noue factum,vt medietatem dotis vxoris premortuæ maritus lucretur, comprehendere ẽt dotem vxoris ante illud statutũ acceptæ,si ea post illud moriatur. Quod ipsum tenet ibi Rayne.de Forliu.nu.63.suæ repet. Ioãnes Baptista de S.Seue.nu. 83.suæ repet.& Petr.ab Ancha.consi.125. visis. col.fi.Immo, & communis Legistarum transit cum Bart.teste Imo.in illo c.fi.nu.13.

Contra tñ illam decisionem Bart.tenet ipse in dicto c. fin.de const.col. penul.ver. sed aduerte.quẽ sequutus est Fel.ibi co.3. & Dec.colũ.fi.& Ioan. Crotus in repet l. oẽs populi.num.73.ff. de iust.& iure,quatuor rationibus,quas licet veluti nouas referat, sunt tñ partim Imol. partim Fel. in 50.d.c. fin. col.2.& 3. Non tñ arbitror discedendum à Bart. cum quo omnes ante Imo. ipso teste,trãsierunt. Quia primò si à Bar. in hac conclusione discedas, oportebit te pari ratione discedere in præcedenti conclusione, quod quamuis Dec. faciat colũ. penul.Imol.tamen nõ audet id penit⁹ facere,licet tentarit, col.5.Fel.item, & Crotus Bart.sequuntur. Secundò,quod quinque decisiones præcedentes eis repugnãt, parũ nulli satisfaciunt. Tertio,qđ ratio illa vina gloss.in 4. decisio.supra citatæ qua Bar.& p̃dictæ decisiones nituntẽ, destruit eorum sententiam. qñ dicere,q̃ Bar. ait, non est legem ad præterita extendere, sed futura comprehendere. Quartò facit, q̃ si sequamur Imo. qui primus à Bart. desecit, & qui fuit in causa, vt Felin. Dec. & Crotus deficerẽt,oportebit nos dicere nulla præterita intra legẽ nouã includi,nisi aliq̃ quod verbum præteritũ tempus sapiens in ea ponatur,id.n.ipse ait, num.14. quod tñ visum est absurdum, ẽt Fel.in illo cap.fin. col.13.versi.demum.Quintò,q̃ innouarẽtur multa olim recepta per prædictos, vt ipsemet Feli.fatetur ibidem. Sextò,est casus contra eum in c.cum tu.de vsuris.adiũcto ei c.quoniam.eo tit.Nam in illo c.qñ, statutum simpliciter fuit, vt vsurarij manifesti,tali,& tali modo cogerentur restituere vsuras, nulla de præteritis mẽtione facta,& nullo verbo, quod tempus præteritum saperet inserto,& in illo c.cum tu.declaratur locũ fuisse statutis, in ca.qñ.ẽt in vsuris ante illud extortis. Vides ergo legẽ restitutionem vsurarum futurarum tangẽtem,extendi ad restitutionem vsurarũ præteritarũ, & ita ad vsum, & exercitium rei præteritæ. Septimo, & quidem nerosè, quod si omnia quę Imol.ait,vera essent,sequeretur,canonem, si quis suadente.17.q. 4.non comprehendisse homines ante illũ natos,sequeretur legem huius,ac Castellę Regnosũ,ne quis infideat mulę,non ĉludere illos, qui ante illam infidere solebãt, immo neque mulas,& homines añ illã natos,& lex de non exportando frumẽto,vel vendendo extra ciuitatẽ, & territoriũ,nõ comprehenderet frumentum ante illam legem coactum, & alia id genus sexcenta, quæ ridicula sunt, & Ioan.Imol.viro alioquo grauissimo indigna.

Non obstat fundamentum eius.s. quod ex contractu dotis quæsitum fuit ius hæredib.vxoris,& ita statutum illud nouum nõ debet eis præiudicare.Nam primò ius,qđ futurus hæres sperat in bonis viuentis, nõ est considerabile, vt diximus in octauo argumento post Bar. in l.is potest nu.3.& 9. ff.de acquir.hære. Secũdò illud ius vt secundariũ, & ita locum habent quæ dixim⁹ in nono argumento. Tertiò præiudicium illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud est prȩcogitatum ab statuti illi⁹ cõditore, & ita locũ habent quæ tradit Dec. in consi. 113. & tacta fuerũt in illo argumẽto nono, si conditor statuti, & legis nouæ hũit potestatẽ prȩiudicandi eum causa. Quarto respondeo, ꝙ si talis contractus superdote fuisset initus, vt ex illo irreuocabiliter dos deberetur alicui post mortem vxoris, etiã sine alia vlla voluntate vltima, & alia lege, tũc non ẽet loc⁹ decisioni Bar. Quia tũc alia ratio, q̃ quia dos erat præterita, ipedit nouæ legis vigorem ad illã extendi, obligatio nempè quæsita irreuocabiliter p illum contractũ. Non otiosè autem dixi, irreuocabiliter, & ita vt ẽt sine alia vltima voluntate, ac lege deberetur, propter ea, quæ in solutione argumẽti dicã. Ad alia verò tria fundamenta, quæ Io. Crotus adducebat ex Fel. sonibus hausta, gratia breuitatis, quia leuiora sunt, speciatim non respondeo.

52 Vndecima sit Baldi in l. omnes populi. ff. de iust. & in nu. 14. ver. sed an. scilicet statutum vetans mulieribus, ne deferant sericas vestes, includere vestes iam factas.

Duodecima eiusdem ibidem, scilicet statutum, ne filia dotata succedat, concludere filias ante illud dotatas. quod ipsum dixit in l. illam. C. de donationibus.

Decimatertia sit Bar. in d. l. oẽs nu. 42. f. statutum ne fœminę succedant, extendit ad præteritas, quæ nondum cũ fratribus diuiserunt hæreditatem. Quę decisio satis continet, id qđ decisiones dictæ præcedentes; imò & quiddam maius. f. comprehendere filias fœminas, etiam si pater ante statutum obijsset mortem; nondum tamen illæ recepissent portionẽ suã: quamuis cõtrarium ei imponat Imo. in illo cap. fi. nu. 14. & teneat Bal. l. illam C. de collat.

53 Decimaquarta sit Felin. in d. cap. fi. col. 11. scilicet, statutum vt tantũ detur capienti, & præsentati bannitum, dandum esse illi, qui bannitum ante statutum capiat, & post illud præsentauit.

54 Decimaquinta sit Croti in repe. d. l. oẽs populi. nu. 68. f. statutum qđ tantum detur præsentanti bannitũ, dandum esse illi, qui cepit ante illud, sed post id præsentauit. quas duas decisiones iò tribuo diuersis, qñ ut vides, diuersæ sunt: tribuo autẽ illis, & nõ Baldo, cui eas ipsi tribuunt, in l. ita scriptum. § fi. ff. de leg. 2. quia illud non dicit ipse, sed diuersum, qđ est decis. sequens.

Decimasexta, scilicet statutum de eo, q̃ ceperit bannitum, extendi ad eum, q ante⁹ captũ præsentauit. Neque ad id diceudũ ꝙ ea ratione mouetur Bal. qua illi Patres significant, sed alia, quæ parũ eorum proposito, & nostro seruit. Omnes tñ tres decisiones probãt, statutum de vsu aliquo, & exercitio loquens, extendi ad vsum rei ẽt præteritæ, quod est nostrum propositum.

55 Decimaseptima sit Angeli in l. Vranius. ff. de fideiuss. col. 2. & in l. 1. col. 2. C. de his q̃ accus. nõ possi. f. stante statuto, ne quereląe bannitorũ audiant, accusatorem, qui pendente accusatione bannitur, nõ debere amplius audiri. Qđ, vt ille docte de more ait, inhabilitas illa superueniens ante rem perfectam repellit eum, postq̃ ad illũ casum, vnde incipere non poterat, peruenit. Sed hæc decisio licet maguopere iuuet ꝓpositũ nostrum, quatenus probat, ius inchoatum perdi propter inhabilitatem superuenientem: nil tamen de legis extensione cõtinet.

56 Decimaoctaua sit Ant. in c. fin. num. 19. de constituti. f. lẽgem: Ne quis triticum ex territorio exportet, illum qui ante legem cœpit extrahere, nondum tamen extraxisset, comprehẽdere, quod ante illum Host. neque per eum, neque per alium, ibi relatus sensit in c. 2. de const. vt in solutione 7. argu. decis. 9. di cti C. infra dicemus.

57 Decimanona decisio sit Io. And. in c. auaritiæ. verb. genere, de elect. li. 6. cõiter recepta ibi, quæ habet, constitutionem illam prohibentẽ electo, ne ante confirmationẽ administrationem ecclesiæ gerat, ẽt tanquam procurator, comprehendere illum electum, qui antequam eligeretur, tãquã procurator, vel œconomus administrabat, quæ decisio nostrum propositum magnopere cofirmat. Nam sicut illud c. auaritiæ, de gestione futura loquitur, ita & clemẽtina nostra de futura successione. & sicut hęc non extendit ad præterita expresse, ita nec illud. & sicut hæc aliquantũ est prætudicialis, ita & illud. & sicut illud est ꝓhibitiuũ, ita hæc immo illud de vsu actus iã effectũ sortiti agit, nos autẽ de vsu actus nondum effectum assequuti. Cum ergo illud comprehendat futurũ vsum rei penitus perfectę: œconomiæ videlicet, & procurationis consummatarum, & suum effectũ sortitarum, ante illud c. ita, immo à fortiori, nostra cle. comprehendit vsum futurũ rei ꝓteritæ

teritæ nondum perfectę, vel saltẽ effectum nondum sortitæ, scilicet accessus ad beneficium prædicti A. tunc viuentis. 61

58 Vigesima sit Lauri in trac. de succes. masculi. exclus. fremi. 2. parte nu. 12. f. statutum ne fœmina succedat extãtibus masculis, ad filias iam natas extendi. cui satis consonãt decisiones 12. & 13. supra relatæ. q̃ decisio tanto magis nostrã propositionẽ adiuuat, quanto verius, & receptius ẽ illud statutũ filias excludi, ẽt quoad legitimã, secũdum Alexandrum in consi. 68. circa præmissam. nu. 6. qui multos alios in hoc citat, quem sequitur Lasi. in l. si qñ. §. & generaliter. C. de inoffic. testa. quãuis subdubitasset prius in auth. nouissima. nu. 71. eod. titu. Ratio. 59 vero quare nos hæc decisio multũ iuuat, illa est, quod filiæ simul ac nata fuit quasi debita saltem cepit esse in bonis paternis legitima, l. sed qa. ff. pro socio ibi. Quasi debita, & l. fi. §. fin aũt ibi. Quasi debita. C. de cur. fur. & gl. putata singula. i. l. 3. C. de iu. & fact. igno. quę similẽ tñ hẽt in l. si duo. ff. de acquir. hęred. quæ recepta ẽ opinio apud scribentes in prædictis locis, & Iason in l. is potest nu. 23. ff. de acquir. hęred. & Roderi. in l. qñ in prioribus. C de inoffic. testam. col. 9. immo Bar. cõiter receptus in dict. l. is põt. tenet ius. qđ filius suus hẽt in bonis patris esse distinctũ a filiatione. Immo & Bar. & Are. & alij, excepto Iasone, in ea sunt opinione in illa lege. vt ius succedẽdi, quod filius hẽt in bonis patris sit ius considerabile, ac spes a iure probata. Et q̃uis Iason ibi contrariũ teneat. multa loca 62 citando, in quibus Bart. aliud sentit. quã dissensionẽ magis esse verbalem, q̃ realẽ, facile si vacarer, ostenderem. Ac vtcunq; res hẽat, negari non põt tantũ iuris fauore dignius, hẽre filium suum ad legitimã in bonis patris habendam, viuente patre, quam præfatus C. viuente præfato A. ad hanc Cantoriam habebat, tpe huius clementinæ. Cum ergo lex simplex, ne fœmina succedat excludat filias iam natas. quare, terogo, præfatum C. accessum habentem ad Cantoriam paternam non excludet hæc clementina, non simplex, sed multissima illis verbis. *Nullo unquam tempore, & Nullo modo succedat?* Magis autem multo faciet hæc decisio pro nobis, si teneam⁹ cũ Bar. supra i dec. 13. relato, filias hoc casu excludi ẽt a delata, sed nõdũ adita eis hæreditate.

Duodecimo principaliter, ꝙ nostra parte facit radix illa omnium prædictarũ viginti decisionũ, nempe resolutio Aut. circumspectissimi viri in c. fin. nu. 15. de constitutionibus laudati a Dominic. & Alex. c. ex antiquis. 54 dist. consona satis Bartolo communiter recepti in l. oẽs populi. ff. de iust. & iur. in q. 5. princip. nu. 44. quem Petrus ab Ancha. aliorum dictis illustrat in c. 1. q. 14. principali de constit. Facit, inquã, resolutio illa, legem nouã inducentẽ, aliquid, ẽt se ad præterita non extendentẽ, quæ de actis, & factis ipsis loquitur, non cõprehẽdere acta, & facta præterita perfecta quoad suam formã. Eam aũt, quæ de vsu, exercitio, & executione actus iam facti loquit⁹, non comprehẽdere quidẽ vsum, exercitiũ, & executionem actus, & facti præteriti, si ea quoque iam sunt præterita, futura vero sic, siue sint actorum, & factorum futurorũ, & præsentium, siue præteritorum. at clehæc, lex est inducens aliquid noui de successionibus in paterna beneficia. Ergo non comprehendet præteritas, cõprehẽdet aũt futuras, etiam si illa exequutiones actorũ, & factorum præteritorum fuerint, cũ non de illis factis, & actis, sed de illorum exequutione loquatur. Cum ergo successio, q̃ præfatus C. in præfatam Cantoriam futurã esset tempore Clementis, comprehenderetur ab hac eius lege, licet ilia successio sit vsus, exercitium, vel exequutio actus ꝓteriti. quamuis sit de accessubus, vel expectatiuis cõcedentis, vel non, locuta fuisset, 62 nõ comprehendisset hunc accessum. Quia id de quo locuta fuisset, iam præteritum esset, præsertim quod verba huius clementinæ ꝓgnantia valde sunt, & vniuersaliter distribuentia, scilicet. *Filij presby erorum, nullo unquam tempore, & nullo modo in patrum beneficia succedant.* quæ verba omnem succedendi modum continent, etiam extraordinarium, argumen. glos. singul. in clementina, vt hi qui. verb. nullo modo. de ætate, & qualit. quæ habet per illa verba excludi etiam modum dispensatorium, arg. item glos. memorab. in clementina 1. verb. quamuis. de re iudic. & eorum quæ tradit Panormitanus consilio vltimo, volum. 1. & illorum multorum, quæ allegant Felin. & Decis. in capit. sedes. de rescrip. Quibus addo illud Decij consilio 36. col. 4. comitem Palatinum, cui est potestas legitimandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

di quoscũque spurios etiam infantes legitimare posse. Quod ante illum dicitur dixisse Alexand. in quodam consilio non excusso,& ante illum Bald.in consilio 204. super primo.2.lib.Cum igitur modus succedendi per accessum aliquis modus sit saltem extraordinarius, consequitur illum esse sublatum.

63 Et ne primo respondeas huic argũmẽto 12.à resolutione Antonij discessisse Fel.ibi. in colũ. 2. ampliatione 4.considera primo Fel.non esse contrariũ Antonio, immo illi subscribere. Felin.n.ait constitutionem de aliquo actu, vel facto præterito loquentẽ non extendi ad futuros effectus. qđ nos ẽt sequuti sumus in 11.arg.decis.1.Anto.aũt ait,legem quæ de aliquo loquitur, cõprehendere futura, ẽt si ea sint exequutio,vel vsus rerum præteritarum.quod nõ est Fel. dicto aduersum,sed longe diuersum Considera secundò eundem Fel.in eo.c.fallen.4. nu.10.cum communi tenere, legem nouã, quæ ordinem, & modum causarum agendarũ respicit includere lites. & causas super rebus præteritis mouendas, immo & iam pendentes pro ea parte, qua futuræ sunt. Quod nulla ratione defendi potest,nisi qa modus ille,de quo loquitur futurus est, & 67 est quædam exequutio, licet actus præteriti,& cepti. Fateor, quod Imolensis per principium authen. vt cum de appel. cog. collat.8.tentauit in dicto cap. fin. recedere a communi, quo ad lites pendentes, & id affirmarunt postea And. Sic. & Decius propter verbum,Examinari,positum in illo principio,quod tamen de pendentibus per appellationem loquitur,& verbum,Examinari, quo ad merita causæ referri potest. Per quod facile communem,& Felin. contra prædictos sustentes, quamuis proposito nostro sufficiat id, quod omnes tenent, scilicet legem modum inducentem extẽdi ad lites super reb⁹ præteritis futuras. Cõsidera tertio eundẽ Felinum ibid. fallent.
64 5.tenere quiddam maius .s. legem nouam etiam de facto aliquo, vel actu loquentem comprehendere actum,& factum antiquũ, quando suam perfectionem,& complemẽtum ab actu futuro expectat,quod ante illum Panorm.& Card.& Imol.adnotarunt, in clementina vr hi qui. de ætat.& qualit. quod ipsum pro quarta conclusione posuit Crotus in repe.leg.omnes.numer.78. ff.de iustit.& iure.quæ Felini fallẽtia clarẽ concludit clementinam nostram inclusurã fuisse hunc accessum, etiãsi de accessu egisset,quoniam perfectionem suam a facto futuro expectabat. Quod tamen ego,etiamsi magnopere pro meo proposito facit, non concederem per ea, quæ in 2.decisio.inserta 11.argumento dixi.

Considera quarto eundem Fel.colũ.13. ver.Puto. carpere Imo. qua parte ab Ant. discedit. Contra quem nos quoque supra pro Bar.in argumen.11.decisio. 14.pugnauimus, & ni fallor,vicimus.

66 Decimotertio principaliter facit,q illa resolutio Anto.in arg.13.pro fundamento assumpta, legem de vsu, & exequutione loquentem comprehendere vsum,& exequtionẽ rei præteritæ,duob⁹ solis casibus fallit secundũ eundem communiter receptũ, quorũ neutri est loc⁹ in casu nostro. Prior enim illorum est,quando exequtio est omnino necessaria rei præteritæ, vt augmentum portionis præbendæ ad eam iam quæsitam.cap. fina.§. 1. de concess.præb.lib.6. huic autem casui non est locus in proposito, quoniam successio non est sic accessui connexa,& illi accessoria.

Nã primò illa successio nõ accedit accessui, immo ẽcontrario accessus quoddã præambulũ ad illã. Et ita quoddam accessoriũ antecedens, vt ius patronatus ad beneficiũ secundũ S.Thom.2.2.q.100. art.4.qđ pridem explicamus in c.quanto.de iud.Secũdò illa successio non est omnino coniuncta accessui. Qm̃ per illam nouum ius,s.in re quæritur accessuro ius ad rẽ habenti,& sex centis modis accessus euanescere pôt antequam ad successionem perueniatur,q̃ sufficit, ut non dicatur ei omnino annecti, & accedere d.c. fin.§.penul.de cõcess.ꝓb.qui probat ea de causa præbendæ acquisitionẽ non esse omnino annexam, & accessoriam Canoniæ collationi,& iuri ad eam⁹, quæsito.immo adeo esse diuisam,& per se subsistentem,vt sub nouam legem renouantẽ expectatiuas includatur,qđ in illo c.fi.probatur,& adnotatur ab oĩbus. Et ita vides vnẽ duobus casibus non esse hic locum.Quod autem alteri non sit probatur, alter enim casus, in quo secundum Ant. & communẽ lex noua dẽ vsu agens,& exequtione,non cõprehendit vsum rei præteritæ,ẽ qm̃ finis & ratio legis nouæ non habet locum in eo.

Exem-

Exemplum est in glos.singu. clementina 1. de test.determinante illam clementinam, quæ iubet exequutoribus testamẽtorũ rationẽ de sua exequutione reddere locorũ ordinarijs,non inclusisse rationes antea nõ redditas de præteritis exequutionibus, cũ tũ id quidã vsus, & exequtio sit rei præteritæ,officij videlicet iam commissi. Et rõ est ẽm glos.ibi, quia Papa id iussit,vt colligitur ex textu,ne male administrarent exequutores, quæ ratio, & finis cessabat respectu præteritarum exequutionũ; cũ illæ iam essent bene,vel male factæ.Huic tamẽ casui nõ ẽsse locũ in nostro proposito, luce clarius constabit ei, qui perpenderit rõnẽ principalem huius clementinæ condẽdę illã fuisse, ne per hmõi successiones memoria præteriti delicti renouaretur, & scandalũ populo fieret,dum in mente ei veniũt peccata eorum,quos in hoc magnis redditibus,& magno fudore sustentat,vt sint mediatores, & intercessores ad Deũ pro suis delictis 49.distin. in princ. c.ipsi sacerdotes. 1. quæstion.1.quæ ratio, vt vides,locum vendicat in proposita successione.Ergo & lex noua illam includet.

70 Decimoquintò facit, q̃ lex noua includit illa futura ius nouum in sacerdotis conferentia, quibus verba ipsius conueniunt, quamuis ea sint talia, quorũ initia,& iura præambula præcesserint.Et adeo illa includit, vt ẽt illorũ præambula, & iura ad rem tollat. Casus est clarus in illo c.fin.de concess.præben.lib.6.ibi.n.lex noua expectatiuas reuocans,extenditur ẽt ad expectatiuas⁹ præbendarum, quarum iam Canoniæ collatæ fuerunt, & quarum ratione iam distributiones quotidianos recipere ceperunt.Immo vt in Exceptione. 13.ostendimus, extenditur ẽt ad præbendam iam vacantẽ, & quæ iã iudicata fuit esse debita expectãti.Immo & ad illam, quæ iã collata fuit, sed nondũ per expectantẽ acceptata.Quare igitur hæc noua elementina nõ extenditur ad successionem futurã in præfata Cãtoria,licet præambulum quoddam,& præparatorium ius ad rem prorsum valde ac magis remotum præcesserit?Confirmatur hoc per illam theoriam receptã, quæ hẽt præterita,quorũ perfectio à re futura pendet,comprehendi sub ea lege, quę de illa futura loquitur,qđ mea sẽtẽtia singulariter probatur in illo c.fi. de cõcess.ꝓb.lib.6. inducendo illud eo mõ, quo supra in hoc & præcedenti argumen.inducebam⁹. Probatur & in c.tũ tu.adiuncto ei c. qm̃ in plerisque. de vsur.inducendo illa eo mõ, quo in arg.11.decis.adduximus.Affirmat illam ẽt Fel.in illo cap.fin.col.11.versic.fallit, & Crotus in illa l.omnes. nu.71. in versic.limitatur, qui per errorem typographorum est positus pro Ampliatur, vt subsequẽtia demonstrant. Idem satis affirmauit Imol. in clemẽ. vt qui.col.4.de ætat. & qualit.& in clem.1.col.1. de test.qui & in d.clemẽ. vt hi.Car.col.2.dixit legem nouam extendi ad effectus futuros rerum præteritarũ, qđ & si forte omnino verum non sit, vt supra tangebam, in effectibus rerum præteritarum,& suum effectum iam sortitarum: tamen verissimum est de effectibus rerum præteritarum ẽ futurĩs adhuc pendentiũ. Cum igitur is accessus initium quoddã, & ante ambulum sit ad succedendũ in præfatam Cantoriã, cumque solum sit ius quoddam ad rem præparatorium ad illam, cum perfectio a futuro eventu pendeat, cũque successio hæc futurus quidam effectus rei nondum perfectæ, ac consummatę sũque effectum sortita sit,quare lex de successione, quamuis in vniuersum loquens, hanc nou compræhendet?

Confutatio Contrariorum.

SVMMARIVM.

1 *Contractus vim,quæ compositio,& quæ gratia pretio conceſſa non habet.*
1 *Gratiam expectatiuam,habere à successore concedentis reuocari.*
1 *Contractus ex iustæ causa tolli à Principe.*
2 *Compositio accessuum non transit ad successorem.*
3 *Intellectus c.2.de conceſſ.præb.expenditur.*
4 *Lex noua quæ includit futurum inuoluens præteritum,& num.6.*
5 *Actus consumatio, quæ exequtio ejus.*
6 *Successio in præbendam vt accedit canoniæ.*
7 *Legitimatio primogeniti præiudicat secundogenito,tribus concurrentibus,& 8.*
9 *Lex correctoria quę fauorabilis.*
9 *Legem correctoriam extendit ratio expressa.*
10 *Legitimatio, extante legitimo, quam exe-*
cra.& 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Religionis ingressus cui iuri quæsito non nocet.& 13.*
14 *Lex nouanè fœmina in emphyteusim succedat,vt includit filias tam natas,cum concordantia opinionum.*
15 *Emphyteusim pro se, ac liberis quæ nouæ lex includit.*
16 *Intellectus regulæ,sine culpa.lib.6.*
17 *Legis per dispositionem,Aannum datum non re sarcitur.*
18 *Ius quærendi modum ciuilem facile a principe tolli.*
18 *Accessus,modus quærendi ciuilis, non ius quæsitum est,& num.19.*
19 *Ius priuilegij facile a principe tolli.*
20 *Regressus ad ius pristinum dari,cum id æquitas suadet.*
21 *Principem præiudicare nolle quando verum. & quando non.*
22 *Præiudicium præcognitum, quando videtur facere princeps.*

1 NOn obstant præfati C. fundamenta. Non primum.nam,vt ego concedo,cõstitutionem simpliciter loquentem non extendi ad præterita,ita eum oportet concedere successionem,quam nos sub hãc clementinam includi contendimus, non esse præteritam,sed futurã,quãuis quędã exequutio,& quid ã vsus rei præteritæ sit. qđ nil obstare, quominus sub legem nouã cadat,in arg. 13.probatum⁹,& in multis decisionib. 11.argumẽti,pserti in 4.cõclusim⁹.

Ad secundũ respondetur primo, q̃ cõpositiones, quæ apud Sedẽ Apostо. fiunt applicando aliqua temporaria per viã eleemosynę, ad aliqua opera pia, non fiũt per viam contractus, & pretritum spiritualium:sed per viam cuiusdam pœnitentię,& gratiarum actionum. quę impleta nullam aliam obligationem inducunt inter componentem,& compositum, quam alia obsequia,& elemosyna, per quę nõ intenditur obligatio,sed potius deobligatio, siue exoneratio,& meritũ.Secũdo,q̃ ex iusta causa potest Papa suo contractui contrauenire, quanto magis tollere prędecessoris compositionem,ob eas iustas,& magnas causas quibus Clemẽs ad hanc sanctissimam clementinam concedendam motus fuit. Tertio, quod illa compositio personam Papę respicit,non successoris: Quarto, quod hoc argumentum aut probat Papam non potuisse hunc accessum reuocare, aut non probat non reuocasse,quorum prius nemo concedat,cũ materia sit beneficialis, & agitur de iure ad rẽ ad vacatura reuocãdo. q̃ omnia latius in solutione prędicti quarti argumenti probantur,& explicantur.

2 Ad tertium respondeo credere me qdẽ eiusmodi transactionem siue compositionẽ de qua fit argumentum,inter prætatũ A.& patrem C.interueniisse: nego tamen eã Papę auctoritate firmatam fuisse. Quoniam nulla ex parte litterarum colligi potest eã sciuisse,vel olfeciisse Papam.Quare hoc argumentum violentius retortum fuit in prętatum C.in Exceptione 4.

3 Ad quartum respondeo,primò cõmunẽ opinionem esse contra Imol. & Do.quorũ, & Fel.auctoritate sola nititur argumentũ, vt late ostensum fuit in argũ. pro nostra parte facto. Secundò,q̃ si opinio Imol.teneat, nil primò fernit eius determinatio ꝓ posito Fel.in c.fi. de constitutionib, neque proposito prętati C. Quoniã,vt videre est apud Dominic.cuius relatione hoc Fel. & alijs constitit, ea ratione principaliter ait Imol.per illud ca. non fuisse quassatas promissiones beneficiorum antea licitè factas, quia illud ca. non simpliciter quassat promissiones,sed cum adiectione faciendas.Et ita solum probat constitutionẽ ad rem futuram se contrahentẽ, & restringentem nõ extendi ad prętérita,qđ Felin.ibi non tractat. non autem probat legẽ simpliciter de aliqua re factam ad eius futuros effectꝰ nõ extendi,quod Fel.ibi tãm serio contendit. Minus item proposito nostro nocet illa determinatio, nos enim non contẽdimus legem de re futura loquẽtẽ extẽdi ad ea.si iã est prętérita, quod habet Imolæ determinatio,sed legem de re futura loquentẽ,includere rẽ illã futurã,licèt ea sit vsꝰ,& exequutio quædã actus,uel facti prętériti.Non enim proposuimus defendere hãc clementinã,quæ de futura successione loquitur, extendi ad successiones iã factas, sed tãtũ ad faciendas, quãuis illæ sint exequutiones q̃dã rerũ prætéritarũ,q̃ nihil commune haber cum Imo. decisione.Facit(quæ cõsideratio serio perpendenda vt.) quòd Ian.Do. & Fel.qui contra communẽ tenent,ore pleno concederent illi capit. 2. locum esse in promissionibus futuris beneficiorũ prætéritorum.in promissionibus item faciendis

post illud c.ab eis, quib. Papa ptãtem promittẽdi antea dedisset,q̃ nro proposito est accõmodatissimum. Nã vtrobiq; agitur de re futura, s in nro de successione futura,in illo de facienda promissione, & vtrobiq; futura res,de qua agitur,est quędam exequtio rei prætéritæ. in nostro quidẽ accessus dari, in illo verò facultatis premittẽdi antea factæ. Quare igit lex de ꝓmissione futura loquẽs comprehendit illã, & lex de futura successione agens hanc non includet?

4 Ad quintum rẽdeo, primò negando per illam glo clem.1. de testam.probari simpliciter, legẽ nouã non cõprehendere futura, quãdo illa cõprehẽdendo prætérita inuolueret.neq; Fel.in illo ca.fi.neque Card.& Imo.in loco proprio id tam generaliter colligunt.Sed neq; Crotus in præcitata loc̃s. nu.79 ff. de iust.& iur.licet ghalius, quàm illi colligat., Card.enim in illa clem.1.colum.2.solum colligit,q̃ ait glos.scilicet rationem illam reddendã,non includi sub legem nouam de reddenda rõne factum,quæ reddi nequit,nisi rõ quoq; prętéritorũ redditur: Imol. verò colligit actum futurum inseparabilem à prætérito non includi sub lege noua.Panor.verò in c.pastoralis. §.verum.& Felin.in prędall.cap.fi.. col.22.de cõstitut.colligũt futura, quæ cõno prętéritis sunt connexa, & accessoria, & nullo modo separata,non includi sub lege noua. Citorus aũt gesta futura connexa gestis prætéritis sub lege noua non comprehendi, quarũ nulla conclusio ꝓposito nostro nocet.Quia per adducta in tribus argumẽtis vltimis ꝑ nostra parte supra formatis illæ omnes intelligendæ sunt. Primo,de prætéritis consummatis,qualis non erat is accessus. Secũdo,intelligendæ sunt de futuris, quæ non sunt veluti exequtiones, & vtius quidam prætéritorum, qualis tamẽ est hæc successio respectu accessus. Qũi confirmationem actus & illius in suum effectum reductionem,exequtionem esse illius. probat clementina 1.de testamentis, in illis verbis. *Ad exequutionem cuiuslibet vltimæ voluntatis.* Vbi hoc Card.not.4. colligit & affirmat. Tertiò, intelligendę sunt de futuris inseparabiliter accessorijs.quod non esse in proposito nostro,late monstratum est in argũ. fin.de concess preb.lib.6. Nã tam vel magis annexa est successio in prębendam Canoniæ collatę, quàm successio in hanc Cantoriam accessui ad illam dato,at successio illa in prębendã non est.omninò, & inseparabiliter accessoria,& annexa Canonię,quoniam non est adeò accessoria & annexa, ac portionis argumẽtũ Canoniæ debitum.Si quidem illa cadit sub regulam reuocatoriã expectatiuarum,vt in 14 Exceptione diximus,& probat illud ca.in illo §.penult.hoc autem,fiargumentum portionis prębẽdalis minime, vt probat illud idem cap.verfic.si autem. Ex quo,& sequentibus facilè ac singulariter posses elicere,futura subesse legibus nouis,loquentibus de illis,etiam quando ex prætéritis imperfectis oriuntur, & sunt quædam perfectio illorum, & consummatio,vt in illis argumentis est monstratũ, quæ omnia, vt belle propositionẽ nostram confirmant, ita conatum prædicti C. reprimunt.

6 Ad sextum respondeo,conclusionem illam in argumento assumptam, s. legem nouam non includere actus futuros ad rei prætéritæ perfectę, procedere primo, quando lex de re ipsa loqꝰtur,& non de futuro effectu.Secundò,etiã procedere,quando loquitur de futuro effectu rei perfectę, ac consummatę,vt tangitur in argumento, & habetur in citato c.fi.de constitutionib.in eo alleg.nõ autem, quando loquitur de effectu rei consummandę ac perficiendę, vt in responsione ad quintum supra dixi, & in trib.argumentis postremus probaui, & est communis conclusio: at clementina nostra de successione futura loquitur, & successio virtute huius accessus facienda est exequtio quędam,& effectus perfectiuus illius. Ergo eam comprehendet. Vnde colligis argumentum hoc satis expensum in prętatũ C. validius reijci,quàm in nos iaciatur.

7 Ad septimum,q̃ varias decisiones veluti filẽs nobis objeci,rñdeo ad eas singulatim. Ad primã,i.q̃ Itimatio primogeniti nõ ꝓiudicat secũdo genito legitimo,rñdeo primo negãdo illud absolute, & in vniuersum acceptum. Qũi ex his,quæ late tradit Ioã.Cirier,de primogenitura. prima pars q.14.& Prępol.in ca.per venerabile. §.qđ aũt.col.32.& Ant.Rosel.de legitimat.pri. par. §.vltimo est videndum. et recentiores in l.Gallus.§.& quid si tantum. ff.de libe. & posthu.ut uerior, ita cõmunior est conclusio contra illã decisionem Ioã.And. tri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus cõcurrentibus. Primum, quod consuetudo pro illius cõclusione nõ est. Scãm, q̃ legitimatio fiat p̃ subsequens matrimoniũ. Tertiũ, q̃ statutum, vel dispõ primogenitũ constituẽs, nõ loquatur de primogenito legitimo sed simplr de primogenito. Ex qua
2 resolutione cõi cõtra p̃fatum C. regeri põt argumentũ eque ac ille contra nos ingerere. At quia p̃fatus C. fundare se põt in p̃dicta decisione, quatenus saltẽ illis tribus nõ concurrentib. vera est. Scd̃ò rñdeo, q̃ illa decisio, sic præsertim limita, non est similis nro casui. Nã primo illa agit de virtute legitimationis, quę quoddã priuilegium priuatã vtilitatẽ cõcernẽs est: nos vero agimus de virtute iuris cõis in illa ele. cõcẽti.

Et ne dicas illam clementinam, licẽt ius cõe cõtineat, esse tñ correctiuã, & ideo restringendam per vulgaria. Cõsidera primò 11 illã in fauorem aiarum & munditiem cultus diuini & decorẽ ecclesiæ ministrorũ, ac vtilitatẽ spiritalẽ totius Christianissimi esse factã, vt proœmium ipsius indicat, & iõ quãuis alioqui correctoria sit, tñ ob hos respectus ampliandã esse, argum. tex. iuncta gl. sing. cap. sciant cuncti. de elect. li. 6. ver. alios, quam Petrus post alios ibi sequitur, & in hoc citat, & cõmendat Panor. in cap. nihil. nu. 9. col. 2. in fi. de elec. & conf. 114. attingendo. nume. 5. lib. 2. & idem tenet in disput. 2. nu. 36. & Fel. ca. 1 de spõs. nu. 14.

10 Considera secdò, rõnem huius clem. condendæ in eius proœmio fuisse expressum, & ideo non obstante, quod sit correctoria, extendendam esse, quatenus rõ suadet, secundum Bal. in authen. quas actiones. C. de sacrosc. eccles. quem in hoc sequitur Panor. in illo cap. nihil, nu. 9. & latius tradit copiosius Ias. in citata authen. nume. 18. Contra verò legitimatio extantibus legitimis perosa est, & qui eam facit princeps; sine iusta saltem causa, pecus appellatur à Baldo in c. filij nati. si de feud. fuer. controuer. in vsib. feu. quem quamplurimi laudant, & in his Ioan. Cirier, qui alios refert, de primogenit. prima par. qõ. 13. col. penult. Et iure 12 cõi statutum est, ne plus habeat legitimatus, quam legitimus, per text. iuris totius optimum in §. & qñ, auth. quib. mod. nat. effic. sui. colla. 7. Secundò, non est filiis illa decisio nostræ. qñ non est ibi eadem ratio ad legitimandũ: in nostro aũt casu eadẽ est ratio, quare clemen. hæc cõprehenda t successionem futuram virtute accessus, sicut successionem virtute alius tituli, & modi. Considera tertiò, q̃ etiam in proprijs terminis iuris cõis, dispositio potentior est, quàm legitimatio hominis. Nam legitimatio facta per ius commune, s. contractum matrimonij præiudicat secũdo genito, nisi verba repugnent, vt prædictum est, cum tamẽ legitimatio per rescriptum id nunquã efficiat secundum prædicta.

Tertiò respondeo, illam decisionem de legitimatione ad successionẽ in bona temporalia tractare, nos verò de successione in sacerdotia agere, quæ longè differunt quo ad potentiam, sicut & voluntatem iuris præsertim ad rem præiudicandi per ea multa, quæ in 14. Exceptione diximus. & ideo parum accommodari proposito.

11 Quarto rñdeo, q̃ licet legitimatio non præiudicet legitimo quoad primogeniũ, vel protogenium, in quod lege aliqua particulari succeditur, quoad bona tñ, in quæ iure cõi suo patri succedit, p̃iudicat. Nam fin cõem, licet legitimari quis non debeat à Principe, extantibus naturalibus, & legitimis, tñ si legitimetur, sufficienti de hoc mentione facta, vel si anteqnam legitimi nascerentur, fuerit legitimatus, succedit cum eis, authen. quib. mod. nat. effic. legit. in prin. collat. 6. cum glos. verb. ad scribi, & ibi Bar. & in authent. quib. mod. naturales effic. sui. §. tribus, & ibi Bart. col. 7. Tradit Specu. receptus de succes. ab intesta. §. 1. versi. quid de legitimatis, & latè colligitur ex his, quæ tradit Dec. consil. 52. & 85. & 258. vbi ẽt ait, cõem opinionem tenere, q̃ excludat substitutum. & ex his quæ tradit Ripa. q. 30. d. si vnquam. C. de reuoc. donationib. ex quibus facile iterum retorqueas argumentum in præfatum C. in hunc modum. Si legitimatio, quæ priuilegiũ quoddam est, tam frequenter & tñ præiudicat spei legitimorũ, & eã vel tollit, vel minuit, quanto magis hæc clemen. magno fauore digna spem huius accessus tollere valuit?

12 Ad secũdã decisionem, quæ Federici est in consil. 294. factum tale, s. clement. exiui. de verb. sign. quæ fratres Minores declarauit esse inhabiles, qui deputẽtur testamentorum exequutores, nõ extendi ad exequutores, ante illam cõstitutionem deputatos. respondeo contra illam tenere Anto. in c. fi. colum. penul. de constit. & etiam Domin.

nic. quẽ retulit ibi Felin. Imolensis ẽt col. penult. in opinionẽ Antonii inclinat. Felinus ẽt ipse discedit a Feder. eo saltem casu, quo testatori fuisset opportunitas mutandi exequutores, argumẽt. eius quod ait Angel. in authẽ. vt nouę cõstitutiones post alios duos mẽses, quã insinuatæ fuerũt, obtineant. §. 1. nos autẽ primò arbitramur se quendã esse communem cõtra Feder. quoniam clementina illa, exiui. non loquitur de deputationibus exequutorũ, sed de exequutionum susceptionibus, quas cũ adhuc futuræ essent, merito cõprehendit illa clem. non cõprehensura deputationes exequutorũ, quæ iam præteritæ erãt, si deputationes solas prohibuisset, p̃ scripta i crib^o postremis argumẽtis pro nostra parte factis. Secundo arbitramur eã sequendã sine illa Felini limitatione. Qñ primò in decis. 6. ximus contra illã Angeli considerationem esse Paulum Castren. neque illã iure probari. Secundò, quia Felin. parũ diligenter eã expendit, quatenus terminos, in quibus Angel. loquitur, exæquat terminis, in quibus Feder. Nam Angel. agit, An lex, quæ de testamẽto loquitur, comprehẽdat testamentũ præteritũ. Feder. verò, An clementina, exiui. quę uetat fratribus Minoribus acceptare testamentorũ exequutione, cõprehendat acceptationes futuras deputationis exequutorũ præteritæ. Et ita Angel. inquirit. An lex loquens de aliquo, extendatur ad præteritũ tã perfectum, quo ad sui formã, licet non quoad effectũ, Feder. verò. An lex loquẽs de exequutione, & vsu, rei cõprehẽdat exequutionẽ, & vsum futurũ rei præteritæ, quæ quantũ a se mutuo differant, tria postrema, q̃ pro nobis facta sũt, argumẽta clarè ostendũt. Quo fit ut Felin. 14
licet sẽper fuerit mihi maximus, doctissimus simul, & optimus, maior tamẽ fuisset, si minus rerũ coacernasset, & paulo magis ea, quę coacernabat iudicio, quo erat excelso, expẽdisset. quod satis agnoscit ipsemet vir doctissimus, nec minus modest^s, in fine totius tituli de cõstitu. quãquã multò magis expẽdit, quã alii quãplurimi recentiores viri quidẽ eruditi, at cũ copiæ gloriã affectantes eũ imitari uolũt, Andr. Sic. quam illi similiores euadunt, & tribuentes parum iudicio & resolutioni, quæ studioso rũ mentes illustrant, & plurimũ promiscuo rũ coniectioni, quę easdem offuscat nõnumquam etiam ingenia cõfundunt clarissima.

Ad tertiam decisionẽ respondeo negando Bar. id dicere. Nam contrariũ dicit, vt in vndecimo argumẽto in dec. 14. diximus.

Ad quartam respõdeo, contrariũ verius esse, ut in dicto 11. argumẽto decis. 10. probauimus.

13 Ad quintã responsuro rediit in mẽtem, quod paulo ante de cumulatoribus, parum cumulata expẽdẽtibus dixi, cũ uideo decisionẽ illam quintã pro leuiori fundamẽto a Felino adductã pro magno resumi a Croto, eo nõ citato, & nihil proposito corũ & nostro cõferre. Qñ primo illa de actu priuati hominis, ingressu scilicet religionis agit, cũ tamen Felin. Crotus, & nos de lege publica agamus. Secundò illa solũ habet p actum unius hominis non derogari iuri pterito in re iam quęsito alteri, nos vero disputamus de lege, an comprehẽdat futura, quæ sunt perfectiones & exequutiones pteritorum, & in cõsequutionẽ tollat ius adẽ multis modis reuocabile. Tertiò, q̃ si pertinaciter teneas illã conuenire proposito, regeram in te argumentum de ingressu illius, qui cõtractis spõsalibus de futuro, immo & matrimonio, ante consummationẽ professus est religionẽ, quẽ constat ad pterita, ẽt per quæ ius in re quæsitũ erat trahi, cap. cõmissum. de sponsalib. c, ex publico. & c. ex parte, 2. de conuersio. coniugator.

Ad sextam respondeo non esse illã contrariã proposito nostro, illa enim habet leẽ de testamẽto loquẽtẽ ad prætérita tã p fecta nõ trahi, nos autẽ dicimus legem, de successione loquentem, ad futura trahi, ẽt si illa successio sit exequutio quædam pręteritorum imperfectorum.

14 Ad septimam responsio clara colligitur ex arg. 14. pro nostra parte facto.

Ad octauam respondeo primũ, negãdo illã decisionẽ Felini. quoniam determinatio Petr. ab Anch. consi. 125. vera uidẽ, in quo casu ille cõsuluit. Nam ut in 1. & 2. colũ. clare ostẽdit, loquitur de illo, qui & si nõ specificẽ, æquipollenter tamẽ accipiẽs emphyteusim, p̃ se ac liberis suis, uis^s fuit accipere pro eis, tãquã pro hæredibus, ita ut nõ plus iuris filiis ad emphyteusim quę rereẽ, quam esset ad cætera bona. Cum igitur lex noua excludẽs filias ab hæreditate, comprehendat iam natas, comprehendet

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoq; lex nouæ excludēs eas a tali emphyteusi, argum. eorum quæ notat Bar. in l. vt iurisiurādi §. si liberi. ff. de ope. liber. Bald. in auth. si quas ruinas. C. de sacrof. eccl. Ludo. cons. 35. visa. Bar. in l. si nō sortem. §. libertus. ff. de condi. inde. Ripa lib. 3. 16. nū. Sed ō rūdeo, cōcedēdo illā decisionē Felini veram esse, qñ per illam stipulationē, & cōtractū partis illa emphyteusis irrenocabiliter debi a esset liberis, sine vlla lege alia, & vltima volūtate tacita, vel expressa ad id necessaria. Sed tunc illa non obstat nro pro posito. Qñ primo nos loquimur de re alterī debita p ssas beneficiarias, quæ non contractibus, sed vltimis voluntatib. æquant, c. 1. § econtra. & c. authoritate. de concess. præb. li. 6. & tradit Oldr. consil. 58. & Cassador. in decis. 3. de præb. quamuis alicubi Gomesius dubitarit: Felini vero decisio de re debita p contractum. Sed ō nos agimus de re debita reuocabiliter, ille vero de debita irrenocabiliter. Tertiò nos agimus de re q̄ debet mediāte aliqua lege, s. illa, quæ filios presbyterorū facit habiles ad beneficia paterna mediate obtēta, illa vero de re debita per solum cōtractum sine alia lege, quæ speciatim faciat habiles, & ideo nō est mirū, quod in nostro casu sublata lege, cuius virtute debebatur Cantoria, desinat esse debita, ibi verò nō desinat, quia nulla lex mediate, qua saltem speciatim debebatur, est sublata. Ex quo infertur, q̄ si talis esset emphyteusis à patre pro se, ac liberis recepta, in qua pr̄ filijs p̄iudicaret; qualis, qñ fuerit, colligitur ex Angel. in l. apud Iulianum. §. si cui. ff. de leg. 1. et Bald. in l. 1. C. p quas pers. no. sub finem. & Io. Fab. in §. cęterū. Instit. de leg. agnat. suc. col. 7. versic. eodem modo. et Ale. cons. 89. verū. col. 3. lex noua inhabiles faceret filios ad succedendum in ea illis profecto pręiudicaret, et ita opiniones concordari possent contrariæ.

Ad nonam rūdeo negando illam decisionē esse veram, et quod Io. And. sic illā scripserit. Qñ per l. Cæsar. ff. de public. et vectigal. quam allegat, apparet eum idem voluisse dicere, quod Host. ibi ante dixerat. Hostien. autem non illud, sed contrariū dixit. quod supra in 11. arg. et dec. 18. retulimus. et idem quod ille tenet ibi Card. q. 1. et Ant. in cap. si. col. fin. de constitutionibus, cui consentit Felinus.

Ad decimum respondeo, negādo illā decisionem Iacobi, tum quia nullo textu, nec rōne probat necessaria, tum quia Petrus ipse nō satisfacit decisioni Ricar. Mal. ub. quā in oppositū allegat in hęc verba. *De illo cuius obligatio hēt causam ante nouā legem, incipit tamē exequutio, & effectus in tēpus nouæ legis secundum istud tēpus de illa iudicamus.* Tū quia resolutiones cōiter recepę in hac materia sunt contra illam opinionem, & fundamenta Iacobi, vt ex tribus argumentis postremis, & ex vndecimo apparet.

16 Ad octauum fundamentū principale rūdeo primo, concessioni illi. *Nema sine sua culpa damnum patitur* addendū esse, Vel sine causa, iuxta illam regulam li. 6. *Sine culpa nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.* & est cōis resolutio glo. ac omnium aliorū in cap. 2. de constitutionibus in c. antiqua. de priuil. ca. renouantes. 22. dist. hæc autē clementina maxima de causa condita est, vt ex eius prooemio monstratur.

17 Et ne dicas resarciendū esse damnum ei qui etiam ex causa illud passus est secundū Archid. receptum in c. per principalem. 9. q. 3. pro quo tex. & ibi Bal. in l. serui. C. quibus ex cau. fer. pro pret. lib. accip. Considera illud Archid. non procedere, quando illud damnū fieret p viam legis generalis qđ Alex. tēstatur, & probat in cons. 190. maturē. lib. 2. in respons. ad 3. argum. quod repetitur lib. 3. consil. 18. vbi allegat illud pulcherrimum Bartoli in l. Lucius. ff. de pollic. scilicet ciuitatem non posse quidē auferre alicui ius suum, singulariter præcipiendo vni homini, vel quibusdam hominibus, sed generaliter faciendo statuta posse, vt l. venditor. §. si constat. ff. communia prædior. & l. Antiochensium. ff. de priuileg. creditor. facit l. Lucius. §. si. ff. ad municipa. & de incolis. intelligendo ibi per verbum Lex, statutum, vt ibidem ipsemet Bar. intelligit, & in casu proposito, de damno per viam legis incusso agimus.

18 Secundo respondeo, conclusionem illā intelligendā esse de damno rerū quęsitarum, nō de modo quærendi, pśertim ciuili. Qñ is sine vlla culpa tolli potest à principe, & sine causa, antea saltem, quam dominium quæratur, vt venientibus ab intestato ius adeundi secundū Felin. in c. quæ in ecclesiarum. de constitutio. nu. 48. vbi subiicit hæc verba. *Vnde legitimando simpliciter spurium, etiam sine causa potest tale ius tollere princeps, quia*

quia nō est quæsitū dominium. At is accessus est modus quidā ciuilis quærendi hanc Cantoriam, non iuris in ea quæritum, vt patet.

19 Tertio respondeo intelligendā esse illā cōclusionē de alio damno ab illo, quod ex sublatione priuilegii obuenit. quoniā illud sine vlla causa pōt a principe tolli, secundū gl. ff. cap. decet. de reg. iur. lib. 6. quam singulariter mente tenēdam dixit ibi Frāceus, & commēdat Dec. in d. c. quæ in ecclesiarū nu. 26. sub finem, & is accessus priuilegium quoddā expectatiuum est, vt constat. Quarto (quod longe altius est) forte dici potest tā parti presbytero, quām filio culpā esse regulariter, filiū patri succedere. quod tū nunc neque affirmo, neque nego, satis tū innuit nuper Coue. Trident. sess. 25. c. 15. quod in calce huius prælectionis latè tractabimus.

20 Ad nonum principale respōdeo, concedendo conclusionem in argumento assumptā verā esse, quoties æquitas illa, de qua in ca. si beneficia. de præb. li. 6. & cap. cum nuuersorum. de rer. permut. locū sibi satis vendicat, quā tamen in proposito nō vendicare possem multis modis ostendere, sed non est necessarium. Qñ non contēdimus in presentia, præfatū C. ad ius, si quod ante habebat regredi nō posse, sed solum virtute huius accessus accedere non valere. quæ longè sunt diuersa.

21 Ad decimū respōsio multiplex colligit ex decimo argumēto pro nra parte facto, & repliciis illi⁹ solutionibus adiectis. Prima, rē agimus, i opposito autē de primario & iuris in re. Secūda, quod oppositio in pręiudicio non præcogitato a principe, procedit, nra uero conclusio in præiudico a principe præcogitato. quod colligere licet ex eius verbis tam vniuersaliter distributis. Nullo vmquā tpe: ac Nullo modo possint obtinere. & ex clausula derogatoria. Quorūcunque contrariorū. quā ānis clementinę continet, cū is accessus cōtrarius sit prædictis verbis, nullo modo. & c. quandoquidē eum vnū è modis succedendi multis, esse cōstat.

22 Tertia, quod oppositio in alio p̄iudicandi modo procedit, nra uero cōclusio in pręiudicio per viam legis. Ad quod ultro in illo argumen. 10. adducta faciunt, quæ diximus in solutione arg. 8. Et ad replicationem. qua probare contendis neq; per viam legis principem videri velle alii p̄iudicare, respōdeo id, esse uerum in iure quęsito, nō autē in querendo. quod speciatim adnotabat Felin. in ca. fin. de cōstitut. col. 4. allegādo ad id Panor. cōs. 84. col. pen. li. 1. Quarta. quod expresse cōstat ex volūtate principis, cū derogat cōtrariis quibuscunque, vt præfatū est in secunda sol. quę omnia roborantur ex eo, quod sumus in materia beneficiaria, & agimus de derogādo nō iuri quę sito sed querendo, exoso valde ac exorbitā ti. & ita videtur concurrere potentia cum volūtate, tum tacita, tū expressa, etiā si nulla causa subesset, quanto magis subsistente maxima.

Ad vndecimū satis, superque fuerit admonuisse illa, quę i solutione ad primū argumētum, & in præcedenti exceptione in responsione ad quintum supra diximus, vn de multiplex responsio colligi potest.

Epilogus.

ECce candide Lector, articulū bona fide disputatum, quem, quando una voce coram auditorio vndecumque doctissimo disputani, anceps quidem remāsi, pręmissis fundamentis animum volentē nolentem id diuersa trahentibus, at nunc omnibus ad vnum discussis in fauorem clementinæ, contra pręfati C. accessum pronunciādū esse tenuitati nostræ uidetur, salua quę iustior fuerit sententia Summi præsertim illius Rotæ Prætorii, cuius ego semper autoritatem primam secundum ipsam Sedis Apostolicæ & duxi, & suspexi.

Cæterum interpretatio huius cap. Si qñ hic nos admonebat, primo, ut paucis, breuiter mōstraremus, quot & quæ causę de his exceptionib⁹ colligi possūt, ob quas iuste ac sāctē liceat exequēdis sedis Apostolicæ mandatis abstinere, donec illa demūm causa cognita referibat. Admonebat nos, & sedo postrema hęc exceptio discutere. An liceat presbytero ēt Papa consentiēte, filium suum in beneficio suo sibi substituere. Admonebat & tertio eadē exceptio tractare. An episcopus vigilem super suum gregē curam gerens, teneatur supersedere prouisioni Apostolicæ, per quam filius in beneficio patris etiam, expressis verbis substituitur. Et quando non teneretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An saltem id ei res veluti dignissima liceret. Admonebat & quartò disputare: An episis hæc dissimulantib. reges, penes quos ecclesiarum protectio est, ob tales causas, opponere se aliquo modo possent, & an id esset regia dignitate se maiores, Deoque gratiores facere. multa item alia monebat, quę tamen omnia præsentia omitto. Quia licet interpretationi c. accommodatissima sint, extraria tamen sunt causę, ob quam præfectio hæc suscepta fuit. Primũ autem horum ordinario commento huius ca. Deo dante, inferam. Alia alibi, & forte in c. cum adeo infra eod. tract. abo. Quædam aũt alia multo germaniùs ad hanc prælectionem, quam ad illam habitam super ca. cum contingat. pertinentia, quæ addideramus fini illius, transferimus huc.

AVCTARIVM huius Prælectionis.

SVMMARIVM.

1 *Filius clerici nothus incapax beneficij patrit, & omnium, quæ sita sunt vbi patres fuerũt beneficiarij.*
2 *Clem. Clementis VII. extensa per Cõc. Trid.*
3 *Filij legitimi an p̃diderint accessus regressus, & coadiutorias ante Concil. Trid. habitas.*
4 *Accessus, & regressus non præbent ius in re, sed ad rem tantum, & nu. 5.*
5 *Regressus, accessus, et coadiutoriæ omnes ante Conc. Trid. habitæ an per illud perierint.*
6 *Concordanda iura, & concordantur duo c. Concil. Trid. nu. 7.*
7 *Lex posterior ltmitatur nõnunquã p priorem.*
8 *Negatiua regulæ, quando affirmatiua cedit.*
9 *Quæsita facilius conseruari, quam quærẽda.*
10 *Regressus & accessus habentibus consulitur.*
11 *Filij nothi an teneantur relinquere beneficia paterna habita ante Cõc. patrib. ĩa mortuis.*
12 *Causam finalem prœmia docent.*
13 *Expectatiua quæ explosa per Conc. Trident.*
14 *Reseruationes quæ sublatæ.*
15 *Parochialium ecclesiarũ reseruatio sublata.*
16 *Reseruatio, par mandatis de quidẽdo, sublata.*
17 *Gratiæ ad vacatura concessæ expirasse.*
18 *Regressus non renocari, gratijs generatim renocatis.*
19 *Regressus trãsferri, cõcedi, et extẽdi, diuersa.*
20 *Data piccola quid Romanis.*
21 *Gratia concessa per datas piccolas an sint perfectæ.*
22 *Beneficium datum per datam piccolam, an vacet per mortem.*
23 *Fructus beneficij per datã piccolæ dati cuius.*
24 *Gratia an semp̃ per solã signaturã p̃ficiatur.*
25 *Renunciantis an semper sit necessarius nouus titulus.*
26 *Renunciationis publicandæ, mensex vnde incipiunt.*
27 *Stilo curiæ, quæ supplicatio signata habeatur pro non signata.*

PRimum est id, quod hîr in Conc. Trid. cui interfuere aliquot Doctores doctissimi, qui has prælectiones Conimbricę à nobis audierunt, in sess. 25. cap. 15 de reformat. in hęc verba. *Vt paternæ meminẽtiæ memoria à sortis Deo cõsecratis, quos maxime puritas, sanctitas, decet, longissime arceatur, non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in ecclesijs, vbi eorum patres beneficiũ aliquod ecclesiasticũ habent, aut habuerunt quandocunq; et dissimile beneficium obtinere, nec in dictis ecclesijs quouis modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorũ obtinent, vel aliàs obtinuerunt habere. Qđ si in præsenti patter, & filius in eadem ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra ecclesia in tria trium mensium spatiũ, alias ipso iure eo priuatus existat, & super ijs quacumque dispensatio subreptitia censeatur.* Hæc ibi.

Super quo decreto mirabili, aduertẽdũ primo de filijs clericorũ legitimis nil penitus ibi edici, & ita illi quẽadmodũ ante hac poterãt esse beneficiarij in ecclesijs, in quib. eorum patres fuerunt, immo & succedere illis mediate in suis bñficijs. iuxta ca. ad extirpandas. & c. litteras. de fil. presbyt. ita & nunc. arg. l. præcipimus. C. de app.

Aduertendũ secundo, q̃ quemadmodũ clem. illa Clem. VII. cuius tenorem inseruimus initio exceptionis 21. extẽdit inhabilitatem filiorum clericorum illegitimorũ iure cõi antiquo inductam, ita hoc decretum amp̃liat inhabilitatem per illã clemen. extensam. Iure namq; antiquo vetitũ fuit, ne filius beneficiarij etiam legitimus succederet immediate patri suo in aliquo beneficio, per ca. ad extirpandas. c. ex tua. de filiis presbyt. poterat autem succedere mediate, clemẽtina vero prędicta statuit, ne

ne filius illegitimus clerici succederet in bñficio patris immediate, neq; mediate. poterat tñ habere beneficiũ aliud, saltẽ dissimile, in ecclesia ĩ qua pater habebat aliud, licet non posset esse comprehendarius ut ita dixerim, neque concanonicus patri. c. cum decorem. & cap. ad abolendam. de fil. presb. hoc autẽ decretum facit eũ prorsus inhabilem ad obtinendum aliquod beneficiũ in ecclesia, ubi pater habet vel habuit illud, uel aliud simile aut dissimile. Inhabilẽ, inquã, nõ solũ ad obtinendum, sed ẽt ad retinendũ antea obtentum, adeoque cogitur illud aut relinquere, aut p̃mutare, saltẽ si pater unit beneficiarius in eadem. Quæ res satis certe dura fuit, sed digna tãto Cõcilio decoris ecclesiæ cupientissimo.

7 Nec obstat dicere, quod cõcordari possunt, intelligẽdo illa ita, ut c. 7. limitet 15. & nõ cõtra, quod 15. limitet septimũ. Sic, ut dicim⁹, illegitimos filios nõ posse succedere in beneficiis ecclesiarũ, in quibus patres fuere beneficiarii, vt hẽt c. decimoqn to, nisi per accessus, regressus, & coadiutorias, ut habet cap. 7. Nõ obstet, inquã, hoc. Tum quia satius est legem priorẽ p posteriorem limitare, quàm cõtra, posteriorem per priorem, quamuis nonnunquam cõtra fiat. iuxta l. sed & posteriore. ff. de legib. cuius exemplũ celeberrimum habemus in authen. offeratur. C. de litis contest. quæ ẽ posterior, quàm l. sciendum. ff. q̃ satis. cog. attamẽ iuxta glossas earum ab omnibus receptas præd. l. sciẽdũ. limitat p̃fat. authẽr. offeratur. Tũ quia eadẽ ratio, quæ persuasit, vt illegitimis prohiberentur prædicta beneficia per alios modos quærere, persuadet ẽt ut prohibeantur idem facere per p̃dictos tres modos, & tanto magis, quo ij tres modi solent esse plus procurati, quam alii, & plus carnis, & sanguinis olere. Tertio, q̃ regula affirmatiua cedit negatiuæ, qñ eũ illa concurrit. l. 3. §. liberti. ff. de suspect. tur. p quẽ hoc ibi adnotauit Bar. Ad c. 7. cõtinet regulã affirmatiuã, saltẽ esse ctu, videlicet accessus, regress⁹. & coadiutorias iã datas & extẽsas ualere, prędictũ verõ c. 15 negatiuã. uidelicet q̃ filii clericorũ illegitimi nõ obtineãt beneficia ĩ ecclesijs, in quib. patres eorũ sũt, uel fuerũt beneficiarii. nec obstat, qđ Ias. in l. j. §. uereres. ff. de acqu. pos. cõtradicit Bar. in illa theoria 9a Decius in c. pastoralis. nu. 5. eã p̃bat. & est vera saltẽ qñ negatiua est specialior, ar. c. generi p̃ speciem. de reg. iur. li. 6. & ĩ casu nro negatiua est specialior. Qñ lex, quę respicit personas specialior est, quam quæ respicit causas fm Bal. in l. 2. q. 3. ff. de offi. consul. quẽ sequitur Dec. in regula, in toto. ff. de reg. iur. nu. 5. & in c. at si clerici. de iudi. nu. 15. col. 3. illa ẽt est specialior, quæ utilitatẽ euidentiorẽ continet. fm Bart. in extrauag. ad reprimendam. ver. non obstantib. col. 2. illa itẽ in qua est. maior ratio specialitatis. Bal. in l. hac consultissima, col. 1. C. qui testam. fac. pos. quos sequitur Dec.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in d.l.in toto.at regula d.c.15. est negatiua.& euidētiorē vtilitatē,& decorē, & maiorē specialitatis rōnem cōtinere videtur.

9 Postremò facit,q; turpius eijcitur, quā non admittatur hospes,c.quemadmodū.de iureiu. at illegitimos ꝓdictos oporteret renunciare illa bñficia,ēt si ea iā quęsiuissent per d.c.15.ergo à fortiori debēt repelli ab eisdē non quæsitis.Alterū,qđ rūdeo est,ęquum nobis videri, vt sanctissima D.N.Papæ benignitas dispēset cū eis, qui tales accessus,regressus,& coadiutorias habent, vt possint p ea cōsequi beneficia illa, ad quæ ius hñt,cū eo saltem moderamine. vt intra certū ips teneant permutare, vel dimitte-

10 re. Quare cōsulendū serio arbitror oībus, qui hñt eiusmodi iura,vt satagāt,impetrare dispensationē Papæ fundatā in illa ęquitate,quā magnę,quas sup eis fecerunt impensæ deposcūt. Imò,& si opus esset,nitantur obtinere regiū in id cōsensū ꝓdicta æquitate nixū, ne ꝓcurator fisci obuiet supplicando, tanquā rei Concil.Trid. contrariæ.

11 Tertiò est altera qō, super qua ēt frequēter fuimus rogati. An illegitimi,qui ante Concilij publicationē habuerunt beneficia in ecclesijs, in qbus pfes eorū fuere beneficiarij,sed nunc non sunt; quia mortui sūt, vel renunciarunt, possint ea retinere.Nam pro parte affirmatiua facit,qđ re,quę culpa caret in damnū vocari nō cōuenit,ca.2. de cōsti.c.,pposuisti.82.dist. Deinde,quòd ꝓdicti c.15.contextus solū præcipit filium dimittere suū beneficiū, si tpe concilij pf, & filius haberēt beneficia in eadē ecclesia, & nihil ait de filio, cuius pf iam erat mortuus,vel reliquit beneficiū. & casus omissus hf pro omisso,l.cōmodissime. ff.de lib. & posth. Tertiò,q; durissima res vf,vt tot viri præstantes, qui magnis impensis p regressus, & coadiutorias magna bñficia sunt assecuti mortuis iā patribus, vel absentib ab ecclesijs,teneantur dimittere illa,è quibus eorum honor & victus pendet.

12 Negatiua verò pars validissimè fundat, primò in prœmio,ex quo colligit causa si. l.fi.ff.de hæred.instit.ca.quia propter. de elec.in illis verbis.Vt paternæ incontinentiæ memoria à locis consecratis lōgissimè arceat. At cōstat memoriā illam refricari quoties cernit filius esse beneficiari⁹ in illa ecclesia,vbi pf habuit bñficium,ēt si iam ille mortē obijsset.Sedò fundat in illis verbis,nec in illis ecclesijs, s. in quibus patres eorū fuerunt beneficiarij quoquomodo ministrare. et ita verat eos ēt in habitis iā beneficijs ministrare,nā qđ obtinere neq rēt, prius dixit, et ita illa verba essent superflua, nisi hoc significarēt, q; nō est dicēdum c.si Papa.de priuil.li.6.et l.si qñ.C.de inof.testam.et pōdera, q; in illis verbis nō disponit de re ꝓterita, sed de vsu rei ꝓteritæ, q est futurus, et ita possunt hanc partem fundare oīa argumēta, quæ supra in Exceptione postrema pro parte E. fuere adducta.

Tertiò, q; illegitimus non pōt obtinere posthac beneficiū in ecclesia,in qua pf habuit,ēt post 20. et 30.annos à morte illius elapsos,at rō proœmii, per quā ibi hoc disponit,magis cōclusit in casu nostro,quam in illo. Quartò,q; illius capituli cōtextus significare vr, nō satisfieri ei si pater relinqueret,vel permutaret beneficium suū, vt filius retineret suū, qñ incontinentiæ paternæ memoria remanet.Ergo non sufficit ēt patrem esse mortuū.Et quamquam hæc pars grauiorib. fulcris nitatur, et de rigore iuris sit verior, ęquum tamen videt, vt S.D.N. dispensaret expresse, vel dissimulādo cū eis ob multitudinē, quæ solet esse causa relaxādi rigorē. c.vt cōstituere.f. 50. dist.et c.cōmessationes.di.44.id qđ audio cęptum fuisse à Pio IIII. erga nonnullos.

13 Quartū est,exposa esse hodie per Cōc. Trid. oīa mandata de prouidendo expectatiuas,reseruationes mentales, et oēs alias gras ad vacatura, et indulta ad alienas ecclesias,sess.24.c.19.de refor.in hæc verba. *Decernit S.Synodus,mandata de prouidendo, & gratias,quæ expectatiuæ dicūtur,nemini amplius,etiam Cellesijs, Vniuersitatib. Senatibus, & alijs singularib. personis,ēt sub nōie indulti, aut ad certam summa,vel alio quouis colore cōcedi, nec hactenus concessis cuiquam vti licere. Sed nec reseruationes mentales, nec alia quacunque gratia ad vacatura, nec indulta ad alienas ecclesias,vel monasteria alicui, etiam ex S.R.E.Cardinalibus concedantur,et hactenus concessa abrogata esse censeantur.* Hæc ibi.

14 Ex quib. verbis in primis colligo,nō esse sublatas oēs reseruationes,sed solas mentales, et ita ēt nunc durare reseruationē c.2. de ꝓben.li.6.et alias in corpore iuris clausas. Imo et alias,quas per regulas Cācellariæ,vel alias dispositiones ipse Sūmus Pontifex pro summa sua potestate fecerit, qa, qui

qui vnum negat,aliud cōcedere videtur.l. cum prætor.ff.de iudic.c.qualis.15.dist.at concilium solum vetuit reseruationes mentales .Ergo aliæ permissæ videntur.

15 Addo tū nideri,quòd oēs Ecclesiæ parochiales sint ab omni reseruatione exemptæ per alterum decretum eiusdem Cōcil.Tridēt.sess.24.c.18.de reformat. per quod statutū est, vt oīs ecclesia parochialis per viā oppositionis,conferatur quomodocunque vacet, siue,vt habet littera dicti c.18.[per obitum uel ꝛignationem,ēt in curia,seu alter quomodocunque contigerit, ēt si ipsa parochialis ecclesia reseruata, vel effecta fuerit,generaliter,vel specialiter,ēt vigore indulti, seu priuilegii in fauorē Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinaliū seu Abbatū, vel capitulorum.] Hæc ibi.

16 Arbitror ēt esse sublatas oēs reseruationes illas,quæ fieri solēt de beneficiis vacaturis in fauorē aliquorū particulariū præsertim cū clausula, Vt ex nūc pro tūc cōferatur.Qū,& si uerbum reseruationes mētales positum in illo c.non comprehēdat eas,comprehendit tū uerbū gratiæ ad uacatura.Et constat eiusmodi reseruationem esse tantā vel maiorem gratiam ad vacatura,quā mādata de prouidendo,vel expectatiuas,per ea quæ utiliter scribit Ludouicus Gomes.quæstio.4.super regula de impet. benef.viuen.

17 Quintum est ex eisdē verbis eiusdē c.19. colligi,quòd per decretum illud c.19. non solum impediuntur futuræ gratię, sed ętiā iam factę,ac præsentes tollūtur,cuius iusti tia fundari potest valde p ea,quæ in 13.Excepta.tractata sunt,& contra,plurimum illa per hoc roborati.

18 Sextum principale est ex ꝓdicto Cōcilio sess.25.c.7. de reformat. colligi argumētū validum ad probandum,quod per sublationem quorumcunque mandatorum de prouidendo,expectatiuarum, & omniū aliarū gratiarum ad vacatura beneficia,nō videntur reuocari regressus,accessus,& de cōsēsu coadiutoriæ, saltē de stilo curiæ,nisi id exprimat expresse in eiusmodi reuocatione. Quoniā post prędictum decretum, qđ plenissimè prohibuit mandata de prouidēdo, & omnes alias gratias ad vacatura ꝓdicta sess.24.c.19.postea in sess.25 c.7.specialiter prohibuit cōcessionē accessuum,regressuū,& de consensu coadiutoriarū, per illa verba,q; fini Exceptionis 8. attexnim⁹, quod nō fecisset si prior illa prohibitio ad id sufficeret Deinde, quod prędictum Cōcilium non solum vetuit dari mandata de ꝓuidēdo, & alias gratias ad futura,sed ēt antea data reuocauit, vt patet per fragmētū supra proxime in hoc Auctario scriptū, accessus autē,regressus, & coadiutorias de consensu ante datas nō reuocauit,sed tantū uetuit ea in futurum concedi, q; palam est ex illis verbis: Nec hactenus cōcessi suspendātur,quę videas in fragmento, quod supra inseruimus.

19 Neque obstat, quod ibi dicitur, quod nō transferantur.Qū aliud est translatio,per quam alteri ius nouum quęritur,aliud cōseruatio iuris iam quęsiti, quod p hoc decretū nō tollitur. Non obstāt ēt illa verba. Nec extendatur,quoniam illa uon reuocāt iam concessa,& expedita, nec ēt concessa, & acceptata per cōsensum apud notarium Cancellarię,vel Camerę prestitum,& extensum, sed solum concessa,quibus cōsensū quidē fuit in dorso supplicationis signatę,sed breuiter,sic. N. tali die cōcessit,quā supplicationem cum consensu breuiter in tergo posito,appellant Romani datam piccolam,seu paruam . Ex quo sequit perisse oēs accessus,regressus,& coadiutorias,quę concessa quidem erant per huiusmodi concessiones,siue datas piccolas seu paruas,in quarū dorso,ut prædixi, scribitur breuiter cōsensus eius ad quē res pertinet , nōdum tamē est datus , & extensus coram notario Cācellarię uel Camerę.q res multas,quas multi ordiebant telas, teordita est. Verbū enim illud. Nō extēdātur,in di.c.7.positū significat,quod cōsēsus illi breuiter in dorsis supplicationū signatarū prestiti,& scripti,nequeāt extēdi corā prędictis notariis per cōsequens expediri, quia sine illa extēsione id neq fieri, & ita illę grāe perierūt.

Admoneo tū lectorem,q; licet hęc prędicta uera essent tēpore quo scribebātur, quia nondū erat edita extrau.Pii V.quę incipit,Rom.Pont.prouid. post eā tū nō sūt uera.Qū illa reuocauit oēs regressus, accessus,& coadiutorias ēt de consensu,q nō essent integraliter expedita, etiā si consensus eorū esset extensus , immo ēsi litteræ iā essent deductę in Plūbariū,ad Summatorem . quòd didicimus posteaquam ad curiā uenimus,et uidimus dedectū in praxim

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cordiatoria data de consensu ad priora rũ Pampilonensem, cui nõ fuit datus locꝰ, quamuis reperta fuerit plumbata in Plumbaria, & quia Papa prouidit rem, & Ordinarius alteri magna lis agitur super valore prouisionis illius.

20 Septimum est, ex his inferri ad illas graues quęstiones, quę me frequẽter ac grauiter torserunt. quarũ prima & radicalis est. An gratiæ illæ cõcessę per prædictas signaturas piccolas, seu parvas, sint grꝫ pfectæ antequam extẽdatur ille cõsensus breuiter
21 præstitus. Secunda, An si Ioã. misit mandatum Romam ad renunciandũ beneficium suũ apud Sed. Apostol. in fauorem Petri, & procurator, super ea re impetrauit signaturam, & datam piccolam, & antequã extẽdatur consensus coram aliquo ex notariis pfatis moriatur Petrus, beneficiũ vacet per
22 mortẽ Petri. Tertia: An hoc proximo casu fructus beneficii pertineãt ad hæredes Petri, an cedant Ioanni: Quarta. An prædictꝰ Ioannes possit hoc casu iuste tenere, ac administrare beneficium post mortem Petri, sine alio nouo titulo.

23 Et pro altera quidem parte; nẽpe gratiã esse perfectã, & uacare beneficiũ per mortẽ Petri, & fructꝰ ad eius hæredes pertinere, & eum, qui dedit mandatũ, non posse illud beneficiũ tanquã suum possidere, facit, quod gratia per solam signaturã perficitur iuxta dictũ originale Archid. in proœm. li. 6. super verb. per apostolica scripta, adeo quod mortuo impetrante post gtam signatã dicitur beneficium uocare per eius mortem. argum. c. si super gra. de offi. deleg. li. 6. & c. li cui. de præb. eod. li. & tradit Bisinetus sequutus Archid. in decis. 9. de prẽb. & Rot in 87. decis. in antiq. in ti. de pb. in nouissime rubricatis, quæ in aliis est 882. p prędictũ originale dictũ Archid. in proœ. lib. 6. quod Felin. & Deci. allegantes alios sequuntur in rub. de consti. at in prædictis quæstionib. præsupponitur gratiã fuisse signatam, & consensum saltẽ breuiter præstitum. Ego. Secundo facit, quòd licet hominibus constare non possit consensum à procuratore fuisse præstitũ, uere tamẽ præstitus fuit, & scriptus, licet breuiter in tergo supplicationis signatę: ergo pro vacanti habẽdũ erit, saltẽ quo ad forũ conscientiæ, & quo ad Deũ, qui omnia nouit, ad Hæbreos 4. & c. Deꝰ omnipotẽs. 2. q. 1. & ita necessarius est nouus titulus, quo redire valeat ad illud, qa per renunciationem perditur titꝰ l. c. quam periculosum. 7. q. 1. l. queritur. §. si venditor. ff. de ædi. edict. & sine titulo beneficium ecclesiasticum teneri non potest, cap. 1. de regu. iur. li. 6. cap. 1. de eo qui mit. in possess.

24 Pro altera verò parte facit primo pfatũ c. 7. quod adeo grandem differentiã ponit inter gratiã, quibus nondũ est præstitus cõsensus, extẽsus, licèt sit præstitus breuis, & iter eã quibus est prẽstitꝰ, extensus, vt hat
25 nõ reuocauerit, & illas sic. Sedò, facit qđ stilꝰ curiæ, vt audio, seruat, ne post tot mẽses lapsos ab habita signatura illa piccola, seu parua possit extẽdi cõsẽsꝰ ille breuiter pstitus, & ita post eos nõ prodest, qdquã, nec cõsensus ille ī dorso supplicationis breuiter pstitus extẽdi põt, adeo qđ oportet procuratorẽ iterũ cõsentire quo res expediatur, quod signũ est, eã esse mentẽ Papę, ac officiarii eius ut in eũ statũ res redeat, in quo ante illam signaturam parua erat.
26 Tertiò facit, quòd sex illi mẽses Regulæ, de publ. resignant. nõ currũt à tẽpore signatæ supplicationis, sed solum à tempore cõsensus extensi, vt per multa concludit Gomes. in d. regula. q. 7. Quartò, quòd prædictus Gomes. vir cũ primis in hac re doctus, & practicꝰ id in d. q. 7. ait hæc verba, *Resignatio ante cõsẽsum prestitũ per resignantẽ, & resignatarium est informis et sine effectu, et ab ea quilibet ante consensum pstitũ recedere põt.* Et quod uir ille loquatur de supplicatione signata, habẽte cõsensum breuiter in dorso præstitum, pꝫ p illa verba, paulo iseriꝰ posita. *Et licet supplicatio resignationis consensum à tergo cõtineret, nihilominus illum publicatio firmiter fieri non potest*, &c.

27 Quintò, qđ usus eorũ, q negotia Romana tractãt, habet id, qđ supra dixi, dicere Gome. nẽpe qđ putãt pœnitere posse, illos qui habẽt signaturas, siue supplicationes signatas post cõsensũ breuiter præstitum, & scripũ in dorsis earũ, donec consensus coram notario Cancellariæ, vel Cameræ extendatur. Qui usus scitꝰ, & diu à S.S. Apost. tolleratus pro lege debet seruari, iuxta ca. quã graui. de crim. & c. ex litteris, de constit. eis adnoratis. Contra quòd scio fuisse pronunciatum in Hispania, posteaquam ego veni Romam, anno 1567. quia pauci prędicta ibi antea sciebant.

RELECTIO

RELECTIO

IN CAP. CVM CONTINGAT. DE RESCRIPTIS.

MARTINO AB AZPILCVETA, Doctore Nauarro, Authore.

PRAELECTVRI, & tractaturi in hoc cap. Cum contingat, secundum quæsitum elicitum ex argumento in casu proposito in principio prælectionis cap. si quando supra eodem, vt ibidem promisimus, scilicet: An causæ nullitatis, quæ opponebantur ab E. contra exequutoris censuras, essent efficaces: & alia quædam valde quotidiana in censurarum, & exequutorum materia: & circa remedia, quæ aduersus exequutiones inordinatas adhiberi possunt, dicimus, nomine IESV inuocato.

Prima causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Executorum deputatio gratiæ nulla, vt nulla, late.*
2 *Exceptio peremptoria, quæ non solum gratiã, sed etiam litteras perimit, ante litem contestatam opponi potest.*
3 *Rescriptum surrepitium ad litteras regulariter valet.*
4 *Sigillorum gratia, & iustitiæ chordæ sic differunt.*
5 *Felinum in intelligendo Lud. Rom. lapsum.*
6 *Exceptio in vim dilatoriæ oppositæ quæ post in vim peremptoriæ opponi potest, non admittitur, nisi &c.*
7 *Rescriptum ipso iure à principio nullum, vel post tale factum, paria esse quoad faciendum.*

1 QVOD autem hæc causa nullitatis, prima scilicet, quod gratia accessus C. inutilis, & nulla fuit à principio ipso iure, vel saltim postea ipso iure euanuit, licet à principio valuisset, sit efficax, probatur ea firma ratione, quod latissime probauimus in nullis exceptionibus præfatæ relectionis cap. si quando gtam præfati accessus fuisse ipso iure nullam, & in Exceptione 17. & 18. quod effecta fuissẽt nulla ante præfati executoris processum, etiamsi à principio fuisset valida. At quando gratia est nulla ipso iure, ipso quoque iure datio executoris, & eorũ iurisdictio nulla & inutilis est. Primò quidẽ per selectissimũ in hoc tex. in c. constitutus. sup. eo. quod habet, irritum decernendum esse quidquid factũ est per litteras executorias gratiæ subreptitiæ. Similis ferè tex. in c. ad audientiam 2. eo. tit.

Secundò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundò per c.si super gratia, de offi.dele. lib.6.quòd habet, deputationem executorum, & iudicum gre Apostolicę esse illi accessoriam,& ideo illorũ iurisdictioné mortem concedentis,etiam re integra, non reuocari,sicut nec ipsam grām.cui cõsequens vt,quod ea existente nulla,vel reuocata,ipsa quoque iurisdictio reuocata videat, vel nulla.Tertio facit,quod accessorium sequitur naturam sui principalis.l.eum principalis,ff.de reg.iur. & c. accessoriũ eo.tit. lib. 6.cũ similibus.Specialius facit aptus in hoc tex.quod & ait ibi Domi.per illum,colum. 1.uersic.sed pone.cap.super eo.de præb. lib.6.& clementina,p ipsas. de præb.coniuncta ei gl.in ver.ecclesias.Et hanc cõclusionẽ tenet in specie Panor.in c.eçterũ.col.2. quẽ sequit Dec.ibi col.3.de reser.Et idem tenat vterq; in d.c.constitutus. in vlt.not. idem & Rom.in consil.330. circa primam. col.3.allegans inter alia,c.cum dilecta . de restr.& Innoc.in c.ex litteris , de offic.deleg.quæ non tam apta sunt , sicut superiora. Qm̃ illa nõ agunt de executoribus gratiarũ,sed de alijs iudicibus delegatis . Idẽ tenet Oldrad.consil.81. & processus.nn.2. Idem late Panor.in cap.ad audientiam.infra eod.num.14.quem sequitur Felin.ibi, colum.12.& 16.Facit & memorabilis glos. in cap.1.verbo,obtentum. de litis contest. lib.6. quæ recepta dixit exceptionem peremptoriam,quæ perimit gratiam,& litteras , ante litem contestatam opponi posse. quam glo.Perus.& communis intelligit de exceptione subreptionis gratiæ, per quam illa corruit , & cum ea litteræ delegatoriæ ad eam exequendam datę .

3 Non obstat primò,qđ regulariter reseripti ad lites subreptitiũ ipso iure valet p c. si aũt.& c.plerunque.supra eo. & cõis affirmat in d.c.ceterum.& in d.ca.ad audientiam. Qm̃ illa regula fallit in multis casib. relatis per Fel.in d.cap.ad audientiam. colum.11.& duabus sequent.quibus nos addidimus vnum in ea. cum ordine.supra eo. quod eum probat secundum Bal. quod satis sentit Panor.num.2.et 3.ibidem.Et horum.de numero est is de quo loquimur casus secundum prædictos omnes.

4 Non obstat secundò dicere,quod in casu nostro in alijs lris continetur gratia, in illis nempè , quarum plumbeum sigillum de chordulis sericis pẽdet, in alijs aũt executores in illis videlicet,quarũ plumbeũ sigillum de chordulis canabaris pender.& ob id in hoc casu iudicum datio non videtur accessoria gre: sicut quando in eisdem litteris fit gratia,& deputatio iudicum,qđ etiã est frequens.Non,inquam,hoc obstat.Qm̃ idem est dicendum,quando gratia,& iudicum deputatio separatim fiunt in duabus chartis , qđ dicimus qm̃ fiunt coniunctim in vna.Quia primò eadẽ est ratio,nõ enim desinut esse accessoria exequutorum deputatio ipsi gratiæ, eo quod fiat in alia papyro,vel mẽbrana . quod euidẽter apparet ex illo c.si super gra.de off.dele.quod certum est habere locum etiam,qm̃ iudices separatim in aliis dantur litteris, tam ppter verba ipsius gnalia , quam propter rationẽ in eo expressam,quæ vtrique casui æquẽ apta est. Cui tm̃ cap.non esset locus in eiusmodi litteris exequutorijs, nisi essent græ accessoriç . Secundò,quia etiam in hoc casu,qm̃ exequutores separatim dantur, eorũ deputationem esse nullam,si gratia est nulla,tenet Cardin.in d.cap.ad audientiam. col.6. vers.septima est opinio. Nam,vt ille inqt, etiam si dentur separatim á gratia, sunt tamen quasi præparatoriæ gratiæ , & sic de eis idem iuris , quod de gratia est. argum. cap.quanto.de iudic.

Nõ obstat tertiò, determinatio Cõpost. in c.super lris,col.3.vers.quæritur primò, dicentis processum factum per litteras sup beneficio subreptitiæ impetratas validum esse,nisi opponatur exceptio. Qm̃ non loquitur de litteris gratiæ exequutoriis , de quib. agimus, sed de litteris ad lites impetratas super beneficio. Hæc enim sunt verba.Cõpostellani. *Vt si ego dicam Papæ me canonice electũ in præpositum: Impetrauit iudices contra M.tacita priori commissione M. valebit processus per meas litteras habitus,si contra eas non excipiat, quia meæ litteræ nõ erant beneficiales* . Hactenus Compostel.quẽ sic etiam intelligit Card.in loco præcitato . Et hoc ipsum ait Lud.Rom.in cons.330.circa primum.colum.3.

5 Et demiror,Fel. virũ alioqui diligẽtẽ in illo cap.ad audientiam.col.fin. dixisse non satis aperire Roman.an loquatur de subreptione commissa in litteris exequutorijs, an gratiosis, Quoniã Romanus in hæc verba loquitur . *Cum iudex , seu exequutor deputatur vna cum concessione gratiæ subreptitiæ, quemadmodum subreptio ipso facto vitiat gratiam.d.c.ad audientiã.2.& c.2.de fil.presby. lib.6 eum similib.ita etiam vitiat iudices, seu executoris datione sibi annexam.* Hęc ille.Fateor autem,verum esse quod Felin.ait,slitteras executorias gratię accessorias,etiam si sint subreptitiæ valere, modo gratia ipsa non fuerit subreptitia. Sed hæc decisio nõ conuenit nostro proposito,in quo dicimus gratiam ipsam,qua concedebatur accessus, fuisse subreptitiam, & ipso iure nullam,& per consecutionem litteras executorias & separatim datas .

6 Nõ obstat quartò,quòd litterę delegatorię ex interuallo post gram ad eius executionẽ datę ob græ subreptionẽ ipso facto nõ vitiatur,secundũ Ludou.Roman.in illo cõsil.330.quia,vt ille ait,possent dici litteræ ad lites,quo casu procedit secundũ eã, determinatio Inno.in cap.1.de lit.cõtest. lib.6.§.quod cum quis impetrat gratiã subreptitiã, & postea executorem,ut in possessionem inducat , tunc non impeditur litis ingressus per oppositionẽ subreptionis. Nõ inquã , hoc obstat, quia primo eodem die in nostro casu executores fuerũt deputati, quo græ facta fuit, at litteræ ipse clamãt,& Lud.Rom de executoribus alio die datis agit, similiter & Inn.Audisti enim id verbis eius proxime citatis , verbũ,Postea, quod interuallum denotat , secundũ glos. memorabilẽ in lege pacta conuẽta.ff.de cõtrahenda emptione,uerbo , postea. & alia multa,quę citat Corset.in singula. in eodẽ uerbo,postea. Secundò nõ obstat, eo quod ẽt quando postea ex interuallo deputatur, idem esse dicendum dixit Hostien.in illo c.1.de litis cõtestat.li.6.quoniam,vt ille inquit, ex quo gratia prima principalis fuit subreptitia,litteræ executoriæ,quæ sunt illi accessoriæ,cap.si super.de offic.delegat. li.6.debẽt subreptitiæ iudicari, ut accessorium sequatur naturã principalis , de fide instrumentor.cap. inter dilectos.§.ceterũ. & Hostiensẽ sequitur Archidia.quorũ opinionẽ approbãt Ioan.Monach.Ioan.Andr. Petrus ab Ancha.Domin.Perusi. & Prob. ibidem,& iure esse tenendã,quãdo sltim potest de exceptione liquere, quorũ si consideratio satis expẽdatur , facile videbimẽ cuiusis erudito approbare dictum Hostien. simpliciter,quoniã neque hęc exceptio,neque alia quælibet quę i ium dilatorię proponitur,& est eius natureę , ut postea iterũ in iium peremptorię ad merita causæ opponi possit,est admittẽda in iim dilatorię,ni si opponẽs se offerat eã incõtinenti probaturũ, uidelicet intra modicũ tempus arbitrariũ, & intra illud eam probet clarè,& lr quidẽ secũdũ Petrum ab Anch. cõsil.372. pro declaratione.colum.1.At cõtra litteras prędicti C.allegat subreptio, quæ p litteras ipsas fundatur.allegat item litterarũ renũciatio ex acceptione Archidiaconat' alterius Ecclesiæ notoria resultãs. Et ideo nõ solũ hęc exceptio cõcludit nullitatẽ litterarũ, sed ẽ ante litis ingressum admittẽda est, & in casu proposito nullatenus potest hæc causa nullitatis euitari .

7 Nõ obstat quintò dicere,quòd hęc causa nõ haberet locũ , si accessus is à principio valuisset,quamuis postea modo aliquo periisset. Qm̃ primò negamus,eum á principio ualuisse.Deinde pariã esse reseriptũ, per quod procedimus, à principio fuisse ipso iure nullũ, vel postea ipso iure expirasse,vel reuocatum fuisse quo ad ea , quę post illam reuocationem , & exceptionem fiũt.Quia primò eadem est omninò ratio. Secũdò , casus videntur esse in c.ex litteris, cum eo,quòd ibi ait Inn.de of.deleg.quod satis colligitur ex his, quæ ait Panor.in c. audita',colum.pen.de rest.spol.& clarius ex his,quę Felin.scripsit in d.c.ceterum, colum.18.ver.septima restri.vbi agit de reuocatione reseripti per mortem concedẽtis , re integra facta , quæ ipso iure fit.& ver.octaua restric.ubi agit de reuocatione iurisdictionis per sententiã, quę ẽt ipso iure fit.Et quod, gratia perẽpta , executorũ quoque illius datio petẽpta sit in specie tenet Petrus Rebuffus in Concordatis in forma litterarum executor.ver.in omnibus,& per oĩa Facit quod gl.regulæ Cancell.Iulii II.in vltima parte,facie 7,dixit, finita prorogatiua descriptorũ,censeri quoque finitã prærogatiuam eorum,qui eam instar descriptorum habebant. Est denique glos.expressa,& memorabilis,quã ipsi non meminerũt,& quæ ibi recepta est in c.si clericꝰ. verb.extincta.de præb.lib.6.

Hanc autem primam nullitatis causam conera censuras pro Elatis allegari nõ posse ,palam est, cum in confesso sit indultum Reginale validũ esse.magnosque iam partus aliis peperisse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda nullitatis causa.

SVMMARIVM.

1 *Executor mixtus sedis Apostolicæ debet esse canonicus.*
2 *Accessori vt nõ licet quod principali vetatur.*
3 *Executor merus etiam Papæ potest esse non canonicus.*
4 *Executorum sedis Apostolicæ insolentia, & vt dedecus eius.*
5 *Executor omnis iudex sit qualificatus, & nu mero 6.*
7 *Intellectus clausulæ* Cæterum, *litterarũ Apostolicarum.*
7 *Clausula* Cæterum, *ad varia relata varia operatur.*
9 *Verba eadem ad diuersa relata diuerse intelligenda.*
10 *Priuilegium Episcopo, & presbytero datum, vt intelligendum.*
11 *Clausula* Cæterum, *etiam laicos aliquos facit subdelegatos.*
12 *Consuetudo nequit induci contra decretum irritans.*
13 *Notorie idoneus non est examinandus.*
14 *Clausulæ* Vocatis vocandis, *subintelligitur in omnibus commissionibus, quas cum cognitione causæ oportet expedire.*
15 *Renunciari non potest cap. statutum. de rescr. libro 6. quoad qualitates personarum delegandarum.*
16 *Executorem, qui non habet qualitates c. statutum, nõ posse iurisdictione vti, etiam quando illi in actu non est necessaria.*
17 *Actus non necessaria male adhibita non obsunt.*
18 *Executoris meri iudicialis actus, vt fortior.*
19 *Executor omnis gratiæ cur semper qualificatus.*
20 *Executori mero non cõuenit clausula.* Contradictores.
21 *Executor merus nullus potest excommunicare.*
22 *Executor nullus apud Francos excõicat.*
23 *Executorum in errãda qualitate, quæ causa vitiat.*
24 *Articulus causæ, non iurisdictionis, cuius delegabilis.*
25 *Excõmunicatio, vt est meri, vel mixti imperij.*
26 *Excommunicare parochus cur iure communi non potest.*
27 *Pœnę pecuniariæ impositionem iurisdõnis esse.*
28 *Iurisdictione qui carent, non possunt pœnam adijcere.*
28 *Pœnam pecuniariam imponere qualis iurisdictionis est.*

1 QVòd prędictus iudex pfati C. assertus suscepit partes mixti executoris, cũ non hẽret dignitatẽ, nec esset canonicus ecclesię cathedralis, quod facere non potuit. Primò per cap. statutum. in prin. de reser. lib. 6. Nam executor mixtus verus iudex est, secundũ gl. 1. c. pastoralis. §. quia verò. circa medium. de off. delegaquam oẽs ibi sequunt, & sing. putauit Cardin. ibi, col. 2. & ordinariam. Panor. in cap. de cętero. de re iud. col. 2. Et idẽ tenet Bartol. in l. à diuo Pio nu. 4. ff. de re iudi. quæ cõis opinio est. Secũdò, qđ i specie huiusmodi executorem mixtum ad beneficia debere habere qualitates aliorum delegatorum Sedis Apostolicę, tenet Card. cons. 103. sub finẽ, & est decis. Rotę 370. ex hoc. in nouis, quę in noue rub. est 30. de reseri. in nouis, & decis. 393. nota ex hoc, in antiquis, quę in noue rubr. est 32. de reseri. in antiquis. quæ hũt facta per eum executorẽ gratię, qui non haberet illas qualitates, ip to iure nulla esse, per clausulam decreti irritantis positam in fine illius c. statutum.

Tertiò, ratio illa necessaria, quam tãgit Aegid. in decis. 126. quod c. illud, statutũ. simpliciter loquitur de oibus causis, & nullus est in corpore iuris tex. nec rõ necessaria, quæ contrarium probet. Neq; iuuat dicere, qđ Old. Rota, Guiller. & aliquot alij rñderunt, scilicet, q aliud sit dicendum de causis, qñ principaliter cõmittuntur, aliud quãdo accessorie ad gratiã, eo quod multa per accessionẽ conceduntur, quę principaliter non concederent, c. super eo, de prẽb. lib. 6. c. dudum, col. 4. de electio. & quia accessorium sequitur naturã principalis. Nõ, inquam, hoc obstat. quoniã primò illud nõ satis asseuerant prædicti auctores. Secũdò, quia tunc licet aliquid per accessionẽ, qđ principaliter vetatur, quando alia ratio militat, cum accessorie conceditur, & alia qñ principaliter. at in nostro casu eadem est vtrobique ratio. Quoniam siue per accessionẽ ad gratiam, siue principaliter de causa auctoritate Apostolica cognoscis, vtrobique es iudex, vtrobiq; Sedem Apostolicã repræsentas, vtrobiq; quid feceris iniuste,

stię; vel indecẽter in opprobriũ eius cedit, & iniuriã. Tertiò, quod & accessorium demũ sequitur naturam sui principalis, quãdo cadẽ ratio militat i eo, quę in principali, & alioqui non, c. debitores. & c. cũ contingat. de iureiuran. cap. quamuis pactum. de pact. li. 6. & ca. licet. de iureiuran. eod. libro, quod bellissime Imo. adnotauit, in il lo cap. debitores. num. 4.

3 Quarto principaliter facit decisio Rotę 369. in nouis, quæ in noue rubricatis ẽ 29. de resc. in nouis. si in communi. & in antiquis, est 31. eodẽ titu. de reseript. quę primò habet stilũ Curiæ habere, ut nemo deputetur executor gratię, nisi dignitatẽ habeat, vel canoniã ecclesię cathedralis. quę item habent secundo, cap. illud statutũ. nõ habere locum in subdelegatis, quibus non committitur, nisi nudum ministerium scilicet collatio, & inductio in possessionẽ, quoniam illa, vt ibi dicitur, sine vlla causę cognitione fieri possũt: p quę verba clare innuit, illi c. statutum. locum esse, & in subexecutoribus, qui cum causæ cognitione procedunt, & si sint subexecutores gratię, qui est noster casus.

Quintò facit, quod ait Aegidius, cõclu. 126. in executore, q determinat esse locũ principalẽ, pro c. statutũ. in executore deputato ad confirmationem electionis.

Sexto facit extrauagans Sedes Apostolica. Ioã. 22. de concess. prẽb. quæ ibẽ a glos. Zenzelini, verb. id pertinebit. clare sentit in executoribus, & subexecutoribꝰ gratiarũ, esse locum dicto c. statutum. alioqui enim 6 superflua erat declaratio illius extraua. quoad executores, & subexecutores huiusmodi, ut palam est.

4 Septimò facit, quòd eadẽ ratio militat i his executoribꝰ causæ cognitionẽ assumẽtibus, quę in aliis iudicibus, quoniã nõ minus dedecoris, immo magis est Sedi Apostolicæ per hominẽ vili habitũ, vel futilem eã repræsentari, dum de eius gra, & beneficio forte maximorum reditumm cognoscitur, quam cũ de alia causa quę forte super re minoris momenti committitur.

Octauò facit, quod dat occasio malenotis detrahendi Papæ per minuũ multa, quę aliquot gratiarũ beneficialium executores honoris sui, & mali exempli prodigi cęcis oculis efficiũt, q dignitate, vel canonia ecclesiæ cathedralis ornati nullatenus facerẽt. Et rõ principii d. c. statutum, est, secũdũ Hostiensem, quẽ sequitur ibi Archi. col. 2. & post eum alii, ne Sedes Apost. notetur, dum delegatus eius aliquod iniustũ agit.

Nono facit illa Rotę decisio, raro cõtata, quæ in nouis est 403. dubitatũ, quæ in nouę rubricatis est 31. i nouis. de reseript. quæque habet eum executorem merum, q non habet canoniam, vel dignitatem, & sententiam est executus, non posse liquidationem fructuum facere, quoniam illa sine iurisdictione fieri non potest.

Decimo facit, quod Curia Romana quoad personas seruat ca. statutũ. in executoribus gratiarũ, secundum Ioan. And. in d. ca. statutũ. §. in nullo. super verb. citer, in fin. & Collector decisionum Rotæ antiquarũ, in decisio. 545. testatur, Pœnitentiarium, & omnes de Cancellaria respõdisse sibi, q nõ deputarent executores sup gratijs, nisi personas tales, quales requirit c. statutum. At stilus Cancellariæ ius facit, ca. ex litteris, de const. & c. in causis. de re iud. & cap. quam grauí. de crimine fal. & nulla huius stili ratio idonea reddi põt, nisi quod executores gratiarũ possunt sibi assumere partes iudicis, & habent iurisdictionẽ, & possunt fulminare sententias, &c. iuxta glo. clementinæ. iudices. de off. deleg. cum notatis per Innoc. in c. dudum. de pręsump. Eadem ergo ratione oportebit sub executorẽ mixtum, qui iurisdictione vtitur ecclesiastica, habere qualitates, quas capitulũ statutum, requirit.

Vndecimò facit speciatim quoad nostrũ casum, quod licet res controuertatur quando executor voluntarie partes iudicis assumit, tamen omnium ferè vna sũa, quam tenent Domin. Ancha. & Perusin. in d. cap. statutum. §. in nullo. habet esse necessariũ, quod in executore gratiarum, prædictæ qualitates concurrant, quoties ille in suo processu tenetur assumere partes iudicis. at in casu nostro is executor tenebatur illas assumere, vt in causa sequenti apparebit. Ergo, saltem in casu proposito, non poterit is subexecutor sine qualitatib. prædictis procedere.

Neque obstat, si dicas suam communem opinionem procedere, quando ex forma mãdati tenetur partes iudicis assumere, vt quia ponitur clausula. Vocatis vocandis, quia primo eadem est ratio, quãdo alio ex

capite

Universidad de Deusto
Biblioteca

capite ad id arctat: Secundò, quia illa clausula tacitè intelligit quoad illos casus, in quibus oportet cũ causę cognitione procedere. Tertiò, quòd hoc expressè sentit Rota in illa decisio. 403. in nouis. quam Stephan. sequitur in q. 12. Capellæ Tholos. annum. quæ, vt supra dictum est, habet, eũ, qui sententiam est subexecutus, nõ posse liquidare fructus, nisi habeat qualitates d.c. statutũ. & non alia ratione, nisi quia licet non sit ibi posita clausula. Vocatis nocãdis, tamen tacitè intelligitur quoad hũc articu- 8
lum ergo propositum.

Duodecimò facit, quòd Collectari⁹ virutiq; doctissimus, & expertissimus, q materiã hanc attentius perpẽdit, quàm alii, pro nostra conclusione simpliciter est in ca. pro potuit, de concess. preb. & latius in c. quod de his, de sentẽ. excõmuni. decisio itẽ Capel. Tholos. 203. in cap. vbi satis etiam additio eius id sentit.

Decimo tertiò facit, quòd Rota, in decisio. 99. nota quod executor, i antiquis, quæ 9
in nouæ rubricatis est 1. de offi. dele. in antiq. hæc fere verba habet: Executor grę nõ põt mandare subexecutoribus, nisi sit persona habilis, iuxta cap. statutum. de rescri. 6. potestatem cognoscendi, seu assumendi iudicis officium, quamuis nudum ministerium simplici presbytero. seu curato demãdare ualeat.

Decimo quarto ad redundantiam adde, quod Gomesius uir eruditissimus, quod ipsius opera testãtur, in li. de mand. de prouis. nu. 136. ait, q quado beneficium est plenũ, & ab alio occupatur, non põt sine causæ cognitione procedi, & in executoribus, qui eo casu procedunt, habet locum c. statutũ. tam quo ad personas, quam quo ad loca. & mox hæc uerba subiicit. *Et idem est in subexecutore, cui non põt committi aliquid, quod requirat causæ cognitionem cum potestate assumendi officium iudicis, nisi se qualificatus, & ita conclusit Rota de mense Nouemb. 1537. in una Abulensi coram R. P. D. Ioanne Machedano.* Hactenus Gomesius.

7 Non obstat illius Curiæ, secundũ quem in processib⁹, quod fulminatos appellãt, tũ sententiarum, quàm gratiarũ per clausulã. Cæterum, in eis cõtentã deputantur subexecutores, non solũ constituti in dignitate, & canonici, sed etiam omnes alii clerici & primæ tonsurę, immo & notarii, & tabelliones quicũque. Non, inquam, is stilus obstat, immo potius pro nobis facit. Primo in quantũ ex eo colligitur nullã esse in hoc differentiam inter subexecutores gratiarũ, & sententiarum, quando quidem in omnibus eundẽ habet tenorem illa clausula. At omnium consensu constat, per illã quo ad ea, quæ iurisdictionis sunt, non posse deputari subexecutores sententiarũ, nisi qualificatos, quoad alia th sic, cui consequẽs est idẽ & dicendũ esse in subexecutoribus gratiarum. Secundò respondeo, quod in illa deputatione deputantur habẽtes dignitates, & cononias, cũ non habentibus, & ideò ita debet intelligi, vt ea quibus expediendis nudũ ministerium sufficit, possint expediri tam à qualificatis, quã ab aliis, qualis ẽ collatio, & inductio in possessionẽ nullo contradicẽte. Ea verò, quibus expediẽdis necessaria est causæ cognitio, vel iurisdictionis exercitium, per qualificatos tanto, qualia sunt exceptionum admissio cũ super illis 10
pronunciatione, qualis itẽ monitio, & excõmunicationis prolatio. P. o qua declaratione facit primo text. ille celebris in l. pleriq; §. eqtii. ff. de vsu, & habit. q probat eadẽ verba ad diuersos relata, diuerso modo secũ diuersã eorũ conditionem, intelligẽda. Probat enim q legato equitii vsu duobus, quorũ alter auriga est, & alter solitus certare in ludis Circẽsibus, hic poterit eq⁹ vti in ludis, ille verò nõ, nisi in reb⁹ aurigę aptis. Facit secundò, quod ibi dicit Bal. legato lecto vxori, intelligi de uiduali secũdũ qualitatem suę personæ. Ex quo sequit, q legatis duobus lectis vxori, & alteri alteri cõditionis, diuersos eis lectos esse tradendos. Facit tertiò l. ex militari. ff. de militari testã. Per quã, & quod ibi Bald. ait, probat, quod si Papa concedat priuilegiũ Episcopo, & alteri presbytero, vt tempore interdicti missare ualeant, poterit Episcopus eũ insignibus pontificalibus, non autẽ aliis presbyter. Faciunt quæ scribit Fel. in cap. cum omnes, de constitutio. col. 17. & Andr. Sicul. in consil. 5. clementissimi. nu. 3. & cõsil. 17 præclare. nu. 5. & consil. 30. scribitur, nu. 5. in consil. 39. clementissime. numc. 9. pri. li. Facit quartò, clemen. exiui col. 3. de ver. sign. quæ habet, fratres Minores iurantes seruare Regulã beati Francisci, teneri seruare consilia pro consiliis, & precepta pro ꝓceptis. Facit quinto, quod nisi sic illã clausulã interpretemur, oportebit cõcedere tabellionẽ laicum posse assumere iurisdictionis articulum, quoniam quibuscunque notarijs, & tabellionibus fit subcõmissio. p quæ verba, etiã tabelliones laicos intelligi tenet Felin. in ca. fi. de præsum. col. penult. & Guiller. in glo. extrauag. Sedes Apostoli ca. verbo, executores inter cõmunes. de offi. delegati. & satis sentit Rota in deci. 369. in nouis, q in noue rubricatis est 29. de re- 11
script. in nouis. Et ne respondeas debiliter me inferre, quoniã laicus incapax est iurisdictionis ecclesiasticæ, considera etiã clericum simplicem inhabilẽ esse delegationis Apostolicæ, quamuis non tamũ ac laicus. Facit sexto pro hac necessaria, & iuri cõsonantissima interpretatione dec. Rotæ 403. in nouis, q in noue rubricatis est 31. de rescript. in nouis. quę habet executionẽ quidem executorialium. Romę latarũ quo ad ea, quæ sunt nudi ministerij, posse fieri per quemcunque in illa clausula; *Cæterum*. concessum, liquidationem tamen fructuum, & ea, quæ sine causę cognitione fieri nequeũt non posse, q clarior interpretatio potest esse. Et hoc ipsum sensit Rota, si satis perpẽdatur in decisione 369. in nouis, quę in noue rubric. est 29. de rescrip. & 392. in antiq. quæ est 31. de rescrip. Rota item in decisio ne 99. quæ nunc est 1. de offic. delegat. nota quod execut. in antiquis, cuius verba supra retulimus, hoc expressius tenet:

12 Non obstat secundo principaliter cõclusioni nostræ, consuetudo, quam aliqui dicunt ubique vigere, quoniam c. statutum. contra qđ nulla consuetudo induci põt, per illud dictum Archid. a Io. And. Domi. Perus. & omnibus recepti, in c. cũ de beneficio. de præb. lib. 6. Facit quod Rochus, in cap. fi. de consuet. fol. 24. tradit. col. 2.

13 Non obstat tertio decisio Rotæ 7. de rescrip. vtrũ. in antiquior, quę habet omnes, vel maiorem partem dominorũ Rotę iudicasse processum cuiusdam executoris carẽtis qualitatibus c. statutum valuisse: Nã, vt collector ibi ait in fine. Domini Rotę motiuerunt quadã æquitate, quia primo notoria erat idoneitas super qua fuit processus, neque pars eã negabat, vt collector ibi testatur, col. 2. qui notorie dignus est, nõ debet examinari, c. nullis. 24. dist. Sed o, Cancellaria dedit executorem, qnẽ imperitum putabat esse idoneum. Tertiò erat clericus pauper, neque vllus fuit cõtradictor, q in aliis casibus, vt plurimum, non concurrũt, in nostro autem nullatenus. Secundo rndeo contra illã decisionẽ Rotæ, sex alias esse, quas supra citauimus tres qdẽ in nouis, & tres in antiquis. Tertiò, respondeo eandẽ decisionẽ sentire contrariũ esse seruandũ, quãdo æquitas prædicta cessaret: quoniã in postremis verbis, ad decisiones duas se remittit, q contrarium tenent. Eodem modo rnderi põt ad decisio. 7. titu. de rescrip. in antiquioribus. quæ de eodem negotio p eadem fere verba loquitur.

14 Non obstat, quartò, quòd recẽtior q dã vir alioqui doctissimus in illo c. statutũ. de rescrip. l. 6. nu. 77. ait, illam decisionẽ Rotæ 565. procedere, quando a principio executores gratiæ non deputantur cũ clausula: *Vocatis vocandis*. quia primò ibi cogitãdum ait super suis dictis. Secundo, quòd in omnibus executorũ deputationibus subintelligitur clausula: Vocatis vocãdis, quoad ea, in quibus cum causæ cognitione procedere vel debent, vel volent, iuxta ea, q in sequenti nullitatis causa dicemus, & iuxta ea q ipsemet dixit in tract. de mandat. de prouis. nu. 136. & ita omnes tacitè, vel expressè cũ illa clausula dari videntur, iuxta l. 3. ff. de legatis 1. c. significasti. de electione. Tertiò respondeo, q trepidatio illius viri docti, & aliorum, qui clausulam illã, *Cæterum*. inspiciunt, manat ex eo fonte, quod non satis aduertũt, quòd nos aduertimus, scilicet verba eadem ad diuersos diuersæ cõditiõis homines relata, diuerso modo intelligẽda esse. Quartò respondeo ipsummet in tract. de mand. de prouid. num. 136. pro nobis determinasse, quod cogitandum in illo c. statutum. reliquerat, vt superius est dictum.

Nõ obstat quintò auctoritas aliquot scriptorũ. Nam Oldrad. in cons. 265. Orta. licet attenta priori solutione, quã dat obiectioni secundę, id videatur sentire, attenta tamen posteriori solutione, eademq; vltima, contrarium videtur tenere. Sed neq; contra nos est Petrus Rebuffus in Concord. super forma litterarum, exequntor. in principio, qui ait, stilũ Curiæ pro nobis esse. Sed & dictum Felin. in c. postulasti. col. 3. de rescriptis, ad meros exequntores referri potest, ne contradicat his, quæ dixit, in ca. de cętero. col. 3. de re iud. Sed & illa gl. Guill.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Mõte Lauduno in extrauag. Sedes Apostolica. de of. deleg. inter cõmunes, verbo, exequutores post mediũ, quæ dedit occasio nẽ tenendi contrariam partem aliquibus, non obstat. Quoniam primo ait, se quidem cernere id fieri, at quo iure fiat, nõ videre. Secundò, quòd ratio principalis, qua nititur vir alioqui doctissimus, falsa est. ait enim iõ exequutorũ non habentium qualitates dicto ca. statutũ. processum valere, qa pars contra quam proceditur, consensit, & pars contra quam impetratur rescriptũ, renun-
15 ciare potest, cap. statutũ. Hoc enim falsum est, quoad qualitates personarũ delegãdarum, licet verum sit, quoad loca, in quibus est cognoscendũ, qđ expresse affirmat glo. recepta ab oĩbus, in prin. illius c. verbo. cõmittantur, quia illud principium non tũ in partium fauorem, quàm sedis Apostolo. honorem constitutum fuit.

16 Nõ obstat sextò illa Petri, Dom. & Perus. opinio. quã sequũtur Steph. ad Cap. Thol. decisio. 103. & aliquot alii, s. quòd quamuis exequutores gratiarum debeant hẽre qualitates c. statutum. aut supersedere negotio, quando partes iudicis assumere tenẽtur, non tñ quando sponte, ac voluntariè assumunt. Pro quibus facit illa theoria, q̃ habet; Quæ nõ sunt actui necessaria, si adhibeãtur mutiliter, regulariter eũ nõ vitia-
17 re. Inter cuius theoriæ multa exẽpla, hoc quoque posuit Felin. in cap. cum ordinem. num. 3. supra eod. pro qua est tex. in l. 1. in princip. C. de re. vxor. actio. & l. 3. ff. de militari testam. & cap. bonæ. 2. de elect. & clemẽtina, Sæpe. de verbo. significatio. sub finẽ Facit gl. magna sub finẽ in l. vnũ. ff. si certum petat. vnde Inn. in cap. inter dilectos. de fide instrument. in verb. publica. dixit instrumentum habens alioqui necessãria, quo sit authenticum, non vitiari ex eo, quod sigillũ habeat corruptum, vel illud amiserit. Facit item, quod eorum propositum nõ est negare, quod male facit executor qualitatibus illis carens, vtendo iurisdictione etiã eo casu, quo illa non est necessaria, sed quo actus sic pfectus valeat per theoriam supradictã.

18 Non inquã opinio prædicta obstat nobis. Quia primò in nostro casu necessariũ erat partes iudicis assumere, vt in sequenti nullitatis causa ostendã. Secundo, quòd nos non disputamus hic, an actus, q̃ sine vllo iurisdictionis vsu factus valeret, pereat, & inutilis omnino fiat, si per iurisdictionis vsurpationem illicitam conficiatur, sed solũ contendimus, actũ illũ, qui sine, iurisdictione confici non potest, fieri non posse a cõmissario Papæ non habente qualitates, c. statutum. Tertiò iõ non obstat, quia illa theoria Felin. qua videtur opinio p̃dicta probari, malè huic proposito applicatur. quoniã, processus iudicialis licèt frequẽter nõ sit necessarius in executore, non tñ est superfluus, & inutilis. Quoniam, vt eleganter ait Innoc. in cap. fi. de præsump. num. 2. actus, quẽ executor iudicialiter facit, nisi appellet intra 10. dies. præiudicat, non aũt actus extra iudicialis, quem sequitur etiã Car. consi. 140. redẽptoris. colum. 2. Quartò ideò non obstat illa opinio, quia necessario restringẽda est, procedere tñ in eo actu, qui valuisset etiam sine vllo iurisdictionis vsu, qualis est collatio, vel in possessionem rei nactæ missio, citata parte aduersa ex superabundanti, non autem procedit in actu, qui ex iurisdictionis vsu pendet, qualis est excommunicatio, vel pœnæ impositio, q̃ sine iurisdictione fieri non posse, ẽfficaciter probabit infra coroll. 5 & in quarta nullitatis causa.

19 Ex his infertur priò ratio stili Curiæ, q̃ habet quidẽ, vt executores gratiarum non deputentur, nisi qui habent qualitates p. c. statutũ. requisitas, subexecutores vero sic. Quoniam idem stilus habet, vt executores statim factam processum, quẽ vocant fulminatum, in quo quia excommunicationes, suspensiones. & interdicta proferunt, & hęc fieri non possunt sine iurisdictione, & ea vti nequeunt, nisi qui habet illas qualitates, iõ tales deputantur executores. At quia p̃cessus fulminatio multa, & ferè omnia sunt, alia, q̃ iurisdictionem non exigunt, & quandoque mora multũ posset obesse ad acquirendam possessionem, si oporteret adire habentes Canonias, vel dignitates, ideo tã eis quàm alijs quibuscunque etiã laicis tabellionibus executio committitur, sic tamẽ intelligenda. vt vnicuique videantur cõmissa, quarum ille fuerit capax, non autem alia.

20 Secõ infertur eũ, qui non habet dignitatẽ, vel canoniã non posse vti clausula illa. Contradictores ecclesiastica censura, compellendo, quamuis notã facere, & intimare possit excommunicationem in processu fulminato contentam sub eadem dilatione, q̃ in eo continetur, qa hoc est mere subexe-

vices

vices executoris principalis, illud aũt age-
21 re iudicẽ, & vti iurisdictione. Et quod excommunicare nõ possit executor Apostolicus, saltẽ in specie, ac nominatim, si nõ habet illas qualitates, affirmat Collec. 1 c. qđ
22 de his. de sent. excommuni. qui rem hãc altius omnibus perpẽdisse videtur, & inuestigasse, vt ex ipsius scriptis ibi apparet. Facit, quod ideo in regno Franciæ, non excommunicant meri executores, quia non p̃mittitur assumere partes iudicis, ẽt si sint in dignitate constituti, vt testat Petrus Rebuff. in Concord. ti. de form. litter. execut. verb. contradictores, quod tamẽ an iure fiat, non dicitur in p̃senti.

23 Tertiò infertur ratio, quare Arch. dixit in c. statutum. col. 10. nõ esse locũ illi c. in executoribus gratiarũ, quoniã in solũ de meris intelligebat, & illis qui non assumunt partes iudicis. ait enim ad eos nõ pertinere citare, sed solum insinuare, & notificare, ex qua facilè colligas, eũ si fuisset interrogatus q̃d de executoribus, q̃ vel dent, vel volunt iurisdictionẽ assumere, responsurũ fuisse in eis locũ sibi vendicare. Hanc Archidiac. sententiam male intellectã, & elanguidã, *Cæterum*. peius ppensam in causa fuisse arbitror, quare aliquot Doctores in hac materia, vel erraruut, vel se confuderunt.

24 Quarto infertur manifesta rõ, quare attentius causæ, qui sine iurisdictione potest expediri, delegãt nõ habenti qualitates, d. c. statutum, iux. gl. in prin. illius verb. causæ & in §. nullo. verb. vices omnibus receptas.

Quintò infertur, hũc, de quo loquimur, subexecutore non potuisse partes iudicis in casu p̃posito, in quo maxime id erat necessum, assumere, quas tamen assumpsit. Quia primò is iudici præfati E. iussit, vt a causæ huius cognitiõe se abstineret intra tres dies sub excommunicationis, & quingentorum ducatorum pœna ferendo illã in scriptis, si non pareret. sub qua etiam pœna tã capitulo, quam præfato E. q̃dam alia iussit. At cõstat ea nõ posse fieri, nisi per iudicẽ, vt mox in seque. corrollario, ac postea in quarta nullitatis cã dicam. Ergo qui hæc fecit executor partes iudicis assumere tentauit.

25 Sextò infertur, hunc subexecutorẽ non potuisse ferre excommunicationẽ, & alias censuras, quas parum modeste tulit, quia ipse non erat capax iurisdictionis cõtentiosę, p̃dicta, & excommunicare, ad iurisdictionem pertinet contentiosam, qa primo nõ debet sine causæ cognitione ferri, & fertur in inuitum. 2. q. 1. c. nemo episcopus. immo est meri imperij. secundum Inno. ca. transmissam. de electio. & Specul. tit. de iurisd. omnium iud. versic. secundum canones. nu. 24. & Panorm. in cap. quod sedem. de offic. ordin. colum. fina. & in cap. si sacerdos. numero 10. eod. tit.

26 Neque obstat, qđ Ias. in l. imperium. ff. de iurisd. om. iud. col. 14. dixerit, eam esse simplicis iurisdictiõis, quãdo fertur ad partis instantiam, tum quia id primo nil nobis obstat, quia satis est proposito nostro excommunicationem ad iurisdictionẽ saltem simplicem pertinere, tum quia magnis viribus confutat Iasonẽ ibi doctissimus Gaspar col. 50. concludens tunc esse saltẽ mixti imperij. Sedo, quod excommunicatio ad iurisdictionem pertineat contentiosam, facit quod iura dicunt tantum a iudicibus excõmunicationem esse ferendam, vt in ca. 1. de sententia excommunicationis. li. 6. vbi textus repetit verbum iudex. ad idem ca. quæremi. de verbo. sign. & in c. Archidiaconus. de offi. archid. Tertio facit, quod Panor. in d. c. si sacerdos, & in c. cũ contingat. de sponsa. comp. concludit, non posse parochũ simpli-
27 cem excommunicare, nisi consuetudine, q̃ fiffet iurisdictionem ad id faciendum, qđ etiã tenuit gl. memorabilis in d. c. nemo. 2. q. 1. vbi eam vterque Car. probat. & idẽ tenet S. Tho. cum cõmuni, & præsertim Palud. q. 2. in 4. distin. 18. & hoc non alia rõne, nisi quia iure cõmuni nullam habet iurisdictionem parochus.

28 Septimò infertur hunc subexecutorem non potuisse iubere alicui q̃dquã sub quingentorũ ducatorũ fisco Apostolico applicãdorũ pœna, quia is non poterat assumere iudicis partes, at pœnæ pecuniariæ ipositio ad iurisdictionem pertinet. Quoniã primo, licet controuertat, an illa sit meri, an mixti imperij, vel simplicis iurisdictionis, omnium tamen vna est conclusio, eam ad iurisdictionem pertinere, & non posse imponi, nisi ab illam habente, iuxta illud Innocen. in capitulo cum accessissent, num. 2. de cõstitu. In hæc verba loquentis. *Alit vniuersitates non possunt pœnam adijcere suo statuto, cũ nullam iurisdictionem habeant ipsa vniuersitates, & pœnas imponere pertineat ad iurisdictionem*. Innocentium autem equuntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes in c.cũ omnes, de constitu. teste Felin.ibi nu. 14. & Iasone ĩ l.omnes populi.ff. de iust & iur.num.35.2. Quia pœnæ pecuniariæ impositio propter delictũ ad eũ tam tum pertinet qui habet iurisdictionem, qñ pertinet ad merum imperium sexti gradus vt luculenter resoluit prædictus domi. Gaspar in loco præcitato, col. 51. quamuis, vt his subdit, cum pœna est applicanda parti, officio nobili ad mixtum imperium pertineat, & quando est applicanda parti officio mercenario, ad simplicem iurisdictionem. Cum igitur mecus executor nullum habeat imperium, nullam habeat iurisdictionẽ, sed nudam facti executionem, consequens est, cum posse quidem pœnas illius iudicis, qui eum deputauit notas facere, ac ipositas esse, intimare, nouas autem nõ adiicere. Vnde si eã adiicit, aut nil agit, aut partes iudicis assumere coninetur. Cum igitur is partes iudicis assumere nequeat propter defectũ qualitatũ c.statutum, consequens est in omnem euentũ eius censuras, & pœnas, & totum processum, quatenus illas tulit, esse ipso iure nulla.

Hanc autem secundam nullitatis causam non obesse censuris pro præfato C. latis, palam est, quoniam, qui eas tulit, & si nõ habet quantam sui generis splendor, & animi candor meretur dignitatem, habet tamen Decanatum, quæ prima est post Pontificalẽ dignitas in Ecclesia Siluensi, & alium Archidiaconatum, quæ satis, superque sunt per d.cap.statutum.

Hanc nullitatis causam ideo tam latè, & minutatim in honorem, & decus sanctæ Sedis Apostolicæ discussi, quod toto tẽpore, quo Salmanticæ prælegi, & quo ẽt Conimbricæ, donec pfata causa occurrisset grauissimè, & in magnum dedecus eiusdẽ sanctæ Sedis in tota fere Hispania, & maximè i Lusitania, circa hoc errabatur, & magna scandala oriebantur, quæ, gratia Dei, post hanc plectionẽ à multis auidè lectam, cessare ceperunt, intellecta germanè, ac plenè clausula præfata, clausulæ Cæterum, quæ litteris executorialibus, & processibus gratiarum fulminatis passim apponitur, & a nullis, vel paucis, neque à meipso ante hanc prælectionem satis intelligebatur.

Tertia causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Executor gratiæ quando tenetur agere iudicem.*
2 *Beneficium possessum confertur, sed non traditur sine cognitione.*
3 *Possessor bis vocandus antequam expellatur.*
4 *Executor, vt non potest tradere beneficium possessum.*
5 *Excommunicatio lata in possessorem ab executore, quæ nulla.*
6 *Executionem per abruptam sine cognitione contra possessorem factam, perdit ius emis pro quo facta fuit.*

TErtia nullitatis causa est, q. is assertus iudex ,pcessit vt mer⁹ exequtor, cõtra eũ, q possidebat, sine vlla causę cognitione, quod non potuit facere. Quoniã licet exequtores, & subexequtores gratiarũ Apostolicarum, possint plurimum, si velint, sine causæ cognitione ,pcedere, secundum glo. magnam circa medium elementinæ. 1. de offi. dele. & glos. Zenzelini in extrauag. Sedes Apostolica. Ioã. 22. de concess. præben. in verb. exequtores, & glo. quæ latius loquitur Guiller. in eadẽ extrauag. & eod. verb. de offic. delegati inter communes, quod est originale dictũ Innocen. in c. fin. de præsumptio. in c. ,pposuit, de concessio. præben. quando tamẽ exequi volunt contra eũ, qui est in possessione, tenentur assumere partes iudicis, & ,pcedere cum causæ cognitione. Pro qua exceptione 2 primò videẽ tex. ille celebris in c. licet Episcopus. de præbend. l. 6. quod habet beneficium vacans ab aliquo possessum, posse quidem conferri ab ordinario, non vocato possessore, possessionem tamen non posse tolli ab eo, antequã audiatur. Si ergo ordinari⁹, cuius potestas fauorabilis est, & ampliãda, iuxta Io. solemnem, & recept. clementinã 2. de offic. ordi. hoc non potest facere, multo minus delegatus, cuius potestas odiosa est, & restringenda. c. ad hæc, c. nonnulli, in princ. §. 1. de rescrip. & cap. P. & G. de offi. 3 delegati. Quæ ratio est Card. consil. 103. casus super quo. num. 21. Secundò, facit, qđ non est principis propositũ, vt qs à sua possessione amoueat⁹ sine causę cognitiõe. l. fi. C. si per vim, vel alio mõ. 4 posl. & proprie. Tertio facit, quòd hęc conclusio in specie est Innocentii c. proposuit: col. 2. de concess. præb. qui hæc, quæ sequũtur, ait, *Exequtorem quidem non solũ de beneficio iure, ac facto vacãte prouidere posse, vel prouidere mandare sed etiã de vacante iure rẽ tum, sed antequã possessionẽ tradat, debere famatum possessorẽ audire. Et si inuenerit eũ male tenere, iubebit, & coget eũ facto dimittere: si eum de facto tenet, & postea exequetur mandatũ.* Et paulo post. *Si hunc ordinẽ dimitteret exequitor, quæreretur quod fieret per cap. cum nostris, & cap. litteras. de concess. præb. & ff. de re iudic. l. a Diuo Pio. §. si super.* Idem tenet Innoc. in ca. primo, de concessio. præb. lib. 6. col. secunda, cuius verba sunt: *Cum mãdatum, quod etiam inducat in possessionem, & contradictores compescat, dicimus quod male facit iste exequtor, quia licet possit prælegenda conferre non vocatis his quorum interest, tamẽ nullo modo debet auferre possessionẽ alicui, nisi vocato possessore, nec etiam aliàs statũ possessionis mutare. C. si per vim, vel alio mõ. titis, & cum c. causa cognitione, quia tũc non esset opus magna causæ cognitione in dãda possessione.* Hactenus Innocen. quem audis dicere exequtorem non solum non posse tollere possessionem, sed neque illius statũ mutare. Audis item eum dicere, etiam post latã sententiam citandum esse possessorem, antequam illa exequtioni mãdetur. Audi nũc uileg. nu. 2. in hæc verba loquentem. *Exequutor Papæ meus sine vlla cognitione nõ possit alicui, etiam partibus, vim inferre, nec de possessione aliquam partium extrahere.* Et paulo inferius subdit. *Immo plus videtur, qđ simus tor, siue meus exequutor inueniat rem, vel Ecclesiam, cuius possessionem dare debet, siue vllo præsente possessore, via quod sine vlla violentia dare posset possessionem, tamen eam dare nõ debet, nisi ille, qui eã tenet de facto primo eam resignet, vel uerbo, vel auctoritate iudicis inde pellatur, & sic intelligantur decreta prædallegata c. quia diuersitatem, ea. cum nostris, & cap. litteras.* 5 Quam conclusionem Inn. sequit Oldr. consil. 61. quod processus, nu. 7. qui prædictis ea verba addit. *Et ideo sententia excõmunicationis etiam nominatim in eũ, qui est in possessione lata non tenuit, cum exequutores non habuerint in eum potestatem, nisi indebite cõtradicerent. Ipse autem uolẽs possessionẽ sine cognitione dimittere, nõ indebite cõtradixit, vt notãt Innoc. Host. Io And. Cald. & Archid. de concess. præb. cap. quia in cunctis. lib. 6.* Hæc Oldr. quem audis dicere censuras etiam nomina 6 tim in possidentem latas non tenere. Idẽ tenet ipse met Old. consil. 227. de toro, nu. 3. cuius verba sunt. *Quamuis mecus exequutor possit ad collationẽ procedere parte non uocata, tamen ad missionẽ in possessionẽ nõ procederet, nisi parte uocata, vt extra de præben. cap. licet. lib. 6.* Et paulo inferius. *Nunquam aut sine possessor colorẽ habeat possidendi, siue non, amouebitur a sua possessione sine causę cognitione, vt 16. q. 4. uolumus.* Idem consuluit Car. consil. 63. num. 2. & expressius in consil. 75. Reuerende pater, & in consil. 54. lite. nu. 4. & in consi. 10. idem tenent etiam in con. 103. casus super quo, numero 21. & in elem. 1. q. 9. de offi. deleg. Cui consentit etiã Imola ibi, numero 38. & fusius, num. 47. Dicens glo. clementinæ illius, quæ habet exequtorem non teneri ad partes iudicis assumẽdas procedere, qñ possessio est vacua vel tã tũ ad collationem vult procedere, secus autem si etiam possessionem ab alio occupatã velit tradere. Idem Petrus ab Anch. consi. 240. per prædicta, num. 3. qui prædictis addit, eum in cuius fauorẽ talis exequutio sine causæ cognitione fieret, priuari omni iure suo. per l. memimerint. C. vnde vi. idẽ sentit consi. 274. ad declarationem. Hoc tenet & Fel. cap. fi. col. 7. de præsump. affirmans exequutorẽ gratiæ debere assumere partes iudicis, & præermittere merã exequtionẽ quoties alius est in possessione, etiamsi sit iniustus detentor, vel intrusus, vel etiam priuatus ipso iure, vbi allegat etiam Cald. qđ in consi. 4. de dilat. affirmat hoc de illicito possessore, & intruso, nec cõclusio hęc habet vllum contradictorem. Nam & Vitalis in libro clausularum, clausula 31. si tibi constiterit. colum. secunda pulcherrimè sic loquitur. Exequutor in conferendo nõ tenetur citare partem, vt dicit Archid. in capitulo, ordinariis. de offic. ordin. sed ĩ amouendo a possessione sic, vt in cap. licet, de præb. l. 6. sicut prætor non citato possessore confert bonorum possessionem decreta lem, vt notatur in l. 4. §. pẽnul. ff. de bonor. possess. tamen bonorum possessionem corporalem non dat, nisi citato bonorum possessore, vt plene notatur in leg. 1. C. quorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bono. Facit l. edicto. §. 1. C. de edicto diui. Adr. tollen. Denique hanc conclusionem in specie tenuerunt Host. Archi. Io. And. Domi. & Perus. Innocentium ibi secuti in c. 1. de concess. præben. lib. 6.

Qarta causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Executor merus terminum figere non potest ad excommunicandum nouæ excommunicationis cum, qui non paruerit.*
2 *Dilatio citatoria, & deliberatoria non requirunt cognitionem.*
3 *Ordinarius in casu huius cap. cum contingat terminum præfigit ad sibi parendum, non autem ad puniendum non parentem.*

1 QVarta nullitatis causa est, quod ꝑdictus subexecutor assertus excessit fines exequutionis suæ, dū terminum, siue dilationem 15. horarum ꝓfixit, excommunicando ex tunc non parentem. Quia is merus exequutor erat, & vt talis ꝓcedebat ipse, id protestās ac dicens, se viā meræ exequutionis eligere, vt ex eius iniustis ꝓceptis apparet, at huiusmodi terminū præfigere non ad merā, sed ad mixtam exequutionē, quę cū iurisdictione fieri debet pertinet, quia concessio, vel denegatio dilationis cum causę cognitiōe debet fieri. l. 1. C. de dilatio. Aptior tex. in l. a ꝓcedēte. C.
2 eodem 3. q. 3. cap. induciæ. §. spacium. Scio præfatū C. respondere posse, iura hęc intelligenda esse de dilatione, q̄ datur ad testes producendos, & alia, quæ ad causam pertinent instruendam, non autem de citatoria secundum Innocen. hic num. 4. quē Ioann. And. Imo. & cōmunis sequuntur. Et glo. in verb. ꝓcipimus, commendata per Feli. in fine sentit nonnunqnam terminum ꝓfigi, etiam ab eo, qui nulla iurisdictione vtit, & In. in c. ꝓterea. de dila. in principio, ait, dilationes citatorias, & deliberatorias sine causę cognitione dari posse, & hæc dilatio 15. horarū deliberatoria posse dici vī. Sed ne ideō præfatus C. per hanc responsionē satisfacere, considera aduersariū eius E. nō agere de simplici huius termini ꝓfixione, sed de illa, quæ ꝓfigitur ad effectum excomunicandi, & alia pœna graui pecuniaria mulctandi non parentē, ex tēpore dilationis concessæ excommunicando, & condemnando illum, si non pareret intra illā dilationē. quod si consideres, facile dices eum iurisdictione vti voluisse. Quoniam sententia excommunicationis sine iurisdictione ferri non potest, vt tenet Panormitan. in cap. si sacerdos. nu. 10. de offic. ord. & supra in secunda causa nullitatis, coroll. 6. latè comprobatum est.
3 Ex quo infertur, quòd licèt quoad alios effectus alii, q̄ non sunt iudices, terminum præfigere possint, ad effectū tamen infligēdi nouam excommunicationem, nemo potest terminum ꝓfigere, nisi iudex. Pro quo facit, quòd Host. in præsenti, quē Io. And. Imolensis, & communis sequuntur, ait, q̄d licèt i casu nostri c. ordinari⁹ iubere possit iudicibus delegatis, & partibus, vt ei exhibeant litteras, super quibus concertaī, & licet illi, si non paruerint, inobediētię crimē incurrant, non tamē eos ob hoc poterit excommunicare, vel aliter castigare, quia extra iudicialiter ꝓcedit, & sine iurisdictiōe. Facit ad hoc, q̄d merus exequutor in quantū huiusmodi, ēt de facto contradicentem non excommunicat, secundum Perrū Rebuff. in Concord. tit. de forma litterar. execu. in glo. contradictores.

Quinta causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio nimium brevis grauat, quæ autem sit eiusmodi arbitrio iudicis relinquitur.*
2 *Exequutor nimium festinans grauat, etiam si sit merus.*
3 *Excommunicationem præcedat canonica monitio, & ea qualis est.*
4 *Excommunicatio pro futura culpa non requirit monitionem, quæ vero pro præterita sit, etiam si ea fuerit notoria.*
5 *Excommunicatio, quæ pro culpa futura fieri dicitur.*
6 *Excommunicatio sine monitione lata, iniusta quidem est, sed valida, etiam si à delegato feratur.*
7 *Sentētia delegati non ideo nulla, quia iniusta.*
8 *Excommunicatio delegati sine monitione lata nulla, cum potestas excommunicandi, cum ea restrictione delegata fuit.*
9 *Executorium mādatum in uim citationis resolui tunc, quando in eo permittitur pars de legatio, & defensio.*

1 QVinta nullitatis causa est, q̄d is sub exequutor quando notificauit E. litteras suas assertas nimis breuem terminum præfixit. Quoniā solas 15. horas pro termino peremptorio præstituit, & nō cuiuscunque diei, sed dominici. Nam licet monitio antea fuisset facta, litterarum tēcopia, & exemplar, quæ cū monitione subexecutor tradi iubebat, die dñico fuerūt tradita, neque quæcūque hora illius, sed ante meridiē, instante decima, posteaquā præfatus E. non solum missauit, sed etiā sacrosanctissimum altaris Sacramentum, licēt indignis manib⁹, de more Societatis, siue Cō fratriæ ipsius in publica supplicatione, siue ꝓcessione portauit. neque quocūque loco, sed propè chorum Ecclesiæ, cum descēderet ad concionem publicam, & missā maiorē audiendam. Quis te rogo adeo ferus, vel ferreus est, & ab humanitate alienus, q̄ non arbitretur, hunc terminum homini seni, & lasso nimis brevem esse, ad legēdas litteras Apostolicas, tam gratiosas, q̄ executorias, & processum super his fulminatū, & eorum omnium exemplar, siue copiam cū exemplari conferendum, & deinde deliberandū, an relinquere debeat nec ne possessionē talis Cantoriæ, viginti & eo amplius diebus pacifice continuatā? Cū interim oporteret eum prandere, & paulū quiescere, & doctū aliquem in propria causa consulere, quāuis ipso pro mediocriter docto haberetur, nequid temerè, vel contra se, vel contra ꝓfatū C. ageret. At quæ dilatio sit nimis breuis, arbitrio boni viri relinquitur, secundū Innocen. receptū per omnes in c. 1. de dilati. Facit, q̄d executor principalis ꝓfixit spacium sex dierum in clausula, Cæterum, processus fulminati ad ea, q̄ sunt multo minora, vt palam est eam legēti. Tertio facit, quod exequutor etiam merus nimiū festinans grauat, secundum Innocen. in ca. proposuit. de concess. præbend. num. 5. Quartò facit, quod excommunicationem debet canonica monitio ꝓcedere, cap. sacro. de sent. excommuni. Canonicam vero monitionem quæ excommunicationem ꝓcedere debet, inter nullam aliquor dierū continere oportet, c. constitutionem, de sentent. excōmunica. lib. 6. vbi Ioan. And. Domi. Perusin. addunt, illud debere esse saltem duorum arg. regulæ, pluralis, lib. 6. & l. vbi numerus. ff. de testib.

Non obstat primo dicere, quod illud fallit, q̄n facti necessitas aliter illud suadet moderandū, vt finis illius. c. continet. Nam tūc etiam sine vlla monitione ꝓcedente excommunicatio ferri posset, secundū Host. in c. 1. de offic. delega. l. 6 quē equitur Domin. ibi nu. 4. & est gl. memorabilis, quā sequitur Ioan. And. Domi. & Perus. in cap. primo, verbo temerarius. de senten. excommun. lib. 6. Non, inquam, iuuat hoc dicere, quoniam hic nullum periculum erat in mora. iam enim præfatus E. prædictam Cantoriam multo tempore continuo possedit, siue benè, siue male, vnde duorum dierū possessio vlterior nihil iuris demebat præfato C. neque addebat præfato E. quocunque interdicto agendum esset, vt palām est cuiq; vel mediocriter docto.

4 Non obstat secundò respondere, quod capitula illa, sacro, & constitutionē de sentē. excommu. qua parte monitionem exigunt, non habent locum q̄n excommunicatio pro futuris culpis profertur, secundùm Innoc. in prin. dicti c. sacro. quē nescio, quare non citauit ibi Felin. qui hoc tenet nu. 5. cum tamen ad hoc non sine laude citet Io. And. in c. P. G. de offic. delega. & idem faciat in c. cum sit Romana. de appel. Non, inquam, hoc obstat. Quoniam in casu proposito pro præterita culpa excommunicatio ferebat, ea scilicet de causa, quod ꝓfatus E. possidēdo Cantoriam, molestabat ꝓfatum C. & ita monebat, vt desisteret à culpa ꝓterita. Et si vrgeas, non desistere à molestatione ꝓterita quiddam futurum esse, respondeo, q̄d si hoc modo culpam futurā considerares oportebit, te dicere omnem excommunicationem pro futura culpa ferri. Nemo enim ꝓdelicto ꝓterito debet excommunicari, nisi moneatur prius desistere, & non desistat, secundū gloss. memorabilem, & receptam in cap. episcopi. 11. q. 3. etiam si delictū notorium esset, quod eleganter concludit Pan. in dicto cap. cum sit Romana. sub finem, quem Perus. & Præposit. cū Decio pulcherrime rident illi textui sequuntur. Tunc
5 ergo dr ferri excommunicatio ꝓ culpa futura, quando nondum illa præcessit, & quādo non monetur quis desistere ab ea culpa,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quã ill admisit, vel admittit, sed fertur ob eã, quæ omnino futura est, culpã. Vt quando qui aliquod debitũ contrahit, cõsentit, vt eum iudex ab eo tempore excõmunicet, nisi intra illum, vel illum terminũ soluerit, iuxta mentem Inn. & Hostien. quã pulchrẽ ibi declarat Imolen. colum. 3. in dicto c. P. & G. Aliud exemplum quotidianum ponit
6 Lapus alleg. 73. prelatus.

Ex quibus omnibus colligitur nimis breuem terminum præfixum fuisse prefato E. à subexecutore prefati C. fateor tñ ex hoc solo capite censuras ab eo latas nõ posse iudicari nullas. Qñ licèt excommunicatio ferri non deberet, nisi canonica, & competẽte monitione præmissa, si tñ feratur, tenet, licèt iniusta sit, d. c. sacro. versic. si vero, ibi renocare, & glos. 2. illius c. & glo. 2. q. 1. in summa. & in c. 1. de excess. prelatorum, & in c. Romana. in ver. iniustas, de sent. excõmunicationis, l. 6. & Pan. in c. ab excommunicato, infra eod. & late in c. illud. in 3. col. de
7 clerico excommuni. ministrant.

Neque obstat primò dicere, quod licèt regulariter sententia excõmunicationis sine competenti monitione lata, teneat, tñ fallit, qñ illa fertur à delegato, secundum decisio. Rotæ 139. nota, quod excommunicatio, quæ in nouè rubricatis est 10. de sentẽ. excom. in antiq. quam sequitur Feli. in illo cap. sacro. colum. 1. versicul. fallit. vno casu, & inte illũ Nicol. Mil. in repert. verb. citatio. colum penult. Non, inquam, hoc obstat, quoniam illa opin. Domi. Fel. non videtur tenenda, quia primo nullum hẽt firmũ fundamentum. Nam si quod haberet, maximè esset illud Card. Ostiensis, quod Host. & aliquot alii approbant in cap. fin. de pben. scilicet sententiam omnis iudicis delegati, aut iustam esse, aut nullam, eo quod intentio delegantis sit, vt recte, ac rite procedat, illud autem Ostiensis dictum ab omnibus fere iam exploditur, vt post Cardi. Panor. & Imolen. nos quoq; anno superiore traditimus in illo cap. fi. de prebend. vt ibi potest videre, qui volet. Et ita contrariam sententiam decisioni Rotæ predictæ affirmat Collector decisionum antiq. in decis. 559. quæ in nouè rubri. est 24. de sentẽn. excommuni. verum excommunicatio. & in decisi. 3. in antiquioribus. ritu. de sentẽn. excõmunica. Et tenet Panorm. post Innocen. in cap. illud. de clerici. excommunica. ministr. colum. 3. & Lud. Rom. cosi. 354. circa propositam. col. 2. quod ipsum etiam sibi contrarius tenet Fel. in c. cum sit Romana. col. 5. de app. & Dec. in cap. reprehensibilis, columna 2. eod. titu.

Non obstat secundo dicere, quod opinio illa Rotæ in decis. 139 vera videtur, quãdo delegata fuisset potestas excommunicandi sic restricta, vt monitione præuia id faceret. Quia tunc nulla esset, tanquam contra formam delegationis lata, argum. c. cũ dilect. de rese. & c. Pisanis. de restit. spol. iuxta declarationem Domi. in cap. Romana. 6. sed nec num. 3. de sentẽn. excommunica. lib. 6. non, inquam, hoc obstat. Quoniam neque executoribus gr̃æ huius Pũi, neque executor subexecutoribus eam clausulã, & restrictionem adiecit, vt litteris desuper cõfectis patet. quibus consequens est hanc solã nullitatis causam non sufficere, quo excõmunicatio, & censuræ ab hoc subexecutore latæ, sint nulle. Quamquam si ei adiũxeris illam fuisse latam in monitorio executorio sine causæ cognitione, & sine clausula iustificatiua, Si te senseris grauatũ, &c. satis, sit perque sufficiat ad concludendum cẽsuras has esse nullas, sufficit tamen ad probandũ, quod per eiusmodi monitionis canonicæ omissionem, & termini breuissimi oppositionem, præfatus E fuit grauatus, & p consecutionẽ, iustè ab eo potuit appellare. Cũ ergo, vt in sequenti causa dicemus, appellauerit ante excommunicationẽ, & alias cẽsitas, consequitur irrefragabiliter eas esse inutiles, & nullas.

Hæc autem nullitas non potest allegari contra censuras pro præfato E. latas, qñ, & si iudex ipsius eundem terminum 15. horarum præfixit, tamen primo iustam causam id faciendi habuit, cùm prius subexecutor præfati C. id ad eius instantiam fecisset & quod quisque iuris in rubeo, & nigro, & iuxta illud sapiẽtis. *Patere legem, quam tulerit.* cap. cum omnes. de constitu. Secũdo, qñ sum monitorium penale iudex præfati E. tẽperauit, dicens in fine se partes mixti executoris suscepturum, si quam iustam defensionem intra illum terminum allegare vellet. Per quod in vim simplicis citationis resolebatur, iuxta glossas illas duas receptas quarum vtraque multis putatur singularis, & altera est glo. fi. c. ex parte. 1. de verb. sig. altera est tertia. 5. de pupillo. l. meminisse.

se ff. de operis noui nunciat. Facit tertia, q̃ est postrema leg. ea quidem, C. si inaequip. ita fue. alien. vt non man. quam dixit sing. Ang. in illo §. meminisse, & eam appellauit optimam Panor. in cap. exhibita. de iudic. quæ conclusio communis est. Nam, & vltra alios, illam tenent Bart. in l. 1. C. de execu. rei iud. Bal. in l. 2. C. de epis. aud. in ver sic. venio ad verbalem. & in leg. actione. C. de transact in vers. quærit. dominus Iacobus, Ange. & Ioann. Imo. in dicto §. meminisse. Innocen. in c. fina. de coha. cler. & mul. sentit Bald. in rubrica C. comminationes, & epistolæ. Salycetus in leg. 1. eod. titu. quod tamen temperamentum is subexecutor suo monitorio penali minime adiecit.

Tertiò ideo non potest allegari hæc nullitas contra censuras pro præfato E. latas: quia à monitorio indic. præfati C. prædictus E. non appellauit, vt in sequenti causa dicemus.

Sexta causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio post appellationem iustam lata, ipso iure nulla.*
2 *Executor gratiarum Apost. quamuis in contra dictorẽ appellatione remota procedat: non tamen eius subexecutor.*
3 *Delegatus cum clausula*: Appellatione remota, *non potest subdelegare cum illa, & quedam ratio germana.*
4 *Abbreuiatio termini citatorij, nõ est iusta causa appellandi ei, qui intra terminum coram iudice comparare potest.*
5 *Monitorium penale non grauat, si cum audiẽtia detur, donec exceptiones oppositæ reijciantur cum exemplo.*
6 *Citatus exceptionem declinatoriam allegat, nisi sit notoria.*
7 *Appellatio scripta debet offerri, vt in scriptis decernatur facta.*
8 *Sententia, quæ in scriptis dicitur ferri.*
9 *Appellatio coram iudice facienda, aut ei legitimè intimanda.*
10 *Appellationis intimatio per quem fieri possit.*
11 *Appellatio intimata per partem, in quo sortior alia.*
12 *Appellationis intimatio facienda intra tempus appellandi, & num. 13.*
14 *Appellatio ab excommunicatione, si deuoluit, sed non suspendit.*

SExta nullitatis causa est, quod intra illas 15. horas præfatus E. appellauit ab illo penali monitorio in scriptis, expressis causis aliquot iustis, & in his, qu ód nimiũ breuem terminum præfixerat. Cum igitur ex his quæ superius in proxima causa scripsimus, constet per illam nimium breuis dilationis præfixionem, fuisse præfatum E. grauatum, constabit etiam illud iustè appellasse. Ergo censuræ postea latæ, ipso iure sunt nullæ. capitul. per tuas, de sententia excommunic. cap. cum contingat. de offic. delegat. capit. solet. de sentẽn. excommunica. lib. 6.

Nõ obstat id, quod audio dixisse aliquos sciolos, hunc subexecutorem cũ clausula. Appellatione remota procedere. Quia ĩ litteris executorijs dicitur. Cõtradictores appellatione postposita compellendo, & ideo non potuisse ab illo appellari, nec eũ de appellatione curare debuisse. Non, inquã, hoc obstat, quia primo crassus error est putare hũc subexecutorem, appellatione remota, procedere, quoniam licet clausula ꝺicta. Contradictores appel. postpo. &c. ĩ litteris executorijs Papæ ponatur, & iõ executores ipsi principales in litteris nominati, quibus cau a immediatè a Papa delegat possint, appellatione remota, procedere, nõ tñ ponitur illa clausula in litteris subdelegatorijs ipsius executoris principalis, vt palã est processum fulminatũ introspicienti, & merito, quia neque iuste poni potuit. Qñ is cui a principe causa delegatur, appellatione remota, licet illam possit alteri subdelegare nõ tamen potest cum clausula appellatione remota. Casus est putatus sing. in cap. super quæst. §. nos autem, de offic. delega. qui tamen similem habet in eodem capit. in § si verò. vbi post alios Panorm. in 2. notabili ab omnibus receptus id adnotauit. Et hæc est ratio memorabilis, quare in dicta clausula. Cæterum, solum dicitur subexecutoribus, ne permittant prefatum C. per aliquem indebitè molestari, nulla facta mentione de appellatione postposita, vel remota.

Hæc autem causa non potest allegari cõtra censuras pro præfato E. latas. Quia in

primis

Universidad de Deusto
Biblioteca

primis præfatus C. non hũit hanc iustã appellãdi causam, tum quia, vt in quinta causa dicebam, iudex præfati E. iuste abbreuiauit terminũ suæ monitionis penalis, tũ quia dato, quod non abbreuiasset iuste, tñ per clausulã, qua pollicebatur se auditurũ 8 iustas exceptiones resoluebatur in vim simplicis citationis, vt ibi é dictũ. Et abbreuiatio quãlibet breuis termini, & peremptorij si est citatorius, nõ est iusta causa appellãdi, quando saltem intra illum citatus commodè cõparere potest coram citante secũdũ Ant. Pan. & Imo. in c. 1. de dilat. Et præfatus C. potuit commodissimè in casu nro cõparere coram iudice præfati E. citãte intra 15. horas. Qũ vterque in eodem loco morabatur, & iudex copiam sui faciebat continuam. Tum, q̃ per monitorium penale, cum audientia, & facultate allegandi, quæ volet, non dicitur quis grauari secũdũ Panor. in c. ex parte 1. de verborum signifi. col. fin. & in cap. 1. nu. 6. de causa posses. & ideo non potest immediate appellari, sed prius debent exceptiones opponi, & illæ reiici. secundum Probum in c 2. de constitut. libro 6. columna secunda, quæ omnia sentit latius Ioann. Lupus in tract. de benefic. vacan. §. fina.

Ex quo infertur verũ esse id, quod alias sæpe Salmanticæ respõdi, nẽpe misere pec 10 care, ac in excommunicationem incidere, qui a monitorijs illi⁹ Academiæ Cõseruatoris p eiusmodi clausulas iustificatis appellãt simul ac eis notificanť, & deinde mittunt appellationẽ ad eum dicentes, se non subesse illius iurisdictioni. Errant. n. quia per solam citationẽ nemo grauatur. Immo licet hẽat exceptiones fori declinatorias, comparere tñ debet ad allegandũ eas per se, vel procuratorẽ. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. l. 2. ff. si quis in ius voce. non iesit. nisi notoriũ sit citatũ subesse citanti, vel aliàs citationẽ esse nullam. iuxta gl. receptã, & memorabilẽ ī c. si episcopus. 3. q. 2. & alias 7 quinque, quas in c. cum ordinẽ, supra eodẽ allegaui. Hęc aũt nullitatis causa non potest contra censuras pro præfato E. latas allegari, quia præfatus C. non appellauit cũ debita forma, solum. n. verbo dixit, se ante oĩa sedem Apostolicam appellare. Qđ si legissem, fateor me non potuisse risum continere, considerans primo, qd a citatione iudicis sic appellabat cõtra prędicta.

Deinde, qđ sine vllius causæ insertione id faciebat, cũ appellaret ab interlocutoria cõtra c. vt debitus de appel. & clementinam appellandi eodẽ titu. Tertio, qđ verbo sine scriptis appellabat contra c. 1. de appel. li. 6. Putauit. n. vt arbitror, eius patronus, in quo ẽt alios ẽt doctos vidi errantes, appellationem in scriptis conseri factam si quis corã notario dicat se appellare; & roget eũ, vt id scribat, cum tñ id longe alienissimũ a vero sit. iuxta sententiã Ange. cõiter receptam in l. a sententia. §. primo, ff. de appel. vbi concludit, qđ vt quis dicatur appellare in scriptis debet offerre libellum continẽtem appellationem scriptam, nec sufficit, quod quis viua voce appeller, licet in continenti faciat eam scribi per notarium, etiã cũexpressione causarum grauaminũ. Immo secundum eum, oportet addere verba. In his scriptis, q̃ tñ non esse necessarium affirmat Imo. ibi cõiter in hoc contra Ang. receptus. Facit, q̃ sententiam definitiuã non dicitur in scriptis ferre, qui eã verbo fert, & latam statim scribit, vel dum eam fert, facit in scriptis per notarium redigi, secundum omnes, in capitulo fin. de re iudi. lib. 6. Aliud. n. est aliquid in scriptis fieri, aliud factum in scriptis redigi, secundum gl. receptam, quæ secunda est in illo cap. fi-

10 Quintò ideo hæc nullitatis causa contra censuras pro-præfato E. latas non pót allegari, quia si qua præfati C. in scriptis reperiatur appellatio, nõ reperietur temẽ facta coram iudice, quod tñ est necessariũ, quando copia iudicis haberi potest, clem. prima, de appel. ibi. Coram ipsis, vbi glos. hoc adnotauit, & affirmant Domini Rotæ decis. 366. si appelletur, in nouis, quę in noue rubricatis est. 2. de appellat. in nouis, quæ communis opinio est, quã tenet Inno. relatus ibi a Bal. in cap. cum olim. col. 1. de dol. & contu. Inno. Imo. Perusi. & Dec. i c. fi. col. 3. de appel. pro qua est tex. ibi. & in c. appellatio. eod. titu. lib. 6. & in leg. 1. §. si quis ipsius. ff. quando appel. sit. Arbitror tamen cum Dec. in c. suggestũ de appel. valere appellationem sine præsentia iudicis, si postmodum ipsi iudici notificetur, modo illa notificatio fiat intra tempus debitum, per ea, quæ Specula. scribit in titul. de appel. §. qualiter. col. 1. versic. hoc etiã, at C. neque appellauit in præsentia iudicis prędicti E. neque appellationẽ in absentia eius interpositam intimauit ei intra terminum prędixum per monitorium pœnale ad incurrendas censuras. Ergo incuitabiliter incidit in eas.

11 Non obstat his, quod appellatio prędicti C. ad notitiam iudicis aliquo mõ uenisset intra decendium à die notificationis monitorij, post lapsũ termini in eo prędixi. Qũ primo illa non inueniet iudici notificata. Secundo, quod quando inueniretur ab aliquo intimata, non tñ a parte, neq; ab vllo ipsius procuratore, q̃ tñ vẽ necessarium. Quia protestatio ẽt denunciatiua regulariter per partem, vel procuratorẽ faciẽda est ſm Bar. in l. non solum. §. morte, nu. 33. ff. de oper. noui nunc. & Fel. in c. cũ M. de constit. nu. 43. & in specie Rot. decis. 12. nota, q̃ vbi. in antiq. quæ in noue rubricatis est 29. de appel. in antiquis. habet non valere intimationem appellationis ab alio, quam à procuratore factam, licet contrarium ei tribuat Ripa in c. cũ M. de constitu. nu. 133. & idem tenet Archid. in c. si quis præpostera. 50. distinctione. Quæ respõsio licet sustẽtabilis sit, tñ contraria opinio cõsonãtior est illi, quam paulo ante cum Speculatore, & Decio tenebam, quæque singulariter per hoc ampliatur, vt. ſ. non solũ sufficiat appellare in iudicis absentia mõ notificatio fiat ei tempore debito, sed q̃ etiam sufficiat eam notificationem fieri iudici per quemcunque, siue per partem, siue 14 per procuratorem, siue per negotiorum gestorem, siue per quemuis alium. Pro qua vſ. gl. singu. in clem. cãm, de elect. recepta ibi per oĩs in verbo, plena sub finẽ, quę habet sufficere notitiã appellationis fieri parti appellatæ per amicum ipsius. Qđ ipsum tenet per illam commendatam And. Sic. in hoc ca. nu. 26. & in cap. mandatum. nu. 19. infra eodem. Est & pro eadem opin. decis. Rotæ 127. valet in nouis, quæ in noue rubricatis est 18. de appel. in nouis, & eandẽ tenet Ripa in d. c. cum M. nu. 133. & Alciatus in l. detestatio. sub finem, pag. 15. ff. de verborum signifi. & ante illos Card. Alexandrinus profundius certe, quam illi in d. cap. si quis præpostera, quamquam omnia, quæ glo. Rot. & Card. citant in extrajudiciali appellatione loquuntur, q̃ nemo recentiorum animaduertit. Teneri tamen posse videtur idem esse in judiciali, tũ ob eandem rationem, tum ob capitul. si duobus. de appell. quòd nemo in hoc allegat quodque probare videtur etiam tum sufficere illius scientiam ad iudicem peruenisse quomodolibet. quamuis aliter non intimetur ei.

13 Quare hac responsione omissa, secũdò rñdeo, q̃ licet ad valorẽ appellationis sufficiat eius interpositæ scientiam intra decendium ad iudicẽ peruenisse, iudex tñ nõ tenetur à procedẽdo desistere, donec pars id petierit, q̃ eleganter determinare videt Dec. in illo c. si duobus. nu. 14. q̃ tñ vſ saltem tacite petere is, qui per se vel procuratorem intimat appellationem, non aũt is qui hoc negligit facere. Cùm ergo iudici præfati E. neque ante decẽdium, neq; post illud appellatio illa fuerit vllatenus a prędicto C. per se, vel suum procuratorem intimata potuit iudex non obstante scĩa illi⁹ aliunde habita procedere. Tertiò rñdeo, q̃ sicut secundùm opinionẽ minus communem prædicto C. fauorabiliorem, quã supra in gratiam veritatis contra præfatũ E. tenuimus licet sufficiat appellare in absentia iudicis, tñ notificatio fieri debet intra tempus debitum. ſ. intra decendium, vt valeat, ita ẽt oportet fieri huius suæ appellationis notitiam venire debuisse ad iudicis E. notitiam, intra tempus illud, in quo appellare oportebat ad euitandas censuras. Cũ ergo ad euitandas illas oportuit ante lapsum termini monitorij appellare, ita ẽt probare oportet appellationis in absentia eius interpositæ notitiam ad eum intra idẽ tempus peruenisse, nec sufficiet probare illius notitiam intra decendium ad eũ pernenisse. Quare licet reperiatur appellatio intimata intra decendium, & ita valida cẽt cẽsẽda, quo ad iurisdictionis denolutionẽ, si legitima foret, non tñ suspendet censuras. Quia non reperit intimata, & per consecutionem nec facta ante eas incursas, sed postea, sicut appellatio interposita à sententia excommunicationis deuoluit quidẽ iurisdictionem, si est legitima, non tñ suspendit excommunicationem, quæ post lapsum terminum, conditione iã adimplera, reperitur lata ante appellationẽ p ea, quæ leguntur, & colliguntur in c. præterea. 2. de appel. & in c. ad reprimendam. de offic. ordi. & in c. cum contingat. de offic. deleg. & capit. is cui. §. fin. de sent. excom. lib. 6. ex quibus perspicuum est multis nominibus

hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc nullitatis causam censuris à iudice E. latis nil nocere.

Septima causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus in quot solos expressas iudicat.*
2 *Clausula* Contradictores, *&c. quos comprehendat.*
3 *Contradictor, an dicatur possessor iure se defendens.*
4 *Executor per clausulã* Contradictores *quos iudicare potest.*
5 *Excommunicatio executoris in contradictorem iuris lata nulla.*
6 *Possessor non tenetur relinquere possessum indiscusse.*
7 *Ius suum indiscussum nullus possessor relinquere tenetur.*
8 *Iure suo utens nemini est iniurius.*
9 *Iudex, qui extrajudicialiter procedit, quo casu iudicialiter procedere debet, facto uidetur partem expoliare.*
10 *Iudici non procedenti rite, resisti potest perinde, ac parti.*
11 *Iudex incompetens etiam, rite procedens, ut spoliat.*
12 *Iudicis ob processum indebitum, ut pars teneatur.*
13 *Iudex cum molestat pars inflans molestare uidetur*

1 SEptima nullitatis causa est, q̃ is subexecutor nulla iurisdictione habebat super præfatũ E. neque habere potuit, ét si partes iudicis assumere voluisset, & qualitates necessarias ad eas assumendas hũisset. Q̃m delegatus in nullos alios habet iurisdictionẽ, quam in delegatorio rescripto expressos nominatim, vel per clausulam generalem, c. P. & G. offir. deleg. in c. Sedes Apostolica, & c. pastoralis. §. q̃m sup. eo. At ꝓfatus E. non exprimitur nominatim in litteris exequutoriis, neque in subexequutorijs, vt palam est eas inspicienti, neque generatim per aliquam clausulã in eis contentã. 2 Si enim per aliquã exprimeretur, maxime esset in clausula: *Contradictores auctoritate Apostolica compescendo.* posita in litteris exequutorijs, vel illa. *Non permittentes eum ab aliquo indebite molestari*, posita in lris subexequutorijs, at facile mõstrabimus p illas prædictũ E. non comprehendi. Q̃m is nil aliud fecit, neq; facit, q̃ possessionem huius Cantoriæ per titulũ verè canonicum, vel certè ab eo pro talẽ non immeritò habitũ, &, vt ainnt, coloratum apprehendere, & illam 20. & amplius diebus sine vlla interruptione continuare, cantando, missando, ꝓcedendo, capitulis interessendo, & nonnunquam vt Cantor illius presidendo, sine vlla vllius contradictione uerbali, vel reali, episcopo, clero, & populo oĩbus consentiẽtibus, & illi (quæ illorũ humanitas fuit) cõgratulãtibus semper priuatim, ac publicè, pollicitus, ꝙ & nunc facit, cedere penitus, & omnino gratuito huic Cantoriæ, quum primũ præfatus C. oñderet pro se talia, q̃bus vir bonus, eruditus, & æquus moueri debeat ad credendum ius ei esse i illa. Immo & semper est pollicit⁹ cõsentire, vt aliquam annuã pensionẽ constituat ei Papa, casu quo nil iuris habuerit ad christianam inter ipsos ambos, & amborũ amicos charitatẽ nutriendã, & conseruandã, interim th dicit, se nolle iuri suo, neque possessioni quam sic continuauit, cedere sine causæ cognitione. Petit item, vt discernat, vtrum iudex præfati C. an su⁹ debeat cognoscere de causa, cum vterque se gerat ꝓ subdelegato in illa. Allegat item possessionẽ suam multis de causis possessioni præfati C. ꝓferendam. Videamus ergo nunc, an, is, q̃ hęc facit, & dicit, & petit, dicatur cõtradictor, prout illud verbũ accipit in illa clausula: *Contradictores*, &c. in rescriptis adponi solita, vel dicatur indebite molestare in hoc. n. punctο est tota vis huius causæ nullitatis sita. Et quod is non debeat dici talis cõtradictor, probat primò per glos. ab omnib. laudatam, & multis putatam singularẽ in cap. pro illorũ uerbo contradictores, de ꝓben. quæ habet per uerbum, contradictor, i hac clausula poni consuetum, illũ tantũ intelligi, qui de facto solum contradicit, nõ autem de iure. quę similem vt habere in l. ferunum §. hęc uerba. ff. de acquirend. hered. in uerbo, abstineat. Cuius glo. conclusionem possem confirmare multis alijs decisionibus similibus, quas anno proximè lapso in cõmentario illius ca. scripsimus, & quas scribũt Pan. i c. audita. de rest. ꝓpol. & Ant. Cors. in fin. uerb. molestia Fel. & Dec. in cap. in præsentia. de prob. col. 1. Fel. in c. causam quæ. col. 11. & sequent. versi. non obstãte. de rese. And. Sic. in c. Raynaldus, col. 123. de test. & consi. 12. scribitur. col. 8. cõ. 59. clementissimi. col. 5. & seq. volu. & cõsi. 38. præclare, col. 5. in 2. volu. ac cõs. 44. illud afferam. col. 2. & cõsi. 56. à Inoc., col. 5. lib. 3. & cons. 4. illud, col. 10. & consi. 40. clementissimum. col. 17. 4. volum. Quæ th ne rem claram allegationum turba turbem⁹, omitto: sed adduco in specie aliqua, quæ tam conclusioni illius glossæ, quã toti huic nullitatis causæ opitulentur. Et pri-
4 mum verba ipsius Innoc. in illo cap. pro illorum num. 4. *Credimus, inquit, quod executores per hanc clausulam.* Contradictores, &c. *omnes contradictores possunt compescere, etiam quoscunque extraneos, dummodo de facto contradicant, non de iure, quia sententia lata in illos, qui de iure contradicunt, non tenet, cum nullam habeant in eos iurisdictionẽ.* Hactenus Innoc. quem sequitur Pet. nu. 9. sed latius Imolensis nu. 14. qui secutus Antonium declarat Car. quatenus ibi sensit, non debere quidẽ executorẽ virtute illius clausulæ aliquem contradicentẽ iure excommunicare, at th si quem nominatim excõi- 7
caret, excommunicationem ipso iure valituram esse. Ait. n. Imolen. post Anto. *Hoc*
5 *dictum intelligẽdum esse de executore, qui excommunicauit nominatim aliquam partiũ in rescripto expressarum specialiter, vel per clausulam generalem, de qua in c. pastoralis. §. 1. supra est. Nam si non comprehenditur per aliã, quam istam. Contradictores, &c. nullã esse ipso iure sententiam, si talis iure contradicat: quia in talem non habet iurisdictionẽ. Et per consecu-* 8
tionem sententia tunc lata ex defectu iurisdictionis non ualet, argumento eorum, quę habẽtur supra de offic. delega. c. significantibus, & de officio uica. c. sua, & in l. fi. C. si à non cõpetente iudice. Hoc Imolen. Audi nunc Innocentiũ in c. 1. de consuet. ꝓbend. lib. 6. docte, ac vtiliter de more, nu. 5. in hæc verba loquentem. *Per hunc autem modum prouidetur contra executores plurimum, quorum quilibet fulminat sententiam excommunicationis. Quia*
6 *iustę ab eis appellari potest, nisi primo quisque probet de iure suo: vel coram ordinario, uel coram delegato executore, uel fortè non tenet sententia excommunicationis. Quia cũ executor,* 9
de quo actũ est non hẽat iurisdictionem super hunc possessorem, nisi indebite cõtradicat, quia in ipsum non habet expressam iurisdictionem, & ipse nõ indebite cõtradicit, nõlẽdo dare possessionem sine cognitione. Ergo nec excõicare põt eum Hactenus Inn. quem ibi sequuntur Host. Arch. Ioã. And. Pet. Domin. & Perusin. Verba Dominici, cum quo alij conueniũt, hæc sunt. *Vnde possessor, nolẽdo sine cãe cognitione possessionẽ dimittere nõ indebite contradicit.* Et paulò post allegat Archidiaconũ dicentẽ, *quod executor primo dẽt intentionem suã fundare, nec in contradictorẽ ẽt facti pœnam inferre, antequã appareat ipsum cõtradictorem esse in culpa, turbando suã potestatẽ, de offic. deleg. c. 1. contradictorem autem uerè punire non potest.* Hactenus Domini. Neq; granabor iterũ hic scribere verba Oldradi consi. 81. processus, num. 7. quæ in 3. causa nullitatis ad aliud propositũ retuli: ea sũt. *Et ideo sententia excommunicationis etiam nominatim in possessorem lata nõ tenuit, cum executores non habuerint in eum potestatem, nisi indebite contradiceret. Ipse autem nolens possessionem sine cognitione dimittere, non indebite contradixit, vt Inno. Host. Ioann. Cald. & Arch. extra de concess. præb. ea. quia in eunctis, lib. 6* Hæc Old.

Pro his omnibus facit, ꝙ nullus possessor tenetur ius suum indefensum temere relinquere. Verba sunt l. illud. vbi hoc glo. & Bart. adnotarunt. ff. de peti hæred. quã ad hoc commendat ibidẽ bis Bald. & menti figendam ait Ang. inferens ex ea, nõ dici possessorem temerarium, eo ꝙ possessionem ante liquidationem nolit relinquere, quòd ipsum dixit antea Albericus ibi, ex ea inferens, eum, qui iustã causam litigandi hẽt, non esse in impensis condemnandũ Et nullus vĩ dolo facere, qui iure suo vtitur l. nulus. ff. de reg. iur. Neminin. faeit iniuriã, q̃ suo iure vtitur, c. cum ecclesia, de electione. l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniurijs. Cũ igit præfatus E. multis diebus hanc Cantoriam possederit, cum iustam habeat causam credẽdi, eam nullateaus ad præfatum E. pertinere, cum multas exceptiones habeat tã aduersus possessionem ꝓ illo apprehensam, q̃ aduersus ius eius, cum se paratũ ꝓbeat ad discutiendum illa siue in iudicio, siue extra illud, virorum doctorũ arbitrio, quare, te rogo, contradictor facto tantum, non iure, & indebitè molestans dicetur ?

Hæc autem causa nullitatis nõ obstet cẽsuris pro præfato E. latis. Quoniam licet in litteris subexecutorijs iudicis non cõprehendan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hendãtur præfatus C. & eius sub executor nominatim, neq; per clausulã illam generalem. Quosdã alios de qua in c.pastoralis in §. qm̃. & in c. sedes, supra eod. comprehenduntur timen, quia factis contradicẽs, & indebite præfatũ E. molestant, quibus. n. casibus extraiudicialiter iudex procedit, debens procedere iudicialiter, & cum causæ cognitione de facto. & indebite, procedit, & de facto, & indebite partẽ molestat, Casus est memorabilis c. conquerente de restitu. spol. q̃ habet, eum qui per iudicem sine iuris ordine spoliatur, perinde posse de spolio agere, ac si per partem fuisset spoliatus. Quod ibi adnotauit Pan. col. 2. & per illud c. affirmauit Bart. in l. sequitur. §. si fundũ. 10 ff. de vsu. Vnde Pan. receptus ab alijs in c. cum causa. de offic. del. i hæc verba colligit in 4. notabil. *Tene mente, quod factum iudicis non rite procedentis aquiparatur facto primati. Vnde sicut potest peti restitutio, & agi possessio contra spoliationem factam per primatum, ita etiam contra spoliationem factam auctoritate iudicum rite non procedentium. Vnde posset iudex hoc casu de facto resisti, sicut & primato.*

11 Hæc. Pan. Facit, q̃ glo. illa c. præsentium 7. q. 1. multis putata singu. quæ habet spoliatum à iudice non posse agere de spolio, limitatur procedere, quando iudex ordine iuris seruato id facit, secundum Pan. Fel. & Decium in d. c. cum causa. & Fel. in c. dilectus, col. 1. qui alios citat, de rescrip. Facit, quando iudex incompetens, qui ẽt ordine iuris seruato, auferet possessionem alicui, vt ipsum spoliare, & perinde atque pars ipsa spolians tenetur, vt clarè sentit in illo 4. notabili Pan. & clarius post gl. postremã in c. causam matrimonij, de offi. deleg. & clarius Petrus ab Anchara. consi. 148. ad prædicta. Cum igitur is subexecutor sine vllo iuris ordine extraiudicialiter tanquã merus executor conatus fuerit. & conetur auferre possessionem præfato E. antequam audiret eum. Cum item, vt per superiora patet, neque sit, neque possit esse iudex cõpetens, consequitur ipsum de facto contra dicere, ac indebite molestare præfatum E.

12 Ne dicas, hanc rõnem concludere quidem contra subexecutorem, non aũt cõtra præfatum C. considera primo facientes, & consentientes eadẽ pœna dignos esse, c. 1. de offi. deleg. 2. quæstio. 1. cap. notum, considera secundò, quod subexecutor hoc facere conabatur, & conatur ad instantiã præfati C. & iõ factum iudicis pro facto partis hẽtur. Vñ in specie, & doctissime Petrus ab Anchar. in consilio 246. ad p̃dicta, determinauit spoliatum per iudicẽ incõperentẽ ad instantiã partis posse agere de spolio cõtra ipsam partẽ. Sed & Bart. ab alijs receptus dicebat. in l. iuste possidet. ff. de acquiren. possessio. neque iudicem, neque illius præceptum iniustũ excusare partẽ a violentia, quod multis ibi confirmat Iason, num. 13 28. & sequentibus. Facit, q̃ in illo consi. 248. dixit Petrus ab Anchar. paria esse petere à iudice incompetenti, vt mandet alicui possessori, q̃ soluat, ac si vnus priuatus præcepisset procuratori meo, in quẽ nõ habet ius imperandi, quòd nõ traderet mihi rem, quam possidet nomine meo. Cum igitur præfatus C. peteret à iudice incompetẽti, vt sub grauibus pœnis iuberet dicto c. ne præfatum E. in possessione admitteret, & sub eisdem ipsi E. vt ab ea exiret, sequit eum facto contradixisse, & indebite molestasse, ac per consecutionem comprehendi sub clausula exequutoris indulti; *Contradictores, &c.* & sub clausula subexecutoris, nõ permittentes eum indebite molestari.

Octaua causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis præceptum sine clausula iustificante, vt nullum.*
2 *Excommunicatio monitorij sine clausula iustificante, vt nulla.*
3 *Citatio iure naturali facienda, & eam nec princeps tollit.*
4 *Executio cum clausula iustificante incipitur.*

1 OCtaua causa est, q̃ is subexecutor incæpit ab executione. Dedit. n. monitoriũ pœnale grauissimum cõtra capitulũ, vt intra 15. horas traderet præfato C. possessionem, q̃ prædictus E. tenebat, & vt ab illa desisteret sine vlla clausula iustificatiua, & audientiæ permissiua, & processus iudicis incipientis ab executione ipso iure nullus ẽ l. 1. C. de exec. rei indic. Vbi expressè Bar. adnot, præceptum de faciendo aliqd à iudice factũ ante lat. sententiã sine clausula iustificatiua, Si te senseris grauatum. &c. esse ipso iure nullum. Facit totus titul. C. comminat. epist. & maxime l. iudex. per q̃ Bart. ibi ait, mandatum iudicis de mittẽdo aliquẽ i possessionẽ, nõ præcedente causæ cognitione, nõ valere. Et Bal. in l. 1. C. quõ, & qñ iudex, dixit excommunicationẽ latã contra non parentẽ eiusmodi mandato ẽe nullã. Ante quos Inn. in c. proposuit, de cõcess. præb. col. 2. & in c. 1. eod. tit. lib. 6. col. 1. & Old. consi. 81. nu. 7. quorum, & Domi. verba i proxima nullitatis causa retulim*, id expressè dicunt. Dec. icẽ consi. 224. nu. 3. secutus in hoc Bal. in l. 1. sub finem præallega. nã Innoc. in c. tua de cohabi. cler. in fine, nu. 7. & 8. clarè ait, eiusmodi monitiones per clausulam audientiæ promissiuam non iustificatas contra cũ, qui excusationẽ hẽt, iniustas, & nullas esse, neque vim citationis hẽre, & in c. cum venissent. de integ. restitu. nu. 8. verba hæc scripsit: *Vel dic melius talia mandata, quæ non fiunt cum causæ cognitione, sed ex abrupto, non tenere vim sententiæ definitiuæ, vel interlocutoriæ, & ideo nõ transire in rem iudicatam, etiam si non appelletur, vt per C. communia. epist. l 3. & penultima*, quam conclusionẽ tenuit Ioann. Lupus vir doctissimus, & Hispaniæ rarũ decus in lib. de benefic. vacan. in Curia. §. fina. Probus item in c. 2. de constitutionibus, lib. 6. col. 4. & pro hac conclusione textus est in l. nec quicquam §. vbi decretum. ff. de offi. proconsul. secũdum intellectum Iacobi cõiter ibi receptum. Per quem, & aliquot alia dixit ibi Iason col. 2. vt plurimum tenere præceptum exequtiuum factũ sine causæ cognitione, ac sine clausula iustificatiua esse ipso iure nullũ, & posse sperni, nec eũ, qui non paret illi in pœnam vllam incidere præcepti. Denique facit ratio illa, quam nescio quare nemo prædictorum tetigit, scilicet quod fundamentum totius iudicij est citatio. § fin. institution. de pœna temere litigant. capit. 1. de causã possessio, & propriet. Adeo, vt iure naturæ facienda sit, & ideo neque à principe tolli posse. clemẽ. pastoralis. § cæterũ. de re iudic. Quod omnium præstantissime probat Ioan. Monac. in extraua. rem non nouam. de dolo, & contu. & sine fundamento nihil consistere potest, c. veniens. de presb. nõ baptizat. c. cum Paulus. 1. q. 1. ar qui ab executorio mandato sine clausula illa iustificatiua; Si te senseris grauatum, & cęt. incipit, sine citatione procedit. Ergo ipsius processus est nullus, & omnino inutilis.

4 Ex quibus infertur, quòd supra ĩ 5. nullitatis causã insinuauimus. f. quod licet excommunicatio sine monitione lata, regulariter valeat, fallit tamen id, qñ illa fertur in monitorio aliquo executorio sine causæ cognitione, ac sine clausula iustificatiua, *Si te senseris, &c.* lato. Quoniam tunc sicut ipsum monitorium est ipso iure nullum, ita eius accessoria excõmunicatio, erit nulla, arg. l. non dubium. C. de leg. & regulæ, accessorium, lib. 6. cũ alijs, quæ supra in prima nullitatis causa citauimus.

Cũ igitur is subexequutor ab executione inceperit, cum monitoriũ pœnale grauissimum fecerit, cũ nullam audientiæ permissiuam, promissiuamve clausulam illi adiecerit, cum denique nulla citatio, quæ iure naturæ fieri præcipitur, præcesserit, consequitur tam illud, quam censuras omnes in eo contentas esse ipso iure nulla.

Hæc tamen nullitatis causa non potest cõtra cẽsuras pro præfato E. laras, allegari. Qñ licet iudex eius, qui eas tulit, a præcepto executurio incepisset, addidit clausulã iustificatiuã, per q̃, vt supra in proxima cã nullitatis dicebã, resoluit in vim simplicis citationis. Et quia recepta conclusio habet posse iudicem incipere à præcepto exequtorio, per illam clausulã temperato, fm illas tres glossas receptas, & alia. q̃ super eis oẽs Doctores allegant, & per ea, quę Bart. ĩ d. leg. 1. C. de exequtio. rei iud. & Iason. Ioann. Lupus, & Probus vbi sup tradunt.

Nona causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Scandalum nemini dandum.*
2 *Executor merus multa debet audire, & hæc facere.*

NOna causa nullitatis est, quod is exequutor clanculum processit, neque nocte neque interdiu sui vllã copiam faciens, fugiens à ciuitate simul ac mandata dabat, absconderesque se in villa, ne quidquã coram se diceretur, q̃ nullãtenus ei facere licuit, Tũ quia id, in quoddam Sedis Apostolicę, ac Regiæ protectionis dedecus redũdabat: immo

Universidad de Deusto
Biblioteca

animo & in iniuriã ordinis sacri presbyteratus, quo se insignitum aiebat. Tũ qa exequutor, ẽt merus, licet nõ debeat vti iurisdictione: debet tñ extraiudicialiter informationem exequutioni suę conuenientem a partibus, & ab aliis assumere, vt dominus Antonius dicit in hæc verba: *Licet a mero exequutore excludatur iurisdictio, quando non assumit partes mãicet: non tamẽ excluditur ab eo extraiudicialis informatio. Dẽt ergo a partibus se super illo dubio informare, & exceptiones subreptionẽ continentes admittere, & tunc aut ex informatione redditur certus p litteras, & dẽt exequi, aut redditur dubius, & tunc hẽt duplicem viã, vel quod supersedeat, & intimet superiori, vt cognoscat, vel quod iudex partes in hoc assumat: Sed hodie hẽt practica pessima, q si nulla essent clausulæ. Si est ita: Si est dignus, procedunt velo leuato, & non audiunt aliquid a partibus: nec se informant cum partibus.* Hęc Antonius. Tum quia, vt hẽtur Io. 3. *Qui male agit odit lucem, & non venit ad lucẽ, vt manifestentur opera eius; quia in Deo nõ sunt facta.* Qd ẽt insinuatur in sententia in c. consuluit. de offi. deleg. & in c. quia pp. §. fi. de elect. & in c. 1. vt eccles. benef. & l. fi. de ritu nuptiar. quæ hẽt male agentem odisse lucem, clandestinas electiones reprobari, & noctu, & clandestine facta de malo suspecta esse. Tũ quia prædicto mõ procedere nõ solum erat peccare simpliciter, sed quia id fiebat in insigni ciuitate, insigni Academia ornata, omnibus scholasticis, præsertim iuri operã dantibus; partim ridentibus, partim execrantibus, erat scandalizare populum contra illud c. nihil cũ scandalo, de præscriptionibus. & contra illud: *Væ illi, per quem scandalum venit.* Matth. 18. Tũ quia multa possunt allegari, quæ ipse tenetur audire, iuxta ea, quæ colligit Felin. in c. de cętero. col. 2. de re iudic. & in c. pastoralis. §. quia vero, de offic. deleg. & in cap. fi. de præsumptionibus, a nu. 22. in num. 29. Et prędictus subexecutor fugiens, & se abscondens, neq; vsquam sui copiam faciens facultatem allegandi ea parti contra iniustitiam abstulit: At omnis iniustitiæ actus peccatum mortale est, secundùm S. Thom. receptum 2. 2. quæst. 59. art. 4.

Hanc tamen solã nullitatis causam, si nil aliud interueniisset, nõ arbitror reddidisse acta, & cẽsuras huius subexequutoris ipso iure nullas, quamuis plane concludat, eum granasse prędictum E. offendisse Deum illũ, quem manibus tractat, dignum esse qui castigaretur. Concludit item, appellationem quæ propter hoc ab eo interponeretur, iustam esse. Cum ergo illa interposita fuerit ante lapsum termini monitorio inserti, vt postea dicam, consequens est, ipsius censuras esse nullas.

Decima causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Recusatio in scriptis, & causa expressa non qualiqualis, sed iusta, est facienda iure Pontificio.*
2 *Recusandi causa immediata vna, nempe suspicio.*
3 *Amicitia recusandi causa arbitraria.*
4 *Recusandi causa iusta est alienigenæ quando delegatus, & altera pars sunt indigena.*
6 *Exequutorem, qui modum excedit recusari posse.*
7 *Recusari posse in vna causa, qui grauauit in alia.*
Iudex accipiens plus ab vna parte, quam altera reuocabilis.
9 *Exequutor merus, qui recusari potest, & qui non.*
10 *Recusatio proposita, vt annullat processum.*

1 DEcima causa illa est, quod is subexecutor post iustã, & iuste interpositã recusationem processit, cum tñ omnia, quæ oportuit, in recusando eo fuerint obseruata. Nam primò cũ recusauit prædictus E. nõ verbo tantũ, sed scriptis; eo nempe libello, in quo ẽt appellauit, q requiritur l. apertissimi, coniuncta gl. in verb. libellũ. C. de iud. & gl. in verb. recusationes, & Host. Panor. & omnes in c. qñ. de probat. Secũdò, recusauit eum causa recusandi expressa. Qñ licet iure Cæsareo id non sit necessarium, sed sufficiat dicere iudicem esse recensanti suspectum secundum glo. in prælleg. l. apertissimi. & in l. quia poterat. ff. ad Trebel. & in l. item si suspectis. ff. de pœn. in glo. 1. & glo. verbo, coram, in c. 2. requiris. de appell. dummodo iuret se calumniæ causa non recusare, secundùm gloss. receptam in illa lege apertissimi. vbi post alios hoc tradit Iason num. 26. iure tamen

Pontifi-

Pontificio recusãs, tenetur causam recusandi exprimere. c. inter monasteriũ. de re iudi. c. cum speciali, & ea. secũdò requiris, de app. & vtrobique Doct. & speculator, de recus. §. qualiter. versi. proposita, i fin. c. legitima, de app. li. 6. & ibi Ioã. And. & Dom. 5 cap. ab arbitris. de offic. deleg. lib. 6. & ibi
2 Ioã. And. & Dem. Tertiò. quod cum non qualiquali, sed iusta causa recusauit. Quia primo recusauit eũ ex eo, quod comitatus fuit prędictum C. veniente a patria sua huc quindecim fere diebꝰ in itinere vti eius expellanus, illius impensis victitans, & tum q hic intra ipsius hospitiũ diuersatus fuit. Immo & intra illud partẽ suorum monitorio rum decreuit quin & cum actis hic factis in villam quandam hospitis sui se, ut ea lateret, reciperet, victus et ẽ domo prędicti C. quotidie mittebatur, quæ omnia iustam recusandi causam prębere cõstat ex eo, q recusandi causa immediata est suspicio, q non recte iudicabit iudex, secundũ Spec. receptum in tit. de recusat. §. causa. ac cõstat merito prædictũ E. suspicari potuisse huiusmodi iudicem non esse recte iudicaturũ.
3 Secũdo ideo recusauit eum iusta de causa ex eo quod is nimium familiaris, & amicus 6 erat prędicti C. quæ iusta est causa recusandi, per c. ad hæc. de referi. ibi, *Delegatos sibi proponens &c.* cap. cum R. de offic. delegat. c. accusatores, 3. qũ. 1. ibid. *Amor carnalis &c.* Tradunt Ioan. And. Dom. & Perusi. in d. c. legitima. Amicitiam enim, quantam esse in hoc oporteat, arbitrio iudicis relinquendũ videtur. argum. l. 1. ff. de iure deli. & ca. de causis, de offi. delegat. & corũ, quæ post gl. Pan. & communis tradunt in cap. insinuãte, de offi. deleg. & Alexand. in consi. 154. viso themate, col. 2. lib. 5. Nam & arbitrio iudicis relinquit, quæ amicitia repellat testem, secundũ Per. in l. eos. C. de 7 test. quem Barto. ibi refert, sequitur, & pulcherrime defendit Saly. ab argumentis Bal.
4 & a l. feiendũ. ff. de vsu. Tertio, recusauit eum iuste eo quod C. eiusdem patriæ, atq; ciuitatis sunt, & in eadem patria ambo lõge ab hac ciuitate tẽpore huius processus morabãtur, quod sufficit ad recusationẽ, quia extra patriam cõterranei plus debito se diligere solẽt, secundum Ioan. Andr. & Domin. in alleg. cap. legitima, & Spec. in tit. de dele. §. superest. versi. ité si de terra. & Panorm. cum Felin. & communi cap. accedens. 2. vt lit. non contest. Præsertim in hoc casu, in quo ambo, vt comites, immo q peius est, ut herus, & familiaris simul, ut dicũ est, a patria sua huc quindecim fere diebus iter producentes, ad hoc ipsum negotiũ venerunt. Quarto, ideo recusauit eũ iuste quod processus cõtra exterũ fiebat, & origine quidem alienigenam, quod ẽt amici prædicti C. inconsiderate ei exprobrarũt, quod ad recusationem sufficere ait Ant. in d. c. accedẽs. 2. nu. 23. Quod verum esse in iudice delegato, affirmat ibi Panor. num. 4. dicens id probari per c. Starutum. §. cum autẽ. de reser. li. 6. qui habet actorẽ, quãdo ipse, & reus sunt diuersarum diœceseon, non posse impetrare iudicẽ in sua diœcesi, vel ciuitate. Quinto facit, q iudex nimiũ alteri parti fauet recusari potest, cap. accedens. 2. vt lit. nõ contestat. vbi Ant. & Pan. quid quãdo fit, iudex arbitretur, secundũ Ant. & Imo. ibidẽ. At quis, te rogo, iudex eum qui latet, & fui copiam nunquam præstat alteri parti, quo magis alteri faueat, nõ arbitret, eũ nimiũ alteri fauore, & pœnam accipere cõtra iura diuina, & humana contenta in cap. in iudiciis. de regul. iur. li. 3. c. nouit, de iudic. Sexto recusauit eũ iuste, eo quod excedebat iustum modũ exequendi, & ait Stepha. in lib. de recus. cas. 73. exequutorem, q modũ excedit in exequendo, ẽt si esset datus de consensu partiũ posse recusari. cap. super quæstionum, §. 1. de offic. deleg. qui tamen rex. mihi conclusionẽ illã non probat. Aliud. n. est posse appellare ab exequutore, etiam cõsensu ambarum partium dato, si modũ excedat, quod ille §. probat, aliud eum posse recusare, quod Sephanus dicebat. Cuius tamen cõclusio ratione alia fundatur, nempe, qđ qui me grauauit in vno, merito dici potest iuspectus in alio. Cuius est c. ad hęc. 1. & c. proposuit. de app. quæ habent eũ, qui appellauit a iudice in vna causa, posse illi in alia recusare. Fundatur & per c. cõqueren te. de restit. spol. quod habet posse quẽ recusare iudice, qui extraiudicialiter grauauit, si postea iudicialiter procedere voluerit. Cũ igit is subexequutor extraiudicialiter procedẽdo, vt merus exequutor ea fu, quo vt iudex ꝓcedere debebat primo ipso monitorio iudici prædicti E. multo grauauerit eũ cõsequẽs est potuisse ab eo recusari postea, qñ capitulo ac ipsi E. scripta fecit

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuri non parum contraria. Septimò potuit
8 iustè recusari ex eo quòd is subexequutor
nõ solũ cõuixit subexequutori, sed & eius
impẽsis venit ex patria sua, & mãsit hic, &
rediit iterũ in patriã suã nil ab E. receepto,
neque vero sui ẽt videndi copia, & vel vlli
eius procuratori facta, & ita plus ab vna
parte, quàm ab alia fuscepit, contra c. statu
tã. §. insup. vers. prouisurus, de reser. li. 6.
9 Nõ obstat huic causæ nullitatis dicere,
q. merus executor recusari nõ posset, c. no
uit de appellatio. & facit c. sup eo. 2. & c. 3.
eo. tit. quoniã illud verum est exequutore
illo, qui grauare non potest, nisi manifestè
de grauamine apparet, eo quòd ei merum
factum committitur, non autem de illo, q
grauare potest, & cui aliquid arbitrii vltra
nudum factum mandatur, secundũ Pernst.
Prepos. & Dec. & communem in illo cap.
nouit, & Panor. in cap. super quæstionum,
col. 1. & super gl. verb. exequutorẽ, de offi.
deleg. Vñ & exequutor testamẽtarius recu
satur, secundũ Spec. titul. de instrumedit. §.
nũc vero aliqua. versic. quid si exequutor
est suspectus ? nu. 53. Pro qua responsione
casus est, quem ibi magnopere cõmendat
Ant. in illo c. super quæstionũ. §. nos autẽ.
nu. 14. Vbi colligit exequutorem pursũ sine
vlla iurisdictione datũ recusari posse, ni
si de partiũ deruit cõsensu. Et subdicit quẽ
dam canonistam in allegationib. contra il
lũ casum scripsisse, qui tamen quieuit cum
Ant. ei illũ. §. obiecisset. Cùm ergo is sub
exequutor non esset de consensu E. accep
tº, cũ pergeret facere talia, in quibus ma
gnopere eum grauare posset, cum excom
municãdi potestatẽ sibi exequutionis me
ræ fines excedentẽ vsurparet. cum tot in
stæ recusandi causæ adessent, nõne iure me
ritò potuit recusari? Immo, ni me veritatis
amor fallit, castigari, qui vtinam cordis cõ
tritione, ac famæ aliorum, quã, lęsit restitu
tione ita sese castigee, ne tanto grauius di
uino iudicio puniatur, quanto minus illi,
quos lęsit, apud homines cum accusabũt.
10 Cõstat ergo ex prædictis processum hu
ius subexequutoris post iustã recusationẽ
iustè interpositam esse factũ, cui consequẽs
est omnino illum esse nullum, eriã si ab eo
nõ fuisset appellatum. quoniam frequen
tior videtur sententia Doctorũ dicentiũ,
processum post recusationem factũ, etiam
iure Canonico esse ipso iure nullũ, quod
tenet gl. 1. c. quoties 2. q. 6. & c. quod suspe
cti. 3. q. 5. & Host. in ca. cum speciali. de ap
pell. cũ quo videtur transire Ioan. And. &
Bart. in l. quia poterat. ff. ad Trebel. & Bal.
in ca. suspicionis. de of. deleg. nu. 5. & Pe
tr. cũ Dom. col. 3. in c. index, de off. delegi.
li. 6. & Dom. in illo ca. quoties. 2. quæst. 6.
& ibi Card. Alex. nu. 7. in princip. & Salyc.
in l. apertissimi. 7. notab. C. de iudic. põderã.
in hoc ibi glo. in verb. exequutore, &
Lapus alle. 1. col. 2. & Alex. in d. l. q a pote
rat, nu. 8. Panormita. itẽ & Præpos. in hãc
opinionem inclinat, dummodo recusatio
non sit manifestè friuola, & recusans non
compareat amplius coram recusato. Hanc
opinionem Pan. nos quoque cum tertio, &
postremo illum titulum de appel. Salman
ticę interpretaremur, tenuimus cum alia li
mitatione, scilicet, quòd non procedat quã
do probabilis esset coniectura malitię re
cusantis, arg. gl. c. post electionem, de con
cess. præb. Quã pridẽ ibi ponderabamus. Sa
tis sentire illud singulare, quod ab omnib⁹
ibi tribuitur Innocentio, scilicet non esse
admittendam exceptionem, quando est cõ
iectura, quòd malitiosè proponitur, cum
multis aliis, quibus id ibi cõfirmamus. Pro
qua opinione (vt mihi videtur communi)
maximè facit cap. iudex, de offic. delegat.
lib. 6. verb. non potest, secundum Alex. &
Card. Alex. vbi supra facit, & quod iure
Cæsareo id esse clarum ferè omnes fatẽ
tur. Facit & quod consuetudo huius regni
illi videatur consentire; iuxta constitutio
nem Regiam in §. & quando, tit. 22. li. 13.
ordinationum, quamuis olim Tholoſæ cũ
primo illũ interpretati fuimus. Ant. Card.
Imo. & Dec. ibi fusè ipsimus, qui cum ali
quot aliis contrarium tenent in d. c. cũ spe
ciali, quorũ opinionẽ sequit, & ait cõmunẽ
ibi Perusi. col 6. Et uerũ quidẽ ait, si solos
eos, qui in illud cap. scribũt, numeres, non
tñ si alios omnes recẽseas. Cum igitur præ
fatus E. post illam recusationem nũquã eo
ram illo subexequutore ad litigandũ com
paruerit, cum recusatio neque manifestè
friuola, neque malitiosè ꝓposita sit, con
stat post eam acta corruere, ꝑsertim, quod
appellatio quoque adiecta fuit quo facta
vna est omnium sententia processum poste
a factum nullum esse.

Hæc autem nullitatis causa processui in
dicis E. nil nocer, quia siue præfato C. fuis
set,

set, siue non fuisset causa recusandi iusta,
eum tñ non recusauit aliquatenus, & index
etiam recusabilis antequam recusetur, va
lide procedit, c. ad hæc. 1. de appel.

Vndecima causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Processus etiam contumaciæ punitiuus indi-*
cis scientis, vel dubitantis se non habere iu-
risdictionem nullus, quamuis non scientis
eam elisibilem esse.
2 *Scire, & scire debere paria, scire item, & sci-*
re posse.
3 *Habere, & habere debere paria, item habere,*
& habere posse.
4 *Dubitare, vel dubitare debere paria.*

1 VNdecima causa nullitatis illa est, qñ
is exequutor sciens se non habere iu
risdictionem super E. in eum tulit præ
dictas censuras, qñ cuiusliber iudicis sciẽtis
se non habere iurisdictionem, processus, ẽt
ad contumaciam puniendam, & censurarũ
ad puniendum latio sunt ipso iure nulla, ẽt
si alicuius iurisdictionis color adsit, quam
uis alias regulariter sit validus. Casus est
multis putatus singular. in ca. si duobus. de
appel. vbi hoc Pan. receptus a posterioribus
omnibus, tam in notabilibus, quàm po
stea nu. 14. commend. Et facit l. 2. ff. si quis
in ius voc. non ier. in fine, vt põderat Pan.
sed in princ. ibi: *Vt hoc ipsum sciatur*. Quo
fit, vt licet verum sit id, quod ait Stephanus Tholosanus Doctor vtiq; doctissimus,
in li. de recusat. caus. nu. 83. 1. eum de quo
norum est, iurisdictionẽ non habere, vel ip
se scit illud non posse iudicare, tñ ineptè
id pro causa recusationis ponit. Sedò fa
cit, ꝙ Panorm. ibidem vtrobique tenet idẽ
2 in iudice, qui habet quidem iurisdictionẽ,
sed scit illam facile esse elidibilem. Cui ta
men fundamento minime nitor, quoniam il
lam ampliationem, vt quid præfatum C. iu
uans taceam, ter ibi reiecimus, secuti Pe
rusinum. Præpos. & Dec. per eorum funda
menta, & quod alioqui processus cuiusli
bet iudicis, qui scit se recusari posse, nullus
esset etiam ante recusationẽ propositam,
quod contra omnes est.

Nec ei prodesset dicere, aliud esse iudicẽ
recusari posse, aliud iurisdictionẽ elidibi
lem habere, qñ primo quoad propositum
parum differunt. Immo potentior videtur
recusatio, quàm exceptio, quia, vt in præ
cedenti causa dicebam, processus factus post
recusationem probabiliter factam nullus
est, etiam si non appelletur, secundum cõ
munem cum tñ secundum eandem proce
ssus factus post exceptionem declinatoriam
valeat, nisi appelletur, vt habetur in cap. si
per litteras. iup. eo. & per Inno. in c. 1. de di
lar. & Bar. in l. 2. ff. si quis in ius vocan. Se
cundò, quod consequeretur processum cu
iuslibet iudicis delegati, q sciret antea da
tum aliũ, de quo in suo rescripto nulla fit
mentio, vel datum alium post eũ in rescri
pto, quod de suo mẽtionem facit sufficien
tem, futurum nullum antẽ vllam exceptio
nem oppositam. quod etiam est contra sen
tentias receptas, in ca. cęterum, & alibi, vt
ibi tradit post alios Felin. nu. 17.

Quare tertiò, pro *præfata causa nullita*
tis facit, quod processus iudicis non solum
scientis se non habere iurisdõnem, sed etiã
dubitãtis an hẽat, nec ne, est nullus, & inu
tilis; iux. doctrinam Bar. receptam in l. nul
lum. ff. de condi. & dem. pro qua facit, c. sci
scitatus, sup. eo. & ca. prudentiam. in prin.
de off. dele. & l. quæro. in fi. ff. de eo, q pro
tuto. l. hoc autẽ. ff. ex quib. cau. in pos. car.
Tradit Præpo. post Bal. in ca. cũ speciali, de
appel. col. 13. Per. ab Anch. in ca. sanè. 1. de
of. dele. Alex. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de
dã. infe. at is subexequutor sciebat se non
hñe iurisdictionem vllam in vllum, præser
tim in E. qui nec in rescripto erat nomina
tus, neq; facto contradicebat, vt in 2. causa
monstratum fuit. Præterea post libellũ ap
pellationis ab E. illi oblatũ non potuit fultẽ
non dubitare de illa. Ergo processus eius
ẽt si fuisset contumaciæ punitiuus, non va
luisset. Quarto facit, qd paria sunt, quem
scire, vel scire debere, quo ad ea saltẽ, q si
bi nocẽt, ꝙ rex. memo. notãt ibi Bar. & om
nes posteriores hoc adnotarũt in l. qd re
ff. si cer. pet. sicut & ẽt paria sunt scire, &
scire posse de facili, ẽm Bal. per illum rex.
in l. si duo, de acquir. hęred. Facit tex. in l.
qui contra. vbi Bal. C. de incest. nupt. & in
c. 2. cum gl. de temp. ordi. li. 6. Sicut & pa
ria sunt hñe, & habere debere, vt in notabi
li q. Bar. dicit in l. pe. §. cũ ita. de au. & ar.
l. sicut & paria sunt habere, & habere pos-

se, vt in notabili quæstione tradit Ange. in 1
in l. item veniunt. §. petitam. de peti. hære.
Vbi ait Bar. ipso audiente hoc dixisse, & ita
4 iudicatū fuisse. Quibus consequens est pa-
ria esse dubitare, vel dubitare debere, argu
mento eorum, quæ not. & leg. in l. ventre.
ff. de acq. hære, & c. illud. de cler. exco. min.
Cum igitur subexecutor vel sciret, vel de-
beret scire, aut certè dubitaret, vel dubita
re deberet, an vllam super E. iurisdictionē
haberet, & non modo ad puniendam con-
tumaciam non comparentis, sed in causa
principali, iubendo E. vt possessionem relin
queret, clausis, quod aiunt, oculis proces- 2
serit, consequens est eius processum, & cen
suras esse inutiles.

Quintò facit, quod processus ignoran-
tis omo se non habere iurisdictionē, licet
qua parte punitiuus est cōtumaciæ, valeat,
per illud c. ff duobus. & alia multa ibi cita-
ta, per recentiores præsertim, qua tñ parte
fit super principali, non valet: cessante pro
rogatione sālem secundum Panorm. ibid.
nu. 14. cōtra receptum, post Inn. in cap. 2.
de dilat. & ita regn. sciēti. lib. 6. quem hb
aliquot oppositionib. defendit Dec. nu. 12.

Hanc ast nullitatis causam contra cen-
suras pro E. latas, non habere locum, ex eo
primo constat, q; nulla prædictarum ratio-
num tangit eius iudicem. Secundo, quod
censuræ ipsius contumaciæ præfati C. pu-
nitionem principaliter respiciunt, non cau
sam principalem. Quoniā, vt supra in sexta
causa est dictum, in monitorio cum clausu
la iustificativa decreto fuerunt latæ. Ter-
tio, quòd licet, vel scire deberet, suam iu-
risdictionem elidi posse; quod tamen pro-
fecto negamus, vel recusare posse, quod nō 3
determinamus, tamen donec exceptio op-
poneretur, vel appellaretur, vel recusatio
probabiliter proponeretur, procedere po-
tuit, vt patet per ea, quæ in secundo fun-
damento pro præfato C. contra Panorm. &
præfatum E. allegabamus.

Duodecima causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ die in honorem Dei factæ processus, etiam parte consentiente, etiam super beneficijs regulariter nullus, nu. 2.*
3 *Intellectus gl. Summa. 15. q. 4.*

DVodecima causa est, quod is subexe- 1
quutor sententiam, qua E. simulque
iudex declaranit excōicatos, in die ad ho-
norem Dei feriato tulit, at omnis proces-
sus die in honorem Dei feriato factus, etiā
ex vtriusque partis consensu, præterquam
quod capitalem offensam inuoluit; ipso iu-
re nullus est. cap. ff. de feriis, nisi necessitas,
vel pietas aliud suadeat. In casu autem no-
stro impietas ei hoc, non pietas suasit, &
necessitas non procedendi, sed abstinendi,
& supersedendi ei omnino inerat, vt per su
periores omnes causas palam est.

Neque obstat, quòd scioli quidam, vt au
dio, rūderunt illi c. ff. de feriis. non esse lo-
cum in causis beneficiariis spiritualib⁹, mo
tí fortassis per gl. in Summa 15. q. 6. 4. quæ
habet, in causis matrimonialibus, & electio
nibus posse illis diebus procedi. Sed contra
rium est verū, primo per cle. sæpe. de verb.
sign. adiuncta clem. dispēdiosam. de iud. in
clem. enim dispēdiosam, habetur in causis
matrimonialibus, & beneficiariis posse pro
cedi summarie. Et in cle. illa. sæpe. statuitur
posse procedi in diebus ob necessitatem ho
minum feriatis, clarè innuēs feriatis ad ho
norem Dei nō posse. Quæ inductio efficax
est, præsupponendo saltem id, quod omnes
fatētur, clementinæ, sæpe locū esse in cau-
sis contentis, in clem. dispendiosam. Secun-
do per glo. memorabilem illius clem. sæpe.
in prin. ver. ne. effitates hominum. qui e per
illam clem. clarè ita decidit, & illam gl. se-
quuntur ibi Paulus Card. Imol. & Georg.
clum. 70. Tertio facit, quod totius orbis
Christiani consuetudo, quæ optima legum
interpres est, id habet.

Neq; obstat prædicta glo. Summ. 15. q.
4. Quoniam primo respōderi potest, illam
esse beneficio prouisum: in casu autē nostro
iam erat prouisio facta. Et quamuis E. mi-
nus quàm par dicto beneficio administran-
do idoneus esset, non liberabatur tñ longe
melius per præfatum C. regendū, vt in præ
lectione c. ff. qñ. Exceptione 10. & 11. dedu
ximus copiose. Secundo rūdeo, quod illa
glos. limitanda est procedere in feriis, ob
hominum necessitatē inductis, vt eam in-
telligit Spec. tit. de feriis. §. 2. nu. 9. Cum igi
tur is subexequutor illam declaratoriā die
feriato, & nemis animi omnibus colendo
tulerit, consequitur eam nullam esse.

Decima-

Decimatertia causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum secundum præstat priori tribus concurrentibus.*
2 *Rescriptum ipso iure reuocatum interdum re uiuere.*
3 *Penitus, & nullatenus primunt ipso iure.*
4 *Nullatenus, & penitus ipso iure disponent.*
5 *Nullum a principio, vt interdum conualescat.*
6 *Penitus, & nullatenus quando non disponūt ipso iure.*
7 *Nihil, et inutile equari eadē ratio id suadet.*

1 DEcimatertia causa est, quòd C. citat⁹
a iudice E. prius excepit cōtra illum
allegando se habere aliud rescriptum, quā 5
illud suo iudici præsentaret. Nam monito
rium iudicis E. clausula iustificatiua, & au-
dientię permissiua temperatū fuit, & ideò
ium citationis habebat, secundum ea, quæ
late in causa 5. prędiximus. Et præfatus C.
per illud monitus respondit, non esse iudi-
cem eum, qui citabat, immo se habere aliū
delegatū, quo tempore, nondū suo iudici
suum prędentauit rescriptū, at communis
conclusio est, quod secundum rescriptū, ét
de priori non faciens mentionem prędua-
let illi, quando tria concurrunt, s. prior prę
sentatio, prior citatio, & prior citati exce
ptio, quàm fiat prędentatio prioris rescri-
pti, p cap. vt debitus honor. de appella. se-
cundum communem intelligendi modum,
quem sequūtur ibi Panor. Imo. Perus. Præ
po. & Dec. quem etiam probant Pan. Imo.
Feli. Dec. & Ripa in c. 1. supra eo.

2 Et ne dicas, illam conclusionē procede-
re, quādo vtrunque rescriptū est speciale,
considera, quod conclusio procedit, ét quā
do rescriptum primo prædentatū erat ge-
nerale, licet secundo prędentatum esset spe
ciale, per gl. receptam communiter, ut Im.
ibi testatur, multisque putatā singul. in c. 6
pastoralis. §. qñ. uerb. eneruatur. supra
eo. Ex qua inferebā primò, aliud sublimius
hodie, cum illam prędectione primaria in-
terpretatur, nēpe per huiusmodi prędenta
tionem priorē, iub exequutis aliis duobus
suprascriptis, ét rescriptum ipso iure reuo
catum. & extinctum reuiuere. Siquidē re-
scriptū generale reuocatur ipso iure per
speciale posteri⁹, quod ybat ille §. in ver.
penitus enerūatur. adiuncta glo. in l. si quī
aduocatorum. verb. penitus arceātur. C. de
postu. quæ putat sing. ab Ant. Corsi, in sing.
uerb. penitus. quæque similem habet in c.
Romana, in gl. antep. de sent. excō. lib. 6. &
est alia tertia in c. 1. in gl. fin. de postul. prę
la. lib. 6. quā in hoc ponderauit Dom. in
illo c. Rom. sub fi. & facit gl. putata sing.
in authē. si qua mulier. C. ad Velleia. quæ
de uerbo nullatenus agit. & alia ét putata
sing. in clementi. 1. verb. nullatenus. de se-
questra. poss. & fruct. Facit & alia putata
sing. in clemē. vt hi q. uer. nullo modo, de
ętat. & qual. attamen, ut dixi, cōmunis ha-
bet, ét illud reuiuiscere per præsentatio
nem priorem consequutis aliis, de quibus
in illo cap. vt debitus.

Ex quo rursus inferebā, equé ferè diffi-
ciles esse hoc defendere, ac illud And. Si-
cul. & Cōpost. in cap. ęterū. de rescrip. sci
licet rescriptū subreptitium ipso quidē iu-
re nullū esse, attamen per negligētiam, aut
dolum alterius. iuxta cap. si autem. & c. ple
runque. sup. eo. reuiuiscere. Ex quo tertiò
inferebā, dignū esse, quod memoria tenea-
tur illud Imo. in ca. 3. de his, quæ fiunt a
pręla. fine cōs. capituli, col. pen. nempe qđ
ab initio est nullum aliquādo reuiuiscere,
non quidē tractu temporis, non item solō
primati hominis facto, sed principe id per
suam legem in euentum aliquem uiuifican
te, vel suscitante, iuxta c. si qua de reb. 12.
q. 2. Quandoquidem Princeps, & pśertim
Ecclesiæ uniuersę, in his, quę iuris sūt, de
nihilo aliquid efficere pōt, & quod extin-
ctū est suscitare, l. 1. C. de rei uxor. actio. c.
tāta. qui fil. sint legit. c. quāuis. hoc tit. lib.
6. c. si beneficia. de præb. eo. li. gl. in c. cū ad
monasterium. de stat. monachor. cum ex-
rentis aliis quæ de ipsius potestate Fel. &
Dec. in c. 1. de constitutionib. citarunt. Per
q̄ uideas erudite cōiurari respōsiones ali-
quot, quæ pro præfato C. penitus poterant
ad argumentum dari, quamuis etiam respō
deri posset p illa verba, *penitus enerūari*, nō
induci reuocationem generalē, ipso iure
propter alia iura, quę aliud declarāt, quod
sentire voluit Feli. ibidem col. 1.

Ex quib⁹ quarto infero, quod quāuis re
scriptū præfati C. prius impetratū, & spe-
cialius esset quā rescriptum E. & quamuis
in rescripto E. nulla de rescripto ptari C.
mentio

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentio haberetur, cum tamē illud prius in dici fuerit præsentatū, & prius ille citarit, & C. prius cōtra illud excēperit, quā suum iudici suo p̄sentarer, consequēs est suum iudicem virtute illius procedere nō posse.

7 Sed neque negare pōt rescriptū E. prius fuisse p̄sentatum, tū quia ex actis vtriusque id apparebit, tum quia is cui pūtatum fuit non hēbat qualitates c. statutum. hoc tit. li. 6. & ita nō poterat esse iudex delegatus Sedis Apostolicæ, p latissimē adducta ī secunda causa, & ideo par fuit illi, & nulli pūtasse. Paria. n. sunt nihil, & inutile, quando saltē eadem est rō, vt in proposito c. 2. de trāslat. plat. col. 3. & l. 1. §. pen. ff. quod cuiusq; vniuer. no. & gl. memorab. vbi plura suo more cōgerit Feli. in ca. ex tenore, sup. eo. & Ias. in l. quoties. ff. qui iurisd. cog. & l. fi dari, ff. de verbor. oblig.

Hanc autem causam nihil officere censuris pro E. latis, ipsamet palam facit.

Decimaquarta causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ab interlocutoria in scriptis, et causa specialim incerta faciendo est, nec sufficit per relationem ad acta, quamuis sic per relationem ad certam actorum partem, præsertim ad aliam appellationem.*

2 *Terminus notificationis alicuius scripturæ nō currit donec copia illius authentica tradatur si fieri petit.*

3 *Notificaturus alicui scripturā aliquam refert secum illius copiā, quam illico tradat ei, si, quod prudentis est facere, illam petat.*

4 *Appellari potest ab actu nullo, quem tamē appellatio non confirmat. nu. 6. & 7.*

5 *Excōicationis à iure purè lata, quæ appellatio interposita, non suspendit illam, quam aūt in diem, vel sub conditione fertur, sic.*

1 Decimaquarta causa est, quæ sola satis superq; sufficit, quo censuræ prędictæ inutiles sint omnino, & inanes, s. quod excommunicatio, & aliæ censuræ post appellationem latæ sunt ipso iure nullæ. cap. cum contingat. de offic. deleg. cap. ad præsentiam. de appel. cap. per tuas. de sent. excommu. cap. solet. eodem tit. libro sexto.

Et has censuras is subexequutor tulit post duas appellationes primas, legitimē interpositas. Nam primò illę fuerunt in scriptis factæ, iuxta id quod requirit in appellatione a grauamine, vel ab interlocutoria. c. 1. de appel. li. 6. Secūdo, causa probabilis fuit in eis expressa, iuxta id, quod in appellatione ab interlocutoria requirit, ca. vt debitus. de appell. Et nō tantum vna fuit expressa, sed multæ. Nā prior bonam partem omniū causarum predictarum cōtinet. Posterior quintam, quæ illi deerat, & omnes prioris, saltem per relationem ad illam, quod sufficit, quoniam licet expressio causę per relationem ad acta generatim non sufficiat in appellatione ab interlocutoria, secundum Car. in clemē. appellāti. q. 4. de appella. & Rota decis. 7. si appellatur, in nouis, quę in nouę rubricatis ē 2. de appel. in dec. 470. q̄ in nonę rubricatis est 44 de appellat. in antiq. Per relationem tamē ad certā partem actorum facta sufficit. quod Bal. cōmuniter receptus singulariter ait l. minoribus. C. de his, quibus vt indig. col. 2. quē sequitur Perus. in c. consuluit. 2. de appel. nu. 1.

2 Neque obstat, quod Dec. ibi. col. 1. cōtrariū tenuerit. Nā primo ad eius argumenta responderi facile potest, argumento l. certum. ff. si cer. per. & l. nominatim. ff. de libe. & posthu. & ca. constitutionem. adiūcta gl. verb. nominatim, de senten. excomm. li. 6. sed non est necesse, quo ad casum nostrū, quoniā primo præfatus E. in appellatione posteriore non se retulit ad acta, neque ad certam actorum partē, vnde grauamē erat colligendum sed ad sūm appellationis prioris libellum, vbi nominatim grauamina exprunehātur. quod neque Dec. negasset sufficere, quia id fuit appellationē appellationi cumulare. nec refert in qua illarū causæ exprimantur, neque oportet omnes esse veras, & legitimas, sed sufficit vna secūdū illā decisio. 7. Tertio, appellatio fuit intra terminum appositū, quoniā terminus notificationis alicuius monitorii nō currit, donec copia illius detur authentica, si petat, vt per præfatum E. fuit petita. clem. causā de ele. adiūcta gl. verb. cū simili, & verb. petita, quod quilibet prudēs facere debet, dū ei quidquā tale intimatur, secundum glossam in illo verbo, petitia, sicut, & prudētis est, cum aliquā scripturā alicui est notificaturus, portare secū copiā, quā illico petē-

ti tradat. Quod, quia, præfatus C. vel procurator ipsius nō fuiderat, parū hac parte suam cautam promerit, & ut ex actis patet. prior appellatione ante copię traditionē facta fuit, & posterior ante tres horas post illius traditionem.

4 Non obstat dicere, quòd non fuit corā iudice appellatum. Nō primo licet corā iudice appellādum sit, ut supra dicebā in 6. causa, id tñ fallit quādo copia illius haberi nequit. l. 1. §. dies. ff. quādo appel. sit. & c. biduū. §. 1. 2. q. 6. & tradit Aegid. in Decisio. 381. in hac quęstio. *Et posi sententiam in dex se absentet a loco iudicij, sufficit appellare coram persona authentica, nec tenetur alibi in dicem quærere ad appellationē intimandā, & ad apostolos petendos. ff. quemad. appel. sit l. 3. §. dies. Sed sufficit adire iudicem ad quem.* Idē ait Rot. in nouis, decisio. 266. si appellaī, quæ in noue rubricatis est 2. de appel. in nouis, quæ addit sufficere corā Notario causæ appellare quando iudex abest, adeo vt non oporteat eum adire absentem, etiā si possit, & sciat ubi sit intra decendium ad appellandum, neque ad petendū apostolos intra 30. iuxta cap. ab eo, de appell. libr. 6. Cassiā. item in decis. 8. tit. de appell. testatur anno 1519. fuisse in prætorio Rotæ iudicatum. nil nocuisse cuidā, qui appellauerat biduo ante cursum decendii coram honesta persona, quęsito iudice a quo, & non inuēto, nec curauerat postea redire ad ipsū pro apostolis, nec probare quod fuisset in monasterio impeditus, quod est singularissimū, & quotidianum. quod & vir doctus anu. 6. in fine vsque diligēter, & erudite confirmat, contraria consutando. quod ipsum ēt repetit in decisio. 3. eiusdem tit. Cum igitur is subexequutor diligentissimē quæsitus fuisset, cum lateret ipse, cum nusquā 7 fuit copiam faceret, cum non solum coram Notario caus. & in domo, in qua ille diuersatus fuit, sed ēt corā Vicario Episcopi pfatus E. appellauerit, protestatus se illū inuenire non posse, ut acta testantur, cōsequēs est corā quibus oportebat appellatū surisse.

5 Nō obstat primò, quòd a mero exequutore non appellatur, c. quod ad cōsultatio nē de re iudic. ca. noūt. de appel. l. ab exequutore. C. quor. appel. nō recipi. l. ab exequutore. ff. de apell. §. sunt quorum. 2. qū. 7. Non inquam, hoc obstat, quoniam licet id uerum sit regulariter, fallit tamē si exequutor modum excedat canonicū, ut illud c. quod ad consultationem, sub fin. & ca. super quæstionum. §. nos autē. de of. del. aperiunt. sicut ēt a correctione quidem nō appellatur, cap. ad nostrum. de appel. c. licet. de essi. ordin. a correctione tamen excessiua sic, ut alias late in d. cap. ad nostram. & cap. reprehensibilis. & ca. de priore. de appell. post Panor. & Dec. diximus. Immo nulla causa est in mūdo, in qua nō possit appellari ab excessu modi, secundum Bal. cap. licet. de of. ord. addentē, ideo tibi tūque procedit inepte appellari posse. Cum ergo is exequutor non tantū vno modo excessisset, sed mille a modo discessisset canonico, vt p supiora patet, appellari potuit ab eo.

Non obstat secundo, quòd acta per ipsū absq; appellatione nulla plurimis de causis supra relatis inutilia erāt, & nana, qm constat ab actu nullo appellari posse, cap. dilecto. ubi Innocen. Panorm. & alii, de appel. ca. exhibita. vbi Panorm. in 4. notab. de iudic. & l. si expressim. ff. de appel. quod plę quitur Perus. in illo cap. dilecto. 7. q. Et nō solū expresę a sententia, quæ nulla est, appellaī, sed ēt, si appellatio simpliciter interposita sit, nullitas includit. ad quēdā mulier. ubi Bal. & Floria. ff. sam. erci. l. Carmelia pia. ubi Bar. ff. de iur. pa. Per appellatio nē tñ quæ interponitur a sententia nulla, actus nō cōfirmatur. l. si expressim. ver. unde si quis. ff. de app. & gl. Bar. & Bal. ibi. un 13. in l. 1. C. quādo prouoc. non est necess. & prosequit Perus. in illo c. dilecto. q. 8.

Nō obstat tertiò dicere, quòd is subexequutor appellatione remota, procederet, qm id falsum esse, ac craſſam iuris ignorantiam id allegantium arguere, supra in sexta causa late monstratum est.

Non obstat quartò, quòd ab excōmunicationis sententia non pōt appellari, saltē quo ad effectum suspendēdi, ca. pastoralis. §. verum. de appell. cap. is cui. §. fi. de sentē. excommunic. li. 6. quoniam id verum est, quādo illa fertur pure. secus autē quādo, in diem, vel sub cōditione, nisi hoc, vel illud feceris, secundū Paludanū in 4. dist. 18. 4. 1. colum. 3. versicu. 6. cōclusio. & ante illum Ioan. And. quem sequūtur omnes in illo ca. is cui. §. fi. vbi Perusi. addit, ab excōmunicatione huiusmodi condōnali posse appellari emper ante diei, vel conditionis cuentum, etiam post decendium a lata

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententiã, quod ipsum communis opinio, quam Dec. ibi contra Panor. defendit, affirmat in cap. præterea. 2. de appel. & præfatus E. intra quindecim horas, in monitorio contentas, & ante adimpletam conditionem bis appellauit in forma debita.

Hinc autẽ causam nil nocere censuris pro Elatis, in prædicta sexta causa latemonstratum est. 3

Decimaquinta causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non suspendit excommunicationẽ: sed sic declarationem.*
2 *Appellari à pœna legis non potest, à declaratione vero sic.*
3 *Appellatio non suspendit denunciationem futuram.*
4 *Appellatio à declaratoria excõmunicationis incursæ non efficit illum nullam, at denunciationem, aggrauationem simul, & interdictum, sequentia sic.*

1 DEcimaquinta causa est, quod à sententia declaratoria illa, qua is subexequutor declarauit E. cum iudice suo incurrisse excõicationem illico fuit appellatum, ea de causa, quod non solum die in honorẽ Dei feriato, in irreuerentiam Virginis Matris, cui sacer erat, fuisset lata, sed ẽt post duas appellationes legitimas, legitime interpositas, vt ex actis palam est. ac constat, 4
q̃ licet appellatio ab excõicatione interposita nõ suspendat eã, ca. cum cõtingat. de off. dele. c. is cui. §. fi. de sent. excõm. lib. 6. Imò ea non obstante põt denunciari populo excõicatus, ca. pastoralis. §. verũ. de appel. appellatio tñ interposita declarationẽ, qua quis declaratur excõicatus, illius de-
2 claratoriæ sententiæ effectum suspendit. Quin primo licet à pœna legis non possit appellari. l. si qua pœna. ff. de verborũ obligationibus &c. quia nos. & ibi gl. recepta, de appel. glo. item cap. super ijs. de accus. verbo, arbitrarium, à declarntione tamen, qd quis in eam inciderit, appellari põt per gl. putatam sing. in cap. cupientes. §. insuper. verb. priuatus. de elect. lib. 6. quam oẽs sequuntur ibidem, & commendat Ludo. Romã. sing. 213. a pœna. & Fel. c. Rodulphus. col. pen. de reser. & Card. in cle. 1. §. si q̃. q. 11. de sequest. pos. & Pan. cũm Perus. & Dec. in c. pernenit. 1. de appel. & Pan. in c. super ijs. de accus. col. fi.

Secundò, q̃ expresse Card. post Lap. in d. q. 11. nostram conclusionem ex proximo argumento in specie infert dicens, sententiam declaratoriam, qua quis declarat excõicationem incurrisse, suspendi per appellationem interpositam a tali declaratione, adeo, vt non debeat vitari. quod dictũ tribuit Lap. & putat singula. ac vtile praxi, quod etiam plurimum commendat Felin. in illa col. pen. & Dec. in illo ca. peruenit. col. 2. et ante omnes sensit Ioan. And. in illo §. verum, verbo, denunciare.

Tertiò facit specialius, q̃ quoad ppositum nostrũ, in quo de declaratione incursionis pœnæ excõicationis agitur Card. in illa quæst. 11. expresse tam in declaratione pœne ab homine, q̃ quàm a lege inflicte agit. Et Perusin. in cap. is cui. §. fin. de sent. excommunica. libro sexto. in hęc verba loquitur. *Si appelletur à declaratoria, vel pronunciatione iudicis, qua pronũciat, vel declarat, aliquem incurrisse excõicationem latam ab homine, vel à iure, talis sententia declaratoria bene suspenditur per appellationem.* Felin. item id expresse habet in illa col. pe. Et facit, quòd eadem; immo maior ratio militat in declaratione incursionis pœnę ab homine inflicte, a qua ipsa posset appellari, quàm in declaratione incursionis pœnę legis, a qua ipsa non posset appellari per dictam l. si qua pœna. ff. de verbor. oblig.

Quarto facit q̃ licet appellatio interposita ab excõmunicatione non impediat denunciationem, cap. pastoralis. §. verum. de appel. appellatio tamen a declaratoria excommunicationis incursæ impedit denunciationem faciendam, secũdum Lap. Card. Fel. Dec. & Perus. in locis precitatis.

Quinto facit concło illa longè pulcherrima, quam nemo recẽtiorũ animaduertit, quam tamen Car. in illa q. 11. p verbũ, forte. & Bonifac. in eadem clem. et eo. §. fi q̃s. de sequest. possess. post Lap. asseuerat, nẽpè maioris virtutis esse appellationem a declaratoria quoad vitãdam euitationem eius, qui declaratus est excõicatus, quàm appellationem precedentem excõicationem, quo-

q̃n hæc solum efficit, vt non debeat vitari in extraiudicialibus, appellatio verò à declaratione interposita efficit, vt nõ vitetur appellans, etiam in iudicialibus. Rõnem diuersitatis ponit ibi Bonifacius concludentẽ, quam hic breuitatis causa non explico.

Fateor autem, q̃ hæc causa non concludit quidem excõicationẽ in E. ab hoc subexecutore latam esse nullam, concludit tamen illam non fuisse populo denunciandã, neque per consequutionem E. vitandum. Concludit item reaggrauationem simul, & interdictum ecclesiasticum post illam latum esse inutilia quod proposito E. in præsentia sufficit; quoniam solum comendit, an vitari debeat E. & nõ interdictum hoc, cui certè aqua, & igni interdicendum erat, seruandum sit. Hæc autem causa non potest contra censuras pro E. latas allegari. Quandoquidem nulla huiusmodi appellatio à declaratione facta per iudicem E. interposita fuit à præfato C.

REMEDIVM Primum.

SVMMARIVM. 3

1 *Brachium seculare inuocant delegatus, & sub delegatus Papæ, etiam non requisito Ordinario, & num. 4.*
2 *Clausula: Inuocato, si opus fuerit, brachio seculari, tacitè inest litteris Papæ.*
3 *Brachium seculare inuocat Inquisitor inter communi.*
5 *Brachium seculare contra quem appellantem dandum.*
6 *Iudex ecclesiasticus aliter iuuat secularem, quàm contra secularis ecclesiasticum.*
7 *Intellectus c. pastoralis. §. quia verò. de offic. delegati.*
8 *Brachium seculare impartiturus de nullitate sententiæ cognoscit: sicut exequutor mixtus. 4*
9 *Brachium seculare, cum ab vtraque parte petitur, quid fieret.*
10 *Intellectus c. cum contingat. singulariter ampliatur.*

1 PRimum remedium, quod ex precedentibus infertur est, quòd iudex præfatus brachii sæcularis auxilium, tam contra statum C. q̃ iudicem eius imploret. quoniam communis est sententia, delegatũ à Papa id implorare posse, quã tenet Innoc. in c. significasti. nu. 3. de offic. deleg. receptus ibi à communi, in qua sunt Pan. Imol. Felin. & Dec. per c. administratores. 23. q. 5. vbi eam tenet ẽt Archid. & Fed. in consil. 163. super inuocatione. in primo dub. & Dom. post Lap. in c. vt officiũ. §. denique, vers. an delegatus. de hær. li. 6. et Old. cõsi. 89. Episcopus inuocat circa finẽ, & Pan. in cap. si quis cõtra clericum. in pen. col. vers. nunquid autem possit delegatus, de foro competẽti, Pau. Castren. post Albe. in l. episcopale. colum. fin. C. de episc. & cler. quòd ẽt in exequutore procedere expressit Oldrad. cõsilio 319. super exequutione. sub finem. Nam vt Imolen. ait in illo capit. significasti. colum. 2. *Si hoc ordinarius potest, vt patet in c. 1. de off. ord. multo fortius delegatus, qui est illo maior in causa sibi delegata. ea. fatc. 2. infra de off. deleg. Et licet quandoque in rescripto adiciatur clausula; inuocato ad hoc auxilio brachij secularis, si opus fuerit, illud est ad superabundantem cautelam. Sicut in materia c. mandatum. inf. eod de stilo curiæ interdum exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura insunt.* Hæc Imol.

2 Non obstat primò, illud c. vt officium. §. denique de hæret. lib. 6. cui non respondit Pan. in illo c. significasti. qua parte ibi specialiter cõcedit inquisitoribus hereseos. vt brachiũ sæculare implorare possint. Et ita videt ius regulare esse in cõtrariũ. Non, in quã, hoc obstat, quoniã subtiliter de more Dec. respondet, tex. ibi nõ fundari in ratione specialis, sed in regula communi. s. vt habebat potestatẽ exequendi ea, quę sibi cõmissa sũt. Et ista ratio generaliter habet. lo cũ in quolibet deleg. c. sterea. de off. delegat. Et hoc etiam patet ibi, quia concedit facultas compescendi contradictores censura ecclesiastica, quod etiam conceditur aliis delegatis, vt not. c. 1. de off. deleg.

3 Non obstat secundò, delegatum debere prius ad ordinarium ecclesiasticũ, quã ad brachiũ sæculare recurrere, secũdũ Card. in clem. 1. q. 10. de off. delegat. quẽ sequitur Dec. vbi supra nume. 4. & fidelius Felin. ab eo nõ relatus ibid. col. 2. Card. enim nõ ait simpliciter quod ei tribuit Dec. sed q̃ aut exequutio est facienda in possessi laicorum, & tunc debet requirere auxiliũ sæcularis q̃ viã simplicis requisitionis, hoc est, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod exequutio committatur simpli eis, si verò in reb⁹ ecclesiasticis est faciẽda exequutio, tũc si per se non põt, inuocet ecclesiasticum Ordinarium, & si nec ille potẽs, inuocet brachium seculare, & sic sũt tres gradus. Primus per seipsum. Secũdus p ordinarium Ecclesiasticũ. Tertius p brachiũ fæculare. Non, inquàm, hoc obstat, qm primo, quod illi non aduertunt, Feder. in prædict. consil. 163. col. 2. p pulchras rationes contrarium tenet, dicens posse quidem, si vult, delegatum Papæ prius ad ecclesiasticum Ordinarium, quàm ad sæcularem recurrere; non tamen teneri si noluerit. Secũdò, non obstat hęc oppositio; quoniam iudex E. Ordinarium requisiuit ad abundantem cautelam.

3 Non obstat tertiò, quòd iudex, à quo appellatum est, non põt brachiũ sæculare inuocare, appellatione pendente, secundum Albert. in l. episcopale. versic. sed circa hoc quæro. & Paul. Castrens. ibi in fin. C. de epi scopal. audient. & Oldra. in cons. 89. supra alleg. propter illam regulã, quę habet pendente appellatione nihil innouandum. leg. 1. in princ. ff. nihil innoua. appell. pend. & idẽ Dec. in illo cap. significasti. col. 2. Non, inquam, hoc obstat, qm id limitandũ est procedere, quando appellatur à definitiua, vel ab interlocutoria cum causa probabili, de qua non constaret esse falsum, & appellatur in forma, & tẽpore debitis: at C. neque appellauit a definitiua, neque cũ causa probabili, neque vera, neque intra debitum t mpus, quod ex actis apparet.

Nõ obstat quarto, quod ipse quoque C. contra E. idẽ auxilium implorare poterit, qm ostendetur eius inuocationem cũ censuris antea latis, & toto processu nulla esse ac inutilia, inuocationem verò iudicis E. cum toto processu validam fuisse.

6 Neque obstat huic responsioni replicatio, qđ non est regis cognoscere, an inuocatio huius auxilii sit iusta, nec ne, arg. c. pastoralis. § quia vero. de off. deleg. q singulariter habet, exequutorem teneri ad exequendam sententiam, quã scit esse iniustã. Argumento item eius quod singul. ait Inno. in ca. 1. de off. ord. receptus ibi communiter, scilicet inter iudicem ecclesiasticũ, & sæcularem illam esse differentiã, quod sæcularis teneatur iuuare ecclesiasticum non ostensa illi sententiæ iustitia, ecclesiasticus autẽ non tenetur suis censuris iniuste sæcularem, nisi præmissa prius canonica monitione, secundum Inno. receptum in illo c. & monita & audita parte, si quid allegare voluerit, ecũdũ Imol. ibidem col. 5. quamuis aliud rutius tribuat ei Panor.

7 Non obstat, inquã, horum prius. Ad q respõdeo primò, quod licet exequutor nõ possit cognoscere de iustitia, vel iniustitia sententiæ, põt tamen de nullitate, vt glo. ipsius. §. quia verò. post principium ait, quã ad id notat Imol. qui nu. 4. & Pan. col. 2. cũ cõmuni hoc tenet, & ab omnibus esse receptum testatur. Fel. in c. de cætero. col. 1. de re iudicat. E. non solum allegat, inuocationẽ brachii sæcularis. si eã fecerit is exequutor, fore iniustam, sed ẽt oĩno nullam.

Secundo respõdeo, quod ille §. quia vero loquit de exequutore, ait iudex à quo petitur auxilium a iudice ecclesiastico nõ est ipsius exequutor, sed par eius, secundũ Innoc. ab omnibus receptum in cap. 1. de off. ordi. par inquam, quoad hoc, quamuis simpliciter iudex ecclesiasticus sit maior secundum Imolen. ibid. num. 16. quamuis verius videatur, neque quo ad hoc esse omninò par, sed quodammodo.

Tertiò respondeo, quòd ille §. loquitur de mandato facto cum causæ cognitione, & sententia præcedente, vt clarè colligitur ex illis uerbis. *Exequutio sententiæ ordinario demandatur.* Et ita intelligit gl. 1. in ver. itẽ not. quę rationem decidẽdi attingit, cum qua omnes trascunt. at is subexequutor ex traiudicialiter tanquam merus exequutor processit, nulla prius per eum, vel aliũ super hoc sententia lata, vel causæ cognitione habita. Et in specie, quòd iudex sæcularis non teneatur obedire ecclesiastico, quã do mandat ei extraiudicialiter aliquid, qđ ipse scit esse iniustum, affirmat Innoc. in illo cap. 1. de off. ordi. receptus ab omnibus præsertim an Anto. Cardi. Panor. & Imol. at is subexequutor, vt iam dicebam, extra iudicialiter processit. Ergo princeps, q videret eius mandatum esse iniustum, non tenetur ei parere.

Quarto respõdeo, quòd iudex sæcularis nõ tenetur impartiri suũ auxilium ad exequendam sententiam, etiã interlocutoriã, a qua est appellatum in forma, & tempore debitis, nisi forte per processum, vel saltem aliunde ostendetur appellandi causam esse falsam, per ea, quæ alibi diximus. Vltra quæ facit, q in specie ac fortiore casu Io. And. Anto. Card. Panor. & Imol. determinant in illo cap. 1. de offi. ordin. scilicet non teneri iudicem sæcularem ad impartiendum brachiũ suum ecclesiastico cõtra illum, qui prætendens se exemptũ, appellauit ab episcopi visitatione ex causa, p babili, qui casus ideo fortior est. qm in eo ius cõe contra causam appellantis erat, adeo, vt huiusmodi exemptus non deberet absolui ad cautelam, nisi aliqualiter probata prius exemptione, ẽm Innoc. in c. solet. de sent. excomm. li. 6. quem sequitur Rot. decisio. 234. si rector. & 308. si quis, quæ in noue rubricatis est. 6. de sen:. excommun. in nouis. & Domin. quem sequitur Perus. num. 10. in d. c. solet.

8 Ad posterius respondeo, verum esse regulariter illud Innocentij in argumẽto assumptum, scilicet iudicem sæcularem tenere ecclesiasticũ iuuare, quando cum causæ cognitione procedit, nulla illi facta fide de iustitia sententię, vel processus ecclesiastici: sed fallere id in aliquot casibus, quorum vnus est, qm nullitas opponitur, vt pulchre Imolen. dixit in illo ca. 1. col. 6. dimidiata, quoniã, vt ipsemet paulo ante affirmauit, iudex sęcularis cognoscere potest de sententia iudicis, brachium sęculare petentis, tantùm saltem quantum alius exequutor: quoniam eius auxilium non ut inferioris, qualis exequutor, sed quodammodo paris petitur, vt in argumenti prioris solutione dicebam. Verum in eadem solutione dictum est exequutorem posse de sententiæ nullitate cognoscere, exequutorem inquã, mixtum, de quo loquimur in solutione horum duorum argumentorum. & de quo loquitur §. quia vero. cum glossis. capit. pastoralis. de offic. deleg. supra citatus, & declaratus.

9 Ex prædictis infertur primò, quòd cum iudex E. petierit auxilium à Rege regale, & præfatus C. idem fecerit, allegabit E. coram Rege inuocationem pro C. factam, nõ solum iniustam, sed nullam multis nominibus esse, cumque præfatus C. idem contra processum iudicis E. fecerit, Regia maiestas quo suum animum ea de re informet, faciet præsentari vtriusq; iudicis processum. Et quia factum pro C. reperiet clare iniustum, & nullum esse, factum verò pro E. validum, adiutabit partes E. fauore regio, iubendo talia legitime, quæ sufficiant, vt C. cum suo iudice ab hac molestatione cesset, argumento huius capitu. cum contingat, & eorum, quæ Imolensis ait in cap. primo, de offic. ordinar. num. 16. scilicet iudicem sæcularem, à quo petitur auxilium ab ecclesiastico, non posse quidem cognoscere de sententia illius ad effectum eam infringendi, posse tamen ad finem se informandi, an impartiri debeat, nec ne suum auxilium; quæ singularis ampliatio est huius capit.

Remedium Secundum.

SVMMARIVM.

1 *Actum nullum non esse actum.*
2 *Sententiam nullam, non esse sententiam.*
3 *Excommunicatio nulla, non est excommunicatio, nec timenda.*
4 *Excommunicatus nulla, non ligat, publicata nullitate.*
5 *Excommunicatus celebrans irregularis, priuandus etiam episcopatu.*
6 *Excommunicatus post appellationem, quam putat iustam, celebrans non est irregularis, etiam si postea declaretur iniusta.*
7 *Irregularis sine dolo, & contemptu nemo fit.*
8 *Excommunicatus nullius, etiam denunciatus non vitandus.*
9 *Excommunicati inualidè electio valida, non fit infirma, licet deseratur appellatio.*
10 *Excommunicatio nulla ab appellationem, ea deserta non reuiuit.*
11 *Excõmunicato nulliter collatio facta valida.*
12 *Intellectus c solet §. fin. de sentẽ. excommunicatio.*
13 *Excommunicatus nulliter non vitandus, etiã præcipiente prælato.*
14 *Intellectus cap. 1. 11. q. 3.*
15 *Excommunicatio iniusta timenda, sed nonnulla.*
16 *Scandalum pusillorum vitandum, sed non Phariſæorum.*
17 *Bonæ mentis est agnoscere culpam, vbi nõ est.*
18 *Conscientiam ofto de causis fieri erroneam.*
19 *Tutum, & non tutius tenemur eligere.*
20 *Excommunicatus post appellationem viuere debet, & viuari, si constat esse iniusta.*
21 *Excommunicatus post appellationem à iudice præce-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcedente, appellatione remota, quando vitandus.

22 *Scandalum ob pusillorum nō esse prætermittenda præcepta: ob scandalū de malitia nascens, non etiam opera consilij.*

23 *Censuras falsas pro veris colere non esse viri pij, nec docti.*

25 *Conscientiæ puritati discretionis iudicium deesse non debere.*

25 *Excōmunicatus nulliter, qui peccat vitando.*

25 *Excommunicatus vitari non debet, licèt excommunicatio non sit notoriè nulla, si putatur talis.*

26 *Notorium, & manifestum diuersa iurisperitis.*

27 *Excommunicatus magis debet vitare, quàm vitari.*

28 *Excommunicatus nulliter non vitandus ante iudicium.*

29 *Excōcatum nulliter qui vitantes peccant,*

30 *Doctoris insignis scientia, & conscientia dictum.*

31 *Excommunicato, & denunciato, etiam Episcopo qui indiscrè communicat.*

32 *Excommunicato nulliter nullos fructus subtrahi, iniuste autem excommunicato subtractos, non restituui aperta iniustitia.*

33 *Excommunicare qui non potest principalem, minus participantem cum eo poterit.*

34 *Excōmunicatio in participantes, quæ nulla.*

35 *Excommunicatio quæ fundatur in alia, cadit, ea cadente.*

36 *Excommunicatio executoris in participes ravo valet.*

37 *Interdictum quoddam pro cessatione, vt obseruatum.*

38 *Interdictum, quòd speciale, vel generale.*

39 *Excommunicatio, et interdictum, vt nouè differunt.*

40 *Interdictum, quòd matrix Ecclesia seruat, seruandum esse ab omnibus religiosis, etiam si nullum sit, non tamen à secularibus.*

41 *Executoris censuras nullas posse à valuis resipi.*

42 *Iudicis mandatum nullum, neque accusat, neque excusat.*

43 *Iniuriarum, & alijs modis teneri excommunicantem cuiuslè.*

44 *Excommunicatus non est persona honesta.*

1 SEcundum remedium, quòd auctoritate nititur ordinaria, quodque de prædictis causis colligit, est, ne prædictus E. & suus iudex timeāt censuras in se latas: quas licitè nihili facere possunt. primò quidem, quia regula iuris est generalis, non præstare impedimentum, quod iure non sortit effectum, reg. non præstat. lib. 6. cū aliis ibi per glo. citatis, & latè per Felin. congestis in c. ex tenore. supra eodem.

Secundò specialius facit, quòd actus extraiudicialis nullus, nō dicit actus. l. sicut. ff. de oper. liber. & l. non dubium. C. de legib. & testamentum nullum abusiue testamētū dicitur, l. 2. §. 1. ff. quemad. test. aper. & exhæredatio nō ritè facta, non est exhæredatio. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bon. poss. contra tabul.

Tertio specialius facit, quod sententia nulla, non est appellanda sententia, neque parit effectus sententiæ. l. 4. §. cōdēnatū. ff. de re iudicat. & sicut iuris caret effectu, sic & auctoritate, & nomine rei iudicatę carere debet: nec nomē sententię habere mere tur. clem. pastoralis. §. vt igit. eod. titu. Et qui tulit sententiā nullam, non facit litem suam, secūdū glos. memorabilē, quæ 1. est. l. fin. ff. de var. & extraordinar. cognit.

Quartò, in indimduo facit, quod sententiā excommunicationis, quæ aliqua de causa est nulla, timendam non esse Gelasius Papa definiebat. in c. cui enim. 11. quæst. 3. & ante illum Greg. in cap. non debet. eod. caus. & q. *Non debet* (inquit) *is pœnā sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sui.* 2. Id ipsum etiā in specie tenent ante omnes glos. & Hugut. & post eū Do. & vterque Card. in cap. 1. eod. caus. & quæst. & Archidiac. in c. nemo. 1. ibidem. Host. item in Summa. de sent. excommunica. §. quis sit effectus. versi. hæc vera, & de cleric. excommun. §. qualiter excusetur. S. Thomas item ille omniscius in 4. distinct. 18. quæst. 2. artic. 1. q. 4. quem oēs ad vnum secuti sunt ibi, præsertim Palud. Theologorum omnium in hac re doctissimus. quæst. 1. col. 3. & B. Antonin², quē oēs Rapsodi, & Summistę sequuntur in 3. par. tit. 24. c. 73. sub fin. Panor. in ca. per tuas, de sentē. excom. & in c. cum cōtingat. de offi. deleg. quæ omnium vna est opinio.

Quintò facit, quod excōmunicatus nulliter, & denunciatus publice non tenetur abstinere à diuinis, neque ab alia hominū legitima communione, modo nullitatis causa publicata fuerit, secundum Palud. in 4. dist. 18. quæstio. 1. colum. 3. in hæc verba loquentē. *Qui nulliter excōicatus publice excōicatus denunciatur, ita ex aduerso ipso publicet causam, quando sententia non valet: puta appellationem, vel aliam iustam causam, quo facto amplius non est scandalum pusillorum, sed Pharisæorum, vnde est contemnendum.* Quę ipsamet verba recitat, & probat Beatus Anton. in illo cap. 73. sic. & Maior in ead. distinct. quæstio. 2. colum. 2. dicebat. *Quod sicut superiorū oppressiones non sunt leges obligatoriæ, sic nec eorū excommunicationes nulla.* In specie item, quòd excōicatio lata in eū, qui iure contradicit virtute clam fidæ; *Contradictores, &c.* non sit timenda, neque curanda, tradunt Innoc. Oldr. Archid. Ioan. And. Domi. & Perus. & alii, quos citauimus in 3. causa nullit. quib. addo Cardin. Alex. in c. 1. 11. q. 3. col. 3. coniunctis, quæ in 3. not. prius dixit.

5 Sextò, faciunt aliquot aliæ particulares definitiones. Quarū prima sit tex. in ca. ad præsentiam. de appel. qui memorab. est, secundū Imol. Perus. Prepos. & Dec. ad hoc, quòd licet excōicatus ingerens se diuinis incurrat ipso facto irregularitatem, a qua solus Papa absoluit. cap. clerici. cum gl. in fi. de cler. excom. min. & ca. 1. de sent. excō. li. 6. & licet irregularis possit priuari oībus beneficiis c. fraternitati. de cler. excō. min. adeo, vt ēt Eps rōne irregularitatis veniat deponendus ab ēpatu, cap. veritatis. de dolo & contu. tamen quando excommunicat post appellationem legitimam nō tenetur desistere a diuinis, nec si celebrat diuina, vllam irregularitatem incurrit, nec vllare-
6 nus inquietandus est. Habet. n. ille tex. hęc 8 verba: *Prædictum presbyterum pro eo, quod post excōicationem contra appellationem factā diuina cantauit, nullatenus inquietes. sed ad eundem statum reducat omnia, in quo erāt tēpore appellationis emissa.* q. locum habere in oībus casibus, in quib. excōicatio nulla est, quos scribit gl. sing. in c. præsenti. de sent. excom. lib. 6. affirmant omnes prædicti.

Secunda decisio sit glos. sing. & pen. c. solet. de sent. excom. li. 6. quæ habet, eum, q appellauit ante excōicationem, ex quo de sua confidit appellatione, secure celebrare. quam glo. oēs ibi probant, quæ in eis verbis. *Ex quo de sua appellatione confidit*, singulariter sentit, quod clarius Perus. & Prob.
7 explicant, nempè eum, qui bona fide cre-

dit, suam appellationem valere, & ea fiducia ductus missauit, non esse iudicandum irregularem, licèt postea apparuerit, & publicatum fuerit eum non fuisse legitimum, neque tenuisse. Pro qua singularissima, & quotidiana conclone facit illud memorabile Pan. in c. pastoralis. §. verum. col. 4. de appel. s. irregularitatē pœnā esse eō ēpum. & ideo cum, qui nesciens se esse excōicatū, celebrauit, non esse irregularē, quod proculdubio verum est de ignorante probabiliter, & de non contenente vere, nec interpretatiue, arg. l. si ignorās. ff. loc. c. si vero. de sent. excō. c. apostolicæ. de cler. excom. ministr. facit & illud sing. Do. in c. is cui. §. 1. not. 1. de sent. excō. li. 6. s. irregularitatem absq; dolo minimè contrahi qd ēt de dolo vero, vel interpretatiuo intelligerem. arg. l. latæ culoæ. ff. de ver. sig. & eorū, quę hūc in l. qd Nerua. ff. depositi. & iurib. præcipitis, per quæ oia non semel multos in terris multis consolatus sum sacerdotes, in foro pſertim conscientiæ. Non otiosè autē glo. illa dixit. *Ex quo de sua confidit appellatione:* neque ipse otiose huic decisioni addidi ea verba, *bona fide.* Nā si quis nosset, vel nosse deberet appellationē suā, vel causā minus iustā, vel minime veram, ac repugnante conscientia, verbo pronūciaret se illi fidere, is pfecto irregularitatē corā Deo contraheret, & si forte p falsas probationes, aut malitiam, vel imperitiā iudicis declararet appellatio legitima, per eandem glo. & alia supra citata, inductaque a cōtrario sensu. quam re, bone Deus, quotuisse, ac quoties erramus quis efferat, quisve satis defleat?

Tertia decisio cap. dilectis. sub finem. de appel. quę hēt. fuisse canonicos Senonenses, qui Decanū suū cōicarunt in diuinis faciendis, nō obstante, quòd is denunciatus esset excommunicatus ab Archiepiscopo, quia post appellationem excommunicatus fuerat. Verba textus subijciam, quia sunt accommodatissima nostro casui. *Senonenses tamen canonicos, qui saniori dicti consilio cōicauerant eidē, vt appellationi ad nos interpositæ magis, quàm denunciationi ab Archiepō factæ deferrent, inculpabiles iudicamus.* Quod in illatione 9. & to. magis confirmatur, sed interim perpende, lector, verbū inculpabiles, verbum item, saniori cōsilio, perpende, qđ excommunicans iudex ordinarius erat, perpende qđ ob vnam tantum

causam

Universidad de Deusto
Biblioteca

causam excommunicatio allegabatur nulla, attamen, ait tex. *Sanius fecisse non vitando Decanum, quam vitando*. quantominus in casu nostro vitandus erat E. ob censuras in eum latas a subdelegato, multis de causis supradictis ipso iure nullas?

9 Quarta decisio est glossæ sing. in c. sæpe. de appell. verb. sententia, quam ibi communis probat; nempe electionem illius qui post appellationem legitimam fuit excommunicatus, validam esse, ac canonicam, neque illam vitiari, etiam si appellatio per negligentiam deseratur.

10 Quinta sit tex. sing. in c. licèt. de sen. excom. lib. 6. quod habet excommunicatum post appellationem tunc denunciari posse, ac in extraiudicialibus vitari quãdo appellationem per negligentiam intra tempus debitum prosequi neglexit: sed neq; tunc in perpetuum vsque ad absolutionem esse vitandum, sed tantũ donec docuerit, quod post appellationem legitimam excommunicatus fuit.

11 Sexta sit Domin. a S. Geminiano in consil. illo pulcherrimo 99. super primo. colu. 2. scilicet collationem beneficij factam ei, qui post appellationem excommunicatus fuerat, validam esse, ac canonicã, nisi aliud
12 canonicum obsistat. Pro quo est glo. illa sing. præcitata in illo capit. sæpe. tex. item sing. in illo capit. solet. sub finem. quod habet, excommunicatum post appellationé, neque in electionibus, neque postulationibus esse vitandum. vbi verbum electio, generaliter sumptum tam actiue, quàm passiue accipiendum dixit vbi supra Domin. affirmans etiam quæ supra de irregularitate diximus.

13 Septima sit Pan. in d. ca. dilectis. dũ col. 4. sic loquitur, *Vltima nota ex fine littera, quod denunciationi superioris denunciantis aliquem excommunicatum, & vitandum, non est obtemperandum, si probabiliter constat veritatem esse in contrarium: vt puta quia excommunicatus est, post appellationem legitimam. Ex quo not. quod non tenentur subditi obtemperare prælato denuncianti excommunicatum post appellationem vitandum.* Hactenus ille.

Octaua sit Archid. in cap. curæ. 11. quæstio. 3. cuius verba referam infra sub finem, illatione 9.

Oppositiones contra hoc remedium.

14 SVnt tamen, vt audio, quidam tametsi pauci, quorũ alij trepidant timore, vbi (q. Psaltes ait Psal. 13.) nõ est timor. Alij verò, q. ait Dñs, Luc. 11. decimant rutã. & mentam, & deglutiunt camelum, quos leuis scrupulus angit, vel potiꝰ se angi simulant. Pro his primò facit, q. sñia pastoris iusta, vel iniusta timenda est, vel tenenda, secundum aliam litteram, vt Hugu. ibi ait capit. 1. 11. q. 3. Sedò, quod nihil cũ scãdalo est faciendũ, ca. nihil. de præscrip. cap. 2. de oper. noui nun. Tertiò, quod in specie Palud. in 4. dist. 18. q. 1. col. 3. dixit, excommunicationem nullam propter pœnã quidem non esse timendam, sed propter culpam sic. & ita in occulto non esse seruandam: in publico autem ratione scandali esse custodiendam. Quarto, quod bonarũ mentium est ibi etiam agnoscere culpam, vbi culpa non est, secundum August. in c. ad eius. 5. dist. Quintò, quòd Innoc. in c. solet. de sen. excommunic. lib. 6. ait, tutius esse vitare excommunicatum, etiam nulliter, in familiari conuersatione. Sextò facit, quòd quando notum est appellationem, quę excommunicationem præcessit illegitimam esse, vitandus est excommunicatus, licet ille excommunicationem prętendat esse nullam. Septimò, quod Panor. in c. pastoralis, in prin. num. 9. secutus Abbatem determinat eum, qui post appellationem excommunicatur a iudice, procedente appellatione remota, vitandum esse

15 Ad horum primum respondeo, primò q. Gregorius in illo cap. 1. 11. q. 3. cum ministerio. loquitur de sententia pastoris, vt ibi adnotauit Alexand. in. quia si pastor nõ esset, qui excommunicat, hoc est, potestatem, & iurisdictionem excommunicãdi nõ haberet, eius sententia nullatenus esset tenenda, siue timenda, vt idem Alexand. ibidem affirmat, at is subexequutor non erat pastor, nec iudex; quippe cuius rescriptũ erat ipso iure nullum, vel ipso iure reuocatum, vt in prima causa nullitatis fuit monstratum, & incapax alioqui iurisdictionis Sed. Apostol. delegatæ, vt in secunda causa demõstratur, & procedebat contra contradicentem iure per clausulam. Indebit è mole-

stiãtes, &c. Secũdo respõdeo, illud Grego. agere de sentẽtia pastoris iniusta, ex animo, iusta, vero ex ordine, ac causa, sentit Gratia. in c. Episcopus. §. si ergo. 11. q. 3. quamuis idem dicendum sit de omni sententia iniusta ex causa, & ordine, quãdo ita est iniusta, vt tamen non sit nulla, secundũ omnes ibi, & vbique, in quibus est Hugue. in illo c. 1. sic inquiens. *Hoc cap. intelligitur de sententia iniusta ex animo, vel ex causa: non autem ex ordine. Tunc enim non esset timenda, vel tenenda, quia ipso iure nulla esset.* Palud. autem duas super hoc conclusiones ponit in hęc verba quoad propositum. *Excõicatio licèt sit iniusta, est tamen timenda, si sic esset iniusta, quod non est nulla: sed solum annullanda, siue sit iniusta ex parte excommunicati, qui est innocens in illo facto, siue ex parte excommunicantis, qui ex odio, aut per gratiã, vel sordes tulit excommunicationem, siue ex ordine, quia per falsos testes, aut sine monitione, vel scriptis. Si vero sic est iniusta, quia est ipso iure nulla, quamuis aliquando, quod nihil est, in se habeat ligamen iuris, vt matrimoniũ de facto contractum, vel sponsalia causant publicę honestatis iustitiam, quando fuerunt nulla aliter, quàm per defectum consensus: non tamen in proposito: vnde propter pœnam iuris timenda non est. quia secundũ veritatem nullã pœnam iuris incurrit qui sententiam, quæ nulla est, non custodit.* Hactenus Palud. Aduertendum tamen hoc dictũ Palud. quatenus habet impedimentũ publicę honestatis inducti ex sponsalibus nullis alia de causa, quã defectus consensu esse quidem verum iure antiquo, sed esse sublatum per concilium Trident. sess. 24. cap. 3. de reformat. matrimonii.

16 Ad secundum & tertium respondeo, cõcedendo nihil esse agendum cum scãdalo pusillorum, & per consecutionem seruãdã esse in publico excommunicationem nullam, si nullitatis illius causa est occulta, donec publicetur, non autem si est publice nota, vel posteaquam publicata fuerit. Tunc enim, vt Palud. & Antonin. in argu. vltimo pro corollario facto relati prędixerunt, nõ est scandalum pusillorum, sed Pharisęorũ.

Cũ igitur E. in cathedra lectione prima rias multas ꝓdictarũ nullitatis causas disputauerit publice, eũ easdem scriptas Episcopo Conimbricensi, ac aliis multis tradiderit; cum appellationem suam coram Vicario Episcopi intimauerit multo antequam hæ censuræ ferrentur; cum ea nota fecerit Capitulo ecclesiæ B. eũ suus index episcopo, & capitulo ecclesiæ B. auctoritate Sedis Apostoli. iusserit, ne cẽsuras has seruẽt, neque prętactum E. in diuinis, vel aliis vitent, cõsequẽs est, eũ nõ seruando illas nõ præbere scandalũ, nisi Pharisæorum, qđ Paludanus (cuius auctoritate nititur argumentum) definit nõ timendum esse, immo fortiter contemnendum, iuxta illud optimi Iesu elogium: *Sinite illos, quia cæci sunt.* Paludanum autem Diuus Anton. & alii omnes probant.

17 Ad quartũ ex his, quę Salmanticę olim in illo ca. ad eius 5. dist. diximus respõdeo primo, non sentire Aug. bonæ mentis esse credere aliquid esse peccatum, quod non est. quia immo id stultę mentis esset, auctore Diuo Anto. in 1. par. ti. 3. c. 10. §. 10. col. 5. quod ante illum sensit Ioan. Gerson. secund. par. de nat. & qual. conscien. alphab. 29. littera. q. quam stultitiam arbitror esse in causa, quare multi grauiter peccẽt. quoniam qui contra conscientiam, ẽt erroneã facit, peccat. cap. per tuas. 1. de simo. quod in c. si quis autem, de pœnit. distinc. 7. latè
18 tractaui. Secundo dico, non sentire illũ bonę mentis esse dicere aliquid peccatũ, qđ tamen non sit. Quia mentiretur, & peccaret, iuxta c. *Cum humilitatis causa mẽtiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris.* 22. q. 2. Tertio dico, illũ sanctissimum virum sentire potuisse bonæ mẽtis esse cognoscere se in genere peccatorẽ, ẽt si nesciat quo genere peccati. secundum gl. in illo c. ad eius. & latius in c. eum humilitatis. Quarto dico, eum etiam sentire potuisse, quod bonæ mẽtis sit cognoscere culpam. 1. trepidare ob timorẽ culpę incurſæ, vbi ratio trepidandi iusta est, non quidem, vt iudicet peccatum esse, quod tale nõ est, sed virtutis amore, quæ res est solicita, iuxta illud. *Res est sollicitę plena timoris amor*, secundũ Maior. in 4. distin. 17. q. 2. colum. 4. quæ tñ expositiones, sãlua tantorum auctorum pace, licet sint veræ, non satis videntur germanæ. Quare sexto dico, Augustinũ in illis verbis sentire, quod quotidie experimur cõfessarii, & alii de dubiis conscientiæ cõsulti, nempe agnoscere culpam, vbi culpa nõ est, esse quidem mentis bonæ, hoc est mentis ad bonitatẽ propen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

se, non tamẽ in quãtũ huiusmodi esse bonum: immo malum ob defectum rationis iudicantis bonum esse malum, & albũ nigrũ. Sic mihi videtur intellexisse Io. Gersin loco præcitato, dum inter octo causas, ob quas conscientia fit erronea, postremam facit puritatem cordis, & humilitatem, confirmandum id per hoc Augustini dictum.

19 Ad quintum respondeo primo illud dictum Innocẽtii, intelligendum esse de illa conuersatione familiari, quæ nõ est excõmunicato præiudicialis, vt ipsemet ibidem cum omnibus affirmat, at præfatus E. nõ petit, neque contendit, vt prædicti canonici admittant eum ad colloquia familiaria, q̃ rametsi suauia sint, & vtilia, suauiora tamẽ multo, veriora, & vtiliora intra suũ habet musæum, sed solũ petit, & contẽdit se admitti ad diuina obsequia, in ecclesia omniũ domino faciẽda, & iuxta suę Cantoriæ munus regenda. E quibus illum vitari, non solum est honori suo, & ecclesiæ auctoritati detrahere, sed etiã animæ ipsius detrimentum facere. Secundò respondeo, Innoc. nõ dicere malum esse familiariter conuersari cũ excommunicato nulliter, sed tutius esse non conuersari. Per quod comparatiuum præsupponit tutum esse conuersari. l. vbi autem. ff. de verb. oblig. Nõ enim tenemur eligere tutius, sed satis est eligere tutũ. q̃d altius, ni fallor, omnibus, quo ad vtrũq; forũ tractauimus in c. si quis autem. de pœn. dist. 7. à nu. 24. vsq; ad 47. Ego autem addo Innocẽtio, ętate nostra, vt colloquia hominum ferè sunt omnia corruptissima, tutius esse conuersationes viuorum, etiã non excõmunicatorum familiares vitare, & mortuorum quærere, & cum Psalte. ponere ori custodiam: , & ostium circumstantiæ labiis.

20 Ad sextum respondeo, cõcedendo vitandum esse excommunicatum, quando notũ est appellationem esse illegitimam, nõ autem quãdo cõstat, eam esse legitimam, vel dubiam, quod ipsemet Innoc. cũ omnibus ibi dixit. At appellationem ꝓfati E. non solum nõ constat esse illegitimã, immo constat eam multis nominibus esse, vt ita dicã, legitimissimã, licet quo ad propositũ præsens sufficeret esse dubiã. & ita fateor, argumentum hoc neruose vrgere, quòd præfatus C. vitari debeat, nõ obstante appellatione, quàm se iactat interposuisse, quoniã, vix vllum eruditũ inuenias, qui iudicet, illam interpositam esse congruo loco. & tempore, ac in debita forma, vt in 6. caus. nullita. ostendimus.

21 Ad septimum respõdeo, primò Abbatẽ in illo c. pastoralis de appell. in princ. non dicere id, quod ei Panor. imponit, nihil. nec de re Abb. loquitur vsq. ad §. verum. ibi autem nõ agit de illo, qui ante excommunicationẽ appellauit, sed de illo, qui post eam, vel ab ipsa iam lata. qui casus longè à nostro, vt vides, differt. Secundo dico illã conclusionem Pan. procedere tũc demum, quando qui appellauit, nõ expressit causã appellandi à iure probatã, licet forte alias legitima esset. Alioqui enim appellatio recipiẽda esset ẽt si non esset ita iure approbata, vt deberet admitti, ẽt non obstante appellationis remotione, secũdum eundẽ, & con. quidquid ibi Dec. cum respõdemus ibidem super gl. 1. moueat. & ita excommunicatio lata, neq. ligat. neque timenda esset magis, quasi nõ procederet appellatione remota. Vnde illam maximam Cancellariam Pinciẽsem siue Vallisoleti videas, aliquando iubere scholastico Salmanticẽsi, qui appellatione remota procedit absoluere aliquos à se post appellationem excommunicatos, aliquãdo verò minime, quoniam nõ nulli appellant cũ causã iure probata, non nulli verò sine talirat in casu nostro multis de causis expresse à iure probatis appellatum fuit, vt ex 4. 5. 6. 7. & aliis causis nullis satis supra scriptis palã est. Tertiò dico, illam conclusionem Pan. nil nostrum casum tãgere, quoniam, ille de iudice cum clausula, appellatione remota procedẽte, loquitur. is autẽ executor non procedebat cum illa clausula, licẽt executor principalis potuisset. quod clare in 14. causa nullit. ostensum est.

22 Ex prædictis infert primò, rectè fecisse præfatum E. non abstinendo à diuinis audiendis, & faciendis. Quoniã primò nulli, vel certe panciissimi, & hi quidẽ partis aduersę vltra aras. quod aiunt, am ei credidere censuras has valuisse, posteaquam præfatus E. pub licè eas vanas esse, ac nullas disputãdo affirmauit. & ita ratio scandali, ob quã aliquando censura, quę nulla est, seruari debet, cessabat, & per consecutionem obseruantia quoque illarum cessare debebat, arg. c. cũ cessante. de appellat. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. Secũdo, ꝙ nemo

nemo debet ea, quæ sũt de necessitate salutis, opera præcepta omittere pp alterius scandalum passiuum. c. qui scãdalizauerit. de reg. iur. c. 2. de non. oper. nunc. tradit S. Tho. 2. 2. q. 43. art. 7. receptus ab oibus, & in his ab Adriano quodli. 1. art. 2. littera j. Nam indecens est, suum crimen alienis cõmodis impendere. 46. dist. sicut nõ suo, nec vult Deus tali lucro, tale damnũ compensa. 11. 33. qõ. 5. si dicat. & ordinata charitate quisque tenetur propriã salutẽ prę ferre saluti ꝓximi. l. ꝓses. C. de seruit. & aqua. c. si nõ licet. 23. q. 5. At ꝓfatus E. ad diuina audienda, & aliqũ facienda præcepto adstringitur. c. missas. de consec. dist. 1. c. dolentes. de celebr. miss. Tertio facit, qd neque opera consilij sunt prætermittenda propter scandalum quod ex malitia oritur, id. n. Pharisæorum appellant, quod contemnendũ esse hĩ Matth. 15. Neq; etiam pp scandalum ex ignorantia, vel infirmitate procedens, quod pusillorum vocatur, si post redditam rationem, quare id iuste fiat, perduret, qm iam videtur, malitiosum, secundũ S. Tho. in d. art. 7. ab omnibus receptum.

23 Secũdo infertur, ꝓfatum E. non erudite facturũ, si ob has censuras a diuinis, etiam his, ad quæ consilio tm tenebatur, abstineret, si per abstinentiam illam crederetur ipse putare se esse excõicatũ. Quia Christiani oẽs, præsertim doctores, bono exemplo debent esse alijs, c. qualis. 8. q. 1. c. nolo. 12. q. 1. & c. præcipue. 11 qõ. 3. iuxta illud Redemptoris. Ioã. 13. *Exemplũ dedi vobis, etc.* At præfatus E. decretorum doctor, & cathedrarius perpetuus, & in facult. canon. de se populo exemplum exhibuisset, si magnificisset excommunicationem, quo a diuinis cessaret, nõ aũt quo a possessione, ob quam illa fuit lata, discedere. id. n. fuisset reuerendo censuras easdem maxime contemnere: quod verò fecit, fuit honorẽ censuris veris debitum, falsis non deferre, & honorem lucis, Angelo debitũ, Sathanæ in eum se transformanti negare, & Deum falsum pro vero non colere. quæ piã sunt, & necessaria, c. presbyteros. 50. dist. facit c. ige pe vitia. 41. dist. vbi glo. ponit vers. doctis præsertim memorandum.

Dum vitant stulti vitia, in cõtraria currũt.

24 Tertio infertur quiddam lõge aliud ab opinione quorũdam, qui puras quidem conscientias habent, sine tamẽ iusto rationis iudicio. cõtra c. nõ solum. de regula. li. 6. scilicet duplici nomine prædictũ E. malè facturũ esse nunc, si ob has censurarum vmbras a sua possessione, quod aliqũ in mentẽ ei venit, discederet. Primò, quod cõtra conscientiam cum malo exemplo, & sua iniusta infamia fateri videretẽ hactenus se fuisse excommunicatum, & ita peccaret, ca. fi. de præscrip. cap. omnes. 28. q. 1. Secundò, quod consentire videretur adeptioni possessionis præfati C. quam. sine peccato adipisci eum non posse, certum est, multis de causis in prælectione c. si quando, de reser. supra fuse, satisque disputatis, at consentientes peccato peccare, Paulus ait ad Roma. 1. & Pont. Rom. cum secutus in c. notũ. 2. q. 1. & cap. 1. de offi. deleg.

24 Quarto infertur intellectus verus illius Angeli a Clauasio in verb. excommunicatio. 4. §. 19. qui quindecim casib. paulò ante relatis, quibus excommunicatio est ipso iure nulla, quorum. 11. ponit. glos. sing. post Io. Mon. in c. præsenti. de sentẽ. excõ. lib. 6. subijcit hæc verba. *In omnibus prædictis casibus sententia excommunicationis nullo modo est timenda, nec quo ad Deum: nec quo ad ecclesiam, quando notorie constat de aliquo ipsorum, sed quãdo non constaret, tunc quo ad ecclesiam esset timenda, & ipsam cõtemnẽs peccaret mortaliter, & posset excommunicari.* Hoc. n. dictum eius, quatenus de notorio loquit, nõ debet intelligi eo modo, quo notorium capitur in ca. vestra. de cohab. cleri. & mul. & vt ibi definit Anto. num. 31. nec item, vt accipitur in cap. fin. de temp. ord. sed in genere pro eo, quod est manifestũ, hoc est secundum Panorm. in illo cap. vestra. nume 23. per clamosam insinuationẽ, certo auctore præcedente patefactũ, alioq; Angelus contrarius esset Palud. & Beato Anto. immo, & Rom. Pontificibus, & alijs supracitatis in quarto argumento pro remedio facto, & in solutione 2. & 3. argumentorum, quæ cõtra illud formaui, quod non est credendum.

25 Quinto infertur plusculum vigilantiæ desiderari posse i Petierate vito alieq mea sñia vigilantissimo, in verb. excẽm. 2. not. 2. versic. 15. qui relatis, & probatis verbis Paludani, supra in hoc remedio relatis, subijcit hoc Angel. dicti m ad verbum eo non citato, neque aliter verbis eius tem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

peratis, quæ tamen erudito, & in materia notorij exercitato, cõtraria meritò videri possint. Diligentior mihi vt Gabriel vir omnium consensu doctissimus, qui in 4 distin. 18. q. 2. col. 11. altius cæteris in hæc verba loquitur: *Si vero excommunicatio fuerit nulla ob defectum iurisdictionis super excommunicatum simpliciter, vel in illo casu, quo fertur excommunicatio, vel quia fertur post appellationem legitime interpositam, vel ob alium defectum, propter quem ipso iure est irrita, tunc non oportet eam timere, nec pro excommunicato gerere, vitando communionem sacramento-*
27 *rum & hominum, quia quod non est, non oportet timere, sed dum sententia est nulla, tam non est excommunicatio, neque quo ad Deum, neque quo ad ecclesiam, & ergo non est timẽda quo ad Deum, quia nulla culpa, nec quo ad ecclesiam, quia secundũ veritatem nullã sentẽtiã iuris incurrit, qui sententiam, que nulla est, non custodit, timenda tamen est non sententia, sed scandalum populi vulgaris ne sciens sententiam esse nullã. Vnde si aliquis publice excommunicatur, & denunciatur nulliter, ex aduerso publicet sufficienter ipse causam, propter quã sententia est irrita, quo facto non paretur sentẽtiæ, & si aliquis tunc scandalizetur, non est scandalum pusillorum, secundum reg. Christi. Matth. 15. contemnendum. attamen non tenetur eam seruare in occulto ante scandali sedationem, sed neque in occulto, neque in publico coram sapientibus, quibus nota est nullitas sententiæ, tenetur eam obseruare.* Hactenus ille, cuius & aliorum sententias eo curiosius retuli, quo res est magis quotidiana, & non nulla conciliatione auctorum indigebat.

28 Sextò infertur, non teneri alios ad vitãdum E. immo posse cum eo iuste, ac sãcte communicare, tam in diuinis, q̃ aliis extra iudicialibus, qm excommunicatus, quod pauci, ph dolor, satis aduerti̇̃t, magis peccant non vitando alios, quam alii, q saltem nondum sunt participare illi prohibiti, de quib. mox dicã, non vitando ipsum. p text. in c. illud de cleric. excommun. ministrant, at ipse E. communicãdo aliis nõ peccat. Ergo neq. alii communionem ipsius non vitantes. Casus est præterea in c. dilecti. sub fin. de appel. supra ad verbum relatus.

Septimò infertur, eos qui præfatũ E. & iudicem ipsius non vitant in extraiudicialibus, neq. in iudicialibus, quo ad hũc nullitatis articulum in nullam pœnam incidere. Qm primò supra probatũ est, ipsum nullã pœnã incurrere non vitando alios, & maius peccatũ esse nõ vitare, q̃ non vitari. Secõ, quod res, quæ culpa caret, carere debet & pœna, ca. 2. de constitutionib. at nullã contrahit culpam, qui non vitat excommunicatũ prætendentem excommunicationẽ in se latam nullã est, iõ quod vel erroré continebat intolerabilem, vel sit post appellationem legitimam lata, in extraiudicialibus per casum nouũ. & luculentissimũ, c. solet. de sent. excom. li. 6. qđ procedit ẽt anteq̃ causa incipiatur in iudicio tractari, si constat, appellatũ esse legitima de causa, q̃uis ab alia parte allegetur esse falsa, ẽm Innocentium auctorem illius, c. solet verb. articulo, col. 2. quod ẽt in eadem col. & eo verb. eo non relato affirmat Host. quod ipsum facit Io. And. quem referũt & probãt Dominicus, & Perusinus ibidẽ, at præfatus E. & iudex eius, post appellationẽ legitimã prætendunt se non esse excommunicatos, quod ẽt palam constat ex actis. Tertiò facit, qđ excommunicatus, qui ẽt alia de causa, quã appellationis, vel intolerabilis erroris in sententia expressi prætendit excõcationem in se latam esse nullam, non debet vitari si causa nullitatis notoria est, vel sua intentio iure communi fundatur ẽm Innocentium. verb. & Hostien. super eod. q. b. non relatis, idem ait Io. And. col. 2. item Domin. & Perus. sequuntur in eod. ca. §. in secunda. nu. 4. at excõicationem hanc prędicti iudex, & E. prætendunt esse nullam, ẽt ea de causa, qđ ipse neq. est. neq. potest esse iudex delegat⁹, vel subdelegat⁹ Apricus, eo quod sit presbyter simplex, & ita prætendunt, eam esse nullam ex causa notoria, vel certe iure communi fundata, ergo propositum. Quartò facit, qđ communis hẽt, esse locum illi c. solet nõ solum in illis duobus casibus expressis in eo, sed ẽt in aliis omnibus, quibus excõmunicationẽ esse nullam contenditur, eo qđ illi duo casus causa exempli, & tanq̃ frequentiores, & clariores ibi exprimuntur. Et ideo non debet adeo restringi, quin extendatur ad alia, in quibus eadem militat ratio, arg. c. r. coniuncta glo. ne cler. vel monach. & gl. sing. in clem. 2. de rescrip. verb. præsidẽtes, qđ expresse adnotant Pan. in c. per tuas. de sent. excom. col. 2. & Felin. colũ. 1. Paiud. post, & ante alios Theologos in illa dist.

dist. 18. q. 1. & clarius Angel. verb. excommunicatio. 4. §. 19. & Siluest. verb. excommunicatio. 2. nu. 2. vers. 15.

29. Octauo infertur, peccare illos, qui E. & eius iudicem in eis actibus extraiudicialib. euitant, in quibus vitando eos, si nõ essent hac excõicatione, quæ nulla est, excõicati, peccarent: qm primò, si quid eos à peccato excusaret, maxime esset hęc excõicatio, q̃ illis iustam tribueret causam non communicandi ei, at hoc per prędicta falsum est. Secundo, quod iniuriam facit, qui excõicatum prætendentem suam excommunicationem nullam esse, vitat in his, in quibus vitatio illi est præiudicialis, secundũ Inno. & omnes alios in illo ca. solet. adeo, vt singulariter affirment, teneri canonicos, occurrẽte vacatione, & electione, vocare absentem, quem Episcopus excõicasset in canonicorum præsentia, quia fortè aliqua de causa prætendere potest illam excommunicatione esse nullam, quo casu si de illius causæ falsitate non constet, debet ad eligendum admitti.

30 Nono infertur, canonicos ecclesię B. securissime potuisse, ad debuisse cõicare præfato E. in diuinis, ea ratione, quòd qui vnius doctoris eruditione, ac animi pietate celebris, auctoritate ductus fecerit aliquid excusatur, ẽt si forte id non esset iustũ, & alij contrarium tenerent, per tex. in c. cappellanus. de fer. Cuius glo. putatur in hoc singu. ab Alex. in consil. 1. col. 4. 2. vol. & commendatur ibi à Pan. & Imol. & Fel. in c. nã. de constit. col. 4. quod copiosissime confirmat B. Ant. in 1. par. tit. 3. c. 10. quod ẽt ad excusationem a violatione censurarũ procedere speciatim satis fatentur Ioã. Andr. Domin. & Perusan c. alma mater. §. penul. de senten. excom. li. 6. & cõtanter affirmasset, si legissent quæ citat B. Ant. vbi supra, & meminissent glo. prædictam cũ adnotatione Imol. & Pan. illo c. cappellanus, & satis ponderassent glos. penult. c. solet. de sententia excom. li. 6. cum his, quæ in illius cõfirmatione adduximus supra in 6. arg. decis. 2. pro remedio formato. At non vnius tantum doctorem, sed multos, & illustres, tã sacrarum, quam pontificiarum litterarũ
31 peritos supra citauimus. Archid. etiã 31. in c. curæ. 11. q. 3. sic ait. *Quamuis sit credẽdum alicui ordinario denunciãti aliquẽ excommunicatum, vt in hoc cap. curæ. infra. & c. debent. & extra de treug. & pac. cap. 1. Si autẽ scias pro certo denunciatum ante excommunicationem appellasse, securè, & pro certo potes illa communicare, extra de appel. cap. dilectis. in fine, nam ipse denunciatus potest se ingerere communioni, & diuinis.* Hactenus Archid. ante quem Innoc. in c. pastoralis. §. verum de appellatio. ait, excẽmunicatum post appellationem non esse à diuinis eijciendũ, immo posse alios canonicos securè cũ illo celebrare, per c. dilectis. sub finem, de app. ẽt anteq̃ dict. c. solet. ederetur. cuius sententiam in hæc verba retulit ibi Hostien. col. 6 sub finem: *Si quis primo appellaret, & post ea excommunicaretur, talis nec denunciandus esset. arg. infra de senten excommunicat. c. per tuas. nec essent sibi sua beneficia subtrahenda, cum & ipse non debeat se pro excommunicato gerere, & ministri prębendarũ, tanquam mercenarij possint ei communicare.* 11. *quæst. 3. quoniam multos. infra de sent. excom. c. inter alia. secundum D. N. quintò talis hodie, & si in iudicijs contetur, in diuinis tamen officijs, & fortius in omnibus alijs, quæ apponuntur extra iudicium, non vitatur, vt extra de sententia excommun. c. solet. §. in secunda. lib. 6.* Hactenus Hostien. quem Io. And. & Dom. Anto. ad verbum sequuntur. Petrus item, Card. Imo. Perus. & Præpos. probant. Canonici ergo prædicti, qui voluerunt communicare præfato E. post tantopere publicatas cãs nullitatis præfatarum censurarum, vel aliã sacram scripturam, vel alios sacros canones proferant, aut tot, & tantarum scripturarum, & interpretum auctoritatis moli succumbant. Quibus addo, quòd E. nec in iudicialib. non debuit vitari pp ea, quę de declaratione excommunicari, secundũ 15. c. m nullitatis scripsimus, q̃ tanq̃ rem per oblivionem hic in priore editione omisũ, sub finem prælectionis monuimus.

32 Decimo infertur, nullos beneficiorum fructus subtrahi præfato E. ob hãc excõicationem posse. quod Inno. in d. §. verũ. sub finẽ ab alijs recept⁹ affirmauit: quinimmo subiecit, ẽt eum, qui excommunicatus fuit valide, sed iniuste, constito de iniustitia recuperaturum esse fructus omnes, qui excommunicationis tempore obuenerunt. Ex quibus duobus dictis infertur, verum esse id, quod E. senatui ecclesiæ B. dicebat, nempe id statutum, quod aliqui eorum allegabant se habere, vt qui ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficiarius excõiaretur, siue bene, siue male, vitaretur à diuinis, at cõstito postea, q̃ male fuisset excõicatus, integre illa sua præberetur præbenda cum omnibus distributionibus quotidianis, intelligendũ esse necessario de illo, qui licet iniuste; tñ valide fuisset excõicatus, non autem de illo, qui nulliter, præsertim post appellationẽ. Primo, quia hoc iuri cõi consonat. Secõ, quod non solũ canonici ecclesiæ B. sed neq; tota ecclesia Lusitania, id statuere potuisset, q̃n id esset statuere contra dict. c. solet. quod nemo facere potest præter Roman. Pontif. c. quod super his. de maior. cum ei late per omnes. præsertim Imol. & Fel. adnotatis. Sed neque illi patres tam crassum statutum monstrare præfato E. potuerunt, immo per ea, quæ tunc exhibita fuerunt, coniectum fuit, canonicos olim ecclesiæ B. non fuisse prudentia, & eruditione inferiores, quam præsentes, & tametsi tẽpora illa litteris discendis: multo, quam præsentia, infeliciora fuissent.

33 Vndecimo infertur, non esse timendam vllatenus excõicationem, quam is subexequutor in participantes tulit. Primo pp oẽs fere nullitatis causas supra deductas, & quod is subexequutor nullam vnq̃ iurisdictionem habuit super E. vt supra in 1. 2. & 3. causis nullitatis demonstrauimus. Ergo minus in participantes cum illo arg. auth. multo magis C. de sacrosanct. eccles. & clem. si dominum, de reliq. & vener. Ec vltra oia præcitata, dicebat periissimus Bonifac. in clement. archiepiscopo. de priuil. nu. 57. executorem meruum nõ hẽre iurisdictionẽ neque in principales, neque in rebelles. Secundo, quia dato, (q̃d constanter negam*) quod habuisset ille iurisdictionẽ vllam sup E. tñ per recusationem, & appellationes legitimas deuoluta fuit illa ad superiorem. arg. c. vt debitus. de appel. c. non solum eo.
34 tit. lib. 6. Tertio, quod ẽt si iurisdictio non fuisset ab eo in superiorem deuoluta, tamẽ excommunicatio ab eo lata contra participantes excommunicatis à se nulla erat ipso iure, nisi nominatim prius illi monerentur, tex. sing. in c. statuimus de sent. excõic. lib. 6. & ita his, qui generaliter tantũ fuerunt moniti, nil timendum est. Quarto, q̃ delegatus iudex, quod parum etiã aliquot docti, aduertunt, non habet potestatem excommunicandi participantes cum excommunicatis à se fm Archid. in c. rogo. ii. q. 3. quia, vt vir doctus ait, delegatus non recipit à delegante iurisdictionem, nisi super expressis in rescripto, c. P. & G. de offi. deleg. at participantes in eo non exprimuntur, & quamuis idem Archid. contrarium teneat in d. c. statuimus. sub finem, tñ Dñs & Perus. ibidem priorem opinionẽ probãt, pp eius nerosum fundamentum, nisi q̃n ex participatione ita induresceret excõicatus, vt ob id iurisdictio delegati turbaretur, & locus esset, c. 1. de offi. deleg. quo casu tenenda est opinio, quam tenet idem Archi. in illo c. statuimus. at in casu proposito, is subexecutor, prius monuit quosdã paucos nominatim, & prius in eos tulit excommunicationem, quam cum E. participarent, immo, & prius quam copia esset eis cum eo participandi. Ergo & prohibitio illa, & pœna ei apposita à non suo iudice facta fuit, & per consequntionem nulla.

35. Quinto, quod excommunicatio lata in participantes cũ E. super excõicatione ipsi* E. & super necessitate illum vitandi fundatur, vt ex litteris patet. At E. nullatenus fuit excõicatus, neque pro tali habẽdus, vt per superiora palam est. ergo illa excõmunicatio fundamento caruit. ergo, & ipsa carere debet. c. cum Paulus. 1. q. 1. c. veniẽs. de presbyt. non baptiz. leg. in testamente. ff. de condit. & demonst.

Sextò facit, quod delegatus tunc demũ habet iurisdictionẽ in personas nõ expressas in rescripto, q̃n illę iurisdictionẽ suam indebitè impediunt, iuxta ea, quæ in ca. 1. & c. ex litteris. de offi deleg. traduntur: at qui communicat in extraiudicialibus ei, q̃ post appellationem probabiliter interpositam, vel aliàs nulliter est excommunicatus, sanctè, ac lege sacra id permittente, cõmunicat, etiam si centies sit denunciatus. cap. dilectis sub finem. de appel. c. solet. eo. tit. lib. 6. quod supra late monstratum est. Qua via ergo delegatus in participantes contra E. qui post appellationem fuit excommunicatus, & multis aliis de causis ẽtendit id nulliter fuisse factum, vllam iurisdictionem habet?

Septimo facit, q̃d licet rsr excõicatio sine monitione canonica facta, etiam à delegato, valida sit, licet iniusta, vt late supra in 5. nullit. caus. scripsimus, fallit tamen id, quando quis excommunicat participantes

pantes excommunicatis a se, quia tũc oportet, eam esse canonicã, vt in d. c. statuimus. hoc est, vt aliquot dierum continuatorum interualla contineat. quod c. constitutionẽ. eiusdem tit. aperit. & adnotauit glo, illius ver. seruatis, & clarè colliges id ex forma, quã Perus. ibi ponit, ad chartas cõtra participantes dandas. adnotauit & glo. c. sacro. de sent. exc. & ibi Fel. col. 1. & in c. cum sit Romana. col. pen. de appel. Est. n. hoc casu speciale, non solum in hoc, quòd excõicatio sine monitione lata nulla sit, sed etiam in eo, quod lata sine canonica non teneat.

36 Ex quibus infertur primò ratas esse executorum excommunicationes cõtra participantes latas, quæ verè valeant, quoniam rari sunt qui hæc seruent.

Infertur secundo, q̃ pauci aduertunt, iniuste, vel certe frustra chartas cõtra participantes excõicatis illico post excommunicationem a iudicibus dari, quando re id exigẽte per horas proceditur ad interdictũ ponẽdum, satiusq; ac iustius esse tunc post interdictum latum, crescente contumacia, & excommunicato indurescente, cõtra participantes canonice procedere, quæ meo iudicio nouissima sunt, & iuri diuino, & humano consonantissima, grandesq; conscientiarum scrupulos adimentia.

Hæc sunt in causa, quare iure demiror quendam huius academiæ doctorem oĩum consensu doctum, & amicũ E. in cõicando ei scrupulum habere, non quidẽ quod E. esset excõicatus, sed quod ipse nominatim ne illi participaret, monitus fuit, & iussus, excusat tamen eum, quod in legum Lusitanarum, & Cæsarearum arena exercitatior est, quàm in sacrorum, præsertim omnino spiritualium canonum, & quod vir Dei timens nimium tribuat illi August. *Bonarum mentium, &c.* supra in confutatione cõtrariorum huius remedij varie declarato.

37 Duodecimo infertur, interdictum hoc a prædicto subexecutore in Conimbricã latum nullũ oĩno fuisse, ac nullatenus timendũ pp oẽs illas fere quindecim nullitatis cãs, ob quas dicimus excõicationem in E. latam neq; valuisse, neq; timeri debere, at nusquã non hñt, sitis, quod aiunt, sua labra lactucas. Nã tanta religione hoc interdictũ inualidũ receptum fuit, donec aliquot pij, & eruditi huius academiæ viri, diuino cultui condolentes, non tam rogati, quam rogãtes consilio suo de cessatione interdicti effecerunt generale, & id quidẽ iure optimo. nã quamuis Cald. receptus ab oĩbus in
38 li. de ecclesia. interd. col. 7. dixisset, p̃ speciali interdicto habendũ id, per qd ecclesiæ oẽs alicuius ciuitatis vel prouincię interdicuntur, & is subexequutor in oĩbus ecclesijs Conimbricẽsib. interdictum posuisset, tñ Cald. dictũ intelligendum est in dubio, q̃n simpliciter interdicunt ecclesiæ, nõ exprimendo, q̃d sit interdictum generale, at is subexequutor clare dixit, sepius id repetendo, se g̃iale interdictum in illis ecclesiis ponere, at in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obligat. quamuis fatendum sit, hunc subexequutorẽ ita hoc, sicut & alia oĩa confudisse, vt res primò aspectu dubitationem prę se tulerit.

Oppositio.

39 FVerunt aũt, qui demirarentur, quarè præfatus E. excõicationem in se latam nihil pẽdebat, quippe quod nihil erat, interdictum aũt religiose a monachis obseruandum esse docebat, quibus tñ & facile satisfactum fuit; nempè in hac re excõicationem, & interdictum longe differre, q̃n interdictum sine valeat, sine omnino sit nullum, seruandum est ab omnibus religiosis, tam exemptis, quam non exemptis, quãdo seruatur ab ecclesia matrice, per tex. singu. in clem. 1. de sent. excõ. non autem excommunicatio, quæ differentia non videtur in mentem veniisse Io. And. & Petr. qui nouẽ alias differentias in c. 1. de sent. excõ. li. 6. diligenter collegerũt, neque Dom. & Perus. qui decimam addiderunt.

40 Non tñ otiosè dixi religiosis, alii. n. clerici seculares non tenentur interdictũ, quod nullum est, seruare, etiam si matrix ecclesia illud seruet, per eãdem clem. 1. coniuncta glos. religiosi, quæ hoc expresse adnotauit. & vt ab omnibus recepta est ibi, ita singulariter memoriæ mandanda. secundum Rauen. quod docet etiam B. Antoninus in 3. par. tit. 56. & Prieras verbo, excõicatio. 9. casu 47. & vna est omnium opinio. Quo fit, vt laude dignus sit quidam huius ciuitatis parochus vir vita integra, prima iuris pontificij laurea a nobis insignitus, cui diuina facienti parum curæ, vt audio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit hoc trimestri à diuinis vllos dimittere, quoniam optimè nouerat hoc interdictum nullum esse, ac ideo neque ab eo seruandũ, quamuis à matrice seruaretur ecclesia: qđ tamen multi, & etiam perdocti, vel vt sui applicarent, non animaduerterunt.

41 Duodecimò infertur, litteras huiꝰ subexequutoris valuis affixas ipunè refigi, ac lacerari à quolibet potuisse, neq; ob id in vllam censuram, vel pœnam casurũ fuisse: si saltem id sine vi, ac scandalo clã fecisset. Qũ primò illæ litteræ non erant iudicis alicuius: sed solum hoinis priuati, vt p superiora patet. Secundò, q̃ extra suã potestatẽ ius dicenti impune non pareꝫ. l. fi. ff. de iurisdi. omn. iudi. c. 2. de constit. libr. 6.

42 Tertiò, q̃ mandatum iudicis nullũ non excusat, ẽm Bart. vt plurimum receptũ in l. iustè. in fi. de acquir. possess. ergo à fortiori neminem accusat. argu. l. famorabiliores. ff. de regu. iur. & reg. cum iura. li. 6. Postremò, quod is nullam habuit iurisdictionẽ in eos, quos excommunicauit. ergo minus in eos, quĩ illas excommunicationes nullas lacerassent. arg. auth. multo magis C. de sacrosan. eccle. cleu. si dominus. de reliq. & vener. sanctorum.

43 Decimotertiò infertur, subexecutorem hunc excommunicando iniustè, & si nõ excommunicasset nulliter in multos laqueos incidisse. Nã primò se potius, quã in quos eas tulit, ligauit, & dehonestauit iuxta ea, quę Gratianꝰ ait in c. si habes. fub finẽ. 24. q. 3. & probat in quatuor c. seq. Nã, vt eleganter Hieronymus dicebat in c. si quis nõ recto. ead. caus. & quæst. interdũ contingit, vt ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus vt retineri. Secundò in sacrilegium incidit. ca. non in perpetuum ead. caus. & q. Tertiò, actione iniuriarũ tenet, secundum gl. 2. illius c. non in perpetuum, quæ citat tex. in c. temerariũ. 11. q. 3. est tũ aptius in hoc c. illud. eadẽ caus. & q. vbi magnus ille Augustinus ait: *Si quisque fidelium fuerit anathematizatus iniuste, potius ei obesse qui facit, quam qui hanc patitur iniuriam, quod verbum, iniuriam, ponderat ibi glos. & addit ei: Potest ergo agere contra excommunicatorem actione iniuriarum.* quæ glossæ definitio maximè procedit contra hunc, quẽ dolo id fecisse conuincunt eius latitatio, & eius copiæ denegatio, de quibus in 9. causa nullitat. adiuncta l. 1. & q̃ ibi adnotat Bal. C. de interd. mat. & l. fi. ff. de ritu nuptiar. cum iurisdictionis vsurpatione, de qua in 2. 2. 7. & 10. causis nullitatis confirmatur

44 hac ratione. Qm̃ qui denunciat, aliquem excommunicatum esse implicite vocat eũ inhonestũ, quia excõicatus non est persona honesta, ẽm Socin. consi. 45. col. 2. & sentit Ant. in c. constitutus. col. 2. & c. cum dilectus de purg. can. Quintò incidit in obligationẽ soluendi omne damnum, & interesse eis, quos excõmunicauit. c. sacro. de sent. excom. in illis verbis: *Cumque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione contenderit, excommunicator condemnetur ad interesse excommunicato: aliàs nihilominus si culpæ qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cum non sit leuis culpa tantam pœnam inflixisse insonti.* Hæc ibi. Neque illum error probabilis, qui tam multis modis sine colore errauit, excusare potest. arg. l. latæ culpæ. ff. de verbor. significat. & notatorum in regul. ignorantia, lib. 6. In eosdem laqueos incidisse præfatum C. ac illius procuratores, & consultores facile probet, quĩ huic negotio applicauerit. glo. & quæ ibi Panor. & doctores præsertim ipse Imo. Felinus, & Decius scribunt in capitulo primo de offic. deleg.

Remedium Tertium.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti huius tollendi remediũ penitudo.*
2 *Peccatum mortale esse omnẽ iniustitia actũ.*
3 *Excommunicato communicãs, in crimine, ob quod est excommunicatus in eãdem incidit excommunicationem maiorem.*
4 *Pauitudo remedium suapte natura efficax ad tollendas lites hominum vitio inefficax.*
5 *Christianos aliquot parum Christianos.*
6 *Confessarios parum doctos, & liberos, litium occasiones esse.*

TErtium remedium fuerit penitudo, quã huic exequutori, prefato C. simul, & procuratoribus, ac fautoribus eius quadragesima hæc suadebit sanctissima. Oportebit. n. eos pertęsum ire omnium suorum peccatorum capitalium, quo integre confiteantur, & prouidi ad cænã agni, & stolis albis candidi accedant, capit. omnes. de præn. & remiss.

remiss. & ea. sunt plures. de pœn. dis. 3. facit

a l. quamdiu. C. de dilat. pign. at p prædicta constat, harum lationem iniustã, & nullam fuisse. Omnis aũt actus inutilitæ peccatũ est capitale regulariter, ẽm S. Tho. receptum 2. 2. q. 59 arti. 4. Cum ergo has censuras oẽs prædicti, vel tulerint, vel vt ferrentur, petierint, consulnerint, fauerint, vel ministri fuerint, consequens est, eos capitaliter peccasse, immo & cẽsuras à iudice p̃fati E. in præfatum C. latas incurrisse.

3 Qm̃ (qđ, proh dolor, pauci aduertũt) joés, qui excommunicato communicant in crimine, propter quod est excommunicatus, consulendo, fauendo, vel aliter adiuuando in eandem incidunt excommunicationẽ. c. nuper, de sent. excommunic. quod in hoc allegauit glo. c. si concubinæ. eod. tit. vbi si

4 milis textus. & pulchre declarat B. Ant. 3. parte. tit. 24. c. 35. Fateor tñ, hoc remediũ qđ omniũ debebat esse Christiano efficacissimũ, fragillimũ haberi: dum multi vix videmur credere animæ immortalitatem: dum honorem pro Deo colimus: dum diuitijs velut idolis seruimus: dum temporaria pluris facimus, quam æterna; dum solo fere nomine Christiani sumus, & Christi hu militatem, & modestiam ore pleno laudantes, factis pene omninò negamus, dum deniq. corporis morbos, & eius mortem exhorrescẽtes animæ Christi sanguine hoc passionis tempore redemptæ, neq; ægritudines sentimus, neque mortem eius omniũ

5 pessimam, maximeq. tremendam timem⁹. Cuius rei bonæ partis causa sunt confessarij parum liberi, minusque docti, quibus persuasa est nimia facilitas absoluendi, & condonandi peccata.

Remedium Quartum.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius nõ tenetur seruare cẽsuras nullas*
2 *Ordinarius resistit delegato contra dispositionem c. statutum, procedentis immo & quamodolibet per alium nullum gratiæ, data vt de facta notorietate informatione.*
3 *Ordinarius multa potest circa appellationem ad Sed. Apost. interpositam:*
4 *Appellatione de falsa ad Sed. Apostã. vt cognosc ordinarius, & num. 5.*

QVartum remedium efficax quidẽ, ac facile contra harum censurarũ, præsertĩ interdicti, effectũ est, vt Reuerendissimꝰ D. Episcopus ecclesiæ B. & ecclesiæ suæ senatus siue capitulum perquam colendũ eas inspicerent, & inspiciendas eiusdijoribus huius academiæ, ac alijs viris commendarent, & cum viderent nullam eis inesse virtutem, nullatenus seruarent, quod facere possunt.

Quoniam primò exequutor non tenetur exequi sententiam, quam ei constat esse nullam secundum glo. 1. vers. item nota. c. pastoralis. § quia verò. de offi. deleg. & alia, quæ supra in secundo remedio sub finem adduximus.

Secundò per tex. nostrum in hoc clarissimum, qui habet non teneri ordinariũ ad parendũ censuris, quas viderit latas a delegato, cuius delegationi alia prẽiudicat.

Tertiò, quod qui scit, excommunicatũ, anteq̃ excoicaretur, appellasse, nõ tenetur vitare, ca. dilectis. sub finem de appel. c. solet. de senten. excom. li. 6. & alia multa, quæ supra in 2. remedio attulimus.

Quartò facit, q̃ præfatus E. in quem hę sententiæ principaliter latę sunt, nõ tenet eas (vt supra late monstrauimus) seruare. ergo minꝰ tenebitur ordinarius, arg. auth. multo magis. C. de sacrosan. eccles.

Quintò, quod Ioan. Andr. Do. & Perus. aiunt in c. statutũ. §. fin. hoc tit. lib. 6. posse ordinarium resistere delegato cõtra dispositionem illius in c. grauanti, q̃ commẽdat ibi Perus. ad materiam c. studuisti. de offi. leg. at is subexecutor contra decisionẽ illius c. electus iudex sine qualitatib. requisitis ab illo graual. E. executoris modis, ergo non solum non tenetur ei obedire, sed etiã poterit obuiare ordinarius.

Sextò, q̃ determinatio hęc p̃cedẽs Ioã. Andr. extendenda vt ẽt ad quẽcunq. alium casum. in quo delegatus per actũ nullũ aliquem grauat si de facti notorietate informatio ei detur. ratio. n. qua ille suadatur, nullitas actꝰ ex notorietate facti resultans est, vt ibidẽ exprimit, & clare significat, dũ allegat c. sollicitudinẽ. ver. si vero de app.

Septimò facit ille vers. si vero, qui hẽt, Archiepiscopum declarare posse, nõ esse excommunicatum eũ suffraganei subditũ, de quo notorie constat, antequam excommunicaretur appellasse ad Papam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quanò facit c.significauit.cum ei adon tatis.de offi.ord.& glo. singul.in c.fina.de rescrip & quod ibi Ioā. And.cum alijs om nibus determinat

5 Nonò facit,quod ordinarius pōt cognoscere de appellatione ad Papam interpositam,non solum incidenter,quo ad reuocationē eorū,quæ post appellationē attētata fuerunt.c.cum teneamur,de appel. & quo ad facilioré exitū;c.2.de matr.contr.cōtra interd.eccles.gl.in c.si a iudice. de appell. li.6.sed ēt principaliter, quando scandalū 5 aliquod imminet,& non facilis est ad Papā recursus ad effectū ei obuiandi. c.cōstitutus.de appel. secundum intellectū Hostiē. quem sequitur Aret.in c.at si. §.de adulte rijs, col.3.de iudi. quem licēt communis ibi dicat, non esse nimium litteræ germanum, tamen non negat in se verum,immo Panormit.(quidquid ei Præpos.imponat) eum ad vsum cōmendat. Pro quo facit lex illa singu.si hominem.ff.mand iti,& glo.si. In cap. tempora penitudinis. 26.q.8.Immo ēt non existente scandalo ad effectum in strnendi causam,& eam instructam remittendi,posset ordinarius saltem alius à iudi ce à quo, cognoscere de appellatione ad Papam interposita.per illud c.constitutus. secundū intellectum Ant. qui licet Pan or. displiceat,defenditur tamen a Decio.

4 Cùm ergo in casu proposito notoriè cō stet ex processu, & euidentia ēt facti præfa tū C. Archidiaconatum quendam incōpatibilē post assertum accessum adeptū esse, ac per consecutionē accessui renunciasse; cum constet,hunc subexecutorem presbyterum simplicem esse, qualitatibusque ad delegationem Apostolicam necessarijs ca rere,ac sine causæ cognitione contra possi dentem processisset,ac post,& contra recu sationem, & appellationes legitimas ex communicasse,denunciasse,contra partici pantes processisse, ac interdixisse, cū hæc non paruo omni scādalo sint populo, & dā no, cum ob bella hoc tempore difficillim⁹ sit ad Sep. Apost. recursus, cūq.assumptio cognitionis, & absolutionis ad cautelā ad 1 facilioré expeditionem causæ tenderent: consequitur, ordinariū multo plura posse, q̄ ea,quæ præfatus E.petit,cuius modestæ petitioni sufficisset,ne tam vanis censuris, tàm solidè obediretur, & ne non vitandus euitaretur,quo fit, vt meritò præfatus E. conqueri possit nō de ipso præsule integer rimo, qui rē ad suos relegauit officiarios, sed de alijs,qui in causa fuerunt,ne id fie ret,nō quod ipsi E.de illis benemeritó ma lè velit, sed vel quod alij magis prosint, vel nimium sint scrupolosi, vel quod in rē non satis penetrare voluerint, qm̄ eriā iu ris informationem, & verbo, & scripto ab E.oblatam parui fecerint, magni facere alias soliti, etiam in grauissimis rebus eius sententiam,& iuris allegationes.

Quæstionis tamen quotidianæ fuerit. An ordinarius, cui diuersi delegati cōtraria exequenda præcipiunt,nec de præceptorum nullitate ex rescriptorum tenore satis clare colligitur, quia forte de subreptione q̄ aduersus rescripta objicitur, vel de alia nullitate non potest non visis processib⁹ sa tis constare, an quemadmodū ordinarius præcipere potest delegatis,vt sibi exhibeāt rescripta per hoc c. sic etiam possit præci pere illis,vt exhibeant processus.

Et verius vt posse Primo,quia eadem in hoc casu ratio militat. Scdò,q̄ id consue tudo,quæ legum est optima,interpres hēt, Non obstat,q̄ huius c. decisio à iure cō muni exorbitat, & ió non sic extendenda, regula, quæ à iure li.6.quia primò negari pōt hoc c.exorbitare à iure communi, qm̄ antiqua iuris ratione, & non noua niti videtur. Secundò,q̄ etiam exorbitantia extenduntur ad similes casus. per tex.in cap. cum dilecta.de confir. vtil.cum multis per Dec.ibi adductis,& leg.his solis. C.de reuocan.donat.adiuncta glo.

Remedium Quintum.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere de appellatione ad Papā, vt cognoscit.*
2 *Legati potestas ordinaria partim, & partim extraordinaria.*

QVintum remedium, quod auctoritate nititur ordinaria, & extraordinaria, est,vt Reuerendiss.Dom.D.Aloysius Lippomanus Sed. Apost.in vniuersam Lusitaniam cum potestate Legati de Latere Illustriss.Legat⁹ appellationē ad Sed.Apost.i terpositā recipiat, & de illa cognoscat,q̄d facere

facere potest etiam iure communi, licēt ali qui facile,vt audio,contradixerint. Primo tanquam quiuis alius ordinarius, iuxta ea, quæ sub finem remedij præcedētis dixim⁹. Secundo tamquam legatus a Latere,cui ex priuilegio cōperit speciali,vt de appellatio ne ad Sed. Aposto.interposita cognoscere possit,quo eā instruat, & instructā ad Papā remittat. Casus est memorabilis,& sing. in c.constitutus.de appel. secundum communem quam ibi Pan.Imo.Perusin.& Præpos. sequuntur,& ante illos affirmauit Spec.de legato.§.nunc ostendendum. nu.36. versic. 33.quod non solum potest per se facere,sed etiam faciendū alii committere, vt est ad litteram tex.in illo cap.constitutus.

Et ne dicas,D.Aloysiū non esse legatum a latere, quia soli Cardinales sunt legati a latere, quorū de numero non est ille,confidera,quòd paria sunt, quem esse legatum Cardinalem,& Legatum a latere, ac Legatum cum potestate Legati de latere datum vt pulchre determinauit Dec.consi.149.co lum.fi.& facit l.in testamento. ff. de conditio.& demonst.Tertiò,quod Sanct.D.N.D. Paulus Papa huius nominis Tertius, ob ei⁹ illustria ornamenta potestatem ei augustio rem multo dedit in multis, quam sit legato rum a latere, in qbus est,vt audio,potestas cognoscendi,& finiēdi causas ad Sed. Apo. per appellationem,vel alias delata.Potesta tem autem eius partim ordinariam esse, ac partim extraordinariam constat ex ca.1.de offic.legat.iuncto c.2.& fin.eod.tit.lib.6.& clem.2.de offic.ord.vbi gl.pen.putata sing. ibi a Card.q.17.& Pan.in c. cæterum.de iu dic.col.5.sentit,illius iurisdictionem, licet oridnaria sit, extraordinario tamen modo inductam esse,quam tamen magis extraordinariam faciunt clausulæ de more multæ, quæ ipsum maiorem legato efficiunt.

Remedium sextum.

SVMMARIVM.

a *Absolutio ad cautelā non impeditur propter exceptionem manifestæ offensæ, quando excommunicatio allegatur nulla ab iurisdictio nis defectum,sine manifestum,sine dubium.*
2 *Interdictum speciale tollitur ad cautelam.*
3 *Interdictum generale nō relaxatur ad cautelam,sed simpliciter sic,data cautione de pa rendo iuri, etiam antequam de causa nullè tatis constet.*
4 *Vna de re qui dicit,de alia negat, si est dissi milis,non si similis.*
5 Huiusmodi, *dictio dispositionem ad omnia præcedentia refert.*
6 *Censuras tolli,vel non tolli parum refert par tis,pro qua lata sunt,si appellatio pendet.*
7 *Excommunicationem aliquādo reddit fortio rem denunciatio, quo casu appellatio ab ex communicatione lata denunciationem su spendit.*
8 *Appellationem ab excommunicatione lata su spendere hodie potestatem denuncīndi in his,quæ non sunt notoria saltem probabilissi mum.*
9 *Libello in eadem nullitatem, & iniquitatem sententiæ accumulari.*
10 *Excommunicatio vt nulla,& iniusta simpli citer declaretur,peti posse.*
11 *Appellatio per nullitatem sententiæ iustifica tur, quando ab habente vim definitiuæ, & etiam quando ab interlocutoria, si ex causa illam annullante expressa fiat.*
12 *Auctor correctioni Sedis Apostoli. Legati eius, & cuiusuis rectius eo sentienti omnia subijcit.*

SExtum remedium est iudicis delegati par ticularis super hoc a Sed. Aposto. impetratio,vel in illo summę auctoritatis pre torio Rotæ, vel extra illud in partibus, de quo nemini est dubium.

Modus medendi.

1 MOdus medendi his duobus remedijs huic vulneri tam iniustè illato, vel tentato duplex esse videtur. Alter est, vt statim citato præfato C. ante omnia petat præfatus E. absolutionem ad cautelam ab excommunicatione hac inutili, iuxta formā c.cum contingat.de offi.deleg.c. Apo. de except.c.ad præsentiam.de appel.c.cum desideres.§.1.& c.per tuas.c.venerabili. de senten.excommunic.c.venerabilibus. §.fi. & c.solet,& ibi adnotata per Ioan. And. ab omnibus ibidem relatum, & receptum de senten.excommu.li.6.allegando prædictas omnes,& singulas nullitatis causas.

Non obstat primo, q̄ poterit præfatus C.obij-

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. obijcere manifestam offensam, iuxta il-
lud, cap. solet, quoniam primo illud nō est
verum, quando allegatur excommunicatio
nulla ex iurisdictionis defectu, de quo ma-
nifestè constat, secundū Rot. in decis. 327. si
contra. quæ in nouè rubricatis est 6. de ex-
ception. in nouis. immo eo casu absolutio
simpliciter est facienda, vt ibi ait Rot. & an
tea Innoc. in illo, cap. solet. nu. 11. probat
ibi per omnes, at de iurisdictionis defectu
huius subexequutoris manifestè cōstat. Tū
quia ipse protestatus fuit ꝓcedere, vt me-
rus executor, quem nulla iurisdictione vti
posse, probatum est in 4. nullit. caus. & in fi
ne illat. 11. Tum quia carebat qualitatib.
requisitis ad iurisdictionis delegatę capaci
tatē, iuxta illa, quæ late in 2. nullitat. causa
deduximus. Secundo, ideo non est locus ex
ceptioni manifestę offensę in hoc casu, qa
ea non recipitur, & quando allegat excō-
municatio nulla, ex iurisdictionis defectu
dubio, vt eadē dec. Rotę, in hęc verba dixit.
Si contra petentem absolutionem ad cautelam
opponatur exceptio rei iudicatæ, vel manifestę
offensę ex sola non paritione rei iudicatæ talis
exceptio nullo modo admittenda est, si alleyetur
nullitas sententiæ excōmunicationis ex defectu
iurisdictionis, aut enim constat manifestè de iu-
risdictione, aut constat de non iurisdictione ma-
nifestè, aut est dubium. Primo casu, non potest
peti huiusmodi absolutio ex defectu iurisdictio-
nis, cum de ea constet manifestè. Nec secundo,
cum tunc de nullitate excommunicationis con-
stet manifestè. Tertio, solo, casu est locus huius-
modi petitioni. Hæc Rota. antequam idē te-
nec Innoc. in dicto cap. solet. nu. 10. quem
sequitur Ioan. Andr. quæst. 11. ab omnibus
aliis probatus. at in casu nostro licet quis
proteruus neget, manifestè constare de hu-
ius subexequutoris iurisdictionis defectu,
negare tamen non poterit, saltem dubium
esse primo aspectu, ergo non est locus exce
ptioni manifestæ offensæ. Tertiæ, ideo non
est locus huic exceptioni, qa nulla hic fuit
offensa manifesta, immo nec dubia, vt pa-
tet per exceptiones in cap. si quando. supra
eodem disputatas, & est deductum in ter-
tia causa nullitatis.

2 Non obstat secundo, quod interdictum
generale non potest ad cautelam relaxari,
per tex. singul. in cap. præsenti. de sentent.
excommunicationis libro 6. Et per conse-
quutionem licet prefatus E. ad cautelā ab-
soluatur, non tamen ob id interdictum tol-
letur. Non, inquam hoc obstat, quoniam
primo, si diceretur hoc esse interdictū spe
ciale, non esset locus illi capitulo secundū
Ioan. Monac. quem Ioan. And. Dom. & Pe-
rus. cum communi contra Archidia. sequū
tur, & Rot. dec. 436. verum interdictū, quæ
in nouè rubric. est 9. de sentētia excommu-
nicationis in nouis, & Fel. in ca. apostolicę,
de exceptio. nu. 3. & Cald. de eccl. interdi
cto pag. 8. sed non est speciale, quia similitu
dinem potius, quàm specialitatem habet.
3 Ideo secūdo respondeo, concedendo gene-
rale interdictum regulariter non esse quidē
relaxandum ad cautelam, sed fallere quan-
do periturū, simpliciter ad instantiam partis
ob cuius culpam positum dicitur, præstita
cautione de parendo iuri, quia tunc datur,
etiam antequā de iustitia vel nullitate con
stet, secundum Rot. decis. 77. nota quòd se-
cundum. quæ in nouè rub. est 19. de sentē.
excommunicationis in antiq. q̄ habet hoc
casu locum esse, c. cum contingat. de offic.
delega. idem etiam habet decis. Rotæ 435
nota vtrum, quæ in nouè rubric. est 18. de
senten. excommunicationis in eitdē antiq.
& idē tenuit Dom. in illo capitulo præsen-
ti. sub finem. & Perus. in princ. Pro quibus
videtur casus in cap. qua frōte. de appel. in
ducendo eo modo quo Rota in prædicta de
cis. 435. inducebat scilicet, quod ibi fuit q̄-
situm de absolutione excommunicationis,
& interdicti, & licet de absolutione sola ex
communicationis respondeat, ex sufficiēti
rationis paritate videtur etiam de interdi
cto respondisse, arg. c. 2. de translat. plat. l.
4 illud. ad l. Aquil. Per quam inductionē re-
spondetur eidem, cap. contra hanc conclu-
sionem aliter inducto, scilicet, quod qui de
vno dicit, de alio negare videtur. cap. non-
ne. de præsump. & l. cum prætor. ff. de iudi
ciis, & ibi de absolutione interdicti, & excō
municationis interrogatus Papa, solum de
absolutione excommunicationis respōdit.
Nam responderi potest cum, qui de vno di
cit, tunc de alio negare videri, quādo illud
aliud est dissimile, non quando simile, secū-
dum Domini. in cap. qualis. 25. distinctio &
glos. in cap. si tibi absenti. de præben. lib. 6.
Secundo facit, illud idem ca. qua fronte in
ductum, vt per Felinum, in dicto capitulo
apostolicæ. nu. 3. de exceptio. vbi etiā hanc
nostram conclusionem asseuerat post Do-
minic. in cap. cum contingat. de offi. deleg.
cui tribuit illam inductionem, ponderat. a-
5 verba illa, Huiusmodi sententiam, in fine il
lius cap. qua fronte. posita, attento, quod
dictio, huius modi, referri dispositionem ad
omnia præcedentia, secundum gloss. verb.
huiusmodi, in proœmio sexti, & in cap. ne-
mo. de elect. eodem lib. & quod illud ca. tā
de interdicto, quàm de excommunicatione
prius agit. Tertio facit, quod excommuni-
catio, & interdictum quo ad ferendi modū
equiparantur, cap. 1. de senten. excommu-
nicationis l. 6. & etiam quo ad modum tol-
lendi. c. 1. de his, quæ vi. eo. l. & specialiter
diuersificantur in modo tollēdi ad cautelā.
per illud cap. præsenti. Ergo quo ad simpli-
cem relaxationem non est ponenda diffe-
6 rentia. Quartò facit, quòd parum, vel nil re
fert eius pro quo censuræ feruntur eas tol
li, vel non tolli, quando appellatio, de qua
est cognoscendum, est interposita, secundū
Inn. in c. pastoralis. nu. 1. de app. affirmātē,
eum, pro quo aliquis excommunicatus fuit
& ab excommunicatione iam lata appella-
uit, non posse iustè appellare a iudice, si is
nollet eum denunciare, cuius rationem in
hæc verba subijcit, vir eruditissimus. *Nō in-*
teresse, inquit, eius pro quo excommunicatus est,
quod denuncietur, cum certum sit, quod hic ex-
communicatus non est cogendus, pendente ap-
pellatione, nec confulendus, vt soluat. quam
determinationem omnes ibi sequūtur, ex-
Imo. quam Perus. & Præpos. licet illi etiam
expressius, quam Panormitanus, cui sub fi-
nem in meo libro, pro non denunciet, est
denunciet.
7 Et ne demireris hoc Inno. dicti, consi-
dera illud sing. scilicet eum, qui post excō-
municationem appellauit, non posse denū-
ciari, quando per denunciationem excom-
municatio fortior redditur, vt contingit in
casu cap. tua. de sent. excommunicationis i
quo absolutio, quæ ante denunciationē or-
dinarii competit, post eam Papæ reseruat,
secundum Perusinum in illo. §. verum. sub
finem, qui hanc determinationem tribuit
Imolen. nulli alteri eam tribuenti, cum ta-
men originaria fuerit D. Anto. nu. 11. Nam
licet ille pro sua modestia eam Ioan. And.
tribuat, ille tamen id non dixit, sed rōnem
illud affirmandi posteris præbuit, dū ani-
maduertit in casu illius c. tua. denūciatio-
nem augere ligamentum excommunicatio-
nis, & ita rationem, propter quam in §. ve-
rum. statutu m fuit, vt non obstante appell
tione consequuta, excommunicatus denun
ciaretur, cessat.
8 Ex quibus inferri videtur quiddam no-
uissimū, nempè hodie post illā extrauag. ad
euitanda, quæ habet, neminem vitandum,
nisi denunciatum, cuius tenorē, & alia quę
dam grauia super ea dubia in ca. 1. §. labo-
rec. de pœnit. distin. 6. tractauimus, nō pos-
se denunciari eum, qui ante denunciatio-
nem, & post excommunicationem saltē in
his, quæ non sunt notoria, appellauit. quā-
doquidem hodie maximas vires recipit ex
communicatio per denunciationem.
9 Alter autem his remediis medendi mo-
dus fuerit, vt petat dict⁹ E. declarari, appel
lationes a se factas legitimas esse, ac iustas,
has autē huius subexecutoris censuras nul
las esse, iniustas, & iniquas, quæ accumula-
tio licet contraria implicare videatur, fieri
tamen pōt, quia nemo prohibetur vti plurī
bus defensionibus, reg. nemo pluribus lib.
7. etiam contrariis, secūdum gl. ibi per tex.
in cap. 1. 13. q. 2. & l. nemo ex his, ff. de ex-
cep. at appellatio defensio est l. 1. ff. de app.
& ca. significauerunt. de except. poterit er-
go per se censuras declarari nullas, & iniu-
stas, nam & admittitur libell⁹, in quo quis
dicit sententiam nullā, vel petit restitutio-
nem in integrum, cap. constitutus. vbi Pa-
nor. de rest. in int. per illum tex. & idē Pa-
nor. in cap. cum olim. colum. 2. de priuil. &
non solum conditionaliter, sed etiā simpli-
citer peti pōt declarari eas nullas, & iniu-
10 stas secundum Innoc. expressè in illo cap.
dilecto. num. 2. sicut & exceptiones cōtra-
riæ simpliciter opponi possunt. Et in dubio
oppositæ videntur disiunctiuę, vt Inn. in c.
auditis. de præscrip. nume. 2. ait, vt si vnum
nō poterit probare, aliud probet, quod ma
xime ait Panor. memorandum ibid. num.
24. Nam, & reus excipere potest, qd̄ soluit,
& quod in testamento liberatus sit, vt no-
tat Bart. in l. 1. C. de fal. caus. adiec. leg. in
2. oppos.
11 Ad hoc autem, vt appellatio ꝓfati E. in
dicetur legitima, & iusta, sufficiet probare
monitoria pœnalia huius subexequutoris
fuisse nulla, quia primo a sententia nulla
appellari potest, iuxta ea multa, quę addu-
ximus in 14. caus. nullit. Nā licet nō sit ne-
cessarium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessarium, tamen est vtile, quia saltē causam ad superiorem deuoluit. secundū Panor. communiter receptum ibi a Perusi. q. 7. & aliis in c. dilecto. num. 7. de app. & Bal. in l. 1. C. de sen. ex peri. reci. & Bar. in l. si. expressim, in 3. q. & in l. si ut proponis. 1. C. quō, & quando iud. Lap. alle. 107. alias 116. appellatio a nullitate. Secundo qa ad iustificandam appellationē a definitiua interpositam, sufficit probare sentē iam esse nullam secundum Inn. in illo c. dilecto. ab omnibus receptum, at mādata illa pēnalia de relinquenda possessione vim habebant definitiuæ super possessorio latæ, vt supra est dictum.

Secundò, quòd ad iustificandam appellationem, etiam ab interlocutoria, satis est ꝓbare illam esse nullam ex causis, in appellatione expressis, secundum quod satis sensit Innoc. num. 3. in illo ca. dilecto, & expresse affirmauit Panorm. nu. 7. Perus. q. 17. cum omnibus alijs.

42 Ne autem res diutius differatur, ꝓsentetur statim processus a subexecutore factus, vna cum prælectione præsenti cum ea, quā super negotio principali in c. si quādo sup. eò habuimus, quo promptius, ea, quę ad occurrentium dubiorum dissolutionem pertinent, inueniantur ab Illustrissimo, & Reuc. Dom. Legato. Cuius candidæ limæ omnia in his duabus prælectionibus dicta subiicio non solū qua parte Sedis Apost. (quæ vna est omnium magistra veracissima) personā agit, sed etiā qua parte recondita eruditione, quam mox commentarii ipsius in Genesim iāiam edendi palā facient, aliis eminet. subiicio item cuiusuis, quæ iustior fuerit, sententiæ, protestatus nulla mihi parte illa placitura, nisi qua veritati, & bonitati consonuerint. Dixi.

Excidit a memoria admonere in corrolario nono 2. remedii ea, q̄ in causa. 15. scripsimus de appellatione a declaratione pœnæ censurarū incursæ interposita, per q̄ palam est, præfatū E. neque in iudicialibus, neque extraiudicialibus vitari posse, q̄a vt ibi probatum est, quo ad dubitationem impediendam maioris virtutis, est appellatio a declaratione censuræ incursæ, quam a censura ferenda.

FINIS.

COMMENTARIVS VTILIS IN RVBRICAM DE IVDICIIS.

MARTINO AB AZPILCVETA, Doctore Nauarro, Authore.

SVMMARIVM.

1 *Author quid nouæ addit repetitioni ca. nouit, de iudi.*
2 *Iudicialis strepitus aliquantulum cœlestium memoria fatendus.*
3 *Continuationis huius tituli ratio multiplex, & qua vtilior.*
4 *Argumentum de præparatorio ad præparatum non valere simpliciter, & vt potest valere. num. 7.*
5 *Matrimonia, quæ non valeant, & sponsalia sic hodie.*
6 *Adulterio vxor perdit dotem, sed non eius præparatorij, quæ licet sint peccata mortifera, nō æquantur illi nu. 8. licet ex eis cum aliis cir cunstantijs præsumatur illud nu. 9.*
10 *Dos proprior vxori, quam feudum vasallo.*
11 *Iudex præparatorius quis sit iudex causæ præparatæ.*
12 *Iuramenti ratione quando quis nouum sortitur forum, & 13.*

1 MVLTORVM rogatu edituro mihi nonē hic in Vrbe anno 1575. repetitionem in cap. nouit. de iudic. iam pridem anno 1548. edi tam Conimbricæ, visum fuit sequi morem Antiquiorum, qui cum repetebant aliquod c. cuiuspiam tituli, prę mittebant nonnulla super ipsius rubrica ad eiusdem declarationem pertinētia, & ideo præluſimus ali qua super hanc rubricā, sub qua situm est præfatum cap. nouit. d sumpta ex illis multis, quæ disputauerā pſonā Gymnastæ, qualis tunc eram, agendo, plegendo illam in prædicta Conimbrica anno 1538. quæ nemini dicaui. Nunc autem recogniturī tam ea, quæ tūc præluſimus, quā præfatam totam repetitionem multa emēdando, addendo, demendo, & mutando redigimus primò in epilogum, & summam ea, quæ de iudicio, prout sumitur ꝓ processu iudiciali post alios in eadem rubricā fusius eodem anno scripsimus, quæ nondum sunt edita, adiectis tamen aliquot, quibus mēs quadantenus cœlestā moneatur pro persona censoris, siue pœnitentiarii minimi, quā præfato anno 1575. agebamus, & nunc agimus.

2 Secundo addemus multa de iudicio, ꝓut sumitur pro actu iudicandi, quibus pius lector præmoneatur ea, quæ de iudiciis est doctrina non solum doceri, qualis debeat esse ordo processus iudicialis externi, sed & qualis esse debeat tranquilla animi cuiuslibet determinatio, & definitio. quod est auctarium dignum, ni fallor, quod omnes tā interni, quā externi fori Iudices, & tā priuata,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nata, quam publica auctoritate iudicantes semper præ oculis habeamus.

Primum igitur redigendum est in epilogum, quod Decius in vtraque lectura, & Ripa erudite, & subtiliter, & laborioſe quidē, sed parum vtiliter videntur de ratione cōtinuandi, & subordinandi hunc titulū præcedentibus disputare, & planius, ac vtilius tironibus præsertim est dicere, qđ ratio, qua Greg. motus fuit ponere hunc titulum in principio huius libri, est, quod totū hoc volumen Decretalium digeſſit in quinque libros, quorū materias designant illa quinque verba illius Senarii antiqui.

Iudex, iudicium, clerus, ſponſalia, crimen.

Quorum primum, scilicet Iudex, designat, quod in primo principaliter tractāt de pſonis Iudicum, & de pertinentibus ad eos & secundum, scilicet Iudicium, quod tractatur principaliter in secūdo de iudiciis, siue preceſſibus Iudicum, siue pertinentibus ad ea. Tertiū verò, scilicet Clerus, quod i tertio principaliter agit̄ de clericis, & ad eos pertinentibus. Quartum autem, scilicet spōſalia, q̄ in quarto tractaī principaliter de ſponſalibus, & matrimonijs, & ad ea prinentibus. Quintū denique, scilicet Crimē ſignificat, q̄ in quinto principaliter agitur de criminibus, & ea tangentibus, & ita in principio ſecundi Libri præmittit titulum generalem de iudiciis.

4 Secundū, q̄ illatio illa Pan. & omnium poſteriorum, q̄ valet argumentum de præparatoriis ad prēparata, quam excerpūt ex illa continuatione Ioan. And. videlicet, *Supradictum eſt de præparatorijs Iudiciorum, nunc de ipſis Iudicijs eſt videndum.* nō est efficax, quandoquidem innumera ſunt præparatoria, de quib. nō dicunt verē illa, q̄ de ſpparatis: Nā ſponſalia ſpparant ad matrimonium, ſed non ſunt indiſſolubilia, vt illud c. quemadmodum. de iureiur. & qui contrahit illa cum conſanguinea, vel religioſa, nō
5 excommunicatur, vt qui contrahit illud clem. 1. cum gl. de conſang. & hodie valent ſponſalia abſente Parocho contracta, non tamen matrimonium, iuxta cap. 1. Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reformat. matrim. adiūctis quæ nos addimus in Manual. Confeſſ. cap. 22. num 25. & melius cap. 25. num. 144. Et probatio eſt præparatoria ad ſententiā, nō tamen tranſit in rem iudicatam, ſicut illa, & non eſt neceſſe appellare ab illa, ſicut a ſententia, nec eſt exequenda, ſicut ſentēia vt palam eſt toto tit. de probat. de reſtitu. & de re iud. & appella. Prima itē tonſura ſparat ad ordines maiores, ſed non eſt ordo ſacer, ſicut illi, c. a multis. de ætate, & qualita. Ius itē patronatus non eſt beneficium eccleſiaſticū, poteſtque cadere in laicum, & poteſt donari, & legari, c. cum autem, c. cum ſecundum. de iure patronat. non autē beneficium, c. 1. de regul. iur. libr. 6. & alia innumera. Quare illud Bartho. in l. q pro prio. §. item quæritur. ff. de procurato. qđ procurator conſtitutus ad præparatoria, tenetur defendere dominum in præparatis, alio quidem textu, vel alia ratione eſt verū non tamen illa, quod idem ſit iudicandum de præparatoriis, & præparatis, vnde, & ipſe ibidem aſſerit, procuratorem primę cēſ non teneri ad defendēdum cauſam appellationis, licet prima ſit præparatoria ad ſecundam.

6 Tertiū, quod minus infertur illūd Baldi in c. tuę. de procur. in verſi. qd ſi abſque carnali copula, nēpe quod ſicut mulier priuatur dote propter adulterium, c. plerunque. infra de dona. inter virum, & vxor. ita etiam debeat priuari propterea, quòd paſſa ſit manus alterius ad mammillam, argū. a præparatoriis ad præparatum, Tum quia licet inter præparatoria, & ſparata debeat, aut poſſit eſſe aliqua ſubordinatio, conuenientia, aut cohęrentia, non tamen tanta, vt de vtriſque eadem dici queant, præſer-
7 tim quando neceſſario non eſſe inferunt, vt in caſu propoſito nō enim neceſſario infertur, tetigit mammillas, igitur habuit rē cum illa. Tum quia longe maius eſt peccā-
8 tum adulterium, quā paſſio manus in mammillas, vt colligitur ex S. Tho. 2. 2. q. 151. art. 4. dum ponit differentiam inter caſtitatem, quæ eſt circa ipſum actum carnalē, & inter pudicitiā, quæ verſatur circa alloqa tactus, & oſcula turpia, & melius q. 154. ar. 4. quaten' ait, alloquia, tactus, & oſcula, ſua natura, ſiue abſolutè conſiderata, vt ait ibi Caie. non eſſe peccata mortalia: Tum, quia alioqui etiā propter vitium alloquiū, vel ſolius manus tractum libidinoſum, deberet pdere, quia etiā hæc ſunt peccata mortalia, & ſparatoria adulterii. c. nec ſolo. 32. q. 5. tradit S. Tho. in d. q. 154. art. 4. quod tamē nemo dicat. Tum, quia pœna non debet extendi de vno caſu ad aliū, c. pœnæ. de pœnidiſtinctio.

9 diſtinctio. 1. ſpertim ipſo iure ipoſita, gl. ſolen. c. fi. de iur. pat. ſaltem quando nō eſt eadem ratio, vt hic per prefata, immo neq; quando eſt eadē ratio, niſi interuenerit aliquid aliud de illis, quæ Domini, & Franc. ponunt in c. 1. de tempor. ordi. lib. 6. & nos nuper poſuimus clarius in c. interpretatiōe de peniten. diſt. 1. a nu. 3. per quod ſoluūtur rationes, quibus Ripa hic adhærer Bal. Tum, quia §. 1. quib. mod. feud. amitt. q loquitur de feudatario ponēte manus ad mā millas vxoris domini, nō rectē arguitur ad vxorem, quæ patitur illam impoſitionem. Partim, quod reuerentia, feudatarii maior debeat eſſe ad dominum, cui vaſallus eſt p iuramentum ſolēne aſtrictus, & dono ſeu-
10 di obſtrictus, quàm vxoris ad maritū, quæ creata eſt ei ſocia, Geneſ. 2. Partim, q̄ feudum, quod perditur, minus ſit illius, quàm dos vxoris, quia non eſt niſi quo ad vtile dominium. Tum, quia ſi excommunicatio ferretur ipſo iure in eū, qui adulteraretur, q prædicta impudica faceret abſtinendo ſe a copula, non eſſet excommunicatus. Tum, quia licet ex his actibus impudicis colligatur aliqua præſumptio, non tamen illa eſt præſumptio iuris, & de iure, contra quam nō admittitur probatio, & ita proba to contrario, nō iudicaretur adultera, nec conſequenter priuata dote. Quare reſoluē dum eſt primo, dicto Baldi nō eſſe locum in foro conſcientiæ. Secūdo neque in toto exteriori probato cōtrario, quod ceſſat præſumptio. Tertio, quòd neque eſſet locꝰ illi, etiam nō probato contrario, in ſolo tactu mammillarum, immo nec in ſolo oſculo, ni ſi probarētur aliquę alię circumſtantiæ loci, temporis, vel perſonarum, ex quibus p-ſumenda eſſet adulterii rea, quo caſu non perderet dotem ex eo ſolo, q̄ paſſi eſt tāgi, vel oſculari, ſed quia probatur, & iudicatur eſſe adultera.

11 Quartū, quod nō infertur etiam ex prædicta cōtinuatione, quod iudex Eccleſiaſticus aditus ab aliquo pro abſolutione a iuramēto a ſe præſtito, ad effectum agēdi aduerſus cōtractum, quem iurauit, fiat iudex ſuper ipſo cōtractu, ſi aliàs non erat competēs ad cognoſcēdum de illo, quia, vt prędixi, cohærentia præparatorii ad præparatum, nō eſt tanta, vt quicquid dicitur de altero, ſit de altero dicēdum, nec conſequēter efficit, vt iudex eccleſiaſticus ex eo ſolo quòd eſt Iudex ſpparatorii, fiat Iudex præparati, vt cōtra Bal. tenuit Caſt. in l. ordinarii, C. de rei vend. quem ſequitur, & cō firmat Decius hic, quem in prædicto anno 1548. ſequuti cōſtituimus Baldum ea ratione, qua Ripa hic defendit communem. Tum quia illud Baldi in d. l. ordinari. C. de rei vendi. ſcilicet, Iudex cauſæ ſpparatoriæ debet eſſe præparatæ, reſtringēdum eſt, qñ eſſet competēs præparatæ, etiamſi non cognoniſſet de præparatoria, de tali enim loquit illa lex ordinarii, in qua ipſe ſe fun-
12 dat. Tum, quia cap. fi. de foro compe. l. 6. quod habet cognitionem de iuramēto ſpectare ad iudicem eccleſiaſticum, etiā inter laicos, reſtringēdum eſt ad caſus, in quibus agitur de obſeruantia iuramenti, & ad cogendum iurantem ſeruare illud, nō autem cum prætēditur contrarium. Procederet etiam dictum Baldi, cum iudex abſoluēs eſſet competēs in materia, in qua Eccleſiaſticus eſſet competēs alia ratione, quàm iuramenti, qualis eſt vſurarum, ſacrilegij, &c. Tum, quia Alex. III. in c. cauſam quæ, qui fil. ſint legit. noluit cognoſcere de ſpolio partis in iudiciū iuriſdictionis regis Angliæ, licet cognoſceret de legitimitate ei⁹. Tum denique, quòd nullo iure, neque vlla efficaci ratione probatur, quòd iudex incompetēs ſuper vna cauſa, fiat competēs in illa eo ſolo, quòd cognouit de præparatoria ad illam, immo videtur caſus i cōtrariū in l. 1. C. ad exhi. & hāc partē ſeruat vſus, & praxis Hiſpaniæ, & etiā Galliæ, & deciſio Tholoſ. 51. definit, iudicē eccleſiaſticum, qui cognouit de legato pio, nō poſſe cognoſcere de intereſſe, & quod multi authores claſſici citati per Dec. & Ripam id tenent, quod ipſum etiā poſt nos tenuit eruditiſſi-
13 mus iuxta, ac pi⁹ſimus Didacus a Leyna, ſiue Couarruuias, lib. 1. var. reſol. c. 4. nu. 8. tametſi plus rationibus præfatis, quā authoritati omnium præfatorum fidam.

SVMMARIVM.

14 *Iudicium ſignificat quinderim, ſed nullum eorum originarijs ſignificatu.*

15 *Iudicium pro diſceſſione, ſiue proceſſu Iudicialis definitur ſic paulo exactius.*

16 *Iudicium inquiſitionis proprié dicitur iudicium, & quodlibet aliud etiam ante litem conteſtatam.*

17 *Iu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

17 *Iudicium est duplex ordinarium, & extraordinarium, quorum vtrunque hactenus non definitum sic definiri potest.*

18 *Iudiciorum, inquisitionis absolutè extraordinarium, secundum quid ordinarium.*

19 *Iudiciorum aliud spirituale, aliud temporale, & vtriusque definitio.*

20 *Ius patronatus est spirituale, & adnexum spirituali.*

21 *Annexum alicui non est idem, quod illud in specie, sed potest esse in genere.*

22 *Disputatur male, an hoc sit illud, priusquam sciatur quid sit illud.*

23 *Spiritus multa significat, & ideo spiritualia multigena.*

24 *Spirituale definire non facile, sed definitur sic quoad propositum.*

25 *Dona Dei non omnia esse spiritualia, & quatalia.*

26 *Sacramentalia, & beneficia, qua ratione sunt spiritualia, eadem est, & ius patronatus.*

27 *Spiritualia quædam aliis spiritualibus spiritualiora, & ideo aliis alia annexa.*

28 *Sacra non omnia spiritualia.*

29 *Spiritualibus cur dicantur annexa beneficia, & eius patronatus.*

30 *Iudiciorum aliud criminale, aliud ciuile, aliud mixtum, & omnium definitio, & numero 34.*

31 *Iudicium ad remouendum quem ab officio, criminale est.*

32 *Intellectus cap. per tuas, de simo.*

33 *Crimina non semper omnino extinguuntur morte.*

34 *Causa criminalis quare interdum vocatur pecuniaria.*

35 *Pœna criminalis quare interdum vocatur ciuilis.*

36 *Pœna pecuniaria legalis, vel conuentionalis applicanda.*

QVintum, quòd hæc vox, iudicium, quindecim Iurisperitis significat, secundum Ioannem Monachum in hoc eodem titul. libro 6. contenta ijs tribus senarijs.

Actio, lis, author, forus, arbiter, vltima uelle,
Quæstio, discrepans, sententia, diffensio posse,
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

hoc est, significat Actionem, ff. de iudi. l. in tribus infra de procu. c. ex litteris. Litē, ff. de procul. l. qđ debetur. ff. ad Treb. l. 1. 2. respon. Authoritatem, infra cod. ca. decernimus. Forum, infra eo. ca. quanto. Arbitriū 2. q. 6. cap. a iudicibus. ff. qui satisd. cogā. l. arbitro, de offic. deleg. lib. 6. ca. ab arbitris, ibi enim arbiter dicitur Iudex. ergo & Arbitriū dicetur iudicium, Vltimam volūtatē, C. de sacrosanct. eccles. l. 1. & ca. licet. de sepult. lib. 6. Quæstionem, C. de ordi. iudic. l. quæstionem infra qui fil. sint legi. cap. per venerabilem. §. rationibus. Discretionē. ff. de iudic. l. cum prætor. infra de præben. ca. graue. Sententiam. de offi. deleg. c. de causis. de app. cap. si duobus. circa fi. de præscript. ca. fi. ff. de leg. 3. l. qui concubinam. §. si hæres. & Ecclesiast. 18. c. ibi. *Ante iudicium institiam tibi para.* Instantiam. C. de iudic. l. perandum. §. 1. cap. venerabilis. infra eodē Discussionem, vt hic, & C. & ff. eod. tit. & infra de verbor. significatione capit. forus, in princ. Posse, vel potentiam. ff. de iudic. l. iudicium soluitur, idest potestas indicandi; Perniciem, 1. ad Corinth. 11. ibi, *Iudicium,* idest perniciem. *sibi manducat, & bibit,* sic exponitur 4. sent. dist. 9. in h. Pœnam, Matthæi 4. *Qui occiderit reus erit iudicio,* idest pœna. sicut Ioann. 3. ibi, *In resurrectionem iudicij* hoc est pœnæ æternę. Processum iudicialem, infra eod. ca. 1. & ca. 1. de except. lib. 6. in princ.

Addo tamen omnibus, quod verbum, iudicium, nihil horum significat secundum suam propriissimam, & originariam significationem, vt infra nume. 39. monstrabitur. Dixi originariam, quia secundum propriā etiam illa satis proprie significat. Porrò in
13 dicium, prout significat discussionem, vel processum iudicialē, vt hic sumitur, definit esse actus trium personarū, iudicis, actoris & rei, in discutiendo cōcēdentium, vel contendere parantium, in qua definitione verbum, actus, videtur accipi singulariter, vel collectiue pro vno, vel multis actis momentaneis, vel successiuis præfatarum triū personarum, vt accipi potest iuxta doctri. Bar. in l. si pluribus. sub fi. de lega. 2. & verbum, trium, pro triplicis generis, & verbū, personarum, vt comprehendat etiam personas fictas, quoniam in iudicijs inquisitionis, & denunciationis, & aliis, quæ ex officio fiūt, pro actore, vel accusatore, interuenit fama vel nororietas, aut Reipu. vtilitas, vel colligitur, ex cap. super iis, & cap. inquisitionis. de accusa. immo, & pro reo interuenit damnum publicum, sicut, & pro actore vtilitas publica

publica in iudicio inquisitionis generalis, q̄ fit iuxta l. cōgruit, ff. de offi. præsid. & c. 1. de offi. iud. ord. Dixi, in discutiendo, p̄, in iudicio, quod ponitur communis, & p̄ l. 1 o eo Iudicij quod ponit Decius, & Ripa, ne definitū in definitione repetat. Addidi, vel contendere parantium, ad comprehedēdū principium iudicij, quod est citatio. §. fin. Instit. de pœn. temer. litig. & libelli oblationē. recusationes, interrogantes, confessiones, probationes, & alia quæ passim fiunt ante litem contestatam. Per quas expositiones longe planius, brevius, & vtilius, quam ab
16 alijs potest defendi definitio communis, ex qua infertur q̄ iudicium, inquisitionis, vel denunciationis est proprie iudiciū, & q̄ iudicium non solum inuenitur post litē contestatam, sed et ante illam, licet integrius post illā, sed integritas, & magnitudo non mutant speciem. leg. fi. ff. de fun. inst. & licet multa liceant post litem contestatam, quæ non licent ante. c. qm̄ frequenter. vt lite non contesta. & econtrario, multa licēt antea, quæ non licent post. l. post litem. ff. de procu. & licet ob id quoad quædam Iudicium dicatur incipere a litis contestatione, l. vbi exceptum. ff. de iudic vnde, & multę cautiones, & prætoriæ stipulationes præstitę ante litem contestatam, proprie iudicū iudiciales, l. 1. & 2. ff. de præ. stipul. & quidem omnia, quæ fiunt coram Iudice ad cōtendendum, immo, & ad concordandum, ad incipiendam litem, vel ad impediendū eius initium dicuntur esse Iudicium, vel aliqua pars eius, vnde recte Dec. in 2. dectio. nu. 3. sub fi. quem sequitur Ripa discedit a Signor. de Homod. in consi. 163. inci. Statuto ciuitatis Mediolani. quatenus determinauit, non posse fieri præceptum de soluēdo minori 25. tāquam confesso in Iudicio, ante litem contestatam, etiam si illud fecisset post octodecim annos, & stante statuto, vt minor 25. annis modo sit maior octodecim habeat legitimam personam stanti in iudicio.

17 Sextum, quod diuiditur iudiciū primo in ordinarium, & extraordinarium. Quā autem Innoc. communiter recep. tenuit in c. cum oporteat. de accus. iudicium inquisitionis dici extraordinariū, & in ca dilecto, de sen. excom. a multis ēt recep. tenet esse ordinarium, & super eo relato hic per Panormitan. magna tempestas orta est inter
18 oēs posteriores, non est facile ita definire membra huius diuisionis, vt non remaneāt aliquot scrupuli. quò factum esse suspicor, vt nemo illorum videatur ausus vllum illorum definire. Arbitror ausi posse definiri iudicium ordinarium, esse iudiciū, in quo proceditur, mediante actione, vel accusatione vera. Dixi, Iudiciū, pro genere, & cū actione, ad comprehendenda iudicia ordinaria ciuilia. &, cum accusatione, ad cōprehendenda ordinaria criminalia, actio. n. & accusatio proprie sumptæ sic differūt, iuxta gl. recept. i prine Instit. de actio. & i rub. ff & C. de actio. iunct. rubr. ff. & C. de accusatio. Dixi, vera, quia, & infamia, vel aliqd ei æquipollens, ob q̄ inquiritur. quidā accusatores ficti sunt, vt post S. Tho. & alios infra nu. seq. traditur. Iudiciū ait extraordinarium est, in quo sine actione, vel accusatione vera proceditur. Dixi iudicium, p̄ genere, reliqua pro differentia, qua differt ab ordinario. Tum, q̄ extraordinariū illud esse dr, quod officio Iudicis expeditur, l. pecuniæ verbū. §. persecutionis, ff. de verb. sig. l. cum filius. ff. si cer. pet. & in l. si cui legatum, in fi. prin. ff. de condit. & demōst. in l. 1. §. si solem. ff. de exer. Tum quia extraordinarium dicitur illud, quod contra regulas iuris communis conceditur, l. i cau-
18 sæ, la. 2. in princ. ff. de minor. Ex quibus definitionibus clarè infertur iudicium inquisitionis esse simpliciter, & absolute extraordinarium, vt affirmauit Inn. in d. c. cum oporteat. pro quo facit etiam q̄ iudicium in tres partes principaliter diuiditur, vt no. Bar. in l. 2. ff. de iur. nā hēt principium, mediū, & finem, & in principio inquisitionis, sine accusatione vera proceditur, d. c. qualiter, qđ è cōtra corticē reg. l. esc. §. si quis accusatorē. ff. de minne. & hono. In secunda parte. s. in medio, testes recipiuntur lite non contestata, capit. quoniam. §. finē & alij. inf. vt lite non contestat. in vltima parte, scilicet in fine, non imponitur pœna determinata a Iure, sed condemnatio alteratur, & arbitrio Iudicis pœna imponitur, c. inquisitionis. infr. de accusa. licet possit dici secundum quid ordinarium, quatenus etsi non interueniat in eo accusator verus, interuenit tamen fictus, scilicet infamia, vel aliquid ei æquipollens, vt prædictum est, quale dicit esse Inn. in d. c. dilecto, de sentēn. excommu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo infertur, iudicia super beneficijs, vsuris, matrimonijs, & decimis eē ordinaria, licet in eis procedatur simpliciter, & de plano, sine figura, & strepitu iudicij. clem. 2. de iud. & ita in multis contra ordinem causarum, vel iudiciorum plenariorū, clem. sæpe. de verborum sig. quia in eis p̄ceditur mediante actione vera nata ex aliquo iusto, vel colorato titulo, vel ex lege diuina, vel canonica.

Tertio, quod iudicium per viā denunciationis, vel officii iudicis sine actione, vel accusatione contextum, est extraordinariū, quia procedit sine actione, vel accusatione vera. Quarto quòd statutum loquēs de iudicio ordinario, non habet locum in iudicio inquisitionis, & aliis præfatis, vt tenuit Pan. hic communiter recep.

Septimum principale, quòd iudiciū secundo diuiditur in iudicium spirituale, in quo tractatur de rebus spūalibus, cap. exhibita, infra eo. & in temporale, in quo tractatur de temporalibus, c. venerabilis, infra eo. an autem iudicium in quo tractatur de iure patronatus dicatur spūale, an temporale, an mixtum, vt pendere ab illa quæst. An ius patronatus sit spirituale, tēporale, an mixtum? in qua post longam eandemq; eruditam concertationem Doctorum, præsertim Decii, & Ripæ, tenui olim communem opinionem; videlicet, non esse spirituale, sed annexum spirituali.

Qua in re nunc addo primò, quod rō Decii, quæ olim firma visa fuit, nunc nō vī firma, ratio. n. est illa, quod nulli annexū est idipsum, quod id, cui annectitur, sicut nec simile est idem cum eo, cui assimilatur iuxta l. quòd Nerua. iunct. glo. ff. depos. & c. capitulum Sanctæ Crucis. iuncta glo. de rescript. & ius patronatus est annexū spūalibus, cap. quanto, infra eod. & cap. de iure. infra de iure patron. Ratio autem quare non est firma, est, quod licet nihil sit idipsum, quod est id cui simile est, in specie, siue in individuo, potest tamen esse idem in genere, si quid enim est simile Ioanni, non est idem, quòd Ioannes in specie, potest tamen esse idem in genere, vt si quod est simile Ioanni, sit alius homo. Virtutes item infusæ similes sunt tēpr̄ donis Spiritus Sancti, & ita non sunt eadem, quæ illa in specie & individuo, sunt tū eadem in genere, qa sunt spiritualia, vt illa. Sic quamuis ius patronatus sit simile, & annexum rei spūali, & non sit in specie, & individuo idē quod illa res spiritualis, potest tamen esse idem in genere, scilicet spirituale.

Secundo addo, quòd magna incogitātia præfati Doctores, & ego disputauim⁹. An ius patronatus sit spirituale, nec ne? non præmissa, & cōstituta prius definitione rei spiritualis, sicut & eadē incogitātia tractauimus oēs, An iudicium inquisitionis sit ordinarium, vel extraordinarium, non præmissa, & constituta prius definitione, vel q̄ditate iudicii ordinarii, vel extraordinarii, quomodo. n. quis probare potest aliqd esse, vel non esse tale, vel tale, nisi præsupposito quale sit illud, & an sit, an non sit homo, nisi præsupposito quid sit homo? & cō consequenter, an sit spirituale, nisi præsupposito quid sit spirituale?

Tertio, & iō hoc vī contigisse, quia vt nuper dixi in nostro Manual. Confes. latinitate donato ca. 23. nn. 99. post Minorem in 4. dist. 25. q. 1. col. 2. non est facile definire quid sit spirituale, cui⁹ ratio, licet eam ipse non reddat potest esse, qđ cum spūale, siue spirituale dicatur oē, q̄ pertinet ad spiritū, spiritus aūt proprie dicā halit⁹, siue flatus, iuxta illud Iob 17. *Spiritus meus attenuabitur*, & per translationem. nunc anima. Ioan. 19. *Tradidit spiritum*. Nunc venunt Act. 1. *Tanquam aduenientis spiritus vehementis* nunc omne incorporeum, iuxta illud Ioan. 4. *Spiritus est Deus*. nunc omnis inuisibilis substantia, vt ait S. Tho. 1. par. q. 41. art. 3. ad 4. necesse est vt spirituale quoque multipliciter dicatur.

Quarto, q̄ in d. Manual. vbi supra, ea de re in hæc verba scripsimus. *Omisso illo, quæ in vulgari hic in loco vsi fuimus, sequuti Ioā. Andr. Panorm. & cēteros in c. consulere, de fur. adrimus quæ S. Tho. & communis ait in 4. dist. 25. Spirituale, vt hoc pertinet, & cōmuniter accipitur in iure Pontificio, definiri potest esse donum supernaturale a Deo datum ad animarum salutem, vel quod institutū supernaturaliter ad eam efficiendam, vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data, vel annexa eis. Qua definitione facile colligi pōt ex c. gratia & c. qui studet. 1. q. 1. & ca. Ep̄a, 1. q. 2. & Dur. dist. 25. q. 1. & ex S. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 3. & 4. Dixi, donū Dei pro genere, quia omne spirituale est donum Dei non cōtra, omne donū Dei est spirituale: nam omnia bona.*

26 *bona tēporalia sunt dona Dei, iuxta illud Apostol. 1. ad Corint. 4. q̄d habes qđ non accepisti? & illud princ. Authen. quo opor. epis. Maxima dona Dei sunt a superna collata clementia, sacerdotium, & imperium. Dixi, supernaturale, ad includendum spiritualia per essentiam, & excludendum dona naturalia. Dixi ad salutem animarum, ad excludendum insignia, seu arma duces, & victorias Regibus, & principibus aliquot vel alijs in alium finem, quam salutem animarum supernaturaliter coecssa. Dixi, vel aliquid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendā, ad includendū spirituale per causam. qualia sunt sacramēta, quæ ipse solus instituit, & sola efficiunt instrumentaliter gratiam, vt dictum est c. 22. nn. 1. & 2. Dixi vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi*
27 *data, ad includenda spūalia statuta, ut loquūtur Ioan. And. & Pan. in c. cōsulere. de simo. siue facta, & constituta ab Ecclesia, qualia sunt sacramentalia, & eis annexa ab eadem instituta, quibus sacramenta parantur, conficiūtur, & conseruantur, consecratio, & benedictio ecclesiæ vel altaris, vasarum, ornamentorum aqua baptismalis, vel benedictæ, Exercismus, Catechismus, iuspatronatus, beneficia, collationes, præsentationes, renunciationes, & id genus alia.* hæc ibi.

28 Quinto addo ex hac definitione inferri primo, quod aliqua spiritualia sint aliis spiritualibus spūaliora, illa. n. quę sunt per essentiā talia, vel a solo Deo immediate creata, vel instituta, vt sunt gratia gratū faciēs septē dona Spiritus Sancti, & gratiæ quas gratis datas appellant, & potestas Ecclesiastica supernaturaliter primum a Christo data, vt diximus in c. nouit. infra eo. not. 3.

29 Secundo infertur, quod non oē factū est spirituale, vt hic accipit, bona. n. mobilia, & immobilia ecclesiastica, sunt sacra. iuxta S. Tho. recep. 2. 2q. 99. ar. 3. & probatur in c. nulli, & c. prædia. 12. q. 2. quæ tū nō sunt spiritualia, quia definitio eis non cōuenit, nam licet dedicentur ad sustentationē spiritualium, vt ait S. Tho. vbi supra, non tamen per benedictionem sacri constitutiuam, quæ de sola potestate supernaturali, & spirituali fluere potest, vt noue resoluim⁹ in c. nō licet ext. 12. q. 2. §. 17. a nn. 7. quāuis dedicatio illa satis posset dici spūalis.

Tertio infertur, quod altius, & rectiꝰ loquitur est Antonius, quam Pan. & nos oēs polleri eius, qui eum sequuti sumus; nempe q̄ iuspatronatus est spūale origine, quia p̄ præfatam definitionem constat, q̄ non humana, & naturali, sed diuina, & supernaturali potestate a Christo, Petro, & Ecclesiæ tradita, vt in c. nouit. notab. 3. a. nn. 81. dicetur, inuentum, & creatū est. Et hęc rōne irrefragabili confirmatur, q̄ nec Pan. nec Aret. nec Fel. nec Dec. nec vlli alii catholici negare possumus, sacramentalia instituta ab Ecclesia, potestate illa diuinit⁹. ei a Christo data, esse spūalia, & nulla ratione alia sunt talia, quam quia in salutem animarum sunt constituta ab Ecclesia, potestate præfata supernaturali. Cum ergo negare non possumus beneficia Ecclesiastica, & ius conferendi illa, & eligendi, ac p̄sentandi, esse ad illa inuenta, & instituta ab ecclesia, eadē potestate supernaturali, qua alia sacramentalia, consequens ē nec posse nos inficiari esse spūalia, sicut illa. Nec quicquā obstat, qd hæc dicantur annexa spūalibus antecedenter, vel dependenter, vt dicit S. Tho. in d. ar. 4. quia nil repugnat, vt vnū, & idem sit spūale, & annexum alteri spūali, sicut nec repugnat vnum & idem esse temporale, & annexum alteri temporali, multę enim Ecclesiæ spūales sunt annexę Ecclesiis Cathedralibus, & aliis collegiatis regularibus, & secularibus, c. extirpandę. §. qui vero, de præb. ca. super eo. eod. tit. lib. 6. & beneficia ecclesiastica secundum oēs sunt iura spiritualia, immo ēt præbenda, quę sal tē ē Canonicatui annexa, per c. dilecto. de præb. q̄ in hoc reputat singul. Pan. ibidē, & Felin. c. cum M. de constitu. col. 7. & alii alibi. At ipsemet S. Tho. recep. ab oībus in d. artic. 4. dixit, beneficia Ecclesiastica esse annexa spiritualibus dependenter, sicut iuspatronatus est annexum antecedenter. ergo nihil desinit esse spirituale eo solo, quod sit annexum spirituali, quod supra, numer. 21. clarius probauimus. Ratio autē quare beneficia Ecclesiastica, monachatus, religiones, & alia sacramentalia dicantur annexa spiritualibus, illa est, quod sunt inuenta, & statuta ab Ecclesia ad paranda, conficienda, conseruanda, & exercēda alia illis spiritualiora, qualiaque sint supra dictū ē. Cū ergo per superiora constet iuspatronatus esse spirituale, licet sit annexum aliis spiritualibus, consequitur iudiciū de illo habendum, vel habitum esse spirituali, quæ est solutio quæstionis propositæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

31 Octauum principale, q̃ iudicium tertio diuiditur in criminale, & ciuile, quę eruditè, & curiosè definit hic Ripa, discędès tã multum a communi mõ loquẽdi, a quo nõ discedendo vt definiri posse, iudiciũ criminale esse iudiciũ, in quo agitur principaliter de crimine, & principaliter ad vtilitatẽ publicam. Quę definitio satis colligitur ex gl. l. 3. ff. de sepul. viol. & Bart. Bald. & aliis in eam scribentibus, ex Pan. & omnibus aliis hic, & aliis locis citatis per Dec. & Ripam. Dixi, principaliter, ad excludenda iudicia, in quibus incidenter, & obiter tantũ agitur de crimine, vt cum agitur de crimine via exceptionis, cap. super iis, de accusat. & cum fiscus petit aliqua bona sibi cõpetentia ratione alicuius criminis, non tamen agendo principaliter de illo puniendo, vt colligitur ex l. 1. ff. de iure fisci. Per quas duas declarationes cessat necessitas recedendi a communi modo loquendi, vt Ripa recedit. Dixi etiam, principaliter ad vtilitatem publicam, ad excludenda iudicia in quibus de crimine agitur quidem principaliter, sed ad vtilitatem priuatam, vt cum agitur ciuiliter de furto, ad duplũ, vel qua druplum parti applicandum. Iudiciũ autẽ ciuile est iudicium, in quo non agitur de crimine saltem principaliter, vel saltem agitur principaliter ad vtilitatem priuatã.

Ex quibus infertur primo id, quod Ant. a Burrio dixit hic, quod finis iudicii criminalis est vtilitas publica, finis autem ciuilis vtilitas priuata.

Secundo, quod gl. l. 3. ff. de sepul. viol. quatenus hẽt, quod cũ pœna ẽt pecuniaria applicanda est fisco iudicium est criminale, cum vero parti, ciuile, est intelligenda de iudicio in quo agitur principaliter de crimine: nam si ageretur ad pœnam ex contractu partium, vel alia de causa, quam criminis principaliter intenti applicandam fisco, vt frequenter accidit, non esset iudicium criminale, quia non agitur de crimine principaliter.

32 Tertio, quod iudicium, in quo agitur ad remotionem ab officio publico est criminale, qa agit de crimine principaliter, & principaliter ad vtilitatẽ publicam, & efficaciter probat l. 3. §. pœna ff. de cri. stellio. Nec obstat ea, per tuas, de simon. quatenus vt probare, quod cũ agitur ad remotionem Abbatis ab administratione, causa est ciuilis, non criminalis, quia vere id ibi non probatur, non. n. fiẽt simpliciter, ibi non fuisse actum criminaliter, sed cum adiectione, nõ fuisse actum criminaliter id, vt deponeretur ab ordine, quod iõ dicitur ibi ciuiliter agi, quia non agebatur ad pœnam naturalẽ, & summam, ad quam poterat agi vt ibi dicit Pan. Ex qua tã expositione non est inferendum, quod iudicium definit esse criminale ex eo solo, quod non agatur in eo ad pœnam naturalem, & maximãm crimini de quo agitur debitam: iudicia. n. in quibus p ceditur per inquisitionem ad castiganda delicta, criminalia sunt, in eis tamen regulariter non imponitur pœna maxima criminis debita, sed arbitraria, c. in quisitionis, de accus. sed solum infertur, quod aliquãdo dr ciuiliter agi eo, quod non agatur ad maximam pœnam crimini debitam, licet proprie criminaliter agatur, quem intellectũ omnium, quos plurimos hic reddit Ripa, arbitror esse germanissimum. Nec obstat, quod aliqui sentiant contrarium, & quod Decius videtur variare in 1. & 2 lect. cap. quoniam magis causa disputandi, & ostentandi acumina ingeniorum, quam solida definitione videntur id facere.

34 Quartò, quod vt posse dari iudiciũ mixtum, idest tale, quod sit criminale, & ciuile simul, illud. s. in quo agitur de crimine principaliter tam ad priuatam, quam publicam vtilitatem. exemplum est in l. lege Cornelia. §. fin. quam Dec. in hoc citat, ff. ad Sillan. de iudicio, in quo quis agit popolari actione aduersus, eũ, qui aperuisset testamentũ occisi, antequã de familia quæstio haberetur, in quo dimidium pœnæ, q̃ est 100. aureorũ applicatur parti, & dimidium fisco: illi. n. iudicio conuenit vtraque definitio, criminalis quidem, quia agit de crimine principaliter, & principaliter ad publicam vtilitatem: ciuilis autem, quia licet agatur principaliter de crimine, agitur tamen etiam principaliter ad vtilitatẽ priuatam, quod sufficit.

35 Quintò, quòd nil obstat prefatis l. Cai*. ff. ad Sill. quatenus vocat causam pecuniariam illam in qua pœna applicatur fisco, qa aliud est dicere pecuniariã causam non extingui morte delinquentis, quod ibi probatur: & aliud dicere non esse criminalem: nam licet regulariter crimina extinguantur morte quo ad alias pœnas, quoad

quoad tã pœnam bonorum, quæ ob illud ipso iure confiscantur, non extinguunt, l. ex iudiciorum. ff. de accus. & gl. l. 1. C. ne ex delic. defunc. & ita ibi appellatur causa pecuniaria, quia ad pœnã pecuniariã agebatur, & quia illa erat applicita fisco, dicet causa crialis, & non ciuilis, per prædicta.

Sexto infertur verus intellectus c. itẽ cũ quis. infra de restit. spol. s. q̃ nõ significat criminaliter agi eo q̃ de crimine excipiatur, sed q̃ per exceptionem criminis non repellitur agens de spolio.

36 Septimò infertur intellect' verus auth. sed hodie. C. de epis. & cler. s. q̃ per illa verba, *in causa criminali, vel pecuniaria.* non significatur causam, in qua pecunia applicatur fisco esse ciuilem, sed potius q̃ est duplex causa criminalis, altera in qua imponitur sola pœna pecuniaria, altera, in qua etiam pœna corporalis.

37 Octauò infertur id, qd̃ pulchrè de more Decius ait Salic. dicere in l. 1. C. de sepul. viol. vers. ex ista gl. q̃ gl. & iura abutuntur his vocabulis secundum diuersam considerationem. nam pœna pecuniaria, quæ fisco applicatur, potest dici ciuilis, habito respectu ad pœnam corporalem, & remotio ab administratione, respectu depositionis ab ordine, vt in dicto cap. per tuas.

38 Nonum principale, q̃ illa conclusio, q̃ post Pan. & alios latè declarat. Dec. in 2. l. s. quod pœna legalis est applicanda fisco, in intelligenda est in dubio, quia si lex aliud exprimat, illud est seruandum, quia in certis non est locus coniecturis, l. cõtinuus. §. cum ita, ff. de verborum oblig. exprimere aũt põt lex dupliciter. s. expresse, vel tacite. Expresse quidem, cum habet, cui, qũo, & quota pars, an tota sit applicanda. Tacite vero. si lex inducit accusationem; vt in dubio pœnam applicare fisco, & si inducit actionem, vel dicat, iudicium dabo, videtur applicare parti, quia cum accusatio tendat ad vtilitatem publicã, & actio ad priuatã, iuxta glo. recept. in prin. Instit. de actio. inducendo accusationem, videtur tacite pœnam applicare fisco, & inducendo actionem parti. cum item pœna apponitur ad resarciendum interesse, vel damnum datum. puta, vt soluat duplum, triplum, quadruplum, &c. videtur velle applicare parti damnum passę, quia est fine prę tenso conijcitur mens prætendentis, leg. fin. ff. de hæred. instit. & c. constat. cũ gl. 1. q. 1. Dixi, de pœna legali, quia pœna conuentionalis in dubio applicanda est parti secundum Bal. in l. si quis maior. 17. not. C. de trãsa. & merito, quia contractus principaliter respiciunt contrahentes, c. contractus. de regu. iur. li. 6. l. 1. §. si conuenerit. ff. depos. vnde filius habet applicare aliquam partem pœnæ fisco, vt contractus firmiati cõsulatur, quo casu pars illa fisco debetur, quamuis iudicium, in quo illam petierit, non erit criminale per dicta supra numer. 31.

SVMMARIVM.

39 *Iudicium originaliter significat actum, quo index ius dicit, & alia figurate.*

40 *Iudicium plus pertinet ad virtutem iustitiæ, quàm prudentiæ.*

40 *Iustitia est virtus, & habitus ex actibus ius reddendi, vel reddere volendi frequentatis ingenitus.*

40 *Confessarij quid iudices, & eos constituentes monere debeant.*

41 *Iudices, qui dant, vel confirmant, quas in eis virtutes requirant.*

42 *Iudicare non licere hæresi est Valdensium.*

42 *Iudicare nolite, vt intelligatur.*

43 *Index iudicans in mortali, qui mortaliter peccat, & qui venialiter.*

43 *Iudicium pro actu iudicantis quintuplex scilicet, & cætera, prima quatuor incompatibilia, quintum aliis compatibile.*

43 *Scientia quid.*

43 *Fides sine credulitas quid.*

43 *Opinio sine suspicio quid.*

43 *Dubitatio quid.*

43 *Scrupulus quid.*

44 *Iudicio cuiusuis generis potest peccari, & meretur.*

44 *Iudicium de re, a iudicio de persona sic differt.*

44 *Suspicio frequentius de malo, sed frequenter etiam de bono habetur.*

45 *Suspicio lenis gravis, & vehemens datur.*

45 *Abstinere de leni, & vehementi, vt differunt.*

46 *Suspicari male de altero sine ulla causa, vel gravius, quam ea requirit, peccatum.*

46 *Suspicantium triplex genus hominis peccare.*

46 *Suspiciosi cur sint senes.*

46 *Suspicio sola cur peccatum.*

47 *Suspicio non omnis mala, nec omnis mala mortifera.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

48 *Suspicio nulla de malo, quæ non firmiter creditur, est mortifera, nisi aliud notabile malū effugiat, & quæ firmitas in id requiratur.*
49 *Credentes ea, quæ alij præiudicantia narrant nouas res scribētes, siue Menātes, & alij scribentes ad Vrbem an peccent mortifere.*
50 *Scientia una certior alia.*
50 *Fides siue credulitas una certior alia.*
50 *Suspicio, siue opinio una maior, et uehementior alia.*
50 *Fidei, siue credulitati cui ineſt virtualiter, licet non actualiter aliqua hæsitatio.*
51 *Iudicem, qui ex suspicione condemnat, peccare mortaliter quomodo intelligēdum, quoad interlocutorias, præsertim captura, torturæ. &c.*
52 *Iudicandum ad aliquem recte malum extra iudicium aliter, quid requiratur.*
52 *Credendum non esse uni, etiam legali, de malo tertij.*
52 *Fama non creditur etiam semiplene in criminalibus.*
52 *Historiæ sacræ omninò creditur, aliis non nisi, etc.*

HActenus de primo. sequitur epilogo eorū, quæ olim de iudicio sumpto pro processu iudiciali scripseramus. Nunc vero facturus secundum auctarium, scilicet promissum de iudicio sumpto pro actu iudicantis, dico primum, quod nescio quare nulli tot in hanc rubricam scribentium venit in mentem, quòd verbum iudicium, non significat ita propriè, & originaliter discussionem, vel processum iudicialem, p quo
39 hic, vt supra dixi, sumitur, neque aliquid aliud ex quindecim, quæ supra, nu. 14. diximus significare, sed figurate per translationem, synedochen, metonomiam, & alias figuras, nam iudicium deducitur a iudico. i. ius dico, exerceo, vel decerno, & ita proprie, & originaliter significat dictionē iuris id est, actum Iudicis, quatenꝰ est Iudex, & dicit, siue decernit ius inter litigātes, vt colligitur ex c. forus, de verborum significat. & ex S. Tho. cōiter receptor. 2. 2. q. 60. ar. 2. & ex alijs latine præcellenter callētibus. hinc est, quod minus improprie, q̄ quinde cim prædicta videtur significare omnē existimationem, & opinionem, siue actū, quo quicquam, etiam ab alio, quàm a Iudice definit, vel determinatur, vt in illo Aene. 2. *Iudicium Paridis manet alta mēte repostū*, & in illo Cicero. pro Claro orat. *Gloriam, quam nemo iudicio meo est consecutus.*

40 Secundum, quod iudicium, prout est actꝰ iudicis, potius procedit a uirtute iustitiæ, quā uirtute prudentiæ. Nec obstat, q. ſm Philosophum in 1. Ethic. vnusquisq; bene iudicat, quæ cognoscit, & quod sic iudicū ad vim cognoscitiuam pertinere videatur, uis autem cognoscitiua per prudentiam p ficitur, quia respondet S. Thom. ubi supra in hæc uerba. *In omnibus ad rectū iudicium duo requiruntur, quorum vnum est ipsa virtus præferens iudicium, & sic iudicū est actus rationis. dicere enim, vel definire aliquid rationis est, aliud autem est dispositio iudicantis ex qua habet idoneitatē ad recte iudicandū, & sic in ijs, quæ pertinent ad iustitiā, iudicū procedit ex iustitia sicut & i ijs, quæ ad fortitudinē pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidā actus iustitiæ, sicut inclinantis ad recte iudicandum, prudentiæ aūt sicut iudicū proferentis, vnde, & synesis ad prudentiā pertinēs, dicitur bene iudicativa, vt supra habitum est.* hæc ille per (supra) intelligit q. 51. artic. 3. Quo fit primo, vt Confessarij vehementer debeant exhortari Monarchas, & iura Monarcharū hūtes (qui sunt primi Iudices) & alios inferiores & pedaneos, tam ecclesiasticos, quam seculares, vt affuescant vnicuique suū ius seruare, & reddere, aut velle reddere, cum casus occurrerit, cum S. Tho. a nemine in hoc reprehensus affirmet iudicium rectum magis inniti virtuti iustitiæ, quam virtuti prudentiæ, cumq; cōstet, q. iustitia quia est habitus, & neluti consuetudo quædā per frequentiā reddendi, & uolendi reddere cuique suū ius, quærantur, ut colligitur ex S. Tho. 1. 2. q. 51. art. 2. adiunct. q. 55. art. 1.

41 Fitque secundò quòd illi, qui nominant deligunt confirmāt, uel constituunt Iudices, & magistratus, duas uirtutes imprimis desiderare dēt in illis, nempe prudentiā, & iustitiā, & magis hanc, q̄ illā; iuxta illud consilium Iethro datum Moysi, Exo. 18. per illa uerba, *Prouide uiros sapientes, et timentes Deū, in quibus sit veritas, et qui oderint auaritiam* in quibus uerbum, sapientes, ad prudentiam, & cætera ad iustitiam, & alias, uirtutes ei contributas, religionem, & liberalitatem referuntur, ut latius hoc probat Authentica, ut iud. sine quoquā suffi. §. 1.

Fit-

Fitque tertio non abs re difficile fuisse mihi aliquando respōdere viro pio interroganti me. An posset absoluere quendam dominum, qui constituerat Iudices viros, quos nouerat auaros, iniquos, & cōcutere cōsuetos, antequam firmo proponeret cum primum posset, reuocare illos? An item posset absoluere tales magistratus sine proposito sua munera relinquendi?

42 Tertium, quod hæresis Valdensium est, vt latius refert Castr. in li. contra omnes hęreses. verbo Iudex. dicere, nō esse licitum aliquem iudicare condēnando saltem ad pœnam, fundantes eā in illo Matt. 7. *Nolite iudicare.* & i illo Pauli ad Rom. 14. *Tu qui es, qui iudicas seruum alienum?* quibus videtur etiā consentire Lutherani, dicentes nō esse puniendos hæreticos & vnumquēque suæ conscientiæ libertati relinquendum. Quod autem hoc sit hæresis, ex eo patet, q. est contra illam sacram scripturā Deut. 16. *Iudices, & magistratus constituens &c.* Et quòd Actu. 5. Ananiam, & Saphirā Petrus morte damnauit, & quòd Paulus ad Rom. 13. de potestate sublimiori ait. *Dei minister est uindex in irā ei, qui male agit.* Nec quicquam obstāt eorum fundamenta, illa enim intelligūtur de eo, qui iudicat sine potestate, vel sine iusta probatione, vel sine iusta lege, & ratione, non autem de eo, qui iudicat his tribus interuenientibus vt colligitur ex S. Tho. in d. q. 60. art. 2. & ex l. illicitat. §. veritas. ff. de offi. præsi. quatenus habet, secundum probata esse iudicandum. An autem omnis, qui mortali peccato infectus iudicat, vel condemnat alium, peccet, & an mortaliter, quæstionis quotidianę est, & quidē S. Tho. in 4. distin. 19. q. 2. art. 2. tenet partē affirmatiuam. l. q. peccat etiā mortaliter, sed in 2. 2. q. 60. ar. 2. ad 3. tenet cōtrarium, eo quòd, vt Caiet. ibi ait, plenius ibi deliberauit, & resoluēdum est, quod iudex etiā ecclesiasticus non peccat saltem mortaliter eo tolo, quod intectus mortali iudicat, vel gubernat ea, quæ sunt iurisdictionis. peccat autem ministrando ea, quæ sunt ordinis, & sacramētalis actionis, per rationes allatas a Caiet. in d. ar. 2. & in 3. par. q. 64. art. 6. Vterque tñ Thomas innuit peccare saltem venaliter infectum mortali, nisi humiliter id secundū inclinationem virtutes iustitiæ faciat, quæ sunt valde notanda, cōtra eos qui mortali culpa infecti superbę, iracundè, & quasi vindicantes, & dominantes potius, quam iura dicentes, iudicant.

Quartū, q. iudicium qua parte significat generaliter omnē existimationē, & determinationē, diuiditur primo in iudiciū scię, siue euidentiæ fidei, siue credulitatis, opinionis, & dubitationis, immo & secundū aliquos, in scrupulosum, vt colligitur ex ijs, quæ definiuimus in ca. si quis aūt. 2. de pœnit. dist. 7. a nu. 9. & in nostro Manuali Confes. c. 27. nu. 279. sic Scire est veritatē visū perceptam in mente retinere, gl. mihi sing. in leg. 2. §. antepen. ff. de aqua pluuiarcend. Per visum aūt in hoc proposito, intelligendus est omnis sensus, quod sentit Bart. allegando illam glo. in l. 1. col. 2. ff. de interrog. actio. ab omnibus receptus. Ego aūt intelligo etiam visum interiorem animæ, siue ille fiat per argumentationem scientificam, & demonstratiuam quę scire facit, l. scire. ff. de leg. vt docet Ari. recep. in libris posteriorum, siue id fiat per notitiam intuitiuam mentę sola sine sensu perceptam, qualem beati de Deo suo hēnt, qualem dānati de sua pœna, qualem, & anima carcere hoc inclusa de se, suisq; multis actis, secundum ea, quę omnes tradunt in prologo sententiarum. Credere autem est firmiter adhærere alicui iudicio, non eo quod vidit, sed ob aliorum relationem, secundū Bart. ibidem ab omnibus recept. quod etiā satis sentit gl. in dicto §. antepenul. cui tñ definitioni addendum est pp proxime dicta. Neque ideo adhæret quod argumētatione demōstratiua, vel mentis intuitu a visu corporeo, & alijs sensibus te motis percepit. Opinari vero est aq̄hærere vni parti contradictionis, non tñ firmiter. sed cū formidine, ne pars altera sit vera. facit gl. ſ. dicta, & gl. in l. ſi duo. §. penul. ff. vti possi. tradit Bart. l. admonendi. ff. de iureiur. num. 21. Dubitare vero, est animū applicare ad plura, & nihil inde eligere, glos. recep in l. de statu. ff. de restimen. & in rub. ff. de iuris, & facti igno. quæ dubitationem appellant titubationem. Adde, quod aliud est scrupulus, est enim habere argumentum, vel apparentiam aliquam contra id, quod vel scit, vel credit, opinatur, vel dubitat, secundum mentem Cancellarij Parisiensis in tract. de regula mor. qui est primus secundæ partis operum eius colum. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tradit Adriã. quolibeto 2. fol. 28. pag. 2.

Ex quibus infertur primo sciam, & fidé, siue credulitatem conuenire in eo, q̃ vtraque est certa, & firma, sine vlla vacillatione, c. firmiter. de summa Trin. Differũ tñ, quòd scia est clara, quippè quæ ex visu, vel alio sensu, vel alio mentis intuitu manat, & ita est clara, fides autem obscura quippe quæ ex auditu est, quod eleganter explicat S. Paulus 1. ad Corint. 13. cum ait, *Videmus nunc per speculum, et in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, quasi diceret vir Spiritu Dei plenus in hoc seculo fidem sine credulitatem habemus, certam quidẽ notitiam, sed obscuram, tunc autem in alio seculo scientiam habebimus eorum, quę nũc credimus, quia tunc videbimus, quæ nunc audimus, facit c. in domo, de penit. distin. 4. iuncta glo. 7. quæ citat illud Gregor. *Fides non habet meritum, vbi humana, ratio præbet experimentum*.

Secundo infert, qd credulitas, & opinio conueniunt in eo, quòd vtraq; obscura est, at differunt, qua fides, siue credulitas certitudiné habet, & firmitatẽ, opinio vero incertitudiné, & infirmitatẽ, qd docet Bart. in illo num. 21. & probare vi text. in l. 3. §. eiusdem. ff. de testibus in illis verbis, *Quid eis credas, aut parum probatum opineris*. & no ster Pater Augu. in lib. de mendacio, colũ. 1. docet, Opinio vero, & dubitatio conueniunt quidem in vacillatione, & infirmitate, differunt autem, quòd opinio magis adhæret vni parti, quam alteri, dubitatio vero minime.

Tertiò infertur hęc quatuor sibi mutuo esse contraria, neque in eodẽ posse considere subiecto. Scrupulum aũt, quia nõ est iudicium, sed potius apparentia, & argumentum, contra iudicium, vel pro iudicio concurrere posse cum quolibet eorũ quatuor, quòd magis apparebit ex his, quæ in primo dicto infra ponentur.

Quartò infertur, qd scitur, vel creditur certum esse, quoad scientẽ, vel credentem. quòd vero in opinione sola est, vel dubitatione, incertum. scrupulum autem neque tollere, neque addere certitudinem, vel incertitudinem, sed solum solicitare mentem, quo vel iudicium conceptum exuat, vel nouum induat.

44 Quintum principale, quod circa omne prætatum genus iudicij, siue scientiæ, siue fidei, siue credulitatis, siue suspicionis, siue opinionis, siue dubitationis siue scrupulositatis, pòt inueniri culpa, & meritũ, ei ca omnem. n. tale deliberate conceptũ potest inueniri ordinatio integra, & aliqua inordinatio finis, modi, vel alius circunstantiæ in concipiendo, vel non concipiendo illud, & omnis actus deliberatus in specie, & in diuiduo est bonus, aut malus, iuxta sententiam S. Thom. 1. 2. q. 18. art. 8. & 9. quem sequimur, & defendimus in nostro Manual. Confess. prælud. 7. nu. 25. Et consequenter, quicunque aliqua lege iusta tenetur aliqd horum quinque aliquo modo cõcipere de bono, vel malo, & non concipit eo modo, peccat, & contra, quicunque tenetur ad nõ cõcipiendum saltem aliquo mõ aliqd eorũ, & concipit eo modo, peccat. Dixi circa omne iudicium inueniri posse peccatum, & meritum, & non omne iudicium esse tale quia cum peccatum ad voluntatem referatur, & iudicium ad intellectum, & rationẽ, nullum iudicium proprie est peccatum, saltem elicitum, sed tãtum imperatum certo modo, quẽ subtiliter declarat San. Tho. 1. 2. q. 17. præsertim art. 1. & 6.

Notandum autem, quòd aliud est iudicium de re, vel actu per se consideratis, aliud de persona, prout est author eius, secundum vtrumque Thom. 2. 2. q. 60. art. 4. ad 2. nam aliud est credere aliquid esse malum, aliud credere esse malum eum, qui facit illud, hoc enim dicitur iudicium de persona, illud vero iudicium de re, vel actu, a persona facto, vt vterque Thom. vbi supra distinguit, & quod nullum horum quinque conceptum de solo actu ipso, est peccatum saltem mortiferum, nisi cum est de rebus fidei, vel morum necessario credendorum, & asserendorum, quia tunc potest esse hæresis, vel infidelitas, quę sunt eum primis magna peccata, secundum S. Thom. 2. 2. qu. est. 10. art. 3. & q. 11. art. 1. quia eiusmodi iudicium saltem per se non est contra charitatem Dei, neque proximi, vt significauit Sanct. Thom. in dict. q. 60. artic. quart. & exemplificauit Caiet. ibidem in eo, qui videt agentem equum & horam malam illi imprecantem, licet falsè credat illam imprecationẽ esse mortalem, non tamen ob id peccabit mortaliter, nisi credat imprecantem peccare mortaliter, quia iudicando tantum de re

re nemini nocet, iudicando tamen de pśona sic. Iudicium item scientiæ communiter non est peccatum, quia sufficientem causã habet sic iudicãdi. Vnde q vidit aliquẽ authoritate propria occidentem, furantẽ, vel adulterantem, iustè iudicat eum male facere, quia videt eum facere illa, quæ sunt mala, & licèt nesciat animum malum, tamen iuste potest præsumere illum in dubio in delictis, c. 1. de præsump.

45 Sextum principale, quod iudicium suspicionis, vt frequentius accipitur de malo, est species opinionis, & potest definiri esse opinio, qua quis opinatur aliqd mali citra certitudinem. l. absentem. ff. de pen. ioi. *Nemo debet suspicionibus damnari*. & l. fin. ff. de q. ibi, *Nisi aliquibus suspicionibus urgeantur*, vt dicit Tullius relat. a S. Tho. in d. q. 60. art. 3. Dixi, *vt frequentius accipitur*, quia secundũ proprium significationem includit etiã suspicionem de bono. Tum, quia etiam datur suspicio boni, vel de bono, vt in illo Cæsaris li. 8. belli Gallici, *Cum consilium hostium finge causa iniuum suspicarentur*, & Cice. ad Attic. libr. 7. pro opinione tam boni, quam mali videtur accepisse in illis verbis, *Scribe non modo si quid scieris, aut audieris, sed etiam si quid suspicabere*. Tum quod suspicio boni, & de bono potest esse peccatum, sicut suspicio mali, & de malo, peccaret enim qui Iudex, collator, præsentator, vel institutor beneficij iudicaret aliquem dignum beneficio propter suspicionem leuem bonitatis eius ad effectum illud ei adiudicandi, sicut & q iudicaret aliquem indignum eo propter leuem malitiæ suspicionem, ad effectum illo eum priuandi, arg. c. 2. de reg. iur. & l. merito. ff. pro socio, & ca. quicunque. 42. dist. & toto tit. de cler. pereg. quinis fateatur frequẽtius suspicionem mali esse malam, quàm suspicionẽ boni, quia regulariter quis debet præsumi bonus, d. c. 2. de reg. iur. & d. l. merito. Sed quia non debet quis præsumi regulariter ad munera subeunda idoneus, frequẽter etiam suspicio bona de habilitate alicuius ad illa, potest esse mala. Non dixi tamen leuis opinio, vt dixerunt Cicero, & S. Tho. sed simpliciter opinio, quia non solum est peccatum, vt mox dicetur, iudicare ob opinionem leuem, sed etiam ob opinionem grauis. & vehemẽtem. d. l. absentem. ff. de pęnis. & d. l. fi. ff. de quæst. & c. litteras, de pęsum. quæ tamen non pertingit ad iustam certitudinis, siue credulitatis metã. varii. n. gradus sunt suspicionis, vt mox dicam, & quotidiana Inquisitorum fidei praxis non indicat hæreticos suspectos leuiter de hæresi, neq; suspectos vehementer. c. litteras, de pśump. sed cogit illos ad abiurandũ de leui, hos autem ad abiurandum de vehemẽti, cum tã impari exitu, quod suspectus leuiter de hæresi, & abiurans eam, si recidat non habetur pro relapso, licèt aliquãto grauius puniri debeat, abiurãs ãt ob vehemẽtem sic, c. accusatus. in princ. de hær. li. 6.

46 Septimum principale, quod non solum est peccatum credere quẽquam esse malũ absque sufficienti in id probatione, sed ét suspicari, siue opinari quem esse malũ grauius, vel vehementius, quàm argumenta in id habita exigunt, quia quæ ratio est de toto ad totum, eadem est de parte ad partẽ. l. q̃ de tota. ff. de rei vend. c. pastoralis. §. item cum totum. de offic. deleg. Qua ergo rõne peccat, qui credit, & damnat ob causam ad solum suspicandum sufficientem, etiã peccabit, qui grauius, vel vehementius suspicatur, siue opinatur ob causam, quæ ad solum suspicandum leuiter sufficit, & eadem rõne, qui suspicatur etiam leuiter sine vlla causa iusta suspicandi. Quo fit vt recte de more, dictum sit à S. Thom. vbi sup. artic. 3. tria genere hominum suspicantium peccare. Primum quidem eorum, qui suspicant de quoquã malum, eo solo, quod ipsi mali sunt, iuxta illud Eccl. 10. *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat*. Ij enim sine vlla iusta causa suspicandi male suspicantur. Secundum est eorũ, qui suspicantur malum ex hoc, quod aliqs male afficitur ad alterum, cum enim aliqs cõtemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel i uidet ei, ex leuibus signis opinatur mala de ipso, quia vnusquisque faciliter credit, qd appetit, quoniam etiam isti sine iusta causa suspicantur malum. Tertium autem est eorum, qui ob magnam, quam habent, de alio rum defectibus experientiam, facilius, quã par sit suspicantur malũ, quales sunt senes, quos Philosophus dicit in 2. Rhetor. quod sunt maxime suspiciosi, quia multotiens experti sunt aliorum defectus, non enim est iusta causa suspicandi de aliquo malum, eo quod aliquos eiusdẽ conditionis experti fuerimus malos, cum lege naturali, diuina, & humana teneamur credere esse bonũ illum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum, ad quem iudicandum esse malum, vel habendum de malo suspectum, iusta probatione caremus. iuxta illud Euan. Luc. 6. *Este misericordes.* expositum in hunc sensum à Beda in reg. 2. de reg. iur. Quamquam grauius peccant priora duo genera hominum, quàm hoc tertiũ, quia hoc eo solo peccat, quòd non ducitur iusta probatione: illa vero, quia non solum destituuntur iusta probatione, sed etiam, quia peruerso affectu in id adiguntur. Ratio autẽ germana, quare peccatum est eiusmodi suspiciones sine causa in id sufficiente concipere, tangitur à S. Tho. in d. art. 3. per illa verba. *Ex hoc ipso, quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebite contemnit ipsum, et ideo iniuriatur ei.*

Octauum, quod non omnis suspicio est peccatum, nec omnis, quæ est peccatum, est
47 mortifera. suspicio enim de bonitate alicuius, vt plurimum, non est peccatum eo solo, quod sine iusta ratione concipiatur. quia per eam non fit iniuria ei, de quo illa concipitur ob quam suspicio de malitia est peccatum. Dixi, vt plurimum; quia peccatũ est, aut certe causa peccati, quoties est cã committendi aliquod minus indigno eo, quòd de eius bonitate, & habilitate melior (quam par sit) opinio habeatur. suspicio item de malitia non est peccatum, quando ob indicia in id sufficientia concipitur: vnde iustè, & sanctè in plurimis causis recusãtur nunc Iudices, nunc testes, nũc Notarij, & alii simi les, cap. quod suspecti. 3. quæst. 5. cap. ad hæc. de rescrip. c. insinuante, & c. suspicionis de of. deleg. & mille alijs, vt latè post Spec. tit. de recusat. tradunt recentiores, & in hs Franc⁹ in cap. postremo. de appella. & Aufrerius in l. de recusat. testiũ, & alii alibi. Dixi, in id sufficientia, qa qui concipit maiorem, quàm indicia exigunt, peccat, non quidem, quia suspicat, sed qa plus, quam causa suspicandi exigit, suspicatur. Dixi etiã, quod non omnis suspicio ẽt mala est mortifere mala, iuxta S. Tho. qui vbi supra sic ait. *Est autem triplex gradus suspitionis. Primus quidem gradus est, vt homo ex leuibus indiciis de bonitate alicuius dubitare incipiat, et hoc est venitale, et leue peccatum: pertinet enim ad tentationem humanam, sine qua vita ista non ducitur, vt habetur in gl. super illud 1. Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare: Secũdus gradus est, cũ aliquis pro certo malitiã alterius æstimat ex leuibus indiciis, & hoc si sit de aliquo graui, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi, non de glo. ibid. subdit. Si ergo suspiciones vitare nõ possumus, quia homines sumus, iudicia ideſt de finitiua, formasque sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis Iudex ex suspicione procedit ad aliquem condemnandũ, et hoc directe ad iniustitiam pertinet, unde est peccatum mortale.* hæc ibi.

Nonum principale, quod præfatis verbis S. Tho. adiicit ibidẽ Caiet. tres declaratio-
48 nes, quarum prima est, quod sub prio gradu suspicionis, quæ solum est venialis, non solum debent locari suspiciones, p quas dubitare incipit quis de bonitate proximi, vt exprimit Sanct. Thom. sed etiam illæ, per quas incipit malè opinari de illo, & ét illæ, per quas sic opinatur, & perseuerat in opinando, citra tamen iudicium, siue definitionem, qua pro certa eius habet malitiam.

Secundo, addit aliquid maximi momẽti & satis implicitum, videlicet, quod, qui crederet aliquod graue malum de ꝓximo ita quod si interrogaret semetipsum, an videretur illud sibi verum, responderet affirmatiuẽ, & si interrogaretur, an ita certũ sibi videretur, quia etiam posset esse falsum responderet, qđ forte falsum est, non peccaret mortifere, esto id ita sibi videretur.

Tertiò, quod in tertio gradu debẽt locari solę suspiciones, per quas Iudices forti existimi iudicant aliquid pro malo, quos certũ est mortaliter peccare. Harum triũ declarationum prima est firma, & vtilis, firma q dem, quia nisi per illa verba S. Themę, quę dicit de primo gradu suspicionis, scilicet, incipit dubitare, includatur ẽt, & suspicãs, & opinans, tacuisse videretur oẽm suspicionẽ, cũ dubitatio ꝓprie accepta differat ab opinione, q̃ est genus ad illã, per definitionem prædictam, cum tamen certum sit S. Thomę principalius de suspicione, quã de dubitatione proprie dicta agere, vt patet p gloss. quam citat. Vtilis autem est, qđ ex ea colligitur, neminem peccare mortaliter ex eo, quod circa fidem, siue credulitatem opinetur malum de proximo, sine sufficienti ꝓbatione, quæ est quotidianissima cõclusio, limitanda tamen, ne procedat, quando is, qui male suspicatur, vel opinatur, per eam mouetur ad volendum, vel faciendum aliqua iniusta notabilia, vt cum Iudex per suspicionem,

spicionem, siue opinionem, sine sufficientibus indiciis conceptam, facit reum torqueri, vel interrogari super crimine, vel ad respondendum iuramẽto præfixo adigit, vel alius, qui non est Iudex, ob talẽ suspicionẽ malè de proximo conceptam abiicit, vel impedit eum ab officio, vel beneficio, vel aliqua alia vtili conditione, vel etiam abiicit à domo sua dehonestatum, huiusmodi. n. siue Iudices, siue priuati peccarent mortaliter sic suspicando, vel saltem nolẽdo agere, vel agendo illa mala, quia volunt facere, vel faciunt contra 5. præceptum Decalogi, Exod. 20. per quod omnis iniuria personalis prohibetur, 23. q. 1. & ead. cau. q. 5. in prin. iuxta declarationem eius in nostro Manual. Confess. in princ. c. 15. vel contra ꝑceptum 7. eiusdem Decalogi, per quod omnis illicita damnificatio prohibetur, c. pœnale. 14. q. 5. & latius in præfato Manual. in princ. capit. 17.

Decimum, quod secunda declaratio Caiet. est magni momenti, sed dubia. Primò q dem, quia videtur implicare contradictionem, quatenus præsupponit, posse quẽ credere aliquid, & simul habere hęsitationẽ, & formidinem de contrario, nam qui credit aliquid, pro certo habet illud, & si quã hæsitationem habet, id non credit, sed solũ opinatur, vt palam est per definitiones credendi, & opinandi sup. nu. 43. positas.

Deinde, quòd ex illa sequeretur, quòd non peccaret mortiferẽ, qui certo aliquod peccatum graue alterius crederet absque sufficienti ꝓbatione, nisi adeo firmiter crederet, vt condemnaret eum, si causæ illius Iudex esset absque vlteriori ꝓbatione: requirit enim, qđ ita credat, vt nullus vlli dubitationi sit locus, & quòd quoad ipsum sit quædam definitio, & sententia definitiua extra tribunal lata, quod videtur falsum, eo q ex eo inferretur, quod vix vllus vnquã mortifere peccaret credendo crimina proximorum sine probatione legitima, quia raro vllus reperitur, qui tam firma fide aliqđ grane crimen credit, vt si interrogaretur, an iuberet occidere, vel deponere, vel alia tam grandi pœna plectere illum absque maiore audientia, quanta esset plectendus, si per processum rite factum inueniretur id fecisse? responderet affirmatiuè.

Tertiò, quod S. Thomas non videtur requirere tantum certitudinis gradũ, ad peccandum mortaliter, quantum requirere videtur Caiet. Verba enim eius sunt. *Qui ex leuibus indiciis malitiam alterius pro certo estimat in re graui, peccat mortaliter.* At non solum dicitur quis certo æstimare aliquid esse verum, qui adeo certo credit, qđ sine vlteriori inquisitione condemnaret illum, si esset Iudex, sed etiam qui credit illud absq; formidine alterius partis, per supra dictã definitionem fidei, siue credulitatis, & differentiam inter eam, & opinionem.

Quartò, quòd S. Anton. (quem Angel. & Sil. in suis locis sequuntur) ait in 2. par. tit. 3. cap. 8. §. 1. declarando præfatum secũdum gradum S. Thom. quòd qui videt hominem bonæ famæ, vel quem ignorat cui⁹ conditionis sit, loquentem cum muliere, quam non cognoscit in loco honesto, & modo modesto, & firmiter in mente æstimat eos loqui de turpibus, vel intentione praua vt inducat ad malũ, cum hoc agere sit mortale, tale iudicium erit illi peccatũ mortale. Similiter si quis videns hominem comedentem pluries, vel hora prima in die, quo est ieiunium Ecclesiæ, vt in Quadragesima & cum non cognoscat eum, nec sciat motiuum eius ad comedendum, firmiter in animo credit, quod peccet mortaliter, & qđ transgrediatur præceptum Ecclesiæ, peccaret ipse iudicans mortaliter, quia põt hẽre legitimam causam non ieiunandi. Similiter cum quis ex eo, quod aliquis non conuersatur domestice, cum aliquo, vt prius, vel ostendit aliquam iram ad eũ, pro certo credat, quod habeat odium mortale ad illum, mortaliter peccat, in q bus exẽplis, & aliis, quę postea subiicit, non requirit aliud, quã firmam credulitatẽ. At talis est quęcunq; fides, siue credulitas cõcepta, sine formidine partis contrariæ. Ergo, &c.

Quintò, quòd (vt per ꝑfata patet) aliud est scire, aliud credere, aliud opinari, sine suspicari, aliud dubitare, aliud scrupulum habere, & si dixerimus secundũ gradum S. Tho. restringi ad fidem, & credulitatẽ tantæ certitudinis, quantam requirere videt Caiet. consequeretur circumspectissimũ virũ nihil docuisse de iudicio fidei, & credulitatis firmæ generaliter, sed solum de illo, quod est tantæ certitudinis, qđ habens illud, si esset Iudex, sine vlteriori inq sitione damnaret illum, & ita per eius doctrinam non posset responderi ad quæstionẽ illam

frequen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

frequentissimã, an qui ob leuia indicia firmiter credit suum proximum adulteratũ, vel furatum esse, vel occidisse, peccet mortaliter? Cuius tñ decisio videtur omnium aliarũ in hac materia maximè necessaria. Ad quam secundum Caiet. videtur esse respondendum negatiuè, nisi tanta firmitate crederet, quod si esset Iudex, absque inquisitione vlteriori eum damnaret, secundũ autem illum, qui diceret secundum verba S.
49 Tho. sufficere, quòd certo credat, contrarium dicendum esset. Pro declaratione tamen Caiet. facit, quòd nisi illa esset vera, sequeretur peccare mortaliter omnes, q̃ credunt esse vera noua, quæ de peccatis mortiferis Regum, Principum, & aliorum summatum, & infimatum referunt per Nouellarios, quos Menantes vocant, & per alios, q̃ scribunt epistolas, vel alias per se nũcios referunt tanquam certa audientibus, & legẽtibus. quod etiam consequeretur quã plurimos etiam eruditos, pios, & religiosos, & frequenter confitentes habere multa millia peccatorum mortalium nondum confessa, quotus enim quisque in Vrbe degẽs est, q̃ sic non credat multa malefacta, vel maledicta plurimorum, quæ in dies, hebdomadas, & menses scribuntur ad eam, vel referunt in ea ex tota Italia, Hispania, Gallia, Germania, & Turcis, immo, & qui non referat ea frequentissime, tanquã certa socijs, familiaribus, & amicis, & alijs? quotus item est qui degens extra Vrbem non credit, vel ꝑ certis non habet multa, q̃ sibi ab Vrbe scribuntur, vel ab alijs sibi rescripta ei referũtur? quę q̃s ipse pro certis non referat aliis, præsertim si bis, vel ter confirmentur? ad q̃ tamen credenda, & pro certis habenda, nõ præcessit probatio legitima, qualis non est nisi quæ publicis instrumentis, aut testibus iuratis habetur, c.2. de prob. cum ei annot. & tamen pauci sunt, quos eiusmodi credulitatum tanquam mortalium peccatorũ pœniteat, & pauciores, qui eas confiteant. Nec quicquam prodest respondere, quòd dictũ S. Thomę intelligatur de his, qui credunt, & pro certo habent aliqua mala audita ad effectum castigandi, vel volendi castigare illorum authores, & non de illis, qui credũt, vel habent pro certis ad solum effectũ credendi, & discurrendi, & cognoscendi, quæ geruntur in Vrbe, & orbe, partim ad recreãdum animum, partim ad prudentiam sibi quærendam, quòd plerique omnes faciunt, vtentes eiusmodi rerum nouarum relatiõibus, vt aliis historiis non authenticis, in q̃bus etiam passim legimus multa facta, & dicta mortifera, q̃ passim absque aliis instrumentis, & testibus oculatis credimus, non quidem ad castigandum, vel volendum castigare authores eorum, sed ad quærendam rerum gestarum notitiam, qua recreemus animos, & nobis prudentiã in tẽpus opportunum comparemus, non, inquam, hoc q̃quam prodest defensioni dicti S. Thomę quia ipsomet teste in eodem art. ad 3. vt malitia huiusmodi credulitatis sit mortifera, non requirit effectum castigandi, vel volẽdi castigare, sed sufficit leuitas credẽdi sine iusta probatione malum graue proximi, q̃ solum faciendo, & habendo illum ꝑ ita malo, est grauiter iniuri⁹ illi, & fit trãsgressor 8. præcepti, quo prohibetur omnis infamatio male concepta, vel male prolata ꝑximi iuxta declarationem positam in nostro Manual. Confessor. cap. 18.

Restat itaque contrarietas inter dictum S. Thom. D. Anton. & sequacium ex vna parte, & inter declarationem Caiet. ex altera, in eo, quòd S. Thomas dicit sufficere, vt q̃s peccet mortaliter, quo credat ꝑ certo aliq̃d graue malũ de proximo ex leuib.
50 indicijs, & Caieta. ait non sufficere solam credulitatem, nisi sit tanta, quòd interrogatus a se, vel ab alio responderet, quòd hẽt pro indubitato, ita quòd putet nõ esse locum dubitationi. Restat item contrarietas in ipsomet dicto Caietani, quatenus habet quòd non sufficit credere, nisi habeat ꝑ indubitato, & quod tunc videtur habere pro indubitato, quando nullam habet hęsitationem, neq; formidinem. de contrario, nam omnis, q̃ vere credit sine hæsitatione, & in certitudine, putat id esse verũ, & si hæsitat, non credit, sed tantum opinatur, ꝑ præfatas definitiones fidei, & opinionis.

Equidem libenter audirem aliquem, qui hunc nodum nunquam non se offerentem enodaret, nec video alium soluendi modũ, nisi ponendo diuersos gradus fidei, siue credulitatis, & certitudinis, quales dari posse probatur. Tum, ex eo, quòd etiam dant diuersi gradus suspicionis, & opinionis, siue præsumptionis, videlicet leuis, vehemẽs, maior, minor, vt præfatum est à nu. 45. Tum, quòd etiam dantur diuersi gradus scientię,

quia firmior videtur esse scientia, quam in tuitiua notitia animi, vel ratio syllogistica mathematica producit, quam illa, quæ per intuitiuam notitiam sensus habetur, cũ sæpe per præstigia sensus decipiatur, vt contigit i Magis Pharaonis, Exod. c. 7. & Actor. 8. de Simone Mago. Tum, quod gradus fidei, siue credulitatis habitus per ꝑsumptiones etiam sufficientes ad damnandum, minor est, quam gradus fidei, siue credulitatis habitus per legitima testium dicta, nam Iudex per præsumptionem de crimine conuictum, credit fecisse aliud, ad eum aliqua pęna extraordinaria condemnandum, nõ autem ad condemnandum pœna mortis, authore Imo. recept. ab omnibus in c. qa verisimile. de præsump. facit c. afferte. eo. tit. inducendo eo modo, quo in illo c. qa verisimile. inducebat Innocentius, per illã præsumptionem, de qua in illo c. afferte. credit Salomon filium nõ esse illius mulieris, quæ petebat eum diuidi. esse autem illius, q̃ rogabat eum non diuidi, credidit, inquã hoc, ad effectum alteri ex illis adiudicandi filiũ, non autem ad damnandum mortis illam, quæ suffurata fuit marri filium. Tũ, quòd per summariam informationem credit Iudex sententiam super matrimonio latã iniquam fuisse, ad effectum admittendi partẽ ad agendum, non autem ad effectum ꝑ illo pronunciandi, c. lator. & quod ibi ait Inno. de re iud. Tum, quod interdum fides, siue credulitas vxoris de aliquo impedimento matrimonij, alicuius gradus, sufficit ad arcẽdum eam a debito exigendo, & non a reddendo, & fides maioris gradus sufficit ad vtrumque, per illos tex. singulares c. fi. de secun. nupt. & c. inquisitionis. de senten. excom. in. quæ late per multa in hoc propositum apta declaramus in c. fi. autẽ. de pœniten. distin. 7. ante, & post nu. 112. Tũ denique, quod de hoc est casus in c. cum sanctã. de pœnit. distin. 2. Per quod ꝑsupposito, & probatum possunt hæ antinomiæ in hũc modum conciliari, videlicet, quòd non omnis fides, neque credulitas cuiuscunq; gradus certitudinis, etiam hęsitatione carẽs, & excedens omnem latitudinẽ opinionis, sufficiat ad efficiendam eam mortiferam, sed aliqua certi graduꝝ sic, & ad definiendũ eius gradus hæc esse debeat, dicamus, ꝙ duplex est fides, seu credulitas, sine hæsitatiõe Altera, q̃ neque actu, siue actualiter, neque virtute, siue virtualiter habet hęsitationẽ, ita quod si interrogaretur, an hęret illud malum pro penitus indubitato? respõderet q̃ sic, & hæc sufficit ad eam faciendã mortiferam. Altera, quæ licet non habeat actu, siue actualiter, habet tamẽ virtute, siue virtualiter, ita quod si interrogaretur, an hęret penitus pro indubitato? respõderet, q̃d non, & quòd forte falsum est, & hæc non sufficit, & de hac intelligantur declaratio Caietani, & ea, quæ pro illo adducta sunt. Dictum vero S. Thomæ, & D. Antonini, & sequacium, ac ea, quæ pro illis adducta sunt, de priori.

Ex quibus infertur primò, quòd verbũ, firmiter, positum supra in tribus primis exẽplis S. Antonini intelligendũ est de firmitate, quæ nec actualiter, nec actu, neq; virtute continet hæsitationẽ, & formidinẽ, tametsi verba eius solam firmitatẽ requirãt.

Secundò infertur, quòd desiderari põt maior cautela exemplificãdi in quarto exẽplo S. Anton. sub fine dict. §. posito de monacho, qui uidens alterum monachum comedere hora tertia, suspicatus fuit eũ peccare, non enim debet intelligi de vera suspicione, siue opinione, etiam secundum opinionem S. Thom. neque de credulitate qua cunque, secundũ Caietan. quem sequimur, sed firma, modo prædicto. Et idem in quinto exemplo, de muliere deuotissima, q̃ de duobus fratribus, qui eam visitarũt, post eorum abscessum suspicata fuit mala de discursu eorum, eo quod essent iuuenes, non enim debet intelligi de vera suspicione, etiã secũdum S. Thom. nec de qualibet credulitate, sed firma præfato modo secundum Caietanum, quem defendimus.

51 Vndecimum principale, ꝙ citra tertiũ gradum suspicionum S. Thomæ, videlicet, quòd Iudex ex suspiciõne condemnans aliquem, peccat mortaliter, quia id directè ad iniustitiam pertinet, & tertiam declarationem Caietan. quòd in illo gradu est leuanda omnis sententia Iudicis condemnatoria, quæ per vim coactiuam sit, insurgit dubium quotidianum, quia aut loquuntur de sententia, & condemnatione definitiua tantum, vel etiam interlocutoria, si de definitiua tantũ, diminutè loquuntur, omittendo innumeras interlocutorias, quibus Iudices male iubent rapi ob crimina aliquos, & peius, retineri, & interrogari de occultis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

occultis,& iuramento præstito respondere interrogatis,& pessime torqueri . & alia id genus iniuriarum pati , contra l.fina.C. de exhiben.& transf.re. & leg.fin.C.de custod. reor.& l.de minore,§.tormenta,& l.fi ff.de quæst. Si autem intelligantur de omni condemnatione, & sententia etiã interlocutoria,videntur falsè loqui,q a frequentissimè Iudices iustè conuiciunt in carceres, & detinent in eis reos,immo & torquent propter solas suspiciones,& præsumptiones,& semi plenas probationes,vt per eadem iura probatur . Ad quod tamen dubium respondeti potest,eos loqui de omni sententia tã definitiua,quam interlocutoria , & quod mens eorum est dicere , peccare mortaliter oẽs Iudices, qui citra legitimam probationem definitiue de malo condemnant , & q citra sufficientem ad id suspicionem , psumptionem,vel causam interlocutorie capi,detineri,interrogari,torqueri,vel id genus alia in iustè in reos pronunciant .

Ex quo infertur primo , multos Iudices mortifere peccare leuiter iubentes capi aliquos citra vllam necessitatem, infamiam, & suspicionẽ legitimam , nunc ob odiũ,licet venale,nunc ob vindictam, nunc obrusticitatem,qua in se,vel suos est vsus , nunc ob subitam iram , nunc ob liberum rei rusum,nunc vt illis,vel illis placeat,sicut Herodes Act.12.apprehendit Petrũ, vt placeret Iudæis, non considerantes quanta ignominia inurunt captos,præsertim si sunt viri virtute,eruditione,nobilitate, & etiã diuitiis insignes,præsertim per officium sanctæ Inquisitionis, quos quãlibet honorificè solutos semper aliqua infamia facti comitatur,neque perpendentes , quòd ad restitutionẽ famæ sic læsę teneantur , quia q causam damni dat,&c.c.fin.de iniur.l.q occidit.ff.ad legem Aquiliam,& latius tradim' in comm.c.inter verba. 11.q.3. conclusi.6. numer.16.& in nostro Manual. Confess.ca. 18.num.42.

Secundo è contrario peccare eos,q prẽces,vel precio,amore,vel odio non capiũt, non retinent,non interrogant , aut nõ torquent habentes indicia in id sufficientia,cũ contrariorum eadem sit ratio.c. sciendum. 8.q.1.l. & si contra rabulas.ff.de vulgar.

Duodecimum,quòd quæstio est frequẽtissima super omnib.tribus præfatis S. Tho 52 mæ dictis à nemine,quod sciam,satis resoluta , videlicet,præsuppositio,quod non est peccatum,immo aliquando meritum,suspicio,siue opinio leuis , vel grauis , q in primo gradu locatur , quoties probabiliter p argumẽta in id sufficientia cõcipitur, neq; credulitas firma, quæ in secũdo gradu locatur,si per indicia , vel probationes in id sufficientia concipiatur , neque condemnatio Iudicis definitiua,vel interlocutoria, si per probationes legitimas feratur , vt vterque Tho.vbi supra definiuit , quæstio est inquã grauis,quæ argumenta,indicia, & ꝓbationes erunt sufficientia ad excusandum a malitia suspicionem primi gradus, & credulitatem secundi, & condemnationẽ iudicialẽ tertii gradus ? Cui tamen respondetur primõ faciliter, quoad condemnationem iudicialem tertii gradus,scilicet, quod requiritur plena probatio iudicialis , quæ autẽ sit illa,colligitur ex Bal. in l.admonẽdi.in 1. quæst.ff. de iureiur. & aliis relatis ibi per Iaf.& per Decium,in rub.de probat.nu.12. vbi nos quoque latius scripsimus , & ita q condemnat eum,qui nõ est plene,& legaliter conuictus , saltem secundum materiam subiectam,peccat mortifere,argum.c.1. de re iud.l.6. sicut,& contra,q absoluit plene conuictum. Secundo,quod difficilior est responsio, quoad suspiciones extraiudiciales primi gradus , quia non est lege definitũ,& ideo videtur relinquendum arbitrio boni viri,vel confessarij,l.1.ff. de iur. delib.c.de causis.de offi.deleg.Tertio,quòd idem eadem ratione videtur dicendum de credulitate firma secundi gradus .

Suboritur autem quæstio, quam ꝓbationem,vel præsumptionem iudicabit vir bonus,& prudens, & confessarius , sufficientẽ ad iuste concipiendum talem suspicionem, vel credulitatem firmam ? Et certum est nõ requiri ad suspicionem quamlibet grandẽ plenam probationem,quia ad minorem effectum minor causa sufficit, c.2.de fil. presbi.lib.6.adiuncto c.de multa. de præb. Ad iudicium suspicionis extraiudicialis longe minus est iudicio condemnationis iudicialis,vt palam est.Idem est dicendum de credulitate firma extraiudiciali , tum, ratione præfata,tum quia alioqui semper ferè esset peccatum mortale, cum ratissime concipiatur ꝓ plenas probationes , puta duos testes legitimos,& citata parte iuratos,vel ꝓ præsumptiones violentas legitime, ac iuridice probatas,

probatas , rãro enim qui scribunt ad Vrbẽ, vel ab Vrbe in alias partes iurati,quæ scribunt asserunt,& sæpe sunt singulares, & nõ semper omni exceptione maiores. historiarum item scriptores non sunt omnes iurati,nec à suspicione alieni, & omni exceptione maiores,& nemo audebit definire,peccare mortaliter omnes, qui credũt firmiter malum aliquod factum , vel dictum ab eis scriptum,vel proditum. Nec prodest respõdere,quòd sufficiat relatio,vel epistola,vel historia alicuius viri fide digni, eo quod dictum vnius talis iustam credulitatem induc it,iuxta gl. recep. & quæ singularis putat in l.Titio fundus.ff.de cond.& dem.& vulgaris hominum praxis habet credere epistolæ alicuius talis viri ad Vrbẽ , vel ex ea scribentis,adeo , quod qui impetrat beneficiũ alicuius tanquam vacans per mortem eius, de qua recepit literas a partibus missas,nõ dicetur impetrator beneficii viuentis,neq; incider in pœnas,c. 1.de concess.præb.licet id non fuerit verum , iuxta late tradita per Gomezium in q.3.regul.de inuest. beneficia viuen. non inquam hoc prodest , quia illa glosſ. est limitanda , ne procedat in iis,quæ tertio præiudicant,iuxta aliam glo.memor. in cap.si quis præpostera.50.distin.pro qua texrus aptiss.in cap.non solum. 11.q.3. ibi. *Non solum ille reus est, qui falsum de alio profert,sed etiam is , qui autem eis criminibus fauet.* & S. Thom.in 2.2.q.70.art.3. ad 2. sic ait. *De quolibet præsumendum est bonum,nisi appareat contrarium, dummodo non ueryat in periculum alterius , quia tunc adhibenda est cautela , vt non de facili unicuique credatur.* Non satisfacit etiam secundo dicere, quod fama sufficiet ad excusandum . Tum, quia fama non probat etiam semiplene in criminalibus , quam iis sic in ciuilibus secundum glos. frequentius recep.in capit.fin.de appel. Tum , quia fama nec in criminalibus , nec in ciuilibus probat , nisi legitimè fuerit probata, vt not. Bart. in l. de minore. §.plurimum.ff.de quæst.& raro probatur,qa,vt ipsemet ait,oportet,vt duo testes deponant de illa,& non qualiter qualiter,nec simpliciter, quod est vox,& fama publica de illa,sed reddita ratione, qđ audierint a maiori parte p̃ pulĩ,vel vniuersitatis,vbi fama illa est,quo fit,vt deuiter oscitanciam,qua quidam patroni causarum informant Iudices, probatam esse pro sua intentione famã, eo quod duo testes suę partis dixerunt esse famam , & publicam vocẽ in tali loco,nulla , quæ dictum eorum concludat,adiecta ratione.

Non etiam satisfacit tertio dicere,quòd vsus communis hominum habet credere huiusmodi rationibus , & scriptis , quia vsus,vel consuetudo contra legem naturalẽ, & diuinam , nihil valet,& corruptela quædam est,cap.mala , cap. frustra, & cap.quo iure.sub.fin.8.distin.& credere malũ de ꝓximo sine sufficienti probatione contra legem naturalem, & diuinam sub octauo præcepto contentam est, vt colligitur ex declaratione posita in nostro Manuali. Confessi. cap.18.num.9.

Resoluendo igitur omnia , dico prĩò, q fides,siue credulitas,& suspicio,siue opinio de bonitate morum etiam personæ per se non sunt mala , nisi cum concipiuntur ad conferendum indigno , vel minus digno, quod conferendum esset digno, vel digniori,vt dictum est supra num.45.Dixi,de bonitate morum,quia frequentius possunt esse peccata, dum concipiuntur de bonitate, siue idoneitate scientiæ , artis,& aliorum, quæ munera obeunda requirunt,vt ibidem dictum est.

Secundò dico, quòd præfata duo concepta de malitia personæ proximi sunt bona, si concipiantur ex causis in id sufficientib', & mala si concipiantur sine vllis causis , vel ad id non sufficientibus,cum hac tamẽ differentia,quod suspicio, siue opinio manens intra latitudinem suspicionis', siue opinionis,hoc est cum formidine , & hæsitatione contrarii non sunt mortifera, vt dictum est supra nu.47.credulitas autem sic,imo de facto est , quoties est tantæ firmitatis,quod si habens eam a se , vel ab alio interrogaret, an haberet personam pro indubitato malã? verè responderet,quod sic,non autem si responderet , quod non,sed quod forte nõ est verum,eo quod talis,etsi non habeat actualiter hæsitationem, & formidinem contrariæ partis,habet tamen virtutem , siue virtualiter,& tacite illã,per supradicta nu.47.

Tertiò dico , quòd ad habendam ꝓfatæ firmitatis credulitatem,non requiritur euidentia,siue scientia,quę clarior,& regulariter certior est illa , imo est contraria illi,& expellit eam,iuxta cap.in domo.tunc. glo, de pœniten.dist.4. Nec sufficit dictũ unius

Universidad de Deusto
Biblioteca

viri etiam legalis, præsertim non iuraci, vel non deponentis de visu, vt probatum est supra. nu. 52. Non sufficit ét fama nec visus cõmunis ita credendi, per dicta supra. nu. 52. Sufficit tamen testimonium historiæ sacræ quia in illa nihil est falsum, ea. ego solis. distin. 9. Sufficeret etiam bulla authentica Papæ, vel Cæsaris, & etiam sententia, quæ in rem iudicatam transiisset, argum. cle. 1. de probat. & l. res iudicata pro veritate habetur. ff. de reg. iur. Sufficeret etiam instrumẽtum publicum legitimè confectum, originale, vel exemplum cum solennitate debita ex eo transumptum, iuxta ca. 1. 2. & c. cum Ioannes. & cap. fin. de fid. instrum. sufficeret item fama in antiquis, hoc est, quę ante centum annos contigerunt, secundum Inn. in c. veniens. de verb. signi. quem post alios declarat Dec. in capit. 1. de appell. num. 18. Sufficeret ét, vt arbitror, testimonium duorum testium communiter pro idoneis habitorum, & iuratorum, arg. c. in omni. de testib. c. cum esset. de testam. licet non citata parte id fecerit, quia illud magis pertinet ad solennitatem fori exterioris, quã ad informationem interioris, arg. c. in nomine domini de testib.

Quarto dico, quòd Christianæ prudentiæ est audire, legere, & scribere cautè malefacta, & maledicta, & nunquã concipere suspiciones, & credulitates maiores, quàm argumenta exigunt, & nunquã, aut certe rarissime concipere credulitatem tantæ firmitatis, vt personam habeat pro delinquẽte indubitate, ita quod nec actu, nec virtute de illo hæsitet, quibus multa in duodecimo dicto principali addam.

SVMMARIVM.

53 *Iudices cogentes respondere reos per torturã, vel iuramentum, vel sine illis, absque probis & sufficientibus in id indicijs, grauiter peccare.*
53 *Reuelare sua mala occulta nemo vllo iure tenetur, sed sic celare.*
54 *Lege naturali, diuina, & humana à scandalo Ecclesiæ prohibemur.*
54 *Lege naturali, diuina & humana a detrahẽdo prohibemur.*
54 *Detrahit quicunque se, vel alium inordinatè infamat, vel ei causa vt id fiat.*
55 *Peccat qui peccanti consentit.*
55 *Detrahit vt audiens detrahentem, sic Iudex sine infamia inquirens.*
55 *Lege naturali, & diuina potest quis se defendere, & negare arma contra se.*
55 *Accusatore non probante, reum absolui debere legi videtur naturæ.*
56 *Peccatum etiam secum non obijciat Episcopus, nisi probet.*
56 *Fama conseruatio vtilior Reipublicæ, quam punitio criminis secreti.*
56 *Tortura quædam est iuramentum, & à neutro incipiendum.*
56 *Consuetudo interrogandi sine indicijs, vt est corrupiela.*
56 *Reum non posse cogi sine indicijs nouem argumenta persuadent, & nu. 57.*
58 *Interrogari, quare potest reus in notorijs, & famosis.*
58 *Infamia qualis ad interrogandum reum requiratur.*
58 *Indicia qualia ad reum interrogandum requisita.*
58 *Indicium facit vnus testis deponens de crimine sed non de indicijs.*
59 *Indicia, vel infamia intimanda reo, vt teneatur respondere.*
59 *Reum non esse interrogandum ante indicia duplex ratio.*
59 *Obediendum magis Deo, quàm homini.*
60 *Positio, qua crimen concluditur, est criminalis.*
60 *Positioni non respondens, quis censetur eam fatteri.*
61 *Intellectus triplex cap. quidam. 5. q. 1.*
61 *Infamans tenetur se infamare, si aliàs non posset famam restituere.*
61 *Interrogatio non debet præcedere inquisitionem contra Angelum.*
61 *Intellectus §. debet cap. qualiter, & quando. 2. de accusatio.*
61 *Iudicium de occultis plus vetatur, eo quod sunt occulta peccata, quam quod sint occulti peccatores.*
62 *Religiosum contra infamatum, vel confessum de vno crimine, inquirens prælatus de alio, cuius non est infamatus, grauiter peccat.*
62 *Regula standum, donec probetur exceptio.*
63 *Peccator in vno defleat, quod omnium fatetur est reus, vt intelligendum.*
64 *Interrogari quando quis potest de alio crimine ob aliud confessum.*
64 *Intellectus, §. a Barbaris. d. non omnis. ff. de re mil.*

64 *Peccata suos Authores teneant.*
64 *Charitate sine vera fatta nil ad vitam æternam prodesse.*
65 *Constitutio Ecclesiæ, vt ligat occulta quoad censuras, & num. 66.*
65 *Argumentum à requisito ad inquirendũ, ad requisitum, ad torquendum, vt valet.*
67 *Occultum per se differt in hoc, ab occulto per accidens.*
67 *Hæreticus mente tantum non est excommunicatus.*

DEcimumtertium principale grauiter, mea sentẽtia, errare iudices, vt iampridem scripsi in ca. inter verba. 11. qõ. 3. conc. 6. num. 15. qui per torturam, vel iuramentum, quod quædam tortura est, prœstitum, immo & absque illis, non probatis cõtrã ipsis prius indiciis in id sufficienrib. interrogant, & compellunt partes ad respondendum super criminibus occultis, contra c. erubescant. 32. distinctio. ibi. *Secretorum autem cognitor Deus, & Iudex est.* cap. Christiana. 32. q. 5. & cap. consuluisti. 2. q. 4. ibi: *Occulta, et incognita illis sũt uel relinquẽda, qui solus nouit corda filiorum hominum.* Vnde in specie tenuerũt Aret. in c. qualiter & qñ 2. §. debet, de accusatio. & Car. Alex. in cap. Iul. Clarus in prax. crimin. q. 45. versi. sed pone. adiunctu versi. aduerte tamen. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qõ. & in pract. §. constante, nume. 14. & consil. 8. num. 11. & 42. & consil. 14. nume. 15. nemem de suis criminibus sine indicijs huiusmodi prænijs interrogari posse, quod infra vt etiam si prædicti, & alii plerique cõtradicerent, a quonis tamen Christiano asserendum esset. Quorum primum est, quod lege naturali, & diuina sumus omnes liberi, & immunes ob onere prodendi crimina nostra secreta in foro exteriori. c. si peccauerit. 2. q. 1. iuxta illud Ioã. Chrysost. in c. qs aliqñ. §. his authoritatibus. de pœn. dist. 1. *Non dico tibi, vt prodas te*, ideſt peccatum tuum secretum publices, secundum gl. ibi. At priuilegium Dei vpote superioris non potest tolli ab homine vti inferiore, ca. inferior. 21. distinc. ergo nemo potest ab vllo iudice humano cogi ad publicanda sua secreta delicta.

Secũdum, quod non solum prefata lege naturali, & diuina sumus liberi ab hoc onere prodendi nos, & publicandi crimina nostra secreta, sed etiam grauati onere illa tacendi sub pœna peccati, arg. præfati elogii S. Ioan. Chrysost. secũdum alium intelligẽdi modum, qui confirmatur per c. quàm sit graue gloriari, cũ quis male fecerit. de excess. prælat. & c. non sunt audiendi. 11. q. 3. quatenus habet peccare, qui famam suam negligit, quanto magis, qui dissipat, quod post alios affirmat S. Anton. 3. par. tit. 8. c. 4. §. 1. ver. primo modo, & sẽtit Caie. 2. 2. q. 73. art. 2. dicentes peccare eos, qui seipsos infamant, etiamsi metu tormentorũ id faciant, ita quod etiam tormenta, & cruciatus non excusant propalãtem ob ea sua crimina secreta. Ergo nullus iudex humanus, cum legi naturali, & diuinæ subdatur, cap. sunt quidam. 25. qõ. 1. potest iniste iubere cuiquam, vt se, siue sua peccata prodat.

Tertium, quod lege naturali, & Euãgelica. Matth. 18. & ca. nihil. de præscrip. & ca. 2. de oper. nou. nun. vetamur scandalizare proximum, & cum peccare publice, vel publicare se peccasse sit scandalizare, vt colligitur ex S. Th. 2. 2. q. 44. ar. 2. & efficaciter probatur in c. presbyter, si a plebe. & ca. si mala. 5. q. 4. consequitur Euangelica lege nos vetari a publicando peccato secreto, & consequenter neminem posse ab vllo homine ad illud cogi. 54

Quartum, q. eadem lege naturali, & diuina est vetitum detrahere, & infamare alium, quia præcepta Decalogi sunt leges naturales & diuinæ secũdum S. Thomam recep. 2. 2. q. 94. art. 2. & 2. 2. q. 122. ar. 1. Et detrahere est cõtra præceptum octauum Decalogi, nã per illud, vt nos postalios tradidimus in nostro Manual. Confess. c. 18. nu. 1. ex mẽte S. Tho. recepti. 2. 2. q. 122. ar. 5. ad 2. & melius Alexand. Halen. in 3. par. q. 1. principaliter prohibetur latio falsi testimonij, & veri celatio, & secundariò, omnis significatio inordinata verborum, signorũ, & factorum, quę fit mentiendo, inhonorando, susurrando, deridendo, maledicendo, & detrahendo. Detrahere autem, vt ibidem probamus a numero 18. non solum dicitur, qui falsum crimen imponit, vel est causa imponendi, sed etiam, qui crimen secretum alterius, vel proprium citra ordinem iuris detegit, vel est causa vt detegatur. Ergo lege naturali, & diuina vetantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudices infamare, vel præstare causam infamandi. Cũ ergo interrogare, & cogere reũ ad ſũdendum de ſuis criminibus occultis, non ſeruato iuris ordine, ſit dare proximo cauſam infamãdi; immo cogere illum ad ſe infamandum, conſequitur lege naturali, & diuina eos ab hoc faciendo arceri, & conſequenter nullatenus poſſe id iuſte facere.

55 Quintum, q̃ lex illa naturalis, & diuina, ad Rom. 1. *Digni ſunt morte non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt.* relat. in c. 1. de off. dele. & alibi ſæpe, vetat, ne curem⁹, neve procuremus, vt alij peccent; imò neque conſentiamus illis peccantibus. At qui interrogat reum de crimine ſecreto, & cogit eũ reſpondere de illo, non ſolum conſentit peccato, quod ipſe faceret infamando ſe, præſertim ſi eſſet perſona publica, ſed etiã curat, & procurat, vt peccet, immo cogit peccare. ergo lege naturæ, & diuina debẽt Iudices ab hoc faciendo abſtinere.

Sextum, q̃ iudiens detrahere, dicit detractor, & peccat aſſentiendo vel non reſiſtẽdo, vt præfati tradunt. vbi ſupra nu. 93. poſt Bernar. relat. a S. Tho. 2. 2. q. 73. art. 4. Ergo a fortiori qui Iudex cogit proximum ad peccata ſibi ſecreta reuelãdũ per interrogationes citra iuris ordinem factas, dicetur detrahere, & cõſequenter legi naturali, & diuinæ cõtra ire. Vnde ĩ d. c. 18. nu. 58. & intea latius in repetitione d. c. inter verba 11. q. 3. cõclu. 6. nu. 15. inculimus, quòd peccat, qui Iudex inquirit ſpecialiter, vel per viã inquiſitionis ſpecialis procedit cõtra aliquem, nulla præcedente infamia, qa intendit lędere famam illius, aut lędit, aut dat cauſam læſioni inordinatæ, cõtra iura, quæ prohibent ſpeciliter procedi p viã inquiſitionis contra aliquem, iuſta infamia non præuia, c. ſuper his. & c. qualit. & quando 2. de acc.

Septimum, q̃ lex naturalis & diuina præbet homini facultatẽ defendendi ſe non ſolum corporaliter, iuxta l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. ſed etiã ciuiliter, cle. paſtoralis. §. ceterum. de re iud. & conſequẽter facit ei liberrarem, ne teneatur impugnanti ſe arma ſua, vel de domo ſua præſtare, qd ſentit Iuriſconſultus in d. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio. ibi. *Non debet iniuria probatio nem de domo res ſumere accuſatori.* & Imperator in Iuniis graue eſt. C. de teſtib. ibi. *Nimis graue eſt, vt aduerſarius urgeri debeat ad exhibitionẽ eorum, per quæ ipſi negotium fiat.* Ex qua lege, & naturali facultate deſcẽdit illa lex. *Qui accuſare volunt, probationes habere debent.* C. de eden. & illa. *Actore non probante, abſoluitur reus.* cap. fi. §. ſi de iure iu. & illud l. 1. §. interrogatoriis. ff. de interrog. act. *Nemo ante iudicium cogitur de ſuo iure reſpondere.* & quod in nulla legum, quę ſunt 23. illius tit. ſit vlla mentio de interrogatione rei ſuper crimine.

56 Octauum argumẽtum, quod adeo vetamur lege naturali, & diuina, ne inquiram⁹ iniquitatem in domo aliena, Prouer. 24. & vt bona fama proximi ſeruetur, quòd etiã Epiſcopus nõ poteſt obiicere ſuo clerico crimen, quod ſcit eum commiſiſſe, ſi nõ poteſt illud probare, per text. ſingul. in c. placuit. & c. ſi in rãtum. 6. q. 2. & eruditiſſim⁹, idemq. Pont. M ix. Innocen. III. in cap. inquiſitionis. de accuſat. expreſsè ait, non poſſe à Prælato inquiri contra clericum, etiamſi duo, vel tres teſtes de uiſu id ei dixerunt, ſi nulla infamia laboret, longè enim vtilius cẽſet Eccleſia Chriſtiana ſeruare bonam famam clerici, qui deliquit, quàm punire delictum, diſſipando eius famam, plus enim nocet exemplum delinquẽdi, quod ex delicto reuelato per punitionem prębetur, quã condonatio delicti ſecreti præteriti facta pœnitenti, argum. cap. magnæ. de uoto. & cap. præcipuè 11. quæſt. 3. quod multi Iudices parum conſiderantes nihil non agunt, quo per fas, vel per nefas crimina vera, vel falſa, iuſtè, uel iniuſtè ſciãtur, & puniantur, quo ſibi famam crudelis quæſtoris acquirant, contra l. reſpiciendum. ff. de pœ. ob quorum fortè peccata permittit Deus vt in quibuſdam terris eò plura delinquantur, quò plura malè puniuntur.

Nonũ, eſt, quod, ratio naturalis dictat, ne à tortura incipiat, l. 1. ſt. de quæſt. l. milites. C. eo. At iuramẽtũde dicẽda veritate, quod Iudex interrogaturus reũ ſubire cogit, eſt tortura ſpiritualis, ut ꝓbat Panin cap. per tuas. de prob. & Maria. conſil. 253. colum. 2. par. 2. & adeò quidem, quod multi reperiuntur confeſſi ob reuerentiam iuramenti, quod non fuerunt ob tormenta confeſſi, vt traditmus in commen. d. c. inter verba concl. 6. corol. 64. nu. 745. & S. Tho. recep. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 5. ait, nõ poſſe quẽ cogi ad iuramentũ dicendi veritatem ſuper occulto crimine Ergo non debet iudex inter-

interrogare reum, iuramẽto ei delato, antequam habeat plenam, vel ſaltẽ ſemiplenam de culpa notitiã. Per quæ omnia probatur nõ ſolum eſſe veram præfatam propoſitionem, ſed vſum illi contrariũ, ſicubi eſſet merito dicẽdum eſſe corruptelam, ea firma ratione, quòd omnis vſus, & cõſuetudo contraria legi naturæ, vel diuinæ, vel conſequentibus neceſſario ex illis, eſt appellanda corruptela, cap. mala, ca. fruſtra. ca. quo iure. ſub fin. 8. diſt. cap. fin. de conſuet. cum eis late annot. Et per præfata cõſtat talem vſum eſſe non ſolum contra vnam, ſed contra multas leges naturales, & diuinas, vel contra neceſſario ex illis conſequentia.

Decimũ quartum principale, quòd cõtra omnia præfata faciunt octo argumen-
57 ta, quæ malè intellecta aliquos parum præfata perpẽdentes in contrariam partem inclinarunt. Primum, l. vbicũque. ff. de interrog. actio. quæ habet, Iudicem vbicunque poſſe interrogare partes. Secundum, quòd Innoc. recep. tenet in c. dudũ. il 2. de elect. in gloſ. magna, & in c. cũ ſuper. de cõfeſſ. quod reus tenetur reſpõdere, & cõfiteri veritatem Iudici ſup crimine notorio, vel famoſo interrogãti. Et quod eadem ratio videtur militare in aliis. ratio enim quare tenetur reſpondere illis eſt, quia tenẽ pare re ſuperiori, c. 2 de maior. At etiam in occultis Iudex interrogãs eſt ſuperior. Ergo, &c. Tertium, cap. dudum 2. de elect. quatenus ſignificat quẽdam fuiſſe interrogatũ, an plura beneficia curata poſſediſſet. Quartum, ca. cũ ſuper. de confeſſ. quatenus habet quẽdam fuiſſe confeſſum ſimoniam admiſiſſe, & eius mediatorem fuiſſe. Quintũ, c. vlt. de iureiurã. quatenus ſignificat poſſe quẽ cogi ad iurandũ ſuper re petita. Sextũ, cap. 2. de confeſſ. li. 6. quatenus, habet reũ iuſſum à Iudice reſpondere haberi pro confeſſo, niſi reſponderit. Septimum, c. quidam. 5. quæſtio. 1. quatenus illo Gregor. præcepit, vt qui famoſo libello ſecreto publicato Caſtorii famã læſit, proderet ſe ad ei ſatisfaciendum. Octauum, quod Ang. Aret. in tractatu de maleficiis. verb. hęc eſt quędã inquiſitio. verſic. quarto principaliter quæro. ſic dixit, Iudex debet aduertere, quòd antequam faciat inquiſitionem, interroget reum, ſuper quo intendit inquirere contra eum, alias ſi primo formaretur inquiſitio, & poſtea interrogaret, nõ ualeret, vt in c. qualiter, & quando in verſicu. debet igitur. de accuſat.

Quę tamen argumenta non obſtant, ad primũ. n. reſpondetur, quod d. l. vbicũque, ff. de interrogat. actio. nõ habet locum in criminalibus, vt dixit ibid Bald. in 2. lect. allegans in id Innoc. in c. dudum 2. de electio. in gl. magna, qui idem repetit in c. cũ ſuper. de cõfeſſ. cuius mentẽ ſequuta gloſ. celeb. & recept. in c. 2. de cõfeſſ. li. 6. dixit, non teneri quem ad reſpondendũ poſitioni criminali, nec alicui ciuili, ex qua neceſſario concluderetur crimen, quæ communis eſt ſententia.

58 Ad ſecundum reſpondetur, concedẽdo reum teneri ad reſpondendum, & confitẽdum Iudici veritatem in notoriis, & famoſis, vt dicit Innoc. in locis præcitatis, negãdo tñ, quod idẽ tenẽatur in aliis facere, & quod eadẽ ratio idẽ ſuadeat in illis, ratio enim quare in notoriis, & famoſis tenetur reſpõdere, eſt, qd interrogando de illis, interrogat de aliquo modo ſibi notis, & ſecundum ordinem iuris, ut eleganter de more ait S. Tho. 2. 2. q. 69. art. 2. in hæc uerba. *Nemo tenetur Iudici omnem veritatem confiteri, ſed illam ſolum, quam ab eo poteſt & debet requirere Iudex, ſecundum ordinem iuris, puta, cum præceſſit infamia ſuper aliquo crimine, uel aliqua expreſſa indicia apparuerint, uel etiam cum præceſſit probatio ſemiplena.* Quòd ipſum repetit in quæſtio. 70. artic. 1. quam doctrinam commendans Caiet. in d. quæſtio. 69. articu. 1. & 2. addit primo hæc verba, *Non ſufficit qualisqualis infamia, nec frequens uox diſcolorum, ſed frequens vox talis, vt apud probos, & prouidos uiros reddatur perſona de tali crimine rationabiliter ſuſpecta*, hæc ille. Pro quo eſt caſus, in c. qualiter, & quando. in 2. junc. gl. de acc. ſ.

Secundo addit hęc, *Non ſufficiunt indicia qualia qualia, ſed tanta perfectaindicium enim dupliciter ſumi pot. Primo cõiter vt frequenti uſu, ſigna indicia uocamus. Alio modo proprie, ut Iuriſta indicij nomine vtuntur, & ſic ſumitur in propoſito, & diſtinguitur in indicium perfectum, & imperfectum, adeo vt multi teſtes ſingulares, niſi aliquis eorum ſit omni exceptione maior, non faciunt apud eos unum perfectum indicii, & uolunt ad indicij requiri duos teſtes.* hæc ille. Pro poſtremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorum est doctrina Bart. cõmuniter recep. in l. fi. ff. de quæstio. nu. 7. in hæc verba. *Illud quod dixi, quòd unus testis faciat indicium, est uerum de uno teste, qui testificatur de maleficio ipso, sed quando nõ testificatur de maleficio, sed indicio quodam, dicens, Ipse fuit tali nocte repertus in loco ibi uicino, quãdo fuit factum furtum, istud indicium debet probare per duos testes, nec sufficit probare per unum, ut not. in l. fi. C. famil. ercis. facit ad hoc supra de testib. l. ubi numerus*. hæc ille.

59 Tertio, addit hæc alia. *Author scilicet S. Tho. dicit indicia non qualiacũque, sed manifesta, quòd ad tria referri intelligo. Primò ad factum cuius est indicium, ita quòd manifeste indicent tale factum. Secundò ad personam; ita q manifestent, quòd ipsa perpetrauerit tale factum: nam sicut præcedês infamia de crimine, intelligitur de crimine huius personæ, ita quod ps̃ona sit diffamata de crimine; ita in indicijs oportet, vt indicia personæ criminosa appareãt. Tertiò ad processũ; ita quòd indicia huiusmodi manifestentur reo, ut sciat se esse in tali articulo constitutum, quod tenetur obedire Iudici præcipienti, & extorquenti ueritatem*. hæc ibi.

Quartò, addit hæc. *Nec indicia, nec infamia præcedens obligant reum ad respondendum, si quid rationabile contra illa obijciat.*

Quintò addit in summa, istã ratio iuris naturalis, & diuini, qua reus non debet interrogari de occultis, est illa, q̃ potestas publica, quæ scientia publica dicitur, non potest dici occulta. Pro quo faciunt omnia iura probantia, quòd iudices, qui utuntur publica potestate, non debent iudicare secun 60 dum suam scientiam priuatam, sed secundũ publicam, quam allegata, & probata inducunt, l. illicitas §. veritas. ff. de p̃sid. & c. iudicet. 3. q. 7 c. pastoralis. §. quia vero. de of. del. Ergo iudex nõ p̃t interrogare, neque cogere ad rñdendum reum, nisi p̃ quia probatione ad id sufficiẽte, in acta publica valide, & rite deducta, & ita solũ præcedente notorietate, vel saltẽ infamia legitima, aut indicijs ei equipollentibus. Quam rationẽ prius tetigit S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 5. ibi *Prælatus non est iudex iudiciorũ occultorũ, sed solus Deus. Vnde non hẽt potestatẽ præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliquas indicia manifestatur, puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones; in quibus casibus potest Prælatus præcipere eo modo, sicut et Iudex secularis, uel Ecclesiasticus, potest exigere iuramentum de ueritate dicenda*. hæc ibi.

Quibus duobus addo, quod põt reddi & alia ratio nõ minus firma, nec minus apta, desumpta ex eo, quod subditus non tenet obedire præcepto superioris hominis, contra priuilegium, vel præceptum superioris Dei, cap. si dominus. & cap. Iulianus. 11. q. 3. & tradit S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & priuilegio Dei, vt supradictum est, liberamur ab onere detegendi delicta nostra, immo & iubemur tegere illa, nisi ob aliquam iustã vtilitatem. Quæ ratio confirmatur eo, q̃ in simili ait S. Thom. recep. ab omnibus in d. 2. 2. quæstio. 33. artic. 7. ad 5. ibi. *Prælato non est obediendum contra præceptum Domini, secundum illud Act. 5. Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus, & ideo quando Prælatus præcipit, vt sibi dicatur, quod quis secuerit corrigendum, intelligendum est præceptum sanè, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum communiter fiat ad aliquem specialiter, sed si Prælatus expressè præciperet contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, quasi contra Domini præceptum agens, vnde non esset ei obediendum*. hæc ille.

Sexto colligitur ex præfata confirmatione S. Th. quod iudex non habet potestatẽ cogendi reum ad iurandum de veritate dicenda, nisi infamia, vel semiplena probatio præcesserit, vt præmissum est in nono fundamento nostræ conclusionis. Per quæ satisfactum est secundo.

60 Ad tertium argumentum respõdẽt aliqui, quod tenere duas ecclesias curatas nõ sonat directe crimen, & ideo interrogatus de illo non censẽt interrogari de crimine, quam tamen solutionem efficaciter Innoc. confutat in hęc verba: *Sicut non tenetur respondere, an sit criminosus, sic nec illis positionibus, quæ perueniunt ad illud.* Ex quibus clare colligitur id, quod ait gl. in c. 2. de confess. li. 6. quod sicut nemo tenet rñdere positioni criminali, ita nec illi, ex qua infert crimẽ. Quare melius rñdet ibidem ipsemet Innoc. quod fuit notoriũ, vel famosum eas tenuisse eum, qui fuit interrogatus, nos autem loquimur de crimine occulto, s. non notorio, nec famoso, nec semiplenè probato per proxime dicta.

Ad quartum respondet, quod cap. cũ super. de confess. nõ probat ibi quem fuisse inter-

interrogatum, & iussum respondere super simonia, sed aliud, scilicet, fuisse quem eã confessum, & ita non infertur ex hoc illud, cum à diuersis non fiat illatio, l. Papinianus. ff. de minor.

Ad quintũ respondetur, id quod ad primũ, nẽpe c. vlt. §. vlt. de iureiu. loqui in ciuilibus, imo, & quod loquitur quando est præsumptio faciens aliquam semiplenam probationem.

Ad sextum, quòd c. 2. de confess. li. 6. nõ loquitur de quolibet q̃ iussus respondere positioni, non respondet, sed qui absque ratione abili causa respondere recusat, qualis non est qui recusat, eo quod positio sit criminalis, ut glossa recepta ibidem dicit, & su 62 pra late monstratum est.

61 Ad septimũ respondet primò glosa, qd loquit̃ de occulto criminoso criminis manifesti, contra quam facium deducta in responsione ad secundum, ideo respondetur secundo, quod Gregor. in d. c. quidã. 5. q. 1. nõ præcipit simpliciter alicui, vt reuelaret sum de lictum secretum, sed diffũctiue, vt reuelaret, vel faceret alia, de quibus ibi, vt ait Cajet. in d. q. 69. art. 1. & 2.

Tertio respondeti potest germanius, ut olim respondimus in d. c. 2. de cõf. illud c. agere de illo, qui læsit famam alterius, quã nõ poterat reparare, nisi reuelãdo, & infamãdo se, quo casu tenetur se prodere, quia lædens famam alterius, si non potest reparare illam, nisi infamando seipsum, & testãdo se male illum infamasse, tenetur id facere, secundũ Scot. in 4. dist. 15. q. 4. ar. 1. & secundum doctrinã Cajet. 2. 2. q. 72. art. 6. ad 3. & in paruis opusculis li. 17. respo. 14. respon. quæ nunc habetur in paruis opusculis eius. tom. 1. tract. vlt. nu. 5. relatam per nos in repetitione d. c. inter verba. 11. q. 3. concio. 6. coroll. 12. num. 16. & in nostro Manual. Confess. c. 18. num. 47.

Ad octauam rñdeo, mirari me primum, quod Ang. vir alioqui doctissimus dixerit illud. Deinde, quod nec Angu. nec Hieronym. in additionibus eius repugnauerint il li ibidem. Tertio, quod nec Angel. nec ipsi perpenderint, quod §. debet. c. qualiter & quando, 2. de accusatio. quem Ang. pro se citat. nihil disponit de interrogatione, sed solum de faciẽdi copia inquisito capitulorum, de quibus est inquirendum, verba. n. eius hæc sũt. *Debet igitur esse præsens in quisitio contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciã absentauerit, & exponenda sunt illi capitula, de quibus fuerit inquirendum*. Sup quo Panormita. ibi recept. quærit. An valeat processus capitulis non traditis. Et respondet valere, si non petatur copia, & nec ille, nec vllus alius ait quicquam de interrogatione facienda ibi disponi. Quarto miror, quod dicat, quòd non valet processus, si præponat inquisitionem, & postea interroget, cuius contrarium ille §. docet, dicens, ante omnia esse dandam inquisito capitulorũ, super quibus contra illum inquirendum est, copiam. Sed de his amplius dicemus infra in vigesimo dicto. num. 79.

Decimunquintum principale, q̃ ex præfatis omnib. infertur primò falsam esse opinionem, & malam praxim eorum, qui censent interrogari posse quem de crimine, cuius nõ est infamatus, nec vllis indicijs in id sufficientibus notatus. eo qd fit de alio crimine infamatus, immo & convictus: quæ Cardi. Caietan. declarando quædam verba S. Tho. affirmat 2. 2. quæstio. 69. artic. 1. in hæc verba. *Nec est verum id, quod quidã scripserunt, scilicet, quod diffamatus de uno crimine possit inquiri de aliis, quia hoc est manifeste contra decretalem. ext. de accusat. c. Inquisitionis. vbi habentur hæc verba, Inquisitio dẽt fiũmodo fieri super illis, de quib. clamores aliqui præcesserunt, & tantũ Decretalis illa exigit præcedentẽ infamiã super aliquo crimine, qđ si duo vel tres uicini affirmant aliquem crimen aliquã eisdem uidentibus cõmisisse, de quo aliqua non laborat infamia, non est contra cũ p̃pos inquirendum.* & paulò infe rius. *Nec rõ quæ illos mouit, s. quia non p̃p occultationẽ peccati, sed p̃p occultationẽ peccatoris prohibetur homo de occultis iudicare, concludit intentum eorum, quia falsum est, quod iudiciũ de occultis sit prohibitum, non propter occultationẽ peccati, imò quia peccatum est occultũ, ideo exemptum est ab inquisit. one humana, & iudicio humano, quoniam omnia iudicia humana ad publicam potestatem, scientiamq̃ spectant*. Et mox subdit, *Caueant ergo sua, & subditorum suorũ conscientiæ Prælati illorum religiosorum, qui diffamato de uno præcipiunt inquirere de alijs, de quibus non tenentur obedire. Nec excusentur Prælati huiusmodi ex eo, quod inquirunt de aliquo, de quo fuit aliqua suspicio aliquando, oportet enim infamiam, seu clamorosam insinuationem præcedere, &*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non simplicem suspicionem, vt dictum est. Et concordat Caiet. Angelus de maleficijs.in verb.fama publica.Hippol.Marsil. in l. repeti.num.91.ff.de quæst. & hoc Alex. pro certo præsupponit,consil.52. volu.3. quod nos quoque asseruimus pridem in c. inter verba.11.quæst.3.conclusio.6.nu.15. & in Manual.nostro Confes.cap.18.num.41. Et meritò quidem,qñ iura generaliter,& absolute ponunt pro regula, non esse quem interrogandum, neque torquendum ob ali quod crimen,nisi præcedant indicia, l.1.l. maritus.l.fin.ff.de quæstio.leg.sicut. C.de fals.Ergo standum est illi.Tum,quia nullibi excipitur is casus, & ita standum est regulæ iuris,glos.recept.in leg.omnis definitio.ff.de reg.iur.& in rubr. eodem tit li.6. Tum, quia a separatis non fit illatio leg. Papinianus.ff. de minor. & consequenter, eo quòd quis sit infamatus, imò & confessus, & conuictus de vno crimine, non est infamatus de alio. Ergo si de illo interrogetur,sine indicijs præcedentibus,male de illo interrogatur.

Secundò infertur, quòd ratio quare qs interrogari pōt de crimine cuius est infamatus,vel vt ita dicam,indiciatus,est,quia iam illud aliquo modo est Iudici notū, vt S.Tho a posteris recep.affirmat vbi supra. At infamatio,vel confessio de vno crimine non facit aliud separatum ab illo notum Iudici, immo tanta probatione opus est ei ad condemnandum illum,ac si non esset infamatus de alio,alioquin enim sequeretur, quòd licet ille interrogatus,vel tortus pernegaret illud, condemnādus esset,si superueniret semiplena probatio, puta vnius testis attestatio,coniungendo illam cum probatione resultante ex eo, quòd commisit aliud, quod nemo vnquam dixit, nec ulla ratione dicere potest.

Tertio, quòd ex contrario sequeretur, q̄ peccās vnū peccatum suspectus esset de omni alio peccato mūdi. Et quòd qui probatur esse fornicatus, censeretur suspectus de crimine lesę maiestatis diuinæ, & humanę,peccati nefandi,homicidii,blasphemiæ furti,rapinæ &c.& quod posset de omnib.illis interrogari, & ad torturam poni, quod profectò nullus iurisconsultus etiam Ethnicus diceret, quantò minus Christianus id facere debet?

Quartò,quod etiā ex contratio sequeretur, quod omnes Christiani possemus iudicare,siue suspicari omnes fere nros proximos esse hæreticos, pditores,blasphemos, fures,& latrones, eo qđ probabiliter credimus omnes fere illos,si iam sunt adulti, ali quod peccatum admisisse, iuxta illud Prouer.14.*Septies in die cadit iustus*. relat.in c. septies.de pœn.dist.3.adiunc.gl. quę illud ēt de peccato mortali cerco modo intelligi posse ait,adiun.illo Iob 9. *Si simplex fuero,hoc nescit anima mea*.relat. 1 c.fi.de purg.canon. quod neminem puto aliorum concedere,consequeretur item rarissimè quēquam præsumendum esse bonum, contra l. merito.ff.pro soc.& c.2.de reg.iu. quia rarissimus est, quin probabiliter credi possit aliquo genere peccati peccasse, quin & illa lex merito probat, quod dominus rei communis,qui vtitur ea in suam propriam vtilitatem,licēt male faciat, non tamen sit de furto suspectus. Quare proculdubio tenenda est hæc opinio,ab omni Iudice, præsertim Christiano.

63 Neque obstat,q̄ aliqui contradicant, & in iis(quod certè doleo) Card.in cons.45. & Dec.in c.tertio loco.col.fi.de prob. Tū, quod nulla ratione id probant. Tum,quod non obstat c.desleat.. de regul.iur. quatenus habet illud Iacobi. *Qui peccat in vno, factus est omnium reus*.quo quidam recētiores mouentur, partim, quod irreuerenter significant Iacobum illum fratrem Domini,& illi charissimum,tam alienum à charitate,& humanitate fuisse, vt voluerit docere,iudicare nos posse oīum criminū reum, quemcunq; videmus in aliquod eorū incidisse,partim, quod nec glossa eius ē in tertio intellectu tale quicquā dicit, asserit.n. effectu,quod in primo intellectu dixit,nēpe,amissa charitate per vnum peccatū mortale,cetera nihil prodesse ad vitam æternā consequendam,c.nihil.de consc. dis.5. nō aūt quod iudicare debeam⁹,vel iustē possimus proximos nostros omnium peccatorū esse reos, eo quod eos sciamus in aliquod incidisse contra illud Matth.7. *Nolite iudicare,& non iudicabimini*. & illud 1.ad Corint.4.*Nolite ante tempus iudicare*. quę non solum habent locum in iudicio diffinitiue condemnandi, sed etiā in iudicio suspicandi per præfata nu.47.

64 Non obstat etiam l.non oēs. §.a Barbaris.ff.de re milit.quatenus habet, Militem restitu-

restitutum ab hostibus esse præsumendum non fuisse captum ab eis,si antea erat emāsor,segnis,negligens suorum,aut extra cōturbernia agens.Tum quia nō loquitur de occulto ipsius facto, sed de manifesto,quā uis modus faciendi fuisset dubius.Tū,quia crimē, ob quod ibi præsumitur modus faciendi factum notū esse malum,est indiciū illius mali modi,emāsorem enim,vel negligentem suorum quem fuisse, est indicium ad interpretandum in malam partem eius apud hostes mansionem,& ita §.ille ad sūmum probat, quod confessus de crimine aliquo qđ est indiciū alterius,potest de eo interrogari, quod & verissimum est, nam qui confitetur, vel conuincitur se ingressum alienam domum nocte p testum, vel 65 fenestram,interrogari pōt de furto, quod constat illa nocte in ea factum esse, non quia cōfessus de vno crimine possit de quo libet alio interrogari, sed quia confessus de vno crimine, quod est præparatorium alius, pōt interrogari de illo, eo quod est indicium ad illud. Non obstat etiam quod Hyppol.vbi supra,& Boss.in prax.crim.tit. de indic.num.137.& relati ab eis, dicunt contrarium posse defendi in crimine furti propter eius frequētiam, & in hominibus malę vitæ.Tū,quia omni iusta ratione desit, nisi cum unum furtum esset cōsequens, vel præparatoriū alterius, vel vna pars vnæ sparatoria,vel cōsequens alterius partis malę vitę, propter præfatū intellectum præfati §.à barbaris.Tum,quia consequeretur presbyterum confessum, vel conuictum de negligentia aliqua in celebrādo commissa, posse interrogari,& torqueri sup omnibus furtis in ciuitate perpetratis, & furem confessum,vel cōuictum de furto, de omnib⁹ blasphemiis,fortilegiis,& iniuriis, quæ frequēter fiūt in illa ciuitate,vel eius territorio, quod profectò nō solū est contra legem humanam, sed etiam naturalē, qua vetatur puniri vnus pro alio, & ne pœna legis suos transgressores egrediat.l. Gracchus,C.ad leg.Iul.de adul. cap.quę fiuit.de his quæ fiunt a maio.par. cap.ibi: *Peccata suos authores tenere debent, nec pœna est vltorum protrahenda, quam delicta fuerit in excedente repertum, & quæ vetat quæri iniquitatem in domo aliena contra* c.14.Prouerb. Nō obstat quorundam Iudicum vsus. Tum quia irrationabilis, vt authores etiā contrariæ partis fatētur, licēt illud nō probent, sed probatur ea firma ratione, quod sit contra leges naturales,& diuinas supra tactas,vel necessario eas cōsequētia, qualē esse corruptelam supra nu.56.probauimus Tū, quòd originē trahit à Iudicibus gloripetis,& famā benè,vel malè puniendi oīa delicta omnibus nervis quærentibus, quo sibi munera committantur criminalia, contra l.respicien dum.ff.de pœn.

Decimumsextū principale posse videri cuipiam,quod & mihi aliquando visū fuit, Caietanum in proximo dicto bis fuisse ipsum.Primò quidem inducendo ca.inquisitionis.de accusat.ad probandam præcedētis dicti conclusionem, eo quòd arguit à textu requirēte aliquid ad inquirendum, ad requisitionē eiusdem,ad torquendum, & interrogandum, & quod non aduertit, ibidem probari contrarium, nam,vt ipsemet ait, ille textus probat,quod nec dictū vnius testis,nec duorum,nec trium sufficit ad inquirendum, & tamen constat dictum vnius testis integri,& omni exceptione maioris fulcire ad torturam, iuxta præfatā glo.recep.& singul.l.3.C.ad l Iul.maiest.

Secūdo,q̄ expresse ait, occulta peccata esse exēpta ab inquisitione, & iudicio humano,q̄ videtur cōtra c.1.de offi.ord.& l. cōg.ff.de offi.pfid.quę ,ptāt Epis.& Presdē posse, & debere inquirere generaliter de criminibus sibi occultis.& cōtra glo.sing. & celeb.clem.1.§.verum.de hæret.quę p illum text.& alios plurimos probat, quod constitutio Ecclesię militantis ligat crimē omnino occultum,quo ad pœnas suspēsionis,& excommunicationis, & quod hereticus occultus est excōmunicatus, iuxta gl. 24.quæst.1.in summa,& in cap.cogitationis.de pœnitē.distin.1.quod & ipse ait Caiet.fatetur.in 2.2.quæst.11.art.3.& quæst. 62.art.3.& ita Ecclesia non solum potest inquirere de occultis,sed & illa punire, & præcipere super illis.Per quod periclitari videtur tota machina eorū, quæ dicta sunt supra à nume.55.fundata super exemptione occultorum à iudicio humano,iuxta ca. erubescant.32 distin.& cap.consuluisti.2. q.4.ibid.citata.

Quod primum tamē lapsum respondere posset, negando, quod non bene arguat à requisito ad inquirendum, ad requisitū ad torquendum, vel interrogandum,& ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

argumentum primum respondetur, tũ dem̃ sufficere dictum vnius testis ad torquendum, cũ illud fuerit legitimè corã Iudice competenti depositum, & intimatum, siue ostensum parti, & ab ea non contradictum, vt expresse ait Inn. in c. 1. de postula. prælat. num. 5. & tale dictum taliter depositum, & taliter intimatum parti, inducit infamiã, vel certè maiorem effectum, quàm illa, & ita sicut ad inquirendum requiritur infamia, ita ad torquẽdum, vel interrogandum requiritur illa, vel aliquid æquipollens illi, vel maius illa. nec præfata Decretalis inquisitionis obstat, quia illa loquitur de dictis testium priuatis, & extraiudicialibus, & non legitimè parte citata depositis, vel non intimatis parti, quæ nec sufficiunt ad inquirendum, nec ad torturã. Per quæ Caietanus excusatur, & nodus valde implicitus, & non ab omnibus Iudicibus recte intellectus, explanatur.

Quo ad secundũ autem lapsum rũderi potest primò, idem fere quod ipse dixit dixisse S. Th. 2. 2. q. 33. artic. 7. ad 5. per verba supra nu. 58. recitata. Dixi, fere, quia Caiet. dicit occulta esse exempta a cognitione, & iudicio humano. S. Thomas autem solum ait. Prælatum non esse Iudicem occultorũ, sed solum Deum, & ita non posse super occultis quicquam præcipere, pro quo sunt capitula præcitata, erubescant. 32. distinc.
66 & consuluisti. 2. q. 4 Secundò, quod negari non potest, Iudicem posse per vias inridicas peruenire ad eorum cognitionem, quæ a principio sibi fuerunt occulta, vt probãt c. 1. de off. ord. & l. congruit. ff. de off. præs. nec hoc volunt negare præfati pres. Tertiò, quod non potest etiam negari ob occulta peccata incurrere quem poenas ab Ecclesiastica lege ipso iure impositas, præsertim excommunicationis, suspensionis, interdicti, irregularitatis, & similium, quod ét ipsemet Caie. late fatetur 2. 2. d. q. 11. art. 3. & 62. art. 3. Quarto, quod mens eorum est dicere, quod non põt Iudex humanus, specialiter inquirere ex officio contra aliquẽ, 70
nec specialiter præcipere aliquid super occulto crimine, nisi præuia infamia, vel indi 70
cijs illi æquipollentibus, licet per viã accusationis, vel denunciationis sequuta rebellione possit cognoscere de illo, iuxta c. sup
67 his. de accusa. & ita debent temperari verba illa Caie. *Occulta sunt exempta ab inquisitione, & iudicio humano.* Quintò, quod ét eorum mens est dicere, quod occultum est duplex, alterum per se, alterũ per accidẽs. Occultum per se est id, quod suapte natura non est probabile, qualia sunt oẽs interiores hominis actus, quorum solus Deus, qui scrutatur corda, & renes, est cognitor. Deus omnipotens. 2. q. 1. & c. si quid inuenisti. 14. q. 5. Alterum est occultũ per accidens, & eo quod accidat illud tam clam fieri, quod nemo de illo testari possit, & sentient, quod occultũ per se non subiacet vlli cognitioni, neque legi humanæ, & ita nullus eius pœnæ subijcitur. l. cogitationis pœnam nemo meretur. ff. de pœ. translata in c. cogitationis. de pœniten. distin. 1. quo fit, vt hæreticus mente tantum, quãlibet perfectus, & pertinax fuerit, non est ipso iure excommunicatus, nisi verbo, vel scripto ita illam expresserit, quod suapte natura probari possit, licet per accidẽs contingat, vt a nemine audiatur, vel videatur, vt post & ante late alios Caiet. in d. q. 11. artic. 3. expresit. Per quæ excusatur Caiet. & declaratur S. Thom. & fundamentum omnium, quæ dicta sunt a nu. 53. monstratur firmissimum.

SVMMARIVM.

68 *Iudiciorum aliud competens, aliud vsurpatum, & quid vtrumque.*
68 *Iurisdictionis circa vsurpationem varios varie peccare, & ratios pœnitere, rariores confiteri. & restituere, & nonnullos censuras Bullæ cœnæ incurrere.*
68 *Iudicum, vt vsurpans peccat, ita & pars id procurans.*
69 *Iudices laici olim sententias Episcorum suis præferebant, nunc contra suos solas laudant.*
69 *Hæresum causa alias spiritualer traxisse ad prætoria præsumpta parenti præsumpsisse videtur.*
69 *Principibus laicis consulere, vt exonerent quantũ possunt potestatem super spiritualibus, non est tam vile, quam putatur.*
70 *S. Ludouicus Rex Fran. potestatem super spiritualibus sibi à Papa datam respuit.*
70 *Carolus Magnus, & Ludouicus ius eligendi Papã sibi concessum spõtè renunciauerunt.*
70 *Confessarij, consultores, & patrones Principũ in hoc sibi præuidebant.*
71 *Iudicierum aliud iustum, aliud iniustum, & vtriusque definitio.*

71 *Aequitas, siue epycia quid, & an sit circa legem naturalem.*
71 *Iustitia generaliter sumpta est genus, ad iustitiam stricte pro bono, & æquo sumptam.*
72 *Aequitas, in duplex, limitans, & extendens cum nouissima quadam consideratione.*
72 *Aequitas, siue epycia, an excludat omnes casus, in quibus ratio legis deficit, licet ea in illis absque peccato seruari possit.*
73 *Ratio legis, mens, & anima eius.*
73 *Milites prohibiti emere prædia, vbi militant, possunt emere domos.*
74 *Actus agentium non operatur vltra mentem eorum.*
74 *Causa finali tota cessante, cessat lex.*
74 *Ratio totalegislatoris est tota causa finalis legis.*
74 *Causa probabiliter putata iusta nõ ieiunandi excusat a mortali etiamsi verè non sit talis.*
75 *Legem implet, qui mentem eius seruat, & infringit, qui ea omissa, verba illius seruat.*
75 *Lex iuxta limites sua rationis etiam coniecta limitanda est.*
76 *Virtutes non cuiuslibet actus necessarius.*
76 *Fornicationis prohibendæ tota ratio non cessat bona a prolis educatione.*

68 DEcimum septimum principale, quod iudicium propriè sumptũ pro dictione iuris, vel determinatione Iudicis, vt supra num. 39. diximus sumi, diuiditur secundo in iudicium competens, & in iudicium vsurpatum. Competẽs est, quod fert ab eo, qui potestatem ad id faciendum iuridicã habet, vt præsupponũt l. 1. & quinque seq. §. de iur. om. iud. & toto ti. de fo. compe. Vsurpatũ est, quod fertur ab eo, cui nõ est potestas illud ferendi, secundũ mentem S. Thom. 22. q. 60. art. 6. & nostrorum omnium in l. cũ qui. & l. fi. & tot. tiff. & C. de iur. om. iu. & c. 2. de const. li. 6. & C. si a nõ compet. iud. per totum, in quo non solum peccat Iudex ex sublimi ratione, quam redit S. Tgom. in d. art. 6. sed ét illa plana, quia vsurpat illicite officiũ alienum, & omnis vsurpatio illicita est contra 7. præceptũ, iuxta c. penale. 14. q. 5. & nostram eius declarationem in c. 17. Mirã. nostro Cõfes. qui in re multos mea ætate grauiter peccare intellexi, alios quidẽ, qui iurisdictionẽ ciuilem tãtum vsque ad certam summam habebant, ad maiorem eam extendere conantes, alios, qui tãtum ciuilem integram habebant ei criminalem adiungere cupientes, alios, qui aliquam istarum habebãt ad certum genus hominum, militũ, vel laicorum, aut aliorum, & ad certum territoriũ contractam, ad alia trahentes, alios vigore litterarum conseruatoriarum super causis in eis non contentis procedentes, alios autem delegatos ad certum genus causarum, puta hæresium, capitrum, & latrociniorũ. de aliis quoque criminibus cognoscentes, quin & nonnullos vocãtes personaliter ad respondendum super genere criminum, de qb⁹ est eis cognitio, nullo eis tali obiecto interrogãtes, super aliis, ne iudicium eorũ refugerent, verentes maiorum criminum obiectionẽ, quorum omnium paucos vidi pœnitere, pauciores cõfiteri, & pauciss̃imos vel nullos restituere sine lite, nõ solũ possessa mala fide tempore ad præscribẽdum legitimo, sed & nondũ possessa dimidio illius temporis. Et non solum peccat Iudex, sed etiam pars, vel aduocatus, qui scienter ad id prouocant aduersarium nolẽtem, vel volentem, sed consentire non volentem, argu. l. si quis p errorẽ. & l. cum quedã puella. & eis annot. ff. de iurisdom. iudi. c. nolite. 11. q. 1. & c. si diligẽti. de foro compet. & quod non solum facientes, sed & consentientes, & c. ad Rom. 2. & c. 1. de of. del. qua ratione multi, tam clerici, quã laici videntur peccare, & aliquãdo cẽsuras Bullæ Cœnæ Domini incurrere, procurantes aliquãdo p se, vt Iudices sæculares, quibus casib. id eis nõ licet, cognoscant de litteris Apostolicis, & aliquando per suppositas personas, ita vt probari non possit, quasi putantes se nõ videri a Deo, nec cogitationes, technas, & artes suas Diuinæ maiestati eẽ notas, cõtra primũ nota. repe. c. nouit. & latẽ illi adiecta, infra eod. Quo fit, vt cõfessarii grauiter deprehendere debeãt, tam ecclesiasticos, quàm laicos, tam ordinarios, quã delegatos, qui iurisdictionẽ suã extra suũ territorium, & potestatẽ sibi a lege, vel homine limitatam, ampliare conãtur, his peccantes, & quod alienum officium vsurpãt, & quod territoriũ, vel potestatem alterius minuunt contra præfatũ 7. præceptum, & ꝙ nostra ætate Iudices laici plusquã eccle siastici frequẽtare videntur, Immo & aliqñ in pœnas bullæ Cœnæ Dñi incidere, in eas pſertim, quæ ponunt in ea parte nouissimæ bullæ, quã trã scripsimus in nostro Manua.

Confess.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confess.ca.57.nu.69.in quo, sicut in aliis multis,iure quis miretur tantã in hoc mũdo perituro rerum vicissitudiné, cũ enim, vt expresiè habet c.nouit.inf.eo.fortissimi iuxta,ac sanctissimi Imperatores Theodosius,& Carolus Magnus olim statuissent,vt quicũque litem habẽs, siue petitor fuerit, siue reus,siue in initio litis,siue decursis tẽporum curriculis, siue cum negociũ peroratur,siue cum iam cęperit promi sentẽtia si iudicium elegerit sacrosãctę sedis Antistitis,illico sine aliqua dubitatione(etiamsi pars alia refragaretur) ad Episcoporũ iudicium cũ sermone litigantium dirigeretur, hodie contra nihil non agũt aliqui eorum similes, quo causæ quamlibet ecclesiasticæ in cognitionem eorũ veniant, iactãtes sua iudicia,& contemnentes ecclesiastica,magno tumore se solos sapere putantes, adeo quidem,vt in aliquot regnis, etiam causas hæresium,quæ omnino spirituales sunt, & a iurisdictione laica omnino exemptæ, ea. vt inquisitionis §.prohibemus.de hęret.li. 6.quodã subtili colore lęsę maiestatis humanæ ad Iudices laicos traxerint. qđ etsi piissima intẽtione, & ad efficaciorem illarum extirpationem factum fuisse certo credamus,malũ th exitum habuisse ideo suspicamur, quod tãto magis pullularunt in eis hæreses, quò grauius, & diligentius fuerũt a laica potestate punitæ, tã displicere vĩ Deo, vt rerum ordo confundatur, dum vnicuique sua iurisdictio non seruatur. c. peruenit.11.q.1. Quare non possum mihi omnino persuadere tm, quantum putant prodesse principibus laicis illos, qui cõsulunt,vt quãtam maximam possint potestatem in personas spirituales, & spiritualia, quacũque arte, & importunitate quærant, cum forte expediret eis aliqua eius, quam habent parte leuari, per ea quæ elegãter dicit Remundus Rufus in libro de Pontifice Maximo, contra Molinæ.pag.479.grauiter carpens Molinæum ita scribentem. *Ius etiam pleno iure cõferendi, vel electionem confirmandi,seu ratã habendi, spectat ad politiam, & externam disciplinam Ecclesiasticam quę pars est etiã politiæ Regiæ.* Carpit enim sic. *Non dubium est, quin pro singularibus in Sedem Apostolicam, totumq; sacrum ordinem meritis,ius eligẽdi,confirmandi, dandiq; sacerdotia omnia. & quodcunque Molinæus volet, consequi potuisse, scilicet Reges Francorum, sed nunquam se his rebus, immiscere salutiferum putarunt.* Broymardus Diuem Ludouicum Regem Francorum hęc Legato suo Roma reuerso dixisse scribit. *Quod mandata meo diligenter curaueris, rem gratã fecisti, & laudo diligentiam tuam: quod vero præter mandata diplomata ista a Pontifice deportasse quibus dandorum Ecclesiis Episcoporum mihi potestas sit, nec agnosco,nec postulo, intelligo.satis quanto cum salutis discrimine, cui in parum consulere videris, ego ista suspexerem.* eaq; diplomata in ignem coniecit.In qđ facit & illud confine huic proposito Caroli Magni,& Ludouici, contentum in c.sacrorum.§.ex his constitutionibus. 63.distinc. quo renunciauerunt iuri eligendi summũ Pontificem concessum prædicto Carolo in c.Adrianus. eod. dist. cui nescio qui Regũ nunc facile cederent, si eis idem esset concessum.Nec ista ea mente insinuo,vt nó putem multa super spiritualibus sancte Pontifices summos concessisse, & cõcedere posse Regibus,& Principibus laicis, neq; q̃ aliquando id Reipub. Christianæ non expediat,modo id in solum, vel saltem primarium finé penitus prouidendi rei ecclesiasticę procuraretur,sed quia vereor illos nõ tam in illum finem consulere, quàm vt maiorem copiam habeant ad remunerãda sua & aliorum obsequia talia rebus spiritualibus,ad ampliandam potestatem laicã minuendamq; libertatem Ecclesiasticam, obuiandi reuerẽter Laicę, quoties ei aliquid contra ea minus caute consulitur.

71 Decimum octauum principale,quod iudiciũ, prout sumitur pro actu iudicãdi tertio diuiditur in iudiciũ iustum, & iniustũ. iustum est, quod secundũ leges iustas fertur iniustum autem,quod non secundum leges iustas fertur, intelligendo per leges tã humanas,& cõsuetudines præscriptas, quàm diuinas,& naturales, iuxta ca.consuetudo. 1.dist. & c.fi.de cõsue.& l.1. C.q̃ sit lon.cõsue.& quo ad leges quidẽ naturales, & diuinas,p se patet:quo ad leges aũt humanas probatur ea pulchra ratione, quam decerpit.S.Tho.2.2.q6.60.art.5.ex illo B.Aug. in cap.in istis.4.distin.ibi. *In istis ĩferioribus legibus quanquam homines iudicent, cum eas instituunt,tamen cum fuerint institutæ, & firmatæ,non licebit Iudici de istis iudicare, sed secundum ipsas.* quod ipsum eadem ratione dicendum est de consuetudine rationabili,

&

& prescripta,& arg.l.de q̃bus.ff.de legib. & d.c. consuetudo.1.dist.Dixi, iustas,quia iniustæ non sunt leges, nec consuetudines, sed corruptele, c.mala.ca.frustra.cap.quo iure.sub fi.8.dist.de quibus ait Isaias c.10. *Væ qui condunt leges iniustas,& scribẽtes iniustitiam scripserunt.* Aduertendum tamen, quod qui iudicat secundum mentẽ legislatoris,& ut ille iudicaret,si ab eo quæsitum fuisset,aliter quam verba legis sonant, nõ iudicat iniuste,nec peccat,vt egregie ait s. Tho.in d.art.5.& ante illum gl.recept.& reputata sing.in l.tale pactũ.§.fi.ff.de pac. in hæc verba, *Id est de iure seruandum,licet non sit statutum, quod uerisimile est statuum fuisse, si hoc quæsitum fuisset,vt C.de inof.dona.l.si tot.as.& inf.de uerb. oblig. l.cum.*§.1. hæc illa, quod ipsum docet S.Thom.ẽt.2. 2.q.120.art.1.dicens,Id fieri per æquipeiam, vel rectius epiiciã, quę Latinis est æqtas,ut probat l.1. C.de legib.& l.placuit. C.de iudic.& appellatur etiam bonum,& æquum in l.1.ff.de iusti.& iur.immo bonum, æquum,& æquum bonum, vt latè docet Badęus ibi post Arist.li.5.Ethic.sub fi. Quæ æquitas definiri põt esse iustitia reddẽs ius cõtra,vel præter verba legis, Dixi, iustitia,pro genere,quia accipiẽdo iustitiã 72
generaliter,p virtute, quæ inclinat ad reddendum ius, vel iustum absolute,est genus ad æquitatẽ, quia omnis æquitas est iustitia,nec contra, oĩs iustitia,quæ reddit ius est æquitas,illa enim quę reddit ius secũdum verba legis est iustitia,c.iudicet.3.q. 7.& tamen nõ est æquitas, vt colligitur ex S.Thom.d.q.120.art.1. & probatur per l. 1.C de leg.Dixi, præter,vel contra verba legis, pro differẽtia qua differt a iustitia legali stricte sumpta, quæ reddit tãtum ius secundũ verba legis. Exemplum de æquitate, quæ iuxta cap.ne quis.2.3.q.2.dictat, non reddere gladium deponenti, si furens repetat,contra verba legis iubẽtis reddere depositũ,l.1.& tot.ti.ff.depos.Dixi,legis, sine additione ciuilis,vel naturalis,qa quidalii dicãt, circa vtranque potest haberi,nã licet lex ipsa naturalis,idest a natura dictata, in se non egeat æquitate, ut est lex, tamen verbis humanis concepta per verba generalia, frequẽter indiget illa.Ratio.n. quare æquitas dirigit circa legẽ, est,quod verba legis aliquando includũt aliquos cõtra sententiam,& mẽtem Authoris, vt explicat S.Tho.in d.qõ.120. & Budæus post alios in l.1.ff.de iust.& iu.At tam uerba legis humanæ cõtinentis legem naturalem, quàm verba legis ciuilis, frequẽter cõprehendunt plures, quàm mẽs Authoris eius. Exempla legis ciuilis possunt esse fere omnes regulæ iuris,quæ præter vnam,de qua in c.licet. de regulis patiuntur exceptionem aliquam, exempla vero legis naturalis possunt esse multæ leges continentes præcepta Decalogi,quę omnia sunt naturalia, secundum S. Th. 1.2.q.99.art.2. & in 2.2. q.122.quale est præceptum de neminẽ occidendo, quod per humana verba generaliter conceptum contra mentem Authoris includit homicidam morte dignum, cap.ille gladium portat.23.q.5. tale est etiã præceptum de honorando parentes, quos patriam expugnantes licet filijs occidere, l. minime.ff.de reli.& sump.fun. Et licet possit dici, quod non omnes exceptiones legũ ciuilium, & naturalium nitantur bono, & æquo siue æquitate, eo respectu, quòd ẽt per se reperiantur scriptæ,& statutę,possunt tamen etiam dici bonum, & æquum eo respectu,quod per illas supplentur aliæ leges generales.

An autem æquitas, siue bonũ,& æquum duplex sit,altera limitans, qua excludũ tur casus inclusi,altera extendens,qua includũ tur casus non inclusi, q̃ pulchra est,cuius partem affirmãtem quidã recẽtiores haud vulgari eruditione satis noue tenent, pro quibus facit l.si quis id quod. ff.de iurisdi. om.iud. quatenus habent edictum Prætoris imponẽs pœnam corrumpenti illud in albo propositum, supplendum esse per extensionem mẽtis Authoris, licet verba deficiant,ad corrumpẽtem, cum proponeret, vel antequam proponeretur. Facit.& l.1. §.si mater.ff.ad Tertull. quatenus habet legem quæ matrẽ priuat a successione filiorum impuberũ intestatorũ,eo quod nó petiit tutores, ex sua Authoris extẽdi ad matrem,quæ non perijt curatores eisdẽ, licet verba deficiant. Adde,q̃ æquior vr emendatio per extensionem, quam emendatio per restitutionem,quia, vt colligitur ex l. constituti. & 3.sequen.ff.de legibus, & melius ex Arist.vbi supra, legislator includẽs plures verbis, quam mente, vt plurimum prudenter,siue aduertenter id facit,statuit enim prout pluribus conuenit, sciens non

posse

Universidad de Deusto
Biblioteca

posse conuenire omnibus, includens autē pauciores, imprudenter, & inaduertēter illud facere videtur, eo quod tunc nō occurrerunt illa mēti. At æquius est succurrere ignoranter, quàm scienter deficienti, arg. iurium vulgarium.

Contra quæ tamen facit, quod Arist. in dicto li. 5 Ethico. solum ponit epiiciam, ad dirigendam legē deficientem propter vniuersale, & nil meminit de deficiēte pp particulare, nec Thomas in Commenta. eius neque in d. q. 120. nec alibi id videtur meminisse, quē tamen cum primis fuisse Aristotelis studiosum nemo ignorat. Caietan⁹ ité vir maxime Aristotelicus definiés ęqtaté, aīt quod est directio legis, vbi deficit pp vniuersale, & subdit quod causa, vt æqtas habeat locum, non est quęcunque, sed sola illa, quod pp vniuersale deficit, & videt nouissimū dicere esse locū ęqtati, quādo propter nimium particulare deficit.

Nec obstat, quòd leges, & Doctores multi frequentissimē extēdunt legem particularem de vno casu ad alium similem, iuxta l. non possunt ff. de leg. quia nulla est lex, quæ dicat illam extensionem fieri ex æquitate, siue epiicia, sed ex rationis identitate. Non obstat etiam d. l. si quis id quod quia dici potest, quod illa suppletio non fit per epiiciam, siue æquitatem, sed ex rationis identitate, iuxta gl. sing. & ei annot. per Dom. & Fran. in cap. 1. de temp. ordin. lib. 6. Sed quia in c. pœnæ, de pœnit. dist. 1. discessimus a præd. glo. sing. quatenus habet legem pœnalem extendi ad alium casum ob solam identitatem rationis, satius respondeti potest ad præfa. l. si quis id, quod rationem de rumpente edictum iam fixum ad rumpentem illud, cum figitur, non esset, quod eadem ratio militat in vtroque casu, sed quod verisimiliter creditur mente Prætoris illud figure iubētis fuisse vt in vtroque casu esset locus edicto. Ad præd. §. si mater respōderi potest, quod lex ipsa expresso extendit eam p eandem rationē. & Arist. 1. Rethor. ca. 12. qui ad hoc allegatur, nō ponit epiiciam per extensionem, licet afferat legislatorem interdum uolentem interdum inuitum deficere, quorum vtrumque potest cōtingere deficienti per vniuersale, vt palam est. Quare argumēta, quę prefatus vir doctissimus cōtra cōem adducit, euitari posse videtur.

Sed vltra ea vrget primo, q. subtiliter & nouissime dici posset, quod vtraque emēdatio fiat propter vniuersale, altera quidē quę excludit inclusum in sensu directo verborum, altera verò, quæ includit exclusa in sensu contrario verborum, quia legislator ferens aliquam legem, vnum videtur statuere directē, & contrariū indirecte a contrario sensu, ob quod dicitur argumētum a cōtrario sensu in iure fortissimum, l. 1. §. qui mandatū. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & c. Apostolica. de his quæ fi. a præla. sine consen. ea. vt in d. l. si quis id quod. Prætor ponens certam pœnam corrumpēti edictum in albo propositum, uidetur a cōtrario sēsu statuisse, ne illa imponatur aliis, & ita emendatio illa per extensionē, quod imponatur corrumpenti, cum proponeretur, vel antequam proponatur, potest dici emēdatio legis peccantis per vniuersale, & lex priuans matrē a successione filiorum, si nō petat tutores filiis impuberibus, per contrarium sensū statuere videtur, ne priuetur mater, eo qd nō petat aliud & emēdatio, quod ét nō petens curatores eisdem prinetur, potest respicere defectum per vniuersale.

Secundo magis urget cap. cū delicta. de confirm. vtil. quod commendat ibi Pan. & menti tenēdum esse dixit in cap. cum in iure. de electio. & singulare And. Sicul. in c. iurauit columna 18. de probatio. & melius de iure secundum eundem in c. fi. col. 9. de off. delegat. & Anton. Corset. in sing. verb. exclusio. quod probat legē, qua statuitur, q. testes, de quorū morte timetur possint accipi lite non contestata, iuxta §. quoniā. multæ. & §. hoc verò. Anth. de testibus. col. 7. relatum in cap. quoniam frequenter in princ. vt lite non cōtestat. extendi ad renouationem, priuilegiorum nimia vetusta te consumptorum, id quę fieri eiusdem æquitatis similitudine, & ita per epiiciam, cum epiicia, & æquitas sint idem, ut præfatum est.

Tertiò, quòd illudmet cap. & alia citata ibi per Decium probant casum exceptū a regula extendi ad alium similem p ęquitatem, siue epiiciam, & palam est, per illā extensionem non emendari legem deficientem per vniuersale, sed deficientem p particulare. ergo epiicia, siue ęquitas inuenit in emendatione legis deficientis p particulare, sicut in emendatione legis deficientis per vniuersale.

Quarto denique facit, & illa nemosa ratio, quod vbi eadem est ratio, idē ius conferi debet, l. illud. ff. ad leg. Aq. eū cōcord. At emendatio legis per limitationem, & emendatio legis per extensionem eadem ratione, s. mente Authoris nituntur. ergo eodem iure est vtraque censenda.

73 Decimum nonū principale, quod sicut proximè præcēdentia sunt subtilia, ita insignis, & vtilis qō, est, an æquitas, siue bonū excludat a lege generaliter statuente oēs casus, in quibus deficit ratio legis; Ad quā respondet Caietan. in dicta quæstione 120. quod non, quem sequitur Sotus in libro de iustit. & iure, nisi quando non potest seruari illa absque alio peccato. Primo quidem, quod S. Tho. in 3. sentent. distinct. 37. q. 1. art. 4. videtur ita sentire. Secundo, quod æquitas est virtus, & consequenter actus eius est necessarius. At non est necessariū discedere a lege, nisi quando peccaretur nō discedēdo. Ergo æquitas non subtrahit a lege, nisi ea quæ non possent rectē fieri seruando legem. Tertio, quod alioqui sequeretur posse dari aliquam fornicationē licitam, eo quod ratio prohibendi eam est prolis educatio, quę ab aliquibus diuitibus fornicariis æque bene, immo & melius fieri posset, quàm ab aliquibus cōingatis pauperibus. quod tamē est falsum post S. Tho. in 3. cōtra Gentiles cap. 122. Contra quos tamen facit, quod ratio legis est anima legis, secundum Dyn. in cap. fin. de regulis iuris libro 6. cui tribuunt hoc Bal. in l. fiquis seruo. C. de furt. & alii, quos refert & sequitur Fel. in c. tua. nu. 3. de iureiur. licet ille solū dicat, quod est mens, sed mēs, & anima eadem res diuerso nomine dicta est, ut ex Isidoro diximus in plud. 3. nu. 2. Manual. nostri Confess. pro quo vltra per eum citata facit ea. Marchion. 1. quæstio. 1. ibi: *Euangelium non est in uerborum foliis, sed in radice rationis.* At anima animalis deficiente, deficit animal. ergo rationis legis deficiente deficit lex.

Secūdo facit, l. adigere. c. quamuis. ff. de iure patronat⁹ quatenus probat, quod lex imponens pœnam patrono adigenti libertum ad iurandum, quod non tollet filios, non includit patronum adigentem castratum tali iuramento, quia cessat in eo ratio legis, scilicet ne impediatur multiplicatio hominum, quæ est vtilis Reipub. At patronus potest seruare legem illam in castrato sine aliquo peccato, & malo. ergo casus in quo deficit ratio legis eximitur a lege, etiā si absque aliquo peccato, & malo posset in eo lex seruari.

Tertio facit l. milites 1. adiūct. l. milites 2. in princ. ff. de re milita. Lex. n. milites 1. habet, prohiberi militibus, ne comparent prædia in Prouincia, in qua militāt, & leg. milites 2. habet posse illos comparare domos, quia ratio prohibendi, ne comparent prędia, est, ne agrorum colēdorum cura eos distrahat a curanda militia, quæ cessat in comparanda domo. At sine vllo peccato potest seruari lex illa de non emendis prædiis, non emendo domum. Ergo &c.

74 Quarto, quod actus agentium non operantur vltra intentionem, & mentem eorum, l. nō omnis. ff. si cert. pet. c. fin. de prę ben. & c. cum in illis, il 1. eodē tit. li. 6. At mens, & volūtas legislatoris non est comprehendere illa in quæ non extēditur ratio, quæ mouit eum principaliter ad legē faciendam. Ergo etiam lex non extenditur ad illa, etiamsi sine peccato in illis lex illa seruari posset.

Quinto, quod causa saltem finali cessante cessat effectus, cap. cū cessante. de appellat. cū citatis a gl. & omnibus, ibi. At ratio legis videtur causa finalis, cur eam facit legislator. Ergo intentio eius non est cōprehendere casum, in quo illa cessat, ētsi absque peccato in eo seruari possit. facit & l. si ff. de hære. instit. quatenus habet, eā quā testator instituerat hęredem successuram ei, qui mutato testamento instituit alium, ea ratione, quod crediderat eam esse mortuam, cum non esset, quia ratio mutationis cessauit, & tamē mutatio poterat fieri, & seruari absque peccato, quia instituta erat extranea.

Sexto facit ex quoniam cōtra. de probatio. quatenus probat, legem factā principaliter ad aliquem finē, illo cessante non ligare, quod ibi Panorminan⁹ invltim. not. cū posteris omnibus ponderauit, adducendo illud Arhidiaconi in c. vtinam. 76. dist. scilicet non peccare illum, qui non seruat ieiunij ab Ecclesia indictū, si ratio indictionis in eo cesset. Sed & S. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 3. affirmat cū, qui habet causā indubitatam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatam nõ ieiunandi, excusari, a ieiunando sine vlla dispensatione, vbi etiam ipsemet Caieta. fatetur excusari a mortali peccato eum, qui putãs bona fide habere se rationabilem causam non ieiunandi, non ieiunat, etiamsi vere non esset causa sufficiens. At qui videt clarè cessare rationẽ legis in casu sibi occurrente, rationabilem habet causam credendi eum in illo ab ea non ligari. Vnde & Decius in d.c. quoniã, posteaquã aliqua opponit contra determinationem Panorm. resoluit eius dictum habere locũ in foro conscientiæ, & quando ratio legis
75 exprimitur in ipsa. Sed rogo eũ, quare sit verum in foro conscientiæ, & nõ in exteriori, cũ eius determinatio in hoc casu nõ fundetur super præsumptione, sed sup veritate præsupposita, quo casu idem est iudi-
76 candum in vtroque foro, iuxta notata in c. is qui. & in capit. tua de sponsalibus? Rogo item eum, quare non habebit locum, quando vnica ratione non expressa nititur lex, cum illa habeatur pro expressa, iuxta gl. sing. & recep. in l. quãuis. C. de fideicõmissis? Rogo item eum, & omnes alios, cur non habeat locum, quãdo essent plures rationes legis, & constaret de omnũ illarum cessatione, quod quæstio nostra præsupponit? Quare certo credo legem non ligare subditum in foro conscientiæ, eo casu, quo constaret illi omnem rationem legis illius cessare. neque in foro exteriori, si in eo foro idem cõstaret, quod multi alii, quos Felin. in dict. cap. tua. citat. sentiunt, & præsatus Dyn in dict. reg. vlt. ait. adimplere legem eũ, qui adimplet eam secundum sententiam eius, licet nõ adimpleat secundũ verba, sicut & cõtra infringit illam, qui infringit secundum sententiam, licet non infringat secundũ verba. Quin & Panormitan. in capitulo suggestum. de appell. concludit per illum textum, & capitulũ meminimus. eodem titulo, quòd vbicunque ius aliquid statuit, causã non exprimẽs, si possumus coniecturare rationem naturalem illius dispositionis, debem⁹ ad limites illius rationis, seu causę dispositionem generalem restringere, & illam dispositionem seruare, vt ratio naturalis interpretata militet, in quod ipsum citat text. opt. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusatio. tuto. & in ca. secũdo requiris, in fine, de appella. & potuisset citare textum vulgatum, sed ad propositum aptissimum in leg. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. quatenus probat, legatum generale bonorum, quę habebat testatrix in Syria, & Pamphilia, factum fratribus ne filius hæres institutus quæstionẽ haberet cum eis, restrigendum esset ad illa tantum bona, q̃ haberet tempore mortis communia cum eis, & non ad alia, quæ habebat iam diuisa, etiamsi antea fuerãt communia, eo quod ratio legandi cessabat in eis, licet verba illius legati includerent oia bona Pamphiliæ, & Syrię, & sine peccato poterant legari etiam bona diuisa, & legati executio in eis fieri.

Non obstant fundamenta Caietani, ad primum enim respondeti potest, quod S. Thom. in loco in argumento citato non dicit expresse contrarium, immo quatenus ait, præceptum non extẽdi ad id, quod a fine legis deuiat, concordat nostrę sentẽtię, quę habet, casum ī quo tota legis ratio deficit, deuiare a legis fine, quia illam metimur per ipsam totã rationem, quę principaliter eum mouit ad legem ferẽdam. Concordat item in d. 2. 2. q. 247. artic. 3. quatenus ait, excludi a lege ieiunii eum, qui manifestam causam habet non ieiunandi, licet eius verbis includatur.

Ad secundum respondeo, negãdo illam consequentiam, æquitas est virtus. ergo. eius actus est necessarius, nã virginitas est virtus, secundum S. Thom. receptum. 2. 2. quæst. 152. artic. 3. & tamen eius actus nõ est necessarius, sed voluntarius. c. integritas. 32, q. 1.

Ad tertium negatur sequela, quia ratio prohibendæ formicationis, non solum est euitatio educationis prauæ prolis, sed etiã abusus corporis, & feminis, iuxta illud Apost. 1. ad Thess. 4. *Abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisq; uestrũ vas suũ possidere in sanctificatione, & honore non in passione desiderij.*

Ad alia omnia, quæ possunt contra hoc adduci, respondeti potest, quòd loquũtur in casibus, in quibus solum deficit pars rationis, & nõ tota, vel tota ratio impulsiua, sed non finalis, vel apparet alicunde mentem legislatoris fuisse ampliorem ratione, quæ ad id mouit, quãuis talis ratio impulsiua esset, & non finalis per ea, quę adduximus in commen. cap. cum minister. 23. q. 5. a num. 37.

SVM-

SVMMARIVM.

77 *Iudicium inordinatum est iniustum, licet aliàs esset æquum.* 86
77 *Rue factum est recte factum, & contra.* 86
77 *Iudex inquirens specialiter sine infamia, vt peccat.*
77 *Infamia causam præbens infamare censetur, & peccat.* 86
78 *Præcepta Decalogi etiam Monarchas ligant.* 87
78 *Indicia extraiudicialia non sufficiunt ad inquirendum.*
79 *Inquisitionis à vera doctrina multos in theoria, & praxi aberrare.* 87
79 *Inquisitio regulariter vtroque iure prohibita, & eisdem casibus vtroque permissa.* 87
79 *Iudex procedit ex officio ad vtilitatem publicam.* 88
79 *Crimina puniri interest Reipublicæ.*
80 *Legem contra diuinã & naturæ est damnare, sine accusante vera vel ficta, & nume. 82.* 88
80 *Iudex est iustitia animata de causa aliorum duorum cognoscens.* 89
81 *Legem naturalem, & diuinam de non infamando, vel non scandalizando nemo potest tollere, nec Princeps vllus sine iusta causa mutare.* 90
81 *Criminis occulti dissimulatio vtilior, quam punitio sine querela.* 90
81 *Legi naturali, & diuinæ vtrumque ius æquè subiicitur.*
82 *Accusator fictus est infamia, euidentia, & cætera.* 90
82 *Intimatio clamorosa, & infamia res diuersa sunt.* 90
82 *Infamia, vel suspicio quanta esse quoad hoc debeat, Iudex arbitratur.* 90
82 *Appellari potest à Iudice male arbitrante ali quid esse infamiam.* 91
83 *Carceri non facile mancipandos esse omnes, præsertim honoratos.*
83 *Appellatur cur à mandato de capiendo, etiã post Conc. Trid.*
84 *Lex naturalis immutabilis. limitari tamẽ potest ex iusta causa. nu. 89.* 91
84 *Inquiri non poterat sine infamia de crimine læsæ maiestatis ante extranagantem ad reprimendum.* 91
85 *Inquisitio qua fit super electo, postulato, vel præsentato ad ordines, vel beneficium, non est exceptio regula de non cõdemnando sine accusatore, nec generalis inquisitio, nec vlla inquisitio, qua fit ad vtilitatem priuatam & miserabilium personarum, vel piorum operum, nec vlla inquisitio facta ex officio.* 91
86 *Inquisitio ob quam delicti confessionem fieri possit.*
86 *Confessio delicti iniustè facti non sufficit ad inquirendum, licèt incidenter facta sufficiat.*
86 *Crimen causam principalem contingens aliter quàm non contingens puniri potest.*
87 *Inquiri potest specialiter super crimine occulto per generalem inquisitionem detecto, nisi inquirens sic protestetur. nu. 88.*
87 *Inquirenti generaliter, occulta non debẽt reuelari, sed reuelata castigantur.*
87 *Inquisitionem malè captam confessio inquisiti facit validam.*
88 *Inquisitio specialis criminis occulti non permittitur ob solã eius atrocitatem, nec requirit partium præiudicium.*
88 *Inquisitio criminalis fit de crimine manifesto criminosi occulti, sed generalis de ipso criminoso.*
89 *Inquirendi nouum casum potest inducere, Monarcha iusta de causa, & non sine illa.*
90 *Inquisitionis commissio etiam à Principe sim placiter facta non tollit necessitatem infamiæ vel alicuius ei æquipollentis.*
90 *Rescriptum in dubio sic interpretandum, vt consonet iuri communi, etiam transferendæ clausulas.*
90 *Principe inferior non potest etiam cum causa limitare legem naturalem.*
90 *Principi committenti inquisitionem, & asserenti sibi constare de infamia, an sit credendum?*
90 *Inquisitionis commissio, an motu proprio, an aliter fiat, nil quoad hoc refert.*
91 *Inquisiturus specialiter priusquam procedat de infamia, vel alio ei æquipollenti, debet se informare, aliquin peccat mortifere coram Deo, licet processus ob socordiam inquisiti nil opponentis valeat in foro externo.*
91 *Inquiri non potest etiam contra regulares sine infamia, vel alio ei æquipollenti.*
91 *Crimine in omni atroci non potest sine infamia inquiri.*
91 *Inquirere non potest Iudex eo solo, quod non præsumatur calumniari.*
91 *Infamia orta post capturam non sufficit, licet antea nata non amittat vim probandi.*

Vigesi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

77 VIgesimum principale, quod non solũ illud indicium dicitur iniustum q̃ est iniquum, siue contra iustitiam & æquitatem, sed etiam quod est inordinatum, siue contra iuris ordinem datum. Tum quia utrunque contra leges fertur, c.cum dilecta.de rescrip.capitulo prudentiam de of. deleg. Tum quia frequentius incurritur nullitas iudicii ob omissam formam, vel solennitatem iuris, quàm ob omissam, vel violatam æquitatem, vel iustitiam partibus cõuenientem, per nota.in c.1.de re iudic.& l.1.ff.de appellat.adiunct.l.prolatam. C. de senten.& l.1.& 2.C.quando prouoc.nõ est necesse. Tum quia licet frequentior sententia sit eorum, qui putant rite factum a recte facto eo differre, quod hoc ad ius, & iustitiam referatur, illud uero ad solẽnitatem, iuste tamẽ, vel bene factum utrunque includit, secundum eosdem, vt colligitur p̃ tradita a Iaso.& citatis ab illo in l.iuste ff. de acq.posses.& in l.lecta.ff.si cer.pet. Tũ denique, quod verior videt resolutio eruditissimi Alciati probãtis in l.hęc uerba in stipulatione.ff.de verb.sig.authoritate doctissimorum Latinorum, differentiam præfatam non esse ueram, & nimia subtilitate laborare, & consequenter nõ rite facta esse non recte facta, & è contrario.

Ex quibus infertur, esse verum id, quod 48.loco inferebam ex sexta conclusione, capitulo inter verba.vndecima quęstione tertia, num.579.nempe mortifere peccare iudices peccatũ detractionis, siue infamationis, qui inordinate sine præuia infamia, vel alio ei æquipollenti inquirunt specialiter contra aliquem. Tum quia per prædicta in 79 iuste faciunt, & omnis iniustitia est peccatum mortiferum, secundum S.Tho.recep. 2.2.q.59.ar.4. Tũ quia qui revelat, vel est causa, vel occasio propinqua reuelãdi peccatum secretum alterius, contra iuris ordinem est detractor, & transgressor 8. præcepti Decalogi, vt cõclus.6.extracta ex d.ca. inter verba.habet, & aliis multis ibi cõprobatur, & summatim dixi in cap.18.Manua.
78 nostri Confes.& prefati Iudices id faciũt. Tum quia præceptũ illud 8.Decalogi omnes ét summates ligat, quia est lex diuina, quam ét Papa tenetur vsque ad sanguinẽ defendere, cap.sunt quidam.25.q.1.Tum quia nec indicia, saltẽ extraiudicialia sufficiunt ad illud, sicut supradictum est, num. 56.vt irrefragabiliter probat ea.inquisitionis.de accusat.quatenus habet, non sufficere ad id etiã dictum vnius, nec duorũ, nec trium testium extraiudicialiter apud Prælatum de crimine testantium, licet aliquot nostrorũ, & Sotus de ration.regim.mẽb. 2.q.6.versic.at vero.& clarius paulo post in versic.tertium dubium.& Caiet.2.2.q. 60.artic.4.contra senserint. Partim eo q̃ fragiliter intulerunt illud ex dictis S.Tho. in ea.2.2.q.69.ar.2.quia ille solum dixit, ad interrogandum reum sufficere infamiã, vel indicia, & cum longe aliud sit interrogare inquisitum, vel accusatum, aliud per inquisitionem procedere, parũ caute hoc ex eo intulerunt, quia a separatis non fit illatio.l.Papinianus.ff.de minor. quia item S.Thom.si satis perpẽdatur, de indiciis indicialiter probatis, & parti intimatis loqtur. Partim quòd ipsimet ibidem tenent, quod duo testes de visu ad id non sufficiũt cum tamen constet eos plus probare, quã indicia. Partim quod ipsemet Sotus dixit ibidem semiplenam probationem sufficere quidem ad interrogandũ, & cogendũ reũ ad dicendum ueritatem, non tamen ad inquirendum. Dixi, saltem extraiudicialia, nam indicia iudicialiter probata sufficere possent, quia æquipollerent infamiæ per infra dicenda numero 96.in quibus forte posset saluari Caietanus, sed difficilius Sotus, qui negat semiplenam probationem in id sufficere.

Vigesimum primũ principale, quod q̃a multi, mea sentẽtia, in theoria, & praxi peccant grauiter circa hãc inquisitionis materiam in vtroque foro, subiicio pauca ex multis, quæ scripsi in d.commenta.c.inter verba.sermone Hispano compositio, præsertim a coroll.62.conclu.6.

Primum quidem, quod quatuor sunt opiniones super illa quęstione, an, & quãdo liceat per inquisitionẽ procedere in criminalibus? Prima glossarum, cap.de manifesta.2.q.1.ca.1.vt Eccles.benef.Instit.de publicis iud.in prin.& l.tutor.§.præterea.ff. de suspe.tut.& l.rescripto.§.si qs.ff.de muner.& honor. quę aiũt, regulariter non licere. Secũda est Bartoli in l.si maritus.§.si ante.num.3.ff.de adul.qui ait regulariter permitti. Tertia, quod est permissa iure canonico, & prohibita iure ciuili, q̃ est Baldi in c.1.de offi.ordinar, communiter rece-

vt colligitur ex Dec.hic, nu.7, & Aret.in c. cum oporteat.& multo altius in c.qualiter Alciatus in d.c.1.de offi.ordi. Quarta, qđ nulla est inter vtrunque ius in hoc differẽtia, quam tenet Salic. in d.l.ea quidẽ.C.de accusario. quẽ sequitur Aret.in d.c.qualiter.nu.67. Et hæc coniuncta primę, é oõ tenenda, ita vt dicamus, q̃ inquisitio regulariter est prohibita vtroque iure, & quibusdam licet iure Pontificio, licet, & Cæsareo, & e contrario. Tum quia licet parum, aut nihil referat effectu tenere opinionem glossarum, vel Bartoli, vel communem, eo quod fm omnes in citãdis casibus, & nõ pluribus, vel paucioribus est licita, vel prohibita inquisitio; cogunt tñ recedere ab illa ratione dubitandi, & decidẽdi, cur possit, vel non possit inquiri super crimínibus, quas demiror à nemine vsque ad nos in d. c.inter verba. satis fuisse consideratas, rõ. n.mouens, quòd in oĩbus ét occultis possit procedi per inquisitionem, est illa validissima, quòd Iudex potest ex officio procedere, siue inquirere in omnibus, quę respiciunt vtilitatem publicam, secundum omnes, arg.leg congruit.de offic. Præfid.& c. 1.de off. ordin. & tradit Bart.ab omnibus recep. in l.4.§.hoc autem. ff.de damn. infec. At criminum punitio principaliter pertinet ad vtilitatem publicam, l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.c.vt famæ.de sen excõ. Ergo &c. Rõ autẽ cur in nullis criminibus occultis inquiri possit, é illa, qua glossæ p̃fatæ nituntur, s.q̃ nemo sine accusatore é damnandus, cuius rationem assignat San. Thom.2.2.quæst.67.artic.3.in hęc verba. *Iudex est interpres iustitiæ: vnde sicut Philosdicit in 5.Ethic.habes ad Iudicẽ confugiunt, sicut ad quãdã iustitiã animatã: iustitia aũt, sicut supra dictũ est, non est ad se ipsam, sed alterum, & ro oportet, q̃ Iudex inter aliquos duos dijudicet. quod quidẽ fit, cum vnus est actor, & alius est reus, & ideo in criminibus nõ pũt aliquem iudicio condemnare Iudex, nisi habeat accusatorem, secundum illud Athanas 15. Nõ est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, quæ obijciuntur.* hæc ille, qui in respons. ad tert. sentit q̃ lege naturali vetatur, ne quis sine accusatore vero, vel ficto, qui est notorietas, iu-

famia, vel aliud ei æquipollens, damnetur.

Ratio autem huius rationis est triplex. Prima illa neruosissima, quod lege Dei naturali, & diuina præcepti 8. Decalogi ꝑcipitur, ne quis inordinate detrahat, siue infamet, vel sit causa propinqua ita detrahẽdi vel infamãdi proximũ, vt in d.conclusio. 6.d.c.inter verba.late tradidimus, & breuiter in c.18 Manual.nostri Confess.repetitiuimus, & multa ratione ꝓbat Sotus de ratione tegẽdi mẽb.1.q.2. Et cum nullus inferior possit legẽ superioris tollere, vel minuere, cle.ne Romani.de elec.& cõsequenter nullus iudex ét Monarcha possit legẽ præfatam Dei de non infamando tollere, nec saltem sine iusta causa minuere, cumq̃ qui inquirit super occulto crimine, infamet, vel det causam infamandi, cõsequitur nullũ hoĩem posse inquirere, nec saltẽ sine iusta cã dare facultatẽ inquirẽdi sup illis.

Secunda, q̃ ét lege Dei scandalizatio ꝓhibetur, c.18.Matthæi, & c.2.de non.ope. nunc.& tradit S.Tho.2.2.q.43.art.1.& 2. At publicatio peccati occulti est scãdalizatio, arg.c.ꝓsbyter si a plebe, & c.si mala.2. q.4.quatenus probant famã peccati scandalizare, & tradit Caie.2.2.q.73.ar.2. Ergo publicatio pcti occulti lege Dei ꝓhibetur. Ergo nullus Deo subiectus pòt illã tollere, vel eã saltẽ sine iusta causa minuere.

Tertia, qđ licet rãr vtilis sit Reipublicæ criminũ punitio, fallit tamen quãdo sunt occulta, & non est accusator verus, vel fictus, tunc enim vtilior est Reipub. quieta conseruatio famæ, & honoris suorum subditorum, quam punitio, qua turbatur Respublica, & illi priuantur bonis suis maximis, quæ sunt fama, & honor, iuxta c.41.Eccl. & Prouerb.c.22.& Philosophũ in 4.Ethic. Dixi qñ non est accusator verus, vel fictus: q̃a cũ est talis, oportet reddere ius vere, vt ficte accusanti, vel querelanti, alioqui turbaret Respublica, quæ est rõ vere germana cur cũ accusatore, notorietate, infamia vel re illi æqpollente instãre possit procedi, & inqri sine violatione legis naturalis, & diuinę est & solutio argumenti pro contraria parte adducti. Per quas rõnes palã concludit opinio præfata glossarum, scilicet, quod regulariter prohibet inquisitio in criminibus occultis. & quarta opinio, q̃ nulla est in hoc differẽtia inter vtrũq; ius cũ vtrunque ęque subiiciat legi naturali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& diuinæ, cui lex præfata dé non inquirédo in occultis nititur, sicut & illa. *Nemo sine accusatore damnetur.* qui ponitur in legibus, & capitulis, quorũ sunt præfatæ glossæ.

Ex quibus infertur primo præfatam legem de non damnando sine accusatore vero, vel ficto, siue de nó inquirendo sine in-
82 famia, vel alio ei æquipollenti, eé naturalé & diuinam, quãuis vt diximus in d. c. inter verba. cõclusio. 6. corol. 50. Sotus vbi supra his non perpensis contra tenuerit. Accusator autẽ fictus est infamia, & a fortiori eui dentia vel notorietas, rebellio itẽ denunciati, qua denunciationem secreto, & amãter corripientem non vult audire, iuxta e. si peccauerit. 2. q. 1. & ca. nouit. de iud. fm mentẽ S. Tho. vbi supra, quibus quoad hoc æquipollẽt intimatio frequens, & suspicio populi, vel vniuersitatis, q̃ pro veritate circunstantiarum, varie arbitratus fuerit bonus Iudex, secundum mentem Innoc. in c. cum oporteat, de accusat. communiter Salicetus in d. l. ea quidem, col. 9. ibi *Diffamatio non semper dẽt esse vniformis, quia quandoque maior, quandoque minor: nã si periculũ sit instans, sine multa diffamatione põt procedi.* vt d. c. qualiter & ibi no. Io. And. c. licet Heli. extra de simon. Insinuatio autem clamorosa, & infamia non sunt idẽ, eũ ponantur pro diuersis in d. c. qualitet, & qñ. ibi, *Per clamorem, & famã.* & in d. cap. licet Heli. de fi. n. ibi. *Per publicã famã, aut intimationem frequentẽ.* q̃ ea ratione Alciat. probauit in d. c. 1. de offi. ordin. nn. 61. qđ insinuatio é expositio criminis Iudici facta, iuxta Archid. in c. quia plerique de offic. ord. li. 6. licet contra quod idem sint, putet Sotus vbi supra memb. 2. q. 6. & ante illum Pan. & Anan. in d. cap. qualiter. col. 2. quod vtiliter declarant Salic. vbi supra, sic dicit, *Hic aduertendum, quod clamor iste esse debeat de diffamatione. Et ideo Iudex de illa diffamatione debet inquirere a vicinis, & aliis scire debentibus & diffamatione reperta, debet inquisitionẽ formare, vt extra de accusa. inquisitionis.* hæc ille. Cui addo, posse a iudice male arbitrante aliquem rumore non esse infamiam, vel æquipollere infamiæ, ad inquirẽdum iuste appellari. Tum, quia põt famã bonã contrariam probare, & eã, quæ ei obijcitur esse a malenolis ortam, vel alia tõne nõ satis qualificatã, iuxta gl. recep. in d. c. qualiter, & quando, el secundo. Tũ quia a relictis arbitrio Iudicis iuste si male arbitretur, appellari potest, iuxta gl. a plerisq; omnibus receptam. in c. super iis verb. arbitrio. de accus. & a multis putatam singularem, licet habeat similem.

Secũdo, ex præfatis rationibus decidẽdi infertur, quanta circumspectione dẽnt vti
83 Iudices ẽt supremi in inquirẽdo, vel mandando inquiri, ne faciant, quo, pp propria peccata castigentur, dum aliena castigare nimis anhelant, quandoquidem non lege humana tantum, sed naturali, & diuina contenta in 8. præcepto Decalogi vetatur, ne quis proximum infamet, vel sit causa propinqua infamandi. Qua eadem rõne dẽnt abstinere a conficiendo in carcerẽ, præsertim viros honoratos, & de fuga non suspectos, donec iustam informationem de crimine habeant, quamuis illam eo nesciente suscipere possint, & mandarum de uocãdo personaliter, vel ẽt de capiendo dare, iuxta doctrinam Salic. in l. nullus. C. de exhibreis, & late tradita p Hyppol. in prax. crim. §. constante. & alibi sæpe, dummodo iõ proposito actuali, vel virtuali faciant, vt appellationem iusta de causa interpositã admittant, si eam iustus capi, vel iam captus interponat, vt Bald. determinat in l. si clericos. C. de Episc. audien. quia grauamen illatum per illam interlocutoriã de capiẽdo, non põt satis reparari per definitiuam, quo casu ẽt iure Cæsa reo appellatur, l. 2. C. de appel. nõ recip. & ẽt iure nouo Cõc. Trid. sess. 13. ca. 1. de reform. licet derogauerit antiquis Canonibus pmittẽtib. appellare, & in criminalib. ab aliis interlocutoriis, quorũ grauamen per sententiam definitiuam, vel per finem causæ reparari põt.

Vigesimum fm principale, quod contra præfatas rationes, & illata ex eis præsertĩ, quod lex de non damnando sine accusatore vero, vel ficto, quo quarta opinio nitit, est naturalis facit neruosé primo, q̃ tot casus excipiuntur ab ea, in quibus licet inquirere, vt Bar. in d. l. rescripto. fecerit regulã de illis, & casus in quibus non licet posuerit pro exceptionibus, vt supra dictum est, quod non videtur posse contingere vlli
84 legi naturali diuinæ, quæ immutabilis est, cap. ius naturale. 1. dist. & 5. dist. in 1. & §. sed iura quidem naturalia, Iustit. de iure natural. gent. & ciuil.

Secundo, qđ nulla lex naturalis, vel super-

naturalis Dei, per hoĩes põt tolli, nec limitari, siue circa eam dispensari, ea dispẽsatione vera, qua quispiam eximitur ab illa, sub qua alias includeretur, fm S. Thom. in 5. sent. dist. 37. q. 1. ar. 4. Ergo null' casus potuit excipi ab ea si esset naturalis diuina per Imperatores, neque per Papas, q̃to minus tot, quot videantur Bar. & sequacibus eius constituere regulam contrariã? Tertio, q̃ sequeretur non potuisse per Federicum Imperatorem fieri extrauag. ad reprimendum. per quã none statuit, posse inquiri super crimine lęsæ maiestatis, quæ, vt dixit ibi Bar. est ius adeo nouũ, q̃ ante illud ẽt iure Canonico non poterat super eo fine infamia procedi. Quarto, qđ audiuimus sæpe Monarchas committere causas inquisitionis, nulla infamia præcedente, qui peccarent, si præfata lex esset naturalis diuina, q̃ dicere videtur absurdum, & quodsuadente. §. communiter. 17. q. 4. sacrilegij crimen, arg. c. si quis

Ad horum primum respondeo, negãdo, qđ inueniantur tot casus a præfatis legib'
85 excepti, quot cõiter putantur, ille. n. quem Pan. cum Ale. & cõi ponit in d. c. 1. de offi. ord. de inquisitione vitæ electi ad confirmandam, vel casandam electionem eius, iuxta ca. nihil. de elec. inepte excipitur ab eatilla. n. habet, vt nemo fine accusatore dãnetur, & in hoc non agitur de damnatione electi, neque de castigando eo, sed solum de non dando ei, quod non debet, vel non auferendo, qđ debetur. Idipsum est dicendum de illo casu excepto a Speculatore, quo inquiritur de postulatione ad aliquã Ecclesiã, an sit admittenda? vel de præsentato ad aliquem ordinem an sit ordinãndus? & eadem ratione de præsentato ad aliqđ beneficium, an sit instituendus? non. n. agit in illis casibus de damnandis, vel castigandis criminibus. Casus item, in quo proceditur ad generaliter inquirendum, iuxta l. cor. grauit. ff. de offi. præsi. & c. 1. de off. ord. inepte excipitur a præfata regula, quia p generalem inquisitionem nemo dãnatur, nec fit ad damnandum, vel ad decidendũ, sed solum ad inueniendum, & præparandum, adeo quòd per testes acceptos in illa nemo põt dãnari, ẽt postea speciali inquisitione, nisi repetantur, secundũ plerosque omnes, in quibus fuit Bal. in d. l. ea quidẽ, nu. 42. & Alex. in d. cap. qualiter 2. nu. 51. de accus. immo is, & alii prefati oẽs casus potius continenẽ sub illa regula, quæ hẽt, *Posse Iudicem procedere ex officio in iis, quæ ad vtilitatem publicam pertinent.* Casus itẽ alij excepti per Ang. Aret. in li. de malefi. ver. hæc est quædã inquisitio. vers. 2. principaliter in quibus inquiritur ad priuatam vtilitatem. l. suspicione tutoris, l. 3. §. præterea. ff. suspect. tuto. & an sit talis tutor idoneus l. credendũ. §. ff. qui per. tutor. vel de executorib. publicis, an in tributis exigendis excedant. §. coges. in Aut. de mand. Prin. & an vsuræ exigantur, c. ad nostrã. de iureiur. non sunt veræ ex exceptiones pfatæ regulæ. *Ne quis sine accusatore vero, vel falso damnetur.* quia non agitur in illis criminaliter, nec de crimine ad damnandum principaliter, & iõ potius sunt fallentię alterius regulæ. *Ne Iudex ex officio ad vtilitatẽ priuata procedat.* quę ponitur in d. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Qua eadem ratione casus inquirendi in vtilitatem priuatam miserabiliem personarum, & piorum operum. qui sunt permissi, fm Bar. & Alex. in d. §. hoc aũt quicquid Imol. ibi dicat, non sunt casus excepti ab illa regula. *Ne quis damnetur sine accusatore.* de qua tractamus, sed ab illa altera. *Ne Iudex ex officio ad vtilitatem priuatam procedat.* q̃uis tenerit posit etiam in his factis procedi ad vtilitatẽ publicam, cum pietas ad illam pertineat. Ille itẽ casus, quem incaute ponit Barto. cum cõi in l. 2. §. si publico. ff. de adult. pro casu excepto, videlicet, cũ Iudex ex officio ad puniendum procedit, non est talis. Tũ, quia, vt rectè aduertit Sotus vbi supra non est ei locus, nisi cũ ob infamiã, vel notorietatẽ Iudex procedit, & ita non proceditur in eo, sine accusatore vero, vel ficto. Tũ, quia alioqui oĩa crimina tam occulta, quã publica possent puniri p viã inquisitionis, qđ est contra totũ vtrũque ius, & oẽs quatuor præfatas opiniones, q̃ miror, neque a Bart. neque ab aliis vigilantissimis uiris eum pro excepto ponentib. aliaduersum. Eadem ratione non dẽt ẽ dici casus excepti ille, in quo Iudex ex off. põt punire cõtitẽtem principaliter aliqđ delictũ, cuius alias non erat infamatus, vt cõmuniter colligit ex c. 1. de accu. li. 6. qa cõfessio iudicialis inducit notorii iuris, c. fi. de tẽp. or. c. vestra & c. fi. de cohabit. cle. & mulier.

Admoneo tñ id, quod pridem in d. re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pet. admonebã, quod limitatio illa vtilis, quotidiana Soti de rat. tegend. mẽb. 2. q. 86 6. pag. 15. nempe, quod hoc non procedat in confessione facta corã paucis, vel coram Prælato incogitãter, vel in aliqua epistola secreta, quã superior aperuit, sed tantũ in facta coram multis. primo non procedit in confessione iudiciali, quæ ẽt coram paucis puta solo Iudice, & notorio facta, inducit notoriũ iuris, vt dictũ est, neq. id quod illa præsupponit, videlicet confessionẽ extrajudicialem coram multis factam sufficere est verum, nisi qñ ex illa confessione insurrexit fama populi, viciniæ, vel collegii, sed tunc non inquireret Iudex tantum ob confessionem, quantum ob infamiam ex illa natã. 87 Rectè aũt limitari potest, ne procedat ĩ cõfessione timore tormentorũ facta, fm Bar. in l. pen. ff. de q. & clari⁹ Ale. Imol. ad Bar. in l. qui in aliena, §. Celsus. ff. de acq. her. modo sic confessus renocet confessionem, tanquam timore factam, iuxta Anch. consi. 24. incĩ. visa inquisitione. Ex quo colligitur idem dicendum de confessione facta sine tormentis, præcedente tamen iniusta captura. Eadem quoque ratione non est censendus casus exceptus ille, in quo Iudex potest ex officio confitentem incidenter aliquod delictum, cuius alias non erat diffamatus, punire in eadem tela iudicij, vel saltem noua texta, secundum sententiã recep. in d. §. si publico. per quod l. euitandi. C. de condic. ob turp. cau. & l. pen. C. si aduer. libe. quia etiam in eo interuenit notorietas, quæ est accusator fictus. Admoneo tñ præfatum Sotum limitare hoc, vt solum procedat in confessione alicui circumstantiæ criminis, de quo agitur, ve si procedente iudice contra concubinarium, confiteric concubinam esse monacham, sed non videtur in hoc sequendus. Tum, quia est cõtra plerosque omnes vtriusque iuris Interpretes in d. §. si publico. & c. 2. de confess. & in c. 2. de ord. cogn. & alibi. Tum, quia sunt textus expressi in d. l. qd euitandi & d. l. pen. C. si aduers. libert. quod crimen probatum in iudicio ẽt ciuili, põt officio Iudicis criminaliter puniri. Tum, quia notorietas iuris, quæ est fictus accusator, habet locũ in casu limitationis. Tum, quia differentia illa magna in castigãdo delictum patefactũ incidenter contingens crimen principale, de quo agitur, & in castigando non continens illud, nõ est, quam significat ipse, sed quod si contingit illud, siue grauet, siue releuet, siue neutrum faciat, potest castigari in eodem iudicio, non autem si non contingit illud: nam tũc opus est ordiri nouã telam iudicii ex officio, vt tam antiqui, quã recentiores docent in. c. 2 de cõsel. c. 2. de ordin. cogn. & in c. 1 de excep. in c. p inquisitionem. delict. d. §. si publico, qd prídé in repeti. præfati c. 2. de confes. late declaramus. Eadem rõne etiam male excipitur præfata lege casus ille, quo Iudex inquirit particulariter contra aliquem super crimine, quod per generalem inquisitionẽ ei cõstat, iuxta c. 1. in prin. iuncto §. sane. de cẽs. 87 li. 6. l. 4. §. 1. ff. ad legem Iul. pecul. & l. iustissimos. C. de offic. Præfec. prouin. nõ qd putemus recte docere Sotũ vbi supra post Angel. in l. si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. hoc nõ licere, nisi alia ratione super eo inquiri posset, qui in hoc nõ est sequẽdus. Tum, quia omnes in theoria, & praxi contra seruant, post Bar. in d. l. 2. §. si publico. ff. de adult. Tum, quia, vt proxime dictum est; cum sufficiat detectio criminis in iudicio incidenter facta, a fortiori sufficiet facta ex proposito generaliter inquirentis, arg. d. c. 2. sub finem de ord. cogn.

Non obstat, qd inquisitio generalis fit ad tranquillandã Rempub. pumendo mala, quibus turbatur, l. congruit. ff. de offi. præsid. c. 1. de off. ordin. & qd crimina occulta nõ perturbant illã, quia licet non perturbent, donec iudicialiter noscantur, perturbarent tñ postea, si non punirentur, præbendo materiam delinquendi eis, ad quos detectio, & impunitas alicuius illorum perueniret.

Non obstat ẽt, q nullus testis interrogatus per generalem inquisitionem tenetur, nec licite põt detegere occulta, c. qualiter, & qñ 1. de accus. quia, licet ille benefaceret tacendo, & peccet male detegendo, ex quo tñ bene, vel male deducta sunt in publicam iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum ea per inquisitionem particularem. Tum, quod ipsemet Sotus vbi supra memb. 3. quæst. 1. pag. 8. tenuit, sufficere notitiam iudicialem habitam per confessionem male torti, ad hoc, vt iudex alias a torquente inquirat contra detectum. Tũ, quia capitul. primo de accusat. lib. 6. probat confessionem ante infamiam iudicialiter interrogati supplere infamiæ defectum,

ctũ, & efficere processum inquisitionis validum. Opinio tñ Ang. & Sori, quæ de pia 88 mẽte manauit, seruari posset, qñ visitator, vel inquisitor generalis ĩ principio præstaretur, vt ego in duabus visitationib⁹ celeberrimorũ Monasteriorum protestatus fui, nẽpe nolle me scire ab eis occulta, sed solũ notoria, & famosa, & q̃ habiturus essem p nõ detecto, quicquid occultũ mihi detegeretur. q̃ profecto cautelã iudico piam, & tranquillitati publicæ, quę p reuelationẽ secretorũ non vno nõie turbatur, accommodã. Est aũt ratio, cur malè excipitur, qd cognitio illa iudicialis habita per generalem inquisitionẽ, habet vim notorietatis, vel infamiæ, quæ est accusator fictus.

Eadem ẽt rõne male excipiuntur illi casus, quos Specu. tit. de inquisitione. §. qñ Bar. ĩ d. extra. ad reprimendũ, S. Anton. 3. par. tit. 9. c. 7. & alij alibi ponũt, de crimibus in iudicio admissis, quale est testis, falsum deponẽtis, leg. nullum. C. de testibus, quale calumniatoris, c. 1 de cal. aut præuaricatoris, & tergiuersatoris, l. 1. ff. ad Turpil. & c. 1. de calũ. l. fi. C. de abolit. quorum excipiẽdorũ rõnẽ ait Sot⁹ vbi supra mẽb. 3. q. 1. nihil id in adducto non esse atrocitatem eorum, vt Iuristæ putant, sed qa sũt partibus pernicios. Qua in re bis vt peccare. Primo, quod putat Iuristas eam rationem excipiendi reddere, quod non faciũt, quia aut tacent, vt Speculator, aut dicunt 89 excipi eo, quod multum offendunt Iudicẽ coram quo fiunt, & nõ eo, quod sint in sese atrocia, quod palam colligitur ex eo. q̃ ip semet Bartol. in d. extrauag. ad reprimendũ, pro diuerso casu ponit crimen læsæ maiestatis asserens ante illam extrauag. non potuisse inquiri de illo specialiter, etiam iure Canonico, & constat illud esse atrocissimum.

Nec obstat l. 3. C. ad legẽ Iuliã maiestatem; quæ nõ hẽt inquiri posse in illo crimine, sed torqueri posse pro illo præhabita semiplena probatione. Nõ obstat l. si quis in hoc gen⁹. C. de sacrof. eccle. quaten⁹ habet, posse inquiri cõtra iniurios erga Cleri cos diuina officia celebrantes, quia tũ demum id fieri põt, qñ notorietas, vel infamia interuenit, vt intelligit Ang. Perusin. in d. l. si vacantia, quẽ sequitur alter Ang. eo quod limitat ad crimina partibuss præiudicialia, cum tñ idem sit de non præiudicialibus illis, quale est iuramentum falsũ pro saluando reo inquisito, quod prodest illi, & non nocet alteri parti, cum eam non habeat, ob quam tamen potest a iudice castigari per inquisitionem.

Eadẽ rõne male excipit casus ille, in quo iudex procedit cõtra consortes detectos iudicialiter a reo, & ille, in quo inquiritur de crimine notorio, vel famoso delinquentis occulti, in quo inquiri potest primum specialiter de illo, an sit perpetratum. Deinde generaliter a quo sit perpetratum, fm Inn. in c. bonæ. il. 1. de elect. in theoria, & praxi recep. quia in eo non proceditur sine accusatore vero, vel ficto, puta notorietate iudiciali, vel extraiudiciali.

Non obstat, quòd Caiet. 2. 2. q. 69. ar. 2. & Sot. vbi supra mẽb. 2. q. 6. simpliciter dicãt, quòd super crimine notorio, cuius author est occultus, non põt inquiri contra illum, quia verum est specialiter, sed falsũ generaliter, nã, vt dixit Inn. vbi supra, potest specialiter inquiri de crimine notorio, quod dẽ factum, an sit factum, contra authorem vero occultum non, interrogando specialiter, an Ioannes, vel Petrus illud perpetrauerunt, sed sic interrogando generaliter, si scit, quis illud fecerit. p quod omnes pridem conciliarii in d. Commento. ca. inter verba, conclus. 6. corol. 50.

Per quæ omnia confirmatur respõsio ad primum argumentum, videlicet qua negaui esse tot casus exceptos ab illa lege, quot cõiter putantur. Ad secundum aũt respondetur, concedendo quidem lege superioris non posse tolli per inferiorem, nec consequenter legem naturalem, vel diuinam per vllum hominem, negando tñ, qd nõ possit iusta de causa limitari eo modo, quo oẽs docent in ca. quę in ecclesiarum. de constitu. posse Principem ex iusta causa priuare subditum dominio rei suæ contra voluntatem eius, licet id vetetur præcepto 7. Decalogi, & statuere nouum casum, in quo quis iuste possit occidi. licet id quinto præcepto eiusdem Decalogi prohibeatur, & consequenter ex iusta causa possunt Papa, vel Imperator inducere nouos casus, in quibus inquiri possit specialiter sine accusatore vero, vel ficto.

Ex qbus infertur primo tñsio ad tertiũ, & quartũ, q̃ gratia breuitatis non explico.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo infertur, licere Monarchis iusta de causa inducere lege sua, vel cõmissione casum nouũ, in quo inquirat specialiter contra aliquẽ sine infamia, vel alio ei æqui pollenti, vt Imperator Fredericus in prędicta extraua. ad reprimẽdũ. ob causas in ea expressas, induxit casum criminis lesæ maiestatis, non aũt eis licere facere id sine iusta causa, immo peccare illos mortifere, non solum priuatim detegẽdo peccata subditorum occulta, & infamando eos, vt & cęteri peccent, sed etiam statuendo, & committendo sine iusta causa, vt sine infamia circa ea procedatur, eo quod transgrediũtur legem sui superioris, cui tenentur obedire, sicut nos peccamus non obediendo ipsis, c. 2. de maior. quidquid Doctores de placebo Domino eis blandiantur.

90 Tertio infertur, quod commissarius simpliciter deputatus a Principe supremo ad inquirendũ, tenetur prius cognoscere de infamia, li er eõrã dicat Bal. in l. nullus. C. ad legẽ Iuliam maiestatis. Tũ, quia rescriptum in dubio debet interpretari, vt conformet iuri communi, iuxta gl. celeb. in c. paratus. 22. q. 2. ẽt p translationẽ clausularum, c. cãm quę de rescrip. præsertim cũ cõtinet ius naturale, vel diuinũ, quale est, de quo hic agimus, quod non põt rescribens sine causa limitare. Tum, quia Salicetus dixit in d. l. et quidem. nu. 44. & ante illum, Bald. quem ille non citat, in l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. ff. de dam. infec. & in ca. ad nostrã. vbi In. de iurei. q. ẽt ſtãte statuto vt super quolibet crimine liceret inquirere, non tñ licet, nisi præcedente infamia, & id seruat cõsuetudo vbique terrarum recepta, secũdum Ioan. Fab. in d. l. ea quidem, & merito. quia inferior Principe statutorum author non potest limitare legem naturæ, ẽt cum causa, per illa multa, quę tradit in hoc Fel. in d. c. quæ in Ecclesiarum. de constit. num. 32. & quod statutum debet interpretari, ſm ius cõe, quoad fieri põt, l. fi seruũ. C. de noxal. c. cum dilectus. de consuet. licet, vt dictum est, Princeps supremus id possit. Tum, quia dicto Bal. respõdet Alex. ĩ cons. 179. In causa Anglorum. libr. 2. probatus a Dec. consi. 170. debere limitari, vt tantum procedat, quando exprimitur in commissione, constare Principi de fama. sed quod nec illa expressio sufficiat, verius videtur nobis quoniam, vt diximus in Commentario c. non liceat. 11 q. 2. §. 2. nn. 8. illa vt lõge verior sententia, quam tenauit Fel. ind. ca. quæ in ecclesiarum. nu. 66. & firmauit Dec. ibid. nu. 27. & nos confirmamus in d. nu. 8. per illum textum in id singularem, & nouẽ inductum, quod principi assentanti iusta de causa facere aliquid, quando ea requiritur, vt illud iuste possit facere, nõ creditur, nisi aliunde appareat per præfatum c. non liceat, & l. si forte. & doctrinã Bart. ibidem. ff. de cast. pecu. & alia, quæ præfati, & nos addimus vbi supra.

Nec obstat, quod ẽt Innocentius idẽ sentiat, quod Alex. in c. cum oporteat. de accusa. ibi, *Si non fiat mentio in litteris de aliqua denunciante, sed tantum dictum sit. Ad audientiam nostram perueniat, tunc poterit procedere sine aliqua inquisitione famæ*, qa nec ipsi, nec alij animaduerterunt in proposito agi de limitanda lege naturali, & iõ necessariam esse iustam causam ad cõmittendũ inquisitionẽ sine infamia. Tũ, q. glo. a multis putata singularis in c. 2. de accusatio li. 6. verbo, fuerat. affirmat hanc partem, qñ cõmissio manauit ad instantiã alterius, sed nullam rõnem iustam reddit, nec reddere põt ipsa, neque qui eam laudant, Fel. in c. iudicis offi. col. 3. de offi. iud. & ca. r. col. 4. de rescrip. & Hyppol. sin. 14. & alij alibi, cur non debeat idem dici in commissione facta motu proprio, cum nullo iure, nec vlla ratione probetur, quod clausula motus proprij suppleat causam iustam ad faciendum actum necessariam præsertim iure naturali, vt in nostra quæstione, & illa quam Innoc. vbi supra, & quã etiam præfata gloreddit non facta mentione de illo, palã est inepta, nec probatur in capitulis, quæ ad eam citant, quod breuitatis gratia non demonstro latius. Tum, quod nemo auderet dicere, alienationem rei ecclesiasticæ factam per commissionem motu proprio daram valere, nisi de causa alienandi appareret, contra præfatum c. non liceat. & per nos ei addita. Quare magnanimi, magnifici Christiani Commissarij esset, supplicare, in tali casu, antequã inciperet inquirere, Monarchæ committẽti, vt dignaretur mittere sibi, quam haberet de infamia informationem, vt eius copiam reo faceret, quo eam si iuste posset, eliderẽt vti falsam, vel ex maleuolis ortam, & cui si non dignaretur mittere, quam humillime rescriberet,

non

non audere se suam, suique Domini animã periculo peccandi mortaliter legem Dei frangendo subijcere.

91 Quarto infertur, qđ inquisiturus specialiter virtute infamiæ, vel alicuius ei æquipolẽtis dẽt ĩprimis super ipsa informationẽ susc̃ipere, qđ tenuit Aug. contra Ang. in li. de malefi. col. 18. vers. tu. asit, probatũ ab Ale. in d. c. 1. de offi. ordi. sed melius reprobatũ p Dec. in d. cõsi. 170. & ab illum ab Ana. cons. 59. visa inquisitione. & Fulgo. cõs. 135. in causa citationis, & Fely. in d. c. qualiter, col. 3. pro quib. ẽ in c. 2. de accu. li. 6. si bene perpendatur, quatenus habet, valere processum contra præsentẽ; & hoc non opponentẽ, factum, præsupponendo tñ iudicem male facere. Quibus addo, quod licet consensus inquisiti, vel taciturnitas eius præsentis, & non opponentis, sufficiat ad valorem processus, non tñ sufficit ad excusandum, quia licet sui excusetur consensu domini, l. inter oẽs. §. recte. ff. de iur. infamans th non excusatur consensu infamati, qui etiam se infamando peccaret, arg. c. non sunt audiendi, 11. q. 3. vt post D. Ant. 3. part. ti. 8. c. 4. § 10. & Caie. 2. 2. q. 73. ar. 2. tradimus in d. ca. inter verba, & in c. 18. nostri Manual. Confes. nu. 18. nec Iudici asserenti præcessisse infamiam, & eam sibi cõstitisse, credendum est, nisi ex processu id appareat, vt determinat Fulg. in cons. 107. incip. Super eo. probatus a Dec. in d. cons. 170. pro quo est tex. irrefragabilis in cap. quoniam contra. de prob.

Quinto, qđ non est assentiendum Alciato viro alioqui eruditissimo, quatenꝰ in d. c. de offi. ordin. dixit, posse cõtra regulares inquiri non præcedente infamia. Tũ, quia eodẽ præcepto Decalogi 8. vetatur infamatio eorum quo alioꝝ ũ, immo magis, quia cæteris paribus eorum fama magis seruanda, vt colligitur ex vtroq; Tho. 2. 2. q. 72. ar. 2. relat. a nobis, in c. inter verba. cõcl. 6. & ĩ d. c. 18. Manual. Confes. nu. 43. Tum, quia licet Io. And. in c. olim. cõsi. 2. de accusat. id dixerit, non tamen probauit, quia id citat, loquitur de generali inquisitione de qua nemo dubitat nõ prærequirere infamiam, nos autem de inquisitione speciali agimus. Tum, quia licet ordo procedendi contra regulares nõ ita teneatur adeo stricte, ac contra seculares quoad alia, d. c. qualit. 2. sub finẽ, quoad hoc tñ sic, vt clare sentit S. Th. 2. 2. q. 33. ad 4. & 5. & Caiet. & Sot. vbi supra, & Vinbertus in reg. S. August. & communis. Sed neq; sequendus est idẽ Ale. qui paulo post dixit, posse in omnibus criminibus atrocibus absque infamia inquiri, quod ante ipsum dixerat Angel. in d. leg. si vacantia efficaciter ab Are. in d. c. qualiter, 2. confutatus, sed neque q. postea, cũ dubitatione tamen, tenuit, q. toties põt Iudex inquirere sine infamia, quoties nõ præsumitur calũniose id facere, tũ ob ea, q. dicit Sali. in d. l. ea quidẽ, col. 8. & Aret. in d. ca. qualiter, nu. 59. Tum, quia ratio cur vetat Iudex inquirere, nõ est, qa præsumitur calumniari, vt Bart. quẽ ipse citat ait ĩ d. §. fi. publico, sed qa, vt dictũ ẽ, iure naturali inclusũ in 8. præcepto Decalogi, phibetur.

Sexto, quod infamia nata post rei captura, non sufficit ad inquirendum, nec antea nata, si non habuit ortum a personis honestis, nec tunc sola ad torquẽdũ, ſm Pet. de Anchar. cons. 253. non tñ amittit vim probandi eo solo, qđ fuerit causa inquirendi, & quandam accusatoris personã gesserit vt annotauit Are. in d. ca. qualiter, num. 51. contra Panor. cum nec denunciator excludatur a testimonio, quamuis accusatoris vicem gerat, secundum Bart. in l. D. nu. 14. ff. de custo. reor. saltem quando non prosequitur causam, secundum Saly. in d. l. ea quidem. q. 12. C. de accus. tametsi testes recepti super fama ante propositam inquisitionem non citata parte, citata ea, repeti debeant, vt ait Aret. vbi supra.

SVMMARIVM.

92 *Inquiri potest ad impediẽda crimina sine accusatore, etiam ficto.*

92 *Legi naturali fortiori cedit minus fortis, & consequenter legi de seruanda vita, lex de seruanda fama.*

93 *Heretici in crimine inquiritur specialiter sine accusatore etiam ficto, non tamen sine alia suspicione.*

94 *Inquiri potest sine infamia, etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ.*

95 *Denunciatio qualis ad inquirendũ sufficiet.*

95 *Denunciatio etiam officialis testantis de infamia, non esse credendum.*

96 *Inquiritur quando ob suspicionem iuris ibi tam pro infamia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

96 *Suspicio qualis potest a iudice haberi pro insamia ad inquirendum*
96 *Iudicia ob iudicialia qua ratione inquiri pōt.*

92 VIgesimumtertium principale est, in quo quæritur, an sit vllus casus exceptus a præfata lege, de non damnando sine accusatore vero vel ficto. Ad quam respondeo affirmatiuē.

Primus quidem casus est, in quo agitur ad impediendā, & euitandā mala futura, p̄sertim, animarum, & tollendā occasionem illorū: in illo.n. potest sine vllo accusatore etiam ficto infamiæ, vel ei equipollentis procedi, secundum mentem Inno. recep. in c.1. de postul. Prælat. quæ colligitur a contrario sensu ex illis suis verbis. *delicto contracto.* Pro quo facit, quod clericus pōt apprehendi a laico, ad obuiandū delicto futuro ſm Pan. communiter recep. in c. at si clerici, infra eo. &c. vt famæ, de sen. excomm. & q̄ ad eūdem finem admittitur correctio fraterna, ſm omnes, de qua Matth. 18. & c. si peccauerit. 2. q. 1. & fortius. quod, vt diximus in c. sacerdos. de pen. dist. 6. nu. 24. oēs etiam priuati tenemur aliorū mortem, & pericula, si possum⁹, vitare, iuxta illud. Prouerb. 24. *Eripe illos, qui ducuntur ad mortem* translatum in c. non in inferenda. 23. q. 3. facit c. quanto, de sen. excomm. & §. 1. 83. dist. facit, & fortissime, q̄ lex illa naturalis de non infamando, cōtenta in d. præcepto 8. illo casu non habet locum, quoniam occurrit cum illa lege alia etiam naturalis, vt 94 deliceat, *Eripe illos, qui ducuntur ad mortem*. quæ fortior est lege illa de non detegendo occulto, & per ea, quæ latè tradidimus in c. sicut. de consec. dist. 1. constat, concurrentibus duabus naturæ legibus, contraria in aliquo casu dictantibus standum esse illi, quæ fortior est, fortiorem autem esse legē de seruanda alicuius spiritali, vel temporali vita, quam legem de seruanda fama, ex eo, vel maxime constat, q̄ sicut bona famæ bonis fortunæ præstant, ita bona famę a bonis corporis excellunt, l. in seruos. ff. dę pen. cōiūctis, q̄ tradidit gl. i l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. ind. & melius i l. seruum. § publice. ff. de procu, &c. veniēs de accus.

93 Secūdus casus est hæreticos, & Apostatę in quibus sine accusatore vero, vel ficto, ēt infamiæ specialiter pōt inquiri, ca. excommunicatus. §. adijcimus, de hær. l. apostata rū. C. de apost. & l. mll⁹. C. ad l. Iul. maie.

Aduertendū tn primo, q̄ non pōt procedi, nisi aliqua suspicione p̄cedente, vt ex c. vt vff. de her. li. 6. satis clare colligūt Io. And. Dom. & Fr. ibi. Aret. in d. c. qualiter, nu. 66. qui, & meo consi. nemo nisi timeat fuga, ob solam suspicionē capietur, ob magnum famæ detrimentum, quod inde saltem de facto nascitur, quod ēt sanctæ Inquisitionis officium seruat in Hispanijs.

Secundo, q̄ §. ille adijcimus. ea rōne p̄bar posse inquiri specialiter cōtra aliquem non præcedente infamia, q̄ verbū diffidentes, in eo positū ſm Io. And. coiter recep. includit non solū diffidentes a fide, sed ēt a cōi conuersatione honesta: puta si sunt laici non professi, & portant habitū regulare, vel quia non visitant Ecclesias, nō audiunt verbum Dei, vel non colunt diem Dnicā, forte colentes Sabbathum, vel clara luce non comedunt, vel abhorrent panis esum, in die dormiunt, vel nocte vigilant, vel vadunt nudi per totum corpus, vel partē corporis, puta in pedibus, vel similia.

Tertio, qđ ratio quare in crimine hæreseos possit contra aliquē specialiter inquiri sine accusatore, & infamia, vt esse, quia recidit in primum casum prefatum de vitando, & impediēdo peccata futura, eo qđ per cōtagionem, & infectionem illius perducuntur, & transeunt in alios, nā hæresis serpit, vt Cācer, quippe, quę pestifera est, c. vt inquisitionis; de hær. lib. 6.

94 Tertius casus est, criminis lęsæ maiestatis humanæ, in quo secundum Bar. in d. extraua. ad reprimendum super verbo, inquisitionis, ante illam ēt iure canonico nō poterat procedi per inquisitionē, sine infamia, vel notorietate, sed post eā fit. Cōtra quem sic argui potest, qđ aut præfata extraua. agit de crimine lęsæ maiestatis occulto nondū perpetrato, sed ad perpetrandum parato, vel perpetrato, & continuato, vel cuius iteratio, vel renouatio iure timeri pōt, & his casi⁹ p̄tinet ēt ad primū de obuiandis delictis futuris, in quem finē semper licuit inquirere, vt dictum est: aut de iam patrato, sed omnino sopito, ita q̄ null⁹ timor ē iterationis, vel renouationis & hoc casu, vel nulla ē notorietas, nec infamia, nec suspicio alicui⁹ particularis criminis lęsę maiestatis humanę, & sic non pōt hēre locum inquisitio particularis, vt palam

lam est, aut est suspicio de aliquo crimine particulari, & etiā de eius Authore, & hoc casu locus erat etiam ante illam, quia, & super alio crimine licebat inquirere cum suspicione, quæ à iudice pro sufficienti hēretur, vt dicet infra, nu. 69. aut est aliqua suspicio de crimine, & nulla de Authore, & hoc casu locus erat etiam ante illā inquisitioni speciali, super crimine, cuius facti suspicio erat habita p̄ sufficienti. Quoad Authorem autem omnino occultum nulli speciali videtur locus ēt nunc. Ergo nihil noui videtur illa induxisse. Ad quod tamen rnderi potest, præfatam extraua. ad reprimēdum, nihil noui induxisse quoad casum in quo crimen erat perpetrādum, neq; quoad perpetratum, casu quo nulla suspicio esset de crimine, nec Authore, neq; quo esset aliqua suspicio populi, vel vniuersitatis, de vtroq; ,vel de altero, sed solū, qñ interueniret aliqua suspicio iudicis, vel alicui⁹ particularis, vel aliquorum particularū. Volo dicere, q̄ ante illā extraua. poterat inquiri specialiter de p̄fato crimine nondū patrato, quoad obuiandum eius p̄petrationi, quoad patratum vero non, esto, q̄ aliquis particularis, vel aliqui particulares scirēt, vel suspicarentur de tali crimine, & nūciaretur hoc iudici, per d. c. inquisitionis. de accusat. & ei cōcordantia, post illam ät sic. Adde tamen, quod non sufficit suspicio resultans ex eo solo, quòd sit factionis suspectæ, vel de genere suspectorum, secundum Ang. in l. pen. C. de capt. quē sequitur Bossius de crimi. lęs. maiest. nu. 116. Sed qa ex hoc sequitur, quod potest Imperator facere facultatē alicui reuelandi peccatū secretum, & infamandi alium, vrgent argumēta supra nu. 83. posita, ad probandum contrarium, quibus respondendum est, vt ibi.

95 Quartus casus ponitur communiter ille, in quo proceditur per denunciationem, q̄ tamen exceptio inepta videtur, quia, aut intelligitur de denunciatione Euangelica, de qua in c. nouit, infra eodem, & inepte excipitur. Tum, quia rebello illa, q̄ non audit Ecclesiam, est actusator fictus, vt ex S. Th. supra nu. 81. declarauimus, & ita non proceditur sine accusatore vero, vel ficto. Tū, quia per illā non imēditur peccati punitio, sed peccatoris emēdatio, aut intelligit de denunciatione iudiciali priuata, & inepte excipitur, qa p̄ illā non dānatur denunciatus pœna criminis, sed suum interesse denuncianti restituitur. aut intelligitur de Canonica, & idem, quia per eam non intenditur punitio criminis, sed solum illius cessatio per not. in dicto c. nouit. infra eodē. Si autem intelligatur de denūciatione iudiciali publica, quam aliqui Denunciam vocāt, nō est casus diuersus à casu procedendi ppter infamiam, vel notorietatem, quæ sunt accusatores ficti, siue nunciatio fiat p̄ officiale publicum, siue per quemuis alium, quia illa non debet fieri, neque admitti, nisi sup notorijs, vel famosis, per d. l. ea quidem. C. de accu. emendatam per Budeum in l. ab accusatione. § nūciatores. ff. ad Senatusc. Turp. vbi ēt idem probatur, & tenet gl. vtrobiq; recep. p̄ Doctor. vt ait Sali. in d. l. ea quidē. col. 4. quod ēt p̄fatus Sotus determinat de rōne regen. mēbr. 2. q. 5. in prin. & cōsequēter non p̄ceditur sine accusatore vero, vel ficto. Addit tn rectè idē Sotus, q̄ Iudex nō dēt credere nuncianti, ētsi sit officialis, q̄ crimē sit famosū, vel notoriū, nisi aliter ei p̄bauerit, & merito, qa alioqui quilibet officialis ēt vilissimus, posset efficere, vt quis ēt innocentissimus, & honorarissimus in custodiā, & carcerē conijceretur, & impunē grauissimē de facto ifamaretur, qđ est absurdū. & iō cauēdum l. nā qđ absurdū. ff. de bon. l. & c. dudū. de p̄b. l. 6. Aduertēdum tn dici posse, q̄ licet, eū p̄cedit p̄ denūciationē Euāgelicā, aut iudicialē priuatā, aut Canonicā, non agat ad punitionē delicti, si tn p̄ illas vias illud manifestū fiat Iudici, poterit ille ex officio per viā inq̄sitionis p̄cedere, ors̄a, siue texta noua tela iudicii, & punire illud, quēadmodū posset, si id iudicialiter cōstaret ei p̄ cōfessionē ieidēter corā eo factā, vel p̄ gñalē inq̄sitionē, vt sup. dictū est, sed tunc non p̄cederet sine accusatore vero vel ficto, qui erat notorietas, vel infamia resultans ex illa p̄bone iudiciali. Quin 96 tus casus est, quo inquirit de morte dñi cōtra seruos, iuxta l. 1. in princ. & §. occisorū. ff. ad Syll. & cōtra nautas nauis submersæ, iuxta l. quoties. C. de naufra. l. 11. Sed nec hic satis cautè excipitur, qa in eo cū accusatore ficto nēpe infamia, vel illi eq̄ polleāt ſ. suspicióe legis p̄ eā habita p̄ sufficiēti, p̄ cedit, nā licet nulla ifamia hoīum particularis sit cōtra p̄fatos Nautas, vel seruos, ē tn q̄ dā legis suspicio, q̄ hī p̄ eq̄polleāt ifamiæ, cōtra eos, vt pulchrè declarat Sali. in d. l. ea quidem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem.col.9.Eadē est ratio de casu, i quo sine integra infamia, à Iudice tamen pro sufficienti habita,proceditur,vt aliquando procedi posse determinat Inn.dilatatus per Anton.Abb. & maxime Aret.in c.cū oporteat.de accu. secundum quos Iudicis arbitrio relinquitur,quanta debeat esse illa,qd pulchrè explicat Sali. vbi supra.col.9. Admoneo tamen, vt in d.cōm.admonui,quòd famā non suppleat suspicio Iudicis, vel alius particularis,sed suspicio populi, vel vniuersitatis , cuius opinio famosa desideratur , nec aliud sentiunt Innoc. & præfati , quāquam aliqui recentiores aliud incautè putarunt. volo dicere , quod licet non requiratur fama integra populi , semper tamen requirit suspicio populi probata, ita quod non sufficiat suspicio Iudicis,vel alius particularis ad hoc,vt Iudex , etiam aliquando arbitretur illam suspicionem dignā, quæ suppleat famā.Nec ob.quòd Bart.in l.fi.ff.de quæst. (quem Ang. in fauorem Ang. vbi supra. in ver.fama.colum.2. allegat)dixit, sufficere indicia ad torquendum.quia non sequitur ex hoc sufficere illa ad inquirendum, cum longe aliud sit , & a diuersis non fiat illatio,l. Papi.ff.de minor.cap.ad audientiam.de decim. vel certe intelligi potest de indiciis iudicialibus , siue iudicialiter probatis , quæ quatenus pariunt quandam infis notorietatem,possent pro infamia, & ficto accusatore haberi,vt supra num.65. saluando Caie. diximus.

SVMMARIVM.

97 *Henricus de Morrendael Authori gratus,& commodus meritur.*
97 *Iudices multi nimium suo arbitrio vtuntur, præsertim in pœnis,& nu.98.*
99 *Index potest ex causa iniuste augere, vel leuare pœnam,sed non alias.*
99 *Causæ augendi,vel minuendi pœnam duplex intrinseca,& extrinseca.*
99 *Misericordia altera iusta, altera iniusta.*
99 *Christi actio nostra instructio, sed non ad hoc.*
100 *Princeps cur nequit pro libito remittere pœnam,vt Deus ipse.*
101 *Iudices reo antium pro reis absoluendis stulti peccare.*
102 *Iudicaturus iuste deliberet prius , an liceat, et deceat,quam expediat.*
103 *Pax Christianissimo ob quæ peccata parui habita forte negatur.*
103 *Iustitiam qui facit omnis honorandus,quia Deo acceptus.*
103 *Duces duo tantum orbis cuius omnibus, & salus bonis præst alter,& malis alter.*
105 *Bellum ex vtraque parte pro iusto frequenter haberi.*
105 *Orari quid debeat in hostes.*

97 VIgesimoquarto loco illaturo mihi ex definitione præfa a iusti iudicii supra num.e.71. posita,grauiter à multis Iudicibus nostra ætate errari,suo sensui & arbitrio plus satis in criminum punitione indulgentib.occurrunt lachrimæ , tranquillū turbatur ocium,stupet ingeniū dura , & insperata morte mei Henrici de Moerendael Traiectensis,nobili de gente prognati,innocuis,qui moribus ambiguum maior an ingenio,qui mihi à manibus,à pedibus, ab oculis,à studiis,à sacris precibus,& ab honesta, iucundaq; consuetudine cum primis omnium,quos in octogesimum secundum ætatis meæ annum mihi ingis , vtilis,& dulcis amicus , cui & si rapto a Deo , ne sanctum eius malitia mutaret intellectum,& cōgratulari debeam , absentiam tamen eius, qué pro literularum mearum hærede fungus habeo,æquo animo vix ferrem,nisi me pietas & obedientia,qua in Deum esse debeo, merito cogeret meam sensilem, & rebellē voluntatem suæ iustissimæ subdere . Hoc non fato , non fortuna cæca , sed diuina prouidentia in finem sibi notum disposito prepeditus , præfatam illationem non dilatabo quanto conceperam,sed tantum dicam primo,peccare multos Iudices, dum plus satis suo sensui,& arbitrio indulgentes, trāsgrediunt illud c.1.de const. *Nemo in actionibus vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu,sed eorū, scilicet canonum authoritate ducatur.* & illud S. Ambr.c.iudicet.3.q.7. *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit,& proposito domestica voluntatis,sed iuxta leges,& iura pronunciat , scientes iuris obtemperat , non indulget propriæ voluntati,nihil præparatum,& meditatum de domo defert,sed leui audit,ita iudicat,& sicut se habet natura,decernit , obsequitur legibus,non aduersatur,examinat causæ merita,non mutat.* & reliqua, & contra, cap.2.de re iud lib.6.

quatenus

quatenus habēt, quòd Iudex Ecclesiasticus qui contra iustitiam,& conscientiā in grauamen alicuius partis per gratiam , vel per sordes,ideſt pretium secundum Archi. ibidem,quicquam fecerit,incurrit suspensionem annalem,& irregularitatem, si ea durante se diuinis ingesserit, quā vereor multos incautè incurrere,quę constitutio licet quoad has pœnas Iudices seculares nō liget ligat tamen quoad pœnam peccati mortiferi,& illati damni restitutionem, vt colligitur ex eius proœmio , quod lege naturali, & diuina oēs Iudices etiam laicos ligante
98 nititur . Secundo, quòd iure quis miretur paucos collatione aliorum esse Iudices etiā inferiores, cum seculares,qui pœnas ipsas à iure cōmuni , vel particulari statutas siue augmento,vel diminutione criminosis imponant,alii quidem per ignorātiam,& imprudentiam,inst. de obli. quæ ex quasi delic.nasc. in princ. alii per misericordiam, contra illud Deu.19 *Non miserebetis illius,* &c. relat. in cap. est iniusta misericordia. 23.q.4. alii per odium,& iram augent,contra cap.illi.& cap. ira. 11.q.3. alii aut pecu, vel pretio,leg.final.C.de pē.iud. qui malè iud. alii ob inanem gloriam nimiæ clementiæ,vel seueritatis,contra illum philosophi cam leg.respiciendum.ff.de pœn.ibi. *Respiciendum est iudicanti , ne quid aut durius, aut remissius cōstituat,quam causa deposcit.nec.n. aut seueritatis,aut clementiæ gloria affectanda est,sed proposito iudicio , prout quæq; res exposcat,statuendum est.* hec ibi. & omnes contra illum legem naturalem,diuinam,& humanam, qui iubentur inferiores seruare legem,& præcepta superiorum,c.2.de nrito. & obedien.l. veluti.ff. de iust. & iu. & contra leges , quib. tenentur omnes inferiores imponere pœnam a iure statutam,l.1.§.fi naue.ff.ad Turp.& d.c.1.de const.

99 Tertio, quòd non excusat eos dicere, quòd Iudex potest pœnam augere,& diminuere, leg.quod ergo.§. pœna grauior.ff. de his,qui not.infa.& l.cesi seuerior. C.eo tit.& leg.aut facta.§.ff.de pe.translata in c.aut facta.de pœnit. distin.1. Non inquam hoc eos protegit, quoniā id procedit, quādo subest iusta causa id faciendi,& nō alias, vt tradunt gl.recep.in d.§.pœna grauior,& in d.l.cesi seuerior. Causa,inquā,vel intrinseca,quæ vere auget,vel minuit delictū, puta minor ætas,& discretionis paruitas,l.auxilium.§.in delictis.ff.de minor.& ignorātia,c.sicut dignum.de homic. vel extrinseca , puta notabile obsequium Reip. ptitū. l.nō omnis.§.fi.ver. qui transfugit.ff.de re milit.per quem aliquando putauit posse dimuni pœnam vere pœnitenti ob egregia in Rēp. merita non solum propria,sed etiam parentum , imnò & fratrum . Non etiam prodest,quòd Iac.ca.2.misericordia maximè commendatur, neq; quòd Christi actio est nostra instructio,ea.significalli. de elec. & q Christus p pœnitētiam remittit peccata,cap.magna.c.dixi. de pœn.dist.1. neque quòd remissio pœnę videat nulli nocere , & alicui prodesse,quod nō videtur peccatum arg cap.denique.14.q.5. & c.vlt. de postu. non inquam etiam hæc prosunt. Tum quia Iac.blaudit misericordiam iustam, qualis non est illa, qua vtitur Iudex contra legem sui superioris,vt ait S.Amb.in d.c.est iniusta misericordia.Tum quia,vt ait S. Th. 2. 2.quæ.67.art.4.ad 2.alia ratio est de Christo Deoqui est super omnia , & contra quē principaliter delinquitur, & aliud de iudice inferiori,qui est subiectus legibus , nec cōtra eum principaliter delinquitur. Tū,qa, vt idem S.Tho.ibid.subdit.& probatur optimè in d.c.est iniusta, remissio iniusta pœnæ nocet Reip.cuius interest crimina puniri , cap. vt sunæ.de sent.exc. & leg.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.

100 Quarto,q ex eo,q de Deo dicit ē,non est inferendū.Monarchas ,p suo libito iniuste pœnas reis remittere posse. Tū,quia nō sunt omnino liberi vt ille, quippe q subiecti sunt eius legibus,naturali, & diuinæ,existunt quidā.25.q.1.c. quo iure.8. distinc. & suis ,priis,quoad vim directiuam , licet non quoad vim coactiuā , secūdum S.Tho. recepit.1.2.q.96.art.5. & probatur per c.cū omnes.de const.& annot.ei præsertim per Decium.Tum quia licet possent remittere iuste pœnas vtendo clementia,quæ est virtus mouens ad remittendum iusta de ratione pœnas legales,vt tradit S. Thom.1.2.q. 157.art.2. sicut per epyciam tēperatur ex æquo , & bono rigor legum scriptarum,vt dictum est sup.num.71. non tamen pro libito,& libera voluntate possent id iuste facere in foro Dei,cui subiiciuntur , licet facta sæpe teneant,etiam quoad forum interius, vt vtiliter præ aliis declarasse mihi videor in Commen.de spoliis . super capitulo non liceat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liceat.12.quæst.2.§.3.num.8.

101 Quintò; ex his inferri etiam Monachas posse grauissime peccare condonando delicta, præsertim absq; consensu eorum, quos illa offenderunt, rogantes ité eos, vt id faciant, & alios iudices, vt absque iusta causa pœnas a iure statutas remittant. Vnde Possidonius in vita patris nostri Augusti. folio quinto, pagina prima, innuit eũ ab hoc abstinuisse, & raro, & non sine causa rogare solum sæculares potestates, quo reos absolueret, quem imitati non semel negauimus litteras pœnarum deprecatorias ad quosdã nobis amicissimos Iudices. Qua in re multi summates, & infimates grauiter peccãt, obnixè rogantes, vt sui iuste vel iniuste absoluant, cum id sit velle, & rogare, vt Iudices peccent. quæ maxime non solum iudicum, sed etiam aliorum Confessariis sunt memo
102 randa. Sextò loco aliquot alia me addere volentem interrupit febris à nonnullis pro vltima in me atropi catapulta estimata à qua iam liber id tantum admonebo, q̃ nõ leuis fomes est furiarum, quæ iam pridem orbem Christianum vexant, iudicare multa esse iusta, eo præcipue, quòd nobis, aut nostris amicis, vel hæris, quibus a consiliis, & ministeriis sumus expediant, cum sp memi nisse oporteat, in extraiudicialiter iudicando, & deliberando tria per ordinem esse cõsideranda, secundum Innoc. in cap. magnæ. de voto. nempe, *An liceat secundum æquitatem, an deceat secundum honestatem, an expediat secundum utilitatem*. Ita quod si non liceat, vel deceat, nõ est vltra progrediendũ, esto expediat. si autem liceat, & deceat, tũc demum deliberandum, an expediat. Qua in re grauiter Deum offendimus, qui p affectu potius, quam pro ratione iustum iudicamus quicquid nobis, vel prędictis expedire videmus, idq; quod peius est, ardenter fieri cupimus, & cõsulimus, & in id opitulamur. Equidem, vt alia taceam, vidi mea ætate tã in Hispaniis, quam in Galliis plutimos etiã eruditos, & egregie pios sibi, & suæ genti, suisq; Regib. & dominis adeo affectos, vt nil dubitarent in fauorem eorum, nonnulla falsa, & iniusta pro veris, & iustis, & multa incomperta pro cõpertis asserere, vtq; illis ea euenirent, vehementer cupere, & ad opitulandum pro virili paratos se præstare, & quamlibet iuste contradicentibus vehemẽter irasci. Vidi etiam, &, proh dolor, video, vnius Monarchiæ, & gentis homines aliarũ monarchiarũ, & gentium subditos, eo solo quod illius, vel illius gentis sint, odisse, turpisque notæ nominibus appellare. Et adeò quidem, vt ab hinc circiter 40. annos in Enchiridio de oratione super capi. quando de consecr. dist. 1. nota. 19. nu. 91. scripserimus
103 vereri nos, ne Deus Opt. Max. negaret Christianissimo pacem ob ea sola peccata, quæ subditi Cæsaris in Francum, & subditos eius, & contra subditi huius in illam, & subditos eius male volendo, conuiciando, & dira imprecando, peccabant, parum considerantes illud Pau. ad Gal. 5. *Si inuicẽ mordetis, videte ne ab inuicem consumemini.* nec illud Per. Act. 10. relat. in c. ad decorẽ, de inst. *In omni gente qui facit iustitiam acceptus est Deo.* neque quòd duo tantũ sunt Duces nempe Christus Rex Regum, Apoc. 19. cuius signa omnes, & soli, cuiuscunq; sint gentis boni, sequuntur, & Beemoth Cacodemonũ Princeps, cuius meminit, Iob. 42. & c. principium. de pœn. dist. 2. cuius signa omnes, & soli cuiuscunq; gentis mali mortali peccato infecti, sequuntur. Quæ si cõsiderauerimus, facile iudicaremus multos nostræ gentis esse peiores aliquot aliarũ gentium, & aliquot illarum meliores aliquot nostræ, & ita neminẽ eo solo, q̃ sit illius, vel illius gentis, oderimus, & damnaremus. qđ maxime deberent concionantes, & cõfessarii persuadere, simul deterrere ab orando Deum, cum vulgo, vt quoquo modo hostes perimantur, & eorum ciuitates diripiãtur, incendanturq; sed potius, vt resipiscãt, malè ablata restituant, pro iniuriis illatis satisfaciant, pacemq; piam q̃uis condõnib. dẽt, & accipiant, vt quos vnum baptisma, vna fides, & vna spes in vna, eademq; Ecclesia Romana coniungit, vna etiam charitas vinciat & in gloriam deducat æternam. Amen.

SVMMARIVM.

104 *Confessarius quem bellantem & bellum indicentem absoluet.*
105 *Iustum bellum quot requirat, & iniusta inter se ut differunt.*
105 *Lex iustitiæ obligat restituere, non lex charitatis, &c.*
106 *Rex quos debet consulere in bello indicẽdo.*
106 *Milites quos excusat ignorantia iniustitiæ belli.*

107 *Irregularitate de nata ex homicidio quòd aut pulchrè.*
108 *Ioannes Fachinettus de Nuce præsul laudatus.*
111 *Christoph. à Capite Fontium Generalis Minorum laudatus.*

104 VT satisfiat Typographio nolenti, quòd vltæ paginæ maneant albę, quæritur circa ea, quæ proximè de bello, & discordia sunt tacta, an Confessarii absoluere possint indifferenter indicentes bella, & bellantes, nisi destiterint, & satisfecerint? Pro cuius resolutione præsuppono primò, quòd bellum iustum duo requirit, secundum Innoc. receptum in cap. olim. 1. de rest. spol. nempe, vt indicatur à non recognoscente superiorẽ, & quòd subsit causa iusta indicendi, puta vltio iniuriarum, vel repetitio rerum ablatarum, vt colligitur ex S. August. in lib. 83. quæst. relat. à Gratia. in cap. Dominus, 23. quæst. 2. aut religionis conseruatio, cap. omni. 23. quæst. 8. aut sui, suorumq; defensio, c. scire. eod causa, & q. Quod est verum de bello accepto proprie, vt ait Innoc. in d. cap. olim, num. 8. siue spiritualiter de bello quod fit pro Republ. in non subditos, nam ad iustitiam eius, quod fit pro re priuata, vel publica in subditos, sufficit potestas legitima iuris naturalis, diuini, vel humani ad id faciendum, quale est bellum, quo quis se, vel sua iuste defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, ilixta d. cap. olim, & leg. 1. C. vnde vi. qual. item est id, quod iudex inferior indicit damnatis a se iuxta leges sui territorii instar dispositionis, cap. 1. de homic. lib. 6. vel faciendo facultatem occidendi lictori damnatum a se, vel capiẽdi delinquentem, & percutiendi, & occidẽdi eum, si restiterit. Quibus addit tertium requisitum S. Thom. 2. 2. quæst. 40. artic. 1. videlicet rectam intentionem ad promouendum bonum, vel vitandum malum.
105 Secundo præsuppono, quòd multum refert, an bellum sit iniustum ex defectu duarum priorum causarum, an ex defectu tertiæ, scilicet, rectæ intentionis. nam si est iniustum ex aliqua illarum, iudicens, & bellans non solum peccant mortifere, sed etiã tenentur damna data restituere. si autem solum est iniustum ex defectu rectæ intentionis, peccant quidem etiam mortifere, sed non tenentur restituere, si bellum alioqui fuerit iustum, vt vtiliter annotauit Caiet. in d. artic. 1. Vnde lictor occidens mala intentione hominem iustè damnatum a iudice, licet peccet, non tamen tenetur ad restituendum velles occisi, quæ ex officio lucratur, vt idem ibidem dixit, cuius, quæ quotidiana est, decis. Caiet. ratio, quam ille non reddit, illa est, quod illa sola peccata quæ fiunt contra leges iustitiæ spiritualis, obligant peccantem ad restituendum, non autem illa, quę solum violãt leges charitatis, & aliarum virtutum, vt dixim⁹ in tract. de red. eccl. q. 2. monit. 7. post Alex. Halen. Adr. & alios ibid. citatos, & etiã in c. inter verba. 12. q. 3. concl. 6. nu. 714. & in Man. nostro conf. c. 24. nu. 7. Et qui bellans peccat ob solam malam intentionem animi, nõ peccat contra leges iustitiæ spiritualis, quę versatur spiritualiter circa actus exteriores, & in reddendo debitum æquale, vt copiosè colligitur ex prædicto trac. de redd. & prædicta Apologia q. 2. mon. 1. & 2.
106 Quibus præsuppositis, respondeo ad q̃stionem primò, quòd confessarius non potest iuste absoluere indicentem bellũ iniustum defectu authoritatis, vel iuste causæ, nec bellantem in eo, nisi destiterit, & dãna restituerit, vel nisi iusta ignorantia excusetur, quia venia non datur nisi correcto, ca. venia. de reg. iud. 6. nec nisi restituenti, ca. peccatum. eo. tit. nec ignorantia, nisi iusta excusat, 1. q. 4. §. notandum. & c. ignorantia, cum ei notatis. de re. iur. li. 6. Dixi, iniustum defectu authoritatis vel causæ, qa si est iniustum solo defectu rectæ intẽtionis, sufficit etiam rectificare, per dicta in secũdo præsuppositio. Secũdò, q̃ superior indicens bellum non excusatur eo solo, quòd credat esse iustũ, vt exerte eruditissimus Frã. à Victoria in relect. de iure belli, num. 22. ait, quia vt ille ibi probat, oportet cum diligẽter examinare iustitiam belli, audiendo rationes aduersarii, & cum eo æqua offerẽte conueniendo, consulris in id viris probis, & sapientib. & ab odio, ira, & cupiditate liberis. Tertiò, quòd, vt idem ibi. ait, Senatores, & alii subditi ad deliberãdum de bello vocati, non excusantur, nisi diligenter iustitiam belli expendant, & suas sententias libere dicant. Tum quia, vt ipse sentit, periculum esset Reip. vt solus Rex, qui potest errare, id definiat. Tum quia, vt ait Innoc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inn. receptus in c. 1. nn. 4. de his quæ fiunt à maio. par. c. habens vocē in Capitulo non solum potest, sed tenetur cōtradicere aliis, qui iniusta decernunt. Quarto, quòd nec p fati subditi maiores, nec alii minores sciētes bellū indictum esse iniustum, excusātur à peccato, & restitutione, si nauēt ei operā vt exerte definit præfatus à Victoria, vbi sup. nu. 22. & ante illum Io. Maior in 4. dis. 15. q. 15. col. 6. & 7. & probatur eo, quòd cō traueniens conscientiæ peccat, c. fi. de psc. Quintò, quòd alii subditi minores excusā tur, credendo bellum a suo superiore indi ctum esse iustū, quia non tenentur ad discu tiēdas causas iustitiæ belli a superiore indi cti, per rationes quas idem a Victoria subdit. Pro quib. est casus in c. quid culpatur. 23. q. 1. quatenꝰ habet, quòd subditus iubē te superiore potest recte bellare, si non est ei certū id, quod iubet, esse cōtra legē Dei, licet non sit certum esse secundum eius le gem, per quem contextum probatur etiam id, quod supra dictum est, subditū, qui sciat bellum indictum à superiore esse iniustum, non excusari a peccato, si eum iuuet, quia peccanti consentit, & opitulatur consequēter peccat. c. 1. ad Rom. & c. 1. de of. de leg. Quod ipsum ait dicendum idem a Victoria de his, qui per ignorantiam affectatam, vel crassam ignorant iniustitiam belli, & credunt esse iustum, alioqui enim subditi Regum infidelium pugnantes contra nos excusarentur, & milites crucifigentes Christum Pilato suo superiore iubente, & popu lus Iudæorum, qui persuasus a maioribꝰ cla mabat: *Tolle Tolle crucifige.* &c. fuissent excusati, quod est contra omnium sententiam.

107 Sextò ex his inferri illud quotidianum Io. Maior. vbi sup., scilicet, non excusari eos, qui militant Principi alieno, indiscussa causa belli, quia cessat in eo ratiò obedientiæ, q excusat subditū ab obediendo in dubio, per prædictū c. quid culpatur. & trad. S. Tho. 2. 2. quæst. 104. art. 5. Inter prædictum tamen a Victoria, & Adr. quolib. 2. quæ. 2. videtur dissensio quotidiana de sub dito dubitāte de iustitia belli à suo superio re indicti, & bellante. Adria. n. air, peccare: quia non solum peccat faciens contra conscientiam certā, sed etiam contra conscien tiam dubiam, c. fi quis autem. 2. de pœn. dis. 7. adiunctis multis, quæ ibi a nu. 81. adducimus: á Victoria vero dicit, non peccare, eo, quòd licet dubiter de iustitia belli, certus est tamen, quod debet in dubio superio ri obedire. Nobis videt difficile posse quē dubitare de iustitia præcepti superioris, & non dubitare de obedientia ei debita, quo ad illud. Quare arbitramur Confessarium dēre dicere eiusmodi subdito, vt deponat dubietatem de iniustitia belli, credēdo esse iustum, eo quod nescit, nec tenetur scire esse iniustū, & potest probabiliter credere esse iustum propter authoritatem superio ris, & id credendo iuste bellare per supradicta. Septimò, quòd circa dicta pfati a Victoria dubitari potest, quòd i aliquot locis præsupponit non licere occidere iuste pugnantes, & in num. 32. concedit, quòd licet non possit esse bellum iustū ex vtraq. parte sęcluſa ignorantia probabili, p eam tamen fieri potest, quòd sit vere iustū quoad vnā partē, & pbabiliter credat esse tale, quoad alteram, quo casu vtriusq; exercitus iuste pugnat, & vtriq. licet alterius milites iuste occidere. Quare arbitror dicta viri vndequaq; doctissimi, ita cōciliāda esse, vt non liceat occidi iustè pugnātes ab his, q scīūt, vel debēt scire eos iuste pugnare, sed sic ab eis, qui nesciunt eos iuste pugnare, immo probabiliter credunt eos iniustè id facere.

Octauò, quod ex dicta posita supra inter bellum iniustum ratione defectus iustę cāę, vel authoritatis, siue potestatis, & inter iniustum ex defectu rectę intentionis, & ratione reddita p illa, scilicet, quòd defectus rectæ intentionis non facit actum esse contra legem iustitiæ, sed contra leges alterius virtutis, infertur primo, quod sicut bellum iniustum solo defectu rectæ intentionis in bellando non obligat ad restitutionem, ita nec bellum iniustum defectu aliarum circunstantiarum, modo adsint potestas, & causa legitima bellandi. Tum, quia cum defectus rectæ intentionis nō faciat, vt actus sit contra leges iustitiæ spiritualis, minus id facient aliæ circunstantiæ præsuppositæ potestate, & causa legitima, quia circunstantia finis est potior aliis, iuxta S. Tho. recep. in 1. 2. q. 7. art. 4. & q. 18. art. 4. & 6. Tum quia defectus circunstantiæ personæ ad iuste bellandum, non efficit, vt quis bellans in bello alioqui iusto incurrat eam irregularitatem quam incurreret, si bellū alioqui esset iniustum, vt probat c. pen. de homic. inductiuus

sic. Certum est, quod omnis bellās, & sanēs bello iniusto sit irregularis, si quis occidat in eo, etiam ab alio, & etiam si ipse non p cussierit, vt ait Inno. recep. in d. c. pę. per c. sicut dignum, §. fi. eo. tit. At præfatū c. pęn. probat clericum, cui ob circunstantiā per sonę non licēt pugnare manu propria, etiā in bello iusto, non incurrere irregularitatē si bellum erat contra infideles inuadentes, licēt multi occidātur, & ipse pugnet manu propria, & percutiat aliquos, mō neminem occidat, & non alia ratione, quā quia licet bellum esset iniustū ob circunstantiam per
108 sonę, erat tamen iustum ex causa, & legi bus iustitię spiritualis. ergo propositū. Quę inductio visa fuit placere admodū Illustri, eidemq. eruditissimo, integerrimoq; viro, D. Io. Facchinetto de Nuce, Neocastrensi Præsuli Reuerendissi. multisq; nominib. mi hi suspiciendo, cum eam coram D. eius Re uerendissima in quēdam scopum collimas fuit in Patriarcham Constantinopolitanū, & nuper exaltatus ad supremū Illust. Card. collegium in magnum ornamentum eius, & gloriam S. D. N. Greg. xiij. qui assumpsit eum cum magno totius vrbis, & vt credi mus, orbis consensu.

109 Secundo infertur conclusio maximi pon deris, & quotidiana, nempè, quòd homici dium voluntarium factum authoritate legi tima, & iusta de causa, non parit irregula ritatē indispensabilem, de qua in c. miror. 50. dist. & c. 5. de refor. sess. 25. Conc. Trid. licet sit iniustum defectu rectæ intentionis vel alicuius alius circunstantiæ personę, lo ci, temporis, modi, &c. præfatum n. c. pen. probat iustam causam occidendi concurrē te authoritate legitima id faciēdi, plurimū excusare ab irregularitate opitulantē occi dere etiam iniustè ob circunstantiam pso nę, adeo quidem, quod per opitulationem etiam percutiēdo, eam non incurrit. Dein de, quòd per superius dicta probatur huiusmodi homicidium non esse iniustum legib. iustitiæ spiritualis, nec obligare ad restitu tionem. Tertio, quòd sicut non contrahitur irregularitas, nisi in casib. expressis à iure, c. is q. de sen. exc. lib. 6. ita à simili videtur, quòd irregularitas indispensabilis non cō trahit, nisi in casib. expressis à iure. At nul lo iure exprimitur irregularitatē indispē sabilem oriri ex homicidio iniusto ob defectum circunstantiæ finis personæ, vel aliꝰ, modo authoritas, & iusta causa occidendi
110 subsint. Postremo, qđ tam facile, & gra tiose fæ. reco. Pius V. dispensabat cū mul tis presbyteris constitutis in sacris etiā re ligiosis, qui in illa fœlicissima contra Tur cas habita victoria anno 1571. occiderunt aliquos eorum, ea ratione, quod licet cōtra leges suorum ordinum, & religionum pec cassent manib. propriis occidendo, & ita in currissēt irregularitatē, iuxta c. pen. de homic. non tamen incurrerunt præfatam in dispensabilem, quia suberat authoritas, & causa legitima. Quem i hoc imitatur S. D. N. Greg. XIII. dispēsando sæpe cum his, q i bellis iustis hæreticos, vel alios occiderūt.

Tertiò infertur rectè respōsum esse sub diacono, qui iudicem criminalem agēs, re cte quoad leges iustitiæ spiritualis condē nauit quosdam ad mortem, incurrisse qdē irregularitatem, sed non præfatam indispē sabilem, quia licet occidisset iniustè ob cir cunstantiam personæ, non tamen ob defe ctum authoritatis, vel causę iustè occidēdi.

Quartò, quod qui inuasus non potens aliter vitare, occidit inuasorem, mala intē tione, & ad vindictam, sed alias cum mode ramine inculpatę tutelę, licet peccet mor tiferè, non tamē incurrit irregularitatē, ne quæ obligationem ad restituendū damnū: quia nō occidit illum contra leges iustitiæ specialis, immo secundum illas. l. vt vim. ff. de iust. & iu. adiuncta cle. 1. de homi. & leg. 1. C. vnde vi. Quibus consequens est, eū q iuuit inuasum occidentem inuasorem, qui aliter non potuit mortē euadere, nō fuisse factum irregularem, si ipse non occidit eum, etiamsi percussit, per d. c. pe. de homi. neq. si ipse occidisset, incurrisset præfatam irregularitatem indispensabilem, licet sic dispensabilem, argu. glos. singula. clem. 1. de homicid.

Quinto, recte responsum fuisse illi, qui comitatus fuit lictores missos a prętore ad capiendum, & occidendum bannitos, quòd nullam incurrit irregularitatem, si pprijs manibus non occidit, neque indispensabi lem, si propriis manibus id fecit, etiā si cle ricus fuerit, quia non occidit iniuste ob defectū authoritatis, vel cāę, sed ob circūstā tiā, psonæ, & ita nō cōtra leges iustitię spā lis, sed alias charitatis, vel sui ordinis. Quę oia sūt addēda nro Manua. Cōs. c. 27. n. 220.

Tanta

TAnta de Iudicijs vsurpatis, iniustis, & inordinatis prolocutus, moneo lectorem, operæ se precium facturum, si legerit aureum de fidei maiorum defensione librum, quem nuper edidit Pientissimus, 111 idemque eruditissimus, & Generalis Illustrissimi ordinis Franciscanorum, Pater in Christo Reuerendiss. Christophorus à Capite Fontium, in quo perspicue demõstrat, plurimos circa iudicium de fide Catholica nostri temporis hæreticorum abusus. Priò vsurpando sibi iudicium. Secundo male recusãdo Præsules, & Inquisitores. Tertiò respuendo, & maledictis incessendo Pontificẽ Maximum Leonem X. in id ab eisdem sponte delectum. Quarto detrahendo Parisiensi & Louaniensi Academijs, ad quas a Leone impudenter appellarunt. Quinto, eleuando authoritatem Conciliorum Oecumenicorum, & aliorum, posteaquam se illis carituros promiserunt. Sexto recurrendo ad Cæsarem, & alios Principes laicos, qbus veram. Septimo remuendo bonam partem corũ tanquam incompetẽtem, eo solo qnòd eos condemnauit. Octauò, ad se solos, solumqs suum iudicium recurrendo, dum solum populum à se deceptum, & solam scripturam sacram solo suo proprio modo intellectã, omnibus omnium antiquorũ interpretum reiectis scholijs, iudicem faciant. Nono, qꝫ iudicant, & iudicare procurãt inauditis catholicis, nulla eis se defendẽdi copia facta. Decimo, quod inflammãt Iudices, quos serenos esse oportet, contra Catholicos, imponendo eis multa, quæ cane peius, & Angue oderunt. Vndecimo, quod iudicibus in id a se delectis duo contraria persuadent, nempe, quod sufficiat sibi ad hoc iudicium cognitio linguarum, vel lectio alicuius eorum libelli, vel auditio concionis, & quòd non suffecerit in id tota doctrina Pontificum, Conciliorum, Academiarum, & eorum, qui à 1500. anno. & amplius innumerorũ Doct. sacrorum, & scholastici floruerunt, & alia, quæ dulcius inde colligas.

FINIS.

RELE-

RELECTIO
CAP. NOVIT. DE IVDIC.

NON MINVS SVBLIMIS, QVAM CELEBRIS, PRONUNCIATA ANN. 1548. ÆTATIS AUTHORIS 55. CORAM FREQUENTISSIMO, ERUDITISSIMO, AC MAXIMÈ ILLUSTRI AUDITORIO IN INCLYTA LUSITANIÆ CONIMBRICA,

PER MARTINVM AB AZPILCVETA, Doctore Nauarro, Authore.

PRAEFATIO.

DE more huius nostræ (quæ mirè floret) Academiæ relecturus iterum vnum è capitulis, quæ superiori anno in hoc tit. de iudic. interpretabamur: elegi, amplissime Rector, Patres, & Senatores grauissimi magnificentissima, & cuiusque ordinis ornatissima Concio, cap. hoc Nouit. de iudicijs. multis nominibus celebre, stylo alio, quàm solito retegendum: cum enim nunquã ante hac, neque in Gallijs, neque in Hispanijs plures, quàm singulos scopos singulis relectionib. pronuncandis præfixerim: huic tamen, ob varietatem rerum disputandarum, varios, præstituã, senexqꝫ nouo vtar stylo, qui tũ demũ felix erit, si tu, ò optimè Iesu, idemqꝫ maximè θεοτόκε, rem tuã orso, prosperos præstiteris successus, præstiteris nosce re hoc caput, qꝫ omnia te nosse, nihilque latere iampridem clamat. Quòd te præstaturũ haud dubito, si tua mater illa vna θεοτόκος, illa vna παρθενομήτωρ, illa omnium vnum cõmune asylum Maria cum Petro & Paulo, quibus hic dies sacer est, nobis te in hoc conciliarit: quã, vt de more faciat, supplex oro, & flagito. Qua ope fore spero, ne post 18. authorum excelsa, quę ipsis immortalem gloriã pepererunt commentaria, nostra hæc, licèt humiliora, cuiquam videantur superuacanea, & quibus actum (quod aiunt) solum agatur, tametsi agnoscam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanto interuallo alij eorum, in alijs me superent, & meminerim virum eorum Andream Siculum virum omnium consensu omnigena eruditione clarum, affirmare hoc cap. esse famosum, quotidianum, & elegans, egregreque ad fui enucleationem summo, & excelso Doctore, & in vtraque censura sanctè principe, imò, & vt nobis videtur, diuinarum legum mediocriter saltem perito.

Dicturus autem de rebus summis, iisdemq; summe controuersis, non vt disputem, quod iunior faciebam, quam, vt veluti pronunciem, tertium esse volo, (quod nunquam non foleo facere, etiam cùm sermo futurus est de rebus humilibus, iisdemque extra controuersiam positis) ea me videlicet mente dicturum, vt nolim vel transuersum (vt aiunt) vnguem secedere à Romana, (quæ vna est omnium magistra,) Ecclesia, neque ab huius Academiæ, ac vestra, quæ grauissima est, censura.

Primum notabile, super exordio, scilicet.

Nouit ille, qui nihil ignorat.

SVMMARIVM.

1 *Deum oia nosse quadruplici iure probatur.*
2 *Fratrum minorum templa, cur præ se ferre debeant paupertatem.*
3 *Natura naturans Deus.*
4 *Dei conspectum nemo fugere potest, nec latet eum etiam cogitans. nu. 5.*
6 *Scientia Dei non ponit necessitate futurorũ.*
7 *Deus est sua ipsa rerum omnium notitia.*
8 *Dei scientiam non augeri, nec variari. nu. 9.*
9 *Dei scientiã parũ meminit quis. n. 10. et 11.*
12 *Dei scientiam meminisse saluberrimum.*
13 *Frustra petit, quæ quis intus habet.*
14 *Interrogans non videtur fateri; nisi, &c.*
15 *Peccata qua ratione Deo abscondita.*
16 *Deus scivit olim, q̃ nunc nescit, et quo Deus intelligit, quod Deus non intelligit. nu. 22.*
17 *Scire more humano, & scire more diuino.*
18 *Interrogare, ut discas, et ut alij doceat, diuersa.*
19 *Scire secundum præsentem iustitiam, & scire secundum eternam, & seq.*
22 *Scit Christus vt homo, & vt Deus.*

EST tanquam ex supradictis 18. cõmentatoribus soli sex, & ij quidem leuiter tetigerint hoc exordium, scilicet Ioan. And. Per. ab Anchar. Antonius à Butr. Panorm. Aud. Sicul. & Decius, ipse tamen altius id tractandum duxi, quo etiam iustra iudiciorum strepitus contẽplantes illam interminam Dei scientiam maiore amore, ac timore id, quod apud Prudentiũ est recolamus. *Speculator adsistat desuper, qui nos dicunt omnibus, adsum. nostros prospicit, adducet primam in vesperum.* 1 Ergo sex prædictorum mentem sequutus colligo primò, Deum oia nosse, quod iure Pontificio, Cæsareo, ac diuino, tam supernaturali, q̃am naturali, demonstratur. Primò quidem Pontificio, eo quod Innocen. III. hic sentiẽs de Deo, ait, nihil eum ignorare, qui idem in c. nobis. 2. de sententia excõm. dixit, ipsum nec fallere, nec falli posse, quodq; Vrbanus in c. erubescat. 32. dist. appellat, eum secretorũ cognitorẽ. & Euaristus, omnia nuda, & aperta esse oculis eius pronunciat, in c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & S. Augustinus, c. Deus quando. 24. qõ. 3. ait ipsum nec fallere qualitatẽ peccati, nec peccatis affectum. sed & Nicolaus II. in c. fundamẽta. §. proinde. de elec. lib. 6. appellat Deum infallibilem, & omnia 2 scientem. Qua rõne concilium Viennense determinauit, in clem. exiui. de verb. sign. §. quamuis. fratribus Minoribus nõ debere esse ampla templa, nec nimiũ multa, vel nimium preciosa ornamenta, quibus Deo seruiant, nec esse eos illa illi curare, q̃n Deus etiam absconditorum est cognitor, & potius respicit animum, quàm manum.

Secundo, idipsum ostẽdo iure Cæsareo, eo q̃ Paulus Iurecõsul[s] in l. sed & si testi tuatur. §. fin. ff. de iudi. ait, in natura omnia certa esse, maturam autem, de qua ille agit, dicebat gl. l. respiciendum. ff. si certum petat esse naturam naturantem, hoc est, Deum ipsum, & oia scire, quia mille anni ante oculos suos, tanquam dies hesterna, quæ præteriit. & l. 1. in prin. C. de vete. iur. emuel. ait Iustinianus, a prouidentia diuina totius mundi elementa processisse, & in orbe terrarum disposita esse. nouit ergo illa Deus, quia nihil volitũ vel dispositũ, quin prius cognitum, secundum S. Augustinum, glos. item per iocũ (vt ipse credo) narrat in l. 2. §. 1. ff. de orig. iur. de illo Græco, qui nuth disputaturus cũ Romano, manum leuauit apertam, innuens, omnia esse Deo aperta. 4 8

Tertio idem probatur iure Diuino supnaturali dato, eo, quòd 1. Regum. c. 2. Deus dicitur scientiarũ Dominus, & cui præparantur cogitationes. & cap. 16. Ipse dicitur intueri etiam corda. & apud Paulum ad Hebr. 4. *Nulla creatura est inuisibilis ipsi, omnia enim nuda, & aperta sunt oculis eius.* Et 9 prophetarũ clarissimus Ps. 138. alloquens Deum, aiebat. *Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades.* Cur alludens glos. c. & venit. de pœniten. distin. 1. meminit illud,

Quo fugis Encelade, quascũq; acceſſeris oras 10
Sub Iuue cẽper eris, bene fac si uincere uis.

Quarto idipsum probatur iure naturali, eo, q̃ Thales apud Laertiũ, interrogatus, 5 an lateret Deum iniuste agens, rõdit, nec cogitans quidẽ. & Aristoteles lib. de bona fortu. *Deus* (inquit) *uidere præsentia, præterita, et futura.* Homerus ite Odisseæ. 4. θεοὶ δ' ἴσασι τάδε πάντα. *Dij oia sciunt.* Sed & apud 11 Maronẽ Ihoneus monebat Carthaginẽses.

Si genus humanũ, et mortalia tẽnitis arma.
At sperate Deos memores fandi, atq. nefandi.

Facit & illud celebre. *Deus est, cuius centrũ ubique est, & circumferentia nusquam.*

Quinto confirmatur eo, quod Deus nouit et futura contingentia, & non solum in suis causis, sed et in ipsis, iuxta illud Ps. 37. *Qui finxit singillatim corda eorũ, qui intelligit omnia opera eorum*, s. hominum, quorũ 12 opera maxime sunt cõtingentia, quippe quę manant a libero arbitrio, c. si enim. §. liberi enim arbitrii. de pœni. distinct. 2. Et quod 6 maxime admirãdum est, ita illa cognoscit, vt sua præscientia non efficiat illa necessaria, sed puta contingentia maneant iuxta Magistrum senten. & alios lib. 1. dist. 38. & S. Tho. 1. par. q. 14. art. 13.

Sexto probatur, eo, q̃ Deus Opt. Maxnõ solum hẽt omnium notitiam, immo est ipsa sui, & omnium vna simplicissima notitia, hoc est enim Deo esse, quòd sapientem esse, secundum S. Augu. lib. 7. de Trin. nam quicquid in Deo est, Deus ipse tantum est, c. productior. de pœn. dist. 3. probatur in c. firmiter, verbo simplex. de summa Tri. vbi gl. singularis ait, in Deo neque esse compositionem illam, quæ est partis ad partẽ, nec illam, quæ formæ ad subiectum, nec illam, quæ generis ad speciem.

Ex quib. infertur primo, illud Petri Lõbardi scholasticorum theologorũ ducis, & aurigæ in li. 1. dist. 39. f. Diuinam scientiã, nec augeri quidẽ, nec minui, sicut nec sua ipsa essentia augetur, vel minuitur.

Secdo infertur, illam, quam demiramur, Dei omniscientiam stabilẽ esse, atq; inmutabilem, nullaque ex parte variari, docente Iacobo, 1. cap. suæ epistolæ catholicæ. *Apud Deum non est transmutatio, neq; uicissitudinis obumbratio.* quod et ad eius scientiam pertinere ostendit S. Tho. 1. par. qõ. 14. art. 15.

Tertio infertur, incogitãtiam illam nostram Christianorũ, qua multa peccata secreto peccamus, minime publicè illa peccaturi, ad quãdam impietatis speciẽ, vel certe peccatis nonnullam obliuionem quodãmodo accedere, qui. n. credim[s] firmiter, & simpliciter confitemur, oia et abditissima, quæq; nuda esse Deo, & aperta, qua fronte occulte plus, quàm palã audemus peccare?

Quarto infertur, operæpretium facturũ eũ, q̃ meditabitur illud Ecclesiastici c. 23. *Omnis homo, qui transgreditur, dicẽs, quis me uidet? tenebræ circundant, & parietes cooperiunt me, & non intelligit, quod omnia uident oculis Dei, nec cognouit quoniã oculi Domini Sole ipso lucidiores sunt, circumspicientes omnes uias hominum, & corũ corda intuentes, hic in plateis ciuitatis uindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur, & erit dedecus omnibus hominibus, eo quod non intellexerit timorem Dei.*

Quinto infertur esse saluberrimũ nobis sępe versare mẽte, illud patris nri Augustini in iue regulæ, c. 8 nempe. *Nec putare debet, qui peccat se no uideri, cum hoc facit, videtur. n. omnino, & a quib. se uideri no arbitratur Sed & si lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciat de illo desupr inspectore, quẽ latere nihil põt. An ideo parendus est nõ videre, quia tanto uidet patientius, quanto sapientius.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contrà tamẽ hoc notabile,ac omnia ex eo illata faciunt quatuor. Primum,quod Geneseos,18.ca.narratur, dixisse Dñm Abrahamo, *Descendam, & uidebo an clamorem, qui uenit ad me opere compleuerint, an nõ est ita,ut sciam.*& transfertur in c.Deus omnipotẽs.2.q.1.& i c.qualiter. 2.de accusatio
13 ni.Ecce,quod descẽdit, vt videat, & sciat, ergo ante nesciebat: frustra enim laboras, si quæ petis intus habes.c.examinata.de iudic.Institu.de action.§. 1.

Secundo,facit,q̃ qui interrogat, ignorare videtur interrogatũ,c.iudicantem.30. q.5.l.1.ff.de interrog.actio.ubi Bartol.nu.
14 6.ait,interrogationem fieri ad certificatiõẽ,& ideo non videri fateri,quisquis interrogat,secundum eundem ibidem, & in l.2. §.quod obseruari. C.de iureiu.prop.calũ. dand.nu.19.& Panor.in c.fi.col.5.de confess.quicquid glo.& Archid.dixerint in ca. fin.30.q.1.& Anto.in d.cap.fin. quorũ opinio posset procedere in interrogatione facta interroganti,iuxta l.1.§.si q̃s ita.ff.de verb.obl.vel cũ fit per dictionem, quæ rei veritatẽ præsupponat,vt est illa,nõne?cap. nõne.de p̃sump. At multis sacræ paginæ locis legimus,Deum interrogasse simpliciter non præcedente interrogatione,nec dictione, nonne,adiuncta; interrogauit.n.Adamum, Genes.3. *Vbi es?* & paulo inferius Euam; *Quare hoc feci?s?* quæ respondit, *Serpens decepit me.* c.serpens.de pœ.dist.1. & Genes.4.interrogat Cainũ, *Vbi est Abel frater tuus?* Et rursum, *Quid fecisti?* cap.voluissent.§.denique.de pœniten.distinct.1. & Lucæ 16. *Quid audio de te, redde rationẽ uillicationis tuæ.*quod item habetur in d.ca. qualiter. & Matth.16.interrogat Dominus discipulos; *Quem dicunt homines esse filium hominis?* & adulteram mulierem interrogarat Ioan.8. interrogat & Ioan.6.Philippũ, *Vnde ememus panes,ut manducent hi?*Et alibi sæpe,quod longum esset referre,quomodo ergo omnia nota sunt Deo?

Tertiò facit illud psal.1. *Nouit Dominus uiam iustorum,& iter impiorum peribit.*quippe quod ignorat Dominus, & Prouerb.4. *Vias,quæ à dextris sunt nouit Dominus.* peruersæ autem sunt,quę a finistris assistũt,& Matt.7. comminatus est Dominus dicturũ se prauis hominibus,etiã eis,qui ipsius nomine eiecerũt dæmonia,vel futura prænunciarunt,se minime nosse illos. quod habetur in c.prophetauit.1.q.1. & eiusdẽ Matt. 25.Virginibus fatuis respõdetur a sponso, nempe a Deo, *Nescio vos.*& psal.16.scribi-
15 tur; *De abscondᷱis tuis adimpletus est uenter eorum.* quæ absc̃dita interpretatur ibi Augustin⁹,esse peccata,& psal.137. Alta, hoc est superba, Deus a longe, siue è longinquo, & ita confuso quodam modo cognoscere significatur.

Quarto, quòd multa prænunciauit Deus per prophetas, quæ non euenerunt, quale est illud Esaiæ 38. *Dispone domui tuæ Ezechiæ; quia morieris, & non uiues.* qui tamen
15.annis postea vixit.quale illud Ionę,c.3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninue subuertetur.* quæ tamen non fuit subuersa etiã post 100.annos,sed & timet Daniel c.9.& apud Hierony.in c.prædixit.de pœnit.distinc.d. ne adimpleatur instauratio populi Israel, quam Hieremias prænunciauit,cap.29. Ac cur timeret alter propheta, ne quod alter prænunciarat eueniret,si verum est,Deum neque falli, nec fallere posse, & præscire omnia,& eam instaurationem reuelasse? & Augustinus ait in lib.83.quæst. *Neque quæquam extra se Deus intuetur.* quo significari vt,Deum sese solum, & non alia cognoscere,& Ambros.ait in ca.Nouit.de pœnitẽtia. distinct. 1. *Nam dominus scit mutare sententiam,si tu uis emendare uitam.* cui consentit Concilium Toletanum in c.incommutabilis.22.quæst.4.At sententiæ mutatio scientiæ varietatem arguere videtur. Magister item in distinct.42.ca.fin. dixit, quòd ante mundum creatum sciebat Deus illũ creandum,ante Christum natum ipsum nasciturum,quæ tamen hodie nescit, quippe quæ falsa sunt, & falsa sciri nequeunt, iuxta singulare c.quãuis.38.distin. denique S.Thom. ait,1.par.q.14.artic.15. non esse hanc concedẽdam. *Quicquid Deus ante hac sciuit, & hodie scit.* & Nominalium princeps, ingẽ-
16 nio vir acerrimo in centilogio suo,in conclusione 83.concludebat, posse Deum aliquid scire, quod nunc non scit, neque vnquam scinit, & hoc sine mutatione aliquæ sui,vel alicui⁹ alterius.Maius est paradoxũ illud eiusdem,in eodem libello conclu.41. *Deũ intelligere aliquid,quod Deus non intelligit.Scire Deũ aliquid, quod Deus non scit.Et Deũ ignorare aliquid, quod Deus nõ ignorat.*

His quatuor nubeculis,veluti obtenebratur splendentissima illa veritas, Deum oĩa nosse;

ãosse;in quibus dispellẽdis,latus aperiebatur dicendi campus,sed ne vos,emunctissima nare viros,plus satis remorer, neq; vos tædio afficiat per diuisionum, perq̃ distinctionum syrtes impedita oratio, consilium fuit, solutionum tantum seminatia iacere magis quàm explicare.

17 Ad primum igitur respondeo,aliud esse nosse more humano,de quo loquuntur citata in eo;aliud nosse more diuino, vt Thomas à Vio annotauit in c.18. Genes.de quo nostrum notabile intelligitur, vt in simili communiter dicitur in c.omnis.de pœnit. & remiss.cum ei adnotatis.

18 Ad fin rñdeo, aliud ẽe interrogare, vt discat interrogans, q̃d nunq̃ fecit Deus om niscius,aliud interrogare, vt interrogatus discat,aut agnoscat, aut vt alia inde vtilitas nascatur.q̃d frequenter fecisse illum, argumẽtũ probat, nec nostrum notabile negat, vt distinxit doctus Abulen. Matth.c.16.q. 19.pro quo primus omniũ(ni fallor)expẽdo id,quod annotauit Gratia in c.fi.in fine 26.quæst.5.in hoc mihi singulari.

19 Ad tertiũ rñdeo, aliud esse nosse simul, & approbare aliqua,q̃ erga oĩa non facere Deum probat argumentum,aliud ea tantũ nosse,siue probes,siue nõ, de quo loquitur notab.nostrũ, iuxta Cassiodorũ Psal.16.& Petrum Lombard. in 1.sent. dist.36.

20 Ad quarti principium, & dictũ S.Amb. rñdeo,aliud esse scire res in suis causis naturalibus,vel meritis humanis,secundũ p̃sentem institutiam;de quo intelligenda sunt citata in argumento:aliud eas scire,secundum ęternam præscientiam,de quo nostrũ notabile, vt colligitur ex S. Thom.2.2.q. 171. artic.6. pro quo duo mihi sunt text. singulares, in hoc vix nunquam allegati, scilicet in cap. peccatum.§.eorum. in c.in domo.de pœniten.dist.4.

21 Ad dicta Magistri,& S.Thome rñdeo aliud esse res,quæ scimntur à Deo mutari,& elogia,quæ de ipsis dicuntur,modo esse vera,modo falsa,quod eorum dicta probant, aliud eum,qui scit illa mutari, secundũ S. Thom.1.par.q.14.art.15.quod Deo repugnare nostrum notabile præsuppo nit.

22 Ad reliqua rñdeo, aliud esse Christum Θεὸν ὁρατὸν,siue Deũ,& hoiem,quatenꝰ est Deus scire omnia, quod habet nostrum notabile, aliud eum quatenus est homo nescire aliqua,puta illa,quæ non sunt in potentia creaturæ,sed solius Dei, quæ sunt infinita, & nesciuntur ab eius anima benedictissima,secundum multos, in quibus ẽ S.Th. 3.par.q.10.artic.3. vel saltem non sciuntur actu intuitiuè,ac distinctè,sin aliꝰ, & ita multa quæ scit Deus,& Christus inquantũ Deus,nescit ea in quantum homo, vel non ita,vt ille, vel saltem potest ea nescire,iuxta ea, quæ traduntur ab antiquioribus, & recentioribus in 2.lib.senten. dist.14.& S. Tho.vbi supra,& alijs alibi.quod probant quædam citata in hoc argumẽto 4. de quo non agit nostrum notabile, & aliud scire aliquid stricte,hoc est noscere esse verum, q̃ non conuenit nisi compositis,& veris,de quo quædam in argumento citata intelliguntur, aliud scite large,hoc est,simpliciter nosse,siue sit simplex,siue non, siue cõpositum verum, siue non, quod omnibus etiam falsis, & simplicibus est commune, iuxta Nominalium principem lib.1.sent. dist.37.de quo nostrum notabile agit.

Secundum notabile collectũ ex eodem exordio, scilicet, Nouit ille,qui nihil ignorat.

SVMMARIVM.

1 *Creatura nulla omnia scit.*
2 *Aetas nulla sera ad discendum.*
3 *S.Paulus visit Hispanias.*
4 *Discere conuenit etiã in sofffam pedẽ habẽti.*
5 *Sed nemo in eo amore, vel odio dignus.*
6 *Socrates cur sapiens inde dictus.*
7 *Aristoteles summus in omni scientia fuit.*
8 *Marcus Varro incredibilis lectos, & scriptor.*
9 *Futura nec homo, nec Angelus in se se nouit neque cordis cogitatus,si nolit cogitare. nu. 10. & 11.*
12 *Discere non licet à quolibet.*
13 *Consulere dæmones sapit hæresim quandam.*
14 *Librum fabulosum legere quibus vetitũ,n.15.*
16 *Astrologi qui sugendi.*
17 *Scire pot quẽ ad malũ inclinari, nõ tamẽ, &c.*
18 *Astrologia non est prohibita, contra Philippũ Decium.*
19 *Anima Christi oĩa nouit, ẽt præterita, & futura. nu 20 & possibilia, quæ nõ sunt, nec erunt, nec fuerunt, nu.21.& ita omnia,q̃ nã Deus,licet non aque perfectè. num.22.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 *Iudicium præcedit cognitio.*
21 *Noscere sciens aliquando, noscere dicitur.*
23 *Dæmones prænunciant futura.*
24 *Prophetiam habet dæmon, & quo distat à prophe-* 4
ta Dei. nu. 27. et quos cognatus sciat. 28.
26 *Sibyllæ prænunciarunt, & an saluatæ.*
29 *Vita hominis militia, & qui duces eius.*
29 *Angelorum familiaritas, quid præstent.*
32 *Dæmon nunquam prodest, nisi vt obsit.*

1 EX hoc eodem exordio colligitur p lo cum ab speciali rursus, nullam creaturam omnia scire, quòd etiam testimoniis iuris Canonici, & Cesarei, & diuini tã naturaliter, quàm supernaturaliter dati cõfirmari potest. Et primo quidem Innocentius iij. ꝓpitheto Creaturis summi Dei proprio, & peculiari posuit hic, nihil ignorans. Ergo nulli creaturæ id cõuenit: qđ. n. est proprium alicuius, non communicatur
2 alteri, sed illi soli conuenit, text. & ibi anno 5
tant Bar. & Albericus in l. 2. ff. de adoptio. Tum, quia S. Augustinus tot annorum Eſtiebat, se paratum discere a collega & anniculo, cap. si habens. 24. q. 3. vbi glo. sequuta Senecam ait, nullam ætatem serum esse ad discendum. & S. Hieronymus in c. fi. 36. dist. testatur etiam Moysen Eborum exemplar, solitum fuisse discere in tabernaculo Domini indefinenter a Deo legendo diuinas scripturas, quòd postea populum doceret: & ita nec Moyses, nec Episcopi omnia sciebant, qui tamen præsumuntur omnium aliorum scientissimi, quippe quorum labia dicuntur custodire scientiam, & ex quorum ore legis interpretatio quærenda est, iuxta Malachiam c. 2. & ca. qui ecclesiasticis. 36. distin. Tum, quia B. Paulus, quãuis spiritu Dei plenus, falsus fuit, cum ad Rom. 15. se visurum Hispanos credidit, ca. B. Paulus. 6
22. q. 2. tametsi Faber Stapulẽ. in contraria
3 sit opinione cum S. Isidoro, & aliquot aliis in d. c. 15. quæ magna est Hispaniarum gloria, & Ecclesiam errare posse, ac falli, dicit in c. à nobis. 2. de sent. excommu. exceptis his, quæ sunt morũ, & fidei, c. maiores. 24. 7
q. 1. Cum ergo nec Ecclesia, nec Episcopi, nec Sancti sciant, omnia, consequens fuerit, neminem illa scire. 8

Secũdo, idem probatur testimoniis iuris Cæsarei, uã l. 2. §. sed neque. C. de vete. iur. enucl. singulariter habet, posse plures maiores, & doctiores errare in eo, qđ vni minori, & indoctiori reuelatur, & in §. si qd habet, omnium habere memoriam, & in nullo errare diuinitatis, & nõ mortalitatis esse. & Iulianus optabat discere etiam aleeo pede iam in fossam incluso. l. apud Iulianũ. ff. de fideicom. lib. quæ palã præsupponunt nullam creaturam omnia scire.

Tertio idem confirmatur testimonio diuino supernaturaliter dato. Tũ qa 1. Reg. 2. c. Deus dicitur scientiarum dominus, & significatur neminem, præter ipsum omnia nosse. Et Hieremias relatus in c. in scripturis. 8. q. 1. respondit. *A, a, a, Domine nescio loqui, quia puer ego sum.* Hierem. cap. 1. Tum, qa, quæ humana miseria est, nemo nouit, an sit amore Dei dignus, ca. 9. Eccles. quod paulo post, hæc verba hẽt. *Nescit homo suũ finem, sed sicut pisces capiuntur hamo, et aues laqueo comprehenduntur, capiuntur homines in tempore malo.*

Dubitauit hic quidã, cur dixerim hic solũ nescire quẽ, an sit amore Dei dignus, cũ tamen in prædicto c. 9. dicatur, hoiem, nescire, vtrũ amore an odio dignus sit? huic rñdetur, ideo id factũ esse, quia facile quis scire põtest se odio Dei dignum, cum possit quis scire se mortali peccato infectum, qđ qui scit, cõsequenter nouit se odio Dei dignum, cum per quodlibet peccatum mortiferum incurratur illud Iacob. 2. ibi. *Qui enim offendit in uno, factus est omnium reus.* & tradit S. Tho. post & ante alios, 2. 2. qũ. 24. ar. 12. & adde hinc desumi inexitabile telũ cõtra nouellos hæreticos, dicẽtes, posse quẽ habere certitudinẽ infallibilẽ de statu suo in gra Dei, contra quos nuper Cõc. Trid. protulit canon. 15. & 16. sess. 6.

Quarto idipsum probat testimonio diuino naturaliter indito: Socrates. n. vnus Apollinis oraculo iudicatus sapiẽs, hoc vnum se scire asserebat, qđ nihil sciret. ideo que se interpretabatur sapientem, iudicatũ ab Apolline, q quãuis olim rerũ ignorantiam cum ceteris haberet cõem, eo nomine tamen illos superabat, quòd suam insciam agnoscerer. Etiam Aristoteles (quem Plin. li. 8. c. 6. appellauit summum in omni scientia virum) confessus est 2. Metaphysic. intellectum nostrum se habere ad naturæ manifestissima, sicut oculos noctuæ se habet ad lucem diei. Et M. Varro (qui autore Terentiano, tanta legit, vt aliquid ei vacasse scribere miremur, & tam multa scripsit,

sit, vt vix quicquam ei vacasse legere credam) dicebat omnia scire impossibile, pauca vero minimè laudabile Et Horatius Carmi num. li. 4. Ode 4. nec scire fas est omnia.

9 Quinto probat, eo quod neque homo, neque Angelus nouit futura in sese, quia hoc proprium Dei est, iuxta illud Isaiæ. 41. *Annunciate nobis uentura, et scimus quod dii estis.* & Eccles. 8. scribitur, multam esse afflictionem hominis, qui preterita ignorat, & futura nullo potest scire nuncio. Dixi, in se se, quia in suis causis possunt cognosci aliqua ex illis etiã ab homine, vt docebat S. Tho. 1. par. q. 8. art. 4. multo magis ab Angelo secundum eundem, q. 7. art. 3.

10 Sextò probatur, eo quod multa sunt ét presentia, quæ nõ modò nesciuntur ab Angelo, & homine, sed nec sciri possũt ordinatiẽ ab eis, scilicet cogitationes mẽtis, & affectus illius, q nolit ea sciri ab aliqua creatura, nec ꝑdit illa verbo, gestu, vel alio signo, est. n. & hoc Deo propriũ, iuxta Hieremiam, cap. 17. *Prauum est cor hominis, et inscrutabile, et quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda, et probans renes*, & rex. ad litteram est in c. sciẽdum. 26. qu. 3. docuit S. Tho. 1. par. 12. art. 8. & q. 57. art. 4. quam uis S. Augustinus dubitasse videtur in c. fi. ead. caus. & qu. Dixi, cogitationes, & af-
11 fectus eius, qui nolit ea sciri ab alio, nã cogitatus, & volũtates illius q nult ea patere Angelo, videri possunt ab ipso, & cognosci, vt sentit idem S. Tho. in eodem artic. vers. ad primum. Dixi etiã, nec prodit illa verbo aliquo, &c. quia nõ solum Angelus, sed etiam homo cognoscere potest cogitatus, & affectus alterius, cũ per aliqua signa vel affectus prodãtur, iuxta illud, *Intima ꝑ motus cognoscimus exteriores.* §. panonum. Institu. de rerũ diuisi. & illud. *Frons est animi mutabilis index.* & illud. *Inæqualitas corporis magnitudinem indicat mentis.* 41. dist. c. fi. & illud Ecclesiastici 9. *Amictus corporis, & risus hominis enunciant de illo.*

Septimò probat eo, quòd nec exteriora etiam quæ sunt, dum absunt, intueri homo potest nec Angelus ipse, nisi sit eis satis ꝓpinquus, secundum Guil. Ocã. 2. li. in q. 16. super sent. quem sequitur Gabriel in 2. li. sententiarum, distin. 4. quicquid vterque
12 Thomas senserit q. 47.

12 Octauò probatur eo, quod non solũ ignoramus multa, sed etiam uetamur, ne a quo uis illa discamus, non enim licet vlla discere à cacodæmonibus, iuxta illud Deuteronomio. c. 18. *Non inueniatur in te, qui ariolos scrutetur, aut pythones consulat.* Huc tendunt omnes nouem leges. C. de maleficiis, & mathem. huc tota quæstio 2. & 5. caus. 26. huc totus titulus de sortilegiis. hoc appellauit curiositatem S. Tho. 2. 2. quæst. 167. art. 1. & superstitionẽ in 2. 2. q. 95. art. 4. Imò est crimẽ hæreseos, siue superstitio sapiens manifestam hæsim, consulere dæmones super futuris, adeo, vt de illo cognoscere possit Inquisitor hæreticæ prauitatis, iuxta c. accusatus. §. sanè. de hæretic. li. 6. secundũ Oldradum cõsil. 210. quẽ sequitur Felinus in rubrica de hæret. quod limitandũ uidetur ꝓ cedere, de consulente super futuris supernaturalibus, vel aliis casu contingẽtib., vel a libero arbitrio pendentibus, iuxta ea, quę notat vterq. Tho. in locis prælegatis.

Infertur ex his primò, nimis hyperbolicum esse illum titulũ frequentatum Iasoni in l. lecta. nu. 12. ff. si cert. pet. & alibi sæpe Baldus, qui nihil ignorauit.

Secundò infertur nimiũ superbire illos, qui se idoneos putant ad respondẽdum de quolibet in ampla materia, qualis fuit ille, quem narrat Paul. Castr. in l. pater Seuerinam. ff. de conditi. & demonst. ad quæstionem Baldi obmutuisse.

14 Tertio infertur, stultum esse occupari lectione librorum fabulosorum, & inutiliũ, qualia sunt quę Amadis, quę Splãdiam, q Reynaldus inscribuntur, quia, iuxta Varronem apud S. Antoninum 1. parte historiæ titu. 4. c. 6. §. 3. sunt quædam, quę eradẽda essent ex animo scientis. quia vera inferendi locum occupant. Et S. Tho. 2. 2. q. 176. determinauit, curiositatis peccatum incurrere, qui per studium minus vtile retrahũ
15 tur à studio, quod eis ex necessitate incũbit, quales sunt (meo iudicio) quidã nostræ ætatis Episcopi, & Parochi, qui humaniorib. litteris, & Astronomia, Cosmographia & Geographia delectati, Ias sacras, canonicas, & ciuiles ueluti fastidiũt, in quos inuehit S. Hieronymus in epistola, cuius caput est Beatitudinis. pagina mediocri. 5. & trãsfertur à Gratiano distinct. 37. capit. 2. *Sacerdotes Dei omissis Euangeliis, & prophetis videmus fabulas legere. amatoria, Bucolicorum versuum verba cantare, tenere Virgilium in manibus, & id, quod pueris adest*

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa necessitatis, crimẽ i se facere uoluptatis.

16 Quarto infert fugãdos esse veluti hoies pestilẽtes Astrologos illos, qui p Astronomiã se iactãt ꝓnunciare posse futura supnaturalia, qñ illa p causas naturales nequeũt ꝓsciri, vt docet Th.de Vio. 2.2.q.95.ar.4. col.6.sui cõmenti, qualia vñr, qd talis propheta tali tpe, tali nascẽt regione. Quo fit, vt videanẽ cõburendi libelli, in quib.per astrorũ motus prænũciat Antichristus qdã mixtus, quidam merus propheta, quidam mixtus optimus, & alia id genus neniarũ, quę a Deo quidẽ Opt.reuelari posſũt, sed per Astronomiam præsciri nequaquam.

Quinto infert, fugandos item esse illos, qui prænũciãt certo futura quędã, q̃ merè cõtingenter accidunt, quæ pssertim a libero pẽdent arbitrio, qualia sunt ille erit dies, ille inueniet thesaurũ, hic morieꝫ i aquis, hic traiectus pectora ferro, is in Venerem putris erit, is castus, & cętera id genus alia. Quãuis, n.p astra sciri possit ad quę qs inclinet, & frequẽtius quàm oporteat inclinationes, & appetentias nras sequamur, tñ prænunciari nõ põt id, ad quod inclinamur certo futurũ iuxta illud vulgarum, *Vir sapiens dominabitur astris.* nec scire posſũt dæmones an illa certo sint euentura p ea, quę supra diximus, & multo minus Astrologi.

17 Nõ tñ assentior Decio hic dicẽti, Astrologiã esse prohibitã, neq; hoc dicunt Ioan. And.Pan.& Anania in c.2.de sortileg. quibus id ille tribuit, imò contrariũ affirmãt, q̃ ẽt presupponit S.Th.2.2.q.95.art.5.Et aliud est, hanc sciam abire in desuetudinẽ apud Christianos, qũ ait Gratianus in §. his ita.26.q.2. & aliud eam esse prohibitã, quod nos negamus. Quãuis fateamur peccare illos, qui credunt p hanc scientiã prænosci posse, aut prænũciari aliqua supernaturalia, vel naturalia certo futura, imò neque aliqd contingens per accidens, vt p dictũ est, & latè docet vterq. Th.in d.art.5.

Cõtra tamen hæc oĩa facit primo, quòd 18 oĩa Christi creatura est, & tamen oĩa nosse videtur. Tum, quia in illa sunt oẽs thesauri scientiæ, & sapiẽtiæ Dei, c.2.ad Colosſ. & plena fuit gratia, & veritate, Ioã.1.Quę veritas ad scientiam refertur, secundũ August.13.de Trinit. Tum quia Christus qua parte est homo, iudicaturus est vinos, & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tã reprobis, quã electis, c.firmiter.in fi.de summa Tri.& fid.& hĩ Io.5.& Actorũ 10. Ergo nouit oĩa opera hominũ, & bona, & mala, & præterita, & præsentia, & futura, cum eorum circunstãtiis, quę peiora, vel meliora, aut minus mala, vel mi- 19 nus bona efficiunt ipsi. Quandoquidẽ cognitio præcedit iudicium, l.de qua re.ff. iud.& optimus oĩum iuris tex. in extrãua. quia quorundã.de verb.sign. Io.21. & iuxta Aristotelem, cęcus malè iudicat de coloribus. Cũ ergo ipse iudicaturus sit omnia bona & mala, qua parte est hõ, oportet ẽt, vt qua parte hõ est, nouerit illa cũ suis omnibus circunstãtiis. Tum, quia Apocaly.5. *Dignus es agnus accipere diuinitatẽ, & sapientiam*, scilicet omnium cognitionem, & gl. ibidem. quod & discipulos credidisse patet ex illo Ioã.16.*Nunc scimus quod omnia scis.* non enim loquebantur illi quoad diuinitatem, qñ multo ante didicerant Deũ nihil latere. Et Petrus Ioan.vltimo ait, *Domine tu omnia noscis.* Tum quia Petrus Lombardus dixit in 3.lib.sent. dist.13.cap.6.illam benedictissimam animam tantam scięntiam accepisse creatam, quantam Deus potuit illi conferre. Qui idem definiuit animam Christi omnia scire, quæ Deus scit, quãuis non oĩa possit, quæ ille. Quæ confirmat ex eo, q̃ ei datus sit spiritus sapientię sine mẽsura. At si quædam sciret, quædam nesciret, ad mensurã datus esset. Itẽ ex eo, quòd nihil scit aliquis, quòd eius anima ignorat, sed Christus secũdum omnes oĩa scit. Ergo & anima ipsius omnia nouit. Tum, quia ẽt S Tho. fatſus est in 3.par.q.10.art.2.animã 20 Christi sciuisse omnia præsentia, præterita, & futura per scientiam, quam hẽt in verbo beatificam. Sed & q.sequenti. art.2.asserit animam illam verè reuerendissimam omnia præter essentiam diuinam sciuisse, etiam per scientiam inditam, vel infusam, quamuis aliter scripserit in 3.dist.14.q.1. art.1.mouẽt inter alia, per illud Esaię 11. *Replebit eum spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & consilij.* Vnde etiam in eodem artic.2. docuit per illud Marci 14. *De die autem illo nemo scit, neq; Angelus in cęlo, neque filius hominis, nisi pater.* non esse intelligendum, illum diem ignotum fuisse 21 animæ Christi, sed quòd nõ faciebat alios cognoscere illud, sicut ẽ contrario dicitur incipere Deus cognoscere, quando illud alios facit nosse, iuxta illud Genes.22.

Nunc

Nunc cognoui, quod timeas dominum. id est, nũc feci cognoscere. Tum, quia Scotus iunior, & nomine maior in illa dist.13.sequitur, & strenuè propugnat opinionem magistri præfatum, dicẽs illam animã scire om- 22 nia, nõ solum præterita, præsentia, & futura, sed & possibilia, vel factibilia q̃cũq. Qd esse ꝓbabile dixerũt ibi Parisiẽnouissimi, nec Gabriel attulit aliqd, q̃ hęc refellat.

Secũdo cõtra prędicta pro notabili nostro facit, c.sciendũ.26.q.3.quatenus pro 23 bar, multa futura prænunciata olim fuisse, ac nunc etiam prænunciari a cacodæmonibus, & Regum 8.quidam appellantur Prophetæ Baal. & ita videt aliqua ꝓphetia a dæmonibus esse. quod fatet S.Tho.2.2.q.172.ar.5.Ergo dæmõ futura nũciare põt, igit & scire. Sic Sybillæ multa de Christo ita prænunciarũt, secundum S.Augustinũ, & Lactantium. Sic Balaam quãuis Prophęta esset dæmonum, secũdum vnam glo. Nu. 22. prænũciauit tamen illud. *Orietur stella ex Iacob, et consurget Virgo de Israel.* Nu.14. Sũt & qui dicãt se vidisse homines, qui cogitatus aliorum palam facerent. Ergo sunt 24 creaturæ, quæ cogitatus sciunt, & futuros euentus. quod contra prædicta est.

Ad harum duarum oppositionũ priorẽ respondeo, me concedere, quod illa ꝓbat, nempe aliquam creaturam animam videlicet illam Christi sexcẽtis nominibus sublimissimam scire omnia in verbo, cui vultur, & consequenter dicendum, quod hoc exordium, *Qui nihil ignorat.* nõ soli Deo esse peculiare, sed etiam animę Christi cõuenire, nisi quis dicat nihil ignorare hic accipi ꝓ omnia scire, vt omnia extendatur non solũ ad ea, quæ sunt actu secundum quodcũque tempus, sed omnia quæcũque sunt in potẽtia nũquam reducẽda, vel reducta ad actũ, quod soli Deo conuenit, quoniam licet anima illa nouerit omnia in verbo, tñ solum 29 ea nouit, vt omnia distribuat pro omnibus, quæ quocunque modo sunt, vel erunt, vel fuerunt secundum quodcũque tempus. D. Tho.3.par.q.10.art.2.

Ad posteriorem autem oppositionem respondeo, primum cõcedendo, ipsos cacode- 35 mones pro intellectu sui prestãtia, pro varia, & longa rerum experiẽtia scire, quę remota sũt ab humana cognitione, ut latè docet S.Augustinus in li.de natura dæmo. atque ideo posse manifestare hominibus, nõ quidẽ per mentis illuminationem, sed per aliquam imaginariam visionem, aut etiam sensibilem locutionem, secundum S.Tho. dicta q.172.art.5.q̃ tñ ad perfectã ꝓphetiæ rationem minime sufficiũt, immo fatemur aliqñ dęmonũ ꝓphetas ex diuina inspiratione reuelare aliqua mortalibus: legitur.n.Num.22. Dominũ locutum fuisse per Balaã, qui tamen erat Propheta dęmonũ, 26 quia interdum utitur Deus malis ad vtilitatẽ bonorũ, quo res ꝓnũciata credibilior fiat, accepto sibi ab aduersariis testimonio, vt ait s.Th.vbi supra, dic.hoc modo Sybillas multa de Christo prænũciasse, quamuis in q.2.art.7, eiusdẽ.2.2.inter saluatos enumerare videat eas. Hinc est quod ipsemet ait art.6.inter verũ & falsũ Prophetã hoc 27 distare, q̃ verus sẽper veritatis spiritu afflatur, falsus vero nõ sẽper falso. Dicit itẽ verũ illud, quod spiritus malignꝰ iuxta naturam suã manifestat hominibus, a Spiritu sancto esse, quia omne verũ a quocũque dicatur a Spiritu sancto est, secundum S.Ambrosium, pro quo est capitu. legimus.37. 28 dist. Fatemur item cacodęmones noscere posse quid cogitamus, quid volumus, etiam sine vllo exteriore signo nostro, speciali permissione diuina, sicut & eadẽ permissione possunt prænoscere aliqua futura contingentia, negamus tamen vllos homines, vllos Angelos vel cacodæmones futura cõtingentia in seipsis suapte natura præscire posse. Negamus item eos scire posse, cogitatus hominum, aut effectus quos is, cuius illa sũt, voluit esse oĩno occultos, neq; hoc reuincunt ea, quę sup. fuere citata.

Exhortatio ad castigandos diuinos.

29 LOcus simul, & pietas exigunt hic, candide Lector, vt admoneamus omnes, quos diuini honoris cura tenet, castigandos esse illos, qui ea, quæ in longinquis terris fiunt, nullo inde nuncio accepto, vel ea, quæ in secretis locis accidunt, nemine illa ipsis prodente nũciant, cum aliis, tũ principib. iactantes sese (ò impudentiam arrogantissimam, & arrogãtiam pudentissimã) per Astronomiam illa cognosse, cum a cacodęmonib. illa superstitiosissime (& vtinã non hæretice) didicerint. Qua in re qs

satis

Universidad de Deusto
Biblioteca

satis demiretur quãta cum socordia, ne dicam impudentia, bona pars Christianorum (quod summopere dolẽdum est,) & in his summatum, & aliquot litterarum cultorũ, cum multis ægrotantium centuriis errent? dum alii habent cacodæmones familiares, aut habere percupiunt, a quibus quę in longinquis partibus, aliisq; locis secreti fiunt, quam citissime addiscant, quorumq; obsequiis ministerio multis in rebus vtuntur. Alii vero quærunt homunciones, etiam a Christiana fide alienos, qui obsequio maligni spiritus, se vti iactant, aut talẽ certe se Astronomiã callere mentiuntur, qua sciant & nouerint quædã in remotis, occultisve locis facta; quos cum inuenerit altis donãt muneribus, dignitores, qui erutis donarentur verberib⁹. Alii se in specubus, & subterraneis, aliisq; locis abditissimis docendos cacodæmonibus (vt audio) tradunt. Alij ægroti, & grauiter vulnerati adorant carmina quædam, quib⁹ nulla est vis a natura, neque a diuino, vel ecclesiastico istituto. Alii (quorum nescio an maior sit culpa) eũ sciãt aliquot sibi subditos talia vel facere, vel curare, nullo tamen pietatis zelo in eos armantur, sed veluti conniuentibus oculis altissimi Domini dissimulant iniurias. Quod ne fiat, intelligite iam adhortante ꝓpheta psal. 2. reges intelligite, q latera eorũ claudite, & erudimini qui iudicatis terras, ertu dimini qui ipsis assidetis. Scitote quoniam Deus ipse fecit vos, & non ipsi vos. ps. 99. Meminerimus oẽs, vitam hominis sup terrã quandã esse militiã. Iob 7. Meminerim⁹ duos esse huius militiæ summos duces, alterum (qui pro nobis est) Christum, lucis, s. pacisque principem. Esa. 9. alterũ (qui contra nos est) Sathanã principẽ itẽ, sed huius mundi, sed tenebrarũ. Meminerimus inter hos ductores, & ipsorum exercitus, bellum esse perpetuũ, & irreconciliabile, & qđ merito ἀσπονδος πολεμος dici debeat. Meminerimus nos dedisse Duci nostro nomina, & in eius verba iurasse, cum salutaribus aquis tingeremur c. baptizandi. de consecr. dist. 4. Veniat in mentẽ, qui exosi, quam turpes, q̃ immo pœna digni habeant trãsfugæ, & desertores. l. 3. ff. de re mili. §. is qui. Nõ obliuiscamur multis nos erratis a Christo desciscere, ca. oĩs. de pœ. dist. 1. at quòd maximorum pernersitate deficimus, & trãsfugimus, infidelitatẽ esse, s. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 3. Cui proxima est hęc (quã insectamur cacodæmonũ familiaritas, qa est superstitio contraria religioni, quę maxima virtutum moraliũ est, S. Th. 2. 2. qo. 81. ar. 6. Veniant hęc in mentẽ, veniãt, pudeatq; Chri (iub quo militare cępim⁹) vexillũ deserere, vos Reges præsertim & summates, q odio impotenti ferimini in vestros milites, nó fugas & ꝓditores, sed ẽt in emãsores. l. 3. §. emãtor, adiunctis sequentib. ff. de re mil. Pudeat eũ illo iungere amicitias, illum habere familiarẽ, q vt Christi, qui vt totius generis humani hostis est antiquissim⁹, ita & truculentissimus. c. visis. 18. q. 2. Pudeat q̃ est apud Esa. 28. c. percutere fœdus cum Morte, & facere pactũ cũ Inferno. Expendamus nobiscũ dæmonũ in hac vita societatẽ, initiũ esse quoddã æternę dãnationis, & (quę perpetua est) inferorũ cohabitationis quemadmodũ contra, conuersatio cũ Angelis, & Sãctis his, quib. interdũ apparent, initiũ quoddã est futurę fęlicitatis. & (quæ in cœlis futura est) perpetuæ cohabitationis. Expẽdamus nobiscũ illud S. Augustini. cap. *Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri posse, non sanus, sed æger, nõ prudens, sed stultus, in ægritudine assidua labor aut, & in cæcitate noxia stultus, & demens permanebit.* 26. q. 2. Expendamus cacodæmones diuini honoris auidissimos, nil non agere, quo pro Dijs habeanr. c. sciendũ. 28. q. 2. Cuius rei testis est locupletissimus, tandiu delusa, & quæ in hũc vsq; diem deluditur Gẽtilitas. Nõ dubitem⁹ toties illis videri tribui diuinũ honorem, quoties curamus ab illis discere futura, quorum præscientia soli Deo est peculiaris. Nõ dubitemus nos toties dare dexteras ipsis, quoties cupimus aliqd ab eis discere, vel ꝓ sciam, (quam hũt de his, quæ nobis sunt secreta); el absentia iuuari, vel opera medicari. vterque Thom. 2. 2. q. 75. art. 4. Quid per Deum prodest, cap. nihil prodest. de consec. dist. 6. remotissimas gentes fidei Christianæ subigere, imperiũ Christianum extendere, operam pro virili strenuam summatibus (qui hæc curant) impendere, si nos interim, & nostros Principis teneararum tyrannidi inquieta curiositate, ac pestilenti superstitione subiicimus, aut certe subiici patimur impune, nõ sine magno insignium scandalo?

At inquies, res dulcissima est mens sana in

in corpore sano. Per. Saty. 3. corpus fidele in senecta, lõge pulcherrimũ aliis eruditio ne præeminere, maximè vero è Repu. scire quid cum suis procerib. secreto moliatur hostis, quid amicus, quid Lusitanus, aut Castellanus, quid Gallus, aut Italus, & Germanus, quid deest nostro, vel hostiũ exercitui absenti. Fateor quidem hoc, dum illa illis cõtingãt modis, quos Deus probat, quos vi
31 gilans prudẽtia, parq; diligẽtia inuenit. At

O curuæ in terras animæ, et cœlestium inanes.

Pers. Sat. 3.

Potest ne mortalib. q equã dulce, pulchrũ, vel cõmodum uenire a cacodæmone hoste versuto, mille ad nocendum ipsis vias habẽti, c. visis 26. q. 2. & totidem alias quęrẽti? qui a ruinæ suæ principio conaꝰ omnibus modis humanum genus euertere, & pertur bare? qui dolet, & erubescit charitatẽ, quã in cęlo nequit seruare, homines lutea materia in terra tenere? qui humanum intellectum non potest, quemadmodum Angelus bonus, illuminare. S. Tho. 2. 2. q. 172. ar. 5. sed tantũ obtenebrare? qui mẽdax est, & pater mendacii? qui si aliquando quidpiã vel dicat, vel faciat, quo suis cultorib. vel parũ commodet, non tamẽ id facit, vt prosit, sed vt grauissime aliquo mendacio postea (illi fide habita) obsit? Athanas. apud s. Th. 2. 2. q. 75. art. 4. Si cauendum est ab inimico reconciliato, c. accusatores. 1. 4. q. 5. quid de
32 inimico prorsus irreconciliabili? Iã quod prodesset fortunis, nec obesset unquã illis (quod prorsus contra est) quid prodest homini totum mundum lucrari, cum animæ suæ detrimento? c. Matthæus. de symon. & Matth. 16. Vbi est illla charitas, qua Deum plusquam nos diligere tenemur c. charitas est, de pœn. dist. 2. Si Deũ Opt. Max. pro domino ducimus, vbi est ipsius timor? Malac. 1. si pro patre, vbi ipsius amor? Absint a nobis hæc remedia, quæ ipsis morbis sunt graniora. l. si nõ fuerint. §. Arist. ff. pro soci. Absit a nobis Leonina societas, cũ eo præsertim, qui. tanq̃ Leo rugiens circuit quærẽs quẽ deuoret. 1. Pet. 5. Quod bellũ iã inde a baptismo indiximus illi ꝓpetuũ, geramus grauiter, geramus, & strenuè, alta mẽte versantes illud Pauli paulo immutatũ ad Ro. 2. Quid nos separabit a charitate Christi? Quid nos faciet deserere crucis vexillũ, in quo vincẽdũ? Quid nos faciet ad signa sune sta ꝓsidi hostis ꝓ familiaritatẽ trãsfugere? An tribulatio, an angustia, an nuditas, an periculũ? Decernamus ope diuina, exequi ea quę insequũtur, scilicet quod neque mors neq; vita, neque Angeli, neque principatus, neq; instantia, neque futura, neq; creatura aliqua nos separet charitate Dei, quæ est in Chro Iesu Dño nostro. Amen.

Inter alia, Christiane Lector, quæ me ad hæc duo notabilia dilatanda, & ad proximã exhortationẽ faciendã mouerunt, fuerunt quidã, q quo tẽpore hãc relationẽ Conymbricæ cõposui, & pronũciaui, frequẽtabant Curiã Ioãnis huius nois Tertii, nõ solũ Lusitaniæ, sed ẽt totius orbis Chriani Regũ cũ primis religiosissimi, prudentissimi, & iustissimi in q̃ sibi subditos amore ꝓno, & Regia magnificẽtia benignissimi, & iactantes se Astrologos, euẽtus futuros ꝓnũciabãt, cõsilia, dicta, & facta in puncticis lõgissime remotis, denũciabant, fures, & furta. secreta indicabant, & plagas aliquas, & morbos sine medicinis curabant, quos ante mẽsem post hanc relectionem in eiusdam Regis Curia publicatam, inde abiisse accepimus, vtin & in Vrbe aliqui ob eã æditam resipiscent. Et quoniam ab egregiis confessariis audio, nonnullus esse in Vrbe, & in vicinis prouinciis, qui cacodæmonum opera in ꝓdicta quatuor utuntur, & plurimi, præsertim fœminæ, multiplici superstitione sibi victum quæritant, etiam atque ẽt rogo, & flagito omnes cuiuslibet ogdinis cõfessarios, vt occasione oblata, doceãt sibi confitẽtes, illas, bases, quas in Manual. nostro Confes. ca. 11. numero 20. poluimus. Prima, quod, vt virtus religionis est maxima virtutum moralium, ita vitium, superstitionis ei contrarium in suo genere est nitiorũ illis contrariorum pessimum. Secunda numero 21. quod duplex est modus inuocãdi dæmoné, vnus expressus, alius vero tacitus. Expressus est quo aperte vocatur, vel inuocatur dæmon, vel fit aliquid, quod creditur opera ipsius dęmonis perficiendum. Tacitus autem est, quo aliquis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec uirtute sua naturali, neq; ex diuina, aut Ecclesiastica dispositione posſũt illud efficere, vel quãdo huiusmodi causę tanquam necessarię adiũguntur aliis, quæ possunt talem effectum producere, vt primo vtr uerbis sacris hac cõditione, vt sint scripta in illa, vel illa materia, vel tali tempore, aut hora, & aliis huiusmodi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

iusmodi, quę neque ad diuinum cultū, neque eius honorem, neque ad rectam rationem pertinent. Secundo adiungere causis naturalib⁹ aliquos characteres, vim significandi non habentes, qui ad dęmones illos probè intelligentes referuntur, vel sūt nomina ignota quæ eo ipso, quod sūt talia, tacitè ad eos referuntur. Vt tertio vti causis naturalibus ad effectum supernaturalē, ve luti ad agnoscendas hominum arcanas cogitationes, vel ad subito medēdū. Vt quarto vti verbis sacris ad inanē effectum, sicut ad mouendū annulū supra filū, vel ad voluēdum cribrum, quę quidē non verba sacra, sed ipse diabolus mouet, vt illis verbis honorē sibi faciat exhibe i. Vt quinto miscere falsa, veluti dicēdo Chīm habuisse febres. Quibus addit, nu. 34. q breuia aliqua, (vt vulgo uocant,) vel coniurationes, vel noīa collo appensa gestant, nisi hæ quatuor cōditiones cōcurrant. Prima, q̄ sint noīa cognita, & intellecta, & sācta, veluti ex Euangelio, & scriptura sacra, aut aliquo viro sācto desumpta. Secūda, q̄ i eis nullus ali⁹ character, aut signū, præter Chīi crucē, aut aliud sacrū contineatur. Tertia, q̄ in eis nihil sit falsi, aut vani, aut ad inuocationē dæmonum pertinens. Quarta, quòd nullā constituat spem in modo scribendi, vel ligādi, neque in eo, quod in membrana, vt vocant virgine, aut cum Sol oritur, vel quando legitur Euangelium conscribantur, vel quod debeant tot filis ligari, & a puella virgine, aut quod a nemine videat, & alia simili, quæ neque ad laudem Dei, neque ad alium effectum naturalem, vel institutum a Deo, vel ab Ecclesia deseruiūt, secundum S. Anton. 2. par. tit. 12. capitu. 1. §. 23. arg. c. non licet. 26. q. 6.

Tertium Notabile colligitur ex his verbis.

Non putet aliquis, quòd iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuere intēdamus, cum ipse iurisdictionem nostram, nec velit, nec debeat impedire.

SVMMARIVM.

1 *Potestas summa laica, an sit penes Papam.*

2 *Papa iudicat subditos imperij, eo vacante, & in 149 casibus remittitur.*
3 *Papa transtulit imperium, super quo multa potest, & deponit Reges, nu. 5.*
4 *Papa Soli, & Imperator Lunæ similis. idem num. 25.*
6 *Reges Hispani, & Galli subiacuerunt imperio.*
7 *Imperij ortus quando.*
8 *Christus dominus vniuersorum etiam quatenus homo, & caput omnium hominum, nu. 10 Et omnium Angelorum. num. 1. Et index viuorum, & mortuorum. nu. 11. contra Ant. Rosel. num. 66.*
9 *Christi monarchia incepit a natiuitate eius.*
12 *Papa successor Petri, & Vicarius Christi, &c.*
13 *Benedictus qui maior benedicto.*
14 *Ecclesia militans instar triumphantis.*
15 *Rationes gubernandi optimæ quæ, & quæ.*
16 *Ars altioris finis iudicat de fine inferioris.*
17 *Anima, vt finis corporis, ita temporalium spiritualia.*
18 *Commisso uno, committi ea, sine quibus id commode, &c.*
19 *Extrauag. unam sanctam. 8. modis indultæ communi.*
20 *Hier. Bal. nonnullis tribuit aliena, & seq.*
22 *Negligentia conseruandi bona peccatum mortale.*
23 *Christus discreuit officia utriusque potestatis.*
24 *Papa urbis Romæ summam potestatem laicam habet.*
26 *Clemens V. in gratiam Francię declarat extrauag. unam sanctam.*
27 *Papa Ioannis humilitas in scribendo.*
28 *Sacerdotium, & Imperia maxima dona Dei, ut differunt. & 26.*
30 *Ludouicus legem tulit contra tenentes partem contrariam.*
32 *Reges Hispaniæ exempti ab imperio hæc, & illa facerent.*
33 *Reges Hebræorum primi electi à Deo, non à Sacerdotibus.*
34 *Reges Hebræorum non suberant Sacerdotibus in profanis.*
35 *Reges olim præfuerunt Sacerdotibus in rebus sæculi, & seq. licet hodie secus.*
37 *Comes palatinus non legitimat filium suum.*
39 *Papa a quibus abstinere debet secundū Sanctum Petrum.*
40 *Romulus discreuit sacra a prophanis.*
42 *Moyses Aaroni commisit sacra.*

Tertio

TErtio ex prędictis verbis colligitur, supremam iurisdictionem inere laicam nō videri esse penes Romanum Pōtificem, quod vt alii gladiatorio, ut aiūt gladio affumant, sic alii mordicus, & in ostrei morē negant, inter quos.

Longauum sect. discordia litem,
Assimilemque impij soris, quæ Gordius olim
Nexuit, atque Iouis Phrygij suspendit ad aras.

Quamobrē primò vtriusque opinionis fundamenta, quasdam velut acies, in campum educemus. Deinde uirtute illarum expensa notabile nostrum faciemus ab erroribus ma nifestioribus utriusque partis fautorū alienum, & multis declarationibus, & illationibus illud illustrabimus, monstrando eas, in summa, & effectu, si satis perpendātur, parum inter se differre. Pro communi opinione quadruplici de gēte milites deligemus, nempe de Canonica, Cęsarea, Diuina supernaturali, & naturali. Et primo quidē de canonica hoc capitu. quod semper, & vbique pro aduersa parte citatur, nunc primum a nobis, pro communi expēditur, in eo quod Innocentius III. non dixit se non posse, vel non debere perturbare, vel minuere iu 3
risdictionem Regis Francorum, sed nō intendere id facere, cum tamen de rege dicat cum, nec velle, nec debere impedire suā iurisdictionem, ac si clarius dixisset, Regis iurisdictionem ego nolo impedire, ille vero, neque vult, neque pōt, & ita innuit posse, si vellet, nam qui e duobus sibi ppositus alterum negat, altertū fateri videtur, capitu. qualis. 25. distinct. l. cum prætor. ff. de iudiciis. At velle, & posse diuersa esse ponit, c. suscitatus. de rescript. capitu. cū super, de offic. deleg. l. multum interest. C. si quis alteri, vel sibi. Et vtrūque habuit hic ob oculos Innocen. III.

2 Secundo pro communi facit, quòd vacāte Imperio, Papa iudicat illius subiectos, cle. pastoralis. §. fi. de re iud. & extrauag. 1. ne sede vacante. cū item laicus Iudex est negligens, c. licet, c. ex tenore. infra tit. proximo, cum ite actor est persona miserabilis actu, & habitu, qualis est pauper, aut vidua dines oppressa, capit. significantibus. de of. deleg. cap. ex parte. infra tit. proxim. cum vtrobique annotatis per Inno. & etiam per sona miserabilis habitu, & si non actu, vt vi dua dines non oppressa, potest validum impetrare rescriptū, antequam Iudex laicus, iudicare negligat. licet eo non posset uti donec ille neglexerit, c. ex tenore, cū resolutione Pan. ibi, & aliorum in d. c. licet. & d. c. significātibus. cum item aliquid arduū occurrit, Papa quidet circa illud, ut mire fecit in c. 1. de homici. li. 6. contra occidentes, vel mandantes occidere per assassinos, cum item aliquid maxime ambiguum occurrit, ipse declarat, c. per venerabilē. §. rationibus, qui fil. sint legiti. Quale fuit olim illud, nōdum penitus adhuc lucidatum dubium, de duabus quartis detrahēdis a filio hęrede instituto. eodemque restituere grauato, quod definiit Ecclesię Romanę princeps in c. Raynutius, & c. Raynaldus. de testamen. At nulla ratio apta, & quæ mētem satiet serenē, reddi posse videtur, cur Papa his casibus laicos iudicare possit, cur circa illos prouidere, nisi quia laicā, eandēque supremam potestatē habeat, saltem in habitu, quasi ensem intra vaginā reconditū, quem pdictis casibus, & aliis similibus veluti coactus euaginet, sine exerat. Ergo pro posito. Simili modo possent induci alii similes casus, in quibus Ecclesia cognoscit inter laicos, quorum 36. colligit Host. in summa tituli proximi. §. ex præmissis. & 43. Marianus in d. c. licet. & 149. Stephanus de potesta. Eccles. super laic. & horum multos Spec. in tit. de iud. compet. §. 1.

Tertio Papa transtulit Imperium a Grecis ad Germanos, anno a nato Saluatore 776. secūdum gl. singula. & receptam in c. venerabilem. de electio. Ipse dedit potestatem eligendi Imperatorem illis septē Germaniæ magnatibus, qui recensentur a glo. in c. ad apostolicæ, sub finem. de re indica. li. 6. Ipse cognoscit de Imperatoris electione, cōfirmanda ne sit, an cassanda. Ipse confirmat, aut cassat eam, prout iustū fuerit, d. c. venerabilem. Ipsi iurat Imperator fidelitatem, c. tibi. 63. dist. cle. 1. de iureiuran. Ipse confirmatū, & coronatum Imperatorē iustis causis deponit, d. ca. ad apostolicę de re iudic. lib. 6. quod continet sententiā, qua Innocent. III. deposuit Federicum II. Hæc autem, & alia id genus facere superioris est, & eius, qui super eum, qui talia patitur, iurisdictionem habet, arg. ca. inferior. 21. dist. ca. cum inferior. de maio. ca. cum ex iniūcto. de hæreti. & totius tituli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

li.de confirmatione vtili, vel inutili. At eã non haberet, nisi suprema potestas laica penes eum esset. Ergo propositum.

4 Quarto, quod potestas Papalis auro, Imperatoria vero plũbo comparatur, in c.duo sunt 96.dist. Et quod Papa Solis instar est orbi, Imperator autem instar Lunę, c.solite.de maiorita. At Luna quod lumẽ habet a Sole recipit. Ergo, & Imperator, quã potestatem habet, a Papa dicetur habere.

Quinto, quòd N.cola⁹ Papa id expressè ait in capitulo primo, 22.distinctio. in illis verbis: *Christus Petro æternæ vitæ claues dedit, ura terreni simul, & cælestis Imperij commisit.* quod clarius dici potuit? Et in capitu. Authoritatem. 15.quæst. 6. ait. *Hæc in manibus damus, & spirituali simul, & temporali gladio, malignos illos insequimur.* si gladius vterque apud Papam non est, quorsum Nicolaus hoc mandat Episcopis Galliæ?

Sexta, ne dicas aliud esse de Regib. aliud de Imperatore, probo Reges, quibus nõ imperat Imperator, Papę subesse. Tum, quia Zacharias Papa deposuit Childericum Regem Francorũ cap. alius, 25.quæst. 6. & Inno. IIII. in Conc. Lugdunẽsi dedit coadiutorem Regi Lusitanorum, c. grandi. de supplen. negli. prelat. li. 6. Tum, quia nemo potest libertatem sibi quærere ab obediẽtia, & illi annexis, vbi debita, nisi se alteri subdẽdo, c. accedentes, cap. cũ nõ liceat. c. cum ex officii. de præscript. nemini. n. licet esse ἀκέφαλῶ, siue sine capite, ea. nulla, cum 8
6 glos. 93.distinct. At Reges Christiani omnes etiam Hispani, & Galli subditi fuerunt Imperatori, cap. volumus. 11.q. 1. & l. in Lusitania. ff. de cẽs. Ergo, vel adhuc illi subiiciuntur, vel alteri, non illi, vt ipsi mordicus asseuerãt, nec alii, quam Papæ. ergo illi subiacent. Tum, quia Innocen. in ca. per venerabilem, qui fil. sint legitim. dicebat, Regem Francorum, qui dicitur ibi nõ subesse Imperatori, subiectum esse Papæ. qui idem in c. licet ex suscepto, de foro cõpeten. ad Papam, aiebat, recurrẽdũ esse, quãdo non est alius superior. & Hostien. quẽ Ioan. And. & Anto. secuti sunt, affirmauit in d.c. per venerabilem. Reges Fracię, Hispaniæ, & Angliæ peccare, si nõ cognoscãt superiorem, aut Imperatorem, aut Papam, quia non potuerunt vsucapere libertatem ab Imperio, nisi se alteri subdendo. Is idẽ dixit in c. cũ Ioannes. de fide instru. verb. 9 ad nostram. a Regibus non agnoscentibus superiorem in temporalibus ad Papam appellari posse, quẽ sequitur Panor. in cap. exposita. de arbitris, & in c. si duobus. §. 1. de appellat. At hæc non possunt constare, nisi Reges, quibus non imperat Imperator, sub sint Papæ. Ergo illi ei subsunt, & non possunt ei subesse in temporalibus, nisi suprema potestas laica sit penes eum, ergo cõmunis opinio est vera.

Septimo idẽ probatur lege Cęsarea, eo quod lex. bene a Zenone. C. de quadri. præscri. probat. Imperatoré suscipere insulas, id est diadema, iuxta gl. fin. illius, seu coronam, iuxta Alber. col. 7. ibidem, & non ab alio, quam a Papa, & quod Romines dies C. de feriis, constituta gl. fin. verb. ortus. probat, tunc demum imperium oriri, quando Imperator coronatur. Ergo a Papa cum corona sumit Imperium. Et ita, vel tacite fatet illud habere a Papa. Immo expressim legibus Papæ, & per consecutionem potestatem eius legislatiuæ, agnoscit Imperator ea, suosque subiacere, in authẽ. de monachis. §. si vero relinquens, & authenti. quomodo oportet episcopos. §. 1. collatio. prima, & in authent. ut Clerici apud proprios Episcopos. §. fin. colum. 6. in auth. de ecclesiast. titul. in princ. coll. 9. & horum nulla ratio alia, quę apta sit, reddi posse videt, quam, quia suprema potestas laica est penes Papam. Ergo propositum.

Octauo, idem probatur sacris litteris, eo quòd Christus non solum quatenus verus Deus est, & fuit Dominus vniuersi, psal. 23. *Domini est terra, et plenitudo orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo.* capit. quo iure. 8. distin. sed etiã quatenus perfectus homo. Tum quia illi dicitur. *Dabo tibi gentes, hæreditatem tuam, & possessionem tuam, terminos terræ.* psalm. 2. illi reges cum insulis oblaturos esse munera, illum dominaturum esse a mari vsque ad mare prænunciatũ est, psalm. 71. Quod aliqua saltem ex parte impletũ est. quãdo a Magis fuit adoratus. Mat. 2. Ille rex regum, & dominus dominantium. Apoc. 19. Sed quid mendicamus? illi data est potestas omnis, & in cęlo, & in terra, Ioan. vlt. c. quod ad humanitatem referendum esse D. Hiero. & Aug. testantur, quia quoad diuinitatem indubitatum erat, eleganter refert, & sequit doctissimus ille Aquas de regim. prin. li. 3. c. 12. sub finẽ, qui

quindecim sequentibus ostẽdit a Natiuitate Christi eius monarchiam eriã quo ad temporalia cepisse. Quod plerique oẽs sequuntur, & in his Hostiẽ. in c. quod supra. col. 4. de nat. & C. Antonin. 3. par. ti. 3. c. 2. col. 5. Iacobus Almaynus de potestate Papę. c. 8. col. 6. ratione in hoc ad ducens, neruosissimã, & per naturalitatem intelligẽs cõceptionẽ illam in vtero virginis matris terque, quaterque mirabilẽ, pro quo facit Lqui in vtero. ff. de statu hominum. Addeque, quòd ille etiã quatenus homo, est caput su
20 per omnem Ecclesiam, ad Ephesios 1. & ea put omnium, etiam qui naturitatem ipsius præcesserunt, siue sint viri per gloriã, siue per gratiam, siue per fidem tantum, siue sint quandoque venturi, siue nõ quam, dummodo sint ad id in potentia, ita, vt omnes homines huiusmodi ipsius membra mistica sint, vt docet S. Tho. 3. part. q. octaua. art. 3.
21 Adde quo magis demiremur, magisque obstupescamus, ille est caput omnium Angelorum, nã hoc nomine ministrarunt ei, vt 13
habet Matthei 4. est caput omnis principatus, & potestatis, ad Coloss. 2. & ad Ephe. 1. & positus ad dexterã patris i cęlestib. supra per omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomẽ quod nominatur, non solum in hoc sęculo, sed etiam, in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, ad Ephes. 1. quæ omnia conuenire Christo Iesu, non solum qua parte est Deus, sed etiã qua parte homo, docuit magnus ille Tho. receptus. 3. part. q. 8. art. 4. Ille denique Sanctus Sanctorum, constitutus est iudex viuorum, & mortuorum, Actorum 10. Et ne putes hoc ad eum pertinere solum, quatenus est Deus audi illud Io. quinto capitulo. *Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.* Per qđ ita concludit post alios sacros authores, Iacer, & ipse. Tho. cõiter receptus. 1. par. q. 59. ar. 2. Erat igitur, & est Christus, etiam quatenus homo, monarcha totius orbis, eriã in tẽporalibus. At Papa successor est Petri, &
12 Christi Vicarius, iuxta textum in hoc omnium iuris antissimũ in c. licet. de trãslat. prælato. illi dictum est, *Quodcunque ligaueris super terram. &c.* Matth. 16. trãscribitur, in c. quodcunque. 24. q. 1. & in c. a nobis. 2. de sententia excommunic. factum ab ipso constetur factum a Deo, non enim puri hominis, sed vicem Dei gerit in terris, c. quãto de trãslat. prælat. expresso, & omnis iuris in hoc optimo, ex quo ibi Host. infert, idem esse tribunal eius, quod Christi & gl. sing. ibidem, ideo neminem illi dicere posse. *Cur ita facis?* & quidam Anglicus relatus per gl. sing. in prooem. clem. ad ostẽdendam amplissimam Romani Pontificis potestatem, sic Papam alioquebatur.

Papa super mundi, qui maxime verum,
Nec Deus es, nec homo, quasi neuter inter
virumque.

& glo. sing. in c. serpens. de penitent. distinctione. 1. dixit, perinde sacrilegium cõmittere qui Papę mentitur, ac qui Deo, quia ei⁹ vices gerit. Cum igitur Christus vtrãque potestatẽ habuerit, & in vtraque sibi tam magnifice substituerit Petrum, habuit ergo & vtramque Petrus, habet ergo & hodie vtramque Paulus III. successor eius. Et uerum erit illud Inno. III. in c. de constit. ad omnibus receptum, *Papa Christi Vicarius omnis creatura subiecta est.*

Nono facit, quod q benedicit maior est illo, qui benedicitur, ad Hebrę. 7. & c. denique. 21. distin. & maior non pot coargui a minore, iuxta illud, *Seniorem ne increpaueris.* 2. ad Timot. 5. & c. Paulus. 2. q. 7. facit c. qualis. c. omes. c. laici. ea. caus. & q. q fundantur in facto illius pessimi Chami, qui se maiorem, nempe patrẽ irrisit, Genes. 9. patet & per multa, quæ cõgerit ex sacris litterit Gratianus. c. plerũque. 2. q. 7. At Imperatorem, & omnes alios Reges Papa benedicit. Papa cum opus est coarguit. Ergo maior est illis.

Decimo facit, qđ Saul primus Hebreorum Rex, a sacerdote Domini, scilicet Samuele vnctus fuit, 1. Reg. 10. secundus itẽ, scilicet Dauid, eod. lib. c. 16. quẽ etiam Nathan propheta grauissime reprehẽdit. 2. Regũ 12. & Hieremias constituitur super gẽtes, & regna, vt euellat, & dissipet, ædificet, planter, Hier. 1. & c. solitæ. de maiori. & si quid difficile & ambiguum inciderit, iubetur Hebræorum populus ad sacerdotes Leuitici generis, & iudicem, qui pro tẽpore fuerit accurrere, Deuteronomio ca. 17. & ca. per venerabilem. §. rationibus. qui filii sint legit. Quis ergo neget sacerdotibus subiici omnes, etiam laicos, etiam principes supremos?

14 Vndecimo facit, quod Ecclesia militans instar triumphantis est constituta, iuxta illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud Apocalyp.21. *Vidi Hierusalem sanctã nãuam descendentem de cælo*. hoc est, Ecclesiam militantem veluti exemplatam a triũphante, iuxta gl.sing.clem.ad nostram.ver. Ecclesiæ, de hæret. & ita est vna, sicut & triumphans, iuxta illud, *Vna est columba mea*. Catte.6. qd de Ecclesia militante intelligit Hier. in c.loquitur. 24.q.1.habetur in symbolo maiore, & symbolo 4. scilicet.cap. firmiter. § vna.de summa Trinita. Ergo, sicut in triumphante vnus est omnium princeps, ita, & in militante vnus erit omnium monarcha. Confirmatur hoc ex eo, q. vni° corporis vnum caput esse oportet, alioqui, mõstrum dicetur, c. quoniam in pleriſque.de offic.ordin.l.non sunt liberi. ff. de stat.hominum. Ergo & vnius Ecclesiæ vnum caput sit oportet, & nõ est aliud, quam Papa. Ergo propositum.

Duodecimo, idem probatur ratione naturali, eo quod optimum optima decent, c.vilissimus. 1. q.1.ca.licet.8.q.1.l.fi.ff.de cõst.principum. ficut & pessimum pessima consequunt, ca.illud.8.q.1.ca.principium. 15 de penit.distin.2. At rationum gubernandi (quæ tres sunt, Aristocratia, siue optimatum, Democratia, siue popularis, & Monarchia vnius, siue regalis, optima est Monarchia, siue regalis, secundum Aristotelẽ 5. Ethicor. & 3. Politicor. pro quo est c.in apibus.7.q.1. & omnium legislatorũ optimus, & maximus fuit Christus. Ergo optima ratione gubernandi suam Rempublicã Christianam instituit. Et ita vnus est totiꝰ Ecclesiæ, siue Reipublicæ Christianæ princeps, & non alius quam Papa. Ergo ipse.

Decimotertio faciunt aliæ tres rationes naturales, quod nemo dat, quod non habet neque non habet quod dat, cap. quod autẽ de iure patronat. l.si vniuersæ. C.de leg. Et quod maior potest, id quod minor, c. illud. 95. distin. cap. historia. 33.q.2. & quod cui plus licet, licet etiam quod est minus, c. cui plus. de regu. iur. lib. 6. l. non debet. ff. eod. At Papa dedit potestatem eligẽdi, & faciẽdi Imperatorem, Papa dat potestatem gubernandi temporalia, iuxta citata in 3. arg. & ipse gubernat spiritualia maiora vtique temporalibus, ca. illud. de maior & est maior Imperatore ꝰpoterit ergo Papa gubernare temporalia.

36 Decimoquarto facit illa ratio naturalis, quę dictat, eius esse iudicare de medijs, cuius est iudicare de fine, l. de qua re. ff. de iudiciis leg. oratio. ff. de spõsal. vt medicinæ ars, cuius finis est sanitas, iudicat de mediis sanitatis, cap. tua. de homici. & ars militaris, cuiꝰ finis est victoria, iudicat de equestri, quæ ad illam est necessaria, & equestris iudicat de fenefactiua, & generaliter, vt Aristoteles 1. Ethicorum docet, in omnibus artibus, & potestatibus ordinatis, illa cuius finis est altior, & potentior, præcipere debet, & dirigere illa, quorum finis inferior est, & ordinatur ad illum finẽ altiorem, vt ars architecti, cuius finis est ipsa domus tota, præcipit, & dirigit artes illas aliorum artificum, quarum finis est inferior, & subordinatus illi altiori fini, quales sunt artes lapidicidarum, & lignicidarum, & id genus alię. At certum est potestatis Papę finẽ esse felicitatem æternam, & omnes in illam dirigere, & potestas secularis quoddã mediũ est tendẽdi in eum, c. princeps. 22.q.5. ibi, *Sæpe regnum cęleste proficit per terrenum*. facit c.regũ.eod. causa, & q.c.vides. ea.causa.q.6. ergo ad Papam pertinet potestatem secularem iudicare, q. eleganter expressit Henricus à Gandauo quolibet.7 art.23.

Decimoquinto, facit illa ratio naturalis, 17 quod sicut corpus est propter animam, ita temporalia sunt propter spiritualia. Et vt finis corporis est anima, ita finis tẽporaliũ sunt spiritualia, & per consequutionẽ potestas temporalis est propter spirituale, atque ideo potestas spiritualis iudicat de tẽporali, & dirigit illam, veluti medium quo tenditur in suum finem.

18 Decimosexto facit illa ratio naturalis, quæ dictat, commisso vno, censeri cõmissa illa, sine quibus id expediri non potest, l.1. ff. de iurisdictio. omniũ iudicum, c. præterea de offic. deleg. immo etiam illa, sine quibus id expediri quidem potest, sed non cõmodè, l. penul. ff. de vsufruc. l. quicunq; §. si ei qui ad vendendum. ff. de institutio. per quã pulchrè reprobat Aretin. in cap. de testibus gloss. singul. quæ secunda est, cap. solet, de semen. excommunic. lib. 6. sicut etiam pulcherrimè ait Bart. in l. ambitiosa, nu. 27. ff. de decret. ab ordine faciendis, quod commisso arbitrio super statu pacifico Reipublicę, censetur data potestas compellendi ad concordiam ciues etiam particulares.

19 Postremo hæc opinio videtur definita ꝑ vera in extranagan. vnam sanctã. de maioritate. & obed. Primò quidẽ quatenus habet, subesse Romano Pontifici, omni humanæ creaturæ esse de necessitate salutis. Secundo quatenus prope medium ait, *Quę in potestate Petri temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis. Conuerte gladium tuum in vaginam*. Tertio, ibi rursum, *Vterq; est in potestate Ecclesiæ, spiritualis gladius, & materialis*. Quarto ibi. *Oportet gladium sub gladio esse, & temporalem authoritatẽ spirituali subijci potestati*. Quinto ibi. *Lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci*. Sexto, ibi, *Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque immediatè, sed infima per media, inferiora per superiora in ordinem rediguntur*. Septimo, ibi, *Spiritualis potestas terrenam habet instituere, & iudicare, si bona non esset*. Octauo, ibi, *Spiritualis iudicat omnia*. quis ergo catholicus neget apud Romanum Pontificem esse vtramque potestatem, alteram in actu, alteram saltem in habitu?

Hęc sãt ampliſſima, & ornatiſſima Concilio, fulcra illa, quibus hæc sententia communis annitens, regina veluti quædam magna stipante caterua, incedit, quam mille 2 sequuntur non (vt ille ait) oreades, sed insigni authoritate doctores. Quorum de numero sunt Innocen. hic cum Hostien. gloss. & Ioan. Andr. quos Petrus ab Ancharа. Ant. à Butr. Panorm. Imola, Andr. Sicul. Felin. & Dec. sequuntur. gloss. item Hostiens. Panorm. Præpos. & communis in c. causam quæ. qui filii sunt leg. Arch. & Cardina. Alexand. in c. quoniã. 10. distin. & Alex. in c. cũ ad verũ. 96. distinctio. Oldr. consil. 81. Bartol. item in l. 1. §. præsides. ff. de requiren. reis. innuens contrarium esse hæreſim, & quasi ob id hæreticos fuisse damnatum Dantem Florentinum, poetam alioqui celeberrimum. Bartol. item elegan 22 ter in extranagan. ad reprimendam. in ver. totius orbis. Pau. Castren. in l. non ambigitur. ff. de legib. Augus. Anchon. de potestate eccles. S. Anton. 3. part. tit. 26. ca. 14. §. 17. Prieras verb. Papa. q. 10. & 11. Io. Seleſtadiens. in quadriuio. 1. part. col. 1. nouiſſi20 me Hieron. Balb. Epus Consens. vir varia lectione, & eruditione insignis, in li. de coronatio. Imperatoris ad Carolum V. q nũc fœliciter imperat, non semel hanc tenet, quamuis frequenter in contrarium inclinet, quam nescio, an indiligẽtia lapsus im-

posuit Bar. in prædict. locis, cum tamẽ Antoni. à Rosellis in tractat. de potestat. Imperator. col. 15. ægreferat, & lugeat, illum adhæsisse huic, quam nunc fundamur, conclusioni communi. Idipsum imposuit idem Hiero. Inn. in d. c. licet. de for. comp. qui tñ expressè ait, Imperatorem suum Imperium habere a Papa. Idipsum imposuit etiam Archidiacon. in capitu. duo. & capitulo si Imperator. capitulo, cum ad verum. 96. distinct. in quorum nullo, de hac conclusione vllum verbum fecit. Eandem imponit etiam Host. in sum. tit. de appell. § quñ. qui nusquam est. & in §. d quo. 2. col. vbi aliquid ad hanc rem pertinens dicens, cõiorem potius amplectitur, si satis perpẽdatur, sicut & illam amplexus fuit in summa tit. q filii sint legi. §. qualiter, & a quo. 3. col. Denique hanc esse opin. communem affirmant Panor. Inn. & Imo. in c. si duobus. §. denique. de appel.

Cõtrarię opiniõis fundamẽta.

HVius tamen conclusionis frequentius receptæ gloriam multa interturbant, & adeo quidem, vt me quoque ipsum, qui olim ab ea stabam, priden in contrariam, vel potius diuersam vi sua traxerint, quæ etiam desumuntur ex ratione Canonica, Cæsarea, Diuina, supernaturali, & naturali.

Et primo quidem ex Canonica deligitur hoc capitu. multipliciter in hoc expensum. Primo quatenus author eius Innoc. III. de suprema laica potestate Francorum inquit, illam esse Regis illorum, non obscure innuens, eam ad se non pertinere. Secundò vero, quatenus inquit, non 22 esse sui propositi illam perturbare, cum tamen id nequiuisset omittere, si ad Papam illa spectasset, quia negligentia conseruandi res Ecclesiæ suæ, peccatum est ꝑlato, cap. in canonibus. 16. quæst. 1. c. irresibili. de offic. ord. & nõ quale quale peccatum, sed mortiferum, si est magna, secundum gloss. multis singula. in capitu. ea, quæ de offic. Archid. immo, & dignum, propter quod quis deponatur ab officio, secundum gloss. etiam multis singu. in cap. dictum. 81. dist. Tertiò vero, quatenus innuit, ita se habere Papam ad Francorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regis iurisdictionem,ac Rex ad iurisdictionem ipsius. At constat iurisdictionem Papę nullatenus spectare ad Regem. Ergo nec illa,quæ Regis est pertinet ad Papam. Quod autem Inno. loquatur de suprema laica potestate,patet nam ipsemet asserit in ca.p venerabilem, qui filii sunt legitimi Francorum Regem,(de cuius iurisdictione,& potestate hic agitur) nemini esse subiectum. Quarto, quatenus probat non potuisse vllo modo Papam cognoscere de hac causa', si fuerat fundata contra Regem Franciæ ordinaria via,sed solum extraordinaria,scilicet denunciationis,eo,quod allegabatur peccare mortaliter non restituendo illud feudũ Anglo. At si superior eius fuisset,potuisset cognoscere aliquo modo de hac causa,etiã si fuerat feudalis,etiam ordinarie,quoniam cum inter dominum, & subditum est contentio de feudo, non cognoscit dominus, sed ordinarius si non sunt pares curiæ,cap. primo,de controue.feudi apud pares curię & c. imperialẽ,§.fi. de phi.feu.alie.p Frede.vbi gl. recepta,imo,& si sint pares curię si tamẽ illi sunt suspecti,ordinarius cognoscit,secundum Bald. in dict. §.fi. & Præpo. in cap. 1. num. 2. de inuesti. in marit.facta. Cum igitur Innocen. III. præsupponat. hic nullo alio modo, quam ratione peccati posse cognoscere de hac causa, clarè præsupponit nullo modo esse suum ordinarium.

Secundo facit, quod S. Aug. in c.quo iure.8.dist. iura humana ideo ait iura temporalium Imperatorum esse, quia Deus p Imperatores,& rectores sæculi ipsa iura humana distribuit humano generi. Audis,nõ Papam,sed Deũ per Imperatores iura humana humano generi distribuere? Neq; aliud sentit Gregor. Nziãzen. in c.suscipitis. 10.
23 dist. Cyprianus item relatus in c. quoniam cad. dist. sic loquitur: *Mediator, Dei,& hominum homo Christus Iesus, sic vtriusque potestatis officia discreuit, vt Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & rursus Pontifices pro temporalium tantummodo cursu, Imperatorum legibus vterentur*. Audis Christum discreuisse vtriusq; põtatis officia? Audis, Papam egere Imperatore quoad bona temporalia? Audiamus nunc Nicolaum idem repetentem in capitu. cum ad verum, 96. distinctio. & addentem. *Postquam ad verum, scilicet Christum ventum fuit, nec Imperatores iura Pontificis arripuisse, nec Pontifices iura Imperatorum vsurpasse*. an non clare distinguit vtriusque iura?

Tertio facit, quod Gelasius Papa ita imperatorem alloquitur in c. duo sunt 96. distinctione. *Duo sunt quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas*.
24 Audis verbum duo? Adde, quòd ex c. Cõstantinus. eisdem. 96. dist. iuncto c. fundamentũ. de electio. lib. 6. & c. futuram. 12. q. 1. colligitur, per donationem Constantini conuenire Papæ supremam in vrbe Romã laicam iurisdictionem, & non ex suo summo Pontificatu, omitto c. nos si incõpetenter. §. sed notandũ. 7. q. 1. qui non solitus in hoc allegari habet duas esse personas, quibus mundus iuste regitur, regalem scilicet, & sacerdotalem, & sicut reges ꝓsunt in causis sęculi, ita sacerdotes i causis Dei. Et paulo post habet quod sicut Ozias a Domino percussus est, quia sacerdotum officia vsurpare non licuit, sic sacerdotibus, & prophetis regum officia vsurpare non licuit. Quid clarius potuit, dici in huius partis confirmationem?

Quarto facit, quòd S. Ambrosius in cap. conuenior. 23. quæs. 8. dixit. ad Imperatorem palatia, ad sacerdotes primere Ecclesias. Et Innocen. III. in cap. solitæ, de maiorit. & obedien. Papam Soli, & Imperatorem Lunę
25 confert, sed Luna non fuit per Solem facta, nec a Sole dependet, immo diuerso defertur in cœlo, quia defertur in primo, cum tamen Sol deferatur in quarto. Ergo nec Imperator fit a Papa, nec dependet ab eo.

Quinto, quod Honorius III. in c. tuam de ord. cogaitio. præsupponit, se q demido neum iudicem ad cognoscendum de natalibus Reginæ Cypri, ad cognoscendum vero de successione, non ipsum, sed Regem Frãcorum existere competentem. Et Alexan. III. in capitulo causam, quæst. 2. qui filii, sunt legitimi respondit, ad Regem, & non ad Ecclesiam primere de possessionibus cognoscere,& addidit, *Ne videamur detrahere iuri Regis Anglorum, qui ipsorum iudicium ad se asserit pertinere*. Audis iurisdictionem aliquam esse, quæ ad Regem Anglorum,& non ad Papam pertinet? Idem Alexand. in c. si duobus. §. denique, de appellatio. declarat, extra terras Ecclesiæ, non posse ad ipsum

sum appellari a iudice ciuili, nulla inter supremam; & inferiorẽ facta differẽtia. Quin & gl. sing. in c. quoniã, dist. 10. renet ab Imperatore ad Papam non posse appellari, qđ totus seruat Christianissimus.

Sexto faciunt multa, quorum prętereo inductionẽ, scilicet c. quæsitum. 23. q. 4. & c. princeps, & c. regum. 23. q. 5. & celebritatem. de consecrat. dist. 1. Referam tamen extrauag. meruit. de priuileg. per quã Cle.
26 V. in gratiam regni, & Regis Francorum declarauit, nullum eis fieri præiudicium per extrauag. illam, vnam sanctam, de maiorit. supra in vltimo fundamento alterius partis relatam,& ocupliciter pro parte cõtraria inductam.

Septimo, idẽ probatur ratione Cęsareæ qua Imperator dominus dicitur mundi, ll. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. bene a Zenone. C. de quadri. ꝓscript, l. 2. §. pen. C. de iureiur. propter calu. dãd. l. 1. §. & cũ lex. C. de rei vxor. Non est igitur Papa dominus mundi, cum duo insolidũ nequeant esse domini, l. si vt certo. §. si duobus. ff. cõ-
27 moda. Adde, quod Papa Ioannes scribens Iustiniano præposuit, nomen illius suo, ęũ tamen Iustinianus scribens Papæ contra fecerit, vt habetur in inscriptionibus, l. inter claras, & legis sequentis. C. de summa Trinit. quod non videtur fuisse facturus Papa, si superior fuisset Imperatore in omnib. tã temporalibus, quam spiritualibus, quia indiscreta videri potuit illa modestia, argumen. ca. cum humilitatis causa mentiris, si antea non eras peccator, mentiendo efficetis. 22. quæst. 2.

Octauo facit, quod Cęsar in l. 1. C. de veter. iur. enuclea. ait. Imperium traditũ esse a cęlesti maiestate Imperatori. Idẽ in prin. Authq omodo oporteat episcopos. col. 1.
28 testatur, maxima dona Dei a superna clementia donata esse Sacerdotium, & Imperium, illud quidem diuinis ministrans, hoc autem humanis pręsidẽs, & vtraque ab vno eodemque principio procedentia, humanam exornare vitam, quid clarius dici potuit? Audis vtrumque donum a superna clementia collatum? Audis, vtrumque ex vno eodemque principio manare? Non igitur alterum ab altero. Idem in Authent. de non alienando. §. sancimus. col. 2. dixit, Imperium a sacerdotio parum differre, qđ nequit intelligi quoad dignitatem, & perfectionem, cum tanto sit Imperio sacerdotio sublimius, quanto aurum plumbo, cap. duo sunt. 96. dist. Ergo intelligendum est quoa originem, eo quod vtrumque manat a Deo immediate, quod est propositio nostra. Idẽ in Auth. de instru. fide. & cau. §. quia igit.
26 col. 6. dicit Imperium a Deo de cęlo institutum, suprema ergo potestas laica non nascitur ex ecclesiast. nec penes Ecclesiæ principem est.

Nono facit id, quod refert Alber. in l. bene a Zenone. C. de quadri. præscrip nu. 16.
30 scilicet Ludouicum a Bauaria cũ electoribus condidisse legem quandam, relatam ab ipso ibi ad verbum, quæ declarabat potestatem Imperatoriam esse immediate a Deo, & incurrere crimẽ lesę maiestatis, quicunque diceret electum in Imperatorem ante coronationem non esse verum Imperatorem, vel non posse administrare Imperium, quam legem Albericus ait iustam visã fuisse tunc multis prelatis, & eruditis viris Romæ, vbi tunc ipse agebat. Facit, & epistola
31 Philippi regis Francorum, cognomento Pulchri, ad Bonifacium. VIII. conditorem prædictæ extrauag. vnam sanctam. qua negat Franciam, eiusque regem in temporalibus subiici Papæ, quod & satis innuit prędicta extrauag. meruit. de priuile. allegata in
32 argum. præcedenti. Facit, quod omnes Hispaniæ reges, qui se credunt nemini subiacere in temporalibus iuxta gl. multis sing. in c. Adrianus. 63. dist. quę tamen habet simile in c. & si necesse. de don. inter vir. & vx. ægerrimæ ferunt se vocari subiectos, & (vt cum vulgo loquar) vasallos Papæ in temporalibus. Quis enim eorum ferat subditũ suum a seipso ad Papam appellãtem? Quis eorum pareat Papæ iubenti, ne in illa, vel illa causa prophana cognoscat? Quis eius legitimationem quoad successionem temporalem in suis regnis recipiat? Quis legib. eius contrariis suis, extra spiritualem, & ad spiritualia ordinatam materiã pareat? Qui ęt horũ regnicolæ audiãt æquo animo suos reges subesse Papæ in temporalibus? At vel oportet opinionem communẽ paulo aliter declarare, vel fateri, & reges ꝓfatos, & eorũ subditos ꝓseuerare in peccato mortali, & cõfessarios eorũ nõ posse illos absoluere citra sacrilegii crimẽ, qđ durũ eẽt cõcedere.

Decimo sacris litteris, siue iure diuino supernaturali, hoc ipsum demonstratur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram Saul rex primus Hebræorũ a Deo fuit
33 electus,& factus, non a sacerdote: licet p
sacerdotem illa electio fuit publicata,& vn
ctio ministerialiter celebrata. 1. Regũ 10.
cap. quod habet, Samuelem dixisse Sauli.
Vnxit te Deus super hereditatem suam. & ite
rum. *Vnxit te Deus in principem.* & paulo
inferius: *Certe videtis quem elegit Dominus.*
Dauid ité secundus Hebræorũ Rex nõ fuit
electus a Samuele, sed a Deo, 1. Reg. 16.

Vndecimo etiam sacris litteris probã
34 eo, quod nunquam in eis legitur Saulem,
vel Dauidem, vel vllum alium Hebræorum
Regem subiacuisse quoad temporalia sacer
dotibus, nec ei obedisse in illis, saltẽ qua
parte sacerdotes erant, quamuis qua parte
nuncii erant Dei, obedire tenerentur, sed
illud nõ erat obedire sacerdotib⁹, sed Deo
arg.c.cum aliquibus.de rescrip.lib.6.cap.
hi,qui.de præb.eo.lib.1.qui autẽ.§.fi.cum
1.sequenti.ff.de constit.pecu.per quam sin
gulariter probatur, etiam directam actio-
nem queri alicui per liberam personam,
quando illa intervenit, vt nuncius, immo
in c.nos si competenter,§.sed notandum.
2.q.7.habetur singulariter, Dauidem præ
35 fuisse sacerdotibus in causis secularibus,
subiecisse vero illis i causis Dei,& 3.Regũ
1.propheta Natam appellat Dauidẽ domi
num suum per illa verba, *Domine mi Rex*,&
per illa *A domino meo Rege*,& per ea, *Mihi
non indicasti seruo tuo*.

Duodecimo facit, quod etiã in Euange-
lio Saluator noster iubet reddi ea, quæ sũt
Cęsaris,Cæsari,quæ sunt Dei,Deo. Matt.
22.c.conuenior.23.q.8. immo quod maius
est,tributũ soluit illi pro se, & pro Petro,
Matth.17.& c.tributum.23.q.8.

Decimotertio facit,quod illa duo lumi-
naria totĩ⁹ orbis Christiani Petr⁹, & Pau-
lus Apostolorũ principes, quibus hic dies
sacer est,id manifeste videtur docuisse. Pe
trus quidem in 1.epistola c.2. qui relat⁹ in
c.solitæ.de maior.& obedien. iubet omni-
bus,Christianis,obedire Regibus,etiã eth 39
nicis,quales tunc omnes erant. Paulus ve-
ro ad Rom.13.& ad Titum 3.relatus in c.
cõuenior.23.q.8.& in c.2.de censib. præci
pit,vt omnis anima sublimioribus potesta
tibus subdita sit, quos constat non cepisse
quicquã a Petro,quippe qui essẽt ethnici,
sed a Deo ipso,vel a populis, q eã ab eo ac
experũt,iuxta illud. *Cis potestas a Deo est,*
ad Rom.13.Idem item Paulus relatus in c.
36 1.ne cler.vel mõ.ait 1.ad Tim.2. *Nemo mi
litans Deo implicat se negotijs secularibus.*qui
vero maxime militare Deo debet, Papa est
c.si Papa.40.dist.Ergo nõ debet esse penes
eum potestas mere laica omniũ seculariũ.

Decimo quãrto ratione naturali id ipsũ
ostenditur,eo quòd illa suadet,singula offi
cia singulis esse committenda personis. c.1.
89.dist.c.cũ singula.de prœben.li.6.l.ne-
mo.C.de assess.& l.consulta.C.de test. Et
ideo excepta necessitate,nemo dẽt esse car
nalis simul & spiritualis pater eiusdẽ, c.ad
37 limina.30.q.1.nec Comes Palatinus pro-
prium legitimat filium secundum gl.singu
larem c.per venerabilem. verb.regi.q filii
sunt legit. quam sequitur Ancha. cõs.320.
Primum dubiũ 3.dubio.Ant.a Rosellis de
legit.in c.decausa materiali.nu.12.Io. ab
Ana.cons.29. Visa Imperiali. dubio 3.quã
uis contra tenuerit Bal.in l.si cõsul.4.q.ff.
38 de adoptio.& Bologninus in additio. cõsi
lii prefati Ioannis. At monarchia spiritua
lis,siue summum sacerdotium,& summum
imperium.siue secularis Monarchia, duo
sunt munera distincta, & nõ quomodocun
que,sed vt aurum, & plumbum.c.duo sũt.
96.dist.nctio.immo,& vt duo luminaria di
uersis presidentia, cap.solitæ.de maiori.&
vt duo dona maxima Dei, auth.quomodo
oporteat episcopos,collat.2.in principio.
Ergo non sunt committenda vni, aut cer
te melius cõmittuntur duobus. At Dei o-
pera sunt perfectissima, Deut.23.Ergo illa
duo nõ vni,sed duobus fuere a Christo sum
mo Deo commissa.

Decimo quinto, facit illud ab hac ead.
naturali ratione manans, scilicet, *Qui ad
utrunque festinat neutrum bene peragit.*l.ne
mo.C.de assess.& illud. *Pluribus intentus
minor est ad singula sensus.* & illud. *Stulto-
rum enim cithara male concordat.*cap.quod
a te. capiculo diuersis fallaciis. de cleric.
coniugat.

Decimo sexto facit ratio canonica mix-
ta naturali,ob quam in c.te quidem.11.q.
1.Petrus, sic alloquitur Clemẽtem destina
tum Papam. *Oportet summo te studio uti, Cle
mens, ut omnes uitæ huius occupationes abii-
cias,ne fidei⁹sor existas,nec aduocatus fias,ne
ve i vlla alia occupatione mundialis officij pro
sus inueniaris, ne ꝑfocatus præsentibus horum
curis,non possis verbo Dei vacare.* In quibus
verbis

verbis põdero primo illud, omnes vitę hu-
ius occupatiões, per quas certum est intel-
ligi sęculares. Secundo illud,ne fideiussor
existas.Tertio illud,ne i vlla prorsus.Quar
to illud,ne prefocatus presentibus hominũ
curis. Quinto illud, non possis verbo Dei
vacare.constat enim, & id quidem palàm,
eum,qui summam, præsertim omniũ Chri
stianorum,potestatem laicã habet, nõ pos-
se præcepta hæc seruare. Ergo videnꝫ hæc
duo munera secum pugnare,vt quidam ma
le dixerunt, aut certe magis conuenire, vt
illa diuersæ subeãt personę. Quod subiicit
illi canon in illis verbis, *Hęc vero opera,quę
tibi minus congruere diximus, exhibeant vidã
40 tes laici.* audis minus congruere? Adde,ꝙ
Romulos Romanorum ille rex primus le-
gem naturæ solam doctus,instituit sacra,&
ctos,Marco Varrone, Dionysio Halicarnas
seo,& Antoni.Coccio testibus.prospiciens
vir prudens se non posse Imperio simul, &
Sacerdotio facere satis, & quod post illum
ea in melius reformauit eius successor Nu.
41 Pompilius solam item legem naturæ do-
ctus. Sed & Moyses Hebræorum dux ille
primus, & optimus, ratus etiam non posse
ab vno temporalia, & sacra omnia iuste cu-
rari, Aaroni hæc, illa sibi curanda partí-
tus est.

Postremo, vt finiamus in ratione põtifi-
cia,a qua etiam inexpiatus,facit,& neruo-
se quidem,c.per venerabilem.qui fi.sint le-
primo,quatenus de rege Francorum,ait,ne
minem eum superiorem in temporalibus re
cognoscere.Quod certe non dixisset,si ipse
met, qui dicebat fuisset illius superior in il
lis.Secũdo facit,quatenus de rege ipso ver
ba illa subdit, *Nostra iurisdictioni subijcere
se potuit.* Nonne aperte indicat eum non
esse iurisdictionis Papæ quoad temporalia
sine subiectione voluntaria? audis enim,po
tuit,& non debuit. Tertio facit, quatenus
probat, Regem Frãcię posse legitimare sub
ditos suos quoad tẽporalia,sine vllius alius
consensu. Quod facere non posset, si Papã
recognosceret superiorẽ, vt etiam ipsemet
Papa ibidem palam probat.

Hæc sunt amplissima,& ornatissima Cõ
cio,alia pedamenta, quibus suprema pote-
stas laica suũ caput extollit,& se a Deo ip-
so ortam probare nititur.quod iure facere
posse affirmat Ioannes Theutonicus, vir vnde-
quaque doctissimus in scholijs, c. quoniã.
10.distinct.& sentit in c.1.22.distin. & in
cap.cum ad verum. 96.dist.Franciscus item
a Zabarellis Cardinalis in præsenti cap.
& Bal.in rub.Digestorum.colum.2.parum
memor Bar.contrarium tenentis,dixit om-
nes legistas tenere pro maxima, Imperato-
rem Romanorum neminem habere in tem
poraliqus superiorem.Idem Ioannes Pari-
siensis theologus ordinis Prædicatorum do
ctor antiquus in lib. de potestate Papali,&
Imperiali, quẽ sequitur Alber. in l.cũctos
nu.9.& 20.C. de summa Trin. & in l. bene
a Zenone,C. de quadr.præscrip.nu.16.hoc
idem sentit Cosmas in proœmio cõgregat.
Gallicanæ,& Iacobus Almay. in lib. de po-
test.Papę.Idem Ioannes Maior in 4. distin-
ctio. 24.quæstio.3.& super Matth. cap.16.
idem Antonius a Rosellis de potest. Impe-
ratoris.colum.15.

Per prædicta, posteaque dicenda credi-
mus non esse assentiendum his qui dicunt
potestatem supremam laicam omnium nõ
solum habitu,sed etiam actu esse penes Pa-
pam.neque alijs affirmantibus potestatem
laicam supremã adeo repugnare supremæ
ecclesiasticæ,vt ambæ simul in vna,& eadã
persona concurrere nequeant,neque aliis,
qui dicunt, ecclesiasticam nullatenus ad tẽ
poralia.neque his,qui affirmant, duas ꝑdi-
ctas, easdemque summas potestates,eccle-
siasticam nempe,ac laicam non posse cõcur
rere in eadem persona, immo affirmamus
etiam nunc,& iuste, concurrere in Pontifi-
cibus Romanis,qui qua parte sunt Pontifi-
ces summi, summam ecclesiasticam habẽt
qua vero sunt reges supremi Vrbis Roma-
ne, ac multarum aliarum terrarum summã
laicam habent in eisdem terris.

Arbitramur autem, sub debita censura,
primò,quòd potestas regia, sine ordine ad
spiritualia,siue mere laica suprema, qua to
tus quoad temporalia, & corporalia regit
orbis,est potestas generi humano ab exor-
dio rationalis creaturæ indita,iuxta princi
pium 5. dist. ad gubernandum illud secũdũ
rationem naturalem,in finem quærendi,&
conseruandi virtutes morales, quæ viribus
naturaliter inditis absque gratia gratũ fa-
ciente quæri possunt.

Secundo, quod potestas nona ecclesia-
stica suprema,qua tota ecclesia Christiana
in nouo testamento regitur, est potestas

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritualis supernaturalis data Petro, & successoribus eius a Christo ad regendum, & dirigendum eam directè in supernaturalibus, quoad finem supernaturalẽ supremũ, & vltimum, per rationem supernaturalem, quæ directè solum amplectitur supnaturalia, indirectè vero, siue in ordine ad supnaturalia, ét omnia naturalia quatenus sunt necessaria ad consequutionem finis supernaturalis, ob quem sunt instituta. Ita quòd, vt dixit Franciscus a Victoria de potest. Ecclesq. 5. versi. octauo propositio. Papa i ordine ad supernaturalia habet amplissimam potestatem supra omnem tẽporalẽ, qua vti potest. quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem, & potest non solum omnia, quæ possunt principes seculares, sed & facere nouos principes, & tollere alios, & imperia diuidere, & pleraq; alia. adeo, qđ verum dici possit illud Illustrissimi Cæietani tomo 1. tract. 2. de auctori. Papę, & Cõcil. cap. 13. ad 8. in hæc verba, *Papa habet supremam potestatem in temporalibus, et non habet supremam potestatem in temporalibus, affirmatiua namque est vera in ordine ad spiritualia: negatio vero est vera directe, seu secundum seipsa temporalia.* hæc ille.

Tertio, quod hæ duę potestates differũt specie. Tum quia altera, scilicet mere laica est naturalis, & altera supernaturalis. Tum quia illa fuit naturaliter data primum toti generi humano, congregationibus, & populis eius. Deinde per electionem diuinã, uel humanam, siue successionem, uel alios modos legitimos i Reges Regulos, uel Respu. & alios trãslata. hęc uero supernaturaliter data fuit a Christo incarnato, & passo, Petro, & successoribus eius. Tum quia sicut aurum superat plumbum altitudine suę quiditatis, seu essentię, & Sol Lunam, ita potestas ecclesiastica superat mere laicã sua essentia, & eminentia, & eminenter continet eam, sicut perfectio auri eminenter continet perfectionem plumbi, & Sol perfectionem Lunę, & Deus ipse perfectionẽ oium creaturarum, iuxta S. Thomam communiter recep. 1. par. q. 4. art. 2. licet differat ab eis infinitate, plusquam genere. & specie, ut colligitur ex eadem q. ar. 3. Tum quia fere idem sentit hęc opinio, quod S. Thomas, & cõmunis, nisi quòd hęc ait, Laicam potestatem eminenter, & uirtualiter cõtineri in ecclesiastica, illa uero contineri habitu, quod confirmatur eo, quod quicquid potest Papa facere, statuere, & iubere secundum alteram prędictarum opinionum, potest etiam secũdum alteram, vt, per solutiones ad argumenta in contrarias partes adducta patebit.

Octogĩta corollaria, qbus declarãtur multi errores manifestè tenentiũ vtramque partẽ huius quæstionis, & definientiũ, diuidentiũque potestatẽ, & eas declarantiũ, & solutiones argumentorũ cõmunis, & aliorum.

SVMMARIVM.

42 *Bartoli error grauis.*
42 *Hæresis quid, & qui hæretici.*
42 *Pertinax quis dicatur.*
43 *Hæreticum non esse notabile nostrum, nec eius contrarium.*
44 *Canones non esse sibi contrarios, nec pares sacris litteris.*
45 *Canones posse in hoc citari, licet leges nequirent.*
46 *Papam quatenus Papa in his, qua sunt fidei non errare.*
47 *Papa licet de sua propria causa cognoscere.*
48 *Papa inferior cognoscit de causa Ecclesia sua, & seqnen.*
52 *Baldi duo errores, & seq.*
53 *Andreas Alciatus iurisconsultus laudatus.*
54 *Lusitano paret India, que nõ paruit Romano.*
55 *Papa est maior Imperatore simpliciter, & in illo secundum quid, & seq.*
57 *Humilitatis, siue modestiæ documentum.*
58 *Aluarij Pelagij error, & seq.*
60 *Dominum no perit peccato mortali, nec fundatur in charitate.* 61. *nec perditur paganismo* 62.
63 *Christus nullis abstulit sua regna, & est condominus eorum.*
65 *Antonii a Rosella quatuor errores. & 67. 68. et 76.*
69 *Christus ab æterno fuit, sed non fuit homo ab æterno, et seq.*

Christus

71 *Christus non fuit legitime subiectus Pilato.*
72 *Superior peccans in loco inferioris, non subest illis.*
73 *Cæsar Augustus Christi Vicarius.*
74 *Deus omnia facit, aut permittit.*
75 *Papa nulli se potest subdere indicandum.*
76 *Potestas ecclesiastica non repugnat Laica.*
77 *Moyses habuit vtramque potestatem summã & seq.*
78 *Concilium œcumenicum non conuocat Imperator.*

42 PRo cuius resolutionis defensiõe, declaratione, ac argumentorum pro vtraque parte formatorum concordia infero primo, errare Bar. in l. 1. §. præsides. ff. de requirend. reis. dum significare videt hęrẽticam esse, quam elegimus, opinionem, & ob id quasi damnatum fuisse Dantem Florentinum poetam celeberrimum, & qui eam affirmãt hæreticos. Tum, quia hæresis est dogma pugnans fidei Christianæ contrarium, iuxta c. hæc est fides. 24. q. 1. & gl. fi. eandemque memorabilem clem. 1. de hær. quam commendat Pan. in tract. de concilio Basiliẽ. in 2. dubio. Hæc autem opinio licet falsa esset, non esset tamen eiusmodi. Tum quia eius contradictoria, neque sacris litteris continetur, neq; ab Ecclesia determinata est. Tũ quia, non est hæreticus, qui hæresim sine pertinacia tenet, clem. 1. iuncta gl. in verb. pertinaciter. de vsuris, & cle. 1. §. porro. iuncta gl. verb. pertinacia, de summa Trinit. pertinaciter vero is aliquid tenet, qui adeo affirmat impudenter, vt sit irreuocabilis, indociis, & obstinatus, secundum glo. in d. §. porro, vel certe, qui non credit illud, quod scit esse fidei Christianæ, vt præclare declarat Tho. a Vio. 2. 2. q. 11. art. 2. vel vt ipse addo, quod esse fidei debet scire. Quales non sunt, qui hanc opinionem tenent, vel tenuerunt, quippe qui parati sunt, & fuerunt cor tigi, nesciunt, vel scire debuerunt, id esse cõtra fidem catholicam. Tum, quia Parisiensis schola nullatenꝰ esset passa, vt sui docto
43 res hanc partem libellis editis defenderẽt, si putassent illã hæreticam, quod tamẽ non solũ passa est, & patitur quotidie, sed etiam videtur eam comprobare. Neque putet aliquis idem, qđ Bar. tenere Durandũ de iur. eccl. q. 1, col. parua 19. quoniam licet id videri posset negligentius eum legenti, tamẽ longe aliud ait, vt in 6. notab. dicam.

Secundo errãre Ant. a Rosell. vbi suprã fol. 7. col. 4. quatenus ait, hęreticum esse, &
44 insanum tenere communem opinionem contrariam nostri notabilis, & hoc peius erat, quam Bar. meo iudicio, quod multo magis q̃ ille affirmat, nã, & asseuerat illud, qđ ille non facit. Is error eisdem fere fundamentis, quibus præcedens confutari potest.

Tertio errat (vt pace eius loquar,) ꝑdictus Hieronymus Balbus, cum in pag. 26. prædicti libr. de coronatio. ait leges in hãc conclusionem sibi vbiq; constare, canones
45 vero diuersis, & inter se malè cohęrẽtibꝰ sententiis conflictari. Tum quia nulla est inter canones non abrogatos cõtrarietas, iuxta proœmium Gregorianum. Tum, quia fidem abrogat Romanorum Pont. decretis, contra c. si Romanorum. 19. dist. quanquã fateor, nõ esse accipienda illa veluti scripturas sacras, quicquid legatur in c. in canonicis, ea. dist. quoniam fragmentum illud corrupte desumpsit Gratianus, vt videre est in Archetypo apud S. Aug. in l. 2. de doctrina Christiana. c. 8. quod latius monuimus, cũ illud c. Salmanticæ interpretaremur. Nec obstant ea, quæ præfatum Hierony. mouere potuerunt, nam, Deo duce, belle nos cõciliabimus canones, qui illi videntur compugnare.

Quarto, errare eũdem Hiero. in ea. pag. 26. quatenus ait, nec ius canonicum, nec ciuile satis viriũ, vel firmitatis habere ad dirimendam hanc quæstionem, eo q̃ non est credẽdum plus voci mortuæ, quam viuę, l. in exercendis. C. de fide instrum. & q̃ Papa & Imperator, qui hodie viuunt, non admitterentur testes in hoc negocio ne in sua cã testificarentur, contra l. nullus. ff. de testi-
45 bus. Ergo nec voces mortuæ ꝑdecessorum suorum admittendæ sunt. Hæc enim sentẽtia vtcunque toleraretur quoad ius ciuile, & ipsius authores, iuxta ea, quæ notat Old. consi. 69 col. 3. quo ad sacros tamen canones, eorumque authores minus mihi videt modesta, quoniam primo, principalis fidei declarandæ potestas penes Romanũ Pontifex est secundum Hierony. in c. hæc est fides. & c. quoniam vetus oriens. 24. q. 1. Deinde quod Innocen. IIII. (quo, ipso Hierony. teste, pagina 18. nemo syncerius incorruptiusque sacrorum canonum fontes referauit,) in ca. licet ex suscepto. de foro cõpet. pronunciauit, temerarium eum, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

negaret adhibendam esse in his sacris canonibus, postremo meminisse debuerat se ordinis esse Dominicani, & S. Thomam Dominicanorum ducem, (cuius doctrinam in cœlum vsque non iniuria extollit ipse,) si il
45 la esse opinione 2.2.q. 11.art.2.vt puter, Papam qua parte Papa est, in his, q̃ fidei sũt errare non posse. quod diligẽter annotauit ibi Tho. a Vio. reprobans per hoc Panor. qui in cap. significasti. de electio. dicebat, dictum vnius primati, præferendũ esse dicto Papæ, si efficaci niteretur ratione. S. Tho. etiam sequitur diuus Antoni. 3.par.tit.22. cap.6.§.18. At constat omnes canones vniuersales editos fuisse a Romanis Pont. quatenus sunt, vel fuerunt Papæ, vel eorum authoritate. Ergo secundum opinionem S. Thomæ, non potuerunt, Romani Pontifi. in hoc errare, neque secundum aliam, tam facile, vt ipse innuit. Adde quòd virũ episcopum, & alioquì perdoctum non debuerunt mouere illa fragilia, immo falsa fundamenta, nam secundum receptiorem senten-
47 tiam licet Papæ, & cuilibet alii principi nõ agnoscenti superiorem in sua ppria causa, siue patrimonij, siue delicti ius dicere, cap. cum venissent. de iudic. vbi gl. Pano. & alii quos citauimus ibi post Dec. numero 5. & l. proxime. ff. de his, quæ in testa. delen. vbi Bart. & alij. quanto magis in causa suarum
48 dignitatum, in qua etiã inferior, nisi alias recusetur, iudex est competens, iuxta gloss. celebrem. cap. si quis erga. 2.q.7. communiter receptam in dicto capitulo cum veniss-
49 sent. per Panorm. & alios, quos retulimus
50 ibi post Dec. nu. 6. & Ias. in l. qui iurisdictio
51 ni. col. 1. & 5. ff. de iur. omn. licet item etiã inferioribus prælatis regulariter testificari in causis suarum ecclesiarum, cap. insuper de testib. vbi Pano. notab. 1. annotauit, & dilatat Felin. in princ. c. cum nuncius. eodem. tit. post Innoc.

52 Quinto infero errare Bal. in l. 1. c. 1. C. de summa Trini. quatenus ait. Imperatorẽ esse vniuersalem omnium Christianorum dominum, & Ecclesiam iuris esse Imperii, q̃a Imperator ab Ecclesia suscipit insignia, & Ecclesia non generat, sed conseruat Imperium. Errat inquam, eo quod multi sunt Christiani, ad quos ũ vsque terras nunquã se protendit Imperium Romanum, quando quidem nec Scythia, nec Sarmatia, nec vl-
53 tra Euphratem vniuersus orbis illi vnquã parnit. Quod etiam doctissimus, & nedum vtriusque iuris, sed etiã historiæ callentissimus Andreas Alciat. dixit in ead. l. Neque
54 India, quæ hodie Lusitano paret Imperio, parnit vnquam Romano. Tum, quia ratio Baldi potius probat contrarium, quam ppositum. Tum quia contra Bal. est c. connenior. 23.q.8. quatenus habet ad Imperatores palatia prinere, ad sacerdotes ecclesias. Tum, quia laicis, quamuis religiosis nõ est data facultas ulla imperandi quicquam in ecclesiasticis, immo necessitas manet eos obsequendi, c. bene quidem 96. dist. & ea. Ecclesia. de constit. vbi Panor. receptus ab aliis extendit hoc ad Reges, & Imperatores, pro quo tex. in specie optimus. in c. tua de decimis.

55 Sexto errat in hac materia idem Baldus in rubr. ff. veteris. colum. 2. cum ait, Romanum Pontifi. re & nomine maiorem Cæsare, secundum quid, contra vero Cæsarem simpliciter maiorem esse, quam Papa, quia (inquit) Cæsar imperat iure in vniuersa ditione, quæ ascendentem videt, & descendentem Solem, & quæ est ex vtroq; latere, scilicet meridie, & septẽtrione. O temeritatem tanto viro indignam. O posterorũ, qui hoc non reprehendunt, oscitantiam. Nonne maior est, qui melioribus præest? Aut. de defens. ciui. §. nos igitur. col. 1. Nõne Papa saltem spiritualibus omnibus omnium cõsensu præfectus est? c. cuncta. 9. quæst. 3. At spiritualia meliora, & maiora sunt tẽporalibus, c. illud, de maio. Nonne. maior est, q̃ benedicit, quam qui benedicitur? Ad Heb. 7. & cap. denique. 21. distinct. Nam longius latiusque patet imperium Papæ, quam Imperatoris? Innoc. in c. 1. de const. Non certum est quem ille allegat Auth. vt omnes obediant. §. hęc considerantes, collat. 5. nõ probare id, quod ille ait, sed tantũ Cęsarẽ imperare his omnibus, q̃ sceptris eius obediunt in ditione, quę solem videt orientem &c. Nonne Papa Sol quidã est, & Imperator Luna quędam? c. solitę. de maior. Et patus, siue vicariatus ille summi Dei summus, tanto est altior Imperio, quanto plũbo aurum, cap. duo sunt. 96. distin. Nõne a Constantino vsque ad translationem imperii, Constantinopolitanus Imperator subiacuit Papæ? late S. Tho. lib. 1. de regi. princ. Et a trãslato Imperio ad Germanos in hũc vsq; diẽ Papę pedes exosculãt Imperatores pro-

prostrati. in pontificali de corona. impera. 60 tur in Cõcil. Constã. Ad hæc, q̃d dominia, & iurisdictio nõ fundantur in charitate, vt concludunt prædicti, alioqui Dauid ille regum excellentissimus ipso iure perdidisset regnum, propter peccatum illud celebre adulterij, & homicidij in Vriam cõmissi, de quo 2. Regũ 10. & in c. ille tex. de pœni. distin. 3. capit. cum olim. 2. de offic. deleg. Adde, quod speciale est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, vt quis bona perdat ipso iure, c. quo iure. 8 dist. & c. ad abolendam. de hæret. c. cum sm. eo. tit. li. 6. l. quisquis C. ad l. Iuliam maiest. translatæ in cap. si qus cũ militibus. 6. q. 1. Postremò hæc est contra glo. c. si de rebus. 22. quæs. 7. & contra Innoc. Ioa. Andr. & Communem in cap. quod super his. de vot. & contra Oldra. & omnia fundamenta eius in consil.
61 263. qui omnes præsupponunt, dominium rerum naturale saltem, & ciuile penes infideles, paganos, & idololatras haberi, quauis forte à Para, si certis eius sententiis, & mõtis non parent, possent illi priuari, de quo postea. Quin, ipsemet Aluarus eo. lib. art. 59. col. 19. dixit, gẽtiles habuisse aliqua regna iusta, & legitima. Non obstat Hostien. in d. c. quod super his. col. 4. versi. Mihi vt transcriptus à S. Anto. 3. part. tit. 3. cap. 2. colum. 5. qui tenuit omnia iura regnorum simul, & dominia trãslata fuisse in Christũ iam inde à Conceptione, vel Natiuitate ipsius, & eum suo vicario Petro illa omnia
63 commisisse. Tum, quia Christus ita fuit dominus omnium regnorum mundi, vt tamen nemini auferret, quod ante suum fuisset, iuxta illud Ecclesiæ, *Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia.* Neq; obstat l. si vt certo. §. si duobus. ff. comm. qũ licet duo nequeant esse æquales domini eiusdẽ rei, vt habet illa l. possint tamen esse inæquales ita, vt alter sit altero superior, vt dominus directus, & vtilis, Deus, & homo, & Christus qua parte est homo, & alius homo.

56 quanquam secundum quid, & quoad
57 aliqua Imperatores, & Reges maiores sunt ipso, nec mirum: nam vno saltem Christo excepto, nemo est adeo felix, nec adeo dinorum munere dines, qui nõ possit iustè arbitrari, & credere in quolibet alio, quãliber abiecto, esse aliquid diuini muneris, quo præcellat ipsum, & ratione cuius non possit eum sibi arbitrari superiorem, vt in materia modestiæ modestissimus ipse Th. definit vtilissime. 2.2. q. 16. artic. 3. ad 2. ita interpretans illud ad Philip. 2. *In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.*

58 Septimò, infertur errare videri Aluarũ Pelagium virum alioqui authoritatis apud eruditos non contemnendæ, in libro de plãctu ecclesiæ lib. 1. ar. 13. qui in nostra materia potestatẽ Papæ ampliãs, ait in littera d. idololatras, & paganos nullã vnquã habuisse iurisdictionem, & ió regna illorum 63
oĩa pertinere ad Ecclesiã Christianam, & per consequutionẽ ad Papã, qui præfectus est illi. Mouetur per illud Sapien. 10. *Iustũ tulerunt spolia impiorum.* satis relatum in c. quo iure. 8. dist. & in c. si de rebus. 3. q. 7. quatenus habet, labores impiorum à iustis edendos. Mouetur & illo Matthæi 21. & Eccles. 9. *A gente in gentem regnum transfertur propter iniustitias.* Qui error in causa forte fuit, vt multi nostra ætate in orbe nouo suis dominijs sint spoliati.

Sed hæc conclusio periculosa vt. Primũ quidem, q̃ nullo iure probatur. Deinde, q̃d 65
59 ex illa, & eius fundamentis infertur, peccatum mortale ipso iure perdi dominium. quod error est Araucani in defensorio pacis, quem meminit, & reprobat Lo. Maior in 2. sent. dist. 42. & Iacob. in 4 dist. 15. q. 3. colum. 10. quodque multis sacræ scripturæ locis posset confutari, & damna- 66

Octauò errat itẽ Ant. à Rosellis vir alioqui gentilitate, nobilitate, & eruditione clarus in sui libri titulo de potestate Imperatoris, & Papæ. de iudustria, vt vr, ponens Imperatorẽ Papæ. Tũ, quia digniora sunt præponenda, iuxta gloss. illas memorabiles c. bene quidem 96. dist. ver. Mediolanẽsi & capit. quorundam. de elect. lib. 6. verb.

Prædica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prędicatorũ,& iuxta ea,quæ nos adiecim⁹ non omnino ,pęnitẽda Decio cadẽ profunde agenti in c.auaritiæ de præb.Tum quia ipsemet Ant.in eo.li.fol. 12.col.4.vers.vt ora leonum concludam.fatetur, Papã simpliciter maiorem esse Imperatore . qđ nos neruosè probauimus supra nu. 55. cum eo tamen nolim contendere,qui cõtenderet, ideo præposuisse potestatem Imperatoris potestati Papæ,quòd hanc illa præcederet tẽpore;licèt non dignitate , vt dicemus infra in corol. sicut Ioann. Parisien. videtur præposuisse in libro de potestate Regia, & Papali .

67 Nonò, infertur errare videri eũdẽ Ant. à Rosellis in eo.li.dum col.16.& multis sequentibus nullum,non mouet lapidẽ , quo probet, Christo saluatori nostro quatenus erat homo, nullam potestatẽ sæculare fuisse , atque iõ neque Petro vllam mandasse. Contra eum.n.sunt omnia illa, quæ allegauimus supra in 8.fundamento prioris, eusdemque cõmunis opinionis,& extrau.cum inter nonnullos . Ioan.22.de verb. signific. quatenus habet,hęreticũ esse dicere,Christum & Apostolos eius nihil habuisse in eõmuni,nec in partticulari , & condemnatio Auinione ab Vrbano iiij facta 9.articulorum contra illam extraua.Parisiis defensorũ,quę habetur inter errores,post 4.lib. Magistri sententiarum excusos.

68 Decimò errare item eundẽ Anto.verbis (vt opinor)potius,quam mẽte,cum in eo. li.colũ.5.dixit , imperii iura fuisse populo Romano,antequã Christus esset, hęc.n.cõclusio,vt ab illo asseritur , falsa est,quoniã

69 Christus ab æterno fuit.Secunda.n.Trinitatis persona fuit ab ęterno, & Christus secundum suppositum est secunda persona Trinitatis. Ergo & Christ⁹ fuit ab ęterno, & vterque Th.1.par.q.16.ar.9. non solum asserit,esse falsum illã, *Christus incœpit esse:* sed etiam illam demonstrato Christo : *Iste homo incepit esse*,iuxta illud ad Hebræos vlti. *Iesus Christus heri,& hodie, ipse. & in sæcula* . Quod etiam communiter tenetur in 3.lib.sent. distin. 11.vbi Iacobus ait , hanc falsam. *Christus aliquando non fuit.*& Ioannes Maior illam,*Christus incepit esse*. Quanquam vera est illa;*Christus non fuit ab æterno homo* . & illa ; *Christus cepit esse homo.* & illa. *Christus quatenus homo non fuit ab æterno* .In quo sensu crediderim prędictũ Ant. virum alioqui pium;intellexisse,opere prętium fu visum est præmonuisse lectorem .

70 Vndecimò infertur,quo errat,meo iudicio,idẽ Ant.quatenus eo.li.col.24.tenuit, Pilatũ habuisse iurisdictionẽ ordinariã,& potestatem legitimam iudicandi Christũ. Et fol. 12. col.3.iterum dixit Pilatum Ti-

71 berii Cęsaris prędem potestatem habuisse

72 se coactiuam super Christum. quod mihi videtur falsum.Tum,quia inferior non habet potestatẽ in superiorem , cap.inferior. 21.distinct. & cap.cum inferior.de maior. etiamsi delinquat in territorio sui inferioris, secundum glos.3. & sing.cap.1.de rapto. communiter receptam ibi,& a Panor. & Felin.in c.cum inferior. de maio. Quòd pulchre probat Io. And. in Mercur. regul. cui licet.de regul.iur.li.6.At Christus etiã quatenus homo superior erat Tiberio Cæsare , cuius Pilatus erat præses . Ergo,&c. Tum, quia S. Tho.in illo lib. de regimine princ.lib. 3.cap.8. concludit.Octauianum Augustum Christi vices gessisse in temporalibus ; licet ipse id non intelligeret,sicut & Cayphas prophetauit , non intelligens se id facere.

Non obstat.q superior volens possit iudicari ab inferiori , si ipsemet consentiat , leg.est receptum.ff.de iurisd. om.iud.quod glos.sing. ibi extendit etiam ad Imperatorem , & glos.capit.in synodo. verb. Apostolicam , 93.distinct. & glos. prim.capit. nemo.9. quæ. 3.& in proœm.sexti ver. Seruus.extendunt ad Papam , per capit.nos si incompetenter. 2. quæst.7. non(inquam) id obstat . Tum , quia non constat de tali Christi consensu,immo verò magis de dissensu,cum Ioan.cap.19.illi dicenti . *Nescis, quia potestatem habeo dimittere te , et crucifigere te?* respondit. *Non haberes potestatem aduersum me vllam , nisi tibi datum esset desuper.* innuens ipsum non iuridicam, sed quã dam permissiuam potestatem habere, iuxta cap. nec mirum.26.quæst.5.ibi, *Omnia, quæ sunt aut Deus iusto iudicio facit , aut sic-*

74 *ri permittit.* non enim colligitur ex illis verbis , Christum quatenus homo erat consensisse in iurisdictionem Pilati, sed permisisse quatenus Deus, nec repugnasse quatenus homo.Tum,quia non videtur decuisse Christum τεληθρωπον , siue Deum, & hominem consentire, vt homuncio peccator, & impius potestatem habuisset in illum legitimam

gitimãm vitæ præsertim , & necis , quia & communis conclusio , cui magis adhæreo, quam Panorm.Felin. & alii relati per ipsũ sequuntˉ in c.Ecclesia.de consti.tenent,non

79 decere,neq; licere, vt Rom.Põt.subiiciat se iudicandũ alicui laico contra prædictas glossas,licet eas iure veriores, sed communiter reprobatas,asseruerit Decius ibidẽ.

76 Duodecimo infertur,errare haud dubie grauiter eũdem Anto.qui in eo.li. col.28. asserit,insanum , & hereticũ esse dicere, q administratio vniuersalis rerum temporalium,possit esse apud Romanum Pontificẽ, aut apud aliquem alium in sacris ordinib⁹ constitutum . Tum , quia possibile,ac verum est id,quod ipse appellat impossibile, ac insanum,& adeo quidem verum & possibile,vt ita sit factum a Constantini donatione in hunc vsque diem, quo tempore summa potestas laica exercitata est a Romano Pontif.summam potestatem ecclesiasticam habente, tam Romæ , quam in aliis multis terris donatis ab eo Ecclesiæ, c.Constantinus.96.distin.& cap.fundamenta. de elect. lib.6.& cap.futuram. 12.quæst.prima.ibi, *Sedem Imperialem reliquit, et Petro successori suisq; suis profuturam concessit.* Quam donationem valuisse,cõis opinio tenet cum glo. cap.ego Ludouicus.63.dist. & gl.in clem. Romani.§.porro. de iureiurã.& late tradit Cardin.Alexand. in d.capit.Constantinus. Quod etiam tenet ipse Ant. fol.15. col.3. & 4. quoad rerum dominium , licet quoad iurisdictionem, & imperium supremum id neget , motus quibusdam argumentis satis leuibus ad probandum Accursium illã differentiam sentiẽtem. in Authen.quomodo oportet epos.§. igitur.collat.1. Tum,quia dato,quòd esset falsum, nõ tamen foret insanum , quando quidem negari non potest bonam doctorum partem Christianorum id asseuerare, idq; seruatum esse circiter 79 mille annis . Tum,quia effrõtis,& verè insani hominis fuit , appellare hæreticum,& insanum id, quod omnes Papę mille annis seruauerunt, quod bona pars iurisperitorũ probat, quod Ecclesia adeo non damnauit, vt credatur damnatura contrariũ , si ea de re pronunciaretur. Tum,quia illæ duæ potestates ipsa rei natura non repugnant sibi mutuò,vt dilucidè mõstrat Iacob⁹ Almaynus , de potest.Ecclesiast.ca.6.colum.9.q etiam colum.3. probat , fratri Minori non

77 repugnare suprema iurisdictionem , quãuis repugnaret aliud rerum dñium . Tum, quia Moyses potestatem hanc vtranq; habuit , vt constat ex Exod. Machabæi etiam vtranque habuerunt simul & exercuerunt, fuerũt enim populi Israelitici duces supremi,& sacerdotes maximi,vt ex 1.& 2. Machab.apertè colligitur. Tum,quia licet falsum esset,quod ille appellat hæreticũ, longe tamen esset ab hæresi , propter ea, quæ dicta sunt in corol.1.& 2.

78 Decimo tertio infertur , nõ satis dolatũ esse illud eiusdem fol.12.col.4.Imperatorẽ maiorem esse Papa hæretico, eo qđ, vt ipse ait,quilibet catholicus maior est tali Põtifice,iuxta glo. quæ a plerisq; putatur singul.in c.Achatius.24.q.1. quæ tamen non est ita simpliciter intelligẽda,sed data pri⁹ incorrigibilitate,quod probat tex. cum gl. memorabili in ca.nunc autem. 21.dist. cui similis est in c.si Papa.40.dist. Incorrigibilem autem Papam illum appello , qui post binam monitionẽ reciditin hæresem,vt subtiliter de more declarat Thom. a Vio primo tomo.titu.1.cap.23. Limanda ergo est conclo prædicti Anto.vt tantum procedat in Papa,qui post binam monitionem perseueraret hæreticus,non autem in alio: nam potestas Ecclesiæ suprema non fundatur super charitate , neque etiam super fide,ita, vt his quoquomodo perditis perdatur , & illa ipso iure , vt satis probat prædictus Iacob.de potesta.Eccl. c.3.& Tho.a Vio vbi sup. c.20.latissime iuxta,ac acerrime . iura enim humana imponentia pœnam excommunicationis,vel priuationis bonorum ipso iure hęreticis, non ligant Ro.Pontificẽ, quippe qui superior est illis, ea.proposuit. de concess.præb.l.princeps,ff.de legib.

Decimo quarto , errare videri eundem Anto.dum fol.1.col.3.asserit , Concilium

79 œcumenicum si coadunãdum esset aliquo casu principaliter ob temporalia,cõuocandum esse ab Imperatore,& non a Papa.Tũ, quia nunquam eiusmodi conuocatio facta est , & res nouæ , vt plurimum , in re prętertim adeo ardua discordiam generant, cap.cum consuetudinis. de consuetu. Tum quia per inferius dicenda patebit,potestatem ecclesiasticam extendi ad temporalia eo casu , quo ingrueret necessitas conuocandi tale Concilium . Tum , quia contra Anton.faciunt cap. mandasti. 2.quæst.5.c.

si Impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si Imperator. 96. distin. & §. hinc etiam. 7. distin. & alia, quæ citat Aluarus de planctu Ecclesiæ. lib. 1. artic. 22.

Potestas generaliter quid.

SVMMARIVM.

80 *Potestas generaliter quid, & est duplex, & sequent.*
81 *Potestas Ecclesiæ definitio perspecta: & cui data sit principaliter, an Ecclesiæ, an Petro, & seqq.*
85 *Potestatis Laicæ definitio, qua necessaria communicati. & seq.*
87 *Natura non deest in necessarijs, &c.*
89 *Potestas Ecclesiastica à laica differt secundum quatuor causas.*
90 *Potestas laica antiquior Ecclesiastica, & latius 92.*
90 *Finis vtriusque iuris diuersus, saltem immediatus. & seq. 169.*
92 *Potestas Ecclesiæ, qua nunc est, non fuit ante Christum natum.*
93 *Matrimonium post Christi aduentum cepit esse Sacramentum.*
94 *Potestas ecclesiastica & laica contrario modo progressæ.*
95 *Intellectus legis ex hoc iure. ff. de iust. & iure.*
95 *Potestas ecclesiastica quatenus extenditur ad temporalia 96.*
97 *Finem ad aliquem inductum secundum illum ordinandum,*
98 *Ecclesia coertionem habet.*
99 *Papa cur Reges deponere potest, vel deponentibus consentire. 100. & cur coadiutores dare. 106. & cur vacans Imperium regere. 107. et cur Federicum deposuit. 108.*
101 *Reges an propter regna, vel è contrario regna propter Reges.*
102 *D. Petrus Pachecus Cardinalis laudatus.*
103 *D. Franciscus à Mendoza laudatus.*
104 *D. Didacus ab Alba Episcopus laudatus.*
105 *Menas de Saa Coimbricensis laudatus.*
109 *Papa potest quadam maxima, et non quadam minima, et cur de quocunque peccato mortifero cognoscit. et 111.*
112 *Intellectus reg. eus licet. lib. 6.*
113 *Naturali iure utatur, et permittitur quandoque homicidium.*
114 *Dux est sibi duce carens, etc.*
115 *Naturalem prouidentiam non tollit lex Imperialis.*
116 *Reges Hispaniæ qua ratione exempti.*
117 *Reges Nauarræ, et Legionis aliorum Hispaniæ cur primi.*
118 *Potestas laica non fuit vna instituta toti orbi, sicut vna ecclesiastica.*
119 *Potestatem laicam nulla communitas à se abdicare potest.*
120 *Concedere aliquid, et transferre differunt.*
121 *Clerus cur non statuit contra leges superiorii.*

80 DEcimoquintò infertur parum cautè laudata esse à posteris duo dicta quæ circa significatū verbi, potestas, de quo hic agimus, dixit Bald. quorum alterum, quod ipse quoque semel olim laudaui, est in rubrica de off. & potestat. iudi. delega. num. 19. quatenus ponens differentiam inter officium, & potestatem, dixit, potestatem nihil aliud esse, quam posse, dicique in abstracto, veluti albedo. Officium autem in concreto, velut album, hoc.n. parum laudis meretur. Tum, quia parum lucis affert. Tum, quia in summa idem per idem declarat, contra glos. penult. l. 1. de exceptio. Tum, quia, vt mox dicā, potestas recte definitur esse facultas propinqua faciendi aliqd. officium autem, id quod facere conuenit alicui ratione personæ quam gerit. Et ita potius differunt, vt potentia, & actus, quā vt abstractum, & concretum. Alterum est in c. r. de constitut. nu. 31. s. aliud esse potentiam, aliud potestatem. Quia esse (inquit) in potentia nondum est ens, sed ens ante ipsum. l. quod Seruius. ff. de conditio. caus. dat. & caus. non sec. Sed potestas est ens, & sic ex parte, potest, &c. Tum quia id obscurum nimis est iurisperitis. Tum q falsum vī, per l. suus quoque. §. puto. ff. de hę redib. instituen. vbi potestas pro potentia sæpè ponitur. Tum quod in illa leg. quod Seruius. allegata per ipsum nō ponitur verbum potentia, neque verbum, potestas. Tū quod ratio eius, & inductio solum probāt, differentiam inter esse in actu, & esse in potentia. Ex quo nō sequitur eius conclusio. Tum denique, quod ipsemet Bal. subdit, nō significari aliud in rescripto principis per plenitudinem potentiæ, quā per plenitudiné potestatis. Fateor tamen Priscianum dixisse potētiam quidem ad dominationē referri,

referri, potestatem verò ad vim, quod rō nihil Bald. adiuuat, neque videtur vsquequaque verum: nam in illo Lucani.

Omnisque potestas impatiens consortis erit.

Relato à Speculatore de iudicijs. §. sequit in principio, potestas pro dominatione sumitur. & in cap. suscitatus. de rescr. impotentia, pro re contraria vi, siue viribus assumitur, & per consequutionem potentia, quæ est illi contraria pro vi, & viribus. Facit & illud Maronis.

Nate mea vires mea magna potentia solus,

81 Facit, q potestas, & potentia ab eodem verbo, possum, deducuntur. Quamobrem ꝑ resolutione dico primò, has duas voces, potestas, & potentia, eiusdem significationis esse, & cum generatim capiuntur comprehēdere vim, siue vires, tā supernaturaliter datas, quam naturales, & acquisitas; siue iuris, siue facti, quæ Græcis significat δύναμις: id enim verbum (vt tradunt eruditi) comprehendit virtutes, imperium, magistratum, vim, robur, & fortitudinem, immo & q nondum est actu, sed esse pōt, vt semen. δύναμις magna est arbor, & qui petit à fideiussore δύναμιν, à reo petit. l. aduersus. ff. de recep. arbit. quæ olim in libro meo pro δύναμιν habebat, etenim.

Decimo sextò dico, q potestas, siue potentia sic accepta, definiri potest, esse facultas propinqua ad aliquid agendum, vel faciendum. Dixi, propinqua, ad excludendū remotam, qualem habet lignum aū calefaciendum, antequam calefiat, lignum autem incensum, aut calidum dicitur habere potentiam, vel potestatem calefaciendi, quia facultatem propinquam illud faciendi habet. Sic dominus potestatem dandi seruum pro noxa, cum habet facultatem illius exhibendi, l. quoties. ff. de noxal. Et potestas pro facultate ponitur, in leg. Celsus. §. fina. ff. ad exhibend. Quæ omnia optimè confirmat leg. potestatis. ff. de verborum significa. in hæc verba, *Potestatis verbo, plura significantur, in persona magistratuum, imperium, in persona liberorum, patria potestas, in persona domini, seruis dominium, at cum agitur de noxæ deditione, copia, & facultas.* Quibus quatuor significationibus, aliam addit ibi lex ipsa, & alias ibidem Doctissimus Alciat. quas desumpsisse potuit ex Francisco Paui. qui copiosè de hoc agit in principio tractatus de offi. & potestat. capitulo sede vacant. prælud. quarto, quæ tamen omnes sub prædicta definitione continentur, excepta vna, vel altera, quā habet figuratiua, & ita in materia nostra verbū, potestas, accipi pro eo tantum, quod Græci appellant ἐξουσίαν, idest pro authoritate, ac facultate iuris comprehendente etiam iurisdictionem tam voluntariam, quàm cōtentiosam. Potestas autem sic accepta duplex est, ecclesiastica scilicet, & laica, quæ infra corol. 17. & 20. definiemus, & nō omninò, ni fallor, indiligenter.

Potestas duplex Ecclesiastica, & laica, & quid Ecclesiastica.

DEcimo septimò potestas ecclesiastica generaliter accepta, bene definitur, quod est potestas à Christo instituta immediatè, & supernaturaliter, ad gubernandos fideles secundum legem euangelicam in supernaturalibus, & quatenus ad illa est opus etiam in naturalibus. Quæ definitio longè videtur melior, quam illa illius doctissimi, ac pientissimi Ioan. Gersonensis in libro de potestate ecclesiastica, consid. 1. & etiam quā altera eiusdem consilio 10. col. 2. licet ipse cautius loquatur, & eius bonitas ex eo apparet, q constat ex genere, & differentia sufficienti, habet enim pro genere verbum, potestas, qđ continet ecclesiasticam, & laicam, reliqua pro differentia. Addidi. n. à Christo, ad significādū causam eius efficientem, & ad excludendam potestatem ab homine puro, vel à Deo aū Christum incarnatum, institutā. Addidi, supernaturaliter, & immediate, ad excludendā eā, quæ mediate, vel naturaliter est à Deo instituta. Dixi, ad gubernandum sm leges euangelicas, &c. ad declarandum qualis debeat esse illius vsus, & ad excludendas alias potestates, quæ cōpetūt per gām gratū facientē, prophetiā, dona Spiritus Sācti, & alia supernaturalia, quæ non danē principaliter ad gubernandū alios, sed potius ad pficiendū ipsosmet, vel docēdū alios, & monēdum. Dixi, in supernaturalibus, ad significandū, materiam principaliter huic potestati subiectam esse illa, quæ supernaturaliter sunt data, vel danda fidelib⁹. Dixi, & quate

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus &c. ad ostendendum, qđ indirectè, & per quandam accessionem necessariam extenditur etiam ad temporalia. Quæ definitio satis probatur per ea, quæ probant Ioã. Paris. Duran. Ioan. Gers. August. Anconi. Antonius, Ioan. de Turre Crema. Caieta. Iacobus Almaynus in libris de potestate, authori. & iurid. Eccl̃siæ, & Pãpę, quos infra citabimus.

83 Decimo octauò, q̃ sextuplex est potestas ecclesiastica, ſm Io. Paris. & Petrum Alliacẽsem. Prima est ordinis, quę essentialiter nihil aliud est, quã ipse character ordinis, & fuit instituta à Christo ſm cõem in cęna, qñ dixit Apostolis; *Hoc facite in meam commorationem*, ideſt accipite potestatem hoc faciendi, hoc est consecrandi. Secũda est potestas administrandi sacramenta populo, & præcipuè sacramentum pœnitẽtię, quæ secundum Communem fuit instituta in die, quo insufflauit Apostolis, dicens; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata.* &c. Ioan. 20. Ad hanc spectat potestas baptizandi: licet enim oẽs possint baptizare instante necessitate, soli tamen sacerdotes possunt ex officio, c. constat de consecra. distin. 4. S. Tho. receptus 3. parr. q. 67. artic. 2. Idem dicendum de potestate cathechizandi, & exorcizandi baptizãdos. c. cathechismi, &c. sacerdotes. eadem dist. S. Tho. 3. par. q. 71. artic. 4. Tertia potestas est iurisdictionis in foro exteriori. i. potestas ius dicendi, corrigendi, & inferendi pœnam in contumaces etiam inuitos, & fuit tradita Apostolis Matth. 18. per verba illa in hoc c. relata; *Si peccauerit, etc.* quatenus habent: *Dic Ecclesiæ, et si eam non audierit sit tibi tanquã ethnicus, et publicanus.* cum illis alijs, quæ sequuntur in Euangelio, licet hic non referantur, videlicet, *Quæcunque solueritis, et ligaueritis, etc.* per illa enim verba instituta esse potestatem Papalem, traditã vero Petro p illa, *Pasce oues meas.* Ioan: 20. magnis viribus contendit Iacobus Almaynus de author. Ecclesiæ, cap. 2. col. penult. Quarta est potestas instituendi ministros, distribuendi beneficia, & dignitates ecclesiasticas, quæ quicquid dicat Occam, data fuisse videtur, secundum Communẽ per illa verba; *Pasce oues meas.* Ioan. vltimo. nam ad officium pascendi non solum spectat audire confessiones, & ministrare sacramentum pœnitentiæ. sed etiam instituere alios super determinatas regiones, & populos ad eos pascendos, & erudiendos in necessarijs ad salutem. Quinta potestas est Apostolatus, seu prædicandi, quam contulit Apostolis Christus Matthæ, & Marci capitulis vltimis, in illis verbis. *Ite prædicate Euangelium omni creaturæ.* Sexta potestas, quæ oritur ex suprádictis, est potestas accipiendi, & etiam exigendi à subditis temporalia victui, & vestitui necessaria, de qua Paulus 1. ad Corinth. 9. quã instituit Christum, cum dixit; *Dignus est operarius mercede sua.* Lucæ 10. secundum eos, quos sequitur Iacobus: quamuis nobis potius videat hæc potestas à lege naturæ descẽdere, quã à Christi noua institutione. illa. n. lex, *Dignus est mercenarius mercede sua.* legis naturæ corollarium est, vt latius in c. 1. & c. cum secundum. de prẽben. scripsimus: quãuis verum sit, hanc potestatem præcedentibus accessoriam esse, & ita dici posse à Christo accessorie saltem institutam.

Quibus addo primò has omnes potestates reduci posse ad duas. s. ad potestatem ordinis, & iurisdictionis, quicquid Iacobus Almaynus, & prædicti doceant: nã prima est potestas ordinis, & aliæ quatuor oẽs pertinent ad potestatem iurisdictionis, aut cõtentiosæ, aut voluntariæ, aut fori exterioris, aut interioris, vt colligere est ex capit. Nouit. cum ei annotatis de off. legat. & ca. oẽs. de pœn. & remiſ. & aliis multis locis. Potestas vero accipiendi, & exigendi victui necessaria, non videtur potestas ecclesiastica principaliter, sed accessorię tantum: quia non est principaliter noue à Christo instituta, sed descendẽs à lege naturæ, quæ dictat mercenarium dignum esse mercede sua, vt prędiximus.

Deinde acto, exactiorem videri diuisionem Ioã. Gersonensis diuidentis potestatẽ ecclesiasticam, vbi supra, in duas tantũ species, ordinis scilicet, & iurisdictionis. Nos tamen hic de sola potestate ecclesiastica iurisdictionis fori exterioris, & contentiosi tantum agemus, imitantes in hoc omnes præcessores nostros.

Postremo addo omnes, & singulas quinque potestates ecclesiasticas p̃dictas priores contineri sub definitionis p̃decenti corollario data: immo & sextam accessorię sicut, & accessorię ẽ potestas ecclesiastica.

Decimo nonò infertur cautè positũ esse in

in definitione potestatis ecclesiasticæ verbum, institutа, loco illorũ verborum, collata Apostolis, &c. positorũ per Ioã. Gerson, vbi supra. Tum, quia longe aliud est instituere aliquam potestatem, & aliud illam conferre, ac tradere alicui; vt docte docebat Durandus de iurisd. Eccles. col. 2. & 3. & Heruęus de pot. Pap. col. 3. tum ne me oporteret definire, cui principaliꝰ illa fuerit à Christo collata, an ecclesię totiꝰ an verò ipsi Petro. Quod non est consilium facere in præsentia propter illam maximam discordiam Romanorum, & Parisiensium, illi enim certent Petrò, & successoribus datam esse hanc potestatem; atque ideo Papam Concilio esse superiorem: ut verò, quibus Gerson adhęret, totam datam esse toti Ecclesię, licet exercendam per vnum: atq; iõ in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa. s. Romanorum videtur placuisse S. Thom 2. 2. q. 11. artic. 2. & 3. & q. 1. artic. vltimo. & in 4. distinct. 19. quæs. 1. Thomę à Vio in eisdem articulis, & in paruis opuscu. tomo 1. & in apologia 2. parte, cap. 1. & in 2. parte capit. 9. vbi altius omnibus, & profundius hoc demonstrare conatur. Altera vero placuit Panorm. qui pro Parisiensibus est. in c. significasti. de electio. & in tractatu super Concilio Basilien. quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Dec. consil. 15. Quam mordicus tuetur Iac. Almay. è Sarbona Theologus, qui respondit Thomę à Vio libello iusto. & Io. Maior, qui in c. 16. super Matt. idem facit aiens, Romę nemini permitti tenere Parisiensium, & Panor. sententiam, nec rursus Academiam illam Parisi. pati, vt contraria opinio asseratur in ea, quorum vtrique videtur replicasse prædictus Tho. à Vio in dicta apologia.

Potestas laica quid.

85 VIgesimo, q̃ potestas laica recte definitur, esse potestas naturaliter à Deo immediate data mortalium communitati ad ſese gubernandum in rebus naturalibus, vt bene beateque vitam secundum rationem naturalem. Quę definitio conuenit menti prędictorum, & S. Thomę in libro 1. de regim. princip. cap. 14. & ideo est bona, quia in ea ponitur verb. potestas pro genere: reliqua vero, pro differẽtia, qua laicæ potestas differt ab ecclesiastica, vt ex declaratione definitionis potestatis ecclesiasticę supra corolla. 17. positę patet. Et probatur primo per omnia fere argumenta pro notabili nostro supra formata. Secundo, probatur, q̃ altissimus humilia respiciens homini condito iussit multiplicationẽ Genes. 1. & 2. & per consequutionem voluit esse hominum congregationem. At qui vult aliquid, creditur etiam velle illa, sine quibus id esse nequit ea. præterea de offi. deleg. l. 2. ff. de iur. om. iu. & alia citata in vlt. arg. 86 contra notabile supra formato. Et nulla cõmunitas, sine potestate gubernandi, præcipiendi, leges instituendi, & iudicandi, regi potest, saltem bene, iuxta illud, *Vbi non est gubernator, dissipabitur populus.* Prouer. 14. & tex. mihi singularissimum in cap. fin. 89. dist. in principio, & paulò post ibi; *Neque enim vniuersitas alia potest ratione constare, quàm si eiusmodi magnus eam differentia ordo seruaret.* Ergo à principio per quandam saltẽ consequutionẽ concessit Deus hũano generi eam, de qua loquimur, iudicandi, & gubernandi potestatem. Tertiò probatur eo, q̃ Deus fecit hominem animal rationale politicum, secundum Arist. & S. Th. 1. Polit. & S. Tho. lib. 1. cap. 2. & 4. de regi. princ. & facit c. monachi. de statu mon. ibi, *Vasolé, ὁν.* & leg. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. At hominum societas, sine tali potestate conseruari, & augeri non poterat. Quarto facit, q̃ potestas, se vitam, corpusque tuendi cum moderamine inculpatę tutelę à Deo naturaliter, & immediate data ẽ hõmini singulari, teste Cicerone off. 1. & l. vt vim. ff. de iust. & iu. An autem eodem modo, licet non eodem tempore hę duę immediate potestates fuerint à Deo datę dicetur in corol. 49. & diximus in cap. olim. de rest. spol. capit. delicto. de sen. excom. li. 6. Ergo pari rõne potestas necessaria ad societatem hominum conseruandam data est ei naturaliter, & immediate. Quintò, qđ nõ aliquo data est mortalibus hęc iurisdictio, quæ vsque ad occidendos hostes protenditur, c. non solum. cap. non est crudelis, cum multis præcedentib. & seq. 23. q. 5. Et non legit̃, nec potest assignari aliꝰ, quam prædictus, vt aiunt Inn. & post eum Host. & Io. And. in c. qđ super his. de vot. Ergo ista est vera laicæ potestatis origo.

Confir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

87 Confirmantur hęc oĩa, per illud Arist.3. de anima, *Natura non deest in necessarijs, nec abundat in superfluis*. Itaque vt dixit Ioan. Parisi. ordinis Dominicani capit.5.colum. 3.vbi supra, potestas laica prædicta immediate à Deo est; sic scilicet, q̃ Deus indidit hominibus rationem naturalem: per quam concluditur esse indita hominibus talis potestas propter bonum regimen eorum, vt ait Durandus vbi supra, quęs.1. subfinem. Quod ipsum etiam Heruæus, Ioan.Gers.& Iacob.tradunt.

Potestas ecclesiastica, & laica vt differunt.

88 VIgesimo primò, potestatem ecclesiasticam,& laicam differre à se mutuò penes causam materialem,formalem,& finalem, & quodammodo penes efficientẽ, penes efficientem quidem,quia, vt ex definitionibus earum, datis in duobus corollarijs proximis apparet, potestas laica data fuit humano generi à Deo puro nondum homine facto ab exordio mundi: potestas vero ecclesiastica noua à Deo facto homine. Penes materialem vero, quia laica directo data est ad gubernandum naturalia: Ecclesiastica vero directẽ ad regendum supernaturalia. Penes autem finalem, quia ecclesiasticæ finis est status supernaturalis in hoc sæculo per gratiam, in altero per gloriam æternam; finis autem laicæ status naturalis, vita nempè bona, & beata, hoc est virtuosa, quam faciunt virtutes morales duce naturali ratione, sine gratia gratum faciente, quæsibiles. Penes autem formalem, quia ecclesiastica principaliter dirigit, secundum legem supernaturalem, euangelicam videlicet regulam, laica verò secundum legem, & rationem naturalem.

89 Vigesimo secundò, antiquiorem esse potestatem laicam, quàm ecclesiasticam, saltem eam, qua post Christum regitur Ecclesia Christiana. Siquidem illa naturaliter ab exordio ciuitatum cepit, vt clare monstrat S. Thomæ in libro prim.capitul. quarto de regi. princip. & clarius ostenditur eo, quod quæ naturaliter dantur ab exordio eorum, quibus dantur, competunt. 5.distin.in princ. & tradit Ioan. Parisi. de potestate Regia,& Papal.c.5. Hæc autem, scilicet ecclesiastica, super naturaliter cepit à Christo nato, immo, & passo, nempe à tempore, quo dixit Petro. *Pasce oues meas.* relatum Ioan.20.& in capit.solitæ. de maior. vt colligitur etiam ex eodem secundum vnam opinionem, vel ab eo tempore, quo Matthæi capit.18.dixit. *Dic ecclesiæ, &c.* secundum alteram, vt sentit S. Thom. de reg. princ. capit.10. vel à tempore quo Dominus dixit illa verba, *Tibi dabo, &c.* Matthæi 16.vt tangam in corol. quint. Itaque laica præit ecclesiasticam ætate, ac tempore, & è contrario ecclesiastica laicam dignitate, ac excellentia. Adde alias differentias infra corol.58.

Vigesimo tertiò, infertur verum esse id, quòd glos. secund. capit. cum contingat. de iurein. circa medium sentit, & est receptũ à Cald. & Panor. in proœmio Gregorij, & profunde à S. Thom. in libr. prim de regi. princ. capit. 14. scilicet, alium esse legum sæcularium finem, & alium legum canonicarum, idque noua illa ratione probari, q̃ leges sæculares producuntur, & manant à potestate laica, & naturali: leges vero canonicæ ab ecclesiastica, & supernaturali, cap. primo. & capit. translato. de constitu. iuncta leg. omnes populi. ff. de iustit. & iure, & leg. final. C. de legib. cum ei annotatis. Cum igitur potestatis ecclesiasticæ finis sit vita æterna supernaturalis, illa erit, & finis legum ab ipsa manantium. Cum item finis potestatis laicæ sit vita bona, beata, & quieta temporalis mortalium, illa erit & finis legum ab ipsa emanantium: si quidem effectus esse non potest altior sua causa, capitulo primo §. hoc autem. qui feud. dar. post. in vsibus feud. & capitulo licet ex quadam. de testi. & tradit Bald. in leg. prim. ff. de Senator. Quòd & prædictos authores, nescio an meminisset, & perpendisset satis Fortunius noster vir alioqui eruditissimus in principio libro de vltimo fine vtriusque iuris: dum contra omnes eundem vtriusque iuris finem esse contendebat, quod de fine immediato, & principali non videtur propter prædicta concedendum, quanquam de mediato, & minus principali concedi possit, neque denegant glos. & prædicti.

Vigesimo

Vigesimo quarto infertur, potestatẽ Ecclesiasticã, quam Papa, & Ecclesia sub Euã
90 gelio habent, nunquam ante Christi tanctorum sancti aduentum fuisse in illa, qñ primo ab ipso noue fuit inducta illa, vt prędictum est, & effectus nequit præcedere suas causas, cap. dixit Sarra. 32. q. 4. ibi. *Pœna crimini ex tempore legis est qua crimen inhibuerat.* facit capit. 2. & fin. de consti. Vnde septẽ sacramenta nouæ legis ideo dicimus post Christi aduentum cœpisse, nec antea fuisse, quia Christus illa instituit, iuxta frequentiorem sententiam doctorum in 4. distin. 1.* relatam à nobis in Manuali nostro confes. cap. 22. nu. 1. quam pro fide catholica esse tenendam definiuit præfatum Cõcil. Trid. sess. 7. can. 1. relatum ibidem à nobis. Adeo, vt etiam matrimonium, qua parte est sacramentum, post Christum natum cœpit. iuxta plerosque omnes in 4. lib. sentẽ. distin. 26. Deinde, quod id probat text. sing. in cap. ita dominus, 19. distin. & in ca. in nouo testamẽto. 2. distinc. ibi, *Post Christum dominum à Petro cepit sacerdotalis ordo.* Postremo, quod hoc corollariũ præsupponit Aquinas de regim. lib. 1. capitulo 14. Thom. à Vio 1. tomo opusculo. de amhori. Papæ. capit. 1. & in apologia 1. par. ca. 1. & 2. par. ca. 9. hoc Ioan. Gerson, Io. Maior, Iacobus, & Communis, inter enim prędictos, & plerosque alios omnes patres cõuenit, potestatem hanc, qua post Christum regitur Ecclesia, à Christo fuisse noue inductam.

94 Vigesimo quinto infertur Ecclesiasticã potestatem, & laicam natas, & progressas, aut saltem exhibitas mortalibus contrario modo. Ecclesiastica enim supernaturalis, supernaturali modo incipiẽs tota simul, & perfecta prodiit in Papam, & ab eo progrediens p̃ media, Patriarchas scilicet primates, & archiepiscopos, & episcopos, descendit ad infima, nempe alios prælatos inferiores, iuxta Leonẽ in d. cap. ita Dominus. 9. dist. & Anacletum in d. cap. in nouo. 21. dist. Laica vero, qa naturalis est, naturali modo ab imperfecto, & minimo incipiens prodiisse dici potest in domo, & pago, per ea quæ in scẽs p̃ media, scilicet oppida, & ciuitates, ascendisse ad summa, & perfecta, scilicet regnum multarum ciuitatum, & imperium multorum regnorum. Idque illa considerãtione probatur, qđ orbe condito primum fuit vna sola domus. deinde aliq̃ scissa, & quia homo est animal sociale, nec p̃ ot omnia vitæ necessaria sibi cũ solis domesticis parare, ex multis domibus coniunctis, coãctus fuit pagus ad aptius conuiuendum, postea ex multis pagis coacta ciuitas, ad bene ac per se sufficiẽter conuiuẽdũ, qua post dicta sunt regna singularum ciuitatũ, quãdo sibi Reges fecerũt, qui eas, & ciues regerẽt. Creuerũt ãt, cum ex his paruis regnis constituta sunt magna multarũ ciuitatum, & cum ex multis magnis conflatũ est Imperium. Dũ ãt vna ciuitas tantum, vel multæ seiunctæ fuerũt, singulæ in singularum homines, hanc ditionẽ, & iurisdictionẽ habebãt, donec electione, vel alia cõcessa fuit, vel acquisita illa vni personæ singulari. Quæ oĩa colligunt nõ ex vno loco, sed multis in vnũ collatis, videlicet Aristo. & S. Th. 1.3, & 4. Polit. ex Cicerone in pem. Rhetor. veter. ex Innoc. q illa sua sapiẽtia altiloqua loquutus fuit alta in c. quod supra his. de voto, qué ad verbũ sequit ibi host. & Io. And. quorũ dicta trãscripsit S. Ant. 3. p. tit. 3. c. 2. col. 5. ex S. Th. itẽ de regi. princ. li. 7. c. 14. & li. 3. c. 5. ex Io. Paris. Durãdo, Gerso. & Iacob qui nihil horum allegant.

95 Pro qua cõsideratione, & rerum successione pondero nouissime legem in hoc singularissimã, ex hoc iure. ff. de iu. & iur. vbi ordine retrogrado prædictorũ progressus memorantur, hẽt. n. lex. *Ex hoc iure gentium introducta sunt bella, discretæ gentes, condita regna, agris termini positi, ædificia collata.* Certum est. n. ante bella fuisse gentes, quæ bella facerent, & antequam gentes essent, condita aliqua regna, quia, vt tradit Aristot. 1. Polit. quælibet ciuitas cœpit habere suum regẽ. eũ. n. regem vocamus, cui summa regiminis commissa est in rebus humanis, secũdum S. Tho. d. c. 14. Et ante condita regna fuerunt collata ædificia in vnum multa, & factæ domus singulæ. faciunt c. 1. 2. & 4. Genesecos, adiũcto §. fi. 6. dist. & iunctis 8. & 9. capp. eiusdem Geneseos, vbi narratur Noã sententiam grauem tulisse aduersus nepotẽ suum filium Chanaã. Per quod & c. 14. Genesecos, quatenꝰ habet, Abrahamo fuisse in sua domo 318. vernaculos expeditos. defendi forte posset id, qđ sup. in prin. huius corollarij significo, scilicet ét i domo ampla,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ nulli ciuitati, neque regi subesset, inueniri potuisse regiam potestatem, quoniam eum Communis hanc potestatem cuilibet ciuitati tribuat, & dom⁹ illi Abrahami instar esset ciuitatis, egeretque non solū potestate patrisfamilias, quatenꝰ erat domus sed & potestate publica, quatenus erat vna communitas, merito facilè videri posset fuisse illi hæc potestas. Quamuis non sim nescius Arist. 2 Polit. c. 1. contrarium sentire, dum carpit eos, qui putant domū, magnam instar parue ciuitatis esse, & ciuitatē paruam instar domus magnę, eos item, qui putant patrisfamilias, & regis eandem esse potestatem. Sed respōderi fortè posset, qd Noas, & Abrahamus alia ratione dicpotuerunt patresfamilias, & alia reges.

96 Vigesimo sextò infertur, potestatē prædictam ecclesiasticam principaliter, & directè solas supernaturalia, & spiritualia respicere, temporalia verò nō, nisi secundario, siue per consecutionem & accessorie. Et ita tenies, & tantum hinc potestatem ad temporalia extendi, quoties, & quantum Euangelii, & aliorum supernaturaliū, spiritualium conseruandorum, vel cōsequendorum, aut non impediēdorum ratio id exigit. Huius corollarii prior pars probat illis 14. argumentis pro notabili nostro supra formatis. Posterior verò monstratur primò aliis 17. contra illud ab initio adductis.

97 Secundò, quòd, quæ ad aliquem finem sunt instituta, secūdum ea, quę illę exigit, ordinantur, extenduntur, & contrahūtur, c. pdest. 23. q. 5. quod in hoc allegauit Archid. in c. si peccauerit. 2. q. 1. docet Bar. in l. ambitiosa. nn. 17. 18. & 19. ff. de decre. ab ordin. faciem. nam & iuxta finem, & rationem legis extenditur illa, vel limitat, leg. adigere. 6. quamuis. ff. de iure patronat. ca. meminimus. iuncto cap. suggestum. de appellat. cum his, quę late congerit Fel. in c. tua, de iureiur. & subtiliter Dec. in c. secundò requiris. de appella. Ac potestas hęc supernaturalis, de qua loquimur, ecclesiastica instituta est ad regēda supernaturalia, & ad dirigend os mortales in vltimū finē, qui est vita æterna, vt patet ex definitione in corol. 17. prędmissa. Ergo tantū se ad temporalia extendet, quantum ratio supernaturalium exigit, & non vltra.

Tertiò probatur hoc per varia S. Thom. dicta, quę secundum hæc intelligi possent aiunt enim in li. 1. de regim. princ. ca. 14. Sacerdotio regali Papæ omnes Christianos, & eorum reges subditos esse, nam sētit eatenus subditos, quatenus illa supernaturalia postulant. Hoc idem sentit li. 6. c. 10. cū ait, Potestatem Papæ transcendere omne dominium, præsupposito quod, sicut Christus intendit, pro vtilitate gregis agat, sic item intelligendū, quod paulo ante in eod. ca. dicebat, potestatem hanc Romani Pontificis non esse referēdam quoad spiritualia tāum, quia quod corporale est, & temporale, ex spūali perpetuo dependet, sicut operatio corporis ex virtute aiæ, & potestate, sic etiam id quod clarius explicat vir ille eruditione, ac pietate cū primis suspiciendus lib. 3. cap. 12. dum per principium Malachię concludit, Christi dominium ordinari ad salutem animæ, & spiritualia bona, licet a temporalibus non excludantur eo modo, quo ad spiritualia ordinātur. Et pēde quęso illa verba, eo modo quoad spiritualia ordinantur, nam illo, & non alio modo suprema hæc Papæ patriæ patris potestas extendit ad illa. Huc tēdit, quod ait eo lib. ca. 15. quamuis enim Christus temporaliter esset dominus orbis, directè tamē ad vitam spiritualē, hunc suum ordinauit principatum, iuxta illud Ioā. 10. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Huc pertinet id, quod ait in ca. 13. sub finem, scilicet Christum non delegasse suam omnē potestatem Petro. Vnde par est credere, illam illi commisisse totam & solam, quæ necessaria erat ad finē supernaturalē consequendum toti Ecclesiæ, ac partibus eius. Huc pertinet illud eiusdē. 2. 2. quęst. 40. art. 2. *Ois persona, vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet disponere de his, quę sunt ad finē, Bella aūt carnalia in populo fideli sunt referenda ad spirituale bonum diuinæ, cui clerici deputantur. Et ideo ad clericos pertinet disponere, & inducere alios ad bellandum bella iusta.* Ad hæc restringendum est illud eiusdem in fine 2. lib. sententia scilicet, Spirituali potestati sæcularem coniungi in Papa, qui vtriusque potestatis apicē tenet, scilicet spiritualis, & sæcularis, hoc illo disponente, qui est rex, & sacerdos secūdum ordinem Melchisedech, & dominꝰ dominantium, cuius potestas nō auferetur, & regnū eius non corrumpetur. Nolim tamen contendere cum eo, qui contenderit S. Thomā diuersæ

diuersæ opinionis fuisse, & magis inclinasse in Communem, quam nostram.

98 Vigesimosexto infertur errare Marsilium à Padua, qui in suo pacis defensorio, oēm coertionē, & iurisdictionem aufert Ecclesiæ, quod & prædictus Iacobus damnabat in d. li. c. 2. col. 3. Tum, quia iurisdictio, q̄ coertionem non habet, frustranea est, c. ex litteris. de offic. deleg. Tum, quia nisi iurisdictionem, & coertionem haberet, parum potens esset ad inducendum finem, quem sponsus ipsius Christus opt. max. prætendit, arg. c. 1. 2. & 3. 24. quęs.

99 Vigesimo septimo colligitur rō, quare Papa deponere potest reges adeo negligētes in regendis regnis suis, vt ob id popul⁹ Dei subditus illis, retrahatur à consequēda vita æterna, dum delicta ipsius nō castigantur, boni scandalizantur, siue offendantur, vnicuique iuxta ius non redditur. est. n. illa, quod talis depositio est necessaria in eo regno ad tollenda impedimenta vitę æternæ cōsequendę, quo sensu simili, & germano no accipi potest illud, ca. alius. 15. quęs. 6. Colligitur item ratio, quare Papam, q̄do cū authoritate ipsius populus audet deponere regē, potius deceret deponentibus consentire, quàm deponere, qd glossa solē nis in d. c. alius. sensit, quia tunc non est necessaria depositio, sed consensus in depositione, iuxta eorum opinionem, qui putant regna non esse inducta propter reges, sed reges propter regna. Et ideo regna esse regibus suis potiora, immo & superiora casibus illis, quibus reges potestate sibi cōcessa abuterentur ad eorum destructionē, vel ad finem contrarium illius, ad quem regna illa se ipsis regibus concesserunt, vel concedere debuerunt, quod tū bi euitatis gratia aliter, nec probo, nec extendo latius. Tametsi satis meminī Iac. Almay. dicere in c. 15. col. 11. de suprema potesta. Eccle. & latius in vesperijs, Regnum non esse regis, sed communitatis, & ipsam regiam potestatem iure naturali esse ipsius cōmunitatis, & non Regis, obidque non posse communitatem ab se penitus illam abdicare. Neqs oblitus fuerim felicis illius diei, quo id in ditorum consentu, non sine magno applausu defendimus Salmanticę in illis præ aliis eūde const. anno 1528. defendimus primas

100 omnium, quas unquam cathedrarii defendere ibi ceperunt ex instituto Illustriss. D. D. Petri Pacheci, tunc visitatoris, & reformatoris illius Academiæ vigilantissimi, nūc aūt Episcopi Mentesæ, siue Gienēs. & Carsacros. Romanę Eccl. Illustrissimi. in quas tela, quæ si scythicis calibum durata caminis, non tīn lernæo infecta veneno torse. sūt

103 Illust. DD. Franciscus à Mondoza, & Bobadilla, Græce, ac Latinè callentissimus, & iuris diuini, ac humani valde peritus, tunc illius Academiæ præfectura, quā magisterium scholarum vocant, illustris, nunc autē

104 episcopatu Caurensi, & sacror. Ro. Eccl. Cardinalitia dignitate longe Illustr. Et D. D. Didacus ab Alba tunc cathedrarius iuris pontificii doctissimus, post autem Episcopus Asturicensis, nunc verò, vt audio, translatus in Abulensem, super Illustr. Modestissimus item Mendesius de Saa in hac inclyta Conymbrica nobilissima familia ortus tūc insignis collegii Archiepiscopi Tolerani collega perdoctus, nunc vero Senatoria dignitate clarissimus, cū aliquot aliis, fautore ac Mecœnate D. D. Francisco a Navarra regia stirpe illustrissimo, tunc Rōcetallis rerum ibi cum humanitus, tum diuinitus gestarū gloriæ inclytæ, Prefecto insigni, nunc autem episcopo Pacēsi, quam Reuerendissimo, ac iuris diuini, & humani apprime docto, animi verò candore, ac omnis virtutum consensu cum paucis principe, qui anno 1562. mense Aprili migrauit ad Dominum Valentinus Archipræsul. longè desideratissimus.

106 Vigesimo octauò infertur ratio, quare potest Papa dare coadiutores Regibus, aut contentire, & authoritatē impertiri regnis id cupientibus, & citra contensum Christi vicarii, non audentibus, iuxta c. grandi. de supp. negl. prælat. lib. 6. qui tamen nō permittitur id facere cum vno subdito laico regē, qui prodigeret, furiret vel esset minor annis, non precedente saltē negligentia sęcularis iudicis, est. n. ratio, qa illud est necessarium ad vitam bonā, & virtuosam, sm rationem naturalem, quæ rursus necessaria est ad supernaturalē, hoc autem non item.

107 Vigesimo nono infertur rō vera, & noua, quare fuerit fuit, vt Imperatore mortuo, Imperium regatur à Papa, c. licet ex suscepto de foro cōpet. cū alij principatus, & alia regna eorū principibus, & regibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuus non regitur ab eo, est.n. illa, qd Imperator non reliquit aliquem successorem, qui populos sibi subiectos regat, & periculum est ne rectore subtracto populus labatur in vitia, & scandala, quibus a vita æterna impediatur, & elongetur. Alii vero fere oēs Reges, & principes successores, vel superiores, qui id supplere possunt, relinquunt. & aliquot alii, qui per electionē populi assumuntur per suorum regnorū statuta relinquunt aliquot, vel aliquos velut quosdam interreges, qui sua regna christiane regant, donec electio successoris fiat, q̄ intra paruum tempus fieri, vt plurimum solet, & ideo non est opus Papæ regimine, quamuis si quod esset opus Papæ regimine, adeo esset necessarium ad supernam vitā, ac est in regendo Imperio Germanico vacante, posset illud, perinde ac Imperiū Romanum per suum Legatum regere. Et ita non poscit idē in illis ratio consequendæ, vel nō impediendę vitę æternæ, q̄ in Impio.

108 Trigesimo inferī ratio vera, quare Federicum Imperatorē potuit deponere Inn. iiij. iuxta c.ad Apostolicæ.de re iudic.li. 6. est enim illa, q̄ multa crimina spiritualia admisit, periuria videlicet, sacrilegia, & hæresim, quibus clerum Neapolitanū afflixit, quæque directo tangebant supernaturalia, violabantque ea, quæ directo fuere commissa Petro, qualia si commisisset alius etiam alii regi subditus, potuisset iure ab illo deponi, & castigari. argum. c. cum sit. & ei annotatorum. de for. compet.

109 Trigesimoprimo infertur Pontificē Romanum eundemque summū, aliquot maxima statuere posse inter laicos ēt in temporalibus, & aliquot minima nō posse, statuit enim papa, vt quicunque occideret, vel occidi mandaret aliquem Christianum per assissinos, hæc & illa grauissima patiatur, vt legitur in c. 1. de homic. lib. 6. & tamen non permitteretur statuere, regulariter saltem, vt hac, vel illa pena castigetur sit, vel alius, qui committeret contra solas naturę leges in terris sibi non subiectis quoad temporalia. Nec obstat regula, cui licet plus licet vtique quod est minus, quia illi regulę non est locus, nisi cum maior, vel saltē par ratio inuenitur in minori, ac quam in maiori, vt sentit gl. recepta regulæ eiusdē, & exprimit gl. ca. 1. de torneamentis. Ar opprobriū Christianorum, & grauissimū animarum eorū, qui subito occidebatur, periculum, (quę sunt impedimēta vitę æternę supernaturalis) effecerūt, vt potestas, & iurisdictio Papę extenderetur ad illam grauissimam prouisionem, d.c. 1. de homicid. 6. quæ ratio cessat in alio minore casu.

Trigesimo secundò infertur, verum esse sextum notabile infra tractandum, scilicet summum eundemque Romanum Pontificem posse quemlibet etiam laicum corripere, ratione cuiuscunq. peccati mortiferi, siue illud committatur contra leges supernaturales, siue committatur circa contractus, siue circa alia prohibita, vt latius in eo declarabitur.

112 Trigesimo tertiò infertur ēt lege naturali, ēt omni lege ciuili, & gentium, humana secluſ, quamlibet ciuitatem, iurisdictionem, & potestatem habere super singulos illius ciuitatis. Quod vltra predicta probat primò illa irrefragabilis ratio, scilicet q̄ præceptum de non occidendo homine iuris naturalis diuini est, secundum omnes capit. 4. Gene. Exod. 20. & Matth. 26. sed à lege diuina nemo potest excipere casum aliquem, nisi Deus ipse, qui condidit illam legem, quia illud verē est dispensare in lege naturali, & diuina. Quod fieri nequit ab homine iuxta glos. 1. memorabilem in summa dist. 5. & communem sententiam in lib. 3. sent. dist. 37. & S. Thom. 1. 2. quæst. 100. art. 8. ad 3. & Inno. communiter receptum in cap. quæ in Ecclesiarum. de constitutio.

113 Ergo si qua est lex, quæ in aliquo casu permittat occidere hominem, oportet illam legem esse diuinam, siue naturalem, siue aliam ex tempore datam. At hæc de qua loquimur, ditio, & potestas extendit se vsque ad hominis occisionem inclusiuē, capitulo non solem. & capitulo non est. 23. quæstione 4. capitulo 1. de homicid. lib. 6. ita, vt cum necesse est pro quieto statu cōgregationis, siue communitatis tollere aliquem ē vita, id fieri potest mediante ista potestate publica. Ergo qui instituit illam, per quam id cuilibet communitati licet, Deus est, & non purus homo: sed Deus fecit illam legem ante legem gratię, & scripturæ Molayęę, iam inde ab exordio communitatis, & congregationis hominū. Ergo propositum.

114 Secūdò facit pro hac illatione illud fun-

quòd quando populi non habent lumē, & suffragium Imperatoris, oportet, quod ipsi sibipsis sint lumen, & qui nō habet ducem ipse est sibimet dux. Et ita licet aliqua gens nō habeat ducem, neque regem per humanam prouisionē, sit tamen, habet à natura naturante, quæ est Deus potestatem se ducendi, & regendi, & illuminandi. Per quæ verba clare sensit vir doctus, quod si quæ gentes reperirētur in vnum congregatæ, illæ secluſa omni dispositione humana haberent ab ipso Deo immediate potestatem regendi sē, & faciendi ea, sine quibus non possent bene viuere in communitate, quæ potestas est hæc, de qua loq-

115 mur iurisdōnis laicę. Facit item id, quod Bald. ait ibidem, s. *Legem Imperialem non posse tollere prouidentiæ naturalis.* Facit & 118 illud singularissimum eiusdē Bal. in c. 1. colum. 2. secūdę lectionis supra eodē, scilicet. *Si non est spes, quod superior defendat ciuitatē, vel non est in apparatu id faciendi, potest se ciuitas subdere alteri, & etiam per consecutionem accipere vnum regem, cui se subdit, & hoc cōcedetur iure naturali. Vnde* (inquit) *hodie multa regna sunt exempta ab Imperio.* quod videtur sensisse glos. nouę in hoc mihi expensa, & singularis, cap. Adrianus 15. 63. distinctio. quatenus habet, Reges Hispaniæ à faucibus hostium eam eruisse, sentiens ideo non esse illos subiectos Imperio, vt dicam in coroll. 63.

116 Trigesimoquarto infertur, Reges, & regna Hispaniæ iuste se potuisse ab Imperio Romano eximere, ēt si aliquando illi subiecta fuissent, quod colligitur ex proxime dictis, & ex annalibus Hispaniæ, quibus probatur, eam subactam fuisse armis Saracenorum, a quorum tyrannide non Imperatoris virtute, & auxilio sed diuina, & sua ppria sese Hispani in libertatem asseruerant. Et duæ primæ gentes, quæ id facere cœperūt,

117 nempe Nauarri, & Legionenses suos sibi reges cōstituerunt, vnde alij omnes Hispaniæ propagati, idemque exemplum secuti mira fortitudine, parique prudencia, & rei militaris peritia, omnia regna huius orbis Hispani e manibus Saracenorum eripuerunt, in qua re Lusitani vltimi situ, nō vno respectu fuere primi. Nauarri quidem authoritate ad id sumuntur Pontificis accedēte, ac formam vngendi prescribente, Enecum, non a Vegorra, qui Galliæ regio est, vt Raphael Volaterranus deceptus ab aliis scribit, sed a Vigurio, qui domus Nauarrę antiqua est: Legionēses verò, Pelagiū. Et ita, iuxta prædicta elogia Baldi, fundata per superiora, quàm optime eximere sese potuerunt ab Imperio, non obstantibus illis, quæ supra modum torserunt Felyn. & citatos ab eo in c. cum nobis. col. 5. de præscriptio. licet enim contra legem diuinam supernaturaliter a Christo datā, sit, aliquem Christianum eximi omnino ab Ecclesiastica iurisdictione, quę penes Papā est, contra nullam tamen legem diuinā, nec naturaliter, nec supernaturaliter præditam est, vt vnus, aut alter, & multi, ac plurimi Reges exēpti sint ab imperio Romano, vel alio rēporali, & ab omni alia potestate laica, tum ob co-

118 rollariū præcedens. Tum, quia ante Christum natum plurimi fuere, qui neque suberant, neq; subesse tenebantur alicui ptāti sæculari. nec postea est institutа a Christo vlla potestas mere laica directe omnia complectens. Tum, quia ante illum natum non suberant omnes etiam vni sacerdoti, vt in coroll. 59. latius dicam, & licet hodie vni sacerdotali potestati oporteat subesse, quia instituta est noua potestas sacerdotalis, q̄ omnes comprehendat, non tamen oportet subesse vni Regi, vt in coroll. 60. & 61. demonstro, quia nullam talem potestatem laicam regalem quoad omnes instituit ipse, neque vllam talem vlli commisit, vt colligitur ex corolla. 21. & 22. & aliis.

119 Trigesimo quinto infertur, nullam communitatē posse abdicare se ita penitus ab iurisdōne sibi naturali lege indita, vt nullo casu ea resumere possit. Primo, q̄a nulla singularis persona potest renunciare potestati se defendendi, secundum glo. singul. 1. pactum inter heredē. ff. de pac. quę satis probatur per l. nō tantum. ff. de appel. & c. contingit. 2. de senten. excommun. Ergo a fortiori nulla communitas publica poterit ita renunciare prędictæ iurisdictioni datæ lege naturæ ad sui defensionem publicam, quādoquidem vtraque est concessa lege naturali, & magis necessaria, & vtilius est defensio publica, quam priuata, argumen. cap. si diligenti. de foro competen. adiuncta l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Deinde, quod l. fin. ff. de constitut. princip. & §. sed quod princ. Institu. de iure naturali gent. & ciuil. habent. Populum Romanum concessisse iurisdictionem Imperatori, & non

in eam transtuliſſe. Quam differẽtiam vigi lantiſſimus Accurſius ſenſit in l. non ambigitur. ff. de legi. Poſtremo, quòd Baldus citatus in 3 3. coroll. dicébat in titu. de allodiis. agens de hac poteſtate, non poſſe Imperiali lege tolli prouidentias naturales.

Non obſtat, quòd multi populi videntur carere omnino iuriſdictione, vt notatur in d. l. oẽs populi, & in c. cum omnes, de conſtitut. quia non carent omnino iuriſdictione; ſed eius vſu, habent enim illam, ſaltem in habitu, licet careát actu. Et ideo quoties incideret caſus, in quo populorũ gubernationi nõ prouideretur, per eos, quibus electione, hæreditate, vel aliàs cõceſſus eſt vſus iuriſdictionis, poterũt ipſi ea vti, ut clare docuit Bal. in ca. 1. ſupra eodem, col. 2. ſecundæ lectionis, & in d. ti. de allod. & clarius, his tamen non adductis, Luc. Almaynus in lib. de autho. Pap.

121 Trigeſimo ſexto infertur ratio vera, & noua, quare clerus nõ poteſt ſtatuere quid quam contra ſuperioris legem, cap. quod ſuper his, de maiorita. & obedient. populus autem ſic contra legem Imperatoris, l. omnes populi. ff. de inſt. & iu. eſt enim illa, q̃ populus laicus, licet cõceſſerit Imperatoribus, aut Regibus vſum, & exercitiũ iuriſdictionis, quæ ſibi naturaliter cõperebat, reti nuit tamen ſibi habitum illius, & radicem, & ita facile poteſt reuerti quoad vſum ei⁹ ad ſuam naturam priſtinam, argument. ca. ab exordio. 35. diſtinctione, & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret, ff. de pactis. Clerus autẽ nullam penitus habet iuriſdictionem eccleſiaſticam, niſi quam à ſuperiore accipit, & quia ab illo non accipit facultatem ſtatuendi contra legem ſuam, ideo non poteſt aliquatenus contra illam ſtatuere.

Solutio 17. argumentorum contrariæ partis.

SVMMARIVM.

122 *Argumentum à contrario ſenſu non valet, &c.*
123 *Poteſtatis Eccleſiæ extendendæ ad Laicos capita pauca, & reſoluta.*
124 *Papa cur potuit Imperium tranſferre.*
125 *Poteſtas Eccleſiaſtica, & laica cur Soli, & Lunæ comparantur.*
126 *Intellectus c. 1. 21. diſtin. & aliorum multorum, & 128.*
127 *Reges minus ſubiectos Papæ, quàm Imperatores.*
129 *Papa coronat Imperatorem poteſtate humanitus accepta.*
130 *Chriſtus non conceſſit Petro totam ſuam poteſtatem.*
131 *Benedictio productiua poteſtatis regalis non pertinet ad Papam dumtaxat.*
132 *Regum Hebræorum vnctiones an, & quando regalem poteſtatem produxerit.*
133 *Ratio noua cur c. Rayumus, & ca. Reynaldus ligent etiam laicos.*
134 *Eccleſia militans, qui ſtatus triumphantis?*
135 *Chriſtus monarchiam optimam inſtituit.*
136 *Eccleſia monarchiam non impedit ſuſceptio multorum à Deo immediata.*
137 *Ratio noua cur Papa potuit transferre imperium.*
138 *Intellectus vnius extrauagan. vnam ſanctã, de maiori.*
139 *Eccleſia vna ſemper fuit, ſed non vnus ſummus ſacerdos.*
140 *Ratio noua cur nequeant eſſe duo Papa, licet duo Imperatores ſic.*

122 TRigeſimoſeptimo infertur ſolutio primi argumenti pro priore, ac communi opinione ſuperius per nos facti, ſcilicet contentum huius cap. in verbo intendimus, a contrario ſenſu ſignificare, poſſe Papam, ſi vellet, miſcere ſe his, quæ ſunt iuriſdictionis Regis Francorum, quoniam argumentum a contrario ſenſu nullas vires habet, quando aſſumitur ad probandum contrarium eius, quod alio iure clarò ſtatuitur, iuxta c. a nobis. 11. 2. de ſenten. excommun. & gloſſam capit. ſignificaſti. de foro competen. cum multis aliis per Fel. & nos ei adiectis.

123 Trigeſimo octauo infertur ſolutio ſecundi argumen. ſcilicet quòd fatendum ſit poteſtatem eccleſiaſticam in caſibus in eo relatis, & aliis, quos refert cognoſcere inter laicos, eo quod ea, de quib⁹ cognoſcit, ſunt ſupnaturaliter inſtituta, vel reuelata, quales ſũt articuli fidei, & qualia ſacramẽta, aut eis annexa, & ſacramẽtalia, & per legem diuinã ſupernaturalem declarat, cum eſſent obſcura ſola lege naturali attẽta, qualis

lis eſt prohibitio vſurarum. Aut ineſt aliquid ſupernaturaliter inſtitutum, quales ſunt ſponæ, & res eccleſiaſticę. Aut cognitio illa eſt neceſſaria, vt aliqui conſequantur vitam ęternam. Aut ad tollenda impedimẽta illa conſequendi, qualis eſt gubernatio Imperii vacantis, & datio curatoris alicuius regis, & ſimilia. Aut quia cognitio, & iuriſdictio competit ei per donationem Imperatorum, Regum, & aliorũ Principum, vel inferiorum laicorum, vel per emptionẽ, permutationem, vel aliam iuſtã rõnem, veluti conſuetudinem, vltimam voluntatem, & præſcriptionem; fatendum inquã hoc eſt, ſed negandum, q̃ competat præfatam cognitio, & iuriſdictio Papæ ea ratione ſola, q̃ aliqua poteſtas laica formaliter, actu, vel habitu ſit in ipſo Romano Põtifice, quatenus ſolum eſt Pontifex, & q̃ illa magna, & ſuprema, quam habet in pleriſque terris competit ei, quatenus eſt dominus, & Rex per donationem Imperatorum, & Regum, & non ea ratione, qua eſt Pontifex, iuxta c. Conſtantinus. 96. diſt. & aliorũ
22 Imperatorum, & Regum annalia.

4 Trigeſimonono infertur ſolutio tertii arg. ſ. quod ratio quare Papa potuit transferre Imperium à Græcis in Latinos, fuit illud maximum impedimentum ſupernaturalis beatitudinis conſequendæ, & aliorum ſupernaturalium in Eccleſia Chriſtiana exercendorum, quod oriebatur fidelibus ex infidelitate, & defectione Græcorum Imperatorum ab Eccleſia Romana, & conſenſus eorum, qui ſuberant imperio fidelium. hoc inquam impedimentum effecit, vt poteſtas prædicta eccleſiaſtica extẽderetur ad trãsferendum Imperium, & ad ponendas in illa translatione leges, p quas ſatis conſultum eſſet Eccleſiæ Chriſtianæ, & fidelium ſaluti æternæ, & ſupernaturalium exercitio in quibus fuit illa, per quam conſtitutum fuit, ad quos pertineret electio Imperatoris, & ad quem confirmatio, & ad quem cognitio, vacante Imperio, & id genus alia. hoc inquam impedimentum effecit, vt ſuprema Eccleſiaſtica poteſtas præfatam translationem facere potuiſſet, & non eo quod poteſtas Imperialis actu, vel habitu eſſet penes Romanum Pontificem, antequam translatio illa fieret.

25 Quadrageſimo infertur ſolutio quarti arg. ſ. fatendum eſſe excellentiorem eſſe poteſtatem Eccleſiaſticam laica, ſicut aurum excellentius eſt plumbo, non autem hanc illi ineſſe, ſicut nec auro ineſt plumbum: & eccleſiaſticam quidem compararl Soli, & laicam Lunæ, non ideo, quòd laica ſuam vim accipiat ab Eccleſiaſtica, ſicut à Sole accipit Luna, ſed quia eſt minus perfecta, & longè inferior in ſeſe, quam illa.

26 Quadrageſimo ſecundò, infert ſolutio 5. argumenti, fundati illis verbis cap. 1. 21. diſt. *Chriſtus Petro æternæ vitæ clauigero iuris terreni, ſimul, & cœleſtis imperij commiſit.* nẽpe, q̃ ſicut per verbum, cœleſtis imperii, nõ intelligitur Paradiſus, & Eccleſia triumphans, ita per verbũ, terreni, non eſſe intelligẽdam poteſtatem laicam, ſed per regnũ cœleſte intelligendos eſſe bonos, & p terrenum malos. Vel per regnum cœleſte eos, q̃ cœleſti conuerſationi deduntur, quales ſũt perſonæ eccleſiaſticæ, & per terrenũ. eorũ qui terrenis rebus curãdis animum intendunt, quales ſunt laici. Vel germanius, per verbum iura, intelligendam eſſe poteſtatẽ eccleſiaſticam, ſiue ſpiritualem, & ſenſum eſſe, Petro data eſſe iura regni cœleſtis, & terreni. i. poteſtatem ſpiritualem, tam ſup Imperatore, ac aliis omnibus laicis, quam ſuper prælatis Eccleſiæ, ac omnibus aliis clericis. Quæ poteſtas ſpiritualis extendit̃ etiam ad omnia temporalia, quatenus id ẽ neceſſarium ad ſalutem mortaliũ ſpirituale. Infertur ẽr ſolutio, & intellectus mandati eiuſdem Nico. in illo 5. argumen. aſſumpti ex c. authoritatẽ 15. q. 6. per quod mandabat quibuſdam, vt ſpirituali ſimul, & temporali gladio malignos inſequerentur: intelligendum enim eſt illud, quod ait de materiali gladio, per inuocationem eius in adiutorium gladii ſpiritualis; iuxta cap. 1. & ei annotata, de offic. ordin. vel quia ex conſuetudine, donatione, vel priuilegio Imperatorum, vel Regum competebat Eccleſiæ iuriſdictio temporalis in eis terris, de quibus loquitur.

27 Quadrageſimo ſecundò infertur ſolutio 9. argum. ſ. idem quidem eſſe dicendũ de aliis regibus, quod eſt dictum de Imperatore, quantum ad hoc, quod ſicut aliorum Regum poteſtas non eſt penes Papam ex diuina inſtitutione, ita nec Imperatoris, quamuis ſuper imperio multa competant Papæ, per lges humanas in translatione imperii de conſenſu populorũ fidelium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in quos trãslata potestas sint eligendi, iuxta ea, quæ habentur in d.c. venerabilem. de elect. & cle. Romani. de iureiur. & ea quæ diximus supra in corol. 8. & 9. & 10. Vnde
128 colligi põt intellectus verus ca. alius. 15. q. 6. & cap. grandi. de supplend. negli. 6. citatorum in argu. Intellectus item verus omnium illorum, quæ à doctoribus, tum in d. argum. 6. tum alibi citantur, quæ sonant potestatem Regum non agnoscentium superiorem esse penes Papam, intelligi an debent esse penes Papam quantum ad hoc, q̃ potest iubere vsum eius, quatenus ratio consequendæ vitæ supernaturalis, gratiæ, aut gloriæ id exigit, & quod etiam ipsemet Papa eis negligentibus potest facere id, quod ipse poterat quoues, & quatenus ratio illa vitæ supernaturalis consequendæ id postulat.

Quadragesimo tertio infertur, falsum esse illud dictũ doctorum relatorũ in d. 6. arg. s. nullos Reges potuisse vsu capere, siue præscribere libertatem, vel alias sese eximere ab Imperio, nisi sese subdendo Papæ quoad temporalia, quoniam nulla ratione, vel iure id efficaciter comprobatur, & per supradicta palam confutatur, & apertus est nouus modus, quo reges ab Imperio sese potuerunt eximere in corol. 33.

129 Quadragesimo quarto infertur solutio 7. argumẽti. Imperatorem quidem suscipere insulas, & coronam à Romano Pontifice, sed non ex diuina institutione, & ratione solius potestatis traditæ ei à Christo, sed humana constitutione apposita in translatione Imperij, vt in 37 illatio. & solutione secundi arg. tangebam.

130 Quadragesimo quinto infertur solutio 8. argum. s. Christum quidem, & vniuersalem monarcham fuisse, etiam quoad temporalia, non tamen consensisse Petro totã potestatem suam, quam habebat, etiam quatenus homo erat omnium potentissimus, quia non transtulit in eum, neque concessit ei vllam potestatẽ laicam directe respicientem naturalia, vt prædictũ est, immo neque omnem ecclesiasticam etiam spiritualem, non enim potestatem illam excellentiæ faciendi miracula, instituendi sacramẽta, & dandi sine sacramento effectũ sacramenti, & id genus alia, vt pulchre docet S. Tho. in fine, cap. 10. li. 3. de regim. princip. Neque vllus vnquam contrarium asseruit, & ita non sequitur, hoc potuit Christus quatenus homo. Ergo & potest Papa quatenus eius vicarius.

131 Quadragesimo sexto infertur solutio 9. argum. s. quòd potestas illa ita benedicendi, vel vngendi Reges, vt peream̃ solũ quis fiat Rex, non inest Papæ, quatenus Papa est sola lege diuina inspecta, licet benedictio alia simplex non tradicina potestatis regalis competat ei hoc respectu.

132 Quadragesimo septimo infertur solutio eorum, quæ non pauca congeruntur in 10 argumento, scilicet vnctiones illas primorum Regum Hebræorũ factas quidem fuisse à sacerdotibus: sed si, & quatenus illæ erant regalis potestatis traditiuæ, non fuisse factas virtute potestatis ordinariæ, quam habebant quatenus essẽ sacerdotes, sed virtute potestatis sibi à Deo delegatæ, quatenus tanquam ministri Dei spectarum ab eo in hoc deputati id fecerunt, vt in argum. 9. pro nostra conclusione ad lucem
133 batur. Id item quod in arg. 10. magis in re grauat, & multum dubia facit circa hoc ad Sacerdotes Leuitici generis, & omnia concludere videtur, Ecclesiasticam potestatem extendi ad temporalia, quatenus ratio salutis æternæ id postulat, quod nunquam negauimus. cum enim quæstio aliqua, etiã tantum temporalia tangens ambigua est, & ideo gratia scandala, & lites, ad discordias parientes Christianos, necessaria est eius solutio ad tollenda impedimenta salutis æternæ. Quæ ratio fuit decidendi graues illas quæstiones, de quibus in ca. Raynutius, & c. Raynaldus. de testam. & in ca. si pater. eod. tit. lib. 6.

134 Quadragesimo octauo infert solutio 21. arg. Ecclesiam quidem militantem instar habere triumphantis in multis, nõ autem in omnibus, alioqui esse in hac quoque omnino beati, sicut in illa, & nulla est hic edendi, vel bibendi necessitas, sicut neque in illa. Quare satis est in hac esse vnũ summum Principem tantum in spiritualibus, tantæ ac talis potestatis, cui omnis sæcularis potestas subdatur, & qui ea vti possit etiam circa temporalia, cum ratio salutis æternæ id popposcerit vel ad iubendũ aliis sæcularibus monarchis, vt sua potestate vtantur, aut ad faciendum ea, quæ ipsi facere neglexerint, cum salutis æternæ impedimento euidenti.

Quadra-

135 Quadragesimo nono infertur solutio 12. arg. scilicet, Christum Optimum Maximum legislatorem optimam rationem gubernandi instituisse monarchiam, scilicet quoad spiritualia, quæ se ad tẽporalia quoque extendat, cum vbi, quando, cur, & quatenus ratio spiritualium, & supernaturalium id exigit, non autem instituisse, nec oportuisse instituere, vt sumus ille vnicus Vicarius ad saluãdas totius orbis hominum animas relictus, omnium regum potestatẽ ordinariam, etiam quoad temporalia haberet. Tũ ne spiritualium: & æternorum oblitus, curis se illigaret sæcularibus, & perituris, iux
136 ta ca. te quidem. 11. q. 1. Tum, quia vera monarchia Ecclesiæ non requirit, vt ei subditi nullum potestatem suscipiãt immediate a Deo, & vt omnia veniant eis per manũ ipsius Vicarii, quod sicetus monarchia, quoniam si hoc requireretur, nõ esset vera monarchia in Ecclesia, nec Papa verus monarcha, etiam si vtramque summam potestatẽ Ecclesiasticam, & laicam haberet, etiam quoad actum, quoniam alia multa suscipiunt Christiani à Deo immediate, nempe gratiam gratum facientem, virtutes infusas, inspirationes bonas, dona Spiritus sancti, gratias gratis datas, & id genus alia multa, quæ non trãseunt per manus Papæ, neque officiariorum eius, quorum tamen susceptio fortius deberet cohibere monarchiam Papæ, quam susceptio potestatis tẽporalis. Si quidem illa sunt spiritualia, hæc vero temporalia, & monarchia hæc magis est spiritualis, quam temporalis. etiã secun dum eos, qui tenent vtramque potestatem esse penes Papam, vt patet per illa multa dicta S. Th. citata in corol. 26.

137 Quinquagesimo, infertur solutio 13. argum. scilicet translationem illam Imperii valde necessariam fuisse illo tempore ad salutem spiritualem populorum Christianorum, & ideo Rom. Pontificis authoritatem ad id pertigisse per quãdam consecutionẽ, quæ tamen non pertingit ad alia minora, quoniam tunc demum potest minora qui maiora potest, vt habet argumentum, cum eadem ratio, vel major est faciẽdi minora, quã maiora, vt in corol. 16. probani., quod in hac re non contingit, cum longe maior ratio inadeat, vt Vicarius Christi omnium hominum Saluatoris possit spiritualia, quæ directe respiciunt supernaturalia, & æternam salutem eorum, quam temporalia, quæ ad id non pertinent, nisi indirecte, & cum sic primuerint, poterit se ad illa extẽdere.

Quinquesimo primo, infertur solutio 14. argumenti scilicet potestatem ecclesiasticam posse quidem iudicare de mediis salutis æternæ, quam ipsa præsupponit, quatenus ad eam est necessarium, quod concedimus, non autem quatenus ad eam non est necessarium, quod est id, quod negamus.

Quinquagesimo secundo infertur, solutio 15. arg. scilicet, quod nihil aliud cõcludit, quam 14. & eodem modo soluitur, quo illud mutatis mutandis. Quod gratia breuitatis non explico.

138 Quinquagesimotertio infertur solutio 16 argumen. & extrauagan. vnam sanctam. Bonifacii VIII. de maior. & obedien. & omnium in ea contentorum. scilicet spiritualem potestatem extendi ad omnia, quæ sunt necessaria ad salutem hominum æternam, iuxta ea, quæ in corolla. 31. 32. & 33. dicta sunt, quod omnia contenta in d. extrauag. debẽt reduci ad hoc, quod potestas spiritualis sublimior est temporali, vt aurum plumbo, & quod hæc subest illi adeo, vt cũ ratio supernaturalium id exegerit, poterit, iperare ei opportuna, & eã, si opus erit, cẽ sura ecclesiastica cogere ad faciendum ea, imò & facere ea q̃ sæcularis facturus erat eo nolẽte facere quatenus ratio illa supernaturaliũ poscit, & nõ amplius. qđ satis significauit extrauag. meruit. de priuil. Clẽ. V.

139 Quinquagesimo quarto, Ecclesiam Catholicam vnam quidem esse, fuisse, ac fore ab exordio in finem vsque mundi, dictam cepisse ab Abelo propter ipsius innocẽtiã, vt post Gregorium in hom. 20. super Matt. declarat Aluarus Pelag. in lib. 1. de planct. Eccle. ar. 36. & melius artic. 63. sub littera H. col. 2. non tamen semper habuisse vnum summum monarcham, penes quem esset summa sacerdotalis, seu ecclesiastica potestas omnium fidelium. alii enim in aliis, aut domibus, aut ciuitatibus, aut gentibus fuere sacerdotes, neque omnes vni summo suberant. Quod satis affirmat. S. Tho. lib. 1. de reg. princ. cap. 14. neque enim vsque ad Christi aduentum necesse fuit omnes omnium gentium fideles vili vni subesse sacerdoti, etiam Hebræorum, quorum leges quatenus nõ erant naturales, nullas alias gẽtes

quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam Hebræam obligabant, vt colligitur ex Dionys. c. 9. Cœl. Hierarch. & tradit S. Th. receptus 1.2.q.98.art.5.

140 Quinquagesimo quinto infertur ratio soluendi argumẽtum illud, quod aliquando in consessu doctissimorum virorum per me propositum remansit insolutum: impugnaturus enim, glossam singul. c. nõ autem 7. q. 1. quatenus hîc, non posse fieri, q; duo essent Papę eodem tempore, etiam ex vrgẽtissima causa, vt Iacob. Almay. determinat in li. de eccl. potesta. c. 5. quicquid sentiat Io. Maior in 4. distinctio 24. q. 3. impugnaturus (inquam) hęc, sic argumentabar. In omni eo, quod lege naturali, diuina, vel supernaturali vetitum est, potest ob necessitatem dispensari, si ob eam alia circa id inuenitur in sacris litteris dispensatũ, iuxta id, quod sẽtit glo. memorabilis, & clarius exprimit Card. Alex. ibi in c. quoniam. 48. distinct. At ante legem nouam, cum vetus adhuc vigeret, multi erant summi sacerdotes non agnoscentes alios superiores. Ergo & nunc post nouã multi tales potuerũt esse, saltem per dispensationem ob causam iustam. Ex proxime enim prædictis infertur modus soluẽdi hoc argumen. scilicet quod nusquam ante legem euangelicam fuit talis summus pontificat⁹, qualis nunc est, & ita non potuit antequam esset, ob vllam necessitatẽ, vel vtilitatem relaxari lex diuina de vnico summo pontificatu Petro, & successoribus eius cõmisso, neque postea quã cepit, vnquam est relaxata, cui consequens est, vt neque nunc relaxari queat. Qua eadem ratione neque duo Papæ possint præesse Papatui, licet possint esse duo Imperatores eiusdẽ Imperii, & duo supmi Reges eiusdem regni, quia nulla vnquam lege diuina, neque naturaliter, neque supernaturaliter data, neque ante, neque post Euãgelium statutum fuit, vt vna tantum esset monarchia, & vnus tantum monarcha toti orbi quo ad temporalia.

SVMMARIVM.

141 *Potestati humanę nullum hominem subijci temerarium.*

141 *Potestas Ecclesiastica potest quari, & teneri absque charitate.*

142 *Potestas Ecclesiastica solo iure diuino non petit fide peremptra.*

142 *Papatus non perditur ob hæresim ipso iure, licet sit Episcopatus.*

142 *Potestatis Ecclesiasticæ capax est laicus iure diuino, sed non humano, femina uero ecclesiastica etiam humano.*

144 *Potestas laica iuris dicendi, ne est a Deo immediate data.*

145 *Potestas Ecclesiastica, & laica, in conueniunt & differunt, & seq.*

147 *Reges pauci a Deo solo immediate sublti, & sequenti.*

148 *Regiam potestatem esse contra iura naturæ insania est.*

149 *Regem vnum non posse regere plura regna stultum dictu.*

150 *Regem unũ regere plura regna quoad quid utile.*

151 *Noas ante Nembroth fuit Rex institus.*

151 *Lipomanus Aloysius legatus cũ primis lau datus.*

152 *Monarchia quatuor celeberrima, an fuerint e mundo.*

153 *Imperium laicũ nullo iure diuino debet esse vniuersi orbi.*

154 *Cainus non videtur fuisse vnicus orbis dominus.*

155 *Regis apum unitas non arguit Regis orbis vnitatem.*

156 *Imperator falsò dicitur mundi dominus etiã de iure & seq.*

158 *Orbis totus, & Romanus, & Hispanus, &c. differunt.*

157 *Nabuchodonosor figurate dicitur Rex regum.*

158 *Imperatorem omnia iniuste quæsisse, vel uere falsum.*

158 *Imperator nec fit, nec desinit esse dominus per omnes strages belli.*

159 *Reges non omnes per bella iniusta sunt exempti ab Imperio.*

160 *Regum titulo saltẽ presenti faces, & pestes orbi.*

161 *Hispanias nũquam iuste subfuisse Romanis probabile.*

161 *Romanis, qui Hispani mordicus restiterunt.*

162 *Regem vnum totius orbis fieri posse hodie, & sola maiore parte eius, non est uerum, licet olim potuisset id contingere.*

163 *Potestas Ecclesiastica quando posset Christianos omnes ad faciendum unum Ducem cogere, qui omnium eorum totis exercitui imperaret.*

Potestas

164 *Potestas Ecclesiastica cur plus potest euare Ducem totius Christianismi, quam maior pars eius.*

165 *Ciuitatis unius libera in quo potentior, quam maior pars multarum.*

166 *Rex cur non potest eximere suos a se, & suo regno.*

167 *Regi subditi tam liberi sunt, ac subditi liberæ ciuitati.*

168 *Monarchia optima regendi forma.*

169 *Rex ed ucatus regie ab ortu, cur aptior, quam alius.*

169 *Rex Ioannes III. & Catherina I. qua in re præcellunt.*

14 QVinquagesimo sexto infert, temerariores, & insanos esse illos, qui negant vllos hoies vlli potestati subiicit. Tum, quia id est contra ius naturale, & omnia citata supra in coroll. 18. Tum quia hæreticum est id asserere, etiam de Christianis etiam iustis, per cle. ad nostram in ver. 3. de hæret.

Quinquagesimo septimo falsum esse id, quod tenuere pauperes Lugdunẽses, & Valdens. reuocatum a Ioan. Viclef, & condemnatum a Concil. Constanc. vt habetur post sess. 45. scilicet potestatem Ecclesiasticã ita iure diuino fundari in charitate, vt nemo eam habere possit, nisi charitatem quoque habeat, & sit in statu gratiæ gratum Deo facientis, quoniam nemo scit se amore dignũ c. 9. Eccles. & ita consequeretur, neminem scire se esse verum episcopum, vel parochũ Quæ ratio licet videatur Iacobo Almayno in c. 3. de potestate Ecclesiast. euidenter errorẽ prædictum confutare, non tamen satis confutat, quoniam etiam retenta opinione contraria communi, nemo verè scit, se esse episcopum, vel parochum, quia nescit se vere baptizatum, nec habere characterem baptismalem, cum ille nequeat haberi, sine debita intẽtione baptizantis, quæ a baptizato sciri nequit, & sine illo nequit esse Eps, neque presbyter, cap. veniens, de presb. non baptiz. Fortius igitur facit, quod secundum eorum opinionẽ, qui caderet a gratia gratum faciente, caderet quoque ipso iure ab episcopatu, & quolibet alio beneficio iurisdictionẽ habente, & ita sine noua promotione non posset esse episcopus, vel parochus, quod est absurdum. Ex quo infertur, fortius errare Bohęmos, qui dicebant, non solum Deo gratum, sed etiam ab ipso prædestinatum esse oportere illum, qui alicuius potestatis ecclesiasticæ futurus, sit particeps.

142 Quinquagesimo octauo inferẽ errare illos etiam, qui putãt, potestatem Ecclesiasticam ita fundari iure diuino in fide, vt ea carens, carere quoque necessario dicatur hac potestate, quoniam primo nullo iure diuino est inducta pœna priuationis ipso iure ob hæresim, ante binam saltem monitionem, vt eleganter probat Tho. a Vio in cap. 23. tom. 1. tract. 2. de auth. Pap. & Concilii, & latius dixi in c. nunc autem 22. distinct. deinde, quod Papa hæreticus nõ incidit in pœnam contra hæreticos ab Ecclesia statutam argumen. c. 1. cum ei annotatis de constit. l. princeps. ff. de legi. & tradidimus latius supra in corol. 13. Postremo, qd neq; alii prælati inferiores perdunt suas dignitates ob hæresim conceptam, & omnino occultam. Quæ communis est opinio Theologorum, & probatur argum. a contrario sensu in cap. audiuimus. 24. q. 5. in illis verbis. *Qui hæresim nouam ex corde suo finxit, ex quo eam prædicare cœpit, neminem dãnare potuit.*

143 Quare verius videtur, hanc potestatem fundari in charactere baptismali, arg. ca. 1. veniens, de presb. non baptiz. quod etiã tenuit prædictus Iacobus, a quo tamẽ dissentio, quatenus in probatione huius conclusionis præsupponitur, incapacem esse hui⁹ iurisdictionis iure diuino eum, qui nõ est clericus. Tum, quia etiam fœmina religiosa est capax eius, c. dilecta. de excet. pl. Tum, quia etiam laicus vti potest ecclesiastica iurisdictione per commissionem specialẽ Papæ, c. præter. adiuncta gl. communiter recepta, ver. ducibus. 32. dist. & annotatis in gl. c. 2. de iudi. quamuis verum sit, laicum esse incapacem illius iure humano, c. bene quidem. 96. dist. & d. c. 2. de iud. cum aliis, quæ nota sunt.

144 Quinquagesimo nono falsã videri differentiam illam Iacobi Almayni in li. de potest. Eccl. c. 1. colum. 3. quam inter põtatem Ecclesiasticam, & laicam, ponit videlicet, quod hęc nunquam fuit regulariter, & immediate a Deo institura, licet per rationẽ naturalem esset debita, illa vero immediate fuit a Christo institura. Tum, quia nõ ex qua illam differentiam deducit, non concludit eam, sed aliud longe diuersum, scilicet potestatem laicam totam non fuisse a

Deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo vlli datam, potestatem autem Ecclesiasticam sic. Quod & verum est, quia nusquã regulariter iussit Deus, vt vni, vel pluribus his, vel illis quoad potestatem laicam pareretur, cũ tamen specialiter de potestate Ecclesiastica statuisset Christus, vt vni Petro parerent omnes, Ioan. 20. & c. solite, de maior. Tum, quia potestatem laicam deberi cõmunitati hominum lege, ac ratione naturali non infert, eam non esse a Deo immediata datam, immo potius concludit contrarium, nam potestas edendi de omnibus resius, siue suis, siue alienis inferioribus, tamẽ natura humana ad conseruandam vitam propriam tẽpore necessitatis extremæ cuilibet est debita lege naturæ, c. discipulos. de consecr. dist. 5. c. si propter necessitatẽ, de fur. cum eis annotatis; non tamen eb id definit dici data cuilibet immediate a Deo Potestas item defendendi se ab alio iniurio innatore, & etiam occidendi eum, si aliter defendi nequeat, debita est cuilibet, lege naturali, l. vt vim. ff. de iusti. & iur. non tamen ex eo infertur, eam non esse datam immediate a D. o, immo potius contrarium. Tũ, quia Durandus, cuius doctrinam sequit in hoc potissime idem Iacobus in tract. de iurisd. eccles. non ponit hanc Iacobi differentiam, sed eam, quam ipse supra posui. Ioan. etiam Parisiensis, cuius doctrinam plurimum sequitur ille, quod nos, ait expresse, vt dixi in 20. coroll.

145 Verius itaque fuerit dicere primo, vtrãque harum potestatum cõuenire in hoc, q. vtraque est data immediate a Deo, & quod neutra hodie quæratur alicui ita ● immediata largitione Dei, vt nullum hominum ministerium prærequiratur, quoniam præuenire debet electio, vel successio. Differre autem in eo, quod laica data est naturaliter & generaliter ita, quod nihil speciatim de illius creatione, vel de illius alicui traditione cautum fuerit, saltem in generis humani, & illius creatiõis principio, licet postea de potestate communitatis Hebræorum sic. Ecclesiastica vero data est supernaturaliter, & specialiter, ita, quod speciatim de ipsius creatione, & traditione Petro quoad totã & alijs quoad aliquas partes cautũ fuerit, vt prædictum est in corol. 18. Esse itẽ aliam differentiam singularem inter has duas potestates, scilicet, quod licet vtraque hodie quæratur, & accipiatur a Deo mediate, lõge tamen mediatius laica, quam ecclesiastica. Laica enim accipitur mediante electione cõitatis expressa, vel tacita, qua quod suum erat, alii concessit, vel mediante successione in tali electione fundata. Potestas vero Ecclesiastica, licet etiam accipiat me-
146 diante electione Ecclesiæ, vel Cardinalium eam repræsentantium, non tamẽ accipitur tanquam res aliqua quæsita fuerit, vt ipsius Ecclesiæ, secundum opinionem Parisiensium, Gerson scilicet, & aliorũ multorum sic, secundũ enim eos potestas hæc Papalis data fuit Ecclesiæ in persona Petri & etiam Papa mortuo est in illa, & esset in Concilio Oecumenico legitime congregato, quod magnis viribus contendit confutare Thoia Vio, & magnis defendere Iacobus, & Ioan Maior citati in d. corol. 19.

147 Sexagesimo infertur, non videri verũ id, quod quidam eruditi noue dixerunt, scilicet non solum communitates, sed etiam Reges suam potestatẽ capere a Deo immediate, quoniam primo nemo negare potest regiam potestatem fuisse ante Reges in ipsa hominum conuiuentium communitate, quippe quam tanquam a lege naturę ortã, vt est recepta opinio, & probata supra coro. 21. ab exordio mundi, vel communitatis, oportuit cœpisse, 5. dist. in princ. cũ tamen Reges postea cœperint esse. Deinde, qđ Reges fiunt aut electione, aut successione, & ita mediate aliqua re creata. Præterea q. licet aliquot Reges, & aliquot alij potestate regia vtẽtes, a Deo ipso immediate fuerint instituti, aut electi, vt Saul, Dauid, & antę illos Moyses, & ita licet electi, & instituti immediate a Deo, ab ipso acceperint immediate potestatem regiã, alii tamen, quorum de numero sunt, & fuerunt fere oẽs, mediante aliqua causa secunda, vel signo, eam a Deo accipiũt. Præterea, quod licet Petrus immediate a Christo susceperit papalẽ potestatem, alii tamen successores mediante electione Ecclesiæ, vel Cardinalium, eã in hoc representantium, suscipiunt, ca. licet de vitanda. de elect. clem. ne Romani. eo. tit. & c. vbi periculum eo. tit. lib. 6. etiam secũdã opinionem Romanorum tactam coroll. 19. & 20. quamuis secundum eos Papa non suscipiat suam potestatem ab Ecclesia, q̃ eligit eum, sed a Deo. Ergo a fortiori etiã alii Reges, qui non fuere immediate a Deo instituti, & electi, mediate suscipiunt suam potestatẽ a Deo. Postremo, quod aliud est potestatem regiam immediate esse a Deo creatam, & aliud eã immediate illi, aut illi homini esse traditam, illud enim verũ fuit, & est semper, & vbique, hoc autẽ raro, vt ex Durand. & Io. Pari. vbi supra colligitur. Nõ obstat illud Sap. 8. *Per me Reges regnãt*, &c. relatũ in l. inter claras. C. de sum. Tri. & illud ad Rom. 13. *Omnis potestas a Deo est*. quoniam ad summum solum probant potestatem regiã creatã esse immediate a Deo, non autem ab eo immediate illi, aut illi homini datam. Per Deum quidẽ regnant Reges ætatis nostræ, quia regnant per potestatem, quam habẽt ab ipso immediate creatã sed mediate acceptam, siccessione scilicet, vt fere omnes Reges Christiani, aut electione, vt Imperator, & aliquot alii.

148 Sexagesimo primo inferẽ, insanire illos, qui dicunt regna, & regiam dignitatem, ac potestatem esse contra iura naturæ, quoniã primo per superiora palã est, iure ipso naturæ vnicuique ciuitati esse potestatem regna gubernandi suos ciues ad bonum commune, & illam ciuitatem iure naturæ non prohiberi exercere eam per aliũ. At regnũ nihil aliud est, quam ciuitas, aut prouincia gubernata per vnum ad bonum commune, vt colligitur ex S. Tho. lib. 1. c. 14. de regi. & ex Arist. in 3. & 4. Polit. Deinde, quod potest quis per alium facere, id quod per se ipsum potest, cap. potest. de reg. iur. libro 6. Et per superiora constat, iure naturæ solo attento ciuitatem ipsam posse per se ipsam vti potestate regia. Ad hæc, quod rationum gubernandi (quæ tres sunt) optima est monarchia, siue regalis, idest gubernatio per vnum, vt in argumento 12. contra notabile facto probabam postremo, quod id, quod est contra ius naturale, nullo tẽpore aut loco potuit esse laudabile, aut iustũ, 5. distinctio. in princip. At Apostolus commẽdat Melchisedech regem Salem, & Iosephus approbauit regnum Pharaonis, eum procurationem regni ipsius acceptauit, Genesis 41. Iacob item, cum regionem Gessem incolendam ab eo accepit, Genes. 47. Daniel item, qui præfecturam susceperit a Nabuchodonosoro, Daniel. 7. Sunt & alia sexcenta sacræ scripturæ loca, in quibus, vel duces, vel iudices, vel reges constituuntur, aut laudantur ab ipso Deo omnipotente, vt videre est in libro Exodi, Iudic.

Regum, & Machabæorum, vel ab Apostolis colunturue, iubenturve coli, prima Petri 2. & ad Roman. 13. & alibi sæpe.

149 Sexagesimo secundo infertur, stultam etiam videri eorum opinionem, qui dicunt licite quidẽ fieri posse, vt alius in alia ciuitate regnet, non tamen vt vnus multis in ciuitatibus, & prouinciis regnet, & imperet, immo contra naturæ leges esse, vt Rex, & dominus noster regnet in tota Lusitania Carolus V. quatenus Rex in reliqua Hispania, & quatenus imperator in Germania, Hericus II. in Gallia, & alii in aliis magnis prouinciis, quoniã primo hæc regna, & imperia omnia sunt approbata p Ecclesiã vniuersam c. venerabilem, de elect. c. cum longe. 63. dist. c. grandi, de supplen. negligen. p̃lat. lib. 6. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. immo, & eorum aliquot per Deum Optimum Maximum supernaturaliter, vt hoc florentissimum Lusitaniæ per quinq; Christi stigmata diuo Alfonso huius nominis, & omnium regum Lusitanorum primo diuinitus, quæ diuina clementia fuit ostensa, & in insignia regia insigni pictate in eternum suscepta. Regnum item Franciæ per tria Lilia in insignia Regalia, & per ampullam sanctam in sacram vnctionem Clodoueo primo Regum Christianorum Franciæ e cœlitus demissa. Deinde, quod licet non desint aliquot respectus, ob quos satius esset vnamquamque ciuitatem a suo peculiari rege gubernari, non tamen illi concludit malum esse multas per vnum regi, q̃a mul-
150 tę sunt causę, ob quas lõge vtili' est multas ciuitates sibi mutuo esse annexas, subdi quo vni regimini, siue Aristocratię, siue Democratiæ, siue Monarchiæ, quam pluribus. Quorum de numero sunt, quod facilius se se tueri potuerunt ab hoste communi eo, q̃ fortior est virtus vnita seipsa dispersa, secũdum Arist. & quod audentius, & apertius facient institiam oppressis, maleficos puniẽt, aliena tenentes ad restituendum cogent, & ne capiãr arcebunt, seditiones, & factiones extinguent. Quod palam faciunt factiones Castellanæ tã longe, lateque olim ardẽtes sub magno Regũ Catholicorum, & Caroli V. imperio extinctæ. Factiones itẽ Nauarrę in sese pridẽ crudelissime sęuiẽtes, nũc vero sub eodẽ Carolo intermortuę. Adde, qđ Saul, & Dauid diuinit' p̃fecti fuere toti Hebręorũ gẽti, p̃ multas, varias, & magnas ciuitates,

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitates,& prouincias dispersas. Postremo, quod nulla lege naturaliter lata vetatur cõiunctio duarum, vel plurium ciuitatũ, quominus electione, aut successione vni regimini, & vni rectori se communi consensu subiiciant.

Non obstat primo, quod Nembroth primo Rex post diluuium descendens per lineam reprobati Cham, dicatur fuisse tyrãnus, & per tyrannidem vsurpasse potestatẽ Regiam, quæ post diluuium viderur fuisse penes Noam, & successores eius, per lineã Sem approbati, iuxta communẽ intellectũ cap. 10. Gen. Non (inquam) hoc obstat, quoniam primo responderi potest argumentũ ipsum præsupponere alium, scilicet Noam fuisse Regem ante Nembroth. Deinde negari potest, regnum ipsius fuisse iniustum, & tyrannicum, vt negant aliquot authores citati in illa gemmea cathena, quam super Genesim composuit doctissimus, idemque pientissimus vir Aloysius Lippomanus, nũc Episcopus Veronensis Reuerẽdissimus. qui ante paucos annos Legatus e Sede Apostolica in nostram Lusitaniam missus, tanta pietate, ac iustitia vere liberali, tanta morum sanctimonia, & eruditione admirabili resplenduit, vt merito haberi debeat omnium qui nostra ætate a Sede Apostolica fuere legati, cum paucis princeps. Sed quia cõmunis opinio contra tenet, vt colligitur ex eadem cathena, & §. fi. 6. distin. tertio respõderi posset, quod licet ipsemet Nembroth, & successores eius ab initio violẽti fuissent, fieri tamen postea potuerũt iusti Reges cõsensu coacto eius, vel eorum, quorum intererat, mutato postea in voluntarium, vere spontaneum, sicut & matrimonium cõsensu coacto contractum non valet quidem, at si consensus ille coactus fiat spontaneus, valebit saltem a tempore talis mutationis, c. ad id. de sponsal. c. fi. de raptor. Quarto respõderi potest, quod licet eius regnum insuste cœpisset, non tamen ideo consequitur omnia regna iniuste cœpisse, Noas enim ipse, Sem item, & Iaphet, & aliquot filii eorũ potuerunt iuste regnare alibi consentientibus ciuitatibus, quas regesent, & multis aliis modis alia iusta incipere, iuxta ea, quæ tradidimus in corol. 23. Quinto palam tollitur, eo quod hoc argumentum æque probat illam ciuitatem habere posse ium proprium Regem, ac quod multę non possunt habere vnum, quia regnum Nẽbroth vnius ciuitatis tantum cœpit esse. At horũ prius non potest probare, quia falsum esse, corol. proximum monstrauit. Ergo neque hoc posterius.

Non obstat 2. quod August. significat in li. 18. de ciui. Dei, cap. 2 & Duran. vbi supra explicat, quatuor celeberrima omnium imperia, primum Assyriorum, & Chaldæorum, secundum, Medorum, & Persarũ, tertium Græcorum, quartum Romanorum, p violentiam cœpisse, non (inquam) hoc obstat. Tum, quia illi non negant, aliqua alia iustum habuisse exordium, tum ob ea, quæ priori argumento respondebam.

Sexagesimo tertio infertur errare communem, quæ a plerisque omnibus citatis per Ioann. Igneum accepta est, quatenus putat iure diuino vnum esse oportere Imperium laicum totius orbis, sicut, & vnum est imperium Ecclesiasticum, quia primo id nullo iure diuino supernaturaliter dato, siue reuelato probatur. Deinde nulla naturali ratione id concludi potest, immo Ioann. Parisien. vbi supra, capitul. 3. colum. vlti. dixit potestatem vniuscuiusque ciuitatis naturalem esse. Imperium vero in multos non item. E ante ipsum Aristot. in Polit. maxime lib. 7. c. 4. concludit, legislatoris animi intentionem non debere illo tẽdere, vt ciuitas, cui præscribit leges, dominetur finitimis, sed ne illis seruiat, quoniã illa dominatio magnum incommentum afferret etiam ipsi ciuitati. Per quæ vir doctissimus palam significat iustius, & vtilius esse vt vnaquæque ciuitas sibi tantũ, & suis pagis imperaret. S. Augustinus etiam in 4. de ciui. Dei, affirmat, maiore cum pace regi solita fuisse regna, cum vnumquodque eorum terminis suę patrię finiebatur. Adde quod nusquam id ab orbe condito videtur cõtigisse, nisi forte donec Cainus filius primogenitus Adami ciuitatem conderet, Genes. 4. ex eo enim videtur colligi iam inde cœpisse varia regna, quia attestantibus multis authoribus relatis ibi p doctissimũ Aloysium in prædicta cathena, eã ideo ędificauit Cainus, vt qui profugus, & eiectus erat a Deo ob fratricidium, se tutaretur ab aliis, quibus odio habebatur. Et ita significatur, neque illum cum suis in illam ciuitatem receptis subiacuisse tunc alicui, neque alios ei. Non obstant ea, quæ pro errore cõmuni

muni adducuntur, quorum potiora corollarium sequens diluet.

155 Sexagesimo quarto infertur errare innumeros, qui putant conclusioni prędictis corollarij obstare cap. in apibus. 7. q. 1. in illis verbis. *In apibus vnus est Rex, & prues vnam sequuntur*. Tum, quia eorum sensus non est, omnium apum mundi vnum esse regem, & vnius agminis grunm vnam ducẽ. Et ita millatenus probãt omnibus hominibus vnum debere imperare, ac præesse, sed ad summum solum probant, vni ciuitati, vel genti vnum debere præesse. Tum, quia in archetypo, & originali, scilicet in epistola S. Hieronymi ad Rusti. monachum, quæ incipit nihil non legitur. *In apibus non est Rex*, sed, *In apibus principes sunt*. quod pro nobis facere palam est. Errare itẽ innumeros, qui ideo putant, Imperatorem Romanorum esse dominũ, & regem totius mundi, & orbis terrarũ, quod Imperator Antonius relatus i l. deprecatio. ff. ad l. Rhodę iactu. dixisset, *Ego dominus mundi*. Primo quidem ob ea, quæ Galli contradicentes adducũt. Deinde, quod Scholiastes Augustini nouus, sed doctus, idemque Hispanus, & Imperatori, qui nunc imperat Caroloo Augusto subditus, in lib. 5. cap. 25. de ciuitate Dei, multum esse, ait affirmare Imperatorem Romanum ius habere in totum orbem terrarum, cuius nunquam fuit dominus, & iam amisit. Tertio, quod non est sentiendum adeo sensu caruisse Imperatorem Antoninum, vt per illa verba, *Ego dominus mundi*, sentiret, se dominum totius orbis terrarum, qui nec illi, nec vlli prędecessorum eius vnquã paruisset vel dimidiatus. Quarto, quod dici potest vsum fuisse hyperbole, aut synecdoche, sensisseq; nõ de toto mundo, & orbe, sed solum Romano, hoc est, de illo, quod ex mundo, & orbe terrarum Romanis parebat. Pro qua expositione facit, quod S. August. in d. cap. 5. appellat orbem Romanum id, quod Hispani, & Lucanus de Cæsare transituro ex Hispania in Galliam, & inde in Græciam ait.

Victrices Aquilas alium Latius in orbem.

Qui modus intelligendi aptior, ni fallor, vi debitur cuilibet erudito. quã illi, quos Io. Igneus vbi supra edidit. Errare item Bart. in extraug. ad reprimendam. verb. totius
157 orbis, & pleriq; omnes illum sequutos quatenus per illũ tex. & illud Daniel. 2. ca- 159 pitulo ad Nabuchodonosorum, scilicet, *Tu Rex regum es, & Deus Cæli regnũ, & fortitudinem, & imperium, & gloriam debit tibi, & omnia, in quib. habitant filij hominum, &c.* dixerunt Imperatorem esse dominum totius orbis iure. licet non facto, tum p proxime dicta. Tum, quia glossa illius cap. 2. habet, Danielem id dixisse Nabuchodonosoro, per figuram hyperbolen, siue transcensum veri manifestum, vt Maro illo, *Ferit astra clamor*. vel per synecdochen ex toto intelligendo partem, vt idem poeta intellexit in illo,

Ingens a vertice pontus in puppim ferit.

Sexagesimo quinto infertur Scholiastẽ S. Augustini præcitatum in corollario præcedenti, quatenus in dicto ca. 25. li. 5. de ciuit. Dei, verbis quidem politis, sensu tñ non satis dolato, dixit Imperatorem Romanorũ ius non habere in ea, quorum aliquando fuit dominus, & iam amisit, quia quo iure quæsierat amisit strage, scilicet hominũ & bellicis furiis, his enim verbis significat primum omnia, quæ Romanus Imperator habet male quæsita esse, maleque possessa, quod tamen est falsum. Primum quidem, quia eius consequens esset, Carolum V. Christianiss. peccaturũ ire donec restitueret omnia, quæ habet, quatenus est Imperator, arg. cap. si res aliena. 14. q. 6. regu. peccatum lib. 6. quod tamen falsum est, neque vllus diceret. Deinde, quod Romani multa bellis iustis suo imperio adiecerũt, sicut & nunc Lusitani apud Indos non pauca suo adiiciunt. Tertio, quod multi eorum, quos vi sibi ab initio subiecerunt, vere ac libere, & sponte coram Deo in eorum consenserit imperium, vt ex ipso Liuio colligitur. Qđ sufficere ad hoc, vt male occupata iuste possint teneri expresse determinauit Ioan. Parisiens. de potest. reg. & Papę, c. 5. quod nos quoque inf. in 59 coroll. tenuimus. arg. ca. ad id. de sponsal. Facit, quod multi, qui Romanum Imperium rexerunt in catalogum sanctorum relati sunt, vt Carolus Magnus, & D. Ludou. Præterea, quod consensu totius populi Germaniæ, & authoritate Romani Pont. translatum est Imperiũ a Græcis in Germanos, capitu. venerabilium, de electio. & Ecclesia tota probat, & fouet Imperatores, cap. tibi domino 63. dist. cle. Romani. de iureiur.

159 Eisdem verbis secundo idem Scholia-

stes

Universidad de Deusto
Biblioteca

stes significat, vere perdere Imperatorem, & definere esse iuris eius quicquid ab aliis strage hominum, & bellicis furiis ei adimitur, quod etiam palam falsum est. Tum, quia pari ratione idem dicere oportebit de regibus Hispaniæ, Galliæ, ac aliarũ gentium, & per consequutionem daretur occasio maxima, & pessima bellis augendis, contra leg. conueniri. ff. de pact. dotal. & capitulo ex parte, de consuetu. Tum, quia id est contra omnia iura, rationes, & sententias patrum de bello iusto & iniusto loquentium, in quarto lib. sententiarum, distinctio. 15. & in capit. sicut. secundo de iureiur. & alibi sæpe.

Eisdem verbis tertio significat idẽ Scholiastes, omnes reges earum prouinciarum, quæ quandoque Romanorum fuerunt sola hominum strage, ac bellicis furiis esse ab Imperio exemptos, quod tamen non est verum, tum ob ea, quæ Cosmas in prœmio Pragmat. sanct. & Ioan. Igneus vbi supra, & alii aliarum gentium Iurisconsulti tradunt in fauorem Francorum, Venetorum, & aliorum quorundam potentatuum. Tum, quia certum est, quòd Hispaniæ Reges aliis titulis, eisdemque sanctissimis se e exemere, vt supra declarabam, si tamen vnquam iure fuerunt Romanis subiecti, de quo in corol. seq.

160 Tum, quia Roma ipsa, quæ caput erat imperii, cum multis aliis Italiæ terris non strage hominum, & bellicis furiis exempta fuit, sed donatione Constantini, Caroli Magni, Astulphi, & aliorum iusta, & sancta de causa facta, omissa opinione contraria, vti temeraria, ne dicam sacrilega, & impia. Quam consequeretur omnes Christi Vicarios, qui a Constantini tempore præfuerunt Ecclesiæ Romanæ in peccatis continuis vixisse, cum tamen constet Sylvestrum, & alios plurimos in Sanctorũ Catalogo relatos.

Plus satis tamen verum arbitror id, quod idem Scholiastes subdit ibidem, scilicet. *Accendit Principes istos fictitius titulus, cæcásq; aliud nihil esse, quam faces orbis terrarum, pestesq; totius generis humani.* tametsi parum modeste videatur dicere, quòd in hac culpa est impia, & indocta Iurisconsultorum argutatio: cum licet indocta sit; non tamen dici debet impia, per dicta in coroll. 1. neque nominari argutatio, tot & tantorum patrum argumentatio; cui neque vllus alius vsque ad nos plane satisfecisse videatur.

161 Sexagesimosexto, infertur iustum esse, vt arbitror, dicere Hispaniam totam nunquam iure subiectam fuisse Romanis: quoniam primo nullum iustum titulum hactenus me legere memini, quo Regia Hispaniarum potestas Romanorum cesserit imperio. Deinde, quod violentia, strages hominum, & bellicæ furiæ, quibus subiecta fuisse videtur rerum dominiis quærendis, longe plus obsunt, quam prosint, argument. capit. si res aliena. decimaquarta quæstio. sexta, capitu. peccatum. de regulis iuris, libro sexto, l. fin. C. si per vim, vel alio modo. l. authoritate. C. vnde vi. & argument. eorum, quæ scribit Innocentius in capitulo quod super his. de voto, receptus ibi per omnes, & Panorm. in capitu. venerabilem. de electio. Alberic. in l. prima. C. de summa Trinita. & alios alibi. Tertio, quòd & si aliquot Hispaniæ populi legantur forte consensisse potius, vt Romanorum imperio subessent, pauci tamen id fecerunt, & pauciores sponte consenserunt. paucissimi autem, & forte nulli voluntate regum, quibus suberanr. Postremò, quòd pertinacissime quoad eius fieri potuit, repugnarunt Romanis, præsertim Viriato Duce Lusitani, & natura loci muniti Nauarri, ac Cantabri, qui suum, & totius Hispaniæ antiquum idioma (quod nunc appellant Vasconicum) in hunc vsque diem seruant, nec vnquam admiserunt Romanum, admittente illud tota reliqua Hispania, simul & Gallia. Adde, quod glossa in hoc mihi singularis expresse id sentit in capitulo Adrianus. 63 distinct.

162 Sexagesimo septimo infertur non esse verum id, quod quidam valde eruditi nouæ dixerunt, posse maiorem partem hominum orbis terrarum etiam inuita minore deligere sibi vnum Regem, vel Imperatorem, qui omnibus eis imperet, quoniam primo id nullo iure fundatur. Deinde, quod falso imaginari videntur, esse aliquam summam potestatem laicam, cui totum orbem terrarum subijci oporteat, vt in corollario 25. est dictum. Tertio, quòd consequutio illa, qua illi vtuntur, non est necessaria, scilicet, aliquãdo maior pars

pars hominum orbis, etiam renuente minore pote sibi deligere vnum, qui omnibus imperaret. Ergo etiam nunc idẽ facere potest, quoniam nõ est eadem ratio, eo quòd lege naturæ vnicuique ciuitati cõpetit potestas, & necessitas se suaq; regendi, vel authoritate alicui⁹, aut⁹ maioris partis, vel aliquorum a parte maiori electorum, & ita, si quando contigit olim solam vnam ciuitatẽ omnium hominum fuisse, certum est, maiorem partem illius potuisse deligere vnum, qui omnibus imperaret, argument. l. quod maior pars. ff. ad municip. eo quod minor pars ciuitatis subest toti ciuitati, & p cõsequutionem parti maiori: At nunc quando plurimæ, ac innumeræ sunt ciuitates in orbe terrarum constitutæ, quibus singulis sũt singulæ huiusmodi ptates separatę, quarumque aliæ non subsunt aliis, neminor pars maiori, nec maior pars earum, neque regum, vel rectorum earum potest diligere aliquem, qui alias nolẽtes cõuenire in electione inutas regant. Quamuis verum sit, quòd si omnes ciuitates orbis, & earum reges, & rectores, quorum interesset conuenirent, vt vnus aliquis omnium Rector, Rex, aut Imperator deligeretur, is eẽt ver⁹ Rector, Rex, aut Imperator quem maior pars deligeret. Quarto facit, quòd conclusionem hanc nouam consequeretur, maiorem partem totius Galliæ deligere posse vnum aliquem, qui toti Galliæ imperaret, ac per consequutionem tollere Sabaudo, si quid iuris in Sabaudos, vel Allobroges habet: Duci Lotharingiæ suum principatum, Carolo V. Brabantiam, & alias prouincias eis Germaniam intra Gallias constitutas. Consequeretur etiam maiorem partem totius Hispaniæ deligere posse vnum aliquem, qui totam eam regat; & per consequutionem ad manum esse reliquæ Hispaniæ priuare Lusitaniam belli, pacisque artibus florentissimam suo rege maximo, & optimo. Consequeretur etiam maiorem Italiæ partem posse deligere vnum aliquem, qui totidominetur, & item facile inuenti iri modum, quo vel Sedes Apostolica, vel Res Publica suis deturbentur sedibus, vel Veneti, & alij potentatus sua deponendum gloria. Cõsequeretur deinde orbis terrarũ turmo consequeretur, quod maior pars Regũ maioris partis orbis posset deligere vnum, cui omnes subiacerent, & quòd vnus Rex maioris partis alicuius prouinciæ posset occupare maiorem partem eo ipso, quòd teneret, vt tota vni pareret, quoniã tota potestas omnium ciuitatum, variorũ regnorũ cõsistit penes Reges eorum, & potestas maioris partis prouinciæ penes ipsius solum regẽ, & ita, si ciuitatum maior pars id posset, posset quoque, vel vnus Rex, vel pars maior regum earum.

163 Sexagesimo octauo infertur, non esse verum etiam id, quod prædicti eruditi nouæ dixerunt, s. maiorem partem Christianorũ posse deligere vnum Regem, qui omnibus Christianis imperaret, etiam inuita parte minore, propter illa ipsa, quibus præcedẽs corollarium probauimus. Quamuis fateor Christianos omnes cogi posse a Romano Pont. summo Christi Vicario ad deligendum vnum aliquem communis belli, & totius exercitus ducem, quãdo hostis aliquis nominis Christiani ita vrgeret, vt verisimile esset, non posse aliter defendi Rempublicam Christianam, quoniam summi Christi summa Vicarii potestas extenditur ad rem poralia illa, quæ per alium nequeunt fieri, vbi salus animarum Christianorum id exigit, vt dictum est in coroll. 25. At tale esset huiusmodi ducis constitutio.

164 Non obstat huic corollario, quòd saltẽ, qũ huiusmodi ducis belli constitutio non sufficeret, sed oporteret, vt ille cõstitueret Rex vniuersi Christianissimi, tunc posset Rom. Pontif. talem Regem creare. Nõ (inquam) hoc obstat. Tum, quia non infert ex hoc, maiorem potestatẽ Christianorũ inuita minore, posse id facere, quoniam alia est ratio de summo Christi Vicario, qui superior est omnibus in spiritualibus, & temporalibus ad spiritualia necessarijs, vt dictum est supra in resolutione disputationis, & corol. 30. alia de maiore parte Christianorũ, cuius potestati non subijcitur minor, quæ suam particularem iurisdictionẽ diuisam à potestate maioris partis habet. Tum, quia nusquam dabitur casus, in quo commodius fit bello gerendo in hostes nominis Christiani deponere reges antiquos inuitos, & constituere vnum nouum, quam eis suo iure, ac regendi authoritate seruata, constituere nouum aliquem Imperatorem, & ducem exercitus communis, quoniam hoc facile ferri & posse, & solet, illud ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rò adeò difficile, vt par sit credere multos Reges Christianos se, ac suos prius deditu ros hosti nominis Christiani, quã pati sua gloria, & auitis priuari regnis, vt recentia exempla confirmant.

Quamquam non dubito, nisi hoc scandalum immineret. cõmodius esse toti Reipub. Christianæ ad se tuendum à potentissimo Turcarum Principe, vt tota vni subderetur.

Non obstat etiam, q̃ vna est omnium Christianorũ Respublica, iuxta illud Apostoli, 1. ad Cor. 12. *Omnes vnũ corpus sumus.* qm̃ id verum est, quoad spiritualia, nõ aũt quoad tẽporalia, vt sæpè supra est dictum.

165 Non obstat etiam, quod in liberis ciuitatibus, qualis est Florentia, maior pars videtur posse eligere sibi Regem, qui omnibus, & minori parti inuitæ imperet, quoniã talium ciuitatum ciues oẽs vni sæculari potestati subiacẽt, & ideo volente nolẽte minore parte, modo legitimè fuerit vocata, põt maior pars statuere, quicquid posset tota, immo quod maior pars statuit, videtur statuere tota. At diuersę ciuitates liberę, diuersa regna, diuersi potẽtat⁹, & diuersę Imperia diuersas habẽt potestates, & nulla earum subiacet alii, nec minor pars maiori, & ideo nulla tenet stare electioni alterius, neq; minor pars earũ electioni maioris, ar. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & c. 2. de cõst. li. 6.

166 Sexagesimo nono infertur nullam regẽ adeo liberare posse suum regnũ, & suos regnicolas, vt nõ teneatur parere sibi, neque vllis magistratibus à se, vel à sua republica constitutis. Tum, quia id esset contra illam legem naturę, vt parentibus, & patriæ obediamus. l. veluti. ff. de iusti. & iure. Tũ, quia respublica ipsa priusquã regẽ haberet, nõ potuisset statuere, ne sui ciues tenerent parere sibi, aut suis magistratibus, quoniã illud esset abdicare se à tali potestatẽ, quam tamen veluti lege naturæ sibi insitam ab se abdicare nequit, iuxta ea, quæ diximus in coroll. 21. & 26 At reges eandem habent potestatem, quam respublicæ ante ipsos habebant. Ergo idem est dicendum de illis, ac de illa, arg. c. Ecclesiastic. 2. vt lite pend. §. fuerat. inst. de actio.

167 Septuagesimo infertur parum cautos videri eos, qui aiunt nõ tam liberos esse homines regnorum parẽcium Regibus, quàm ciues liberarum ciuitatum, quæ nulli regi parent. Primo quidem, quia eiusdem naturæ, & speciei est potestas, qua Reges regũt, & potestas, qua liberæ ciuitates sese gubernãt, vt per prædicta palàm est, nũ licet modus regiminis reipublicæ sit diuersus, puta Aristocratic⁹, Democraticus, & Monarchicus, potestas tamen gubernandi vna, & eadem est, secundum Aristotel. receptum in Politicis, siue ergo quis regatur per vnum Regem, siue per plures optimates, siue per totum populum, eidem potestati est subiectus, & æquè liber, vel æque seruus. Deinde facit, quod parere multis nõ est minor, immo maior seruitus, quàm parere vni, argument. capit. 1. 21. quæstio. 1. At ciues liberę ciuitatis parent multis, nempe toti populo, si regatur Democratia, aut eius optimatibus, si Aristocratia, multis inquam saltem collectiuè, & vt facientibus collegiũ, licèt non vt singulis. Regnicolæ vero vni-

168 tantum Regi parent. Præterea omnium philosophorum rectè docentium vna est sẽtentia, Monarchiam, siue vnius regimen, melius esse Democratia, siue optimatũ regimine, & Aristocratia, siue ppłari gubernatione. Facit, q̃ ciues liberarum ciuitatũ oportet parere vni edicto prætoris, qui frequentissimè, minore benevolentia, & charitate, maiore vero sæuitia, & libidine regit, quàm rex, qui, vt plurimum, ab incunabulis bene ad regnandum educatus, satis nouit modum, & artem vnumquemque iuxta suis ordinis gradum ad se admittẽdi, & alloquẽdi, & ita, vt oportet, respondendi, iubendi, & rogandi, vt omnibus placere possit, & omnibus velle prodesse, ac nemini nocere, q̃ppe, qui omnes p̃ filiis ducit, & se magis patrix patrem, quàm dominum arbitratus, paterno affectu subditos prosequitur. Cuius rei præclarissimum, & rarissimum exemplar sunt, inuictissimus Rex, he-

169 ros, & dominus noster Ioannes huius nominis III. & Catharina eius vxor Augusta heroissa, & domina nostra huius nominis Prima, qui qua parte possunt imitantes illam infinitam, & inimitabilem Dei benignitatem, qua in altis habitans, humilia respicit in cœlo, & in terra, omnes sibi subditos tam in Aphrica, & Asia, quam in Europa, vt filios amant, omnibus gaudentibus congaudendo, omnibusque dolentibus condolendo, consulendo, & opitulando, & nihil non agunt, quo filius eorum

rum vnigenitus princeps, & dominus noster Ioannes pro summa, quàm de se iã prę mõrum Christianissimorum, quàm regnorum amplissimorum.

An autem mortales, quatenus sunt Christiani, subiaceant potestati Ecclesiasticę, & non quatenus homines tantum, vel ciues, profundius, ni fallor, quàm hactenus alibi, & solutionibus [illegible] & fundamentis eius,

Quartum notabile.

SVMMARIVM.

1 *Correctionis fraternæ definitio aptior, quàm Alberti, & aliorum.*
2 *Correctionem fraternam iure diuino præceptam.*
3 *Correctionis fraternæ multa vbi tradat Author.*

1 QVartò principaliter colligi p̃ossunt duo ex hoc cap. Alterum est definitio correctionis fraternæ, scilicet, quòd est admonitio fratris ne peccet, neve maneat in peccato, ex charitate facta: ex verbis enim illis, corripe illum, colligitur, 3 esse admonitio fratris, ex verbis autẽ, peccaueris, & si te audierit, si te non audierit, eam fieri ne peccet, neve maneat in peccato, ex verbis vero, frater, & lucratus es eũ, ex charitate procedere. Verbum. n. frater, charitatem significat, & amorem, vt in cap. causam, quæ. supra eod. late post Panor. diximus, & in corol. 6. notabilis sequentis latius tangemus. Verbũ item. lucratus es, beneficentiam denotat, quam constat actum esse charitatis, secundum S. Thomam recepti i 2. 2. q. 31. Quæ definitio verbis aptioribus videt compacta, quàm aliæ Alberti. & reliquorum in 4. distin. 19. & aliorũ alibi, licet eodem fere sensu constet. Alterũ, 2 quod colligitur est, diuinitus, hoc est, iure diuino præceptam esse hãc correctionẽ fraternam, quæ recepta sentẽtia est tã Panor. & aliorum in hoc cap. quam Archidiac. & 1 aliorum in cap. si peccauerit. 2. q. 1. & Richard. ac aliorum in 4. distinct. 19. Abulen. & aliorum, Matth. ei capit. 18. S. Tho. 2. 2. quæstio. 33. artic. 2. & Adrian. in 4. de correctio. fraterna, et aliorum alibi. Neq; Innocen. hic contrarium sentit, licet id ei Panor. imponat, num. 35. verba enim eius nu. 1. hæc sunt. *Ad istam denunciationẽ non credimus aliquẽ teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis, nisi sit talis, ad quem ratione officij, & curæ hic pertineret.* Per quæ verba palam significat, teneri nos ad eam, sicut & ad alia charitatis opera, ad quę cõstat nos frequenter teneri, iuxta principiũ, et duo Thom. in hoc receptum 2. 2. quæst. 3. artic. 5. Colligitur autẽ hæc sententia ex hoc capit. quatenus in eo. Innocen. III. significat, licet non exprimat, Dominum id præcipere in Euangelio, et adeo quidem, vt ẽt ipsemet summus Ecclesiæ monarcha eo teneretur, cum subdit; *Quomodo diuinũ possumus non exaudire mandatum?* Secũdo colligitur, eo q̃ verba Euangelii in text. citata, quæ desumuntur ex capit. 18. Matthæi, sunt imperatiui modi, quæ suapte natura, vt plurimum imperium, et præceptum designant, clem. exiui. col. 3. versi. nos itaque. de verbor. sign. Quibus etiam concordant illa Paul. 1. ad Thess. 5. *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes.*

Multas alias horum duorum cõfirmationes, et non paucas oppositiones, et solutiones cum 30. corollariis, plurima quotidiana, tam scholasticas disputationes, quàm vtriusque fori iudicia respicientia cõtinentibus, in commentarium cap. si peccauerit. 2. q. 1. vna cum 5. notabili gratia brevitatis reseruo, vt 6. notabile admittere possit hęc relectio.

Quintum notabile.

SVMMARIVM.

1 *Denunciationem ad Euangelicam certo ordine perueniendum.*
2 *Denunciationis definitio omnium, aptissima. & 3.*
4 *Denunciationis multa vbi tradat Auth.*

NOto quinto altera dno, prius est, q̃ certo ordine perueniendum est ad denunciationẽ, eo nempe, quòd primo fiat fraterna, et secreta correctio, deinde testiũ adhibitio, postremo denũciatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Colligitur autē hoc ex illo verbo, *Corripe, & si nō te audierit, adhibe unum, aut duos testes, et ex iterato, Si non te audierit.* & illo. *Die Ecclesiæ.* Alterum, qđ colligitur ex illis verbis, die Ecclesię, adiūctis aliquot aliis, contentis in hoc cap. est, quòd denunciatio canonica est delatio criminis ad iudicē, sine legitima inscriptione ad pœnitentiā, vel restitutionem eius, qđ crimen exigit, vel ad remotionē officii, quo crimina cessent, vel ad hæc oīa, vel aliquot ex his. Quæ definitio minima, nam delatio est genus: siquidē omnis denunciatio est delatio, non contra, est enim delatio, qtæ est quædā, puocatio ad amicitiam, puta delatio studii, & laboris apud Ciceronē ad Trebatium, & est delatio mādatorū apud eundē pro Sylla, & est delatio in censum, l. forma. ff. de censib. Additur, criminis, ad differentiā delationū rerū prædictarum, & aliarum multarum. Addit, ad iudicem, quo differat a detractione, & murmuratione, quam late definiuimus in repet. cap. inter verba. 11. q. 3. conclusio. 6. & susurratione, ac aliis, quæ in alios fines fiunt, vt diximus in Manuali nostro cōfess. ca. 18. Additur, sine inscriptione legitima, quo differat ab accusatione, q̄ sine illa non constat, l. libellorum. ff. de accusa. translata in § libellorum. 2. qō. 8. Additur, ad pœnitentiam, propter denūciationem euangelicam puram, &, vel ad restitutionem, quam illa exigit, propter iudicialem puram, &, vel ad remotionem officii propter canonicam puram, vel ad hæc oīa, aut aliquot ex his, ad comprehendendam mixtam.

2 *Corripi qui potest, potest & denunciari.*
3 *Corripi potest omnis Christianus tā Ecclesiasticus, quàm Laicus, imo & infidelis.*
4 *Ambrosius de Theodosii peccato mere prophano cognouit.*
5 *Christianus omnis quatenus Christianus, est fori Ecclesiæ, & 11. & 18.*
6 *Clerici quare subiecti Ecclesiastica iurisdictioni.*
7 *Christianus nō solum homo, sed etiam quidam character baptismalis quis, & quam necessarius ad Sacramenta.*
8 *Ecclesiastica potestas, an cognoscat de quolibet Christiano quatenus Christianus est.*
10 *Cognitio de aliquo an sit iustum, an peccatum mortale, differt.*
11 *Peccatum, an quid sit tam est spirituale quæ sis, quam an sit sacramentum.*
12 *Ratio c. quacunque. & c. volumus. 11. q. 1.*
13 *Christiani viriq; subsunt potestati, sed diuersimode.*
14 *Finis cōsideratio cuius erit, et* [illegible] *medij. 115.*

1 SExto principaliter colligitur hanc, de qua loquimur potestatem Ecclesiasticam, quæ in coroll. 17. tertii notabilis definita fuit, extendi ad cognoscendum de omni peccato mortali cuiuslibet Christiani etiam laici, et ad compellendum eum per censoram ecclesiasticam, quo ab eo discedat. Colligitur autē primò ex illis verbis, *Sed intendimus decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus.* Perpende, obsecro, verbū, de peccato simpliciter prolatum, et verbum, quemlibet, quod plane, perinde continet laicum, ac clericum.

Secūdo colligitur ex illis verbis, *Nullus qui sit sanæ mētis ignorat quin ad officium nostrū spectet, de quocūque mortali peccato corripere quēlibet Christianū.* In quib. verbis etiā perpende verba illa, quēlibet Christianum. Et ne dicas per hæc verba solum probari, eam extēdi quoad correctionem, quę sine vlla iurisdictione a quolibet etiam priuato fieri potest, vt in 4. notab. tangebā, et in cōment. capit. si peccauerit. 2. quæstio. 1. tracto, Perpende illa, quæ sequuntur, nempē, *Et si correctionem contempserit peculiari sectionem ecclesiasticam coercere.* Perpende item illa superiora, *Die Ecclesiæ*, quorsum

Sextum notabile.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica potestas, vt extenditur ad cognoscendum de omni peccato mortali omnium Christianorum.*

sum enim ei diceretur, si ipsa non posset cognoscere, & castigare? Perpende etiam illa. *Et si eam nō audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.*

Tertio colligitur ex vers. sed forsan. qui cum vers. ceterum. probat hanc potestatem etiam extendi ad peccata lethalia regum, etiam non recognoscentium imperatorē. Quidoquidem probat eam extendi ad peccata Regis Franciæ, quem non agnoscere superiorem ipsemet Innocentius iij. author huius c. affirmat in c. per venerabilē, qui fil. sunt legi.

Quarto colligitur ex vers. *Licet autē hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus a vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem.* in quibus expende verbū, quolibet criminali peccato. & verbum peccatorem, quę nemo negare potest intelligi etiā de laico, maxime cū per ea inferre velit, posse ipsum cognoscere de peccato Regis Francię vtique laico, ad instantiam Regis Angliæ etiam laici.

Quinto probatur sub finem, quatenus in eo Innocentius iubet, vt Francus pacem, aut inducias cum Anglo reformet, aut saltem humiliter patiatur, vt quidam Abbas, & Archiepiscopus Bituricen. de plano cognoscam, vtrum iusta sit querimonia, quā contra eum proponit coram Ecclesia Rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quam contra eum per suas litteras duxit exprimendam.

2 Sexto facit, qd omnis, qui corripi pōt correctione fraterna euangelica, potest ēt denunciari Ecclesiæ, si correptus non corrigatur, & per viam denūciationis castigari, vt necessario colligitur ex ipso textu Euangelii, Matth. 18. citato in hoc c. nouit. quatenus habet, oēm illum, qui fratrem corripientem non audierit, esse denunciandum Ecclesiæ, ac ab ea, si ei recte monenti non 7
3 paruerit castigandum. At omnis Christianus tam laicus, etiam Rex, & Imperator, quam Ecclesiasticus, etiam Episcopus, & ipse met Papa, immo & infideles corripi possunt, secundum communem opinionem Theologorum, & canonum peritorum, licet Panor. & Decius quo ad infideles aliter sentiant, vt late monstrabamus in 5. not. quod commenta. cap. si peccauerit. supra explicandum reseruauimus.

4 Septimo facit, quod S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis palam prohibuit ingressum ecclesię Theodosio illi multis nominibus magno Imperatori, eo quod nondum cum pœnituisset tanti sanguinis tot innocentum hominum apud Thessalonicam crudeliter effusi, c. duo sunt. 96. dist. adiūcto c. apud Thessalonicam. 11. q. 3. & late narrat D. Antoninus in summa Historiali, pa. 2. ti. 9. c. 9. §. 3. & non alia ratione id fecit, quā quia ecclesiastica potestas etiam Episcopalis, vel Archiepiscopalis, qualis erat potestas Ambrosii, potest procedere contra quē libet laicum sui episcopatus, etiam Imperatorem. etiam super crimine mere prophano, quale fuit illud Theodosii ad cogendum eum penitere. Ergo verum est notabile propositum.

Octauo facit præcipua conclusio nostri c. quæ habet, recte a laico laicum, a rege. s. Angliæ, regem Francorum per viam denunciationis conuentum fuisse coram Ecclesiastica potestate. quod ea ratione a summo Pontifice defenditur in ipso textu, quod de omni peccato mortali contra quemlibet Christianum potest cognoscere potestas ecclesiastica ad prædictum effectum.

Nono facit, qđ omnis Christianus, quatenus Christianus pertinet ad forum Ecclesię, etiam quoad actiones mere ciuiles, & causas, in quibus non disputatur de peccato, vt affirmat Durandus de iurisd. eccl. col. parua. 18. & Io. de Turrecremata in c. cum ad verum. col. 6. 96. dist. quorum si mihi authoritatem, quæ grauis est, parui facias, ea ratione noua suppleo id, qđ ipsi omittūt, quod oēs fere fatentur, clericos, iō iure diuino esse subiectos iurisdictioni ecclesiasti cæ, iuxta textum cum gl. singulari, c. si Imperator. 96. dist. quia præter humanitatē, qua sunt homines, sunt insigniti charactere clericali spirituali. At omnis Christianus baptizatus præter humanitatem, qua est homo, est insignitus baptismo spirituali, per quem regenerari dicitur Ioan. 6. & signati signo militiæ Christi, 2. ad Corint. 1. quod signum, characterem vocat Augus. in c. quod quidam. vers. sed forte. 1. q. 1. & capitul. dilpliter. prope medium. 23. quæstio. 4. & capit. quemadmodum. eod. caus. quæstio. 7. & cap. quomodo de consecrat. distinctio. 4. qui imprimitur in anima, secundum S. Thom. ab aliis receptum, tertia 8 parte, quæstio. 63. art. prim. Et est potestas

Universidad de Deusto
Biblioteca

spiritualis passiua ad recipiendum cultum diuinum necessaria, secundum eundem ibi ar.2.non naturalis, secundū eundem Caie. ibi.& indelebilis, quemadmodum,& character ordinis, cap.licite.23.q.7.per quem Christiani dicuntur genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, 1. Petr.2.& facti Deo regnum,& sacerdotes, Apo.1.quippe qui ante baptismum vnguntur oleo benedicto,& post baptismum chrismate, c.1.§.qa vero.de sac.vnct. sine quo nemo est habilis ad suscipienda alia sacramenta.c.veniēs.de presb.non bapt.Ergo tantum, aut plus differt quis factus Christianus a se nondum Christiano, quantū Christianus factus clericus præsertim minorum ordinū, a se nōdum clerico, & per consequutionem verū vī id, quod aiunt Dur.& Ioā.a Turrecr.s. omnem Christianum, quatenus est Christianus, esse subiectum iurisdictioni ecclesiasticæ,& per consecutionem, qui eā hēs, posse cognoscere de illo, quatenus ē talis, quod per hanc brevem argumentationem conuinci videtur omnium spiritualium, & supernaturaliter datorum cognitionem pertinere ad potestatem ecclesiasticam, iuxta ea.Ecclesia.de const. &c.bene quidem.96. dist.& ea, quæ dicta sunt in coroll. 18.notab.3. Ac Christianus quatenus est Christianus, est qd spirituale.& supernaturale, per proxime dicta. Ergo cognitio de eo, quatenus est talis, pertinet ad potestatem Ecclesiasticam.

10 Decimo facit, q aliud vī esse cognoscere, an hoc, vel illud sit iustum, et iniustū, iniustum, et iniquum, qd pertinet ad naturalem rōnem, et leges ēn eam factas. Aliud an sit peccatū mortiferum extinguens gratiam gratum Deo facientem, quæ vita est animæ, aut meritum in gratiam reducens, quod pertinet ad legem euangelicam, et leges, secundum eam factas. Et ita quamuis iudex laicus cognoscere debeat inter laicos de contractu, voluntate vltima, vel alio actu, iustū an sit, an iniustus, æquus an iniquus, quia id pertinet ad potestatem naturaliter datam, et leges secundum eam factas, non tamen ex hoc sequitur non posse potestatem ecclesiasticam cognoscere de tali contractu, voluntate vltima, vel actu, an 13 sit peccatum mortiferum animam gratiæ vita priuans, an vero meritum eam conseruans, aut augens, quia hoc pertinet ad potestatem supernaturalem, & leges per, & secundum eam factas.

Vndecimo facit, qđ quæstio, an hoc, vel illud iuramentum liget, an hic, vel ille contractus sit vsurarius, an hoc, vel illud sit hęreticum pertinet ad iurisdictionem ecclesiasticam, immo ad eam solam, secundū se- 11 re omnes tam legum quam canonum peritos. At eadem omo ratio est de quæstione, an hoc, vel illud sit peccatū mortiferū, immo forte maior, quoniam hęc directo tangunt mortem animæ supernaturalem, quæ ē priuatio gratiæ in hoc sęculo, & gloriæ in altero, & per consequutionē vitam animæ supernaturalē, quæ est vita gratiæ in hoc sęculo, & vita gloriæ in altero, quę constat nō esse minus supernaturalia, quā illa, immo magis. Ergo quæstio, an aliquid sit peccatum mortale, & an aliquis maneat in peccato mortali necne, ad ecclesiasticā potestatem pertinebit, immo ad eam solā, arg.eorum, quæ in definitionibus vtriusq; potestatis diximus in coroll.17.& 20.& ca. Ecclesia S.Mariæ. de constit.& capit.bene quidem.96.distinct.

12 Duodecimo facit, qđ illud Theodosii,& Caroli relatum in hoc c.& scriptum antea in c.quæcunque.& c.volumus.11.q.1.quo dabatur facultas cuilibet litiganti siue actori, siue reo relinquendi iudicem sęcularem, coram quo litigabat in quacunq; parte litis, nulla ratione alia videbatur nisi quam quòd omnis Christianus, quatenus est Christianus, iure diuino supernaturaliter videtur subiici potestati Ecclesiasticæ super quocunque actu etiam profano. Ergo a fortiori, super quocunque peccato mortali, aliam tamen rationem infra reddemus.

Decimo tertio facit, q omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est ea, q a Deo ordinatæ sunt, ad Ro.13.& c.omnis de censibus, inter Christianos aūt duplex & potestas, spiritualis, siue ecclesiastica, & temporalis, seu sæcularis, & vtraque est a Deo, secundum modum supra in 1. nota. coroll. 21.& 59 expositum, & 16, vt Durandus ait, vbi supra, col. penula. 16. vtrique potestati subsunt Christiani, sed aliter, & aliter, 13 quia potestati temporali, vel sæculari subsunt non quatenus sunt Christiani, quia ille potest esse, immo est, & fuit etiam inter eos, qui non sunt, nec fuerunt Christiani, sed

sed solum subsunt illi quatenus sunt homines tātum, vel ciues. Potestati autem spirituali,& Ecclesiasticę subsunt, vt Christiani,& fideles, tanquā ei, quę fundata est supra fidem,& firmam petram, super qua se fundaturum Ecclesiā dixit Dominus.Mat. 16.secundum Duran.

14 Decimo quarto facit, quod cui° est iudicare de fine, eius est iudicare de iis, quę debent ordinari ad illum. Tū, per illa multa, quę adduximus in 16. argumento, contra Notab.3.supra formato. Tum, quia ratio eorum, quę ordinantur ad finem sumitur ex fine, intendens enim aliquem bonum finem eligere debet ea, quæ sunt congrua sint assequendo,& tollere illa, quæ id impediunt. Verbi gratia, Medici, cuius est iudicare de sanitate corporis, etiam erit iudicare de iis, quæ cōferuant eam, vt illi applicentur,& de his, quę impediunt eam, vt tollā beat ordinari in salutem animę,& ad consequendam vitam æternam tanquam in finem ultimum secundum fidem catholicam in sacris litteris traditam. Cuius ergo, vel quorum est iudicare de salute animę, ac vita ęterna, puta prælatorum curā & regimē animarum habentium. Papæ, videlicet, Archiepiscoporū,& Episcoporum est iudicare de mediis, quibus ea quæritur, uel pdit. At tales sunt omnia Christianorum peccata lethalia in quacunque materia illa fiāt, siue contra fidei articulos, & sacramēta, siue contra bonos mores, siue fiant peccādo in seipsum, siue in proximū, siue uerbo, siue facto, siue quocunque alio modo. Ergo ad ipsos pertinebit etiam cognitionibus illis, saltem tanquam de talibus.

Postremo facit c.quæcūque.n.quæstio. 1.cuius verba sunt, *Quecunque contentiones inter Christianos oriuntur, ad Ecclesia deferātur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur, & si obedire noluerint, quousque obediant, a limine sue Ecclesię excludantur.*

15 Circa tamen hoc notabi.& fundamenta eius valde prosunda, opponit primo quod nemo est trahēdus extra suum forum.legina.C.vbi in rem actio.exerceri debet, cacū sit.de foro competen. Et laici fori sæcularis sunt, c.si clericus.de foro competē. Ergo non videntur trahendi ad Ecclesiasticū, vt habet notabile nostrum.

Secundò, quod notabile hoc videtur cō sequi, omnes causas fori sęcularis posse trahi ad ecclesiasticum, cū fere omnes illę, siue tangant vltimas voluntates, siue contractus, siue delicta, & iudicia super peccatis mortiferis versentur, quippe quæ mouentur super iniustitia, quam cōstat suapte natura esse peccatum lethale, secundū S.Th. receptum in 2.2.c.59.ar.1.4.

Tertio, quod videtur ex eo consequi, omnia crimina esse vel spiritualia, vel mixti fori,& nulla omnino sæcularia, & prophana. Quandoquidem de omnibus potest ecclesiasticus adiri, secundum hoc notabile,& ipsius fundamenta. Quod tamē consequens est contra omnium scripta in capitulo cum sit. de foro competen.& in capitu.vt inquisitionis.6.prohibemus. de hæret.li.6.& in ca.1.de offi.ordina.& alibi sępe.

Quarto, quod cum vna,& eadem res nō debeat diuerso iure cēseri, c.cognouimus. 12.q.2.durum videtur, quod Christianus. quatenus homo & ciuis, censendus, & iudicādus sit per sæcularem,& quatenus Christianus per Ecclesiasticum.

Quinto,& grauius, quod etiā ex eo consequeretur nullum Christianum ob vllum delictum, vel maleficium occidi, membrove mutilari posse. Tum, quia secundum nouum fundamentum huius notabilis, omnis Christianus, quatenus huiusmodi, est res supernaturalis,& spiritualis,& per consequutionem. quæ ratio inuenitur in clerico, ne id ei fiat, eadem videtur inueniri an laico Christiano.

Sexto, quod consequeretur, quod etiam clerici, quatenus sunt homines,& ciues, subiicerentur potestati sæculari,& laicę, sicut quatenus sunt Christiani, & clerici subiiciuntur spirituali ecclesiasticę, Quod tamē est falsum, per c.clerici.de iud.& c.2.de foro compet.cum aliis.

SVMMARIVM.

16 *Christianissimum an nimis ampliet Durādus, & sequ.*
18 *Christianus super eodem cōuenitri potest, vt ciuis, & vt Christianus.*
19 *Christianum cur super omnibus peccatis nō conuenit Ecclesia.& seq.*
22 *Ecclesia non intendit frandi, nec arrogāte,*

Sed simplicitati, neminem vocare, & omnes leuare cupit.

23 *Crimen cur dicatur mixti fori Ecclesiastici scilicet, & Laici.*

24 *Iure diuerso, vt idem censeri possit.*

25 *Potestas Ecclesiastica, vt mitigat laicam secum concurrentem.*

26 *Episcopo duci, cur non licent omnia que duci & seq.*

27 *Christianissimus cur non eximit a laico vt clericatus.*

28 *Spirituale vno respectu, & duplici ad hoc paria.*

29 *Clerici non tantum humano iure, sed etiam diuino sunt exempti.*

30 *Christianissimus cur non eximit tantum, quantum clericatus.*

31 *Hæresis non est dicere laicum conueniendū coram Laico.*

32 *Hæreticus videtur, qui negat Ecclesiam posse de omni mortali noscere.*

33 *Ecclesia cognoscit cōtra laicos de mortali non notorio.*

34 *Christianus quādo dicatur conueniri vt Christianus.*

35 *Spiritualia multa esse Christianis, & infidelibus communia. & 40.*

36 *Christianus omnis in quo sensu possit vocari super omnia ab Ecclesia.*

37 *Peccati diuisio in mere Ecclesiasticum, mere laicum, & mixtum ex defectu eorum certum quam hactenus tradita.*

38 *Peccata mere Ecclesiastica, & solum Ecclesiastica, vt differunt. & 39.*

40 *Peccati diuisio in mere Ecclesiasticum, et laicum vtilis.*

41 *Ratio multarum quæstionum profundarum ex præditis sumenda qua explicanda remittitur, & seq.*

16 ADprimam harum oppositionū respondendum esset, secundū mentem Durā. vbi supra, quod Christianus quatenus est Christianus, in omnib. est fori Ecclesiastici, & quatenus ciuis, & homo, fori secularis, & quod sic singulariter posset intelligi illud singulare, ea. quæcunque. 11. quæstio. 1. relatum ad verbū in vltimo huius notabilis fundamento. Et par consecutionem non trahi Christianum extra suum forum, eo quod trahatur ad forū ecclesiasticum. Neque per id principū secularium iurisdictionem impediri, secundum eum, eo quod actor id volens potest reum trahere ad iudicem secularē, q̄ tunc cognosceret, licet, si mallet, posset eū trahere ad Ecclesiasticum, qui etiam tunc cognosceret, quia, vt inquit, actoris est reū vbi volet vocare, modo non vocet simul ad vtrunque, & ita nouo intelligi posse capitulo primo 22. distinctio, quatenus habet Christum Petro clauigero terreni simul, & cœlestis imperii iura cōmisisse. Quin & in col. 19. addit eum, qui hoc priuilegium Ecclesiæ Rom. detrahit, in hæresim labi, & hæreticum esse dicendum.

Hæc tamen sententia Durandi dum mihi videtur, saluo Ecclesiæ Romanę iudicio. Primo quidem quatuor sentit, contrarium
17 tenēte hæreticos esse, quod falsum est, tū per dicta in 3. notabi. corolla. 1. Tum, quia omnes Reges Christiani cum omnibus fere suis subditis essent hæretici. Deinde, & capitulo illud quæcunque 11. quæ. 1. palea est. Tertio, quòd secundum eius sententiam, iurisdictio laica plus satis minueretur, & enerueretur, licet non omino impediretur, neque tolleretur, vt palam est, ecquid ipse dicat. Quārto, quod capitulo illi. 1. 22. distinct. bene satisfactum est in 3. notab. corol. 41. Postremo, quod nullibi eā video seruari, licet enim ipse dicat Ecclesiæ hoc iure libertas vsum esse in regno Franciæ tanquam, vt ipse ait, Christianissimo, & omnis Reges fuerunt deuoti Ecclesiæ ab eo tempore, quo cœperunt esse Christiani, nō tra tamen ætate id nusquam in illo regno seruatur, neque arbitror vnquam fuisse seruatum. Licet item in regno Nauarrę antequam vniretur Castellæ, latius, quam in aliis Hispaniæ regnis, extēderetur ecclesiastica iurisdictio, non tamen pertingebat ad metas vsque Durandi, scilicet, quod nōs fideles super omnibus conuenirentur coram eo, volente id actore, nunc autem in suam cocleam redijt.

18 Respondeo igitur secūdo ad hanc 1. oppositionem, concedendo quidem, q̄d omnis Christianus, qui conuenitur, vt Christianus, in foro Ecclesiastico est conueniendus. sed quod tunc demum conuenitur, vt Christianus super peccato mortifero, quādo conuenitur ipse super peccatis tangentibus Christianum ū, & mortē, vel vitā aię spiritualem, temporalem, & ęternā, p Christū promissam, & negando, q̄ Christianus cū super

super hoc cōueniatur coram Ecclesiastico, non trahitur extra suum forum, quia forū sæculare nullius forum est, quoad hoc. Et quod stabilitur durandus quatenus ait, omnem Christianum esse vtriusque fori quoad omnia, & actoris esse optionem eum cōueniēdi coram quo iudice maluerit, Ecclesiastico, siue seculari. Tum propter ea, ob quæ dixi superius, eius sententiā videri dnam. Tum, q̄, qua facilitate defendi potest id, quod ille præsupponit, nempe Christianos non esse exemptos a foro laico, eadem quoque defendi potest, eos conuenientios esse in eo, cum conueniuntur super aliis, q̄ tangentibus Christianissimū eo modo, quo dictum est, quia tunc videntur conueniri, vt homines, vel ciues, & non vt Christiani, vt paulo post dicam.

19 Ad 2. oppositionem respondeo, quod licet omnes fere causæ, quæ vertuntur corā Iudicibus tam sæcularibus, quam Ecclesiasticis versentur super iniustitia, quæ sua pte natura est peccatum lethale, vt argumentū probat; non tamen vertuntur super ea, quatenus est peccatum lethale occidens animā & priuans eam vita diuinæ gratiæ, sed quatenus est iniustitia quædam, & iniquitas cōtra rationem naturalem, & leges per eam constitutas ad nisū.

20 Contra tamen hanc responsionem facit, quod secundum eā actores id volentes possent trahere reos, saltem indirecte, sup omnibus causis ad forum ecclesiasticum, quia ita possent concipere libellos petitorios, vt concluderent eos peccare, & in peccando, perseuerare. Qui enim emit equum, potest in suo libello scribere venditorem nō tradidisse equum ei, quando, & vbi tenebatur, & ita peccasse, perseuerareque in peccando quia neque nunc, vt oportet tradit. Et qui mutuauit, & qui cōmodauit, y dicere potest reū peccasse, quia non restituit mutuū, nec commodatum, vbi, & quādo tenebatur, nec nunc restituit, & sic de aliis.

Ad hoc responderet forte quis ex mente Host. in præsenti c. col. 3. scilicet, quod demum potest adiri hac via Iudex ecclesiasticus inter laicos, cum deest remedium coram iudice laico, vel quia nō vult, vel quia non potest iustitiam super eo facere, nō autem alias. Sed contra hoc facit primo, quod potest adiri ecclesiasticus data negligentia, vel impotentia iudicis laici. c. ex tenore. c. licet ex suscepto. de foro compet. Cum ergo via adeundi ratione peccati sit alia, illa poterit adiri ecclesiasticus etiam absque negligentia, & impotentia iudicis laici. Deinde, quod expresse habet hoc c. potestate ecclesiastica posse cognoscere de quocūque peccato mortali cuiuscunque Christiani. Ergo etiā de illo, super quo potestas laica vult, & potest facere iustitiā. Tertio, quòd illa ratione concluditur de lethali peccato
21 laici posse cognosci ab ecclesiastico, quia peccatū lethale, quatenus est tale, spirituale quiddam est, mortem, & vitā spiritualē animæ tangens, & quod sola lege supernaturali cognosci it esse, vel non esse tale. At hęc eadē ratio tam militat in his, quæ castigat sæcularis, ac in aliis. Ergo super omnib. poterit cōueniri Christianus laicus corā ecc.

Hæc argumētatio adeo difficilis semper mihi visa est, vt nunquam ausus fuerim ponere illā e cathedra. Quippe cuius solutio nulla idonea in hanc vsque diē, quo me præsum vrget, occurrerat, quamuis nunc, cum Virginis matris gloriosissimæ nativitatis pernigilio videtur occurrere, scilicet,
22 q̄ actor quidem conuenire pōt hoc modo reum indirecte corū ecclesiastico iudice super quo unque peccato lethali, & iudex ipse de illo cognoscere, nisi reus excipiat. Reū autem excipere posse, non quidē quod iudex ecclesiasticus non est competens ad cognoscendum de tali causa tali modo ꝓposita, sed quod actor malitiose, dolo, ac fraude videtur eum trahere ad forum ecclesiasticum, omisso sæculari, cuius iudicio se ait paratum stare. Et hanc exceptionem admittere tenebitur ecclesiasticus, eo quod sacrosancta mater Ecclesia fraudem, & dolū plurimum odit, cap. fedes, & cap. ex tenore. de rescrip. ea. 2. de operis noui nunc. non vult videri arrogans, quippe quæ simplex colūba est, c. loquitur. 24. q. 1. & simplicitatem columbæ cum suo sponso laudat, c. ex merito. 6. quæstio. 1. nec est alieni vsurpatrix, c. si filius. de testa. & cap. fin. 17 quæst. 4. cap. ex tenore. de foro compet. nec vexare vllū cuiuit, quæ omnes leuare desiderat. ca. fi. de dol. & comun. cap. vt debitus. de appellat. At qui potest directe conuenire laicū Christianum coram laico iudice, super aliquo, tanquam ciuem, & hominem, & ipserat, vel sperare debet ius suum sibi ab eo reddendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

reddédum, & conuenit ind irecte illuc coram ecclesiastico, merito videtur potius simulare se querere, quam vere velle ea, quę sunt Christi, scilicet, vt conuentum pęniteat peccati, quo mortu' iacet, & satisfacto conueniente, Deo fiat gratus. Videt (in quam) hoc simulare, cum potius credatur velle principaliter suam satisfactionem, & ira merito ꝓsumitur id facere animo fraudandi potestatem laicam, aut reum artibus exquisitis vexandi. Et si Ecclesia non admitteret eiusmodi exceptionem, arrogans videretur, & alieni cupida', & potius velle ꝗrere potentiam, quam facere iustitiam. Et iō merito non admittit talem actorem, cū tamen admittat alios, qui destituti remedio in foro seculari, ad ecclesiasticū recurrūt. Qua noua ratione illa Hostien. & Io. And. à quibus nemo recedit, antiqua doctrina defenditur, quam etiam satis sensisse videtur Inno. nu. 4. Pro qua consideratione faciunt illa multa, quæ de malitiose excipiēte post Fel. & Decium diximus in c. in presentia. de probar. & in repe. ca. accepta, de resti. spol. oppos. 3. post. Innoc. in c. post electionē. de concess. prēb.

23 Ad 3. oppositionem respondeo, quod ad hoc, vt crimen dicatur mixti fori, non sufficit, nec oportet, vt supra illo possit adiri vtriusque fori iudex aliqua via, directa, vel indirecta, rōne peccati lethalis, vel cuiusdam iniustitiæ, & siue possit declinari per conuentum, siue non, sed oportet, qđ possit adiri directa ea ratione, qua est crimen, non habito respectu, quod sit lethale tollēs vitam animæ spirituale, laicus quidem inter laicos, ecclesiasticus ĩter ecclesiasticos. Et ideo quāuis super omni crimine, quatenus est peccatum lethale, possit adiri ecclesiasticus indirecte, salua exceptione, quod speratur iustitia in seculari, non tamē ideo consequitur omne illud esse mixti fori.

24 Ad quartam respondeo, regulam illā, q̃ habet, eandem rem non esse diuerso iure cēsendam, intelligendam esse attento uno, & eodem respectu, non autē attentis diuersis, vt est casus in l. si quis ad perferēdum. §. 1. ff. de iurt. & satis colligit ex 3. oppos. Bal. in l. 1. C. de seruis fug. & Aret. consil. 110. colum. 4. & glo. c. quanquam. 2. q. 7. c. 1. de offic. leg. & faciunt omnia iura probantia unum, & idem uno respectu consideratum differre a se cōsiderato altero, ea collatione. de appel. li. 6. & l. si quādo. C. de appel. Quare non est mirum, quod unus, & idem, cum est conueniendus, ut homo, conueniri debeat coram laico, cum autem conueniēdus est ut Christianus, conueniri debeat coram ecclesiastico.

Ad quintam, eandemque nouam oppositionem dico primo, posse concedi nullum Christianum conuentū, quatenus est Christianus, posse iuberi iustè occidi, uel mutilari mēbro ab aliquo iudice, eo quod, quatenus est talis, non potest conueniri corā laico. Et potestas ecclesiastica, coram qua cōueniri potest, non extenditur ad occisionē,
25 uel mutilationem mēbri alicuius, vt colligi videtur ex illo Pauli 1. ad Tim. c. 3. relato in princ. dist. 45. *Oportet Episcopū sine crimine esse, nō vinolentū, nō percussorē.* Ex quo id colligit S. Tho. 2. 2. q. 64. art. 4. adeo qđē, vt dicat ēt episcopum, uel alium prælatum, qui vna cum ecclesiastica potestate ha-
26 bet etiam laicam, quia forte est Dux, Marchio, vel Comes, non posse iubere per se occidere aliquem, vel mutilare, etiā quatenus esset Dux, Marchio, vel Comes. De quo est casus in c. fin. ne cle. vel mona. lib. 6. ibi debē, & possunt, quoniam, vt erudite ait Th. de Vio. ibidem potestas ecclesiastica modificat laicam in vna, & eadem persona secum concurrentem, ita, ut quæcunq. dedecent Prælatum, dedecean: Marchionem, qui simul est Prelatus, Marchio, nimirū dignior trahente ad se minus dignum, cap. quod in dubiis. de consecrat. eccle. l. 1. iuncta gl. ff. de verb. oblig. Cui nir doctus consequēs facit, non licere his, qui sunt prelati simul, & domini uacare uenationibus, & aliis prohibitis clericis, & prelatis. Secūdo dico, nō esse concedendum Christianum non posse iuste iuberi occidi a laico iudice, cum corā eo, ut homo, uel ciuis, conueniri, quia solus Christianismus non eximit quem a iurisdictiōe laica, licet clericus additus Christianismo sic, ut in oppositione sequenti dicam.

27 Ad sextam eandemque difficilem oppositionem respondeo, primo facile quē forte dicturum, claram esse rationē, quare Christiani laici, ut homines, & ciues possiunt cōueniri coram laicis iudicibus, perinde, ac si non essent Christiani, clerici autem non item, nēpe, quod clerici duplicem qualitatem spiritualē, & supernaturalem habent,

Christianissimi, scilicet, & clericatus, laici vero Christiani vnam tantum, scilicet Christianismum, & duo vincula fortiora sunt vno, c. 1. de treug. & pace. auth. itaque. C. communia de succes.

28 At contra rationem hanc facit, quòd satis est aliquid esse vno tantum nomine spirituale, immo & spirituali annexū, quo nō subsit potestati laicæ, sed soli ecclesiasticæ. c. Ecclesia. de const. & c. quāto. de iudiciis. Ergo nihil refert, quoad hoc, an vno, vel duplici nomine aliquid dicatur spirituale. Cum igitur Christianus omnis sit quiddam spirituale, saltē eo vno nomine, quòd impressum characterem baptismi habet, & per baptismum est regeneratus, siue dennò natus spiritualiter. Ioann. 6. vt late probatum fuit in nono fundamento nostri notabilis, consequitur, periode videri cū exemptum a iurisdictione laica eo vno nomine, quo est spiritualis, & per cōsequutionem, quòd aut nullus Christianus potest conueniri coram laico, vt homo & ciuis, aut quòd etiam poterit clericus, vt talis.

29 Secundo videri potest alicui responderi posse, concedendo, quod attento iure diuino solo idem esset dicendum de clericis, & aliis Christianis, & sic quod etiam clerici, cum conueniuntur, vt homines vel ciues. hoc est, super his, quæ sunt eis communia cum aliis hominibus, etiam nō Christianis, possent conueniri coram laico, sed quod in re humano inducta fit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani, sed soli clerici & monachi sunt exempti a potestate laica, & quoad ea, quæ illis sunt cōmunia cū eis, qui nō sunt Christiani, puta temporalia, & id quidem ob multas, & iustas causas, ob quas merito eximi potuerūt etiam a solo Rom. Pontif. perpendente id conuenire regimini, & saluti animarum fidelium, ob varios respectus.

30 Pro qua responsione faciunt ea, quæ citat Stepha. in de. risio. capell. 126. & 167. & Guiller. Bened. in repetitio. ca. Raynutius. verb. & vxorem nomine Adelasiam. a num. 226. vsque ad 350. de testam. quatenus concludunt, clericos conueniri posse coram Iudicibus laicis super actionib⁹ ciuilibus realibus puta rei vēdicationibus, & hypothecis, & aliquot personalibus. Contra quam tamen responsionem secundam facit, quod præfati Stephanus, & Benedictus præsupponunt, non posse conuenire clericos coram iudicibus laicis super omnibus personalibus, nec super criminalibus, etiam alio quin profanis iuxta cap. clerici. supra eo. & capit. 1. de cler. coniug. lib. 6. faciunt etiam argumenta illa Marsilij relata, sed nō satis absoluta per Iacobum Almay. in lib. de potesta. Ecclesiæ. c. 8. & 9. Fortius facit replicatio proxima contra solutionem primam huius oppositionis facta. Faciūt, & illa quæ in cap. clerici. supra eo. pro hac parte adduximus. Facit denique, quod communis opinio tam sacrarum, quam pontificiarum legum peritorum post glossam singul. adiuncto textu cap. si Imperator. 96. distinctio. a qua non videtur recedendum, contrarium tenet. Quare tertio respondeo nouissime, qđ ratio quare character baptismi nō eximit a potestate laica iudicis Christiani, clericatus autem sic, est, quod ille non est suapte natura distinctiuus, & discretiuus ab aliis Christianis, immo cōgregatiuus, iuxta illud Apostoli ad Rom. ca. 3. *Non est distinctio Iudæi, & Græci.* & iuxta illud eiusdem ibidem capitulo 12. & ad Corinth. cap. 12. *Omnes in Christo vnum corpus.* clericatus vero, & monachatus sūt res distinctiuę, iuxta illud S. Hieronymi, *Duo sunt genera Christianorum, alterum clericorum, & Deo deuotorum, scilicet non uchorum, alterum laicorum, illud contemplationi, & spiritualibus dicatorum, & hoc secularibus negotijs intentorum.* relatum in c. duo sunt, 12. quæst. 1. Quæ solutio videtur omnium verissima tam praxi, quam theoriæ, licet opponi possent quędā quæ in altera editione hic subieci, facile tamen solubilia.

Corollaria.

EX prædictis tamen inferuntur multa corollaria. Primum, quod clerici, & monachi iure diuino sunt exempti a potestate laica in causis criminalibus, & spiritualibus, & annexis eis ratione clericat⁹, & monachatus, iuxta glossam solenn. tam a Theologis, quam a Iurisperitis cōmuniter receptam in cap. si Imperator. 96. distin. licet concedi possit in feudalibus, & aliquib. actionib. realibus, & personalibus iure tantum humano Pontificali, aut Imperiali, & Regali esse illos exēptos, per rationes prædictorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictorum Stephani, & Benedicti.

31 Secundum corollarium, q̃ cap. hoc efficaciter probat potestatem ecclesiasticã cognoscere posse de quocunque peccato lethali cuiuslibet Christiani, quatenus, idest peccatum lethale, ad penitentiam, & nõ solum hoc cap. sed etiam Euangelio, & multis nouis, ac firmis rationibus id nitit, erisdẽque verum modum intelligendi hũc textũ aperiri, & Christianum oẽm duobus modis considerari posse. s. quatenus est Christianus, & quatenus est Christianus, & homo, vel ciuis, & eum quatenus est Christianus, habere aliquid supernaturale, & iõ quoties conueniendus est vt Christianus, conuenię dum esse coram ecclesiastico, nisi conuentio illa præsumatur malitiosa: non tamen ob id omnem Christianum esse fori ecclesiastici quo ad omnia, quidquid Durand. & Ioan. à Turrecremata fuerit visum: & minus esse hæreticos, qui hoc tenent, & seruaat, cum de numero eorum sint ferè omnes: immo plus satis incautos fuisse, qui eos hæreseos insimularunt.

32 Tertium corollarium, q̃ ex eisdem colligitur vera ratio, quare non semper de quolibet peccato lethali, siue mortali, etiam quatenus est lethale, cognoscat Ecclesia, cum tamen eius potestas ad id extendatur, 35
immo admittat, admittereque debeat exceptionem declinatoriam fori.

33 Quartum corol. inferri hæreticũ videri contrarium nostri notab. modo supradicto modificati. s. potestatem ecclesiast. nõ posse cognoscere de quocunque peccato lethali, an sit tale, vel non, & an quis perseueret in eo, vel non ad effectũ reuocandi peccatorem a vitio ad virtutem, & ab errore ad veritatem, saltem per viam denunciationis Euangelicæ. Tum quia id est clarè contra Euangelium Matth. c. 18. & contra hoc c. & inductiones claras ex Euangelio, & iure naturali ei adiuncto in fundamentis nostri notabilis formatas.

Quintum corollarium, verum esse partim id quod ait Durandus, vbi supra colũ. 18. s. eum, qui tollit Ecclesiæ priuilegium cognoscendi de actibus Christianorum, in hæresim labi, & hæreticum esse. Verum. n. est, si restringatur ad actus, qui allegantur esse peccata lethalia, siue mortalia, quatenus sunt talia, & verbum, cognoscere, ad 36
cognitionem per viam denunciationis euã pelicæ, vel effectum cogendi ad subeundam penitentiam, quamuis generaliter, vt ille accipit, acceptum fallum sit, per dicta in 6. oppositione.

34 Sextum corollarium, q̃ vt limitandum illud Carlerii relatum, & probatum à Iac. Almayno in lib. de potestate Papæ c. 9. col. 13. scilicet, quod asserere Iudicem ecclesiasticum non posse cogere laicum ad soluendum debitum, quando certum est, quod ipse debet illud, vel ad cedendum bonis, est errare in materia clauium, videtur enim limitandum, vt procedat, quando ecclesiasticus via denunciationis aditur, & debitor non est paratus stare iudicio fori sui laici, aut deest Iudex laicꝰ, aut nõ vult, aut non potest statuere id eo casu, eo q̃ secundum leges, quas ipse tenetur custodire, toleranda est illa inæqualitas, vt satis colligit ex eodẽ Iacobo in alio libro, quẽ de authoritate Ecclesiæ inscripsit, cap. 5 columpenul. Quę duo dicta Durandi, Carlerij, & Almayn. memorabilia duco latera Regis claudentibus, ne dum plus satis placere pergunt Regi terreno, displiceant cœlesti, & detrahant clauibus Petri, & Ecclesiæ potestati acceptæ ab ipsomet Christo domino Deo nostro.

35 Septimũ corollariũ, inferri notabile nostrum non solum intelligendũ de peccato notorio, & peccatore notorie in peccato iacente, sed etiam de alio quocunque peccato, quod probari põt esse tale, & de quolibet peccatore, qui probari põt taliter facere. Tum, quia tex. noster indistincte & generaliter, immo vniuersaliter loquitur de quocũque peccato, & quolibet peccatore. Tum, quia in specie id declarat seruandum in peccato, quod non erat notorium, & in peccatore, qui nõ perseuerabat in eo notorie. Si quidem id declarat seruandũ in quodam peccato Regis Franciæ, quod nõ fuisse notorium peccatum, licet forte factum, quod dicebatur peccatum, esset notorium; neque Regem notorio in peccato existisse, constat ex illis verbis fere postremis. *De plano cognoscant, vtrum ista sit querimonia, quam contra eum proponit coram Ecclesia Rex Anglorum, vel eius excepto sit legitima, quam contra eum per suas nobis litteras duxit exprimendam.*

36 Octauum corollarium, Christianũ tum videri conueniri, vt Christianũ, cum conuenitur

uenitur de inductis, aut reuelatis supernaturaliter p Deũ Opt. Max. vel eius Ecclesiã, quatenus talia sunt, vel super cõnexis eorũ, aut aliis, quæ secundum legem super naturalem iudicãda sunt, vel ex ea emuntur. Dixi, de inductis supernaturaliter, ad excludẽdũ inducta naturaliter, & includẽdũ plurima inducta diuinitus, quorum in veteri Testamẽto maxima copia erat, in no

xi, reuelatis, ob articulos fidei, & alia quã plurima in vtroque testamẽto reuelata. Dixi, per Deũ Optimum Maximum ad excludenda reuelata per eacodæmones, & artes eorũ magicas, caldẽque damnatas. Dixi, vel eius Ecclesiã, ob sacramentalia, & alia per eum in diuinũ cultum instituta. Addidi, quatenus talia sũt, quia q̃ super eis alio respectu extrinseco conueniretur, nõ videretur conueniri, vt Christianus, puta qui 38
conueniretur super Bibliorum libro, aut alio cõtinente sacras literas, empto, vel vẽdito, quo tradere illũ cogeretur, vel soluere pretiũ eius. Et qui cõueniretur, eo quod dixit vel scripsit hęc verba, Deus est trinus & vnus. Addidi vel super accessoriis, quæ illa sequũtur naturã sui principalis, capit. accessorium de regul. iur. li. 6. Addidi, vel aliis, quæ secũdum legem supernaturalẽ iudicãda sũt, ob peccata lethalia, siue mortalia quæ ea sint talia, & quatenus sunt talia per legem supernaturalẽ sunt iudicãda, ob hæreses item, iuramẽta, & id genus alia, quæ per eãdem legem iudicari debent. Addidi, vel ex ea eruuntur, ob multa, quæ licet expresse, ac speciatim nõ sint ab ipso Deo inducta, vel reuelata, eruuntur tamẽ, & fluũt per necessariam consequutionem ex inductis, vel reuelatis specialim in eius lege, ac sacris litteris. Quale põt dici præceptũ de confessione sacramentali, & auriculari, & ea, quæ nos quoque scripsimus in summa de pœniten. distinct. 5.

37 Nonum corollarium, Christianũ non cõueniri, vt Christianum, cũ conuenitur super actionibus ciuilibus realibus, neque cũ super personalibus, immo neque cũ super delictis communibus, eo solo respectu, quo cedenti. Inferunt item nõ satis dolatum videri id, quod hic Guilleon. Odam in priore parte dialog. li. 6. cap. 8. scilicet illa tãtum esse spiritualia, q̃ religioni Christianę sũt propria, & quę in nulla secta alia sũt reperta, nec ad legem naturæ sunt spectãtia, quoniam multa sunt spiritualia, quæ nõ sũt ꝓpria religioni Christianæ, puta illa, q̃ sunt cõmunia Christianis, & Iudæis, scilicet, de cimarum perceptio, & Messiam promissum fuisse de semine Abrahæ, Prophetas veteris Testamẽti spiritu Dei afflatos ꝓdixisse futura, & id genus alia multa, quoniam & aliqua sunt cõmunia cum Saracenis, puta vnum tantum Deum, esse omnia scientem, omnia gubernantem, mũdum fuisse creatum, Moysen Deo acceptũ, & Iesum Christum eo acceptiorem. Nonnulla etiam cũ paganis, & secte philosophãtibus, puta, vnũ tam esse Deum, animas esse immortales, essęque vetas materiæ formas, & non solũ mortices, iuxta ele. 1. de summa Tri. & alia non panca.

Decimum corollariũ, inferri verum intellectũ ca. quæcunque. 11. quæst. 1. nõ esse, quod omnes Christiani, siue cõueniantur, vt Christiani ad sensum præmissũ, siue nõ, possint conueniri super omnibus actionibus eorum ecclesiastico iudice, vt Durã. & Ioan. à Turrecre. relati in 10. fundamẽto nostri notabilis dixerũt, sed quòd tunc demũ, cum conueniuntur vt Christiani ad sensum prædictum, & ita non solũ respõdere potest illi ca. vt sup. 6. oppositionem significauimus, esse paleam, ut inscriptio. demonstrat, & Iacob. Almay. affirmat, sed q̃ etiã esset granum, vt res in eo cõtenta insinuat, nihil obstaret. Infertur etiã, quod ratio statuẽdi ca. quæcunque. & capit. volumus. 11. quæst. 11. quatenus eorũ tenor in hoc capit. recitatur, nõ fuit, quod Christiani sint res spirituali charãctere insigniti, sed quod eo tempore tanta erat Iudicũ ecclesiasticorum sinceritas iudicandi, vt Imperatores illoꝝ conditores arbitrati fuerint è republica esse, vt omnes lites volẽte altero litigãtium finirentur per Iudices ecclesiasticos, quia illa capitula nõ solũ faciebant facultatem actoribus cõueniẽdi reos corã ecclesiastico, vt dixerũt Durã. & ꝓdicti Ioannes, sed etiã reis, etiam post litẽ repram, contestatam, & fere finitam, petẽdi, vt processus, & definitio qua parte non dũ erat facta, remitterentur a sæculari ad ecclesiasticum.

39 Vndecimũ corollariũ, alia esse peccata, vel crimina mere spiritualia, siue ecclesiastica,

rica, alia mere secularia, alia mixti fori, q̃ definire tentarunt, sed imperfecte, glo. cap. nos inter. de purga. canoni. Gofred. in summa. de foro competen. colum. 3. Bal. in additio. Spec. tit. de compet. iudic. addit, & in Margarit. verb. Papa. versic. 22. Guillelmus Ocam in Dyal. 3. par. lib. 6. c. 8. & 2. par. li. 6. cap. 97. colum. 1. qui liber hodie prohibitus est in Indice Pij IIII. [illegible] Cardin. Panormit. Aretinus, in capit. cum sit. de foro competen. numero 30. & Iacobus Almaynus de potesta. Papæ, capit. 10. colum. 7.

Multo tamen perfectius definieris dicendo, peccatum, seu crimen mere seculare, siue laicum esse peccatum, quod sola lege seculari est vetitum, qualis videtur in hoc Regno delatio ensis longitudinis maioris, quàm quinque palmorum, & asportatio tritici, & quarundam aliarum mercium extra Regnum.

Peccatum autem mere ecclesiasticum esse peccatum, quoad sola lege supernaturali cœpit esse vetitum, vel sola põtificia est prohibitum. Posui peccatum, pro genere, & ad excludenda multa, quę cœperant esse olim peccata lege supnaturali ceremoniali, vel iudiciali veteris Testamenti, nunc autem nõ sunt, §. fi. 6. dist. & c. 1. de purifi. post partum. Dixi, sola lege supernaturali, ad excludendum mere secularia, & mista, quę nõ cęperunt vetari sola lege supernaturali. Dixi, cœpit esse, & non est, ob multa, quę hodie sunt delicta etiam secundum leges seculares, & nihilominus sunt mere ecclesiastica, qualia sunt peccata hęreseos, & apostasiæ, quæ tam secularia, quàm humana, quàm supernaturali, & põtificia, sũt prohibita, per tit. infra de hæret. & de apostat. & de hæret. C. & tit. 2. lib. 5. ordin. regi. & id genus alia multa. Dixi, vel sola pontificia est prohibitum, ad includendum peccata transgressionum ieiuniorum, & aliorum præceptorum humanorum Ecclesiæ, de quib. in ti. de obserua. ieiun. & in cap. missas. de consec. distinc. 1. & tit. de feriis. Non autẽ dixi hic, cœpit esse, sicut superius, quia in ea sũ opinione, vt credam misti fori esse delicta, quę cęperunt quidem esse talia lege põtificia, sed nunc vetita sunt etiam seculari, vel Romana, vel alia cõdita per eum, qui potestatem eam condendi habuit legitimam.

40 Peccatum vero misti fori est peccatũ lege naturali simul & ciuili, siue seculari, vel põtificia, simul & laica vetitũ. Dixi, lege naturali simul & ciuili, ad comprehendendum oĩa peccata, per legem naturalem, & ciuilẽ vetita, siue sint etiã per supernaturalem, vel põtificiam prohibita, siue non. Qualia sunt oĩa peccata commissa cõtra præcepta Decalogi, de quo Exo. 20. & cap. quid in omnib. [illegible] glossa 22. quæst. 7. & ad excludendum ea, quæ vetita quidem sunt in [illegible] ture, sed permissa seculari, qualis est fornicatio simplex iuxta ea, quę habentur in ca. meretrices. 32. q. 4. & aliis locis allegatis, per glos. clemẽ. ad nostrum. de hæret. verb. non est. & S. Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 2. & in 4. distin. 33. quæst. 1. & Ioan. And. in mercur. regulæ sine culpa. li. 6. Dixi, pontificia simul & laica, ad includendum illa, quæ nec naturali, nec supernaturali lege vetantur, sed humana, ecclesiastica, & ciuili sic, qualis est delatio armorum nocturna post certum signũ per vtranq; potestatem multis in locis prohibita, qualis item satis dici potest in hoc Regno, contractus matrimonii intra 3. & 4. gradum, immo & in secundo in linea æquali, quæ nulla lege naturali, neque supernaturali etiã veteris Testamenti vetatur. attamen prohibetur lege canonica, cap. quædam. 35. quæst. 2. & lege seculari regia tit. 13. §. 2. lib. 4. ordin. quamuis in 2. gradu non prohibeatur lege Romana. §. duorum. Institu. de nuptiis. Nec referre arbitror an prius lege pontificia, quàm ciuili, vel prius ciuili, quàm pontificia cœperit prohiberi, modo vtraque se ad id extendente sit prohibitum, quidquid sine ratione sufficienti dixerit Panormit. in d. capit. cum sit. numero 31.

Peccatum autem ecclesiasticum, sed non mere, est peccatũ in sese quidem lege alia vetitum, sed sola pontificia prohiberi cœptum, saltem quoad circũstantiam loci, temporis, personæ, vel aliquam aliã. Posui peccatũ, pro genere, reliqua verò pro differentia, qua excluduntur alia tria genera prędicta, & scilicet mere secularia, mere ecclesiastica, & misti fori, quoniã, si satis rẽ expendas, nullum eorũ inuenies, quod alia lege sit vetitum, et sola Pontificia cœperit prohiberi. Dixi autem, cœptum prohiberi, et non est, quoniã ad hoc, vt sit ecclesiasticũ, non ita mẽ mere, satis videt, quòd cępit esse talẽ lege põtificia, et quoad hoc posset sufficeri

neri doctrina Pã. in d. c. cũ sit. nu. 32. si absque violatione verborũ, & mentis eius ad id restringi posset. Exempla huius membri sũt omnia sacrilegia, siue sint talia ratione tẽporis, siue ratione loci, siue personę, siue alia, de quibus in tit. de immunit. ecclesiarum, & 17. quæst. 4. per totum & 2. 2. quæstio. 99. c. cum sit. de foro compet. & alibi sæpe. sunt & transgressiones ieiuniorum, & festorum, & id genus aliorum.

Huius, exacte resolutionis illa est quotidiana vtilitas, quod de peccato mere ecclesiastico solus ecclesiasticus cognoscit, & iudicat ét inter laicos, cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. li. 6. & de mere seculari solus secularis, & de misto vterque ecclesiasticus q dé cõtra ecclesiasticos; laicus, cõtra laicos regulariter. De ecclesiastico vero non mero cognoscit ecclesiasticus etiam inter laicos, saltẽ quatenus tale est secundum communem omnium, glossæ, & aliorum sententiam, in capitu. cum sit. de foro competen.

Duodecimum coroll. latũ hic aperiri cãpum inferendi multa profunda, & quotidia
41-n2 . Quorum de numero primũ est ratio, quare, & an vere peccatum vsurę, quod est prohibitũ lege naturę secundum Communem, vt trangit Panorm. in rubri. de vsur. & latius tradit vterq; Thomas 2. 2. quæst. 78. arti. 1. & Communis in 4. dist. 15. mere tñ ecclesiasticum dicitur quoad quæstiones iuris, secundùm eandem Communem in d. c. cum sit. & in l. Titia. ff. soluto matrimonio & in l. quoties. C. de iudic. & clem. dispendiosam. de iudic. cum tamẽ homicidiũ misti fori ponatur. Secũdo infertur ratio determinandi, an licet id olim fuisset verũ, secundũ leges Romanas, quę permittebãt eas, hodie tamen aliud sit dicendum, secundum alias omnium fere Regum Christiano rum, quibus illę prohibentur, & eas exercẽtes castigãtur. Tertio infertur ratio, quare omne peccatũ (vt nouiores quidã nacant) erroris, vel oppositionis, quo quis male iudicat illud aut illud esse, uel nõ esse pctm, in omni materia, é mere spũale, vel ecclesiasticum. Peccatũ autem (quod iidem uocãt vẽdicationis) quo quis sibi, vel alii male vẽ dicat, uel querit honorem, voluptatẽ, fortunas, vel aliquid aliud non inẽ. Quarto ratio, quare, & an vere dicat Communis de quæstione etiam facti quorũdam, etiam mẽ rẽ Ecclesiasticorum nõ posse cognoscere secularem. puta, an quis sit ordinatus, nec ne à tali Episcopo, etiã omissa discussione iuris, an ordinario sit legitima, nec ne. De q̃stione vero facti quorũdam etiam mere ecclesiasticorum sic, puta an iurauerit nec ne omissa disputatione recte, an secus id fecerit. Quinto ratio, quare, & an vere dicatur principem secularem non posse castigare hæreticum, sine præuia cognitione Iudicis Ecclesiastici, vbi nullum est dubium, an sit hæreticum id, quod accusatus dicit fecisse, vel dixisse, neque id ipse negat, sed solum an id fecerit, dixerit ve nec ne. Sexto rõ cur, & an recte fecerit Rex Franciæ Frãciscus, cũ ante paucos annos statuit, vt quisquis aliquid ex 20. & amplius dogmatibus quorũdam Germanorum ab illa celeberrima Parisiorum Academia damnatis in suis Regnis p̃dicaret, doceret, affirmaretve, cẽ seretur committere crimẽ læsæ maiestatis humanæ, ac perinde contra eum (quisquis ille esset,) procederẽt Iudices seculares, ac cõtra proditores, rebelles, & perduelles suę Regni. Septimo rõ cur, & an recte potuit fieri lex 49. Tauri in Regno Castellæ, qua filii clandestine contrahentes exhæredari possunt à parentibus, de quo post alios etiã doctissimus Didacus à Couarruuias in Epito. 4. 2. parte, capitu. 6. Octauo rõ determinandi alia multa, quæ hactenus habeo quidem rudia, & informia, sed Deo Opt. Max. fauente, cum relatione cap. tuam de ordine cogni. vulgabo formata, & formosa.

Decimumtertium Corollarium.

SVMMARIVM.

42 *Ecclesia cognoscit contra laicum decipientem citra dimidium.*

43 *Peccat mortifere decipiens citra dimidium commutando.*

44 *Iustitia commutatiua requirit æqualitatem valoris commutandorum. & 49.*

45 *Deceptor circa dimidium cur mortifere peccet. & seq.*

46 *Virtutis a medio recedẽs omnis peccat. et seq.*

47 *Contractus non gratuitus peccatum est, in quo non seruatur æqualitas. et 65.*

48 *Iure naturæ uetatur locupletatio cum aliena iactura.*

49 *Decepto*

Universidad de Deusto
Biblioteca

49 *Deceptio in contrahendo cur dicitur licita.*
50 *Decipiens qui contrahendo peccat.& seq.*
51 *Donare quis videatur contrahendo,& seq.*
51 *Donare nō videtur omnis qui malè emit, vel uendit,& sequen.*
52 *Decipisse qui rescit peccat, si non rescire & 67.*
53 *Emens bonæ fide cur peccat, si superueniente malā non rescit,& non qui præscriptum bona fide retinet.& 69.*
54 *Restituere debet decipiens citra dimidium. & 71.*
55 *Decipiēs vltra dimidium debet restituere vsque ad iustum.& non sufficit restituere vsque ad medium.*
56 *Vsurpatio alienæ rei omnis est peccatum. & seq.*
57 *Restitutio alieni cur dicta cessatio à peccato.*
58 *Restituere debens semper peccat, donec id faciat.*
59 *Præcepta negatiua semper,& pro semper obligant.et sequen.*
60 *Ecclesia cur magis procedit citra deceptorem citra dimidium,etc.et seq.*
61 *Vsuram permissa lege ciuili, cur iubet Ecclesia restitui.*
62 *Creditor an debeat donare debitori, vel illum denunciare.et seq.*
63 *Ecclesiam adiri posse contra deceptorem citra dimidiū, etiā directo sine denunciatore.*
64 *Mercator etiam iustum decipiens tenetur restituere.*
65 *Vsura lege permissa cur non tam ledit, quam deceptio citra dimidium permissa.*
66 *Deceptio citra dimidium, vt facit lucrari 30. pro 100.*
67 *Deceptio citra dimidium, vt plures animas, quam vsura perdat.*

DEcimotertio infertur illud corollarium quod me notabili huic 6. infertum dixi ante octo menses, cum late responderem pro domino D.Ioann.Soarez præsule nostro reuerendissimo, eodemque Comite valde illustri, multisque nominibus mihi suspiciendo, deceptum a laico graniter citra dimidiū iusti pretii, posse via denunciationis Euāgelicæ iudicialis, vel mistæ, adire Iudicem ecclesiasticū, vt illum deceptorem, aut lesorem moneat, & si opus fuerit per censuram ecclesiasticā cogat ad pœnitudinē illius peccati, ac per cō sequutionem ad restituendum decepto tantum, quantum secundum legem Euangelicam opus est ad hoc, vt illa inæqualitas desinat esse peccatum, saltem mortiferum.

43 Hoc corollarium probatur, præsupposito primo, peccare mortifere, quicunque contrahendo decipit aliū notabiliter, etiam citra dimidiū iusti pretii, quod affirmant S. Tho.2.2.q.77.art.1. & in quolibet.2.ar.10.& in 4.distinct.15.qō.3.art.2. vbi Gabriel ait q.10.col.9. nihil esse in hoc dubii, omnes non desinit qui debitent, sed non (vt opinor) ibi. Quod etiā tenet diuus Anton.4.parte,tit.1.c.16 §.3.receptus a Cirtasio, Siluest.Tabiel.ac alijs rapsodis, siue summistis in verb.emptio.& Conrad.de cōtracti.3.par.q.7.& Innoc.in capitulis cum tāte.de vsur. quem Anto.Pano in & Ioan. ab Anan.ibi sequuntur, & Anton.in e.quia plerique. de immu.eccles. nu.12.& Panormi.ibidem q.9 Petrus ab Anchar.in regul. peccatum.de reg.iur.lib.6.num.13.& 14. & Pandect.in c.1.de emptione.facit glossa morabilis in §.hoc ius.10.q.2.verb.plus. recepta vbique p omnes. Salicetus in auth. ad hęc. C.de vsur. qō.21.& Fortu.de vtilitate illa.tit.17.& Barth.Veronen.de Sanct. lat.cōtract.in 2.præsupp.primi effec.colu. 2.& 3.Antō.Burgent.in c.cū dilecti.de emptio.num 21.& recentiores in repetitā.2. C.de rescind.vendit.col.34. D.Bernardi. sermo.35.ar.1.& 2.facit gl.putata singul. l.semper in conditionibus.ff.de regul.iur. quæ habet hoc non licere bono viro. per quem, eam appellans singul.hoc ipsum tenet Bald.in capitulō cum causa. de testibus,in fin.

44 Et ne quis soli authoritati doctrinam nostri nos existimet,probam* id primō p illud principium iuris naturalis, *Ne facito alijs id tibi fieri non vis.* relatum in princ.Decret.

Deinde p illud Apostoli ad Thess.4. *Ne quis supergrediatur,& circumueniat fratrem suū in negocio,vindex est enim de his omnibus Deus*. In quo pondera verb.supergredi,& & verbum,vindex.

Tertio illa ratione,quam sētit S.Th.in d.quæst.77.& alii in d.distinct.15.scilicet, quod fundamētum iustitiæ commutatiuæ, quæ consistit in emptione & vēditione, ac aliis commutationibus, est æqualitas pretij & mercis, vel aliarum rerū commutandarum, nam vt Aristot.1.Politicorū tradit, emptio,& venditio,& eadē ratione omnis alia

alia commutatio introducta est pro communi vtilitate ambarum partium,quarū alte-
45 tera re alterius indiget. Quod autem pro communi duorum vtilitate inductum est, non debet esse grauius alteri, quàm alteri, vt esset si pretium excederet valorem mercis,aut è cōtrario.Ergo præfata æqualitate nō seruata, cōtractꝰ erit iniustus,cū alter eorū plꝰ debito recipiat,alter verò minus.

Quartò,quod q emit aliquid ab alio minore pretio, quam sit iustum, aliquid recipit non gratuito à vendente, pro quo nihil ei dat,partē scilicet illam rei,sine qua residuum eius valeat tanti quantum est datum pretium. Ergo emptio talis iniusta est.

46 Quintò conuincit aduersarium quamlibet effrontem, & procacem, q omnis qui credens vel debens credere recedit à medio virtutis, siue per excessum,siue per defectum etiam solo humano, ac iure naturali attento, peccat, & facit auctum vitij alterius extremi virtutis,relicta ea in medio, quia virtus in eo consistit secundum Aristo. totel.2.Ethic.& Sanct.Thom.late 1.2.q.64. Quod consequitur, peccare omnem illum, q credens,vel credere debens,recedit à medio iustitiæ (quæ virtus est clarissima) siue id faciat p excessum,siue per defectū,facereq; actum iniustitiæ,quæ est vitium cōtra riū virtutis iustitiæ.Quod rursus cōsequitur,omnē illum,qui credens,vel debens credere recedit à proportione quadam æqualitatis i commutationibus peccare, admittete q̄ actū vitii alterius extremi virtutis iustitiæ in tali proportione consistit,secundum Arist. 5.Ethic. & S.Th.2.2.q.18. art.10.receptum ab omnibus,saltem quoad ea quæ faciunt ad propositum nostrum.

47 Ex quo tertiò sequitur,eum qui contrahit alitel, quàm gratuito, & sciens,vel debēs scire, nō seruat proportionē æqualitatis,actū iniustitiq.quod graue vitium est,ad mittere, ac per consequutionem peccare. Cū ergo omnis,qui credit, vel debet credere rem,quam emit,pluris valere, quam sit pretium,quo eam emit, credat,vel debeat credere le recedere à medio iustitiæ, consequitur eū peccare. Ex quo necessario quarto sequitur,omnem contractum non gratuitum, per quem res credita,vel debita credi esse certi valoris,cōmutatur pro re credita, vel debita credi maioris valoris,vel e cōtrario esse peccatum. Ex quo infertur etiam necessario veram esse doctrinam illam, quā Scotus in 4.dist.15.q.2.tenet, & quam esse communem inter alios ait Conrad.in dicta 3 parte,quæs.57.& Iacobus Almaynus in d. distinctio.15. quæstion.2.colum.29. & 30. scilicet,omnem emptionem,& venditionē, in quam maius, vel minus pretium, quam sit iustum interuenit,esse peccatum, cū alia tamē differentia, quòd quando excessus est paruus vltra latitudinem omnem iusti pretij,est peccatum veniale, quando verò notabilis etiam citra dimidium iusti pretij,est lethale,siue mortale,sed tale,quod leges ciuiles non puniunt, immo tolerant, quando vero excedit etiam dimidium adeo est grande peccatum lethale,vt intolerabile sit,etiā secundum leges ipsas ciuiles, & potestatis prophanæ.

48 Sexto,& postremo facit,quòd magnus ille Augustinus hoc expresse affirmat libro 13.de Trinit.quem late sequitur Henricus. quol.1.q.40.& efficaciter probat c.1.de emptio. quatenus prohibet peregrinis vēdere carius,quàm mercato vendantur. Pro quo noue,ac singulariter pondero,c.cum dilecti. de emptio. quatenus reseruat remediū agē di super deceptione,& c.canonice,nō distinguendo inter deceptionem citra,vel vltra dimidium, licet glossa ibi(potius suo,quā authoris eius sensu) illud restringat. Confirmantiq; omnia, per regulam locupletari.lib.6.& l.iure naturę nemini locupletandum cum aliena iactura.ff.de reg.iur.

49 Non obstant leges illę ciuiles, in causæ. §.1.ff.de minor.& l.item si pretio.§.fi.ff.locati.neq; illa capitula,cum causa.& cum dilecti.de emptio.cum illis 4.glossis, c.cū causa.de testibus,c.per tuas.de donatio.& c.in ciuitate.de vsur.& d.c.cū causa.de emptio. quæ videntur probare,licitam esse deceptionem citra dimidium iusti pretij, quoniam nō est mens glossarum, neq; ēt textuum dicere ita id licere,vt non sit malum, & in se turpe,atque a bonitate abhorrens, sed q̄ lege ciuili non punitur, imo toleratur. Sicut Lupanaria, secundum S.Augusti.in sermo. de ordine,& ingurgitationes ante Quadragesimam in Quinquagesima, secundum S. Greg.in c.denique.4.distin.vt S.Thom.receptus ab omnibus tradidit in d.q.77.ar.1. & nos latius explicauimus in c.qualitas.de pen.distin.5.An autem,& quantum toleretē id lege canonica, postea dicemus, declarando

Universidad de Deusto
Biblioteca

randō illa quę Pan. dixit in c. cum cauſ. de teſt. nu. 4. per alia ipſiuſmet dicta.

50 Non obſtat etiam, q̄ And. Sic. ait in c. 1. de emptio. col. 3. & in addit. Bal. authen. ad hęc. nu. 16. C. de vſur. ſe conſuluiſſe cōtrarium tām in hoc preſuppoſito, q̄ in ſeq̄ q̄d apparet in conſi. 22 col. 2. & 3. lib. 4. citans in id Inn. Ant. & Pan. in c. quia pleriq;. de immunit. eccleſiarum. & Bald. in authen. ad hæc. C. de vſur. oppoſi. 21. non (inquā) obſtat dictum eius. Tum, quia fundat ſe ſu per prælegaris, c. & legibus, quibus eſt re ſponſum. Tum, quia Innocentius non dixit d. c. quia, id, quod ei imponūt Bald. & And. Sicul. aliud. n. eſt dicere illi, qui per illicitā negociationem quæſiuit aliquid, quod nō tenetur reſtituere, conſulendum eſſe, vt id pauperibus diſtribuat, quod ille ait in fine, nu. 3. aliud dicere, non teneri emptorem, vel venditorem ad reſtituendum id, in quo citra dimidium iuſti pretii proximū leſit, vel decepit. quod ipſe non dicit. Multis. n. aliis de cauſis, quam defectu iuſti pretii poteſt eſſe illicita negociatio, puta ex circunſtantia perſonæ, temporis, loci, verborum ſuperfluorum, & aliis id genus multis ar. c. 1. ne clerici, vel monachi, & c. decet. de immu. eccleſ. lib. 6. & ſimilium. Sdo q̄ ipſemet Innocentius contrarium vī tenere in c. in ciuitate, de vſur. & expreſſius Pan. or. quicquid imponat ei Andræas Sicul. Tertiò q̄ ēt ipſemet Andræas dixit in d. ca. 1. Ioannem ab Anan. quem magnopere laudat, conſuluiſſe contrarium eius, q̄d ipſe rnderat, cuius tādem opinioni cedere videtur. Adde, q̄ in caſu Andreæ Siculi nō fuit ſimplex emptio, ſed permiſta cum donatione, vt etiam ipſemet ait in d. conſil. 21. lib. 4. Quartò, q̄ ipſemet Andræas Siculus nihil aliud affirmat, quām id, quod Salic. in d. authen. q. 21. ille autem in effectu dicit, primò peccare eum, qui emit rem minoris, quām valet ab eo, qui ignorat eam pluris valere, & è contrario eum, qui vendit rē pluris, quām valeat ei, qui putat eā tanti valere. Peccare ſecundo illum, qui rē vendit carius, quam valeat ei, qui ſcit, q. dē verum eius valorem, ſed preſſus aliqua neceſſitate, vel famis, vel alia emit cari⁹, quò tali neceſſitati ſuccurrat. Peccare tertio illum, qui emit vilius iuſto ab eo, qui ſcit q̄dem verum pretium, ſed neceſſitate preſſus vendit rem vilius, alias non venditurus. Peccare quartò qui quoquomodo mendaciis, vel alia fraude mouet alium ad vendēdum ſibi rem vilius, & emendam carius. Nō peccare autem in alio quinto caſu, quando ſcilicet, tām emptor, quam venditor nouerunt iuſtum pretium mercis, & nulla neceſſitate premente vllum illorū, venditor ſpōte ſua, ceſſante omni fraude, dolo, & mendacio vēdit vilius, quā valet, aut emptor emat ſemper carius, quām valet, hoc. n. caſu videri pōt emptor donare id, quod illi detrahit arg. l. Campanus ff. de oper. liber. & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quintò perpendendum eſt, q̄ Salyceetus vir vtique doctiſſimus non audet aſſeuerare etiam hoc caſu poſtremo non peccari, ſed ſolum ait id videri, ſaluo meliori conſilio. Sexto perpendendum eſt etiam, q̄d Andræas Siculus in d. cap. 1. vix audet diſcedere ēt in hoc caſu ab opinione Ioan. ab Anan. & merito. Tum,
51 quia vendere rē vilius, vel carius emere, nō eſt donare, ſed male contrahere, & rē damnoſam facere, vt ait Fabianus de Monte, de emptio. q. prin. 8. nu. 20. & Pantaleo in l. 2. C. de reſcind. vēd. col. 22. tribuētes id Bal. in l. ſi quis donationis, ff. de cōtrahēd. empt. vbi tñ nil tale ait, ſed in rubri. C. de contrahend. emptio. col. 4. Tum, quia in dubio nemo preſumitur donare, l. cum de indebito. ff. de probat. Et q̄d alioqui non eſſet locus prædictæ l. 2. quatenus habet, contrahenti læſo vltra dimidium iuſti pretii ſuccurrendum eſſe, cum quilibet præſumatur ſcire vt res patrimonij ſui, l. quiſquis. C. eod. tit. de reſciud. vend.

Quibus tamen non obſtantibus verum vi detur id, quod Salic. ait. quoniam contrariū prædictæ determinationis Baldi affirmat idem Bal. in d. l. 2. num. 8. dicens remedium illius l. 2. ceſſare in eo, qui ſciens verum pretium mercis ſuę, vendidit eam pretio minore dimidio iuſti. Cui concordat Bar. & Paul. & Pantaleo latè in colū. 21. & proculdubio tenendū eſt, quando in ea concurrerent omnia, quę in quinto caſu Saliceti concurrunt, quoniam cōcurrentia omnium illorum ſatis coniecturæ inducere videtur ad preſumendum animum donandi eius, qui tam ſponte patitur talem inæqualitatem.

Septimo, perpendendum Calderinum, in d. c. nauiganti. de vſur. ēt hunc caſum non cōceſſiſſe expreſsè, licet aliqui eum facile illi forte non ſatis perlecto imponant, etiā alios

cōceſſiſſe, vt videre eſt apud eum, oppoſit. 3. & q. 8. Perpendendum poſtremo, Petrū ab Anchar. in regul. peccatū. de reg. iur. li. 6. idē in effectu, quod Sali. tenuiſſe, vt patet nu. 29. licet aliqui parū cautè illi cōtrarium imponant, vt etiam rangam in confirmat. vltima noſtri corollarij.

Ex qbus omnibus colligitur, peccare vēdētem mercem carius, quam valeat ei, qui credit rem valere tanti, vel ſcienti quidē, ſed aliam ob cauſam, quā donationis, danti pretium maius iuſto. Peccare & e cōtrario ementem notabiliter vilius, quam merx valet, ab eo, qui putat eam non valere, pluris, vel ſcit quidem valere, ſed ob aliam cauſam, quam donationis vendit rem vilius.

52 Addo his, quòd non ſolū mortaliter peccat is, q̄ ſciēter notabiliter lædit, aut decipit proximum ſic contrahendo contra legē iuſte contrahere, id fecit, ſi poſtea cognita veritate id, i quo illū læſit, ei nō reſtituat. Quæ communis eſt cōcluſio tam Scoti recepti ab omnibus in 4. diſt. 15. q. 2. quā Dui. Anton. 2. parte, tit. 1. c. 16. §. 3. recepti à Clauaſ. Sylu. Caiet. Tabienſ. & alijs rapſodis, quam etiam tenent Anton. & Panorm. in c. quia plerique. q. 9. de immunitate eccleſiarum, & Conradus de contractib. q. 1. colum. 2. & Adrianus in fine 3. arti. quæ. 1. quolib. 6. & omnino tenenda. Tum, quiā tutior. Tum, quia cōmunis. Tum, quia omnes rationes, quæ probant præcedens præſuppoſitum, ſi dextere huic applicētur, eā quoque euincunt. Tū, quia deceptio reipſa, & doloſa æquiparantur, niſi quoad ea, in quibus iura expreſſe ponunt differentiam, l. ſi quis cū aliter. ff. de verb. obl. vbi hoc cōmunis, poſt Paul. in 1. nota. affirmat, & nul libi inuenies expreſſum illa nō æquiparari quoad effectum obligandi quē ad reſtituendum læſo, id in quo læſit ſuperueniente ſcientia.

Non obſtat, quod contrariū teneat Frāciſcus Aretinus in cap. cum cauſa. de teſtib. quem Ant. Burgenſ. in c. cum dilect. ſequitur, eo q̄d non occurrit ei ſolutio fundā-
53 menti Aret. Tū, quia eſt doctrina noua, & animarum ſaluti periculoſa, & occaſionem tribuens delinquendi, vt palam eſt, & ideo minime admittenda arg. c. ex parte. de conſuetud. l. conueniri. ff. de pact. dotal. Tum, quia parū caute fundata, eo ſolo, quā ſi præſcriptio bona fide cōpleta læd ens notabiliter proximum excuſat a reſtituēdo vſu capientē, ſiue præſcribentem, cui mala fides ſuperuenit poſt eam impletā, iuxta glo. c. vigilanti. de præſcript. cōmuniter receptā, ēt emptio, vel venditio bona fide completa, licet notabiliter lædat proximum, debet excuſare ementem, vel vendentē a reſtituēdo parum caute (inquam) fundat ſuā opinionem Aretinus, quia quæ ille putat ſimilia, lōge diſſimilia ſunt, nam vſucapio, ſiue præſcriptio eſt quidam modus acquirendi non ſolū toleratus, & impunitus, ſed etiam approbatus, & factus actus virtutis, ſiue virtuoſus a lege tā canonica, quam ciuili. At emptio læſiua ēt citra dimidium iuſti pretij nulla lege neque ciuili, nec canonica approbatur, neque permittitur tanquā actus bonus, & virtuoſus, ſed ſolū relinquitur impunitus, vt præſcriptio cū mala fide a lege Cæſarea. Quod neſcio, quare non animaduerterunt illi duo viri alioqui oculatiſſimi Frāciſcus Aretinus, & Antonius Burgēſis, Per quod adeo ſoluitur eorum fundamētū vt eo vtēs in theatro doctorum merito poſſet riſui haberi, præſertim, ſi quis aſsētireē Conrado dicenti in libro de contractibus, quæſt. 57. in fine quintæ concluſionis, non poſſe id, q̄d ipſi aiunt, ſtatui legibus humanis, tam longe abeſt, vt id ſit ſtatutum canonicis, quorū ver⁹ intellectus i fine patebit.

54 Secundo principaliter præſuppono, huiuſmodi decipientem, & lædentem non ſolum peccare lethaliter ita cōtrahendo, ſed etiam teneri ad reſtituendū, vt expreſſe affirmat S. Thomas in d. 2. 2. qu. 77. art. 1. ad 1. & D. Anton. in d. 2. parte, titu. 1. ca. 16. §. 3. colum. 4. & Scotus in 4. diſtin. 15. quæſt. 2. vbi poſt alios Gabriel. quæſti. 10. col. 19. dicebat, hanc eſſe communem opinionem. Et idem tenet Panormit. in d. capitul. quia plerique. queſt. 9. & Barth. Veronēſis in tractatu de ſimul. pſup. 2. colu. 3. & Antonius Burgenſis, & fere omnes ſupradicti. Quod probatur primo ex eo, q̄ omnis iniuſtitia, & inæqualitas commutationum reducenda eſt in foro animæ ad iuſtam æqualitatē, argumen. fundamētorū pro primo pſuppoſito adductorum. Deinde, q̄d deceptus vltra dimidium iuſti pretij tenetur reſtituere rē
55 vel totum illud, quod deeſt iuſto pretio, nec ſatisfacit reſtituēdo id, per qd̄ preciū, creſcit vltra dimidium, ſecundum Cy.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõmuniter receptũ in d.l. 2.C. de rescind. venditio. quæst. 8. & hoc non alia ratione, quã contractus aliter non reducitur ad iustitiam debitam. Ergo etiam decipiẽs citra dimidiũ iusti pretii tenebitur ad resarciẽdum illud vsque ad iustũ. Postremò, quòd omnis damnificatio, retentio, & vsurpatio
56 rei alienæ prohibetur præcepto, de nõ furãdo, & est peccatum c. pœnale. 14. quæst. 5. quod non tollitur; nisi restituatur ablatũ, reg. peccatũ. li. 6. cap. si res aliena. 14. q. 6. At retentio rei emptæ pretio notabiliter minore iusto contra voluntatem liberã donandi venditoris, est damnificatio, retentio, vel vsurpatio rei alienæ contra voluntatem liberam domini. Ergo peccatum inde resultans non tollitur, nisi per restitutionem.

Neque obstant ea, quę pro cõtraria parte citari possunt, quoniã eodem fere modo resoluuntur, ac illa, quæ cõtra primũ præsuppositum adducta resoluebantur.

57 Tertio principaliter præsuppono eos omnes, qui tenentur ad aliquid restituendum, & id statim, aut quam citissime possunt nõ faciũt, inuita parte, peccare nouo peccato, & pseuerare in antiquo. Quę cõclusio est vtriusque Thomæ 2. 2. quæst. 62. art. fin S. Thomę, Scoti, & omnium aliorum in 4. distinct. 15. & Host. in summa. de pœniten §. fina. colum. penult. vers. quid si nullã. & Petri ab Anchar. in reg. peccatum. colu. 1. de reg. iur. lib. 6. Quare doctissimus Adrianus orsurus restitutionis materiam. eã appellat cessationem a peccato, & postea col. 3. semper & continuo ait obligatum ad restituendum, peccare mortaliter quandiu detinet alienum inuito domino, etiamsi non concipiat propositum non restituendi, quia satis est ad peccandum, detinere alienum, & non restituere, licet nõ concipiat propositũ nõ restituendi, quæ omnia etiam alij sentiũt. Hæc communis omnium conclusio, etiam si nemo eã affirmaret, efficaciter tamẽ probaretur, eo qđ vt ait S. Thom. in d. arti. fi. ead. videtur ratio omnium restituendorũ,
58 argum. cap. fi. 14. quæst. 6. At quod debet mercenario statim est restituendũ, iuxta illud Leuit. 19. *Nõ morabitur opus mercenarij tui apud te vsque ad mane.* Deinde probatur, eo quòd parum differunt quoad peccatum accipere, vel detinere alienum inuito domino, cap. sæpe de rest. spoli. At qui capit alienum inuito domino semper, & cõtinuo peccat. Ergo, & qui detinet. Postremò, præceptum de restituendo, licet sit affirmatiuum, includit tamen intra se illud negatiuum, quo iubemur non detinere alienũ. Et præcepta negatiua semper & pro semper, hoc est, quolibet tempore obligant, secundum doctrinam S. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 1. receptã ab omnibus, & in his ab Archid. & vtroque Card. in cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. & ab Archid. in summa. de pœn. distinct. 5. At præceptum de restituẽdo est negatiuũ, qua parte iubet, nõ retinere. Ergo semper, & pro semper obligat, ac p cõsequutionem qui rem restituendam inuito dño detinet in dies, & horas, apponit iniquitatem super iniquitatem (vt verbis Psalmis vtar.) Confirmantur hęc omnia per l. in omnibus obligationibus. ff. de reg. iur. quã in hoc citat Ricar. in d. dist. 15. a. 1. 5. q. 4.
60 Præsupposicis ergo his tribus, scilicet, q huiusmodi deceptor peccat mortaliter, & quòd tenetur ad restituendum, & tãdiu pseuerat in peccato, quãdiu detinet alienũ, probo nunc hoc nostrum corollariũ 13. scilicet huiusmodi, de quo agimus, emptorẽ, & venditorem etiam si sit laicus, cogi posse ab ecclesiastico iudice, per viam saltẽ denũciationis Euangelicæ ad satisfaciendum lęso. Et primo quidem, ac irrefragabiliter sic Ecclesiastica potestas cognoscere põt via denunciationis de quocunq; peccato mortali cuiuscunque Christiani, & puri laici, ad effectum cogendi eum per censuras ecclesiasticas ad pœnitudine, vt habet nostrũ hoc 6. notabile, tam sacris literis, quã rationibus naturalibus, & Pontificiis satis superque fundatũ. At hæc de qua loquimur, deceptio, & læsio notabilis, siue grauis, siue fiat a laico, siue a clerico, est peccatũ lethale, siue mortale, vt habet primum præsuppositum supra probatũ. Ergo ecclesiastica potestas poterit dẽ eo cognoscere ad effectũ cogẽdi decipientẽ ad pœnitudinem, & per consequutionem ad restituendum, &c.

Nec obstat huic argumento respõdere, concedo Ecclesiã posse cognoscere de tali læsione tale via, in talem finem, & effectũ, etiam contra laicum, si is conuentus nõ excipiat, obijciendo actori conuenięti malitiam, conuentum tamẽ si vult, eã illi obiicere posse, & excipere, vt ipsemet rõne nouæ cõfitebar in solutione oppositionis secũdæ non

61 non inquã obstãt hæc responsio, quia irrefragabiliter replicari potest, q. huiusmodi exceptio malitiæ tunc demum hẽt locum, qũ contra talem lęsionem proditum est à l. ciuili remedium, per quod illa læsionis iniquitas ad æquitatem reduci potest in foro sæculari, vt in 2 oppositione prædixi. At quando tale remedium non est proditũ, tunc sine vllius eiusmodi exceptionis impedimento coram iudice ecclesiastico, põt trahi saltem hac via, de qua loquimur denunciationis secundum Inno. in hoc ca. Nouit. num. 4. quem sequitur Hostien. col. 2. & Io. Andr. etiam colum. 2. & clarius Petrus ab Anchar. num. 14. Quod ipsum dicunt Anton. Cardinal. & Ioann. Andr. & Pan. num. 48, neque est vllus, qui eis ibi contradicat, licet sint, qui non tangant. Et est communis opinio approbata per Barto. in extrau. ad reprimendam. verb. denunciationem. colum. 1. quem sequitur Felyn. in proœmio Gregor. nu. 26. & in cap. quæ in ecclesiarũ. de constitut. num. 8. Pro quibus de multis, quæ adduci possent, sufficiat cap fi. de prescripto. adiuncta l. sicut. & l. omnes. C. de prescript. 30. vel. 40. annorum. per quę probatur legibus ciuilibus non esse proditum remedium contra vsu capientem, siue prescribentem cum mala fide. Et ió procedi posse ab Ecclesia ẽt contra laicum, saltem per viam denunciationis, vt copiose scribit Panor. in illo c. fin. num. 22. de præscrip. & Ioan. Imol. col. 6. versic. ex hoc infertur. Sic etiam quia contra vsurarios, saltem vsque ad certam quantitatem non erat proditum remedium à lege Romana, quæ illas permittebat, l. eos. C. de vsur. poterant in dubio trahi etiam laici ad iudicem ecclesiasticum, maxime per viam denũciationis, quo pœnitere, ac per consecutionem restituere cogerentur vsuras extortas, ca. quid dicam. 14. q. 4. & 13. q. 3. per totam, & cap. quia in omnibus. de vsur. & clemen. 1. eod. tit. Alia sunt id genus multa, quæ congerit Petrus ab Anchar. in regul. peccatum. col. 1. de regul. iur. lib. 6. Cum ergo læsio, & deceptio, de qua loquimur, sit peccatum lethale, qñ est notabilis disparitas pretii, & mercis, vt probatum est in primo præsuppositio, & super eo nullum est remedium agendi corã iudice seculari, neque secundũ leges Imperiales, neq; fin regias, licet hę copiosi⁹, quam illæ subueniant, vt videre est in tit.

30. lib. 4. prefati ordi. Lusitani, adiuncta, l. 2. C. de rescin. vend. & annotat ibi. Cõsilium dilecti. & in c. cum causa. de emptio. & venditio. necessariò consequitur posse læsum recurrere super eo ad iudicem ecclesiasticum etiam contra laicum.

62 Secundo, & quidẽ nerosissimè licet noue facit, qd eiusmodi venditor læsus, non solum põt recurrere ad Iudicem ecclesiasticum, sed etiam videtur teneri, vel ad remittendum debitum, vel ad repetendũ sub pœna peccati, quia omnis christianus tenetur corripere proximũ, quem videt perseuerantem in aliquo peccato lethali; & si semel, ac iterũ monitus non se emendauerit, tenetur eum denunciare Ecclesiæ, iuxta sceptũ Domini, de nos mutuo corripiẽdo, datum Matthæi 18. insertum huic c. & c. si peccauerit. 2. q. 1. & declaratum vtrobiq;, ac in 4. sentent. distinct. 19. & per vtrunque Th. 2. 2. q. 33. & ni fallor, vtilius ad vsũ, & profundius ad disputandũ per nos in 4. & 5. notabilibus superius collectis, & cõmẽt. d. c. si peccauerit. reseruatis. At omnis venditor huiusmodi, qui vendidit rem emptori credenti, vel credere debenti eam multò plutis valere, videtur eum non solum peccasse lethaliter, siue mortaliter, iuxta dicta in 2. presupposito, sed ẽt perseuerare in eo, non restituendo, iuxta dicta in 2. & 3. præsuppositis. Ergo vel debet ei donare, qđ debet, vel eũ monere semel ac iterum, & si nõ fuerit auditus, denunciare illius peccatũ, & perseuerãtiam, Ecclesię, maxime quia is venditor magis, quàm alii tenetur ad hanc monitionem, & denunciationem. Tũ, quia certius nouit peccatum eius, & perseuerantiã, quam alii. Tum, quia alii fortè putant eũ libere, ac gratis donasse emptori eã partem, qua pretiũ merx superabat. Tum, quia in ipsum peccat emptor non solum; sicut in alios nocendo ei spiritualiter malo exẽplo, sed etiam temporaliter dãnificando, vt palam est. Et qñ sunt multi, qui possunt corripere, ille primo loco ad id tenetur, q magis est ad id obligatus, iuxta communẽ seu tẽtiam in locis prædictis receptam, quamuis durum videtur cogere creditorem ad donandum, vel denunciandum.

63 Tertiò facit, q hanc conclusionem sentiunt oẽs, qui affirmant peccare lethaliter huiusmodi deceptorem, vel lætorem, affirmant aũt id fere oẽs, vt in primo præsup-

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito est dictum. Quod ideo videntur non expressisse, quia do ctissimis, eisdēq; piētissimis viris superfluū videbatur id exprimere, clamante Euāgelio, clamantibus Cōciliis, & Ro. Pontificibus, clamantibus Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Gregorio cū omnibus, tam nouis, quam antiquis doctoribus, omnes, qui perseuerāt in peccato lethali corripi posse, ac debere, & si correpti non se correxerint, denunciari Ecclesiæ, & eam non solum posse, sed etiam debere censura ecclesiastica castigare, si denunciati, ac blāde moniti se non emendauerint. Nō desunt autem qui etiam hoc expresserunt, id.n. facit Iacobus Almaynus doctorum ętatis sue Parisiensium cum primis doctus, ne dicam doctissimus in prædicta distin. 15. q. 2. col. 64 52. non obstantibus legibus, & capitulis cōtra hoc facientibus, quę ibi citat. Idem repetit, & clarius in lib. de auctoritate Ecclesiæ, col. penul. & quęstione, quam vesperiarum vocant, col. 12. & Panor. canonum interpretum facile princeps, in cap. in ciuitate. de vsur. num. 6. expresse ait laicum posse conueniri in foro ecclesiastico super hac læsione, & pondera ipsum sentire, quod non solum via denunciationis, sed, & alia recta, & directa potest hoc fieri, & in c. cum caus. de test. nu. 4. præsupponit, contra talē lædē tē posse procedi in foro contentioso canoni eo, quando peccat. Grauissimus itē author Io. ab Anania in illo eo. c. in ciuitate. nu. 8. de huiusmodi deceptione ait, se indubitanter credere hoc non licere in foro aiæ, con scientię, & sic nec in foro canonico. In qbus verbis pondera verbum, foro canonico, & nu. 9. subiicit ementi rem pluris, quā valet, non solum dari in foro canonico officiū Iudicis, ad repetendum solutū, sed etiam, immo multò magis, ad solutionem impediendam, arg. c. quemadmodum. cum simi. de iureiur. Calderinus ēt in repet. c. nauiganti. de vsur. col. 4. expresse dicit in foro canoni eo posse agi contra illum, qui sciens iustum rei pretium minoris emit ab eo, q credebat rem non valere pluris, contra eum itē qui carius vendit ei, qui credebat rem valere tāti. Nec enim, inquit, est credendum, qd ius canonicū, quod à Spiritusancto processit, c. si quis diaconus. 50. distin. decipientem, vel dolum approbaret. Idē tenet Petrus ab Anchar. in repet. c. peccatum. de reg. iur. libr. 6. quatenus nu. 21. concludit in effectu tunc demum licere prædictam lesionem citra dimidium iusti pretii, sine vllo remedio, cum vterque tam emptor, quam venditor, scit illud, & interuenit præsumptio libere donādi excessum, non aūt cum fit ob aliquā causam, quę tollat præsumptionem liberæ voluntatis donandi, puta ob famem suam, vel familiæ suæ, aut vt se, vel suos redimat a captiuitate, vel vt vicinū rixosum a vicinia tollat, vel ob aliam similem, quia tūc læsus etiam citra dimidium posset petere, saltem in foro canonico, vt illa inæqualitas ad ęqtatem reducatur. Idem tenet etiā expresse Dominicus Sotus vir eruditione singulari in libro 6. de ration. tegend. membro 2. q. 4. pag. 3.

64 Quarto facit, q nullum mouere dēt id, q ait Pantaleo, in d.l. 2. col. 3. f. Bald. dicere in auth. ad hæc. C. de vsur. col. pen. versicu. Insuper. qui est num. 16. mercatores vendētes sagacibus, & astutis non posse conueniri per densiciationem Euangelicam. Tū, quia Bald. nih l ibi ait de tali denunciatione, nec de astutis, & sagacibus. Tum, quia Innocentius ille auctoritate mouetur, non ait illud. Tum, quia ratio, quæ in nostro libro tā antiquo, quam nouo, mouet Bald. ad dicendum, mercatores carius, quam par est, vendentes, non teneri ad restitutionem, falsā ē, scilicet, quia inquit, accusatio dēt sequi sē sum, non est peccatum iure naturæ, nā multa sunt peccata, quæ comprehendi nequeūt etiam indirecte sensibus. Et peccatum carē vendendi, comprehendi pōt saltem indirecte sensu, & nec ipse, nec alius pōt negare peccatum læsoris vltra dimidium iusti prētii posse in iudicium etiam sæculare deduci. quod tñ non potest aliter cadere in sensum, quam posse peccatum læsionis citra dimidium. Ex scriptis autem Andr. Sicul. concicio vitiatum esse Bald. & pro, accusatio debet sequi sensum, legendum esse, cum acqsitio habeat consensum, sed etiam secundū hanc litteram est inepta, nam etiam vsuræ habent consensum, & tamen sunt contra legem naturæ, secundum Th. receptum 2. 2. q. 68. ar. 1. ad 3. Denique ideo neminem debet mouere in contrariū illud Pantaleonis dictum, quia id verum est in eius terminis, cum scilicet, venditio fit sagacibus, & astutis, & ita scientibus valorem iustum, & saltē tacite donantibus, vt in fine primi presupponi dicebam. Addo, q Pantaleo nobiscū sentit,

sentit, siquidē aperte iudicat succurrēdum esse taliter læso, si nō esset astutus, neq. sagax, & qa id nulla ratione alia defendi posset, q quia eiusmodi personę non videntur lęsę causa donandi, seu facilitatis, consequi 66 tur locum esse denunciationi vbicunque lęsio talis alia de causa, quam donandi, contingeret.

Quinto facit, cum, qui adeo saxeus est, vt hęc non mouerint, terreat saltem illud doctissimi Carlerii probatum à Iacob. Almay. de potesta. eccl. c. 11. & supra in corol. 2. huius notabilis a nobis limitatū. f. quod asserre Iudicem ecclesiasticum, non posse cogere laicum ad soluendum debitum, quod certificari potest, vel ad cedendum bonis, ē errare in materia clauium. Terreat item hæresim esse contrarium huius 6 notabilis, vt in d. corol. 2. habetur, & ex notabili nostro necessariò inferri hoc nostrum corollariū, 67 & per consequutionē illius contrarium, aut hæresim esse, aut eam manifestē sapere.

65 Postremò flectat in hoc maiestatem, clementiam, & benignitatem regiam, eiusque proceres, quod vitium hoc carius, quā par est, vēdendi egentibus, & vilius iusto emendi ab eisdem, presertim immobilia tā durū substitutum, & vicarium agit vitii fęnerandi, quòd latius hodie hoc regnat, quā olim illud, crudelius sęuit in pauperes, occultius illorū sanguine fugit, & in extremam paupertatē, desperationemq; miseros adigit. & efficacius animas plurium diuitū æternis cruciatibus obligat. Regnat (inquā) latius, quia imperat non solū Lusitanię toti, & Castellæ, sed ēt reliquę Hispanię, ac Gallię simul, & toti reliquo christiano orbi, vñ fœnerandi vitium exulat. Quòd aūt crudelius sęuiat ex eo colligitur, q per huiusmodi emptiones, venditiones, & locationes citra dimidium iniquitas, nostra ętate frequē 69 ter a cuiusuis ordinis diuitibus lucri fiunt 70 annua triginta, & eo amplius pro centum, 70 cum tamen per vsuras antiquas solum possent lucri fieri pro centum quatuor ab illustribus, sex ab aliis, qui non essent mercatores, octo a mercatoribus terra, & duodecim mari, iuxta l. eos. C. de vsur. Im illā nouam 73 eādemq; veram interpretationem Hermolai Barbari relatam, & pulchrē probatam à 74 Barth. Socyn. inl. 3. §. fin. ff. ad l. Falcid. quē sequitur Alcia. lib. 3. dispunctio. c. 3. omissa 75 expositione gl. l. cēteſimis. ff. de verb. oblig. & aliis, quos omnes efficaciter confutabat Paulus Castren. in d. l. 3. §. fin. Qd aūtē per huiusmodi cōtractus aliqñ pro centū lucri fiunt 30. patet ex eo, q passim videas prædiū valens ducentis emi centum, & vno, & mox illud locari venditori 30. & pluribꝰ annuis, cum lesione citra dimidiū iusti pretii: qñ ex prędio valente ducētis satis apte cultо redeunt, vt plurimū, ad rectē colentem plures, q 20. & ideo locatio facta 30. & aliquot plurib. nō excedit dimidiū iusti pretii. Qd aūt occultius pauperū sanguinē sugat, colligat ex eo, q sub specie honesti, & beneficentiæ, iustique contractus, veluti ex insidiis aggrediens, plus torquet eos, & plꝰ exigit ab eis. Qd aūt animas plurium diuitum efficacius æternis cruciatibus obliget eo fit palam, q eo periculosior dē morbus, quo ē ignotior, & occultior, & minus medicis, medicinisque patet. Si ergo vsuræ vitium appellatur vorago animas deuorans, & facultates exhauriens, cap. 1. de vsur. li. 6. ob idque omnib. legib. etiā ciuilibus Regū Christianorum omnium exploditur, quare hoc vitiū inique commutandi tam palam substitutū, & vicarium eius, & peius eo non explodiē, & tanquam pestis animarum, & fortunarū non uitatur, non fugatur, non confunditur?

Confutatio contrariorum prę fati corollarij.

SVMMARIVM.

68 *Nouæ nō omnia reprobanda, immo multa laudanda.*

68 *Denunciatio euangelica, vt nouum Christi inuentum, indelebile.*

69 *Denunciatio cur non minuit laicā potestatē.*

70 *Fora in duo quis trahi dicatur.*

70 *Foro in vtroque quandoque quis punitur.*

71 *Homicida punitus a sæculari, vt potest puniri ab ecclesia.*

72 *Deceptio citra dimidium toleratur, sed non approbatur.*

73 *Decipiens vltra dimidium satisfacit supplendo vsque ad iustum.*

74 *Argumentum a contrario sensu nihil probat, si est id expressum iure.*

75 *Vsucapio bene perfecta cur nonrescinditur, vt deceptio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

76 *Pax duplex, bona, quæ colenda est, & mala, quæ destruenda.*

77 *Deceptio notoria datur, sed non oportet eam esse talem, vt noscat Ecclesia.*

78 *Lites malas tollendas, bonas fouendas.*

79 *Decipientem contra citra dimidium quæ remedia non det Ecclesia contra laicum, & quæ sic etiam directo.*

80 *Decipiēs an teneatur restituere rem cum fructibus.*

81 *Lege aliqua sæculari vt prouidendum, quò de cepto minus fauiat.*

82 *Decipientes contra citra dimidium cur lites cautè mouendas.*

83 *Decipientes citra dimidium quo se iure tueri possint.*

COnfirmato nostro, quod iustū, sanctum, & reipublicæ vtilissimum est, corollario, castra desiderantium potius, quam probantium contrarium enertamus. quod vt aptius fiat quàm maximum illi colligere possunt exercitum in aciem producamus. Colligere possent primò, nouitates esse fugiēdas, & hoc nouum, & insolitum esse. Secundò iurisdictionem regiam hoc modo maxime diminutum iri. Tertiò per hoc dari viā, qua omnes causæ fori sæcularis trahātur, trahiue possint ad ecclesiasticum. Quartò consequi hoc, eundem reum trahi posse ad duo fora super eodem peccato, & vtrobiq; puniri. Quintò tàm canonicas, quàm ciuiles leges scilicet, obuiare huic corollario, nempe c.cū dilecti. & c.cum causā.de emp. & l.2.C.de rescind.vendit. Sextò vsucapiones. & præscriptiones bona fide completas non videri permissiores, quam huiusmodi emptiones, & venditiones, & constare illas etiam in foro conscientiæ seruandas, secundum Communem. Septimò diuites multos deturbatum iri quiete sua, & suis q̄ inique emerunt prædiis, si corollarium hoc teneatur. Octauò non posse notoriū esse hoc peccatum, nec per consecutionē spectare ad ecclesiasticū. Nonò multas lites nocere reipublicæ, & hoc corollariū plurimas pariturū.

Ecce totum, qui contra nos confici pōt exercitum, quem tamen quis vel mediocriter doctus timeat? Quis non eū forti animo
68 excipiat, & fuget? Ad primū igitur horum respondeo, primò negando, noua oīa esse reprobanda, vt negandum est, nisi reprobare velis plurima, quæ Rex, & dominus noster Ioānes huius nominis III. pro maxima suā sapientia, & religione in hæc sua regna iuexit nouissima, sed optima. Nisi ēt velit reprobare Euangelium Christi Sanctissimū, quod renouauit, & declarauit innumera, quorum de numero fuit potestas, & necessitas, de qua agimus corripiendi fratrē, ac denunciandi eum Ecclesiæ, si se non emendaret, Matth. 18. Deinde respondeo cōcedēdo nouitates quidem inutiles, & contra sacras Scripturas, & sacros canones non eē inducendas, ea, quis nesciat 11. distin. c. cū consuetudinis. de consuet. negando tamē hanc esse talem. Tum quia plurimū confert animarum saluti, quæ omnibus rebus aponēda est, l. sancimus. C. ad l. Iul. repe. trāsplāta in c. sancimus. 1. q. 7. plurimum pauperū vtilitati, & idēnitati, ad quā hortatur nos Psalmus ille regius. *Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Tum, quia tam lōge abest, vt hoc sit cōtra canones, aut sacras litteras, vt de illarum medio sit haustum. Tertiò respōdeo, hoc non esse nouum, sed antiquū īstitutum, non cuiuslibet Regis, vel Imperatoris, sed Regis Regum, & domini dominantium Christi Iesu, domini Dei nostri, vt in 4. notab. supra mostrabam, tale inquam, institutū, quod nulla humana lege scripta, & nullo vsu, nec abusu tolli potest, arg. c. fi. de consuetudine, & cap. sunt quidam. 25. q. 1.

69 Ad secundum respondeo, demirari me solitum illos, qui clamant ob hoc minui iurisdictionem regiam. Tū, quia cognoscere de aliqua re, an sit peccatum, & gratiæ cœlestis impeditiuum, & cogere quem ad illius pœnitudinem ad nullam potestatem sæculare pertinet, secundum omnes, & eo, quę retigimus in corol. 7. huius nota. 6. & in corol. 14. notab. 3. quia hoc negotium spūale est terminandum nō legib. hūanis, non ēt sola naturali, sed supernaturali diuinitus in vtroque testamento, maximè verò nouo reuelata. Tū, quia licet ecclesiastica potestas huius rei cognitionē omittat, nihilo magis tū eam regia capere potest. quandoquidem secundum eius leges regias huiusmodi emptiones impunes sunt, & tolerantur, sicut secundum leges Imperiales, vt in 2. arg. pro nostra conclusione facto monstrabatur.

Ad tertium negamus vllam causam fori sæcularis trahi ob hoc ad ecclesiasticum vt late in 2. oppositionis solutione diximus.

Ad

Ad quartum respondeo primò, negando ex hoc coroll. inferri posse quem ad duo fora trahi super eodem peccato, & vtrobique
70 puniri, quia id, de quo loquimur peccatū, scilicet læsio, & deceptio citra dimidiū, nō est crimē ciuile, nec super eo quis in foro sęculari puniri pōt, vt palam est. Secundo respondeo non esse contra iura, vt vnus, & idē super eodem crimine ad duo fora trahatur, quando illud ob varios respectus esset varij fori, nam castigatus à laico Iudice ob vulnꝰ illatum in ecclesia, quatenus erat solum vulnus, & crimen laicum, castigari potest ab ecclesiastico, quatenus est sacrilegium, secundum Communem, secundum quam absolutus, vel castigatus in altero foro castigari potest etiam iterum in altero regulariter, qñ ob varios respectus crimen est vtriusq; fori, 73 vt videre est apud Felyn. & ob citatos ab eo in c. de his. de accusa. nu. 13. Adde, quod ne-
71 mo negabit eum, qui occidisset aliquem, & ob id punitus esset etiam iustè, citra mortē tamen, a Iudice sæculari, peccati autem nō pœniteret, imo diceret placere sibi plurimum id fecisse, posse corripi fraterna correctione, & si non se correxerit, denunciari Ecclesię, & si ab ea monitum non pœniteret, ob contumaciam excommunicari, quoniam sæcularis Iudex puniuit eum ob homicidiū, quatenus illud erat crimen ciuile offendens proximum, & rempublicam, Ecclesiasticus autem quatenus est offensiuum Dei, & impeditiuum vitę æternæ, & quatenus adhuc durat per impœnitentiam illam, & contumaciam impedientem vitam spiritualem, & æternam, quod lex ciuilis, nec curat, nec punit, nisi in aliam proximi offensam extendatur. Quanquam hęc ad redundantiā dicantur, cum id, de quo agimus peccatū, non sit crimen mere sæculare, nec mixti fori, & ita nec punibile, secundum leges ciuiles, sed solum secundum diuinas, & ecclesiasticas.

72 Ad quintum, quod multis videtur Achilles, mihi autem vix Thersites respondeo, q̄ l. 2 C de rescind. vend. & c. cum dilect. & ca. cum caus. de empt. nihil penitus obstant. Nō primo lex illa 2. non enim approbat tanquā iustam, emptionem, & venditionem cum tali lęsione factā, sed tolerat eo modo, quo pōscriptiones cum mala fide introductas author Codicis, in quo illa lex sita est, tolerabat, non dando vllam actionem, vel remediū ciuile lęso, imo tollendo quod alijs p legem ipsam ciuilem competere poterat. Quæ est sententia S. Thomę, & fere omnium Theologorum, & canonum peritorum, vt dictum extirit in fine primi præsuppositi, nō tū tollit remedium denūciationis euangelicę, qđ euangelica, & diuina lex ei tribuit, vt supra dictum est, quia noluit tollere, nec si maxime voluisset, potuisset, arg. c. sunt quidā. 25. q. 1. sicut etiam, secundum communem opinionem pro pacto nudo leges illius libri non dant vllum remedium, neque vllam actionē regulariter, l. legem. l. in bonæ fidei. l. petens C. de pactis. non tamen tollunt, nec tollere potuerunt obligationem, & remediū à lege diuina inductum, iuxta ea, quę latius annotantur in c. 1. de pactis.

73 Minus obstant prædicta c. cum dilecti. & c. cum causa. de emptio. Tum, quia nihil plꝰ saltem faciunt cōtra nos, quam lex illa 2. C. de rescind. vendi. & ita pari facilitate, qua illa reselli possunt. Tum, quia illa duo c. nihil statuunt de emptione, vel venditione facta pretio minore iusto citra dimidium, sed de facta minore vltra dimidiū, vt palā ex eorū lectione patet. Tū, quia ca. cum dilecti. nihil non disponit, sed solum declarat, & declarat id, quod nihil facit ad propositum, similiquā eē sententiam, per q̄ condemnatur emptor rei minore pretio vltra dimidium ad restituendā rem simpliciter, quia dēt condemnari alternatiuè ad hoc, vel si malit ad supplēdū iustū pretiū. quid te rogo hēt hoc cōtra nos? Tum, quia imo illud c. singulariter probat nostrā conclusionē, quatenus habet illa verba, *Salua questione canonicis super deceptione.* quę generaliter permittūt remediū super deceptione, nō distinguendo inter deceptionem vltra vel citra dimidium. Neque plus obstat, d. cum causa. Tum, quia non loquitur de emptione, vel vēditione facta pretio minore iusto citra dimidium, sed de minore vltra dimidium. Tū, quia nihil noui disponit, sed solū hēt ciues illos Viterbiēses, qui rē Ecclesię emerūt minoris vltra dimidiū teneri alternatiuè, vel ad restituēdā rē emptā, vel ad supplēdū iustū pretiū. in quo te rogo, est hoc contra nostrā conclusionē? Et ne dicas eatenus cōtra nos facere, quatenus innuit à cōtrario sensu, q̄ si non constitisset de læsione vltra dimidium, non cōdēnasset eos, cōsidera primo, q̄ non colligitur hoc tam amplum ex illo, contrario sensu,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed solum, & non condemnasset eos in illo iudicio, in quo agebatur remedio illius l. 2. quod non competere læso citra dimidium plane fatemur, sed negamus eum nõ posse

74 vti remedio legis naturalis, & euangelicæ. Considera secundò, q̃ argumentum a contrario sensu inefficax est, cum desumitur ad probandum id, cuius contrariũ est expressum in iure, c. a nobis 2. de sentẽtia excõic. & glo. communiter recepta in c. significasti. de foro compet. At contrarium est expressum in iure in ca. 1. de emptio. & in regul. locupletari non debet quis cum aliena iactura. de regul. iur. lib. 6. imo etiam in d. ca. cum dilecti. inducto, vt paulo ante inducebam. Considera tertiò, q̃ licet lege humana non esset expressum contrarium, est tñ lege naturali, Liure naturę equum est neminem cum aliena iactura fieri locupletiorem. ff. de regulis iuris. Considera quartò, qđ author illius decretalis, neq; per somnium cogitauit tollere remedium legis Euãgelicæ, per eiusmodi argumẽtũ à contrario sensu, quod aliquando quidem fortissimum est, vt air l. prima. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdictio. In proposito autem per omnes has considerationes fragillimum, & risu pẽnè dignum.

75 Ad sextum nego vsucapiones, & præscriptiones, bona fide completas non esse permissiores, quàm emptiones iniuę citra dimidium, vt diximus supra in fine primi prę suppositi, illę enim non solum permittitur ab vtroque iure, sed etiam approbantur tanquã modi iusti, sancti, & vtiles quærẽdi dominium, emptio verò iniqua citra dimidiũ permittitur a sola lege ciuili, permissione tantũ tolerantiæ, denegando remediũ ciuile taliter læso, nõ autem permissione approbationis, & laudationis, vt ex mẽte fere omnium dictum fuit in primo prę supposito, a iure verò pontificio neutro modo permitti tur, nisi quis per anarorum somnia puter cõstitui iura pontificia, Et licet concederem* (quod ipse nunquam faciam) etiam p iura canonica permitti huiusmodi læsionem eo modo permissionis tollerantię, quo ponitur iure Cæsareo, ita. s. q̃ denegat læso remedia iuris humani, & canonici, certe nullatenus concedi potest, per ea tolli remedium legis euangelicę Itaque dato, q̃ sic ę sius neque actionem, neque officium Iudicis (quod pro actione solet dari) haberet, certe habebit denũciationis remedium inductum ab ipso Christo summo legislatore indelebile per vllam puri hominis legem, si ue Cęsaream, siue Canonicam.

76 Ad septimum respondeo, cõcedendo aliquot dinitib. hoc displiciturũ, & pacem aliquorum auarorum turbatum iri, dummodo vicissim fateare, quamplurimis pauperibus oppressis (quorum sanguis diuitum labris suctus in cœlum clamat) placiturum, dum item fateare esse pacem bonam, & pacem malam, cum S. Tho. recepto 2. 2. q. 29. ar. 2. ad 3. & pacem quidem bonã, quę cum virtutibus est, seruandam, colendam, & suspiciendam, iuxta illud Christi, *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. Io. 14. Pacem autem, quę cum vitiis est, (qualis in nostro casu cum auaritia) violandam, & deturbandam esse, iuxta illud eiusdem Matth. 10. *Non veni mittere pacem, sed gladium*.

77 Ad octauum respondeo primo negando, q̃ nunq̃ possit eẽ notoria huiusmodi læsio: esset enim si quis campum notorie valentẽ 20. milibus, quem multi vellent emere, venderet notorie 11. milibus, præstatus se id facere, sine animo quicquam donandi. Deinde respondeo negãdo id, quod prę supponit argumentum, oportere crimen esse notoriũ, vt de illo iudex ecclesiasticus ad effectum, de quo agimus videlicet pœnitentiam cognoscere possit inter laicos. Tum, quia id nunquam inuenitur cautum. Tum, quia contrariũ probatur etiam in casu ipso huius c. vt latius habetur supra eodem notabili coroll. 3. & omnes scribentes post Innoc. hic, & Bar. in d. Extrauagã. ad reprimẽdã. verb. denunciationem. & palam colligitur ex citatis per Fel. in c. cum sit. numero 19. de foro competen. Tum, quia non est speciale in notoriis, vt Iudex ecclesiasticus possit cognoscere de his, per viam denunciationis ad effectum pœnitendi, sed q̃ possit procedere etiam via recta ad effectum puniendi, vt declarat Panorm. in cap. fi. de sepul. per illum tex. in hoc memorabilem, qui loquitur de homicidio, dummodo statim cõmisso notorio crimine non acceleret ad id ecclesiasticus, sed spectet negligentiã laici, vt limitauit Fel. in d. capitulo cum sit. de foro compet. nume. 16. & Stephan. de potest. eccl. super laicis, casu 30. tunc. n. quia Iudex laicum meritò negligens dicitur, poterit ecclesiasticus cognoscere etiam ad effectum puniendi.

78 Ad vltimum concedo, litium vitiosarum, & ex auaritia, vel fraude nascentium motũ nocere reipubl. modo tu quoque vicissim fateare, summum in rebus bonum esse iustitiã colere, sua cuique iura tribuere, cũ Grego. in c. si sæculi. 12. quæst. 2. & expedire Reipublici. criminum punitionem, lita vulnera tus. ff. ad l. Aquil. c. vt famę. de sent. excõi. & talium animarum peccantium necessariam esse pœnitentiam, cap. firmissimè. 15. q. 1. Cum ergo lites hæ, quæ coram Episcopo nostro Reuerendissimo super hoc articulo mouentur, non sint vitiosæ, non fraudulen, tæ non filiæ auaritiæ, sed misericordiæ, ac pietatis, cum per eas pauperes leuentur, eorum oppressores arceantur, animæ captiuæ redimantur, æqualitas sancta in commutationibus introducatur, laudandę sint, & fouendæ, immo & qua parte fieri potest, iuuandæ.

79 Concludamus ergo primo, non esse locũ remedio l. 2. C. de rescindẽda vẽditione, cõtra huiusmodi ementes, uel uendentes cum læsione notabili citra tamen dimidium iusti pretij. Non item dari regulariter cõtra eos actionẽ neque officium Iudicis, neq. ullum aliud remedium per leges Cęsareas neq; in his Regnis per regias, & ideo eos nõ peccare in hoc peccatum ullũ sæculare, uel mixti fori, iuxta definitiones eorum supra in coroll. 11. huius notab. traditas, nihilominus peccare tñ eos contra legẽ Dei non solum scienter ita contrahendo, sed etiã post contractum ita ignoranter factũ non reducendo illum ad æqualitatem iustam. Et iõ etiã si sint laici corripi posse, debereque correctione fraterna, & si correpti non se emẽdarint, denunciari Ecclesię potestati, quę si se blande monentem non audierint, poterit pcẽsuram ecclesiasticam eos compellere principaliter ad pœnitendum, & per consequtionem ad satisfaciendum parti læsæ, iuxta regulas denunciationis Euangelicę iudicialis, vel missæ, ut dictum est.

Concludamus secundo, menti iuris Pontificii, & sanctitati eius conuenire id, quod 80 Pan. & Ioan. ab Anan. supra relati cum aliquot aliis putant, s. recta via, & sine ambagibus via denunciationis euangelicæ competere officium Iudicis contra huiusmodi contractores in foro ecclesiastico, quando, & quotiès nullum remedium præstat eis sęculare.

Concludamus & tertiò, tolerari quidem posse illum, qui negarit tale officiũ cõpetere in tales contractores (quãuis mea scia ini que opinentur) non tamen eum, qui viam denunciationis euangelicę omnino negaret, quippè qui clauibus Ecclesiæ derogare videretur.

Decimoquartò infertur, laicum, qui contrahendo vltra dimidium dicitur proxiinũ læsisse, ob idq; peccasse, ac quia nõ restituit in peccato perseuerare, trahi quidem posse hac ratione ad ecclesiasticum Iudicem, non tamen ita efficaciter, ac qui citra dimidium iusti pretii, sed notabiliter fertur id fecisse, quoniam hoc posteriore casu nullatenus poterit declinare forum, priore vero, sic mõ in 1. oppositione supra eod. not. nu. 18. prædicto. An aũt commentus remedio d. l. 2. C. de rescind. vend. qñ nolens supplere pretiũ rem ipsam cogimur restituere, teneatur id facere cum fructibus, & an idem sit in omni restitutione iure debita, & non gratiosa, tractauit doctissim* Doctor Emanuel à Costa in illo cum primis subtili, docto, & elaborato comm. l. Gallus. §. & quid si tantum in 2. parte. numero 71. & consequen. ff. de lib. & posthu.

81 Decimoquinto consequitur tandem sapientissimè, ac christianissime suę Reipublicæ consulturũ Regem, & dominum nostrũ si aliqua lege, sua religione, & sapientia digna, occurrerit huic pesti tam diræ in animas diuitum, & pauperum patrimoniola sę uienti, qua lata, & a viris integris executioni mandata leuaretur ecclesiastica potestas necessitate occurrẽdi ei, ne graſſaretur iter laicos, & laici laica potestate acrius ab hoc vitio arcerentur. A quo & omnibus aliis vti nam diuina ope adeo abhorreamus omnes tam laici, quam clerici, vt exẽplo diuorum Cornelii, & Cypriani (quibus hic dies sacer est) malimus decies mortem corporũ oppetere temporariam, quã cuipiam illorum vel consentiendo animarum commereri ę ternam. Amen.

82 Admonemus autem Lectorem lites ꝑditas ad rescindendas vẽditiones, vel emptiones ob iniustitiam, quæ insunt ex eo, qđ illę sint factæ pluris, vel minoris, quam valent citra dimidium iusti pretii, non esse leuiter mouendas, vt post hanc relectionẽ edi

ram admonuimus in Manuali nostro Confessa. cap. 23. num. 85. Tum, quia non solum oportet probare rem emptam, vel alias cõmutatam tempore contractus tanto pluris, aut minoris valuisse in illa regione, iuxta cõem æstimationem, sed etiã tantò pluris, aut minoris valuisse in illo loco, & tempore, & modo vẽdendi, quando, vbi, & quomodo vendita fuit. Et q̃ etiam emptor, qui prætenderet rem non esse emptam pretio minore iusto probare poterit anno illo, tẽpore, & loco homines laborasse caritate annonę, bello, vel peste, aut alia simili calamitate, ob quæ fuit tunc abundantia vẽdentium res venales eiusdem qualitatis, cuius erat empta, & penuria pecuniarũ, & emptorum, ob qđ venditores rogabant emptores, qui ęgre emebant. Quo probato probaret rem emptam multò minoris valuisse, quã alio tempore, vel loco, vt tradimus ibidem d. ca. 23. nu. 78. Tum, quia etiam venditor qui prætẽderet rem non esse venditam pretio maiore iusto, posset probare pũctã contrario modo se habuisse, & ideo nõ sunt facile consulendæ huiusmodi lites. Tum, quia sunt periculosæ. Tum, quia nemo facile cõdemnare debet in iudicio, vel extra eos, cõtra quos intenduntur, præsertim si damnũ passus sciebat se illud pati, & erat talis potẽtia, quæ illam, vel eius partem donare poterat, & sponte absque vi, metu, & gravi necessitate id passus est, eo quod põ iudicari voluisse illud damnum donare, secundum Petrum ab Anchar. in capit. peccatum. de regul. iur. lib. 6. num. 22. arg. l. quisquis. C. de rescinden. venditio. adiuncta leg. quod quis sciens. ff. de condict. indebi. quem post Salicetum in authen. sed hac. C. de vsurис. quæstion. 21. defendimus supra eodem notabili num. 61.

FINIS.

PRAEFATIO,

ET PROPOSITIO DICENDORVM.

LICEAT mihi, Rector integerrime, Patres Conscripti, & viri cuiusque ordinis ornatissimi, primum gratias agere Præsuli nostro Reuerendissimo, eidemque Comiti longè illustri, ac viro musis, & gratijs, præsertim ecclesiasticæ illustrissimo, quod sua præsentia amplissima hanc sui cantoris relectionem obscuram alioqui, & humilem illustrare dignatur, & sublimare. Liceat item præfari, quod multa me ab actione hac publica retrahebant. Quorum de numero est famæ, ac glorię [a] periculum, sine vlla spe augmenti earum. Lassa iam ætas actiones eiusmodi ægrè ferens. Timor æstuarię Fortunæ, [b] neque mihi in sexcentis, quæ de me spectaculis exhibui, tum in Hispanijs, tũ in Gallijs tempore, & ętate varijs, arrisit, nunc iure, ac more suo irrideat. Opinio item nonnullorum iudicantium, me debere iam alijs, quod aiunt, lampada tradere. [c] Plura verò, eademque firmiora in contrariam me flexerunt sententiam, nempè, quod Dominus apud Matthæum [d] admonet, solum eum coronandum, qui in finem vsque perseuerauerit, & quod illa illustris Ezechielis [e] animalia pennata minime reuertebantur. & quod Alexander huius nominis Tertius respondisse, traditur [f] episcopo Londonensi: Curas & labores pastorales deponere ob senectutem percupienti, indecens esse, prius soluere militiæ vinculum, quàm cedat victori aduersitas pręliorum. Nam & sæcularibus litteris Mandrabuli [g] nomine ridetur is, in quo non respondent vltima primis. Et est peior se puero senex, [h] nec curat, vt ei tandem cygnea cantio, contingat. Sed & auctore philosophorum Peripateticorum principe, & Magnanimi est pluris facere virtutem, quàm famam & gloriam. Quin & fortiter fugere debemus, ne senes

1 Quæ sũt magni pręsij, vt monstramus 2 rep. c. inter verbal. 3. b Luctas alud Fortuna, non actuaria, Fortuna Euripº chilia. 3. cẽtu. 6. c Chilia. 1. centu. 2. d Matthæi 10. et 24. et c. mirãdũ. e Exec. 1. et c. pennata, & c. nõ reuertebãtur, de pœn. dist. 2. f c. 1. de renuncia. g chilia. 1. cent. 2.

2

3

h Glo. 1. cap. multi de pœnitent. distinct. 2.
i Chiliad. 1. cent. 2.
k Ethic. 3. quem sequitur Thom. 2. 2. q. 124. art. 1. in fine, & nos tradidimus in rep. c. inter. verb. nu. 222.

nes simus l exemplum ignauiæ, ac somniolentiæ, qui fauore diuino iuuenes fuimus quale quale strenuitatis, ac vigilantiæ. Nec fungenti munere suo in re longè pulcherrima, Academiæ, præsertim Florentissimæ legibus ad id adacto, m timenda est Fortuna, quam constantes credimus non esse, vt fabulantur, Deam cœcam, sed tuam n istam, sapientissime Deus, diuinam prouidentiam, occultis de causis humana versantem. Neque minus mutamus euentus eius quamlibet varios, & aduersos etiam hos, quibus fama & gloria, immo & ipsa vita priuamur, nobis profuturos, modo ex animo diligamus te, o Opti. Maxi. trinum & vnum, p Quem etiam, atque etiam oro, vt propter temetipsum precibus illius longè glorioſæ Virginis Mariæ, ac glorioſorum Apostolorum tuorum Petri, & Pauli, quibus hic dies sacer est in adiutorium meum intendas, idque festines domine facere. Amen.

l *Quod testatus fuit verbo & facto Eleazarus Machab cap. 6.*

m *Arg. leg. vem Iegatã. ff. de adim. legat.*

n *Iuxta declarationem Tho. 3. libr. contra gẽt. cap. 92. & cap. 93.*

o *Iuxta illud Apo. ad Ro 8. Diligentib. Deũ omnia cooperantur in bonum.*

p *c. Firmiter de sum. Trinit.*

q *Alludit ad illa, quæ de hoc versu late dixit in Enchirid. De Orat. siue repe. c. quando de cõsec. d. 1. c. 19.*

Iterum ergo ex academiæ instituto lecturus vnum aliquot ex capitulis, quę superiore anno interpretabamur, elegi hoc ñ minus vtile, quàm difficile, cuius initium est: *Accepta*, de restit. spoliato. Ac primum omnium omnia, quę dicam non solum Romanæ, quæ vna est omnium magistra, Ecclesiæ cẽsuræ, sed etiam vestræ, Domini, & patres grauissimi emunctissimæ limæ subiicio, nihil aliud ipse probaturus, quã quod vos cũ illa probaueritis. Principio igitur diuisa litera, fictoque casu totius repetitionis, & λογομαχιας scopum, & ἀνακεφαλαι insinuabimus. Deinde adducemus eius confirmationes, infirmas ab infirmis segregando. Tertio decem difficiles oppositiones singulas singulatim, quo fuerint ordine propositę, dissoluemus, ad gloriam tuam præsentissime Deus, qui linguas etiam infantium soles interdum efficere disertas.

Diuisio, & casus.

CApitulum hoc duas partes habet. Prior consuluit, posterior ibi: *Mandamus*, respondet. Casus, super quo facta fuit, ix erat. Quidam clericus P. nomine conquestus fuit Alexandro huius nominis Tertio, se sua ecclesia violenter fuisse spoliatum. Ille mandauit quibusdam iudicibus, vt si id eis constaret, illam ei restituerent. Quo cognito responsum fuit ei ab aduersario, id ei nõ debere prodesse, eo quod sponte abiurasset eandem coram Eboracensi Archiepiscopo Apostolicę Sedis Legato. Iudices dubitarunt, audienda ne esset hęc obiectio an te restitutionem? Nec abs re quoniam pro spoliato scriptum erat, spoliatum ante omnia esse restituẽdum, contra vero ipsum legabatur cedenti suo iuri, non esse ad id regressum. Quamobrem eundem Alexãdrum consuluerunt. qui respondit audiendã fuisse illam obiectionem, & adeo quidem, vt ea probata, conquerenti silentium imponi debuisset. Littera sic habet.

Accepta quæstione P. clerici, quod violenter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedimus in mãdatis, vt si hoc constaret, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab aduersario, id non debere proficere, eo quòd spontanea voluntate coram Eboracensi Archiepiscopo Apost. Sed. Leg. prescriptã eccle siam abiurasset, & infra, Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod prefatus P. nullo metu, vel vi coactus, sed spontaneæ prælibatam ecclesiam taliter abiurauerit, ei super hoc perpetuũ silentium imponatis.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionẽ petenti obstat spontanea abiuratio.*
2 *Suum cuique pulchrum.*
3 *Oratio clamosior aptiori vbi præstet.*
4 *Exceptio renunciationis etiam spontaneæ, non impedit restitutionem.*
5 *Exceptio peremptoria proponi potest post probationem intentionis actoris, nisi, &c.*

6 *Summa*

6 *Summa communis præstat Panormitana.*
7 *Nouitas multa commendat, nũ tamen scripta.*

EX hac casus fictione, quę communis est, colligit Io. And. quem Bald. Anto. Pet. ab Ancha. Cat. & Ioan. Imol. sequuntur, petenti restitutionem ecclesiæ, obstare exceptionem spontaneę abiurationis, &c. At Pan. quẽ sequitur Petrus Raue. aliud colligit, s. petentem restitutionem beneficii non audiri, etiam si spoliationem probet, si probatur illud beneficium prius resignasse. Et Pan. eo forte, quod iuxta prouerbiũ. *Suum cuique pulchrum*, laudat hanc suã summam, quod pinguior sit communi. Qui licet non aperiat, qua parte sit pinguior, verũ tñ est, quod ait. Primò qd pinguiore, ac crassiore Minerua composita sit, & quod plurimum verborum nõ adeo eleganti structura luxuriet, quo tamẽ nomine nulli erudito fuerit laudabilior. Quia licet auditori rudi, ac crasso, eo magis interdum arride at orario quo fusior est, & clamosior, etiãsi forte, sit, vt Maro ait, *Sine mente sonus*, qđ in iudicandis prælectionibus, quę ad cathedras, & gradus aliquos nanciscendos fiunt, frequentissimum videmus, theatro tamen eruditorum, cęteris paribus eo placidior ẽ, quo aptior, penitior, & salua perspicuitate necessaria, est breuior. Quo nõle Sa ustius ꝑcipuus Historiographorum habet à multis, in quibus videtur esse noster Gratian⁹, qui singulariter id sensit in §. 1. 11. dist Pinguior est item summa Pan. qua parte comprehendit exceptionem renunciationis nõ iuratę, ac hac parte non congruit verbis tex. qui tantum agit de abiuratione, & ita de sola receptione renunciationis iuratæ. Sed neque eius decidendi rõni, immo neq: veritati, vt in solutione septimę oppositionis monstrabimus, tam longe abest, vt debuerit illico a principio, pro scopo quodã & ἀνακεφαλαιωσει proponi. Pinguior item vr, quatenus aperit, hanc exceptionem op poni posse, etiam post probatum spolium. at ẽt hoc nõle parum laudis habet, tũ, quia id non colligitur efficaciter ex textu, qm verba illa. *Quo cognito*, vnde id excerpendum erat, planius referuntur ad commissio nis, & mandati Papę notitiam, quã ad sollipsis, & consoribus patet, attento iure cõmuni, secundum quod exceptio peremptoria proponi põt post intentionẽ actoris propositam, & probatã, ac post propositam tantũ. iuxta c. de testibus. cum gl. fina. recepta. de testi. adeo quod gl. memorabilis Clem. sæpe. §. & quia. verbo, partes de ver. sig. diceret, fatuum esse prius exceptionem peremptoriã proponere, quam actor probet suã intentionem. Tũ, quia hęc ampliatio Pan. parum est vtilis hodie, qa non est ei locus vbi, & qm iudex aliqua ista de causa terminũ ad id præfigit, qđ põt, sm eundem Pan. Fel. Dec. & comm. in c. pastoralis. de excep. quidquid Georgius, & alii sentiant in d. §. & quia. Non item, cum intentionis actoris directe est contraria, vt ipsemet Pan. annotauit hic in 3. notab. Nõ item secundum iura particularia horum regnorum, vt patet lib. 3. Ordinat. tit. 15. §. *E quando ores.* & tit. 30. §. 1. Nec secundum iura regia Castellę lib. 3. Ordinat. ti. 8. l. 1. imo neque sm vsum, & consuetudinẽ, quæ fere vbiq: contrarium induxit. Ex quibus infertur primò communem summã præstare summę Pan. Secundò licere demirari fortunam eius in nouandis ac mutandis antiquis. Qm, vt plurimum illę nitidiores, breuiores, & contextui aptiores sunt, quã summę ipsius, recentioribus tñ interpretibus posthabentur, & a typographis litteris rubeis donantur. Eo inq̃ magis demirari licet quod quamuis iuxta prouerbiũ. *Pleraque commendet nouitas*, in scriptis tñ antiquitas grãm, nouitas, inuidiã cõciliare solet. Quod ęgre ferens Flaccus aiebat. *Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse compositum. illepide ve putetur, sed quia nuper.* Hasteus de procœmiis, & prima nostrę actionis parte.

Chiliad 1. centu. 2.

Chiliad 3. centu. 9.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones multę admittuntur cõtra petitorio agentem, quę non comtra possessorio.*
2 *Lex generalis restringitur quando.*
3 *Electio abiurantis suã electionẽ obstat abiuratio.*
4 *Argumentum à contrario multis modis soluit.*
5 *Cedere cogitur, qui facultatẽ id faciendi petit.*
6 *Exceptio spontaneæ renuntiationis an obsit.*
7 *Rotæ auctoritas magna, sed non firma.*
8 *Spoliatur nemo, qui non possidet.*
9 *Restitutionem beneficij petens repellitur, obiecto defectu notorio proprietatis.*
10 *Abiurare ecclesiam quid.*

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confirmatio duplex summæ principalis.

3 SEcũdam expediturus partem, primum prętermitto tria priora notabilia Panor. tum, quia contra eorum primum latè, cum communi tenuimus in capit. in literis infra eodem cuius ibi propria sedes est. tum, quia secundum, & tertium parum ad hoc capit. pertinent. Deinde considero multa ir multis locis citari pro conclusione cõmuni summaria, quam ipse quoque Panormit. colligit in 4. not. scilicet: *Petens restitutionem ecclesiæ, obstare exceptionem spontaneæ abiurationis*, quorum tamen pauca sunt satis firma. Et omnium quidem firmissimum est hoc cap. quatenus habet, hunc P. petiisse restitutionem ecclesiæ, qua se aiebat spoliatum, & 4 disponit negandam ei fuisse illam, si aduersarius probaret, eum illam sponte abiurasse.

Secundò ad hoc allegatur c. super hoc. de renun. quatenus habet, ei, qui beneficium reposcit obstare exceptionem spontaneę abiurationis. Sed hoc facile dilui posset respondendo, illud c. agere de reposcẽte beneficiũ quoad proprietatem, secundum gl. 3 eius. c. non autem ad nostram conclusionem de reposcente quoad possessionem, & ideo nõ inferri efficaciter ex illo, quia multę exceptiones opponi possunt contra agentem super proprietate, quę non admittuntur contra agentem super spolio c. 2. & fi. de ord. cogn. & c. in litteris. inf. eo. Et licet replicari possit, illud capitulũ generaliter agere de reposcente beneficiũ, qđ non minus comprehendit agentẽ super possessorio, quàm super p 1 prietate, & multi, vt ibi aiũt Inn. & Pan. illã decretalem intellexerunt in agẽte sup possessorio, hæc tñ replicatio non est insolubilis, tum quia frequentissimè legem generaliter loquentem restringimus, ne procedat in aliquot speciebus ipsius, in quibus nõ est eadem ratio, vt latius hoc anno diximus in penul. gl. c. ad nostram. 3. de iurei. post Cardin. & Pan. ibi declarando glo. illam celebrem c. vt circa. de elect. lib. 6. verbo aliorũ, 5 & constat non esse eandem rationem admittendi exceptionem contra agentem possessorio, ac contra agentem petitorio. per prædicta.

Tertio ad hoc ipsum allegatur cap. ad audires, de his, quæ vi. quatenus probat, ei, qui etiam ad populi clamorem renunciauit electioni suæ, ac iurauit, se non fore Prælatum illius ecclesiæ, ad quam electus erat, obstare illã abiurationem, ne illi præficiatur. Sed & hoc dilui potest. primò, si respondeat, illud quoque de agente petitorio agere, quoniã qui solum electus est, non põt agere possessorio, quippe qui neque hẽt ius in re, iuxta decisio. penult. Rotæ in nouis, quę in rubricatis est sexta de electione, alias 192. neque potest capere possessionem ante confirmationem, iuxta cap. auaritiæ. de elect. libr. 6. Dilui potest ẽt rñdendo, illud cap. non dicere hoc in sensu directo, quãuis iuxta glo. final. eius innuat à contrario, quatenus habet, eum, qui renunciauit electioni suæ, præfici posse, nisi iuramento, vel fide præstita eam abiurauerit. Et constat argumentum a contrario sensu multis modis tolli, sicut pridem diximus cum gloss. capit. significati, de foro competent. quorum vnus est, respondendo contrarium eius, ad quod inducitur, esse in iure expressum. c. a nobis 2. de sent. excommunic. quod in nostro proposito contingit.

Quartò facit cap. ad audientiam, eiusdem tit. de his, quę vi. met. qđ habet, ei, qui grauissimo regis metu iurauit renunciare ecclesiam suam, & renunciauit, non obstare illã abiurationem, quo minus petere posset, eo, quod non iurauit, se non petiturum, sed se renunciaturum. & ita innuit, quod si iurasset, se nõ repetiturum, obstitisset ei. At hoc quoque arg. quod a contrario sensu desumitur, æque ac proximum præcedens fundamentum tolli potest.

Quinto allegatur c. ex transmissa cum c. in præsentia. de renunciat. qua probant, renuntiationem simplicem, etiam non iuratã obstare renuncianti, ergo fortius obstabit iurata. Sed hoc fundamẽtum facile tollitur, quoniam illa duo capita loquuntur de repellendo eo, qui agebat petitorio, hoc vero de repellendo illo, qui agebat possessorio, contra quem nõ admittuntur tot exceptiones, quot contra illum, vt prædictum est.

Sexto facit cap. quidam. de renunciatione qua parte habet, eum, qui periit, & obtinuit licentiam cedendi, cogendum esse ad cedendum. ergo à fortiori, is qui iam cessit, cogendus est in cessione iam facta perdurare.

Sed

Sed neque hoc argumentum quidquam concludit, quoniam is, qui obtinuit licẽtiã cedendi, non cogitur cedere negando restitutionem, si spoliaretur, & ita neque cõcludit, eum qui cessit per denegationem restitutionis cogendum esse stare illi cessioni, sed alio modo, quonemo negat.

6 Septimo facit decisio illius omnium totius orbis Christiani prætorii celeberrimi Rotæ 116. in antiquis, quæ in nouæ rubricatis est 5. de renuncia. quæ incipit: *Nota, quod existente, &c.* & habet agenti de spolio obiici posse renunciationem spontaneam, in quod inducit hoc cap. nostrum, & dictũ Inno. in glo. 2. c. cum super. de causa possess. quod extendit decisio. 61. quæ in nouæ rubricatis est 2. de rer. permut. per hoc ea. & dictum eiusdem Innoc. in capit. super hoc. de renunciatio. ad exceptionem renunciationis causa permutationis factæ. Quibus addit. 352. quæ in nouæ rubric. est 4. de renunciat. in nou. *Si opponatur.* id procedere etiam in renunciatione solum in manibus superioris facta, sine alia illius admissione. Cui consentiunt decisio. 2. Gulielmi Catsad. in tit. de renũciati. & 3. Bernardi Visẽti in antiquioribus, quod autem neque firmum esse, neque verum in 7. oppositione monstrabitur. Ad idem facit decis. 401. in nouis, si in nouæ rubricatis est 13. de restispolio obstare pactũ, & iuramentũ de nõ petenda restitutionem, pro quo est glo. singu. in cap. ex insinuatione. de procurato. Quod ampliat decisio. 428. *Nota quod si spoliatus,* quæ in nouæ rubricatis est 91. in antiq. pro cedere in eo, qui post spoliũ renũciauit pe 7 titioni restitutionis cũ iuramento. At hoc fundamentũ, quod soli auctoritati illius portii nititur, facile tollitur, respõdẽdo, eã auctoritatem magnã quidem esse, ac maiorem quàm aliorum doctorum, cæteris paribus, non tamen necessariam, secũdum Dobatũ a Feli. in c. 2. de rescrip. col. penul. qđ communiter ibi, & vbique receptum est.

8 Octauo facit, quod is qui nõ priuatã possessione, nõ potest agere de spolio, licet pri & vi armat. Et tradit per omnes in c. cũ venissent. infra eod. at q post renunciationem expellitur a beneficio, nõ spoliatur possessione, licet forte priuetur detentatione, qa per renunciationẽ beneficii in manibus superioris factã perditur proprietas, & possessio beneficii secundum Innocen. in c. super hoc de renũcia. nu. 5. communiter recepti argumento. l. si qs ui. §. differentia. ff. de ac qui. poss. Sed & hoc fundamentũ diluitur negando, perdi semper possessionẽ per renunciationẽ proprietatis etiam in superioris manibus factam, & ab eo admissam, vt in solutione septimæ oppositionis nouæ apparebit.

9 Nono facit, quod defectus notorius proprietatis repellit quẽ a petitiõe restitutionis beneficii. cap. quoniam, & ea. constitutus, de filiis presbyteror. q̃ communis opinio est recepta per Rotam in decisio. 14. in nouis, quæ in nouæ rubrica. est 2. De restispoliato. & p alios sæpe, & renunciatio inducit defectum notorium proprietatis, vt Panor. hic & in c. pcedenti aiebat, sed neq; hoc satis est firmum. quoniam non omnes renũciationes, immo neque maior pars earum inducunt defectum notoriũ proprietatis, vt in primæ, & septimæ oppositionis solutione monstrabitur.

10 Decimo ergo, & postremo fundo eã illa noua, ac insolubili ratione, quod omne iuramentũ promissorium, quod sine interitu salutis æternæ seruari põt, est seruãdũ, iuxta cap. si vero. de iureiur. ea. si aliquid, 1. & cap. si aliquid. 11. 22. quæ. 4. etiã de nõ petendo, & non contraueniendo actui per se facto. cap. cum contingat. de iureiur. & ea. quamuis, de pactis lib. 6. & iuramentũ de non repetendo ecclesiam, etiã metu renunciatam est huiusmodi, ergo illud est seruãdum, at abiurare ecclesiam, nihil aliud est, quàm renunciare illam, & iurare se nõ repetiturum eã, quod non obscure significat hoc ea. & c. cum iuter. de renun. vbi Ioan. Imo. id adnotauit in 2. nota. & in cap. super hoc. col. 3. eodem ti. ergo hæc abiuratio seruanda est, ac per consecutionem petenti restitutionem ecclesiæ obstat. Quæ est nostra conclusio, & scopus satis confirmatus præsidio primi, & postremi fundamẽti, reliquis ob suam infirmitatem dimissis, quod facere promisimus in hac secunda parte. Trãseamus igitur ad tertiam.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio beneficij metu facta valet.*
2 *Iura non esse rahenda ad gratiam.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Renunciatio beneficij etiam facta in manibus privati, nonnunquam tollit possessionem, licet non tollat proprietatem.*

4 *Renunciationes hodie passim inducunt notarium defectum proprietatis.*

5 *Renuncians proprietatem beneficij, nõ renunciat semper eius possessionem. Et qua ratione videretur renunciare illã, eadem quoq; videretur renunciare remedium illam recuperandi.*

6 *Interdicta licet sint personales actiones, tamẽ cum competunt ad beneficia causam proprietatis quodammodo habent annexam.*

7 *Renuncianti post spolium, & petenti restitutionem non opponitur renunciatio, sed pactum de non petenda restitutionem fit.*

8 *Spoliatus auctoritate superioris quando non restituitur.*

9 *Exceptio omnis, & sola quę restituit possessionẽ admittitur contra petentem restitutionem.*

10 *Restitutionem petenti obijcitur pactum de nõ petendo, & iuramentum de non molestãdo.*

11 *Exceptio renunciationis, etiam iuratæ nõ admittitur contra spoliatum, cum malitiose præsumitur proponi, donec restitutio fiat.*

12 *Malitia facilius præsumitur contra excipientem aduersus agentem possessorio, quam petitorio.*

13 *Exceptio renunciationis, quæ præsumptione iuris, & de iure præsumitur coacta, non admittitur contra spoliatum.*

14 *Præsumitur aliquid præsumptione iuris, & de iure vsque ad certũ tempus, & nõ post illud.*

15 *Sententiarum trium conformium executio, nõ impeditur per restitutionem in integrum, etiam ecclesiæ, vel minoris.*

Oppositio decuplex contra principalem summam.

IN hac tertia parte admonebimus decem oppositiones, totidem veluti arietes, & bombardas muris huius conclusionis, quibus concussi, aut cadet, aut certe nutabit. Harum tres priores ex gl. 1. huius c. decerpemus, quarum prima fundatur in c. pcedẽti, quod quasi ex diametro huic cõtra dicit, quatenus habet contra petentẽ restitutionem ecclesiæ, non admitti exceptionẽ renunciationis, etiam iuratæ. Secunda fundatur in c. cum venissent. de iusti. in cuius casu nõ fuit admissa contra Archidiaconũ quendam eius abiuratio, quã dicebat abiurasse quædam iura, in quorũ possessione se defendi petebat, antequã in ea defendi iube retur. Tertia fundatur i c. post electionem. de concess. preb. In cuius casu, cuidã agenti interdicto adipiscendæ ad nouã possessionem quærendam fuit obiecta renũciatio, & abiuratio, qui tamẽ non obstante illa, neq: admissa illius probatione, inductus fuit in possessionem nouã, ergo fortiore ratione agens de recuperanda possessione, est ad antiquã restituendus, cum interdictũ vim de vi maiora priuilegia habeat, quam interdictum adipiscendæ, vt cum gl. ca. 1. supra eodem diximus.

Quarta extra gl. fundatur in c. ad aures de his, quæ vi, met. qua parte in sensu directo habet, ei, qui est electus ad aliquã ecclesiã non obstare renunciationẽ iuris p electionẽ ei qsiri, quo minus præficiatur illi.

Quinta fundatur in eo, qđ hęc cõclusio innuit, aliud esse dicẽdũ de renũciatiõe meticulosa, & aliud de spõtanea. Ad eadẽ omno ratio militare videtur in vtraque, quia vtraque valet ipso iure, & per vtrangi potest titulus, & vere vacat beneficium, secundum communẽ opinionẽ, quã tenet Rota in nouis 374. quæ in no. rubricatis est 5. de renũciat. Licet contrariũ ei tribuat Petrus Rebuffus in libello de pacificis posse. dũ more suo plus animum intendit ad cumulandum, & tangẽdũ, quam ad perpendendũ, ac digerendũ. Quod ipsum ante Rotã tenuit glo. sing. c. super hoc. de renunciatio. quam sequitur Panorm. cũ communi ibi, & idem Panor. in c. præcedenti. colum. penult. & in fine c. 2. de his, quæ Imol. in c. ad aures. eo. tit. vbi eam dixit singularẽ Rauẽnas, & ante omnes id affirmauit Inno. in c. ad audiẽ tiam. de his quæ vi. pro quo putat esse text. singularis per locũ ab speciali, in clem. 2. §. ne. de pœnis. Cum igitur eadem ratio militet in renũciatione metu facta, quę in spõte, consequens erit aut exceptionem renũciationis spontaneæ, non obstaturam petẽti restitutionem, aut obstaturam etiã exceptionẽ renũciatiõis metu factæ, cui⁹ cõtrariũ innuit c. hoc, & conclusio eius sũmaria.

Sexta fundatur in supradicto c. ad aures de his quæ vi. qua parte a contrario sensu probat, ei, qui electus est ad aliqua ecclesiã obstare renũciationẽ iuris per electionem quæsiti iuratã, etiam si metu sit facta, cuius contrarium

contrarium innuit hoc c. & conclusio ex eo collecta, & confirmatur ea conclusione ab omnibus recepta, nempẽ iuramentũ quam libet iusto metu factum ligare, per c. si vero & cap. rerum. de iureiur. quod late ibi anno prælenti confirmauimus.

Septima, quod exceptio renunciationis etiam iuratæ admittitur contra agentem c. ex transmissa, & c. In præsentia. de renũciatio. etiam contra agentem super spolio secundum Rotam. 216. in antiquis, q̃ est in noue rubricat. 6. de renunciatio. cuius contrarium nostra conclusio significat a cõtrario sensu quatenus de iurata loquitur.

Octaua, quod qui consequitur, secundũ beneficium incompatibile, non solũ videtur perdere prius, p c. de multa. de ꝓb. sed etiam. illi renunciare, per Clem. gratiæ, de reser. attamen ei agẽti de spolio prioris, & facto post adeptionem secundi, non obstat exceptio huiusmodi denunciationis, per c. licet. 1. de preb. etiam si iurasset retinere secundum, iuxta mentẽ omnium, licet nemo id exprimat, at is cum iuramento videtur renunciasse.

Nona, quod contra agentẽ de spolio nõ admittitur regulariter exceptio defectus, proprietatis. l. 1. §. qui vi, me. ff. de vi, & vi arma. Facit l. si de vi. ff. de iudi. l. si qs ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi. etiam in materia probatio ex continenti offeratur, vt late diximus super glo. sing. cap. 1. supra eo. at exceptio renunciationis, nulla ratione alia videtur admitti, quã quia concludit defectũ proprietatis, ergo non poterit illa opponi contra agentẽ super spolio. Confirmat hoc ex eo, quod nulla ratio reddi posse videtur quare defectus proprietatis contingens p renunciationem opponi posset, potius qui defectus proprietatis alia de causã cõtingens. Cum igitur defectus proprietatis cõtingens alia de causa, non possit opponi talẽ restitutionem petenti, consequens erit, neque contra contingentem ex renunciatione opponi posse.

Decima, qđ si vlla ratio efficax dari potest, quare contra agentem de spolio admittatur exceptio renunciationis, maxime illa esset, quod per eam concluditur defect⁹ ꝓprietatis notorius, vt Panorm. hic in 4. notab. aiebat, at hoc duplici nomine fefellit. Alterum est, quod multæ sunt renunciationes, quæ neque sunt notoriæ, neq; talẽ defectũ notorium inducunt, vt postea probabo. Alterum, quod saltim videtur defectũ notoriũ proprietatis repellere agentẽ super spolio, tum, quia iux cõmune, quod est contra iplum non repellit. capit. licet. 2. de præben. l. 6. tum, quia in capi. porro. de diuor. videtur ꝓbari, petenti restitutionẽ mariti non obstare consanguinitatẽ, quæ inter eos esset notoria, per quã tamen notorie concludi videtur, mulieri deesse ius in proprietate. Hactenus de oppositionum propositione.

Oppositionis primæ decem solutiones.

NVnc tua Deus Opti. Max. ope, ostẽdemus, hanc nostram conclusionem his 10. oppositionibus, quasi totidem duris machinis, concussam, instar cautis Marpesiæ mediis in fluctibus stantis, tremere q̃ dẽ videri posse, non rñ loco moueri. Primã igitur oppositionẽ, eandemque cum primis grandem, quæ iustam concordiã inter hoc c. & præcedens petit, nouã data tollemus, si primum ostenderimus nullam, quæ iusta sit, hactenus vnquam fuisse datã, qđ vt faciamus incipiamus a prima, quam dedit glosa 1. huius cap. sub fin. & glossa. ad aures. de his, quæ vi, scilicet, quod c. precedens contineat dispensationem, hoc vero, & conclusio nostra iustitiam. Quæ tamen responsio communiter reprobatur hic, & per Panormit. in ca. præcedenti. num. 8. & merito, tum quia fugiendi sunt intellectus deducentes iura contra suam naturam ad gratiam, secundum Ioan. And. receptum in c. ex parte. sub finem de testib. iuxta glo. quæ multis putatur singularis in c. consultationi. de tempor. ordin. quæ tamen similẽ habet in cap. ex tua. de fil. presbyt. & ca. exhibita. de homi. pro quibus text. in c. ex multa. de voto, tum quia illud c. ita intellectũ, superuacaneum esset contra proœmiũ huius libri, tum quia ex nullo illius cõtextus verbo colligi potest, illud continere gratiã. Secundam ergo concordiam posuit glo. 2. ca. præcedẽti, scilicet, quod hoc, & nostra conclusio intelligãtur de exceptione renũciationis sponte facta, quę obstat petẽti re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitutionem, illud vero de coactę, q̃ nõ obstat. Cui tamen solutioni repugnant cõtextus illius, qui expresse habet, in casu illius, obiectam fuisse renunciationem spontaneã fieri, & in huius, ad quam tamen probãdã non fuit ibi admissus, hic autem sic. quod palam colligitur ex verbis illius capituli, s. *Testes alterius partis de iuramento, & remunciatione sponte facta, antequam restitutus fuerit, non admittas.*

Tertia concordia etiam ponitur ab ead. glosſ. illius cap. scilicet, hoc intelligendũ esse de renunciatione facta in manibus superioris, illud vero de facta i manib' alteri', quam concordiam tandem tenet Imo. ibidem. nu. 10. Contra quam tamen facit primo, quòd ipsemet eam reprobauit ibidem paulo ante, nu. 8. Sed ò, quod nullatenus cõgruit illi capitulo, cui' nullo verbo directe aut indirecte significatur, renunciationem, de qua illud loquitur fuisse factã corã alio quam coram superiore. Tertio, q̃d huius c. decisio non fundatur in eo, q̃d renunciatio esset facta coram superiore, licet narrãdo casum incidenter de illo meminerit. Et ex verbis narratiuis legislatoris nõ desumitur argumentum secundum glo. cog. l. 1. C. quando non peten. nisi in eis fundetur decisio legis, secundum Ioan. Imol. in c. dilecto. colum. 7. de præb. Quarto, quod si hæc cõcordia iusta esset, inepta foret vtraque rõ decidendi huius c. reddita per ipsummet Panor. in 4. notab. Altera enim illarum est, q̃d iã hic exceptio renunciationis contra agentẽ de spolio admittitur, quia p renunciationẽ perditur possessio. at tam p renunciationẽ in manib. superioris, quã in manibus alterius factam perditur illa, secundũ Io. in c. super hoc, & in capit. quod in dubiis. de renunciatio. receptum cõmuniter per Anto. & alios vtrobique, & per Panor. in d. cap. super hoc. per Bernar. Bilinetũ in decisio. 3. eiusdem tit. in antiq. & Gulielm. Cass. in 2. eiusd. tit. in nouis. ergo vel illa ratio decidẽdi est inepta, vel nihil refert quo ad hoc, an renunciatio fiat in superioris, vel alterius manibus, quod late probabimus in 7. oppositionis solutione. Quod autẽ altera ratio decidendi Panorm. esset inepta, si hęc concordia foret iusta, ex eo patet, quod secundũ illã, ideo petentem restitutionẽ repellit exceptio renunciationis, qa renũciatio induxit notorium defectum proprietatis, at dari potest renũciatio facta corã superiore, quæ th̃ non sit notoria, vt palã est. Quoniã licet teneamus facta in iudicio haberi pro notoriis, iuxta c. fi. de rẽpo. ord. & cap. fi. de cohabi. cleric. & c. cum olim. cum eis annotatis. de verb. sig. renunciatio tamẽ potest fieri, immo vt plurimum sit corã superiorib. extraiudicialiter, & diebus nonnũq̃ feriatis, & rara est, quæ Romæ, vel alibi fiat in iudicio. Quinto facit, quia secundum hanc concordiã ratio in illo c. expressa, scilicet quod non est verisimile, q̃d spõte iuri suo renunciauerit, q renũciauit inuitus, nõ cõgruit decisi. eiusd. Sexto, quod sim hanc concordiam non referret, an quis renunciasset post, vel ante spoliũ, sed solũ an in manibus superioris, vel alterius, q̃d th̃ contra tenorem illius cap. est. Quartam concordiam ẽt ea glo. posuit, scilicet quod ibi tantũ possessorio agebatur, hic vero petitorio simul, & possessorio, sed hęc th̃ prætergnam quod diuinat, nimium restringit hoc cap. & reddit inutile. Quoniam notissimum erat per c. super hoc. de renũcia. & alia multa iura contra agentẽ petitorio, posse opponi exceptionem renũciationis.

Quintam, in quam communis inclinat, posuit ẽt eadẽ glosſ. scilicet, quod hoc cap. loquitur de renũciatione facta ante spoliũ, illud vero de facta post illud, cuius diuersitatis rõnem ait, illã esse, quod per factam post spoliũ sola proprietas perditur, quia illi soli renunciasse videtur renuncians, q̃a solã illã haberet, per factã vero ante spoliũ, proprietas, & possessio amittitur, qa vtrãque habebat ipse, qui renũciabat. Quę quidẽ ratio bene confirmatur per illã quotidianam decisionẽ Lapi, qui in allegat. 14. dixit capitulo præcedenti non esse locũ in eo, qui post spoliationem quidem renũciauit, sed ante illam dedit mandatum ad renũciandum. Quoniam is animum videtur habuisse renũciandi tam proprietatem, quam possessionem. Quãdoquidẽ vtrumq; habebat tempore, quo dedit mandatum ad renũciandum. Contra tamen hanc rationẽ diuersitatis facit primo, quod falsum est, renunciantẽ beneficium eo ipso primari eius possessione, vt in solut. 7. oppositionis monstrabimus. Secundo, quòd si quis renũciat proprietatem beneficii, videtur renunciare etiã possessionẽ, vt ipsi aiunt, eo, quod hęc, sine illa esse nequit, argum. ca. fi quis obiecerit.

cerit. 1. q. 3. cap. quo iure. 8. distinct. l. eum qui. §. si libertus. ff. de iureiur. sortiore rõne videbitur renunciare remedium recuperandi possessionem, cum nullus debeat restituti ad beneficium, anteaquã monstret titulum, saltem coloratum secundum glo. illã vnicam, & communiter receptam clem. 1. de cau. poss. & ea, quæ late adduximus in c. in litteris, infra eod. Neque obstat id, quod in cap. præcedenti dixit Imol. post Innoc. in ea. super hoc. de renunc. scilicet, interdictum esse actionem personalem, quamuis in rem scriptam. l. 1. §. fi. ff. de interdict. Quoniam quædam sunt, quæ causam proprietatis habent annexam. l. 2. §. quædam. ff. de interdict. qualia sunt aliquo modo ea, q̃ pro beneficiis ecclesiasticis dantur, de qbus loquimur, qui ex titulo beneficii pẽdent, quo ad restitutionem saltẽ ipsius beneficii, & in eo fundantur, adeo, vt per ea sine titulis nihil possit recuperari, secundum cõmunem, ergo sublato fundamento, ipsum quoq; sub
6 mouerí videtur, argum. c. cũ Paulus. 1. q. 1. Quamuis quoad restitutionem fructuũ, & aliorum damnorum, sine illo, & esse, & dari possit.

Secundo facit, quod si hæc ratio apta esset, illa quam reddit c. præcedens impertinens, & inepta foret. Nam ratio, quare texait, renunciationem post spoliationẽ factã non esse admittendam, est, quia non videtur is sponte renunciare, at si renunciãs beneficium, quando est spoliatus non renunciat nisi proprietatem, & possessionẽ adhuc retinet, vt tenet glo. cum communi q̃d(retrogo) agit, quod illa renunciatio præsumatur coacta, cum licet præsumeretur voluntaria, idem esset dicendum? Tertio facit, q̃ decisio illa Rotæ 401. quæ in noue rubricar. est 18. in nouis, quã voluit citare Pan. in colum. penultim. cap. præcedentis, longe aliud sentit, dum ait ideo opponi pactũ de non petendo restitutionem, vel iuramentũ de non mole stando contra petentẽ restitutionem post spolium factum, non antẽ re-
7 nunciatio beneficii, quia, licet non sit verisimile, aliquid eorũ prima fronte sponte factione, quippe quæ magis est præiudicialis, quoniam tollit proprietatẽ, quæ maioris æstimatur, quam possessio. l. 1. C. si de moment. possessio. Diximus, post spolium factum, quia factum ante non valet, quippe q̃d dare-

tur occasio delinquendi, vt singulariter dixit Panormit. in capit. præced. nume. 10. per leg. si vnus. §. pacta. ff. de pact. cum suis concord.

Sextam concordiam Innoc. & Host. hic addiderũt, quod in hoc cap. spoliatio facta fuit auctoritate publica Ordinarii, in præcedenti, vero priuata. pro qbus facit l. iustę. ff. de acquirend. possessio. & glo. illa singul. nusquam non laudata cap. præsentium. 7. q. 1. quam nos quoque ornauimus in prælectio. cap. cum cõtingat. in 7. causa nullitat. pag. 152. de rescrip. quæ tamẽ cõcordia refellitur, tum quia diuinare videtur, tum, quia nec hoc, neq; illud c. se super hoc fundant, tum quia tunc demũ spoliato auctoritate ordinaria non competit interdictũ vnde ui, iuxta prædictam glosſ. singul. c. præsentiũ. 7. q. 1. quando Ordinarius id facit cũ causæ cognitione, & ordine iuris seruato, nõ autem cum aliter eiicitur, per c. conquerẽte, & ea multa, q̃ ibi citauimus infra eodẽ, de quo modo eiecto loquuntur Innocen. & Host. quoniã agunt de illa auctoritate, qua in ipso beneficii titulo iubere solet Ordinarius clericis omnibus, & notariis, ut institutum per eum inducant in possessionẽ. Agit enim de illo, cui prouidit Ordinarius accepta renunciatione, & iubet ei dari possessionem, sine alia renunciationis citatione.

Septimam tetigit Anton. in princ. c. præcedẽtis, scilicet quod ibi opponebatur exceptio non verisimilis contra petentẽ restitutionẽ, puta, quod spoliatus renũciasset sponte. sed & hæc facile refellitur, tũ quia etiã in hoc cap. allegabatur exceptio spõtanea renunciationis beneficii, quæ non est verisimilis. cap. super hoc. de renunc. & tamẽ ad missa fuit, tum quia sequeretur, q̃ contra agentem possessorio nulla exceptio esset admittenda ante restitutionem, quæ non esset verisimilis, quod tamen ut nullo iure pbatur, ita videtur reprobari omni fere iure, quo permittitur aliqua exceptio opponi cõtra petentem illã, qualis est excommunicatio, cap. ex insinuatione. de proc. qualis hæresis c. quo iure. 8. dist. qualia alia multa.

Octauam superaddidit Io. Imol. in c. præcedenti, scilicet, quod tex. hic loquit, quando contra exceptionem renunciationis spõtaneæ non replicatur, eam fuisse factã post spoliũ, illud uero quando id replicabatur. Contra tamen hanc responsionem facit, q̃d

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra agentē interdicto, vnde vi, & petētem restitutionem, omnis illa, & sola exceptio, quæ respicit possessionē admittitur, vt post Bald. & Panorm. tradidimus in c. r. supra eo. at replicatio nō efficit, quo minꝰ exceptio respiciat, vel nō respiciat possessionē, ergo si exceptio renūciationis est admittenda, quando non replicatur de spolio interiori, quia respicit possessionē, admit-
10 tenda quoque erit, qñ replicatur de illo. Secūdo contra Inoc. facit, quod eadem ratio ne sequeretur, ꝙ non posset opponi etiam pactum de non petendo restitutionem, nec iuramentū de non molestando spoliantem post spolium factū. quod est cōtra illa, quæ in fine 7. confirmationis adduximus.

11 Nonam vltra omnes addimus nos, scilicet ꝙ ca. præcedens loquitur, quando exceptio renunciationis etiam iuratæ, opponit malitiose, causa differendi restitutionem, quod præsumitur eo ipso, quod renunciatio facta post spolium, obiicitur. q̄ solutio vera quidem est in se, quoniam quando est aliqua coniectura, quod renunciatio malitiose proponitur ad impediendū restitutionē, non est admittenda, anteaquam illa fiat, per ca. post electionem. de concess. pb. qd in solutione tertiæ oppositiōis latius attingemus. Contra tamen hanc concordiam facit primò, quòd etiam contra agentē petitorio non debet admitti exceptio, q̄ iure præsumitur opponi malitiose. per glos. singul. & dictum Innocen. celeberrimum in illo cap. post electionem, dilaratum per nos, post Dec. in ca. licet. de probatio. Et aliqd speciale videtur introducere c. ꝓcedens in materia spolii, quod tamen non videret facere secundū hunc intelligendi modū. Secundo facit, quod parum conuenit illa ratio decidendi illius c. scilicet, quod spoliatus non videtur sponte renunciare, q̄ non videtur fundari in malitia excipientis, sed in metu præsumpto renunciantis. Ad horū
12 prius responderi potest ex his, quæ in fine 3. oppositionis scribimus, scilicet, ꝙ in materia spolii est speciale, vt ex minore cōiectura præsumatur malitia, quā in materia petitorii. Ad secundū responderi potest, quod ex illo metu præsumpto, nascitur ꝓsumptio malitiæ illius, quæ est causa immediata repellendi exceptionem eiusmodi, licet metus, tanquam huius malitiæ ꝓsumēdæ mater, sit causa mediata illi repulsiōis & secundum hunc intelligendi modum est hic tex. sing. ad id, quod magis explicabit sub finem prædictæ 3. oppos.

Decimo loco etiā vltra omnes nōnē, ac vere respondeo, hoc cap. & nostram cōclusionem intelligendā esse de exceptione renunciationis spontaneæ talis, de qua nulla est præsumptio iuris, & de iure, ꝙ sit metu facta, illud vero capitulū de illa, de qua
13 est præsumptio iuris, & de iure, saltē quo ad restitutio fiat, quod est metu facta, qualis est renunciatio facta post spoliū, quod singulariter in cap. præcedenti probatur. Pro quo facit, primò, quòd cap. præcedens clare sentit differentiam, inter renūciationem factam ante spolium, & factā post, nec potest dari alia commodior, quā hæc. Secundo facit, quòd non est tanta rō, quare
14 te facta, quanta est quare præsumat facta post spolium. Quia in hac, duæ ꝓsumptiones iuris concurrunt, ne videatur spōtanea, altera, quia nemo præsumitur sponte renūciare beneficio, quo sustentatur, quodque multis sumptibus, & laboribus forte quæsiuit, vt habet ca. super hoc. de renuncia. Altera, quod videtur ex desperatiōe recuperādi ius suū id facere, arbitrans se non fore potentē ad recuperandum, quod non potuit seruare, cum facilius sit seruare, quā amissum recuperare. argumen. ca. quemadmodum. de iureiurand. Nam duo vincula fortiora sunt vno. cap. 1. de treug. & pace. authen. defuncto. C. ad Senatusconsul. Tertul. & authen. Itaq; C. cōmunia, de succes. Et ne mireris aliquid præsumi præsumptione iuris, & de iure ad aliquod vsque tēpus, & non post illud, perpende clem. 1. de re iu-
15 di. quatenus præsumit, præsumptione iuris, & de iure pro valore triū sententiarum conformium, donec executioni mandētur, & non post. Perpende item decisi. illā quotidianam Rotæ, quam prodidit Guilielmus Cassādo. in decisio. 1. de restitu. in integ. scilicet neq; minori, neque ecclesiæ cōcedēdam restitutionem in integrum cōtra tres sententias cōformes, donec executioni detur. Et ita præsumitur præsumptione iuris & de iure ꝓ illis, donec executio fiat, & nō post eam factam. Illa vero, quæ contra solutionem hanc replicari possent de rationis vnitate,

unitate, quoad hoc, inter renunciationem spontaneam, & coactam, quatenus utraque ualet, solnentur in 5. oppos. & quatenus utraque iurata est, ut hic in 6.

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio æque admittenda aduersus agentem interdicto vnde vi, & agentem retinendæ.*
2 *Sententia super possessione qua ratione quandoque interlocutoria, quandoque dicitur definitiua.*
3 *Exceptionis vim habens remedium non repellit agentem, cum proponitur per viam actionis.*
4 *Renunciatio per viam actionis proposita non repellit agentem super spolio.*
5 *Agenti per viam attentatorum, licet opponatur defectus notorius proprietatis, non tamen defectus coloris tituli, neque abiuratio spontanea.*
6 *Abiuratio ante possessionem adeptam facta, nō potest opponi agenti super ea.*
7 *Quis dat aliquid, vt quidpia eo mains sibi debitum recipiat, timet ne alioqui totum perdat, repetere potest.*
8 *Agenti super restitutione iurium beneficij non obstaret eius renunciatio, quod tamen quando sit verum in 7. oppos. tractatur.*
9 *Petenti restitutionem beneficij nō obstat renūciatio, qua non obstante, renuncians insistit beneficio renunciato.*

Oppositionis secundæ nouem solutiones.

INtendamus tunc animos in 2. oppositionem, quæ iustam petit concordiam inter cap. hoc, & cap. cum venissent. de institutio. quatenus in illius casu, non fuit admissa contra quendam Archidiaconum abiura quædam, in quorum possessione se defendi petebat, donec defendi mereret. Hanc difficultatem conata fuit soluere gl. nostra. primo, quod ibi agebat possessorio, sed hæc solutio refellitur, eo quod hic quoq; possessorio agebatur, vt in prima oppositione, dum 4. concordiam refellebamus, ꝓbabamus, attamen obstitit excep. agenti. Secundo, alias, & non eius dignitati, q̄ etiam inepta est, tum, quia hic quoq; ꝓsonalis erat, tum, quia nihil refert quoad hoc, an ꝓsonalis sit, an realis, cū in vtraque, quoad hoc eadem inueniatur ratio. Quoniam (ceteris paribus) æque per vtranque amittit possessio, vel per neutram, vt infra dicetur. Et amissio, vel non amissio possessionis orien» ex renunciatione est potissima causa, & ratio quare illius exceptio obstat, vel non obstat agenti possessorio, vt postea monstrabitur.

Tertio respondet glo. in d. c. cum venissent. in verbo, abiurasse, quod ibi agebatur interdicto retinendæ, & ad tuendam possessionem habitam, aduersus quem nō admittitur exceptio abiuratiōis, quæ solutio inepta est duplici nomine. Primò, quia, vt esset apta, oportebat concedere eā admitti contra agentem interdicto vnde vi, & de recuperanda possessione perdita, quod tamē negat ipsa eadem glo. statim subiiciens, eiusmodi exceptionem non obstare etiā agenti interdicto vnde vi. per ca. solicite, immediate hoc præcedens. Secundo, quia vtrum
1 que est falsum. Nam contra agentē interdicto vnde vi, admittitur abiuratio spontanea, vt est indubitatum per hoc cap. & omnino eadem ratione admittenda est contra agentem interdicto retinendæ, vt colligi potest per ea, quæ infra in solutione 6. oppositionis dicentur. Hanc oppositionem nescio quare noster auriga doctissimus ille, ac Reuerendissimus Archiepiscopus Panor. noluit tractare, nisi forte, vt hanc quoq; sicut pleraſque alias huius cap. difficultates dissimularet, mittendo lectorem ad ea, q̄ in ca. præcedenti dixerat, sed minus sufficientia. Quare 4. respondemus sequuti mētē Car. in illo cap. cum venissent de institu. oppos. 11. & Imol. colum. 6. quæ vt hic, ita ibi fuit admissa exceptio abiurationis, contra Archid. & quod non prius fuit super tuendo in possessione Archidiaconū definitiue pronunciatum, quam probatio illius exceptionis admitteretur, vel prius Papa ibi fuisset interlocutus, ne lite pendente, donec super exceptione probationes fierent, quidquam contra possessionem, quā prætendebat Archid. nouaretur. Hæc tamē solutio, quæ iā bis in eu» su prælectionis placuit, altius nūc perpensa displicet. Quia eā confundit versic. Nos igitur, illius cap. Primō quatenus

Universidad de Deusto
Biblioteca

probat, fuisse pronunciatum, Archidiaconum esse tuendum in plena possessione libertatum Archidiaconatus. Sic enim habet littera. *Nos igitur interlocuti fuimus, Archidiaconum in plena libertatum eiusdem Archidiaconatus possessione tuendum esse.* Quam pronunciationem constat esse definitiuã possessorii. Neque iuuat Cardinalem verbum, *Interlocuti fuimus*. per quod significari videtur, sententiam illam non fuisse definitiuam super possessione, sed aliam interlocutoriam, tum, quia verbum. *Plena possessione*, in ea positum repugnat huic intellectui.

2 Tum, quia constat, sententiam super possessorio vno respectu dici interlocutoriam, eo scilicet, quod post eã alia plenior speratur, nimirum super proprietate, licet alio respectu dicatur definitiua, eo scilicet, qđ totum negotiũ possessorii definiat. ob quod a glo. singu. c. consultationibus. de offi. deleg. appellatur, quasi definitiua, & magistraliter, vt aiebat Domi. in §. definitiua. 2. q. 6. Secũdo prædictus versicu. Nos igitur, confundit hanc solutionem, quatenus probat, illã sententiam fuisse latam, antequam Archiepiscopus aduersarius Archidiaconi admitteretur ad probandam abiurationem illarum libertatum Archidiacono oppositã. quatenus item probat non fuisse prius admissum Archiepiscopum ad probandam illam abiurationem, quam ad probandũ quiddã aliud, cuius probatio non debuit admitti, antequam ferretur sententia super possessione, nempe, quod concessio illorum iurium ab Archiepiscopis facta Archidiaconis, fuit personalis. Habet enim littera. *Archidiaconum tuendum esse donec probatum fuerit legitime ex aduerso, libertates ipsas Archidiaconis personaliter fuisse concessas, vel donec legitime probatum fuerit eisdem libertates Archidiaconum abiurasse.* Tertio confundit prædictam solutionẽ prædictus versi. Nos igitur. quatenus probat, q̃ sententia, quæ post illam interlocutoriam tuitiuã possessiõis sperabat, futura erat super sola proprietate, & nõ super possessione. Habet. n. paulo post littera. *Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime probatum Archidiacano super libertatibus ipsius, si neutrum, Archiepiscopo silentiũ imponatur* Cum tamen secundum intellectum Cardinal. & Ioann. Imol. post illam interlocutoriam, speranda erat sentẽtia super possessorio, & ante illius probationem poterat Archiepiscopus probare abiurationem.

3 Quinta igitur vera, & noua concordia sit, hoc cap. agere de abiuratione oppositã per viam exceptionis, illud autem per viam actionis. Nam ex ipsius cap. contextu clare colligitur, quod Archiepiscopus, q̃ abiurationẽ allegabat, erat auctor, & petebat quædam iura, quibus vtebatur Archidiaconus, dicens illa ad se pertinere, ac fuisse rensita, & abiurata per Archidiaconum, & ita in erat reus, & negabat intẽtionem Archiepiscopi. Nec obstat, quòd ex illa sententia, q̃ interlocutoriã Papa appellat, clare colligitur, Archidiaconum petiisse defendi se in possessione illorum, ne lite pendente super proprietate turbaretur in sua possessiõe, & ne quidquam contra ipsum innouaretur. Quoniam ex nulla parte illius capi. colligitur, quòd contra illam petitionem vlla renunciatio, vel abiuratio fuisset obiecta per viam exceptionis. & constat, remedium p viam actionis, in iudicium deductum, etiã si habeat vim repulsionis, non sufficere ad repellendum, si etiam per viam exceptionis non opponatur, argum. cap. fin. de ordi. cognı. quatenus probat, spolium per viã actionis deductum non repellere agentẽ de spolio, quem tamen repelleret per viam exceptionis propositum. Non etiam obstat, q̃ videmur diuinare, eo quod contextus illius cap. non habet, non fuisse oppositam abiurationem per viam exceptionis, quia sufficit, quod non habeat fuisse oppositam, cum quod non probatur factum, præsumatur nõ esse factum. cap. cum in iure peritus. de ofsi. deleg. & l. 1. C. de mandat. princ. Ex hac cõcordia colligitur limitatio memorabilis huius cap. s. vt non procedat quando abiuratio per viam actionis opponeretur. 4

Sexta, eademque noua concordia sit, qđ illud cap. cum venissent. agit de abiuratione oppositã agẽti remedio attentatorũ, seu officio iudicis discẽdente ex edicto, vt lite pendente nihil innouetur, hoc vero capit. de abiuratione oppositã agenti interdicto vnde vi. Quæ confirmatur primo ex eo, qđ contra agentem interdicto vnde vi, multa possent obiici, quæ contra agentem remedio attentatorum non possunt, præsertim in materia beneficiorũ, vt manifeste colligitur ex Inno. in c. dilecte. de maio. & obe. & c. bone. de appell. & c. cũ teneamur. de pb. vt late declarat Rota in decis. 14. in nouis, quæ

q̃ in nouo rub. ẽ 2. de restit. spol. & latius Panorm. & alij, vbi latissime Perus. in d. c. 5 bonæ. Nam vt cætera prætermittam, quoad propositum nostrũ, est illud singul. quod cõtra agentem via attentatorum, non põt obiici defectus tituli colorati, qui tñ põt cõtra agentem vnde vi, vel alio remedio possessorio, fin pleroſque omnes. Secundo cõfirmatur hæc concordia, quod licet ẽt agentem remedio attentatorum repellat defectus notorius proprietatis, quamuis nõ defectus colorati tituli, vt tradit Rota in illa decis. 14. siue 2. in nou. rubr. de restitu. spo. tamen in casu illius cap. cum venissent. non erat talis defectus notorius proprietatis, vt patuit est. Tertio facit, qđ licet ibi non ageretur remedio attentatorum, per quod nouata lite, vel appellatione pendente, reuocaretur in pristinum statum, agebatur tamen, ne quid lite, vel appellatione pendente nouaretur, quod fauorabilius videtur; cum proprius iura tueantur quem in possessione iam habita, quàm restituat ad habendum argumento prin. cap. quemadmodum de iureiur. & eorum, quę habentur in l. vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis, & l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Quarto facit, qđ quemadmodũ supra in 10. concordia primæ oppositionis 9 diximus, iõ contra agentem de spolio non posse obiici renunciationem iuratam post illud factam, quia præsumitur malitiosè id fieri, donec restitutio fiat, ita posset dici malitiosè videri eum opponere obiectionẽ, q̃ ob eam vult innouare, lite pendente, vel 6 nouata, ne reuocentur defendere. Secundum quam concordiam est ibi text. singul. a nemine perpensus, probans, contra agentem remedio attentatorum non esse admittendam abiurationem spontaneam, præsertim cum ageretur, aliquid innouaretur. Quæ est æquissima conclusio, & notissima pulchre limitans huius capituli decisionem.

Septima concordia eademq̃ noua, & singularis sit, q̃ ille text. loquitur de abiura- 10 tione, quam dicebatur fecisse Archidiaconus, antequam adipiscceretur possessionem Archidiaconatus timore impediẽti adipiscendi eam, vt clarè constat ex versic. Inter alia. & ita perinde præsumitur præsumptione iuris, & de iure coacta quoad inberetur defendi, sicut abiuratio, quæ allegatur facta post spolium, de qua in decima concordia primæ difficultatis dictum est. Ita, qđ eodem modo possit conciliari hoc ca. cum c. cum venissent, sicut cum c. præcedenti, & ita ibi sit text. singul. a nemine unquam perpensus. Qđ sicut abiuratio, quæ allegat facta post spolium, non obstat petenti restitutionem, ita neque abiuratio facta ante adeptam possessionem ob timorem ipsius impediendæ, quę noua. & singularis est, cõ firmariq̃ posset ex eo, qđ dans aliquod, vt aliud maius sibi debitum adipiscat, repetere põt. l. fi. & l. 2. ff. de condict. ob turp. caus. Immo, & remittens partẽ debiti malo debitori, vt reliquum soluat, repetere põt illud per prædictam condictionem, secũdũ Alex. & Iaf. in d. l. fi. allegantes in hoc Iac. de Aren. qui in meo lib. super illa l. nõ scripsit, & promittens operas, dum manumittitur, ei, qui eum tenebatur manumittere, metu promittere videtur secundum Bald. per illum tex. in l. 2. nu. C. de oper. lib. neq; abs re. quoniã qui aliquid mali eligit, quo maius vitet, iusto timore id elegisse videt, iuxta l. metum. 1. ff. de eo, quod met. caus. & latius per nos anno præsenti tradita in capit. si vero. de iureiur. cum definitionem iusti metus declararemus. 7

Octaua concordia noua item sit, quod illud c. non agit, de renũciatione beneficii, sed aliorum iurium, & libertatũ pertinentium ad beneficium, hoc vero ad renunciationem beneficii, quæ longe differũt, cũ per hanc perdatur, secundum comm. titul⁹, & color tituli, quo carenti non fit restitutio beneficii, iuxta d. gl. singul. Clem. 1. de caus. possess. non autem per renunciationẽ aliorum iurium pertinentium ad beneficium, cuius tituli ratione possidentur. Qđ verum arbitror in renunciatione saltẽ non iurata, cũ contrarium nusquã probetur, & ita limitatur hoc c. ne procedat in renunciatione saltem non iurata iurium pertinentium ad beneficia Ecclesiastica, quę memorabilis consideratio est. 8

Nona item, & noua concordia sit, quod illud capit. agit de renunciatione, propter quam non destitit insistere rei renunciatę renuncians, hic autem de renũciatione p̃pter q̃ destitit insistere rei renunciare, inter quas est maxima differentia. Quia tũc demum obstat exceptio renũciationis agẽti possessorio, cũ per eã perditur possessio,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& illa occupatur ab alio ante quam renuncians eã iterum accipiat, vt in 7. oppositione clarè ostendemus an licèt quis renũciet proprietatem alicuius rei, non videtur ꝓpterea renunciare possessionẽ, iuxta glos. singul. in l. si quis vt. §. differentia. ff. de acquiren. possessio. quando saltem non desistit propterea insistere ipsi rei renunciatę, vt Alex. post Imol. cum communi ibi resolu it, & pro eis esset casus singul. in d. c. cum venissent. iuxta hunc intelligendi modum, saltem in se verissimum, quo singulariter limitatur hoc cap.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio tractata ante sententiam coram vno iudice, non potest coram eodem post illam iterum tractari.*
2 *Exceptio renunciationis vnius tituli nõ repellit agentem super spolio ratione duorum titulorum.*
3 *Titulus pluribus eiusdem beneficij nititi quis potest, non solum defendendo, sed etiam agendo.*
4 *Titulus saltem coloratus defectum obijcere potest agenti adipiscendę quilibet clericus ecclesię, cuius est illud.*
5 *Sententia, qua iudicatur, vt titulus agentis suũ sortiatur effectum, videtur lata super interdicto adipiscendo, non recuperando.*
6 *Abiuratio, quæ obstat agenti adipiscendo, obstabit agenti recuperando.*
7 *Abiuratio non admittitur etiam contra agentem adipiscendo, cum coniicitur malitiosè opponi.*
8 *Malitia opponentis in c. post electionem. de concess. prębend. inde coniiciebatur nouè.*
9 *Malitia leuius præsumitur contra opponentem abiurationem aduersus agentem possessorio: quam petitorio.*
10 *Multa nunc collecta ex ca. post electionem, de concess. prębend.*

Oppositionis tertiæ septem solutiones.

EN Patres grauissimi, secundum arietem exceptũ: vertat ergo suas nostra λογομαχίæ vires in 3. oppositionem, quę petit cõcordiam inter hoc c. & cap. post electionẽ, 2
de concess. præbend. quatenus habet. cuidã agenti interdicto, ad cuiusdam beneficii possessionem quærendam, fuisse obiectam renunciationem, & abiurationem, quę tã non obstitit, quo minus in possessionem petitam induceretur. Quam difficultatem repellere conat glos. hic, & ibi in verb. resignationem, & in glos. fi. respondit, illud agere de abiuratione obiecta, sed non probata, hoc verò de obiecta, & probata, & ita hic obstitisse, non aũt ibi. Quæ solutio vera quidem est in se. Quoniam paria sunt, non allegare, & allegare, & non probare, iuxta gl. c. 2. de consuetu. lib. 6. argument. l. duo sunt Titii. ff. de testament. tut. & capitul. si sacerdos. de offic. ordinar. At hęc concordia non congruit, immo repugnat illius capituli contextui, qui sic habet in versi. fin. *Exinde l. adepta possessione, si super renunciatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum aliquis valeat, et velit aduersus te quidquam proponere, ordine poterit iudiciario experiri.* Ex quo clarè colligitur post illam sententiam pro illa potuisse tractari de renunciatione, vel abiuratione illa, & per consecutionem non fuisse admissam ante illam, neque terminum ad eam probandam præfixum. Alioqui enim post sententiam, non fuisset ad illud discutiendum admissus, arg. capituli cum inter. de re iudic. & leg. sub specie. C. de re ind. Neque iuuat hanc concordiam responsio Ioan. Imol. ibi colum. 6. quæ & si forte in sese vera sit, certe tamen apta non est.

Secundam concordiam ponit prędicta gl. in verbo: Resignationem. f. qđ ibi petens possessionem duabus confirmationibus, siue titulis nitebatur, & sola vnius. f. prioris confirmationis renunciatio obiiciebatur, hic autem petens possessionem nitebatur soli vni titulo, cuius renunciatio opponebatur. Quæ tã solutio est litterę cõformis. Qui ille, cui fuit obiecta renunciatio ibi, & cuius obiectione non obstante obtinuit in possessorio, non nitebatur nisi vni titulo, sed alter, qui renunciationem obiiciebat, & succubuit, nitebatur duobus, vt palam ex contextu illius cap. colligitur. Quod demiror, nõ fuisse animaduersum à Io. Imol. diligentissimo alioqui glossarum interprete. Hęc autem solutio, quamuis non sit cõformis contextui, vera tamen in se videtur. Et ex ea colligitur, singul. declaratio huius textus, scilicet, tunc demum a repetenda possessione per viam spolii repelli spoliatum

tum obiectu renũciationis, cum soli vni titulo, cuius renunciatio allegatur, nitit, secus cum duobus titulis, & vnius tantũ renunciatio opponitur, quæ est longe memorabilis conclusio. Colligitur item alia sing. 3
scilicet quod potest quis obtinere varios titulos super eodẽ beneficio, & defendere se ratione illorum. in quod dixit Panormit. illum textum singul. est tamen ei similis in capitulo constitutus, 1. de testibus, & illud tenet Lapis allega. fi. Cald. cons. 7. de elec. Decius in regul. nemo ex his. §. quoties. ff. de regul. iur. & in cap. bonę. de appell. colum. 2. vbi olim tenuimus, hanc conclusionem extendendam esse etiam ad agentem, vt scilicet quis possit agere super beneficio & petere illud ratione multorum titulorũ. Quod satis arridet Lapo in d. allega. dum sencit cap. vt quis duas. de electio. li. 6. non procedere in eo, cui est ius quæsitũ, sed tãtum in eo, cui est ius quęrendum, & clarius hoc placuit Cald. in d. consi. 7. Et quamuis Felv. de hoc dubitet in capitulo inter dilectos. de fide instrum. id tamen affirmat in capitulo in nostra. columna. secunda, de rescriptis.

Tertiam concordiam ponit gl. illius capituli in illo verbo Resignationem, ibi, Imo, &c. gl. fin. ibi. Vel ideo, &c. scilicet qđ ibi obiecta fuit exceptio renunciationis ab eo, cuius non intererat eam opponere, quoniam sua institutio non erat canonica, qppe quæ de beneficio vacantis esset ei facta, hic autem fuit obiecta ab eo, cuius intererat, quam solutionem satis esse amicã litterę ait Panor. ibidem, & eam Ioan. Imo. probat. Quæ tamen profecto frigida nobis videtur, tum, quia dubium erat, quãdo oppositum fuit ille renũciationem, an sua institutio de beneficio vacantis, vel vacante facta esset, ipse enim de vacante sibi factam eam cõtẽdebat, duos in hoc producens titulos, & ita prætendebat, suum esse beneficium, ac sua plurimum interesse, ne aliter possessionem adipiscereretur. Tum, quia non solum is, qui allegat beneficium esse suum, sed etiam q libet clericus ecclesię, cuius est beneficiũ, potest obiicere defectum tituli ei, q possessionem eius tenax adipiscẽs, ne beneficia tradantur non habentibus veram, vel saltẽ apparentem institutionem canonicam, vt est casus singul. in cap. ex parte. de concess. ꝓben. adiuncto dicto Innoc. ꝓbato per Imo. 4
ibidem nume. 8. Facit c. accedens. de accus. cap. 1. de eo qui mitti. in poss. caus. rei seruand. & cap. 1. de regul. iur. lib. 6. cum annotatis in eis. Et proprius ea, quæ habentur p Innoc. glo. & omnes in capit. cum olim. de testibus, & in ca. cum ecclesiasticę. de exceptio. & cap. si quis presbyterorum. de rebus ecclesię.

Quartam concordiam sensit glo. fi. illius cap. quatenus probat, actum fuisse ibi inter dicto possessorio, & intelligit recuperãdæ, quia pro suo dicto allegauit ca. sollicite, ꝑcedens hoc, quem intellectum reprobat qdem Panorm. ibidem, quatenus nõ conuenit litterę, sed sentit in se verũ esse, & Imo. super glo. in verbo resignationem. nu. 14. expresse ait, verum esse in se, licet dicat nõ conuenire litterę. At nobis videtur primũ falsum esse in se, quoniam ex illo sequitur, agentẽ interdicto vnde vi, seu de recuperãda possessione beneficii ecclesiastici nõ posse repelli ꝓabiurationis exceptione, qđ palam est contra hunc textum, & communem omnium opinionem. Neque obstat capit. 2. supra eodẽ, cui nititur illa glo. nam illi in prima oppositione latè respondimus deinde ineptum esse hunc intellectum conflat, tum quia nec vnde apparet, vt ibi ait Innoc. in fine, eum, contra quem opponebatur renunciatio, habuisse vnquã antea possessionem, tum, quia constat, eũ non fuisse ad eam admissum, eo, quia Papa ibi solum pronunciauit, vt institutio illi agenti facta sortiretur effectum, ideſt vt virtute illius apprehenderetur possessio. Etsi actum fuisset recuperandæ pronunciasset, vt ei possessio restitueretur, argument. capitulo licet. de sim. cap. qualiter, & quando 2. de accusationibus. 4

Quinta concordia, q̃ Panor. & Io. Imol. ibi probant, est, scilicet quod ibi agebatur possessorio adipiscẽdæ, quod habet priuilegium ne exceptio requirens altiorem indaginem ei obstet. Contra quem facit, qđ interdictum recuperandæ maiora priuilegia habet, q̃ interdictum adipiscendæ, per glo. cap. 1. & alia, quæ ibi diximus supra eodẽ, & contra agentem interdicto recuperandæ in beneficialibus admittitur abiuratio ꝓpõtanea, per hoc cap. secundum omnes, ergo etiam contra agentem interdicto adipiscẽdæ. Facit item, quod contra interdictũ adipiscendæ, per glo. c. 1. & alia, quæ ibi diximus 5

mus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus supra eodem, & contra agentē interdicto recuperandæ in beneficialibus admittitur abiuratio spontanea, per hoc c. secundum omnes: ergo etiam contra agentem interdicto adipiscendæ. Facit itē, quod contra interdictum adipiscēdæ admittitur exceptio nullitatis tituli, capitulo cum olim. de cauſ. poſſeſſion. ergo à fortiori defectus ciuſdē, q cōcluditur ex renūciatione.

Sexta igitur, quæ Innocentii eſt quamque aliqua ex parte ſenſit gl. ſi. ibi per illa verba. *Et ideo nec.* ſit, quod illud cap. agit de
7 abiuratione calumniosē, ac malitiosē, hoc eſt cauſa differendi poſſeſſionis adeptionē obiecta, hoc autē de ea, quæ ſine malitia obiiciebatur. Contra quam tamen concordiam facit primo, quod ex nulla parte illius capit. colligi poteſt, allegationem illā fuiſſe malitioſam, & in dubio non eſt præſumenda malitia, neque dolus, l. merito. ff. pro ſoc. capit. eſtote miſericordes. de reg. iur. ſecundo, quod ille tex. aliquid ſpeciale continere videtur contra opponentem aliquid agenti ſuper poſſeſſ. At etiam opponens aliquid malitioſe contra agentem peritorio repellitur, vt etiam Innoc. ipſe ſingulariſſime ibi dixit, probatus per omnes ibidem, & multos alios. quod poſt, & vltra Decium retulimus in ca. licet de probatio. Tertiò, q ſicunde oriretur præſumptio malitiæ, maxime, vt ait ibidem Inno. quē ſequitur Imol. colū. 4. oriretur ex eo, qd non eſt veriſimile, quem ſponte renunciare ſuo beneficio. cap. ſuper hoc. de renūcia. Sed hoc videtur falſum, tum quia hoc conſequeretur, malitioſam quoque præſumendam eſſe omnem allegationem pacti de non petendo remiſſionem, & donationem, quoniam etiam in dubio nemo præſumitur donare, nec iactare bona ſua. l. cū de indebito. ff. de probat. Neque dicas aliud eſſe, cū agitur plenarie ſup proprietate, aliud cū ſummarie ſuper poſſeſſione. tum, quia in hoc noſtro cap. ſuper poſſeſſorio agebatur, & tamen renunciationis obiecto non fuit reiecta, tanquam malitioſa, tū, quia pactum de non agendo interdicto vnde vi, non præſumitur malitioſe opponi cōtra eum, qui eo agit. l. ſi vnus. §. pacta, quæ turpem. ff. de pact. & Rota in deciſ. 410. in nouis, quæ in noue rubr. eſt 18. de reſtitu. ſpoliat.

Defendendo tamen hanc ſolutionē, quę nobis videtur omnium veriſſima ſimul, & vtiliſſima, reſpōdeo ad horum primum, q illa malitię allegationis præſumptio, naſcebatur ex multis coniecturis ſimul coniunctis primò, quòd allegabatur renunciatio beneficii, ſecundo, qd allegabatur ab eo, q nitebatur titulo longe poſteriori, & habito a non potente illum conferre iure communi, tertio, quod per conſecutionem allegabatur ab eo, qui ſecundū ius commune præſumebatur intruſus. quartò, quòd hoc faciebat contra eum, qui nitebatur titulo ordinatii, quintò, quod allegabat contra agentem interdicto adipiſcendę poſſeſſionis. ſextò, quod allegabatur renunciatio, lite pendente facta.

Ad ſecundum concedimus, neque dolū, neque malitiam in dubio præſumi, at negamus eſſe dubium, cum tales coniecturę inficientes concurrunt, quales ibi cōcurrille, in ſolutione proximi argumenti præcedentis, iam dicebamus.

Ad tertium concedimus aliquid peculiare, & ſpeciale ſignificari ibi circa exceptionē abiurationis oppoſitā agēti poſſeſſorio, ſed negamus id conſiſtere in eo, quod malitioſe obiecta non admittatur contra illum, quoniam non eſſet admittenda, etiam contra agentē petitorio, ſi præſumeretur taliter oppoſita, ſed in eo, qd minor præſumptio malitiæ, ſufficit ad repellendā oppoſitionem obiectam agenti poſſeſſorio, quam obiectā agenti petitorio. In hoc enim caſu ſufficit leuis, in illo neceſſaria eſt vehemēs vt ſingulariſſime dixit ibidem Innocen. Pro cuius nos dicto allegamus text. ſingularem in cap. præcedenti, intellecto iuxta nonam, & nouam concordiam in prima oppoſitione traditam inter hoc capit. & capitulū præcedens, adiuncto cap. ſuper hoc de renunc. Nam contra agentem poſſeſſorio recuperandæ non poteſt opponi exceptio renunciationis poſt ſpolium facta, q vehemēs præſumptio eſt eam malitioſe opponi, vt habet c. præcedens. contra vero agentem petitorio ſic, vt ſatis probat cap. illud, ſuper hoc, quia leuis eſt illa, quæ ita p ſumi poteſt malitia. Ad quartum concedo conſiderationem illam Innocen. probatam per Imol. non eſſe veram, vt argumentum conuincit, ſed nihil ex eo contra nos colligitur, vt palam eſt.

Ex hoc intellectu poſtremo, eodemque vero

vero, & aptè colliguntur ſequentia. Primo, in illo cap. poſt electionem H. qui obtinuit egiſſe poſſeſſorio. Secūdo, illud poſſeſſoriū non fuiſſe recuperāde. Tertio, male dicere gl. ibidem, verbo, confirmari, illū H. egiſſe etiam petitorio, quod Panormit. quoq; & Imol. ibidem damnarunt, licet eā Car. probaſſet ibidem, & Cald. conſi. 7. de ele. Quarto, obiectionem, quę vehementer præſumitur malitioſe opponi, non eſſe admittendā etiam contra agentem petitorio. Quintò, minorem præſumptionē malitiæ ſufficere ad repellendam obiectionem oppoſitā agēti poſſeſſorio, quā agenti petitorio. Sexto, renunciationis obiectionē non eſſe admittendam contra agentem poſſeſſorio, quādo præſumitur malitioſē opponi. Septimo nō ex eo ſolo præſumi malitiam, quod allegetur renunciatio beneficii etiam cōtra agētem poſſeſſorio. Octauo multas fuiſſe ibi cōiecturas, vnde illa præſumptio naſcebatur. Nono facilius præſumi malitiam contra eū qui opponit agenti poſſeſſorio, quam contra eum, qui opponit agenti petitorio.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio ſpontanea, & meticuloſa non ſunt paris effectus.*

Oppoſitionis quartæ ſolutio.

IAm ter hoſte fugato, Patres ampliſſimi, oratio animoſior efficta trophæis, facili negotio tollet quartam oppoſitionem, quæ inſtam petit concordiam inter hoc ca. & c. ad aures. de his, quæ vi. qua parte habet renūciationē iuris per electionem quæ ſiti, non obſtare electo. Nā reſpondere poſſum, illud c. agere de renunciatione ad terrorem populi, & ita metu facta, quod palā colligitur ex illo cap. ibi. *Ad terrorem laicorum renūciauit*, & paulo poſt, *Renūciatio ad terrorem laicorum facta.* Noſtra vero concluſio de renunciatione ſpōte facta, qd palam colligitur ex illis verbis. *Si vobis conſtiterit, quod præfatus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſponte præfatam eccleſiam taliter abiurauit.* Pro qua ſolutione facit cap. præcedens, qua parte definit renunciationem poſt ſpolium factam non eſſe admittendam contra agentem interdicto vnde vi. ad poſſeſſionē beneficii recuperandam, quia præſumitur metu facta, a fortiori ergo non oberit, ſi conſtet metu eſſe factam, qua ratione autem defendi poſſit hæc differentia, monſtrabit quinta, quæ ſequitur, oppoſitionis ſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Renunciationem metu factam non valere, & ratio poſſimum olim perſuaſit auctori, & quæ capitula.*
2 *Renunciationem metu factam valere, vel nō valere plurimum refert, contra Decium.*
3 *Fortunius laudatus.*
4 *Electio metu facta ipſo iure nulla.*
5 *Electio ſolum dat ius, ad rem.*
6 *Matrimonium tam ſpirituale, quàm carnale metu contractum, nihil valere.*
7 *Verbum, decernimus, ius nouum ſignificare.*
8 *Intellectus clem. 2. §. ſane, de pœnis.*
9 *Peccant maxīe cæteris paribus, qui bis peccāt quam qui ſemel.*
10 *Intellectus verborum c. ſuper hoc. & c. ad audientiam, de his, quæ vi. & clem. 2. de pœnis, inter ſe collatorum.*
11 *Iuramentum meticuloſum valet, niſi eſt interpretatiua ſuper actu alioqui nullo ſecundum cōmunem, quæ an ſit vera, alibi diſputatur.*
12 *Renunciatio facta quare non impedit reſtitutionem, etiam in caſu, quo ſponanea impediret.*
13 *Renūcianti metu beneficium non reſtituitur illud, ante reſciſſionem renūciationis ſaltem tacitam.*
14 *Intellectus cap. ad aures. de his, quæ vi. confirmans intellectum nouum huius c. & cap. præcedentis.*
15 *Iudicem, qui iubet reſtitui beneficium ei, qui renunciauit illud, eo quòd metu renunciaſſet, tacite reſcindere renunciationem.*
16 *Dolor peccatorum prius natura, licet non tempore ſit contritio, quam remittat peccata.*
17 *Reſtitutionem beneficij metu renunciati petenti, tacite videtur petere renunciationis reſciſſionem.*
18 *Reſtitutionem beneficij petere poſſe quem aliquando, licet confiteatur nullum ſe titulum eum poſſe habere.*
19 *Renunciatio non omnis tollit poſſeſſionem.*
20 *Renuncians etiam metu beneficium, nō poteſt*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rei eius fructibus, donec expresse, vel tacite restituatur. Et ideo nec tenetur dicere preces horarias, nu. 12. Neq; ordine sacro insigniri ob titulum illius beneficij. num. 12.

23 *Electionem metu factam nullam esse, cui nō concludit. renunciationem quoque nullam esse.*

Oppositionis quintæ solutio.

Renunciationem metu factam. tenere.

AD quintam ergo oppositionem trāseamus, quæ vno, & eodem impetu fertur in rex. nostrum, & solutionem primæ, & quartæ oppositionis, quatenus præsupponunt differentiam inter renunciationem beneficii coactam, & voluntariam. Fertur, inquam, eo iaculo validissimo, quod eadem ratio omnino militare videtur in renunciatione metu facta quæ in spontanea. Quoniam vtraque tenet, & per vtramque perditur beneficium ipso iure, & consequenter per vtrāque perditur titulus, & color eius, per ea, quæ in propositione huius quintæ oppositionis, & aliorum vna cum prima citauimus, ergo renunciatio, quæ est, vel præsumitur metu facta, obest petenti restitutionē, cū constet, sponte factam obesse, qđ est contra hunc tex. & prędictas duas solutiones. Hæc oppositio adeo nobis visa est grā-
1 dis in hunc diem, ab eo, quo primum eam Salmanticæ mouimus, vt ad eam soluendā necessarium putauerimus negare cōmunē illam, de valore renunciationis meticulosæ, opinionē, receptam ab his, quos in huius 6. oppositionis propositione retulimus & tenere contrariam, scilicet renunciationem metu factam nō esse validā, & p eā nō vacare ipso iure beneficiū. ad quā tenendam mouebamur, primo necessitate soluēdi hanc oppositionem, cui aliter satisfieri non posse videbatur, deinde, quod licet nemo hac ratione vtatur, multi ta men sunt in prædicta opinione, s. Rota 374. quæ in nouis. rubr. est 5. de renun. in nouis. dicens, renunciationem metu factam non valere ipso iure, neque per illam re di beneficium, licet renuncians possit agere, vt rescindatur illa renunciatio. Et in dec. 403. quæ in nouæ rubr. est 7. de renun. in nouis. aiens, renunciationem factā in manibus Episcopi ordinarii ad deliberandū ira trem de carcere, in quo alioqui mortuus fuisset, non valere. Idem tenuit Ant. ni capitul. ad aures. de his, quæ vi. quę. 6. nu. 1. In quod etiam inclinauit Inn. ibidem, & in cap. super hoc de renunciatione, & Host. in summa. tit. de renunciatione. §. qualiter. vbi expresse dicit, renunciationem beneficij uoluntariam, & liberam esse debere, alias non valere. Decius etiam satis inclinat in hanc opinionem in c. 2. de rescrip. nu. 4. & consi. 109. column. 2. dum ait, nullam esse huiusmodi renunciationem, aut renocidi-
2 Quamuis non satis caute loqui videri possit in d. consil. dum ait, parum referre, an nulla, an renocanda, cum plurimum referat. Quod non obscure demonstrant tot decisiones Rotæ super ea re factæ, ac aliquot corollaria infra deducenda. In ea, etiam opinione est Fortunius totius Cātabriæ, ac omnium, qui linguam suxerunt
3 Vasconicā clarissimum decus, qui moribus ambiguum maior, an ingenio fuerit, in lib. de vltimo fi. illat. 1. num. 260. & consequentibus, at eius opinio parū nobis cōmodat, quia secūdū eū, & alia oia metu facta sunt ipso iure nulla canonica æquitate attenta.

Omisit tamen Doctorum sententias, quæ negari possunt, quæque frequenter plus turbant, quam illustrant veritatem, & frequenter ingenia, præsertim acutiora, tum discentium, tum docentium, confundunt singulariter, & irrefragabiliter mihi videbatur tertio loco, facere hoc capitulum, quatenus a contrario sensu probat, tantam differentiam inter coactam, & spontaneam renunciationem, vt per coactam non impediatur restitutio, per spontaneam autem sic. Quæ tamen differentia stare non posset, si metu facta valeret, quoniam etiam per eam impediretur restitutio, quia per eam quoque non minus perderetur titulus, & omnis color eius, & possessio, quam per spontaneam. Et carenti titulo vero, vel colorato, non est restituēdum beneficium Ecclesiasticum secundum gl. illam vnicam, & a toto mundo receptam. clem. 1. de caus. pos.

Quarto facit cap. præcedens, quod in sensu latis directo non solum habet id, quod

quod hoc capitu. scilicet renunciationem, quam constat metu factam, non impedire
7 restitutionem, sed neque illam, quæ præsumeretur metu facta. Ratio enim, quare ibi renunciatio non impediuit restituentē expressā in textu, illa est, scilicet, quia non est verisimile, quod sponte ius suum renunciauerit, qui renunciauit spoliatus, ergo
4 renunciatio, quæ præsumitur metu facta non impedit restitutionem. Horum duorum capitulorum inductionibus hanc opinion m non solum persuasimus auditorio nostro Salmanticæ ab hinc circiter tresdecim annis, cum in hoc titu. interpretando concurreremus illi magno, doctissimo, nec minus pio viro, cognomento Montemaior, cathedram primariæ functionis magna cū laude tunc regenti, sed etiam auditorio ipsius. Neque fuit vllus, quem sciam, qui in illa, vel alia academia huic inductioni satisfaceret. Quare idem tenuimus etiam anno superiori, cum hoc idem cap. ordinarie in hac florentissima prælegeremus.

Quinto pro eadem facit capitul. ad aures. de his, quæ vi. quatenus probat, renunciānti metu ius sibi per electionem quæsitum non obstare illam renūciationem, quominus illi ecclesiæ præficiatur. Sexto capitulo ad audientiam, eodem titul. de his, quæ vi. quatenus loquens de renunciatione beneficij metu facta, ait, eam robore firmitatis carere debere. Septimo facit clemen. secunda, de pœnis, quatenus habet renunciationem factam a coniecto in carcerem, donec id faciat, nullius esse momen
5 ti, & eadem ratio videtur de omni alia, quæ iusto metu extorquetur. Octauo facit, quod electio metu facta, est ipso iure nulla, iuxta illum textum pulcherrimum capitul. vbi periculum. §. cæterum. de election. libr. 6. & gloss. memorabilem, quæ 4. est, capitul. bonæ. 1. de electio. nonnullis putatam singularem, & iuxta capitu. in nomine domini. 23. distin. & capitul. 1. & capitul. si quis pecunia. 79. distinct. & 8
iuxta ea, quæ tradit Innocent. in capitulo quod sicut. de ele. ergo etiam renunciatio. Tum, quia contrariorum eadē est disciplina, iuxta late tradita per Aretinum, & no-
6 tiores in rubrica. ff. de acquir. possess. Tū, & in renunciatione de q̄sito perdendo, qđ difficilius fit argument. l. patre furioso, de his, qui sunt sui, vel alie, & capit. dilectus, 7 desponſ. Nono, quod matrimonium carnale metu contractum, ipso iure est nullum. capitu. cum locum, & capitu. veniens. de sponſ. & etiam spirituale. Nam ingressus religionis factus per metum, non tenet, capi. 1. de his, quę vi. ergo, & diuortium, & dissolutio tam carnalis, quam spiritualis metu facta, nulla erit. Quoniam ea, quæ requirūtur ad actus compositionem, videntur requiri etiam ad eius depositionem, argum. l. si vt proponis. C. de nupt. & cap. degradatio. de pœniten. lib. 6.

His tamen non obstantibus re altius excogitata, contrariam, quæ communis est, opinionem amplectimur, & tenemus, renūciationem beneficii metu factam ipso iure valere. Primum, quia communis est, & eam affirmauerunt Domini Rotæ, & alii quam multi, quos retulimus in huius quintę difficultatis propositione, numero 7. Deinde, quod in capitu. Abbas. & capit. ad audientiam. de his, quæ vi. agitur de renunciatiōe beneficii metu grauissimo facta, in qui tamen nihil speciale inducunt, neque declarant, immo ex regula generali omniū aliorum metu factorum respondetur, esse ru ir ritum renocanda, vt habet capitul. Abbas. vel quod robore firmitatis debent carere, vt habet capitu. ad audientiam, & ita ꝓsup ponunt ibidem de illa, ac aliis metu factis regulariter esse iudicandum, cum ergo metu facta regulariter teneant, licet rescindi possint, secundum communem sententiam de qua hoc anno non nihil divi in capitulo si vero. de iureiuran. & latius in d. capitulo Abbas. ab hinc 17. annis in illa clarissima Tolosatum academia, consequi videtur secundum eandem dicendum, renunciationem quoque beneficii metu factam validam quidem, licet rescindendam. Hoc eodem fere modo induci potest d. capitulū si vero attento principio, quod de omni re furante ius suum metu, loquitur, & perpē-
so fine, qui de renunciatione beneficii a- 8
git. Tertio facit clement. 2. de pœnis in §. sanè. quatenus innuit, aliquid noui per cū induci super renunciatione beneficii facta metu ab ecclesiastico detento per laicos, donec eam faceret, tum, quia habet verbū, Decernim⁹, quod suapte natura iuris noui inductionē significat, iuxta sex gloss. quarū prima est in capi. eos. de sententia excommuni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

munì.l.6. Secunda in clem. final. de xtar. & quali. Tertia in clemen. 1. de causa possess. Quarta in clemen. 2. de app. Quinta in clemen. per litteras. de prob. Sexta in clem. 2. de reb. ecclesiast. non alie. Tum, quia exprimit illam nullius esse omnino momenti, non obscure innuens secundum iura quidem antiqua esse alicuius, licet rescindi possit, secundum autem illud, nullius omnino.

9 Neque obstat replicatio Fortunii in d. libro de vltimo fi. illat. 21. nume. 290. & cõsequentibus, scilicet eundẽ casum esse illi* clem. & illorum duorum capitulorum, Abbas. & ad audientiam, & eandem rationem, & eadem verba in effectu. Quæ res monet ipsum ad dicendũ doctores aberrare a veritate, & fallos esse in hoc antiquos, Nõ, inquam, hæc obstant, quoniam primo nõ est idem casus. Nam illa clem. non loquitur, vt ille putauit, de omni renunciatione metu põtatis sæcularis facta, sicut illa duo alia c. prædicta satis loqui videntur, sed solũ de facta per detentionem potestatis secularis, quoad eam faciat, quod differt a superiori, tanquam species a genere. siquidem omnis renunciatio, per detentionem violentã potestatis secularis, quoad ea fieret facta, é renunciatio facta metu põtatis sæcularis, nõ tamen contra, omnis renunciatio facta metu potestatis sæcularis, est renũciatio facta per detentionẽ potestatis sæcularis, quoad illa fieret. Secundo non est eadem rõ specialitatis, quoniam ratio specialitatis illi* clem. assignata per Panorm. in c. Abbas. de his, quæ vi. col. fi. non est ea, quam tribuit ei Fortunius, scilicet quod metu potestatis sæcularis est facta, sed quia per detentionẽ põtatis secularis, quoad refignaret, é facta. Quam non esse eandem ex proxime dictis constat. Et quia maior quædam audacia, & libertatis ecclesiasticę offensio est, detinere clericũ quoad renunciet, quod idem est ac ipsum in carcerem priuatum, vel publicũ conicere, quam alio genere metus ad id faciendum cogere, quia eo casu bis peccat, scilicet detinendo, sine in carcerẽ conicièdo, & in cogendo metu ad renunciandum,
10 in alio vero semel, scilicet metu cogẽdo, & cæteris paribus, quo maior est numerus delictorũ, maior est offensio, capit. 1. de pœn. dist. 5. vbi latius scripsimus, & facit capi. 1. de treug. & pac. & authenti. defuncto. C. ad Senatusconsul. Tertull. Tertio nõ sunt eẽ-
11 dem verba. Quoniã in dicto §. sane ponuntur illa verba. *Nullius omnino decernim⁹ esse firmitatis*, quæ palã significant actus nullitatem, in cap. autem Abbas illa. *Metu facta debere in irritũ reuocari*. q̃ potius sonant actũ valere, quam non valere, cum id, quod non est, nequat reuocari, vel irritari. l. nã & si, ff. de iniusto rup. & irri. & cap. ad dissoluendum. de despons. impub. in cap. autẽ ad audientiam. ponuntur illa verba, *metu facta ea vere debere robore firmitatis*, quæ longe minus significant, quam illa *Nullius sint firmitatis*. Quoniã verba illa. *Debere carere robore*. etiam secundum significationem propriam congruere possunt carẽciæ, & prætioni faciendæ per sententiam, cum tamẽ illa verba, *nullius esse firmitatis*, soli actui nullitati conuenire queant, secundum saltẽ priam significationem, argum. ca. ad aures. cum ei annotatis de rescrip. Cum ergo verba cap. super hoc proprie actui valido congruant, verba vero illius clementinæ proprie inualido, & verba cap. ad audientiam verisque, consequitur, non esse eadem verba, etiam illorum trium capitulorum.

12 Quarto principaliter facit, quod licet regulariter iuramentũ metu cogente factũ, sit validum secundum commun. per ca. rerum. de iureiur. Fallit tamen quando interponit super actu nullo, & a iure reprobato per cap. cum contingat. de iureiu. & c. quãuis pactum. de pactis. lib. 6. & ca. licet. de iureiur. eod. lib. & auth. sacramenta pub. C. si aduersus vend. secundum Vincentium relatũ & valde laudatum per Panormit. in ca. cum contingat. colum. 2. de iureiur. communiter receptum, vt ait Franc. in d. c. quamuis colum. 4. & Felyn. in cap. 1. & ca. si vero. de iureiur. at iuramentum interpositum super renunciatione beneficii metu facta, valet. dicto cap. si vero. ergo illa non est nulla. Quæ argumentatio neruosissima est, nisi negetur illa Vincentii opinio, quã tractauimus hoc anno in c. si vero. de iureiur. Quinto facit, quòd iuramentum de non repetendo beneficium metu renunciatum, valet, d. c. si vero. at si renunciatio nõ valeret, tale iuramẽtum illicitum esset, quoniã in effectu esset iuramẽtũ de nõ inseruiendo beneficio suo, quod est contra iura scilicet cap. relatũ, & c. conquerente. de cleri. non residen. & per consequutionẽ non valeret. Regul. Non est obligato-

obligatorium. de reg. iur. in 6. Sexto facit, quod si renunciatio non valeret, consequeretur, eum, qui metu renunciasset teneri ad prosequendas preces horarias, etiam si nũquam illud recuperaret, quoniam vere habet beneficium Ecclesiasticũ, & omnis, qui illud habet, tenetur ad id faciendum, c. si. 21. dist. iuxta latius tradita p nos in Enchirid. De. Oratione seu rep. capitu. Quando not. 7. nume. 2. & consequentibus. de consecr. dist. 1. quod tamen videtur absurdũ. Septimo, facit etiam, quod sequereretur eum, qui metu renũciauit beneficio suo, posse absq; alio patrimonio, & beneficio ordine sacro insigniri, quod non videtur concedendum.

Non obstant illa nouem, ob quæ multo tempore cõtrariæ adhæsimus opinioni. Ad quorum primum respondemus negando, quod eadem ratio militet in renunciatiõe coacta, quæ in spontanea ad impediendam restitutionem, dato, & concesso, quod renũciatio coacta sit valida, per ea, quæ in solutione tertiæ, & 4. mox dicemus. Ad secundum, quod Doctorum auctoritati nititur, respondeo. Primum, cã non esse necessariã c. ego solis. 9. distinctio. Deinde, quod multo plures sunt in contraria, & communi, quam fuerãmus opinone. Ad tertium, & quartum quæ fundantur in hoc cap. & præcedenti, quorum hactenus solutio idonea
13 mihi nusquam occurrat, respondeo, concedendo per hæc duo capitula significari illã grandem differentiam inter renunciationẽ spontaneam, & coactam, scilicet, quod spõtanea quandoque saltem impediat restitutionem possessionis beneficii, quod quãdo contingat, dicemus in oppositione, septima non autem coacta etiam his casibus quibus impediret spontanea, negãdo tamen huius differentiæ rationem, & causam esse, quod altera sit valida, & altera inualida, & nulla, sed secundum aliam longe diuersam, scilicet quod spontanea rescindi nequeat, coacta vero sic. Et consequenter concedẽdo, re-
14 nuncianti metu beneficium non esse restituendum illud, ante rescissionem talis renũciationis metu factæ. At negando, quod in casibus horum duorum capitulorum restitutio debueris fieri, aut facta fuerit immediate ante rescissionẽ renũciatiõis tacitam, vel expressam. Nam in hoc cap. solum indicianti metu non esse negandam restitutionem. An autem illa immediate ante renunciationis metu factæ rescissionẽ, an post debeat fieri, non exprimit, & ita per alia iura potest intelligi, eam esse faciendam post renunciationis rescissionem. In c. præcedenti etiam solum probatur, contra eum, qui spoliatus renunciauit, nõ esse admittendos testes, ad probandam renunciationem fuisse spontaneam, antequam restituatur, quia sũmptione iuris, & de iure, præsumebatur coacte facta, quoad restitutio fieret. An autẽ hæc fieri debeat ante rescissionẽ, an postea, nihil aperit, & eque apte potest intelligi de faciẽda post rescissionem renunciationis, ac de facienda ante, ergo vt aliis iuribus concordet, intelligendum erit, de facienda post eam rescissam, quę est singularis, vera, & noua declaratio.

15 Quæ quidẽ responsio pulchre cõfirmatur per c. ad aures. de his, quæ vi quatenus habet, eum, qui metu renũciauit electionẽ de se factæ posse præfici illi ecclesiæ, nõ obstante illa renũciatione, etiam ex iure antiquo, secundum Abbatem, & Panorm. communiter probatos. At intelligendum est illud secũdum eosdem, facta restitutione ad versus illam renũciationem, quæ plane expositio est, quam simillima nostræ. Ex qb. infertur primo, solutio quinti cõtrarii iuradati in d. cap. ad aures, scilicet quod ibi nõ dicitur renũciationem electionis non tenere, sed simpliciter, eam nõ obstare, quo minus is, qui metu renunciauit præfici posse ecclesiæ, ad cuius regimen fuerat electus, quod duobus modis intelligi potest. Primò quidem secundum Innoc. ex nouo iure, scilicet electione noua quærendo. Secundo, & aptius etiam ex antiquo, sed vt ẽdictum est, secundum Abb. quem sequitur Pan. ibi, num. 2. prius facta restitutione aduersus illam renunciationẽ metu extortam, quæ posterior solutio germanior est cõtextu eius. Neque obstat, quod Fortunius noster in d. lib. de vltimo fin. illat. 23. nume. 391. damnauerit hanc solutionem, dicens, prædictã subauditionem non fieri ex mente illius c. tum, quia id negari potest, tum, quia satis est, quod non fiat contra mentẽ eius, & fiat secundum aliorum iurium mentem, arg. c. cum expediat. de elect. li. 6. leg. 1. ff. de inof fic. donat.

Secũdo infertur, iudicem, coram quo est obiecta renũciatio petenti restitutionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficii, postquam probatum fuerit, eam metu factam, prius debere illam rescindere quam restitutionem faciat, vel fieri iubeat.

16 Tertio infertur, iudicem, qui beneficii restituit metu renuncianti, non obstãte renunciatione, quia metu facta erat, videri illam tacite, ac prius saltem natura rescindere, & renuncianti, ius quod renũciauit, reddere, quasi quoddam necessarium præambulum, & antecedens ad restitutionem faciẽdam. Nam in his duobus capit. præsupponitur recte iudicare iudicem, qui spoliato iubet restitui beneficium, non obstante renũciatione metu facta. At id p superius dicta non esset recte factum, nisi tacite per quandam consecutionem rescindere videret illam, tanquam quoddam præambulũ ad restitutionem necessarium, eo, quod volẽsali quid, videtur velle id, sine quo illud consistere nequit. l. secunda. ff. de iurisdictio. omnium iudicum, capitu. præterea, de offic. de legat. Sic & Deus condonaturus peccatum mortale propter dolorem peccatoris, prius natura licet non tempore facit eum contritum, secundum glo. 1. & ea, quæ latius ibi diximus in capitu. dixi. & capitu. conuertimini. de pœnitẽ. distinctio. prima. Et is cui debetur hæreditas ex testamento, & ab intestato, acceptando eam, tanquam legitimam, & delatam ab intestato prius natura, licet non tempore videtur renunciare illã tanquam delatam ex testamento, quia acceptatio legitimæ præsupponit delegationẽ ab intestato, cui non est locus, donec fuerit delationi ex testamento, vt pulchrè probat. l. illud. ff. de acquirẽd. hæred. Et iudex condemnans aliquem ad restituendam rẽ alicui eam petenti, tanquam suam, tacite, ac prius natura videtur declarare, illã esse eius fm Bartol. in l. ex diuerso, nume. 2. ff. de rei vendi. quod communiter receptum esse testatur Iason in §. omnium. Instit. de actio. num. 140.

17 Quarto infertur, eum, qui petit a iudice restitutionem beneficii, non obstante renũciatiõe metu facta, videri petere tacite, ac prius natura rescissionẽ illius renunciationis. Quoniam sententia iudicis conformis esse debet libello, ac petitioni partis, saltẽ tacite. cap. licet Heli. de simon. c. qualiter, & quando 2. de accusatio. Immo fatuus est iudex, qui super non petitis pronunciat. l. fina. C. de fideicommiss. libert. at iudex, a quo petitur restitutio beneficii, nõ obstante renunciatione meticulosa, potest primo illam rescindere, immo videtur id facere tacite, si iubeat illud ei restitnere, p dicta in proximo corollario, ergo qui talẽ restitutionem petit, videtur quoq; petere talis renunciationis rescissionem, nec mirum. Nam q agens petitione hæreditatis, vel rei vẽditione petit restitutionem rei, videtur petere vt iudex pronũciet ipsum hæredem, vel dominum, quoniam hoc est antecedẽs necessarium, secũdum Bart. in d. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. nu. 2. & gl. fin. & postremam cap. cõstituimus. de relig. domi. in principio. quã ibi ad id commendat Anto. nume. 25. quatenus sentit, eum, qui petit ira episcopalia, videri tacitè petere rescissionem contractus, qui eorum petitionem impedire potest, quasi præambulum, & antecedẽs necessariũ, ergo, & is, qui petit restitui sibi beneficium, non obstante renunciatione meticulosa, merito videbit petere illius rescissionem, tanquam præambulum, & antecedens quoddam necessarium.

18 Quinto infertur, posse quem petere nõ nunquam restitutionem beneficii, licet careat titulo, & id confiteatur, modo speret sibi competiturũ per restitutionẽ iuris præteriti, tempore quo restitutio facienda erit sibi. In præsenti. n. casu, qui spoliatus post renunciationem metu factam petit restitutionem, non habet titulum. Quoniam illã perdidit per illam renunciationem, immo, & tacite fatetur se carere illo. Attamẽ restitutionem petere potest, eo quod ipso facto rescissa renũciatione restitueretur ei titulus ille pristinus, sine alia noua collatione, per cap. Abbas. de his, quæ vi. in verb. *Restituat uniuersa*. vbi hoc expresse colligit Panorm. not. 2. quod ipsum facit in cap. ex parte. infra eod. col. 6. & in c. si vero. de iureiur. vltimo notabili, quem ibi sequitur Feli. Qd confirmatur alia singulari decisione Domi. de sancta Gemina. in c. fi. 61. dist. scilicet, eum, cum quo dispensatur super beneficio, absque canonico titulo per eũ obtento, posse suam collationem antiquam, sine alia noue facta continuare.

19 Sexto infertur, non perdi possessionẽ beneficii per omnem renunciationem, per q perditur eius, pprietas. capitulũ enim hoc præsupponit, posse quẽ spoliari post renũciationẽ metu factã, & ob id petere restitutionem.

tutionem. super quo multa vtilia, & nunquam satis exerta, & aperta prodemus in 7 oppositionis absolutione.

20 Septimo infertur, eum, qui beneficiũ metu renunciauit non posse iuste, ac cum bona conscientia tenere illud, & eius fructibus vti, nisi tacite, vel expresse id ei cõferat, aut restituatur, etiam si a possessione ipsius aliter non discessisset, neq; dejectus esset, quoniam nullum titulum habet, quippe qui p renunciationem perdidit omnem illũ, quẽ habebat, iuxta hanc communem a nobis sustentatam sententiam, & beneficium sine titulo canonico non potest licite teneri. c. 1. de reg. iur. lib. 6. Arbitraremur aũt foro cõscientiæ satisfactũ iri, si iudex competens, & parte nõ citata, rescinderet renũciationẽ si & quatenus metu facta esset, & renunciantem ad ius pristinum restitueret, p ea, quæ diximus in 5. coroll.

21 Octauo infertur, eum, qui metu renũciauit beneficium non teneri ad pronunciandas preces horarias, siue horas canonicas, si sola ratione illius beneficii renunciati ad id tenebatur, quia iam non habet beneficiũ nec sufficit ei esse debitũ, alioqui enim presentatus ante institutionem, & electus ante confirmationem, teneretur ad eas, quod nemo concedit.

22 Nono infertur, eiusmodi renunciantem non posse ordine sacro insigniri ad titulum illius beneficii, quia nullum talem habet. Nec obstat, quod qui actionem habet, rem videtur habere, reg. qui actionẽ. ff. de reg. iur. Quia illud est impropriè, vt sonat verbum videtur, & latius ibi declarat Deci.

Ad sextum, & septimum satis abundans respõsio colligitur ex solutione replicationis factæ supra, contra tertium nostræ con-

23 clusionis fundamentum. Ad octauum rñdeo negando, similitudinem quoad hoc inter electionem, & renunciationem, tũ quia electio quandam libertatem hoc, vel illud optandi p se fert, cui longe plus repugnat metus, quam renunciationi, cui, vt valeat, sufficit regulariter consensus renunciantis tum quia coactio ad eligendum proximius magis repugnat vtilitati publicæ, quã coactio ad renunciandum, tum ob alias dissimilitudines, quæ facile reddi possunt.

Ad nonum respondemus negando cõsequutionem a contractu matrimonii, & ingressu religionis, ad renunciationem beneficii, tum quia non infertur ex eis etiam ad eorundem renunciationem, nam illa cõsensu partium contrahuntur, quo tamen non dissoluuntur, tum quia in illis contrahẽdis non solum libertas simpliciter, sed plena exigitur, propter maximam, quã contrahẽs subit captiuitatem, quæ non exigitur in renunciatione beneficii, probante illam superiore, per quam plerũque excutitur seruitus, & libertas qnæritur iuxta ea, quæ habentur in c. 1. & c. nisi. de renunciatio.

Tenentes igitur communem opinionem quæ habet, renũciationem coactam valere, respondemus directo ad quintã oppositionem id, quod ex solutione primi, tertii, & quarti fundamenti pro nostra antiqua opinione adductorum facile colligi põt, nempe, falsum esse, quod eadẽ ratione impedire debeat restitutionem renũciatio coacta, qua spontanea, dato, qđ vtraq; valeat. Quoniam coacta licet valeat, est tamen rescindibilis, & cum rescissa fuerit, nihil impedit, spontanea vero valet, & nequit rescindi. Quod si forte vrgeas, ergo saltẽ donec coacta rescindatur, perinde impedit ac spõtanea, lubenter concedemus, intelligendo tñ sufficere illam tacitam, de qua in solutione tertii, & quarti fundamenti est dictum. Hactenus de oppositione 5.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum æque obstat agenti possessorio, ac agenti petitorio, & agenti super iure quærendo, sicut agenti super iure quæsito. nu. 3.*
2 *Electus ius ad rem tantum quæritur.*
4 *Iurans metu renunciare aliquid, potest id renunciatum repetere.*
5 *Iuramentum confirmans renunciationẽ beneficij videtur factum post perditam possessionem, tenendo cum commun. eam perdi per renunciationem solam.*
6 *Renunciatio beneficij metu iurata obstat, & non obstat agenti possessorio, obstante absolutione, non obstat post eam.*
7 *Renũciatio metu facta, & metu iurata duplex nomine obstat, etiam agenti possessorio, & ita duo sunt facienda quo minus obijci.*
8 *Restitutionem petens non obstante renunciatione meticulosa, tacite petit rescissionem illius, qui autem idem petit, non obstante iuramento meticuloso, non videtur tacite eius absolutionem petere.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Intellectus cap. si vero. de iureiur.*
10 *Iuramentum de non petenda absolutione illicitum, sed non in vniuersum.*

Oppositionis sextæ solutiões.

AD sextam ergo trãseamus oppositionem, quæ petit cõcordiã inter hoc capit. & conclusionem prædictam sumariam ex vna parte, quatenus ꝓbant, beneficii renũciationem meticulosã, quæ iurata est, obstare reposcẽti illud, & confirmationem eius, quę habet iuramentum, etiã metu factum, si licite seruari potest, esse seruandum. cap. si vero. de iureiu. Quod speciatim probat, abiurationem beneficii meticulosam obstare reposcenti illud.

Hanc oppositionẽ soluimus, proximo ex mente gl. illud cap. ad aures. scilicet, illud de agente petitorio loqui, nostrum autem cap. cui concordat præcedens, de agẽte possessorio. Et constat multa opponi posse cõtra agentem petitorio, quæ contra agentẽ possessorio non possunt, c. 2. & fina. de ordi.
1 cogni. At hæc solutio refellitur, primo, qđ iuramentum de non agẽdo super spolio iã facto, ita obstat agenti possessorio, sicut iuramentum de non agendo super petitorio, agenti petitorio, iuxta gl. c. ex insinuatione. de procurat. & Innoc. in c. super hoc. de renunciatione. Specul. de peti. & poss. §. fi. versi. 15. decisio. Rotę 401. quę in noue rubricatis est 18. de restitu. spol. recepta per Panor. in c. præcedenti, num. 16. & cõmuniter alibi ab aliis. Secundo refellitur, qđ eadem omnino ratio est, cur repelli debeat agens possessorio ac agẽs petitorio, qa neutri licet contrauenire iuramento licito, ẽt si sit metu præstitum. c. si vero, & c. verum. de iureiur.

Secundo, respõdebat quidam ex auditoribus nostris perdoctus, quod in c. ꝓcedenti iudex ex officio procedebat, vt ipse dixit ponderando illa verba. *Solicite perquirere curet*, & ita iuramentum patris nõ poterat opponi iudici, qui non iurauit, in capitu. vero ad aures, procedebat ad instantiam partis, cui suum iuramentum merito opponitur, sed hæc responsio nõ est satis firma. Quia primo licet secundũ eos, quos sequebamur ibi verum sit in casu cap. ꝓcedentis, iudicẽ processisse ex officio quoad inquisitionem temporis, in quo renunciauit, an scilicet renunciasset ante, vel post spoliationem, qui fuit vnus articulus incidens, nemo tamẽ negat ibi non fuisse processum ad instantiam, & petitionem partis in principale, scilicet restitutionis petitione, quod facile colligitur ex illis verbis. *Sed testes H. quibus interrogatis, &c.* Et ideo cum petendo, suo iuramento contraueniret, merito debuit a petitõe principali, & per consecutionem ab omni alio incidenti repelli. argu. regulæ, accessorium. de regu. iuris. lib. 6. secundo contra hãc solutionem facit, quod decisio illius c. non fundatur in eo, quod iudex ex officio suo procedebat, sed quia non videtur renũciasse sponte, qui spoliatus renunciauit, vt expressus illius contextus habet. Tertio cõtra eandem facit, quod hoc nostrum c. item in hoc significat, quod præcedens, vt palam est in hoc actum fuisse ad partis instantiam & petitionem.

2 Tertio respondemus, quod in d. c. ad aures. agitur de eo, qui renũciauit electionẽ, & ita solum ius ad rem. iuxta decisionem pen. Rotæ in nouis, quæ est 6. in noue rubricatis de electio. alias 492. cõmuniter receptam, quidquid gl. fing. dicat in ca. quanto. 63. distinctione, & ita ius quærendũ, hic vero de illo, qui renunciauit ius in re tam quæsitũ, quod difficilius tollitur, arg. l. cet
3 uns. C. de pactis. conũcta l. fi. C. de acquirẽ poss. l. 3. C. de hæred. instit. cum his, qđ ait glo. & congerit Decius in d. l. seruus. nu. 8. sed etiam hæc solutio refellitur, tũ, quia si ne de iure ꝙrendo agatur, sine de ꝙsito, nemo debet contra suum iuramentum admitti c. si vero. de iurei. & c. debitores. eo tit.

4 Quarto respondebat alius Auditor noster, quod in cap. præcedenti, qui renunciauit, non iurauerat seruare renunciationẽ, & ita non repetere, sed renunciare, qđ postea fecit, vt contingit in c. ad audientiam. de his, quæ vi. Pro quo ponderabat, qđ in d. c. 2. prius de iureiurando, quam de renũciatione meminit, neque ait renunciationẽ iuramento firmatam fuisse, cum tamen in d. capiculo ad aures. de renunciatione iuramẽto firmata agatur, sed neque hoc placet, tum, quia illa verba illius ca. *Testes alterius*

partis

partis de iuramento, & renunciatione facta nõ admittat, satis aperte significant textũ agere de renunciatione iurata, tum quia capitulo hoc nostrum de iurata renunciatione agit. attamen hoc idem, quod præcedens significat.

Quinto, respondebant Panorm. & Ioan. Imol. in illo cap. ad aures, quod ibi iurauit antequam spoliaretur, & ita iuramentũ extendebatur etiam ad possessionem, quã iurans habebat, in cap. vero precedenti renũciauit, & iurauit spoliatus, & ita nõ videbatur comprehendi possessio, quam tunc non habebat, quæ tamẽ solutio tollitur. Primo per ea, quæ supra in prima oppositione, cõtra quintam concordiam inter capitulũ præcedẽs, & hoc nostrum, adduximus, deinde, quod illud capitulũ habet locum etiam in electo nondum confirmato, vt etiam ipsi
5 sentiunt in gloss. 1. illius cap. & ita in eo, q nõ possidebat. Postremo, quod iuramẽtum de non repetendo beneficium renunciatum post renunciationem fit etiam si paulo post & ita post possessionis amissionem tenẽdo cum communi perdi eam, per ipsam solam renunciationem, licet nos aliter dicam' in opp. sequenti. at hæc tria capitula de iuramento non repetendi beneficium renũciatum agunt, ergo intelligenda veniunt de iuramento non repetendi facto post possessionis amissionem.

6 Sexto ergo respondemus id, quod in c. ad aures. significatur, scilicet, obstare renũciationem etiam metu factam, si iurata sit repetenti beneficium, intelligẽdum esse ante habitam a iuramento absolutionem, id autem quod significatur, scilicet, talẽ renũciationem iuratam non obstare, si metu est facta, intelligendum esse post habitam absolutionẽ. Quæ interpretatio simul tuitur, & iuuatur per aliam ei simillimam, quę supra in quintæ oppositionis solutione defendẽdo cum communi, renunciationem beneficii metu factam tenere diximus, id quod habent hoc capitulũ, & præcedens, scilicet, talem renunciationem factam, non obstare petenti restitutionem, intelligendũ esse obtenta prius tacita, vel expressa restitutione
7 quoniam ante illam, nec expresse, neque tacite obtentã obstabit. Ex qua duplici interpretatione colligitur nona, & singularis cõclusio, scilicet, duo esse necessaria, quo non obstet renunciatio meticulosa iurata petẽti restitutionem beneficii, quibus casibus obstaret spontanea, scilicet absolutio a iuramento, ne iuramentũ obstet, & recessio renunciationis, ne renunciatio obstet, sed vnũ tm esse necessarium, cum sola renũciatio meticulosa, sine iuramento interuenit, scilicet renunciationis rescissionẽ. Vnũ itẽ tantum, cum solum iuramentum meticulosum de non repetendo, interuenit, s. absolutionem ab eo. Arbitramur autem, quod licet petens restitutionem, non obstante renunciatione metu facta, recte petat, immo tacite videatur petere rescissionẽ illius renunciationis, & iudex iubens restitutionẽ fieri, non obstante renunciatione metu facta, tacitẽ videatur illã rescindere, p latius dicta in quintæ oppositionis absolutione. nu. 15. & sequen. cum tamen qui petit restitutionem beneficii, quam iurauit nõ petere, siue addat non obstante, quod id metu iurasset, siue non, peccare, nec videri tacite petere, absolutionẽ, immo potiꝰ videri trãsgredi iuramentum illud metu factum. Quoniam ante habitam absolutionem cõtrauenit suo iuramento, quod nõ licet, iuxta capitura prædicta, verũ. & si vero. de iurein. cuius verũ intellectum hinc colligas, quatenus magna cum trepidatione respõdetur ibi ad quæsitum. Perinde enim est, qđ ibi dicitur, ac si diceret, beneficium non potest
9 petere, q abiurauit illud metu, ante absolutionẽ, quia id esset contrauenire iuramẽto. Potest autem petere absolutionem, quia id præter iuramentum est. Addo tñ, eiusmodi renunciantem posse petere absolutionem, etiãsi iurasset id non facere. quia tale iuramentum illicitum est, secundum Felin. in cap. constitutus. de rescrip. num. 9. & in capit. 1. num. 4. de iureiur. & in cap. præterea. 1. nu. 19. de sponsa. argum. illius dicti Fingu. Ricardi in 4. & dist. 38. argum. 9. quæst. 3. scilicet votum, de dispensatione voti non petenda minime valere. Quod tamen, vt restringitur per ipsum, ita & dictum Felin. restringendum est, quod in d. cap. 1. latius dicebam. Posset, & septimo dicere quis, hoc c. nõ agere de renunciatione iurata, sed de abiuratiõe, quod verbũ videtur significare, etiam aliud, quam renunciationem cum iuramento. vt apud Plinium in prologo, *abiurare*, significat, valde coniunctus. Et apud Maronem. *Abiuratæque rapinæ*, appellantur contra ius ereptæ. Et apud Plautum *abiurare*,

Universidad de Deusto
Biblioteca

intrare, est creditum cum iuramẽto negare. Et ita non mirum, quod hic significet simpliciter renunciare. Hæc tamen concordia non placet. Tum, quia c. præcedens de renunciatione inrata loquitur, & tantæ difficultatis est conciliare solum illud c. cũ ca. ad aures. sicut hoc, & illud. Tum, quia vltra ea, quæ in 6. oppositionis solutione adduximus ad probandũ, iuris canonici peritis, ab iurationem, significare renunciationẽ iuratam in materia renunciationis, est casus optimus id irrefragabiliter probans in d. c. si vero. de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio spontanea beneficij obstat agenti super proprietate tantum, vel super petitorio, & possessorio simul, secundum omnes.*
2 *Et etiam agenti super possessorio tantũ, secundum Commun. nu. 2.*
3 *Quæ tamen non est tenenda. nu. 3.*
4 *Restitutionem petentem repellit pactũ, de non petendo illam, factum post spolium.*
5 *Per solam renunciationẽ non inducitur defectus notorius proprietatis ob duas causas.*
6 *Renunciatio beneficij, qua ratione videatur respicere possessionem eius.*
7 *Renunciauit, qui beneficium in fauorẽ vnius si spolietur a tertio, restituitur.*
8 *Possidere possumus iuste quoad vnum, & iniuste quoad alium. Sed non possumus possidere quoad vnum, quin etiam quoad alium possideamus iuste, vel iniuste.*
9 *Renũcians beneficiũ, & nihilominus insistẽs ei, possidere videtur illud, & si spolietur agit de spolio, maxime si diu incubuit. nu. 13.*
10 *Renuncians dominium, an, & quando renũciat possessionem, & quod hodie pauci renũciantes beneficia per hoc solum cerũ possessionem perdunt. nu. 11.*
11 *Renuncians beneficium, etiam animo perdendi possessionem, & antequam ea occupetur ab alio, redens ad eam, possidere videtur, cũ ampliatione vtili.*
12 *Cassador, siue Cassiodorus secum pugnancia, vbi videtur dicere.*
13 *Occasionem delinquendi non esse dandam.*
16 *Possessio aque continuari, aut nouæ apprehendi potest virtute tituli renunciati. ac alterius ipso iure ob aliquam causam perditi.*
17 *Possessio beneficij, sine titulo quæri non potest.*
18 *Possessio beneficij quæritur, & continuatur virtute tituli perditi ipso iure.*
19 *Possessio rei non transfertur in aliũ per clausulam constituti ab eo, qui eam non possidet, sed possessio beneficij sic ab eo, qui post renunciationem insistit.*
20 *Restitutionem beneficij petenti non obstare plus, cæteris paribus, renunciationem, quam aliam perditionem tituli.*
21 *Renunciatio etiam quibus ex causis obstat restitutionẽ, petenti aliam vel ex ratione obstat.*
22 *Renunciatio non omnis admissa a superiore tollit possessionẽ. Et e cõtrario, aliquã in manib. eius, qui nũ est superior tollit eã. nu. 23.*
24 *Rota decis. 352. defenditur in vno articulo, & refellitur in tribus.*
25 *Renuncians beneficium extra manus superioris, an eget nouo titulo.*
26 *Collatori datum tempus ad conferendũ, quãdo currat a die renunciationis facta extra manus superioris.*
27 *Beneficium collatum a Papa eodẽ die duob. in quorum fauorẽ fuit renunciatum earum notariis Cancellaria, debetur ei, cũ clausula gratificationis fuit collatũ, licet posteriores in eius fauorem fuisset renunciatum.*
28 *Renunciatio beneficiarij non facit ipsum per dies ecclesiæ, donec illi superior consentiat.*
29 *Renuncians beneficium etiam in manibus superioris, sine nouo titulo, redit ad illud ante quam admittatur, vel reprobetur.*
30 *Renunciationis admissio frequenter pertinet ad alium, quam beneficij collatio.*
31 *Renunciationis admissio a Prælato facta longe aliud est, quam dimissio a iurisdictione.*
32 *Renunciatio facta in manibus priuati, & approbata post sex menses, præsumitur, vel fingitur fuisse approbata ab initio.*
33 *Renunciati beneficium in manibus eius, qui eam admittere nequit, licet non perdat illud sæpe perdit possessionem, & ob id repelli a restitutione restitutionis ipsius. nu. 34.*
35 *Intellectus c. Quod in dubijs. de renũcia. nouus Petri Rebuffi reiectus.*
36 Denuo *verbum, quid significet, & verificari in actu verbali contra Petrum Rebuffum.*
37 *Renunciationis realis, & verbalis differentia nota.*
38 *Beneficium dimittens, iuxta cap. si beneficia. de præben. lib. 6. nec proprietatẽ, nec possessionem perdit.*
39 *Possessionem sub conditione relictam nec tradidam, nec perdi, nec quari ante illam impletam.*

40 Conditio-

40 *Conditionem exprimi posse in spiritualibus, quo modo?*
41 *Acceptatio beneficij indebiti non tollit ius retinendi acceptandi debitum, quia tacite conditionalis est.*
42 Gometius *refellus.*
43 *Possessio ciuilis dat ius libere redeundi etiam ad rem possessam. nu. 48.*
44 *Tabere quid pers pateſi.*
45 *Intellectus c. si beneficia, quoad vnũ, et quoad aliũ. nu. 46. & quoad aliud. nu. 47. & qua lex reditus consolendus sic dimittẽs nu. 46.*
50 *Beneficium dimittens iuxta cap. si beneficia. de præben. li. 6. quomodo gaudet regula de triennali possessõ.*
51 *Tempus regula de triennal. continuum esse oportet.*
52 *Possessio ciuilis non interrumpitur, cum ex contentis quæritur naturalis.*
53 *Beneficium dimittere facto tãtum, aut verbis, et facto i casu c. si beneficia, paria esse, nouæ ratio, declaratio, & defensio noua.*
55 *Possessionem beneficij non perdi, per sententiam priuatam.*
56 Ioann. Bertachin. *nonnunquam pro luce tenebras abducit.*

Oppositionis septimæ solutio tractãs, an, & quatenus renũciatio obstet petẽti restitutionẽ, cum multis cõtra, & præter communem.

ADseptimam oppositionem, quæ fundatur in cap. ex tranimissa, & in ca. in præsentia. de renunciatio. quatenus probant, exceptionẽ renũciationis spõtaneæ, etiam non iuratæ, admitti cõtra agẽtẽ super beneficio, cuius contrarium videtur immere hoc c. i respõdem*, primo illud esse verum quando opponitur agẽti super petitorio, ac possessorio simul, vt ibi palam probatur. Neq; immerito, quoniã renuncianti iura sua, non est dandus ad ea regressus. ca. quam periculosum. 7. q. 1. l. quæriſ 5. si vẽditor. ff. de ædil. edict. Sed hoc nihil obstat nostro cap. quod loquitur de agente tantum possessorio recuperandæ, cõtra quẽ non admittuntur ea omnia, quæ solent cõtra agentem petitorio cap. 2. & ca. fi. de ordin. cognit. Respondeo secundo concedendo secũdum opinionem communem, verũ esse illud etiã quando agitur super possessorio tantum, etiam recuperandæ. Qd tenet decis. Rotæ. 67. Nota, qđ resignationis, & 216. Nota, quod existẽte, quę in noue rub. sunt 2. & 6. de renunciatio. in antiquis, & decis. 23. Fuit dubitatum. q̃ 1. est in nouiſſ. rub. de rerum permuta. & 62. Permutanti, quæ est 2. eod. tit. & 352. si opponatur. quæ quarta est de renunciatio. in nouis. & decis. 4. in nouiſ. quas collegit Guillel. Cassader. nu. 4. de restitu. spoliat. & decis. Capellæ Tholos. q. 493. An agenti. & ibi eius additio, & idem Inn communiter receptus in c. super hoc. de renun. nu. 1. & 2. & clarius in c. præcedenti supra eo. & clarius in hoc c. receptus per Io. Andr. Panorm. & Imol. Et Gometius in regula. de triennali. quæſt. 24. pag. 2. & alibi sæpe.

1 2 3 4

3 Contra quam tamen communem videtur tenendum primo, quòd renunciatio tituli solum defectum eius, & ita solutis proprietatis, inducit. argum. c. quã periculosũ 7. q. 1. & sic solum videtur repellere petẽtem illam, & non petentẽ possessionẽ, quia illa nihil habet commune cum ea, l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acquir. possess. Secundo, quod conclusio communis ꝓdicta nullius textꝰ verbis probari videtur. Nam præcipua iura, quæ ad eam fundandã citãtur, sunt hoc. c. & præcedens, vt videre est in prædictis decisat verba horũ capitulorũ hoc non probant, qa non agũt de renunciatione sola simplici, sed de iurata. Neq; responderi, põt, eandẽ videri rationẽ de vtraque. quoniã constat longe aliam esse. Nam ẽt solũ iuramentũ absque renunciatione, sufficeret ad impediẽdã restitutionẽ, iuxta glos. singul. & receptã in c. ex insinuatione. de procurat. quæ habet, ẽt pactũ de non petendo ad id sufficere. Quod etiam tenet decisio Rotæ. 401. in nouis, quæ in noue rubrica. est 18. de restitut. spoliator. vt supra in sextæ oppositionis solutione dictũ est. Tertio qđ nulla efficaci rõne videt sustineri posse, solæ enim res ex redduntur, quarum th nulla est efficax. Nam prima, scilicet, ꝙ p eam perditur ipso facto beneficiũ. Quoniam etiam ob alia multa crimina, actiones, & negligentias, perditur beneficiũ ipso facto, c. licet canon. e. cõmissa. de elect. lib. 6.

S 4 cap.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap.eum, qui de præben.eod.libr. Quæ th spoliato petēti restitutionē obiici nequeūt iuxta e.item cum quis.infra eod.& ea,quę
5 latius ibi diximus. Non etiam satisfacit rō secunda,scilicet quod per renunciationem pdictā notorie titulus, & color eius, partim quod licet renunciatio esset notoria, non ideo esset defectus ꝓprietatis notorius,qa potuit post renunciationem alium q̄siisse titulum, vel causari renunciationē esse nullam,ob simoniam, vel aliquam aliam causam,partim qđ in prima oppositionis solutione probauimus, multas, immo fere oēs renunciationes fieri occultas,aut certe non notorie, & per consequentionem nō posse indecere vacationem beneficii notoriā. Quas tamen obiici posse restitutionem petēti tenet communis, nullum ponens discrimen, inter renunciationem notoriam, & aliam, modo sit spontanea. Non satisfacit ēt tertia frequētius recepta,scilicet,quòd omnis exceptio respiciens possessionem potest opponi contra petentem restitutionem, vt copiosius diximus in ca. in litteris,infra eod. per renunciationem nō solum perditur ꝓprietas, sed etiam possessio beneficii, & iō exceptio renunciationis respicere videtur possessionem,& spolium, adeo,vt qui eam opponit spoliato repetenti beneficiū, tacite siue virtualiter,ait, quod non possidebat illud,sed solum detinebat, quando ab eius possessione fuit expulsus.Hęc autem ratio, licet colorata sit,& ei nitatur Inn. hic,& in prælegatis locis, cū quasi omnibus supra
6 citatis, & licet nemo aliquid ei opponat,debetur tamen Primum eo quod hoc cōsequeretur,non competere remediū restitutorium ei, qui renunciauit beneficiū in fauorem alicuius,& spoliatur a tertio. quod durum esset, & cuius contrariū ait Guielmus Cassad.in 4.de cis.de rest.spol. definitum fuisse in illo celebri prætorio Rotæ, & sanctissimē quidem, quod tamen ita definiri non potuisset, si per renunciationem perderetur possessio. Quoniam illud nō datur non possidenti.l.1.§. deiicitur.ff. de vi, & vi armat. capitulo consultationibus. de offic.deleg.

7 Neque obstat id,quod nos alias respōdebamus,scilicet, decisionem illā procedere in renunciatione admissa Romæ in fauorem certæ personæ,cum illa clausula cōsueta apponi in curia,scilicet. *In fauorem talis*

personæ,& non aliter,nec aliàs. Per quā constat renuncianti non fuisse animum relinquendi nec beneficium, nec possessionem eius,nisi quatenus essent acquirenda illi,in cuius fauorē renunciauit,& propterea, tertium non posse obiicere illi spoliato renūciationem, quæ quoad illum nō fuit facta. Nō inquam hoc obest, quoniam replicari poterit, ex hoc consequi posse quē possidere beneficium, quoad vnum,non possidēdo illud quoad alium, quod absurdum videt.
8 Nam, quamuis inueniamus quē possidere iuste quoad vnum, & iniuste quoad alium, adeo, vt spoliat⁹ ab vno possit agere de spolio,& spoliatus ab alio,non. Qualis est vsurpans possessor,qui iniustē possidet quoad spoliatum, contra quem non restituitur, & ex continenti spolietur ab eod.iuxta l.3.§. cū igitur.ff.de vi,& vi arma.& c.fi.de ordi. cogn. Quoad tamen alios iuste possidet,& spoliatus ab eis,potest agere prædicto interdicto.l.1.§.qui vi a me.ff.de vi, & vi arma. Quamuis,inquam,hoc inueniamus, nō tamen inueninus posse,quem possidere quoad vnum, qui non possideat quoad alios iuste,aut iniuste. Quarto contra prædictam
9 communem conclusionem,simul, & contra prædictam rationem facit, quod renūcians beneficium sponte, si postea incubuerit illi,sique adeo dicetur illud possidere, vt spoliat⁹ ab aliquo recte possit de spolio agere nō obstāte renūciatione, secundum Innoc. in capitulo super hoc, num.5. post principium,& clarius paulo post,versiculo. Item post.de renuncia. quod ipsum tenet Cald. in cons.4.de renunciat. & expressius Ant. in fi.huius cap.& præcedentis,ergo renunciatio etiam præcedem spoliationem, non concludit, spoliatum non possedisse tempore,quo fuit spoliatus.
10 Quinto etiam tam contra conclusionē, quam contra prædictam 3.rationem,facit, quod renuncians dominium alicuius rei, non renunciat possessionem, nisi eam quoque velit renūciare,l.si quis vi.§.differēt ff.de acqui.poss. Neque eo ipso,quod quis vult perdere dominium, vult etiam pdere possessionem,secūdum glos.fing illius.met. §.vbi.licet multi super hoc inuoluam Bartol.Paul.Imol.Alexand.& Aret.sua cōuersus in viscera dextra, illa tamen videtur verior resolutio, quam Alexand. post Imol. posuit ibidē. Nempe,quod volens perdere dominium,

dominium,& possessionem rei, vtrumque perdit, volens autem perdere possessionē, tantum illam,& non dominium,volens autem perdere dominium tantum, neutrum eorū,& in dubio,eum, qui vult perdere dominium, velle quoq; perdere possessionē, nisi quando non obstante voluntate pdendi dominium,insistit ipsi rei.nam tūc videtur nolle perdere possessionem, neq; pdit
11 illam. Cum igitur plerique omnes hodie renūcient beneficia sua per procuratores, & ipsi insistant eorum possessioni, per se,vel alios,donec Bullæ, vel tituli eorum, qbus voluerunt illa conferri,sibi intimentur,cōsequens est, eos non perdere possessiones suas,per renunciationes illas. Et qđ quando possessio perditur propter renunciationem, ideo dicatur perdi, quia renuncians videtur habere animū perdēdi expresse, vt dixit Old.consi.227. Deuoto,& Io.And.in addi.Spe.§.fi.& addit.4.R ot.in deci.16.in nouis,quæ in noue rub.est 3.de rest.spol.si ergo, vel per protestationem expressam, vel insistentiam rei,vel aliam coniecturam constet de animo contrario retinendi eam,non perdetur,arg.c.cū cessante. de appel. & nedicis, quod secundum hanc resolutionē cōmunem, renuncians beneficium, & nolens perdere possessionem, non perderet dominium eius,cuius tamen contrarium nos ꝓsupponimus, cōsidera quoad hoc,aliud esse in beneficiis ecclesiasticis, aliud in aliis rebus prophanis. Beneficiorum enim dominium renunciari non potest,etiam simul cū possessione,etiam ab eo,qui id maxime vellet,sine superioris auctoritate.e.admonet, & cap.quod in dubiis,de renunciatio.in prophanis autē contra.l.2.ff. pro derelicto.Et ita non est mirum,quod cum superioris auctoritate perdere possit dominū beneficii etiam si possessionem perdere nolit,sicut & prophanorum dominium auctoritate principis ad id accedente perditur, nō perdita possessione, vt cum quidpiam donatur,aut venditur ecclesiæ.l.fin.C. de sacrof.eccles. & notatur in capit.2. de consue.& late per recentiores in l.quoties.C. de rei vend. & alibi sæpe.

Sexto,etiam contra præfatam conclusionem,& rationem facit,id quod expresse te
12 net Inn.in d.c.super hoc.nu.5.versic.Item post,scilicet eum, qui per renunciationem perdit possessionem beneficii, si antequam occupet ab alio,redeat ad ipsum, incipere iterū possidere,adeo,vt si spoliaretur, agere posset de spolio. Quam singularem doctrinā sequuti domini Rotæ, tria singularia dixerunt in decisio.158. in nouis, q̄ in noue rub.est 50.de renūciat. scilicet posse sorem beneficii,qui in prin.vel in medio litis renunciat liti,& causæ, ac beneficio,de quo agitur, condemnandum esse in fructibus per eū perceptis, nisi constet demisisse ipsum realiter possessionē, & si tali possessione spoliaretur,restitui debere, neq; acto rem posse apprehēdere, sine executoris auctoritate possessionem illam ab eo detentā Neque obstat quod in prædicta decisione habetur, taliter renunciantē perdere possessionem iuris, licet incumbat possessioni facti realiter. Quoniam eorum ꝓpositi nō fuit dicere, eum solum detinere beneficiū sic renunciatum,& non possidere,quia continenter subiiciunt,eum restituendum esse si spoliaretur,quod palam falsum esset,si solum detineret, quia nudo detentatori deiecto non datur interdictum vnde vi, secundum communem per l.1.§. deiicitur.ff. de vi,& vi armat. Illud etiam dictum Inn. secutus Panor.dixit in cap. præcedenti. num.7.
13 eum,qui renunciauit beneficium,si postea diu detinuit illud,& spolietur, restitui debere,non obstante renunciatione. Neq; obstat,quod ipsemet Panorm. ait ibidē,petēti restitutionem beneficii, obstare renūciationem iudicialem, vel aliā notoriā, quia, vt ipsemet ait,ea ratione tunc obstat,qa inducit defectum notoriū proprietatis, & nō ea,quod concludat, eum nō possidere post renunciationem, per quam vir doctissimus satis significat, tertiam rationē supradictā parum firmam esse. Neque aliud sentit Anton in cap. in litteris. num.27. coniunctis
14 eis,quæ dixit num.26.infra eo. Neque obstat,quod Cassador. in 4.deci.de rest. spoliat.nu.4.affirmare videtur, dictum sfatū Innocen. non habere locum in beneficialibus,sed in prophanis tantum, tum,quia Innocen expresse de renūciatione, ac possessione beneficiorum agit ibidem, vt palam est,tum,quia Cassador.in illa decisione reī difficultate superatus,non semel videbitur secum pugnare illi, qui attente, ac defixis in eius dicta oculis, illam decisionem perlegerit.

Septimo facit,quod conclusio, quā impugnamus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pugnamus, nempe spoliatum omnem repelli a restitutione per renunciationem spōtaneam precedentem, si vera esset, occasionē
15 daret spoliandi plurimos, qui sua beneficia renunciāt Romę, vel alibi longe a loco vbi ea sita sunt, non deserentes tamē propterea eorum possessiones. Nam cōscij illarum renunciationem posset eas possessiones vacātes occupare, vel notas facere aliis, quorum interesset eas capere per litteras autēticas, quibus constaret, eos renunciasse illa, quibusque per consequutionem agētes de spolio repelli possent. quę occasio nullatenus, danda est, arg. l. cōuenti. ff. de pactis, dotal. cæx parte. de consuet. ergo neque illa conclusio tenenda.

16 Octauò facit, quod nulla ratione, neque textu probari potest, non posse quem continuare antiquam, vel quęrere nouam possessionem beneficii iuste, vel iniuste, virtute tituli perditi per renunciationem, ac virtute perditi ipso iure, ob aliquam aliam causā, puta crimen, negligētiam, vel actionē aliā.

17 Quia si aliqua, maxime illa, qā sine titulo colorato non pōt quęri possessio, iuxta gl. fing. Clem. 1. de caut. possess. & ea, quę copiose tradidimus contra Pau. in c. in litteris. infra eod. At illa ratione non probatur
20 hoc. Quoniā cęteris paribus, titulus, coloratus canonicus per renunciationem perditus, tam coloratus est, quam titulus coloratus, & forte non canonicus perditus ipso iure, per adeptionē alterius incompatibilis, iuxta ca. de multa, de præb. vel negligentiā assumendi presbyterium, iuxta, c. licet canon, & c. commissa. de electio. li. 6. & c. item cum quis. infra eod. ergo sicut perditio tituli ipso iure contingens alia de causa, quā renunciationis non facit quem inhabilem & incapacem possessionis nouę, vel antiquę
18 ita neque perditio per renunciationem. at titulus coloratus canonicus ipso iure perditus per adeptionem alterius incōpatibilis, vel aliam similem causam satis habet coloris ad continuandā antiquam possessionem, & quærendam nouam, arg. cap. licet. 2. de præb. lib. 6. & tradit Rota in decis. 5. de restit. spoliat. in antiquiorib. quam late sequitur Fel. in cap. cum olim. col. 8. de re iudic. est text. singul. in capit. litteras, de conces. præbend. quem cum d. cap. licet paulo am-
19 plius aperiemus in 10. oppositionis solutione. Facit, q renuncians suum beneficium & remanens in eius possessionē, potest cōstituere se nomine alterius possidere, ac ita transferre in alium possessionem, secundū glo. singularem Regulæ Cancel. 34. & probatur in c. cum venisset infr. eod. secundum vnum intellectum, at qui non possidet, non potest per clausulam constituti, trāsferre in alium possessionem, per l. quamuis. §. 1. ubi Angel. & Alex. ff. de acquir. possessio. & ita dii Dec. in reg. contractus. ff. de reg. iur. ergo qui renunciauit beneficium animo retinendi possessionem, possidet illud. ergo & titulus coloratus, & canonicus renūciatus, satis coloris ad id habebit.

Concludamus ergo contra communem opinionem, exceptionem renūciationis beneficii, ēt spontaneæ, ac præcedentis spolium, non obstare petenti restitutionem, nisi quando facta fuit animo vero, vel præsumpto perdendi quoque possessionē, vel induceret notorium defectum iuris. Quā planē conclusionem saltem tacite tenuit etiam ipsa communis, quatenus probat, duo illa dicta Innoc. pro hac citat. in 4. & 6. fundamento, ex quibus hæc necessario fluit, & eam affirmat Pan. (quo multum lætor) in disputatio. Titius. colum. 9.

20 Ex qua conclusione, & fundamenti eius infertur, exceptionem renunciationis, cęteris paribus, primo non plus obstare petenti restitutionem beneficii, quam aliam perditionis tituli ipso iure contingentis. quoniā eadem ratio militat in omnibus. Nam omnis actus, per quē ipso iure perditur titulus beneficii, factus animo vero, vel præsumpto perdendi quoque possessionē, facit eā perdi, sicut actus renunciationis. Et sicut alij actus, quibus perdit titulus ipso iure nō tollunt possessionem, si fiant sine tali animo vero, vel præsumpto perdendi possessionē, ita neq; renunciatio, vt ex prædictis plane infertur. quamuis negari nō possit illa differentia, quod actus renunciatione frequentius fiunt animo perpēdi quoque, possessionem, quam alij actus, per quos ipso iure perduntur tituli beneficiarii.

21 Secundo infertur non vna, & eadem ratione, omnem exceptionem renunciationis impedire restitutionis petitionem, sed aliā alia. Nam illa, quam comitatur iuramentum de non petenda illa, vt contingit in casu nostri textus, ideo impedit, quia iuramentum licitum seruandum est, cap. si vero. de iureiur. Illa verò, quę est notoria, tō quia inducit defectum notorium proprietatis eam petentis, quem constat in his spiritualibus impedire restitutionem, iuxta ea. qđn. & c. constitutus. de fil. presbit. illa asit,
24 quæ inducit possessionis amissionem, ideo quia non censetur spoliari, vt restitutionē petere possit. per leg. 1. §. deiicitur. ff. de vi, & vi armat. & per ea, quæ in rubrica supra eo. latius diximus. illa vero quæ iurata est, quæque inducit possessionis amissionē duplici ratione, quia scilicet iuramentum est seruandum. & quia non censetur spoliatus. Illa decium, quæ iurata est, quęque inducit amissionē possessionis, & notorium defectum, triplici ratione, duabus scilicet præcedentibus, & propter notorium iuris defectum. Quæ resolutio vti noua, ita illustrat materiam hactenus confusam, & non solum tenebrosam, sed etiam tenebricosam, & per eam soluitur etiam nona oppositio, & vna pars decimæ, vt ibi dicemus.

22 Tertio infertur, aliquam renunciationē in manibus superioris factam, obstare restitutionem petenti, illam scilicet quę extra iudicium occulte, vel saltem, nō notorie ita fieret in manibus superioris, vt non induceret defectum proprietatis notorium. iuxta ea, quę Pan. in c. præcedenti sensit nu. 7. &
25 Anton. in cap. In litteris. nu. 27. neque amissionem possessionis, iuxta citata supra. nu. 10. neque vallata iuramento non petendi restitutionem. Et quoniam vt plurimū ita fiunt hodie renunciationes, consequitur,
26 hodie vt plurimum non perdi possessionē, per renunciationem etiam admissam a superiore.

23 Quarto infertur, dari posse renunciationem beneficii nō admissam a superiore maioris effectus, quoad hoc, quam aliā admissam. Quoniam dari potest renunciatio a superiore admissa, quæ non impediat restitutionem, vt in corollario præcedenti probatum est. Et dari potest alia nō admissa, quę impediat eam, puta, quæ fieret in manibus notarii, vel alterius non habentis admittēdi potestatē, animo discedendi a possessione, & perdendi eam. Per talem. n. renunciationem, licet non perderetur ipso iure titulus, & proprietas illius, per ea, quę leguntur, & notantur in c. quod in dubijs, & c. ad monet. de renun. perderetur tamen possessio per resolutionem verior. In. & Alex. in d. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. poss. supra in 4. fundamento, pro nostra conclusione formato relatam.

Quinto infertur, defendi posse aliquo casu decisionē Rotæ 252. si opponat. in nouis, quę in noue rubr. est de renun. quatenus habet, petentem restitutionem beneficii, repelli posse per renunciationem in manibus superioris, quoniam per talem aliquando perditur possessio renunciantis, & ideo, si antequam eam noue apprehendat, illa occupetur ab alio, non competit ei remedium restitutorium. Quamuis videatur nobis nō posse illam defendi, quatenus habet per talem renunciationem non admissam non solum possessionem semper perdi, sed ēt proprietatem ea ratione, quod admissio Pręlati non sit nisi quędā absolutio, siue dimissio a sua iurisdictione. & qđ per eam non confertur, nec auferatur ius, siue titulus in beneficio, & quod renuncianti opus est noua collatione ad regrediendum in illud. Pro qua decisione, & illius rationibus, allego ipsam glosa nemine in hoc citatam, & mihi sing. quam hoc nomine donauit ibi Petrus Rauennas, & Pan. dixit, se illam nescire alibi. Gl. inquam quæ secunda est, cap. quod Dei timorem. de statu monachorum. quæ
25 habet, eum, qui renunciat beneficium extra manus superioris adeo pdere illud quo ad se, vt redire nequeat ad administrationem eius, absque superioris consensu. Allego item decis. Rotę 1. de electio. in antiquo
26 ribus quatenus habet semestre datum ad conferendum Prælatis per c. 2. de concess. preb. currere a die cessionis beneficii factę in manib. priuati, si ea post illud tēpus probet a superiore, & illā decisionem ēt Cassa. ibi vt in 4. dec. Rotę. tit. de renūciatio.

Quæ quāuis pro illa dec. 325. faciāt, tamen non videtur defendi posse. Nā primo decisio Rotæ Bernardi Bilneti, quę quarta est in tit. de renun. in antiquioribus, clare determinare videtur per resignationem beneficii, quam nō est consecuta admissio petita a renunciante, illud non perdi. Secūdo, quod eadem ratio est de renūciatione facta in manibus priuati, & de facta in manibus superioris, antequam ab eo admittatur. qa vt vtraque valet in præiudicium renunciātis, ita neutra in præiudiciū superioris, iuxta c. qđ in dubijs. & ca. admonet. de renun.

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& eis annotata, vt, secũdum nullum, perdi-
tur proprietas beneficii per renunciationẽ
factam in manibus priuati, ergo neque per
factam in superioris ab eo non admissam.

27 Tertiò, quod auctore prædicto Cassad. in
d.decision.2.de renun.nuper iudicauit Ro
ta, quendam canonicatum fuisse illius, in cu
ius fauorem posterior renunciatus fuerat a
quodam Cardinali coram notario Cãcella
riæ de more, per schedulã manu ꝓpria sub
scriptam. Et collatus fuit ei a Papa cũ clau-
sula gratificationis eodem die, qđ alteri, in
cuius fauorem prius idem Cardinalis p si-
milem schedulam renunciauerat, illũ ipsũ
coram eodem notario, eo quod ꝑ neutram
illarum renunciationum Cardinalis defide
rat esset canonicus, donec fuit admissa a Pa
pa. Et quia vtraque eodem die fuit admissa
& vtrique eodem die collatus canonicatus
merito anteponendus fuerat is, cui gratifi-
catio facta fuit, cui tamen non fuisset locus
si per priorem renunciationem nondũ ad-
missam vacasset canonicatus, vt palam est.

28 Quarto facit, quod nullo iure probatur
non posse renunciantem post renũciationẽ
beneficii in manibus superioris factã, ante
quam admissio fiat, redire ad illud, & admi
nistrare in eo sine nouo titulo, cũ, vt Gofre
dus receptus ab omnibus i tit. de renũciat.
col. 2. dixit. non perdat beneficiarius eccle-
siã per renunciationem eius, nisi auctoritas
superioris ad id accedat, quod omnes sen-
tiunt in d.c. admonet, & c. quod in dubiis.
de renunciat.

Quinto facit quod alioqui consequere-
tur, posse quem per renunciationem ꝑdere
sum titulum, non solum quo ad se, sed ẽt
quo ad beneficium, volente, nolente supio
re. Quia nolente, volente illo, potest subdi
tus ꝑtentare schedulã continentem renun-
ciationem, antequã ille satis aduertat id in
ea contineri. Põt item dicere ei illa verba.
In manibus tuis beneficiũ tale renuncio, ante-
quam ille satis intelligat, quid velit dicere.

29 Sexto facit, quod is, qui taliter renũcia-
uit sana conscientia, posset redire ad illud
beneficiũ si superior reprobaret illã, secun-

30 dum mentẽ omnium, neque domini Rotę
qui in illam decisio. concurrerunt, id negaꝫ
sent. At re, pbatio, qua superior nõ vult ad
mittere renunciationem, non est noui ti-
tuli concessio, quoniam frequẽtissime alius
est is, ad quẽ pertinet admissio, vel repro-
batio renũciationis, & alius is, ad quẽ col-
latio, arg. glossæ receptæ per Card. Imol. &
oẽs, quæ penult. est clem. 1. de rerũ permu-
tat. & glossæ in verbo, manibus. clem. 1. de
renun. & eorum, quæ ait Inno. in d.c. quod
in dubiis. receptus per Pan. & Felyn. in ca-
cum ex iniuncto. de hære. & alios alibi. Et
go ẽt ante reprobationem renunciationis
durat titulus, & per consecutionẽ vacatio
beneficii, quæ est effectus renunciationis
ab admissione, vel ratificatione superioris
nascitur, & non a sola renunciatione renun
ciantis in manibus eius.

31 Postremo, quia palam falsum est, id qđ
assumit Rota pro fundamento, nẽpe admi-
sionem Prælati non esse. aliud, quã absolu-
tionem quandam, & dimissionem beneficia
rii a iurisdictione sua, tum, quia palã est ꝑ
eam admissionem clericum non eximi a di
mittentis iurisdictione, quamuis onere illi
inseruiendi liberetur, tũ, quia p admissio-
nẽ, & exemptionem illius a sua iurisdictio
ne, non perderetur beneficiũ, alioqui simi
liares Papæ, & alii exempti a iurisdictione
ordinariorum, perderent beneficia, quæ in
eorum territoriis haberent, quo nihil ab-
surdius.

Non obstant ea, quæ nos citauimus pro
Rota. Non primo glossa singularis illius c.
quod Dei timorem, quæ, vt nullo iure fulꝛ
probat dictũ, ita iure reprobatur ibidem a
Pan. Nõ item illa decis. Rotæ. 1. de electio-
ne, antiquioribus, tum, qa dubia est, & facꝛ
le negari potest, tum, quia loquitur de re-
nũciatione facta in manibus priuati, & ita
vel non probat, quod per renunciationem
factam in manibus superioris, nondum ab
eo admissam, vacet beneficium, vel probat
etiam vacare per factam in manibus priua
ti, quod æque est contra aduersarium, ac cõ
tra nos, tum, quia dici potest in casu illius
decisionis, nõ ideo a tempore renunciatio-
nis computari, cursum temporis conferẽdi,
quia per solam illam vacet ab eo tempore
sed quia propter ratificationem factã post
semestre lapsum, præsumitur, aut fingitur
superior, quoad præiudicium tantum suũ a
principio ratam habuisse clam saltem, &
in fraudem superioris sui tacuisse, vel qꝛ
in pœnam superioris, qui tanto tẽpore ne-
glexit probare, vel reprobare renũciationẽ
quam post semestre postea probauit, pinde
iudicetur de illa renũciatione, ac si a tem-
pore

pore renũciationis vacasset, ad effectum de
uoluẽdi collationem ad superiorem ipsius
superioris, qui eam tandiu probare negle-
xit. Quæ clarior responsio est, quam illa
Cassadori in deci. 1. de renun. nu. 6.

Ex quibus duabus solutionibus duæ sin-
gulares cõclusiones colligi possunt. Altera
32 est, quod licet regulariter facta nõ præsu-
mantur, nisi probẽtur. l. in bello. §. factæ. ff.
de capti. & cap. cum in ire. de offic. dele.
fallit tamen in approbatione renunciatio-
nis factæ in manibus priuati, quoad supe-
rioris præiudicium. Qm̃ illa præsumitur
facta a tempore renunciationis, si eam ap-
probauit post tempus concessum ad cõferẽ
dũ. Altera est, quod licet regulariter bene
ficium non cẽseatur vacare per renũciatio
nem factam in manibus priuati, fallit tamẽ
quando illa approbatur post sex mẽses a su
periore. Quia tũc cẽsetur vacare a tempo-
re cessionis in prẽiudiciũ saltem ipsius ap-
probãtis, licet subtilius dici possit, non va-
care tũc beneficium ob renũciationem fa-
ctam in manibus priuati, sed potius ob ap-
probationem superioris præsumptam, vel
a lege in pœnam ipsius ficti.

33 Sexto principaliter infertur, dari posse
aliquã renũciationem factam in manibus
non superioris, cuius exceptio obstet, peꝛẽ
ti restitutionem. Quia licet nõ possit dari
aliqua talis, quæ inducat defectum noto-
rium proprietatis, immo neque nõ notoriũ
quia illa nequit relinqui, sine superioris au
ctoritate. cap. quod in dubiis, & cap. admo
net. de renũcia. & late proximo corollario
probatum fuit, potest tũ dari aliqua, per q̃
perdatur possessio, illa scilicet, quæ fieret
animo perdẽdi proprietatem, & possessio-
nem simul, vel possessionem tãtum, iuxta
citata supra in hac ead. opposit. nu. 10. Põt
item dari vallata iuramẽto de nõ perẽdo il
lius restitutionem. ergo propositum, ꝑ ci-
tata in 6. opposit. nu. 6. & 7.

Non obstat decisio illa singula. Barnardi
Bisneti, decisio. 3. & 4. de renũciatio. affir-
34 mantis, eum, qui sic cedit posse agere, &
beneficium repetere ab intruso. Nec etiam
illa singularis Feli. in cap. in nostra. colum.
34. de rescript. scilicet, necesse esse facere
mẽtionem de beneficio taliter renunciato
in impetratione alterius. Neque illa singu
lariss̃a Guliel. Cassador. in decis. 1. de re
nuncia. scilicet, non obstare cessionẽ fuiꝛ-
se factam, nisi admissa fuerit per habẽtem
potestatem, etiam si fiat coram notario Cã
cellariæ, aut Cameræ Apostolicæ deputato
ad recipiendos cõsensus cessionum, & resi-
gnationum, quia licet habeant potestatem
recipiẽdi eas, non tamen admittendi, non,
inquam hæc obstant, quoniam solum pro-
bant, non perdi proprietatem beneficij,
per talem renunciationem, ex quo nõ infer
tur, non perdi possessionem, cuius so-
lius perditio præcedens prætensum spo-
lium sufficit ad impediendam restitutio-
nem, per supradicta in hac ipsa oppositio-
ne numero 6.

35 Septimo infertur, non esse nimium è re
publica illum intellectum cap. quod in du-
biis. de renunciatio. quẽ Petrus Rebuffus
in tractat. de pacif. possess. num. 149. ait ad
se vsque iacuisse sepultum, secundum quẽ
probat resignationem beneficii in manu lai
ci, verbo simul, & re factam valere, factam
vero verbis tantum minime, tũ quia neu-
tra valet, si non probetur a superiore, & v-
traque valet, si ab ipso probetur, tum qa ex
nullo verbo illius capit. hoc colligas, tum
qui remouem resignationem in manu laici
factam illius contextus ait esse nullam, per
illa verba. *Licet resignatio talium factа laico
nullam obtineat firmitatem*, tum quia ver-
bum, denuo, quod ipse ponderat ad signifi-
candum priorem partem illius ca. agere de
renũciatione re, ac verbis facta, nihil facit,
quoniam optime verificatur in eo, q solis
verbis renunciat in manu laici, & ab eo ite-
rum verbo accipit. Quid enim aliud sonat,

36 denuo, quã rursus, & de nouo, l. cũ prior.
ff. de distract. pignor. & l. 1. C. de error. cal
cul. ea qua facile colligas, denuo fieri etiã
quod solis verbis tractatur, tum denique,
quia intellectus recepti non sunt mutan-
di, nisi ratio aliqua, vel vrgens tex. nos
ad id moueat. l. g. minime. ff. de legi-
bus, cum vulgatis, quod certe hic non con-
tingit.

37 Octauo infertur, alterum aptius diseri-
men quam prædictum Petri Rebuff. inter
dimissionem verbalem simul, & realem be-
neficii, & verbalem tantum in manibus lai-
ci factam, scilicet, quod per hanc nõ videa-
tur perdi possessio, vt plurimum, per illam
vero sic. quoniam ex supradictis colligitur,
per solam renunciationem verbalem, etiam
in manibus superioris factam, in dubio

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non perdi possessionem, donec resignãs desinat incumbere illi, per renunciationẽ vero verbalem, & realem etiã in manibus laici factam sic. Cum enim per illam desinat illi insistere, videtur velle perdere illam, & ita perdit. quia constat posse hoc facere, sine auctoritate superioris.

38 Nonò videri potest cuipiam inferri quid dã mirabile. s. cum, qui dimittit prius beneficium ob posterius, quod probabiliter putat sibi esse quæsitum, non perdere proprietatem, neque possessionem prioris dimissi, nisi sit ei quæsitum illud alterum, quod clare dixit Rota in decisio. 101. in antiquis, q̃ in nouẽ rubricatis est 7. de restitutio. spoliator. tum quia actus agentium non operantur vltra eorum animum. l. non omnis. ff. de reb. credit. l. in agris ff. de acquiren. re-

39 rum domi. tum quia dominium, vel possessio sub cõditione relicta, vel tradita, nec perditur, nec queritur, nisi cõditione impleta. l. si me in vacuum. l. q̃is. §. 1. ff. de acquirẽ. possessio. cap. olim 1. de restitut. spoliato. quod ibi cum glos. latius probauimus, q. d. quid ibi Inno. quem Panor. sequitur, dixisset contra sententiam in prædictis legibus probatam, & receptam, & contra se in c. inter extera. de præb. probatum ibi quantum ad hoc per alios, & talis dimissio tacite

40 saltem est conditionalis. tum quia nihil vi deretur perdere, si expressa ub ea conditione relinqueret, quod fieri posset, eo q̃d etiam in spiritualibus conditio, quę tacite ineſt, exprimi põt, eo saltem omni mõ quo ineſt, iuxta gl. memorabilem cap. significasti. de electio. & cap. ad audientiam. 1. de rescrip. & alias citatas per nos in ca. olim pri-

41 infra cod. communiterque receptas, tum quia acceptio beneficii indebiti expectari non tollit ius iterum acceptandi sibi debitum, iuxta doctrinam communiter receptam in capitulo cum in multis. de rescrip. libro 6. quia tacite intelligitur fieri sub cõditione, si beneficium erat ei debitum. nec refert an illa conditio exprimatur, & protestatio fiat, nec ne, secundum communem ibid. Quod etiam tenet Cassador. in decis. nona. num. 4. de concess. præben. & id omnes apostolici expectantes cum clausula acceptandi, quod volent intra mensem pas-

42 sim seruant. Quod non ignorans Gometius, nescio an rei difficultate, an Felini auctoritate superatus in d. cap. cum in multis nume. 102. concludit cum Domin. in cap. 1. col. 3. de electio. lib. 6. & Felin. in capt. cum contingat. col. penult. de rescrip. acceptationem sub conditione factam minime valere, a quo duplici nomine fugiendum est. Et quod praxis probata Romæ vbique contrarium seruat. & quod cõditio tacite inhærẽs, etiam in spiritualibus, exprimi potest eo modo peniẽ, quo ineſt. Sicut ergo acceptatio beneficii expectati videtur facta sub conditione, & si quatenus acceptanti debitum est, & non refert an exprimatur, vel nõ exprimatur ea, & neutro casu quidquam judicatur acceptanti, si conditio non sit vera, ita videtur q̃d dimissio vnius beneficii facta ob aliud acceptum, iuxta d. capitulo si beneficia. tacite sit sub conditione, si ei debitum quæsitum secundum. Nec refert an tacite, vel expresse fiat, & per consequutionem neutro casu quidquã illi præiudicat, si conditio nõ sit vera, cui cõsequens est nostra illatio, scilicet, quod nec possessionem, saltem ciuilem, nec proprietatem.

Quę 4. fundamenta licet vrgeant, nõ tã concludunt illationem, cum quia is, qui habet animum quærendi possessionem simpliciter secundi, ob quod dimittit prius, quem habet is, de quo loquimur, vt in corol. 14. dicemus, videtur etiam habere animũ relinquendi possessionem prioris, licet nõ proprietatem, etiamsi exprimeret cõditionem tacite inhærẽtem, eo modo quo ineſt, per quod soluuntur primum, & tertium. Secundum autem tollitur concedendo defectum quidem conditionis, quæ tacite non ineſt, impedire assequutionem, vel amissionem possessionis, non aũt defectũ eius, quę tacite ineſt, vt in d. corol. 14. dicemus.

Ad 4. autem respondeo concedendo quidem illa, quæ assumuntur in eo de acceptante, procedere quoad proprietatem, non autem quoad possessionem, vt in d. corol. 14. apparebit.

Quare dicimus hanc 9. illationẽ non inferri efficaciter ex supradictis, sed esse veram ea ratione, quod Roma Pont. magna æquitate motus induxit per illud cap. si beneficia. fictionem, qua dimissor prioris de quo ibi, videatur semper possedisse, ac numquam recessisse a priori, saltem ad effectũ, deinde ad illud redeundi, ac si nunquam discessisset. quod ibi senserunt Arch. Ioann. Andr. & Anch. & Rot. in cad. decis. 101. in

antiq. quæ in nouo rub. est 7. de rest. spo. & Collectarius in c. Relatum. nu. 6. de cle. non resi. & per consequutionẽ fingitur, non reliquisse possessionem, sicut vere non reliquit proprietatẽ, & consequẽter alter, qui illud accepit, fingitur nunquã quæsiisse possessionem ad effectum saltem prohibẽdi liberum reditum illi dimissori, sicut vere nũquam quæsiit proprietatem, tum, quia illud c. si beneficia, hẽt, huiusmodi dimittentem libere posse redire ad prius beneficiũ, non obstante collatione alteri facta, vt hẽc versicu. *fatemur* Immo & non obstante assignatione alteri facta, vt ex priori parte colligitur, quod verbũ ad possessionem refert finis capit. pro illorum. de præbend. at non posset libere redire nisi retineret, aut fingeretur retinere possessionem suam

43 saltem ciuilem, ratione cuius posset, si op* esset pellere ẽt vi eius occupatorem, & possessorem naturalem, iuxta notata in l. clam

44 possidere. §. qui ad nundinas. & l. sequẽti. ff. de acqui. pos. Cum is dicatur libere ali quid posse, quod potest non obstante reclamatione, ac contradictione alterius. per Extrauag. 1. in hoc mihi sing. de empt. & gl.

41 putatam sing. in verbo, *libere*. cle. dudum. de sepul. tum, quia illud capit. si beneficia. præsupponit, illum reditum libere fieri posse etiam post hebdomadam, mensem, annũ, & tantum tempus, cuius parua pars esset plus satis nouę prouiso ad capiendam possessionem. Qũ, ait posse redire postea quã certior fuerit effectus nihil intis sibi quesitum fuisse in secundo, quod nec facile, nec

48 cito contingere solet. Et nouę prouisi, quã cito possint, etiam vtentes diplomate, curare solent, apprehendere possessionem beneficiorum sibi collatorum. Ergo luce clarius præsupponit, redire posse ipsum libere ad suum prius, etiamsi ab alio eius possessio sit occupata, quod tamen facere non posset, nisi ciuilem saltem retineret possessionem.

Postremo, quod absurdum, & iniquum esset, vt qui tam pie, ac æque relinqueret alteri secundum, certior factus id esse suum, oporteret per lõgam litem recuperare possessionem prioris tam pie relicti, ergo non est affirmandum. l. nam quod absurdum. ff. de bonis libert. c. dudum. de præbend. lib. 6. An autem c. illud, si beneficii. extendat ad dimittentem causa permutationis, non dispuramus in præsentia. Quia super ipsomet c. bis, olim, & postea in d. c. inter cętera. de præb. dispuramus.

46 Decimò infert ratio clara, quare huiusmodi dimissor propria auctoritate põt redire ad illud suum beneficium prius, vt dicit Archidia. ibidem, si quia possidet ciuiliter, saltem donec volens redire repellatur. iuxta l. sed & si nolit, cum fine legis præcedentis. ff. de acquir. poss. Quod procedit nõ solum si a nemine esset occuparum, vt omnes ibi affirmant, sed etiam, quando esset, vt videtur sensisse Archidia. probatus a Io. And. & Petro ab Anch. ibidem, tum, quia nihil in hoc distinguit, tum, quia ea ratione ad id mouetur, quod videtur non diuertisse, nec recessisse ab eo. Quamuis Dom. & Perus, ita distinxerint secuti Collectorẽ decisio. Rotę 101. in antiquis, quæ in nouo rub. est 7. de rest. spol. nõ satis, vt puto asse cutum prædicta, quæ altius eius doctissimus ille Arch. & rot. ipsa tota, excepto Collectore, perpenderant.

Vndecimo infertur neruosa ratio eius, quod singulariter, sed fragiliter fundatum

47 dixit Probus in d. cap. si beneficia. colum. fi. s. eiusmodi reuertentem ad suum beneficium non incidere in pœnam. cap. enim qui. de præben. li. 6. licet auctoritate propria recipiat illud ab alio occupatum, etiã ui adhibita. Ratio enim concludens illa est, q̃d possidens aliquid ciuiliter, cum primum scierit id teneri, vel possideri naturaliter ab alio, impune potest aliũ vi depellere, si sponte nolit cedere. Non. n. incurreret pœnam l. si quis in tantam. Vnde vi, qui peregre profectus perderet possessionem naturalem suæ domus, quam alius eo abeũte occupasset, & postea rediens eam sibi, sine alia iudicis auctoritate vi reciperet, per ea quæ leguntur, & annotantur in tex. & glos. d. §. qui ad nundinas. & pulchrè annotauit Ioan. Imol. in capitul. olim. numer. 6. infra eodem.

Duodecimo infertur ei, qui ita dimiserit beneficium longe vtilius esse clam, aut ẽt ui auctoritate propria, aut iudicis, sine cognitione procedentis possessionem eius capere, aut continuare, non solum, si adhuc vacat, sed etiam si sit iam occupatum ab alio, qui nolit eam sibi sponte dimittere, modo id cõmode facere possit, quẽ expectare, vt iudex, occupatore vocato, cum causę cogni-

tione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione eam sibi restituat, tum, quia tardissime restitutiones hæ fiunt hodie, tũ, quia non est cur timeat pœnam cap. eum, qui, de præb. lib. 6. vt prædictum est, tum, quia contra illum occupatorem, si petat restitutionem, potest excipere se non spoliasse eum, sed potius cauisse, ne spoliaretur ab eo sua possessione, saltem ciuili, quam veram licet per fictionem, quæsitam habet, quod facile faciet, probato coram iudice non esse sibi ius quæsitum in secundo, & ob id illud omisisse, ac ad suum prius rediisse, quæ longe quotidiana sunt.

Decimotertio infertur ratio efficax illius decisio. singularis Petri Rebuffi. in titul. de pacific. possess. numero 143. scilicet, eum qui triennio possedisset beneficium pacifice coniuncto tempore, quo illud possedit, antequam ob aliud dimitteret, cum tempore, quo possedit posteaquã rediit ad illud, iuxta d. capitulo si beneficia. gaudere regula de triennali possessore. quoniam per prædicta fingitur non amisisse possessionem, saltem ciuilem. Pro illatione facit illud Collectarii in ca. relatum. de cler. non resid. num. 6. scilicet volenti redire ita in suum prius beneficium, non posse referri quæstionem vllam defectus iuris, etiam quia, vt ille ait, fingitur non mutatus. Facit, quod talis acceptio secundi per ignorantiam probabilem facta, & reditus ad prius nihil ei præiudicat, vt illud ipsum c. habet.

Non obstat primo, quod triennium illud debet esse cõtinuũ, vt late tradit Gomet. super regu. de triennal. poss. quæst. 16. & quę. 20. & 46. quoniã per prædicta apparet esse continuã saltem ficte, quia ciuilis possessio eius, qui ex cõtinẽti postquam sciuit alium occupasse naturalem, recuperat illam, non cẽsetur interrupta, vt diximus in cap. olim. infra eod. post Ioann. Imol. numer. 6. At is, qui recuperat naturalem, aut vi, aut sponte ab occupatore beneficii a se dimissi, cũ primum nouit sibi non esse quæsitum secundum, ex continẽte videtur eam recuperare, quia tunc primum nouit se per fictionẽ veram ciuilem possessionem habere, per prædicta in coroll. 9.

Non obstat secundo, quod prædictus Petrus Rebuff. ait vbi supra stricto iure verius esse contrariam sententiam, tum quia hanc nostram appellat æquiorem, tum quia eius fundamẽta tolluntur per cõsiderationẽ possessionis ficte continuatæ, tum quia ẽt ipse tandem nu. 148. sentit hanc nostrã opinionem seruandam in eo, quia dimisisset prius re tantum, & non verbis, & æque facile est idẽ defendere in dimittente verbis, & facto, ac in dimittente tantum facto, quia vtroque casu per dimissionem prioris vere perditur possessio eius, & per dimissionẽ posterioris fingitur non perdita per suprædicta, tum quia æquitas illa illius c. si beneficia. nullum videtur recipere rigorẽ aduersus tã sanctè dimittẽtẽ. Primo prius, ne duo beneficia habeat, deinde posterius, ne alienum occuper, argum. veri. notalis, & versic. statuimus illius cap.

Decimoquarto infertur mirabilis differentia inter possessionem, & inter dimissionem, & acceptionem quoad proprietatem, quoniam per eas sub cõditione tacito actui inhærente factas, q̃ritur, & perditur possessio, siue illa exprimat̃, siue taceatur, & siue verificetur, siue non, vt vtiliter iuxta, ac singulariter colligitur ex decisio. Rotæ. 15. Quidam in antiquis, quę in noue rubricat. est 19. de restitu. spoliato. quæ determinat eum, qui accepit possessionem alicuius beneficii sub conditione expressa, si ei debeatur, & saluo iure alterius, & non aliter, & post eã acceptam spoliatũ, restituendum esse, antequam aduersarius admittatur ad spandum, illud beneficium non fuisse ipsi debitum, & ita non fuisse adimpletam conditionem sub qua inductus, & admissus fuit in possessionem. Proprietas vero non perditur, nec quæritur per tales admissiones, vel acceptiones conditionales, nisi purificentur per ea, quæ dicta sunt in illatione noua.

Decimoquinto infertur, non esse verũ, quod ait Bal. in l. quoties. C. de rei ven. nu. 6. quẽ sequitur Io. Bertha. in verb. possess. nu. 28. scilicet perdi possessionem beneficii ecclesiastici per sententiam priuatiuã contra possessorem latam. Neq; id ait Inquem ipsi citant in ca. cum nostris, de concess. præb. Sed neque ipse Bald. id ait in l. 1. sub fi. C. communia vtriusq; iud. & in l. traditionibus. sub fi. C. de pactis. Neq; Ang. in l. ex hoc iure. sub finẽ ff. de iustit. & nur. licet id eis in illis locis tribuat prædictus Io. Berthachi. vbi supra, immo nec, vt arbitror ipsemet Bald. in d. l. quoties. voluit dicere, quod

quod dixit, sed id quod ait Innoc. in d. c. cũ nostris. col. 3. f. in iuribus incorporalibus,
36 vti nihil corporale attingitur, quales sunt electiones, & iurisdictiones, per sententiã primatiuam, saltem illam, per quã imponit silentium, adimi possessionem victo, & quęri vincenti, tum quia pro suo dicto Bal. allegat Inn. in illo cap. tum quia Bal. in aliis duobus prædictis locis, & Ang. in d. leg. ex hoc iure in hoc casu loquuntur, tum, quia Inno. in d. ca. cum nostris. expresse contrarium ait in possessione beneficii in verba. *Et autem talia sunt incorporalia vbi aliquid corporale attingitur, vt in præbenda, possessor condemnatus non prohibetur per aduersarium exercere vt prius*, &c. Et non est verisimile Bald. qui in aliis locis recte intellexit Inn. in eo loco perperam intellexisse, sed potiꝰ excidisse, illi verbum beneficii, pro verbo iuris incorporalis nihil corporale attingen
37 tis. Ob quæ obiter admonemus lectorem, Ioan. Berthach. virum alioquí perdoctum, & laboriosissimũ, & qui suo illo indi re plurimum lucis attulit iuris peritis, non nihil re nebularum frequenter obducere, dum sicut in hoc loco auctorum sententias parum fideliter colligit, & negligentius expendit. quo vitio, vt plurimum laborare video nostros, qm allegationum copia, & auctorum nomenclatura potius, quam iudicio, & perpendiculo, gloriam sibi comparant.

1 Antiqua, siue opposita difficilia.
2 Possessionem prioris beneficij non perdit quis ex ipso, quod eius dominium perdat, per adeptionem alterius, vel alio modo. & nu. 12.
3 Renuntio, vel alia beneficij amissio sine animo perdendi possessionem presumitur fieri, quoties post eam fallam, insistitur illi.
4 Renunciare non videtur prius, qui adipiscitur posterius, sed primum illo.
5 Clericus contrahens cum corrupta, vel diu se enormibus miscens, an renunciet priuilegio clericali, & qui deliquit, vel contrahit in alienis territorijs an pereat.
6 Titulus colorandi quoad vnum effectum, & non quoad alium.
7 Intellectus clem. Gratia. de rescrip.
8 Argumentum a iure quærendo ad quæsitum non valere.
9 Beneficio ipso iure perdito per nõ promotionẽ,

incumbens per triennium, gaudet regula de triennali possessore, & etiam quilibet alius, quoquomodo id perdens. nu. 10.
11 *Disputatio quæstionis nouæ super breuibus ad expetendam possessionem de more solitis concedi episcopis.*
12 *Clausula resolutiua breuibus de more inserta tenor.*
13 *Extra. Inuncta tenor, & causa finalis expressa, & nu. 14. & tacita nu. 39. & 40.*
16 *Papa dum quid vult esse infectum verbis concipit contrarium illud.*
17 *Renunciatio intra tempus legitimum non publicata quando nulla.*
18 *Possessori non audito, sua possessio non tollenda, etiamsi dominium perderit ante declarationem. nu. 20.*
21 *Dubius de iurisdictione sua non iudicat.*
22 *Exorbitantia non extendi ad similes casus quando, &c.*
23 *Littera Apostolica quæ, & constitutionem pro finiendis terminis ad eas expediendas, restringendam esse.*
24 *Felini lapsus insignis.*
25 *Gomezij indiligentia, & lapsus communis illius & Felini.*
26 *Possessio cum sola supplicatione signata præbenda restituenda.*
27 *Supplicatio signata sufficit ad absoluendum reum, & probat quoad quid. nu. 28. non autem quoad quid. 29.*
30 *Dispensationes signatas, etiam litteris non expeditis prodesse in foro non conscientiæ foro, in exteriori vero tantum quoad quid.*
31 *Administrare possunt etiam hodie sine litteris aliquæ Prælati, & Prælatæ.*
32 *Extravagantis, Inuncta, pœnam exigere præsumptionem, & malam fidem præsumentem. Quæ lex punit, non punit simpliciter transgredientem. nu. 33.*
34 *Ordinatus inordinate, ipso iure hodie suspensus est, & si ante suspensionis sublationem celebrat irregularis cum quotidiana, & noua limitatione. nu. 35.*
36 *Gomezij lapsus circa extrauag. Inuncta.*
37 *Vacationem indultam per breuia Prælatis cõcedi solita ad possessionem capiendam, nouam esse.*
38 *Possessio an capiatur nomine præsisi, vel nomine Camerę Apostolicę plurimum referre in materia extrauag. Inuncta.*
39 *Litterarum expeditio quando includit earum assensum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

40 *Clausula habens rem pro infecta quanto magis rite virtutis, quam quę caſſat.*

41 *Prælati ſeſſa intra ſex menſes breuis, nalere, licet nunquam expediat litteras.*

41 *Regulę Cancellariæ 28. & 35. pulchra & noua declaratio. Et quod neutra illarum habet clauſulam, quæ rem pro infecta habeat contra Gometium, pu. 45.*

Oppo ſitionis octauæ ſolutio.

OCtauę oppositionis dilutio etiam ex prędictis infertur. Si quidem illa fundabat in cap.licet.2.de præb.lib.6.quatenus secũdum intellectum receptum habet,eum,qui per adoptionem beneficii posterioris,eiusdemque incompatibilis, perdit prius ipſo iure,iuxta cap.de multa. de præb.illud renunciare videri,iuxta clemen. Gratiæ. de reſcriptis, non tamen ob id perdere poſſeſſionem eius,neque debere ab ea expelli,antequam audiatur, & iudicetur eſſe pellendus,immo poſſe agere de ſpolio,& reſtituẽdum eſſe,ſi aliter ſpoliaretur.Cuius cõtrarium innuit hoc c.Primo quatenus probare videtur, per renunciationem ſpontaneã perdi poſſeſſionem, & iõ eius reſtitutionẽ petentem repelli poſſe per eam. Secundo quatenus ſuadere videtur, per amiſſionem tituli beneficij iure ipſo incurſam pdi poſſeſſionem, eo quod illa in beneficio ſine titulo,ſaltem colorato, haberi nequit,argu. gioſ.ſingul.clem. 1. de cauſ.poſſeſ. & per talem amiſſionem tituli perditur color eius, ſecundum Panor.receptum in c.eſi noſtris. de conceſ.præbend.Hæc *ἀντιλογία*,ſiue cõtrãdictio,& oppoſitio gemina,licet non ſemel a nobis fuerit in hac, & Salmanticenſi Academia in conſeſſu eruditionis prędlare virorum publice obiecta, nunquam tamẽn ſatis ſoluta fuit.Quæ tamen per dicta in ſpecedenti oppoſitione facile tolletur. Posterior quidem pars negando,perdi poſſeſſionem beneficii per amiſſionem tituli eius, etiam iure ipſo incurſam, immo neque pdi colorem eius, quoad effectum ſaltem continuandi poſſeſſionem, vel eam nouę quærendi, per ea, quæ diximus in præcedenti oppoſitio.num.10. & ea, quæ ſingulariter Archidia.prius, & poſtea gl non relato eo, dixerunt in dicto c.licet 2.verb. *Te non vocato*,eum,qui perdidit ipſo iure beneficium prius,per acceptionem posterioris nõ perdere eius poſſeſſionem, & dici titulo poſſidentem,licet iniuſto.Quibus gloſſ.illa ſingulariter in fine de ſuo addidit,diſpoſitionem illius decretalis, & prædictã omnia dicta de eo,qui perdit ipſo iure prius beneficium per adeptionem posterioris, procedere etiam in omni alio, qui ipſo iure perdit beneficium,prior autem pars huius oppoſitionis tollitur reſpondendo, domatiũ beneficii ſępiſſime perdi poſſe, & perdi ipſo iure,non perdita poſſeſſione, non ſolũ p negligentiam,delictum, acceptionem alterius incompatibilis,& alias actiones, ſed & per expreſſam renunciationem,modo ea fiat ſine animo amittendi poſſeſſionem. Vt præſumitur fieri,quoties beneficiatus non obſtante illa negligentia, acceptatione, delicto, vel renunciatione per ſe,vel per aliũ inſiſtit illius beneficii poſſeſſioni,ob ea quę dicta fuerũt in oppoſitione præcedente.nu. 9.& aliis 4.ſequentibus.Et ita quãuis, ſine præindicio veritatis, concederemus per adeptionem posterioris incompatibilis videri quem renunciare prius,tamen quia id facit, ſine animo amittendi poſſeſſionem, cũ non deſiſtat per ſe,vel alium inſiſtere priori,non amittit eius poſſeſſionem, ad hunc ſaltem effectum poſſeſſionem ſatis coloran di. Diximus ſine veritatis præindicio, quoniam nobis verius videtur,eum,qui tale posterius beneficium acceptat non renunciare prius,ſed perdere potius, & priuari a iure, & pati pœnam illam a lege inflictam. Tum quia cap.de multa.& extranagans,execrabilis.expreſſe habent,talem ipſo iure priuari,& non habent,videri renunciare. Tum quia nõ renunciet expreſſe, ſed neque tacite ſaltem frequenter, cum non habeat,niſi perraro animum id faciendi tacitum,immo retinendi vtrumque,vt per eadem iura patet.Tum,quia ſi non relinquatur prius,perdit etiam posterius, vel per ſententiam,ſecundum rempus.cap.de multa,de præbeu. iuxta gloſ.memorabilem Extranag.execrabilis.Ioan.22.§.Qui vero,verb. *ipſo iure privari*, vel *ipſo iure*, ſecundum tempus hodiernum extranagan.execrabilis. At ſi videretur renunciare, non incurreret illam pœnam. Quoniam per renunciationem liberatur ab illa, vt prædicta Extranagans habet, etiam verbalem ſecundum tempus, cap.de multa.vt glo.illius 2.docet. Quamuis non hodie ſecundum §.qui vero.prędictæ extrau.Tum,quia verius eſt,clericum, qui contrahit eam corrupta,non renunciare priuilegio clericali,quia non poteſt,ea.ſi diligenti. de foro competen.ſed priuari eo per cap.1.de bigam.libr.6. Tum,quia ſicut alias dicebamus in c.perpendimus, de ſenten.excommunic.clericus,qui diu ſe ingeſſit enormibus, dimiſſo habitu, & tonſura clericali, perdit quidẽ ipſo iure priuilegiũ clericale,ſine alia monitione,ſecundum Io. And.& communem ibi, vel ſaltem poſt trinam monitionem,ſecund.Pan. ibidem,non tamen eo perdit, quod videatur illi renunciare,quod frequenter nec vult facere,neque ſi maxime vellet,poſſet, ſed perdit per pœnam legis, quam merito,volens,nolens incurrit. Tum quia,vt in cap.dilecti.de foro competen.declarando ea, quę Panorm. ſcribit ibi notabili 4.dicebamus, clericum, q cõtrahit,vel delinquit in territorio Epiſcopi alieni, eius iuriſdictioni ſubiici quoad ea, ſed non per prorogationem expreſſam,quam nec facit,neque facere poteſt,ſi ne conſenſu ſui epiſcopi.ea.ſignificaſti.illo tit.Neque fortiori ratione per tacitã, quã non intendit ſaltem frequẽter facere, neq; ſi maxime intendere poſſet, cũ nequeãt illa eſſe maioris potentię,quam expreſſa,arnotatorum in c. qui tacet.& c.is qui tacet. & c.ſciẽti.de reg. iu.li.6.ſed per diſpoſitionem legis,quę eam volentem nolentem ob faſtum ſuum ſubiicit alieno Epiſcopo.

6 Ex quibus infertur primo intellectus clemen.Gratię de reſcrip.quatenus habet,renunciare videri ſuæ gratiæ, quæ expectat vnum beneficium,eum, qui alterum illi repugnans accipit, ſicut enim illam clem.in prælecti cap ſi quando. Excepto.ſexta.nu. 1.de reſcri. vtiliter ampliauimus ad multa, & in his nouiſſime ad acceſſus, & regreſſus quotidianos,ita nũc ſubtiliter illam, & omnia per nos ibi ſupradicta declaram⁹,intelligenda eſſe non de vera renunciatione expreſſa,neque tacita,ſed de perditione iuris illius ad rem, quæ vim renunciationis hẽt quoad illum effectum amittendi, de quo lotis intelligi eſſe creditur, eo quod non dicit *Renunciat*, ſed *Renunciare* videris, quod impropietatẽ deſignat, iuxta l.1.§.deiecciſſe, adiũcta gl. verb.videor.ff.de vi & vi armat.

7 Secundo infertur enervatio argumenti primo aſpectu neruoſi cuiuſdam aduocati. Melchioris relati per Gometi.in re.de triẽnali poſſ.q.10.quatenus ex d.cle.Gratię.ſimebat argumentum ad probandum, renunciare prius beneficium curatũ, qui accipit alterum illi ſimile. Quæ tamen argumentatio duobus modis eneruatur, tum,quia,vt prædictum eſt negari poteſt illam cle.agere de renunciatione,ſed de priuatione iuris,q̃ quoad effectum perdendi illi æquatur, tũ, quia non ſequitur renunciat expectatiuæ, & iuri ad rem, ergo & prouiſioni,ac iuri in re.Quoniam hoc non poteſt renunciari,niſi in manibus ſuperioris, illud autem ſic vt in d.nu.d.c.ſi quando. dicebamus.

8 Tertio infertur deſtructio illius illationis, quam illemet Melchior faciebat.ſatis, qui accipit posterius, videtur renũciare prius, ergo perdit eius poſſeſſionem ciuilem,& naturalem,quoniam ex ſuo antecedenti cõceſſo,nõ ſequitur ſua cõcluſio, qñdoquidẽ nõ p oẽm renũciationẽ pditur poſſeſſio pdicta proxime in hac,& ꝑcedẽti oppoſitione.

9 Quarto infertur, facilis defenſio illi⁹ cõcluſionis,quotidianæ,ac aureæ, quam Gometius vir varia lectione,& rara eruditione clariſſimus,ait in d.q.10.poſt multa placuiſſe prætorio Rotæ, quam nos quoque ante operum eius editionem affirmauimus,arg. eorum,quæ ait gl.illius regulæ quæ eſt 33. column.8.& penul. Concluſionis, inquam illius.Eum, qui triennio poſſedit eccleſiã parochialem,ſine presbyterio pacifice,poſteaquam debuit ad presbyterium promoueri, vti poſſe beneficio illius regulæ de triennali poſſeſſore, & eam repellere cõtra ſe agentem.Quoniam non obſtat illa priuatio iuris, quominus inſiſtens beneficio etiã ipſo iure perdito,dicatur illud poſſidere p triennium, ſi tanto tempore incubuit ei,per prædicta.

10 Quinto infertur, idem eſſe dicendum de illo, qui contra diſpoſitionem capituli de multa. tenuit prius per triennium, vel contra extraua. Execrabilis Ioannis 22. vtrumque pacifice per triẽnium,& de quolibet alio qui beneficium perdit ipſo iure ſine propter violentiam, iuxta capiulum eum,qui,de præbend.lib.6.ſiue ob non ſolutionem penſionis, vel dimidiatorum fructuum, quæ dimidiatam annatam vocant, ſine ob aliquid aliud quo ad ſufficeret iure communi, vel particulari, & nihilomi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus ei per triennium insisteret. Quoniam hi omnes pari ratione ea se regula defendere possunt longe efficacius per ea, quę a nobis in hac oppositione, & præcedenti sunt adducta, quam ea, quę adducit Gomez. ibi rei difficultate superatus, non semel veluti labans. Quibus consequens est, idem dicendū de renunciante, modo ic, & prædicti allegent titulos nouos, vel dispensationes sufficientes, licet eas non probent, vt Card. sentit in c. cum nostris. de concess. præb. q. 12. & Cosmas in statutis Ecclesiæ Gallica. de pacif. posse. in gl. 1. col. 3. & 8. vel saltē non confiteantur defectum proprietatis. Alioq enim ille defectus efficeretur notorius per confessionem illam iudicialem, & ita cum constaret, eum mala fide, & contra conscientiam tenere, merito non debet gaudere beneficio illius regulæ, iuxta ea, quæ tradit Petr. Rebuffus. in tit. de pacif. possess. num. 28. & longe satius esset eo nō gaudere, quā mentiri, arg. cap. Matthæus. de fim.

11 Diximus ēt satis coloratum quoad hunc effectum. Nam quod effectus illos, de quibus tractatur in cap. cum nostris. & c. litteras. de concess. præb. forte non est, vt in oppos. 10. iterum tangemus.

12 Sexto infertur, decisio illius quæstionis, quæ anno superiore occurrit, cum in aliis, tum in hac tua Ecclesia Conimbricensi, Reuerendissime Præsul, ac Comes longe illustris. Quam plectione publica proponere, ac rei difficultatem ostendere coram auditorin doctissimo, & ad id vocato, coegit me rumor sparsus, quod in regis, & domini nostri, ac tui, qui eius eras cōfessarius, gratiā, Capitulum tuum multis nominibus egregium simularet dubietatem, quę non erat, quo minus pronūciaret sedem vacare. Quæstio, inquam, plurimum controuersa, simul & noua fuit. An Capitulum iure debeat, an saltem possit episcopo contradicente administrare episcopatum, tanquam sede vacē, quod litteræ prouisoriæ non ostendant intra sex menses a die datę breuis Apostolici, de more concedi soliti ad capiendā possessionem Episcopis apud Sedem Apostolicam prouisis, cum clausula illa: *Volumus autem, quod intra sex menses a data præsentium computandos, litteras Apostolicas super prouisione, & præfectione huiusmodi sub plumbo in tuā expedire, & iure Camerę Apostol. propterea debita persolucre omnino teneatis. Alioquin eisdem sex mensibus elapsis prouisio, & præfectio prædicta nulla sint, & esse censeantur.*

Fuerunt viri eruditione clari, cum his tum alibi, qui dicerent posse debere q̄ Capitulum id facere ęque, ac faciebat ante illius breuis præsentationem. Pro quibus ipsi ita primo colligebamus. Nullus Episcopus, aut superior Prælatus, neque vllus Abbas, vel Prior, qui Abbati æquatur, pōt administrare dignitatem illam, ad quā promotus est apud Sedem Apostolicam, neque se cipi a Capitulo, sine illius litteris, neque cū illis, nisi prius ostensis. per extraurag. iniūcte. de electio. quam citauit Panor. in c. nostri. & c. qualiter. de electio. & in c. in nostra de rescript. & meliorem mundi appellauit Nicol. Boer. in libr. de legato. præludio. 5. columna. 3. At in nostro casu Episcopus non habebat litteras expeditas, & si habebat nō ostendebat: ergo neque ipse administrare poterat, neque Capitulum, vt id faceret, permittere, & per consecutionem per Capitulum, & non per Episcopum tali casu debet Episcopatus administrari.

Secundo argumentabamur, q̄ intentio Romani Pont. cōcedentis gratiam, est attendenda, ca. super litteris. de rescrip. c. fin. de præb. & c. cum in illis. §. 1. eod. tit. lib. 6 At intentio Papæ, qui eiusmodi breue concedit, est eo casu, quo non expedirentur litteræ intra sex menses, inducere eandem vacationem, quę fuit ante illud breue concessum, & in illā non potuisset Capitulum recipere Episcopum neque obedire illi, sine litterarum ostensione, ergo neque in hac.

13 Tertio, quod causa fi. & principalis illius extrauag. expressa est, ne is haberetur Episcop⁹, de quo dubitaretur, an esset, vt patet ex prōœmio ipsius, vnde illa colligi solet, iuxta c. quia propt. de elect. & l. fi. ff. de hæredibus instituen. & tradit Gome. in regula de annali possess. q. 1. at lapsis sex mensib⁹ merito dubitari potest sit Episcopus, nec ne. ergo necessaria erit litterarum ostensio, vt Episcopo Capitulum pareat.

14 Quarto, quod causa fi. tacita illius extrauag. fuit, ne iura Camerę Apostolicę fraudarē tur, vel nimium deferrentur, susceptis Episcopis, sine litteris, at si post hos sex menses in breui contentos, Episcopus posset cōtinuare possessionem antea receptam, & Capitulum ei obedire, sine litterarū expeditarum ostensione, pinde cōsequeret fra⁹ iurium ea-

ēmērę Apostolicę, ac si ab initio per solam signaturam reciperetur.

Quinto formabamus argumentum, qđ non nullis apprime eruditis fuit insolubile, scilicet, quod in materia, vbi agitur, de receptione, & obedientia Episcoporū, per litteras expeditas, intelligimus litteras expeditas, & Capitulo ostensas, p d. extraua. iniunctæ. at breue, per quod Episcopo mādatur dari possessio, loquitur de receptione ac obedientia Episcopi, ergo per expeditionem litterarum, quam exigit intra sex mēses, intelligenda est expeditio cum ostēsione earum.

16 Sexto facit, quod cum Romanus Pontifex ea, quę iuris sunt positiui vult haberi p nullis, & infectis, non solum ea ipsa, quæ vult haberi pro talibus annihilant, sed etiā facta virtute illorū, iuxta gl. fing. in Cle. 1. verbo, pro infectis, de censibus. celebratam a multis, in quib. est Carleum Pan. & Imol. ibidem, & Pan. in consi. 84. primi voluminis, Fel. in c. 1. colum. 7. & in ca. fin. col. 3. & 4. de consti. & in c. æterum. col. penult de rescript. at Romanus Pōtifex per huiusmodi breue non solum vult Episcopos, q̄bus illud concedit, priuari episcopatibus suis, vel ipsos vacare, si litteras intrā sex mēses non expedierunt, sed etiā vult prouisiōes, & p̄fectiones prædictas nullas esse, ac tales censeri, ergo prouisio, & præfectio p̄dictę, immo, & possessio earum virtute accepta, & alia omnia inde secuta erunt nulla. Con-
17 firmatur hoc per regulam Cācellariæ 34. quatenus habet, renūciationē eius, q̄ post eam factam in manibus Papæ sex menses, vel in manibus ordinarii vnum vixit, & in possessione moritur, habēdā esse pro nulla, ac per illam annihilationē perinde perit illa renūciatio, & vacatio inde manans, cum possessione virtute illius accepta, ac si nunquam fuisset facta, ergo etiam per annihilationē prouisionis, & perfectionis per huiusmodi breuia inductam, perinde pereūt illæ ac si nunquā factæ fuissent; at si nunquā illę factæ fuissent necessaria esset ostensio litterarum, ergo etiam si factę fuerint. Confirmatur hoc per regulam Cancellariæ 18. de infirmo resignante inductam eodem modo quo regula prædicta 34.

His tamen non obstantib. cōtrariū infertur ex prædictis id, quod etiam tunc visum fuit nobis iuri cōsonātius, s. neq; Capitulū neq. debuisse, neque potuisse administrare hūc episcopatum, te, Reuerendissime Præsul, non consentiente, immo contradicente ac administrare volente.

18 Primo, q̄ nemo potest, neq; debet inuitus a possessione sua, præsertim legitime q̄sita, repelli, nisi auditus, & dānatus. c. 1. 2. q. 1. c. 2. de caus. poss. & propriet. ēt si dñs rei possessæ ipso iure illud dominiū perdat & illa si beneficiū ecclesiasticū. c. licet. in 2. de præb. li. 6. cū multis aliis, q̄ nos ad aliud propositū copiosē citauim⁹ in præle. c. cū. contingat. de rese. in 3. caus. nullit. nu. 3. At Episcopus in casu ꝓpositō q̄situs, & nō q̄o cunq;, sed legitime possessionē p breue p̄dictū, ergo nec potuit, nec debuit inuit⁹ ea priuari, antequā audiretur, & dānaretur.

19 Secundo facit, quod nemo perdit possessionem rei, etiā si sit beneficiū ecclesiasticū, propterea tantum, quod perdat titulū eius etiam ipso iure, ob aliquam negligentiam, delictum, aut aliam actionē, nisi animus verus, vel p̄sumptus perdēdi eam intercesserit, vt in oppositione 7. conclusum est, ergo licet ob negligentiam expediendi litteras Apostolicas Episcopus perdidisset episcopatum, quoad proprietatem, non tamen iō perdidisset quoad possessionē, cū nō fuerit ei animus perdendi eam, ergo non vacabat quoad eā episcopatus, ac per consequutionē nō poterat Capitulū absque magna præsumptionis specie decernere eum vacare, & tanquam vacantem administrare.

Tertio, qđ ea, q̄ ipso iure perdunt, tollī non possunt a possessore antequā per iudicē cōpetentē declarentur esse perdita. c. cū fm leges, de hæret. lib. 6. & l. eius, qui debitorē. in prin. ff. de iure fisci. At in nostro casu non fuit declaratū per vllū iudicē, episcopatum ipso iure perditum esse, ergo nō potuit is tolli ab eo, qui eū tenebat, ēt si vere vacāsset per prædictam negligentiam expediendi litteras intra sex menses.

Quarto, quod nemo pōt iudicare i causa sua. l. 1. C. ne quis in sua causa ius dicat. c. 1. 4. q. 4. Nemo itē potest iudicare suum superiorem, capitul. cum inferior. de maiori. & obed. & c. inferior. 21. dist. Nemo itē dubius de iurisdictiōe sua potest iudicare. iuxta doctrinam Barto. in l. multum interest. ff. de cond. & demōst. & Per. ab Anch. & Feli. per illum textum in c. 2. de offi. de leg. & gl. fing. in cap. sępe. verb. peremptoe

Universidad de Deusto
Biblioteca

rię.de app.at hoc casu causa erat Capituli, & Capitulum erat inferior, iudicando saltē ratione possessionis, in qua erat Episcop⁹, & dubitabat de iurisdictione, qa dubitabat de vacatione, ergo neque pote.at pellere eum, sine cognitione, neque cognoscere, an esset pellendus, ergo non potuit declarare, episcopatum perditum fuisse, eiseque in se deuolutam eius administrationem.

Quinto facit, quod dispositio conditionalis non habet effectum ante conditionem impletam. c. si pro te. de reseri. lib. 6. l. cedere diem. ff. de verborum signifi. neque virtute illius potest indicari aliquid prius, quā constet illam esse impletam, arg. l. duo sunt Titii. ff. de testam. tutel. at prædictū breue est conditionale, quatenus inducit vacationem. Inducit enim eam sub illa conditione. *Si non expediantur littera intra sex menses* ergo nihil poterit fieri per illud, donec conflet, eas non fuisse expeditas intra illos. at hoc in ipso fine mensium constare nullatenus poterit, tum quia fieri potuit, vt penultimo, vel vltimo die illorum expeditæ fuissent Romę, tum quia danda erat aliqua dilatio alleganti eas esse expeditas, eo quod multis de causis terra, marique cōtingenti bus fieri potest, vt litteræ Romę confectæ intra sex menses non possint offendi Conimbricæ, etiam intra 12.

21 Sexto facit, quod dispositio a iure cōmuni exorbitans non est extendenda, cap. quæ a iure. de reg. iur. lib. 6. præsertim cum non continet materiam iuris, sed aliquid cōtra vel præter ius secundum Panor. in c. ad audientiam, de cler. non residen. quem sequit in notabili casu Gomez. in regu. de triēnal. q. 10. pag. 10. præsertim si etiam sit pēnalis. cap. pœnæ. de pœni. dist. 1. & maxime ad eū casum, in quo non esset eadem ratio. at extrauag. illa inuinctæ. exorbitat a iure communi, continet pœnam, dispouit in materia, quæ est contra, vel præter ius, & in casu alio a nostro, & in quo maior ratio suadet decisionem illius extrauag. Exorbitat, inquam, a iure communi. Quia illud habet, q probari posse facta per testes, ac per instrumenta l. in exercendis. C. de fide instru. extrauag. autem prædicta disponit prouisionem episcopatuum, & cæterarum dignitatum non posse probari, nisi per instrumēta

23 immo neque per omnia instrumenta, sed tantum per litteras Apostolicas expeditas, quales solę bulla munitę dicūtur, c. licet c. quam graui. de crimi. fal. & tradit Fel. in c. ex diligenti col. fi. de simo. & Gome. in regul. de non iudi. iux. form. q. 1. pag. 3. & ante illos gl. i regulę Cancel. 69. continet pēnam, immo multas pœnas, & contra multos, vt ex eius lectione palam est, disponit de casu alio a nostro. Nam disponit de prima, & noua receptione Episcoporum, & quorundam aliorum, in quo maior ratio suadet, decisionem illius extrauagantis, quam in continuanda receptione antiqua, argum. capit. quemadmodum. de iureiuran. ergo nō est ad eam extendenda. Et in specie, quod ois constitutio, & regula Cancellarię requirēs scripturam ad probandum sit stringenda, & non extendenda affirmat Rota in decisio. 522. quæ in noue, rubricatis est 27. de reseri. in nouis. quam in id citet Ripa in rubr. de constit. nume. 50. & lib. 2. responsorum. cap. 1. Et quod illa ipsa extrauagans, immūctæ, sit restringenda, speciatim ait gl. eius verb. *præsumat*.

Postremo confirmo hæc per gl. mihi singul. eiusdem extrauag. quę in ver. *recipiant*. ait ostensionem litterarum esse quidem necessariam a principio, cum possessio capitur non autem postea.

Ad primum ergo fundamentum in contrarium adductum respondeo, illam extrauag. inducere nouas pœnas, & agere de receptione prima, & noua, in nostro autem casu agi de receptione antiqua continuanda, & de non repellēdo iā recepto, & ita esse diuersum, sed in quo nō est eadem ratio, quę in illa, vt palā est, & ideo non esse ad hunc extendendam, per dicta in penultimo fundamento.

Ex hac solutione, & duob. postremis fundamentis pro nostra opinione factis, inferi

24 primo lapsum fuisse Fel. in ea. veniens col. 2. de accusatio. & in c. ne Dei col. 2. de simquatenus per illam extrauag. tenuit generaliter omnes, qui per Sedem Apostolicam prouisi accipiunt possessionem beneficiorū per solas supplicationes signatas, esse intrusos. Cui⁹ auctoritas i hūc diē multos fallit, ac multo plures forte fefellisset. nisi nos oli abhinc viginti duobus annis, in academia Cathurcensi a doctissimo Doctore Antonio de Petruti a, quem aliqui prælegentē audiuimus, cuius insignis repetitio extat in l. 2. ff. de iur. cum ambo super eodē casu cō

fuleremur

fuleremur moniti multa eius consilia reddita secundum illud dictum Fel. reiecta fuisse a senatu Parlamenteo Tholosæ residenti. postea Salmanticæ idipsum non semel audiuimus nostrum monuisse, quod & in hac Academia frequenter fecimus, neque immerito. Qui illa extrauagans est exorbitans, & pœnalis, & solum disponit de Episcopis, & Abbatibus, ac Prioribus qui loco eorum sunt, & illis æquantur. Neque est eadē ratio in aliis beneficiis minoribus, quæ in illis maioribus, propter maius periculum

25 arg. c. vbi periculum. de elect. lib. 6. Quod etiam ferunt Blasius Tholosanus Doctor (quem præceptorem habuimus) in add. Gafiel. de Monte Lugd. in regula 2. de reg. iur. lib. 6. Fel. autem. vt arbitror, falsus fuit summario Ioann. Francis. Panini, illius, & aliorum extrauag. proditoris.

85 Secundo infertur indiligentia quędā Gometii viri alioqui diligētissimi, qui in reg. de non iud. iuxta formam suppli. q. 1. sequutus Fel. in d. cap. veniens, dixit, eum, qui accipit possessionē alicuius beneficii litteris

28 non expeditis, perdere omne ius, quod habet, licet supplicationem habeat signatam. in qua re ambo bis peccant. Primo, quod illam extrauag. extendunt ad beneficia in ea contenta, deinde quod presupponūt eos, q contra dispositionem illius possessionē capiunt, perdere ius sibi competens, quod nullatenus habet illa extrauag. quam in hoc citat Gomez. neque regula 25 Cancellariæ, quam in id citat Fel. vt palā ex eorum contextu constat. Neque est verum, nisi cū violēter accipitur possessio, quo casu etiam si litteris expeditis id fieret, perderetur ius,

26 per cap. cum qui. de præb. lib. 6.

Tertio infertur, longe rectius esse illud Cassador. in decis. 8. de restitu. spoliat. si regulariter restituendam beneficii possessionem ei, qui eam cum sola signata supplica-

30 tione accepit, per illam extrauag. inuinctę, inductam per locum ab specialī, ac si clarius diceret, illam extrauag. seruandā quidem esse in casibus in ea contentis, nō esse autem extendēdā ad alios, & ita non esse restituendū eum, qui spoliaretur possessione, qui sine litteris expeditis, & ostensis capere in dignitatibus contentis in illa extrauag. alios aūt qui aliorum beneficiorū possessionem caperent sic. Facit quod signata supplicatio gratiam perfectam continet, & tribuit ius c. institutionis. 25. q. 1. & cle. dudum. §. nos. n. adiuncta gl. in verbo. *verbo*. de sepult. tradit Bald. in l. fi. C. de leg. Panor. in ca. nostri. de elect. & cap. in nostra. de reseri. adeo, vt etiam si Papa signans statim moreretur, nihilominus duraret gratia, & per mortem eius, cui facta esset, censeretur vacare beneficium, secundum Rot. in decis. 882. Nota, quod vbi gratia, q in nouo rub. est. 87. de reseri. in antiquis, & tradunt recentiores in rub. de constit.

27 Quarto infertur, verum esse illud, quod singulariter dixit Cassador. in decis. 2. de re iud. nempe, absoluendum esse in petitorio eum, qui ostendit solam supplicationem signatam, per quam constat non esse ius actori, ēt si vna, vel altera sententia esset pro actore lata, nō obstante regula Cancel. 25. de non iudicando secundū formam supplica-

28 tionis. Ex quo subinfert, solā supplicationē signatā facere fidem, quoad possessorium, & ēt quoad petitorium ad absoluendū tantum reum, quę conclusio noua, & mirabilis est.

Quinto infertur illud Ioann. Milis in repert. verb. gratia Apostolica. s. prouisum a Papa ante confectas litteras, non habere ca-

29 nonicum titulum, intelligendum esse quoad hoc solum, vt litteris non expeditis nō possit iudicari canonicus, non autē quoad alia, vt idem Cassador. vtiliter declarauit in d. decisio. 8. de restitu. spoliat. quem sequitur Gometius in d. regula. 25. q. 5. memor erroris Fel. & non sui, superius relati. licet Io. Mil. simpliciter sequatur gl. illius regul. & Fel. in cap. scisciatus. de reseri. nu. 23. Quod fuit dictum Rot. in decis. 458. in nouis, quę in noue rubr. est 20. de concess. præb. Pro corol. facit id. quod sæpe contra multos consului, etiam ante Cassadori & Gometii operum editionem per gl. in hoc aptam regulæ Cācel. 13. & aptiorem regu-

30 læ 53. Nempe solam supplicationem signatam, quę dispensationem ad duo incompatibilia continet, quoad forum conscientiæ sufficere sine litteris expeditis, imo & quoad forū exterius, qñ in eo nō agitur de illis incompatibilibus, sed de alio tertio, immo & si de illis ageretur, modo ante sententiā litteræ expeditæ præsentarentur. Quę pulchre declarat procedere Gomet. in d. quęs. 5. non obstante regula 53. quę habet, dispē sationem non suffragari, nisi litteris expeditis. Quoniam illa de suffragio, vel auxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio iudiciali est intelligẽda,& nõ de quolibet,sed de eo,quod est necessarium ad finẽ principalẽ ipsius per prædicta. Quod non solum in dispensatione duorum incompatibilium, sed etiam in qualibet alia dispẽsatione,pari ratione dicendum est,quo plurimorum animos scrupulosos confirmare potes. Quamuis idem Gome.parum sibi constans in quæst.9.eiusdem regulæ aliter, sed frigide loquatur.

Sexto infertur, eũ qui eligeret vnanimiter a Capitulo, essetque immediate Papæ subiectus, simul & a Curia Romana longe remotus,recipi posse a Capitulo,& administrare etiam hodie, litteris nõ expeditis super electionis cõfirmatione, tum quia etiã nullatenus confirmata electione recipi posset,& administrare.per c.nihil.de elect.vñ, quia illa extrauagans non debet extendi, vt prædictũ est,vltra ea,quæ continet,& solum continet prohibitionem apprehẽdendæ possessionis, & administrandæ dignitatis virtute prouisionis Apostolicæ,ergo nõ extẽditur ad apprehẽsionem possessionis, virtute alius medii legitimi, quale hẽt huiusmodi electus,tum,quia Old.consi.6. Posito sine præiudicio, determinat,Archiepiscopũ Brach.nostrum primatẽ, qui est immediate Sedi Apostolicæ subiectus,distãs a Romana curia,vltra 30.dietas,ad magnã instantiã sui Capituli,& pp ecclesiæ suæ necessitatẽ vrgẽtẽ,nondum obtẽta confirmatione a Sede Apostolica,administrando, & bonorũ Ecclesiæ administrationi se immiscẽdo,nõ icurrere pœnas illi" extrauag. Qđ et annotauit Io.Frã.in gl.fi. illius extraua.

Septimo infertur, illam extrauagantem non comprehendere illos, qui electi Capitulis confirmantur ab aliis inferioribus a Papa.Illi.n. post suas electiones cõfirmatas poterunt administrare, ac recipi sine litteris Apostolicis,vt Io. Monach.aiebat in gl. illius extrauag.Quoniam illa de solis apud Sedem Apostolicam promotis disponit, & non est ad alias per prædicta extendenda.

Octauo infertur, quod licet vero ,ppti" arbitremur, illam extrauagantem locũ vẽdicare sibi,etiam Abbatissis,quoniam gen" masculinum concipit fœminum, præsertim in dispositione legali.l.1.ff. de constit. pecu.l.3.in princip.ff.de nego.gest. Quod plerosq; omnes affirmare testãt Dec.in regu.1.nu.108.ff.de reg. iur. etiã in materia odiosa,& pœnali,secundũ Cyn. post Odofred.in l.quicũque.C.de seruis fugit.& Alberi.per illũ tex.in l.si quis id,quod.ff.de iurisdic.omnium iud.& alia, quæ vbi supra citat Dec. tamen Abbatissæ electæ posse recipi,& administrare sine litteris Sedis Apostolicę,vel aliis,iuxta formam c.inénitatibus.de elect.l.6. per prędicta duo proxima corollaria,quę res est quotidiana.

32 Nono infertur,eum,qui bona fide, sine dolo non aduertens id sibi non licere,administrauit,non incurrere pœnas illius. Quoniam illa extrauag. solũ punit præsumentem,ac temerarium, vt declarat gl.eius in verbo præsumat, & dispositio puniens aliquid præsumentem, non cõprehendit eũ, qui id bona fide ignoranter,aut imprudẽs, sine inanimaduertẽs facit, secundũ Cardina.singulariter in clemen.. de priuileg.q. 39.Per quod aliqua dixi in c.2. de iudi. & multa in multis cãsibus respondi. Quorum vnum quotidianum est,non esse ipso iure irregulares,per extrauag.Papæ Pii,quæ incipit *cum ex sacrorum*, qui ante legitimã exa-
34 tem,vel extra tempora iuris,vel sine litteris dimissoriis, ordine sacro insigniti in ministrant, bona fide,sine dolo, sibi licere putantes,eo quod illa extrauagan. solos ministrare presumentes nouę efficit irregulares.Nam iure interioti, neque ita ministrantes essent irregulares,neque per illam inordinatam ordinationem, essent ipso iure suspensi,sed suspendendi,per cap. vel non est compos.de tempor.ordinãdorum. Per qđ plurimi,ignorantes illam extrauagantẽ respondere solent,non effe irregulares etiã eos, qui dolo ac scienterin illis tribus cãsibus inordinate ordinati administrant. Nec mirum quoniam omnes,qui ad hunc idem commenti sunt in illudcap. ac alia ei similia in eo errarunt,credẽtes,ita ordine insignitos, non esse ipso iure suspensos, sed p iudicem suspendẽdos. Quod ipsum facere Theologi in 4.distinct.24.vbi Maio. quæst.1.parui facit peccatum, quod incurrerent celebrando sic ordinati. Qđ ante illũ dixit Diuus Antonin.3.part.titu.14.cap.16.Et vera quidẽ esset eorum sententia, attentis legibus in corpore iuris clausis, non tamẽ attẽta illa extrauaganquam curauimus nobis Roma deferri, posteaquã illam extare didicimus ex Villadiego in tracta.de irregul. §.10.Longe vero falsa attenta illa,postquã non

non solũ grauiter peccat, qui sic ordinatus
35 ante absolutionem a suspensione celebrat, sed etiam incurrit irregularitatẽ a solo Papa delebilem,nisi,vt prædixi,bona fide putans,id sibi licere, ac alioqui non facturus, id faceret. Tunc etenim non videretur eã incurrere propter verbum præsumpserint, in ea posita,& doctrina Cardin.prædictam quoad forum præsertim conscientiæ, neque quoad forum exterius,si probabilis appareret posset ignorantia. Quæ conclusio firma nobis videtur in eo, qui non solum bona fide ministrauit in ordine sacro quo sic insignitus fuit, sed etiã bona fide illũ suscepit putans id sibi licere. Maius autem dubium fuerit,an idẽ dici possit de illo,qui temerarie quidẽ suscepit ordinem, sed bona fide, facta pœnitentia illius malæ susceptionis, putans id iam sibi licere,in eo ministrauit. Qđ in hũc diem affirmare non ausi fuimus nunc aũt, salua eruditorum sententia, videtur,posse affirmari,tum, quia pœna hęc irregularitatis solum imponitur ei, qui psumpserit ministrare,qũi ei, qui inordinatur,alia pœna suspensionis non ponderatur præsumptio,in imponenda vero irregularitate sic,tum,quia frequenter bona fides excusat ab irregularitate, quæ tamen non excusat ab excommunicatione,iuxta glo. singul. quæ penult.est c.solet.de sent.excommunic.l.6.quæ habet, eum, qui bona fide putans se iustam habere appellandi causã, appellat.& post appellationem excommunicatus celebrauit,fidens suæ appellatiõi,esse quidem excommunicatum,si declaretur male appellasse,non esse tamen irregularẽ, tum,quia Panorm.in c.pastoralis. §. verũ. de appellat.colum.4.dicebat, irregularitatẽ pœnam esse contemptus, & ideo, eum,qui nescit se excommunicatum, si celebrat,nõ esse irregularem. Quod procul dubio verũ est de eo,qui probabiliter id ignorat,tum, quia Domt.in c.is cui.§.1.not.1. de sentẽ. excommu.l.6. dixit irregularitatẽ non contrahi sine dolo,vt larius scripsi in cap. cum contingat.de rescriptis. remed.2.nu.7.

Decimo infertur, verũ videri quod ait glo.prædictæ extraua. eam fallere in eo,q prouisus a Papa ob eius obitum non potest litteras expedire,nisi post multum temporis.is.n.qui ob hoc administraret,vel susciperetur sine litteris, non diceretur præsumere, neque per consequutionem incurre ret pœnas eius per prædicta.

Vndecimo infertur, iuste me nuper rñdisse cuidam Abbati, eum non incidisse in pœnas illius extrauag. quoad forum pticum conscientię,eo quod bona fide putãs sibi licere, administrauit aliquot pauca,eadẽq; satis obscura negotiola abbatiæ,q̃ illi collata erat p supplicationẽ Papæ signatã.

Duodecimo infertur, tute item me rñdisse Capitulo insigni huius ecclesiæ, non oportuisse timere pœnas illius extrauagãtis,eo quod nõ pronũciarẽt, sedem vacare in casu prædicto, licet iuste possent id pronunciare.Quoniam tantæ rei dubietas eximebat eos a vitio præsumptionis, sine qua illius pœnæ nõ incurrũtur,vt ꝓdictum est.

36 Decimotertio infertur, parũ caute dixisse Gomez.in d.reg. de nõ iudi.mxta formã.q.9.per illam extrauag.reprobari decisionem Ludouici Roma. in consil.348. colum.2.scilicet,constitutionẽ, vel regulã de expediendis litteris intra certum tempus, non includere episcopatus, tum,quia vera videtur,& eam probat Feli.in c. eam te,de rescrip.colum.3.tum,quia illa extrauag.nihil contra illã facit. Qũ speciatim agit de Episcopis,& superioribus,& ideo licet cõprehendat eos, & tractet de litterarũ expeditione, non tamen probat generaliter constitutionem,& regulã tractantem de litterarum expeditione, cõprehendere eos,sed solum eam,quæ speciatim disponit de illis tum,quia illa extrauagans non agit de tempore aliquo ad expediendas litteras præstituto, sed de necessitate illas expediendi, quo possessio capi possit,et dignitas administrari.Hactenꝰ de solutiõe primi argumẽti

37 Decimoquarto infertur solutio 2. argumẽti, f. quod p clausulã in eo tactam inducitur quidẽ vacatio ipso iure, sed non illa, quæ primo erat,sed noua, tũ, quia penalis dispositio ita interpretanda est in dubio, vt quã minimum pœnæ contineat, arg. l. si de interpretatione.ff.de pœnis,& aliorum vulgarium,& secundũ hanc interpretationem minus pœnę cõtinet hæc dispositio penalis tũ,qa eque apte,immo aptius itelligi põt, vt vacatio, q̃ inducit intelligatur incipere a fine sex mensium,quam a die concessionis breuis,tũ,quia nõ habet breue, psitionẽ,& prefectionẽ haberi p infectis. Quod maioris virtutis erat, quã annihilatio,iuxta gl. fin.cle.1.de immu.ecclesiarũ,tũ, quia neq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

disponit, vt sint nullæ, & censeantur esse tales ex tunc, scilicet a die prouisionis, & p̃fectionis, sed quod sex mensibus elapsis, cẽ seantur nullæ, si intra illos non expediãtur litteræ, non obstare adiũgens, annihilationem lapsui sex mẽsium, arg. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. ac p̃ consequutionẽ significans, inducere nouam vacationem contingentem per negligentiam expediẽdi litteras, & non continuationem vacationis antiquæ, argumento eorum, quæ iuxta. infra in illat. 21. & 22. dicuntur.

38 Decimo quinto infertur illi extrauag. Iocum esse in eo, in cuius fauorem possessio esset accepta, non tamen eius nomine, sed Cameræ Apostolicæ, vsque ad certum tempus, vel donec illi prouisum esset, quod frequenter fit. Is enim non posset accipere possessionem, neque administrare in dignitate contenta in illa extrauag. virtute solius supplicationis signatæ, sine litteris expeditis, & Capitulo ostensis. Quia eo casu ageretur de receptione noua illius, & de possessione noue illi q̃renda, licet de antiqua Cameræ Apostolicæ quæsita. quod nuper cuidã illustri genere viro respondimus, percupientes respondere contrarium, quod ei longe gratius fuisset.

39 Decimosexto infertur, solutio tertii argumenti, s. causam finalem illius extrauag. nõ esse, ne is, de quo dubitatur, an sit, habeatur Prælatus, sed ne, qui non est, recipiatur noue in Prælatum, vt ex procœmio illius colligitur, quæ causa cessat in eo, qui fuit semel legitime receptus, vt palam est.

40 Decimoseptimo infertur, solutio 4. argumenti, scilicet non esse causam finalem, sed impulsiuam illius extra illam, ne iura Cameræ Apostolicæ soluenda fraudentur, aut certe nõ esse verum, quod æque illa fraudarentur per antiquæ receptionis cõtinuationem, ac per nouam. Quoniam vero simile est Sedem Apostolicam ita suæ Cameræ cauturam, cum eiusmodi breuia concedet ad accipiendam nouam possessionem, vt in illius consequenti continuatione, nõ possit æque, atque antea sua iura fraudari.

41 Decimo octauo infertur, solutio 5. argumẽti, s. in omni quidem materia, vbi agitur de noua receptione, & obedientia Prælatorum in illa extrauag. contentorum, per litteras expeditas, itelligi de expeditis, & obsis eis, qui eos recepturi sunt, at in casu horũ breuium nõ agi de nona receptione Prælatorum, sed de eis expellẽdis, vel retinendis.

Decimo nono infertur, solutio 6. argumenti, eiusdemque plurimũ vrgentis, scilicet, aliud esse decernere, vt aliquid habeat 42 pro infecto, quod prædictum breue nõ facit, aliud cassare aliqd, & annihilare, & decernere nullum in aliquem eorum, quod prædictum breue habet, vt singulariter annotauit Panorm. in ca. quæ in ecclesiarum. de consti. not. 4. & in fi. c, non debet. de cõsang. & affini. Quod probãt sing. duæ gl. coniunctẽ, scilicet gl. sing. clem. 1. de immunit. ecclesiarum, quæ recepta per omnes, adducto tex. probat, omnes effectus, etiã productos alicuius dispositiõis, cæteri reuocatis, cum statuitur, vt illa habeatur pro infecta, & glo. memorabilis. c. debet. de consang. in verbo, de cætero, quę probat, reuocata, & annihilata cõstitutione, non censeri reuocatos effectus ab ea iam productos.

43 Vigesimo infertur, omnia facta per Prælatos post acceptam possessionem virtute talium breuium intra sex menses datos eis ad expediendas litteras, esse, ac mansum ire valida, etiam si nunquã eas expediãt. Quoniam, vt ex prædictis colligitur, prouisiones illorum Prælatorum non decernuntur infectę, & a sua origine nullę, sed annihilantur per illorum sex mensium lapsum, cui cõsequẽs est, ordinationes, litteras dimissorias, visitationes, processus iudiciales, sentẽtias, fructuum locationes, & alia id genꝰ omnia per ipsos intra illos sex menses facta, valida manere, quod longe memorabile est, ac a nemine, quod meminerim, tactum.

Vigesimo primo infertur solutio vltimi argumẽti, quod in regula Cancellariæ 18. & 34. fundabatur, scilicet illarum regularũ clausulas tacitas, vel expressas minus iritãtes esse, quam illa, per quam res habetur p̃ infecta, plus tamen quam illa, quæ simpliciter cassat actũ, eo quod aliquos effectus iã productos a renũciatione, ante eius cassationẽ, causat. qd nõ facit simplex cassatio, non autem omnes, quod facit illa, quæ rem habet pro infecta per prædicta, nã si is cui collatio beneficii facta est, p̃ infirmi resignationẽ, ante 20. dierũ lapsum. & infirmi mortẽ, accepta illius possessione, celebrarit, ob lationes susceperit, cõtulerit, vel præsentauerit in beneficium ad collationem ipsius spectans, vel aliud id genus aliquid fecerit, omne

omne id valebit, etiam si postea mortuo renunciante intra 20. dies cassetur renunciatio, per quam ipse habuit titulum, arg. regulæ factum legitimi de reg. iur. li. 6. Et ita vides, non omnes effectus productos ab illa renunciatione, quæ per illam regulam cassantur, tolli; tolli autem aliquos. Nã collatio virtute illius renunciationis facta, possessio item quæsita cassatur, quæ est memorabilis, eademque quotidiana illius regulę declaratio, neq; per gl. illius, neque Gomecium, neque aliquem alium, quem meminerimus, in hũc diem tacta. Gratia breuitatis omittimus monstrare, idem esse dicendum circa cassationem renunciationis, inductã per regulam Cancel. 34. eo, quod nõ fuerit illa intra debitum tempus publicata.

45 Vigesimo secũdo infertur, nõ satis caute dixisse Gomecium, qui obiter tamen, & aliud agens sentit in illa regula 18. de infir. resignante. quæstio. 30. c olum. 2. allegando illam gl. clem. 1. de immunit. ecclesiarum. renunciationem eiusmodi resignantis, & intra 20. dies morientis, p̃ infecta haberi. id
46 enim neq; illa regula dicit, neque est verũ, tum, quia in proxima illatione monstrauimus, non annihilare illam regulã omnes effectus productos ab illa renunciatione, qd tamen faceret, si eam haberet pro infecta, per p̃dicta, tũ quia ipsemet paulo superius dixit, vacationẽ illam, quam illa regula fingit venire per mortem infirmi renuncian-tis, qui moritur intra 20. dies, nõ esse verã, sed fictam, ergo prima resignatio non habetur pro omnino infecta, quoniam operatur vt vacatio, quæ alioqui vera contingeret p̃ mortem, non contingat nisi ficta, tum, quia ipsemet paulo inferius ait beneficiũ ita vacans per mortẽ infirmi, qui familiaris esset alicuius Card. non cõprehẽsũ iri sub regula de impetrantibus, per obitum familiariũ Cardinaliũ, & ita fateatur oportet, eiusmodi renunciationis effectum aliquem per durare, consecuta eius cessatione, ac p̃ consecutionem non haberi eã pro infecta. Quã quam hanc eius posteriorem decisionẽ, & si non reprobemus, certe in præsentia non approbamus, sicut nec contendimus cũ illo qui dixerit, Gomecium intellexisse, illã renunciationẽ habendã p̃ infecta quo ad qd, non quo ad oia, modo confiteatur, nõ satis apte in id allegasse glo. illã sing. clem. 1. de immu. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Renunciationis beneficij exceptio aliquando impedit restitutionem, aliquando non, & quando impedit, nunc alia, & nunc alia ratione id facit.*

Oppositionis nonæ solutio.

1 AD nonam oppositionem respondemus negando, exceptionẽ renunciationis nullã ratione alia impedire restitutionem, quã quia inducit defectum proprietatis, immo dicimus, p̃ eã non impediri restitutionem, cum nihil aliud, q̃ defectum proprietatis inducit, at qa plerũque inducit defectum notoriũ proprietatis, vel amissionẽ possessionis, vel habet vinculũ iuramenti non repetendi, & nonnunquã omnia prædicta, vel aliqua ex illis, ió exceptio renunciationis aliquando nõ impedit restitutionem & aliquando sic, & qñ impedit, tunc impedit alia ratione, nunc alia, & aliquãdo duabus, & interdum tribus, vt clare resolutum fuit supra in solutione 7. oppositio. nu. 21.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus cap. licet. 2. de præben. lib. 6 nu. 6. 10. & 31.*
2 *Restitutio non emperit omni male expulso.*
3 *Restitutionem quãdoque impedit exceptio defectus dispensationis. nu. 14. & 19.*
4 *Possessio, quæ non colorata, quæ colorata, & varia. nu. 23.*
5 *Restitutionem impedit reseruatio. Quando nu. 44. & sequen.*
6 *Possessor colorata non perdit colorem, perdito titulo. & nu. 12.*
8 *Possessor, nec color eius perditur super renunciatione.*
11 *Spoliatus priori beneficio ipso iure perdito restituitur, non offensa dispensatione.*
15 *Intellectus c. cõstitutus. & c. quoniam. de filijs presbyt. discussus. & nu. 17.*
16 *Possessionem beneficij non impedit ius cõmune contrarium.*
18 *Beneficium patris nunquam datur immediate filio, &c.*
20 *Didacus Couarruuias laudatus.*
21 *Intellectus c. ad decimas. huius tit. l. 6.*

22 *Restitu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

22 *Restituitur beneficium perditum per capitu. de multa, non autem perditum per extrauag. execrabilit, idem, numer. 31. & quare numero 32.*

24 *Possessio, quæ parit restitutionem, non semper annihilat prouisionem illam tacentem, neque è contrario.*

25 *Annalis possessio quid pariat, & quid triennalis violenta, non violenta. nu. 25.*

26 *Intellectus regul. de annali possessore, & regulæ de triennali. nu. 27.*

28 *Simoniacus quando restituendus.*

29 *Spoliatum largioso beneficio quando, et quare non restituas.*

30 *Beneficium reseruatum quousque tale manet, & litigiosum non esse tale.*

32 *Beneficium vacans per c. de multa. retentum vltra tempus extrauag. execrabilis, non est reseruatum, licet, &c.*

33 *Beneficia vacantia per promotionem ad alia restituenda, nec reseruata regulariter, nisi sit Papalis, nu. 34.*

35 *Guilielm. Cassador laudatus.*

36 *Reseruatio obstat restitutioni, & quare contra Aret.*

37 *Intellectus capitulo si eo tempore. de electio. lib. 6.*

38 *Reseruatio impedit possessionis assecutionem, licet non inducat notorium iuris, defectum, numero 39. Et restitutionem etiam non probatæ ex continenti, numero 40. Et etiam generalis est odiosa. Et quinque axiomata singularia de illa, numero 43. 44. 45. & 46.*

Oppositiõis decimæ solutio.

AD decimam oppositionem, quatenus fundat in eo, quod nulla ratio alia reddi potest quare petẽti beneficii restitutionem, obstet renunciatio, nisi quia per eam inducitur notorius defectus proprietatis, rñderi potest per dicta in coroll. 2. solutiõis 7. oppositiõis, scilicet id falsum esse. Quoniam possunt reddi etiã aliæ duæ ibi relatę, & paulo superius probatæ. Quatenus aũt proponit, falsum esse, quod defectus notorius proprietatis impediat restitutionem beneficii ecclesiastici, per c. porro. de diuortiis. respondemus negando in casu illius cap. interuenisse defectum notorium proprietatis, vt noue, latè simul, & clare demonstramus in capit. in litteris. infrà eod. Quatenus autem adducitur probatio ex c. licet 2. de præben. lib. 6. qua parte probat, eum, qui adeptus est beneficium curam animarum habens annexam, non posse pelli ab altero, quod prius habebat simile illi, ante quam audiatur, licet adeo credatur illo ipso iure priuat⁹, vt Episcopus cõferre possit illud alteri, etiũ eo non vocato, nõ obstare significans, restituendum eum esse, si ab eo pellatur non auditus, cum tamen contra ipsum restitutionem petentem sit ius cõmune, contentum in cap. de multa. de præb. & in extrauag. Ioan. 22.

1 Ad hanc oppositionẽ respondemus. Primum meminisse nos bis negare in publica disputatione, ex eo capitulo colligi, eũ, cõtra quem est ius commune, restituendũ esse. Dicebamus enim ibi nõ probari, restituendum esse ante omnia eum, qui post adeptionem secundi spoliatur priore, qa ibi solum dr, malefacturum Episcopum, qui eum sine causæ cognitione possessiõe talis beneficii priuauerit, at ex eo non infertur,
2 eum ante omnia esse restituendum. Quoniam multis male expulsis non cõperit restitutio ante omnia, tum, quia qui sine vllo titulo te vi expelleret a beneficio, quod tu quoque sine titulo detines, & illud sibi acciperet, male quidem faceret, & duplici nomine, nempe, quod sine titulo id c. contra ca. 1. de eo, qui mittitur in possess. eauſ. reſtit. fernan. lib. 6. Et quod vim tibi facit cõtra totum titulum. ff. & C. ad legem Iuliam. de vi, attamẽ non restitueris, si tuam possessionem nullo titulo iustificare, siue colorare possis, iuxta glos. singul. receptam clem. 1. de causa. possess. Quod in hac ipsa specie singulariter decidit Rota in decisio. 679. quæ in noue rubricatis est 20. de restitutio. spoliat. in antiq. tum quia male fecerit iudex, q causa cognita contra iustitiam, aliquem sua possessione priuauerit. cap. 1. de re iudicata. lib. 6. at ille priuatus, nisi appellatione, vel alio iuris remedio sibi prospexerit, per restitutionem iuuari non poterit, iuxta glos. singul. cap. præsentium. 7. quæstio. 1. & iuxta ea, quæ in capit. conquerente. infra eod. latius diximus. Ex quo infertur, eos, qui dicum in casu illius capituli licet. non cõpetere restitutionem male priuato possessione, non dicere aperte contra illud capitsicut incaute dixit Aeneas in tractatu reser-

ua. quæstio. 4. immo quod non solum hoc non sit dicere contra illud cap. neque contra vllum aliud, sed quòd sit verum, facit. Primo illa determinatio Vincentii, quem sequuntur Anton. Arecin. Felin. & clarius omnibus Panorm. colum. penultim. in cap. ex parte. sub finem. de foro competen. scilicet, quod contra rescriptum impetratũ ab spoliato altera ex duab⁹ dignitatibus, quas
3 tenebat super spolio illius, expressa ea causa, quod dispensationem haberet eas tenẽdi, potest opponi exceptio defectus dispẽsationis per viam subreptionis, licet tẽgat preiectarem, eo quod illa causa non expressa non fuisset illi cõcessum rescriptum ẽt sup spolio. Ex quo Pan. ibidem. colum. penultima, pro indubitato colligit, nec refellitur ab vllo, spoliatum altera ex duabus dignitatibus, etiam si spolietur a priuato, non esse restituendum, nisi facta fide, saltem quali, quali de dispensatione.

Secundo faciunt, & neruosè quidem constitutus, & c. qũ de fil. presbyt. qua parte probant, eum spoliatum, contra quẽ est ius commune, non esse restituendum. probãt enim, filium presb. spoliatum beneficio paterno non esse restituendum, quia ius commune vetat talem successionem.

Tertio facit c. ad decimas. hoc tit. l. 6. q habet, spoliatũ decimis, quas contra ius cõmune tenebat, non restitui ante omnia.

Quarto facit decisio illa sing. Rotæ 371. Nota, quod vbi. quæ in noue rub. est 15. de restit. spoliat. in nouis, quæ habet spoliatum altero duorum beneficiorum incompatibilium, quæ vltra tempus statutum in extrauag. execrabilis, Ioan. 22. tenuit, non debere ante omnia restitui, eo quod apparet talia beneficia non posse iure teneri.

4 Quinto facit c. litteras. de concess. præb. qua parte probat, possessionem præbend. prioris eius, qui alterã similem accipit in eadem ecclesia, non esse coloratam, dũ air, impetrationem illius validam fuisse, etiam non facta de illa possessione vlla mentione, quæ tamen non fuisset valida, si fuisset colorata cũ de possessione colorata meminisse oporteat. capitulo cum nostris. eodem tito. de cõcess. præb. Et q talis possessio non sit colorata, affirmat ẽ Domi. in cap. licet 2. colum. 2. de præb. lib. 6. & in con. 86. colum. fi. iure cessante colorem tituli, secũdũ eundem vtrobique. Id ipsum affirmat Felin. c. in nostra. de rescrip. coroll. 36. in principio post alios, quos ibi refert, præsertim Rom. cõs. 499. In præmissa q vitiose ibi citat.

Sexto facit, quod non restituitur is, qui cũ titulo ordinarii, accepta possessione beneficii, super quo litigabatur, nõ auditus, nec vocatus expellitur mandato executoris, virtute sentẽtiæ latæ super possessione, eo quod contra ipsum est ius commune, s. c. si hi cõtra quos. vt si lite pend. l. 6. vt singulariter, ac vtiliter determinat Rota in decisio. 429. Nota nũquid. in antiquis. quę in noue rub. est 17. de rest. spol. & in decis. 4. Bisneti. eod. tit.

5 Septimo facit, qd reseruatio beneficii cum decreto irritanti facta non solum inficit collationem beneficii, sed etiam possessionem, secundum decision. Rotæ 16. in nouis, quæ in noue rubric. est 3. de restit. spo. & prædictam 4. Bisneti. eodem tit. & Aegidium conclusio. 536. in possessorio. & Anton. Corset. in trac. de potestate, ac excell. regia. quę. 72. in 42. limitatione illius regulæ. Quod spoliatus ante omnia, &c. & Pan. in c. in litteris, col. penul. infra eo. vbi dixim⁹ & tradit Aeneas de Falco. in tract. de reseruat. q. 4. & 1. nu. 11. & 41. effectu, & Ro. in d. consi. 499. in præmissa consultatione, at beneficia incompatibilia, quæ tenentur cõtra extrauag. execrabilis, Ioan. xxii. nõ solum vacant ipso iure, sed etiã vident reseruata, p §. qui vero, eiusdem extrauag. ergo spoliato altero illorum non competit restitutio ante omnia, neque per consecutionẽ ei, contra quem ius commune facit.

Contra tamen hunc modum intelligendi prædictum capit. licet 2. de præb. li. 6. & qd in casu illius cap. pulsus a suo beneficio anteq̃ audiatur, ante omnia fit restituẽdus,
6 multa vrgẽt. Primũ, qd in penul. notab. illius c. Dom. colligit, possessionẽ neminẽ esse auferẽdã, nisi discusso iure possidẽtis. Vn de infert contra executores litterarũ Apostolicarum, qui vocatos possessores beneficiorũ, & paratos ad allegandũ sua iura, non curant audire, sed illico mittũt impetrantes in possessionẽ eorũ. Cui addit Perus. ibi dẽ. 3 notabili, possessionẽ sic sine ordine iudiciario, & ita de facto datã, reuocandã esse sine ordine item iudiciario, iuxta gl. memorabilẽ. l. minor. §. 1. ff. de euictio. q̃a plurimis pertra sing. similẽ hẽt in c. Primates. 2. q. 1. & in l. 1. verb. ifirmabit. ff. de ser. et, siue

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine citatione, secundum Innoc. in capitulo querelam. de election. per quę pro indubitato præsupponit restitutioni ante omnia locum esse in illius capitu. casu. Id ēt clare præsupponit Deci. in cōs. 191. in causa. col. pen. & Aeneas de Falcon. in tract. reseruat. in q. 4. effect. 42. idē præsupponit Old. consil. 227. relatus, & probatus ab addit. 4. decis. Rote 16. in nouis. quę in noue rubr. est 3. de restitut. spoliator. Cuius cōsilii verba nō citato auctore probauit, & posuit Ioan. And. in addit. Specul. de petit. & possessio. §. fi. Idem Anton. in c. præcedenti. col. fi. & Panor. in c. litteris. nu. 29. infra eod. nō tamen Alexandrinus in capi. quo iure. col. 3. distinct. 8. licet eum quidam in hoc citent. Id ipsum præsupponit cum multis aliis citatis per se Felyn. in c. cum olim. col. 8. de re iud. & Nicol. Milis in repertor. verb. *bene feium quo quis.* & Guillel. Cassad. in decis. 1. de restitut. spol. nu. 7. & decis. 14. super reg. Cancel. nu. 7.

7 Secundum quod pro hac cōmuni sentētia, omissa doctorum auctoritate, est, quod possessio semel quæsita titulo colorato, nō perdi colorem per solam priuationē iuris non notoriam, vt late probatum extitit in oppositione præcedenti a numero 6. vsque ad 20. & est sententia Archid. in d. ca. licet. verbo, *conferre*, alleganris in hoc casu cap. litteras. de concess. præb. vbi ait, hoc manifeste probari, quatenus habet, eum, qui habet vnam præbendam in aliqua ecclesia, & nanciscitur dignitatem simul, & præb. in eadem perdere quidem ipso iure priorem præbendam, quoad titulum, non autē quoad possessionē. Habet enim ille text. eiusmodi præbendam vacare quidem iure, non autem facto, & quod possessio non perdat perdito titulo, per sententiam iuris, neque per sentēriam hominis ante executionem affirmat vltra prædictos in oppos. pceden. ti Anton. in cap. præced. col. fi. dicens, hāc esse causam, quare in casu d. c. licet nō posset tolli possessio priuato, ante vacationē Quod ipsum tenuit late Oldra. in d. consil. 227. & Ioan. And. in addit. Specul. §. fin. & additio 4. Rot. in decis. 16. quæ in noue rubric. est 3. de restitu. spol. in nouis. & talem possessionem esse coloratā affirmat Card. in c. cum nostris. de concess. pb. q. 6. & 18.

8 Tertium, quod etiam per renunciationē expressam, etiam in manibus superioris fa-

ctam, & admissam nō perditur possessio, nisi inducat clarum defectum iuris, aut vere, vel præsumptiue id fiat animo perdendi ēt possessionem, per ea, quæ late, ac efficaciter cōprobam⁹ in solut. 7. oppositionis.

Quarrum, quod intentio Rom. Pōtificis in illo c. licet, videtur fuisse declarare, non solum Episcopū malefacturū, qui sine causæ cognitióe expulerit prius possidētē, sed etiam expulso competiturum remedium restitutorium.

9 Quintum, quod contraria conclusio aperiret viam spoliis multis, grauibus delictis & seditiosis scandalis contra legem committere. ff. de pactis dotalibus, & cap. ex parte. de consuetu. quod in simili pōderabat Cassador. in decisio. 1. nu. 6. de restitutio. spoliatorum. Multas item grauissimas lites fasciaret contra capitu. finem litibus. de dolo. & contum.

10 Videtur ergo dicendum. Primo verum ac germanum sensum prædicti c. licet esse quod non solum peccat, & male facit Episcopus, qui tollit possessionem prioris beneficii, curam animarum habentis alicui; secundo simile adepto, non audito, neque vocato, sed quod etiam ille esset restituendus.

Secundo, quod est restituendus sine vlla dubitatione, si demonstret dispensationem ad duo incompatibilia, etiam per solam supplicationem signatam. Quoniam illa sola, sine litteris aliter expeditis sufficit ad iustificandum titulum tātum, quantum satis est ad restitutionem faciēdam, vt in oppositione octaua, a num. 25. vsque ad 30. tractauimus, & seruat prætorium Rotæ, vt plurimis attestatur Guillel. Cassador. in decis. 8. de restitu. spol. respōdens ad regulas Cancellariæ contrarium innuentes, vt in d. oppositione. 8. respondimus ad aliud propositum.

11 Tertio, quod restituendus est, etiam si solū alleget, & non probet, dispensationē, vel aliam causam specialem, ob quam possent illa duo simul teneri, qualis est illa. dudum. 2. de electio. & cap. super eo. & c. sibi concesso. de præben. lib. 6. eo quia defectus dispensationis, vel alterius causæ similis, causam proprietatis tangit, & nō possessionis, & ita sine illius discussiōe restitutio est facienda. c. 1. supra eo, tum quia ratio, quare ipse non debuit priuari possessione

antequam

antequam vocaretur, fuit, quia potuit sibi competere ius in illo beneficio. Cum ergo etiam post spolium possit ei competere illud, & ostendat aliunde colorē tituli, cuius virtute petit restitutionem, reponēdus erit in illo statu ratione pari, arg. l. illud. ff. ad l.

12 Aquil. tum, quia perdito titulo beneficii p sententiam iuris, non perditur color possidendi, vt in 2. fundamento pro hac parte adducto est ostēsum, & omnes pro hac parte supra citati hoc sentiunt.

Quarto dico, eum restituendum, etiam si nihil causæ iustæ retinendi ea alleget, modo non fateatur, se illam sine vlla causa iusta tenere, sed dicat sufficere sibi titulū colloratum quoad restitutionem, & cōi de proprietate agentur, ostensurum se causam iustam ea retinendi, quod eisdem rationibus, quibus præcedens dictum confirmari potest.

Ex his quatuor dictis, & sex fundamentis pro hac parte adductis infertur. Primo solutio primi fundamenti pro altera parte

13 adducti, scilicet decisionem illam Vinceu. & corolla. Panormit. ex ea illatum, relata in eo, non vendicare sibi locum in duabus dignitatibus retentis, contra dispositionē capituli de multa. de præb. modo non vltra tempus extrauagant. execrabilis. Ioan. xxii. nam tunc esset locus dicēdis mox in illat. 7.

14 Secundo infertur, solutio secundi argu. scilicet restituendum esse quandoque aliquem antequam demonstret dispensationē licet id qđ sibi petit restitui contra ius aliquod commune tenuisset, antequam spoliatur, & tenebit posteaquam fuerit restitutus, & ita restringēda esse aliquo modo ca

15 pit. illa duo constitutus. & quoniam. de filiis presbyt. quatenus contrarium p̄bare videntur, vnde glo. eiusdem capituli cōstitutus. dixit illud procedere. quando agitur petitorio, siue super proprietate, vel secundum alios petitorio simul, & possessorio. Sed hæc limitatio non congruit prædicto cap. quoniam eiusdem tit. quod palam de solo possessorio agit, quatenus habet, eleri cū, qui est notorie filius eius, qui immediate fuit beneficiarius alicuius Ecclesiæ, posse ab illa expelli sine restitus, & sine vlla cognitione causę, & nullum ei ob id pati remedium restitutorium, per quod ante omnia restituatur. Quare secundo quidam dixerunt, restringēda esse illa ad casus, in quibus ius commune a principio repugnat titu. spoliati, dictum vero capitul. licet, cum his, quę supra adduximus ad alios, in quibus a principio nihil repugnat titu-

16 lo, sed post adeptionem possessionis cœpit repugnare. Sed etiam hoc resellitur, tū quia repugnantia iuris communis nō impedit possessionis affectionem, vt probat. capitu. cum de beneficio. de prębend. lib. 6. quatenus habet, fieri posse beneficiū regulare sęculare, & é cōtrario per prescriptionem, quam constat non currere sine possessione. capi. sine possessio. de regu. iur. lib. 6. tum, quia ex hoc responso sequeretur, clericum sæcularem spoliatum beneficio regulari, vel contrario, regularem spoliatum sęculari, vel minorem 25. annis spoliatum beneficio curam animarum habente, vel canonicum ecclesiæ cathedralis, qui nondū haberet 14. annum completum. pulsum a canonicatu non esse ante omnia restituēdum licet titulo iustificaret, siue coloraret possessionem, nisi etiam dispensationē prius p̄baret. Quod est cōtra decis. Rotæ 114. Nota, quod vbi regularis canonicus in antiq. quæ noue in rubricatis est 9. de restitut. spoliatorum. Et contra Panor. receptum in c. In litteris. infra eodem colum. 8. vbi latius diximus, & aliorum ab omnium doctorum doctrinā, & praxi.

18 Tertio igitur noue, sed vere respondeo, illa duo capitula esse limitanda procedere in casibus, in quibus quis petit restitutionē contra tale ius commune, cui nunquam, vel perraro solet Papa derogare, quale est edi ctū, de quo agunt, scilicet, ne filiis presbyterorum succedāt patribus immediate, cui

18 nunquā in hunc diem est deroyatū. Quoniam etsi multa beneficia partū videamus venire ad filios, neque videamus, vllū aliū inter illos medium, nullum tamen venit immediate. Quoniam patres solent renunciare primum in fauorem amicorum, quibus fidant, quibus postea non expeditis litteris vt sumptus vitentur virtute solius signaturæ, enunciant in fauorem filiorum eorum, & ita mediate, & non immediate succedūt

19 patribus sui filii. Capitulum vero licet, & supradicta procedunt in casibus, quibus cōtra petentem restitutionem est tale ius cōmune, cui facile Papa derogat, sicut in simili id, quod sine permissione Principis fieri

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest, dicitur impossibile, cum id non est solitum fieri ab eo, per l. apud Iul. alias, idem Iulianus, §. constat. ff. de leg. 1. non autem, si est solitum, per l. intercidit ff. de conditio. & demonstrat. & l. quidam. ff. de rebus dub. Quod olim in capit. super eo. de conditio. appos. Salmanticæ latius tractanimus post alios ibi, & in d. §. constat. & Adria. in 4. de matrimonio. 10. dubio, & alios alibi, quod matrimonium a consanguineis contractum sub conditione, si Papa dispensauerit. Quod nunc nota, eademque, ni fallor, vera consideratione, quæ omnes rem controuertentes conciliatse, illustrassemus, nisi vestra, longe il-
20 lustris concio, humanitate nimium abutemur, & ni doctissimus Didacus Couarruuias Doctor Salmanticensis nuper summatim, sed diligenter id attigisset in 2. parte, capitul. 5. suæ, tum vtilis, tum doctæ in quartum Libri Epitomes, in quo, quę modestia eius fuit, non erubuit donare nos præceptoris nomine, memor potius illius temporis, quo potuit doceri, quam huius, quo docere, & nisi propediem edere, diuina ope, pararemus commentaria ordinaria totius huius tituli, in quorum ea parte, qua interpretatur. c. litteras. infra eod. id inserimus.

Tertio infertur solutio tertii argumenti pro contraria parte adducti, scilicet, re-
21 stringendum esse c. ad decimas. huius tit. libr. 6. ad tale ius commune, quale est illud, de quo loquitur. Quod scilicet non solum faciat contra petentem restitutionem, sed etiam pro negante illam, qui communis intelligendi modus est tam gloss. in verb. *eundem clericum*, & doctorum ibidem, quam Panor. in capitulo in litteris. & cap. item, cum quis. infra eod. & in disput. Titius, nume. 7. Iason cum Communi in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poss. num. 47. & sensit Doc. consi. 449. Visis duobus quatenus nume. 20. per illud dicebat, non esse restituendum spoliato possessionem, cum manifeste constat proprietatem pertinere ad spoliantem, cuius gloss. intellectum diuersas super ea opiniones conciliando, intellectum item gloss. ante penult. & effectum quoad hoc, defectus proprietatis notorii, cum intellectu capit. porro. & capitu. significasti. de dinorr. & capitu. si constiterit. de accus. non omnino indiligenter tractamus in capit. in litteris infra eodem.

22 Quarto infertur solutio 4. argumenti, scilicet quod aliud est petere restitutionem beneficii obtenti contra capi. de multa. solum, quod nos dicimus inutili, aliud petere restitutionem beneficii retenti, vltra tempus extrauagantis, execrabilis, Ioannis. xxii. quod Rota dixit iniustum in illa decisio. 375. Nota, quod vbi. in nouis, alias incipit, Fuit dubitatum. de procurator. in nouis, quæ in noue rubricatis est
27. Nam priore casu est locus restitutioni, vt in 1. illat. dicebamus, quia nihil aliud obstat eam petenti, quam quod ius commune est contra ipsum, posteriore vero non est locus restitutioni, quia non solum ius commune est, contra ipsum, sed etiam reseruatio, quæ munita decreto irritanti beneficium sic retentum reseruat dispositioni Papæ, vt habet illa extrauagan. in §. qui vero. versicu. quæ omnia, & singula. Et inter alia, quæ obstant petenti restitutionem beneficii est reseruatio Papalis, vt tradunt Pan. & alii citati in vltimo argumento pro priore parte adducto. Quod latius in 7. illatio. vbi illud soluemus, dicam.

23 Quinto infertur solutio 5. argumenti, scilicet possessionem prioris præbendæ ipso iure vacantis per adeptionem secundæ, satis coloris habere quoad vnum effectum, non autem quoad alium. Habet quidem quoad petendam restitutionem, si ea spoliaretur, iuxta d. capitulū licet. 2. non habet tamen quoad impediendam valorem prouisionis Papalis, quæ nullam de illa faceret mentionem, iuxta illud capitu. litteras. de concess. præbend. Non enim habet tantum coloris quoad hoc, quā tum exigit capitulo cum nostris. de concess. præbend. cum ibi late notatis per omnes, & per Cosmam in statutis Ecclesiæ Gallicanæ. titu. de pacif. possess. in verbo, colo-ratum. & Gomez. in regula de tri. n. quæstion. 27.

24 Et ne hoc mireris, considera primo, quod etiam e contrario datur possessio aut certe detentatio, quæ non parit fructum remedii restitutorii spoliato, parit tamen fructum annihilationis prouisionis habitæ a Papa, non facta de illa mentio-
25 ne, nempe, possessio annalis beneficii reseruati seruati virtute tituli ordinarij accepta. Illa. n. spoliatus non est ante omnia restituendus, vt in illatio. 7. dicam, annihilat tamen prouisionem habitam a Papa, non facta de illa mentione, per ordinationem quandam Papalem descriptam in Cancellaria & relatam in decision. Rotæ 783. in antiquis, quæ in noue rubricatis est 78. de rescrip. Dic, quod ordinatio Papalis, de qua frigide agit Aeneas de Falcon. de reseruat. q. 4. effectu 11. sub finem, & satis confuse Felyn. in ca. in nostra. de rescript. coroll. 36. versic. Tertio nota, quorum di-
26 cta facile illustrabis, si dixeris, eam ordinationem non solum confirmari hodie, per regul. Cancell. de annali possess. quæ est 33. sed etiam extendi ad omnem aliam detentionem annalem, siue sit vera possessio cum titulo colorato accepto, siue nuda detentatio beneficii reseruati, de qua loquitur ordinario illa, siue alterius, vt facile colligas ex Gomez. in eadem regul. quæst. 8.

27 Considera secundò inuenire possessionem, quæ quoad vnum parit remedium restitutorium, & non quoad alium, iuxta ea, quæ diximus in 7. oppositum. 8. Considera tertio, quod possessio quæsita per spoliationem, sine violentia, parit fructum regulæ de annali possessore, vt singulariter ait Gomez. in commento reg. de annali possess. q. 64. non tamen parit fructū reg. de trienn. vt late concludit ideni in reg. de trien. q. 11. An autem illum spolium contingere possit, sine vlla violentia, & an, si quod tale inuenitur, definiatur esse id, quod contingit, sine violentia quoad naturalem possessionem, non tamen quoad ciuilem, in rubr. supr. cod. tract. declarando obiter dicti Rotæ 417. in nouis, col. 2. & 3. Si pro spoliato suspenso. quæ in noue rubricatis est 10. de caus. possess. & proprieta. & dicta Domin. & Peru. in c. cum qui de præben. lib. 6. & aliorum alibi. vnde huius subtilis differentiæ veritas pendet, licet id
28 non animaduertat Gomez. Considera quarto, quod possessio simoniaci, cui non obstat notorius iuris defectus, parit fructum remedij restitutorij spoliato, iuxta ea, quæ in c. item cum quis. infra eodem, resoluimus, non tamen parit fructum remedij de triennali, vt exprimitur in ipsa met regula, & latius tractat Gomez. ibi-

dem quæst. 12. quamuis differentia, quam ponit inter manifestum, & non manifestum, parum placeat, nisi per non manifestum intelligas eum, qui non potest probari simoniacus, qua tamen expositione, insipida redditur illa differentia cuiusquis erudito.

29 Sextò infertur solutio 6. argumenti, scilicet, qui apprehendit beneficium litigiosum virtute tituli ordinarij, negandam quidem restitutionem, sed non ideo solum, quia qualecunque ius commune est contra illum, sed quia tale, quod habet clausulā decreti irritantis expresse tales titulos, & etiam possessionem, saltem tacite, iuxta intentionem tacitam illius ca. si hi contra quos, vt lite pendent. libr. 6. vt declarat decisio illa Rotæ 429. Nota nunquid. in antiqui. quæ in noue rubricatis est 60. eodem tit. & 4. Bisneti. de restitut. spol.

Aliter respondebat, & adeo coloratè, quidam perdoctus vir, vt multis doctis satisfaceret, scilicet, quod beneficium litigiosum est reseruatum Papæ, per ca. 1. & 2. vt lit. pendent. & ideo nihilo plus quærit possessionem eius prouisus ab ordinario, quā possessionem alterius alio modo reseruati. Quæ tamen solutio minime placet, tum,
30 quia nulla verba illorum capp. sonant reseruationem, tum, quia beneficium semel reseruatum, semper manet reseruatum, etiāsi cesset causa cur fuit reseruatum. secundum decision. Rotæ 181. in nouis, & in noue rubricatis est 10. de præb. & cuius hæc sunt verba. *Beneficia collectorum, vel subcollectorum semel reseruata, licet desierint esse collectores, & officium eorum cesset, semper manent reseruata nec aliquis de eis disponere potest, præterquam Papa, propter decretum Papæ, quia semel fuerunt affecta, quæ affectio nunquam tollitur, nisi per collationem Papæ postea subsecutā.* Cum ergo beneficia litigiosa, finita lite, desinant esse reseruata, & conferri possint per ordinarios, secundum omnes, consequitur ea non esse reseruata, licet eorum collatio, lite pendente, inhibeatur cum decreto irritante expresse prouisiones, & tacite etiam possessiones, vt prædiximus.

Septimo infertur, solutio septima, argumenti, scilicet, quod d. capitul. licet. & nostra conclusio verificantur. Primo in suo casu, s. in beneficio priori animarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cura onerato, qd vacet ipso iure p adeptionem posterioris similis iuxta c.de multa.de præb. antequā retineat vltra tps contentū in Extrau.execrabilis. Io.22.qm constat id non esse ob id reseruatum: argūm aūt in solis reseruatis viget. Secdo, verificatur rōne in oībus dignitatibus, & officijs: quę per adeptionē similium vacant virtute illius ca. de multa, nec reperiuntur vltra tps d.Extrauag.

31 Tertio, in oībus prędictis beneficijs sic vacantibus, licet retineantur vltra illud tps, quā pe. hoc nō censentur reseruata. Nā per §. qui vero d.extrau. cita. in arg non reseruantur beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorū vacant virtute d.c.de multa. sed solū posteriora, quæ vacant virtute

32 illius extrau. pp retentionē indebitā priorū tanto tpe, iuxta gl.3. Zenzelini mihi singularem in eo.§.ver. Vt præmittitur, & ea, quę tradit Fel.c.cām.q.col.1. de rescri. q.quid glos. Gulielmi de monte Lugdu.dicat in eod.§. eiusdem extrauanter communes.

33 Quarto verificatur in beneficijs vacantibus ipso iure, per adeptionem episcopatus, iuxta ea, cum in cunctis.§.1.de electio. quæ ēt non sunt reseruata, nisi promotio fiat per Papam, vt dicemus in illat. seq.

Quinto, in beneficijs simplicibus vacantibus, per adeptionem alterius vniformis subeo.tecto, iuxta tex. singula.in d.ca.litteras. de cōcess. præb. ēt si ēm vniforme sic annexū alteri disforme eiusdē ecclesiæ, iuxta ampliationem singularem Clem.fi. de prēbend. Quinto in alijs multis casibus, quibus beneficia priora vacant ipso iure, per adeptionē posteriorīs iure, statuto, priuilegio, aut consuetudine id dictante, non incidentia per hoc in reseruationum retia.

Octauo infert, non esse locū d.c.licet, & nostræ conclusioni, quatenus hēt, spoliatum priori beneficio vacanti per adeptionē posterioris restituendū esse in posterioribus, q pp nimis longā torentionē priorū, vacant virtute d.extrau. execrabilis, quia illa sunt reseruata, per d.§. qui vero, neque

34 pari rōne in his, quæ vacant per promotionem Rom. Pont. quia ēt sunt reseruata per extrauag. in hoc singulari ē. ad regimen. tit. de pō. siue pronunciatū à Papa vacare illa à tpe promotionis, vt de more fieri solet in promotionibus Epōrum, & aliās superiores dignitates, siue postea vacent decursō tpe ad id canonib. præfixum, iuxta c. cū

in cunctis. §. cum vero. vel iuxta c. de multa. de præb. adiuncto c. si tibi concess. eo. tit. lib. 6. cum similib. vt singularitēr declarat Cassiad. in decis. 2. de constitutio. Qm oblatio possessionis quæsitæ in beneficijs reseruatis auctoritate ordinaria, non producit restitutionem, vt citata in illo 2. argument. probant: & ita semper fuisse obseruatum in illo celeberrimo prætorio Rotæ testat. Collector in decis. 16. in minis, quæ in nouē rubricatis est 3. eod. tit. & tunc ēt obseruata affirmat Guliel. Cassiad. vnus, qui fuit ex auditorib. illius, nō tam ēpali dignitate, quā absoluta iuris peritia longe illustris in de-

36 cis. 1. huius tit. & meritorum, quia decretum Papæ reseruationi appositum necdum inficit titulum, ed ēt possessionem, atq eorum, quæ legūntur, & nōmtur in c. vt nostrū. de appel. & c. si cō tpe. de elec. li. 6. fin quæ decretum Papę efficit, vt possessio beneficij contra eā obtenta, careat omnibus effectib: & ita sit potius detentatio nuda & iniusta, quam possessio, iuxta Rotę tenōrē in decisio. 16. maxime in additio. 2. quæ in nouę rubricatis est 3. de restit. spoliat. in nouis. tum, quia per dictam reseruationem ex cōsequens clare defectus iuris petendi restitutionem, qui fortius excludit petentē ēm in materia beneficiaria, q defectus tituli colorati, iuxta decisio. 14. Rotę in nouis. Fuit dubitatum, q in nouę rubricatis est 3. de restit. spoliat. Aret. tñ in lege naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acquirend. possess. col. vltim. contrarium tenet, & respondet his duobus

37 fundamentis. Primo quidē, quod cap. si eo tpe de elect. lib. 6. quatenus hēt, q reseruationem sequuntur, cætera effectu, licet electio quæ precedit eam valeat, intelligendū esse de his, q sine electione, quā sequuntur, consistere nequeunt, qualis est confirmatio, & translatio veri iuris in illo beneficio: non autem de aliis, quæ sine illa consistere possunt: qualis est possessio, quę potest habere ēm in beneficio, sine vero iure.

38 Sed hęc ratio tollitur à Barth. Soc. in l. rem, quę. ff. de acquir. poss. q. 9. ea rōne, qd licet quęratur possessio beneficij reseruati, vt dicit Aret. non tamen cum iuris effectu: sed quia secundū mentem Rotę vbi supra, ac communem opinionē, falsum est id, qd ait Soc. scilicet quęri possessionem beneficij reseruati. Aliter & efficacius respondemus id, quod ait Aret. sine iure quęri possessionem,

sessionem, verum esse in profanis, & etiā in his, intelligendo de iure vero: non aūt intelligendo de iure colorato. Hoc.n. necessarium est, per supradicta: & reseruatio non solum efficit, vt collatio ordinarij consecuta sit nulla, & inutilis: sed quod etiam sit eo ipso vacua; & per consecutionem etiam ad possessionem quærendam inutilis.

39 Secūdo fundamento respondet Aret. negando, q per reseruationem constaret notorie de non iure agētis. qa pōt esse subrepticia, & id ei opponi pōt, & obiici deb. intentionis concedentis; licet esset munita clausula, motu proprio, iuxta c. si motu proprio. de præb. lib. 6. & Clem. si Rom. Pont. eod. tit. pōt item opponi falsitas, etiā post sententiam, iuxta c. cum venerabilis. de exceptio. Et ita multis modis impediri, ne rē notoriam efficiat, sicut etiam instrumentū negatum non facit rem notoriam, secundum Baldum receptum in l. etiam num. 2. C. de execut. rei iudica.

Hæc tñ ratio tollitur. primo fundamentum. q solum efficaciter fundat cōem opinionem. Deinde q hęc responsio solum excluderet reseruationes occultas, non aūt notorias, 41 neq. illas, contra quas nihil coloratum opponere ur, iuxta ea, quæ in simili de instrumento notat Io. And. in additio. Spec. tit. de exceptio. §. d. vers. sed an reus, & alij in c. super litteris. de rescrip. & in cap. pastoralis. de exceptio. & alibi.

40 Octauo infertur, reseruationis exceptionē impedire restitutionē, ēt si non probetur ex continenti, dummodo intra tēpus cōpetens id fiat. Quia hæc exceptio directo respicit possessionē, & p eā negatur in effectu saltem spoliū: secundū dec. Rotæ 7. Nota quod ibi, quę in nouę rubr. est 2. de appellatio. & 56. Nota quod vbi aliquis quæ in nouę rubr. est 3. vt lit. pendent. Incipit, Si lite pendente, & 471. Nota si, quæ in nouę rubric. est 4. De confessis; & 16. quæ in nouę rubric. est 3. de restit. spoliator. in nouis. Et nullo iure cauetur, hanc deberi citius probari, quā aliās eiusdē naturæ, respicientes ipsum possessorium. ergo nō est affirmandū, arg. c. 2. de translat. prælat. §. consideremus. Auth. de trien. & semiss. collation. 3. Non obst. quod contrariū determinauit Rota in decisio. 275. Nota quod vbi in antiquis, quæ in nouę rubr. est 1. de restit. spol. quem simpliciter sequitur Aeneas in li. de reseruat. q. 4. effect. vi. Pro quibus, licet ipsi id nō dicant, videri posset facere, quod ea ratione re eruatio impedit restitutionem quod defectum iuris spoliati efficit notoriam, secundum Socyn. in d. l. rem quæ. quæstio. 9. versic. Sed tu considera. ff. de acq. possess. Ac per lotorium iuris defectum nō impeditur restitutio, nisi probetur id ex continenti secundum Pan. receptum in c. in litteris. co-

41 lum. 26. infr. eod. Non inquam, hoc obstat, tum quia ratio principalis, & peculiaris quare reseruatio impedit restitutionem non est illa, quam putauit Soc. sed alia, s. quod non solum inficit titulum ordinarii, sed etiam possessionem virtute illius acceptam, vt habent prædictę decisio. & affirmat Cass. in 1. dec. de reseruat. num. 5. Arbitramur tamen, quod si reseruatio parū verisimilis opponeretur spoliato, nec ex eō inest offerret probatio, facile plurimi possent malitiosa, obidque repelli, iuxta ea q diximus sup. in 3. oppos. nu. 7. 8. & 9. duplici cōiectura in id cōcurrēte, 1. quod exceptio opposita agenti de spolio sacrilus præsumitur malitiosa, quam opposita agenti super petitorio, vt late diximus sup. in oppos. nu. 9. Et quod res cum primis odiosa, videtur reseruatio, duab. rationib. iuxta gl. memorabil. c. præsenti. verb. finitur. de offic. deleg. li. 6. quam non solū arbitror p cedere in speciali reseruatione, sed ēt generali, arg. c. mandatum. de rescript. & c. pertinent. 11. q. 1. vt clarē sentit Cassiador. in dec. 3. reseruat. nu. 5. licet contrarium dicat Aeneas, immemor illius glo. in lib. reseruat. in 2. prælud. quo casu saltem posset illa decisio Rotę 275. petenti se restituq in nouę rub. est 12. de restit. spoliat.

43 Nonō infertur, reseruationem beneficiorum in octo mensib. Papæ vacantium, impedire restitutionem eorū, qui ab ordinarijs de illis promisi, possessionem q̄e assecuti, ac spoliati, se petunt restitui, quod nuper determinauit Rota, auctore Cassiad. in decisio. 1. huius tit. Nec obstat, primo, quod restante eodem, quatuor auditores, quorum de num. videtur ipse fuisse, contrarium senserunt. Quia septem ei, quod diximus subscripserunt. Non obstat secundo, quod collector prædictę decisio. 16. quæ in nouę rubricatis est 3. de restit. spoliatorum, dixit, reseruationē quide speciālem

Universidad de Deusto
Biblioteca

certi beneficij obstare petenti restitutionem: non tamen generalem: qualis est illa octo mensium, de qua nostra illatio agit. Non inquam, id obstaturum quia non affirmat illud: tum, quia non ait non fuisse seruatum idem in generali, quod in speciali, sed raro vidisse id seruari in generali: tum, quia nulla ratio efficax differentiæ quo ad hoc inter illas posset reddi, quod facile monstraremus, ni nos amor 46
hnis ab eo reuocaret: tum, quia licet generalis non tam notorium efficiat defectũ iuris spoliari, ac specialis; non minus tamen inficit possessionem, cum æqualis potentiæ decretum irritans habeat vtrumq; tum, quia Cassador. in d. decisio. 1 huius tit. ait, maiorem partem auditorum Rotæ affirmasse, nullam esse in hoc differentiam inter generalem, & specialem.

Obstat tamen tertiò omnium fortissime illa, cui, vt ex Cassador. colligo, non po- 44
tuit iota Rota satisfacere, decisio singularis, & quotidiana, scilicet quod illud decretum irritans, quod in expectatiuis inseritur, non adeo inficit possessionem a prouiso, auctoritate ordinaria in beneficio expectato, acceptam, vt expectans, cum spolians, cogatur ante omnia ei restituere possessionem. Quod quotidie fieri videmus; quodque pro indubitato habere Rotam præsupponit idem Cassador. Cur ergo decretum irritans in reseruationibus inficiat possessionem? Obstat etiam quarto alia singularis decisio, s. quod 45
decretum irritans de more inseri solitum prouisioni Papali super beneficio vacanti non irritat possessionem, auctoritate ordinaria acceptam, etiam post datam illius: quod quotidie accidit, & pro indubitato habere Rotam præsupponit Cassador. in 2. decisio. huius tituli. Quod nõ ommno vili habeas, candide lector, o bidque facile obmiscare tot canonum antinomias, notæ nos supra conciliasse, quo ingeniũm exerceas, dum edimus commentar. c. in litteris infra eodem, illuc meam de hac duplici antinomia relego sententiam: Vtque id vilius facias, adijcimus tria axiomata, quę vix vilius negat.

Primum reseruationem, quo specialior est, & certius corpus beneficij respicit, eo in hoc esse potentiorem, quod affirmauit Collector decis. Rotæ nouarum sub finem 16. quæ in noue rubricatis est 3. hoc tit.

Secundum, reseruationem, ac decretum irritans in accessibus, regressibus, & coauditorijs hodie opponi solita, inficere non solum collationes contra illa factas, sed etiam possessiones virtute illarum apprehensas, adeo vt spoliato, quo virtute coactionis ordinariæ possessionem accepisset, agenti de spolio restituendo sit negauda, vt singulariter decidit Cassador. in 2. decis. huius tit.

Tertium, reseruationẽ, quo notior est, eo, esse in hoc validiorem, & ita reseruationem c. 2. de preb. lib. 6. omnium validissimam videri. Quod Collector illius decisi. 16. quæ in noue rubric. est 3. eod. titul. subindicauit, & Soc. rei difficultate iuperatus in d. leg. rem quæ. q. 9. velut labans satis affirmauit. Quę tria cõsequitur, aliud scilicet dubitari posse, cur harum alia alia in hoc præstet, cum fieri possit, vt per nullam earum inducatur defectus iuris notorius spoliantis, & omnibus insit decretum irritans? Dubitari quoque posse, quo in re alia alijs præstet, si per omnes restitutio impeditur. Sed iam plus satis præbibere, Dixi.

Τῳ θεῳ δόξα καὶ χάρις.

FINIS.

RELE-

RELECTIO
CAP. ITA QVORVNDAM DE IVDAEIS.

In qua de rebus ad Sarracenos deferri prohibitis, & censuris ob id latis non segniter disputatur.

Composita per eundem Conimbricæ in frequentissimo auditorio pronunciata.

PRAEFATIO.

Doctore Nauarro, Authore.

EXECVTVRVS imperiũ Regis, & Domini nostri Ioannis III. qui in gratiam illustris Collegij Societatis IESV, mihi suorum gymnasiarum animo imperauit, vt pro relectione, quam de more Academiæ habere debebam in aliquod c. tituli de rescrip. quem toto hoc anno perlegi, conarer enucleare materiam cap. Ita quorundam. de Iudæis. Principio Rector integerrime, Patres grauissimi, viri cuiusque ordinis ornatissimi, nostrum summum Dominum, & Ducem Iesum Cristum θεανθρωπον ex animo imploro, vt me pro eius exercitu contra Satanæ copias muniendo dicturum sua, quæ immensa est, benignitate respiciat, & confirmet, illius, quæ cælorum est Regina præpotens, παρθενομητὸς Gloriosissimæ MARIAE, ac Beatissimorum Principum Apostolorum Petri, & Pauli, quibus hic dies sacer est, precibus ad id flexus. Deinde vos omnes vehementer etiam, atque etiam oro, ne de terra deserta, inuia, & inaquosa vberiores, selectiores, dulciores que fructus, quam ea ferre potest, expectetis; neque enim possunt terræ omnes omnia ferre; Curaturus autem sedulo, vel breuitate insolita, sed grata, vobis placere: omnia, quæ dicero,

Universidad de Deusto
Biblioteca

xero Ecclesiæ Romanæ, quæ suprema est, censuræ, & vellræ, quæ grauissima, & candida est, limæ submitto.

Ordinem autem alium, quam solitum seruans, primum pronunciato Capituli contextu, summam in ea contentorum nouam, noueque collectam primo notabili excutiam: Deinde litteræ ordinem de more prælectionum secutus, alia noua notabilia nouè resoluam. Postremo nouam, & necessariam septē glossematum huius canonis glossam adiungam; in gratiam, & gloriam eorum, quorum opem semel imploratam iterum imploro. Amen.

THEMA, SEV CASVS.

Alexander III. cum patribus in Concilio Lateranensi à se coactis ægre ferens, quod Christiani in Christianos Sarracenis opem ferrent, primo duplicem abusum proponit: deinde triplicem in abutentes pœnam subijcit in hæc verba.

Ita quorundam animos occupauit sæua cupiditas, ut qui gloriantur nomine Christiano Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferant galearum; & pares, aut etiam superiores in malitia fiant illis, dū ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorū nauibus regimen, & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, et excommunicatiōe subiectos, rerū suarū per Principes catholicos, et consules ciuitatum priuatione multari, et capientium fieri seruos censemus. Præcipimus etiam, ut per Ecclesias maritimarum urbium crebra, et solennis in eos excommunicatio proferatur.

Primū notabile de sūma principaliter cōtētorū in hoc ca.

SVMMARIVM.

2 *Arma, & alia necessaria ad impugnandum christianos subministrantes, & naues eorum piraticas gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui.*
2 *Summa huius capitis, quæ apta, & bona.*
3 *Impugnare non debet quis id quo fruitur.*
4 *Summa huius capitis non probatur, nisi duabus ex ollis pro ea adductis, & 5.*
5 *Bulla Cœnæ Domini ad hoc tenor.*
6 *Capitulū hoc plures aliquid, sed solum tacet.*
7 *Legi non solum Pontificia, Cæsarea, atque Regia, sed etiam Naturalis Diuina contraria esse hic vetita.*
8 *Bellum pro patria, & religione iuris naturæ.*
9 *Lex Decalogi, lex naturæ.*
10 *Legem hanc quatenus Papæ est, solus Papa, quatenus alterius Monarcha, solus alter, quatenus Deus, neque alius ab eo tollit.*
11 *Capitulum hoc pœnam adijcit.*
12 *Capitulum hoc respectu pœnæ, quam adijcit, est nouum.*
13 *Licentia Ducum, an & quando exstet, & num. 14.*
15 *Exemptus per Papam etiam iniuste, iuste.*

PRimum ergo, iuxta ordinem prędictum noue colligo, hanc summam sub hac littera principaliter contentorū, nempe, Subministrantes Sarracenis arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos, & naues eorum piraticas gubernantes, excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui. Bonitas autem, & aptitudo huius summæ constat ex eo, quod sicut in arithmeticis, omnis summa maior, collecta ex aliis minoribus probatur bona, & apta, si quatuor concurrant, scilicet quod colligatur ex illis, quod clare, quod breuiter, quod omnia, & sola in eis contenta contineat. Ita in commentariis iurium omnis summa, siue summarius legis, vel capitis est aptum, & bonum, si ex eo colligitur, si clare, si breuiter, si omnia, & sola principaliter in eo contenta, contineat, at hæc summa huiusmodi est. Primo enim tota colligitur ex hoc c. Nam quoād illam partem, Subministrātes arma, & alia necessaria ad impugnandos christianos, colligitur ex illo verticulo. *Dum ad impugnandos Christianos arma, & necessaria subministrant.* Quoad illam vero, gubernantes naues piraticas Sarracenorum, colligitur ex verticulo. *Sunt etiam.* Quoad illam, excommunicati sunt, ex illis verbis, *excommunicationi subiectos esse censemus.* Quoad illam rebus suis priuandi, ex illis, *rerum suarum per Principes catholicos, & Consules ciuitatum priuatione multari.* Quoad vltimam vero, scilicet capientium fiunt serui, ex illis. *Et capientium fieri seruos.* Quōd autem omnia & sola, de quibus principaliter hoc cap. loquitur, contineat, constat, quia nihil principaliter continetur in eo, quod non contineat summa, neque è contrario. Nam, & deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum in contextu expressi, de numero sunt subministrantium arma, vel necessaria ad impugnandos Christianos. Et per verticulum fin. *Præcipimus*, &c. non mandatur ferri noua excommunicatio, sed hic lata innouari, vt postea dicemus.

Quōd autem hæc summa clare, & breuiter prædicta demonstret, palam est. Veritas autem huius summæ comprobatur, primo per hoc capitulum modo supradicto ponderatum.

Secūdo, & aliis modis infrascriptis confirmatur quidem, sed quoad totum eius ambitum non probatur efficaciter, nisi per hoc capit. & capi. ad liberandum. infra eodem, nam secundus modus est ratio tacta in text. quæ in hanc formam redigi potest.

3 Nemo debet id, ex quo fructum consequitur impugnare. 19. distinctio. capit. 1. & 4. quæst. 3. §. si quis testibus. capit. 1. §. cuius. 3. quæstio. 8. l. sed etsi ideo. ff. solu. matri. capitu. ex eo. cum glo. de regu. iur. lib. 6. Facit l. quoniam. C. de hæret. & l. in arenam. C. de inofficio. testamen. cap. cum multa. 85. distinct. At omnis Christianus, ex Christianismo, & Christianis indicibilem vtilitatem recipit. c. 1. §. fi. de summa Trinit. capit. firmissime. capit. sine pœnitentia. de consecr. distinctio. 4. Ergo nullus christianus debet Christianos impugnare, neque per consecutionem Sarracenos eos

4 impugnantes iuuare. Sed hic modus non probat hanc totam summam irrefragabiliter. Quoniam licet concludat malum esse Christianū in Christianos, Sarracenos iuuare, non tamen probat eum triplici pœna, de qua hic, puniendum esse.

Tertius modus est, quod lege Cæsarea prohibitum est, ne quis arma vlla hostibus vendat, sub pœna capitis, & rerum priuatione, leg. 2. C. quæ res exportari non debeant. Immo, & ne vendat Barbaris aliis cuiuscunque gentis. quod expresse sentit Azo in summa, & verba clara illius l. 2. quamuis glossa, & Salic. incogitanter forte ibi, & aliquot alii alibi, ad hostes eam restringant. Ar constat omnes Sarracenos, hostes esse Christianis, & Imperio Romano. l. fi. & ibi Bald. C. de capti. & Bartol. in l. hostes colum. 3. ff. eod. & Aret. & illum text. in authen. nauigia. C. de furt. Sed & hic modus non probat totam summam prædictam, sed tantum quoad pœnam priuationis rerum.

Quartus modus est capi. significauit. infra eodem quatenus habet, nulla alia de causa, quam redimendi Christianos captiuos, deferri posse ad Sarracenos ea, quæ hic prohibentur, immo, neque illa de causa tempore belli, secundum multos, de quo postea dicemus, sed neque hic modus totam probat, vt dicetur in fine modi seq.

Quintus, quōd cap. quod olim. infra eodem secundum communem intelligendi modum, probat etiam alias merces, quam hic prohibitas, non posse ad Sarracenos deferri tempore belli, etiam si pactæ sint in aliquod vique tempus induciæ. d. c. a. significauit. sub finem, infra eod. Sed & hæc duo argumenta proxima non probant totā summam, nisi quoad excommunicationem ad summum.

Sextus modus est, per ea. ad liberandam. infra eod. in illis verbis. *Excommunicamus, et anathematizamus illos falsos, et impios Christianos, qui contra ipsum Christū, et populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, et lignamina deferunt galearum. Eos etiam, qui eis galeas vendunt, vel naues, quique in piraticis Sarracenorum nauibus curam gubernationis exercent, vel machinis, vel quibuslibet aliis aliquod eisdem impendunt consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ.* Per q̄ verba vides probari summam quoad pœnam

Universidad de Deusto
Biblioteca

excommunicationis, quoad alias vero probatur per ea, quæ sequuntur. *Eosque rerum suarum priuatione mulctari, & capientium seruos censemus.* Qui modus sextus sicut, & primus efficaciter probat præfatam totam summam.

Septimus, quod Extrauagan. Clemen. V. multa, de Iudæis, non solum horum, sed etiam omnium aliorum victualium, vt eius verbo vtar, delationem in Alexandriam, vel terras Aegypti prohibet sub prædictis tribus, & aliis nouis pœnis. Quod ipsum etiam, quoad Regnum Granatæ sub eisdē pœnis prohibet Ioann. 22. in Extrau. 1. de Iudæis. Sed quia harum Extrauagantium prior localis est, quippe quæ non prohibet nisi delationem in terras Aegypti, posterior autem localis, & temporalis, quippe quæ tantum delationem in regnum Granatæ vsque ad triennium prohibebat, licet plura, quam hic canon prohiberent, non tamen quoad tot tempora, terras, & gentes prohibent, & ideo non probant efficaciter nostram totam summam.

5 Octauus est processus bullæ, quam Cœnæ Domini appellant, relatus ad verbum a Diuo Anto. 3. par. titu. 24. capitu. 7. Cuius clausula hunc pertinēs relata ab Ange. & Caie. vbi supra, illa est, *Excommunicamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferunt Sarracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis, quibus Christianos impugnant.* Quamuis sin relationem Antonini non sit id verbum, *Turcis*, nec verbum, *& aliis Christi nominis inimicis*, quæ per recentiores Pontifices post Diuum Antoninum addita esse credi par est. Sed neque clausula hæc probat totam summam prædictam. Tum, quod solum punit deferentes, cum summa nostra puniat etiam subministrantes, & gubernantes. Tū, quia non punit, nisi sententia excommunicationis, & summa continet etiam aliam duplicem pœnam. Qua eadem ratione nō probat eam totam etiam nouus modus, qui colligi potest ex clausula, quam suæ Bullæ Cœnæ Domini, sanctissimus D. N. Gregorius XIII. in hæc verba inseruit. *Excommunicamus omnes illos qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, & chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, cannabem, funes, quam ex ipsa cannabe, quam ex quacunque alia materia, & ipsam materiam, aliaque prohibita deferant Sarracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis, quibus Christianos impugnant. Nec non illos, qui per se, vel alium, seu alias de rebus Christiana reipubli. Nostrum concernentibus, in Christianorū perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christiana Religionis inimicos certiores faciunt, illisque ad id consilium auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant. Ac qui fœderis, nec nō eius sacri belli contra ipsos Turcas initi, prosecutionem directe, vel indirecte, secrete, vel publice, impedire, vel perturbare præsumunt. Non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, quibuscunq; Principibus siue prouincijs concessis.* Quare restat facere quidē omnia præfata pro summa nostra, tamen illam totam probari per hoc cap. & c. ad liberandam. infra eod.

HAnc tamen summam multa videntur impugnare. Primum quidē totam ipsam quatenus præsupponit hic multa vetari, cum tamen per nullam eius partē Concilium quidquam venerit, sed solum dixerit reprehendendos esse illos, q̄ de nomine Christiano glorianter in eo relata faciunt. Alia vndecim, quibus singulas partes huius summarii singulatim impugnabam, huic primę adieci, cum hanc relectionem pronuntiarem, vt eo æquior, collectior, ac vehementior esset oratio, eoque tenacius in attentione continerer auditor, & longioris temporis calore æstuantem, quominus ab vno scopo diuerteret, nunc autē arbitratus vtilius, & gratius fore Lectori, si huius solius primæ solutione notabile hoc clausero, aliaq; per alia notabilia, iuxta ordinem cōtextus distincte collecta, quibus partes nostris summarii clarescent, digessero, id facere constituī.

Ad hoc igitur primum oppositū, quod totam summam impetit, vt in eo contentorum prohibitionis auctor, origo, & genus appareant, dico primo, negari nō posse, quod Concilium prohibuerit in hoc capitu. aliqua. Quoniam Clemens III. in cap. q̄d olim. infra eod. singulariter, & expresse id in hæc verba testatur. *Licet hoc fuerit in Concilio Lateranensi districte inhibitum*, vbi glo. recepta in verb. *Lateranensi*, addit, in capitulo ita quorundam. supra eod. Secundo dico, nullam hic fuisse prohibitionem expressam, fuisse tamen tacitam, resultantem

tantem ex eo quod pœnę grauissimæ cōtra facientes contenta in eo fuerunt statutę: Cuius simile factum fuit in ca. si quis suadente. 17. q. 4. l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iudi. l. si quis in tantam. C. vnde ri. in l. quisquis. C. ad Iul. maiest. & alias capitib* & legibus, quæ pœnam sine illa expressa prohibitione inducunt. Tertio dico ea, quę p
3 hibentur per hoc cap. antea fuisse prohibita per leges Cæsareas, & generalius quidē. Quoniam vinum, oleum, & omnia alia liquamina, quæ hic non prohibentur, veranur. per l. prim. C. quæ res exportari non deb. Immo & arida, secundum glos. Albericum & Salicetum ibidem: id quod antea dixerat Azo in summa; prohibetur etiam eos, ferro vt acuatur subticienda. leg. eorem. ff. de public. ars naues fabricandi leg. finalis. C. de pœnit. & omnia ad apparatum bellicū pertinentia. leg. 2 C. quæ res expor. non. per quam iubentur capite puniri, & bonis priuari, qui talia Barbaris deferunt: per quam Bald. & Salic. ibi dixerunt, proditorem esse, qui armis hostes, siue ad se defendendum, siue ad nos offendendum muniunt. Per quam etiam dicit ibidem Bald. filium cuiusdam domini Geri de Pasſis fuisse ob id Florentiæ damnatum. Hæc eadem grauiter, & prouidē prohibita sunt etiam per leges regias huius Florentissimi Regni, titut. 81. libro 5. ordi. Quartò
4 dico, hæc eadem non solum iure Pontificio, Cæsareo, & Regio videri prohibita; sed etiam diuino, saltem natu ali, & saltem quoad aliquod tempus, & locum. primò quidem, quia secundum aliquod tempus, & locum, illa iubet pugnare pro patria, pro religione, ac parentibus; & per consecutionem prohibet eos impugnare. leg. veluti. iuncta glos. ff. de iust. & iure. communiter recepta, & declarata ibi per omnes, præsertim per nostrum bene fortunato ingenio Fortunium. Adeo quidem
10 dem, vt pro patria & religione pugnandum sit, etiam contra patrem, iuxta text. singul. in l. minime. ff. de relig. & sump. fun. Deinde quod contra præceptum de non occidendo, & non furando facit, qui iniuste bellanti opitulatur, argument. caput. noli. 2. capit. pœnale. 14. quæst. 5. quę constat esse præcepta naturalia, secundum S. Thomam receptum 1. 2. quæst. 100. artic. 1. & qui Sarracenos contra christianos iuuat iniuste bellantibus opitulatur, quoniam Sarracenorum aduersus nos bellum, quod saltem in Africa, Syria, & tota Europa geritur iniustum est, secundum omnes, ergo contra illa præcepta facit, qui eos in id iuuat. Postremo, quod crimen hic vetitum, est sacrilegium admissum cōtra principatum Christianum, opem ferendo inimicis Christi, vt diligenter annotauit Thomas de Vio, quod nemo non videt esse contra primum primę tabulæ præceptum, quod est naturale leg. veluti erga Deum religio. ff. de iusti. & iure. Dixi saltem quoad aliquod tempus, & locum, quia catenus tantum existimo hęc vetita esse lege diuina naturali, quatenus obtinant præcepto primo Decalogi, de colendo Deo, & Christo Iesu Domino Deo nostro, vel præcepto quarto, de colendis parentibus, sub quo est etiam patriæ, & patris patriæ cultus, vel quinto, de non occidendo, vel septimo, de non furando, vel decimo, de non inordinate rem alienam desiderando, quibus obtinant etiam hi, qui ea facientes adimunt, argument. capit. 1. ad Rom. capit. notum. 2. q. 1. capit. 1. de offic. deleg. & l. verum. ff. ad l. Pompe. de parr.

Ex quib. infertur primo, eum, qui adiicit pœnam prohibitis, videri quoque illa
11 prohibere, quandoquidem Concilio hoc adiiciens pœnam facienti ea, quę prius fuere prohibita, videtur prohibere per primum dictum. Quod facit ad id quod in capitu. tuam. de ordi. cogni. disputabam, scilicet reges seculares, vel non posse prohibitionibus super matrimoniis, & aliis spiritualibus ab Ecclesia factis pœnam addere, aut posse etiam illa prohibere. Quod an, & quatenus verum sit, ibi determinamus.

12 Secundo infertur Concilium hic nihil nouę saltem expresse prohibuisse, sed tantum antea prohibitis pœnam nouam adiecisse, & ita partim continere ius antiquum naturale vel positiuum diuinum, & Cæsareum, partim nouum. Antiquum quidem, quoad prohibitionem, nouum vero, quoad pœnam saltem excommunicationis, & seruitutis.

13 Tertio, posse quidem Papam, Cæsarem, & alios Monarchas, & iura Monarcharum habentes, singulos quosque suos subdi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

xos in hoc peccantes a pœnis suarum legum iuste eximere. argum. ca. proposuit. de concess. præbend. l. Princeps. ff. de leg. A pœnis vero legum aliorum non posse, argumen. l. final. ff. de iurisd. omn. iud. & cap. 2. de constitu. libr. 6. & eorum, quæ late in reper. ca. nouit. de iud. in 3. notab. numero 40. & coroll. 17. ac aliis multis scripsimus. Et ita Papam subditos sibi, tanquam regi, posse ab omni pœna sæculari, & ecclesiastica liberare, subditos autem aliorum Monarcharum ab ecclesiastica posse, a sæculari non posse: alios vero Monarchas posse liberare suos a sæculari pœna: a positis vero in hoc cap. non posse.

Quarto neque Papam, neque alios Monarchas singulos, nec omnes simul eximere posse quem, a prohibitione hac quatenus est diuina naturalis, saltem sine iusta causa, argument. cap. sunt quidam. 15. q. 1. c. inferior. 21. dist. cap. cum inferior. de maior. & obed. & eorum, quæ late traduntur in cap. quæ. in cap. ecclesiarum. de constit.

14 Quinto hinc hauriendas esse decisiones illarum quæstionum confessariorum, nempe, an milites Africæ limites propugnãtes, vel alii negociatores, siue mercatores, cum licentia suorum Ducum, & Præfectorum, immo & ipsius Regis huic capitulo contrauenientes, peccent lethaliter: an sint in statu damnationis, si habent propositum iterum id faciendi? an absolui possint sine proposito firmo nunquam id iterandi, an censuras processus Cænæ Domini incurrant? consequens enim est prædictis id, quod ex facto respondi, nempe eos peccare, in statu damnationis esse, non posse absolui, censuras q; prædictas incurrere, nisi Rex, aut Dux eius ea de causa id permitteret, quæ sufficeret ad efficiendum actum licitum, attento iure naturæ.

Sexto ecopum, & finem, & intentionem huius prohibitionis esse, ne quis inimicos crucis Christi contra Christianum principatũ iuuet, & nequis faciat ea, quibus in his, quæ ad prælium, & pugnam pertinent, potentia Sarracenorum contra christianos crescat.

15 Septimo non ligari hoc canone illos, qui a Sede Apost. facultatem habent deferendi ad Sarracenos hic prohibita, q̃cunque sint illa, & quocunque tempore deferant, & quacunque da causa, & quãlibet infirmi facultas ab aliis fuerit facta, modo facultates metas non excedant, arg. prædictorum, & ita Venetos, Genuenses, & alios, de quibus Diuus Antoninus & alii testantur habere a sede Apostolica faculatem deferendi merces aliquas in certas terras, & intra certum tempus liberari ab his pœnis, si facultates non excedunt, a peccato tamen animae, si absque rationabili causa fuerit ea facta, quoad tempus, & locum, secundum quæ præceptis decalogi est contraria.

Secundũ Notabile de cupiditate huius c. qđ sit auaritia, & sæuitia peior, quã crudelitas, & quare errant, q̃ omnem cupiditatem damnãt.

SVMMARIVM.

1 *Cupiditas genus ad malam, & bonam, & cupiditas mala genus ad omnem inordinatam, & hic pro auaritia sumitur. nu. 2.*
3 *Auaritia cur idolorum seruitus, cur caeca hic dicta. nu. 4.*
5 *Crudelitas, et sæuitia duo vitia distincta, et vt differunt.*
6 *Auaritiam huius c. etiam esse sæuitiam.*
7 *Actum vnius vtutis posse fieri alterius, sicut vnius virtutis actus alterius.*
8 *Circunstantiam hoc capit. notitiam necessariò confitendam.*
9 *Cupiditas multiplex bona, qualis est etiam habendi tantum, quo statum mutet.*
10 *Magnanimitatis, et humilitatis numero.*
11 *Cupere quos honores licet religiosis.*

1 SEcundo principaliter colligo, quod licet verbum cupiditas, generatim sumptũ, frequentius solam malam, & inordinatam, siue immoderatam significet, vt in capitul. bonorum. 47. distinct. & in capitul. quia radix. de pœniten. distinct. 2. interdum tamen *solum moderatam*, iuxta illud Apostoli ad Rom. 15. *Cupiditatem habens meminerit ad uos.* & illud eiusdem ad Philip. primo *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam uos esse in uisceribus Iesu Christi.* capit. cupientes de electio. lib. 6. Clem. cupientes. de pœnis. In hoc tamẽ c. pro mala, & inordinata, siue immoderata capitur. Licet item cupiditas mala, & immoderata genus sit ad omne malũ desiderium, & malum amorem gloriæ, voluptatis, diuitiarum, & cuiuslibet alterius rei, hic tamen pro cupiditate immoderata bonorum pecuniariorum, hoc est pro auaritia sumitur, sicut, & in d. c. bonorũ. Licet item cupiditas hæc immoderata, & inordinata nonnunquam dicatur idolorum seruitus. ca. auaritiæ. de præb. (non eo, quod sit idolatria, sed quod, sicut illa subiicit quem creaturæ ad eam pro Deo colendam, ita hæc subiicit creaturæ ad eam concupiscendam) nonnunquam cæcitas. ca. auaritiæ de elect. libr. 6. eo quod iudicium obtenebrat. Hic tamen dicitur sæua, hoc est fera, & bestialis, & ita peior quam crudelis, secundũ mentem S. Tho. 2. 2. q. 159. art. 2. nam crudelis, vt ille ibidem, & art. præcedenti ait, est qui excedit puniendo culpam ratione culpæ, sæuus autem, qui sine culpæ respectu ob vtilitatem, vel delectationem suam cruciat, & Christianus, quia Sarracenos iuuat contra suum caput, quod Christus est, & contra eiusdem membra, e quibus etiam ipse vnum est 1. ad Cori. 12. & cap. singula. 89. dist. sine vllo culpæ respectu ob vtilitatem, vel delectationem suam tendit ad cruciandum, ideo merito sæuus, ferus, & bestialis est.

2 5 Ex quibus infertur primo, actum auaritiæ, quæ est vitium liberalitati oppositum, de quo in hoc tex. etiam esse actum sæuitiæ, quæ est vitium prius crudelitate clementiæ oppositum, secundum S. Thom. in d. q. 159. art. 1. & 2. Secundò infertur, actum qui secundum suum obiectum pertinet ad vnũ vitium, secundum finem pertinere posse ad aliud, vt ad vsum quotidianum confessionũ applicando vtiliter: diximus in c. 1. nu. 91. de penit. distin. 5. & in Manual. Conf. præl. 9. nu. 20. Sicut & actus vnius virtutis potest fieri alterius, vt ad quærendæ virtutis modum compendiosum monstrauimus in cap. fratres, numero. 117. de pœnit. distinct. 5. Tertio ei, qui peccatum auaritiæ, de quo in hoc text. peccauit, non sufficeret confiteri illud sine circunstantia, hoc c. prohibita, argument. eorum, quæ in d. c. 1. de pœnit. 5. late diximus. Quarto infertur parum 8 circunspecte agere concionatores, & monitores quosdam, qui omnem cupiditatem reprehendunt, tum per prædicta, tum quia omnis ordinata, & moderata, siue ea sit gloriæ, siue honoris, siue laudis, & famæ, est laudabilis, vt late monstrauimus in reper. c. inter verba. 11. q. 3. conclus. 5. nu. 25. & breuius postea in ca. cum minister. 23. q. 5. num. 69. & 63. & in Manual. Confess. c. 23. nume. 9. Tum, quia magnanimitas, quę nos 9 ad honores magnos rationabiliter subeundos confirmat, & impellit virtus egregia est, secundum Arist. 4. Ethic. & S. Th. 2. 2. q. 129. ar. 1. & 2. Tum, quia virtus demissionis animi (quam humilitatem appellamus) solum nos retrahit, ne in magnos honores, præter rationem anhelemus, & tendamus, non autem, vt nullatenus eos cupiamus, secundum S. Thom. 2. 2. q. 161. ar. 1. ad 3. Tũ, quia naturaliter homines bona vtilia cupiunt, & ideo moderatus amor pecuniæ nõ est peccatum secundum eundem S. Thom. 2. 2. q. 118. artic. 1. Tum quia liberalitas nõ retrahit nos a quærendis, & seruandis his, quibus nos, & nostri egemus. cap. est probanda. 86. distinct. & Thom. 2. 2. quæst. 117. 10 arti. 1. Immo licitum est desiderare, & cupere plura, quam tunm statum deceant, ad hoc, vt eo, tuoque a necessitate vtendi arte mechanica eripias, quo altiorum virtutum operibus incumbas, secundum Thom. de Vio, in d. q. 114. ar. 1. Immo, & vt ad altiorem statum, & aliorum gubernationem, ad quem natura te idoneum fecit, ascendas, vt idem ibidem singularissime phat. Tũ, quia licet sit consilium Christi, distribuere omnia, quæ quis habet, pauperibus, Matthæ. 19. capit. non dicentis. 12. quæ. 1. non tamen est præceptum. Et ideo licet melius sit cæteris paribus rationabiliter omnia propter Deum cõtemnere, & relinquere, non est tamen peccatum aliqua moderate appetere, quærere, ac retinere, immo meritum, si rationabiliter id fiat, vt utrunque probat S. Thom. 2. 2. quæst. 186. artic. 3. Sicut & melius quidem est seruare virginitatem, quam accipere coniugem. cap. integritas. 32. quæst. 1. non tamen ideo peccatum est accipere coniugem, immo matrimonium vnum de septem sacramentis est, iuxta capitul. ad abolendam. de hæret. in prin. & gl. in capit. veniens. de transact. & omnes in rub. de sponsal. & in 4. dist. 26. Cuius contrarium hæresim esse definiuit Concilium Tridentium sess. 24. can. pri. quem transcripsimus in Manual. Conf. capit. 22.

numero

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 nume. 10. & 30. Tum denique, quod etiam religiosi, qui sæculo renunciarunt, licite possunt appetere, & petere honores virtuti debitos, & honores ecclesiasticos, quales sunt, honor presbiterii, & honor magisterii, secundum vtrumque Thomam in 2.2. q. 186. artic. 7.

Tertium Notabile, quod licet Christiano gloriari, noīe Christiano, immo & quod necesse sit nonnunquā, & quatenus, & qñ coram Sarracenis, Lutheranis, & alijs infidelibus, id tacendo, vel se alium simulando in bullā Cœnæ domini incidat.

SVMMARIVM.

1 *Gloriari se nomine Christiano licere.*
2 *Et quando, & quatenus sit necesse.*

1 TErtio principaliter colligo ex verbo *gloriantur*, licere christiano gloriari nomine christiano, quinimmo, & id ei esse necesse significat Ecclesia christiana, cum nonnullas Missas ita exorditur. *Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri Iesu Christi*. Quod desumptum videtur ex illo Pauli ad Galat. 6. *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi*. An autem,
2 & quatenꝰ aliis nominibus id liceat, an itē, & quatenus oporteat Christianum coram Lutheranis, Sarracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis se profiteri Christianū, & nullatenus vti velo lineo, vel alio signo Sarracenico, an item, & quando, qui talia facit incidat in censuras bullæ Cœnæ domini, & id genus alia quotidiana. ad glo. 1 2. demitto, ne nimium a summarii nostri finibus diuertam.

Quartum notabile de verbo, Sarracenus, quos cōprehēdat, vnde dicatur, & an hæreticos, & alios infideles contineat.

SVMMARIVM.

1 *Sarracenorum Appellatione, an omnes infideles contineantur, & opiniones recensentur, & reiiciuntur nu. 2. quæstio ponitur nu. 3. continentur fautores, nu. 5. Turca. nu. 9. & Sarracens solo Christi odio pugnantes. nu. 10 & apostatæ quidam nu. 11 & quidam Christiani. nu. 12. Non autem Sarracens inter bellantes. nu. 13. nisi &c. nec Christiani subiecti, nisi, &c. nu. 14. nec Sarracens mercimoniales nu. 15. nec hi, quibuscum nō est causa bellandi, nisi &c. nu 16. nec Iudæi. nu. 17. nec hæretici. nu. 19. nec pagani. nu. 21. nisi &c. nu. 22.*
3 *Sarracenus, verb. originarie populus post Nabathæos Arabiæ significat.*
4 *Sarracenorum defectionis ab Imperio Romano occasio, et eorum prosper successus. nu. 5. et cædes nobilissima. nu. 6.*
18 *Iudæi vbique seruis nusquam est secptrum.*
20 *Hæresis infidelitatum pessima.*
23 *Lustianus quis vendens Goa equos Sarracenis vitat hoc censuras, et vt Christianus, qui nuper cum Armenus iuuit Regem Persarum contra Turcam, num. 24. et Gallus, qui Aenobarbo a se vocatis fauit, si falsum, &c. numer. 25.*
26 *Bulla Cœna, et hoc cap. vt conueniunt.*
27 *Francisco Regi fauens an violarit hæc capita.*
28 *Regem in dubio præsumendum bene agere.*
29 *Bellare habitu quis dicatur, et quanta prudentia hoc opus, et quid regibus consulendum.*

QVartò principaliter noto verbum *Sarracenis*, in initio textus positum, & verbum, *Sarracenorum*, posterius repetitum; ex quibus colligi videtur nostra summa quatenus innuit, hoc capitulo omnes illos comprehendi, qui hic vetita quibuscunque Sarracenis subministrant,

strant, & non alios, qui ea aliis infidelibus deferunt. Pro quo facit, quod cap. significaut. & capit. quod olim. & capit. ad liberandum, infra eodem. Extrauagans item, copiosius. de Iudæis, Ioan. xxii. & Extrauag. Multa. Clement. V. de Iudæis, quibus corroboratur, & extenditur hæc prohibitio, de solis, & omnibus ferentibus opem Sarracenis agunt. Circa quod tamen, occurrit difficultas illa primo, quod eadem ratio videtur esse de omnibus aliis infidelibus: ergo & idem ius erit. ca. 2. de translat. præsul. l. illud. ff. de l. Aqu. Deinde, quod clausula bullæ Cœnę Domini in 8. confirmadit omnes, qui opem ferunt Sarracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis. Tertio, quod peior est infidelitas Iudæorum, quam Sarracenorum, & infidelitas hereticorum peior vtraque, secundum S. Th. 2.2. q. 10. ar. 6. Quarto, quod verbum, *Sarracenis*, non capitur in hoc ca. pront est nomen gentis, sed prout est nomen sectæ Mahometicę, & ita videtur significare omnes malas, & reprobas sectas tenentes. Quinto, quod multi Sarraceni sunt christianorum amici, qui vt christianos frequenter iuuant contra alios infideles, vel fideles iniuste eos inuadentes: ita iustum videtur vt antidora suscipientes inuentur & ipsi ab eisdem Christianis contra infideles alios, vel etiam infideles iniuste illos inuadentes. argument. leg. si non sortem. §. Libertus. ff. de cond. indeb. & capitulo cum in officiis, de test.

In solutione huius difficultatis, (quæ mihi magna est) quæque inquirit, qui veniant in hac materia appellatione *Sarracenorum*, tres opiniones inuenio. Prima
2 Syluestri Prieratis viri profecto iudicio ad resoluendum dexterrimo in verbo, Excommunicatio 7. casu 21. sentientis hoc 3
verbo, *Sarraceni*, comprehendi omnes Sarracenos, quibuscum rex aliquis christianus vel aliqua prouincia christiana bellum gerit; Sarracenos item eos, qui eis fauent. Secunda est Anton. Pet. & Ioann. ab Ana, in notabilibus. cap. ad liberandam. & Cajet. vbi supra, verb. Excommunicatio. casu. 30. pag. 2. & 3. quæ videtur communis, scilicet quod verb. *Sarracenis*, omnes infideles videntur includi. Pro quibus facit id, quod contra prædictum notab. citabamus. Tertiam videtur sentire, ordinatio regia titul. 21. lib. 5. ordin. quæ innuere videtur, solos Mauros comprehendi. Quia ponit verbum, *maoros*, & mox subdit verbum, *dizes in fieys*, sed nulla istarum definitionum videtur satis exacta. Primo enim contra Syluestri definitionem facit, quod verita in hoc cap. etiam tempore pacis non possunt deferri Sarracenis, secundum resolutionē suam ibidem, & communem Doctorum in c. significauit. & in c. quod olim infra eod. ergo etiam Sarraceni, quibuscum non est christianis vllum bellum, comprehenduntur. Deinde contra id, quod significat ordinatio regia facit, quod verbum, Sarracenis, sive sit nomen gentis, sive nomen sectæ, multos alios, quam Mauros, hoc est ex Mauritania oriundos, includit. Tertio contra sententiam magis communem facit, quod eam consequeretur, omnes christianos, qui abhinc circiter quindecim annis verita in hoc capitul. in Angliam, & in aliquot prouincias Germaniæ superioris detulerunt, in hunc canonem incidisse. Quia ab eo tempore rex Angliæ, & aliquot principes Germaniæ declarati fuerunt hęretici a Paulo III. consequeterur item, quod Armenii, qui biennio lapso regi Persarum contra Principem Turcarum hostem christianorum squalidum, opem tulerunt, in hanc eandem excommunicationem inciderunt. Galli item qui abhinc sex annos Aeneobarbo; siue Barbarossæ duci Turcarum Principis in auxilium suum venienti opem tulerunt, Cæsarem, qui regem Tuneti Sarracenum, contra tyrannum itidem Sarracenum armis restituit. Immo & Rex, & dominus noster Lusitanorum, qui Regi Fecensi contra alios Reges Sarracenorum fauisse dicitur, & etiam nunc apud Indos aliis Sarracenis contra alios Sarracenos fauere auditur. Quarto ergo loco, vt aliter eam resoluam, admoneo primo originario verbi, Sarraceni, significatu, significari populos Arabiæ post Nabathæos, Plinio auctore libro 6. capitul. 28. dictos a Sarraca, eiusdem Arabiæ vrbe, non a Sara vxore Abrahami, quo se iactant, vel illo argumento, quod a Sara Sarani dicidebuissent, & non Sarraceni, sicut ciues Sarræ Sydoniæ vrbis, Sarrani sunt dicti. Tum tamen Mahometus ansam amplexus vanissimæ genti persuasit, eos solos omnium mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortalium legitimos esse diuinę professionis successores. Admoneo quoque secundo causam, & originem defectionis huius gentis a Romano Imperio, Ecclesiaq; Romana hanc, quę sequitur, fuisse: *Ex ea Sarracenorum gente delecta iuuenum manus Heraclio Imperatori Christiana militabat, quādo ille regem Persarum Cosdroam Paganum vicit, et cepit, eumque stipendium penderet ei, ad quem exuei pertinebat, salutaiter respondit. Vivit vnde Graeco, et Romano militi saluatur, & hac eanum turba tam impudenter efflagitat stipendium? Ad quam vocem ira successit ab Heraclio, & Romani Imperio defecerunt, & in Syria auſti Damascum occuparunt, & inde auſto ex his, qui domi remanserant, exercitu Aegyptum ingressa facile ea terra potiti sunt, vicinorum Arabum commeatu, et auxiliis adiuti. Qui deinde Machometi fomentis imbuti Persas bello petitos vicerūt. Deinde Antiochia nobilissima vrbe capta, Hierosolymis potiti dimexata Rhodio, et Sicilia, iuxta Africam, et Libiam ad Oceanū vsque suis opibus, et perfidia adiecerūt. Quin et Hesperias oēs, praeter Catabros, et Astures occuparunt. Imma et Gallias aggressi, Burdegalam, Pictauiq; direptis, vsq; ad Ligerim fluuiū occuparūt, reliqua eā occupaturi, ni Carolus Martellus magna virtute occurrisset, & quadringenta millia militū ex eis obtruncasset*, Paulo Aemilio eruditissimo, fideliq; auctore. Admoneo, tertio, his successibus factum esse, vt hoc nomen *Sarraceni*, quod a principio nomen fuit gentis, nunc sit, immo & tempore huius cap. iam ceperit esse nomen sectæ Mahometicæ deditorum.

7 His igitur, præmonitis difficultatē prędictam resoluturus dico, illo verbo, *Sarracenis*, in hoc cap. posito comprehendi Mahometicæ perfidiæ sectatores omnes, & solos qui Christianæ Ecclesiæ res occupant, vel impugnant actu, vel habitu, & fautores eorum, quatenus tales sunt. Dixi, Mahometicæ perfidiæ sectatores, quoniam verbū hoc *Sarracenis*, in hoc capit. positum, vt prædixi, licet a sua origine nomen gentis fuisset, antequam tamen hoc c, &cap. ad liberandam. infra eodem constituerunt, iam cepit esse nomen sectæ, & ad hunc vsque diem tale perseuerat. Dixi, omnes, ad includendum non solum eos, qui Syriam, in qua terra sancta, vestigiis summi ducis nostri Iesu Christi ornata, fixa est, incolunt, sed etiam Aegyptum, Libiam, Mauritaniam, & residuum maris nostri tractum, vsque ad Oceanum in Africa occupant. Assyriam item, Arabiam, & Mesopotamiam in Asia: Graeciam quoque, & alia (prch dolor) multa, quæ Christianorum fuerunt, in Europa tenent. Dixi autem, solos, ad excludendos alios infideles, quorum specialiorem mentionem paulo post faciemus. Dixi, qui Christianæ Ecclesiæ res occupāt, &c. ad excludendum eos, qui id non agunt. Dixi, habitu, ad comprehendendum eos qui res Christianas actu quidem non impugnant, tamen impugnarent, si possent, odio Christianissimi. Dixi, fautores eorum ad comprehendendum omnes, qui prædictis Sarracenis fauent, & opitulantur, quod nemo alius (quod sciam) fecerit. Nam Sylvester, qui solus videri potest id fecisse, non ait illud de fautoribus simpliciter, sed Sarracenis Sarracenorum Pellantium fautoribus, verum autem videtur, quia fauor opis fert Sarracenis contra Christianos, qui fert opem eis, qui Sarracenis contra Christianos bellantibus opitulatur, ar. Lii qui opem. & l. in furti. §. ope. ff. de fur. & §. interdum. Instit. de oblig. quæ ex delict. nasc. Addidi, quatenus sunt tales, ad excludendum eos, qui iuuant Sarracenos prædictos alio iusto respectu.

8

9 Ex qua resolutione infertur primo, comprehendi Turcas, Tum, quia etsi, vt aiunt aliquid inter eos, & alios Sarracenos differat, tamen omnes sunt Mahometicæ perfidiæ sectatores, & generali nomine dicuntur Sarraceni, licet hi sint Sarraceni Turcæ, & alii Sarraceni Arabes, & alii Sarraceni Mauri, Aegyptii, Africani, Persæ, & alii alio nomine ipeciali appellentur. Sicut & omnes in Christum credentes generali voce Christiani dicuntur, iuxta text. & gloss. singul. capitulo 1. 22. distinct. & licet alii sint Christiani Romani, alii Graeci, alii Hispani, alii Galli, & alii alio nomine speciali dicti. Tum, quia ipsi Turcæ occupant nunc Syriam, vbi terra sancta est, facit capitulum ad liberandum terram sanctam. infra eo. ibi *in dissendium terræ sanctæ*.

10 Secundo infertur comprehendi omnes Sarracenos principales, & fautores eorum, quibuscunque est bellum Christianis ob Christianissimum, licet nulla, quæ fuerint Ecclesiæ

Ecclesiæ Christianæ, occupent quales videntur aliquot in Indiis, & insulis Indici, & Persici maris, quia constat eos esse Sarracenos, & impugnare Christianissimum, quæ res maxime Christianæ Ecclesiæ peculiaris est, & quæ maxime ab aliis omnibus distat. cap. ad inquisitionem. & ea. quidem. 11. q. 3. Non obstat, quod cap. ad liberandam. infra eodem ob occupantes terram sanctam, vel occupare volentes, principaliter constitutum videtur. vt ex illis eius verbis. *In dissendium terræ sanctæ*, & ex Concilio generali, vnde desumptum est, satis colligitur. Tum, quia principium illius capituli simpliciter excommunicat omnes deferentes arma Sarracenis, contra Christum, & populum Christianum, & tales sunt Sarraceni, qui odio Christianissimi cum Christianis pugnant, etiamsi nihil aliarum rerum eorum detineant, detinereve velint. Tum, quia illa verba huius capituli ad impugnandos Christianos, omnes eos impugnantes comprehendunt. Tum, quia verba processus Cœnæ Domini relata in 2. confirmatione, notab. 1. omnes nominis Christiani inimicos includunt. At constat, Sarracenos impugnantes Christianos ob Christianissimum, esse tanti nominis inimicos.

11 Tertio infertur comprehēdi etiam apostatas perfidos, qui Glaucum Homericum insigniter stupidum imitati, Christianissimum pro Sarracissimo, hoc est, χρυσεα χαλκειων, aurea pro ereis cōmutarūt. Hi enim licet baptismo renati fuerint, & in Hispania, Gallia, vel alia Christianorum terra, & non in Arabia orti, Sarraceni tamen sunt, prout nomen, Sarracenus, nomen est sectæ, non gentis, vt prędictum est.

12 Quarto infertur, comprehendi etiam Christianos in terris Sarracenorum de licētia illorum Regum negotiantes. Tum, quia satis videtur deferre Sarracenis quo ad mēsem subiectis eorum, e quorum manibus, eum volent, ea Sarraceni habere possunt. Tum, quia per hoc potentia Regum Sarracenorum crescit, eo enim quis maior, & potentior est, quo maioribus, & pecuniis. Auchen. de defen. ciuit. §. Nos igitur. coll. 3. Tum quia tales tradit Sarracenis, qui tradit Christianis negotiatoribus, quæ ea illis venditurus, & trafficaturus. argument. lege qui sic soluit. ff. de sol. Quod tamen, meā sententia, non procedit in Christianis ibi habitantibus, & volentibus tenere arma absconsita, quo ea in Sarracenorum perniciem, cum opportunum fuerit, exerant, stringant. In his enim & verba, & ratio huius capituli cessant.

Quinto infertur solutio illius quæstionis, quam ex facto interrogabat. An in huius canonis, & processus Cœnæ Domini censuras incideret, qui prohibita vendidit non Sarracenis, sed Iudæis, & Christianis apostatis, Sarracenorum terras habitantibus, & Christianis ibi negotiantibus? Respondendum enim videtur, per prædicta, incidisse.

Sexto infertur, etiam solutio illius quæstionis, quam ex facto interrogabat: An qui Christianis Constantinopolim, & aliæ Græciæ vrbes, oppida, & rura inhabitantibus vendiderunt arma, quo ea occulta in perniciem Sarracenorum haberent, incidisset in hanc excommunicationem? Respondendum enim videtur per prædicta, non incidisse.

13 Septimo infertur, non comprehendi Sarracenos, quibus bellum iustum est contra Christianos, & neque occupant, neque occupare curant res Ecclesiæ Christianæ, neque pugnant odio religionis, sed ob aliam causam. Quales forte sunt aliquot nunc apud Indos, qui pugnant aduersus Christianos, non ob religionem, sed ob terras, quas ipsi putant male a nostris occupatas. Qui si bellum iustum aduersus nos facerent, & religionis causam non immiscerent, non putarem profecto comprehendi, quia huius canonis mens est enervare potentiam Sarracenorum, iuste contra nos pugnantium, vt ex omnium scriptis satis colligitur. Si autem iniustum bellum facerent, putarem ipsos includi, quoniam bello iniuste suscepto, quo aliqua ex parte illud iustificent, religionis causam miscere solent, & incipere odio nostræ religionis, & amore suę perfidiæ pugnare.

14 Octauo infertur, non comprehendi Sarracenos in terra Christianorum, sub potestate Regum eorum degentes, etiamsi sint prohibiti habere eiusmodi arma, & alia

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad apparatum bellicum pertinentia. Tum, quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis, ergo & ipsa prohibitio, l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. cap. suggestum, & cap. meminimus. de appell. cum annotatis in illis per Panorm. & Dec. Tum & nemosius, quia hi, licet Mahometicæ perfidiæ sectatores sint, non tamen occupant res Christianas, neque impugnant eas actu, vel habitu, quod requiritur, vt hic includantur, per resolutionem premissam. Excipio tamen eos, qui probabiliter præsumerentur hic vetita emere, quærere, vel accipere ad deferendum aliis Sarracenis, extra christianorum imperia degentibus, vel ad seruandum abscondita, in christianorum perniciem proferenda, cum exercitus Sarracenicus nos inuaret, eiusmodi enim, saltem habitu, res christianas impugnant.

15 Nono infertur, non comprehendi Sarracenos, qui impugnant alios Sarracenos contra christianos pugnantes, vel nos contra illos defendunt, adiuuantve, immo neque Sarracenos, qui casibus licitis, iuxta Oldradi consilium 71. Nunquid. & resolutionem communem in cap. ad liberandam. infra eod. a christianis rogati iuste illos defenderent, vel iuuarent contra alios chri 18 rent. In quo tamen eius infinita bonitas stianos suas terras inuadentes, vel iniuste illas occupantes. Tum, quia causa finalis huius capitul. cessat, saltem quoad ea, quæ post bellum illud expletum contra nos vsui esse non possent. Tum, & nemosius, quia eiusmodi Sarraceni, licet alio respectu sint inimici christianorum, & res ecclesiæ occupent, vel impugnent, hoc tamen, quo christianos contra alios infideles iuuant, vel infideles contra christianos iniuste bellantes impugnant, non sunt tales. Quamuis semper, quoad eius fieri potest, curare debet Princeps vsurus Sarracenorum auxilio, ne illis ea tradat, quæ illo bello explero contra christianos vsui esse possint, qualia sunt arma.

16 Decimo infertur, non comprehendi etiam Sarracenos quibuscumque est pax christianis, quique non fauent aliis cum 19 christianis belligerantibus, & inter quos & christianos nulla est iusta causa bellandi, quales sunt multi, vt audio nunc circum terras Indiæ Lusitano Imperio parentes, inter quos & christianos numquam ob religionem, neque ob aliam causam fuit bellum. Hi etenim, licet Mahometicæ perfidiæ sectatores sint, res tamen christianas neque occupant, neque actu, vel habitu impugnant. Excipio tamen illos, qui sciuntur, probabiliterve creduntur ea esse mente, vt primo quoque tempore, data eis ad id potentia, & opportunitate, suis sedibus expellant Christianos, eo præsertim, quod christiani sint, quoniam huiusmodi Sarraceni, etsi actu non impugnant res christianas, habitu tamen id faciunt, & per consecutionem sunt Sarraceni, de quibus hoc cap. loquitur, per resolutionem præmissam.

17 Vndecimo infertur, non comprehendi Iudæos, quatenus Iudei sunt; quia non sunt Mahometicæ perfidiæ, quia quatenus subiecti Sarracenis, comprehendi possent, puta, si habitarent terras subiectas Sarracenis hic comprehensis. Quos tamen arbitror comprehendi per processum Cœnæ Domini. Quoniam etsi non sint Sarraceni, neque Turcæ, sunt tamen inimici nominis Christi, & adeo quidem, vt si pro voluntate nocendi nobis esset eis potentia, multo grauius, quam illi nomen illud quod super omne nomen est, infestarent. In quo tamen eius infinita bonitas quam optime nobis consulit, dum eis se, lucemque suam apertam tenentibus, ademit potentiam, virtutem, & animum, perpetuæque seruituri, ac ignominiæ apud omnes gentes eos addixit. Iuxta enim prædictionem Iacob Genes. cap. fina. a Deo ablatum est eis sceptrum, & regia potestas, post ueri Messiæ Christi Sacrosanctissimum aduentum, vt nusquam postea apud eos sit, vel fuerit. Nam vllam eorum gentem esse clausam inter montes, Gog, & Magog, & tempore Antichristi ei fit adhæsura, vanissimum esse constat, etiam attestatione Iudeorum, qui id maxime explorauerunt. Neque enim illud significauit Ioann. Apoc. 20. & liber illud continens Apochryphus est, & a Hier. & ab omnibus aliis reiectus.

19 Duodecimo infertur, non comprehendi per capit. hoc, neque alibi iura communia, hæreticos Sarracenis non subditos, quia non sunt Sarraceni, immo neque per processum bullæ prædictæ, quia non sunt Turcæ, neque nominis christiani inimici: Quoniam, etsi Romanæ Ecclesiæ non obsequantur: venerantur tamen nomen Christi: neque est omnino par ratio de illis, ac de Sarracenis: quoniam, etsi 20 peior est eorum infidelitas, quam Sarracenorum, & plus peccent, quam Sarraceni: iuxta doctrinam prædictam, & receptam Thom. 2. 2. quæstio. 10. articu. 6. non tamen sunt inimici nominis Christi, sicut & illi: & ita neque sub verbis horum capitulorum, neque prædicti processus comprehenduntur. Hæc tamen dixerim de hæreticis: nam de Apostatis dictum est in corollario tertio.

21 Decimoterciò infertur, non comprehendi Paganos: tum, quia non sunt Mahometicæ sectæ; neque per consecutionem Sarracent: & ita verba horum capitulorum eis non conueniunt, & quibus verba legis non conueniunt, ipsa lex eos non comprehendit leg. 4. §. toties. vbi Bartol. & Paul. ff. de damno infect. & capite. indemnatibus. §. supradicta, quod in hoc est iuris optimum de electio. lib. 6. Tum, quia non inuenitur in eis eadem ratio, quæ in Sarracenis prædictis, vt palam est: tum, quia cum ipsi credant pluralitatem deorum, credere quoque possunt nostram sanctam legem, alias malas esse sanctas: quod multi faciunt, licet suam quoque credant bonam. intelligo autem hanc illationem de illis Paganis, quibuscum nec est, neque fuit vllum bellum Christianis; quique nos odio non habent, eo quod simus Christiani; quinimmo humane nos susipiunt, & nobiscum contrahunt. Illi enim, qui Christianos odio haberent, eo quod sint christiani, licet non comprehendantur sub hoc capitul. neque sub cap. ad liberandam. & cap. quod olim, & cap. significauit. infra eodem, & minus sub extrauag. copiosus, de Iudæis. Ioan. 22. & sub extrauag. multa. 22 clement. 5. eodem titu. inter communes, comprehenduntur tamen, mea sententia, sub prædicta clausula Cœnæ Domini: quę non solum Sarracenos, Turcas: sed etiam omnes christiani nominis inimicos comprehendit. ac constat tales Paganos christiani nominis esse inimicos.

23 Decimoquarto infertur, solutio quæstionis illius, quam etiam ex facto interrogabar. An christiani Goam, vel alias Indiæ ciuitates inhabitantes, & de terris

quorundam Sarracenorum equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes; eosque postea iam disciplinatos, aut pingues, aut robustos effectos aliis Sarracenis vendunt, in prædictas censuras incidant? Respondendum enim videtur, per prædicta, incidere, nisi illi Sarraceni nullum cum christianis bellum, neque iustam causam bellandi, etiam secundum opinionem eorum haberent, neque habuissent, neque odio haberent Christianos: eo quod sint christiani, neque fauerent aliis cum christianis belligerantibus, neque eo animo esse crederetur, vt quam primum eorum ad id potentia sufficeret, christianos de suis sedibus expellant. Non tamen eos, mea sententia, excusat, quod equos, quos aliis Sarracenis vendunt, ab aliis emunt: tum, quia vendunt eos pretiosiores: tum, quia prius eos in terras Christianorum agunt, & eorum potestati subiiciunt, & contextus huius c. non patitur, vt res prohibita, etiamsi de terris Sarracenis ad christianas sit delata, ad eas iterum reportetur.

Decimoquinto infertur, solutio illius quæstionis ex facto propositę: An christianis Armeniis Regi persarum, cum Turcarum Principe Christianorum hoste fœtissimo, proximis annis pugnanti, opem tulit, in has censuras incidérint? Respondendum enim videtur, nō incidisse illum, neque alios Armenios.

Decimosexto infertur, etiam solutio illius, quæ in facto est: An qui Anglo iam- 24 pridem ab Ecclesia non sine Catholicorum grandi dolore, & iactura, declarato hæretico, Galliam Catholicam affligenti, vel etiam intra regnum suum sese continenti, hæc prohibita vendiderint, & vendunt, in has censuras incidérint? Respondendum enim videtur, non incidisse. Quod ipsum arbitror dicendum esse de his, qui Lutheranis, & aliis nobilissimæ, sed miserandæ Germaniæ hæreticis talia detulerunt.

Decimoseptimo solutio itē illius, quæ 25 ex facto proponitur: An qui Aenobarbo, siue Barbarossæ classis Turcicæ duci a Gallo in sui defensionem vocato, & intra portum Tholonensem agenti, aliqua de prohibitis hic dedit, fecerit ve, in has censuras inciderit? Respondendum enim est, non incidisse, si saltem in casu, qui bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nã fide videbatur ei permissus, fuisset vocatus, & si non tradidit ei arma, triremes, aut alia, quæ expleto illo bello essent cõtra Christianos vsui futura. An autem ille casus fuerit de permissis, viderint illi, qui in eo consuluerunt, tametsi arbitrer credere posse confessarium, cui non cõstaret contrarium, eum fuisse de permissis, vel qui bona fide putaretur pmissus, quo ad effectum absoluendi pœnitentem, cui de hac re esset scrupulus, ob tanti regni tantam auctoritatem, pietatem, & eruditionem.

26 Decimo octauo infertur, conuenire, ac differre plurimum bullam Cœnæ Domini, & hoc cap. & cap. ad liberandam. infra eodem. Conuenire quidem, quia vtraque comprehendit Sarracenos, & Turcas, differre autem, quia hæc non cõprehendunt vllos Iudæos, vel Paganos, illa vero sic eos, qui sunt Christiani nominis inimici, Et ita bullam Cœnæ Domini hac parte latiorem esse horum capit. dispositione, sicut econtrario alia ex parte latior est hæc, quam illa, vt in notab. 8. infra latius dicemus.

27 Decimo nono infertur, satis recte me respondisse illi grandi quæstioni, quam me Roncamualiem nostram Virgini matri sacram visentem, interrogauit magnus quidam Hispanus, cum Rex Galliarum Franciscus ante paucos annos quatuor exercitibus quatuor partes imperii Cesaris, nempe Rusilionem, Nauarrã, Brabantiam & Lucemburgum infestaret, cumque scriptis aliquot doctorum virorum bellum illud Gallotuscicum diceretur. Quæstio enim erit, an in Regem Galliæ, eiusque regnum eadem libertate, ac ferocia Cæsariani pugnare possent, ac in Turcas, & eorum terras, an item hic capitalis esset locus contra vendentes eo tempore arma, & alia hic vetita Gallo, eo quod ille esset Turcis fœdere coniunctus, videretur que multis illo in Cæsarem maximo apparatu bellico Turcicis rebus plurimum fauere, quippe quo a persequendis Turcis Cæsarem diuerteret, & opes extenuaret. Respondi. n. ipse, ex facto ius oriri, l. si ex plagis. §. in cliuio. ff. ad l. Aquiliam, & ex tenore fœderis a Gallo cum Turca iĕi pĕde re solutionem. Nam si fœdus continerer, vt Gallus Turcæ faueret, ĕt eo respectu, quo Turca Christiani nominis est inimicus, vel in perniciem iniustã alicuius principis Christiani, præsertim quatenꝰ Christianus esset, vel contra dispositionem, & prohibitionem huius c. & ei concordãtã, idem de eo, quod de ipso Turca iudicium esse, per prædicta. Si autem fœdus tantum haberet, vt neuter eorum alterum bello infestaret, causa religionis (quatenus esset necessarium, excepta vel quod Turca defenderet Gallum iniuste inuasum a Christianis, & vicissim Gallus Turcam iniuste inuasum à Sarracenis, longe aliud esse dicendum de eo, quam de Turca, licet iniuste alia de causa bellarit. In dubio aũt, do nec aliud constaret, non esse credendum tanti regni tantum Regem, tam fœdus cli Turca iniisse, vt se, suosq; omnes in tã fœdam ignominiam, tamque fœdas censuras coniiceret. arg. cap. 1. de reg. iur. & l. merc 10. ff. pro soc. & c. 1. 40. dist. etiã si talia indicia haberẽtur, q̃ sufficerent ad iuste credendum, eum mouisse bellũ iniustũ, orbique Christiano damnosum, & odiosum. Nec displicuit illi magnati æquissimo nostra hæc æqua responsio, neque vlli deberet ea displicere, ne cogatur confiteri, Lusitanos, Italos, Heluetios, Germanos, & alios omnes, qui ei fuissent, vel aliqua hic vetita subministrassent, in has censuras incurrisse, quod ipse certe nec de Castellanis confiteri auderem.

29 Vigesimo infertur, eum dicendum habitu impugnare Christianos, qui eo animo est, vt primo quoque tẽpore nacta potẽtia, & opportunitate impugnãdi eos, id faciat, absque alia iusta causa, quam quia sunt alterius religionis, ideoq; magna rei publicæ prudẽtia, parique animi virtute, ergaque Deũ religione opus esse illi, qui arbitraturus est, an ille, aut ille Sarracenorũ, aut Paganorũ Rex, qui nulla Ecclesiæ Christianæ bona occupat, neque actu impugnat, dicendus sit tñ impugnare habitu. Nã neque quilibet timor vanus ad id iudicandũ sufficere debet, neque certitudo belli mouendi est necessaria. Pauciora itẽ signa sufficere arbitror, ad iudicandũ animũ bellãdi habitualẽ esse regi Sarracenorũ, ĕt si nunquã cũ Christianis bellum gesserit, quam iudicandum eiusmodi animum inesse regi Paganorum, cum quo Christianis nunquam fuit bellum, quales multos

multos esse audio, apud Brasilienses. Eo quod Sarracenorum bona pars tota est in impugnando Christianismo, & facilius iuste timeri potest bellum ab homine sectæ tam infensæ Christianismo, quam a Paga no longe ad amicitiã Christianorum aptiore, vt palam est. In dubio autẽ arbitrãdum esse iudicarem, potius inesse animũ habitualem pugnandi, quam contrarium. Quin etsi a consiliis regum Christianorum essem, obnixe eos etiam orarem, ne permitterent suis, vt vlla arma, aut vllos equos, aut vlla nauigia infidelibus vllis extra dominia Christianorum degentibus subministrarent, immo nec artem ea fingendi docerent. Quoniam omnes timere possunt, ne adepta in id potentia, & opportunitate eis impugnent Christianos, volentes eos pedetentim fidei Christianæ, immo & suo imperio subijcere. Et quamuis hoc magis expedire, magisque ete Christiana esse putem, non tamen arbitror esse necessarium, nisi id, quod supe rius dixi secundum iuris rigorem, neque secundum iuris necessariam æquitatem.

17 impugnando Christianismo, & facilius iu
18 Intellectus, l. 1. & ibi Bar. ff. ad l. Iul. de vi pu
22 Arma non esse arcem, neque triremem, nec a
25 Et quæ sunt quoad cap. restaurare, & cultellum
23 Postliminio in armis locum non esse.
16 Armorum materias prout huiusmodi, non es

Quintũ notabile, qd appellatione armorũ hic, & alibi cõtineatur, cũ nouis, & iuri cõsonãtibus corollariis.

SVMMARIVM.

1 *Arma etiam proprie omnium artium instrumenta, hic autem pro solis bellicis accipiuntur. n. 2. quorum varie species, et inuentores. n. 3.*
4 *Arma bellica esse arma defendendi, etiam proprie, contra Any. & Ias. & etiam fustes, & lapides contra eosdem, & alios. nu. 5. non autem cultellum paruum. nu. 6.*
7 *Arma non esse aliquando lapides, intentionis defectu, & non significationis, cum intellectu noua glo. clem. 2. de ætate monach. nu. 9.*
8 *Beneficium cur non semper curata includat.*
10 *Arma bellica nouæ defensa, qualia nulli hominũ a natura data nu. 11. & nouæ diuidun tur, nu. 13.*
12 *Intellectus nouus. l. Armorum. de ver. sign.*
14 *Arma non esse omnia nocentia, nec semper in sed fabricata. nu. 15. esse præsumpta, & non præsumpta nu. 16.*
17 *Arma cur in alijs statutis aliud significãt, & latius. nu. 21. cur hic interdum lapides, et interdum non nu. 19. et idem de lignis. n. 20.*
18 *Intellectus, l. 1. & ibi Bar. ff. ad l. Iul. de vi pu*
22 *Arma non esse arcem, neque triremem, nec a*
25 *Et quæ sunt quoad cap. restaurare, & cultellum*
23 *Postliminio in armis locum non esse.*
16 *Armorum materias prout huiusmodi, non es*

QVinto principaliter colligo ex verbo, arma, partem illam summatii nostri, quæ habet, vetitum esse Christianis, ne qua Sarracenis arma subministrent. Circa, quod occurrit illa difficultas, quod hoc consequeretur, nulla vllarum artium instrumenta posse a Christianis eis deferri, quia omnia illa appellatione armorum continentur, argument. princ. & capitul. non pila. & c. conuenior. 23. q. 8. & glos. l. Nepos Proculo. ff. de verb. sign. Neque lapides, aut fustes. Quoniam eorum appellatione continentur leg. Armorum. ff. de verborum signific. leg. 3. in princ. versic. armis ff. de vi, & vi armat. §. sed ex constitutionibus. Instit. de interdict. & §. item lex Iul. Instit. de publi. iudi. Quod tamen esse falsum vsus contrarius dicitur significare.

Ad soluendam hanc difficultatem, quæ plus quam mediocris est, quæque summam prædictam quoad verbum arma impetit, & inquirit, quid eo nomine contineatur, dico primum, armorum appellatione large, sed proprie sumpta, contineri omnia omnium artium instrumenta, vt agriculturæ, iuxta illud Maronis. 1. Georgicorum. *Dicendum, & quæ sint duris agrestibus arma*. Et artis pistoriæ iuxta illud eiusdem 1. Aeneidos. *Tum Cererem corruptam vndis, cerealiaque arma expedimur*. i. instrumenta, quibus ad pistorium opus vtimur, vt pilis, mola, vanno, cribro. Et artis nauticę instrumenta, iuxta illud eiusdem 5. Aeneid. *Colligere arma iubet validisque incumbere remis*. Et artis studendi, iuxta illud Plinii. *Cum arma erant, non venabu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum, & lanteæ, sed stylus, & pugillares. Et lacrymæ, & orationes arma dicuntur clericorum, in princip. & in capitul. conuenior. 23. quæst. 8. & instrumenta nauium, in leg. 1. §. magistrum. ff. de exercitor. dicuntur armamenta, & armatur nauis, cum instruitur, eadem l. 1. §. non autem. In hac autem materia, & similibus non ita late accipitur verbum Arma, sed tantum pro instrumentis artis militaris, & ita pro armis bellicis iuxta illud. 2. Reg. 1. *Quomodo perierunt arma bellica?* Quæ varia sunt, quorum inuentores scribit Plin. lib. 7. capitul. 56. natural. histor. & species plurimas Iustin. in §. fin. Authen. de armis, collat. 6. Gellius lib. 20. noctium attic. capit. 20. & Veget. lib. 4. de re milit.

Secundo dico, quod appellatione armorum etiam ad bellica restricta continentur arma defensionis causa parata, etiam propria, vt Alberic. ait in leg. armorum. ff. de verborum significe. quæ id irrefragabiliter probat in hæc verba: *Armorum appellatio non vtique tantum scuta, & gladios, & galeas significat, sed etiam fustes, & lapides.* Cui similis est in §. sed ex constitutionib⁹. Instit. de inter. & leg. 3. §. armis. ff. de ui armat. Probat, inquam, irrefragabiliter, quia Iurisconsultus agens de propria verborum significatione ait, armorum appellatione significari scutum, & galeam, quæ constat esse defensionis causa parata. Non obstat, quod contrarium tenuit Angel. in §. ex maleficiis, numer. 12. & 13. Instituta. de actio. & eum sequatur Iason ibidem num. 83. & sequenti. argument. eius, quod ait Bart. in l. 1. ff. ad leg. Iul. de ui publ. scilicet, quod ex illa prohibens haberi, arma, non prohibet arma defensionis causa parata. Non inquam id obstat, quia ratio, quare appellatione armorum non veniunt ibi defensoria, non est, quia non sunt proprie arma, sed quia deest intentio animi legislatoris ad comprehendendum ea. Quod coniici tur ex materia legis, quæ agit de vi publica, quæ non infertur armis defensuis, sed offensiuis, vt palam est. Itaque in hoc. cap. etiam defensionis tantum causa parata prohibentur, quoniam verba, & ratio eius habent in eis locum, vt etiam probat l. 2. C. quæ res expor. non deb.

Tertio dico, appellatione sic stricta armorum bellicorum comprehendi etiam proprie lapides, & fustes, vt Felin. ait hic, & Alciatus in dicta l. armorum, quæ id irrefragabiliter, probat, quatenus agens de propria verborum significatione, habet, armorum appellatione significari fustes, & lapides, quod ipsum habent etiam aliæ leges ei similes supra citatæ. Non autem probat ponderatio verbi, *continetur*, a Felin. indiligenter facta, quia tale verbum in illa lege non est, contrarium tamen tenent etiam in hoc Angel. & Iason, vbi supra, & Roma. in leg. 1. §. occisorum. ff. ad Syllan. & Corneus consil. 199. numer. 4. Et Ang. quidem, & Iason mouentur, per gloss. singula. clem. 1. §. quia vero. verb. arma, de statu monacho. quatenus habet, qd clement. illa excommunicans monachos intra monasterii septa arma tenentes, non includit eos, qui lapides, & fustes tenent. Ludonicus autem mouetur per §. fin. Auth. de armis. colla. 6. quatenus prohibens primatis, ne fabricentur arma, non prohibet fabricari cultellos minores, quorum vsus non est in præliis. Vbi glo. singul. annotauit cultellos ad parandas pennas non esse arma. Cuius ratio illa videtur, quod in alium vsum, quam bellicum principaliter sunt ficti & effecti. at lapides, & fustes non sunt principaliter in bellicum vsum ficta, vel effecta, vt palam est, ergo neque hæc erunt magis arma, quam prædicti cultelli.

Quarto facit leg. omne. §. si quis commilitonem. ff. de re milit. quæ habet. eum, qui lapide commilitonem vulnerauit, a militia reiiciendum, qui vero gladio, capite puniendum.

Hæc tamen non obstant. Non primum. Quia glos. illa dicens, lapides, & fustes ibi non contineri appellatione armorum, non se fundat in defectu significationis propriæ verbi, sed in defectu intentionis mentis constituentis. Postea enim quam affirmauit, appellatione armorum, lapides, & fustes contineri, subdit. *Non puto tamen auctorem sic latissimè intellexisse:* per quod palam sentit non significationem verbi, sed intentionem auctoris defuisse. Sicut in simili appellatione beneficii proprie omnia beneficia, etiam dignitates, & quibus cura animarum inest, continentur, exceptis gratiis, & expectatiuis, in quibus non desinunt contineri ex defectu significationis, sed intentionis animi, scribentis, volentis sola simplicia comprehendi, ea. cum in illis. in prin. de præb. lib. 6. vt latius diximus in dicto cap. fina. & in tubr. de præben. & post. Dec. anno superiore in c. postulasti. de rescript. intentionis autem defectum colligere potuit illa gloss. vel ex vsu loquendi vulgatiore, quo videtur vsus ibi Papæ vel ex conditione personarum, de quibus agitur, nempe monachorum, quibus, quæ arma vulgus appellat, grandi dedecori sunt in cella, cum tamen nec pauo sint lapides, & baculus aliquis in aliud, aliquid opus utiles. Ad secundum respondebit illas. 7. Ad tertium dico, non probare lapides nō esse arma, sed non esse gladium, quod nemo negat.

Quinto dico, arma bellica nusquam, quod sciam, esse satis recte definita, posse autem, mea sententia, recte definiri, esse arma ficta principaliter ad præliandum eis, quatenus talia sunt, vel in id ante conflictum assumpta. Dixi, arma, pro genere, quoniam omnia arma bellica, sunt arma, non contra, omnia arma sunt bellica. Quia omnium artium instrumenta dicuntur arma, per prædicta, cum tamen sola militaris artis dicantur arma bellica. Dixi, ficta principaliter ad præliandum, ad excludendum ligones, rastra, secures, & id genus alia in alios vsus, quam prælii principaliter parata. Dixi, eis ad excludendum loca, vnde præliamur, de quibus in corol. 11. Dixi, quatenus talia sunt, quia nonnunquam alio respectu considerata nō sunt arma bellica, vt corollarium 5. demonstrat. Dixi, vel in id assumpta ad includendum ligones, rastra, secures, lapides, scipiones, marcellos, & alia ad præliandum assumpta, licet simpliciter in alios vsus fuerint comparata. Ea enim, & si absolute sine intentionis ex defumentis considera tione non sunt arma bellica, sunt tamen ea perpensa. Addidi, ante conflictum, quia si riua subito coorta, alteri si percusserit, vel duro fusto panis, vel æuophoro, vrceobat, nō dicetur armis percussisse, secundum Angel. receptum in l. si pignore. §. furem. ff. de fur. & in l. armatos. ff. ad leg. Iul. de vi publ.

Ex quibus infertur primo, arma bellica nulla videri esse data homini a sola natura,

cælorum rege. Quoniam nihil a natura, quę Deus est, etiam cælos gubernans, & omnia natura, vt vtar verbis glos. l. respiciendum. ff. de rebus cred. videtur ei datum, quo principaliter alium offendat, seu seipsum defendat. Quod vtinam terrarum Reges, saltem christiani, satis animaduerterent, quo a bellis horrendis abstinentes, pacem placidam semper amplecterentur. Quod pulchre in paræmia: Dulce bellum inexpertis, tractatur.

Secundo infertur, legem illam armorum, de verborum sign. & omnes similes habentes, lapides esse arma, noue, ac singulariter intelligenda esse, de lapidibus ad prælium arte paratis, quales sunt pilæ lapideæ aptæ, vt a bombardis emittantur, vel de lapidibus ad nocendum assumptis.

Tertio infertur, arma bellica propriè dicta, diuidi primo in offensionis causa parata, & in defensionis causa comparata. Secundo in arma, quæ sunt bellica intentione animi fabricantis tantum. Quæ definiri possunt esse arma bellica in prælium principaliter facta, & in arma, quæ sunt bellica, intentione animi ea assumentis tantum, quæ definiri possunt, esse arma bellica in prælium assumpta, licet in alium vsum principaliter ficta, & in arma, quę sunt bellica, tam intentione animi fabricantis, quam assumentis, quæ definiri possunt, esse arma bellica in prælium principaliter ficta, & assumpta.

Quarto infertur ratio reprobandi eos, qui satis oscitāter dixerunt, omnia, & sola, quæ nocere possunt, posse proprie appellari arma, reprobatur enim hoc ex prædicta. Primo quidem, quia frustum durum panis, cnophorum, & alia multa, antequam ad nocendum assumamur, sunt de numero eorum, quæ nocere possunt, & tamen non sunt arma, secundum Angel. receptum in d. l. si pignore. §. furem. ff. de furt. & leg. 1. §. armatos. ff. ad l. Iul. de vi publ. Secundo reprobatur, eo quod arma defensoria, quæ neque intentione fabricantis, neque intentione assumentis nocere possunt, sunt arma bellica.

Quinto infertur, fieri posse, vt quemadmodum ea, quæ intentione fabricantis non sunt arma bellica, intentione assumentis fiunt arma bellica, ita etiam ea, quæ sunt arma bellica, intentione fabri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fabricantis, quandoque fiant non bellica, intentione assumentis ea, adeò quidem, vt desinant comprehendi sub statuto prohibente illa deferri, Verbi gratia, lanceæ, vel enses ligati in fasciculo, quem multo suis mulis, aut calo humeris ex alio oppido in aliud portat, vel baiulat, non dicentur arma, quoad illud statutum. Nec pugio parvus acutus amici, quo monachus intra cellam suam deficiente alio calculo, pennam ad scribendum aptat, quoad prædictam clemen. Neque ensis, quo quispiã deficientibus alijs gladiolis, ad panem, & carnes secandas vtitur. Neque pusio, siue paruus puer, qui de alia in aliam domum arma mutat, dicetur ea deferre, quoad illud statutum. Quorum ea vna ratio est, quod his casibus, illa arma non considerantur vt arma, sed vt quædam res aliæ.

16 Sextò infertur, probari posse, esse arma bellica, quæ non præsumuntur talia, & non esse arma bellica, quæ præsumuntur talia; & ita nonnunquam dicenti, aliqua esse arma, incumbere probationem, & nonnunquam negantri. si enim constet, me detulisse enses, & contendam, illos non fuisse tunc mihi arma, oportet me id probare. Et si constet me detulisse lapides, & contendam, eos non fuisse tunc mihi arma, aduersario incumbit probatio, quod fuerint. Quæ enim principaliter in prælium parata sunt, præsumuntur deferenti fuisse arma, nisi contrarium probet. Et è contrario ea, quæ principaliter non sunt ad præliandum ficta, non præsumuntur arma fuisse deferenti, nisi probentur talia.

17 Septimò infertur, quod verbum, arma, prolatum in materia, in qua solum agitur de offendendo, sola offensoria, & non de-

18 fensoria comprehendit. Qui est germanus intellectus doctrinæ Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi pub. Prolatum item in materia, in qua solum agitur de armis bellicis ex intentione fabricantis, sola facta principaliter ad prælium dici arma, & non alia. Qui est germanus intellectus. §. fi. Auth. de armis. col. 6. prolatũ ãt in materia vtriq; congrua qualis est nostra, vtraque comprehendi.

19 Octauo infertur, in huius capit. & bullæ Cœnæ Domini censuras incurrere eos, qui lapides, & alia, quæ nocere, vel defendere possunt; licet non sint principaliter in hoc parata, Sarracenis subministrant, vt illis in prælijs ad offensionem, vel defensionem contra Christianos vtantur, non autẽ illos, qui in alios vsus bona fide deferunt, etiam si forte Sarraceni casu aliquo eis in prælio, contra mentem deferentium vtantur, vt latius ex 10. notab. colligas.

20 Nono infertur, multa esse, quorum ad Sarracenos delatio malo animo facta, hoc c. includerentur, eadem sine tali animo effecta non includantur. Infertur, & ratio defendendi Prieratem dicentem, quod delatio lapidum ad ædificandum, & lignorum ad ignem fouendum, non est hic prohibita.

21 Decimo infertur ratio, quare verbum arma, in alio statuto continet solum offensoria in alio vero etiam defensoria, & in alio sola in prælium fabricata, in alio vero etiam in prælium assumpta. Est enim ratio diuersitatis, varietas finis disponentis, finis enim statuentis, ne arma extra regnũ, vel ciuitatem deferantur, est, ne ciuitati, vel regno desint arma, quibus hostes a finibus suis prælio arceant, vel ne hostibus detur copia, eorum, quibus ciuitatem vel regnum impetant. Et quia in hunc finem, tam arma causa defensionis, quam offensionis parata sunt necessaria, ideo vtraque tali statuto videbuntur contineri, iuxta l. 2. C. quæ res expor. non de. & iuxta hoc c. & capit. ad liberandam infra eod. Finis autem statuentis, ne quis arma, quibus vim faciat domi habeat, est, ne vis publica vlli fiat. Et quia ea vis armis offensionis causa paratis, fit, principaliter, ideo tale statutum alia non continebit. iuxta doctrinam Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi pubi. Finis statuentis, ne quis arma sine eius permissu fabricetur, est, ne arma, quæ sunt bellica intentione fabricantis, pœnes priuatos sint auctoritate priuata, ideo sub eo continebuntur omnia arma, quæ sub fabricationis forma in prælium destinat. tam defensoria, quam offensoria, non autem cultellus ad aptandas pennas, vel ad panem, vel carnes scindendas. Non item vlla alia, quæ sola intentione assumentis sunt arma bellica, iuxta §. fina. Auth. de armis. colla. 6. cum sua glo. sing. Ex qua consideratione multæ quæstiones quotidianæ solui possunt, & multa multorum dicta probari, reprobari, & conciliari, quod hi cuitatis gratia non prosequor.

Vndecimo

22 Vndecimo inferri, arcem, ex qua nos, & illam propugnamus, triremes, e quib. pugnamus, & equos, cum quicus præliamur, non esse arma bellica. Quoniam licet in præliũm, principaliter, aut ficta, aut assumpta, & id genus omnia, per resolutionem prædictam dicantur arma, nõ tamen sunt assumpta ad præliandum eis, sed ad præliandum ex eis, vel cum eis. Non enim præliamur arce, neque nauibus, neque equis, sed ex eis, vel cum eis, hoc est, adiuti eis, & ita per illam particulam, eis, adiectam definitioni excluduntur a numero armorum. Facit pro corollario hoc capitulum ad libe-

26 randam. infra eod. quatenus post excommunicationem deferentium arma Sarracenis, excommunicando vendentes naues eisdem, non obscure significat, nauem non contineri appellatione armorum. Facit etiam processus Cœnę Domini, quatenus excommunicationi deferentium arma addit excommunicationem deferentium equos. Quod antea fecit Extrauagant. multa de Iudæ. Facit quartò lex illa fing. 2. ff. de

23 capt. & postlim. quę habet, nauẽ longam, & onerariam in bello admissam, si recuperetur, ad pristinum dominium postliminio reditum iri. equum item, arma vero non item, igitur neque nauis, neque equus vnde, vel cum quibus pugnamus sunt arma. Facit item, quod licet iure communi Romano nemo priuatus possit facere arma, vel vendere, Auth. de armis, coll. 6.

24 & tradit Barto. in l. 1. ad l. Iul. de vi. publ. & glo. in rub. de fabr. lib. 11. communiter recepta, Immo neque regulariter portare iure Codicis. l. 1. C. vt armorum vi. lib. 11. nullo tamen iure prohibetur priuatus nutrire, vendere, vel agere equum.

25 Duodecimo infertur resolutio totius huius difficultatis, scilicet per verbum, *arma*, in huius c. contextu positum prohiberi sola, & omnia arma bellica, tam defensionis, quam offensionis causa parata, quę sua fabricatio, vel intentio animi deferentis actu, vel virtute, in prælium destinat. quo tota hæc difficultas resoluitur.

Decimotertio infertur, non incidere in has censuras, propter delationem armorum eos, qui deferent Sarracenis scalpellas, siue cultellos paruulos ad aptandas pennas, neque alios cultros fictos ad fciudendum panem, quorum in prelio non est vsus, quoniam non sunt arma per prædicta. Quitamen talia deferent dolo malo, vel sine dolo malo, lata tamen culpa per incogitantiam, tantam gladiolorum copiam deferendo, vt vir quilibet prudens vereri posset, quod eos in talia arma conflarent ad impugnandum Christianos, in hunc canonem incideret, nõ quia arma deferret, sed quia vtilia ad bellum contra Christianos malo animo vero, vel virtuali, subministrarent, iuxta resolutionem, & definitionem necessariorum ad impugnãdos Christianos positam in 4. dist. notab. 10.

26 Decimoquarto infertur, deferentes ferrum, vel aliam quamcunque armorum materiam, prout armorum est materia, non incidere in has censuras, eo quod videantur deferre arma, quia non deferunt arma. Quoniam materia armorum quatenus est materia, quia si quis ferrum afferat, vel tradat, quo ipsomet ferro infecto pugnetur, de numero eorum erit, iuxta dicta supra in 4. dicto. Dixi, etiam eos non incidere, eo quod deferant arma, quoniam qui deferunt ferrum, incident, eo quod deferunt ferrum, quod expresse hic vetatur, & in notab. sequenti dicetur. Eos autem, qui deferunt materiam aliam armorum, tunc demum incident, si ea mala mente actuali, vel virtuali, vt ex eis arma contra Christianos faciant, deferunt, & alias non. iuxta dicenda in 4. dicto notab. 10.

27 Decimoquinto infertur, eos, qui deferunt equos, vel mulos grandes, quib. Sarraceni egent ad portandum in bello commeatum, non incidere in has censuras, eo quod deferant arma, vt quidam contendebat, quia non sunt arma, per prædicta, sed eos, qui deferunt equos, incidere in censuras bullæ Cœnę Domini, quia ibi specialiter excommunicantur. Eos autem qui mulos, & mulas, nisi mala mente actuali, vel virtuali deferant ad bellum contra Christianos, per dicenda id dict. notab. 10. & quæ super clausula Cœnæ Domini extra repetitionem dicam.

28 Decimosexto, eos item, qui secuerent, rastra, ligones, pertícas, & id genus alia rustica, vel aliarum mechanicarum artium instrumenta: etiam ex ferro confecta deferunt ad Sarracenos, non incidere in has censuras, eo quod arma deferant, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc nullo modo sunt arma, neque intentione fabricantis, neque intentione assumentis: nisi ea mente deferantur, vt eis Christianos impugnent; vel se defendant ab eis: quoniam tunc essent arma intentione subministrantis, vel assumentis. An autē alio nomine, quam quia deferant arma, incidant in has censuras: Respondeo incidere, si ea mala mente actuali, vel virtuali subministrant Sarracenis ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo fossam, vallum, murum, vel alia in prælium, vel bellum opportuna. Quia subministrant necessaria, vel vtilia ad impugnandos Christianos, eo animo malo actuali, vel virtuali, vt eos impugnent. iuxta resolutionem ponendam in 4. dicto, notab. 10.

Sextum notabile, quod delatio ferri ad Sarracenos prohibita est, sed non ob hoc alia armorum materia, licet ob aliud sic. &c.

SVMMARIVM.

1 *Ferri delatio ad Sarracenos prohibita tā infecti, quam facti. nu. 2. Et quid in factum, contra Sylvest. nu. 3. Sed ob hoc alia armorum materia non, nu. 5. nec clauiculi, gladioli, etc. nu. 12. nisi &c. num. 13.*

4 *Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid. Et neutrum hic specialiter prohiberi, n. 9. nec materiam ferri, nu. 10. Sed generaliter sic, si mala mente, &c. nu. 11.*

6 *Lex penalis de vno frequenti ad aliud rarum extenditur, cum est eadem ratio, alias non, num 7.*

8 *Ferri delatio perit, quam alterius materia.* 5

SExtò principaliter noto verbum, *ferrum*, ad hoc, quòd delatio ad Sarracenos est hic vetita. Idipsum probatur in capitulo ad liberandam, infra eodem, & in d. extrau. multes, & in clausula processus Cenæ Domini, vbi idem verbum constanter reperitur. Ferrum intelligo factum, vel infectum, per leg. 2. C. quæ res expor. non deb. quod etiam Ang. à Clauasio vbi supra dixit. Per ferrum autem infectum, non recte intellexit Siluest. venam ferri, siue terram, ex qua ferrum conflatur. Quoniam sicut per argentum infectum, & per aurum infectum intelligimus argentum, vel aurum, ex quo nihil est formatum, l. cum autem, l. et si non sint. § argento facto. & § infecti. & l. Quintus Mutius. ff. de aur. & arg. & adeo quidem vt vas argenteum fractum non dicatur argentum factum d. l. Quincus. § cum autem. Ita & per ferrum infectum Imperator in d. leg. 2. intellexit ferrum, ex quo nihil aliud formatum esset. Quod meo iudicio, recte intellexit Ang. dum in hæc verba scripsit; *Per ferrum factum intelligi ferrum tractum, aut quod possent pugnare, vel se munire, quia bracheri, & similia non credo, sunt sub ipsa compraehensa.* Caietanus autem vir eruditione, & acrimonia ingenii spectabilis, cui hactenus assensi, videtur nunc mihi perpendenti penitus eius dicta secum pugnare. Quia primò sentit verbo, ferrum, posito in d. processu, præcipuam materiam armorum comprehendi significans aliam materiam armorum non contineri: & qua ratione ibi non contineretur. Deinde ait, per verbum prohibita, positum in d. clausula, comprehendi omnem materiam primariam, & secundariam armorum. Quod neguit esse verum, nisi ea hic, & in d. cap. ad liberandam esset prohibita. Quia verbum, prohibita, illius clausulę solum intelligitur, de prohibitis in his capitulis simpliciter, id est, quoad omne tempus, & locum prohibitis: ergo secundum illa, secundaria materia hic prohibetur, & non nisi per verbum, ferrum. ergo contraria sentit ibi vir doctissimus, scilicet per verbum, ferrum, intelligi omnem materiam, omnium armorum, & tantum primariam, & præcipuā eorum, quę sunt contraria.

Quare cum mente Ange concordans, & paulo clarius loquens, dico per ferrum intelligi omne ferrum, tam factum, quam infectum; & solum illud. Per factum intelligendo ferrum, ex quo aliquid fabricatum est: per infectum vero, ferrum ipsum in massa, vel lamina extensum, vel conglobatum, & non venæ ferri, neque alia materia armorum. Primo quidem, quia vna solum armorum materia, scilicet ferrum hic prohibetur. Secundò quod hæc constitutio est pœnalis, & pœnalissima, & ideo restringenda. l. interpretationes. ff. de pœnis. dicit. 1. Nec iuuat respondere id, quod ipse alias respondebam, scilicet, quod hic exprimitur ferrum, tanquam frequentissima armorum materia; & quod constitutio pœnalis loquens de vno, eo quod id frequentius contingit, non excludit aliud, in quo est eadem ratio, sed rarius accidit iuxta gl. sing. & receptam, clement. 1. verb. 7 Præsidentes. de refer. Non, inquam, iuuat hęc responsio, quoniam non est eadem ratio de ferro, & alia armorum materia, siue 9 hęc sit eorum præcipua, siue qđ nequeāt tam dura arma fieri ex alia, siue quod alia armorum materia, magis abundabant Sarracenis tempore huius Concilii saltem, quàm hac, quæ eorum præcipua est. Tertio mouor; quod hic, & in d. c. ad liberandam. & in d. Extrau. & in d. processu continenter exprimitur ferrum. Et quamuis 10 tam inde a Martino Quinto quotannis fulmineatur ter, secundum glos. clement. 1. de iud. vel saltem semel, nostra ætate secundum Card. & Anan. in cap. quod olim infra eod. nonnunquam tamen vltus Rom. Pont. adiecit et, vel aliam materiam. Facit etiam quod Sanctiss. D. N. Gregor. xiij. in præfata clausula adiecit verba illa stannum, chalybem, omniaque metallorum genera, quod non fuisset necesse, si per ferrum intelligeretur omnis materia armorum.

8 Quarto facit, quod licet peccatum sit subministrare Sarracenis aliam materiam armorum: non tamen est tam grande, ac ministrare ferrum. vt palam est. Postremò, quod omnia iura exprimunt, ferrum, non obstante, quod exprimant arma, & e contrario, satis clare per id significando, quod appellatione armorum non veniret ferrum, 13 neque appellatione ferri, arma, ex alia saltem materia, quam ex ferro facta, ac certe tanta, & maior ratio suaderet, vt appellatione armorum veniret in tali materia ferrum, & alia materia armorum, quam quod appellatione ferri veniret alia materia ab eo diuersa, vel terra vnde ferrum conflatur, ergo nihil tale veniet. Facit, quod appellatione lignaminum galearum, vt in notab. sequenti dicemus, non comprehenditur omnis galearum materia, sed solum lignea.

Concludo igitur, appellatione ferri comprehendi hic, & in processu Cenę Domini, & aliis iuribus prædictis, omne, & solum illud, quod ex ferro, vel infectum, quacumque est mediate, vel immediate vtile bello, declarando verbum, infectum, vt supra, & consequenter clausulam Sanctissimi D. N. fuisse necessariam, & circumspectam, dum extendit prohibitionem ferri, ad prohibitionem stannī, chalybis, & omnium aliorum metallorum.

Ex quo infertur primò, non comprehendi hic argentum, neque aurum, neque cuprum, neque auricalcum, neque stannum, neque plumbum, neque vllum aliud metallum, neque fraxini, neque coryli, neque arboreas hastis, & clypeis ligneis fingendis aptæ, non item vena ferri, seu terra, quæ in ferrum conflatur. Quoniam nihil horum est ferrum factum, vel infectum.

Secundò infertur, eos, qui hæc, & id genus alia mediate, vel immediate bello vtilia Sarracenis deferunt, non incidere in censuras bullæ Cenæ Domini, propter pro- 11 hibitionem ferri in eo factam, immo neque propter verbum, prohibita, nisi cum ea mente formali, vel virtuali deferunt, vt eis in bello contra Christianos vtantur, tūc autem sic iuxta dicenda in 4. dicto, nota. 10. & corol. 10 eiusdem.

Tertiò infertur, neque etiam eos, qui de- 12 ferunt Sarracenis clauiculos, quos, vt opinor, Angel. appellat, brocheros, & scalpellos, seu gladiolos ad pennas apiandas, & cultellos, & diuersi generis fibulas ferreas, & id genus alia, non incidere in prædictas censuras. Quoniam etsi sunt ferrum factum, non tamen sunt ferrum mediate, vel immediate vtile bello, quippe etsi suapte natura mediate vtilia sint bello, non tamen sunt secundum prudentis viri iudicium. Quia non est credendum. Sarracenos eis esse in bello vsuros: nisi tantam multitudinem eorum quis deferret, vt vir prudens merito vereri posset, ne eis in vera armaconflatis, in bello vterentur. Tunc enim ob intentionem malam virtualem incideret, licet formalis abesset, iuxta dicenda in prædicto notabili 4. dicto, & corollar. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Septimũ notabile qđ verba illa, lignamina galearũ, barbara sint, & quid cõtineãt, cũ multis noue declaratis.

SVMMARIVM.

1 *Barbaris verbis sæpè Romanum Pontif. vti, et ius Pontificum magna ex parte Gothicum, nu. 7. & cur. nu. 5. præsertim hic, nu. 9. non tamen abuti sacra scriptura. num. 11.*

2 *Lignamen, pro ligna barbarum, & pro lignamina, male noue reposuit, ligamina. nu. 3. & impudenter. nu. 4.*

4 *Latinè callens non potest omnia latinè scripta callere.*

12 *Lignaminum latior prohibitio in bulla Cœnæ, quam hic, & circa sub eis contenta doctores longè varios esse, licet parum attente idem sentiant nu. 13. & resolutio per plura dicta. num. 14.*

5 *Galea, pro specie nauis barbarum, & fuisse, triremes, quinqueremes, imo duodecim, & quindecim & ordinũ. 12. 20 30. & 50. nu. 6. et galeas ad bellũ aptiores, vbi, et quare. n 15.*

10 *And. Alciatus miraculum nostræ ætatis litterarium magna cũ iactura litterarũ mortuus.*

16 *Galearum materiam omnem neque hic, neque in processu Cœnæ Domini prohiberi, & ita nec stupam piscem, etc. nu. 17 nisi, etc. num. 18. galeæ autem sic, hic, & ibi. nu. 20. & naues in processu, & in c. ad liberandam inf. eo. nu. 22. & ligna fraxinea, & corylea, & similia. & alia trunca, vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita. nu. 19.*

19 *Intellectus declarationis Greg. ix. nouus.*

21 *Materia vetita 3 vetatur factum ex ea, non contra.*

23 *Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita.*

1 SEptimò pricipaliter noto verba illa *lignamina galearum*. ex quibus duo colligo, alterum quidem extra materiam principalem capitul. alterum verò intra eam. Id, quod extra eam colligo, est, Romanos Pontifices frequenter dictiones barbaras, 6 & ex vulgari sermone desumptas sermoni
2 suo latino miscere solere. Hæc enim duo verba, lignamina galearum, barbara sunt, quamuis enim verbum, lignum, planè Latinum sit, vnde sit, ligneus, & ligneolus, pro eo, quod ex ligno est, & legnarius pro eo, quod ad lignum pertinet, & lignile, pro loco, vbi ligna seruantur ad comburendum, & lignosus, pro eo, quod duritiem ligni refert, & lignari, pro ire ad secanda, vel deportanda ligna: vnde lignatio, & lignator, lignamen tamen nusquam videtur esse apud emendatè loquentes. Apud tamen Alexand. hic, & Innocent. in cap. ad liberandam inf. eod. & Clement. 5. in Extrau. Multa de iudæ. & in processu anno dici Cœnæ Domini, & in commentariis omnium recentiorum passim vsurpatur pro materia lignea, galeis fabricandis idonea. Quamuis quidam libri noue excusi, pro lignamina, habeant, ligamina, quos qui emendauit; latinitati quidem verborum consuluit, cum ligamen pro ligamento, vel ligatura, apud Columellam sit, mentis tamen Concilij non satisfecit. Quoniam ea non fuit, exprimere ea, quibus ligantur galeæ, sed materiam, ex qua fiunt, ligna, 3 quæ voce barbara dixit lignamina, vt etiam satis constat ex Platina in fine vitæ Alex. III. qui præfuit Concilio, in quo hæc statuta fuere. Facit, quod eodem verbo vsus fuit Clem. 1. in Extraua. 1. de iudi. Eodem item vtuntur omnes Roma. Pontif. in bulla Cœnæ Domini. Quæ arguunt impudentiæ fuisse mutare illud, & temeritatis vbique iam hodie grassantis eorum, qui adamussim putant, se omnes faculteates callere, simul & verborum, quibus scriptæ sunt, significationem callent, & satius putant rem sermoni, quam sermonem rei cedere, contra c. intelligentia, quod parum ipsi verentur, de verb. signi. Licet item verbo 5 galea, penul. breui plane latinum sit, cum pro capitis munimento accipitur iuxta illud Plinii lib. 7. c. 56. *Galeam, gladium, & hastam Lacedemonij inuenere*, vnde galeare, pro galeam induere, & galeatus, pro galea indutus, verbum tamen, galea, pro eo genere nauis, quod remis agitur quales sunt biremes, triremes, quadriremes & quinqueremes, siue duodecim ordinum, quales habuit Alexander magnus, vel quindecim, quales Ptolomæus Sotus vel triginta, quales Demetrius Antigoni, vel quadraginta, quales Ptolo-

Ptolomæus Philadelph. vel quinquaginta ordinum, quales Ptolomæus Philopater auctore Plin. lib. 7. c. 59. Nullibi, inquam verbum galea, pro his apud emendate loquentes inuenitur. Quamuis glo. sing. in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6. in verb. in galeis, posteritati scripserit illum ver. *Anno caput galea, pelagus percurro galea*, quo docuit eam differentiam inter id, quod illa vox significat penult. breui, & inter id, quod penul. longa.

Est igitur satis, immo plus satis certum, Romanos Pontifi. suas constitutiones Latine compositas dictionibus barbaris, & 7 Gothicis respersisse, Et adeo quidem, vt non erubuerit Laurentius Valla dicere in proœmio libr. 3. Elegantiis Pontificiũ siue Canonicum ex maxima parte Gothicum esse. Quod tamen verum non est. Causa vero, quare aliqua ex parte tale sit, illa videtur esse, quod postquam Gothi, & vandali semel iterumque Italiam 8 inuadentes Romam ceperunt, vt imperium eorum, ita linguam quoque victi acceperunt, & quod sanctissimi patres orationis perspicuitati, quæ maxima debet inesse legi. cap. erit autem lex. 4. distin. 9 magis, quam ornatui, & puritati tribuere noluerunt. Adde, quod in proposito nostro peculiaris interuenit ratio vtendi illa voce barbara, galearum, quia vix inuenias aliam solam Latinam, quæ sola, & omnia, quæ illa, significet, etsi sciam esse vocem, nauis longe, & vocem, triremis, & id genus alias. Quod est in causa, vt ipse quoque eo vti decreuerim, præsertim quod loquendum sit, vt plures, & sentiendum, vt pauci, secundum Aristotelem. 1. Topic. cap. 2. Sic, & Iurisconsulti, quos tantopere laudat ibidem ipse Laurentius, multa vulgari loquendi consuetudini tribuentur. Nam, & exorcisare, pro cantaminibus mederi in l. 1. ff. de varus, & extraor. cogn. & libecum, pro filium numero singulari, in Laus cognationis. ff. de pact. dixerunt, & denaria neutro genere, & alia plu- 10 rima, quæ in fi. lib. 4. de verb. siga. admonuit Andr. Alcia. qui non sine magna omnium litterarum iactura, hoc anno e vita decessit, vir dignissimus, qui omnium studiosorum, & pericorum lacrimis desleatur, & piis precibus adiuuetur. Quippe quem Deus Opt. Max. pro miraculo eo nomine, nostro sæculo dedit, quod tam absolutam Græci, Latinique sermonis cognitionem cum tam absoluta iuris veriusque prudentia, totius historiæ lectione, & memoria coniunxerit, vt etiam omnium harum facultatum summates multa summa ab eo noue admonitos, doctosque esse fateantur. Vtinam eius consuetudine, & colloquio ita fruar in cœlis, ac eius iudicii, eruditionem, studium suscipio, & veneror in terris. Amen.

11 Addo tamen primo, quod licet vtcunque ferri possint, qui bona fide, etiam plus satis dictioni Rom. Pont. detrahunt, quo meliora lectoribus persuadeant, illi tamen, qui hoc faciunt, vt leges pontificiæ, eædemque sacrosanctæ cum auctore earum contempti habeantur, nullatenus sunt tolerandi, cap. nulli sat. & c. si Romanorum. 19. dist. Grauissime item reprehendẽdi, qui audent dicere Rom. Pontif. abuti sacra scriptura in suis canonibus quod subtiliter de more refellit Thomas de Vio in qu. vlt. libr. viginti, & septem quæstionum, vt in repo. cap. in Leuitico. de pœn. distin. 1. num. 25. dicimus.

12 Alterum, quod ad materiam huius cap. colligo ex prædictis verbis, est, delationem lignaminum galearum ad Sarracenos prohiberi. Quod ipsum repetitur in c. ad liberandam, infra eo. & in d. Extraua multa. In processu autem Cœnæ Domini non additur verbum galearum, sed simpliciter prohibetur delatio lignaminum, & ideo recte ait Ang. a Clauasio. in verb. Excommunicatio. 5. §. 1. per illam clausulam comprehendi quæcunque ligna, per quæ naues, galeæ, aut aliæ machinæ bellicæ possent fieri ad impugnandum Christianos, vel defendendum se ab eis. non autem alia, quæ solum igni fouendo, vel alicui alii 13 simili actioni a bellicis remotæ essent idoneæ. Siluester autem, qui parum attento lectori videri potest concordare cum eo, ait, per verba huius c. comprehendi omnia lignamina, vel ligna, quæ ait Augu. contineri sub clausula dicti processus, quod tamen longe diuersum est a dicto Ange. Nam hic ponitur verbum, lignamina, cum determinatione galearum, ibi autem absolute. Quod autem Syluest. id sentiat, patet, quia non refert tenorem prædicti processus, sed solum huius cap. & c. ad liberandam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

randam, & licet etiam referat tenorem Extrauag. multa. vbi hoc verbum etiam ponitur absolute, fiem in d. processu, tamen illa Extraug. est localis, & ideo ex illa non potest elici probatio quo ad omnia loca, vt ille elicit. Gln. vero in Extraua. Copiosius. de Iudic. lo. 22. in verbo, lignamina sentit, per illud verbum simpliciter prolatum vt ibi fertur, solum includi ea, ex quibus Galeæ, & alia nauigia fieri possunt. Caiet. autem vbi supra sentit, per verbum, lignamina, tantum prohiberi materiam Galearum, & Nauium præceptum: quoniam ea sola per illud verbum prohiberi ait in d. processu. Materiam autem secundariam, scilicet vela, & sartias, vt eius verbo vtar, & alia prohiberi, per verbum, alia prohibita, positum in illo processu.

Ipse vero arbitratus aliquando, omnes hos patres fere idem dicere, omnes probabam: nunc autem attentius rem perpendens, dico primo, Angelum recte dicere, eo quod, licet nemo animaduertit, in processu simpliciter prohibentur deferri lignamina, sine vlla mentione galearum: at constat, ligna extruendis aliis machinis bellicis, quam Galeis, vel Nauibus esse lignamina, ergo omnia illa prohibetur. Facit, quod per detractionem verbi, galearum, quod restringebat verbum, lignamina, videtur c. hoc ampliatum, per illum processum.

Dico secundo, labi Glos. prædictam Ext. copiosius, quatenus verbum, lignamina, simpliciter prolatum restringit ad ligna Galearum, & nauigiorum tantum.

Dico tertio, labi etiam Syluest. quatenus putauit, dispositionem dictæ clausulæ dicti processus; cum palam sit, verbum, lignamina, simpliciter prolatum, vt in d. clausula profertur, esse genus ad verbum, lignamina galearum in tex. nostro positum: cum omnia lignamina galearum sint lignamina; non tamen contra, omnia lignamina sint lignamina galearum.

Dico 4. per dispositionem huius c. comprehendi sola ligna extruendis galeis, siue nauibus longis, quas vulgari sermone *galeras* appellamus idoneæ. Tum quia non omnis nauis est galea, vt hoc cap. & c. ad liberandam. inf. eod. probant. Tum, quod si Concilium de lignis cuilibet nauifabricandæ aptis intelligere voluisset, dixisset vtiq; lignamina nauium, expresso nomine generis, quo postea infra est vsus, dum ait: *Nauium piraticarum*, argu. c. ad audientiam de præscr. Tum, quia postea Concilium Generale. in d. c. ad liberandam. eisdem verbis est vsum: Et postea cum hanc dispositionem voluisset Clem. V. in d. Extraugan. multa ampliare quoad terras Aegypti, vt etiam ampliaret quoad hoc, sicut, & quoad aliquot alia, absolut verbum, galearum. Tum, quia, vt prædixi; ideo voce illa barbara galearum vsum est Concilium, quod non occurrebat alia Latina, quæ omnia, & sola, quæ illa barbara significat, latis nec spicue saltem exprimeret: cum tamen si omnia nauigia, vel naues comprehendere voluisset, multæ tales Latinæ occurrissent. Tum, quod non est eadem ratio de lignaminibus, vel lignis galeis fabricandis aptis, & de aliis. Cum galeæ ad bellum nauale in mari Mediterraneo, in quo solo tempo-
14 re huius Concilii Christiani cum Sarracenis pugnabant, apriores sint, quàm naues onerariæ; immo earum vsus primarius ad alia sit, & ideo dispositio pœnalis de vna specie non includeret aliam, etiamsi sub significatione larga contineretur. Tū, quod audio, Aphricanis esse quidem copiam lignorum ad fabricandas naues paruas aptorum: non autem ad faciendas longas, & galeas. Tum denique, quod in not. præcedenti diximus, per prohibitionem ferri non prohiberi omnem armorum materiam: sed ferream tantum.

Dico 5. labi etiam Caiet. quatenus sentit, per verbum, lignamina, positum in clausula processus, solum includi lignamina galearum, & nauium, & non aliarum machinarum bellicarum ad offendendum, vel defendendum aptarum: quatenus item putat, per verbum, prohibita, positum in illa clausula processus Cenę Domini, intelligi omnem aliam galearum, & nauium secundariam materiam, scilicet vela, sartias, &c. Quoniam si talis materia secundaria per verbum, lignamina, simpliciter ibi positum non includitur, minus includetur per verbum, lignamina galearum, positum hic, & in d. c. ad liberandam, quod est minus generale. Et si per hæc verba, lignamina galearum, hic, & ibi posita, non comprehenduntur, & per consecutionem non dicuntur prohibita per hæc capit. Et cum verbum, prohibita, positum in d. clausula

sula referatur ad prohibita in his, consequitur, quod si per verbum, lignamina galearum, non comprehenduntur, neque comprehendentur per verbum prohibita.

16 Concludo igitur sexto quod per verbum lignamina galearum, positum hic; & in dict. cap. ad liberandam, solum prohibentur ligna galeis fabricandis apta. per clausulam autem processus Cenæ Domini prædictam omnia ligna apta quibuscunque machinis bellicis struendis ad offendendum, vel defendendum mari, terraue: non autem aliæ materiæ armorum, galearum, vel nauium secundariæ.

17 Ex quo infertur primo, non incidere in censuras horum capitulorum eos, qui stupam, canapem, picem, fila, & clauiculos deferunt Sarracenis. Quia, licet ad ædificationem galearum, & nauium pertineant,
19 sint, & quædam eorum secundaria materia: non tamen sunt lignamina. Intelligo tamen hoc, nisi ea mente formali, vel virtuali deferantur, vt sint eis materia secundaria earum; quib. postea impugnent Christianos. At tunc non incident, propterea, quod prohibeantur per hæc verba, lignamina galearum: sed quia generatim hic, & in d. c. ad liberandam, statuitur, vt omnis qui ea, quæ sunt mediate, vel immediate vtilia bello faciendo contra christianos hac mente defert Sarracenis, sit excommunicatus, vt in 10. not. late dicetur.

Secundò infertur ex hoc iuri consonātissimam fuisse declarationem illam, qua fertur Gregorius ix. declarasse, non incidere in censuras horum capitulorum eum, qui contenta in coroll. præced. ad Sarracenos defert, nisi malo animo contra christianos, vel in perniciem Terræ sanctæ deferret. Fuit enim mens dicere illorum delationem, sine malo animo non esse prohibitam specialiter in his capitulis, sed generaliter sic, si malo animo fieret: sicut & omnium aliorum ad bellum mediate, vel immediate vtilium delationem: hoc animo formali, vel virtuali esse prohibitam in d. not. 10. demonstrabimus:

20 Tertio infertur, eos qui galeas deferunt Sarracenis esse excommunicatos, tam per hoc c. & d. c. ad liberandam. quàm per clausulam dicti processus. Quia qui defert galeam, lignamina galeæ defert, & non quaeunque, sed lignamina ligata in galeam & compacta, quo modo vtiliora sunt, quam
21 soluta, & impacta. Tum quod licet prohibito eo, qd ex aliqua materia fit, non censeatur prohibita materia: vt prohibitis armis, non censetur prohibita armorum materia: si nihil aliud prohibitionis extensiuum interueniat, vt per dicta in 5. & 6. notab. probatur, prohibita tamen materia rei alicuius artificialis, eo fine, ne ipsa res haberatur, censetur res ipsa prohibita, & a fortiori: *Quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, Authent. Multo magis. C. de sacrof. Eccles. c. cum in cunctis. de elect. & eleganter determinat Petr. ab Anch. in c. ad liberandam. infr. co. col. 1. Tum, quia qui galeam, & lignamina galeæ defert, liguamina defert, argumento ab inferiori ad suum superius affirmatiue, quam validissimum est, secundum Bald. receptum in l. conuenticula. C. de episcopis. & cler. Ergo etiam erit excommunicatus, per dictam clausulam, quæ excommunicat deferentes lignamina, sine additione.

22 Quarto infertur, etiam deferentes naues esse excommunicatos: sed non per hoc c. sed per d. c. ad liberandam & per d. clausulā. Per d. c. quidē. ad liberandā, quatenus vendentes naues excōicat: & licet excōicato deferente non videatur excōicatus solū vendēs, vt hoc c. cum illo coniunctum probat, tamen e contrario excōicato vendente nauem Sarracenis, ne deferatur eis, à fortiori vt excōicatus deferens, sicut in corol. præcedenti dicebam, quod licet prohibita aliqua fabrica, ipsi⁹ materia nō videatur prohibita, si aliud non interueniat: tñ prohibita materia alicuius rei ne res ipsa habeatur, à fortiori videtur ipsa res prohibita: qd autē per dictam clausulam excōicentur, patet. Quia illa excommunicat deferentes lignamina: at qui naues defert, lignamina quoq; nauis, quibus compacta est, defert: quia ex lignis, vel lignaminibus constat illa. leg. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli. & excommunicans deferentes materiam certæ rei, à fortiori videtur excommunicare deferentem ipsam rem ex ea factam, iuxta prædicta, & illam determinationem Petri in d. capitul. ad liberandam. colum. 1. Ac clausula prædicta excommunicat deferentem lignamina, ergo.

23 Quinto infertur, decisio illius quæstionis: An qui ex montibus Cantabricis inter plu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

plurima ligna trunca igni fouendo tantum apta, multas fraxinos, & corylos proceras teretesque sed indolata, vixque dimidiatum pedem crassas, idoneas tamen igni fouendo, quàm fabricandis hastis, & lanceis, non tamen nauibus: detulit Alexandriam Aegypti, incidisse in censuras huius canonis, processuque Cœnæ Domini? Respondendum enim est primò, indubiam incidisse in censuras Extrau. olim. Nicolai iiij. infr. in not. 10. corol. 13. relatæ: & in Extrauag. multa de Iudæ. ratione omnium lignorum illorum, tam truncorum, quàm aliorum. Quia illę feruntur in omnes Christianos deferentes quascunque merces, siue bellicas, siue alias in Alexandriam & alias terras Aegypti. Dico secundò, quod si alia loca Sultani, vel Turcę detulisset, etiam incidisset in censuras dictæ Extrau. olim Nicolai iiij. iuxta in d. corol. 13. Dico tertiò, non fuisse eum incursurum censuras huius canonis, & d. cap. ad liberādam. si ad alia loca aliorum principum Sarracenorum detulisset, ratione lignorum truncorum, & rebus bellicis inutilium, immo neque ratione aliorum, si mens mala eam virtualis, quàm formalis iuuandi eos contra Christianos defuisset. Quia non deferebat arma, neque ferrum, neque liguamina galearum specialiter hic, & in d. ca. ad liberandam, prohibita, neque alia bello vtilia mala mente, quod requiritur, vt dicantur generatim prohibita hic, & in d. c. ad liberandum, iuxta resolutionem nostrā ab. 10. in 4. dicto. Dico quārto, eum incidisse in censuras processus Cœnæ Domini, & in easdem incasurum fuisse, ad quoscunque Sarracenos detulisset, non ratione lignorum truncorum, & ad bella inutilium, sed ratione aliorum, ex quibus arma lignea effici potuerunt. Quoniam etsi non detulit ferrum, neque arma, neque liguamina galearum, detulit tamen liguamina, ex quibus arma fieri poterant. & processus Cœnæ Domini generaliter excommunicat deferentes liguamina si ne addi-

tione galearum, vt supra dictum est, & declaratum.

Octauū notabile, qui dicantur subministrātes, vel deferentes prohibita Sarracenis, & quid iter illa distet, cū multis quotidianis ex eo illatis.

SVMMARIVM.

Deferre, & subministrare, an sint idem.
Arma, & necessaria subministrantium defensio, & declaratio nu. 3
Intellectus quatuor illius Apostoli: De his quę foris sunt, nihil ad nos.
Infideles non continentur hic, & cur nu. 6. & qua lege, & a quo punientur nu. 7.
Excommunicationis solus Christianus capax.
Excōicatur nemo lege, nisi lethaliter peccans.
Mens mala actualis, & virtualis.
Excommunicationem impedit interdum id, quod non impedit peccatum lethale.
Delatio vetitorū, a delatione aliorum differt, & etiam a subministratione eorundem, & venditione nu. 13.
Intellectus nonus huius cap. & cap. ad liberandum nu. 15.
Subministrare genus ad deferre, & defensare. nu. 2 & continet vendere, nu. 17 permutare extrahi de portu nu. 18.
Agi portari, ferri, vt differunt secundum iurisconsultos.
Lex penalis de stricte significato, ad large significata extenditur quando.
Deferunt qui in aliud delata tradūt et donādo, nu. 22. & permutando, nu. 23. & coponendo, nu. 24. non autem portādo de vna terra Sarracenica ad aliam, nisi, etc. nu. 27. neq; portando Sarracenos ipsos arma nu. 28. nec qui deferunt, & non tradunt. num. 29.
Ignorantia, que excusat, & qua necessitas. nu. 26. & qua parutas. nu. 30, & qua gratiosa. num. 31.
Excommunicatio hec non semper reseruata.
Excommunicationem hanc incurrunt transfuga, & arcem, oppidum, vel speculam tradēs. & se dedēs, & arma perdens, quando, n. 34.

OCtauò principaliter noto verbum, deferant, ex quo duæ difficultates videntur colligi aduersus summam nostram. Al-

1 Altera quidem, qđ est nimis ampla, eo qđ includit omnes subministrantes: hic vetita Sarracenis, cum tamen contextus huius capit. solos deferentes, videatur includere, qui multo pauciores sunt, quam subministrantes. Quia vendentes tantum 5 non videntur deferre, vt singulariter approbat cap. ad liberandam, infra eodem in versicu. Eos etiam, quos tamen nemo dicat non subministrare. Altera uerò, quod summa includere uidetur etiam infideles 6 deferentes, cum tamen contextus hic solos Christianos includere videatur. Tum, quia de his, qui foris sunt nihil ad nos. 1. ad Cor. 5 c. multi. 2. q. 1. capit. gaudemus. de diuor. Tum, quia illi excommunicari nequeunt, cum non sint Christiani, capit. omnis Christianus. 11. q 3. tradit Domin. receptus in cap. Romana. §. fi de sent. excommunic. lib. 6. Et per hoc c. excommunicantur ei contrauenientes.

Ad soluendas has duas difficultates, quæ prædictam nostram summam, quoad verbum subministrantes, impetunt, inquirunt̄que quos comprehendat, quidque inter illud, & uerbum, deferentes, distet, dico, nos non parum super hoc cogitasse, ac tandem multa, quę in hoc scribebamus 2 in hanc breuem definitionem resoluisse, scilicet, hoc verbo contineri Christianos solos, & omnes, qui lethaliter peccant in deferendo hic specialim vetita Sarracenis 8 quacunque id mente faciant, vel subministrando mala mente actuali, uel uirtuali, vt talia tradantur illis ad Christianos impugnandos, si timor mortis, captiuitatis, uel 3 cruciatus eos non excusat. Dixi Christianos solos, quoniam arbitror alios etiam principibus Christianis subiectos, & inter 4 Christianos degentes non contineri. Non quidem propter illud Apostoli. primo ad Corinth. 5. *De his, qui foris sunt nihil ad nos*, quia id intelligendum est, quoad excommunicandum eos directe, secundum Calde. in consil. 2. de Iudæ. sub finem, quod satis sentit S. Thom. in dict. cap. 5. lectio. fin. vel quoad puniendum eos alia pœna spirituali, secundum Dominic. in capit. multi 2. quæst. 1. uel quoad compellendum eos ad susceptionem fidei Christianæ, secundum Alnar. de planct. eccles. lib. prim. art. 37. uel quoad cogendum eos seruare leges contrarias suis, quas uere, uel falso prætendunt se diuinitus accepisse, & non sunt naturalibus contrariæ, vt nobis videmur singulariter colligere ex capitul. gaudemus. de diuortiis, adiuncto capit. final. eiusdem titul. & capitul. final. qui filii sint legitim. Non item illa ratione, quod non dicantur propriè subministrare, & ita desit significatio verborum huius capitul. neque ideo, quod ecclesia habeat potestatem, quoad hunc casum in infideles legibus Christianis subditos, sicut in puros laicos, sed quia deest intentio mentis Concilii eos includendi. Quod deprehenditur primum ex eo, quod intentio auctoris ex proœmio deprehenditur, leg. final. ff. de hæredibus instituen. capitul. quia propter. de electio. Et proœmium huius capitul. indicat, Concilio non fuisse mentem comprehendendi alios, quam Christianos. Deinde, quod prima, & naturalissima pœnarum 7 huius cap. est excommunicatio, cuius non est capax nisi Christianus, iuxta d. c. omnis Christianus. 11. q. 3. & capitul. Romana. §. in vniuersitatem. vbi Domin. receptus id adnotauit de sentent. excommunic. libr. 6. Postremò, quod multo in hoc grauius Christiani, quam infideles peccant, vt postea dicemus, & ideo pœna contra Christianos imposita, non videtur extendenda ad infideles, argument. leg. interpretatione. ff. de pœn. & capit. pœnę, de pœnitent. distinct. 2. ipsi tamen infideles subiecti Catholicis, qui hęc prohibita fecerint, poterunt puniri a Cæsare in suis terris, penis inductis per dictam leg. 2. C. quæ res expor. non deb. & a Rege nostro, & aliis Regibus, pœnis legum suarum in suis, iuxta ea, quæ Calder. in d. consil. 2. tangit, & Fel. in cap. pri. limita. 5. de constit. & in cap. Iudæi, 2. infra eodem. Et Roman. Pontif. non solum quatenus est Rex poterit sibi subditos pœnis prædictæ leg. 2. punire, sed etiam quatenus Papa est suos omnes omnium Regum, ratione sacrilegii, quod aduersus Christianum principatum admittunt, vt in primi oppositi solutione tangebam, argumen- eorum, quæ Calder. vbi supra dicebat. Dixi omnes, vt summates, quam infimates, & tam qui Asiam, vel Aphricam, quam qui Europam colunt, comprehenderemus. Diximus qui lethaliter peccant. Quoniam non arbitramur hic contineri, qui in hoc faciendo non peccant, uel non saltem

Universidad de Deusto
Biblioteca

saltem lethaliter. Non quidem ideo, quod proprie non dicantur subministrare, & ita desit verborum huius cap. significatio: sed quia deest intentio mentis ad comprehendendum. Quod colligitur ex eo, quod nemo incidit excommunicationem maiorem generaliter a iure latam, nisi ob peccatum lethale.cap. nemo 2.11.q.3.& affirmat Paiud.in 4.dist.18.q.1.art.2.Adr.in 4.de cla uib⁹.q.3.& nos latius tradidimus in repet. cap. Inter verba. 11.q.3.conclus.6.coroll. 21.& postea in Manual. Confessar.latinitate donato. capit. 27. num.9. Et Concilium hic inflixit excommunicationem ipso iure eis, quos comprehendere voluit. Dixi in deferēdo hic vetita specialiter Sarracenis, ad comprehendendum deferentes illa, quacunque mente id faciant, & siue per seipsos, siue per alios.cap. significauit. inf. eod. vbi Panorm. in notab.4. ab aliis receptus id annotauit,& nos latius ibi tradimus, & est similis text.in cap. quod olim. infra eodem

10 Dixi vel id faciendo vt mala mente, &c.ad comprehendendum omnes, qui quoquomodo curant mala mente actuali, vel virtuali, vt aliqua vtilia bello perueniant ad Sarracenos,quibus nos impugnent, vel sese a nobis defendant, iuxta dicenda in noue

11 agetur.Addidi,& timore mortis, captiuitatis: vel corporis cruciatus, non excusentur a lethali peccato;a censura vero sic.arg. c.si vero.1.vers. neque ille. d sentent. excommunicat. secundum communem, & verum intellectum. Tametsi Fortunius noster aliter illum text. intellexerit in lib. de vltimo fine,illat.21.versicul.Quartò infero, de quo in corollar.13.& in d.cap. Significauit iterum,atque iterum dicemus.

12 Ex quibus infertur primò, grandem differentiam esse inter delationem vertorum specialiter ex vna parte,& inter aliam subministrationem eorundem, & delationem vel subministrationem aliorum ex altera. Primò quidem, quia delatio specialiter vetitorum, quacunque mente fiat, inducit excommunicationem; delatio vero sic. Cuius ratio clarior in decimo notabil.redditur.

13 Secundò infertur, vendentes galeas, & naues Sarracenis, sine mente mala actuali, vel virtuali, non incidere in excommunicationem per hoc cap. quia non deferunt vetita specialiter hic; neque faciunt mala mente aliquid, quo ad impugnandos Christianos aliqua eis perueniant, incidere tamen, per c.ad liberandam. infra eod. quoad prohibitionem specialem huius cap. scilicet delationis galearum singulariter, extendit ad venditionem galearum, & nauium,vt ibi,& in not.10. infra eodem tangemus.

14 Tertiò infertur, prohibitionem generalem cap.ad liberandam. infra eodem, non esse generaliorem, quam sit generalis huius:quia impensio consilii, vel auxilii machinis, vel quibuslibet in aliis in dispendium Terræ sanctæ, quod videtur illud eaddere, sub prædicta subministratione comprehenditur: quamuis specialis prohibitio illius cap. sit generalior, qua parte specialiter prohibet venditionem galearum, & nauium Sarracenis, cum ea hic non prohibeantur spetialiter.

15 Quarto verum, & germanum intellectum illius cap. ad liberandam. in vers. sinf. *Eos etiam*.esse,quo ad illa,dictio,*etiam*, quę ampliatiua,& implicatiua est,iuxta l.Etiam ff.de minor.& clem.religiosus, de praeratorib.& clemen.1.de testam. & vbi Card.num.1.non ampliat hoc capit. quoad prohibitionem generalem: neque implicat super verbo, subministrant, huius cap. sed ampliat prohibitionem specialem huius cap.in illo,paulo superius repetitam:& tantum super illa implicat. Sic enim habet *Excommunicamus omnes defrētes arma, ferrum, & lignamina galearum*, & mox subdit: *Eos etiam qui galeas eis vēdunt, & naues*, quod refertur ad verba præcedentia illius cap. quæ continent prohibitionem specialem huius, & addit ei aliam specialem prohibitionem.

16 Quintò infertur, appellatione subministrantium comprehendi non solum deferentes, baiulantes, portantes, agentes, ducentes, trahentes, sed etiam quodlibet quoquomodo prædicta mala mente facientes,vt illa ad Sarracenos perueniant.argum. eorum,quæ Alber.ait rubr. C. quæres expor.non deb.non obstante differentia, quā Iurisconsultus docuit in leg.ferri.ff.de verb. signific.inter, ferri, portari,& agi. Tum, quia nimium propriam, nimiumque subtilem eam dixit ibidem vir doctissimus Alciat.quia contextus huius capit. non solum habet,deferentes: sed etiam subministrantes,

tes, quod est verbum valde generale, vt ex Marco Tullio,Cæsare, Quintiliano,Columella, & aliis colligi potest, & etiam ex leg.1.si seruus extero, vbi dans numnos dicitur subministrare; & fama consentiens subministrat præsumptionem, c præterea. de testibus,& qui alii aliquem,necessaria ei subministrat,capitul. quarto, de cohabita. cleric. & capitul.final.de magist.& capitul. Episcopus,& capit.cum secundum de prębend.

17 Sexto infertur, Appellatione subministrantium, comprehendi vendentes, permutantes, donantes, & quouis alio titulo ea in Sarracenos transferentes. Quoniam quicunque hæc faciunt, subministrant; & in omnibus vna est ratio: & ideo, licet late, & improprie tantum diceretur submi-

18 nistrare:tamen comprehenderentur. Quoniam tunc etiam lex penalis de vno casu ad alium extenditur, secundum Antonium in capitul. final. de consuetud. receptum a Domin.& Perusin capitul.prim.de tempor.ordin. libr.6. & ab aliis alibi communiter.

Septimo infertur, comprehendi sub hoc verb. etiam eos, qui permittunt subminis-

20 trantes, & per consecutionem sub generali prohibitione huius cap.eos qui permittunt talia de suis terris, portubus,vel cimitatibus extrahi, vt deferantur Sarracenis. Quoniam hi mala mente actuali, vel virtuali subministrant,saltem per alios: quod sufficit.capit.significauit. & c.quod olim. infra eodem. Facit etiam Extrauagant. multa de Iudæis. æquè excommunicans permittentes hæc extrahere de portubus suis, ac deferentes,& mittentes. Et defendi possit, quod licet illa Extrauagans sit quoad alia localis: non tamen est quoad hoc.

21 Octauo rectè dicere Sylvest. incidere in hunc canonem, qui ad sui tuitionem defert ad Sarracenos arma, & postea eis ob pecuniam vendit. Cui consequens est, recte quoque ex facto nos respondisse, hoc ipsum esse dicendum de his, qui aliqua hic specialiter prohibita in sui,suarum que nauium ornamentum,vel cutamentum deferunt, & postea illa, vel eorum aliqua vendunt, vel donant, quoniam negari non potest, omnes hos detinisse Sarracenis hic prohibita specialiter.

Nono infertur, recte nos respondisse, etiam incidere in hanc excommunicationem Christianos,medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti adeunt Sarracenorum principes suis armis ornati, & postea vel rogati,

22 vel aliquo munere donati ab eis, ob gratitudinem ea ipsis donant:nisi rei parvitas, & temporis, loci, vel personarum circunstantia eos a peccato lethali excusaret, vt paulo post dicemus; quia negari nō potest, eos detulisse Sarracenis prohibita hic specialiter.

23 Decimo permutantes arma, etiam pro armis incidere in hunc canonem. quia etiam id est deferre. Et non refert,quo titulo eis arma deferantur, vt eis muniantur, modo eis tradantur: nisi permutatio ita fieret pro aliis armis à rei bellicæ experto, vt certus esset, se iuxta adagium accipere χρύσια χαλκείων aurea pro ereis,siue meliora, & vtiliora pro peioribus, vel inutilibus, vt respondimus interrogati de specie, in qua miles prudens equum omninò indisciplinabilem, & sessori perniciosum, pro disciplinabili, & sessori parenti, neque aliqua ex parte suo peiori permutauit. In ea item specie, in qua Christianus arma sua parum apta pro armis Sarraceni aptissimis, soluta Sarraceno pecunia pro maiore valore insta commutauit. hoc enim non est tam deferre,quam tollere arma Sarracenis.

24 Vndecimo infertur, incidere in hunc canonem etiam adiuuantes, & cooperantes ad deferendum, vel subministrandum eo modo, quo deferentes, vel subministrantes: quoniam deferre, vel subministrare dici possint, & per consecutionem etiam nautas iuuantes ad agendum naues, in quibus hæc vetita specialiter, vel generaliter portantur, modo neque ignorantia, neque mali animi defectus excuset eos plus, quàm deferentes, & subministrantes principales, quod videtur procedere etiam si non esset alia nauis, in qua nautæ illi mercedem lucrarentur.

25 Duodecimo infertur, alios, qui ignoranter talia portant, incidere in hunc canonem,& alios non. Quia fieri potest,vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

alij faciant illud ignorantia facti, vt qui nesciunt, nec scire tenentur, an talia deferant, vel ad talia deferendum iuuent. aliquos etiam paruulos, vel rusticiores posset ignorantia iuris excusare, alios verò non, iuxta ea, quæ habentur in ca. ignorantia. de reg. iur. lib. 6. & §. notandum. 1. q. 4. & l. 2. & l. cum quis. C. de iur. & fact. ign. Et ita alij lethaliter peccarent, & per consecutionem inciderent in excommunicationem, alij vero non, iuxta secundam particulam prædictæ resolutionis. Qui tamen ignorantes talia prohibita ad Sarracenos detulerunt, & cum rescirent illa prohibita, vêdiderunt, committunt in hunc canonem.

Quia non tam delationē, quàm traditionē eorū Sarracenis, prohibere voluit, vt patū est.

26 Decimò tertio infertur, eos, qui fame, vel vi adacti contra voluntatem suam, non perirent, talia vetita tradiderunt, non esse excommunicatos: tum, quia pro redemptione captiui christiani id licet, vt in dict. cap. significauit. dicam. tum, quia non videntur peccare præferentes legem naturæ de se conseruando legi humanæ, de non deferendo arma Sarracenis, quatenus humana est; immo neque quatenus naturæ, quia non tam immediata, vel propinqua primis principijs eius est, ac illa, vt in d. cap. significauit. dicam. Tum, quia licet peccarent mortaliter, tamen pia mater Ecclesia non videtur eos velle excommunicare, argumen. d. cap. si verò. 1. de sentēn. excommunic. Licet grauiter obstet. cap. sacris. de his, quæ vi, nisi respondeatur, illud agere de his, quæ per se mala sunt, vel de communicante in his, quæ per se mala sunt. Nos autem de his, quæ non ex se: sed ob finem sunt mala, de quo paulò latius in d. cap. significauit.

27 Decimò quartò infertur, portantes hic vetita de vna terra Sarracenorum ad aliam, non incidere in hunc canonem, secundum declarationem Gregor. IX. in Extrauagant. Postulastis. quem Angel. & Syuest. referunt, quæ, quia nihil noui inducebat, sed solum declarabat, non fuit sublata per proœmium libr. 6. Ratio eius fuisse videtur, quod mens huius cap. fuit impedire, ne de rebus christianorum aduersus eos munirentur potentia Sarracenorum, per suprædicta. Id tamen limitandum nobis videtur, vt procedat, quando eiusmodi translatio ita fit aduersus alios Sarracenos, vel in alios fines, quod per ea non fiant Sarraceni formidabiliores christianis, neque munitiores: alioqui secus, vt si deportarent arma ex vna ciuitate, quæ neque christianos impetit, neque ab eis impetitur bello ad aliam, quæ vel impetit christianos, vel ab eis impetitur. Tunc etenim, si mala mente actuali, vel virtuali id facerent, incurrerent, etsi non tanquam deferentes hic specialiter vetita, saltem tanquam auxilium ferentes, contra c. ad liberandam. inf. eo. & subministrātes necessaria, cōtra illud.

28 Decimò quintò infertur, ipsum quoque dicendum esse de his, qui portant ipsos Sarracenos cum suis armis, licet id quoque

29 indistincte licere dixerit Sylu. Sicut etiam Angelus supra, indistinctē, ac verè dixerit non esse excommunicatos, qui arma, ac vetita detulerunt quidem ad Sarracenos, sed pœnitentia ducti ea eis non tradiderūt, imò reportarunt, quia verba subministrationis cum effectu videntur intelligenda, §. hæc verba. de pœn. distin. 1. vbi late diximus. Licet contra dicendum sit de his, qui ea detulerunt, vendiderunt, & tradiderunt, licet postea pœnitentia ducti ea redemisset, & reportassent, quia hoc casu perfectum delictum ob pœnitentiam non desinit esse perfectum, l. qui, ea mente. ff. de furtis. c. 1. de præsump. cum eis annotatis.

30 Decimo sexto infertur, non incidere in hunc canonem eos, qui parum de his Sarracenis ministrant, quia, qui non peccant lethaliter, non incidunt in eum, per secundam particulam nostræ resolutionis, at contrauentionem præcepti etiam diuini excusat a lethali culpa imperfectio actus, & paruitas rei, secundum S. Thomam receptum. 1. 2. quæstio. 88. artic 5. & 6. vt paruitas rei furtiui sublatæ, secundum eandem receptum. 2. 2. quæstio. 66. art. 6. & paruitas vindictæ, secundum eandem. q. 118. artic. 3. Pro quibus omnibus soleo ponderare text. in c. vnum. §. fi. 25. in dist. verb. ebrietas allidat. & verb. exasperauerit.

31 Decimo septimo legatum, redemptionem captiuorum, vel alium quempiam apud principem aliquem Sarracenorum aliquot negotia iusta gerentem, qui ei ob rem bene gestam, vnum pugionem, vnum arcum,

arcum, vel aliud id genus aliquod armorum donaret, non incidere in hunc canonem, nisi forte id prohibiliter præsumeretur futurum in causa, vt alia illius generis arma, vel ibi fabricarentur, vel aliunde quærerentur, quorum parvitas rei donatæ efficit, ne ob id damnum notabile christiano exercitui fieret, neque notabile augmentum Sarraceno accederet: & per consecutionem, nec lethalis offensa admitteretur.

32 Decimo octauo infertur, non inferri excommunicationem reseruatam Papæ omni casu, in quo virtute horum duorum cap. excommunicatio incurritur. Non enim in eisdem, quibus ob aliam causam, quàm delationis hic prohibitorum, incurritur, vt cum gl. fi. dicemus. Quæ est quotidiana, & consolantissima conclusio.

33 Decimo nono transfugas, qui cum suis armis ex exercitu christianorum ad Sarracenicum transeunt incidere in hunc canonē.

Vigesimo infertur, decis. illarum quæstionum quotidianarum, scilicet, an qui Sarracenis speculam, arcem, vel oppidum munitum armis tradit, vel traditionem consuluit, vel iuuat ad illud, incidat in hunc canonem? Et quid de illo, qui perdidit arma, ita vt perditio illa fuerit causa, vt ad Sarracenos ea venirent, cum arma non nisi turpiter perdantur. leg. 2. ff. de capt. Et

34 quid de his, qui flagrante prælio dedunt, vel relictis armis fugiunt. Et quid de captis, & victis, qui se cum suis armis, ne occiderentur, dederunt Sarracenis? Respondendum enim est, incidere in censuras, virtute specialis, vel generalis prohibitionis, eos omnes qui hæc faciendo lethaliter peccarunt, nisi mortis, captiuitatis, vel cruciatus ad id iustus metus eos excusaret, iuxta suprædi. & dicēda in d. c. significauit. inf. eod.

Vigesimo primo rectè non respondisse, quod nō incidit in hāc censuram ille nobilitatis Lusitaniæ adolescens, qui cum sibi Sarracenum transfodienti lancea decidisset è manu dextera brachio sagitta trāsfixo debilitata, nec posset eam, nisi descenderet ab equo, recuperare, neque sine periculo mortis posset ab eo descendere, propter inimicos Sarracenos instantes, eam reliquit.

Nonum notab. quod plus peccant Christiani iuuādo Sarracenos, quam illi faciendo, & quare, &c.

SVMMARIVM.

1 *Christianus Sarraceno iuuans plus peccat, quā ipsi, & quare.*
2 *Consentiens quando plus, & quando minus peccat.*
3 *Excommunicatus est qui iuuat quandoque, licet non qui facit, & est semper nu. 4.*

NOno principaliter noto illa verba: pares, aut superiores. ad hoc, quod non solum tantum, sed etiam plus peccant christiani, qui arma Sarracenis subministrant, quam ipsi Sarraceni, qui christianos impugnant. Contra quod facit primò resolutio glos. 1. cap. prim. de off. del. quatenus per illos ver.

Consensus peruit, suadet iuuat, atque tuetur, Hic minus, hicque minus: hic æqualiter, hic plus.

Resolnere videtur omnem quidem consentientem peccanti peccare, sed eum, qui consentit negligendo impedire peccatum. & eum, qui consentit suadendo, vt committat, minus peccare, quam qui facit. eū autem, qui consentit iuuando, tantundem; eum verò, qui tuendo id, quod factum est, esse peccatum plus: at qui christianus Sarraceno subministrat arma solum videtur cō sentire, præstando opem, quod ad summū reducitur ad suasionem, vel adiutorium & non ad tuitionem iustitiæ belli eorum cō tra christianos, ergo non peccat plus.

Secundò facit, quod licet regulariter. q iuuat delinquentem in ipso actu delinquēdi, æque peccet, ac qui illud facit, non tamen qui per actum remotum eum iuuat: & ideo neque est tantum puniendus, quàm qui facit, neque quantum qui per actum propinquum iuuat. secundum Bald. in l. 1. C. ad l. Iul. pecu. communiter receptum.

Tertio facit, quod Christianus comitans, & iuuans Sarracenos bellantes contra Christianos, non videtur plus peccare, quam ipsi, at is magis videtur delin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quere, quam christianus vnum, aut alterum ensem illis vendens. ergo is non videbitur plus peccare, imo neque tãtum quantum ipsi. Sed responderi potest ad primum, resolutionem quidem illius glo. veram esse, quando cætera sunt paria, non autem quando disparia, puta, cum, vt ait Bar. cõmuniter receptus in l.is, qui opem, num. 5. ff. de furt. aliæ qualitates, propter quas augetur delictum, inuentur plus in iuuante, quã in faciente, Verbi gratia, Petrus filius Martini iuuat Ioannem, vt patrem suum Martinum occidat, certum est, Petrum adiutorem plus peccare, plusque puniendum esse, quàm Ioannem occidentem. Quoniam hic solum homicidium committit, & in solum legem Corn. de sicar. incidit, ille verò Petrus parricidium admittit, & pœna parricidij est puniendus, vt ex predicta doctrina Bar. in d.l.is, qui opem. ff. de furt. expresse infert Sal. in l. 1. C. de rapt. virg. colum. fi. vers. Quero ecotra. Et ita contingit in proposito, quoniam in christiano iuuante Sarracenum in bello contra christianos inuenitur qualitas christianissimi, 1
quæ eius delictum plurimum aggrauat, efficit enim, vt dicatur pugnare contra sui caput, quod est Christus, ad Eph. 2. & tradit S. Th. 3. p. q. 8. art. 1. & contra suam matrem, quæ est Ecclesia. c. fi. de for. comp. c. 2
1. 12. dist. & contra fratres membra eiusdẽ 5
corporis, cuius est ipse. 1. ad Cor. 12. & ca. 6
singula. 89. distin. Ad secundum nego christianum, qui Sarracenum iuuat, contra chri 7
stianum in ipso bello, non peccare plus, 8
quam ipsum Sarracenum, ob rationem proxime dictam.

4 Ex quibus infertur primò, frequenter contingere, vt is, qui iuuat, incidat in excõ- 13
municationem, in qua non incidit is, qui 14
iuuatur. In casu.n. huius c. christianus adiuuans Sarracenos, deferendo eis arma, quibus christianos impugnent, excommu- 16
nicatur, cum tamen ipse Sarracenus non excommunicetur. Is item, qui scit Petrum esse clericum, & Ioannem id ignorantem adiuuat, quo Petrum percutiat, incidit in 19
excommunicationem, quam Ioannes non incurrit, & alijs mille casibus. quod plurimum est omnibus, præsertim confessariis, & consultoribus attendendum.

Ex quo secundo inferri videri potest alicui, quod quibus casibus faciens incurrit excommunicationem, eisdem quoque consentiens eandem incurrat. Quæ est quæstio, quam hic nos determinaturos nuper promisimus, cum quasdam declarationes Manuali Confessariorum, libro perutili adiiceremus. quam tamen, ne nimium crescat hæc relectio, ad c. significanit. infra eodem mittimus. quamque postea in præfato Manuali Latinitate donato resoluimus, lib c. 27. num. 51.

Decimum notabile, quod sub ministrans necessaria Sarracenis ad impugnandos Christianos incidit in c. & quæ sunt illa, cum vna, & viginti illationibus.

SVMMARIVM.

Necessaria ad impugnandos christianos subministrans Sarracenis, excommunicatur, & quæ sunt illa, secundum multos, nu. 3. & qui secundum auctorem num. 4. & probatur nu. 11. confutantur contraria num. 12.

Necessarium tripliciter iurisperitis sumi.

Bellum, & prælium, vt differunt.

Animus vere malus qui, & qui æquipollenter, & quod est triplex. nu 10.

Scire, & scire debere paria.

Actus expresse factus ab aliquem finem, vel tendens in illum. & lata culpa non considerata, pares. & quid est actum redire in suam formam. num. 9.

Intellectus c. quod olim. sup. eod.

Ratio necessaria concludens lex est, nec refert, an sit immediate, vel non, dummodo valide deducatur. nu. 15.

Prohibita hic duplicia generaliter, & specialiter, & definiuntur. nu. 17. & numerantur. nu 18. & quare diuersè prohibita. nu. 24. & in quo differunt. nu. 26.

Intellectus cap. ita quorundam, & c. ad liberã diem, et in qua conueniunt, et differunt inter se: et in quo ab Extrauag. Multa. nu. 20. & in quo Extr. euag. Copiosus. ab illa. numer. 21. et in quo illa profuit. numer. 20. et in qua clausula processus Cœnæ Domini ab omnibus numer. 13.

Pro-

21 *Prohibita quæ præsumuntur malæ mentis facta, & quæ non.*
28 *Præsumptionem, quod malæ mentis sunt delata illa, aut illa, vel non, non esse inuestigandum, quæ definitur. nu. 28.*
29 *Ferrum deferre Sarracenis sponte quando nõ malum.*
30 *Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia secundum tempus, & non omnia specialiter prohibita esse simpliciter. nu. 32. & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita. nu. 33.*
31 *Extrauag. olim cur creditur esse.*
34 *Tale secundum quid, non sit simpliciter tale.*
35 *Generis appellatio species omnes proprie continet.*
36 *Prohibitorum diuisio non est analoga. Cur ergo tantum prohibita simpliciter taliã nu. 38.*
38 *Excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrit, qui alias merces, quàm bellicas Sarracenis defert, nisi malæ mentis nu. 40. neque vẽdentes galeas, vel naues. nu. 41.*
39 *Intellectus nuuus clausulæ bullæ Cœnæ.*
42 *Excommunicatus est deferens arma Sarracenis habentibus satis eorum, & tradens arcẽ, turrim, speculam, & quamuis aliam fabricã malo animo. nu. 43. & tradens commeatum, & ad illum pertinentia, vt talia. nu. 44.*
45 *Et qui calcem, & lapides quando.*
46 *Ægyptus, & alia terræ Sultani, & Turcæ hodie quo ad hoc exquisita.*

1 DEcimò principaliter noto illa verba: *impugnandos*, &c. ad illam partem summæ nostræ, scilicet, quod submi nistrantes Sarracenis, necessaria ad impugnandos christianos incidunt in hunc canonem. Contra quod facit, quod per hoc videtur cap. hoc partim nimium contrahi, parrim nimium extendi. Contrahi quidem nimium, quatenus significat non esse prohibitam subministrationem prædictorum cum ea Sarracenis non sunt necessaria. Nimium autem extendi, quatenus significat, hanc prohibitionem extendi ad omnia, quæ bello gerendo sunt necessaria, & per consecutionem ad commeatum, & ad omnia pertinentia ad illum, scilicet frumentum, hordeum, carnes, lignamina, & id genus alia, quæ ad belli commeatum sunt necessaria: quod tamen falsum esse, asserere videtur communis. 3

Ad hanc difficultatem dico primum, nos plurimum super hoc fluctuasse, & consi derasse in primis, quòd neque hic, nec alibi satis exacte nostra sententia, traditum est, quæ sint ea, quę hoc caput prohibet. Secundò considerasse, quod necessarium ad aliquid faciendum tripliciter iurisperitis dicitur. Primò quidem id, sine quo id fieri non potest: qualis est hęredis institutio respectu testamenti. §. ante. Inst. de leg. & l. fi. ff. de in. cod. Qualis item est certa pars bonorum alicuius, sine qua ipse viuere non potest. quod S. Thom. in 2. 2. quæst. 32. art. 6. receptus ab vtroque Card. in capit. non satis. 86. distinct. appellat necessarium vitæ. Secundo modo id dicitur necessarium ad aliquid faciendum, sine quo res quidem fieri potest, sed non vt oportet, qualis est institutio posthumorum, secundum Gal. consilium respectu testamenti. leg. Gallus. ff. de liber. & posthum. adiuncta gl. 3. & doctrina Bartol. Bald. Paul. Alexand. & Iason ibidem, qualis est item ea pars bonorum alicuius, sine qua viuere quidem potest, sed non decenter. quod S. Thom. & vterque Card. vbi supra appellant, necessarium status. Tertiò modo id, quod vtile est, & conueniens. l. 1. ff. solut. matrim. adiuncta glo. probata per Barto. quæ verbum, necessarium exponit per vtile, & l. 1. ff. de offi. præfect. præt. adiuncta glos. quæ verbum necesse exponit per vtile. & capit. necessaria. 12. quæst. 1. adiuncta glos. quæ illud verb. necessaria, exponit per vtilis, & honesta. Quibus tribus modis arbitramur capi verbum necessaria, in hoc cap. & summa nostra positum: & ita comprehendere non solum illa, sine quibus Sarraceni non possunt contra christianos præliari, sed etiam ea, sine quibus non possent commode id facere: immo & ea, quæ ad id eis sunt, aut possunt esse vtilia. Tertiò consideramus quatuor patres omnium diligentissimè hoc tractasse, scilicet Ang. in verb. Excommunicatio. 5. casu. 21. §. 4. Et Thom. de Vio illis satis consentientem in eodem verbo. cas. 10. & Sylvest. in verb. Excommunicatio. 7. casu. 21. column. 2. & iterum, col. 3. & Io. Tabiens. in verbo, Excommunicatio. 6. §. 4. Quorum duo posteriores sentiunt omnia illa, & sola, quæ directè, vel indirecte pertinent ad bellum, esse hic prohibita. Angel. autem sentit, prohibitam esse hic omnem, & solam delatio- 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem omnium, quibus possunt Christiani impugnare vel infideles, ne impugnentur a Christianis, omnio. Quorum tamen resolutio non videtur sufficiens: primò quidem, quia hic non solum delatio necessariorum, vt Ang.ait, sed etiam subministratio, quæ longe latius patet, vt prædictum est, in 7. notab. prohibetur. Deinde, quod non omnia, quæ immediate ad bellum pertinent, hic prohibentur, vt Syluester, & Tabien.aiunt, Frumentum enim, hordeum, & alia, quæ ad commeatum exercitus, vel præsidii pertinent, hic non prohibentur, secundum eosdem: & tamen immediate pertinent ad bellum: adeo q. etiam pecunia dicatur nervus belli a Vege. de re mili. Postremò, quod multa hic prohibentur, quæ immediate non pertinent ad bellum. Ferrum enim infectum, robora vasta, abietes aptæ fabricandis nauibus aptæ, antequam dolentur, non pertinèt immediatè ad bellum, neque prælium, quorum delatio hic expressè prohibetur.

4 Quartò dicimus in prælectione quadam, & cum hanc relectionem pronunciaremus, paulò exactius non ista necessaria definisse, partim sequuti Host.a nemine relatum in princ.cap. quod olim. infra eodem quatenus sentit hic prohiberi ea, quæ suapte natura sunt ad bellum apta. Sed quia postea succurrerunt fundamenta, quibus ea definitio subuertebatur, aliam magna intentione animi scripsimus: quam tamen, quia etiam subæratam esse vidimus hodie 6 beati Bartholomæi, cui dies hic sacer est. vt putamus nobis beneficio (licet de me male merito) omissis omnibus illis resolumus: quod necessaria, de quibus hic, definiri possunt, esse vtilia immediatè, vel mediatè ad prælium, vel bellum specialiter prohibita deferri Sarracenis, vel malo animo inuandi eos contra Christianos expresso, vel tacito, siue æquipollenti subministrata. Diximus, vtilia pro genere, vt includeremus necessaria trium graduum, 5 de quibus supra, num. 2. Diximus, ad prælium, vel bellum: quia secundum Vallam lib. 4. bellum latius patet, quàm prælium: prælium enim est certamen ipsum armorum, quod vulgus appellat, batalia, bellum 7 autem totum tempus, quo milites in militia degunt expectantes prælium, quod vulgus appellat, guerra. Et ad bellum multa immediatè sunt necessaria, quæ non sunt ad prælium. Diximus item, bellum, vel prælium generatim: quia non refert, an ipsi nos imperant bello, an a nobis innocenti se defendant, secundum omnes. Diximus immediatè, vel mediatè, ad includenda arma, equos, commeatus, & alia, quibus immediatè bellantes, & præliantes, vruntur in prælio, & bello: & ad includendum ferrum, ligna, sulphur, & alia, quibus in aliam formam mutatis, in eisdem vruntur. Addidimus specialiter prohibita, ad includendum arma, ferrum, & lignamina galearum. Addidimus autem vel subministrata malo animo, &c. ad excludendum ea, quæ sine vllo malo animo subministrantur. Adiecimus tamen vero, propter animum, siue expressè, ac formaliter malum. Adiecimus, tacitè, vel æquipollenti, propter animum malum, non formaliter, sed tacitè vel equipollenter, quia de æquipollentibus idem est iudicium legis. ff. mandat. capit. dudum. 2. de electio. & mens vera, siue formalis, & æquipollens, siue virtualis exequantur, vt intentio formalis dicendi officium diuinum, vel consecrandi, vel absoluendi, & intentio virtualis, eadem faciendi, iuxta ea, quæ latè tradidimus in Enchiridio de orat. siue reper. cap. quando. de consecrat. dist. 1. notab. 13. num. 12. & sequenti, & notabil. 20. num. 41. facit cap. gratum. de offic. deleg. pro hered. ff. de æquirend. hered. lic. regul. qui tacet. libr. 6. Animum vere malum appello animum, quo quis vere, & expresse eo fine aliqua subministrat Sarracenis, vt ea sint eis vsui ad prælium, bellum, contra Christianos, tacitum vero vel virtualem, seu æquipollentem eum, quo quis vere quidem, & expresse non subministrat in hunc malum finem, sed in alium forte bonum, sed virtualiter, siue æquipollenter sic, vt cum quis subministrat Sarracenis aliqua ob lucrum, quo se, suamque familiam honestè sustentet, vel quia tenuis vt eos adiuuet. Attamet attentis omnibus loci, temporis, rei personarum, & aliis circunstantiis, putat, quod ipsi rebus per eum subministratis tunc, vel aliquando vtentur in bello contra Christianos, aut certè si non putat, putare tamen debet quæ paria, & æquipollentia sunt, l. quod mihi. ff. si certum petat. vbi Iaf.

Iaf. l. qui cum alio. ff. de regu. iur. vbi gloss. memorabilis, licet illius non meminerit ibi Decius, qui alia in hoc facientia docet. is enim, etsi non vere, certe, virtualiter, & æquipollenter ad bellandum necessaria subministrat. Nam paria sunt, vt 8 quis faciat aliquid in aliquem finem, aut quòd faciat in alium, sed videat, vel videre debeat, & lata culpa videre desinat finem opus tendere in illum. Tunc enim, vt sæpè loquitur Thom.à Vio, actus redit 9 est malus, ac si ob finem illum malum fieret, vt cum quis detrahit sine animo lædendi famam proximi forte ex loquacitate, venialiter tantum peccat, quia non nisi materialiter detrahit, nisi videat, vel videre debeat, quòd notabiliter læditur fama proximi ex ea materiali detractione. Quia tunc redit actus in naturam suæ formæ, dum non curat eum faciens à tanta proximi læsione cauere, vt in ver. Detractio. dixit ille, & eruitur ex diuo Thom. 2. 2. q. 73. artic. 2. & probatur per princ. 83. distin. & cap. pasce. 86. distin. & cap. quantæ. de sent. excommunic. Et latius tradidimus nos in repet. cap. inter verba. 11. quæstio. 3. conclusio. 6. in definitione detractionis, & duobus corol. sequentibus. Neque putes nos per animum malum æquipollentem, intelligere malum præsumptum, quia hos longe inter se differre monstra- 10 bimus in corollar. 13. & ita triplex potest esse huiusmodi animus malus, scilicet verus, præsumptus, & æquipollens. Sicut in simili triplex dolus colligitur ex Bar. communiter recepto in leg. quod Nerua. ff. deposit. scilicet dolus verus, qui latissima culpa est, secundum eundem ibidem, num. 12. dolus præsumptus, qui est latior culpa, secundum eundem ibidem, num. 14. & dolus æquipollenter, quia lata culpa dolo æquatur, secundum eundem ibidem. nu. 20. Et ita est æquipollenter dolus, & regulariter idem de eo, ac dolo iudicatur, vt ibidem, & in locis per postillas eius citatis habetur.

11 Ex hac definitione inferimus, primò, quod per illa verba, necessaria ad impugnandos christianos, intelliguntur omnia specialiter iure prohibita, ne deferantur Sarracenis, & omnia, quæ mediatè, vel immediatè sunt vtilia ad bellum, ea mente delata, vt sint eis vtilia in bello contra christianos gerendo. Quod probatur primò per hoc capitul. in verbis, ex quibus hoc notab. colligitur, scilicet, *Data ad impugnandos Christianos arma, & necessaria sub ministrant.* Per quæ satis aperte Concilium includit omnia vtilia Sarracenis ad impugnandos Christianos, hoc fine vero, vel æquipollenti subministrata. Quoniam omnia illa sunt vtilia ad impugnandos christianos, vt palam est; ergo & necessaria, per secundum dictum sup. eod.

Deinde ponderamus verbi. Tales, qui excommunicare videtur omnes, de quibus antea est loquutus: at antea loquutus fuit de ferentibus arma, ferrum, & lignamina galearum, & de subministrantibus naues, &c. ergo omnes illos videbit excommunicare.

Tertiò facit, quod contra legem diuinam naturalem contentam in 1. 4. & 5. præceptis Decalogi facit, qui christianus Sarracenos iniuste bellantes contra christianos adiuuat, vt probatum fuit in primo notab. numer. 9. at quicunque vtilia bello gerendo subministrat Sarracenis ea mente, vt sint eis vtilia contra christianos, adiuuat eos, iniuste bellantes contra nos: ergo quicunque talis, contra predicta præcepta naturalia peccat, & per consecutionem contra hoc c. quod illa tacitè siue virtualiter includit.

Quarto probatur per c. ad liberandam infra eod. quod posteaquam excommunicauit deferentes Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum, & vendentes eis galeas, vel naues, & gubernantes eas, subdit illam clausulam generalem: *Vel quis machinis, vel quibuslibet alijs, aliquod eis impedientes consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ;* per quam includit omnia, quibus auxilium, vel consilium datur Sarracenis contra christianos; ergo & omnia sub nostra definitione contenta.

Quintò, quod in hoc cap. nulla est prohibitio expressa, & ita videtur ius antiquum continere quoad prohibitionem: licet quoad pœnam contineat nouum secundum dicta in 1. notabil. antiquum autem tangitur in ratione, quam tangit text. Quare malè faciunt, qui arma, ferrum, & ligna deferunt Sarracenis, scilicet, quòd eum sint Christiani, inimicos Christianissimi contra Christianos iuuant, & ius anti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quum hac ratione tacitum omnia, in quæ definitio prædicta se extendis, continet.

Sextò, & irrefragabiliter probat c. significauit. inf. eod. quatenus præsupponit, veritum fuisse ante illud c. ne quis durãte bello Sarracenis vllas merces ét ad bellũ ineptas deferat, etsi vadat ad eos ad captiuos Christianos redimendos, exceptis his, quę ad articulum redẽptionis sunt necessaria: at per nullum aliud ius, quàm hoc id fuit tunc prohibitũ: quia nondum emanarat c. ad liberandã. in Cõcilio Generali, cui præfuit Innoc. II. secundus a Clem. III. auctore illius c. significauit: ergo per hoc ca. fuit prohibitum. quod glo. 1. in prin. clare id ibi sensit. Quod tñ dici nequit, nisi dicamus hic esse saltem tacite prohibita oia, quibus iuuant Sarraceni in bellis contra christianos quatenus sunt talia, quod est nostrũ propositũ.

Septimò facit, quod nisi hunc intellectũ teneamus, verbum prohibita positũ in clausula bullæ Cenæ Domini, superfluere videbitur, vt in corol. 16. dicemus.

12 Contra tñ hanc conclusionem facit prima c. quod olim. inf. eo. quatenus probat, quod saltẽ tpe pacis licet Christianis ea deferre Sarracenis. Secundo extrau. 1. de Iudeis inter cões, & ét extrau. 1. eiusdem tit. Io. 22. per locum ab speciali: quatenus prohibentes speciatim delationem victualium in certa loca, & certo tpe, permittere videntur quoad alia loca, & tempora. Tertiò, qđ nemo scribentium hic dixit, quod omnium ad bellum necessariorum subministratio hic prohibeatur: imò Pan. in 2. nota. æxpresse ait, hic poni pœnam triplicem contra deferentes arma, ferrum, & lignamina Sarracenis sine vlla mentione de alijs necessariis, quod ipsum antea fecit Ant. in 3. not. Quartò, quod versic. Tales. huius c. continens pœnas tantum ad deferentes prædicta, & gubernantes naues Sarracenorum piraticas referri videtur. Quintò quod versiculus: Dum ad impugnandos, &c. cui nititur hæc resolutio, & nostrum summarium non continet prohibitionẽ, vt palã est, nec rõnẽ prohibitionis: sed solam rõnem rõnis, cur sit malum id, contra, qđ pœna hic inducit.

Per has rõnes posset, qui vellet sustinere id, quod cõis sentire vt, s. q. hic solum prohibeatur delatio armorum, ferri, & lignorum, nauium, & gubernatio galearum, & nauium piraticarũ Sarracenorum, & nihil aliud. & quod c. ad liberandam. inf. eo. addit prohibitionem venditionis galearũ, & nauium, & impensionem consilii, & auxilii in dispendium Terræ sanctæ, quod nos quoque dixissemus, nisi rationes pro nostro nouo intellectu, & noua summa sup. proxime tactæ ad id nos vrsissent, & nisi etiam secundum vtrumque modum intelligendi oportere dicere, omnes qui contenta in definitione prædicta faciunt, esse excommunicatos, vel per hoc cap. vel per illud, vel per vtrumque: & nisi magis expedita, & absoluta esset doctrina, quæ hoc modo colligitur, & nisi facile posset ad argumenta prædicta, quæ nouc nos contra nos formumus, respondere. Ad primum quidem, concedendo probari per c. quod olim infra eodem, quod alia, quam speciatim iure prohibita, licet vendere, & deferre Sarracenis tempore pacis, ad alium finem, quam bellãdi contra christianos. Cui nostra definitio, & eius declaratio non contradicit; non tamen ad hunc finem, quod nostra definitio probat, & dictum capit. quod olim. non reprobat. Ad secundum concedo, delationem victualium ad Sarracenos alio fine, quàm iuuandi eos contra christianos non esse prohibitam: sed fine iuuandi eos contra christianos sic; nec nostra definitio aliud habet. Ad tertium concedo, neminem scribentium hæc ita, sicut nos explanasse, & resoluisse. Concedo etiam, quod Anto. & Panor. dixerint, illa, quæ in argumento adducuntur, sed nego illa esse contraria nostræ resolutioni. nego item illos negaturos fuisse excommunicatos. per hoc capitul. vel cap. ad liberandam. infra eodem quos ex nostra definitione concludemus esse excommunicatos. immo nego vllum doctum negaturum esse verum id, quod nos contendimus per hoc capitul. probari, licet forte censeat id totum non probari per hoc solum: sed per hoc, & alia capitul. Ad quartum respondeo, versiculum Tales, referri ad facientes omnia præcedentia, & ita ad omnes subministrantes necessaria contra Christianos, & ad alia speciatim prohibita. Ad quintum respondeo, nihil expresse prohibiri per hunc textum vt in notabil. prim. est dictum, sed solum tacite, quatenus habet, quædam esse malefacta, & tangit rationem, cur illa sint malefacta, & rationem non qualem qualem,

14 lem. sed iuris naturalibus, & non probabiliter tantum concludentem, sed necessario, & ita constituentem ius naturale, iuxta ea, quæ latè dicimus in reper. cap. ad hæc. de præbend. Et nego, quod hic agatur de extendenda expressa prohibitione per rationem, quam oportet dicere tam esse ex
15 tensam; quàm lata est ipsa ratio, ex qua colligitur ipsa. Nec refert, an sit immediata ratio conclusionis, an mediata, modo necessario concludat, vt ex his, quę non indiligenter, neque trivialiter diximus in 2. de præb. super ratione capit. statutum de elect. lib. 6. colligi potest.

16 Secundò infertur, sola illa generaliter in hoc cap. & cap. ad liberandam infra eod. esse prohibita subministrari Sarracenis, sub censuris, & pœnis in eis contentis, quæ malo animo vero, vel æquipollenti iuuandi eos contra christianos in bello deferuntur. An autem is animus in speciatim prohibitis requiratur, cum gl. 2. tangemus & in d. c. ad liberandam attingemus.

17 Tertio infertur prohibita ministrari Sarracenis, diuidi in prohibita speciatim & in prohibita generatim. Speciatim prohibita definiri possunt, quæ nominibus suis specialibus expressis prohibentur; quorum de numero sunt quatuor, quæ hoc capit. prohibet, scilicet delatio armorum, delatio ferri, & delatio lignorum, & gubernatio galearum, & nauium piraticarum Sarracenorum. Quintum, quod addit capitul. ad liberandam. infra eodem, scilicet venditio galearum, & nauium. Sextum, quod addit extranagan. multa de Iud. est delatio,
19 missio, vel portatio equorum, victualium & aliorum quorumcunque mercimoniorum in Alexandriam, vel alia loca terræ
18 Aegypti. Septimum, quod etiam eadem extranagan. addit, est extractio vetitorum, vel permissio extractionis e portubus, vt illo deferantur. Verba de extrau. hæc sunt. *Statuimus, vt nullius arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, et alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre mittere, vel portare, seu de portubus earum, vt eisdem deferantur extrahere vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium, vel fauorem præstare, quoquomodo præsumat.* Quod ipsum etiam esse prohibitum quoad omnes terras Sultani antea per Nicolai III. & eius constitutionem innouatam per Bonifacium VIII. concedunt Syl. & Ioan. Tab. vt in coroll. 8. tangemus. Octauum, delatio equorum ad Sarracenos, Turcas, vel alios quoslibet Christiani nominis inimicos, quod solus processus Cœnæ Domini habet. Processus inquam antiquus. Nam nouissimus Sanctissimi Domini Gregorij XIII. speciatim prohibet etiam deferri filum ferri, flammum, chalybem, & omnia alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, canapem, funes, tam ex ipso canape, quàm ex quacunque alia materia, & ipsam materiam. Et ne quis per se, vel alium, seu alios de rebus Christianæ Reipubl. statum concernentibus in Christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos certiores faciat. Generaliter vero prohibita sunt, quæ verbis generibus &, quasi transcendentibus prohibentur. Quorum vnum ponitur hic, scilicet subministratio necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus talia; hoc est, ad hunc finem, vt per ea impugnentur Christiani. Secundum est, quæcunque mercium delatio ad Sarracenos durante bello. cap. quod olim. infr. eod. Tertium, auxilii, & consilii cuiuscunque præstatio in perniciem Terræ sanctæ. c. ad liberandam. infr. eo. Quartum, auxilij, vel fauoris præstatio quocunque modo Sarracenis Aegypti. d. extrau. multa. Quintum, delatio prohibitorum; quod habet clausula processus Cœnæ Domini transcripta in 1. notab. num. 5.

20 Quarto infertur, quod quasi quidquid, & quoquomodo prohibet hoc cap. prohibet etiam ca. ad liberandam. infra eod. & è contrario. Nam cap. hoc prohibet speciatim, quatuor, quę supra collegi, quę eadem ad verb. prohibet d. c. ad liberandam. Prohibet præterea c. hoc generaliter subministrationem necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus eiusmodi sunt; hoc est, ea mente formali, aut virtuali, vt eis impugnent Christianos: quod ipsum etiam facit illud cap. ad liberandam, licet aliis verbis, eis .s. quibus excommunicat omnes, qui machinis, vel quibuscunque aliis auxilium, vel consilium in perniciem Terræ sanctæ impenderint. Sub his. n. continentur omnes, qui necessaria ad impugnandos Christianos, subministrant; cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum omnes eos auxilium, vel consilium in id præstare palam sit. & in d.c.c.ad liberandam, monstrabimus patria esse, auxiliari in perniciem Terræ Sanctæ, vel contra
21 christianos, quatenus christiani sunt. Et ita quasi, quidquid, & quomodocunque prohibet hoc capit. prohibet & illud. Diximus, quasi, eo quod inuita dicenda in 11. notab. gubernatio galearum non piraticarum specialim prohibetur specialiter venditio nauium, & galearum, & non hic, licet vtrumque prohibeatur hic, & ibi generaliter, quando sit mala mente vera, vel æquipollenti, per prædicta in 4.d.

Quinto infertur, quod quidquid, & quocunque modo prohibent hoc, & illud cap. ad liberandam, prohibet etiam extrau. illa, multa. de Ind. Clem. V. Sed alio modo. 24
Nam hæc duo cap. omnia, quæ prohibent quoad omnem locum, & tempus prohibent, illa vero extrauag. solum quoad Alexandriam, & terras Aegypti. Item illa multo plura specialim prohibet, quæ non prohibent hæc duo cap. etenim prohibet specialim equos, & victualia, & quascunque merces alias vllo tempore ad illas terras deferri, quæ specialim per hæc capitula non prohibentur. De Extrauag. vero copiosus. Ioannis 22. de Iud. non est consilium, vane quicquam commentari, salno eo, quod in coroll. seq. infero: tum, quia illa prohibeat eadem per triennium quoad Regnum Granatæ, quæ d. extraua. multa. quoad regnum Aegypti, tum quod (gratia superis) regnum Granatæ pridem per Catholicos reges Castellano, eidemque Christiano imperio iampridem subiectum est.

22 Sexto infertur, non obstre glosillius extrauag. copiosus verb. infra triennium, miratam fuisse, cur ea, quæ per alia iura prohibita erant, sine temporis præfinitione, per illam extrauag. fuerunt cum ea prohibita tantum ad triennium? Sed quidquid illa glo. dicat, responderi potest, quod licet censuras huius ca. & c.ad liberandam. infra eod. incurrisset is, qui intra illud triennium ad regnum Granatæ prohibita hic attulisset, non tamen censuras extrauag. multa. quæ reseruatæ sunt Papæ, cum tamen censuræ horum cap. non sint, vt postea dicam. & ita ob eam reservationem fuit vtilis, & formidabilior illa extra. quam hæc duo c.

23 Septimo infertur, aliquid specialiter esse prohibitum in dict. capitul. ad liberandam, quod non est specialim prohibitum in hoc ca. neque in clausula processus Cœnæ Domini, s. venditio galearum, & nauium. aliquid item in his duobus capp. esse specialiter prohibitum, quod in illa clausula non prohibetur, scilicet gubernatio, & regimen galearum, & nauium, & aliquid ibi specialiter esset prohibitum, quod neutro horum capp. specialiter prohibetur, scilicet delatio equorum. Multa item generaliter prohiberi per hæc capp. quæ per illam clausulam etiam generaliter non prohibentur, omnes. s. subministrationes alias a delatione, quæ sola ibi prohibetur, quæ maximi effectus esse cum glo. fin. dicem.

Octauo infertur merito none dubitari posse, cur alia specialim prohibentur, & alia tantum generatim, cum omnia hæc cum male fiunt, non solum sint contraria legibus positiuis humanis, sed etiam naturalibus diuinis, vt in prim. nota. dictum extitit. Ad quam nouam dubitationem, & quæ mihi videtur caput, & fons soluendi alias plurimas. & vnde penitissimum modum intelligendi hunc text. hauriamus, dico, duas esse causas, quarum posterior ex priore nascitur, Prior est, quod vt plurimum, speciatim prohibita apriora sunt ad inuadum, & maius, & patentius bellicum auxilium præstant Sarracenis nos offendendum, vel se a nobis defendendum, quam alia generatim prohibita. taliaque sunt, quod nunquam, aut quam rarissime deferri possunt ad Sarracenos, absque mente, & intentione formali, vel virtuali iuuandi eos, vt nos impetant, vel a nobis impetiti defendantur, attenta vicinitate imperiorum. regnorum, & vrbium eorum, & christianorum; & attentis bellandi, quas habemus innumeras, causis, attento irreconciliabili, quo in nos sunt, odio, & religionis tanta diuersitate; quanta est inter lucem, & tenebras. Quis enim christianus sciens hæc, quæ exposita, & nota sunt omnibus, potest deferre illis arma, ferrum, lignamina galearum, vel vendere galeas, vel naues, quin formaliter, vel virtualiter, velit eis contra nos fauere? Posterior causa, quæ ex prædicta priore nascitur est, quòd speciatim prohibita videntur hére innatã præsumptionem malæ mentis,

mentis, saltem virtualis ipso iure, sine alia probatione, eo quod tam apta sunt ad tam magnum auxilium bellicum Sarracenis præstandum, quod præstans ea, vel scit, vel debet scire, præstare se illis auxilium contra Christianos, & ideo vel expressam, vel virtualem, siue æquipollentem mentem adiuuandi eos contra nos habere videtur. Generatim autem prohibita regulariter non sunt tam apta ad auxilium bellicum tam patens, neque tam grande, vt palam est, & ideo qui ea defert, non videtur virtualiter ad tam malum finem iuuandi eos deferre, sed potius ad alios. Sic culpa lata æquipollet dolo, l. latæ culpæ. ff. de verborum significat. non autem leuis, vel leuissima, vt ex prædictis locis Bartoli in d.l. quod Neruа. colligitur. Sic sponsalia cum copula præsumere faciunt mentem contrahendi matrimonium præsens, non autem sine illa, etiam cum visu ad illam. capit. is qui. adiuncto cap. final. de spons. licet post Concil. Trident. copula præsata nihil quoad præsumendum matrimonium operetur, vt diximus in Manu. Confess. cap. 25. num. 144.

25 Nono infertur, ex prædictis alia diuisio prohibitorum, scilicet, in prohibita, quæ ipso iure præsumuntur mala mente facta, qualia sunt omnia speciatim prohibita, & improhibita, quæ non præsumuntur mala mente facta, nisi probentur, vel conijciantur aliunde tali mente facta, qualia sunt omnia generatim prohibita. Nam delatio armorum, ferri, & lignorum hic prohibita, venditio item galearum, & nauium vetita, venditio in d. capitu. ad liberandam. delatio item equorum prohibita in processu Cœnæ Domini, & alia duo in extrauagant. multa. supra relata, non solum censebuntur mala, & vetita, quando probabuntur ea mente facta, vt illis delatis impugnentur Christiani. Immo ipso facto præsumentur ea mente facta, & ideo mala, & prohibita, censuriisque infecta, quod minus est quam id, quod affirmat Inno. & Hostien. quos sequuntur Panormi. Anan. & Fel. scilicet, quod prædictorum in hoc capitul. speciatim vetitorum delatio, sine vlla tali mente mala, est mala, & censuris infecta. Quos in glosa. limitabimus, & in d. capit. significauit. cum opinione contraria conciliabimus. Delatio autem aliorum necessariorum ad impugnandum generaliter hic prohibita, impensio item auxilii, & consilii in d. cap. ad liberandam. generatim vetita, & alia eodem modo in Extrauagan. multa. & dicto processu inhibita, non sunt mala, neque vetita, nisi cum formaliter, vel virtualiter hunt ad adimandos Sarracenos contra Christianos. Neque præsumuntur mala, nisi probentur, vel ex circunstantiis coniiciantur sic facta.

26 Decimo infertur, inter speciatim, & generatim prohibita hoc distare, quod speciatim prohibita non solum præsumuntur mala, & malo animo, maloque fine facta: sed vere fiunt malo animo, & fine saltem virtuali, siue æquipollenti, nisi aliqua particularis causa excuset, etiamsi uerè bono fine fiant. Nam fieri potest, vt quis agat aliquid bono animo vero, sed malo æquipollenti, vt si quis ex alto tecto desiliat in pauimentum lapideum animo bono lætificandi spectantes, sine vllo vero se occidendi, vel debilitandi: huic certe animus verus bonus est, & non se occidendi, sed interpretatiuus, & æquipollens malus, & se occidendi, vel debilitanti, vel labefactandi. Quoniam in lata culpa est, non considerando id, quod omnes suæ conditionis homines considerassent. Quia igitur Ecclesia ob circunstantias in octauo coroll. consideratas, interpretatur per horum delationem tam patens auxilium Sarracenis contra Christianos præstari, vt qui præstat virtualiter id velit, etiam si formaliter contrarium voluerit is, qui non obstante ecclesiæ interpretatione aliud facit, malo fine saltem virtuali id efficit. Generaliter autem prohibita non præsumuntur malo animo facta, neque vere sunt malo animo effecta, si verus malus animus abest, & desit virtualis, qui aliunde, quam ob contrauentionem interpretationis iuris sit talis.

27 Vndecimo infertur, quod nulla harum præsumptionum est iuris, & de iure. Primo quidem, quod contra præsumptionem iuris, & de iure nulla probatio regulariter admittitur, antiquæ. C. ad Senatusconf. Velle. l. fina. C. ad Senatusconf. Macedon. l. final. C. arbit. tut. l. a Diuo. Pio. §. si pignora. ff. de re iud. capit. is, qui. de sponsal. at contra huiusmodi præsumptiones admittitur probatio. Quis enim dicat eum Christia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christianum, qui eum triremi, vel naui, lignis, aut armis plena soluit Genua, vt Vlissiponem appellet, & vi ventorum aduersorum delatus est Alexandriam, ibique naui, armis, & lignis spoliatus rediens in Italiam accusatur delationis armorum ad Sarracenos, non esse admittendum ad probandum, quod id ei inuito, & cum magno animi dolore, & fortunarum iactura contigisset, de eoque absoluendum? Quis item neget esse admittendam probationem contra eum, qui magnam frumenti copiam attulisse dicitur ad aliquos Sarracenos Africanos, & negat se illâ attulisse ad hoc, vt esset commeatus iustus exercitui contra christianos ducendo? Secundo, quia
28 præsumptio iuris, & de iure est præsumptio legis de aliquo super eo, tanquam sibi compertò statuentis, iuxta notata in dicto, capitul. is qui. & alibi sæpe. At neutra harum præsumptionum est huiusmodi. Nullibi enim cauetur vlla lege super aliqua illarum tãquam super comperto quidquam statuere.

29 Duodecimò, ex proxime dictis infertur, aliud quod etsi nonum arbitramur, tamen placiturum viris doctis, & lucem præbiturum confessariis, nempe, eum non incurrere censuras huius ca. qui prohibita in eo speciatim, traderet Sarracenis, cum ijs, loci, temporis, quantitatis, qualitatis, & finis circunstantijs, quibus imprudens pro comperto habere deberet, nullum vnquam ex eis fructum bellicum habiturum eum, cui traditur, neque vllum alium Sarracenum. Quia lex fundata in præsumptione, sicut non ligat in foro exteriori, si nõ est præsumptio iuris, & de iure, & contraria veritas ostendi potest. capitul. super hoc. de renuncia. leg. cum de indebito. ff. de probatio. ita & minus ligat in foro conscientiæ, & coram Deo, si veritas est illi contraria, iuxta cap. tua. de sponsal. & annotata in cap. is, qui fidem. eodem titul. cum omnia nuda, & aperta sint coram eod. ea. Deus omnipotens. 2. q. 1. at hæ prohibi-31 tiones speciales, fundatæ sunt in præsumptione, vt præcedens corolla. habet, ergo illa cessante, non ligant.

Ex quibus inferri potest solutio quæstionis illius confessarii, cui pœnitens confessus fuit, se in finibus Aethiopiæ a bellis Christianorum longe remotis tradidisse ferrum paruæ quantitatis Sarraceno, vt inde clauos fingi faceret ad struendam domum, quam cœptam habebat. Quibus, & ingenio Sarraceni, ac debitis circunstantiis attentis, quilibet prudens credidisset, & credere certo debuisset, eum non esse vsurum illo ferro ad arma fabricanda, sed ad fingendos ex eo clauos domui perficiendæ necessarios. Confessario enim huiusmodi, nostra quidem sententia, salua iustiore responderi potuit, illum pœnitentem non incidisse in censuras huius cap. neque bullæ Cœnæ Domini, immo neque lethaliter peccasse, si aliud non inueniisset. Quin, & me iudice, etiam in foro exteriori absolueretur, si huiusmodi circunstantias probaret. Tametsi arbitror consulendum esse pœnitentibus, vt ab his caueant, quæ etsi non sint mala, sunt tamen minus bona suis contrariis, & quæ in grandes scrupulos confessarios coniiciunt, & grandibus periculis iudiciariis in tribunalibus, præsertim iudicum, non adeo doctorum sese exponunt.

30 Decimo tertiò infertur, bonam esse illam diuisionem communem, qua prohibita subministrari Sarracenis, diuiditur in prohibita simpliciter, & absolute, hoc est, quoad omnem locum, & tempus, & in prohibita quoad omnem locum: sed non quoad omne tempus, & in prohibita quo ad omne tempus, & non quoad omnem locum. Primi generis sunt omnia prohibita hic, & in d. cap. ad liberandam, & in bulla Cœnæ Domini. Secundi generis sunt merces aliæ, quam bellicæ, quæ ad nullum Sarracenorum deferri possunt tempore belli, sed tempore, pacis sic, iuxta cap. quod olim: infra eodem. Tertii generis sunt ea, quæ prohibentur in d. extrauag. multa. speciatim vltra hic prohibita, quæ quoad omne tempus prohibentur, sed non nisi quoad terras Sarracenorum Aegypti. Et quod idem sit dicendum de omnibus terris Sultani, ait S. Ant. 3. parte. titul. 24. capit. 30. colum. 3. per quandam extra-32 uagant. Nic. IIII. quæ incipit: Olim, quam non esse sublatam contendit Sylues. contra Angel. ipsi vero eam non vidimus, neque Bonif. VIII. incipientem, Contra. quam Sylues. citat. Et licet videamus Syl. decipi, quatenus putat in verbo. Excommunicatio 7. columu. 3. eas nouari per d. extrauag. multa

multa. & etiam quatenus in 5. notab. putat delationem in terras Sultani prohiberi, per extrauag. multa. Quod certè non fit immo quatenus ibi Clemens ait, se adhærere vestigijs Nicolai, & nihil, nisi de terris Aegypti exprimit, aliud videtur quod alias Sultani statuere. Licet item in hunc secundum errorem decidat etiam Ioann. Tab. in verb. Excommunicatio 6. Licet item Caiet. non citet vllam talem extrauagantem aliã quam d. extrauag. multa. Quia tamen etiã Ioann. Tab. ideum, quod S. Anton. tenet, licet significet, se non vidisse extrauag. Contra quam citat, non audeo discedere a Diuo Antonino, cui addo, cum Turca suo regno adiecerit iam Sultani imperium, oportebit idem dicere de terris omnibus Turcæ; quod ipse ait de terris Sultani. Quia Turca est Sultanus, immo & grauius, occupat Terram Sanctam, & totam Syriam, quam ille occupabat.

32 Decimo quarto infertur, incaute fuisse loquutum illum virum doctum, qui dixit, omnia, quæ sunt speciatim prohibita. Nam multa in illa extrauag. prohibentur speciatiter, quæ tamen non sunt absolute, idest, quo ad omnem locum, & tempus prohibita, vt palam est. Addo item hanc diuisionem prohibitorum in prædictas tres species, de qua in coroll. præcedenti, aut non esse diuisionem generis in suas species, sed analogi in sua analoga, vel illa, de quibus 36 analogice dicitur, aut neruosum ex ea sumi argumentum contra corollarium sequens, vt ibi dicemus.

33 Decimo quinto inferri videtur, & in hac materia appellatione prohibitorum, sine alia adiectione, sola prohibita quoad omne tempus, & locum includuntur, & non alia, quæ quoad aliquod tempus tantum, vel quoad aliquem locum tantum, quod sen fit ante omnes Gosted. in fine summæ huius tit. & Abbas antiquus in capit. significauit. infra eodem, & Panorm. Cardin. Ioann. ab Annan. ibidem. Vbi clarius omnibus Henricus, licet nihil tangat Felin. Idem etiam sentiunt Ioan. And. Anton. Panorm. & communis in d. cap. quod olim. infra eodem. Tametsi hoc non omnino aperte aperiant: clarius tamen his non relatis, aiunt Sylues. & Caiet. vbi supra. Pro eis facit 13. coroll. in quo est conclusum, sola primi generis prohibitorum, scilicet quæ sunt prohibita quoad omne tempus, & locum dici prohibita simpliciter, & absolutè: cætera verò secundum quid, scilicet secundum locum, vel secundum tempus; at quod secundum quid est tale, non dici-34 tur simpliciter tale: Vnde, dominium vtile non dicitur simpliciter dominium. l. prima. §. primo. ff. si ager vectigal. vel emphyt. Nec excommunicatio minor videtur dici simpliciter excommunicatio. capitul. penult. de sentent. excommunicatio. Quamuis alia ratione id ibi contingit, vt alias ibidem diximus. Nec homo pictus dicitur simpliciter homo, iuxta illud dialecticorum: *Omne analogum per se sumptum, illa pro famosiore significant*: secundum Aristot. receptum. Secundò pro eisdem facit, quod extrauag. multa. de Iudæis, post illa verba: *Ferrum, equos, arma, & alia vetita*, subdit nec non victualia, & mercimonia, &c. per quod significare videtur victualia, & mercimonia, non esse de prohibitis.

35 Contra quos tamen plurimum vrget, quod omnes species alicuius generis sub eius propria significatione contineantur, iuxta singulare ac receptum dictum Bald. in leg. secunda. C. de iure aur. annul. Et prohibitum quoad certum tempus, & prohibitum quoad omne tempus, & locum, tres spe-
36 cies sunt prohibitæ, vt habet 13. corollar. Et si respondeas, quod illa diuisio illius corolla. est diuisio analogi in sua analogata, seu ea, de quibus analogice dicitur, vt in præc. corol. tãgebamus; replicari potest, quod debitum quoad certum locum, est vere debitum, vt. ff. de eo, quod certo loco, per totum, & debitũ quod certum tps, vere est debitum. leg. in diem. ff. de cond. indeb. Suspensus quoad certum actum, vere suspensus est, iuxta glos. clem. cupientes. de præniv. ergo pari ratione prohibitum quoad aliquod tempus, vel locum dici debet verè,
37 & analogice prohibitum. Quare aliter videtur respondendum, scilicet, quòd id non contingit ob defectum significationis propriæ, sed ob defectum intentionis animi disponentis: sicut in simili sæpe in rubric. de præbend. & alibi diximus, quod causa, quare appellatione verbi, beneficium, positi in expectatiuis, & mandatis de prouidendo non comprehenditur beneficiũ curæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

animarum, non est defectus significationis propriæ, sed defectus intentionis referibentis. c. fin. de præben. & cap. cum in illis. eod. tit. libr. 6. Et si vrgeas interrogando, vnde constet intentionis Romanorum Pontificum in hac materia loquentium, non esse comprehendere temporaliter, vel localiter tantum prohibita appellatione prohibitorum, quoad leges pœnales? Respondeo, quod ex multis saltem coniunctis, scilicet, quod non est tanta ratio in his, sicut in illis. & quod pœnæ sunt restringendæ. & quod Clemens V. in dicta extranag. multa id significauit. quatenus posteaquam prohibuit ferrum, equos, arma, ac alia vetita, subijcit. Nec non victualia, & mercimonia, & quod omnium doctorum mens fuit iusta, huc iniuste concepta illa videtur fuisse, & doctorum consilio leges Romanæ, & processus Cœnæ Domini promulgari solent. Quæ tametsi ad reuincendum contradicentem forsitan non sufficiant, ad assentiendum tamen opinioni communi, & benigniori in materia pœnali satisfacere videntur, licet contra corollarium sequens, quod ex hoc infertur, formabimus.

38 Decimo sexto infertur, ex præcedenti coroll. concluso quotidiana, scilicet, in censuras bullæ Cœnæ Domini non incidere eos, qui alias merces, quam bellicas etiam tempore belli deferunt Sarracenis, immo neque qui alia, quam equos, & alia, similiter prohibita deferunt. Quoniam clausula illius huc pertinens, solum excommunicat deferentes Sarracenis equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita, at per coroll. præcedens appellatione prohibitorum non continentur, nisi simpliciter prohibita, ergo propositum.

39 Contra hanc tamen conclusionem facit primo, quod ex ea sequeretur, quod verba illa, deferentes prohibita, posita in illa clausula nihil operarentur. Quia, quo ad ibi expressa, nihil operantur, quippe quæ sine illis sub ea includuntur, & nulla alia videntur esse prohibita, in quibus verificentur. Nam tria sola, quæ in hoc cap. speciatim prohibentur, scilicet arma, ferrum, & lignamina, etiam ibi exprimuntur, immo adduntur equi. In capitul. item ad liberandam solum, additur venditio galearum, & nauium, quæ non potest comprehendi sub illis verbis, deferentes prohibita, quia qui galeam vendit Sarracenis, non dicitur eam eis deferre, aliqui dict. capitul. ad liberandam. nihil adderet huic capitul. excommunicando vendentes galeas, & naues, cum per hoc excommunicentur deferentes. Quod tamen est contra omnium mentem, & præsertim contra Caiet. magis, quam alij affirmantem hoc coroll. Et si proteruiendo pergas dicere, quod venditio nauis sit delatio, considera huic consequens esse, quod inciditur, per alia verba illius clausulæ anteriora, scilicet, *Deferentes arma, ferrum, & lignamina*. quoniam prohibitus deferre lignamina galearum, prohibitus quoque est deferre galeas, vt in 6. notab. diximus, & per consequentionem verbum, prohibita, quoad id nihil operatur. Secundò facit: quod illa verba, *Deferentes prohibita*, nihil operantur etiam quoad exercentes curam, & regimen galearum, & nauium piraticarum Sarracenorum, qui licet excommunicentur per hoc capit. non tamen excommunicantur per illam clausulam, secundum Angel. quem Sylu. Caiet. & Ioan. Tab. vnanimiter sequuntur. Quia exercere illud regimen non est quidquam deferre, & per illam clausulam solum deferentes excommunicantur. Ad hoc difficile argumentum respondeo, quod verba illa, *Deferentes prohibita*, illius clausulæ, verificari possunt in omnibus vtilibus mediate, vel immediate ad bellum subministratis malo animo formali, vel virtuali, vt eis impugnent Christianos. Hæc enim omnia quoad omne tempus, & locum prohibentur, per hoc capitulum, & capitulo ad liberandam. infra eodem, vt in quarto dicto, & illac. prima, supra eodem notab. diximus. Ad quod probandum teneamus ibi ieptimo loco hoc argumentum. Itaque verbum, prohibita, positum in illa clausula includit tantum illa, quæ generaliter hic, & in dict. capit. ad liberandam sunt prohibita, quæ est resolutio nota, singularis, & vtilis.

40 Decimo septimo infertur, ex coroll. præcedenti, omnes, qui animo formali, vel virtuali nuandi Sarracenos contra Christianos deferunt eis aliqua vtilia bello, vel prælio mediate, vel immediate, incidere in censuras bullæ Cœnæ

Cœnæ Domini, quod maximè animaduertant confessarij. Quoniam hi defe-
41 runt prohibita quoad omne tempus, & locum, vt dictum est in corollar. præcedente. Infertur item vendentes solum, & non deferentes naues, vel galeas Sarracenis non incurrere, neque etiam exercentes curam, & regimen galearum, & nauium piraticarum, quia nulli horum dicuntur deferre prohibita. Neque, qui mercet alias ab expressis in dicta clausula tempore belli ad eos deferunt, quia non deferunt prohibita simpliciter quoad omne tempus, & locum, nisi aliquo modo essent vtilia bello, & ob id ad eos deferrent, quoniam eo respectu quoad omne tempus, & locum sunt prohibita, per prædicta. Infertur item aliquos incidere in censuras illius clausulæ, qui non incidunt in censuras huius cap. eos scilicet, qui equos, sine iacentionæ mala formali, neque virtuali ad eos deferunt. Contra enim talem delationem nulla censura hic fertur, & ibi sic, vt palam est ex prædictis.

Decimo octauò infertur solutio quæstionis, quam ex facto interrogabat, an
42 scilicet, qui vendit arma Sarracenis habentibus plura, quam quibus egent, incidat in hunc canonem? Respondendum est enim quidquid Tabien. senserit, incidere, quia necessaria sunt eis ad prælium primo, secundo, vel tertio modo necessitatis supra eodem notab. numer. 2. relatis, quia, etsi qui Sarraceni plura arma habeant, quam quibus in præsentia egeant, non tamen habent plura, quam quæ eis sunt vtilia, neque plura, quam quibus breui tempore egere possint prælio aliquo graui victi, & armis, & militibus priuati.

43 Decimo nono infertur pœnis huius canonis subiici omnes, qui subministrant arcem, turrim, vel speculas munitas, siue non munitas, vel aliam quamcunque fabricam, vel machinam, ligneam, ferream, lapideam, terream, auream, argenteam, stagneam, vel mixtam, quæ mediate, vel immediate est vtilis prælio, vel bello contra Christianos gerendo, & subministrantur malo animo formali, vel virtuali, seu æquipollenti. Quia ea omnia necessaria sunt ad impugnandos Christianos primo, secundo, vel tertio modo, de quibus supra numer. 2. & in id subministrantur item, cum qui prædicta subministraret bona mente, sine tali mala, saltem virtuali, non incurrit has censuras.

44 Vigesimo infertur, eos etiam incursuros esse censuras, qui subministrant Sarracenis pertinentia ad commeatum belli contra Christianos, quatenus talia sunt, hoc est, ea mente, vt mediatè, vel immediatè spectent ad prælium, puta tuendo, & augendo vitam saltem, & vires militum, vt cum opus fuerit fortiter prælientur. Omnes item plumæ, & galeri militares, omnis pannus tinctus eo colore, quo miles vestitus fortior, & formidabilior apparet, quatenus talia sunt, hoc est ea mente subministrata, vt eorum virtus, vel effectus, ad prælium perueniat. Quoniam omnibus his conuenit definitio necessariorum ad prœliandum contra Christianos, vt patet ex 4. doct. Infertur autem simul non incursum censuras has eum, qui hæc sine mala mente ministraret illis.

Vigesimo primo infertur solutio illius quæstionis, quam ex facto interroga-
35 bar, scilicet an qui multum calcis, & lapidum ex Hispania in quoddam oppidum Africæ, extra tamen terras Aegypti detulisset, in prædictas incidisset censuras? Respondendum eum est, incidisse, si eo animo detulit, vt ex eis arcem aliquam Sarraceni munirent, aut si antequam ea venderet, & traderet, resciisset ea sibi a Sarracenis in eum vsum emi, & ad eum vsum vendidisset, immo etiam, si cum sciuisset Sarracenos ea materia egere ad faciendam, vel reficiendam arcem aliquam in alios vsus detulisset, & vendidisset, eo quòd licet actu, siue actualiter non tradidisset ad prœliandum, virtute tamen, siue virtualiter in id tradidit. Si autem bona fide, ac sincero pectore credebat ea in ædium ad habitandum tantum ædificationem sibi emptum iri, & nesciebat eorum necessitatem, vel voluntatem ædificandi reficiendiue arcem, & ob hanc ignorantiam vendidit, & tradidit, alias id non facturus, ab his cẽsuris liber fuisset. Dixi extra terras Aegypti, propter dict. extranag. multa, quia excommunicatus fuisset, quamquam mente ea in illas detulisset, & pari ratione potuit, immo oportuit addi, extra terras Sultani, ab eo, qui sequitur opinionem Diui Anto. & communem

in 13.corol.relaram.Immo potuit,& oportuit addi,extra terras principis Turcarum, ab eo,cui placet extensio nostra noua prædicti D.Anto.in d.corol.25.scripta.

Vndecimũ notabile,quod galeas,& naues piraticas Sarracenorum gubernãtes incidunt in hunc canonẽ, cũ multis ad id pertinẽtibus.

SVMMARIVM.

2 *Sarracenorum naues piraticas regentes excommunicati, et etiam galeas non piraticas.nn. 2.Quia galeas ex se bellica est. nu.4. Quid de vectoribus.nn.6. & aliis ministris.nu.7. de nautis.nu.8. Quid de vnuantibus,et remigibus vinctis nu 9.et 10.*

3 *Copulatiua,Et,dupliciter coniungit, nam nunc orationem copulatiuam, nunc de copulato extremo facit.*

5 *Prohibitio specialis huius capit. in qua specialior,quam specialis c. ad liberandam.infra eodem nouo.*

11 *Absolui an possit Christianus remex, contra Christianos meum mortis remigans, et an sit excommunicatus.nu 18.et an incidat in bullam Cœnæ Domini.nu.19.*

12 *Metus licet excusset a furto,non tamen ab interfendo non inuadentem,nu.16.*

13 *Intellectus nouus leg.vt vim.ff.de iust.et iure.*

14 *Remex illicite remigat in Christianum.*

15 *Defendendo se, licet quis occidat inuadentem, sed an licite possit velle eum occidere, etiam tanquam medium ad suam defensionem?*

17 *Mors,ne malo consentias,gloriosa.*

1 VNdecimo principaliter noto versiculum: Sunt etiam, pro ea parte nostræ summæ, quæ habet,incidere in hunc canonem eos, qui in galeis, & piraticis Sarracenorum nauibus regimen, & curam gubernationis exercent. Contra quod facit primò,quod verbum galeis omittitur in capitul. ad liberandam. infra eodem. Secundo, quod nihil de hac clausula repetitur in bulla Cœnæ Domini.Tertio, quod Ioannes Andreas, Anton.& Antonan.in suis summariis omnes christianos ministrantes in nauibus Sarracenorum includunt, Panormit. autem, & Felin. in suis, omnes in eis nauigantes.Caietan.autem omnes in eis curam exercentes.Quidquid tamen hi patres sentiant, verus, & litteræ germanus sensus videtur esse, per hanc clausulam,eos solos, & omnes comprehendi, qui regimen, vel curam gubernationis exercent in galeis Sarracenorum, & etiam qui idem faciunt in nauibus piraticis eorundem.ita,quod illa verba faciãt vnam copulatiuam compositam ex duabus prædictis orationibus.

2 Ex quo infertur primò, quod non oportet ad hoc galeas esse piraticas, sed naues sic, tum, quia phrasis ipsa id significat quatenus habet in galeis, & piraticis nauibus. si enim verbum, *piraticis*. ad vtrumque referre voluisset, dixisset in piraticis galeis,& nauibus, vel in galeis, & nauibus tum, quia illa copulatiua, &, non continuo inter terminos eiusdem extremi, sicut inter terminos eiusdem extremi, sicue, vt clarius dialectici loquuntur, non facit propositionem de copulato extremo, quia si eam faceret exigeret gubernationem in galeis,& nauibus, ita vt non sufficeret gubernatio galearum sola, neque nauium sola,quod nemo dicet. At si inter orationes coniungit, siue, vt dialectici aiunt, facit orationem copulatiuam, sensus est, eum incidere in canonem,qui gubernationem exercet in galeis eum item, qui eam exercet in piraticis nauibus, vt palam est, &ita sufficit gubernasse galeas vel gubernasse naues piraticas. quod est nostrum propositum. Tum, quia galeæ suapte natura magis spectant ad bellum, & piraticam, quam aliæ naues enerues. Et ideo non est mirum, vt exigantur, quod naues sint piraticę,non autem galeæ,& contrà, quod gubernatio earum, & nauium bellicarum, vel piraticarum Sarracenorum est fauor eis, & terror nostris.

3 4

Secundo infertur, conclusio noua, & singularis, scilicet prohibitionem huius capit.specialem aliqua parte esse latiorem prohibitione speciali.capit.ad liberandam. inf.eod.ea nempe,qua excommunicat christianos gubernantes galeas, non piraticas, vt in 10.notab.diximus, & super eod.ca.ad liberandam tangemus.

5

Tertiò

Tertio infertur, quòd nihil obstat prædictis c.ad liberandam, & clausulæ processus Cœnæ Domini, quoniam fatemur eos, qui exprimuntur hic, & tacentur ibi, non comprehendi ab eis, neque teneri vinculis illarum dispositionum.

4 Quarto infertur,vectores transeuntes in earum nauibus ab aliis in alias terras, ob hoc solum non incidere in hunc canonem. Quia non regunt,neque gubernant eas, & ita Pan. & Felyn.incogitanter omnes nauigantes comprehendisse.

7 Quinto non incidere in eũ pueros Christianos, qui Sarracenis seruunt in galeis, vel nauibus piraticis a poculis, a cordis, & ab aliis minusteriis a gubernatione remotis, & consequenter, quod Ioan. And. Ant. Anna.& eõs,alius aliũ sequuti, inaduertenter comprehenderunt omnes ministrantes.

8 Sexto idem dicendum esse de nautis remigibus,vel aliis mercenariis, qui non gubernant, sed qui gubernantium iussa capessunt. Si autem hi adiuuarent Sarracenos 9 contra Christianos pugnando, vel remigando,tradendo arma,quibus pugnarent, consulendo, vel animando, vel aliter quoquomodo, inciderent in excommunicationem, siue quia necessaria submministrant ad impugnandos Christianos contra hunc text. siue quia consilium, vel auxilium, quoquomodo eis contra Christianos præstant,contra ea.ad liberandam.inf.eo.& contra clausulam bullæ Cœnæ Sanctissimi Domini.Gregorii XIII.

10 An autem Christiani captiui in galeis ad remigandum vincti, qui ne occidantur, aut percussionibus, & liuoribus morte peioris afficiantur, remigant in galeis Sarracenorum contra Christianos, incidant in hunc canonem: & an a suis confessariis absolui queant, antequam absoluantur a censura bullæ Cœnæ Domini: & antequam proponant, se nunquam vltra Sarracenis in Christianos talem opem laturos: quæ 11 filio quotidiana est. De qua consultus ante duos annos a viris Apostolicis in Aphricam, vt negotia D. N. Iesu Christi agerent, translatis,respondi (si satis memini) quatuor. Primum eos peccare: quoniam contraueniunt præcepto de non occidendo Decalogi.Exo.20.relati per glos.c.quid in omnibus.32.q.7. Quia non solum contraueniunt illi præcepto, qui occidunt,

vel occidere, aut iniuste pugnare volunt: sed etiam ii, qui occidenti, vel iniuste pugnanti, vel id facere volenti, quoquomodo opitulantur, consulunt, vel consentiunt cap.sicut dignum.§.illi autem.& §. illi vero.& §.qui vero. & §.hi quoque.de homicid.capi.1.cum ei annotatis. de offi.deleg. capit.notum.2.q.1.d.is qui opem.ff.de furcium ei annota. Et quamuis a furando excusaret necessitas illa grauissima suam mortem euitandi, argumento annotatorum in capit.si quis propter necessitatem. de fur.& cap.discipulos.de consec.distin.5. non tamen excusare potest a præcepto de non occidendo. Quia oportet omnia malapęnę pati,potiusquam malo culpę consentire.c.ita ne.32.q.5.& l.palam.§.nã est ignoscendum.ff.de rit.nup.c.sæcris, de his,quę vi.d.isti quidem.ff.quod met.caus.

Contra quod tamen facit primo. l. vt vim.ff. de iust. & iur. in illis verbis: *Quod quisque ob tutelam sui corporis fecit,iure fecisse videtur*. Secundo obstat.l.is damnum.§.1. ff.de regul.iur.quę habet: *Eius nulla culpa est,cui necesse est parere.* & decisio Petri.quẽ ibi Cyn. & Albe. & Saly. sequuntur in l. 1.C. vnde vi, scilicet, quod excusatur ab homicidio famulus, qui præcepto heri occidit vxorem adulteram, vel alium, ne ipse ab hero præcipiente, si ei non paruerit, occidatur. Quod ipsum tenet Bal.in §.iniuria.colum. penult.de pace iuramen. firm. & Dec.in d.l.is damnum.§.1. & Cardin. in cap.sacris.colum.2.de his,quę vi.Tertio facit, quod si conclusio supradicta teneatur, confitendum est, omnes remiges Christianos, qui mille mortes ne Christum negent,patiuntur,extra eius gratiam esse, neque in eam redire posse, nisi prius decreuerint,potius mortem subire, quam remigare in Christianos, quę dura videtur conclusio.

13 Non obstantibus tamen is, teneo id, quod ante dicebam, & ad horum primum respondeo,legem illam, Vt vim intelligendam esse de eo, quod vim metuens facit aduersus eam inferentem, & non de eo, quod aduersus alium, vt in nostro casu contingit,& ideo quamuis hi remiges possent se defendendo occidere Sarracenos eos iniuste verberantes, & nolentes occidere, eo quod non remigant contra Christianos non tñ possunt remigando adiuuare

Universidad de Deusto
Biblioteca

est contra Christianos, ne a Sarracenis occidantur, per dictum c. sacris. vbi Panor. colum. 2. hoc quod dicimus tenet. Et con-15 firmatur nona ratione, eademque neruosissima, scilicet quod iura omnia probantia, & doctores per ea dicentes, licere cui pro sua defensione occidere alium, non significant licere illi intendere animum in mortem alterius tanquam in finem, vel medium suæ defensionis, vt singularissime videtur probare princ cap. de occidendis 23.q.5. quia peccaret, si vellet occidere etiam ad finem sese defendendi, sed si-18 gnificant licere cui intendere animum ad se defendendum, etiamsi ex sua defensione præter suam intentionem mors alterius sequatur, vt videtur sentire S. Tho 2.2. quæst. 64. art. 7. & fusius ibi Caiet. & fusius Abulens. in c. 5. super Matth. q. 46. at qui ne occidatur ab hero præcipiente, vxorem suam adulteram, vel alium occidit, mortem illius accipit, vt medium sese defendendi, ergo peccat, & male facit. Posteaquam tamen hanc rationem scripsimus contra assumptum in ea tenuimus in Manual. Confessariorum cap. 15. a nu. 2. sub fi. allegando ea quæ in cap. olim de rest. spol. scripseramus, & Sotum qui postea idem tenuit libr. 5. q. 1. artic. 8. de iust. & iur. Quod nouis rationibus munio in dict. Man. concludendo licere aggresso velle occidere aggressorem quando est medium necessarium ad suæ vitæ defensionem, quare præcedentes rationes videntur esse hac neruosiores.

Ad secundam respondeo negando, quod seruo, vel famulo necesse sit parere domino, vel hero tam atrocem rem præcipienti contra legem naturalem, diuinam, & humanam, arg. c. si dominus. cap. non semper. & capitul. Iulianus. 11. q. 3. Et ad deci-16 sionem Petri, & Cyni respondeo, communiter quidem esse receptam, sed mea sententia multo falsissimam, & demiror eam tot patribus antiquis, & nouis eruditissimis probari: nam sicut neque Cagnolus, neque Ferrarius in d. l. is damnum. §. 1. recedunt a Decio ita gaudeo eam reprobatam fuisse a Pan. in d. c. sacris. col. 2. posset item responderi, illam decisionem tenendam esse quoad forum exterius, saltē quoad hoc, vt multo mitius puniatur, quam si absque illo timore feciſſet, non tamen quoad Deum, & in foro conscientiæ.

Ad tertium respondeo, durum quidem esse pati mortem, quæ omnium terribilium maximum est, at gloriosissimam esse mortem, quæ ne rei malæ consentias, subitur: vt singulariter dixit gloriosus Eleazarus 2. Mach. capitul. 6. præmiaque maxima, quæ neque oculus vidit, neque auris audiuit, præparata esse illis, & præmonitos nos esse a duce nostro Christo, ne timeremus eos, qui occidunt corpus, Matth. 10. & cap. nolite timere. 11. q. 3. Hactenus de primo dicto.

Secundum, quod prædictis quæstionibus respondimus, fuit, defendi posse prædictos remiges non esse excommunicatos. Non quidem, eo quod non peccant lethaliter, neque quia non dent, vel non faciant necessaria ad impugnandos Christianos contra hoc capitul. vel quia non dent auxilium cont. c. ad liberandam. Sed quia non videtur intentio Sacrosanctorum Conciliorum fuisse, excommunicare eos, qui mortis necessitate adducti, contra suam voluntatem adiuuant.

Tertium, quod esto teneremus eos esse excommunicatos per hæc antiqua iura, cuius contrarium putamus, posset tamen dici non esse excommunicatos per præfatā clausulam bullę Cęnę, quę non videtur includere illos, & ita excommunicationem eorum non esse reseruatam Papæ, sed posse tolli ab ordinario.

Quartum respondimus, hæc consequi scilicet etiam a peccatis eos posse absolui, si proponant nullatenus, vnquam vltra migare contra christianos, alioqui autem non. Quia non habent voluntatem desistendi a peccato, neque per consequentem contritionem sufficientem ad hoc vt possint a peccatis absolui, iuxta ea, quæ vtiliter scripsimus in capitul. fratres: de pœn. dist. 3. num. 33.

IN GLOSS. I.

IN huius relectionis initio septem glossas vtiles, & nouas super septem glossis huius capitul. me facturum promisi: sed quia multo plus, quam putatam illa, sub prælo crescit, earum bonam partem in commentariolos quorūdam aliorum huius tituli capitū relegabo, ratus id gratius, vtiliusque

liusque candido Lectori futurum. Tertium item notabile multis vtilibus nautilaui, 3 quibus hanc glossē. primam decreueram illustrare, quæ tamen ne veluti nimia in tertia mensa nauseam pariant, ad cap. ad liberandam inf. eod. demitto.

IN GLOSS. II.

SVMMARIVM.

1 *Arma ad alios hostes, quam Sarracenos deferens non incidit in hanc censuram.*
2 *Arma non habet si non habet ferrum, mala illatio est.*
3 *Arma sunt lapides, etiam proprie intentione assumentis.*
4 *Causa vt intelligitur perempta, perit res.*
5 *Causa quadruplex fin. effic. for. & materialis.*
7 *Delatio prohibitorum sine malo animo an mala.*

1 EX hac glossē. colligo primo ampliationem huius cap. scilicet hæc, de quibus hic habetur non solum non esse deferenda Sarracenis, sed neque aliis ho- 5 stibus. Cui addde quod neque aliis barbaris, per ea, quæ in prim. notab. num. 4. diximus. Deferentes tamen ad alios hostes, vel barbaros, licet male faciant, punirique possint aliis pœnis. l. 2. C. quæ res export. non debe. & aliarum legum Regum, & Principum, non tamen pœnis huius capit. neque aliorum iurium pontificiorum de hac re- 6 statuentium, per ea, quæ in primo, & quart. notabili dicebamus, & quia lex pœnalis de vno casu ad alium extendi non debet. l. interpretatione. ff. de pœnis. §. pœnæ. de pœnit. distinct. 1.

2 Secundo colligo consecutionem hanc esse bonam: Talis non habet ferrum, ergo non habet arma. Quod tamen incogitanter dictum est. Tum, quia in 5. notab. probauimus omnium artium instrumenta esse proprie arma. quorum tamen plurima nō sunt ferrea. Tum, quia, si dicas glossam intelligendam de armis bellicis, multa sunt arma bellica, quæ non sunt ferrea: puta fustes, & lapides, quæ, teste ipsamet glossa, sunt arma bellica, & de quibus ea loquitur. Tum quia bombardæ, & bombardulæ, siue sclopetæ ex cupro conflatæ arma sunt, & non ferrea.

Tertio colligo lapides, & fustes arma esse. Quæ communis conclusio est, & amplianda, vel procedat capiendo verbum, arma, stricte, pro armis bellicis, per dicta in dict. not. 5. nu 4. & proprie sumpto verbo, arma, per dicta ibidem, nu. 5. Licet non sint arma intentione fabricantis, sed intentione assumentis, vt ibi noue, & vtiliter dictum est num. 13.

4 Quarto colligo, hanc consecutionem esse bonam, Perempta est causa, ergo peremptus est effectus. Quod glo. significat per illum versiculum. *Causarum perimit causa perempta suum*. adiunctis illis, quæ præmisit. *Si enim non habent ferrum, neque arma*. Facit l. generaliter. C. de episcop. & cler. l. 2. §. fi. ff. de donatio. ea. cum cessante causa cesset effectus, de appell. Sed contra hoc facit, quod hæc ipsa glossē. quæ hoc habet, etiam hodie durat, cum tamen eius auctor, & causa, scilicet, Bernardus iampridem sit mortuus. Et quod multi filii viuunt, quorum parentes, qui eorum fuerunt causa, pridem obierunt, capit. Raymundus. de testamentis. capit. si pater. eodem tit. lib. 6. Ad hoc respondeo quadruplicem esse causam, scilicet efficientem, finalem, formalem, & materialem, secundum Philosoph. in 2. Physicor. & Bart. receptum in dicta l. 2. §. final. & Calder. Panormit. & omnes in prœmio Gregoriano, de quibus alias latius dixi, & anno insequenti, Deo annuente, dicam in rubric. de causa possessio. & proprie. Et harum duæ, scilicet formalis, & materialis ingrediuntur rei, & effectus compositionem, aliæ vero duæ, scilicet finalis, & efficiens non, vt per eundem Philosoph. vbi supra. & hæ duæ appellantur causæ rei fiendæ, priores vero etiam essendæ, vt vtar verbis Mariani, in capit. ad audientiam column. 27. de homic. Et conclusio glossæ nostræ procedit in causa materiali, & formali essentiali, quę ingrediuntur rei productæ cōpositionem; & quæ etiā vocantur essendi. Vnde recte sequitur. Nō habet corpus, vel non habet animam rationalem: ergo non est hō. Quia causa formalis substantialis hominis est anima, & causa materialis eiusdem est corp^s. c. in quadam. de celebra. miss. Et hoc sensit singulariter Bart. in leg. vbicunque. ff. de interrog. actio. dum numer. 1. & 2 air, quod illud dictum:

Remota causa, remouetur effectus, est intelligendum de causa proxima intrinseca, & essentiali, & non de causa remota extrinseca, & accidentali. An autem in causa final. valeat hoc argumentum, dixi alias, & dictaui profundius, quam alij Salmanticæ super dict. cap. cum cessante, de appellatio. & communiter tenetur, regulariter valere, quando nullæ reliquiæ illius causæ finali supersunt, vt resoluit Dyn. in reg. decet. de regul. iur. libr. 6. cuius additio plura citat, quæ non expendo altius, quia gl. nostra de causa materiali tantum agit.

7 Quinto colligo ex gloss. id, quod solum colligit ex ea Panorm. scilicet pœnam huius capit. locum habere contra deferentes res in eo prohibitas, etiamsi absque intentione, vt per eas impugnentur Christiani, deferant. Circa quod dico primum, vix posse hoc ex hac gloss. colligi. Deinde, quod mea sententia verum est, quoad ea, quæ specialiter prohibentur in eos, puta quoad ferrum, arma, & lignamina galearum, non autem quoad alia, vt in 10. notab. numer. 38. & sequent. tangebam, & in capit. significauit. infra eodem opportunius repetam.

IN GLOSS. III.

SVMMARIVM.

1 *Clerici arma ministrans pugnantibus, an et quando irregularis.*

1 GLoss. hæc ex text. colligit clericum, qui arma pugnantibus ministrat, haberi pro homicida, si homicidium sequatur, & ita esse irregularem. Circa q. dico primum, id colligo vtrunque ex text. non tamen nimium efficaciter, colligitur enim sic. Christiani deferentes arma Sarracenis castigantur per Concilium, ergo clerici ministrantes arma pugnantibus tenentur de homicidio, quæ collectio non est nimium bona. Quoniam si esset bona, colligeretur, clericum haberi pro homicida, etiam non consequuto homicidio. Quia Christiani, arma deferentes Sarracenis excommunicantur per hoc cap. etiam si illi non vtantur eis contra Christianos, vt paulo ante insinuabam, cũ tñ clericus arma pugnantibus ministrans non habeatur pro homicida, non sequuto homicidio.

Secundo dico gloss. commendari a Panorm. & communiter probari a doctoribus hic, cuius eadem fere verba ponit Specula. titul. de legaro. §. iuxta, num. 54. & eam plurimum ponderare Maria. in capit. ad audientiam. de homici. col. 31. Et gloss. quidem veram esse quoad ministrantem arma pugnanti in bello iniusto, per multa fundamenta, quæ hic scripseramus, sed maxime dubia est, ob plurima, quæ pro vtraque parte adducebamus. Quæ plane omnia, ne contra brevitatem ab initio promissam, nimis multa esset hæc relectio, ab legaui in cap. quod in dubijs. de pœnis, vbi oportuit. locata, qui volet, legere poterit, quorum bona pars habetur excusa in Manuali latino Confessar. capit. 27. num. 214. & seq. & num. 220.

IN GLOSS. IIII.

EX hac gloss. colligitur primo, excommunicationem huius ca. ipso iure incurri, & ita esse vnum casum, in quo excommunicatio ipso iure incurritur quem inter alios 30. iuris locos. 25. ponit Hostien. in summa de sentent. excomm. §. 2. Alios triginta inductos per iura Sexti colligit gloss. magna, & singul. cap. Eos. eodem titul. lib. 6. & alios. 50. expressos, & duos tacitos Clementinarum. gloss. sing. in verbo Excommunicationis. Clement. 1. eod. titul. Ea vero, quæ hic decreueram dicere de differentia pœnæ excommunicationis ab alijs pœnis, etiam ipso iure incursis quoad absolutionem a confessarijs, vel ab alijs faciendam, ne sim nimium multus mitto ad ea ad liberandam. inf. eodem.

Secundo colligo ex gloss. quod per hæc verba, Excommunicationi subiectos esse censemus, inducit canonem larg sententiæ, & per consecutionem, quod licet in dubio excommunicationem debeamus interpretari ferendam, & non latam, iuxta gloss. celebrem, capitul. in penis. de regul. in. lib. 6. Quando tamen fertur, per participium præteriti temporis cõiunctam verbo præsentis, vel præteriti, iudicanda est lata. Diximus, adiunctum verbo præsentis temporis. Quia si iungeret verbo futuris, secus

secus esset, vt si dixisset: Censebuntur suspensi, secundum omnes. imo & si iungeretur verbo ambiguo, an esset futuri, vel præteriti perfecti subiunctiui modi, vt si diceret. Nonerit se esse suspensum, secundum Domi. in c. 1. §. si. col. 2. de elect. lib. 6. quem sequitur Fel. in c. Rodulphus. num. 30. de rescrip. nisi addatur aliud verbum, quod aliud denotet, vt ibi per eum.

IN GLOSS. V.

EX hac gloss. collige, posse Papam statuere, vt laicus committens aliquod crimen, fiat seruus. Pro gloss. faciunt decem, & septem argumenta neruosa, quæ 3 attulimus in rep. capitul. nouit. de Iudiciis 6 notabil. tert. ad probandum, quod vt aque iurisdictio tam laica, quam ecclesiastica penes Papam a num. 1. vsq. ad nu. 19. Cõtra 7 tamen gloss. & hoc notabil. ex ea collectum faciunt alia 17. pro contraria parte in eadẽ repetitione, & eodem notab. adducta, a nu. 9 20. vsque ad num. 41. Sed dicendum con- 11 clusionem ex gloss. collectam veram esse, siue teneamus opinionem communẽ, quæ habet vtranque suprematem potestatem esse pẽnes Papam. Ecclesiasticam quidem 13 actu, & habitu. laicam vero habitu tantum, siue alteram resolutionem, quam nos nouę asseruimus in dicto cap. nouit. numer. 41. quam aliquantulum mutatam ab his, quæ olim continebat, nuper edidimus, quæ quia ibidem videri potest, hic non repetitur. Ex qua vt ibi elicui vicesimum 19 quintum coroll. & alia multa post illud ad reddendam rationem generalem, qua 1 re Papa frequenter, & in arduis causis per laicis statuit, iusque dixit: ita nunc elicio rationem specialem, quare in hoc Concilio potestas ecclesiastica super laicis hoc statuere potuerit. Est enim illa, quod per resolutionem illam eatenus potest Papa super naturalibus statuere, quatenus est necessarium ad supernaturalia seruanda, & ad consequendam, conseruandamque salutem animæ viæ per gratiam, & salutem patriæ per gloriam: & statuta in hoc capitulo, & similibus sunt necessaria, vt palam est, ad seruandum Christianissimum pœnum, & mediante illo adipiscendam sine errore salutem animæ tam viæ per gratiam, quam patriæ per gloriam, quæ sunt supernaturalia dona munificentissima Dei misericordia nobis concedenda. Amen.

IN GLOSS. PENVL.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus an aliqua inducta iure naturæ, et qũ non ea, quæ est hominis ad hominem, de qua hic. numero. 2. qua vero est hominis ad Deum sic. nu. 4. et hominis ignari ad sapientem nu. 5. et etiam alia certo respectu. num. 11. et num. 15.*
3 *Ius naturale quid nouæ.*
6 *Seruitus faciet litteris primum innotuit, et est contra ius naturale quoad statum innocentiæ vno respectu, et quoad alium altero. n. 10.*
7 *Libertas iuris naturæ quoad statum Lapsum vno respectu quoad statum innocentiæ alio vo. num. 8.*
9 *Malum nullius generis fuisset ante peccatum.*
11 *Seruitus est inuentum Noæ, non Lacedæmoniorum, nec iuris gentium, licet eo se inuentus modus inducendi aliquam. nu. 14. Sicut et alij iure eruli, et Pontif. nu. 15.*
13 *Intellectus l. ex hoc iure. ff. de inst. et iure.*
16 *Seruitutem de qua e. cum multæ. 15. q. vltim. etiam nunc durare.*
17 *Seruus non est natus ex coniugio sacerdotis, et vxoris eius id ignorantis.*
18 *Legitimus filius coniugis ignari impedimento alterius.*
19 *Seruus ab delictum non potest manumitti.*

EX hac glo. colligo primo, aliquam seruitutem esse inductam iure naturali, aliquam iure gentium, aliquam iure canonico per iura in ea citata. Contra quod oppono primo, q. omnis homo iure naturæ est liber, & liber nascitur. l. manumissiones. ff. de instit. & iure, & §. ius autem gentium. inst. de iur. natur. gentium, & ciuil. c. ius naturale, prima dist. Et seruitus contra naturam l. libertas. ff. de statu homi. §. seruitus. Instit. de iur. natur. at ius naturale non est contrarium iuri naturali. Ius item gentium, aut ius naturale, aut certè non illi contrarium, quia est ius ratione naturali constitutum. leg. omnes populi. ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iustit. & iure. & §. omnes populi.instit. de iure natural. gentium, & ciuil. lex vero Pontificia, & quælibet alia humana contra legem naturæ facta non valet, capit. sunt quidem. 25. quæst. 2. argument. Clem. ne Romani. de electio. ergo nullo iure naturali gentium, aut Pontificio, regio, uel Cæsareo seruitus induci poterit. Hanc difficultatem varii varie soluunt, quam lubenter pro dignitate tractaßemus, nisi nos multa properare, velaque contrahere cogerent. Sed, quod satis est, breuiter, & resolute respondendo dicimus primo, nullam seruitutem hominis ad hominem, de qua glos. loquitur, iure naturali fuisse inductam. Nam, vt in repe. capitul. 3 ius naturale. 1. dist. demonstrauimus ius naturale est ius per se notum, vel quod necessario sequitur ex illo. Quod satis probatur in illo capitul. quatenus habet ius naturele esse, quod instinctu naturę, & non constitutione habetur aliqua. Et in lege prim. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure, qua 7 parte habet, & definit illud esse, quod natura, hoc est, Deus dãs esse naturale docet: id enim, quod per se notum est, omne, & solum Deus solus naturaliter docet, at nullo tali iure constitutum est, vt vnus homo penitus sit seruus alterius hominis, ita vt alter sit dominus eius, perinde ac pecoris alicuius, ergo propositum.

4 Secundo, quod seruitus hominis ad Deum iure diuino naturali, inducta est, & diuino supernaturali probata. Diuino, quidem naturali, quoniam per se notum est, aut ex se notis necessario infertur ius, quod iubet, quod vnaquæque res tenetur modo subesse principio suæ essentiæ, & illud diligere, iuxta glos. capit. 17 Eccesiast. quæ super illo. Addidit illis disciplinam, dicit disciplinam naturalem, quam dedit omni homini, vt subiiceretur suo creatori, & bonorum operum honorificentiam custodiret. Diuino autem iure approbata est, iuxta illud Ecclesiast. 2. *Accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore*, & Deute 10. Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis. et illi soli seruies*. Et in Psalm. 2. scribitur, *Seruite domino in timore, etc*

5 Tertio, quod seruitus illa, qua homo ignorans debet sapienti subiici, & per eum gubernari etiam lege naturæ inducta est, 9 secundum Aristotelem prim. Politicorum. Itaque gloss. hæc incautè videtur dixisse seruitutem, de qua agit capitulo sexto die. 35. distinct. quæ est hominis ad hominem inductam esse iure naturæ, nisi per ius naturale intelligas ius, quod fuit ante legem gratiæ Euangelicam, & ante legem veterem Mosaicam, vel id, quod infra in corolł. dicam. Cautius loquutus fuit Gos. ed. in summa huius titul. §. final. dicens, seruitutem inductam iure diuino, confirmatam iure gentium, probatam iure Pontificio, cui aliqua ex parte consentit etiam hic Anna. Sed verius est seruitutem, de qua in dict. capitul. sexto die, sacris quidem litteris, Genes. 9. notam factam nobis, sed non fuisse inductam, neque illatam iure naturali, vel diuino, vel gentium, vel ciuili, vel Pontificio, sed sententia hominis, scilicet Noæ castigantis filium suum Cham irreuerentem patris, in filio eius, & nepote suo Chanaam subiiciendo eum seruituti, vt palam habetur ibidem.

Quarto dico, libertatem hominum non esse inris naturæ ad hunc sensum, quod sit aliquod ius naturale, quod caueatur, vt omnes homines in quacunque ordinatione, & statu liberi sint, & nemo seruiat alteri, sed in eo sensu sic, quod neque natura, neque ius naturæ inducit seruitutem libertati contrariam, sicut possemus dicere, quod hominem esse nudum est de iure naturali, quia natura non dedit ei vestitum, sed ars adinuenit. Sicut & rerum possessio dicitur communis iure naturali. cap. ius naturale. pri. distinct. quia scilicet distinctio possessionum non sit inducta a natura, sed per hominum rationem ad vtilitatem humanæ vitæ adinuenta, vt pulchrè de more ait S. Thomas 1.2. quæstion. 94. articul. 5. Immo etiam quoad hunc sensum quod ius naturale dictat, vt quod in statum innocentiæ, siue naturæ integræ, & ante peccatum, omnes homines essent liberi, quidquid dubitet Fortunius Cantaber nostler in leg. manumissiones. ff. de iusti. & iur. & ante ipsum Archis. & Alexandrinus in capitul. ius gentium. 1. distinctio. Nam id videtur sensisse August. 19. de Ciui. Dei capitul. 25. Et confirmatur hac nouissima, & neruosissima ratione desumpta ex ipsomet Sanct. Tho. in q. de malo, arti. 4. col. 5. Affirmat enim ipse ibidem traditionem fidei habere quod nullum nocumentum potuisset

potuisset creatura rationalis incurrere, neque quantum ad animam, neque quantum ad corpus, neque quantum ad exteriora, nisi peccato præcedente, vel in persona, vel saltem in natura, at seruitus est nocumentum quoddam, immo maximum bonorum exteriorum, quę non sunt animæ vel corporis, argumen. leg. seruitutem mortalitati fere comparamus. ff. de regul. iur. cum ei annotatis, ergo ius naturæ quoad illum statum non solum non dictabat seruitutem vllam, sed etiam dictabat omnes homines liberos esse debere. Quippe quibus nullum nocumentum, vel animæ, vel corporis, vel aliquorum aliorum exteriorum bonorum contingere poterat.

10 Quinto dico ex hoc inferri, seruitutem quidem esse contra ius naturale proprie quoad statum innocentiæ, quia est contra ius naturale, dictans, ne quis in eo statu esset seruus, quoad statum autem post peccatum, non esse contra ius naturale, nisi quoad hunc sensum, scilicet quod est aliquid quod non inducit, nec dictat ius naturale, vt vbi supra dixit S. Thom. immo seruitus saltem aliqua, quoad statum post peccatum 11 dici potest, secundum ius naturę, quatenus est quædam pœna determinata iure humano, pro delicto, quod iure naturæ castigandum est, quod sensit Sanctus Thomas in 4. distinctione. 36. Et ita gloss. hæc quatenus habet, seruitutem aliquam iure naturæ fuisse inductam, saluari posset in hoc sensu, quod seruitutis pœna imposita est iure humano, vel sententia iudicis humani, pro delicto, quod iure naturæ castigandum erat.

12 Sexto dico, seruitutem non fuisse inuentam iure gentium, vt multi nostrorum putant, neque iure Lacedæmoniorum, vt significat Plinius libr. 7. capit. 56. sed post diluuium per inuétã, aut renouatę Noę sententiam. Quoniam vel ante diluuium vniuersale fuit inuenta, de quo non constat, vel fuit inuentum Noæ, qui post illud diluuium seruitutis pœna puniuit Chanaam ob peccatum patris sui Cham irreuerenter nunciantis fratribus suis Sem, & Iaphet, patrem communem Noem hoc ebrietatem iacere, habentem nuda verenda. Genes. 9.

Hæc enim est prima post diluuium illud vniuersale seruitus, litteris prodita.

Hanc primam appellat Ambrosius in d. c. sexto. 35. dist.

Et teste Iosepho contra Apionem, antequam Lacedæmonij rerum potirẽtur, multi apud Hebræos fuere serui, vt etiam Polydorus libr. 2. capitul. 2. de inuentoribus rerum attestatur.

13 Non obstat lex ex hoc iure. ff. de iust. & iur. quatenus habet, seruitutem introductam iure gentium. Tum, quia Hermogenes auctor illius l. fuit Paganus, qui sacras litteras, omnium antiquissimas minime agnouit. Sed quia Isidorus vir Christianissimus, & in sacris litteris versatissimus idem ait in c. ius gentium. 1. dist. respondẽri potest, cum glos. illius ea. seruitutem non inuentam, sed approbatam iure gentium. Sed hæc expositio licet placet Alexandrino, & communi, in d. capit. ius gentium. 1. distinction. tamen violat textus prædictos clare sonãtes, seruitutem iure gentium inductam, ideo tertio respondemus, leges illas loqui de seruitute, quam incurrit captus in bello. Hæc enim iure gentium inducta est, vt illa iura probant, non tamen 14 prima seruitus, quia illa cœpit iam inde a tempore Noę ante gentium iura, immo & antequam gentes esse cœpissent, vt habet illud ca. sexto die. & testimonium irrefragabile Genes. 9. Et ita recte gloss. nostra loquitur, quatenus sentit aliquam, & non omnem seruitutem iure gentium inductã.

15 Septimo dico, seruitutem prout est quædam determinatio pœnæ alicuius delicti, esse iudicis, vel iuris Pontificij, vel ciuilis humani positiui, & naturalis. Nam, vt ait Thomas in 4. distinctio. 35. ius naturale dictat, pœnam pro culpa infligendam leg. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. At determinatio pœnę secundum conditionem personæ, & culpæ ad iudicem, & ius positiuum pertiner, & ideo seruitus, prout est quędam pœna pro aliquo delicto determinata, de iure positiuo humano est, & a naturali proficiscitur, sicut determinatum ab indeterminato.

Octauo ex hoc inferri, recte dicere glo. quod aliqua seruitus inducta est iure Pontificio, hæc scilicet de qua hoc c. loquitur, quam voluit esse partem pœnę ei, qui peccatum, de quo tex. agit, peccaret.

16 Nono dico, eiusmodi esse et seruitutem illam, quam Conc. Toletanũ in c. cum mul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

15.25.q.vlt.infligit filiis natis ex matrimonio contracto a clerico constituto in sacris, quam tamen hodie per non vsum sublatam esse ait glos.ibidem, & Ioann.ab Anna.hic Sed contrariũ rectius tenent Pan.in c.2.de treug.& pace.& c.1.de cohabi.cler. & mulier.& c.cum sit.col.15.de foro competen. & Corn.in statutis Ecclesiæ Gallicanæ tit. de concubinar.§. qui etiam verb.cohabit.

17 Ipsi tamen ex facto respondimus, filium sacerdotis, qui contraxit matrimonium cũ aliqua eius rei ignara, non esse seruum, sed liberum, & illum textum esse intelligendum de filio constituto in sacris, qui cum eius rei conscia contraxit matrimonium, vt plures fatis, proh dolor, nostra ætate sunt in Italia olim nobilissima Germania. Tum, quod mater innocens non debet puniri ob culpã mariti, arg.c.2.de constit. Tum, quod text. 18 sing.ca.penul. qui filii sint legi. probat, natum ex matrimonio contracto ab habente vxorem cum aliqua eius rei ignara, esse omnino legitimum. In quo dixit illum singularem And. Sicul. de præst. Card.1.par.q.1. nu.71.& cõmendarũ Decius, & Ripa.in c. inter cæteras. de rescrip. & alii alibi sæpè. Tum, quod gl.c.fi.§.1.de eland. despons. verb.ambo parẽtes.habet, filium natum ex matrimonio publice contracto a duobus, quorum alter ignorabat, & alter sciebat impedimentum, esse omnino legitimum, quam inter alios dixit sing. Iaſ.in l. ex facto. col. 5.ff.de vul. quem tamen similem habet in c.cum in captiuitate.24.q.1.

19 Decimo dico memorabiliter Ioan. And. hic dixisse, quod qui ob delictum in seruitutem incidit, non potest manumitti. Quod omnes sequuntur, & commendant plurimum Pan. Anna. Fel. & Rauen. & probat. l.2.C.quib.libertat. prouoc. non licet.& l. 24 1.C. qui non poss. ad liber. perue. & ante eos dixit Specul. in hoc eod. titul.vers.Sed nunquid. quod capiens Christianum desserentem hic prohibita, non potest etiamsi velit manumittere, sicut non posset manumittere latronem, quem princeps ob latrocinium ei seruum dedisset, per d.l.2. Vbi etiam Bald.singulariter dixit ex ea colligi, quiddam mirabile, scilicet, posse statui, vt hannitus fiat capientis seruus, licet iure communi captus illico ad iudicem ducendus sit, per l. quam vnicam appellat in l. fin.C.de malef.& mathe.

IN GLOS. VLTIMAM.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus iterum excommunicatur, nec est omnino extra Ecclesiam.nu.2.*
3 *Excommunicatio duo efficit, imo plura.nu.3. & interdum duplicatur.est vna nu.4.*
5 *Excommunicatio finit c.ita quorundam, et multa eadem.*
6 *Intellectus regulæ c.ad liberandam.et c.ita quorundam de Iuda.*
8 *Excommunicatio etiam internam communionem tollit.*
9 *Excommunicatio secunda an, et quem effectum habeat ante primam sublatam, et quid de absolutione.nu.10.*
11 *Excommunicatio vna tolli potest, antequam altera, et vna sublata, non censentur alię sublatæ.nu.12.licet vna absolutione omnes tolli possint, et quando id contingit.nu.13.*
14 *Absolutio ad effectum præsentium a quibus absolvat in litteris Papæ, et a quibus in litteris Legati.nume.18.et Summi Pœnitentiarij,num.19.et includit censuram Cœnæ Domini nu.20.*
15 *Regulæ de insordescentibus tenet, et eius declaratio.num.16.et virtus eius.nu.17.*
20 *Absolutus generaliter a peccatis, et cẽsuris de eo, qui poterat, videtur absolutus a censuris peccatorum ablatorum.*
22 *Absolutus ab vna excommunicatione huius casus an sit absolutus ab omnibus.*
23 *Excommunicationes sex, et quæ incurrit, qui huic c contrauenit, et verius est quod ad summum tres nu.25.quia multæ in eodem casu latæ ab eodem vel successore eius videntur esse vna frequenter innouata.nu.26.*
24 *Pœna legis priori non tollitur per pœnam posteriorem, et quando quis puniri utraque, et quando censetur eadem.nu.30.*
27 *Excommunicatio huius c.et Bullæ Cœnæ, quatenus concurrunt, et latius nu 38.*
28 *Papa solus, et Concilij eadem potestas, et an sit supra Concilium remissiue. nu.29.*
31 *Excommunicatio ea ad liberandam de Iuda. et etiam c.quod olim.eiusdem tit.et etiam ea tranag.inuita.eiusdem tit.esse partim eandem, et partim non eam.*
32 *Excommunicationes latæ per multos Pont.in Bulla Cœnæ vnam videri, imo eandem quatenus quatenus cum ea concurrit.nu.33.*

34 Excom-

34 *Excommunicatio episcopi in hac materia quãdo alia quàm meri, et an eam tollat, quæ potest tollere latam a iure. nu.35.*
36 *Confessarius in hac materia hoc inquirat.*
37 *Excommunicatus qua reseruata, et qui non in hac materia.*
39 *Intellectus verbi, Excommunicamus, bullæ Cœnæ.*

1 EX principio glos.colligo primo, excõmunicatum semel, posse iterum excommunicari. Quæ conclusio non probatur hic, secundum intellectum, quem in 3. nota.ex glo.collectum sequemur, sed verissima est, secundum omnes, & est in viu quotidianos & vltra iura pro ea citata per glos. est casus optimus in cap.cum pro cauta.de sentent.excommunic. & in cap.ex parte.de off.ordin.adiunctis glossis.

Secundo colligo ex glos.tres oppositiones contra proximam cõclusionem, ad quarum nullam formaliter ipsa respondet. Ad earum autem primam quæ fundatur in illo Apostol. *De his autem, qui foris sunt, nos ad nos*. prim.ad Corinth.5. & capitul. Gaudemus.de diuor. & cap.multi, 2. quæstio.1. respondeo, illud intelligendum esse de his, qui omnino sunt foris, hoc est, extra Christianissimum, & fidem catholicum, & nunquam fuerunt baptizati, quos concedo non posse excommunicari, iuxta doctrinam receptam Domi. in ca.Romana. 5.in vniuersitatem.de sent. excomm.lib.6. At nego, excommunicatum esse foris sic, & omninò extra Ecclesiam. Quia ob eam 5 excommunicationem non definit esse christianus, & baptizatus, & insignitus charactere indelebili etiam per mortem. ca.licet.32.q.7.adiuncta gl.memorabili. Et ideo neque ob hæresim definet esse christianus ad hunc effectum, quod non possit excommunicari: immo omnis hæreticus, & apostata, etiam a fide ipso iure excommunicatur. de hæret. & eius absolutio soli Papæ reseruata, per bullam Cœnæ Domini. Illud autem dictum Apostoli: *De his qui foris sunt, nihil ad nos* quatuor modis intelligi posse, & secundum omnes verum esse, altius quam alibi, supra eod. in notabili 8. num.1.4.attingimus: vbi non diximus sufficiter, nullos infideles comprehendi sub hoc.c. sed nullos alios a christianis. Quia hæretici, & etiam apostatæ comprehenduntur: quia baptizati sunt, & excommunicari possunt.

3 Ad secundum omissa solutione Io.ab Anna.sequutus mentem glos. & eõdem respondeo, concedendo eum, qui extra aliquem locum est, non posse ab eo vere dejici, donec ad eum redeat: sed retineri sic; & ita concedo, quod excõicatus semel, non põt iterum excõicari ad effectũ eiiciendi eum ab Ecclesia: sed ad effectum retinendi eum foris extra eam alio vinculo, quàm antea detinebatur, sic. quia excommunicatio hos duos effectus habet, vt gl.subiicit. Quare licet a communione fidelium eiici nequeat: potest tamen extra eam retineri.

Ad tertium, scilicet ad leg. qui his idem. ff.de verb. obl. omissis tribus solutionibus Io.ab Anna.quarto dicimus, quod illa lex agit de ligamine, quod ex animo contrahentium nascitur, qui præsumuntur a iure nolle inducere in secunda stipulatione notam obligationem, conclusio vero glo. agit de ligamine, quod ex voluntate nascitur superioris, quæ ex eius verbis constat esse ligandi eum alio vinculo.

Ex quo infertur excõicationem ab eodẽ superiore, ob eandem omnino cãm in eundem latam pluries, vnam solam esse, qualis videtur esse excõicatio processus Cœnæ Domini in materia huius ca lata, & multis annis sæpissimè repetita.arg.um.d.l.qui bis idem. & solutionis præcedentis. quod est quotidianum, & a nemine, quod sciam, tactum. 4

Tertiò, colligo ex glo.id, quod ipsa præsupponit in vers. *Tu dicas*, scilicet, excommunicationem, de qua loquitur finis huius c.aliam esse ab ea, quæ ab eodem ipso iure infligitur, quę sententia cõis videtur, quatenus omnes transeunt cum glos. Pro qua facit, quod altera fertur ipso iure, altera mandatur ferri per episcopos: sed nobis contrarium videtur, vt in notab.1.num.1. diximus. cum M.relato hic per glos. & antea per Hostien. quem sequitur Gof.ted.tetatus hic, & satis probatus ab Ioann. Andr. Tum, quod parum decebat Concilium œcumenicum sub Alexand. III. congregatum, iubere episcopis, vt excommunicarent, quos ipsum Concilium excommunicabat. quadantenus significans, plus veritatis esse illorum sententiam, quam suam. Tum, quod Concilium generale sub Innocen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nocent. III. conſtum in d. capit. ad liberandam. pro verbo, proferatur, hic poſito poſuit, innouetur ſingulariter nobis certe ſignificans, intentionis Concilii non fuiſſe, vt epiſcopi nouas proferrent excommunicationes, ſed vt noue denunciarent, excõmunicationem latam eſſe per Concilium contra huiuſmodi delinquentes. Tũ, quod fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. ſaltem æquè bene, ſecundũ Philoſophum, quod non latuit gloſſ. penult. element. 2. de Summa Trinita. at æquè bene, imò melius, & maiore cum auctoritate prouideretur per hanc ſolam Concilii excommunicationem, & eius crebram per eccleſias maritimarum vrbium denunciationem, quam per hanc, & alias epiſcoporum proprias excõmunicationes: eo quod multo plus terrebit in vrbe maritima denũciatio, quod Concilij hét eos pro excõicatis; & q. Eos excõicat: ergo propoſitũ. facit, qd nuſquam in ſenſu eius opinionis hic tex. in vſu fuiſſe videtur. Non obſtant illa verba: *Crebra excommunicatio*, quia exponi poſſunt per illa: *Crebra excommunicatio mis denunciatio*, per cap. ad liberandam. infra eod. & per rationes prædictas.

7 Quarto colligo ex gloſſ. excommunicationem habere duos effectus, quorum prior eſt eiciendi extra eccleſiam: poſterior retinendi eum extra eam. & hæc gloſ. ad hoc appellatur magiſtra in ſua materia, & quoties allegatur ſecũdum Panormitan. & Raue. hic, & allegatur per Deci. in capi. bonæ. de appell. colum. 9. & Iaſ. in l. de pupillo, §. ſi pluribus. ff. de noui oper. nuncia. Cui ſimilis in cap. fina. 3. quæſt. 4. & in ca. officii. de ſentent. excommunic. Adde tamen illi, quod ſecundum Hoſtien. relatum hic ad verbum per Ioan. Andr. Anto. Cardin. Panor. & Ioan. ab Ann. triplex eſt effectus excommunicationis, quorum, quia duo coincidunt cum affectibus gloſſ. noſtræ, ſolum tertium refero, ſcilicet, quod declarat excommunicatum eſſe ſeparatum a Deo, non autem ſeparat, quia non excõmunicatio, ſed peccatum lethale, propter quod illa fertur, ſeparat ab eo. capit. illud. cap nume. 11. quæſtio. 3. cap. 1. de re iud. libr. 6.

8 Quintò colligo. quod excommunicatio eiicit quem extra eccleſiam, per quam multi vulgares proh dolor, materialem tantum intelligunt. Alii vero paulò minus inſipientes illam tantum communionem fidelium exteriorem, quæ continetur illo verſiculo. *Oi, or. ar, vale, communio, menſa negatur.* cap. cum excommunicato. cap. excõmunicatos. 11. q. 3. Ita quod ſecundũ hos a nulla interiore pellitur. Quorum de numero videri poſſunt alicui Panorm. Felin. & Raue. in tubr. de ſentent. excommunica. & multi alii ex noſtris doctoribus, qui tamen vere non ſunt, vt late demonſtramus per ea, quæ ſcribebamus, ſed tanquam continentia nimium grande parergon, in capitulum penultim. de ſententen. excommunica. ablegauimus. Eſt autem verè de numero eorum Lutherus, cum ſuis aſſeclis, addens excommunicationem non eſſe timendam, ſed amandam. Cuius opinionem falſam, & impiam eſſe, in parergis adiectis dicto capit. penult. quæ propediem edentur, demonſtramus.

Sexto tolligo ex gloſ. ſecundam excommunicationem non habere effectum, donec prior tollatur. quæ quidem concluſio in ſenſu proprio falſa eſt. Tum, quia excommunicatio abſolute, ſine conditione lata, non poteſt eſſe in pendenti, nec poteſt ſuſpendi, ſecundum communem in capit. ad hæc quoniam. de appell. quamuis contrarium nos ibi ter olim tenuerimus, quod, ad aliud parergon in d. cap. pen. ſentent. excommu. ablegimus. Tum, quia hæc ſecunda excommunicatio ſimul ac lata fuit, produxit ſuum effectum retinendi foris, quoniam adiecit ei nouum vinculum, quo retinebitur, donec eo ſoluatur, ergo habet effectum. Sed gloſſ. defendi poteſt in ſenſu quem mente concepit, licet verbis non ſatis expreſſerit, ſcilicet quòd ſecundæ excommunicationis effectus non apparet, donec prior tollatur, quia cum vinculo prioris extra eccleſiam detineatur, effectus illi vinculi poſterioris, licet iam producti, non cognoſcitur. per quod inanis relinquitur illatio quædam ſuper his nimium ſubtilis Felin. aliquid falſum præſupponentis.

10 Septimo colligo, abſolutionem a priore excommunicatione non habere effectum, donec conſequatur abſolutio ſecundæ. Sed & hoc eodem modo impugnari poteſt, & ſaluari, quo præcedens concluſio, nempe, quod abſolutio quidem ſiue a priore excommunicatione, ſiue a poſteriore ſimul

ſimul ac facta eſt, ſuum ſortitur, & producit effectum: quia vinculum illud, quo excommunicatum retinet, extra eccleſiam ſoluit, nec iam amplius eo ligatus eſt: ſed ille effectus non apparet. Quoniam cum abſolutus a vinculo vnius, alterius vinculo extra eccleſiam teneatur reuinctus, & non poſſit ad eccleſiam redire, non apparet illa ſolutio alterius vinculi. Et ad hunc modum intelligendum eſt capitul. officii. de ſentent. excommunic. quæcunque habet, abſolutionem ab excommunicatione ab vno Prælato factam, non prodeſſe, ſi erat excommunicatus etiam ab alio. Omiſſo enim eo, quod gloſ. 2. illius cap. ſatis inepte ait, intelligendum eſt, quod non prodeſt quoad reſtitutionem communionis, ſed bene quoad hoc, vt cenſeatur abſolutus ab illa, & quod propter illam non denegetur ei communio.

11 Octauo colligo ex gloſſ. poſſe quem abſolui à priore excommunicatione, antequam abſoluatur à poſteriore; quod veriſſimum eſt, & in quotidiano vſu. Nec refert an ſint duæ, vel centum: neq; an vna maior, alia minor, vel omnes æque: quia quæcunque, & quotcunque illarum poſſunt tolli prius, quàm alia, vel aliæ, ſecundum omnes. Quod mihi ſingulariter probat cap. cum pro cauſa. de ſentent. excommunicat. quatenus excommunicatus duabus excommunicationibus, & abſolutus ab altera, ligatus eſt altera; & tenetur pro illa ſatisfacere: nulla differentia conſtituta inter priorem, vel poſteriorem, maiorem, vel minorem; reſeruatam, vel non reſeruatam.

12 Nono colligitur, eum, qui ligatus eſt multis excommunicationibus non cenſeri abſolutum ab omnibus: licet abſolutus ſit ab vna, vel pluribus ex illis: quod quidem veriſſimum eſt. Sed dubium eſt, an qui abſoluit ab vna excommunicatione, videatur etiam ab aliis omnibus abſoluere: & omiſſa confuſione grandi Ioann. ab Anan. qui amanuenſis opera magis, quam proprio iudicio videtur hic vſus, ex mente Panor. & Communi in capitul. cum pro cauſa. & cap. officii. de ſent. excommun. & c. ex parte. de offi. ord. dicendum eſt, quod ſic, ſi abſoluere poterat, & & volebat abſoluere eum ab omnibus: alioqui non. Quamuis enim forte abſolutio iniuſta eſſet, tamen tenere per text. ſing. capit. venerabilibus. §. vbi de ſent. excomm. libr. 6. Videtur autem velle abſoluere ab omnibus, quando poſitio eſt generalis, & abſolutio ei ſimilis, ſecundum Panorm. communiter receptum in d. ca. cum pro cauſa. etiam ſi excommunicationes illæ a diuerſis Prælatis eſſent latæ, quanquam contrarium nobis ſenſiſſe videatur gloſſ. ſing. in cap. ſunt plures. de pen. diſtin. 3. licet contrarium imponat ei Felyn. in d. capit. cum pro cauſa. Tum ar. l. ſub prætextu. C. de tranſac. Tũ, quia vna abſolutio alioqui legitime impetrata ſufficit ad tollendas multas excommunicationes, ſecundum gloſ. ſing. in d. c. cum pro cauſa. non autem videtur velle idem quando petitio eſt ſpecialis, & abſolutio generalis: quia in dubio videtur reſtringi ad ſpeciem petitam, arg. l. age. & l. ſi de certa. C. de tranſact. neque quando petitio eſt generalis, & conceſſio ſpecialis, argumento à fortiori.

Ex quibus infertur primo, excommunicatum pluribus excommunicationibus, ſi abſoluatur generaliter ab omnib⁹ per eum qui à nullis earum poterat abſoluere, à nulla eſſe abſolutum: & ſi ab eo, qui poterat, ab omnibus: abſolutum eſſe ab omnibus: & ſi ab eo, qui tantum ab aliquibus earum poterat, ab illis ſolis tantum, a quibus poterat. Quoniam vt poteſtate, & voluntate concurrentibus valet actus: ita eis duabus non concurrentibus, non valet, c. cum ſuper de offic. dele. l. multum intereſt. C. ſi quis alteri, vel ſibi.

14 Secundò infero, quòd impetrans aliquid à Sede Apoſtolica, etiamſi mille excommunicationibus vinctus ſit, tamen ad effectum gratiæ, quę illi fit, conſequendum cenſebitur abſolutus, per clauſulam in eius gratiis inſerri ſolitam, qua omnes impetrantes de more abſoluit ab omnibus cenſuris ad effectum gratiæ, quam facit, duntaxat conſequendum. Quia verba Papæ, vel Pœnitentiarii abſoluentis ſunt generalia, & vniuerſalia, comprehendentia omnes cenſuras. Caue tamen (licet nemo, quem viderim, adhuc id monuerit) quòd illud fallit in excommunicatione huius capitul. & aliquibus aliis, ſi quis in eis per quatuor menſes ſciens manſit excommunicatus, & etiam in quibuſcunque aliis, ſi in eis per annum inſorduerit, per reg. mirabilem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabilem Cancell. de insordescentibus. cuius tenorem hic inserere non grauabor, eo quòd non est in regulis Innoc. VIII. glos. donatis: sed erat in regulis Pauli III. sub hac verborum forma concepta.

15 *ITEM ne personis, pro quibus litteræ sua Sanctitatis ab generalem absolutionem a censuris ecclesiasticis, quibus legate forent ad earum dem effectum indifferenter concedi, & litteræ Apostolicæ apponi solitam præsertur occasio censuras ipsas vilipendendi, et insordescendi in ultroneis animis, et ordinauit huiusmodi absolutionem et clausulam in litteris, quas in futurum eum illa concedi contingat, non suffragari non patentibus rei indicatæ, incendiarijs, violatoribus ecclesiarum falsificatoribus, et falsificari procurantibus litteras, et supplicationes Apostolicas, et illis scientibus, receptoribus, et fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, piratis bonis ecclesiasticis liberatis, nisi facta ante sui reuocationem Apostolicis mandatis non obtemperantibus, et nuncios vel executore Apostol. Sedis et eius officialium eis committa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati a iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, et generaliter quibuscunque alijs, qui aliquibus censuris etiã alijs, quam, ut præfertur, quomodolibet ligatis in illis per annum continuum insorduerint.*

16 Hactenus regulæ tenor, in qua ponderandum est verbum, *sciens*, ne sub ea comprehendatur is, qui ignorat saltem probabiliter, argument. capit. apostolicæ, de cleri. excommun. ministran. Arbitrorque aliquam ignorantiam esse, quæ ab incurrenda excommunicatione non excusaret: quæ tamen efficere posset, ne diceretur sciens manere in excommunicatione.

Tertio infertur, intellectus clausulæ solitæ aliquando à cautioribus impetrãtibus poni inter clausulas derogatorias post principalem petitionem supplicationis Papæ porrectæ, scilicet: Non obstante regul. de insordescentibus. Significat enim, quod petitur a Papa, vt impetrans habeatur absolutus quoad effectum illius gratiæ consequendum, non obstante prædicta regul. licet per annum manserit in aliqua excommunicatione, vel per 4 menses in certis in ea expressis.

17 Quarto infertur, plurimis deesse ius in sacerdotijs, & beneficijs, quæ à Rom. Pontifi. impetrarunt: eo quod eum, vel ob percussionem alienius clerici, vel aliam causam ipso iure excommunicationem incurrissent, parumque de absolutione habenda curassent per annum, & amplius in illa remanserunt. Infertur item grandis, quotidianaque exceptio contra multos impetrantes Apostolicos.

18 Quinto infertur, per dictam clausulam absoluendi ad effectum gratiæ consequendum in litteris Legatorum positam, non absolui à censuris omnes, qui absolues entur per eandem litteris Papæ insertam. Quia legati iure communi non possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reseruatis, & omnes non habent priuilegium id faciendi. Cui consequens est, multos impetrantes à Legatis Sedis Apostolicæ inutiliter impetrare, qui si impetrassent a Roma. Pontifi. vtiliter id 19 fecissent. Aliud tamen existimo dicendum de Summo Pœnitentiario, quàm de legatis: quoniam ille ab omnibus potest absoluere, vt significat Diuus Anton. 3. par. tit. 24. cap. 30.

Sexto infertur confessarios electos virtute bullarum Apostolicarum, quibus sit plena potestas absoluendi a censuris quibuscunque etiam Papæ reseruatis, iuxta consilium a nobis scriptum in capit. 1. §. laboret. de pœnitent. distinctio. 6. num. 26. vt absoluant pœnitentes ad cautelam ab omni excommunicatione, quatenus possint, eos vere esse absolutos ab omnibus; quoniam potestas, & voluntas id faciendi concurrunt.

20 Quod est verum, etiamsi per obliuionem, inaduertentiam, vel ignorantiam ad id sufficientem, pœnitens non confiteatur illud peccatum, cui censura erat annexa: adeo quidem, vt ab eo peccato postea confesso alteri confessario non habenti potestatem absoluendi a reseruatis, possit absolui ab eo, iuxta singulare dictum Palud. in 4. dist. 18. quæstio. 5. colum. penult. quem pridem retulimus in cap. 1. num. 70. de pœni. distin. 6. & cum aliis cum sequentibus in cap. consideret. §. cautus. de peniten. distinct. 5. num. 3. vbi tamen in editione prima typographorum incuria loco 18. allegatur 8. quo plurimos pios consolatus sum, & plurimi pii confessarii gratias egerunt ob illius dicti Paludæ. tam apertam publica-

publicationem, quæ planè omnia tanquam quotidiana memoranda duco.

21 Septimo ex proximè dictis infertur, quod per clausulam prædictam absoluendi impetrantem a censuris ad effectum gratiæ, cui inseritur, consequendum absolutus impetrans non solum ab excommunicationibus non reseruatis Sedi Apostolicæ, sed etiam a reseruatis immo etiam a contentis in bulla Cœnæ Domini. Quoniam multæ excommunicationes in prædicta regula de insordescentibus expressè sunt de illis, quæ per bullam Cœnæ Domini seruntur, vt palam est, & tunc demum videtur concedi absolutio illarum, cum impetrans per quatuor menses in illis insorduerit: ergo regulariter conceditur, argumen. cap. quoniam. de coniug. leprof. & l. quæsitum. §. denique. ff. de fund. instru. De quo sæpè, multumque ante hac dubitauimus.

22 Octauò, quod non omnis, qui absoluit excommunicatum per hunc canonem, videtur eum absoluere ab omnibus excommunicationibus, quas incurrit. Quoniam si eiusmodi absolutor tantum sit episcopus, vel casus tantum episcopales habens, non videtur absoluere eum, quatenus per bullam Cœnæ Domini est excommunicatus, licet quatenus est excommunicatus per episcopum sic; & etiam quatenus est excommunicatus per hoc c. & alia iura huius titul. & libri, tenendo communem, scilicet, quod alia sit quæ fertur ab his; & alia quæ fertur per bullam Cœnæ Domini, quoniam excommunicatio per hæc lata, non est reseruata Papæ: lata vero per bullam illam sic, vt omnes concludunt in cap. quod olim. infra eod. Nobis tamen æquius & humanius videtur vnam esse excommunicationem, quatenus concurrunt, vt in fine corollar. sequentis, & vltimi num. 38. dicemus.

23 Nono ex præcedenti corollario infertur, incidentem in hunc canonem multas excommunicationes incurrere, in quo omnibus videtur conuenire. quæstionis tamen satis nouæ ac difficilis est, quæ, quot sint illæ, videri enim possunt cuipiam esse sex, & plures. Primo quidem, quod tot saltem videntur esse, quot sunt qui eas tulerunt. at qui excommunicationes contra deferentes prohibita Sarracenis tulerunt, sex, & plures quàm sex fuerunt. Primus quidem Alexander III. in Concilio Lateran. cuius pars est hoc capit. Secundus Clemens III. in capit. quod olim. infra eodem. Tertius Innocent. III. Concilio Generali. cap. ad liberandam infra eodem quorum nullus sibi reseruauit absolutionem. Quartus Clemens V. in extrauagant. multa. huius tit. qui sibi reseruauit absolutionem. Quintus Martinus V. qui censuras bullæ Cœnæ Domini sibi reseruatas primò tulisse videtur: & alli omnes successores ei[3], qui idem fecerunt, & faciunt. Sexto loco Nicolaus IIII. & Bonifacius VIII. in extrauagantibus relatis supra 10. notabil. nu. 31. Ioan. 22. in extraugan. copiosus. huius tit. Multi etiam alij episcopi ciuitatum maritimarum, vbi secundum intellectum communem, per hoc cap. iubentur proferre. Secundo pro hoc facit quod Hostiens. in c. quod olim. infra eodem. cum quo transeunt omnes, expressè ait, aliam esse excommunicationem huius cap. & aliam illius, & aliam eam, quam episcopus profert: & quod glo. postrema dicto cap. quod olim. quam Panormit. ibi ait singularem, & probatur ab Anna. & Fel. dixit aliam esse excommunicationem, quæ in illo capitul. profertur, & aliam, quæ in hoc. Quod si concedas, pari ratione item oportet concedere, alias esse excommunicationes ab alijs latas. argum. l. illud. ff. ad l. Aquil. cum similibus.

24 Tertio facit, quod ex illa glos. Ioan. ab Ann. colligit, quod illud Bar. in l. 1. ff. vi bonorum raptorum, scilicet punitum a iudice pœna vnius legis prioris, vel posterioris, nõ posse puniri pœna alterius, limitandum est, quoad pœnas, per sententiam iudicis infligendas: non quoad alias ipso iure impositas, quod colligi nequit, nisi verum esset, aliam esse excommunicationem illius c. & aliam excommunicationem huius.

Quarto, quod lex noua inducens vnam pœnam, non tollit alteram, per veterem impositam, secundum Bartolum communiter receptum in d. l. 1. ff. vi bon. rap. quod probat l. quoties. ff. de actio. & obligation.

25 His tamen non obstantibus, verius videtur, cum, qui huic cap. contrahit, duas tantum, vel tres ad summum excommunicationes incurrere, siue non esse excommunicatum pluribus, quam duabus, vel tribus, quarum altera fertur a iure, illa scilicet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet, quam bullã Cęnę Domini continet, tertia ẽt ab hoĩe, si quis eps eam ferret: tum quia eadem quæ infligitur per hoc c. etiam infligitur per d. cap. quod olim. secundum Panormit. ibidem. Pro quo facit illud c. in verb. *Illam*. quo significatur ibi non induci nouam excommunicationem: sed hanc veterem ad casum nouum extendi. Quod tamẽ quo sensu verum sit, solutio primi cõtrarij docebit, & pari rõne eadem erit, quę infligitur per cap. ad liberandam. & d. extrauag. multa. Tum, quia sup. in notab. 3. elicito ex hac. glos. noue, & vtiliter diximus, arg. leg. qui bis idem. ff. de verb. obl. quod cum idẽ contra eundem ob eandem causam bis, vel
26 ter profert excommunicationem, videtur proferre eandem, & non diuersam. Tum, q̃ Ro. Pont. inducens excõmunicationem per suam legẽ in aliquo casu, non videtur velle inducere nouam quoad eos, qui eodem casu similem excõmunicationem per legem veterem incurrebant, c. Felicis. §. præsenti. de pen. li. 6. & clem. 1. de pen. in prin. vbi glos. satis apta in verb. prędictis. Diximus aũt ad
27 summum, quia nõ esset difficile tenere eã, quæ profertur per bullam Cœnę Domini, quatenus cum hac concurrit esse eandem, quæ hæc, sed alia qualitate, s. reseruationis affectam per infra dicenda: & quia raro episcopi proferunt prædictas excõicationes.

Non obstant contraria supra formata, nõ primum, quia primò illi, qui has excommunicationes protulerunt, licet fuerint multi in personis: vnus tamen fuerunt in ptãte, & ita possunt haberi pro vno, iuxta leg. propone. bar. ff. de iudi. Quod autem omnes, qui eas protulerunt, exceptis ciuitatum maritimarum Epis, fuerunt eiusdem ptãtis, pater ex eo, q̃ oẽs fuerunt Roman. Pont. Et quamuis alius in vno Concilio, alius in alio, & alii extra Concilia per suas leges eas tulerint: eadem tamen ptãte eas tulerunt. Qui eadem ptãs Apostolica est in vno Ro-
28 man. Pont. quæ in alio, c. 1. de homi. lib. 6. vt in notab. 29. repe. §. in Leuitico. de pœn. dist. 1. demonstramus, & eadem, qua ipse so-
29 lus vtitur, & ea, qua cum Concilio. Deinde respondeo, q̃ cum vnus, vel multi eadem potestate fungentes contra eosdem, & ob eandem causam, per legem saltem, pœnam eiusdem speciei protulit tacite, vel expresse, sentiunt de vna, & eadem pœna. Neque obstat, q̃ lata per extrauag. multa à Clem. 31
V. sit reseruata: quia qualitas, vel quantitas non mutat speciem, & rei substantiam l. si. ff. de fund. instruct.

Ad secundum respondeo, q̃ neque glos. illius c. quod olim. satis caute ait, excommunicationem illius c. quod olim. esse penitus diuersam ab excommunicatione huius. Neque Panormitan. satis perpendit, dicens, quòd est omnino eadem. Sed veritas est; quod quatenus illud c. continet, excõicatos esse illos, qui huic c. contrauenirent, intelligẽdum est de excommunicatione huius cap. Quatenus aũt continet excommunicatos esse, qui merces non vetitas sine animo malo tempore belli ad Sarracenos deferunt, continet aliam, & propriam excommunicationem. Quæ noua, & singularis concordia est: & efficaciter probatur per ea, quæ in not. 10. supra scripsimus.

Ad 3. respondeo, illam conclusionem, quam Io. Ab anna. colligit, veram quidem in se videri, & ex glos. recte illam colligi: at non consequi ex hoc, gl. esse veram. Quippe q̃ licet ex vero nequeat inferri falsum: ex falso tamen sæpe infertur verum, secundum Aristotelem 1. Posterior.

30 Ad 4. respondeo primo, illud dictum Bar. regulariter quidem verum in diuersis legibus diuersas pœnas imponentibus: non autem in refricantib. eandem: saltem quando illæ sunt eiusdem legislatoris, vel eadem ptãte fungentium: vt sunt qui has censuras tulerunt. Nam & cap. de multa de præb. statuit, vt nactus secundum curatum perdat prius: idem refricatur in extrauag. execrabilis Io. 22. at ideo non sunt duę prouationes diuersæ, sed vna tm̃. & per l. pęn. quæ Vlpiani est. ff. de in ius voc. pęn. 50. autorum est statuta contra libertum vocante in ius sine venia patronum: & similis pœna statuitur per l. fi. eiusdem tit. quę Modestini est: sed non est diuersa, imo eadem secundũ oẽs. Et qui hoĩem iniuste occidit, lege cuiã gelica, vel saltem Cæsarea regia, & statutaria iubetur regulariter occidi, attamen non est tribus mortibus, sed vna tm̃ occidẽdus. Secundò respondeo, q̃ aliud est pęnam legis nouæ non tolli antiquam, q̃d ait Bartol. aliud per legem nouam similem omnino pęnam, pęnæ legis veteris in eodemmet casu incidentem non induci aliam ab antiqua, quod nos dicimus.

31 Ex his infertur noue, quod excõicatio c. ad

c. ad liberandam. infr. eod. partim est noua, partim vetus, & refricatio antiquæ: vetus quidem quoad eos, qui excommunicantur hic, noua vero quoad eos, qui hic non excommunicantur, s. vendentes naues sine malo animo, vt nota. 10. corol. 4. diximus.

Vndecimo infertur etiam noue, excõicationem item c. quoad olim. inf. eod. partim esse veterem, & partim nouam. Veterem quoad eos, qui etiam hic excõicantur: nouam autem quoad deferentes alias merces, quàm bellicas, & sine animo bellico.

Duodecimo etiam noue, excommunicationem extrauagant. multa huius mot. titu. veterem esse, quoad deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum, & ẽ alia eo animo, vt eis impugnentur christiani ad terras Aegypti: veterem, inquam, sed noua qualitate, scilicet reseruationis affectam. Quoad eos autem, qui alia neque hic, neque in c, significantur, neque in c. ad liberandam. infra eod. prohibita deferunt, esse nouam, idemque dicendum de extrauag. olim supra in 10. notab. relata.

32 Decimo tertio excommunicationes latas per bullam Cœnæ Domini a Martino V. & post eum ab omnibus aliis, non per viam legis: sed per viam suæ hominis, esse vnam, & non diuersas, tum per prædicta, tum quia substantia censurarum ex mente proferentium eas nascitur, vt colligitur ex Panorm. in c. 2. de testib. cogend. colum. 3. & in ca. P. & G. de offi. deleg. col. 4. Quin &
33 facile teneri posset, hanc excommunicationem bullæ Cœnæ Domini, quatenus concurrit cum excõicatione iuris non esse aliam ab illa, vt supra dixi: licet quatenus non concurrit cum ea sic. Non concurrit autem quoad equos, sine malo animo delatos, vt in not. 10. num. 23. diximus.

34 Decimo quarto infertur, excommunicationes ab episcopis maritimarum ciuitatũ ita latas, vt sint suæ diuersas esse a latis a iure, & per bullam Cęnę Domini: quia auctores sunt diuersi, neque eadem potestate fungentes, vt successores, & prædecessores. Dixi, ita latas, vt sint suæ. Quia si ferrentur, tanquam innouationes, & publicationes a iure latarum essent eędem, per ea quę supra diximus in notab. 2. ex hac glos. supra elicito.

35 Decimo quinto infertur, confessarium, qui eiusmodi peccatorem audit, licet habeat potestatem absoluendi ab omnibus excommunicationibus iuris, & bullæ Cœnæ Domini, non posse quem absoluere ab excommunicatione prædicta episcoporum, nisi habeat etiam aliunde legitimam potestatem absoluendi ab eorum excommunicatione, vt colligitur ex Hostiens. & ex aliis in capitul. quod olim. infra eodem. vel nisi teneamus illud singulare Ioann. Imo. in cap. ex frequentibus. de instit. per illum text. & in cap. graue. de præbend. colum. 4. quem ibidem, & in capitul. in Lateranensi. eiusdem titul. iequebamur. post Felyn in c. pastoralis §. 1. de offic. ord. scilicet, excommunicatum generaliter ab homine, peritum posse absolui, ac alium excommunicatum a iure, cuius absolutio nemini est reseruata. Quod etiam nunc perplacet.

36 Decimo sexto, confessarium, qui huiusmodi peccatores, de quibus loquitur hic tex. audit, inquirere debere, an præter excommunicationem incurrerit etiam excommunicationem bullæ Cœnæ Domini, vel qualitatem reseruationis per eam inductam: & an etiam excommunicationem episcoporum, vt norit, an habeat legitimam potestatem absoluendi ab vtraque, vel neutra, an tantum ab altera, quo sciat, an absolnere possit eos a suis peccatis. Quã doquidem pœnitens prius debet absolui ab excommunicatione, quàm a peccatis: eo quod excommunicatus est separatus a participatione sacramentorum, & omnium diuinorum: vt contra Ang. & quosdam alios tetigimus in c. consideret. §. cautus. nu. 23. de pœn. distin. 5. & late determinauimus in c. fratres. a nu. 38. vsque ad 44 eiusdem dist. Si tamen habet potestatem absoluendi ab excommunicationib. latis a iure, credat, se habere potestatem absoluendi ẽt ab excommunicationibus latis ab homine, generaliter non reseruatis per Io. Imo. prædictum, & ita poterit absoluere ab excõmunicationib. latis per episcopos prædictos: quamuis contrarium expresse dicant Host. & communis. sed hæc dicunt non aduertentes illud singulare. Ioan. Imo. prædictum.

37 Decimo septimo inferunt, excommunicationum latarum per prædicta iura alias esse reseruatas Papæ, alias non. Esse quidem reseruatam illam, quæ continetur in dict. extrauagant. multa. & in processu Curię Romanę solito fieri in die Cę-

næ

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ Domini; illam vero, quę fertur in hoc c. & in d.c. quod olim, & in c. ad liberandam. infra eodem, quatenus non concurrunt, cū reſeruatione bullæ Cœnæ Domini, vel cum dicta extraua. multa non eſſe reſeruatam, quidquid Panorm. in ea. Quod olim dixerit. Quoniam nullius excōicationis a iure latæ abſolutio reſeruatur Papæ, niſi ei expreſſe reſeruetur ca. nuper de ſenten. excō. & attento tpe huius canonis, hæc illi non fuit reſeruata: imo neque quoad caſus, in quib. concurrunt cum latis per bullam Cœnæ Domini; modo non concurrat cum d. extraua. multa. ſi teneamus, q̄ differant ab eis, veluti à latis ab hole. Et quamquam
38 alias fuerim contrariæ opinionis: nunc tamen in ea ſum, vt putem verius id, quod antea dixi, facile ſuſtentari poſſe, ſ. excōicationes bullæ Cœnæ, quatenus concurrunt eum excōicationib. iuris, eaſdem eſſe cum excōicationib. iuris; & ſolum adijci qualitatē reſeruationis: & intentionis Rom. Pont. non eſſe tot excommunicationes in eodem caſu, ob eandem cauſam, contra eoſdē multiplicare: ſed veterem latam innouare, & reſeruationis armis munire.

39 Neque obſtat, quod in bulla Cœnæ dicit Papa. *Excommunicamus*, vt patet ex tenore eius relato per Diu. Ant. 3. par. ti. 24. c. 72. & declara. per nos in Manu. c. 27. Q̄ſi etiā Inn. III. in cap. ad liberandam. eodem verbo vtitur. Attamen quoad caſus, in quib. concurrit cum excōicatione huius capi. non vī nouam cenſuram ducere: quod vī ſentire cōis. Eodem ēt verbo vtitur d. extrauagan. multa. quę tū quoad caſus, in quib. concurrit cum noſtro c. & c. ad liberandam. infra eod. non vī nouam cenſuram inducere: ſed nouum mumimentum reſeruationis. Et ne dicas: fruſtra ergo in prędictis tribus locis Rom. Pont. vtitur verbo illo: *Excommunicamus*. cum nihil aliud faciat, quam veterem excommunicationem innouare. Ne, inquā hoc dicas; conſidera, quod operatur primo, vt excōicatio hęc ſuſtententur per poſteriora iura; licet tollerentur priora. Secundo, quod in quolibet poſteriorum inducitur quoad aliquos noua excōicatio, vt ex dictis in 10. not. coroll. 4. & alijs apparet. Et ideo plus multo operatur, quam ſi dixiſſet. *Innouamus, et reſeruamus abſolutionem.* Et ita verbum: *Excommunicamus*, in poſterioribus diſpoſitionibus reſpectu vnius accipitur, pro *Innouamus*, & reſpectu alterius pro noue excōicamus. arg. a ſimili. c. ab excommunicato. de reſcri. & c. cum dilectus. de conſuet. Quorum vtrunque ab aliquib. putatum ſingulare probat idem verbum, vel eandem clauſulam ad diuerſos relatam diuerſa operari. Sunt tamen multa alia citata per Decium in cap. quoniam Abb. de off. deleg. idem probantia.

Ad hanc opinionem tenendam me plurimum mouet, quod vī conſona intentioni S. Sedis Apoſtolicę, & quod vix reperias confeſſarium, qui eiuſmodi peccatores intendat abſoluere ob vnum tale delictum, niſi ab vna excommunicatione. Et graue, ac moleſtum eſt condemnare tot confeſſarios, & obligare tot pœnitentes ad nouas abſolutiones quærendas: & quod etiā a Felice Papa, & ab Alexan. II. ſunt excōicati hęretici. c. Atharius 2. & c. audiuimus. 24. q. 1. qui poſtea excommunicati fuerunt per Lucium III. in cap. ad abolendam. in prin. de hęre. & poſtea per Inno. III. in Concilio Generali, c. excommunicamus. eod. ti. quorum nullus reſeruauit ſibi abſolutionem. Et poſt Innoc. quotannis in die Cœnę Dñi quilibet Rom. Pont. qui pro tpe eſt, excō-
41 cat eoſdem per verbum: *Excommunicamus*, reſeruando ſibi ſoli abſolutionem: at nemo dicit, hęreticum incurrere quinque excōicationes, immo neque duas. Immo Sylueſter parum cogitans de hac difficultate dixit in verb. excōicatio. 7. caſu. 2. not. quod excōicatio contra hęreticos a iure lata, non reſeruatur Papę, & ideo ab illa quis poſſet abſolui; ar. c. nuper. niſi reſeruaretur Papę per annalem proceſſum: per quod clare ſentit excōicationem tot iurib. & a tot omnibus per bullam Cœnę Dñi latam eſſe vnā & vna ſublata, oēs cenſeri ſublatas: ergo idem penitus dicendum eſt de cenſuris a variis Rom. Pont. per varia iura, & per bullam Cœnę Dñi, in huius c. materia latis, quę ęquas, noua, & quotidiana concluſio eſt. Vtinā oēs per baptiſmum nouati tāto in Cœnę Dñięq ſacramentum amore feramur, tantā latria, & religione ſubdamur, vt laqueos oēs bullę Cœnę Dñi ita vitemus: aut ita nunquam amplius in eas caſuri diſſoluamur, vt tandē recta in Cœnam illam cœleſtem, ad quam iam pridem inuitamur, perueniamus. Amē.

FINIS.

COM-

COMMENTARIVS
DE DATIS, ET PROMISSIS PRO IVSTITIA, VEL GRATIA OBTINENDIS.

In extrauag. ab ipſo S. D. N. Gregorij XIII. qua innouatur extrau. Bonifacij VIII. ea de re olim edita.

MARTINO AB AZPILCVETA DOCTORE NAVARRO AVTHORE.

In præſentia S. D. N. Gregorij XIII. eius in ſacræ Pœnitentiariæ Prætorio obſequijs inſeruiente.

PROOEMIVM.

INTERROGATVS à multis multa, ſuper Extrauagant. quæ incipit Ab ipſo, Sanctiſſimi Domini noſtri Gregorij XIII. ædita octaua die huius Menſis Nouembris, anni 1574. qua innouauit extrauagant. bon. memor. Bonifac. VIII. quę eſt prima impreſſarum titul. de ſentent. excommunicat. conſtitui in eam comminiſci vberius, & ni fallor, vtilius, quam illuſtriſſimus quondam, idemque eruditiſſimus Cardinalis Ioann. Monachus, commentus fuit in præ-
rem ea interrogantibus, ſimul Confeſſarios (quos tanquam miniſtros Eccleſiæ Chriſtianæ cum primis vtiles, & neceſſarios veneror) adiuuarem in IESV CHRISTO Domino noſtro, cuius diuinam opem imploro; ſperans eam precibus, & meritis Virginis, & Martyris beatiſſimæ, eiuſdemque

Universidad de Deusto
Biblioteca

fortiſſimæ, ac ſapientiſſimæ, litterarumque ſtudioſorum patronæ clariſſimæ (cui dies hic ſacer eſt) CATHARINAE, ferendam; ſubijciens omnia quæcunque dixero, eiuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri (quæ ſumma eſt) cenſuræ, immo, & cuiuſcunque alius, quod ſanius fuerit, iudicio.

BVLLAE PRAEFATAE innouationis tenor.

Gregorius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

AB ipſo Pontificatus noſtri principio quàm maximè poſſumus enitimur, atque contendimus; vt domus, & Curia noſtra a ſordibus expurgetur. Cui rei ſalubri conſilio incumbens fœlic. record. Bonifac. Papa VIII. excommunicauit, & anathematizauit omnes Clericos, Religioſos, & Laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares curiæ, ſiue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent, ſeu quid paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent, aut ex pacto, vel promiſſione occulta, vel manifeſta, ſiue ſub verbis generalibus, & plenè non expreſſis, ſiue ſpecialibus; & aperte expreſſis facta, quicquam darent, aut reciperet pro iuſtitia, ſiue gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio, in cauſis, vel iudicijs, ſeu aliàs per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque alijs modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda: & eam ſententiam ad promittentes, et acceptantes, dantesque, & recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui ſi ſii intra triduum non renunciarent eũ, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alicui per quem ad ſe ſiaeliter veferretur, ſimili noluit ſententiæ ſubiacere. Ac decreuit, vt nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam, aſque ſpeciali mandato ſuo abſolutionis beneficium valeret obtinere, niſi in mortis articulo cõſtitutus. Sed nec quiſquã admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet pauperibus quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet. Iuſtitiæ verò, ſiue gratiæ expeditiones ſic obtentæ, nullius prorſus eſſent roboris vel momenti: & ſcientes illis vtentes ſimili ſententia innodauit, ac reſeruans ſibi abſolutionem eorum cum prædictis: ad pœnas ſimiles in omnibus obligauit. Sed hoc ſcelus ita hodie in more inductum eſt; vt plerique cupiditate improbi quæſtus potentiorum ſuffragationibus adnixi huiuſmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpiſſimè nundinentur, Alij alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis, pollicitationibuſq; ambiant. Quidam etiam ſe talium operarij, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiſſe affingant. Quæ cum peſſima ſint, & Curiæ prædictæ exiſtimationem grauiſſimè offendant, in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Conſtitutionem prædictam eum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innouamus: eaſdemq; omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ ad ſcripſimus, dãteſque illis, & alijs ſupradictis, auxilium, conſilium, vel fauorem. Quinetiã eos omnes omni beneficio, & officio eccleſiaſtico, & ſæculari, ſiue temporali, ſiue perpetuum ipſo iure priuamus, ac priuatos eſſe declaramus: & præterea infamiæ ſubiectos perpetuo, ac inhabiles ad illa, & alia eſſe volumus, a quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ ceteris ſint exemplo: illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque ac fautores, & ſocios retexerint, impunitas concedatur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, MDLXIIII. Nonis Nouembris Pontificatus noſtri anno Tertio.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicantur omnes, qui aliquam iſtarũ 16. actionum pro iuſtitia, vel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, & ſcientes, & non reuelantes intra triduum eas; & vtentes per eas obtentis; abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, & perdunt ipſo iure ſua beneficia, & officia, & infames, ac inhabiles ad ea, & quælibet alia ſunt.*

2 *Extrau. Bonif. hic innouata, a quo fuit olim reuocata.*

PRimò prænoto, quòd extrauagans Bonifacij VIII. per hanc innouata, eſt prima titul. de ſentent. excommunic. inter extrauagant. communes citata à Ioann. Andr. in capitul. nemo. de ſimon. & ornata gloſſ. prædicti Ioann. Monach. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuiſſe a Bonifacio VIII. in audientia, cum quidam eius ſcriptor diceretur in eam incidiſſe.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clement. V. Palud. in 4. diſtinct. 8. quæſt. 3. colum. penult. & Angel. verbo excommunicatio 5. caſ. 25. Sylu. verbo excommunicatio 7. caſ. 46. & Caiet. poſt caſ. 81.

His prænotatis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima continet aptum, & breue exordium. Secunda ibi, *Cui*, refert prædictam extrauagant. Bonifac. VIII. Poſtrema vero ibi, *Quæ tum*, &c. eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda vero pars diuiditur in quinque ſecundum Ioann. Monach. vbi ſupra, Prima excommunicat contentos in ea. Secunda ibi, *Et eam*, extendit vno modo. Tertia ibi, *Illos*, alio modo. Quarta ibi. *Ac decreuit*, reſeruat ſibi abſolutionem. Quinta ibi, *Sed nec quiſquam*. inhet accepta reſtitui. Et habet in ſumma: excommunicationem incurrere eos, qui pro iuſtitia, vel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, promittunt, dant, vel accipiunt aliquid; immo, & ſcientes non reuelantes intra triduum; quin etiam vtentes ſic obtentis, & auxilium, conſilium, vel fauorem in id præſtantes, nec ab alio quam à Papa poſſe abſolui, & omnia obtenta eſſe inualida, & omnes perdere ipſo iure ſua beneficia, & officia, & infames, ac inhabiles ad ea, & quælibet alia fieri.

SVMMARIVM.

2 *Extrauagans hæc magis propriè conſtitutio, quàm regula Cancellariæ.*

ORdinem ergo litteræ ſecutus, primo noto in illam extrauag. ex illis verbis inſcriptionis, *Ad perpetuam rei memoriam*, eſſe verum id, quod dixit prædictus Ioann. Mona de prædicta extrauagant. ſuper verb. *Anathematizamus*, ſillam & conſequenter hanc, eſſe veram conſtitutionem, quod colligitur tum ex prædicto verbo, *Perpetuam*, quod eſt ſignum conſtitutionis, vt innuunt Panormitan. & Præp. in capit. non debet. de conſang. Tum efficacius ex illis verbis ſecundæ partis, *Conſtitutionem prædictam*. eſſe inquam conſtitutionem, & non qualem qualem, ſed perpetuam, & ita differentem a conſtitutionibus quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ ſolum durant tempore quo earum author viuit, vt gloſſator antiquus earum colligit ex illis verbis proœmij earum. *Sun tempore durauerat.* pag. 6. & Domin. in c. duob. de reſcr. lib. 6. & alij alibi.

Ex quo infertur, eos qui contrauenerint huic extrauagan. etiam Apoſtolica Sede vacante (quæ quam diutiſſime, fœliciſſimeque plena permaneat) eius pœnas incurſuros: nam licet ſtatuta, & præcepta, quæ interlocutorie Iudices pronunciant regulariter expirent eis mortuis; eatamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

men, quæ definitiuè statuunt, & finiunt, perpetua sunt, per latè citata a Felyn.post Panorm. & alios in c.ex litteris.numer.12. de constit.

SVMMARIVM.

3 *Causa cur Curia aliquot floreſcant, eſt cura Regentium,ſe ſuoſque purgantium.*
3 *Greg. XIII. dignissimus,qui primis Pontificibus Maximis a Gregor. I. annumeretur.*
3 *Cardinalium Collegium præsens omnium, quæ a multis ſæculis ſe præceſſerunt, nauis purgatiſſimum,& pietate,prudentia,iuſtitia,temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimum.*
3 *Vrbs aliarum orbis vrbium nunc reformatiſſima.*
3 *Exempla regentium, & maiorum recti minores imitantur.*

3 SEcundo noto ex illis verbis, *Existimet* 6 &c.cauſam cur multæ principum, tam eccleſiaſticarum, quam ſecularium, 6 Curiæ, vrbes, & regna floreſcant: nouit, 7 n.hęc extrauagant.eſſe eorum in ſeſe,& illis a prauis moribus purgandis, ſtudium, 7 & diligentiam, ſicut lex.3.ff.de offic.præſer.ſignificat,cauſam purgandi prouinciam, malis hominibus eſſe curam, & diligentiam præſidis eas ab illis purgandi. Quo factum eſt (quia ei rei magnopere incubuerunt) vt audio, bo.me.Paulus IIII. & Pius IIII. & me cernente fæl. record. Pius V.& nunc incumbit S. D. N. Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui Sacroſanctam Sedem Apoſtolicam, a Gregorio I. in hunc vſque diem rexere, annumeretur, adnuante in id eum ſtrenue Illuſtriſſimo, ſacroſanctoque ſiorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ a multis ſæculis ſe præceſſerunt, Collegiorum nouis purgatiſſimo,pietate, prudentia,iuſtitia,temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimo, vt vbs, quæ ante illos non ſatis bene audiebat, nunc omnium, quas mihi licuit videri in Hiſpania, Gallia, & Italia reformatiſſima cernatur; tam verum eſt illud Claudiani.relatum a gloſſ.in cap.magnæ.de voto. *Tanta componitur orbis Regis ad exemplum*. nec enim ſic flectere ſenius humanos edicta valent, vt vita regentum; & illud d.c.magnæ. *Quod ſit a prælatis faciendum, ne ſubditi deteriores fiant.* Et Eccleſ.c.10. *Secundum rectorem ciuitatis ita & populus, qui habitat in ea.*

Aſſiones omnes ab hac Extrauag. punita ſunt prohibita iure ipſa antiquiore, & num.36.
Denunciationis omiſſio,de qua hic,non eſt proprie actio,ſed non actio.
Vel inualidis etiam ante hanc malum,ſed non erant ante ea tot inualid.is,ac nunc.
Iuſtitia, & omnis virtus,maximabilis, & inuendibilis.
Promiſſio non omnis generalis eſt hic vetita,ut qua.num.28.
Actiones hic puntas ante hac, & vbique gentium fuiſſe,& eſſe malas, ſignificat hac extrauag. quod tacitè, & veliter monet Confeſſarios, ſolas autem apud Sedem Apoſtolicam poſſe eam factas pœnis eius punit.
Extrauagans hac non includit illa, quæ erant iure antiquiore licita.
Cauſa finalis diſpoſitionis ceſſante,ceſſat illa.
Conſtitutio interpretans, vel roborans aliam, terminis illius concluditur.
Lex non includit id,ad quod mens,& ratio authoris eius non ſe extendit.
intētio,& finis Authoris ex proœmio colligitur.

TErtio noto in verbo, *Sordes*. quòd omnia acta per ſordes,quæ puniuntur in hac extrauag. identur eſſe prohibita iure naturæ, vel diuino, vel humano antiquiore iſta, & non ſolum mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantum. Quod ſi eſt verum, vbique gentium, & terrarum, vbi ius naturale, vel id antiquius iſta viget, cauenda ſunt, & in vtroque foro punienda, alijs ſaltem pœnis, quam hic ſtatutis: ius enim naturale, & diuinum omnes, & vbique ligat, cap. quia iure.ſub ſi.8.diſtinct.& capit.non licet Imperatori.10.diſtinct.& ius humanum antiquius iſta,vbi illud viget: cum tamen prohibita iure humano huius extrauag. tantum non eſſent punienda, nec cauenda, niſi fierent apud Sedem Apoſtolicam. Quod autem ſint mala, & prohibita iure naturali, vel diuino, grauiter ſentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in gl. *Clericos*, Pro quo facit primò, quòd ſordes prædictæ per hanc extrauagantem cen-

ſentur de ſe vitandæ, & quæ de ſe vitari debent videntur naturaliter mala, ſicut quæ de ſe fieri dēnt, bona, iuxta illud Pſ.33. *Declina a malo,& fac bonum*.declaratū per S.Th.2.2.q.79.ar.1.& quòd ſunt cōtraria munditiei, quæ de ſe eſt bona, ergo 5 ipſæ de ſe ſunt malæ, arg.c.ſciendum.8.q.prim.præſertim quod prædictæ ſordes non ſunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn *Plenæ oculi ſordium*. ſed ſpirituales, de quibus illud Apocalyp.c.vlt. *Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc*. à quibus, vt de ſe malis Pſalmo quinquageſimo petit mundari, ibi, *A peccato meo munda me*.

Secundo, quòd per ſordes in hac materia ſignificatur auaritia, vel pretium, quòd per eas illiberaliter quæritur, vt colligitur ex cap.1.de re iud.lib.6.ibi, *Sordes, ideſt pretium*. Et ſecundum Archid. & ex l.3.§. nunc videndum.iunc.gl.ſimili.ff.de ſuſpect. tut. & ex leg. ſi bene collocatæ. adiunctis quæ illi annotat Budæus.ff.de vſur. & ex cap. ſunt nonnulli.1.quæſt.1. & auaritiam ante omnem legem humanam eſſe malam, & prohibitam probat illud Apoſt. 2.ad Timoth.6. *Radix omnium malorum eſt cupiditas*.relatum in c. quia radix.de pœn.diſt.2. & in §.1. authen. vt iud. ſine quoquo ſuſtr.coll.6.

Tertio, quòd omnia quæ hic prohibentur, videntur eſſe emptiones, & venditiones iuſtitiæ & gratiæ, quæ iure naturali vel diuino vetantur emi, vel vendi, iuxta illud Matthęi 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*. relatum in capit. gratia 1. quæſtio.1.& probatum in cap.qui ſtudet. & c.ne pernuntur.& cap.ſunt nonnulli.& per totam quæſtionem. ead.cauſ.& quæſt.

Quarto, quòd omnia fere hic verita directe vel indirectè reducuntur ad dationem, vel acceptionem munerum Principum, & iudicum, quæ iure naturali vetantur: prohibetur enim per illud Exod.23. *Non accipies munera, quæ, & excæcant prudentes,et ſubuertunt verba Sapientum, et mutat quod omnes diligant munera*, & conſtat ab omni munere, quod refertur in d. cap. ſunt nonnulli.1.q.1.& ca.etſi quæſtio. 25. *Ignis deuorabit tabernacula eorum,qui libenter munera accipiunt*. Quæ omnia con-

tinent præceptum morale, & non ceremoniale,nec iudiciale, & ideo non expirarunt a paſſo Chriſto, ſicut illa 6. diſt. §.final. & tradit S. Tho. recep. 1 p.q.103.ar.3.adiū. q.104.art.3.& q.95.art.1.

Quinto denique, quòd B. Auguſtinus ait, iuſtitiam & donum Dei vendi nō poſſe, in cap. vendentis. 1.q.3.nec vlla gratia ſpiritualis, capit.non ſolum.ead.cauſ.& q.& ita iudex peccat vendendo iuſtitiam,cap. qui recte.& cap.non liſet. 11.q.3. cuius naturalis ratio eſt,q iuſtitia, & gratia ſuapte naturæ ſunt res inæſtimabiles,& conſequenter inuendibiles; nec poſſunt vendi,nec locari,nec conduci, argum.§.pretium.Inſtit. de emptio.l.2.ff.eodem. & leg.vlti.C.eod. per quas probatur, pretium, & æſtimationem rei eſſe de ſubſtantia, & eſſentia venditionis, & cuiuslibet alius contractus non gratuiti; quod efficacius probabitur infra notab.34.num.43.

Contra quod notabile tamen facit, primo, quòd denunciatio intra triduum nouę hic præcipitur, & ideo omiſſio eius non erat mala, & punienda ante hanc extrauagant.

Secundo, quòd vſus rei obtentæ per ſordes, modo obtentio ipſo iure fuiſſet valida, non erat ante hanc extrauag.illicitus,nunc autem videtur eſſe talis.

Tertio. quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promiſſio gratitudinis iure naturæ debitæ, verbis vel ſcriptis facta generalibus, ſine vllo naturalis obligationis augmento,vt probabitur notab.11.

Quarto,quòd promittere, vel dare pro recte iuſtitia facienda, non videtur contra vllum ius naturale, vel diuinum,quia nulli talis iuris præcepto eſt contrarium.

Quinto, quod eruditiſſimus Inno.III.in illo ſuo cap. cum ab omni. de vit.& honeſt. cler.non dixit dationem huiuſmodi munerum, neq; receptionem eſſe per ſe malam, ſed habere mali ſpeciem.

Sexto, quod conſuetudine induci poſſe videntur, vt dentur ſportulæ, propinæ vel munera Iudicibus. nam licet gl.putata ſing.in clem.ſtatutum. de elect.quam commendat, & ſequitur Lud.Rom.ſingul.183. teneat non valere conſuetudinem, vt Iudices accipiant ſportulas, verius tamen videtur id,quod tenet Specu.titul.de Salar. §.1.verſi.ſi vero ordinarius. & ſatis probat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Corset in singul. verbo sportulæ. imo & id seruat stylus Curiæ, quo approbatur solutio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententijs lata soluuntur, quod iure Cesareo licitum erat, Auth. de iudic. §. si quis. colla. 8. fino, & antiquiore lege Græcorum, & profunde de morte tradit eruditissimus Alciat. in 3. lib. disiunc. cap. 17. & datio xeniorum quæ fit in Vrbe quotannis ad natalem Domini: quæ tamen si esset contra ius naturale vel diuinum, non posset valere, capumala. & cap. frustra. & c. quo iure 8. distinct.

Septimo, quod promissio, vel datio rei paruæ, nõ erat ante hac illicita, saltem mortifera, vt probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum respondeo, quòd omissio prædictæ denunciationis non est de actis per sordes, de quibus agit notabile; nec de directe hic prohibitis, sed tantum indirecta, quatenus denunciatio præcipitur: & ita nil obstat.

Ad secundum respondeo, concedendo assumptum in eo, negando tamen per hanc extrauag. vetari illud: quia per illam solum vetatur vsus eorum, quæ sunt ipso iure nulla, quorum vsus etiam ante vetabatur, vt etiam argumentum significat: licet differentia inter ius antiquum, & nouum sit, quòd secundum hoc vsus omnium obtentorum per sordes apud sedem Apostolicam est malus: quia omnia talia sunt ipso iure nulla; & secundum illud vsus omnium sic obtentorum non erat malus: quia non omnia sic obtenta erant inualida, vt dispensationes, & aliæ gratiæ impetratæ per huiusmodi sordes, quæ non continerent simoniam, vel aliam, quæ annullaret, causam, neque surreptionem: quia nullibi annullantur. & concedimus per hanc extrauag. induci nullitatem multorum, quæ ante illam erant vbicunque facta valida, & post hanc facta apud Sedem Apostolicam erunt ipso iure nulla, licet negemus vsum eorum, quæ inualida, & nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitum, sicut est, & erit post hac in Curia, & vbique. 5

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. veritam, negãdo tamen eam hic puniri, vt probabitur in d. not. 11. num. 18.

Ad quartum respondeo primò, negando assumptum: quia dare pro iustitia etiam recta, est contra præceptum septimum de non furando. Tum quia, secundum S. August. in cap. pœnale. 14. quæst. 5. omnis illicita acquisitio rei illo præcepto vetatur quod est præceptum naturale diuinum: cum omnia præcepta Decalogi sint naturalia, & diuina. iuxta S. Thomam recep. 2. 2. quæst. 122. artic. 1. & præceptum de non furando est septimum præceptum Decalogi dati Exodi capitul. 22. & acquisitio iustitiæ per pecuniam, vel contractum non gratuitum, est acquisitio illicita, l. 2. ff. de condic. ob turp. caus. Tum quia acquisitio rei quæ suapte natura est inuendibilis, & inæstimabilis, est contra legem naturæ, vt supra probatum est per §. pretium. Instit. de empt. & l. 2. ff. eod. & l. vlt. C. eod. & acquisitio iustitiæ per viam contractus non gratuiti, est acquisitio rei inuendibilis, & inæstimabilis, vt supra in quinto argu. pro nostra parte factum probatum est.

Secundo respondetur, quòd licet non esset præfata acquisitio iure naturæ, nec diuino vetita, est tamen prohibita iure antiquiori, quàm sit hæc extrauag. scilicet per l. 2. ff. de condictio. ob turp. caus. & quoad veritatem nostræ conclusionis, sufficit, vt sit vetita iure antiquiori, quam sit hæc extrauagans.

Ad quintum respondeo primò concedendo, quòd datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, non est mala; sit tamen mala, intentione malè danris, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod est rectum, vel amore inde nato cecutit, vel impeditur a videndo illud, vt innuitur in illo præallegato Isaiæ. *Munera excæcant*. et quòd hic solũ punitur promissio quatenus est, & præsumitur talis, & nõ quatenus suo genere sit mala.

Secundo, quòd etiam iure naturali, & diuino veramur dare scandalum proximo, Matthæi 18. capitul. 1. de noui operis nunc. & ita, esto liceat in prædicta munerum datio, quando tamen habet speciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur, vt habet d. c. cum ab omnis. & alia iura præcitata: & hoc etiam respectu prohibetur in proposito.

Ad sextum respondeo, quòd illud procedit in propina, siue munere dato post latam sententiam, in salarium, vel partem salarij Iudicis, quod per hanc extrau. non prohibetur, vt dicemus infra not. 21.

Ad septimum, concedendo assumptum, & negando per hanc extrauag. punirì dationem, & promissionem, quæ ob parnitatem rei non est mortifera, vt probabitur in dict. not. 10. etiamsi esset mortalis ex circunstantia finis, & malæ intentionis tantum, si modo res est tam parua, quòd attenta conditione personarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec soleat mouere notabiliter, vt in d. not. 10. dicetur.

Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non solum fuit necessaria, & vtilis, quatenus intendit directe Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, & existimationis offensione, sed etiam qua parte indirecte admonet fere omnia illa esse vbique gentium, & terrarum peccata: addendo enim pœnas adeo graues contra facientes ea in Curia, eo quod sunt iure naturali, & antiquiori humano illicita, excitat obiter confessarios, & pœnitentes ad considerandum fere omnia illa vbique terrarum, & gentium esse mala, & requirere contritionem, & confessionem, & aliquando restitutionem, licet non a censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur. 7

Secundo infertur ad illam quæstionem plus satis quotidianam, & magni momenti, An peccent & inquantum, qui etiam alibi, quam apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & alijs primæ, vel inferioris notæ viris, vel fœminis assistentes, & grate inseruientes a secretis, vel aliis ministeriis magnis, vel parum multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta, & promissa; interdum absque conuentione, ante vel post iustitiam, vel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum vendentes; quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes euadunt ditissimi, hæreditate quæ amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & attendantur hac arte quæsita restituere? Et eam? & quantum? & an teneantur restituere domus sede alijs sociata? quã opportune definemus sub finem commentarij, nu. 43.

Tertio, quòd qui ante hanc extrauagãt. huiusmodi sordes admiserunt apud sedem Apostolicam peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere, & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum: & ideo licet quoad illa extendantur ad præterita, quoad has tamen minimè, eo quòd lex nona quatenus est noua, non extenditur ad præterita, c. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constit.

Quarto, quòd hæc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura naturalia, diuina, vel humana, quibus antea illæ prohibebantur, & intelligenda, restringenda, & extendenda ad terminos illorum, & consequenter restringenda ad ea tantum, quæ per illa sunt prohibita, & illicita, & non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita. Tum quia, causa finalis huius extrauagant. videtur fuisse observantia illorum, cui obseruantiæ non est locus quoad illa; quæ in eis non includuntur. ergo in eis non erit locus huic: quia cessante causa finali, cessat dispositio cap. cum cessante. de appellatd. adigere. §. quãuis. ff. de iur. patronat. cum eis annot. Tum quia, constitutio, quę fit ad interpretandam aliam, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius, Authen. constitutio, quæ innouat. §. vnde verſic. in illis. col. 3. & clare sentit gl. quam putat singu. Cardin. ibi oppositio. 3. in clementin. statutum, in verbo consuetudine. de electio. addens, quòd eadem limitationes, & extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eam sequitur Felyn in capitul. 1. de iureiur. nu. 5. nam & referens se ad aliquid, intelligitur secundum illud. leg. in testament. ff. de cond. & demonst. & constat hanc extrauag. factam esse ad confernandum, & roborandum illa, vt intelligitur ex duobus prooœmiis *Ad innouandum, et addendum*. in ea contentis. Tum, quia lex non includit illud, ad quod mens, & ratio Authoris eius non se extendit, leg. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 3. & tradit Panormitan. congestum & Cumanum. de appel. in cap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de reſcri. Felyn. in capit. tua de iureiur. & mens, & ratio ſaltem coniecta authoris hu 11
ius extrauag. eſt vitare antea prohibita, eo
modo, quo antea prohibebantur, quod cla- 11
re indicat ver. *Sed hoc ſcelus*, huius extra-
uagan. in quo ponitur additionis pœnarum 11
prœmium, quatenus ſignificat eas adijci
ad exterminandum ea, quæ antea erant 11
ſcelera, & inerebuerunt, ibi, *Sed hoc ſcelus*
ita hodie in mores inductum, etc. & ibi, *Cupi-*
ditate improbi quæſitus, etc. inuidentur, & ibi, 8
Quidam, etiam talium operum, et inductam
pretio quæſtus affingant. & ibi, *Quæ cum peſſi-*
ma ſint. & ibi, *Tu eos qui tale aliquid aperuit*
animaduertendum arbitrari. Quæ omnia po
ſita in dicto prœmio, vnde finis, & intentio
Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred inſt.
cap. quia propter. de elect. palam ſignificat
authorem eius addere pœnas prædictas cõ
tra eos ſolos, & omnes, qui fecerint con-
tenta in ea, quæ illicita erant & mala, etiam
ante hanc extrauag.

Quinto infertur, quòd non omnis mu-
neris datio, & receptio hic prohibetur, ſed
ſola muneris notabilis, & facta ante iuſti-
tiam, vel gratiam malo, vel ſcandaloſo ani-
mo, vero, vel præſumpto, vt etiam infr. no-
tabil. 10. 11. & 21. & melius 26. dicetur.
notabilis inquam, ita quòd datio, vel pro-
miſſio eius ſit, vel præſumatur mortifera:
& quòd moueat, vel mouere ſolear notabi-
liter animum recipientis, vt in dict. notab.
10. & 11. probabitur.

minorem excommunicationem.

11 *Cardinales, et Epiſcopi incurrunt tres penas extrau. non autem 4. reliquas.*

11 *Cardinales non ligant regula cancellariæ di-*
ſa, licet lex generalis ſit.

11 *Cardinales ſunt partes ſcripti in duobus ar-*
Principis, et pars corporis eius.

11 *Lex generalis ligat omnes ſpecies, etiamſi ma-*
ior ratio militet in una.

QVarto noto, quod ſuper verbo (ex-
communicauit) cadit illud idem du-
bium, quod in prædicta extraua-
gant. prima, de ſent. excomm. ſuper verbo
(excommunicamus) prædictus Ioann. Mo-
nach. mouet, ſcilicet: An per has extrau-
gant. feratur maior, vel minor excommu-
nicatio? cuius mente amplexa, verbis au-
tem eius minus claris, & nimis confuſis o-
miſſis, ad probandum, quod de minori
tantum ſunt intelligendæ, facit, quod lex
pœnalis in dubio debet intelligi de pœna
minori argumento cap. in pœnis, de regul.
iur. lib. 6. cum ei per glo. annota, & ita cum
verbum (excommunicare) ſimpliciter pro
latum poſſit intelligi de maiori, & minori.
capit. pia. de excep. libr. 6. & hæ extrauag.
excommunicent ſimpliciter ſine vlla maio-
ris, vel minoris mentione, videri poſſunt in-
telligendæ de minori.

Contrarium tamen, & bene, ille deci-
dit per cap. pen. de ſent. excomm. quod ha-
bet, excommunicationem ſimpliciter pro
latam a Iudice, intelligendam eſſe de ma-
iori, & ad oppoſitum argumentum reſpon-
det, quod verbum (excommunicatio) ex
ui verbi intelligitur de maiori, per d. capit.
penult. Cui addo primum, quod prædi-
ctum c. pen. de ſent. excommunic. non pro-
bat efficaciter ſuum propoſitum; videli-
cet quod verbum excommunicatio ſimpli-
citer prolatum ſignificat maiorem tantum
excommunicationem, & non minorem.
nam loquitur de excommunicatione ſim-
pliciter lata a Iudice; extrauagans autem
noſtra de lata a iure, quo paſſim excõmu
nicatio minor ſimpliciter appellatur excõmu
nicatio. c. cum excommunicato. ca. ad men-
ſam. c. ſi qui frater. 11. q. 3. & c. ſuper. ex m
multis alijs, de ſent. excom.

Secundo, quod non ſatisfacit argumen-
to in contrarium per ſe inſinuato, & a no-
bis ſupra explicato ex reg. in pœnis. de re-
gul.

gu. li. 6. dicendo, quod verbum excommu-
nicatio vi verbi ſolam maiorem compre-
hendit. Tum, quia vis originaria, & ety-
mon verbi excommunicare, ſignificat ex-
pertem communionis facere, & etiam mi-
nor facit quem expertem communionis
ſacramentorum, capitu. ſi celebrat. de cler.
excommunic. minuſtr. & d. capitulo penult.
de ſenten. excommuni. Tum, quod ex-
communicatio videtur eſſe genus ad ma-
iorem, & minorem per d. capitulum pia. 9
iuncta gloſſ. in verb. ſpeciem, de excep. lib.
6. & quælibet ſpecies proprie continetur
ſub genere, iuxta dictum Bald. ab omni-
bus receptum in leg. ſecunda. C. de iure
aur. annul.

Addo tertio, quod etiam non videtur
ſatisfacere d. argumento Ioan. Maior. dum
in 4. ſentent. diſtinct. 18. quæſt. 1. colum. 1.
ſentit, quod verbum, *excommunicatio* non
eſt genus, ſed analogum ad maiorem, &
minorem, & analogum per ſe ſumptum
ſtat pro famoſiori ſignificato, vt homo
pro homine viuo, & non picto, & domi
nium pro directo, & non vtili. l. 1. §. qui
in perpetuum. ff. ſi ager vectig. vel emph.
pet. quam ad hoc citat Acetin. in l. 1. ff.
de teſtamen. colum. 5. & alij alibi. non in-
quam ſatisfacit, quia non reddit rationem,
quare ſit analogum, & non genus, cum po-
nere quem extra, communionem ſacra-
mentorum, vere ſit ponere quem extra
aliquam communionem: licet non ponat
extra omnem, cum in multis poſſit ei com-
municari, capitulo quoniam multos. 11.
quæſtione tertia cum gloſſ. & capitulo ſi
nere. & capitulo cum voluntate, de ſentent.
excommu.

Addo quarto: quod neque ſolutio-
nes Panormitan. in capitulo penultimo. ſa-
tisfacere omnino videntur, licet tertia ali-
quatenus tolerari poſſit.

Addo quinto, quòd conſonantius iuri
poſſit reſponderi, quod verba intelligen-
da ſunt ſecundum materiam ſubiectam, ca.
intelligentius. de verborum ſignific. & l. ſi
vno. §. 1. ff. locat. & ſecundum mentem di-
ſponentis, capit. final. de prob. & ea. cum in
illis eodem tit. libr. 6. & ex materia hatum
extrauagant. & ex mente earum authorum,
palam colligitur, eos de maiori ſenſiſſe,
quæ eadem ratio videtur eſſe vera decie-
dendi prædicti, capi. penult. cum enim iu-
dices nunquam in foro exteriori ſola mino
ri excommunicatione excommunicent,
nec vnquam maiori, ſine peccato morta-
li, vero vel præſumpto, iuxta capitu. nemo.
& capit. nullus. 11. quæſtio. 3 licet iura fre-
quenter excommunicent minori, pro pec-
cato veniali, merito præſumendum eſt iu-
dicem quoties excommunicat ſimplici-
ter, de excommunicatione maiore velle in-
telligere.

Addo ſexto, quod licet prædictum du-
bium Ioann. Monach. & ſupradicta, quæ
ad illud ſunt reſponſa, ſint neceſſaria, &
utilia quoad alia propoſita, non tamen
quoad has extrauagant. in quibus non ha
betur ſimpliciter, *Excommunicamus, et ex-*
communicauit. ſed etiam additur *Anathe-*
matizamus, et anathematizauit, & licet ver-
bum *Excommunicamus, et excommunicauit*
ſimpliciter prolatum a iure, ſæpe accipia-
tur pro minori tantum, anathematiza-
tio tamen, & anathematizare ſemper in
quacunque parte iuris de maiore excom-
municatione intelligitur, ut probat capitu.
cum non ab homine, de iudic. cum multis
aliis, quæ ibi poſt Ioann. Andr. Panormita.
& alios allegat Dec. numero 21. quod
non videtur conſideraſſe Ioan. Monach.
cum per illud proculdubio probetur præ-
dictam extrauagan. continere maiorem ex-
communicationem.

Addo ſeptimo, quod iure dici poteſt
verbum illud. *Excommunicamus*, Bonifacii,
& verbum, *excommunicamus*, Gregorii intel-
ligenda de minori excommunicatione,
quia quando canon habet illa duo ver-
ba *Excommunico, et anathematizo*, prius
intelligitur de minori, poſterius de maio-
ri, iuxta gloſſ. in dicto capit. cum non ab ho
mine, verb. *excommunicationis*, & multa alia
ibi allata per Dec. ubi ſupra, & merito:
quia debet euitari ſuperfluitas, cap. ſi Ro
manorum. 19. diſtinct. & cap. ſolitæ, de maio-
ri. iuncta gloſſ. in verb. *tanquam*, & conſe-
quenter, quod prædictæ extrauag. per ver-
ba *excommunicamus, et excommunicant*, in-
telligantur de minoris, per verba autem
anathematizamus, et anathematizant, etiam
de maiori.

10 Quinto noto ex verbo *anathematizant*,
iuncto verbo, *excommunicant*, quod aliud
eſt excommunicatio, aliud anathemati-
zatio. Tum, quia copula, &, quæ ponitur
inter

---

§ *SVMMARIVM.*

1 *Excommunicatio huius extrau. eſt maior, et un-*
de id clare colligitur.

2 *Excommunicatio ex ui verbi, et proprie maio-*
rem, et minorem includit.

3 *Species ſub genere proprie non includuntur.*

9 *Excommunicatio abſolute prolata, interdum*
pro minori, anathema uero ſemper pro maio
ri accipitur.

10 *Excommunicatio, et anathema differunt.*
numer. 9. non ut diſparata: ſed ut genus,
et ſpecies.

10 *Anathema qua ratione dictio Græca, ſimul eſt*
Hebræa, et duo ſignificat, et eſt ſpecies excom
municationis, quia eſt maior, et vnaquæque mi
nor, et omnis excommunicatio maior eſt ana
thema.

10 *Excommunicatio eſt genus ad anathema, et*

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter prædicta verba, significat esse diuersa per eam copulata, iuxta gl. notab. in rub. de iur. & fact. ignoran. & in cap. querelam. de simo. Tum, quia d. capit. cum non ab homine. de iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & postea anathematis mucrone feriri. Tum, quia capitul. excommunicamus 1. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam, &, coniungunt illa verba *excommunicamus, et anathematizamus, et* hæc est vna omnium sententia, licet in derivatione, & compositione verbi *anathema*. & in definitione, siue quidditate eius, diuersi diuersa doceant, qua in re Reuerendissimus Episcopus Segobiensis, illustrissimi Regis nostri Concilii præses, scripsit profundius, quam vlli alii, & quam nos, (quos Salmanticę de illis in d. capi. cum non ab homine. tractantes olim audiuerat) prima parte, §. 8. nume. 6. recepit. cap. alma. de senten. excommun. libr. 6. Cui, & omnibus aliis addo primo, me illi assentiri, quatenus ait anathema esse dictionem Græcam, quia id exerte testatur magnus ille noster Patriarcha Augustinus in capitulo 41. super lib. Nume. & etiã S. Thom. quem ipse non citat in cap. 9. ad Roma. & capit. 1. ad Galath. nec tamen dissentire, vt ille, eruditissimo Aleiato, qui in d. capit. cum non ab homine. nume. 106. affirmat, illum esse Hebręam, quin id etiam exerte testatur S. Hieronym. super epist. 1. ad Galath. per illa verba, *anathema proprie Iudæorum est*, quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari posse nobis videtur. Tum, quod inconuenit, vt vna, & eadem dictio sit duabus linguis diuersis communis, siue quod altera eam acceperit ab altera, vt multas accipit a Græca Latina, siue quia cum nomina significent ad placitum, primis authoribus illarum placuit, vt vna, & eadem vox apud ambas idem significaret. Tum, quod B. Augustinus non negat eam esse Hebręam, nec Hieronym. eam esse Græcam, & vrgenti, quod Hieronym. ait eam esse proprie Iudæorum, respondeti potest, eum sentire, illam origine, siue inuentione esse Hebręam, cui non repugnat eam esse vlii Græcam, & opponenti illa verba Augustini. *Origo huius verbi in Græcis ab ijs rebus, quæ sursum ponebantur in templis* respondeti potest, non esse intelligenda de origine, & inuentione dictionis sed de origine vsus eius apud Græcos, at Hebręa enim lingua, quę omnes alias præcessit, potuit hanc Græca mutuari, non contra a Græca Hebręa.

Addo secundo videri somnium id, quod dicit Ioann. Monach. vir alioqui vigilantissimus, in d. extrauagan. in glo. verbo, *anathematizamus*, scilicet anathema dici ab *ana*, quod est sursum, & *thema*, quadam figura quasi rotunda habente telum quasi extrantuersò, quę consueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iusta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quod quidditatem, & substantiam anathematis vtilius ad praxim omnibus aliis expressit S. Tho. in cap. 1. ad Galat. in hęc verba. *Anathema componitur ab ana, quod est sursum, et thesis positio, quasi sursum positio, et est ortum ex quadam antiqua consuetudine. Antiqui enim quando peccabant, et capiebant aliquam prædam, ab hostibus, quam nolebant conuertere in vsum proprium, suspendebant illã in templis, vel in aliquo loco publico ciuitatis, quasi separatam a communi hominum vsu, et consecratæ sue iustitiæ nominabant Græci anathema, et ex hoc moliebant consuescendo, quod omne illud quod excludebatur ab vsu communi, dicerentur anathematizatum, vnde dicitur Iosue 6. de Hiericho, et omnibus, quæ in ea sunt, quod Iosue mox anathematizauit ea; et ideo etiam hoc in Ecclesia voluerunt, vt illi, qui excludebantur a communi societate Ecclesiæ, et a participatione sacramentorum Ecclesiæ, dicebantur anathematizati.* hęc ille.

Addo quarto, quod verbum *anathema*, Canonum peritis duo significat. Alterum est actus faciendi, siue separandi Christianum a Christianorum communione, vt probatur efficaciter per cap. nemo. 1. 11. q. 3. ibi, *Anathema eli mortis æternæ damnatio*, & in cap. Engeltrudam. 3. quæst. 4. ibi *Anathema, quod separat a corpore Christi peregrinum esse.* & in capit. ad Apostolicę. de re iudicata. lib. 6. ibi. *Anathematis vinculo damnatum.* & per d. c. cum non ab homine, & omnia iura, quę ferunt, vel iubent ferri quę anathemate. Alterum, q significat est Christianus ipse sic separatus, q efficaciter pbatur per sedecim capitula Conc. Gang. posita in distin. 30. qua parte habet, vt qui illud, aut illud fecerit, sit anathem. in quo significatione etiam accipitur Iosue 6. ad Ro. 9. ad Gal. 1. & alibi sæpe.

Addo quinto, quod obiiciunt, quam communiter dicatur, dici posse, & debere quod excommunicatio differat ad anathematizationem accepto secundum predictam significationem, qua significat actum faciendi, anathema, siue separandi Christianum a communione. Primo quidem, quod excommunicatio est genus ad maiorem, & minorem, & ideo sæpe accipitur pro minori tantum, vt predictum est, anathema vero non est genus ad eas, quia nusquam significat minorem tantum.

Secundo, quod excommunicatio etiam est genus ad anathema, si quidem omne anathema est excommunicatio, sed non contra, omnis excommunicatio est anathema. nam, vt supra dictum est, excommunicatio minor est excommunicatio, cum tamen non sit anathema, quippe cum omne anathema sit excommunicatio maior.

Addo sexto, quod incaute videtur sentire Io. Monach. in extrauagan. & gloss. prędicta d. c. ad Apostolicę, & communis, quod excommunicatio maior simpliciter prolata sine alia solemnitate extrinseca, non dicitur anathema. Tum, quia definitio anathematis supra significata per S. Thom. & alia prędicata, conuenit illi. Ergo illa est anathema, quia cui conuenit definitio, debet conuenire, & definitum. l. 1. ff. de dol. & l. 1. ff. de testam. cum anno. ei per Bar. & alios. Tum quia id irrefragabiliter probant d. capit. Engeltrudam. 3. q. 4. & d. ca. nemo. 11. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hęc extrauagan. & illa Bonifacii inserta ipsi, & c. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. in quibus Pontifex Max. anathematizat, non vtendo solemnitate capit. debent. 11. q. 3. nec etiam candelarum succensione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia solemnitate extrinseca, quam suarum legum simplici editione, & promulgatione.

Addo septimo, quod incautius sentit prędictus Io. Monach. & prędicta gl. d. capit. ad Apostolicę, quibus communis connumeret, quod tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum solemnitate d. capitu. debent. Tum, quia id nullo iure probatur. Tum quia, ex eo sequeretur, quod nec istæ extrana. nec illa ca. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes bullæ Cœnæ, quæ ob illa appellantur anathema, & raro vlla alia dicerentur anathemata: nam nulla, aut certe rara excommunicatio nostra ætate fertur cum solemnitate illius capit. debent. cuius verba sunt, *Debent duodecim sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus. deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis.*

Addo octauo, ex his colligi, quod differitas inter excommunicationem, & anathema, siue anathematizationem, de qua in præmisso notab. quarto, non est illa quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus, & speciem.

Sexto noto ex illis verbis, omnes clericos, &c. quod hæc extrauagan. est generalis: quoad omnes personas Ecclesiasticas, & laicas, mares, & fœminas, plebeias, & nobiles, dignitate præditas, & non præditas, & consequenter esse verum id, quod ex eis elicit Io. Monach. videlicet hanc extraua. comprehendere etiam Episcopos, quia, & ipsi sunt vere clerici, capi. cleros. 21. distin. &c. perlectis. 25. diff. Nec obstat capi. quia periculosum. de senten. excommunicati. 6. quod habet, per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimantur: quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excommunicationem, quoad quam, & alias pœnas sub Canone generaliter eas infligente includuntur, iuxt. gloss. d. capitul. quia periculosum. recept. per omnes ibi, & vbique. An autem includantur Cardinales maioris dubii est, nam pro parte negante facit primo cap. 1. de sentimat. lib. 6. quatenus exprimit Cardinales, vt pœna illius generaliter, & vniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si nó fuissent expressi. & id tenet ibi Ioanne. Monach. author prædictæ gl. prædictæ extrau. quem Ioan. And. Domi. & Franc. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidẽ idẽ Io. Mon. in hæc verba,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cardinales vere sunt patricij scripti in diademate principis. Inst. quibus mod. iur. patr. sol. §. siturſam et pars corporis principis sunt eisdem in Consistorio assidentes. 6. q. 2 §. uerũ uer. si quis cum militibus, et C. ad legẽ Iul. maiest. l. quisquis. et ipſi dicuntur fratres principis præcæteris præsagatiua gaudentes, supra hac lib. de offi. delega. c officij. et exemendo a iurisdictione cuiuslibet ordinarij non videtur exiuere a potestate legati de latere missi. ergo minus videtur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem a se latam. Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior sententia est eorum, qui tenent Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, vt late tradit Ancha. consi. 296. incip. pro clarori. nu. 6. quem sequuntur Felyn. in cap. in eos. de hæret. & Gomez. qui alios citat in reg. Cancellariæ de idiomate. quæstion. 3. & in proœmio quæstion. 4.

Sed partem affirmantem, quod includantur, tenet idem Io. Monach. in prædicta gloss. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. nume. 2. Pro quo facit in primis, quod hæc excõmunicatio fertur in omnes clericos, & laicos, & constat Cardinales esse clericos, vel laicos, cap. duo sunt. 12. q. 1. immo, & simpliciter appellari clericos probat cap. Constantinus. 96. dist.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauagant. non videntur (vt supra dictum est nor. 4.) esse mala, quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant. n. ét Papam. c. sunt quidam. 25. quæst. 1. omnia enim subiiciuntur legi æternæ, vt monstrat Sanct. Th. 2. 2. q. 93. ar. fin. pro quo facit textus capi. quæ contra. sub finem. 8. dist. & capit. non licet. 10. dist.

Tertio facit, quod Canonum statuta omnes ligant. cap. 1. de constitut. & lex generalis, & pœnalis omnes species non exceptas comprehendit, etiamsi maior ratio suadeat comprehensionem vnius, quam alius. l. 1. §. quod autem. ff. de al. iuſ. quem in hoc citat Dec. in consil. 4. num. 1. & alibi sæpe, & probat etiam capit. solitæ. de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali venit Abbatissa. capit. quoniam. de simo. & appellatione clerici Cardinales. capi. 2. de cler. non resid. quod imponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubr. loquente generaliter de clerico non residen. At prædicta Extrauagant. non solum generaliter, sed & vniuersaliter disponit per illa verba, *Omnes clericos, &c.*

Quarto, quod secũdum mentem omnia Cardinales ligantur per illos Canones generales, c. in nomine Domini, 23. distinc. cap. siquis pecunia. 79. distin. capitu. siquis suadente. 17. q. 4. & ca. omnis. de pœnit. & remiſ. & cap. fœlicis. de pœn. lib. 6. & clem. si quis suadente. de pœnis, in quibus tamẽ non exprimuntur Cardinales.

Quinto, quod communior resolutio videtur illa, quam colligit Gome. in proœm. reg. Cancel. q. 4. videlicet, quod Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala; qualia sunt prohibita per prædictum canonem, si quis suadente, & alios similes supra citatos: licet sub regulis Cancellar. odiosis, disponentibus de iis, quæ per se non sunt mala, non comprehendatur ex stylo, & consuetudine Curiæ potius, quàm iure.

Sexto, quòd receptior vt opinio Pan. in c. ecclesia. 2. de electio. dicentis eos comprehendi sub gñali lege, c. de multa. de pbendis, quod probatur per extrauag. execrabilis. de pbend. quatenus excipit eos, expresse significans alias comprehensum ibi. in quod ipsum faciũt oia iura generalia, odiosa, & pœnalia, in quibus exprimuntur Cardinales, quod ea ratione fieri videtur, quòd alioqui sub illis non includerentur. de quib. est c. 1. de scismat. lib. 6. c. de refor. Concil. Trid. sess. 25. & extrauag. circa. & extrauag. decori Pii V. & extrauag. S. D. N. Gregorii XIII. Deo sacris, quas citauimus addendo eis quasdam annotationes in comment. de regularibus, ca. statuimus. 19 q. 3. num. 54.

Quibus pro vtraque parte huius antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, non posse defendi vtrumque dictum Ioan. Monach. scilicet, quòd prædicta extrauagant. includat Cardinales, quod air in gloss. eius: & quod prædictum capitul. 1. de scismat. non comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset, immo probabilius contra posset dici, illam extrauag.

non

non comprehendere illos, & prædictum cap. comprehensurum fuisse, etiamsi non fuisset expressi. Tum, quia predicta extrau. videtur exorbitantior, & quadã tenus minoris authoritatis, quia extra corpus iuris posita, & sine fratrum consensu, & consilio facta. Tum, quod nulla ratio reddi possit, cur Cardinales comprehendãtur sub capitu. si quis suadente. 17. q. 4. & sub alijs supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. c. 1. licet non ex primerentur, cũ tamen prædicta ratio reddi possit, quare non comprehenderentur sub illa extrau.

Secũdum, quod maior adhuc ratio reddi potest, cur Cardinales nõn includantur in hac extrauag. quam ille Bonif. videlicet, quod illa solam excommunicationis, & nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum, & officiorum, etiam sæcularium, infamiæ, & inhabilitatis, & non vtcunque, sed ipso iure, & quod valde absurdum, & insolens videretur, quod tanti Ecclesiæ principes ipso iure priuarentur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, & inhabiles ad omnia beneficia, & officia, propter solam vnam actionem iis extrauagantem, & nihil absurdum, & insolens cõsequeretur, eo quod inciderent in excommunicationem illius extrau. & in pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, cum ordinarie incidant in excommunicationem canonis si quis suadente, & prædicti capitulo 1. & aliorum canonum generaliter excommunicantium supra citat. secundum omnes, qua ratione forte idem dici posset de Episcopis, quorum depositio soli sanctæ sedi Apostolicæ reseruata est. cap. nullius. & capitul. duodecim. 5. quæstion. 4. & capitulo 4. de reformatio. Concilii Trid. sess. 24.

Tertium, quod probabile videtur, dicere, Cardinales quidem vt alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea sint contra ius naturale, vel diuinum, aut aliud Conciliare, vel Papale, quo ipsi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, & etiam quo ad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ est pœna rationabilis, & quasi ordinaria in huiusmodi materiis, & consequenter quo ad pœnam arbitrariã ordinariam extra ordinem inferendam, & restitutionem rei sic iniuste acceptæ, quæ verè non est pœna; non tamen quoad prædictas pœnas rigidas, priuationis ipso iure beneficiorum, officiorum, & inhabilitatis ad ea, quæ videtur extraordinarie, rigorose addita, non solum ad castigandum delinquentem iuxta mensuram delicti, q fieri præcipitur Deut. cap. 6. & capit. non adseramus. 14. q. 1. sed potius ad terrendum, & arcendum alios; eo quod multis grassantibus opus sit exemplo, l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnit. attento quòd hæc extrauagant. valde similis est regulis Cancel. nisi qua parte est perpetua, & illæ temporales, vt io 1. not. dictum est, eo quòd hæc videtur facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium, & quod solum respiciat acta apud sedem Apostolicam: & ita sicut regulæ Cancellariæ odiosæ de stylo, & consuetudine non ligant Cardinales, ita nec ista debeat eos quo ad hunc rigorem ligare. Salua S. D. N. & cuiusque alterius iustiore sententia.

SVMMARIVM.

11 *Actiones has faciens per alium incurrit has pœnas.*

12 *Consulere quis dicatur.*

SEptimò noto ibi, *Vndecunque* alios, &c. quòd hæc extrauag. est generalis, & vniuersalis quoad loca originis, domicilii, & habitationis personarum prohibita in ea facientium, & consequenter non solum includuntur orti in vrbe, & oriundi ab ea, sed etiam inhabitantes eam, & reliquam Italiam, Hispaniam, Galliam, & quæuis alia regna: qui enim vndecunque dicit, nullum locum excludat. c. vndecunque. 56. dist. ar. c. solitę. sub fi. de maio. & obed. ca. si Romanorum. 19. dist. & leg. 3. ff. de offic. præsi. Quod certum quidem est quoad eos, qui personaliter constituti apud Sedem Apostol. faciunt per se in eis prohibita. Quid autem de iis, qui approbant ea per alios, præsertim absentes, & quid de iis, qui approbant ea per alios facta nomine suo? Et pro parte quidem negante facit primo, conclusio posita, & probata in Manual. nostro Confess. c. 27. num. 51. videlicet, quod mandans facere aliquid

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non dicitur vere facere illud, & ideo regulariter pœna imposita contra facientem nõ habet locum in mandante, vel consulente, nisi contrarium exprimatur, quod argumentum licet vrgeat quoad extrauagan. præfatam Bonifacii innouatam per hanc, contra tamen hanc innouantem parum vrget, quoniam hæc extendit illam ad omnes consulentes, auxiliantes, & fauentes, quorum de numero sunt, qui rogant, & mandant, & pecunia iuuant ad faciendum prædictas actiones, nam vt in dict. Manual. capit. 27. num. 52. diximus, consulere dicitur quicunque monet, persuadet, aut precatur, vt illud faciat, secundum Bart. in leg. non solum. §. mandato. ff. de iniu. immo & qui instruit, aut propnit vtilitatem inde sequuturam, secundum Innoc. recep. in cap. ad audientiam. de homi. Quare arbitror etiam includi.

SVMMARIVM.

13 *Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. sunt hæ 16. & vna omissio.*

13 *Præcepta decem legis veteris, sunt tam naturalia, & durant, licet ceremonialia, & iudicialia expirarint.*

13 *Actiones prædictæ non secuto effectu, hic puniuntur.*

14 *Conatus ad delictum, non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur.*

15 *Excommunicatio nulla, nec irregularitas, vel alia pœna ipso iure imposita pro aliquo facto incurritur a conante facere illud, nisi faciat, vel etiam pro ipso conatu imponatur.*

15 *Consulens, vel mandãs aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, vel nisi princeps aliter prohibeatur consulere, vel mandare, sicut facere.*

15 *Appellans a Papa ad futurum Cõcilium excommunicatur bulla Cœnæ, & ad consulens excommunicato Papalis, sed non bullæ Cœnæ, & ratio eius.*

13 OCtano noto ex illis verbis, Qui ali quod pactum, & sequentibus, sedecim actiones, & vnam omissionem, ob quarum quamlibet incurruntur pœnæ per hanc extrauagant. statuæ, quarum secundum ordinem litteræ, Prima est pactio. Secunda promissio. Tertia promissionis acceptatio. Quarta datio rei promissę, vel in pactum deductæ. Quinta receptio rei promissæ, vel in pactum deductæ. Sxta promissio facta tertio, in vtilitatem impetraturi. Septima acceptio talis promissionis. Octaua datio pro militia, &c. sine promissione, & pactione. Nona receptio ob eandem causam sine pacto, & promissione. Decima, omissio denunciationis huiusmodi criminis sciti intra triduum. Vndecima, vti sic adepti. Duodecima, nundinatio sordida expeditionum. Decimatertia, ambitio sordida obtentionum. Decimaquarta fictio mendax pactionis pretii. Decimaquinta, auxiliari. Decimasexta, consulere. Decimaseptima, fauere; de quibus dicemus, ex quibus verbis colligantur. In quod clarius faciendum, præsuppono primo, quod omnia præcepta Decalogi contenti ius morale Diuinum veteris legis, & consequenter naturale, vt probat Sanct. Thom. 1. 2. q. 100. art. 12 & 3. & 2. 2. q. 122. art. 1. & ante illum Gratian. in §. fi. 6. distin. quarenus habet, ideo præcepta moralia veteris legis non expirasse a passione Christo, quia sunt naturalia, quę ceperunt ab exordio rationalis creaturæ, vt ipse ait 5. dist. in prin. & permanebunt in perpetuũ, & ita quicquid est contra prædicta decem præcepta, vel contra principia numerialia, vnde illa inferuntur, vel contra necessario consequentia eorum per rationem naturalem sapientum, sunt contra ius morale, Diuinum, & naturale, alia vero, quæ non sunt contra prædicta decem præcepta sunt contra legem humanam, licet aliqua rationi naturali nitantur, vt pulchre declarat S. Thom. 1. 2. q. 95. art. 2.

Secundo præsuppono, illationem quartam superius notabil. tert. factam, & probatam videlicet, quod punita per hanc extrauagant. sunt intelligenda puniri, quatenus per iura naturalia, diuina, vel humana antiquo iure prohibita, & non quatenus iuxta illa sunt licita, per adducta ibidem.

Tertio, quod ad incurrendas huius extrauagan. pœnas sufficit pactio, vel promissio, vel acceptatio promissionis, licet non consequatur implementum, nec vlla datio, nec acceptio, quia ad verificationem disiũctiuæ sufficit alteram partem verificari, l. si heredi plures. ff. de cond. inst. & §. si plures.

plures. Instit. de her. inst. & in c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. & extraua. hęc solum alternatiue requirit pactum, vel promissionem, vel dationem, vel receptionem ex aliquo illorum, & ita sufficit vnum illorum intercenire, vt sic locus pœnæ, & consequenter promissionem sine datione, & pactum sine receptione. Cui consequens est a fortiori non requiri obtentionem iustitiæ, vel gratiæ, sed sufficere, vt aliquod prædictorum fiat ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus vt qui per prædictos modos obtinuerit iustitiam, vel gratiam, incidat in eas, sed qui prædictis modis ad ea obtinenda vsus fuerit, incidat in eas, & ita sufficit fecisse id ad illum finem, licet ille non consequatur.

Secundo, quod, vt proxime dictum est sufficit pactum, vel promissio de dando, licet non detur quod promissum est.

Tertio facit lex quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. transla. in ea. quisquis. de pœn. dist. 1. quatenus habet, ineuntem fœdus contra Imperatorem, vel de nece suorum Senatorum cogitantem, incidere in pœnas criminis læsæ maiestatis.

Quarto, quod conatus corrumpendi Iudicem punitur, etiamsi non sequatur corruptio, secundum Baldum in authentic. nouo iure. C. de pœnis iud. per textus leg. Imperator Seuerus. ibi, Tentauit. ff. de iure fisci.

Quinto faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. distinct. 1. ad probandum, quod votum, sine desiderium, propositum, & attentatio pro facto reputãtur. ca pitul. dixi, capitul. magna. capitul. si quis non diem sapere. capit. quisquis. §. si quis cum telo.

Sexto, quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus per prædicta, & alia, per quæ hoc redigit in regulam Fel. in illo aureo tracta. Quando conatus, &c.

Contra hoc tamen facit primo lex cogi- 14
tationis pœnam nemo meretur. ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratia. vbi supra, scilicet leg. sobrietatores. ff. de var. & extraor. crim. qua mimus punitur sollicitans nuptias alie nas, quam corrumpens, & lege vulgaris. ff. de furt. quæ probat volentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & leg. prima §. hæc verba. ff. quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad vtendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo facit lege si præses. & lege de interpretatione. ff. de pœn. & capitul. in pœnis de regul. iuran. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, quòd committens, & tentans de linquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia, ductus, non persecit eum posset persicere, lege qui falsam. ff. ad leg. Corneliam de falsi quam in hoc citat glos. in l. qui ea mente. ff. de furt.

Quarto, quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur, quando id factum nemini nocet, secundum Anna. in c. 1. num. 14. de crim. falsi. dicentem, passim Aduocatos vti doctrina illa, quę colligitur ex l. damus. iunc glos. C. de falsi. quod nunquam quis incidit in pœnam falsi propter falsum, si falsum nulli præiudicet, pro quo facit capitul. ego N. ibi *Ad damnum esse* iunc. glos. de iureiur. & in casu huius extrauag. iustitia obtenta, vel gratia, sine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet. ergo conatus ad illas impetrandas non est puniendus.

Quinto, quod conatus non sufficit ad incurrendam pœnam ipso iure impositam, extra crimina atrocissima, per ea, quæ late tradit Felyn. in dict. Tract. quando conatus, &c. numero sexto: & in nostro proposito agitur de pœnis ipso iure incurrendis.

Sexto, quod nec pœna excommunicationis, de qua hic agitur, nec aliæ censuræ ipso iure impositæ, incurruntur ob conatum non sequuto effectu quæ est communis sententia collecta ex glos. cap. si vero. &c. in audientia. & adnot. eis de sen. excom. sicut nec irregularitas, iuxt. glos. capit. si aliquis. de homic. & tradit. a nobis in Manual. Confess. cap. 27. numero 193. & 210. & in casu proposito agitur, de incurrenda excommunicatione.

Ad hæc omnia respondetur concedendo, quod pœna imposita facienti aliquod delictum in dubio non ligat eum, qui tentat, & conatur facere illud, nisi sequuto 15
eo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo,& conſequenter, quod ſi pœna extrau. imponeretur obtinenti male iuſtitiam,vel gratiam, non comprehenderet paciſcentem, & promittentem dare ob iuſtitiam, vel gratiam, obtinendam, niſi ea obtenta, ſed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia immo, imponitur facienti aliquid ex ſedecim ſupra collecti ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna impoſita facienti ad conantem facere,& non facientem, ſed de pœna impoſita ipſi conanti, & attentanti id facere, quo caſu qui ſolum conatur, illam incurrit,iuxt.leg.ſi quis non dicam rapere. C. de Epiſ. & cle.& d.l. quiſquis. C. ad leg.Iul.mai. Quod confirmatur primo, per illa,quæ in dicto Man. vbi ſupra poſuimus in hæc verba. *Adde refert,an diſponens loquatur principaliter de faciente, & ſecundario de mandante,& conſulente, aut principaliter de omnibus, quia priori caſu nõ incurrit excommunicationem conſulens, aut mandans, antequam fiat opus. Vnde mandans cuipiam etiã centies percutere clericum non excommunicatur, donec percuſſio ſequatur, & nunquam, ſi ea nunquam ſequatur.ar.notatorum in d.cap. mulieres.de ſenten.excomm.In poſteriore vero ſic.nam qui mandat interficere aliquem per aſſaſſinos, ſtatim, etiam non ſecuta morte,eſt excommunicatus,c.1. de homic. lib.5.quia aque principaliter excommunicat mandantem,ac occidentem,& Religioſus,qui concionatur animo retrahendi audatores a ſolutione decimarum, eſt excommunicatus, quamuis audatores non retrahantur,clementin.ſupientes.§.1.de pan.* Cum igitur pœna huius extrau.non imponatur principaliter obtinenti iuſtitiam, vel gratiam, & acceſſorie facienti aliquam præfatarum actionum, immo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, vel facienti iuſtitiam,vel gratiam, ſi non agat aliquã præfatarum ſexdecim actionum: nam frequenter contingit in Papa, & multis Illuſtriſſimis Cardinalibus, & aliis ſinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, facium gratiam, vel iuſtitiam inducti ad id per actiones præfatas ſibi ignotas, quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, vel conceſſione, & ideo ſiue ſequatur illa, ſiue non,ſunt peccata, quæ debent puniri, & iuſte per hanc extrauagantem puniuntur.

Secundo, per ea quæ diximus in d.c.27. numer.58. ſcilicet, quod licet per bullam Cœnæ S. D. N. non ſit excommunicatus conſulens alicui, vt appellet ad futurum Concilium, niſi ſecuta appellatione, eſt tamen excommunicatus per extrauagantes Pij ij. & Iulij ij. quas citat Sylueſt. in verb. excommunicatio. in fin. quia S. D. N. principaliter excommunicat appellantes, & acceſſorie conſulentes, extrauagans vero prædicta principaliter excommunicat etiam conſulentes, quarum vecba huc pertinentia ſunt hæc, *Quicunque decreuerint,conſuluerint, ſeu deliberauerint, ſeu alicui dicta approbauerint, conſilium aut auxilium dederint, vt ad futurum vniuerſale Concilium a nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus contra prædictam conſtitutionẽ appellare liceat, poſſit, vel debeat.*

SVMMARIVM.

16 *Pactio pro iuſtitia,vel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, & quam ob cauſam facta hic puniatur,eſt contra ius naturale,vel humanum antiquius iſto.*
17 *Pactio pro decreto arbitrario Iudicis puniatur hic.*
17 *Pactio pro iuſtitia,vel gratia facta cum Papa interdũ mala,vt ſimonia,ſed ſemper immunis a pœna, ſicut illa.*
18 *Pactiones cum Monarchis pro gratijs facilẽs an ſemper licitæ.*
18 *Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus.*
19 *Pactio pro auferenda, vel differenda iuſtitia includitur ſub pacto de obtinenda illa.*
19 *Iuſta cur dicatur ſententia Iudicis iniuſta.*

NOnõ noto, quod prima prædictarum 16.actionum, ſcilicet pactio, colligitur ex illo verbo, *pactum*, quæ eſt pactio,de dando aliquid magnum,vel parvum pro iuſtitia, ſiue gratia, pro ſe, ſiue pro alio, in cauſis vel iudiciis, ſeu aliis per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque aliis modis apud ſedem Apoſtolicam obtinenda. Ad cognoſcendum autem,an iure naturali diuino, aut humano antiquiore iſta extrauagante prohibeatur, aduertendum eſt, quod illa poteſt fieri quatuor de cauſis. Prima, ad corrumpendum Iudicem. Secunda, cauſa conſequendi quod cupit, non conſiderando, an ſit rectum, nec ne. Quarta, cauſa redimendi modeſtiã ſuper

ſuper iure iam quæſito. Si fiat prima de cauſa in criminalibus, ex parte daturi eſt contra ius naturale, quia nititur inferre per ſe, vel per alium nocumentum iniuſtum perſonæ proximi, quod verat illud præceptum quintum Decalogi. Exod.20. *Non occides*, iuxta declarationem eius poſitam a nobis poſt S.Thom. & alios in Manu. noſtro Confeſſ.c.15 num.1.ſ.quod ille frangit præceptum de non occidendo, qui ob vindictam, vel aliquem alium reſpectum iniuſtum,publicum, vel priuatum,aut procurat, aut operatur aliquod detrimentum perſonale, aut corporale notabile proximi. ſi autem id faciat animo flectendi ad iniuſte abſoluendum, peccat contra octauũ præceptum, *Non dices falſum teſtimonium*. Exo.20.contra quod peccat omnis, qui dicit mendacium pernicioſum, vel procurat, vt alius id dicat iuxta declarationem a nobis poſt alios poſitam in d. Man.ca.18. num.1.ſcilicet, quod per præceptum octauum Decalogi principaliter prohibetur latio falſi teſtimonii iudicialis, vel relatio veri, & ſecundario omnis ſignificatio inordinata verborum,ſignorum, & factorum, & Iudex pronuncians quempiam eſſe abſoluendum, qui vere condemnandus eſt, mentitur pernicioſe, ſaltem contra Remp. cuius intereſt, vt crimina puniantur, l.ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. capitul. vt famæ. de ſentent. excommunicat. & etiam contra priuatum accuſatoris, vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmii alias quærendi, vel expenſarum,laborum,vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem in ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. *Non facies furtum.* Exod.20. contra quod peccat omnis, qui per ſe, vel alium infert, vel inferri procurat damnum proximo ſuo in reb. externis, iuxta declarationem a nobis poſt alios poſitam in d.Manua. cap.17.num.2. Et qui Iudicem nititur per pactionem dandi corrumpere in ciuilibus, ſiue ad male abſoluendum,ſiue ad male condemnandum,procurat inferre damnum proximo, actori, vel reo, vt palam eſt. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præſuppoſitum,not.8. conſequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primã cãm,i. ad corrũpendũ eũ,ſiue in criminalibus,ſiue in ciuilib.tranſgredi ius naturale. Pactio vero facta ob cauſam ſecũdam,ſ. vt Iudex rectam iuſtitiã faciat,vel citius quã alias faceret,ſine alius præiudicio, non eſt vere prohibita regulari iure naturę,quoad forum interius,nec quo ad forum exterius,ſi de tali animi eius ſinceritate in eo cõſtaret, qm id non eſt contra aliquod præceptum Decalogi, neq. contra principia,neq; cõtra conſequentia eorũ ne ceſſaria. quæ tria cõplectũtur oia iura naturalia, per d.primũ præſuppoſitum. eſt autẽ præſumptiue contra ius naturale,& humanum,non ſolum iſtius extr. ſed ẽt contra an tiquius,poſitũ in l.2.§.ted ſi dedi.ff.de condi.ob turp. cau. eo q; præſumitur facere id cauſa corrũpendi Iudicẽ, vt probatur ibidẽ in verbo, *Corrumpere videtur*, adiuncta illa theoria Bart.recep.in l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſuc nu.5.ſ. quod verbũ, *Videtur*, ſignificat fictionem, vel præſumptionem,& quia legi fundatæ in præſumptione, cui veritas eſt contraria, non eſt locus in foro interiori,iuxta c.humanæ.22.q.5. & not.c.ix qui.& cap.tua. de ſponſalib. conſequitur, non eſſe locum illi iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de ſecunda cauſa facta,& conſequenter nec iuri huius extrauagant. per ſecundum præſuppoſitum, & latius per illationem 4.notab.3.num.5.Dixi, *Regulariter*. quia ſecus eſſet de pactione dandi aliquid pro iuſtitia facienda in ſpiritualibus, pro quibus acquirendis etiamſi aliquo iure debita ſint, nullum pretium dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri poteſt,c. quam pio.1.q.1.cap. 6.de pact. Et facta, eſt contra ius naturale conrentum in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniuſtam vſurpationem,ſecundum S. Auguſtinum in capi.pœnale.14.q.5. qua ratione appellatur fur, & raptor, qui per ſimoniam aliquid quærit, capi.ordinationes.1.q.1. vede gloſſ memb. in capit.vendentes.1. quæſt.3. dixit eſſe ſimoniam dare aliquid Indici pro iuſtitia facienda circa ſpiritualia, intellige, quærenda. nam ſuper iure quæſito aliquando dari poſſe mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia cauſa, ſcilicet ad perſuadendum Iudici quod cupit, non conſiderando, an ſit iuſtum necne, eſt prohibita iure naturali, quia non ſolum eſt contra ius naturale, nelle quem accipere id quod ſcit eſſe alienum, ſed etiam velle abſolute

Universidad de Deusto
Biblioteca

accipere pro suo, quod dubitat, an sit tale, absque recto iudice, vel consultore, contra regulam de eligendo tutius in dubijs, iuxta capi. inuenit. de sponsal. & capit. si quis autem. de pœniten. distinct. 7. vbi nos hæc hoc tradimus, & qui paciscitur dare Iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat sententiam, non considerando, an sit iustum nec ne, quod cupit, æquipollenter vult absolute habere pro suo illud, de quo dubitat, an sit suum, & sub Iudice lis est, Pactio vero facta ob quartam causam, videlicet, ad redimendam vexationem, quam patitur super iure iam quæsito, vere non est contra ius naturale, quia non est contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec necessario consequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia iura naturalia per præsuppositum primum, notab. 8. neque vere contra, aliud humanum antiquius, hac extranaganti, tum argum. c. dilectus 1. de fim. Tum, quia conseruatio sui, & suorum iure naturali est licita, l. vt vim. ff. de iust. & iur. & l. 1. & tot. tit. de iust. adiunct. c. olim. & toto tit. de restit. spol. & capi. dilecto. de sentent. excomm. l. 6. ex quibus ortum est illud Catonis, *Rem tuam custodi*. vnde singulariter dixit Panor. supra citat. in 3. notab. in capitu. cum ab omni. de vita, & honest. cler. numer. 8. quod qui dat aliquid Iudici, de cuius constantia in recto probabiliter dubitat, vt perdet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, si id in eo contineret, quod tamen arbitror limitandum esse, vt procedat, quando bona fide, & iusta ratione credit esse rectum id, in quo illam constantiam procurat, alias secus: quia in dubijs tutior pars eligenda est, per supradicta. Per cuius Panormit. dicta significatur, prædictam pactionem præsumendam esse contrariam iuri antiquo humano. de quo in d. l. 2. de cond. ob tur. caus. imo, & contra ius naturale per prædicta, si non constaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendum est, eum qui facit pactionem prædictam ob prædictam quaretam causam, vere in foro conscientiæ non incurrere pœnas huius extranag. præsumptione tamen sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo constaret, & consequenter inferri posset ratio excusandi saltem in foro conscientiæ, a pœnis huius extranagan. eos, qui paciscuntur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernant aliqua, quorum iustitia, & rectitudo ipsis est comperta, quia hæc extranagan. data ad obseruantiam iuris naturalis, & antiqui, non vendicat sibi locum in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secundo presupposito, per prædicta in notab. 3.

Addo prædictis primo, quòd hæc omnia dicta de pactione dandi aliquid Iudici pro iustitia facienda, etiam vendicant sibi locum in pactione dandi aliquid alicui tertio, qui eam sibi fieri procuret.

Addo secundo, quod eadem omnia, quæ dicta sunt de pactione dandi aliquid Iudici, vel tertio, habent etiam locum in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret, & consequenter in pactione dare aliquid summo Pœnitentiario, Vrbis Vicario, aut alii potenti facere aliquam gratiam apud Sedem Apostolicam pro ea faciendo, vel alicui tertio, vt sibi, vel alij eam ab illis procuret.

17 Ex quibus omnibus infertur primo, & paciscens aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrarium, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid. ff. de iudic. quale est aliquando dare, vel non dare dilationem, & dare maiorem, vel minorem, differre vel anticipare sententiam definitam, vel interlocutoriam, deferre vel non deferre appellationi, & differendo dare apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc statutum in c. ab eo. de appell. libr. 6. & reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam constitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas quia licet forte negari posset, id dari pro iustitia facienda, quia est arbitrarium, non tamen negari potest, quin detur saltem pro iustitia, vel gratia facienda ab inferiore Papa quod est valde quotidianum.

Secundo, qd nõ abs re repetitum a supra verba illa, *Inferiore Papa*, quia qui est ipso paciscereter, vel aliquam aliam actionem per hanc extranagantem damnatam faceret, peccaret quidem, quia parte illa esset contra ius naturale, vel diuinum, cui etiã Papa subesset, sed non quatenus esset cõtra ius solum humanũ, sed siue peccaret, siue non, minime

mè incurreret pœnas huius extrana. per ea, quæ de committente simoniam cum eo, diximus in nostro Manua. c. 23. numer. 108. in hæc verba, *De committente simoniam cum Papa dico primo, secundum S. Thom. communiter recept. 2. 2. q. 100. artic. 1. Papam posse committere simoniam prohibitam, quia simonia est, hoc est prohibitum iure diuino? quia ei subest, e. sunt quid. tam. 25. q. 1. non autem simonia, quia prohibita est, id est prohibitum tantum iure humano, de quibus supra numer. 110. quia non subest ei saltem quoad vim coactiuam, l. princeps. ff. de leg. capitul. proposuit. de concess. præben. Secundo, quod eadem ratione non potest efficere, quod alius, qui iure diuino est simoniacus, non sit talis. Tertio, quod Papa nullam præmium iure humano statuam contra simoniacos, etiam qui sunt tales iure diuino, incurrat: & quod potest facere, ne alius eam incurrat: quia omnes tales indulta est iure, cui non subest ipse, & potest alios eximere per prædicta. Quarto, quod authoritas eius eximit a pœnis simoniæ omnes, qui cum eo, vel cum consensu eius faciunt vllum, qui alias esset simoniacus: esto quod expresse eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simoniæ; quia quoad pœnas eadem ratio militat in vtraque; & ideo quicquid dicat Pan. in §. qui vero. ca. extirpanda. de præben. sub fin. & Felyn. cum limitans in c. de cetero. sub fi. de re iud. veritas habet, quòd non eximit a culpa, sed tãtũ a pœna simoniæ iure diuino prohibita, & a culpa, & pœna simoniæ iure tantũ humano prohibitæ, tũ per prædicta tũ per l. quidam. ff. de re iud. Idem Vlpianus. ff. de excusat. tuto. & earum, quæ de certa scientia Principis veniũt, & communius dicuntur ab aliquos late citat Felyn. in capitul. cum inter. de exceptio. tum per stylum Curiæ, qui hoc seruat, vt fatis testatur Cassador. decision. 2. de simon. qui facit mi. 5. quam grauis. de crim. fal.* hæc ibi.

Tertio infertur, quòd proximè dicta procedunt in paciscente cum ipso Papa, seu de consensu, vel beneplacito eius, cum inferiori; secus tamen est de illo, qui paciscitur cum alio inferiori eo, sine consensu, & beneplacito eius; etiamsi gratiam, vel iustitiam obtinendam ipsa sua Sanctitas facere deberet. Tum, quia Papa non purgat sordes, quas ignorat interuenire, argu. c. postulasti. c. super litteris. cum eis annot. de rescript. Tum, quia bona pars causæ huius extranag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promissio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per se, vel per alios plurimum apud ipsum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iustitiæ, nescientes, vel nescire volentes id non licere: scio enim quosdam viros insignes, qui id à me scire voluerunt ante hanc extranag. desijsse lucrari multa centena scuta.

18 Quarto infertur, iustum locum se hic offerre ad disputandum, an sicut Papa circa spiritualia peccare potest, vt prædictum est, admittendo simoniam iure naturali, & diuino prohibitam, sic etiam alij Monarchæ circa temporalia peccare possint, indulgendo suis subditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prædicta, & id genus alia, in damnum suæ Reipub. & aliorum subditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant sum ærarium bellis iustis, facinoribusque præclaris gerendis vtile, & necessarium; ne sua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis, & insolentibus indictionibus, & superindictionibus opprimerentur. Sed ne cessitas quantocyus respondendi dubijs circa hanc Extranagantem propositis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi possit è nostro Manual. Confess. capit. 25. a nu. 1. in 11. vbi post S. Thom. in libr. de regim. Princip. de peccatis Regum agitur: solum dicam meminisse me aliquando interrogatum ab illo multis nominibus de nomine Christiano benemerito, Serenissimoque Infante Portugaliæ Ludouico, respondere, rem sua pietate Christiana dignam facturum, si suum animum in omnes iuuandos regiè propensum cohiberet a petendis a fratre suo Rege nulli pietate secundo, gratiis pro sibi se commodantibus etiam benemeritis; ne se Rex pientissimus per opera liberalitatis alioqui sanctæ, sed voluntaria, facultate opera iustitiæ necessaria in ære alieno soluendo exercendi primaret. Quem notissimum est postea, vno anno antequam vita defungeretur, magno summatum exemplo, bonam suæ (quæ maximi pretij erat) supellectilis partem, quo sua debita exolueret vendidisse, & familiam, quæ sibi erat amplissima, in ordinem redegisse, & merito quidem: quia Iustitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia, Phœbo, l. mulier bona. ff. de iure dot. ca. non est putan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

da. 1.q.1.c.forte. & cap.denique. 14.q.5.

19 Quinto infertur, posse cuipiam videri verum illud Ioan. Monach. in d. extranag. in gloss. verb. *Sub generalibus*. hanc extraua. non includere eum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda, vel differenda iustitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro iustitia obtinenda, & is non videtur dare pro illa obtinenda, sed pro differenda, vel auferenda, quod est longe diuersum, & a diuersis non fit illatio, l. Papinianus. ff. de minor. & c. ad audientiam. de decim. maxime in penalibus cap. pœne. de pœnit. dist. 1. & l. si de interpretatione. ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius. Tum, quod non est verisimile Pontifices Max. & æquissimos, voluisse minus punire illos, qui dant, vel promittunt pro sententia iniusta, qualis est qua iniuste auferitur, vel differtur vera iustitia, quam eos, qui dant pro sententia iusta consequenda, pro qua tamen, saltem interdum incurruntur, vt prædictum est, & mens est potius attendenda, quam verba, c. Marchion. 1.q.1. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 1. Tum, quod obtinere vt differatur, vel auferatur iustitia vnius, 20 est obtinere iustitiam saltem in aliquo, altero, vt palam est. Tum, quia non solum sententia æqua appellatur ius, vel iustitia, sed etiam iniqua, l. ius pluribus modis dicitur. ff. de iust. & iur. ibi, *Prætor quoque ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione scilicet facta non ad id, quod Prætor ita fecit, sed quod Prætorem facere conuenit*. quod etiam expressit S. Thom. 2.2.q.57.ar. 1. ad 1. & facit. l. res iudicata pro veritate habetur. ff. de regul. iur. Tum denique, quod verbum, Iustitia. in hac extrauagante positum non accipitur pro iustitia, vt est virtus, secundum eundem Sanct. Thom. q. seq. 58. artic. 3. neque pro eius obiecto, quod est iustum, seu ius, secundum in d. q. 57. artic. 1. sed pro iudicio, quod est actus iustitiæ, quo Iudex reddit ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro sententia definitiua, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid esse iustum, siue bene, siue male, quia illa est iusta, vel præsumitur talis, donec iuste reuocetur, secundū omnes in rub. de appellat. per quod argum. prædicti Io. Mon. palam solvitur.

Sexto, quod solum, & semper ob huiusmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ sunt illicitæ, & peccata mortifera, per ea, quæ in not. 11. de promissione dicemus.

Hæc de pactione, quæ est actio prima huic punitarum, per quæ constat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, & quomodo sit intelligenda, quod dicere proposuimus, quæ eadem secuient ad declarandas alias.

SVMMARIVM.

20 *Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni materia.*

20 *Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita venialiter tantum, nec mortifera ob solā intentionem tantum, si saltem de re adeo parua, quæ non solet mouere notabiliter recipientem.*

20 *Simonia mortifera potest esse secundum intentionem dantis res minimas, licet non præsumatur talis.*

DEcimo noto ibi, *paruum vel magnum* quod pœnæ huius extrau. incurruntur etiam per paruæ rei promissionem, dationem, acceptationem, & receptionem, quod confirmatur per ea ff. 14.q. 6. & capit. de appellationibus. de appell. & per alia, per quæ concludit ibi Decius, regulariter eandem rationem habendam esse de modicis, quæ de magnis, præsertim cum ponuntur sub conditione, vel pro forma saltem substantiali, extra capitu. 1. de lustrum. vel addendo verbum, *aliquid*. per glos. ing. in clem. 1. verbo, *aliqua parte*. de foro compet. quam ipse non erat, & in hac extr. ponuntur sub conditione, & cum adiectione verbi, *quod* pro *aliquid*. ibi, *siue quod*.

Contra quod facit tamen primo, quod paruitas rei in omni materia excusat a mortali peccato, & a restitutione, secundum S. Thom. 1. 1. q. 88. ar. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. ar. 4. & q. 66. art. 6. traditur in Manuale nostro Confess. capit. 11. num. 4. vbi Typographi vitio citatur Tho. 2. 2. q. 3. art. 5. pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. artic. 4. pro quo videtur tex. in cap. vnum. §. fin. 24. distin. & quod in notab. 3. & 9. conclusum est supra, non incurrere quem has pœnas pro

pro actione, quæ iure antiquiori hac extrauag. non esset peccatum mortiferum.

Secundo facit cap. etsi quæstiones. de simon. quarenus probat modicam rem non inducere, simoniam, & alia iura, quæ habent, de modicis non esse curandum, vt l. scio. ff. de restitutio. in integr. capitu. re vera. de consecr. distinct. 2. & citat. per gl. ibi, & Dec. post alios vbi supra, concludens hoc esse verum, saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis, & constat hanc extraua. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationē in paruis, quæ in magnis: ratio enim eius, & causa finalis, est impeditio vel euitatio corruptionis Iudicum, vel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna, vt habet d. cap. & si quæstiones. & ne sententiæ, & gratiæ fiant vænales: quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in pretium, esto recipiantur in alicuius amicitiæ vel gratitudinis signum.

Tertio, quòd Author eius fecit hāc sanctionem adeo pœnalem, contra ea, quæ ipse appellat pessima, & scelera ibi, *hoc scelus* & ibi, *pessima*. & paruæ rei datio vel receptio, esto interdum sit mala, venialiter, tamen non est pessima, nec scelus, imo aliquā do est bona, vt habet prædictum capitu. etsi quæstiones.

Quarto, quod maior excommunicatio, & anathematizatio, quæ hic fertur, non debet ferri nisi pro peccato mortali, ca. nemo & c. nullus. 11.q.3.

Per quæ omnia arbitror non comprehēdi in hac extrauagant. dationem rei paruæ, quæ ante hanc extrauagant. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo vt eius datio, vel receptio, non esset ante hanc extrauagant. mortifera. Nec videtur sufficere, qđ sit mortifera secundum solam intentionē, nisi etiam sit secundum rem, ita vt ea sit tanta, quæ notabiliter moueat, vel probabiliter præsumatur mouura, & flexura a recto recipientem, nam datio minimæ rei, quæ creditur non mouura Iudicem, vel authorem gratiæ a recto, non meretur has pœnas, quia in ea cessat causa finalis huius extrauagan. argum. d. c. etsi quæstiones. & tamen si fiat pro pretio gratiæ, vel iustitiæ animo eam emendi, vel vendendi, etiam ante hanc extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio, & receptio etiam minimæ rei pro pretio cuiusque rei spiritualis, per definitionem simoniæ positam a gloss. 1.q.1. in summa, & declaratam a nobis post alios in Manual. Confessar. capitul. 23. nu. 102. in cuius fine hoc ex ea infertur non obstante d. c. etsi quæstiones. quia illud solum habet, rei modicæ dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei simoniacam.

Quid autē dicatur adeo magnū, vel paruū, vt eius pactio has pœnas mereatur, iudicio boni viri est definiendum, arg. l. 1. ff. de iu. delib. ad quod bene arbitrandum facit multum d. c. etsi quæstiones quatenus habet, illud Eliā. 33. relat. in ea. sunt nonnulli. 1.q.1. *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere* intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere vel pervertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illā, quæ sufficeret, vt sit mortale, quæ quanta ad id debeat esse, ausi fuimus definire alius alijs in Comm. d. ca. ff. 15.q.6. & in nostro Man. Conf. c. 17. nu. 3. tales enim personæ, & tali loco, & tempore possent esse dans, & recipiens, vt datio vnius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt, per d. ca. etsi quæstiones. sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SVMMARIVM.

21 *Promissio de dando pro iustitia, &c. regulāda vt pactio, & ita nec licita, nec illicita venialiter tantum, neque mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas.*

21 *Promissio generalis gratitudinis antidoralis, non addens vllam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas.*

21 *Obligatio ad antidora lege naturæ inest beneficiario erga beneficiantem.*

22 *Promissio gratitudinis eo tātū mō, quo inest ex pressa, vel ita ijs verbis facta, nō ic luditur hic.*

22 *Lex debet esse possibilis moraliter, & conformis consuetudini, pijs, & eruditis probata.*

23 *Promissio ad complacentiam, non obligat cum exemplis.*

23 *Promissio vel pactio dādi tacita sufficit, sed nō sola intentio promittēdi, paciscendi, nū facta promissione, vel pactione, expressa vel tacita.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 VNdecimo noto secundam prædictarum actionum hic positarum, quæ est promissio prædictæ pactioni cõformis. videlicet de dando aliquid magnum, vel parum, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa, quam dico primo, quod colligitur ex verbo, *Promitterent*. Secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali vel humano huius extrauagant. vel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio. Tertio, quòd est regulanda eodem modo, quo illa.

Ex quo sequitur primo, quod extrauagans hæc non habet locum in promissione, quæ non est prohibita, neque peccatum iure naturali, vel diuino, vel iure aliquo humano antiquiore, per secundum præsuppositum, notab. 8. & quartam illationem notab 3. immo nec mea sententia in promissione, quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum iuxta dicta supra notab. 10. maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior, quæ per hanc extrauaga. fertur, non est ferenda, nisi pro peccato mortali, c. nemo. & c. nullus. 21. q. 3. præsertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo, quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ verbis, vel scriptis generalibus modo eodem, quo fuit, expressa, sine vllo augmento saltem notabili, quo obligatio antidoralis transeat in ciuilem, quia illa autem non erat illicita, quoniam expressio eius quod tacite inest, eo tantum modo quo inest, non facit illicitam rem alioqui licitam, text. & glossin ea. significasti. de elect. & c. ad audientiam 2. cum glossa, vbi id Felyn. confirmat, de rescrip. & l. 3. ff. de leg. 1. vbi post alios Iason. Ac tacite, & naturaliter, siue iure naturali gratitudinis, intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendam, agendam, & opportuno loco, & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem, *Benefacerenis benefaciendum est*, l. si non fortem. §. tiberius iunct. gl. verb. *Naturaliter*. ff. de cond. in deb. l. sed etsi. §. consuluit. ff. de pecul. haret. cum in officiis. de testam. tradit S. Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. 2. quæst. 106. artic. 3. Ergo expressio illius obligationis ad antidoram tacite inhærentis non præiudicabat antea, & ita non erat illicita iure naturali, vel diuino, & consequenter ante hanc extrauagant. licebat, nec per eam est facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promissiones, quæ antea licebant, sed punit eas, quæ etiam antea iure naturali diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eo quod cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per Iudices, & *ipso iure* nullæ pœnæ incurrebantur, nam (vt supra in princ. not. 8. & latius in fi. not. 3. diximus) hæc edita est ad inducendam, vel confernandam obseruantiam legum & antiquiorum, & est regulanda secundem terminos earum.

22 Non obstat hæc extrauag. quatenus petunt promissionem factam verbis generalibus, & plene non expressis, quia intelligenda est tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis aliter quam inest, cum aliquo ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo infertur, non incursurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis, *Non ero ingratus*. licet contra sentiat prædictus Ioan. Mona. in d. glo. verb. *Sub generalibus*. imo neque qui diceret, *Ero tibi adeo gratus vt nemo tuus studiosus, vel virtuosus debet esse beneficientis iure naturali, nam nec obligandus tamen ad plus quam illud me obligo*.

Tertio, quod etiam nũc licitum est orare Papam, vt illam, aut illam gratiam faciat, vel illam, aut illam gratiam faciendam recipere dignetur, & Cardinales, & alios ei accepto, vt illam, aut illam gratiam dignentur fibi, vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam sententiam iustam pro se, aut alio proferat, & quod illum, vel illum quoad suam iustitiam commendatum habeat, vel quod non grauet eum, offerendo gratitudinem iis, vel similibus verbis, *Ero, vel is, pro quo rogas, erit Sanctitati tuæ, vel T. D. vel tibi gratus, vel vestras mecum, gratias habebo, & agam, & licet, & tempore opportuno referam, vel ille referet, vel erimus causa gratitudinis, quod tua precibus hoc tempore hunc modi gratiam fecisse*. Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano

& non scripto, vsque ad hanc extrauag. licitum, immo honestum, & vrbanum, siue curiale erat, & (vt diximus) hæc, extrauagant. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis, punita. Tũ quia impossibile morale est a precibus, summisso modesto, vrbano, & efficaci animo faciendis eiusmodi oblationes, & promissiones generales separare, & lex debet esse morali ter possibilis, c. erit autem lex. 4. dist. quod declarat præ aliis S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 3. Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere iannam omnium ordinum hominum precibus ad omnes omnium ordinum Iudices, & Principes, immo, & minores faciendis, quod est absurdum, & ita non dicendum. l. nam quod absurdum. ff. de bonis libe. c. dudum. de præben. l. br. 6. nam & Helizeus Summiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg. 4. cap. 4. Tum, quia apud omnes summates, & infimates, & mediocres, tam in curia quam vbique gentium, & terrarum, sunt in vsu quotidiano ab omnibus pijs, & doctis approbato, & ita licitæ, c. quo iure 8. distinct. c. quisquis, distinct. & lex non debet fieri contraria tali consuetudini, secundum Isidorum in d. cap. erit autem. declaratum per S. Thom. vbi supra, & consequenter a fortiori facta generaliter est intelligenda in dubio, secundum eiusmodi consuetudinem, argum. capi. cum dilectus. de consuetud. & leg. minime. ff. de legibus.

23 Quarto, quod licet etiam nunc pro iustitia, vel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex vrbanitate generalibus verbis, siue animo se ad aliquid speciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil additur obligationi antidorali, nam talia verba generalia nihilo plus obligant, quam si non proferrentur, capit. cum venissent. de inst. quatenus singulariter probat, nil obligasse quendam Archidiaconum Archiepiscopo suo dicentem, quod de omnibus redditibus ibi Archidiaconatus posset disponere prout vellet. ex quo notant ibi Ioann. Andr. Cardin. Panorm. quod verba generalia dicta ad complacendum alteri, non obligant, in quod putatur textus illæ singularis a multis, & in iis a Panormitano, ibidem a Felyn. in capit. cum iuramento. de homicid. a Iason. in l. ita stipulatus. colum. 3. de verborum obligatione in quod etiam facit lex vlt. ff. de testam. quatenus probat secundum Bart. verba iactantiæ non obligare. faciunt etiam l. si cui. ff. de seruitu. & l. antiquitas. C. de vsufruct. quatenus probant verba ciuiliter, & curialiter esse intelligenda, & non rustice aut rigorosè. facit etiam glo. fing. iunct. text. in l. 2. C. in quibus causis. col. cens. lib. 11. quæ habet passim amicos, amicis dicere verba illa generalia, *Tuus sum, & in omnibus tuum me esse recognosco*. & propter ea non obligari plus, quam illis non expressis obligarentur. nam & respondens stipulanti aliquid, promitto illud, & quicquid volueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quam ad expressum, vt post Alexandrum tradit vbi supra Iason.

Quinto denique infertur, quod solum, & semper incurrit quis pœnas huius extraua. ob promissionem factam pro iustitia, vel gratia obtinenda, quando illa est illicita moraliter, non solum secundum intentionem tantum, sed etiam secundum rem promissam, iure naturali, vel humano antiquiore ista, & consequenter non incurrentur ob promissionem licitam, qua multi Religiosi, & pauperiores promittunt suas ad Deum, & Sanctos preces pro his, quos super eis rogant, neque ob obligationem restrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit se gratum fore, decet esse pro qualitate sua, vt Regem si Rex, nobilem si nobilis, ciuem si ciuis, Religiosum si Religiosus, neque etiam ob promissionem, quæ esset, veniale tantum peccatum ob paruitatem rei promissæ; vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali, vel mortiferum secundum intentionem tantum, eo quod res tam parua non solet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur, quoniam tales promissiones sunt venialia peccata tantum, vel non mouentia notabiliter recipientem. Habent autem locum non solum in promissione expressa, sed etiam tacita, quia etiam tacitæ promissiones, & conuentiones fiunt, l. Labeo; & l. item quia. ff. de pact. vnde præfatus Io. Monach. dixit in dicta glossa, verb. *generalibus*, incurrere illum, qui verbo non promittit, sed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non solitus rogare nisi munitus, quia, vt ait Gregorij citatus ab eo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta loquuntur, arg. c. cauete. il. 2. 2. quæst. 5. & plus exprimitur facto quam verbo, l. si tamen. §. 1. ff. de ædil. edict. & plus est appellare facto, quam verbo, capitu. dilecti. de appellat. Vnde nuper respondimus incurrisse simoniam qui Vicario generali dedit scitu animo alliciendi eum ad conferendum sibi beneficium maius de duobus, quorum alterum sibi per concursum debebatur, dicens se illa dare, vt collationem acceleraret, & ille contulit sibi maius, si modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætulisset, nam illud factum tacite id loquebatur, & dare quidquam temporale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, simoniacum est, iuxta tex. iunct. glos. singulari in verbo, *iustitiam*. capi. vendentes. 1. q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiam vterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hæc lex tam penalis, & dura non est extendenda, ar. capi. pœnæ. de pœn. dist. 1. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad damnum intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

Precet pro pretio raro fieri, & ita rarius quam quidam putant simoniam, & hac pœna inducere.

Stipulatio, et obligatio dandi, et faciendi aliis impares, in hoc pares.

SVMMARIVM.

24 *Promissionis acceptatio licita, vel illicita, venialiter tantum, non meretur has pœnas, ni si fiat in finem se, vel alium notabiliter corrumpendi.*

24 *Actus nullus est simul bonus, & malus, etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodē diuersa ratione bene dolere, & gaudere.*

25 *Datio omnis ex promissione, vel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam, vel gratiam, meretur has pœnas.*

25 *Receptio facta ex promissione, vel pactione, perinde notet, ac datio ex illis.*

26 *Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur, & ita eximitur data salarij vel honorarij dati Assessori, Aduocato, Procuratori, & similibus.*

26 *Datum pro consulta sententia, vel gratia, dicitur datum pro iustitia, vel gratia.*

27 *Actiones promittendi, dādi, & facte pro alijs ita nocent, ac facte pro seipsis.*

27 *Promissiones de dando, & dationi, an aquetur in hoc promissio de faciendo, et eius simplicitas?*

27 *Carolus V. cum filio Philippo II. & Ioannes III. Rex Lusitaniæ, de abstinentia a iustitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni.*

DVodecimo noto tertiā actionem hic punitarum, quæ est acceptatio promissionis, de qua primum dico, eam colligi ex illis verbis, *Promissionem receperent.*

Secundo, quod ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, vel humano antiquiore illa extranea, est considerandum, quod potest fieri ob easdem 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. num. 13. pactionem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicanda mala, vel bona, ob easdem est etiam hæc iudicanda, sicut de promissione dictum est not. præced.

Tertio, quod est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus est talis, & etiam acceptatio promissionis tantum venialiter malæ, & etiam licitæ, ad finē tamen mortiferum, se scilicet, vel alium mortifere corrumpendi. Vnde arbitror non incursurum has pœnas Iudicem, qui promittenti se gratum fore, vel daturum tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet. Ego accepto tuam promissionem, quatenus est generalis, & licita, sed quatenus est speciali, & illicita, renuo illam. Et contra puto incursurum eas Iudicem, qui acceptaret promissionem solū generaliter, & licite factam, ad finem corrumpendi sum animum, deuiandi a recto ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile, quia contextus huius extrau. punit acceptationem promissionis malam, & non bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsup positum secundum not. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & pōt esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malū finē, licet. n. eadem actio non posset esse bona, & mala simul, secundum S. Thom. receptum communiter in 2. lib. Sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum a nostris in Manuali nostro Confess. prælud. 7. nu. 18. potest. tamen eadem actio iuste placere vni, qua parte est bona, & simul eidem

eidem displicere, qua parte est mala, vt passio Christi, qua parte fuit actio Iudeorum valde nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, intra illud relat. a glos. in c. 1. de consec. eccl. vel alt. li. 9. *Actus displicuit, passio grata fuit.* & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine privat; & alia exempla quotidiana tradita a nobis in Cōm. c. cum minister. 23. q. 5. n. 37. & seq.

Quarto, quòd sicut per pactionem, & promissionem mortifere illicitas, incurruntur hæ pœnæ, non secuta traditione rei pro qua fuit, vel pactæ; ita etiam incurruntur per acceptationem malam promissionis, etiam si non accipiatur promissam, per dicta supra not. 8. num. 11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, ne vllam promissionem generalem quorumuis summatis, vel infimatis acceptent, in finem deuiandi a recto, vt eis placeant, spe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem sit talis dictum est sup. not. 10.

25 Decimotertio noto quartam actionem hic punitam, quæ est datio alicuius rei ex pacto, vel ex promissione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iustitia, vel gratia, &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis, *Vt ex pacto, &c.* vsque ad verbum *darent.*

Secundo, quod est intelligenda tantum de datione procedente ex pactione, vel promissione mala, non venialiter tantum, sed etiam mortifere; si fiat post obtentam iustitiam, vel gratiam: nam antea facta nocebit, etiam si fiat ex promissione generali licita, quia etiam facta sine vlla promissione præcedente noceret, siquidem esset actio: 8. de qua notab. 21. Quæ autem promissiones sint licitæ vel illicitę, dictum est supra not. 9. & 11.

Tertio, quod datio, de qua in hac clausula, restringitur ad dationem factam ad implendam pactionem, vel promissionem præcedentem; & ita non includit dationem factam alia de causa: quia lex pœnalis non est extendenda de vno ad aliud, capit. pœnæ. de pœnit. distinct. 1. de alia verò infra dicetur notab. 21.

Decimo quarto noto, quintam actionem hic punitam, quæ est receptio virtute pactionis, vel promissionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eisdem verbis, ex quibus quarta, adiuncto verbo, *Reciperent*, quod illa sequitur.

Secundo, quòd est intelligenda, & restringenda sicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem absolute, vel alia de causa factam, de quo mox dicetur d. notab. 21.

26 Decimo quinto noto ibi, *Pro iustitia vel gratia*, quòd nulla actio prædictarum 16. est digna pœnis huius extrau. nisi fiat pro iustitia, vel gratia obtinenda. Ex quo sequitur, quòd si fiat saltem principaliter pro alia causa, non meretur illas, quæ est germana ratio, cur per dationem, vel receptionem salarii debiti Notario, vel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notabil. 22. & eadem ratione est idem dicendum de datione salarii Assessoris, de quo in capit. statutum. §. Assessorem. de rescrip. lib. 6. & de salario, seu recompensa operarum debita testi, quæ licita est, secundum Panor. Imol. & Fel. in c. 1. de testibus quod verat ei dari aliud pretium. Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, vel aliis personis: quia non dantur hæc principaliter pro iustitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam; sed tanquam lege, consuetudine, vel stylo debita, Intelligitur dari pro iustitia, non solum, quod datur pro sententia iusta, qua vera iustitia fit, sed etiam immo magis, quod datur pro sententia iniusta vel etiam nulla, qua fit præsumpta tantum, & non vera iustitia, & quod datur pro iustitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta sunt contra Ioan. Monach. notab. 8. corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id, quod daretur Iudici, vt faciat aliquid arbitrarium, quod potest, sed non tenetur facere, iuxta leg. non quicquid. ff. de iudic. vt dictum est in d. not. 9. coroll. 1.

27 Decimo sexto ibi, *Pro se, vel pro alio*, quod datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia, vel iustitia faciendi alii quàm danti, vel recipienti, est æque mala, ac datio, vel receptio, vt danti fiat, & consequenter vbiq; terrarū, & gētium mala, & facta apud Sedem Apostolicā digna pœnis huius extr.

Ex quo infertur, sæpe, graueque peccati præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri præsertim a maioribus, et ditioribus, aliis splendidè conuinantibus cum Iudicibus, aliis xenia, et donaria insolita eis mittentibus; aliis hęc et illa, et interdum maria, et montes eisdem promittentibus; aliis hęc et illa facientibus: aliis etiam contrahentibus cum eis, vel procurantibus cum eis, vel suis affinitates aliis obnoxiis precibus, quę magno pro pretio equippollent, eos flagitantibus, quo suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curantibus, an ob id corrumpantur, necne; immo id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus Carolum illum V. multis nominibus magnum (quem filius eius Philipp. ij. Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantum abstinuisse, vt epistolas etiam a familiaribus suis ad Iudices suarum causarum pertitas, et flagitatas pernegarer, etiam non cõmentes aliud, quam vt rectam iusticiam eis facerent, ea causa reddita, quod Iudex per huiusmodi epistolam sibi scriptam concepturus esset gratũ fore maiestati sue, vt victor enaderet is, pro quo scribebat. Quod ipsum scio solitum fuisse facere propagatorẽ illum Christianę fidei amplissimum Ioannem iij. Christianissimę Lusitanię Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania pientissimum: quanquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio: quos vtinam omnes patres, Monarcharum legati, cęterique primiores, et ditiores Vrbis semper imitarentur considerantes nonnunquam preces pro pretio, et dari, accipi, iuxta mentem glo. Innoc. et Anton. in c. tuam. de ętate et qualit. et iuxta late tradita per Ripam, et citatos ab illo in cap. cum M. notab. 23 de constit. quę tamen quoad aliqua sunt dolanda, et declaranda per resolutionem, quã nos post S. Thomam, Innocent. et Caietan. tradimus in Manual. nostro Confess. capit. 23. num. 101. vna ratione asserentes nunquam preces, quatenus sunt tales, equipollere pretio, neque quicquid illi dicant, inducere simoniam: nisi cum fiunt, vel accipiuntur (quod raro fit) pro pretio, vt ibi declaratur. Quę Confessarios admoneo, ne legendo prædictum Franciscum a Ripa, & alios ab ipso citatos, omnib. pœnitentibus, vel precantur pro iustitia, vel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis, contra hanc extrauag. & leges simoniæ, non enim peccant: saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum eum id facientes probabiliter præsumunt, vel (attentis circumstantijs personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas a recto, & iustitia necessariis deflexuros.

28 An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes ajud se dem Apostolicam incurrant pœnas huius extraug. pendere videtur ab illa quęstione, An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare, & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in vna, habent locum in altera: nam obligatus ad dandum regulariter cogitur præcise ad illud, & non liberatur soluendo interesse, obligatus autem ad faciendum, imo ad tradendum non item: quia succedit obligatio ad interesse, vt notabil. per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. oppo. 10. ff. de verb. obli. & in l. vni. C. de sent. quæ pro eo quod interest, &c. & vtrobique, & alibi sæpe per omnes per illas leges, & l. vbi autem. §. final. ff. de verb. obli. & l. si quis ab alio. sub fi. ff. de rei vind. & alia multa.

Secundo contrarium videtur verius. Tum quia contextus eius generaliter disponit de pacisceute, & promittente. & de promissionem acceptante, & de partio, & magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid. Et negari non potest eum qui promittit facere domum, vel statuam, siue Romam, Toletum, Lutetiam, vel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas, vel annuas, & alia similia, promittere aliquid non solum parum, sed & magnum. Tum, quod licet quoad aliqua differant obligatio dandi, & faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quod altera contineat rem æstimabilem, altera non: quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem: vt promissio dandi, vel faciendi domum; & interdum inæstimabilem, vt promissio precandi Deum, vel curandi, vt alii precentur, aut diligendi, & curandi, vt ab aliis diligatur. Tum, quod ratio, et causa finali, vitandi corruptionem Iudicum, et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem, et venditionem eorum, quæ non sunt vtra-

lia, militat in vtraque, vt palam est. Aduertere autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuito facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, vel Sanctos eius, diligendi, et laudandi eum ob bene ficium sibi conferendum; sui cipiendi eum hospitio, cum per suum oppidum transiret, comitandi eum ad Palatium, et in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quæ sibi inferit, et solicitandi aliqua negociola in modum negociorum gestoris, et amici, et cognati sui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum gestio communiter solet fieri gratuito, nec reputatur pro pretio, sed pro signo benenolentiæ, charitatis, humanitatis, vel amicitiæ, et tali, quod non præsumitur corrupturum, vel notabiliter a constantia in recto deflexurum: nam et supra notabil. 10 idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuito dari solent, et quæ non præsumuntur motura notabiliter a prædicta in recto constantia.

33 *Dationes, & receptiones pro iustitia, & gratia non omnes, etiam illicitæ, nec aliæ licitæ, punitur hic.*

34 *Receptio, vel conuentio Aduocati, Notarij, etc. pro salario non nocet, sicut nec datio, nisi etc.*

29 DEcimoseptimo Notabi, *Quibuscunque aliis modis*, quod non solum dãs vel recipiens pro iustitia, vel gratia expedienda per litteras Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, immo et solo verbo, vel vocis oraculo faciendo, incurrit has pœnas. quod est notandum quo ad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, vel alias gratias solo verbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, consequuntur: licet enim per litteras Apostolicas aliæ sulæ expeditæ intelligantur, vt in extraug. iniunct. de elect. et glo. in regul. Cancell. 69. tamen hic illis verbis, *Per litteras Apostolicas* addunctur illa, *Et quibuscunque aliis modis*. et qui totum dicit, nihil excludit, capit. solita. §. final. de maior. et obed.

Decimooctauo noto ibi, *Apud Sedem Apostolicam*. quod non omnis, qui agit actiones in hac extraua. prohibitas, etiam mortaliter per eas peccando, incurrit pœnas huius extraug. sed solus ille, qui eas apud Sedem Apostolicam facit. Quis autem dicatur facere apud Sedem Apostolicam quæstionis est a prædicto Io. Mar. nec. et ab aliis prætermissę. Pro cuius difficultate dico primum, neminem, quod sciam, eam hactenus soluisse, tametsi in capit. 2. de præb. libro. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacantibus apud Sedem Apostolicam, et aliud in element. auditor. de referip. Auditori in Romana Curia deputato, et aliud in element. prim. de sequest. possess. sententiæ definitiue super beneficio apud Sedem Apostolicam latæ: et aliud in bulla Cœnę venientib. ad Sed. Apost. et recedentibus ab eadem, de eadem meminit capit. Sedes Apostolica. de refeript. c. ad Apostol. de regul. et ea. ad Apostolicæ sedis. de re iudic. libr. 6. et de Apostolica audientia ea. ad Apostolicam. de simo. et de liminibus Apostolorum Petri, et Pauli, c. ego N. de iure iur. et de Curia Apostolica capit. vbi periculum. de elect. libr. 6. et de audientia litterarum Apostolicarum, element. ne Roman. §. sanc. verfic. eo. tamen adiecto. de elect. et

In-

SVMMARIVM.

29 *Gratia hic etiam signatura tantum, & verba sic continetur.*

29 *Apostolicam apud sedem factis quibusdam quadam specialia, apud quam, vt dicantur hic facta, dus requiruntur.*

29 *Papa summus Christi Vicarius, & Rex duplici titer suspicitur.*

29 *Papa, & Curia eius nõ semper in eodem loco.*

30 *Dator post iniustam, & gratiam obtentam nõ necessaria intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur.*

30 *Præmia, ex, & acceptatio terræ, non lucraturi sufficit.*

31 *Datio, & receptio post iustitiam, vel gratiam obtentam ne sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur.*

31 *D. Ioannes a Portugallia laudatus.*

31 *Lex non distinguens, quando distinguenda.*

32 *Propinarum datio pro sententiam non punitur hic: & quid de soluenda ea prius facta.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Innoc. & alii secuti eum dicant in d. c. ego N. quòd vbi est Papa, ibi est Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. singul. 145.) licet item cap. præsenti. de præbend. libr. 6. determinet, quid intelligatur per Sedem Apostolicam quo ad beneficia vacantia apud eam, & alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo quòd declaratio d. capitul. præsenti. non potest applicari huic extrauag. neque clement. 1. de sequest. poss. quoniam secundum illam dicuntur sæpe beneficia vacare apud Sedem Apostolicam, etiamsi vacent extra Romam, & Curiam Papæ, in locis remotis, per vnam, & alteram dietam ab illis, & multa vacantia intra Romam, & loca in quibus est Papa, vel Curia eius, non censentur vacare apud Sedem Apostolicam; puta cum vacant per mortem incolarum eorum, qui non sunt Curiales; & Author eius extrauagant. non videtur voluisse includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, & vbi non residet ipse satis.

Tertio, quod resolui posse videtur, dicendo, quod omnes illi, & soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia, vel gratia obtinenda ab ipsomet Papa, vel eius summa Sede, vel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus sunt tales vel subdelegatis eorum intra Curiam eius; vel vbi Papa residet, Dixi, *Quatenus est Papa, & præest Sedi Apostolicæ.* ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim potest dupliciter considerari; vno modo quatenus est summus Christi Vicarius in spiritualibus, & habet summam iurisdictionem spiritualem, à Christo immediate datam, & receptam, iuxta capit. licet cum ei annotatis de elect. quæ habitu, & casu liter extenditur etiam ad temporalia, iuxta capit. nouit. de iudic. & latè a nobis ibi tradita, & cap. cum ad verum. & cap. duo 96. distinctio. altero modo quatenus est Rex, & Monarcha habens actu iurisdictionem laicam, siue temporalem supremam, Vrbis, & certę partis orbis, acceptam mediante donatione à Constantino, & aliis Imperatoribus, Regibus, & Monarchis, Sedi Apostolicæ facta. Dixi etiam, *Quatenus sunt tales.* ad excludendas actiones factas cum suis ministris, quatenus sunt temporales officiarii, & delegati eius quatenus est Rex: & ad includendos eos, qui sunt ministri eius spirituales; quatenus est Papa, & præest Sedi Apostolicæ. Dixi, *intra Curiam, vel vbi Papa residet.* ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiá si Papa non esset in ea, & ad includendas factas vbi est Papa; etiamsi Curia non esset ibi, eo quod non semper vbi est Papa, ibi est Curia, iuxta dict. clement. ne Romani §. sanè. versic. eod. tamen adiecto ibi, *Sive certo loco causarum, & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi, &c.* & per illum textum satis potest dici Sedem Apostolicam esse vtrobique, & vbi est Curia, & vbi est Papa: & quod Author intendit includere factas vtrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, & locum vbi est Papa, quæ etiam si fiant, authoritate eius spirituali; qualia sunt facta per legatos nũcios, collectores, inquisitores, & alios delegatos, & commissarios Apostol. etiam spirituali authoritate munitos, facta enim apud eos non censentur fieri apud Sedem Apostolicam, clement. enim prædicta primo de sequest. poss. quæ tribuit quibdam speciale sententiæ latæ apud Sedem Apostolicam, non vendicat sibi locum in sententia lata coram prædictis extra Curiam: & beneficia vacantia in manibus prædictorum legatorum, non censentur vacare apud Sedem Apostolicam, de quibus in d. capit. 1. de præb. libr. 6. & prædictæ actiones factæ apud illos extra præsentiam Papę, & suam Curiam, minus temerariæ videntur, arguitur cap. homo. 40. dist.

Quæ resolutio fundatur primo in eo, quod ea quæ facta sunt apud Papam, quatenus est Rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus est Papa, & præest Sedi Apostolicæ. Tum, quia Sedes Apostolica, quę iam inde à Christo antequam regnum temporale ei accederet, instituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. in nouo. 21. distinct. et capit. omnis 22. distin. Tum, quia verba formaliter sunt intelligenda, l. in delictis. §. extraneus. ff. ad l. Aquiliam. quæ habet, quod non dicitur seruus fecisse sciente domino, qui fecit antequam fieret seruus eius, et testamentum non dicitur factum a milite, quod fuit factum antre militiam, l. Titius. ff. de militar. testam.

Tum,

Tum, quia, vt Dialectici tradunt, non videt Papam, qui non videt eum qui est Papa, postquam factus est Papa. Tum, quod qui appellat ab eo, qui est Dux, & Rex, tanquam a Duce, non videtur appellare a Rege, iuxta Bar. in l. si quando. C. de appell. & in leg. 2. §. si quis appellationis. ff. de appel. sic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præest Sedi Apostolicæ spirituali, & regno temporali, quatenus præest regno videtur facere apud Regem, & præsidentem temporali, & non apud Papam, & præsidentem Sedi Apostolicæ, nec consequenter apud Sedem Apostolicam.

Secundo prædicta resolutio fundatur in eo, quod tanto magis peccant violantes iurisdictionem spiritualem, quam violantes temporalem, quanto maior est illa, quę æquiparatur Soli, ista, quæ æquiparatur Lunę, cap. solitæ. de maior. & obed. & quanto sublimius est aurum plumbo, capit. duo. 96. distinct.

Ex quibus infertur primo, quod actiones huius extrauag. factæ pro iustitia, vel gratia temporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, vel Burgi, vel Iudices Capitoli, vel delegatos eorum, immo & apud ipsum Papam quatenus est Rex, malæ quidem, & peccata mortifera esse possunt, fiunt, & actiones similes factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. & 9. per eas tamen non incurruntur pœnę huius extrauag.

Secundo, quod actiones similes factæ Animonis, Ancon, vel in aliis terris subiectis Papæ, & Sedi Apostolicæ apud Legatos, & Iudices earum, quatenus sunt temporales, abiente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine a pœnis prædictis eximuntur, puta quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa est, & non fiunt intra Curiam, vel vbi est Papa.

Tertio, quod actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, vel Collectoribus missis extra Curiam, vel delegatis Sedis Apostolicæ, vel spiritualibus delegatis, & subdelegatis eorum, non includuntur in hac extrauagant. quia non fiunt apud Sedem Apostolicam, nec vbi Papa est præsens per prædicta.

Quarto, quòd includuntur actiones factæ pro iustitia, vel gratia obtinenda apud Pœnitentiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, vel Cameræ, & alios quoscunque ministros Papæ, vel Sedis Apostolicæ, iurisdictione, auctoritate, potestate munitos, quatenus sunt tales, infra Curiam Papæ, vel in loco vbi est ipse; quia videntur esse factæ apud Sedem Apostol.

Decimonono nota in verbo, *obtinenda*, quòd non incurruntur pœnæ huius extrauag. per pactionem, promissionem, acceptationem, dationem, vel receptionem pro iustitia, vel gratia iam obtenta, quod nota in notabil. 21. post Ioann. Monach. probabitur, nisi forte eo animo tantum diretur vel promitteretur, vt ad aliam iustitiam, vel gratiam faciendam alliceret, vt ibidem dicetur.

Vigesimo nota sextam, & septimam actiones, quæ hic ponuntur, quæ sunt promissio, & acceptatio. De quibus dico primo, eas colligi ex versic. *Et eum*, ibi, *promittentes, & acceptantes.*

Secundo dico, quòd cogimur dicere illas differre a prioribus, scilicet pactione, promissione, & acceptatione. quia versicul. ille, *Et eum*, qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas quod non potest esse verum, nisi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extendi de seipso ad seipsum, vt palam est.

Tertio dico, quòd ex mente prædicti Ioann. Monach. in d. extrauag. 1. de sententi. excomm. in verb. *Et hanc*, vbi mouet hanc difficultatem, responderi potest, quòd hic versicul. loquitur de promissione facta tertio, veluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodem, veluti Proxeneta, & mediatore, in quo non est remansurum lucrum promissionis, vel acceptationis, sed est transiturum ad alium. Tres vero priores, scilicet pactio, promissio, & acceptatio eiusdem, de illis, quæ sunt inter daturum, & eum in quem venturum, & permansurum est lucrum.

Ex quo infertur, quod non solum paciscens, & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, vel promissum est pœnam luturum, incurrit has pœnas, sed & qui promittit tertio, per quem tanquam per canalem est transiturum illud ad alium, & non solum acceptans pactionem, vel promissionem in suum lucrum, & recipiens

Universidad de Deusto
Biblioteca

piens illud retinendum sibi, incurrit hanc pœnam: sed etiam tertius, cui fit promissio, vel a quo fit acceptatio in vtilitatem alterius.

Quarto dico, quòd hæ duæ sunt intelligendæ, & restringendæ, ad promissiones & acceptationes illicitas, & mortiferas tantum, per suprædicta in notab. 10.

31 Vigesimoprimo noto actiones octauam, & nonam hic punitarum, quæ sunt datio, & receptio, pro iustitia, vel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto versic. *Et eam* ibi, *Dantesque, et recipientes.*

Secundo dico, quòd cogimur etiam dicere illas differre a datione, & receptione quæ sunt quarta, & quinta; eo quod versic. prædictus habet, sententiam, quę de illis loquitur extendi ad has, & nihil de seipso ad seipsum extenditur, vt prædictum est.

Tertio dico, quòd quicquid inuoluat Io. Monac. in prædicta sua glos. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione, & receptione, virtute pactionis, vel promissionis, hæ autem absolute de datione, & receptione.

Ex quo sequitur, q̃ quicunque dat, vel recipit aliquid pro iustitia, vel gratia, &c. etiam nullo pacto, nulla promissione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc est intelligendum de datione, & receptione illicita, etiam mortifera, per dicta supra in not. 9. & 10.

Quinto dico, quòd facile cuipiam videri potest, non licere alicui dare, vel accipere pro iustitia vel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promissione, nec pactione, nec acceptatione. Primo quidem; quia generaliter, & indistincte puniuntur hic dantes, & recipientes. At non solum qui dant vel recipiunt ante iustitiam, vel gratiam factam, sunt dantes, & recipientes; sed etiam qui post eam factam dant, vel recipiunt. Ergo indistincte dicere debemus eos omnes incurrere: nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt ait glos. l. de pretio. per illum textum, & alios multos. de publ. in rem act. ff.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes a Portugallia, non solum regio sanguine Illustrissimus, & Episcopatu Egitanen amplissimo Reuerendissimus, sed etiam de conditione gentis Lusitanæ acumine ingenii, & iudicii, & prudentia, vària eruditione, piis, sanctisque moribus ornata, clarissimus, multisque aliis nominib. mihi obseruantissimus, induxit verba illa huiusmet extrau. *Quidam etiam talium operum, atque industriam pretio, eo numerosos quæsisse affingant.* per quæ significatur, damnandos esse, qui pro tam quæsita pro alio gratia, vel iustitia, accipiunt aliquid ab illo; & communiter non licere quicquam, etiã pro iustitia, vel gratia facta, recipere.

Tertio facit cap. eos in final. 2. q. 1. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam post datum ordinem.

Sed iis non obstantibus, contrarium credimus. Tum, quia hoc tenet quoad dantem Ioan. Monac. in prædicta glo. super verb. *generalibus*. & eadem ratione tenuisset idem de recipiente, si de illo meminisset, argum. leg. illud. ff. ad l. Aquil. tum, quia licet intra per eum citata præter cap. dilectus 2. de simon. parum id suadeant: quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, vel acceptio, illud tamen satis vrget: quia disponens in simoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet, Monasterium posse a recepto in monachum, recipere id, quod ipse sine taxatione præcedenti gratis obtulerit: præsupponens consequenter, quod etiam iuste dari potest. Tum efficacius, quia hæ pœnę imponuntur danti, & accipienti ad obtinendam iustitiam, vel gratiam: & nos agimus de dante, & accipiente post eam obtentam, qui longe alii sunt ab illis, & ideo lex pœnalis disponens de illis, non est ad hos extendenda, per prædictum capitul. pœnę. cum aliis, de pœn. distinct. 1. Tum, quia nec eadem, nec similis ratio militat in istis: nam dare vel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, vel gratiæ authorem: dare autem postea non tendit ad illud, sed potius ad insinuandam animi gratitudinem. Aliqua item compensatio de honestate debetur ei, qui benefecit, quæ non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, vt benefacienti benefaciamus, l. si non sortem. §. libertus. iunct. glos. de cond. indebi. ff. & ei, qui gratiam fecit non facturo gratia obligatione antidorali debetur, leg. sed etsi. §. consuluit. ff. de pet. hæred. & c. cum in officiis. de testament. cum traditis a S. Thom. post Senecam 2. 2. quę. 106. articul. 3. sup. in aliud propositum cita. notab. 12.

Ad primum oppositorum respondeo, illud dictum glos. in oppositum citat. *Vbi lex non distinguit, non esse distinguendum*, limitandum, cum alia lex distinguit, vt ait eadem glos. vel cum ratio ex illa, vel alius legibus desumpta id efficit, vt affirmat Bald. ibidem recept. Et in nostro casu non solum prædictum capitul. dilectus 2. distinguit, sed etiam rationes prædictæ distinguendum esse persuadent.

Ad secundum respondeo, quòd verba illa in eo inducta probant quidem male facere illos, qui affingunt se operam, & industriam aliorum, pretio, & muneribus consecutos fuisse, immo etiam insinuant, peius facere, qui ob illam causam factam recipiũt, & pessime qui ob eandem exigũt, non tamen probant male facere eos, qui 32 post gratiam factam, aliquid sponte, & gratis in signum gratitudinis recipiunt.

Ad tertium, respondet Ioan. Monac. vbi supra, illud esse speciale ob criminis simoniæ atrocitatem consecuti & alia specialia, quę ipse diminuerat, inueniantur in ea, quę non est idonea solutio. Tum, quia potest replicari, ibi non esse simoniam, per ea quæ nos diximus in Manual. nostro Confess. cap. 23. nu. 101. Tum, quia etiam in hoc proposito esset simonia, si daretur, vel acciperetur ad obtinendum aliquid spirituale. Quare respondeo primo, illud capitul. eos agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Decisio autem ibi a de dato, & accepto ob gratitudinem, & meram liberalitatem. Secundo respondeo, quòd licet sit peccatum dare, & accipere pro sententia, & gratia (quæ sunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum; tamen pœna huius extrauagant. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictum est, imponitur danti, & accipienti pro obtinenda, & cum sit pœnalis, non est extendenda ad dantem, vel accipientem pro obtenta, propter diuersitatem casus, & rationis, licet esset peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere donatarium ad faciendam aliam iustitiam vel gratiam spe retributionis similis facien dæ sibi, post aliam factam, quia fraus & dolus nemini prodesse debet. cap. Sedes Apostolica. de rescrip. & l. itaque fullo. ff. de furt. Dixi, *Principaliter*, quia secus esset, si minus principaliter hoc intenderet, qualiter videtur intendere is, qui iustitiam, vel gratiam factam longe copiosã, vltra quam debet per leges gratitudinis, refert ea mente principaliter, vt augeat inter se dantẽ, & accipientem amicitiam, sperans minus principaliter, & secundario ex ea sibi euenturam aliam iustitiam, vel gratiam, argumento eius quod S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & a nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 10. ait, eum qui dat aliqui Episcopo, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cum eo amicitiam sperans tamen fore, vt ille postea motus ea det aliquod beneficium, non incurrere simoniam.

Sexto, quod ex hoc infertur vna ratio, quare non incidant in has pœnas, qui ea, quæ vocant propinas (quæ sunt quædam stipendia, & honoraria incerta) etiam indebitas accipiunt: quia non dantur nec accipiuntur pro iustitia facienda, sed pro facta. Altera, & aptior ratio, quod non dantur pro iustitia facienda, vel facta, sed pro quodam salario, vel stipendio incerto.

An autem decenter soluantur in tota Vrbe, & toto orbe, delegatis a Sede Apostolica, vel Legatis eius: & quæ quantitas sit debita, & quæ maior debita, & an deceat eo maiorem dari, quo causa, super qua lis tractatur est maior, præsertim quando minor est difficilior decisu quàm maior, non est locus hic tractandi. Quid autem sit dicẽdum de deponentibus de more propinas ante sententias latas dubitari potest, & dici primo, quod propter consuetudiné, & stylum Curiæ non incurrunt eas, quando vtraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, & moderatas quantitates.

Secundo, quod pars, quæ eas deponit, antequam iubeatur a Iudice, notabiliter maiores debitis, quo Iudicem inclinet in partem suam, incidere videtur in illas.

Tertio, quod conuentiones inter Iudices, & partes, vt deponatur propina maior iusta, sunt illicitæ; licet de rigore iuris hic non videantur comprehendi: quia non dantur pro iustitia, sed pro propina, siue salario, seu stipendio licet iniusto, vt in simili mox dicemus de salario nimio Notario, vel Aduocato præstito.

Quar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarto dico, quòd deponentem propinam multò maiorem iusta, quàm aduersarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad sententiam pro se, non solum arbitramur male facere, sed etiam incidere in has pœnas: quia tacite videtur pacisci, el promittere aliquid pro iustitia facienda; nisi quoad forum interius saltem, excusaretur ob opinionem probabilem de inconstantia Iudicis in suæ causæ rectitudine, quam probabiliter certam putat, per dicta supra notab. 9.

33 Septimo ex proxime dictis infertur, qđ licet nemo incurrat pœnas huius extrauagant. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omissio enim denunciationis intra triduum, quæ antea non erat illicita, non est de actionibus sordidis, vt supr. dictum est) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas; nam datio, & receptio pecuniæ, vel numeris in pretium iustitiæ, vel gratiæ factæ in spiritualibus, & post illas obtentas, semper est illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quod per resolutionem proximè datam ad cap. eos. 1. q. 1. comprobatur. & eadem ratione idem dicendum est de receptione pecuniæ in pretium sententiæ etiam, latæ etiam iustam, circa temporalia, est. n. illicita, l. vænales. C. quando pro va. non est necess. cap. qui recte. & c. non licet. 11. qu. 3. & capitul. pœnale. 14. quæst. 5. quibus expresse probatur, non licere vendere sententiam etiam iustam, & eam vendentem annumerandum esse vendentibus in templo per Euangelium reprobatis, ait Gregor. in capit. vendentes. 1. q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum est, de receptione pecuniæ in pretium sententiæ iniustæ, quæ duplici nomine illicita est, eo quod venditur quod non est vænale, & q effectu malum dicit esse bonum, contra illud Esaiæ cap. 15. *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* relatum in ca. væ qui dicitis. 11. q. 3. Idem de datione, & receptione pro gratia tam facta, præsertim iniusta etiam in temporalibus, ab eo qui eam vendere, seu commutare pro temporalibus non potest, quales sunt fere omnes inferiores Monarchis, quo ad gratias de iurisdictione procedentes, & etiam ipsi Monarchæ, quoad iniustas, & iustas quoad aliquas: quæ tamen sint ille, ea ratione hic non tracto, qua notab. 8. omissi quiddam simile tractare, remittendo Lectorem quo ad aliqua ad capit. 25. a numer. 1. in 11. nostri Manual. Confess. licet enim omnes prædictæ dationes, & receptiones sint vbique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud Sedem Apostolicam factę, non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac extrauagant. statutæ, cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, sed tantum pro obtentis.

34 Octauo infertur, recte dicere Io. Man. in prædicta glos. quòd nec aduocatus, nec Procurator, nec Tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem, ligatur hac sanctione, per capit. non licet. 11. q. 3. cuius ratio vera, omissa sua parum apta, est: pura quod datur Aduocato, vel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iustitia, pro qua nil dari, vel promitti potest, per cap. non sane. 14. q. 5. & d. capit. non licet. quam rationem sensit idem Ioan. Monach. determinando paulo post vtiliter, ferè in hæc verba, *Sine parabola, id est promissione precedente, potest dari aliquid promotori, licet Authori iustitiæ, vel gratiæ completo negocio, arg. ff. de origin. iur. l. 2. §. fin. de don. l. Aquilius. & ff. de var. & extraord. cognit. l. 1. § perinde enim de simon. capit. dilectus. 2. in fin. 1. quæst. 1. capitul. si quis Episcopum.* hæc ille. Per quæ omnia ira licet non probetur efficaciter, vt diximus sup. eod. notab. illat. 5. probatur tamen per d. cap. dilectus. 2. & alia ibi adducta.

Nono dico, quod hanc rationem consequitur eam incurrere has pœnas, saltem in foro interiori, qui daret Aduocato, vel Notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm vt ipse tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum valens, amore vel precibus, flecteret eum ad ferendam sententiam pro ipso, siquidem ipse illud plus vere principalius dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario, licet nomine, vel specie salarii illud operire, siue palliare simulet: & constat, præsertim in foro interiori, magis esse attendendum, quod vere agitur, quàm quod simulare, iuxta rubri. C. plus valere quod agitur, quam quod simulate concipitur. c. ad audientiam. de empt. & vend. quod etiã eadem

ratione est dicendum de Aduocato, & Notario accipientibus, quod eo magis memoraudum videtur, quo magis est quotidianum, iuxta l. legaui. ff. de lib. leg.

SVMMARIVM.

35 *Xeniorum datio Iudici quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis est dari solita in vrbe ad Natale Domini, modo animus rectus, & ob meram liberalitatem intra quantitate permissam fiat.*

35 *Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad iustitiam obtinendam, licet autem si principaliter ob meram liberalitatem, et honestam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam.*

37 *Donatio ob aliam causam, quàm ob meram liberalitatem non est proprie donatio.*

37 *Liberalitas mera, qua dicatur.*

36 *Ennis principalis actus virtutis non potest esse bonis reparabilis, sed bene minus principalis.*

36 *Horas ad Canonicatum principaliter ob lucrũ petere.*

36 *Xenia ita dari, vel non dari possunt gratiarũ Authorib. & Protectoribus, ac Iudicibus.*

36 *Xenia quæ nimia arbitrio boni viri definiendum.*

35 DEcimo dico, non abs re interrogare quosdam quid dicendum sit de datione, & receptione xeniorum, & munerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reuerendissimis in Vrbe Auditoribus, & alijs Iudicibus? nam pro parte negante, quòd non licet illa dare, nec accipere, facit primo hæc extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ, vel promissæ.

Secundo, quòd illicitum est dare, vel accipere munera pro iustitia obtinenda, vel facienda, per illud Esaiæ, *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere*. relatum in capitul. sunt nonnulli. 1. quæs. 1. & capitul. etsi pra notab. 3. & negari non potest, xenia esse quædam munera.

Tertio facit, quòd illa xenia eo fine dantur, vt ad minus recipientes sint gratiosiores dantibus, faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis, & eius eam ferant, etiamsi non habeant probabilem timorem de inconstantia Iudicum in recto, nec certum de sua iustitia conceptum, quod esse illicitum definimus supra notab. 9.

Pro contraria tamen parte facit primo illud late probatum supra notabil. 3. corol. 6. quod pœnas huius extrauagant. non incurrit quis ob actiones in ea contentas, quę ante illam erant licitæ. At huiusmodi xeniorum datio, & receptio modesta licita erat ante hanc extrauag. ob consuetudinem publicam a Papa, toto clero, & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali, vel diuino contrariam, immo, & humanæ legi consonam, secundum quam licitè possunt dari esculenta, & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis; quales sunt teneredissimi Auditores a Papa in Curia deputati, cap. statutum. §. insuper de reserip. lib. 6.

Secundo facit, quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali, vel diuino: & ita potest valere etiam quoad Ordinarios, argument. capitul. fin. de consuetud. modo non dentur principaliter ad iustitiam, vel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio, & labore, quę in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eodem notabil. nu. 28. & latius in notabil. 11. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, vt inspecta qualitate personarum, inducant periculum probabile flectendi animum Iudicis a recto, argument. text. memor. in leg. solent. ff. de offic. procons. & aptius in cap. etsi quæstion. de simon.

Tertio, quod ad opposita responderi potest. Ad primum quidem, quod huic extrau. non est locus in actionibus, quæ ante illam erant licitæ, vt sæpe prædictum est.

Ad secundum autem, quòd in eo assumpta procedunt in muneribus datis malo animo corrumpendi Iudicem, vel quæ præ magnitudine solent corrumpere, vt exponit d. c. quæstion.

Ad tertium, quod procedit solum in ijs, quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, vel in pretium iustitiæ, non autem in ijs, quæ dantur principaliter in signum gratitudinis, licet minus principaliter respiciatur gratificatio iusta & honesta.

Ex quibus sub infertur primo, incidere

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vtroque foro in pœnas huius extrauagant. illos, qui dant vel accipiunt aliqua xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quàm iure scripto, vel consuetudine honesta, & præscripta liceat, & consequenter, diuersum alia, quam esculenta, & poculenta, vel hæc in maiori quantitate, quã paucis diebus consumi possit, attenta qualitate personæ, iux. prædictum §. insuper. & ei annot.

Secundo, quod videntur incidere in eas quo ad forum interius dantes vel accipientes etiam iure, vel consuetudine iusta permissa, qui principaliter dant vel accipiunt ea ad corrumpendum, vel tanquam pretium iustitiæ obtinendæ.

Tum, quia id vbique gentium est, & erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauagant. enim per id effectu emanat, & vendatur, quod non est vænale, iuxt. prædicta capitula, qui recte. & non licet 11. que. 3. & capit. non sane 14. q uæst. 5. & capitul. vendentes. 1. quæstio. 3. & dict. l. venales.

Tum, quia prædicta iura non permittunt dare, vel accipere illa, ob aliam causam quam ob meram liberalitatem, vt expressit prædictus. §. insuper. & datio vel donatio ob aliam causam, quam virtutis non datur, vel accipitur ex mera liberalitate. Donatio enim ob aliam causam, quam liberalitatem facta, non est donatio proprie, vt expresse ait lex 1. ff. de donat. determinãs donationes ob alias causas factas, non esse proprie donationes.

Non obstat, quod gl. in d. §. insuper. verbo, *Mera liberalitate*, visa sit aliquibus significare, quod omne quod non est exactum, vel petitum directe, vel indirecte, dicitur datum ex mera liberalitate: non enim hoc dicit, sed quod, ad hoc, vt aliquid censeatur mere liberaliter datum, requiritur, ne sit exactum vel petitum. quod tam longe aliud est, quam est requiri aliquid ac sufficere aliquid, quæ esse alia probat glo. singul. in capit. ilatucum. in princ. verb. *Canonicis* de rescrip. lib. 6. dicens textum illum requirere quidem vt delegatus sit fatsem Canonicus, non tamen sufficere, ita glossa prædicta significans requiri, ne sit exactum, vel petitum, vt aliquid dicatur liberaliter datum, non significat id sufficere: & consequenter datum vel acceptum principaliter pro iustitia obtinenda, etiam sine vlla exactione, non est vere coram Deo mere liberaliter datum.

36 Tertio, quod non incurrunt eas dantes, vel accipientes ea, quę iure licet dare, vel accipere ob meram liberalitatem, si dent vel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis respectus haberetur etiam ad breuiorem vel fauorabiliorem expeditionem. Tum, quia quod principaliter, & non quod minus principaliter agitur est attendendum, lege si quis neque eam fam ff. de reb. credit. cap. quamuis pactum. iunct. gloss. de pact. libr. 6. Tum quia, non peccat, qui mutuat principaliter ob charitatem, & amicitiam, licet minus principaliter speret gratitudinem, iuxt. glo. recepta cap. coniuluit. de vsur. & tradita a nobis post alios in Manual. Confess. capitul. 17. num. 209. nec qui vadit ad horas canonicas principaliter vt placeat Deo, vel suo muneri satisfaciat; licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iuxt. gloss. sing. quę penultima est in capit. prim. de cler. non resident. lib. 6. & traditur in d. Manual. capit. 23. num. 190. Tum, quia generaliter omnis actus virtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus virtutis directus principaliter in finem acquirendi bonum temporale sit bonus, per ea quę nuper late tradidimus in commen. capitul. cum minister. 23. quæst. 5. a numer. 30. post. Adrian. ibi citatum, & quę addimus infra notabili 37. numer. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio, *Mera*, quę significat puram, iuxta gloss. memorab. uerb. *Mera*, in princ. Inst. de diuis. stipul. quia pura dicitur liberalitas, quę ob nullam aliam causam fit principaliter, quam ob illam: neque eque principaliter ac ob illam: quamuis minus principaliter, & secundario fiat ob aliam, uel alias; puritas enim non excludit minus principalem respectum; sicut mere, & pure gratis dicitur mutuum quod datur principaliter ob liberalitatem, vel amicitiam, licet minus principaliter, & secundario aliquid speretur, iuxta dict. gloss. solem. & receptio. in d. capitul. coniuluit. de vsur. quę habet illud Euangelii, *Mutuum date, & nihil sperantes*, vtcumque hoc intelligatur in eo, qui nihil sperat principaliter, licet

licet minus principaliter, & secundario sic faciunt ad hoc illa iusta, quę de fine principali, & minus principali ad praxim quotidianam vtilia scripsimus in d. cap. cum ministeri. 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, quod hæc eadem omnia, quæ dicta sunt de datione, & receptione xeniorum, & munerum Iudicum, Iudicibus faciẽda, dicendã sunt etiam de datione, & receptione xeniorum, vel munerum, facienda, vel non facienda Authoribus gratiarum, & eas impertrantibus: & consequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Ecclesiarum, Ordinum, Monasteriorum, & aliorum apud Sedem Apostolicam sibi commendatos, sua cura, studio, vigilia, & labore protegentibus: de xenijs, & muneribus, inquam, non solum per contractum, vel quasi contractum debitis, quę nomine salarij, & stipendij iustificantur, vt dictum est supra eodem notab. numer. 32. sed etiam de alijs, quæ vltra illa dantur, vel recipiuntur. nam si principaliter id fiat in signum gratitudinis, amoris, & debitæ cuiusdam obseruantiæ, erunt licita; licet minus principaliter dentur ad monendum, & animandum, vt citius, & fernentius agant, aut impetrent; modo non fuerint nimia, vel insolentia, quod pro varia dantium, & recipientium conditione, varie est boni viri arbitrio definiendum, argument. l. 1. ff. de iure deliberan. capitul. de causis. de offic. delegat. Si vero contra principalius, vel eque principaliter dantur, vel recipiuntur pro gratia facienda, vel impetranda, quam, vel ac pro gratitudine, vel fuerint boni viri arbitrio nimia, vel insolentia, erunt illicita.

SVMMARIVM.

37 *Denunciandi, præceptum hoc contra triduum nouum solet præsentes in Curia ligat, & est salua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum.*

37 VIgesimosecundo Noto ibi, *Non renunciarent.* causam decimam, ob quã incurruntur hæ censuræ, quam supra notabil. tertio diximus, non esse de actis ante hac prohibitis, sed de non actis, siue omissis. quæ ante hac licebat omittere, & non facere; & consequenter nouum casum, in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quòd soli existentes in Curia sub eo includi videntur. Tum quod sic restringit Syluester in verbo excommunicatio 7. casu. 43. extrauagant. 2. de simon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorum ob simoniam quantocyus fieri Papæ, vel cui id ille commiserit. Tum per rationem eius in hæc verba, scilicet. *Quod aliter irrationabiles fuissent constituta, qua voluisset pauperes ab extremis terra adire Curiam, pro deferenda simonia.* hæc ille. Tum quia tanto maior occurrit ratio restringendi hanc extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœnæ inferuntur in hac, quam in illa; & quanto breuius tempus præfigitur ad denunciandum in hac, quam in illa: quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri potest.

Secundo addo, quòd dubitari potest, an correctio fraterna debeat præcedere hu iusmodi denunciationem? & videtur quòd non: quia iubetur fieri intra triduum, intra quod raro posset fieri commoda, fraterna correctione præcedente. Sed contrarium arbitror verius saltem si crimen est occultum, tum propter illa verba Sanct. Thom. communiter recepti secunda secundæ, quæstione trigesimatertia, articul. 7. ad vltim. scilicet, *Prælato non est obediendum contra præceptum Domini, iuxta illud actuum 7. Obedire oportet Deo magis, &c. & ideo quando Prælatus præcipit, vt ei dicatur, quòd quis sciuerit esse corrigendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præciperet expresse contra hunc ordinem a Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens, quia contra præceptum Domini; vnde non est ei obediendum: quia prælatus non est iudex iudiciorum occultorum, sed solus Deus, vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua inducta manifestantur, puta per infamiam, vel aliquas suspiciones, in quibus potest Prælatus præcipere; sicut & Iudex secularis, vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum*

mentum de veritate dicenda. hæc ille quæ ad litteram transcripta, sequitur Adrian. in 4. de correctio. frater. §. ostenso, versicul. tertium principale. quibus omnes fere assentiuntur. Et ad argumentum oppositum responderi potest, triduum incipere debere a fraterna correctione facta, & non sequuta emendatione.

SVMMARIVM.

38 *Excõmunicatio nouæ maior reseruata Papæ,*
38 *Extrauag. hic innouata olim reuocatæ fuit.*
38 *Restitutio hic iussa non tollitur partis remissione.*
38 *Audiens non dicitur hic omnis faciens, sed tãtum præsumens.*
38 *Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem.*
38 *Ordinatus bono, & simplici animo ante instã at. tem, non suspenditur.*
38 *Pœna nullitatis huius extrauag. in foro conscientiæ subeunda.*

38 VIgesimotertio noto ibi, *Nullus*, &c. nouum casum, in quo excommunicatio reseruata Papæ ipso iure incurritur, quem nos proposuimus in d. Manual. cap. 27. numer. 106. referendo prædictam extrauag. 1. de senten. excomm. super qua nihil aliud diximus, quam quod, vt supra numer. 1. dictum est, Palud. Angel. Syluest. Adria. Caiet. attestantur reuocatam fuisse per Clement. V. Cui addi nunc oportet primo, eam esse innouatam per S.D.N. Gregorium XIII. Secundo, quòd in vtraque est adiectio, ne absoluatur priusquam male accepta bene restituat pauperibus. Tertio, quòd huic est consequens, non sufficere partis, quæ dedit, remissionem, vel donationem; quamuis impotentia restituendi excusaret, sicut & ab aliis restituendis, iuxta tradita a nobis in d. Manual. capit. 17. num. 56. Quarto, quod hic est casus, in quo turpiter datum, & turpiter acceptum debet restitui pauperibus. quod facit ad limitationem, & declarationem eorum, quę diximus in Manual. d. cap. 17. num. 92. Quinto, quod S.D.N. adiecit in hac sex actiones de quibus infr. contentis in illa, ob quas perinde incurruntur pœnę, ac ob illas. Sexto, quòd in hac extensione S. D. N. Gregorii XIII. qua extrauag. Bonifac. extendit ad facientes aliquam prædictarum sex actionum, ponderandum est verbum, *Audentes*, quod non includit facientes quolibet modo, sed tantum temerario, & præsumptuoso. Tum quòd audacia, vt plurimum sumitur in maiam partem pro nimia confidentia, iuxta illud Cic. *Nec vires, nec audacia, nec tela defuere*, Tum per text. singul. in extrauag. cum primum. Pij V. contra blasphematores, &c. in §. nullus ibi, *Audeat, siue præsumat*, iuncta significatione propria illius coniunctionis, *siue*, quæ est distinguere verba, & coniungere sensum, vt diximus in Comment. capit. statuimus. 19. quæstio. 3. numer. 62. post Panorm. communiter receptum in capit. inter cæteras. de restrip. & quòd consequenter hæc extẽsio non includit illos, qui eas agunt bono animo, & simplici, absque dolo, & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem, iuxta determinata Cardinalis cõmuniter recept. in clem. prim. quæst. 38. de priuileg. quæ nos sæpe vsi sumus, & præsertim in relectione capit. accepta. oppos. 8. de restit. spol. ad excusandos a pœna suspensionis ipso iure inflicta per extrauag. Pii II. præsumentibus ordinari ordine sacro ante legitimam ętatem eos, qui bona fide præcepto superiorum, vel suasione aliorum, vel sua bona intentione simplici, sine dolo ignorantes male facere, ordinantur ante illam.

Vigesimoquarto noto ibi, *Iustitia vera siue gratia*, omnia obtenta per actiones hic punitas esse ipso iure nulla; licet ante hac multa essent valida, vt dictum fuit supra notabil. 3. numer. 4. Quam pœnam etiam in foro conscientię seruandam probat not. sequens.

Vigesimoquinto noto ibi. *Et scientes illis vtentes, &c.* alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papæ reseruata, videlicet actio vtendi impetratis per fordes, hic puniri iussas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc extrauagant. esse in foro conscientiæ subeundam, quamuis in dict. Manual. cap. 23. numer. 118. & latius in Commentar. capit. fraternitas. 12. q. 2. & alibi sæpe, probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui

qui asserunt glo. d. cap. fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conscientię, habere locum regulariter, etiam in pœna ipso iure incursa. Non inquam id obstat; quia id limitandum est, vt ibi dixi, quando constat de contraria intentione legislatoris; hic enim vltęres impetratis, quæ ob pęnam nullitatis ipso iure lata sunt nulla, excommunicantur excommunicatione maiore, quæ præsupponit peccatum mortale, capit. nemo. & capitul. nullus 11. quæstion. 3. quod non peccaret, si illa pœna nullitatis ipso iure incursa in foro conscientiæ non ligaret, vt palam est.

SVMMARIVM.

39 *Actiones hic punitæ, etiam ante hac fuerunt illicitæ.*
40 *Sollicitationem iustitiæ, gratiaque faciendã qui quærentes has pœnas incurrunt.*
40 *Mercede sua dignus mercenarius, et stipendia sine stipendio.*
40 *Ambitio, siue allectio præstantium gratia per munera hic punitur; sed est restringenda ad munera insolita, &c.*
42 *Actio, qua singitur datum quid intercedenti, est vna de hic punitis, etiam non secuta obtentione.*
42 *Hoc, pronomen, præsentia oculo corporis, vel mentis demonstrat.*
43 *Consilium auxilium, & fauor principaliter vetita puniuntur non secuto effectu secus si accessorie vetentur.*
44 *Consilium, auxilium, & fauor puniuntur, secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio.*
44 *Pœna huius extrauag. innouantis, & innouata sunt alto, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientiæ, & vltima non, quatuor reliquas non obligare in illo est probabile.*
44 *Pœna etiam ipso iure imposita, regulariter non ligat conscientiam.*

39 VIgesimosexto noto in verb. *Scelus*. adiunct. verb. *pessima*. infra positio quòd actiones per hanc extrauag. punitæ erant scelera, & pessima peccata, etiam ante hãc extrauagan. quatenus enim ait hoc scelus ante illam inoleuisse, palam præsupponit exercitium illarum ante illam scelus fuisse; & quatenus ait, illa esse pessima, quando hæc extrauag. fiebat, præsupponit ea ante illam fuisse talia: non enim hæc antequam fieret, & promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extenditur ad præterita, capitul. 2. & fin. de constitut. In quod ipsum faciunt etiam sequentia verba, quibus asseritur, *Existimationem Curiæ per ea offendi*, & rursus, *In eos, qui talia agunt animaduertendum fore*. quæ relata ad omnia præcedentia præsupponunt ea digna fuisse animaduersione, & punitione, antequam per hanc punirentur. per quæ omnia corroborantur notab. 3. sicut & hoc per illud.

40 Vigesimoseptimo noto ibi, *Nundimentur*. 11. actionum hic punitarum, & consequenter, quòd quærere quem sibi onus, vel mandatum impetrandi iustitiam, vel gratiam, accepto pacto, vel promisso sibi in id pretio, est graue peccatum, quod tamen limitandum est; non vendicare sibi locum in pretio, quod ei datur, vel promittitur pro mercede, salario, vel honorario laboris, industriæ, & solicitudinis ob id subeundorum, nam illud iuste datur, & accipitur; tum per illud Lucæ 10. *Dignus est mercenarius mercede sua*. probat in capit. 1. 13. quæstio. 1. tum per illud eiusdem Lucæ cap. 3. *Estote contenti stipendijs vestris*. relatum in capitul. militare. 23. quæstion. 1. Tum quia id non datur pro iustitia, vel gratia, sed pro labore, industria, & solicitudine remunerandis, etiamsi paulo plus iusto in signum gratitudinis detur. Si vero datur multum exuperans, præsertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, & pro paruitate minuitur, cum tamen forte maior labor debeat impendi pro parua, quam pro magna, merito potest iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quam in remunerationem laboris industriæ, & solicitudinis. In foro autem interiori ipse, qui dat, vel recipit, esto Iudex pro quo principalius det, vel recipiat pro iustitia, vel gratia obtinenda, quam pro labore, industria, & solicitudine, incurret istas pœnas; & si contra principalius, pro illis, quam pro hac, non incurret, quia attendendum est, quod principaliter agitur, l. si quis nec causam. ff. de rebus creditor. cum multis ibi comunatis per Iasonem. & l. si non sint. §. perueniamus. ff. de aur. & argen. lega. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

per dicta supra notabil. 22. num. 32. & tradita a nobis in dict. Manual. capitul. 23. numero 100. & profundius aliis in capit. cum minister. 23. q. 5. a numer. 29. vbi tamen late concludimus contra Bartol. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua non fieret actus dici principalem. Ex quibus colligitur responsio danda eidem tisio, vel venienti a Regno Indiæ maris Oceani, quod vocant del Perù dato sibi mandato vno cum aliquot centenis ducatis ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

41 Vigesimooctauo noto ibi, *Donis pollicitationibusque ambiunt*. actionem ob quam incurruntur istæ pœnæ, & consequenter esse graue peccatum ambire, siue aduc alliciendo donis, & pollicitationibus, valentes gratia apud illos, qui facturi sunt gratiam, vel iustitiam pro illo medio illorum obtinenda; nec hæc est eadem quæ sexta, quam secuti Ioã. Monich. colligimus ex illis verbis, *Promittentes, & acceptantes*. quia illa est de promittente tertio, quasi proxeneta, apud quem lucrum promissum non est remansurum: hæc autem est de promittente, vel dante tertio, apud quem lucrum est remansurum, & ita longe differunt, vt palam sit. Hæc tamen restringenda est ad collectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus, & flagitationibus inter probos insolita per dicta supr. in notab. 9. 11. & 21.

42 Vigesimonono noto ibi, *Quidam, &c. quæsisse assingant*. actionem 13. de punitis hic, videlicet fictionem, qua mendaciter quis fingit se dedisse pretium, vel munera pro opera præstanda, vel præstita per valentem gratia, apud iustitiæ, vel gratiæ authorem, super qua famus interrogari, an per eam incurrantur pœnæ, etiam non sequuta obtentione gratiæ? & videtur respondendum affirmatiue, per ea quæ supra notab. 9 & 10 diximus, eos incurri per pactionem, & promissionem, vel acceptationem, etiam non secuta datione, nec iustitiæ, vel gratiæ obtentione. hæc enim actio æque prohibetur ac illæ, & licet illas excludit extrauagans Bonif. hic innouata, ita hanc includit hęc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit. Quòd autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobus proximis not. collectis, subdit ea esse necessaria, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante, & innouata: & quamuis alicui videri posset, non referri ea ad contenta in innouata, quia sunt paulùm remota, nemo tamen negare posset referri ad tres proximas per innominatam additas, quarum vna est hęc

Secundo, quod præmissio, quod sunt pessima, & quod æstimationem Curiæ grauissime offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per verbum, *Talia*, ea omnia quę prædixit, vel saltem ea, quę proxime præcedunt, argum. capi. 1. requiris. de appel. & ciatorum per glos. eius.

Tertio, quod adiungit innouationem extrauagantis Bonifac. VIII. & eius pœnarum, extendendo eas per illa verba, *Eas demque omnes extendimus ad auditos quæcunque horum facinorum, quæ adscripsimus*. in quibus pondera verbum; *Extendimus*. per quod appareat velle se, vt habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. extrauagant. Bonif. & non sunt alię, quam proxime relatæ, quarum vna est hęc, de qua notabile. ergo etiam ea est vna de actionibus in hac extrauagant. punitis. Pondera etiam illa verba, *Quodcumque horum facinorum*. in quibus illa dictio demonstratiua, *horum*, aptius refertur ad tres proximas. Tum quia sunt præsentiores, quia proximiores, & illud pronomen demonstratiuum respiciens præsentia oculo corporis, vel mentis, iuxta textum, & ibi notata per Bartol. & alios in l. hoc edicto, quę est 1. ff. de nou. oper. nunciatio. aptius respicit præsentiora. Tum quia non sunt alia præsentia, nec absentia, quę demonstrentur, & in quę fiat extensio, nisi prędicta tria, de quorum tertio est hoc notabile. Pondera item verbum, *Quæ adscripsimus*, ideſt adiecimus, quę sola tria prędicta sunt. ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba. *Illic, & alijs supradictis*. posita in versicul. sequenti, *Adiudentes*. per quę clare distinguendo illa, quę ipsemet adiicit ab aliis contentis in extrauag. Bonifac. pœnas eius extendit ad consulentes, auxiliantes, & fauentes ea facientes.

Tri-

Trigesimo noto ibi, *Dantes, &c. consilium, auxilium, vel fauorem*. tres alias actiones, quæ sunt 14. 15. 16. quas adijcit S. D. N. circa quas dubitari potest, an per eas solas non secuto effectu consilii, auxilii, vel fauoris, incurrantur pœnæ huius extrauagant. Nam pro parte affirmante facit prædictum id, quod dictum est supra notab. 8. videlicet quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promissionem, dationem, & receptionem pro obtinenda iustitia, vel gratia, licet non obtineatur.

Secundo, quòd capit. 1. de homicid. libro 6. cum eis annotatis habet, mandantem occidere per assassinos, perinde incurrere pœnas illius capit. non secuto homicidio, ac secuto illo, & l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. perinde punit incumtem fœdus contra Principem, ac bellantem contra eum; & volentem occidere senatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd consulens alicui, vt appelleta Papa ad futurum Concilium, censetur excommunicatus, etiam appellatione minime secuta, per extraug. Pij II. & Iulij II. notabil. 8. citat. licet non per bullam Cœnæ S. D. N. Gregorii XIII. vt diximus in Manual. nostro confess. c. 27. nu. 58.

Pro parte vero negante, quæ verior videtur, facit efficaciter id, quòd late probamus in d. Manual. cap. 27. nu. 5. citato supra nor. 8. num. 12.

Ad opposita respondetur, ea procedere quando pœna non accessorie, sed principaliter imponitur contra consulentem, iuuantem, vel mandantem; non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & accessorie, contra consulentem, auxiliantem, vel mandantem. Et cum hic non exprimatur, an principaliter, an accessorie puniri iubeant cõsulentes, iuuãtes, & fauentes nec alterum necessario ex eo inferatur, videtur dicendum eos accessorie, & non principaliter prohiberi, & puniri, per regulam illam, quod in dubio mollienda est constitutio pœnalis ad pœnam minorem, capit. pęnę. de pœn. dist. 1. & l. si de interpretatione. & l. si præfes. ff. de pœn.

Animaduertendum tamen, quòd interdum datur consilium, auxilium, vel fauor solum ad obtinendum gratiam, vel iustitiam, & interdum ad pacisc endum, vel promittendum, vel dandum, vel recipiendum, &c. & in priori casu non incurritur, nisi obtineatur nec in posteriori, nisi pactio, promissio, datio, vel receptio, quę consilitur, sequatur; non tamen oportet in hoc, quòd obtentio sequatur: quia non ponitur accessorie ad obtentionem, sed solum ad pactionem, promissionem, &c. Quod valde notandum est, & confirmat, declaratque posita, in d. not. 8.

44 Trigesimoprimo noto ibi, *Quinetiam*, vsque ad fin. quinque pœnas nouas; quatuor quidem extraordinarias ipso iure incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit Sanctissimus D. N. tribus impositis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipso iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & restitutionis male acceptorum, quæ vere non est pœna quinque prædictarum nouarum. Prima est priuatio a beneficio ecclesiastico, & sæculari perpetuo vel temporali. Secunda, priuatio similis ab officiis. Tertia, incursio infamiæ. Quarta, inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia. Quinta, quæ ordinaria est, vt pote qualitate extra ordinem puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari posset, An etiam in foro conscientiæ habeant locum, ita quòd absque alio superioris, vel Iudicis præcepto, vel monitione teneatur quis sub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod respondeo primo affirmatiue procul dubio, quoad tres pœnas Bonifac. scilicet excommunicationis, restitutionis, & nullitatis obtentorum. Quoad excommunicationem quidem, & restitutionem, secundum sententiam omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro conscientiæ ad subeundas pœnas ipso iure incursas, quam eorum, qui contrarium affirmant, eo quòd excommunicatio secum fert executionem, & restitutio non est omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem; quia id ex mente Authoris clarè collectum est supra notabile vigesimolexto. Negatiue autem procul dubio, quoad octauam, scilicet pœnam ordinariam, quæ extra ordinem a Iudice imponenda est, secundum sententiam omnium, post gloss. in d. capitul. fraternitas. 12. quæstio. 2. & S. Thom. 2. 2. quæst. 61. articul. 3. dicentium neminem teneri subire pœnam in fo-

re conscientiæ a Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, quòd licet dubitari possit, tamen probabiliter dici potest aliis prædictis quatuor extraordinariis pœnis non esse locum in prædicto foro; attento quòd adeo magnę sunt: & quòd, vt supra dictum est, magis sunt additę ad terrendum, & in exemplum, quo multis grassantibus opus erat, iuxta l. capitalium §. famosos. ff. de pœnis. quàm pro qualitate culpę: & quod difficillimum est, quòd quis contra semetipsum tam grandes pœnas exequatur: & quod priuationes, de quibus hic, expresse extenduntur ad beneficia, & officia secularia, quoad quę certo puto non esse locum reis in foro conscientię: & quòd vt latius demonstro in Comment. capit. fraternitas. 12. quæstio. 2. frequentior (cui & ipse adhærere soleo) habet indistincte nullas pœnas, etiam ipso iure incursas, obligare in foro conscientię delinquentem ad eas contra se exequendas, nisi Author legis expresse, vel tacite id inbeat. Quod rarissime faciendum est propter ibi addicta, præsertim propter capitul. cum autem lex. 4. di iust. declaratum per Sanct. Thom. 1. 2. q. 95. artic. 3. quatenus habet legem debere esse possibilem moraliter seruatu; qualis vix esset lex statuens, vt quis magnas pœnas contra se exequeretur.

SVMMARIVM.

45 *Datio, & acceptio hic punita, etiam extra Sedem Apostolicam, non licent pro spiritualibus, nec pro inuendibilibus, num. 46. nec pro officijs malis, vel male præstitis, vel præstandis, vel bonis, sed debitis modo mediocri præstito, vel præstandis, num. 49. nec pro bonis tanquam de iustitia debitis, sed sic pro officijs non debitis, vel modo meliori, quam debito, præstito, vel præstandis.*

45 *Simoniacus mediator, collator, vel præsentator tenetur restituere fructus male perceptos a simoniaco in subsidium illius.*

45 *Restituere tenetur dans causam damni, etiam mediatam, modo sit propinqua.*

45 *Causa quædam damni dati restituere tenetur.*

45 *Argumentum a contrario, qui dicit de vno, & sic limitandum.*

46 *Inuendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus simoniæ.*

46 *Virtus omnis intellectualis inuendibilis, quia inæstimabilis.*

46 *Doctor docens pecunia non vendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi.*

46 *Virtus moralis, et theologica est simpliciter virtus, & tam illa, quam suus actus formus inuendibilia, quam intellectualis, qua scitu dum quid, & cum adiectione intellectualis est virtus.*

47 *Iustitia, & actus eius inæstimabilis, & consequenter sententia cur inuendibilia?*

47 *Virtutem ad actus exercendos obligatio venditibilis, licet ipsa non sit talis.*

47 *Iuris dicendi officium venditibile est: licet vendi.*

48 *Iurisdictio temporalis vendi, permutari, emi dum, & dotem dari potest.*

48 *Consiliarius esse de se multa iuris publici, etiam quæ vendi vetantur.*

48 *Intellectus nummi l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. causam.*

48 *Iustitiam, & iudicium vendens etiam Monarcha cur peccet?*

48 *Vendere, & principaliter pro temporali re data in hoc.*

48 *Iurisdictio vendi potest ab inferiori, sed non officium iudicandi.*

48 *Iudicandi officij abstentio, tacita pecunia data mediatori, cur surreptitia, nisi &c.*

48 *Taciturnitas non omnis veri, quod retraheret a concedendo, nocet.*

49 *Lucrum quòd non turpe acceptum pro officio debito. & sic.*

50 *Beneficium nemo tenetur de suo præstare gratis.*

50 *Medicus non tenetur curare diuitem gratis, etiamsi aliter nolit curare.*

50 *Intellectus huius extrauagan. & l. 2. & 4. de cond. ob turp. cau. quoad data pro officio male debito, & quoad aliud. num. 52.*

52 *Famulantes, & officiarij pro quo modo faciendi debita aliquid capiunt.*

51 *Officia pro debito capiens qui non peccat.*

52 *Beneficiarius est etiam qui confert, qui sibi retinere nequit, & qui debita soluit.*

52 *Donatio nō desinit esse mere liberalis, ex quod fiat ob causam minus principaliter.*

52 *Peccata sunt quædam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent.*

52 *Dare licet ministris Iudicum ob aditum faciliorem, &c.*

53 *Datum Thesaurarijs, & debentibus saluare quod iussum.*

54 *Lucrum acceptum pro solutione debiti alterius quod turpe.*

54 *Franciscus ad Erasso laudatus.*

45 TRigesimo secundo noto, quòd hic locus admonet præstare id, quod composito iam Commentario, cum imprimeretur tertium notabile in eo numer. 6. promisimus, nempe decidere, an, & quantum peccent, qui alibi quem apud Sedem Apostolicam, Regibus, Principibus, Magnatibus, & alijs primæ notæ, vel inferioris, viris, vel fœminis, assistentes, aut interuenientes grate a secretis, vel aliis ministeriis magnis, vel paruis, & alij amicitia, & gratia apud eos multum valentes, accipiūt munera interdum conuenta, & promissa, interdum absque conuentione, ante vel post iustitiam, vel gratiam obtentam? & an obtentio valeat? & aliquam censuram, & obligationem restituendi incurrant? & an idem sit dicendum de dantibus, vel promittentibus eis? Ad quam; prætermissis pro parte negante, & duodecim, quæ pro affirmante formaueram, præsuppono in primis, quòd etiam apud Ethnicos, & infideles fuit delictum, & peccatum vendere fauorem, beneuolentiam, & amicitiam, qua quis diligitur, amatur, vel æstimatur ab alio. Tum quòd, huiusmodi vendentes eorum tempore appellabantur fumi venditores, vt Martialis testatur; quippe qui vendebant res, quæ per se; suapteque natura nihil magis, quam fumus valebant: Tum, quia Imperator Alexander Seuerus, referente id Platina in vita Pontiani summi Pontificis, quendam huiusmodi venditionibus abutentem, vt crimini responderet supplicium, alligatum palo iussit viridium liquorum fumo enecari, pronunciante Præcone, *fumo perijt, qui fumos vendidit* quo præsupposito dico primo principaliter, quod grauiter peccant, qui sic id faciunt circa spiritualia, vt committatur simonia, etiamsi sint Principes, & Monarchę. ecclesiastici, vel seculares, & etiam incurrunt censuras; & actus est nullus, si simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio, iuxta extrauagante. 2. de simon. & tradita in nostro Manual. Confess. capitul. vigesimotertio, numero 102, & sequent. excepto Papa, per dicta supra notab. nono numero 13. & prius in d. Manual. Confessar. capit. 23. numero 108. Restituere autem tenentur ea, quæ sibi retinenda acceperunt capitul. de hoc. de simon. non autem illa: quę pro aliis acceperunt, & eis tradiderūt, quia ad illa restituenda ipsi tenebuntur, iuxta ibidem noto.

An autem teneantur restituere fructus, quos virtute talis collationis simoniacæ, & nullæ, perceperit beneficiarius in subsidium illius nolentis, vel non potentis restituere, quęstionis grauis fuit, incidentis in summo Pœnitentiarię Prętorio de parte, qui per simoniam quęsiuit filio beneficium, an teneretur restituere fructus perceptos ab eo, quę tamen non fuit decisa: quia ex alio capite res proposita fuit expedita. Nam pro parte negante facit primo, quòd prędicta extrauagans. quatenus agens de mediatore, & beneficiario, tantum statuens hunc teneri ad restitutionem fructuum videtur, de illo significare contrarium, argum. cap. nonne de præsumptio. & leg. cum Prętor. ff. de iudic. Secundo, quòd non fuit causa immediata damni, de qua tantum videri potest intelligendum capitul. final. de iniur. Tertio, quòd alioqui oporteret dicere omnes mediatores simoniæ realis in beneficiis, & collatores, præsentatores, & electores simoniacos, teneri ad restitutionem fructuum male a simoniacis præceptorum. Oporteret item dicere eos, qui contulerunt, vel conferri procurant excommunicatis, suspensis, illegitimis, irregularibus, & aliis inhabilibus, teneri ad restituendos fructus ab eis percipiendos, quę insolita videntur, & absurda, & ita non dicenda, l. nam quod absurdum. ff. de bonis liber. & capitul. dudum. de prębend. libro. 6. Quarto, quod dans causam remotam mortis non est irregularis, iuxta gl. sing. & recept. in capitu. de cętero. de homicid.

Pro parte vero affirmante facit primo, quòd omnis, qui dat damnum tenetur restituere illud secundum omnes, & quòd, qui causam damni dat, videtur dare illud, cap. fin. de iniur.

Secundo, quòd non inuat aduersum partem dicere illud capit. esse intelligendum de dante causam, ex qua immediate sequatur damnum: & quod mediator simoniæ non videtur dare causam, ex qua im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mediate sequitur damnum male capiendi fructus. Tum quia d. capitul. final. non distinguit inter causam mediatam, & immediatam, nec S. Thom. 2.2.q.62.art.6. imo significat sufficere, vt sit causa sine qua non. Tum quòd l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. habet eum, qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsque ad valorem serui, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo: & tamen non videtur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed valde mediata, & quod qui furatur sartori acum, vel alii operario instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restituendum, vt concludimus in Manual. nostro Confessariorum, capitul. 27. numer. 2.

Tertio, quòd qui consuluit, iubet, vel opitulatur alicui ad faciendum instrumentum testamenti, vel debiti fallum: qui suo testimonio defendit illud, & qui testatur quempiam esse capacem hæreditatis, legati, vel muneris, cuius non est capax, tenetur restituere hæreditatem, legatum, debitum male exactum, munus, vel officium alteri adeptum: attamen non consequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, vel officij collatio immediate ex prædicto consilio, iussu, vel opitulatione. nam prius oportet interuenire testamenti apertionem, signorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptationem, debiti petitionem, in capacis ad munus electionem, vel optationem, & id genus alia: & mediatoris simoniaci actio tam dirigitur in malam acceptationem fructuum beneficiarii simoniaci, quam actiones prædictorum fallatiorum in fructus per illa falla quærendos.

Quarto, quod non obstant pro parte negante adducta. Ad primum enim respondetur, quod, vt ait Donun. recept. in capit. qualis 25. distinct. illa regula. *Qui de vno dicit, de alio negare videtur.* intelligenda 47
est de alio dissimili, non de simili, pro qua facit l. non possunt. ff. de legat. & capitul. si tibi absenti iunct. glos. quæ addit idem, si præfecti. de præbend. libr. 6. & tam qui dat pecuniam pro beneficio, quam beneficiarius, ambo sunt simoniaci, & in hoc sibi similes.

Ad secundum autem colligitur responsio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium vero, quod, vt Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non soluit argumentum: & quòd non minus ardebit, qui cum multis ardebit, vt ait August. in cap. multi. 3. q. 1.

Ad quartum, nego prædictum meditorem non dare causam propinquam: tam enim propinquam dat, quam qui furatur acum sartori; & qui mutuat ensem occisori, credens, vel credere debens eum occisurum; & mutuans scalas alicui, quem credit, vel credere debet ascensurum per eas in domum causa furandi. Stat itaque vera conclusio hæc; licet terribilis omnibus, de quibus quæstio est proposita, & q. qui simoniaco modo reali dant, vel accipiunt circa beneficia spiritualia, quorum numerus, proh polor, magnus est, cum collatio non valeat, tenentur restituere non solum id, quod acceperunt, sed etiam fructus quos male percepit is, cui per talem simoniam collatum fuit beneficium, si quos percepit non restituerit. Arbitror autem quòd licet accepta immediate propter simoniam, debeant restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria per d. capitul. de hoc. fructus tamen simoniace percepti possunt restitui etiam pauperibus, vel successoribus eiusdem in beneficio, immo etiam sibi ab eis remissionem, vel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea, quæ ad simile proposita & ipsimus in Comment. capit. non liceat. 22. quæst. 2. §. 12. numer. 4. Possunt item excusari procurando, vt ipsi beneficiarii restituant illos pauperibus, vel se modo licito cum Camera Sedis Apostolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam restitutionem, quam illi consentientes, qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. a numer. 17.

Secundo principaliter dico, quod idem videtur dicendum de datis, & acceptis pro his, quæ suapte natura, ideò sunt in re naturali, vel diuino iure inuendibilia, præterquam, quod in his non committitur simonia, & in spiritualibus sic. Sint autem vlla talia quæstionis est, & pro parte negante facit, q. ola equalia vir comperere, ac regi in re humano, cap. quo iure. 8. dist. & l. bene a Zeno.

Zeno. C. de quad. præscrip. cui non subest Princeps, l. Princeps. ff. de l. imo q. in ijs placet Principi legis habet vigorem. §. sed & quod Principi. Instit. de iur. nat. gen. & cin. desumpto ex l. 1. ff. de constit. Princip. Vnde & Romani Pontif. appellantur canones animati in capitul. ipsi sunt canones. 9. quæstione 2. iuxta mentem gloss. quæ pro ei concordanti citat final. auth. de consul. eo quòd habet Imperatorem esse legem animatam, & quòd S. Thomas ad Ducissam Brabantiæ ait, officia Iudicum, quibus datur temporalis potestas, iuste vendi posse, modo vendantur idoneis, & pretio, quod sine grauamine populi recuperari possit, & consequenter iurisdictio ipsa, quæ cum tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda est, primo quidem, quòd sapientia, scientia, & prudentia, & omnis alias virtus intellectualis, & naturalis, modo naturali quæsita, non est res spiritualis, in qua committitur simonia, vt diximus in Manual. nostro Confess. capitulo 23. numero 100. contra mentem glo. capitul. quia nonnulli. de Magistr. sentientes committere simoniam illos, qui docent aliquam scientiam pecunia, attamen est inuendibilis, quia inæstimabilis. Tum, quia est altioris ordinis bonorum, quam sint pecuniaria, immo & honoraria, quia sunt bona animæ, quę omnibus corporeis, & fortunæ bonis præstant. capitulo si habes. sub finem. 24. quæstion. 3. & capitul. ille. 22. quæstio. 5. cumque bona fortunæ præcellunt, argum. capit. deteriores. 6. quæst. 1. tum per illud Sapien. 7. *Omne aurum comparatione sapientiæ, est arena exigua.* tum, per illud l. 1. ff. de var. & extraor. cognit. *Res sanctissima est ciuilis sapiẽtia, quæ pretio numerario non sit æstimanda.* Tum quod non obstat, quod doctor potest accipere salarium ad docendum scholasticos, ex publico ærario, vel contributione, seu collecta scholasticorum, vt pulchre determinat Panormit. contra scrupulos Hostien. & Anton. in d. cap. quia nonnulli. & ante illum glo. ibidem, & ante illam gloss. Ioan. in capitul. de quibusdam, 37. distin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius; quia, vt ipse respondet, Doctor non vendit scientiam, quæ est inæstimabilis, sed locat laborem, & operas suas ad eam docendam. Pro qua locatione, & obligatione 47
Secundo, quod etiam omnis virtus moralis, & a fortiori theologa, & omnis actus eius est inuendibilis, quia inæstimabilis. Tum, quod sapientia, scientia, & omnis alia virtus intellectualis est inæstimabilis, vt iam dictum est. ergo a fortiori erit talis virtus moralis, cum hæc simpliciter sit virtus, illa vero secundum quid, cum adiectione (intellectualis) docet Sanct. Thom. 1.2. quæstion. 58. artic. 1. Tum, quia hæc est ratio radicalis, & noua, cur sententiæ vænales sint nullæ, leg. vænales. C. quando pron. non est nec. translat. in §. vænales. 2. quæstio. 6. Tum, quia hæc etiam est ratio, quod nullum bonum pecuniarium potest esse finis aptus vllius actus quantulæcunque virtutis, vt post Adrian. quolib. 11. tradimus, in capit. cum minister. 23. quæstion. 5. numero 30. & in Manul. nostro Confess. præl. 9. numer. 22. ratio enim est, quod omne bonum pecuniarium est quoddam æstimabile, & minus virtute & actu virtutis inæstimabilibus, & finis quatenus talis, debet esse maior medio quatenus tale, & ita non potest esse aptus finis eorum. Quę consequitur, quod etiam iustitia, & iudicium, de quibus in proposito agitur, sunt inæstimabilia, & inuendibilia, vt diximus supra notab. 3. Tum, quod istæ duæ extranagant. hoc significãt. Tum, quod iustitia est virtus ex Aristot. 5. Ethic. & S. Thomæ 2.2. quæstione 58. articu. & iudicium actus eius, ex eod. S. Thom. ibidem quęstione 60. articul. 1. &, vt prædictum est, omnis virtus, & omnis actus eius est inæstimabilis, & inuendibilis.

Nec obstat his, quod tributa soluuntur Regi, vt prudenter gubernet, qui est actus prudentię, & constat prudentiam esse virtutem ex S. Thom 2.2. quæstion. 47. articul. 4. & prudenter gubernare actum eius ex eod. Sanct. Thom. ibid. articu. 10. & 12. & quod pensio penditur Iudici, vt iuste iudicet, & constat iustitiam esse virtutem, & iuste iudicare actum ei⁹, vt prędictũ est.

Non obstat etiam, quod Cantori datur salarium, vt religiose canat, & constat religionem esse virtutem, ex Sanct. Tho. quæstio. 81. art.

Universidad de Deusto
Biblioteca

21.artic.2. & cantum diuinum actum eius, ex eodem quæstione 91.articul.1 nec quod stipendium soluitur militi; vt fortiter pugnet, & propugnet, cum tamen constet fortitudinem esse virtutem ex eod. Sanct. Thom.2.2. quæst. 123. articul. 1. & fortiter pugnare actum eius, secundum eund. ibidem artic.1. Nec quod præstituitur reditus monialibus, vt honeste, & caste viuant, cum tamen constet temperantiam esse virtutem, ex eodem Snne.Thom.2.2.q. 141.artic.1.& honestatem pertinere ad illam, ex eodem.quæst. 145.artic.4.& caste viuere esse actum castitatis temperantiæ attributæ,ex eod.q.151.

Nec obstat etiam, quod alijs virtutibus & operibus earum incumbentibus alia præmia præstituuntur, non inquam hæc obstant, quoniam non dantur in pretium, vel in finem principalem prædictarum virtutum, & artium earum, sed in calcar, siue incitamentum, & sustentationem laboris, quem incumbentes eis sustinent, & in recompensam obligationis, qua se ad eum ferendum astringunt, vt paulo ante diximus, quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciendum astringunt. quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, vel actibus, quibus illa fiunt, vt in d.cap.cum minister.23.q.4.num.31.& in Manual.nostro confess.prælud.7.numero 22.diximus, & ex Innoc.in capit.quoniam 2.ne Prælat. vic.suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducissam Babantiæ,quod licebat ei duobus seruatis vendere officium publicæ potestatis, quia aliud est vendere, vel emere officium dicendi ius, quod ipse ait, & aliud, vendere vel emere iustitiam, quæ virtus est, vel actum eius, qui est iudicium, quo ius dicitur, quæ sunt inuendibilia,quod nos dicimus.

Non obstat tertio, quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. & vend.q.2.versic. Sexto quæritur, sequutus Baldum in tit. de pact.iura.firm.in vsib.feud.c.1.determinat iurisdictionem vendi non posse, nec consuetudinem eam vendendi valere eo quod definitur esse potestas de publico introducta, cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuendæ, a gloss. ab omnibus recepta.l.1.ff.de iurisd. omn.iudic. Tum, quia contradicit omnifcio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Ducissam Bab. qui asserendo officium cum potestate temporali ius dicendi esse vendibile, consequenter significat iurisdictionem ipsam vendi posse. Nec potest excusari Fab. intelligendo eius dictum tantum de iurisdictione spirituali; quam certum est nec vendi, nec locari posse, eo quod id esset simoniacum,cap.1 & c.quoniam 2.ne Prælat. vices suas. quoniam palam est eum loqui de seculari, quæ est temporalis, & pecunia æstimabilis, vt S. Tho. supra significauit. Tum, quia consuetudo, quæ optima est legum interpres, cap.cum dilectus. de consuetud. vbique gentium recepit, iurisdictionem temporalem, & vendi, & permutari, & locari, & in præmium rerum bene gestarum, & dotem, & feudum dari posse. Tum, quod nulli legi naturali, vel diuinæ est contrarium, immo consonum legi ex hoc iure.ff. de iustit. & iure, cap. ius gentium.1.distinct. quatenus cum iuris glo. significant regnum, & consequenter iurisdictionem esse posse in dominio alicuius,& ita, vt diximus, ea posse locari, permutari, donari, & in hæredes, & legatarios transmitti, & consequenter vendi, argumento l.1.ff.de contrahen.emptio. Tum, quia (non vt præfatus Fabianus insinuat) omnia publici iuris sunt ex se inuendibilia, sed sola supernaturaliter data, vel potestate supernaturali constituta, & sacrata, vel suapte natura inæstimabilia, licet naturaliter quæsita, quorum de numero non sunt dominia rerum, nec personarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, & regnorum, quæ iure gentium donatione, successione, permutatione, & aliis contractibus quæri, & perdi possunt, vt prædictum est, immo nec bona immobilia Ecclesiarum, licet iure humano vendi veteantur, c.nulli de reb.eccl.non alien.

Non obstat quarto, quod per Authen.vt ind. sine quoquo suffrag. grauissime multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicand pro pretio detur, quia & ante illam cautum fuit l.sancimus.C.ad leg.Iul repetund.relata in c. sancimus. 2.qu.ult.7.in hæc

hæc verba, *Prouincias rectori non debent assumere ambitione, sed testimonio probatæ vitæ, & inter gesta deprumant se pro administrationibus sortiendis, neque dedisse quippiam, neque daturos vnquam postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis,sacramentique, aut donationis,venditionis vel pacto, aut velamento cuiusque contractus & ab hoc (exceptis salarijs) nihil penitus tam in administratione posito, quam post depositio officium, pro aliquo præsto beneficio tempore administrationis,quam gratuito meruerunt,acceperint.* non inquam hoc obstat. Tum, quia non loquitur de iurisdictione, neque illius venditione, sed de munere, & officio iudicandi. Tum, quia non probant nummus, & officium iudicandi esse inæstimabile, & inuendibile de se iure naturali, vel diuino, sed tantum non expedire, vt vendantur, & ideo iure illo humano iussum, vt gratis detur. Tum,quia non probant talia munera, & officia non posse vendi a Principe, qui tali iuri humano non subesset, iuxta l.Princeps. ff. de leg. Tum, quia Ducissa Brab.(siue quòd iura imperii, regalia sui ducatus haberet, siue quòd ille ducatus tempore S. Thomæ non suberat plus legibus Romanis, quam reliqua Gallia) licite potuit vendere talia munera, duobus seruatis,vt ipse Tho. respondit. Quod passim apertè a Regibus Galliarum, seruatis duobus, quæ ipse requiris, fieri olim vidimus. In Hispania, licet nec vsurpant prorsus aperte, frequenter tamen vidimus dari in dotem, & in compensam obsequiorum propriorum, vel suorum Patrum magno pretio valentium. Tum quia etiam,vt dictum est, prohibitum est ne bona immobilia Ecclesiarũ vendantur,non tñ ob id dicũtur de se inuẽdibilia, quia sunt æstimabilia, vt sunt & ipsa iudicandi officia, & munera.

48 Ex quibus infertur primo nouæ ratio leg. 2.& 3.ff.de condit. ob turp. caus. quatenus habent,offendere legem, qui dat, vel accipit aliquid,vt recte iudicet,ratio enim communis, & antiqua est, quod qui dat, videtur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, videtur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum vtrumque est turpe, ratio autem nouæ ex prædictis colligitur,est, q̃ res inuendibilis, & inæstimabilis venditur, aut emitur, aut bonum pecuniarium, & inæstimabile pro actu iustitiæ virtutis, qui est inæstimabilis, datur, vel accipitur.

Secundo infertur, non solum peccare Iudices ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos, & Monarchas, qui etiam circa prophana emunt, vel vendunt, vel volunt emere, vel vendere iustitiam (assumendo eam pro virtute, vel actu eius, qui est iudicium,quo ius redditur,vt in hac extrau.& in l.iustitia.ff.de iustia.& iure, accipi diximus sup.notab.16.)aut dare,vel accepere aliquid pecuniarium in pretium, vel finem principalem eius: offendunt enim legem naturalem,& diuinam,qua vetitum est inuendibilia, & inæstimabilia vendi, aut (quod in effectu idẽ est) pro illis in pretiũ, vel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari,vel accipi.Et constat omnes eos legi naturali,& diuinæ subiici,capit.non liceat.10. distinct. cap. sunt quidam.25.q.5. cap.1 de prob.

Tertio infertur, munera iudicandi non posse iuste vendi, vel pro pretio dari a recognoscentibus superiorem in terris, in quibus prædicta Authen. vt Iudices, &c.& prædicta lex sancimus. vigent, esto domini directi, & vtiles pagorum, & oppidorum, illa cum suis iurisdictionibus libere vendere possint.

Quarto, (quæ nouissima conclusio est) impetrationes, & promissiones munerum iudicandi, quas Reges, & Principes faciunt ignorantes esse male datam, vel promissam pecuniam mediatoribus, vt ea eis obtinerent, esse surreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expressum retraheret Principem a tam facile concedendo.

Nec obstat resolutio inserta Manual. nostro Confess. capit.22.num.86. post Rot. decisi. 32. de rescrip. in nou. & alios quos citat, & sequitur Fel. in c.postulasti.de rescrip. q̃ licet oris expressio falsi, qd expressum redderet Principẽ difficiliorem ad faciendã gratiã, eã annullet, non tñ oris taciturnitas veri, qd expressũ redderet difficiliorẽ ad concedendum, idẽ facit, sed tñ illius, q̃ iuxta inbent exprimi, non inquam id obstat, quia prædicta iura prohibendo, ne quisquam pretio ad illa munera assumatur, expresse,vel tacite significant in impetratione illorũ, id non esse tacẽdũ, ficut l.3.C.de

episco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

episcs. iudi. statuens, ne crimen pluries quam semel remittatur, tacite videtur exprimere, vt in impetratione remissionis secundæ, prima exprimatur, quę est vera & a nemine hactenus, quod sciam, reddita ratio illius dicti Gulielmi recep. a Bal. & aliis ibi, & alibi communiter, scilicet, quod remissio secunda pœne homicidii nõ valet, non facta mentione de remissione alterius præhabita. nam ratio, quæ a Bal. & ab aliis redditur, quòd Princeps difficilius concessisset secundum, expressa prima nihil valet, per resolutionem supra dictam, quam late probat Felyn. vbi supra, eo præsertim, collario facta a Principe multis criminibus irretito valet, si illa crimina non inducant irregularitatem, vel inhabilitatem ipso iure ad beneficia, & tamen certum est Principem difficilius eam facturum fuisse, si id sciuisset. Quæ illatio non solum videtur procedere in terris, in quibus prædicta iura seruantur, sed etiã in quibus Principes, & Reges eiusmodi officia vendunt, seu in compensam aliorum obsequiorum, & obligationum conferunt, nam licet in illis licite vendantur a Principe precio sibi noto, non tamen licite venduntur alio maiori sibi ignoto, quia etiam ipsi nequeunt iuste vendere, nisi seruatis duobus a Sanct. Thoma requisitis, quorum alterum est, vt pretium pro eis datum sine grauamine populi recuperari possit, & ita iniuste venderetur pretio maiori sibi ignoto, quod difficilius quam ipsi putant, recuperari posset sine populi grauamine, & proinde grandia peccata peccare, qui pro intercessione ad huiusmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, & animatam capiunt, meritoque teneri ad restitutionem, licet censuras non incurrant.

49 Tertio principaliter dico, quod non possunt etiam accipere circa secularia, & de se vendibilia, pro officiis malis, vel male præstitis præstandis, ad corrumpendum, vel decipiendum Iudicem, vel gratiæ Autorem iudicem quidem, quo ferat sententiam iniquam, vel nullam, vel abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ vero authorem, quo faciat eam, quæ suam potestatem excedit, vel quæ Reipub. vel priuato præiudicet, vel quæ sit scandalosa, vel vetita iure naturali, vel diuino, vel humano, cui non potest ipse derogare, vel non subest causa id faciendi, quia nemo ex miquitate sua debet reportare commodum. l. itaque fullo. ff. de furtis, cap. sedes Apostolica. de rescript. neque ob turpem causam quærere, leg. prim. & per tot. tit. ff. & C. ob turp. caus. Non autem possunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præstiterunt, & mentiuntur se præstitisse, quod hæc extranugans. in verbo *affingere* gratiuler significauit, vt supra notab. 26. diximus. Idem facit illa paræmia, *Fumos vendere*. de qua supra. quæ pro re apparenti, & non existenti, aliquid accipientes damnat, vt etiam Budæus libro 3. de Asse. annotauit, & probatur l. 1. ff. de condict. sine caus. Nec etiam possunt aliqua accipere pro officijs etiam iustis præstandis, quæ tamen non intendunt præstare, & si acceperunt iuste pro iustis præstandis, quæ intendunt præstare, & postea non præstant, tenentur accepta restituere, quia in quauis casu accipiunt sine vera causa, & tam fallacia, ac mendacio pernicioso, & ita iniusta, vel cum turpi causa. Posteriori vero, quamuis acciperetur ob iustam causam, ea tamen non præstita redit ad non causam, vt habet dicta lege prima, ff. de condiction. sine causa. Non etiam possunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, vel faciendis eo modo, & tempore, quibus ad id tenentur, quia, vt prædictum est, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

50 Quarto principaliter dico, quod circa secularia pecunia æstimabilia, & ideo vendibilia, & locabilia, possunt prædicti in quæstione contenti, accipere quantum dicta vere valent, (non solum tanquam donatum mere liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidorali, siue in gratiarum actionem, sed & tanquam debitum lege propriæ iustitiæ) pro officijs, obsequijs, vel operis iustis præstitis, vel præstandis quæ non tenentur præstare vel præstitis, aut præstandis modo longe vtiliori, eo quo tenentur præstare, & pro interesse maximè damni emergentis, nam quibuslibet magnis, & paruis debent etiam lege iustitiæ, merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, conuentione, iuxta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, & studio, quæ suscipiunt procuranda alteri iustitia, vel gratia, nisi alias ad id gratis faciendum teneantur. Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo, capit. precariæ, decima quæstione secunda, per quod glossi. memo 83. distinctio. in summa. dicit, non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere posse mercedem, etiamsi infirmus noluisset curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec industriam, nec operam suam, adeundo Regem, vel alium magnatem, vel hetum, vel amicum pro alio intercedendo pro illo. Tum quia, potest quis accipere mercedem pro existentia, quam alteri facit, & pro fideiussione, & pro vsu gratię, qua valet apud alium, & opera sua, vt habet expresse l. hoc iure. §. 1. ff. de donatio. & etiam pro defensione, leg. metum. §. licet. ff. quod met. caus. Quæ communis sententia est, vt tradit Dec. in lege culpa caret. ff. de regulis iuris, ergo potest quis petere mercedem laboris, & industriæ; intercedendo apud alium summatem, mediocrem, vel infimum adhibitæ. Tum, quia potest quis pro suo interesse præsertim damni vitandi accipere compensam, leg. tertia. ff. de eo, quod cert. loc. leg. vinum. ff. de reb. cred. leg. vnica. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, etiam in mutuo, glos. in capitul. conquestus. de vsur. At multi prædictorum intercedentes pro aliis adunt obligationes antidorales, & suas spes, siue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, & obsequia præstita, eo quod in compensationem eorum concedunt eis sic illa, vt satisfaciant illis obligationibus. Ergo recte possunt accipere iustam recompensam ab eis, quibus hoc damno gratiam, vel iustitiam impetrauerunt. Tum denique, quod lege naturali, diuina, & humana, dignus est mercenarius mercede sua, Luc. 10. & 1. ad Corinth. 9. & capitulo primo, decimaterția quæstio. prima, vnde & Aduocatus, & Procurator, Negotiorum gestor, Exercitor, Institor, Professor literarum, Medicus, Assessor, Tutor, Curator, & id genus alij, possunt petere sua honoraria, salaria, iustas remunerationes, iuxta lege 1. §. 1. & per totum. ff. de var. & extraord. cog. & not. in leg. salarium. & l. qui mutuam. §. salarium. ff. mandat. & latius per Specula. in titu. de salar. & titulo de magistr. (vbi ponit formas petendi) At ii, de quibus quæstio proposita est, dici possunt Aduocati, Procuratores, Negociorum gestores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iustitiam, vel gratiam. ergo iuste possunt recipere. Tandem quod Sanct. Thom. tam vsu, quam theoria recept. vbi supra ad Ducissam Brab. respondit ei licere accipere pecuniam pro officiis publicæ potestatis, duobus seruatis, nempe vt emens sit habilis, & pretium tale, quod sine grauamine subditorum possit recuperari. Per quæ omnia idem esse dicendum, quoad officia præstita circa spiritualia diximus in Manual. nostro. Confessarior. capitulo 23. numero 103. videlicet, non incurrere simoniam illum mediatorem, qui etiam circa spiritualia accipit iustum aliquid pecuniarium pro labore, cura, & studio, quæ impendit pro alio, in honeste adeundo, rogando, & alias curando, aut aliquod interesse lucri emergentis, vel damni cessantis subeundo, quo aliquod beneficium ecclesiasticum alteri conferatur, neque qui iustum pro tali labore ante, vel post eum susceptum, soluit.

Dixi supra in hoc dicto 4. *Quantum illa verecundia*, quia non possunt plus accipere tanquam debitum de iustitia, & ita non tantum, quod notabiliter excederet valorem laboris industriæ, studii, curæ, & interesse subditorum, vel subeundorum. Tum, quia hoc dictum, fundatur in lege iustitiæ commutatiuæ, & in omnibus contractibus, siue nominatis, siue innominatis, qui ea nituntur seruanda est æqualitas dati, & recepti, iuxta illud ad Thessal. 4. *Ne quis supergrediatur fratrem suum, vel circumueniat*, quæ regula est perspicacissimi Scoti in quarto distinctio. 15. q. secunda, artic. 2. quam ad vtile propositum in materia cambiorum retulimus in Manual. nostro Confessar. capitulo decimo septimo, numero 287. quamque late significat Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 61. artic. secundo, quæ etiam colligitur ex Aristotele 5. Ethicorum.

Dixi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dixi etiam in prædicto dicto, *Quæ non tenentur præstare*, quia nemo potest honeste accipere quicquam tanquam debitum de iustitia pro eo quod tenetur gratis facere, iuxta l.2.3. & 4.§.vltimo.ff. de condictio.ob turp.caus. Addidi tamen, gratis, quia qui tenetur facere aliquid, sed non gratis, iuste potest accipere, quod meretur arg.leg.merum.§.licet.ff.quod met.caus.& 51 eorum quæ adduxit Decius in regul.culpa caret.ff.de regulis iuris. Addidi item, *eodem modo quo tenetur præstare, vel prædicare*, quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori, & vtiliori, q teneatur, posset percipere tantum quantū modus ille meretur, verbi gratia, tenetur quis ex officio mediocri affectu, & promptitudine ad deferandam aliquam petitionem scriptam, vel verbalem ad Principem vel Iudicem, vel quemuis alium, non tamen tenetur maximo affectu, & promptitudine id facere, nec instare pro expeditione, nec rogare, vt sic expediat, vel respondeat, neque vt petita concedat, præsertim cumulate, & copiose, & facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid plus meretur, quam si mediocri tantum modo, quem officium suum requirit faceret, non meretur, quia quod iuris est de toto quoad partem, l.quæ de tota.ff.de rei vend. & modus faciendi est circunstantia, seu pars actus, & ita, vt potest capi pro actu non debito, pōt capi pro modo non debito actus debiti. Summopere tñ caueant, ne inisius amor habendi, persuadeat eis, se plura, & vtiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tā bene, q̄ debent, id faciant. Addo, idem esse dicendum de dante, quod dictum est de accipiente, s. quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc extraua. quia illa intelligenda est de dante, & accipiente nullo iure debita, pro ipsa iustitia, vel gratia debitis fieri, & factis, vel faciendis eo modo quo debentur. hoc autem dictum de dante, & accipiente debita de iustitia, & non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, & studio, vel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis, & eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l.2.3. & 4.§.fi.ff. de condic. ob turp. caus. quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo, quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ, vel gratiæ authorem quo animo presumitur dare qui dat pro eis faciendis, per prædictam.l.3.quæ presumptio cessat in foro conscientiæ, per dicta supra notab.9.num.14.

Ex hoc dicto quarto, & in eius probatione, & declaratione dictis infertur primo, quod qui mediatores, & opitulatores lege, vel consuetudine, partium impensæ sunt sustentandi, vt hodie frequentius aduocati, Procuratores, & Notarii, possint stipendia taxata vel boni viri arbitrio taxanda petere, & accipere, quia licet ad suam operam impendendam teneamur, non tamen tenentur eam impendere gratis, immo & vltra stipendia sibi præfixa quæ mediocri modo fungentes officio suo merentur, possent aliquid amplius accipere, si longe meliori, & vtiliori modo id facerent, puta eundo aliquo, monendo aliqua, instando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore, quam ex officio tenentur, expediendo.

Secundo infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio suo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi supplicaturis, vel precaturis ei vel supplices libellos ad eos referre, & responsa eorum ipsis reddere, nihil tanquam de iustitia debitum posse ab illis accipere, si ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præstent, quia id tenentur gratis facere, posse tamen si longe pluy, & longe vtiliore modo, quam ex officio tenentur, id præstarent, quod multi præstant, hum inissime excipiendo, docendo, & monendo patres supplicantes, quid facere, & quomodo se gerere debeant, quo cupitis potiantur, quique instant, & rogant pro breui, & commoda expeditione vltra quam officium eorum requirat, qui si hoc plus non acciperent, gratiam facere, & de iure suo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni censendi sunt. Contra vero, qui nolunt facere, & expedire mediocri saltem modo ea, quæ officium eorum requirit, nisi prius eis aliqua xenia, vel dona mittantur, quique gratias a Principe factas, vel sententias a Iudice

Iudice latas volunt expedire, donec eis fiat, vel præbeatur aliquid pecuniarium, vltra iura sibi debita, & ita supplicantes, & litigantes, in Curijs Principum, & Iudicum multa impensa morantur, & detinent, non solum peccant, sed etiam restituere tenentur, non tantum impensas, sed etiam ea, quæ receperunt, impensas quidem, quia qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, capitul. final. de iniuriis, leg. qui occidit.ff.ad legem Aquiliam.

Accepta vero ob hāc causam, quia turpiter pro iis, quæ tenebātur facere sunt accepta, iuxta prædictam.l.2.3.& 4.§.fi.de cōdictio. ob turp. caus.ff. sine vllo iusto titulo, & causa, & ita non solum tenentur restituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Manual. nostro Confessarior. capitul. decimo septimo, numer.33. & 34. sed etiam in foro exteriori possent condici, & repeti condictione ob turpem causam, iuxta prædictas leges, immo & condictione sine causa, tanquam sine iusta causa data, iuxta lege 1.ff. de condictioni. sine caus.

52 Quinto principaliter dico, quod licet prædicti, de quibus est quæstio proposita, non possint capere pro spiritualibus, vt primum dictum habet, neque de suapte natura inuendibilibus, vt habet secundum, neque pro officijs malis, vel male præstitis, vel præstandis, vt habet tertium, neque pro bonis, & bene præstitis, vel præstandis, tanquam debitum de iustitia, si ea eo solo modo quo præstant, præstare tenentur, vt habet quartum, licitum tamen est de se accipere donatum mere liberaliter propter officia bona bene iam præstita, vel præstanda, etiam talia, quæ de officio præstare tenentur, non quidem tanquam debita lege iustitiæ, sed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum, tum per citata supra notab. vndecimo, num.18. Tum, quia iura naturalia, diuina, & humana, dictant benefacienti benefaciendum esse l.fi, ron sortem.§.libertus, vbi id gloss. notab.ff.de condictio. indebit. & capitul. cum in officiis. de testament. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facta donanti, non enim solum qui donat, sed & qui soluit, & non etiam solum qui donat propria, quæ sini retinere potest, sed etiam, qui dat publica, vel aliena de consensu domini, quæ sibi retinere non potest, dicitur beneficus. nam iusti, qui faciunt iusta, & debita, dicuntur boni iecundum Tull.1. offic. relat. a Sancto Thoma 2.2.quæstio.78.articulo tertio, quod etiam ex Aristot.5. Ethicor. satis colligit lect. 2. Et Principes ecclesiastici, & sęculares, conferentes beneficia ecclesiastica, vel secularia, quæ sibi retinere non debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferunt, capit.relatum.iunct. gloss.verb. *Liberaliter*, de præbend. immo, & eleemosynarii eorum, & ministri quorumlibet aliorum, qui largiuntur eleemosynas eorum, sunt benefici, & habentur pro talibus, & gratiæ agntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, vt palam est. Addo, quod cum accipere possint ob iustam remunerationem, a fortiori ob cognationem, vel amicitiam, vel amorem Dei, seu eleemosynam, vel aliam similem causam gratuitam, per dispositionem inter viuos, vel vltimam voluntatem. Nec obstat hæc extrauagant. per ea quæ responsa sunt supra numer.47. Et quia quatenus huiusmodi mere liberaliter donatorum, donationem, vel acceptationem extenderetur, solum presumptiue extenderetur ad illas, presumendo non esse mere liberales, sed factas ex conuentione iniusta, vel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum conscientiæ non includeret illarum dationem.

Aduertendum tamen, quod non otiosè supra dixi, prædictam dationem, & acceptionem esse licitas, per se, vel principaliter ob illas, quia per accidens potest esse (vt frequenter est) peccatum, ob speciem mali, a qua abstinendum est secundum Apostolum 1. ad Thessa.c.5. relatum in hoc ipsum propositum in capit.cum ab omni specie mali. de vita, & honestat. clericor. & ob scandalum infirmorum, quod vitandum est, Matthę.18. & capit. nihil cum scandalo, de præscript. & capit. 2.de nou. oper. nunciatio. quia tamen huiusmodi peccatum non esset contra iustitiam, sed solum contra charitatem, non obligaret ad restitutionem per trad. in præfato Manual.ca.24.nnm.19.nec faceret incidere in vllas censuras in foro conscientię,

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per dicta ibi, & supra notab. 10. hæc autem nuli Species tolleretur fáltē quoad Authorem iustitiæ, vel gratiæ, si illo sciente, & cō sentiente fieret. Qua cautela multos frequenter vsos fuisse audiui; quæ tamen non sufficeret quoad alios, quibus eiusmodi cōsensus esset ignotus, & ij, quibus esset notus facile præsumerēt parum honestam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, nisi scirent, & dantem illud nosse. Quod arbitror fuisse in causa, cur S. D.N. Gregorius XIII. iustitiæ, & decoris obseruantissimus; cum minori gradu esset, me in vrbe præsente magno aliorum exemplo renuit quandam pensionē grādem sibi a Rege nostro Catholico oblatam, eo q in multis, eisdemque magnis pro eius, & aliorum Regum maiestate expediendis officia præstiterat, præstiturusque erat, donec fœl. record. Pius V. non solum consentiret, sed etiam, vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maiestas resciret.

Aduertendum item, quòd dixi, *Mere liberaliter*, non ad excludendas omnes dationes, quæ et minus principaliter, & secundario fiunt ob alias causas, quā liberalitatis, & lineralis donationis: nam non solum includuntur donata, & relicta ob prædictas causas gratuitas sine vllo respectu etiam min' principali officiorum prætitorum, vel præstādorum; sed & quę donantur in vita, vel relinquuntur in morte principaliter ob prędictas causas gratuitas, licet hēatur aliquis minus principalis, & secundarius respectus ad officia præstita, vel pstanda: per ea. n. quę diximus sup. not: 11. & 21. probatur, q̄ huiusmodi minus principalis respectus non efficit, quo minus dicatur datum, vel relictum ob meram liberalitatem, & gratiam.

53 Ex quibus omnibus infertur primo, rectè ante triginta annos respondisse nos, non peccasse quendam litium solicitatorem, qui ministris Prætoris, prætorij, & Auditorum eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, & merendas, non quidem pro iustitia, vel gratia habenda, sed aliis, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, & oportuniorem, quam ex officio tenebantur: aliis autem, vt eius mandata ad eos deferrent, memoresque sui negotii facerent, expeditionemque illi' procurarent amplius quàm ex officio tenerentur: & eadem ratione neque accipientes ab eo ob id peccasse, neque restituendi obligationem incurrisse, per dict. sup. in 4. dicto num. 48. si vero accepissent pro eo solo ministerio, & eo solo modo faciendo, quod & quo tenebantur, non solum peccasse, sed etiam ad restituendum obligatos fuisse; nec dantem a peccato excusari, nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur, & eo modo quo tenebantur præstare, per dicta in notab. 9. num. 13.

Secundo infertur, non solum male facere receptores, & thesaurarios Principū, & alios, qui mandata de soluendo, vel dando ab eis suscepta differunt exequi, mentientes se non habere pecuniam dominicā donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quantitate recipienda, sed etiam teneri ad restitutionem acceptī, vel remissi. Idemque eadem ratione dicendum esse de mercatoribus, quibus mittuntur litteræ cambij, vel aliis debitoribus, quibus mittuntur litteræ creditorum de soluendo portantibus illas id, quod erat eis soluendum, allegantibus aliquas excusationes coram Deo falsas, vel iniustas. Dixi tamen, *Mentientes, & Allegantibus excusationes falsas, vel iniustas*, quia si receptores vere tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam dominicam, & debitores haberent iustam causam non soluendi tam'cito creditoribus, non incurrerent peccatum non soluendo tempore in his præfixito. An autē licitè possint accipere aliquid, vt statim de suo, vel alieno mutuato, satisfaciant litteris, plusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationem perdant, vel definant lucrari aliquid, satis magnæ, & quotidianæ quæstionis est, & certum est non posse, si darent illa mutuando vsque ad tempus, quo tenerētur illa soluere, quia esset peccatum vsuræ, e. cōsuluit. & toto titulo de vsur. possent autem accipere ratione interesse, si vere coram Deo ob huiusmodi solutionem tantū perderent, vel lucrari cessarent, vel si soluenda caperent ab aliis, soluto eis pro interesse tanto, quantum a latoribus reciperent, argumento eorum, quæ de interesse damni emergentis, & lucri cessantis tradimus in Manual. nostro Confessl. cap. 19. num. 211.

54 Tertio, quod non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis,

narijs, quæ multi inlites, & alii non valentes consequi solutionem stipendiorum, & aliorum sibi debitorum a Regibus, Principibus, & aliis, aliter quam intercessione illorum, dant eis, aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem sibi debitorum, quin & aliquando soluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda sibi post solutionem, ītarim reddatur. Tum, quia nonnunquam illorum solutio obtinetur sola intercessione, quam ex officio debent. Tum, quia non debetur eis de iustitia pro officiis, quæ vltra debita præstant, tantum, quantum accipiunt. Tum quòd non donantur illa eis ob meram liberalitatem, quia principalius dantur eis ob necessitatem, incommoditatem, defectum impensę necessariæ ad perendum & manendum in Curijs vsque ad solutionis consecutionem, quam ob amicitiam, vel aliam causam, cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis, leg. rem legatam. ff. de adimen. legat. Tum denique, & non possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus innominati, do vt facias, vel facio vt des, qua se dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet, quam res ipsa actu recepta, iuxta leg. minus est habere actionem, quam rem. ff. de reg. iur. & ea quæ nos tradidimus in Manual. nostro Conf. ca. 17. nu. 283. quia esto liceat actionem emere minoris quam valeat res ipsa per eam consequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt. Non possunt excusari, dicendo, quod accipiunt titulo contractus innominati do, vt facias, vel facio, vt des, quia accipiendo longe plus, quam labor, industria, & occupatio suæ intercessionis meretur, contrauenitur iustitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, siue nominato, siue innominato, iubet seruari equalitatem rei datę, & acceptę, & facti alterius, vt supra dictum est, num. 51.

Quarto infertur, quot, & quæ fuissent consideranda in eo responso, quod ante 15. annos dedimus Madriti, cum aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. repetundarum intenta contra clarissimum, eundemque prudentissimum, & regiæ Maiestati multis nominibus commodum, eiusque Regiæ rei seruandæ custodem fidissimum, & augendæ maxime indoctrinum Franciscum ab Erasso, maximum dum viueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hispaniarum, Secretarium, ad repetenda 13. vel 14. millia ducatorum aureorum sibi, tum a Serenissimo Lotharingiæ Duce, cum in matrimoni vnius filii sui iniuita fuisset, tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germaniæ, & Belgiæ intra 30. annos variis occasionibus oblatis, donata, quando ante prædictos 15. annos insolito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, seu millionum ducatorum auri, rerro triginta prædictos annos suis schedis impensorum, considerandum enim erat, an essent accepta ob causam spiritualem, vel temporalem innendibilem, an ob officia debita, vel gratuita, debito modo vel gratuito facta, vel facienda, & si gratuito, an bona, & bene præstita, vel præstanda, an mala, vel male præstita, vel præstanda, & an vt debita de iustitia, vel vt mere donata? & an sciente, & probante Regia Maiestate, an ignorante, vel nolente, & an clam, vel manifeste? & quæ qualitas erat personarum donantium, & quæ necessitas, vel vtilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermisso autem, quod prædicta consideratione præmissa de singulis singulariter respondendum fuit, memini me respondere in genere, magnæ laudi vertendum ei fuisse illius actionis intentionem, eo quod tot adeo petentes, & adeo magnis muneribus fungentes cum multis malenolis, egregie in inquirendo aliena peccata industrijs non inuenissent plura, quæ opponerent, qui tot miridias, tot annis, & in tot regnis, & innumeris vicibus impendissent, & ea quidem non accepta ex regia pecunia, sed ex donarijs summatim, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu, & solicitudine, quam de iustitia tenebatur apud Imperatoriam, & Regiam Maiestatem eis præstitisse.

F I N I S.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca